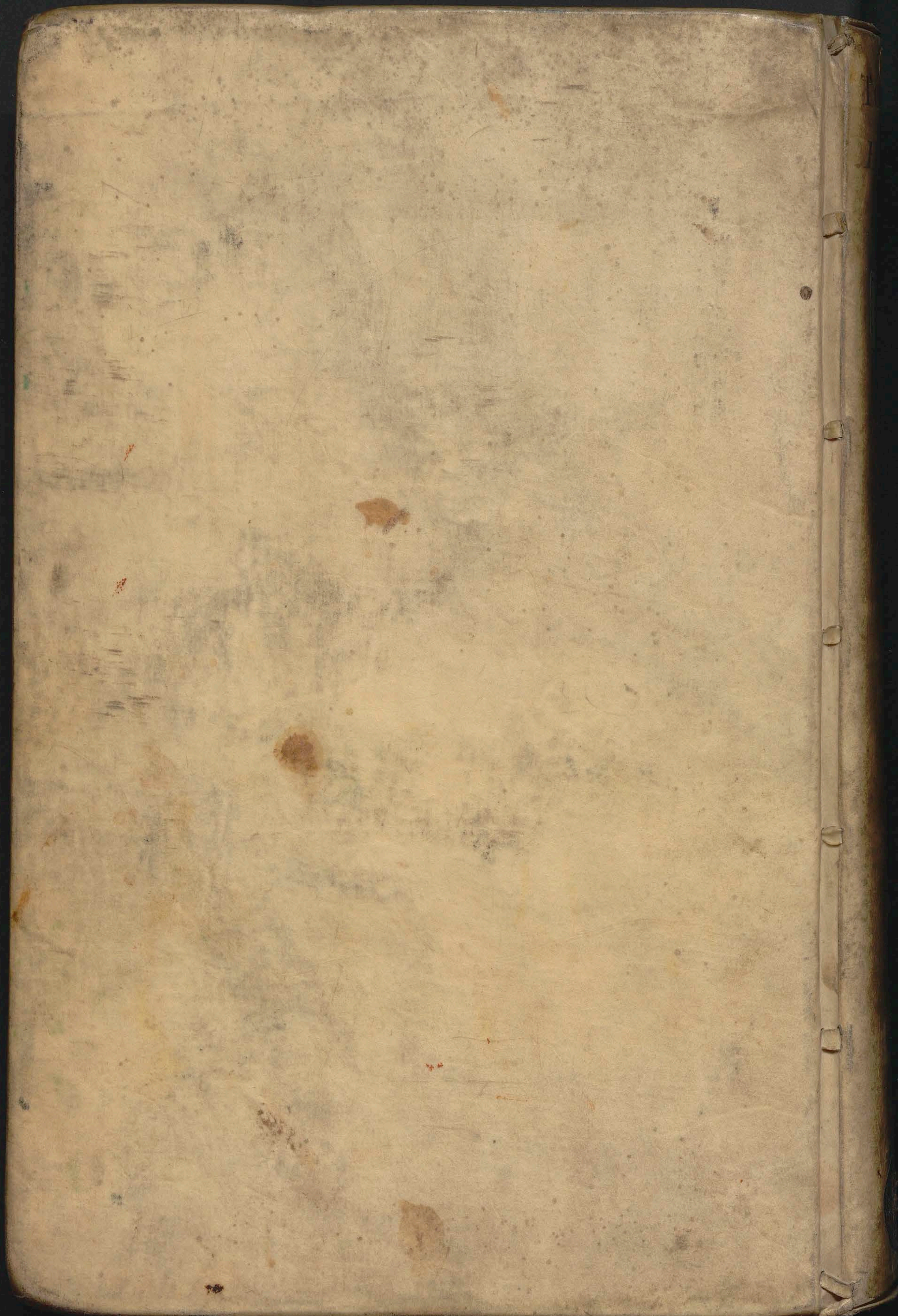

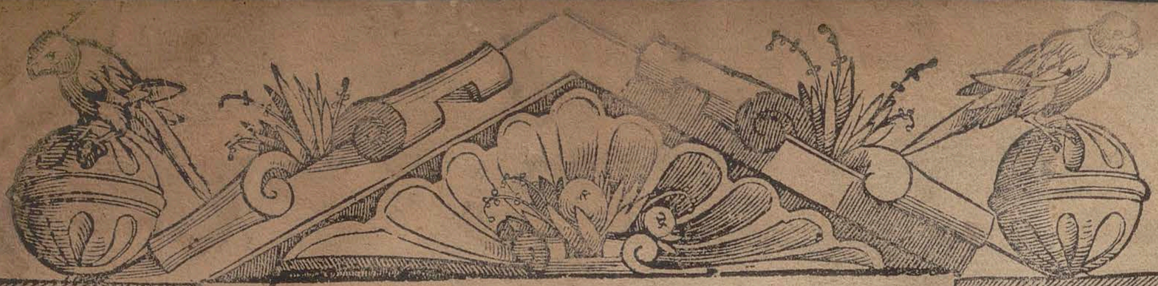
(2

Ex Bibl. Milliana accepit S. Zavius.

/—Du—

Torat ha-Ola
Lex holocausti R. Mosis Isserles ubi agitur de mensuris cubitalibus sanctuarii, ratione sacrificiorum festalium etc.
(vid. Wolf. Bibl. Hebr. Vol. 1. pag. 803.)
Praga 1570. (1569)

638
330
878
308
1570

ספר

תורת העולה

אשר חיבר הר״ב החכם הכולל

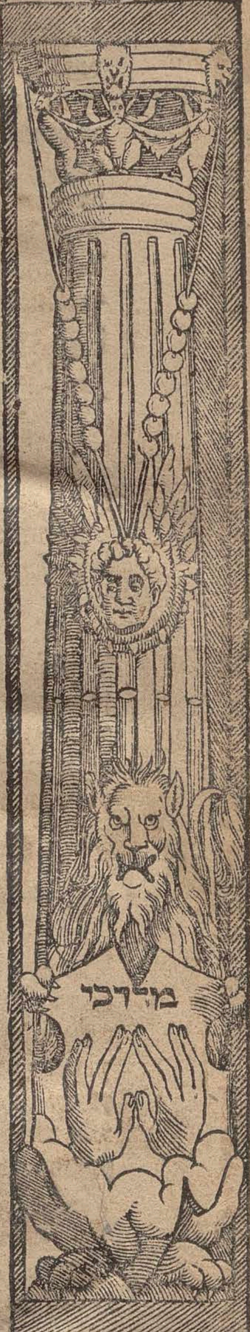
המקובל האלוה והגאון מהר״ר משה בן החבר

ר׳ ישרא׳ ז״ל הנקרא איסרל מק״ק קראקא הבירה

וכו סדר כוונות על מדות אמות בית המקד׳ וכל כליו
וגם טעמים חדושים ממדרשי מאמר חכמנו ז״ל על
הקרבנות ומועדים ושאר מצות טעמים נעימים
ויקרים בתכלית היופי ועל מה הם מורים
עם מרא׳ מקום מתורת אלקינו גם מכניאים
וכתובים למען יהיה כשלחן ערוך
למעייני בו ומוגה בעט
סופר מדויק עם
עיון רב •

נדפס תחת ממשלת אדוננו הקיסר מקסימליאנוס
ירום הודו ותתנשא מלכותו אמן על ידי עושי
המלאכ׳ הקצין כמ״ר מרדכי כ״ץ בשנת ש׳ל לפ״ק

פה קק פראג

קדמין למנוה
ניס נתנינין
מעמים לשמור
ק יולת לג פרעה
קדוש ומוכת
ועמם מכיזמר
לקס ומעם
ולמדם מדה
נמו׳ ומדרש׳
תי פרונס נות׳
לכי ולה מרף
מי קרלון

כל
טעם
והויה
ומנק׳
נר דעכין
ומכלר
שמן כ
נסהורה

ן
ד
אין

כם׳
נין

א הקדמת הספר והסבה אשר יורה בשבור
וגודל מעלות העוסק בהלכות הקרבנות
וטעמיהן׳ וכן במדת המקדש ובצורת כליו
ועבודותיו וטעמיהן וראיות ממדרשיהם בזה ועל
איזה דבר ידבר בזה הספר ולמה הספר נחלק
לשלשה חלקים ומבאר מדרש שאמרו אברהם קראו
הר יצחק קראו שדה יעקב קראו בית כו׳ ולמה
נקרא ספר זה תורת העולה

ב מבאר שבח להשם יתעלה אשר הוא מסייע
לכל הבא לטהר ומבאר שם שיותר נגלה
כבוד השם יתעלה על ידי בריות הפחותי׳ והשפלים
ממה שנגלה על ידי בריות החשובים

חלק ראשון

פא מבאר שם שכל צורת המקדש היה
כנגד צורת העולם ולכן היה הר הבית
חמש מאות אמה על חמש מאות אמה ומבאר שם
מדרשם רבים המורים על זה גם דמיונים מצורת
המקדש שהיה בהר הבית המורה על זה׳ ומבאר
שם טעם המדרש שאמרו מגיל׳ בית המקד׳ חסר שם
הקדוש ברוך הוא למשה בעמידה ומשה ליהושע כו׳
ומבאר טעם המדרש אין בית המקדש של מעלה
גבוה מבית המקדש של מטה רק שמונה עשר מיל

פב מבאר שם שהמקדש היה נחלק לרחבו
לשבעה חלקים כנגד שבעה איקלימי ה
היסוד ומבאר שם שרוחב חלק הראשון שבמקד׳
מכוון כנגד מדות רוחב האיקלים הראשון מבאר לכו
עקר וסודי התורה בענין זה ושם מדרשם שרוח
צפונית מן העולם היא פתוחה והרבה מדרשי׳ בזה
ובענין התכונה ואיך יסכימו עם דברי החוקרים
האומרים שהעולם עגול ככדור ודברו ממהלך ש
השמש אשר הכל נגלה ממדרשיהם ז״ל והרבה
מדרשות אשר נראה סותרים זה את זה בדבר זה
ויתבארו בדרך זה וכן מה
שאמר שלמה הולך אל דרום וגו׳ ומה שנאמר
מצפון תפתח הרעה ומחלוקת׳ אם גלגל קבוע
ומזל חוזר ושאר דרכי התכונה כתבארו שם

פג מבאר שם טעם רוחב ששה חלקים
הנשארים מרוחב המקדש שהם כנגד
ששה האיקלימים שרוחב היסוב כל חלק אחד מכוון
במדותיו כנגד האיקלים שכנגדו ומכל מדה אחת
יתבאר דבר חכמה וכוונת אמרם שספר תהלים
הוא שמונה פסוקים יותר מפסוקי התורה ודברי
הימים שמונה פסוקים פחות מפסוקי התורה גם
כוונת אמרם שכינור של דוד היה לה ז׳ מינין ולימות
המשיח יהיו לה ח׳ ולעולם הבא עשר

פד מבאר אורך המקדש שהיה מכוון כנגד
ארכו של עולם וכוונת אמרם משכן
ואקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ומאמר יעקב
אין זה כי אם בית אלהים ומבאר שם שכל מדות חלקי
המקדש לארכו מרמז לדבר וחלק ראשון מחלקי
העולם וטעם אמרה שכינה במערב וכוונ׳ אמרם
שהמרחק שמתחר׳ למערב הוא כמרחק מארץ לשמים
אם שאינו נראה כן מדעת החוקרים וקראו הדרי
המקדש קודש וקדשי קדשים ואולם וגבהו וארכו
ורחבו עם עובי החומות והתאית שביניהם למה
היו מרמזים

פה מבאר טעם צורת ומדות עזרת הכהני׳
ומדת המזבח ועזרת ישראל שהם היו
מורים על חלקי הגלגלים ועביים ומכוון הדברים
ביחד ואיך מורים זה על זה ומבאר שהכהנים
במקדש כדמות מלאכי שרת ברקיע וטעם שהיו
הלוים משוררים בעזרת ישראל וטעם אמרם כל
מעלות של הר הבית היו קני עגול ומבא׳ שם מדרש׳
המורי׳ על זה שהעזרו׳ הללו הם כנגד עולם הגלגלים
וטעם שלמדו כל מלאכות בשבת מן המשכן וטעם
שהם תשעה ושלשים מלאכות בשבת והמכוון בהן
ולמה משכן אקרי מקדש והמקדש משכן והטעם
שנקרא המקדש בית עולמים

פו טעם עזר׳ נשים ומ׳ דרשיהן שאמרו אמר שבת
לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג
ולי לא וכו׳ ואמרם והביטו אחרי משה מלמד
שחשדוהו בא״א ותקון גדול מתקנים בשמחת בית
השואבה והיו מתקנים גזוטראות נשים למעל׳ וכו׳
וטעם שהיה לפני עזרת נשים החיל והסורג והר
הבית אשר הם מורים על בריאת עולם השפל ומבא׳
שם איך כל דבר מכוון כנגד דבר אחד ואמרם לעול׳
לא ירדה שכינה למטה מעשרה

פז כוונת אמרם שכל בית המקדש נבנה
במעל׳ ההר מלבד ההיכל שהיה במשור
ההר והטעם שחמשה שערים היו להר הבית ושבע׳
שערים היו לעזרה והיה כל שער מכוון כ״ד דבר
אחד במציאות העולם ומורה עליו וטעם אמרם
שני שפשפים היו במקדש אחת בצפון ואחת בדרום
כו׳ וטעם מדרשם ששער מזרחי היו לו שבעה
פיות וטעם אמרם שכל דלתות שבמקדש היו
מחופין זהב חוץ מדלתות שער המזרחי וטעם
אמרם שארבע דלתות היו לפתח ההיכל

פח טעם הלשכות שהיו במקדש שהיו בעזר׳
נשים ארבע לשכות ועל מה היו רומזי׳
בצורתן ומה היו משמשות וצורת בית המוקד
ולשכות בתוכו על מה היו מורים ושמנה לשכות
שבעזרת ישרא׳ על מה היו מורים ומה היו משמשות

כהן [illegible]

כהן וטעם לשכת הגזית ומבואר שם אמרם על ארבע דברים חמה לוקה ואמרם על ד' דברי' מאורו' לוקין הכל מבואר על פי חכמת התכונה באור יפה

פ"ט כל מעלו' היו רחבים חצי אמ' ושל אול' אמה וטעמים בזה וטעם אמרם שכל הפתחים היו גבוהין עשרים ושל אולם יותר גבוה וכל פתח רחבה עשר ושל אולם רחב עשרים וטעם חמש אמלתראות שהיו על פתחו של היכל וטעם אמרם כל השערים היו שקופות חוץ משל עזרי כו' וטעם שאין בונין המקדש א"א בנין אבנים וטעם שבית המקדש היה דומה לארי רחב מלפניו וצר מלאחריו וטעם לשמונ' תאים שהיו מקיפין המקד' ועל מה היה כל זה מרמז ועניין התאים זו למעל' מזו ופתחיהן מאחד לחבירו

פ"י עניין המקדש שהיה כולו במעלות וכמה מעלו' היו בכל הדר וכוונת כל דבר מאלו המעלות וחילוקיהן שעזרת נשים היתה שנים עשר מעלות גבוה מן החיל ועזרת ישראל גבוה חמשה עשר מעלות מעזרות נשים וטעם אמר' שהעולם הזה נברא בה' וטעם שאמר דוד הללויה וחמש' עשר שיר המעלות וטעם שעזרת כהנים גבוה אמה ומ' מעזרת ישראל והאולם היה גבוה מעזרת כהנים שנים עשר מעלות ואמרם שהיו הלוים מניחים כליהם במחילות שתחת עזרת נשים וטע' בכון ומבואר על כל זה

פי"א טעם למה נקרא המקדש לריא' וטעם אמרם בשלשה מקומות היו הכהנים ש[ו]מרים המקדש ועוד טעם וכוונת אמרם במסכ' מדו' גפן של זהב היה עומד לפני פתח בית המקדש ומי שהיה מתנדב גרגר או עלה או אשכול היה תולה בו ומבאר איך כל חכמות הפילוסופי' היא גנובה מחכמי ישראל

פי"ב טעם אמרם שבורת שושן הבירה היה מצוייר על המקדש ואמרם בשעת שבנה שלמה המקדש נטע בו כל מיני פירות כו'

פי"ג טעם המזבח ועל מה היה מורה בכל חלקיו ומדותיו וכל צורתו היה מורה על המרכבה העליונה

פי"ד טעם הכיור וצורתיו ולמה היה נעשה ממראות הצובאות ובחוש' ממורט וכל צורתיו מבוארים שם ולמה היו המים שבתוכו נפסלים בלינה ומבאר שם עניין השפע' המלאכי' באיזה דרך הם אם כדעת בן סינא או כדעת בן רש"ד ובאיזה דרך יופרדו השכלים הנבדלי' זה מזה ומבאר שם מהות אספקלריא המאיר' ושאינה מאיר' ואיך ראו הנביאים דמות אדם על הכסא וטעם יראה כל זכורך ואמרם גדול כחן של נביאים שמדמין צורה ליוצרה וטעם שינוי הצורות שראו הנביאים עד שבעת קריעת הים ראו הקדוש ברוך הוא כאיש מלחמה ובסיני כזקן ויושב בשיבה ובעגל נראה למשה כשליח צבור מעוטף ואמר שלשה עשרה מדות ומדרש שהרא' רבי מאיר לההוא כותי מראות גדולות וקטנות כו' ואמרם שמשה לא עלה למעלה מעשרה

פט"ו מבאר צורת המנור' גביעיה וכפתרי' ופרחיה ושלש' טעמים בכוונ' המנורה וכל צורותיה שפירשו הראשונים ז"ל ומבאר שם כי המשכן וכל כליו הם כנגד הגוף ואבריו ואם יש למנות טעם בכל פרט או דווקא לכלל לבד וטעם מחלוקת החכמים אם המנורה היתה עומדת ממזרח למערב או מצפון לדרום

פט"ז מבאר גם צורת המנורה בכל חלקיה ומדותיה וקניה וגביעה וכפתריה ופרחיה שהיא כנגד התורה שבכתב וספוריה ומדרש ארון של אש ומנורה של אש ושלחן של אש ירדו מן השמים ואמרם גבריאל היה חגור כמין פסקייה ומדרש שהקדוש ברוך הוא אמר לאהרן בשעת חנוכת המזבח שלא נשתתף כי לחנוכה יותר גדולה הוא מוכן והוא הדלקת הנרות ומבאר שם שהגביעים היו שנים ועשרים כנגד שנים ועשרי' אותיות התורה כפתורים אחד עשר כנגד אחד עשר עקרים פרחים תשעה כנגד אמונת שמחוייב כל בר ישראל להאמין ומבאר שם הכל איך היו מסודרי' על הסדר וטעם אמרם במדרש רבי טרפון כשהיה שומע דבר ראוי בדברי תורה היה אומר ש כפתור ופרח ומבאר שם טעם הפסוק שנאמר וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון על ההר וכי כוכבים אות על העתיד וטעם אמרם משה קבל תורה מסיני

פי"ז מבאר ארבע גביעים שבקנה האמצעי של המנורה על מה היו מורים ושבעה קני המנורה כנגד שבעה ספרי תורה כל אחד מבואר כנגד אחד והגביעים והכפתורים שבהן כיצד היו מורים על האותיות והעיקרים והאמונה האמתית וטעם כוכין הפוכים נפרש ויהי בנסוע

פי"ח מבאר שם הגדת פרק חלק והיה' ביום ההוא יגלה ה' בתער השכיר' את הקדוש ברוך הוא כו' נה פנים שונים ועוד מבואר שם מדרש' בשבת שמת שמעון הצדי' אדמיה ל[י]ה

ליה גדרא שבא נקדשי קדשים ופירש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם ופירש כבוד יי ׃

פי״ט מבאר הטעם שבכל קנה היה שלשה גביעים וכפתור וטעם כל אחד ואחד אמרם שהקדוש ברוך הוא שט בשמנה עשר עולמות ומדרשם באותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא יתחדש בהן עולמו נדיקים מה הם עושים כו׳ ומבאר שם מה היתה חטאו של משה רבינו עליו השלום במי מריבה ואם משה חטא אהרן מה חטא ושם פירש חדוש בזה שם סוד מאמרם אין משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיה ומה שנאמר בכל מקום אשר אזכיר שמי ומה שנאמר נפלה לא תוסף קום ונאמר אקים סכת דוד הנופלת ומבאר שם פסוק עשה לך שרף ושים אותו על הנס וטעם אמרם שכך היה מונה כהן גדול בעבוד׳ יום כפורים אחת ואחת כו׳ ומדרשם על פסוקה משיכי בא וזרח משעיר הופיע מהר פארן וגו׳ וטע׳ אמרם מבלאי בגדי כהונה היו עושין פתילות למנורה ׃

פ״כ מבאר הטעם שכתב׳ רבינו בחיי בעניין המנור׳ ומדרש׳ בזכות יערו׳ הנרו׳ תכבלו מן ערוך מאתמול תפתה ובזכות להעלות נר תמיד תזכו לאורו של משיח וטעם שצורת המנורה היה מצוייר על מגן דוד כשהיה יוצא למלחמה ׃

פכ״א מבאר טעם השלחן והלחם שעליו בשלשה פנים על דעת הראשונים

פכ״ב מבאר טעם השלחן עם הלחם אשר עליו היה מורה על תורה שבעל פה ומבאר שם באיזה דרך מורה השלחן והלחם שעליו על זה וטעם אמרם כל המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו וטעם אמרם ששלמה עשה עשר שלחנות והיו עומדי׳ לפני שלחן של משה כתלמי׳ היושב לפני רבו ושהשלחן היה של פרקים ואמרם שהר נבו היה שנים עשר פסיעות ופשטן משה בפסיעה אחת וטעם שמסדרין הלחם בשבת ושהיה חם בעת סלוקו כבעת סדורו ומבאר טעם קערותיו וקשותיו ומנקיותיו ושם טעם שני שלחנות שהיה על פתח המקדש ושם צורת לחם הפנים וכל עניין צורתו ועשייתו על מה היה מורה וטעם אמרם הלוחות היו ארכן ששה טפחים ביד הקדוש ברוך הוא כו׳ ואמרם הרוצה להחכים ידרים ולעשיר יצפין וסימנך מנורה בדרום ושלחן בצפון ׃

פכ״ג מבאר כוונת מה שכתב החכם אבן עזר׳ בכל׳ כלי המשכן איך הם מכוונים נגד האדם והעולם העליון ׃

פכ״ד טעם מזבח הקטורת וצורתו בכל חלקין וטעם שכרש מזבח הקטורת כתובה בסוף מעשה המשכן בסוף פרשת ואתה תצוה ולא נאמר במקומו ומבאר שם שמזבח הקטורת נגד לבו של אדם והקטורת נגד מעשים הטובים שאדם עושה וטעם אמרם שקטורת עוצר המגפה ואמרם שישראל היו מסתכלין בעשן הקטורת אם היה מתמר ועולה ואמרם כל הנותן מטתו בין צפון לדרו׳ הוויין לו בנים זכרים ׃

פכ״ה מבאר טעם הארן וצורתו והלוחו׳ שבו והכרובים שעליו וכל חלקיה ומדותיהן בארבע פנים ומבאר שם עוד כוונת אחרת בעניין השלחן והמנורה ומזבח הזהב ומזבח העולה ושהארון עם הכרובים נגד כסא הכבוד כדרך שפירש הראשונים ומבאר טעם חדש כי הארון והלחות שבו הם נגד שכל האדם וכוחותיו הפנימיים ומבאר צורת וחלקי הארן והלוחות וכל התליות בו עם הכרובים והכפורת הכל מרמז על זה ומבאר אמרם מקום הארן אינו מן המדה ובנס היה עומד ואמרם כשעברו הירדן הארן נשא את נושאיו ושהכרובים היו נגד אנכי ולא יהיה לך ושם טעם נכון למה נותה התורה לעשות הכרובים במקדש עם אמר׳ לא תעשה לך פסל וכל תמונה ופי׳ הפסו׳ ועשית׳ לכם פסל תמונת כל אשר צוך יי אלהיך וטעם שאמר אברהם בהר יי יראה ׃

חלק שני הקדמה קטנה

מבאר בה התכללות כל מחבר ספר אף כי קטן הוא ושם שהקרבנות היו באים לתועלת רבים וכן כל דברי תורה ולמדו ממה שאמרו מה ראתה אסתר שזמנה את המן כו׳ ומאמר׳ בעניין פלגש בגבעה כו׳ ושם שבכל כמנא יש לו שני בחכות האחד מנד בריאתו והשני מנד התמדתו ׃

פ״א מבאר בו שנים עשר טעמים שהביאו הראשונים ז״ל בטעמי הקרבנות שם ותועלתם ואין שייך לומר בהן ריח ניחח וכדומה וטעם אמרם שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה במנחו ומישב שם טע׳ המור׳ בעניי׳ הקרבנות ומביא מדרשות מסכימים לדבריו וטעם אמרם הכהנים אוכלים הבשר והבעלים מתכפרים ומביא טעם שהיו הקרבנות באין משור וכבש ועז ותורים ובני יונה ואמרם שמיכאל מקריב נפשות יהן של צדיקים במזבח של מעל׳ ומה טעם שהקרבנות היו באין על השוגג ולא על המזיד ושם טעם מדרשם

אשה ריח ניחוח אשה לשם אישים ריח לשם ריח ומדרשם אף על פי שאש יורד מלמעלה מצוה שם להביאו מן ההדיוט ואמרם במקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורי' אינן עומדים •

פב בו ארבע הנעות הצריכות אל הבאור •

הצעה ראשונה

מבארת שיסוד התורה הוא אמונת חדוש העולם והוא יתד שכל התורה תלויה בו וטעם חדו' העולם אנו עומדים על' מציאות השם יתעלה וטעם למה תקנו חכמינו ז"ל ברכות יוצר המאורו' קודם קריאת שמע ושהמאמין בקדמו' על דרך שיאמין ארסטוט הוא כופר בכל התורה •

הצעה שניה

שעולם יפסיד לעתיד ומתרץ שם הראיות שהביא הרב המורה מן הכתובים על נצחיותו ומבאר שם מאמר רבי עקיבא לתלמידיו אל תאמרו מים מים ואמרם ז"ל אותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא יחדש בהן עולמו צדיקים מה הם עושים הקדוש ברוך הוא עושה להם כנפים ושטים על פני המים ומבאר מה שנאמר בתורה ויהי ערב ויהי בקר יום אב"ג ועדיין לא נתלו המאורות ומפרש שם פסוק יסד ארץ על מכוניה בל תמוט וגו' ופסוק אין חדש תחת השמש ואמרם שמים שהם עתידים להבראות כבר הם ברואים ואמר' וישב הים לאיתנו לתנאו הראשון מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא כו' •

הצעה שלישית

כל העולם כלו נקשר ביחד והוא כאיש אחד באבריו ועל כן נקרא האדם עולם קטון ומבאר שם מקצת דמיונו זה לזה וטעם שראו הנביאי' כמראה אדם ומבאר שלבונה זו כאמר והוא באח' ומי ישיבנו וגו' ומבאר שם נעשה אדם בצלמנו וגו' ואמרו שאדם נעשה בדפוס ואמרם רוחץ אדם פניו בכל יום משום כבוד קונהו ואמרם שאדם בחותמו של הקדוש ברוך הוא ומהו החותם ההוא והדפו' שאדם נברא בו ואמרם כשם שאברים לאדם כן אברי' לעולם כו' ומבאר שם פרשה של שיר השירים ראשו כתם פז לחייו כערוגת הבושם כו' ופירש מלא כל הארץ כבודו ופירש אמרם כל היודע שעור יוצר בראשית מובטח לו שהוא בן עולם הבא ומבאר שם מאמרם לב' ה' לפומא לא גלי ומבאר כל מאמרם אלו בענין שיסולק ההגשמה מהשם יתעלה ומבאר שם סוד התפילין וצורתו באופן נאות ואמרם שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין ושראה למשה קשר של תפילין •

הצעה רביעית

היא דעת המדברים המאמינים בעצמיים הפרדיים אשר מהם נתהוה כל מתהוה לדעתן •

פג מבאר טעם הקרבנות שהיו מורים על חדוש העולם והפסדו כמו מנות שבת ומבאר טעם שאנו זוכרין חדו' העולם על ידי שבית' ולא על ידי מלאכה ומבאר טעם אמרם תפילות כנגד תמידים תקנום וטעם שהיו הקרבנו' נשחטין כנגד השמש וטע' שבא הקרבן על שוגג ולא על מזיד וטעם מדרשם אשר לא נויתי זה בנו של מישע מלך מואב ולא עלה על לבי זה יצחק בן אברהם וטעם שהיו מביאין הקרבנות מן בעלי חיים ועני היה מביא מנחה שהוא מן הסולת ולא שאר דברים ומבאר מדרשם מיום השמיני והלאה ירצה משל למלך שהוציא כרוז לא יראו פני עד שיראו פני הערוכית תחלה ואמרם על שלשה דברי' העולם עומד על התורה וכו' וכולן למדו מפסוק אחד ואפים דברי בפיך כו' •

פד טעם אסור הבהמות וטעם שאמרו עם הארץ אסור לאכול בשר גם שנאסרו באכילת הבשר מאדם הראשון עד אחר המבול וטעם אות הקשת שנתן הקדוש ברוך הוא לנח ואמרם שבימי רבי שמעון בן יוחי ורבי יהושע בן לוי לא נראה הקשת אף על פי שהקשת הוא דבר טבעי בסבת הגשם •

פה הטעם שהקרבנות היו נקרבים על האש על גבי המזבח וטעם שהקרבן היה נכפל במומין וטעם אסור תמורה בקדשים ואסור מעיל' בהקדש והטעם שהקרבן לא היה בשר רק מיום השמיני והלאה וטעם הנם שאמרו ז"ל שהיה הדשן של מזבח נבלע בקרקע העזרה וטעם שלא היה שורפין שום קרבן פסול עד שתעבר צורתו ולמה המזבח היה עומד באולם •

פו מבאר קרבן נשיאים שהקריבו" בחנוכת המזבח בכל פרטיו ולמה הוכפל בתורה שנים עשר פעמים ואמרם במדרש שחביב קרבנם כשירה כאמרו על הים וכשני לוחות הברי' ואמרם ביום כלת משה להקים המשכן עולם הוקם עמו וטעם שלא נתנו העגלות לבני קהת רק לבני גרשון ומררי ומבאר שם כוונת מאמרם כי ביה יי צור עולמים עולם הזה נברא בה' ועולם הבא בי' וטעם אמרם בקרבן הנשיאים שוקלן אחד אחד ושוקלן כולם כאחד לא ריבה ולא מיעט וטעם

שחוז

שחזור יחשב מספר כלל קרבנותיהן •

פ״ז חמשה טעמים שזכרו הראשונים ז״ל למה הקרבנות באים משור ובכש ועז ותורים ובני יונה וטעם הפסוק שאמר שור או כבש או עז כי יולד ולא כתיב עגל או שה או גדי כי יולד •

פ״ח הטעם על אלו המינים כי הם מורים על חדוש העולם בפרטות וטעם בעל מום שפסל לקרבן וטעם פרת עגל שעשו ישראל במדבר ואמרו עשה לנו אלהים ואמרו אלה אלהיך ודרשו ז״ל שאוו לאלקות הרבה וטעם אמרם שאש על המזבח היה רובץ כארי או ככלב וטעם אמרם תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות וגם טעם ומנים שכהן מביא קרבן מוסף וטעם למה נמנא מספר השביעי בקרבנות תמיד בבל ה המוספין שבע כבשים בני שנה •

פ״ט טעם למה מקנת הקרבנו׳ היו באין שור ומקנתם כבשים ומקנתם שעירי׳ ומקנתן זכרים ומקנתם למה נקיבות ומקנתם משתיהן וטע׳ מנחת קנא למה לא היה נותן עליה שמן ולא לבונה ומנחת סוטה היתה מן השעורים •

פ״י טעם חדש על פרטי דברים אלו שמקנתן זכרים או נקבות ומקנתן פרים או אילים או שעירים ושאין זכרות בעופות וגם טעם שהאש׳ לא בא רק על חמשה דברים וטעם אמרם בנזיר וכיפר עליו וגו׳ על שנער עצמו מן היין ומבאר שם שעיקר מיני החטא הם מנד שלשה דברים שהם עושר וכבוד וגבורה וכן חוטאים בשלשה דברים שהם במעשה ודבור ומחשבה וגם שהחומר הוא כדמות נקבה והצורה כדמות זכר והתחלת הוייה הם שלשה וההעדר והחומר והצורה כל זה יתבאר בענייני פרטי קרבנות אלו •

פי״א מבאר טעם שכל פרטי דברים אלו מורים על חדוש העולם והפסדות ולכן מקנת קרבנות זכרים ולא נקבות ומקנת פרים שעירים כבשים ומבאר שבבריאת העולם היו שלשה מלאכות בריאות יש מאין ויש מיש ומנהג הטבעי וכנגדם היו שלשה מינים קרבן עולה חטאת ואשם וטעם למה נאמר במעשה בראשית וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד •

פי״ב טעם מה שהקרבנות היחיד באים עולה חטאת אשם שלמים וקרבנות הצבור אינן באין אשם ולא שלמים מלבד כבשי עצרת ואין הצבור מקריבין עוף לעולם וכן שלמים אינן באין עוף לעולם וטעם כבשי עצרת עם שתי הלחם שהיו מקריבין אז וטעם בכור ומעשר ופסח שמקריב היחיד ואין הצבור מק מקריב אותן והם כנגד ימי הטנייה והעמידה והירידה. וטעם שהקרבן נקרא קרבן עולה ויורד ולא נקרא עשיר ועני וגם למה חטאת עולה ואשם ושלמים אינן מביאין אותן לקרבן רק מיום שלשים ואילך ובכור מעשר ופסח יכולים להביא מיום השמיני והלאה •

פי״ג טעם למה כל חטאת הצבור אינן באין מן הכבשים ובאין משאר מינים והעולת אינן באין מן העז ובאין משאר מינים וכל חטאת יחיד באין מן הנקבה ואינן באין מן הבקר חוץ משלשה חטאת חטאת נשיא ופר העלם דבר ופר כהן גדול חטאת נשיא נאכלים והשאר אינם נאכלין וב׳ עז הקריבין שעירים וטעם שחטאת הצבור מקצתן נאכלין ומקצתן נשרפין הכל מבואר שם יפה וטעם אמרם שאכילת הכהנים מכפרת •

פי״ד טעם למה מקנת הקדשים נקראים קדשי קדשים ומקנתן קדשים קלים ומקנתן נאכלין לשני ימים ולילה אחד ומקנתן ליום ולילה ומקנתן אינן נאכלין אלא בעזרה לזכרי כהונ׳ ומקנתן נאכלין לנשיהם ולעבדיהם בכל העיר •

פט״ו טעם למה מקריבין הדם והחלב והשאר האימורים מכל הקרבנות אף קרבן שהיה נאכל ושהכל היה מורה על חדו׳ העול׳ והפסדו בכללות ובפרטות ומורה איך הד׳ יסודות מכל מורכב ישוב אל יסודו וטעם אמרם הכל נברא מן העפר אפילו גלגל חמה •

פי״ו טעם הנסכים של יין שהיו מנסכי׳ על גבי המזבח וטעם קרבן העומר ומנחת סוטה משעורים וטעם למה נמנאו בגפן שלש ברכות בורא פרי האדמה על הבוסר ובורא פרי העץ על הענבים ובורא פרי הגפן על היין וכוונת באותות בזה הענין ומבאר שם שאין בעולם השפל מקום יותר גבוה מראש המזבח והכונ׳ בזה

פי״ז מבאר טעם פרטי דיני ניסוך היין ולהיכן היו מנסכים אותו ושהיו הנסכים מחולקים שהיה חצי הין לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש ולמה נקרא המדה הין וגם שהעושר נחלק לשלשה חלקי׳ וכן המדות •

פי״ח טעם המנחות שהיו מקריבין עם הקרבנות וטעם שלשה עשרוניה׳ לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש וטעם עשרה דברים שנבראו ערב שבת בין השמשות וטעם

וטע׳ שהיו המנחו׳ בלולו׳ בשמ׳ וטע׳ חלוק השמ׳ ושעורי

פי״ט מבאר כי ההשגחה וההשפעה היורדת מלמעל׳ יש לה ב׳ בחינו והם הרמוזים ביין ושמן שבקרבן וכונ׳ מאמר שאמר רבי חנינ׳ בן דוסא מי שאמר לשמן וידליק כו׳ •

פ״כ טעם דיני הנסכי׳ שלא באו אלא לעולה ולשלמים ודווקא בבהמות ולא בעופות וחטאתו של מצורע טעון נסכי׳ ולא שאר חטאת וטעם שאם פחת או הוסיף הנסכים פסולין מלבד עומר וכיצד מודדין הנסכים ואם מעכבין הקרבן

פכ״א מבאר שאין הגוים מקריבי׳ קרבנות חובה רק קרבני נדבה וטעם שאין מקריבין חולין בעזרה ואין הגוים מקריבין אלא עולות ואין הגוי מקריב הנסכים ואין גוי מקריב מנחה וטעמים על כל אלו הדברים •

פכ״ב מבאר סמיכת הקרבנות ולמה אין סמיכה רק באנשים ולא בנשים ולא בגוי׳ ולא בחרש שוטה וקטון או עבד או שליח וחמש׳ שמביאי׳ קרבן סומכים בזה אחר זה ולא שנים ביחד ואין סמיכה אלא במקדש ולא בבמה וטעם שמקצת קרבנות טעונים סמיכה ומקצתן אינן טעונים סמיכה וגם מדבר מעיין תכלית העולם ומהשגחתו וגם טעם המעמדות ומהיכן עמדו אבותינו על סוד המעמדות ומבאר שם דרך נכון וטע׳ שכל דיני סמיכ׳ מבוארין על ידו וטעם אמרם כי תכף לסמיכ׳ שחיטה ואמרם שלשה תכיפות הן וטעם שהיו מתוודים שעת הסמיכה •

פכ״ג טעם שלא היו מקריבים הקרבנות רק ביום רק איברים ופדרים היו מקריבים בלילה ושלא היו מקריבי׳ רק עד חצות הלילה ומבאר שם איך מורי׳ בזה על בריאות העולם והוויתו וטעם שהיה הקרבן נפסל בלינה •

פכ״ד טעם קבלת הדם בכלי שרת. ושחיטת הקרבנות בכלי שרת ושצריך לקבל כל הדם מן הצואר וטע׳ שצריך כונ׳ לשם הזבח וטעם שממנות קבלה ואילך הוא מצות כהונה וגם שהכהני׳ שהיו עובדין במקדש כדמו׳ מלאכי השרת בעולם וטעם שמחשבת חוץ למקומה או חוץ לזמנו מפגל בקדשים •

פכ״ה טעם הוית מקנות הקרבנות נאכלין לשני ימים ולילה א׳ ומקצתן ליום ולילה ומקצתן שחיטתן בצפון ומקצתן בכל מקו׳ בעזר׳ וגם טעם אמרם שתא אלפי הוי עלמא וחד חרוב וי״א

צ׳ חרוב וטעם המלקו׳ מ׳ חסר אחת ומדרשם באותן אלף שנה שהק״בה יחדש בהן עולמו הצדיקי מה הן עושין כו׳ ואמר׳ שהתור נברא אלפי׳ שנה קוד׳ שנברא העולם ולמה נקרא היצר הרע צפוני •

פכ״ו טעם היות מקצת הקרבנות טעונות ב׳ מתנו׳ ומקצתן ד׳ מתנו׳ ומקצתן בזריק׳ ומקצתן בשפיכה ומקצתן שירי הדם היה שופך על יסוד וטעם כל מתנו׳ הדמי׳ מבואר שם והיו מקצת דמים נתני׳ למטה ומקצתן למעלה וטעם הזאת דם הפר והשעיר של יום כפורים שהיה מזה ממנו על בין הבדי׳ ועל הפרוכת ועל המזבח וכל מתנות הדם מבואר שם וטעם הזאת י״ב שהיה מזה ומנה אחת למעל׳ ושבע למט׳ וכך היה מונה כו׳ וענין המתנות שהיה נותן על המזב׳ הפנימי וענין מתנו׳ דמים של בכור ומעשר ופסח ושלמים וטעם שלא היו מוניא׳ האמורי׳ עד אחר זריקת הדם •

פכ״ז מבאר טע׳ המנחו׳ שהיו מביאין לקרבנו׳ וטעם המדר׳ שאמרו שיש במיני ה׳ מינין עגון משל לאוהבו של מלך ומבא׳ שם ג׳ טעמי׳ בקרבן המנחות וטעם אסור הקרב׳ שאור ודבש בכל מנחה ומצות הקרבת מלח בכל קרבן מבוא׳ ג׳כ בג׳ פנים •

פכ״ח מבאר טעם ה׳ מיני מנחו׳ והכלי׳ שהיו נעשי׳ בהן שהכל הוא מרמז על נפשו של אדם ומעשיו ותורתו והכל מבואר שם בדרך זה וקצת מדרשי רבותינו ז״ל המורי׳ על דבר זה •

פכ״ט מבאר טעם חדש בענייני המנחו׳ ואיך הם מורי׳ על חדוש העולם בדרך עיון המדברי׳ שהאמינו בחלק שאינו מתחלק והם הענינייי׳ הנפרדי׳ וטעם שעשיר היה מביא בהמ׳ לקרבנו ודל מביא עוף ודלי דלות מנחה והוא מורה על ג׳ חלקי הדעות שכל הפלוסופי׳ נחלקו להם שה׳ המקבלי׳ והמשכלי׳ והמדברי׳ וטע׳ שהית׳ מנחת כהן כולה כליל וטע׳ שהיה השמן נקרב עם המנחות ולא עם שאר קרבנו׳ והיין בא עם הבהמו׳ ולא עם שאר דברי׳ •

פ״ל מבאר שי״ב מנחו׳ הם׳ כנגד י״ב הקדמו׳ שהניחו המדברי׳ אשר עליה׳ בנו יסוד חכמתן וכן טע׳ אסור שאור ודבש מורה על דעתן וטע׳ ד׳ עבודו׳ שהיה בכל מנח׳ קמיצה הולכה הגשה הקטרה וטעם הקרבת המלח שנ׳ במלח תמלח מלח ברית עול׳ וטע׳ אומרי׳ שהיו זורקי׳ מלח על הכב׳ שלא יחלקו הכהני׳ בעלותן המזבח •

פל״א מבאר טע׳ שהמנחות שבאו בנדבה היו נעשי׳ בה׳ מיני׳ כנגד חמשה דרכי׳ שיש למדברי׳ על חדוש העול׳ כי׳ דרך כנגד מנח׳ אח׳ ומבא׳ גם טע׳ שבמנחה היה לוג שמן ולא מנינו כזה בקרבן בהמה

בבמה וטע׳ שכל מנחה סתם היא מנחת סולת וטע׳
אסור חמץ ודבש במנחה וטע׳ ב׳ הלחם בחג העצרת
שהכל מורה על חדוש העולם ״

פל"ב טע׳ שמן המשח׳ ע״ל דרך הכלל ולמה היה
קנה הבשם בשקל ב׳ פעמים שכא׳ מחציתו
חמשים ומאתים

פל"ג טעם חדש על שמן המשח׳ ומשקל ומיני
סמנים אשר בו ומבאר טע׳ הפסו׳ כשמן
הטוב היור׳ על הזקן על פי מדותיו וטע׳ שב׳ טיפי
שמן כמרגליו׳ היו תלוין בזקנו של אהרן וטע׳ משיחת
כל הכלי׳ וכוונת אמרם שמן המשח׳ כלו קיים לעתיד
ומבאר שם ענין השגחת הש״י בעו״ל׳ ודעת החכמי׳
בזה וטע׳ שהיו מושחין הכ״ג כמין ד׳ והמל׳ כמין כור

פל"ד מבא׳ טע׳ כלי שרת שלא היו אלא מכסף
וזהב ושלא היו מיתקני׳ היסכי׳ שכפגמו
וטע׳ שמדת הלח היתה נמשחת בחוץ ומבפני׳ ויבש
איכה נמשחת אלא מבפני׳ ״

פל"ה מבא׳ טע׳ הקטור׳ ועכן הטעם שהי׳ עו״ל׳
מן הקטור׳ כדר׳ שבארו חכמי׳ הראשוני׳
ז״ל וטע׳ מזבח הקטורת כדרך שבארו הרל״בג ז״ל ״

פל"ו מבאר שענין הקטורת היה מורה על
כלל ישראל וע״פ זה מבא׳ טע׳ שהיו י״א
סממני׳ בקטורת ועוד היו מוסיפי׳ עליה ג׳ ובתורה
לא נזכרו רק ד׳ סממני הקטור׳ וטע׳ אמר׳ שהקול יפ׳
לק טורת ואמר׳ כל אגודה שאין בה מפושעי ישראל
כו׳ ואמר׳ שהרוח לא היה מבלבל עשן הקטור׳ וכווב׳
אמר׳ שהיו מריחין הקטורת מ׳ יריחו וטע׳ אמר׳ יהי
שכיותא לישראל כו׳ וטע׳ שקטור׳ עוצר המגפ׳ וטע׳
הנס שהיו ישראל עומדי׳ צפופי׳ ומשתחוים רוחים ״

פל"ז טע׳ משקל הקטור׳ וטע׳ משקל כל דוש׳
ובושם וטע׳ שהיו סממני אלו ושהיו כל
דברי׳ אלו רומזי׳ על ישראל וחלוקתן לדגלי׳ ולשבטי׳
וכל דיכי הקטור׳ מבוארי׳ בדרך זה וטע׳ שבערב יום
כפורי׳ היו מחזירין הקטור׳ למכתשת ומהדקו היטב
וממנו היו קומצין והשאר היה מותר הקטורת וטע׳
אסור הרקח הקטור׳ כמוהו ושם כוונת אמר׳ שישראל
נקראי׳ בש׳ הקב״ה ופי׳ מלת אח הכא׳ אבל הש״י וטע׳
שהיו שורין הצפורן ביין וטע׳ אם נתן דבש בקטורת
פסול ״

פל"ח מבאר שם שהכהני׳ בעבודתן ולויים
בדוכנן וישראל במעמדן הם כנגד ג׳
חלקי העול׳ הכהני׳ נגד עול׳ השכלי והלויים בדוכנן
כנגד עולם הגלגלי׳ ומזה יתבאר טעם שעבוד׳ הלוים
היה השיר בפה ובכלים ושהיו משוררי׳ ושהיו עוזרי׳
לכהנים בקרבנות וטעם שהיו הלוים כפסלי׳ בקול
וטעם שהיו אומרים שירה בשעת הקרבן ולמה היו
י״ב לויים משוררי׳ בשעת הקרבן וטעם שהיו אלו מ
מנגנים בכינורות ומקצתן בנבלי׳ ומקצתן בכלים
אחרי׳ וטעם שהיו משוררי׳ בכל המועדות ״

פל"ט טעם ש היו הלוי׳ נחלקי׳ לכ״ד משמרות
וטעם כל משמר ובתי אבו׳ וטע׳ השיר
שהלוים היו אומרי׳ בבית המקדש ״

פמ׳ טעמים שכתבו החכמי׳ הראשונים ז״ל
בענין בגדי כהני׳ וקדוש ידים ורגלי׳
בשע׳ העבוד׳ וטע׳ בגדי כהני׳ ונוא׳ שם נהרג׳ כנים

פמ"א מבאר טעם חדש על בגדי כ״ג שהיה
מלובש בח׳ בגדי וכהן הדיוט בד׳ בגדי׳
והכ׳ מור׳ על חדו׳ העול׳ והכהני׳ בבגדיה׳ כנגד מלבושי
אדם הראשון ובניו וטעם שהכהני׳ ראשוני׳ לכל דבר
שבקדוש׳ ושם שמקנת מלות זכרון למה שאירע בימי׳
הראשוני׳ וטעם אנשי מעמד שהיו מתענין וקורין
במעש׳ בראשי׳ בשעת הקרב׳ הקרבן וטעם אמר׳ בואו
ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא לא חטאו לא באנו
לעולם

פמ"ב מבא׳ שח׳ בגדי כ״ג כנגד ח׳ מנו׳ שנתנטוו׳
אדם הראשון וכתל״ב נהן וטעם שקראו
חז״ל ז׳ מצות בני נח ולא ז׳ מצות בני אדם ומבאר שם
באיו׳ אבר מן החי נאסר אדם הראשון מאחר שנאסר
לו אכילת בשר ומבאר ע״פ זה הסוגיא בכ׳ ד׳ מיתות
שאמרו התם אדם הראשון מיסב בג״ע היה והיו מ
מלאכי השרת צולין לו בשר כו׳ ״

פמ"ג באיזה אופן היה כל בגד כנגד מצוה אחת
שנצטווה בה אדם ואיך רומזין על זה ״

פמ"ד טעם ד׳ בגדים של הדיוט וע״ל מה היו
רומזי׳ וטעם שבכ״ג היה נקרא מנכנת
וככהן הדיוט מגבעות וטעם שנאסר אדם הראשון
באכילת הבשר והותר לבני נח וטע׳ שנקראו הכהני׳
כהן הדיוט ולא נקראו כהן סתם ושם שזכוי המנו׳
מן הקב״ה איכו גורם שיכוי רצון וטע׳ אמרם שקין
הקרי׳ זרע פשתן וטע׳ שהיו הקדמני׳ עובדין הבהמו׳

פמ"ה מבאר שם ענין עבוד׳ הכהני׳ במקדש
ומתר׳ ב׳ מדרשו׳ שנראי׳ סותרי׳ זה את זה
הא׳ אומר שנמרד ועשיו היה להם בגדי אדם הראשון
והא׳ אומר שאברה׳ יצחק ויעקב היה להם והקריבו
בהן קרבנות וטעם מאמר׳ בזה וטע׳ שהכהני׳ הוצרכו
לעמוד על הרצפה בשעת עבוד׳ ואם היה דבר חוצץ
פסול וטע׳ שהיו כ״ד משמרות וטע׳ שדרגלי׳ היו כל
המשמרו׳ שוו׳ והיו כול׳ עובדי׳ ושהי׳ הכה׳ מקרי׳ קרבנו
בכל עת וטע׳ שהיו בוררין כ״ג להיות על כולן וגם

שהיו

שהיו ח' מעלו' כהני' זה על זה וטע' בזה וטע' אמר' שאין השכינה שורה למטה מעשרה •

פמו טע' קדוש ידי' ורגלי' של כהני' בעבודתן ובבואן אל הקדש וטעם שהיו מניחים הידים על הרגלים בשעת קדו' וטע' שהיו מי הכיור נפסלין בלינ' וכן מבואר שם כל דיני קדוש ידי' ורגלי'

פמז מבאר טע' שכי על בגדי הכהני' שהם כנגד הכנפיי' של מלאכי השרת ומבאר שם כיצד וטע' שנקראו הבגדי' בגדי קודש •

פמח טע' חלוקו' אנשי המעמד לכ"ד חלקי' וטע' משמרות כהונ' ולוייה וטע' שהיו אנשי מעמ' קורין בפ' בראשית וטע' שבימי משה היו המשמרו' ח' ובימי שמואל י"ו ובימי שלמה כ"ד וטעם אמר' שיצחק קרא לבית הכנסת שדה •

חלק ג הקדמה קטנה

פא מבאר טע' הקרבת שני כבשי' ליום וכל דיני התמיד למה הוצרכו להיות ו' כבשי' מבוקרין בלשכה שית' לוקחין התמידי' והוצרכו להיו' ד' ימי מבוקרי' קוד' לכן ומבואר שם זה בב' פני' ושם מעניין תכונת גלגל השמיני והתשיעי וטעם אמרם שהיו מזכירים הקרב' בשעת שחיטתן לאור האבוקות ואמרם שלא היו כופתין התמיד שלא יתקו המינים וטעמים בזה וטעם אמרם שני תמידי' היו גדולים שהיו מונחי' על הגמל ורגליהם נוגעות בארץ ואמר שהתמידי' היו רחבן כגבהן ושהיו אוכלי' מן האחרי' ושם טעם על עקידת התמיד ראשו לדרום כו' ושהיו התמידין נשחטין כנגד השמש וטעם הגדותיהן שאמרו כשגברו מלכות בית חשמונאי זה על זה העלו להם חזיר כפן נפרכיו בחומה כו' שכל זה מורה לנו שטעם התמידי' כנגד חדוש והפס' כלל העולם

פב טעם יקידת האש על המזבח תמיד לא תכבה וטעם אמרם אף על פי שאש יורד מן השמים מצוה להביאו מן ההדיוט וטעם מאמר' שאמר הקדוש ב"ה למשה מכל מקום היה לך לעורכי ואמרם ישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה ומבאר שם שהנהגת השם יתעל' עולמו היא כפי הכנת המקבלי' ושם טעם אמר' שבמקדש ראשון היה האש רובץ כארי ובשני ככלב ומבאר שם אמרם שהקדו' ברוך הוא מתפלל ואמר יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי כו'

פג טעם שהכהנים היו מוסיפין שני גזרי עצי' בכל בקר ובקר וטע' אמר' שבח של בני אהרן כשהולכין עד ארכבותיהן בדם וטע' בבקר היו כהן אחד מעלה הגזרים למזבח ובערב בשנים וכל זה מורה על הנהג' השם עולמו על ידי השכלי' והגלגלי' ונתבא' ע"י זה טעם ג' מערכות שהיו על המזבח שהם כנגד ג' אשות היורדין מלמעלה וטעם שהיתה המערכה במזרח המזבח וטעם אמר' שבכל כ' הקרבנות לא נאמר לא אל ולא שום כינוי רק שם המיוחד כדי שלא ליתן פתחון פה למיני' ומבא' מכאן סוד הקרבנות שמורים על חדוש העולם •

פד מבא' שם כי עניין י' ספירו' שדברו מהם המקובלי' הם התוארי' שהניחו הפלוסופי' האלקיי' ומאריך שם בזה לבאר כל דרכי הקבל' בעניין זה כדי לעמוד אתוכ' האחדו' על אמיתתו ומבא' שם עניין י"ג מדות וסברת המקובלים הפלוסופים בזה ומבאר הרבה הגדות נדברים אלו •

פה כיצד היו מניחין גזרי עצים על המערכ' וטעמים בזה ואמר שלפעמי' היה תפוח של מערכה ג' מאות כור וטעם שמערכה שניה הייתה בקרן דרומית מזרחית והיו עליה ה' סאין גחלים ובשבת שמנה סאין •

פו עניין הרמת הדשן שהיו עושין בכל יום במקדש ושם שבכל יום היו מרימין את הדשן מעלו' השחר וברגלי' משליש הלי' וביוה"כ בחצו' ושם כיצד תורמין הדשן ודיני התלויין בה ושהכל מורה על עניין הפסד וחדושו של עולם שהוא הכלל מכל עבודות הקרבנות ולמה קראו חכמינו מגדול הפור' באויר לאות ר"ן וטע' שהמ' כו' כנב' בל' מעלו' ושם טעם אמרם שכל אבר שלא נתעכל היו גורפין לצידי המזבח ועניין הוצאת הדשן אל מחוץ לעיר וטעם אמרם שמעולם לא נתעגלו בו הכהנים •

פז מבאר שם טעם סדר הקטורת וטעם שלא היה אדם רשאי להיות בהיכל בשע' הקטורת ואמרם שהקטורת מכפר על לשון הרע ובמקום אחר אמרו שמעיל מכפר על לשון הרע •

פח מבאר טעם דשון המנורה בכל יום והטבת נרותיה וטעם כל הלכות הדלקת הנרות מבואר שם וטעם אמר' על יונתן בן עוזיאל שכל עוף שהיה פורח עליו בשעת שהיה עוסק בתורה היה נשרף מיד וטעם אמרם שדשן המנורה היה נבלע במקדש וטעם אמרם שכל זמן ששמש שמעון הצדיק לא כבה נר המערבי וטעם שלא היה מטיב הנרות ביחד אלא היה מטיב הנרות ומפסיק בקטורת ואח"כ מטיב השניים הנשארים •

פט טעם מנחת חביתין שהיה הכהן גדול מקריב

יקריב בכל יום מחציתו בבקר ומחציתו בערב •

פ׳ סדר המערכה הכאמרת בגמרא משמיה דאבא שאול וטעם שהיה מסדרה אליבא דאבא שאול ולא אליבא דהלכתה ועוד קושיות אחרת על סדר הכוכר וטעם כל סדר המערכה זה אחר זה על דרך השתלשות הכמנאות ומבאר גם טעם החביתין •

פ״יא מבאר גם כי יציאת מצרים מורה על ענין חדוש העולם וטעם שכתן הקדוש ברוך הוא טעם השבת בדברות הראשונות זכר למעשה בראשית ובאחרונות זכר ליציא׳ מצרי׳ וטעם עשרה ניסים שהיו במקדש וכל זה מבואר מסדר המערכה •

פ״יב מבאר מה שמערכת גדולה קודמת למערכת שניה מורה על אברהם ומשה שהם נגד שני המערכות מערכה ראשונה רומזת על ענין אברהם וענין ברית בין הבתרים וענין הגלות עד צאתם ממצרים וכל אותות הם והמופתי׳ אשר עשה משה לישראל ולפרעה במצרי׳ הכל מבואר בענין המערכה ומבאר גם ענין ברית בין הבתרים ואיזה ברית כרת עמו ומבאר על דרך זה כל פרשת ברית בין הבתרים בבאור כ באות ושכל זה היה מרומז בסדר מערכה גדולה •

פ״יג מבאר כי מערכת הקטורת מורה על שהקדו׳ ברוך הוא כתג׳לה למשה בלבת אש ולמה מערכת קטורת קודמת לשני גזרי עצים ועל מה היה רומז וטעם שבשחרית היו מעלה כהן אחד שני הגזרים ובערב שנים וטעם מה שכאמר והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון יאמינו לג לקול האות האחרון וטעם אמרם שני גזרי׳ קודם לדשון המזבח הפנימי וגם מה טעם שהיה משה מסרב כל כך בענין שליחתו של הקדוש ברוך הוא כשצוהו לגאול ישראל ממצרי׳ ומבאר טעם אמרם שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה למשה לילך ולא רצה ומבאר גם פרשת הסנה שקראו לו הקדוש ברוך הוא משה משה וטעם כפל הקריאה בכל הנביאי׳ ואמרם שבין משה למשה אין פסיק מה שאין כן באברהם אברהם יעקב יעקב והאחרי׳ וטעם אמרו אסורה נא ואראה וגו׳ וטעם חרון אף הכאמ׳ כשאמר משה שלח נא ביד תשלח יותר ממקומו אחרים שסרב מלילך בשליחות ההוא •

פ״יד טעם אמר׳ דשון מזבח הפנימי קודם להטב׳ב׳ הכרות וטעם אמר׳ שאברה׳ היה חסר חמשה איברים קודם שכמול שני עינים שני אזנים וראש הגויה וטעם שהטבת שני הנרות

היה קודם לקטורת וקטורת לאברים •

פ״טו מבאר טעם שאברי׳ קודמין למנחה ומנחה לנסכים ונסכים לחביתין ופירש הכתוב שאמר ולא יוכלו החרטמים לעמוד לפני משה ומבאר גם טעם ויחזק יי את לב פרעה או לב פיתון ואחר כך עכשו על סדום וכוונת אמרם אין דבר רע יורד מלמעלה וטעם שכאמר אגל הקדוש ברוך הוא ארדה נא ואראה וטעם אמרם הא בבתי גואי הא בבתי בראי ואמרם מדה טובה מרובה ממדות פורענות ת״ק פעמי׳ ומדרש׳ ז״ל במה שכאמ׳ הנני שולח כל מגפותי שרומה לומ׳ מכות בכורות ומדרשם אני ולא מלאך אני ולא שרף ומבאר מה שאמרם במכות ברד כי טרם תיראון מפני יי אלהים והפשתה והשעורה נכתה וגו׳ וטעם שהיה אסור להקריב שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים מלבד קרבן פסח •

פ״יו מבאר טעם הפייסות שהיו במקדש וכיצד היו מחולקים העבודות לפי הפייסות וטעמים בכל זו ומבאר טעם מאמרם כל עניני מעשה לנבוכן ולדעתן כבראו וטעם הגורלות של שעירי יום הכפורים איזה ליי ואיזה לעזאזל ושכל זה רומז על ענין חדוש העול׳ ומבא׳ גם דברי הרב המורה חלק שני פר׳ששה עשר בענין החדוש ומסלק מעליו מה שהקשו על דבריו ומבאר טעם שכתבו בתורה קצת חקים ודברים שטעמן כ כעלם ושעל ידי זו אנו עומדין על נתינת התורה מן השמים •

פ״יז למה חלקו הפייסות לארבע חלקי׳ וכתבו מקצת עבודות בכל פיים ופיים וטעם חדשים לקטור׳ וגם סדר הבריא׳ על דרך השתלשלו׳ לכל הכמנאות וטעם שבהקרבת התמיד היו שלשה עשר כהנים וטעם אמר׳ שהקטורת מעשיר וטעם שהיו מניחין האברי׳ על הכבש ואחר כך היה חוזר ומעלן על גבי מזבח להקרבן וטעם שלא מפייסין בתמיד של בין הערבי׳ מלבד פיים הקטורת מלבד בשבת שהיו חוזרין ומפייסין וטעם שהיו מפייסין בלשכת הגזית •

פ״יח סדר התמיד שהיו עושין בבית הכנס׳ בכל יום ערב ובוקר וכל עבודתין על הסדר •

פ״יט מבאר גם למה נכפלה פרש׳ התמיד ונכתוב שתי פעמים בתורה ושאר קושיות הכופלים באותה פרשה ושמורה לנו שענין למוד סדר התמי׳ הוא בתקו׳ הקרבן וראיו׳ ממדרשיהן על זו •

פכ מבאר סדר נתוח העולה והתמי' וסדר הכהני' שהיו מעלין האברי' למזבח וכיצד היו מנתחין הבהמה וטעם למה לא נזכר שם בן ד' בכל מעשה בראשית עד אחר אלה תולדות השמים וגו' ואמרם מזכיר שם מלא על עולם מלא ולמה נאמר שם אלהים בכל מעשה בראשית ואחר ויכלו מזכיר ה' אלהים ואחר כך איננו מזכיר רק שם בן ד' וטעם למה נקראו המלאכי' והדיינים אלהים גם עבודה זרה נקראת אלהים אחרי' ואמרם כי שם אלהים מורה על דין ובן ד' מורה על רחמי' ואמר' בתחלה עלה במחשבה לברא העולם במדת הדין כו'

פכא מבאר כי הפסד כל דבר הוא מן המתאחר אל הקודם וכן יהיה ב הפסד העולם וטעם למה היו שלשה עשר כהנים מתעסקין בתמיד וסדרן זו אחר זו וטעם שהיו הכהני' מעלין האברי' למזבח ומניחן על הכבש ואחר כך חוזרין ולוקחין אותן ולא היו מקריבי' אותן מיד וטעם אמר' עורבה פרח וטע' שהיו מפיסין מי שוחט ומי זורק מי מדשן המזבח מי מדשן המנור' מי מקריב הראש והרגל מי מקריב הידים והעוקץ אשר כל אלו הדברי' מורים על הפסדת הדברים ושובן לשרשן ובזו הסדר נרמז הפסד מלאכת ארבע ימים האחרוני' משבעת ימי בראשית •

פכב מבאר כוונת האגדה שדרשו בענין קטרג הלבנה שאמרה אי אפשר לשני מלאכים שישתמשו בכתר אחד וסוד אמר' הביאת כפרה עלי שמעטתי הירח ופירש פסוק כל פועל יי למעניהו וטעם שנאמר בקרבן ראש חודש חטא' ליי יותר מנשאר קרבנות המוספין •

פכג מבאר שהמקריב החזה והגרה ושתי הדפנות היה מורה על הפסד מלאכת יום שלישי והכהן האחד הנושא הקרביים והשני הסולת נגד מלאכת יום שני ואחר כך היו מקריבין החביתין והיין נגד מעשה יום ראשון והכבד העולם בכללו •

פכד טעם הנתוח שהיו עושין בקרבן שלא היו שוברין הרגל רק נוקבו ומתוך ארכובו ותולה בו וטעם אמרם בחגיגה פי' הארץ עומדת על המים ומים על הרוח ואמרם שלא היו מנתח הראש עד שהגיע לחזה והראש הוא תחלה הנתו' וטע' שהיה נתוח הכרעיי' אחר נתוח הראש ואמרם אחר כך ממרק ההפשט ונוטל הלב ומוציא דמו התך הידים וטעם יום ראשון יום שני יום שלישי הנאמר במעשה בראשית גם והמאורות נתלו ביום רביעי וטעם אמרם שהיו סדר שמניס קודם לכן •

פכה מבאר אמרם בסדר הנתוח נטל רגל הימני ובו היו שני הביצות ואמרם אחר כך קרעו ונמצא הכל גלוי לפניו ואמרם נטל הפדר ונתנו על בית השחיטה וטעם אמר' שאחר כך נטל הקרבי' ורחצן בפנים ומדיחן על שלחנות של שיש שבין העמודים וטעם מאמר שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים וטעם רחיצת ידים ג' פעמים •

פכו מבאר אמר' בסדר הנתוח נוטל הסכין והפריש הריאה מן הכבד כו' וטעם נתוח החזה ואחר כך נתוח הקרביים ואמרם נטל דופן הימני ובו שני צלעות הקטנות והכבד תלוי בה ונקראת דופן הגדול ואח' כך בא לו לגרה ומניח בו שתי צלעות ואחר כך בא לו לדופן השמאלית •

פכז מבאר שהארץ נקרא רקיע ומבאר שם פרש' במעשה בראשית יהי רקיע בתוך המים וגו' ומבאר שם סוד מים עליוני' ומים התחתונים ומבאר פרשה ראשונה של בראשי' ברא אלהים ובאר אמרם בחגיגה שמים וארץ בא' נבראו ואמרם הוגלדה הטפה האמצעית ונתהוו ממנו שמים ושמי השמים ומבאר כוונת שנית על מאמר רבי עקיבא לתלמידיו אל תאמרו מים מים ומבאר אמרם שסומכו של רקיע אלף פרסה גם ובמקום אחר אמרו שהוא מהלך ת"ק ומבאר גם מאמר אין בין מים העליונים למים התחתונים כג' ומאמרם עדיין בן זומא מבחוץ •

פכח מבאר הווית המטר ומחלוקתן בזה רבי אליעזר אומר כל העולם ממי אוקינוס הוא שותה רבי יהושע אומר ממים העליונים הוא שותה כו' ואמרם מים עליונים במאמר תלויין כו' ודבריה נאותים שם בהווית המטר שלא כדרך הפלוסופי' בנוי על הקדמותיהן ואמרם בשעת נסוך המים תהום אומר לחבירו אביע מימיך קול שני רעים אני שומע ואמרו שכל הקדוש ברוך הוא כל מימי בראשית תנאין בתן בם באוקיינוס וחניין בכיפת הרקיע והוא דומה לבריכה ומזעת והוא מטר •

פכט מבאר טעם הנתוח שהיו מניחין שני צלעות בדופן השמאלי ובשדרה וטעם שהטחול היה נשאר בשמאל בדופן השמאלי ואחר כך מותך העוקץ ובו האליה ושתי הכליות כו' וטע' אמרם הראש בימינו וחטמו כלפי זרועו קרניו לבין אצבעותיו והיו קורין קריאת שמע אחר העלאת האברים לכבש •

פל מבאר טעם קרבן עולה שהיו י' כהני' עוסקים

שוסקים בו אם היה כנש ואחד עשר אם היה איל וארבע ועשרי' אם היה שור ועטם אמר' בעשרה מאמרות נברא העולם והלא במאמר אחד יכול שם להבראות וכו' ועטם אמר' כי עליך הרגנו כל היו' אלו תלמידי חכמים שמראים הלכות שחיטה בעצמ' ועטם למה נקרא שם בן ארבע שם המיוחד והוא במספר כ"ו ׃

פ"לא טעם סדר הקרבת העולה שהיה שיסר הגיד הנשה נראשו של מזבח ׃

פ"לב טעם עולת העוף ומליקתו ולמה צריך להבדיל ולהמנית דמו על ראש המזבח וכל דיני עולות העוף וטעמיהן מבוארי' שם ופירש וראיתה את אחורי ומבאר גם טעם ראיית הנפרכי' במונאי שבת וטעם עגלה ערופה ואסור' בהנאה כמו מית ׃

פ"לג מבאר טעם קרבן חטאת והקרבתו ולמה היו מכיחין אמוריו בכלי ואמר' אותן אל"ף שנה שיחדש בהן הקדוש ברוך הוא עולמו כו' ואמר' חמשים שערי בינה נבראו בעול' וכולם נמסרו למשה כו' ומה הן החמשים שערי' ועטם שאין חטאת נאכלת אלא לזכרי כהונה ואמרם אכילת הבשר לכהנים מכפרין לבעלי' ועטם אכילת חטאת ליום ולילה ואסור הנותר ועטם שחטאת נאכלת ואין עולה נאכל' ועטם שהיה בשר קדשים קלים נאכל לבעליהן ואינו צריך רק תנופה חזה ושוק ובשר חטאת נאכל לכהני' ועטם אכילת בשר קדשי קדשי' לשני ימים ולילה אחד וגם מבאר סוד גלגול נשמות באיזה דרך יהיה ואם תתחלק הנשמה לכל הגופות וגם טעם אכילת בשר פסח עד חצות ׃

פ"לד מבאר מעשה חטאת העוף ועניין מליקתו ועטם דיניו שהיו מחולקים מעולות העוף ועטם שנתינת דם חטאת העוף היה למטה מחוט הסקרא ומתן דם בהמה למעלה ובעולה הוא בהפך ׃

פ"לה מבאר טעם חטאת בהמה שניתן מדמ' על הכלי שטעון כבוס בעזר' מה שאין כן בשאר דמי קרבן ׃

פ"לו טעם קרבן אשם והלכותיו ומבאר שם שיותר נקלה לשוב בתשובה מעבירה הידוע לאדם ממה שישוב מספק עבירה ׃

פ"לז מבאר טעם קרבן שלמי' ולמה לפעמי' באו בלא לחם ולפעמי' עם לחם והם לחמי תודה הבאים בנדר ובנדבה ולפעמי' באים בתורת חובה והוא איל נזיר ומבאר שם שלש' חלקי שלמי' אלו כנגד שלשה חלקי' שהם בישראל ועטם שלמי חגיגה וגם טעם אמרם אין שמחה אלא בבשר וכל בשר שאינו כשלמי' לית בה משום שמחה ׃

פ"לח מבאר טעם קרבן תודה והלחם שמקריבין עמו שהיה כאפה בארב' מינים חמץ חלות מצות רקיקים ולמה היה כל אחד עשרה לחם וכל דיני הלחם והתודה בטעמיהן שם נתבארו שם ונתבאר גם על ידי זה טע' המעשרו' שהיו ישראל מפרישין בארץ ישראל ומבאר גם שבכל מנוה שבתורה יש בהן תועלת גופני מלבד מקנת מצות ומבאר גם שבכל עשרת הדברי' יש בכל אחת אחת תועל' גופני חוץ במצות אנכי ומבאר שם כיגד נכוונת אמר' זכור ושמור בדבור אחד כאמרו וכרם' ויכלו השמים ועטם שבאמר לא תשא ולא נאמר לא תשבע ואמר' דברי' שאין בם ממש מבלה שבועת שוא מבלה ואמרם שאמר משה רבינו למלאכי השרת מה כתיב לא תשא כלום משא ומתן יש ביניכם כו' ונוונת אמר' אנכי ולא יהיה לך מפי הגבור שמענו' ואמרם פרק חלק בי לפומי לא גלי' ומהו נקרא מפי הגבורה ועטם הקליר שסדר במוסף של שבועות המצות שלא כסדר וגם שבכל אות מעשר הדברות נתלית בו מצוה אחת ועטם שעשרת הדברות יש לו שני נגינות ועטם אמרם בקידושין עשרה קבין חכמה ירדה לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל כו' ואוירא דארץ ישראל מחכים ׃

פ"לט מבאר טעם קרבן נזיר ולחמיו שמקרבי' עמו ועטם למה היו לחמי תודה ולחמי נזיר נאפים חוץ לעזרה ומבאר טעם התנופה שהיו עושין בקרבנות שלמי' וטע' שלוקחין חזה ושוק בשלמים ונותני' לכהן ובאיל נזיר לוקחין גם כן הזרוע מן האיל ועטם שהיו מבשלי' איל נזיר בעזרת נשים ׃

פ"מ מבאר אכילת קרב, מעשר ובכור וטעמן ׃

פ"מא מבאר כי שבעה קרבנות מוסף הם בתורה והם כנגד שבעה טענות שטענו הפלוסופי' בעניין חדוש העולם להוכיח שהעולם קדמון ועל ידי מוספי' אלו נתבטלו אותם טענותיהן וכנגד זה היו שבעה ימים של סרובו של משה מל"לך למצרים לגאול ישראל וכנגד זה אמרו שבעה דברי' נבראו קודם שנברא העולם ׃

פ"מב מזכיר השבעה טענות שטען אותם הפלוסוף על חדוש העולם על דרך

שסדרן הרב המורה ומזכיר שם דעות הפלוסופים בקדמות העולם •

פמ"ג תשובת הרב על טענות אלו כדי להשיב לאפיקורס •

פמ"ד מבאר שם תשובת אחרת בדרך כלל על דברי הפלוסופי' הטוענים על חדוש העולם ומבטל שם טענותיהן ודבריה' בדרך אחר מתשובת המורה •

פמ"ה יבאר תשובת פרטיים על כל טענה וטענה של הפלוסופים וכוונת החכם אבן עזרא שאמר שאף הזמן מכלל הנבראים ותשובות הנוכות שם בזה על כל דבר וכוונת אמרם שהקדוש ברוך הוא היה בונה עולמות ומחריבן ואמר דין הניין לי ואמרם שהקדוש ברוך הוא התנה עם הים שיהא נקרע לישראל כו' •

פמ"ו מבאר טעם סרובו של משה שבעה ימים מלילך בשליחות השם ואיך היה טוען בכל פעם טענה אחת ותשובת השם ית' על כל אחת ואחת והקשר הפרשיות ההם באופן זה בדברים כאותים ודברי משה באמרו אסורה נא ואראה •

פמ"ז מבאר אמרו שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואיך נבראו לכו בזה תשובה על שבעה טענות הפלוסופי' שטענו על חדוש העולם וטעם שבעה הבל הבלים שאמר קהלת וטעם שנברא העולם בשבעה ימים וכוונת קהלת שאמר בסוף ספרו את האלהי' ירא וגו' ומבאר שם ששבעה ימי הבריאה מורים גם כן על בטול טענות אלו ומפרש שם פרשת בראשית וכו' ומבאר טעם שנאמר כי טוב ביום שלישי שני פעמים ומבאר שם כל מעשה יום רביעי ועל מה הוא רומז ומבאר כוונת האגדה בענין קטרוג הלבנה שאמרה אי אפשר לשני מלכי' שישתמשו בכתר אחד כו' וכוונת אמרם שבמקום שבעלי תשובה עומדין אפילו צדיקי' גמורין אינן עומדין שם ומבאר שם אמרם ואף לויתן זכר ונקבה נבראו וכו' ומלאכת יום חמישי מבואר שם ומבאר טעם נעשה אדם בצלמינו •

פמ"ח מבאר טעם קרבן מוסף שבת למה היו שני מוספי' וענין נשמה יתירה שיש לאדם בשבת וטעם שהקרבנות דוחין שבת וטעם מדרש אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג ולי לא נתת כו' ושם למה רוב הקרבנות באו מן הכבשים •

פמ"ט מבאר טעם מוסף ראש חודש ויבאר שיש בתנועה הגלגלי' תנוע' ההפך והוא גורם לו ההפסד כמו בהויית השפל' ומבאר שם מקנת תכונה חדשה ושם טעם שבכל המוספי' היו שבעה כבשים בני שנה מלבד בשבת שהיו שנים ושהיו כל המוספי' עולות ושם טעם שני השעירים אחד ליי ואחד לעזאזל ומבאר שם ענין קטרוג של לבנה ואמר אי אפשר לשני מלכי' כו' באופן אחר ממה שכתבא' למעלה וטעם שקראו יעקב הקטן ודוד הקטון ושמואל הקטון וטעם עונשי גיהנם לאיזה תכלית הן מאחר שאין הקדו' ברוך הוא פועל הרע אלא לתכלית טוב כו' ומבאר שם טעם אמר' שבכל יום היו כותבי' האברי' מחצי כבש ולמטה ושל מוספי' למעלה ושל ראש חודש על המזבח בין קרן לקרן לפרסם שהוא ראש חודש •

פ"נ מבאר טעם קרבנות מוסף פסח וטעם שיכוייס שבאו בפרשת מוסף ראש חודש משאר מוספין ומפרש ענין הידיעה בעתידות עם השארת הבחירה וטעם שהיה פסח שבעה ימים ויום ראשון ואחרון ויום טוב ובניהם חול המועד וטעם שבשבת נאסרה כל מלאכה וביום טוב הותר' מלאכ' אוכל נפש וטע' שכל יחיד היה אסור במלאכ' ביום שמביא קרבנו •

פנ"א טעם אסור חמץ בפסח וטעם מנות מנה וטעה ארבע כוסות של ערבי פסחים וטעם למה נמשלה היצר הר ע לחמץ ולמ.ך זקן ויצר טוב למנה ולילד חכם ושכל זה מורה על בריאות העולם או על קדמותו וטעם אמרם האוכל מנה בערב פסח כבועל ארסותו בבית חמיו •

פנ"ב מבאר טעם מוסף שבועות וטעם שבכל יום שמקריבין קרבן מוסף אסר במלאכה מלבד בראש חודש שמותר במלאכה וטעם שקרבן מוסף ראש חודש ופסח ושבועות הם בשוה ושאר המוספין הם בענין אחר חלוקים בענין הקרבנות •

פנ"ג מבאר טעם קרבן פסח בכל חקתיו ומשפטיו וטעם אסור נותר ושנאכל דווקא למנויו ולאכליו וערל וטמא אסור בו וטעם שאינו נאכל אלא צלי ושלא לשבור בו עצם וטעם שפסח מצרים מקחו מבעשור וטעם שפסח היה נלקח מן הכבשים ושהמצרים היו עובדים למזל טלה וטעם שהיו קושרים פסחהם בכרעי המטה וטעם נתינת קרבן פסח על המשקוף ועל שתי המזוזות והיה טעון טבילה אגודת אזוב וטעם לא לא תצאו מפתח ביתו עד בוקר וטעם אמרם בני חיי ומזוני לאו בזכות תליא מלתא אלא במזל תליא מילתא

אלתא כו' וענין אכילת הפסח על מצות ומרורי' וטעם לקריאת הלל בשעת שחיטתו וענין תקיעה ותרועה שתוקעין במקדש ולמה אמרו שנסתפקו אם תרועה הו' שברים או תרועה ·

פנ"ד טעם הקרבת העומר בי"ו בניסן וכל דיני העומר וטעמיהן נתבארו שם וטעם שמקריבין כבש בן שנתו עם העומ' ושם טעם ספירת העומר מ"ט יום וטעם למנוי יומי ולמנוי שבועי ואמר חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נמסרו למשה כו' והם שבע' מעלות שראה יעקב בסולם ומדרש על מה שאמר משה הודיעני נא את דרכיך וגו' ·

פנ"ה מבא" טעם שתי הלחם עם קרבנותיה' שהיו באין עמהן וטעם צורת שתי הלחם ואפייתו וכל דיניהם וטעם שהעומר היה מנופה בשלשה עשר נפה ושתי הלחם בשנים עשר נפה ולחם הפנים באחד עשר ·

פנ"ו מבאר טעם מוסף ראש השנה וכל דיני תקיעות שופר וטעמיהן וטעם איסור תקיעה בשבת ואמרם שהתקיעה מערבבת השטן ואמר למה תוקעין בשופר של איל לזכר אילו של יצחק וטע' שתוקעין כשהן יושבין וחוזרי' ותוקעי' כשהן עומדין וטעם מלכיות זכרונות ושופרות כל אחד עשרה פסוקים וטעם מנהג הליכה אל המים בראש השנה לעשות תשליך וטעם הפסוק תשליך במצולות ים כל חטאתינו ·

פנ"ז מבאר טעם קרבנות מוספי יום כפור וטעם שני שעירי יום כפורים אחד לעזאזל ואחד ליי ·

פנ"ח מבאר כל עבודת יום כפורי' וסדר' כיצד היה נעשה בזמן שבית המקד' קיים ·

פנ"ט מבאר טע' על כל עבודת יום כפורי' ואמרם כל הנכנס למחנה שכינה ש טעון פרישה שבעה ימים ואמרם בתחלה עלה במחשבה לברא שנים ולבסוף נברא אדם יחידי וטעם שנקרא שבת כלה ומטרונית' וטעם שמילה נתנה בשמיני וטעם שבת ותפלין ומילה נקראים אות ומאריך בטעם המילה ואמרם אור ששמש בשבע ימי בראשית גנזו וטעם שנאמר ויכל אלהי' ביום השביעי וטעם ויהי ערב ויהי בוקר יום אח' ולא נאמר יום ראשון וענין המחול שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקי' ואמרם שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת הי' במצחו וקרנותיו קודמין לפרסותיו ולמה נאמר ביוסף קרני ראם קרניו ואמר שהכל נברא ביום ראשון ושאמר ביום עשות אלהים את השמים ·

פ"ס מבאר טעם סדר העבודה של יום כפו' וקשור השבילות ועשרה קידושים וכל עבודתו זה בזה וטעם שהיה הרמת הדשן מחצות הלילה וברגלים באשמורת השלישי ובכל יום בעלות השחר וכוונת אמרם שהתורה קודמה שני אלפים לעולם ומבאר שם מה היה חטא הארץ שנתקלל בחטא האדם ומבאר שם טעם אמרם שאלו לחכמ' חוטא מה עונשו כו' ואמרם במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורין אינן עומדין ומבא' טעם מאמר העשירי במעשה בראשית ויאמר אלהי' הנה נתתי לכם את כל עשב וגו' וטע' עונת תלמי' חכם מליל שבת לליל שבת וטעם ה' ענויי' ביום הכפורי' ·

פס"א מבאר טעם קרבנות מוסף של סוכו' ושמיני עצרת ולמה היו הפרים נ' מתמעטין ולא שאר הקרבנות וטעם ניסוך המים בחג וענין השיר שהיו אומרים בשעת נסוך המים וכל דיניו מבוארים שם וכוונת אמרם כי בסוכות הושבתי את בני ישרא' כו' יש אומרי' סוכות ממש ויש אומרי' ענני כבוד היו ומבאר קצת טעמי דיני סוכה וטעם שהוא בחמשה עשר בחודש ופי' הפסוק סולו לרוכב בערבות ביה שמו וטעם אמרם שישראל מוסיפין כח בפמליא של מעלה ש וטעם אמרם נסוך המים וערבה ועשר נטיעות הלכה למשה מסיני ·

פס"ב טעם הלכות סוכה וכל דיני' וצורת והכתלה בה והטע' שהנזיר נצטווה בארבע מצות בנזירתו וטעם אמרם מצוה קטנ' יש לי וסוכה שמה כו' ·

פס"ג מבאר טעם ארבע מינים שבלולב וענין לקיחתו ביום הראשון של ש סוכות ומדרשן ראשון לחשבון עונות ומבאר שם ענין עץ הדעת טוב ורע ומה שנאמר ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' ·

פס"ד מבאר טעמי קרבני עולות ראייה וחגיגה ושלמי שמחה ·

פס"ה מבאר טעם פרה אדומה בדרך שבארו הראשונים והרבה מדרשו' השייכים לדיני פרה ואחר כך מבאר טעם חדוש בפרטי כל דיניה נבונה על מדרשי חז"ל ·

פס"ו מבאר טעם עגלה ערופה בכל דיניו וטעם פרים ושעירים הנשרפים וטעם

וטעם שפסולי קדשים היו נשרפים והיו שלשה מקומות שבהן שורפין קדשים ׃

פס״ז מבאר טעם הצרעת שמטמא נשאת וספחת ובשער לבן ובשר חי וחלוקי הצרעת בין מקום בשר למקום שער הקרוי נתק ׃ ומבאר שם שהצרעת באה על לשון הרע כמדרשם ז״ל ועל פי זה מבאר כל דיניו וטעם ארבע מראות שהנגעי׳ מטמאין בהן וטעם נגעי בתי׳ ושדינן בשלשה שבועות ונגעי בגדים וטעם המראות שמטמאות בהן וכל שאר דיניו מבוארים שם על פי מדרשיהן ז״ל ׃

פס״ח מבאר טעם קרבנות מצורע ושהיו באין על נגעי הגוף והבתים ולא על נגעי בגדים ומבאר שם טעם פרטי קרבן המצורע שהיו שתי צפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת וגלוחו של מצורע וכוונת דברים אלו ושם טעם אמר׳ הוי זנב לאריות ואל תהא ראש לשועלים וטעם חטאת ועולה ואשם שהיו מביא המצורע ק וטע׳ מתנו׳ של דם האשם והשמן על בהן ידו ורגלו ותנוך האזן וכל הנתלה בזה נתבאר שם ׃

פס״ט מבאר ענין דם נדות וזבה שנמשכו אחר חטא אדם וחוה ומביא ראייה לזה ממדרשיה׳ ז״ל וטעם אמרם כשבא נחש על חוה הטילה בה זוהמא כו׳ ומבאר כל דיני נדה זב וזבה ויולדת ובעל קרי איך מורים בהלכותיהן בכללות ובפרטות על ענין חטא אדם וחוה ומבאר שם באריכות מה היה חטא אדם וחוה ואפרש שם כל אותו פרשה מאכילת עץ הדעת טוב ורע ובמה הטעה הנחש את חוה ומבאר טעם אמרם עץ שאכל אדם הראשון אתרוג או תאנה או גפן כו׳ ואמרם עץ חיים מהלך ת״ק שנה כו׳ ומבאר שם ענין עץ החיים ועץ הדעת וטעם אמרם שאדם הראשון ישב בתענית מאה וש׳ שנה וטע׳ שאשה מטמא באודם ואיש בלובן ׃

פ״ע מבאר טעם קרבן סוטה ומנחתה שהיא מן השעורי׳ וטעם מחיקת השם אל תוך המים ומבאר שם טעם ויברא אלהי׳ את האדם בצלמו וגו׳ וטעם שנברא האדם יחידי וטע׳ אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳ ומבאר הגדת אמר׳ ויי ברך את אברהם בכל שהיתה לו בת ובכל שמה וטעם שאברה׳ נתברך בכל יצחק מכל יעקב כל ואמרם אצטגנינו׳ גדולה היתה לאברהם כו׳ ואמרם מרגלית היתה תלויה בצוארו וטעם שאם יש לאדם בן ובת קיים פריה ורביה ׃

פע״א מבאר פרשת נזיר וטעם הנזיר בכל ענייניו והלכותיו וקרבנותיו ומבאר שעל ידי זו אנו עומדין איך יתנהג האדם בענין הערב הטוב והמועיל והבלתי בעל תכלית אשר כנגד זה באו ארבע דיני נזיר וטעם שאמרו לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב יותר מבשאר אסורים ואמרם שהנזיר נקרא חוטא ואמרם כל המתפתה מיינו יש בו מדעת קונו וענין יין הדעת׳ טוב ורע מורה השכל האנושי ומבאר שם כל דיני נזיר בכלליו ופרטיו מבוארים שם וטעם שמשה היה תאב לכנס לארץ ישראל ׃

פע״ב טעם הקרבנות שהקריבו אדם הראשון ובניו ומבאר שם טעם אמרם פר שהקריב אדם הראשון קרן אחת היה לו במצחו כו׳ וטעם שלא הוזכר בתורה כי זהו מור׳ על סודי קרבנות שהם מורים על חדוש העולם ומבאר שם טעם אמרם תחש שהיה בימי משה לא הכריעו בו חכמים אם מין חיה או בהמה הוא כו׳ ומבאר שם הסוגיא שבפרק במה מדליקין בענין תחש דמשה ומבאר שם באריכה פרשת קין והבל ובת וענין קרבנותיהן וסוד שמותן ונתבאר שם אמרם שהערביים משתחוי׳ לאבק שברגליהן ושם טעם אמר׳ שאדם וחוה עלו למטה שנים וירדו שבע׳ כו׳ ואמרם ויהי בהיותן בשדה על מה היו מדייני׳ על תאומה יתירתא שנולדה עם הבל ולמה נאמר בקין ארורה האדמה בעבורך כי פצתה את פיה וגו׳ ומבאר טעם מדרשם מהו האות שנתן יי לקין י״א צרעת וי״א כלב כו׳ וטעם קריאת בן הג׳ שת ונאמר אצלו ויולד בדמותו בצלמו כו׳ ׃

פע״ג מבאר קרבנות של נח ומבאר טעם מ מחלוקתן אם בני נח הקריבו עולות או שלמים וטעם שנזכר עולות ומזבח יותר בקרבן נח מבקרבן קין והבל ומבאר שם טעם המזבחות שבנו האבו׳ ולא נזכר בשום אחד מהן שהקריבו עליו קרבן ומבאר שם כל ענין דור הפלגה וחטאן ומה היתה כוונתם באמרם נבנה לנו עיר ומגדול וכו׳ ומבאר שם טעם הבהמה שלקח אברהם בברית בין הבתרי׳ וטעם שהקריב איל תחת יצחק בנו ולא שאר קרב ומבאר ענין מזבח שנאמר ביצחק ויבן מזבח וענין מצבה שהקים יעקב וטעם שנאמר לא תקים לך מ מצבה אשר שנא ואמרו שהיתה אהובה בימי האבות ומבאר שם כל פרשת ויצא יעקב ויפגע במקום ויקח מאבני המקום וגו׳ ומדרש׳ והארץ היתה תוהו ובוהו אילו אבנים מפולמו׳ וקו ירוק המקיף כל העולם ו ואמרם שני אלפים קדמה התורה לעולם ומדרשם שהיו י״ב אבנים שהניח יעקב מראשותיו מריבותו עם זו ושמהם נעשה אבן שתייה ומדרשם סולם זה סיני כו ומבאר שם ענין אמרו וילך ארץ בני קדם וגו׳ ו והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים וגו׳ ומבאר שם כל

פי׳ אותו ספור בדר׳ כאותי ומבא׳ פסוק ויקר׳ למקום אל בית אל ודרשו שא״ל הקדוש ברוך הוא אתה אלה בעליונים ואני בתחתונים כו׳ ואמרם ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק מכאן שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו ״

פע״ד מבאר הקרבן שהקריב משה בשעת מתן תורה שנאמר שם ויבן מזבח תחת ההר וגו׳ וטעם שאמרו משה ואהרן דרך שלשה נלך ונזבחה ליי אלהינו ולא מניעו שעשה כן ולמה דקדק משה בדר׳ שלשה ימים וטע׳ המזבח שבנה משה בשעת מלחמות עמלק ויקרא לו יי נסי ובני גד ובני ראובן שבנו מזבח לא לעולה ולא לזבח ומבאר ענין קרבן יתרו שנאמר בו ויקח עולה וזבחים לאלהים ולא נאמר ליי כמו בכל הקרבנות וטעם מה שנאמר ויבואו משה ואהרן לאכול לחם עם יתרו חותן משה וטעם אמרם שהיה משה עומד ומשמש עליהן ואמר׳ כל הנהנה מסעוד׳ שת׳ מידי חכמי׳ מסובים באלו נהנה מזיו שכינה ומבאר הקרבן שהקריבו נערי בני ישראל בשעת מתן תורה ואמרם שבת ונדה במרה אפקיד וסוד נעשה ונשמע שהקדימו נעשה לנשמע וטע׳ המין שאמר עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודניכו כו׳ וטעם ויקח משה דם הברית וגו׳ ומדרש׳ בויקרא רבה ויקח משה חצי הדם מנא ידע כו׳ ומדבר במהות תכלית העולם ומבאר אמרם הני חמשה ברכי נפשי נגד מי אמרם דוד ומהו הברית אשר שם משה בין הק״בה ברוך לישראל ומבאר פסוק ויראו אלהי ישראל ותחת רגליו וגו׳ כל אותו ענין אבאר שם בשני פנים גם מאמר רבי אליעזר שמים מהיכן נבראו כו׳ ומהו היה השגת בני ישראל בעת ההיא ״

פע״ה נתבא׳ ענין הקרבן שהקריב משה בשבעת ימי מלואים וטעם פרטי הקרבן ההוא ובמה נשתנה דיניו משאר קרבנות וטעם שלא הוכשרה הכהנים לעבודה רק מאחר ימי המלואים ואילך וטעם שאמרו משה שמש כל שבעה ימי מלואים בחלוק לבן שאין בו אמרא וטעם אמרם לא קם בישראל כמשה אבל באומות קם ומנו בלעם וטעם אמרם שמים מהיכן נבראו מאור לבושו שנאמר עוטה אור כשלמה וגם טעם מדרשם שאמר ליה רבי שמעון בן יהוצדק לרבי שמואל בר נחמני בשביל ש שמעתי עליך שאתה בעל הגדה כיצד ברא הקדו׳ ברוך הוא עולמו עוטה אור כשלמה כו׳ ״

פע״ו מבאר שם טעם הקרבנות שהקריב אהרן ובניו וישראל ביום השמיני למלואים וטעם הקרבנות שהקריבו הלוים ביום חנכתן וטעם השינויין שבאו באות׳ הקרבנות ומבאר שם ענין מעשה העגל ומה היה חטא אהרן או ישראל וכוונתן בזה ומבאר שם הרבה מדרשות שבאו בענין זה וטעם אמרם לא היו ישראל ראויין לאותה מעשה וכן דוד למעשה בת שבע כו׳ וטעם מדרשם בנות פוטיאל שפיטם עגלים לעבודה זרה ולא נקט שאר בהמות וכוונת ירבעם שעשה שני עגלים ומבאר שם ענין תכלית העול׳ אם הוא לצורך כל דבר בעצמו כדע׳ הרב המורה או אם הכל הוא לתכלית בני כדעת בעל עקידה וסיעתו ״

פע״ז מבאר שם ענייני הקרבנו׳ שהקריבו בלעם ובלק וענין המזבחו׳ שבנו ומבאר פירש כל אותן הדברים וטעם המקומות שבנה שם המזבחות ומבאר שם כוונת אמר׳ משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב וטעם בטיית האתון שלשה פעמים וטעם שבמנא אבל בלעם פעמים מנחש ופעמים קוסם ופעמים נביא ״

פע״ח מבאר ענייני הקרבנו׳ שהקריבו בהר גריזים והר עיבל וקרבנות שהקריב יהושע בכניסתו לארץ ונתבאר שם ענין הארורים שנאמרו בהר עיבל וטעם שנזכרו אלו הארורים ואלו המצות ולא נזכרו הברכות בתורה אף על פי שאמרו ברכות כנגד קללות וגם למה לא נזכר שכר עולם הבא בתורה כמו שנזכר ענין הכרת שהוא העונש וטעם הקמת האבנים שלשה פעמים וטעם מאמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה מבראשית אלא שאם יאמרו האומו׳ כו׳ ולמה אמרו כך על ישראל שכבשו שבעה א אומות משאר מלחמות הנעשים בעולם וגם שאחד עשר ארורים המוזכרים הם נגד אחד עשר עיקרי הדת אשר הכופר באחד מהן נקרא כופר ולכן נזכרו אלו הארורים ועיי׳ שם כיצד וטעם שאמרו בכל מקום אם למקרא אם למסורת ולא אמרו אב ולמה נקרא התורה אם ״

פע״ט מבאר שכל קרבנות נדבה שהקרבו ישראל לאחר מתן תורה היו באין להורות על הודאות חדוש העולם וזהו עקר עבודת הקרבן בכל מקום ומבאר שם טעם למה לא הקריבו קרבן עולת כשהמליכו את שאול כמו שעשו כשהמליכו את דוד ומבאר פירש הפסוק ויעל מלאך מן הגלגל וגו׳ ויזבחו שם ליי וגו׳ ומבאר שם ענין הקרבנות שהקריבו במצפה דפלגש ת בגבעה וטע׳ שבעכשו בני ישראל בתחלת המלחמ׳ ההיא וטעם שנזכר מזבח בקרבנות שהקריבו אחר המלחמ׳ ולא נזכר שם בתחלת המלחמ׳ ומבאר ענין

נשלם הסימנים בעזרת שוכן מעונים ׃

ויהי בהיותי׳ בבית הרב ראיתי׳ אליו יבא כל דבר קשה׳ הוא הנשר הגדול מהר"ר משה׳ תורת העולה שחבר׳ דברים נעימים בו דבר׳ ובחודש שבו הוקם המשכן אותו נגמר אז אמרתי עליו השירה והזמר׳ שנת שכ"ד ליצירה׳ פה קק"ק קראקא הבירה׳

אדם תראה	גם תש תאה	אל המראה	הנבח	רתו
זה הספר	אמרי שפר	חטאת אפר	המטה	רתו
בנה מקדש	בבנין חרש	גם הוא חדש	עם תנא	רתו
כל מדותיו	ומע לותיו	עם קו מתיו	איד נגע	רתו
על כל שער	טעם ביאר	כל השיעור	המשוע	רתו
המזבח	עם הזבח	גם ב חוח	איד נקש	רתו
נותן טעם	אמרי נועם	זבח העם	המכפ	רתו
קרבן אדם	איד דקדם	חטאת אדם	משפ	רתו
צדיק נח	העלה ריח	הבי חוח	למזב	רתו
קרבן אבות	איד בקרבות	שופבות עבות	כם נקש	רתו
על מה באה	קרבן שעה	בו הנ בואה	היא דינ	רתו
גם שם מיליו	הזיל טליו	בארון עליו	הכפר	רתו
שלחן כליו	מה ש עליו	רומז אליו	המסג	רתו
על המנורה	איד מאירה	סתרי תורה	היא נגר	רתו
שם הת עורה	איך כי הורה	כל הע בורה	היא נבח	רתו
מהגמרא	גם הס ברא	משנה ברה	עם מס	רתו
יופי מעלה	עם ק בלה	על כל מלה	היא נבת	רתו
פילו סופיא	עם הוד יפיה	תמצא נויה	במחת	רתו
אותו גדל	רב ה גדול	בנה מגדול	עם כות	רתו
משה הוא שמו	גם אל עמו	שם טוב טעמו	עם אג	רתו
יפה פירש	באה דורש	בוחר חורש	בהמזמ	רתו
ספר הזה	כל ה רזה	של פי הודה	היא אומ	רתו
מי ירא מה לו	תמים פעלו	גם הלולו	אין נספ	רתו
נותן ריח	הוא פות ז	כמו פתח	בסוג	רתו
עיון במרצ	שכל הפריץ	בנהר רץ	אל כב	רתו
חפשו כליו	תראו מיליו	כי כל שואליו	מתגוד	רתו
שם אל עולם	מכל בעלם	תכן עולם	עם הז	רתו
שם מלולו	ומה ללו	בגלגלו	החוז	רתו
יעלה רצון	שכחוצן	יקבוץ הצאן	הנבנ	רתו
ישלח גואל	יעשה האל	יבנה בית אל	הנוב	רתו
קרית חנה	יבנה בא	שוב אל ישבה	העט	רתו
מפו יסלה	שיר היכלת	חורש שטלה	במחב	רתו
שר השירים	אל חבירים	הנהדרים	הוא למש	רתו
מאביש נקרא	אל אל נורא	אומר שירה	של תפאר	רתו

תהלים קל"ד **מנחות** סוף פרק בתרא שיר המעלות הנה ברכו את יי כל עבדי יי
העומדים בבית יי בלילות מאי בלילות א"ר
יוחנן אלו ת"ח העוסקים בתורה בלילה מעלה ע
עליהם הכתוב כאלו עסקו בעבודה לעולם · א"ר
ויקרא ז' לקיש מאי דכתי' זאת התורה לעולה ולחטאת וגו'
כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת כו'
ובכל מקום מקטר מגש לשמי וכי בכל מקום
מוקטר ומוגש אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקים
בעבודה בכל מקום מעלה אני עליהם כאלו מ
מקטירין ומגישין לשמי ואמרינן שם תלמידי
חכמים העוסקים בתורה כאלו נבנה בית המקדש
בימיהם ובמדרש רבתי פר' צו ר' אמר תרתי אין
הגליות מתכנסות אלא בזכות משניות מ"ט גם
הושע ח' כי יתנו בגוים עתה אקבצם כו' רב הונא אמר
מלאכי א' הורי' כי ממזרח שמש עד מבואו גדול שמי בגוים
ובכל מקום מקטר מגש לשמי ומנחה טהורה ·
וכי יש מנחה טהורה בבבל אלא איזה זה משנה
אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים במשנה כאלו
אתם מקריבי' קרבן · שמואל אמר אם נכלמו
יחזקאל מ"ג מכל אשר עשו וגו' וכי יש צורת הבית עד
עכשיו אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים
בו כאלו אתם בונין אותו עכ"ל · וכן היא שם
במדרש תנחומא ובמדרש הנעלם פ' וירא אליו
א"ר כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי ת
כנסיות ובבתי מדרשות ענ"יינא דקורבנייא ות
ותקרובתא ויכוין בהו ברית כרותה הוא דאינון
מלאכיא דמדכרינן חובייא דבני נשא לאבאשא
לון דלא יכלין למעבד ליה רעה אלא טובה עכ"ל
ואמרינן במדרש תנחומא פ' צו גדולה תורה יותר
מכל הקרבנות שנאמ' זאת התורה לעולה למנחה
ולחטאת וגו' כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה
כאלו הקריב מנחה כאלו הקריב חטאת ואשם
ומלואים וזבח השלמים עכ"ל התלמוד והמדרשות
בעניין זה · ומעתה אומר מאחר שחרב
המקדש בעונותינו ובעונות אבותינו ואין לנו
מקדש ולא כהן מקריב קרבן שיכפר בעדינו אין
לנו שיור לכפרת נפשנו כי אם התורה הזאת ·
ואמרינן פרק בתרא דתענית שאל אברהם להקב"ה
בברית בין הבתרים בזמן שאין בית המקדש
קיים מה תהא עליהן א"ל כבר הקדמתי להם סדר
הקרבנות כל זמן שעוסקין בהן מעלה אני עליהם
כאלו הקריבו קרבן לפני · ולכן תקנו חז"ל
לקרות בכל יום ויום פרשת התמיד ולשנות משנ'
איזה מקומן כדי שתעמוד הזכירה ההיא במקום
הקרבת הקרבן ודבר ידוע שלא על אלו דברים
לבד יחיה האדם כי אם על כל מוצא פי יי
וז"ל הבחיי סוף ויקהל ודע כי ספור המשכן וכליו
והחקיר' בהן בתכונת צורותיו ומובאיו אעפי שאין
בית המקדש קיים מצוה גדולה כו' עד על אחת

כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכן העניין להשכיל
אחד מרמזותיהן והוא שהזכי' דוד ע"ה על עניין הזה
הנסתר והנגלה סבו ציון והקיפוה ספרו מגדליה
תהלים מ"ח שיתו לבבכם לחילה פסגו ארמנותי' למען תספרו
לדור אחרון עכ"ל · ואני אוסיף על דבריו כי לזה
אמר דוד ע"ה בפסוק הסמוך לזה כי זה אלהים
אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות · ר"ל כי
על ידי החקירה בעניין ציון ומגדלותיה נתבונן
על מציאות ה"שי כדרך שנבאר אה"כ ולזה אמר
כי זה אלקים אלקינו כמו זה אלי ואנוהו ואמר
שעוד נשיג ע"י זה הנהגת הש"י לעולמו שבר' ולזה
אמר הוא ינהגנו עלמות · וכמו שיתבאר הכל
בעתיד וכעניין זה כתב בעל העקידה פר' וישב
שער לא' · ומעתה מבוא' נגלה שצריך ומחויב
כל אדם לתור ולבקש כדי שישיג שמץ דבר מסוד
הקרבנות ועניני המקד' וטעמם כדי שידע במה
יתכפר ולא לבד קריאתה פרשת התמיד או שאר
דיני הקרבן כוונו ח"זל שאמרו שהעוסק בתורת
הקרבנות כאלו הקריב קרבן אלא הצופה ומביט
בטעמן כי אז אעפי' שמחוסר המעשה מ"מ הגיון
לבו יהיה לרצון והקב"ה מצרף מחשבתו למעשה
מאחר שהשיג התכלית הנרצה במעשה הקרבן ·
ונראה שלזה כוונו ז"ל באמרם פ אין עומדין
להתפלל כל מי שיש בו דעה כאלו נבנה המקדש
בימיו ר"ל במה שמתבוין להשיג תכלית המכוון
במקדש ורחמנ' לבא בעי והוי כאלו נבנה המקדש
בימיו לפי שהשיג התכלית המכוון והוא כוונת
המאמר דלעיל שת"ח העוסקים וכו' כאלו נבנה
בית המקדש בימיהם · וכן מצינו שכל חכם
מחכמינו ז"ל המציא טעם נכון לפי השגת ידו ש
בהויית הקרבנו' והמשכן ומי גדול לנו מהרמ"בם
ז"ל שאעפי שידוע שכל דבריו אמת והולכין דרך
הפשט וכתב בספרו משנה תורה בספר עבודה
כל מדות המקדש והלכות הקרבנות כדינן ה
המוזכרין בתלמוד שהנגל' הוא אמת ואמונ' כאשר
צוה יי את משה וכן בטעמי המצות בספר המורה
הג נתן טוב טעם ודעת לכל כלי המקד' ועבודתיו
על דרך הפשט כנזכר שם מ"מ לא מנע עצמו מ
מלגלות רמיזותיו לבנו יחידו בתשובה שנמצא
שכתב לבנו וז"ל דע בני אברהם ירחמך האל כי
המשכן וכליו בא המשל על גוף נכבד והתחיל
בארון דע כי הארון הוא משל על הלב כו' כמו
שהאריך בזה וכן עשה כל חכם בישראל
ולכן נגערתי אני משה בן לאא מורי הפרנ' הנדיב
אשר נדבה רוחו לבנות מקדש מעט בניין מפואר
בית אלקים אשר שם נהלך ברגש ישראל של"יט
הנקרא משה איסרלש מקראקא לעמוד ולשרת
לפני יי אלקי ולעסוק בתורת הקרבנות למצא
להם טעם נכון קל להבינו כדי שיצאו כל ישראל
ידי חובתן בכל יום תמיד ואף שאם יחטאו רבים

הקדמה

או יחיד אומ' להם כלך אצל הקרבן המחוייב לאותו
חטא ועסוק בו ורחמי יי כי לא תמנו יקבל העסק
ההוא במקום עסקי הקרבן ואף מזבח אבנה
בשברון לבי ואשברה רוחי בקרבי לעסוק בתורת
המקד' והמזבח ושאר הכלים ליתן טוב טעם ודעת
בעניין בניינו ותמונתו ותבניתו כתבני' אשר מרא'
בהר רוצה לומר כמו שעשו חכמינו ז"ל הם ההרים
הגדולים שכל אחד שם נפשו בכפו להראו' תבנית
המשכן ואולמיו כמו שנגלה בפירושיהן ואין איש
שם על לב עניין מדות המקד' הנזכר במסכ' מדות
הנבנה לעולמים כדי שיהא ענינו תמיד בעינינו
ויצאו מזה שני תועלת · הראשון להתאונן תמיד
בחורבנו כשנדע גדול התועל' שנחס' לנו בעונותנו
וכמו שנ' אם אשכחך ירושלים · והשני להיות תהלים קל"ז
תמיד מוכן לפנינו להקריב בו תמיד קרבנות ב
ברעיונינו כשנשים מגמתינו · מול בית קדשנו
ותפארתנו · וזהו מחוייב על כל איש לגדור פרץ כי
אין אדם צדי' בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא הן
במעשה או במחשבה או במבטא · ועתה ושב
ורפא לו · כהשיב אשמו בראשו · ועיני שכלו ·
ישים על תכלית כוונת הקרבן עם התאוננות על
החורבן · והסכמתי בדעתי לחלוק כאמר זה לג'
חלקים נגד ג' אבות ישראל שזכותם יעמיד לנו והם
נתנו לו ג' שמות חלוקי' כמו שאמרו במדרש משל
למלך שרוצה לבנות פלטין והיו לו ג' אוהבים הביא
הראשון וא"ל ראה המקום הזה שאני רוצה לבנות
אותו פלטרין · א"ל זכור אני שהיה הר תחילה הניחו
בא לו אצל השני א"ל מבק' אני לבנו' פלטרין במקו'
הזה אמר לו זוכר אני שהיה שדה תחילה הניחו בא
לו אצל השלישי א"ל מבקש אני לבנות פלטרין
במקום הזה אמר לו זכור אני שהיה פלטרין תחלה
א"ל חייך על שמך אני בונה אותו

כך אברהם יצחק ויעקב היו אוהביו של הקב"ה
אברהם קראו הר שנ' בהר יי יראה יצחק קראו שדה בראשית כ"ב
שנ' ראה בני כריח שדה אשר ברכו יי · יעקב קראו שם כ"ז
פלטרין שנאמר אין זה כי אם בית אלקים · א"ל שם כ"ח
הקב"ה אתה קראת אותו בית עד שלא נבנה חייך
על שמך אני בונה אותו שנא' אל בית אלקי יעקב ישעיה ב'
עד כאן לשון המדרש · ומקצת אגדה זו היא גם כן
בפסחים פרק האשה · והנה חלק ראשון
אכלול בו טעם תבנית המקדש והמזבח והכלים
שבתוכו והר הבית שנתנו חכמים ז"ל מדתו כנגד
אברהם שקראו הר כי נראה משם גדולות מעשה
אלקינו יתעלה ויתרומם ואברהם אמר בהר יי יראה
ר"ל שעל ידי ההר יי יראה · החלק השני
אבאר בו טעם הכלל הקרבנות והקטור' והנסכים
והעובדים בו · ואכתוב בו תחילה הטעמים
אשר נתנו בו לשבח חכמים הראשונים ז"ל מה
שמצאתי מדבריהם ז"ל כי צורך גדול הוא לדעתי
כמו שאכתו' בחלק הב' בעזה"י ואח"כ אכתוב דעתי

החלושה נגד יצחק שהיה בעצמו קרבן על המזב'
ירמיה ז ונאמר בו אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי
ואמרו ז"ל זה יצחק בן אברהם ונקרב א"ל תחתיו
כאשר יתבא' בעזה"י שע"י זה נגלה לו סוד הקרבן
לאברהם מה שלא ידעו קודם זה · ושעל זה קראו
שדה כמו שיתבא' סוף חלק שני · החלק
השלישי אבאר בו בעזרת השם יתברך ויתרומם
טעם פרטי כל קרבן וקרבן הן תמידין ומוספין הנ
הנקרבין במועדי יי ושאר קרבנו' הנקרבין בחובה
בנדב' ובמילואים נגד יעקב שקראו בית שע"י פרטי
הקרבן שהיו מקרבין כל יחיד ויחיד הן בתורת
חובה או בנדבה היו עולין לירושלים שעליו נאמר
ישעיה ב בו ונעלה אל הר יי אל בית אלקי יעקב כדי שיהא
נקרא על שמו · ולפי שידוע שאמרו רבותינו ז"ל
כי קרבן העול היה בא לכפר על הרהור הלב שאין
אדם ניצול ממנו כמו שאמרו פקודי החיל למשה
ונקרב את קרבן יי וגו' שדרשו ז"ל שאמרו מידי
הרהור לא יצאנו על כן אקרא לזה החיבור ·

תורת העולה

כי זאת היא העולה על לבי להקריב קרבן יי להיות
לכפרה על הטאתי ולזכרון לפני יי לטהר רעיוני ו
ולנקות מחשבותי וישלמני ויחזקני לאהבו ולעבדו
כמו שנאמר ואהבת וגומר ·

ראשית כל · אהלל ואשבח לאל
בורא כל · אשר לו לבד ראוי ליתן
שבח על כל · הוא יתעלה הפועל
כל · והוא זכני ברוב חסדיו לעשות את כל · ש
שעשיתי אף על פי שאין בידי כל · לא חכמה ולא
מעשה ואין בידי מכל · להיות ביד הרוצה לכנוס
בדברים גדולים הכלולים בכל · אך אמרתי רוב
שפלותי וקלקולי הוא התקנ' כי על ידי זה יהא ניכר
גודל חסדי החנינה של הש' יתברך שבמקו' גדלתו
מצינו ענותנותו וכן כתב הפילסוף מאמר י"א
מספר בעלי חיים בהיותו תופס על הקדמוני' שלא
רצו לדבר בטבע הבעלי חיים הפחותים הנולדים
מן העיפוש לפחיתותם זולתי הנולד' מזכר ונקבה
ואמר שם כי יותר ראוי לדבר בהם ממה שידובר
בשאר ב"ח ולא מצד עצמן מאחר שהן פחותין ת
וגרועין אבל בבחינת הכח האלקי' שהוא מעורב
בהן שזה בלי ספק יורה על מעל' הכ ע' ושלימתו
כו' וכת' בעל העיקרי' מאמ' ב' פ"א שזהו דעת התור'
תהלים קד ועליהן אמר דוד ע"ה מה רבו מעשיך יי וגו' ובזה
אני אומר שע"י השפלים במצב כמוני תולעת ולא
איש גדלתו של יוצר בראשית ניכרת שהשפעתו
וחסדיו אף על השפלי' גוברת · וזאת גרם לי שמצו'
מצוה גוררת באשר כבר פירשתי דברי האגרת של
מגיל' אסת' באופן נסתר וע"י זה זכיתי להתחיל זאת
המחברת

המחברת ׃ וידוע אמרם ז"ל שבורש בנה של
אתסר בנה בניין השני ׃ וכן קראני שבזכות
שפירשתי על אפתר מאמר מחיר יין באתי על זה
המעיין׳ ואולי בזכות זה שנזכה לראות בעין׳ ובכן
אבקש מלפני אבינו שבשמים שיסיר לב האבן

מקרבי ויסיר קנאת יהודה ואפרים כמו שנאמ׳ ואת — יואל ב
הצפוני ארחיק מעליכם ׳ וקוממיות אוליך אתכם ׳
וע"י זה נזכה לראותו בבניין עם כל ישראל חברים
ועל זה עינינו ליה אנחנו מודים ואבלו רעי ושכרו
דודים ׃ סליק ההקדמה

חלק ראשון נקרא ההר

מי שעלה ההר לקדוש הוא נבחר
ובהר כה פרקים הם מעלותיו מגיעות לשחקים ׃

שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד ׃

פרק ראשון

תנן במסכת מדות הר הבית היה ת"ק אמה
על ת"ק אמה רובו מן הדרום שני לו מן
המזרח שלישי לו מן הצפון מעוט מן המערב עכ"ל
המשנה ריש מידות ׃ כבר אמרו חז"ל מקדש יי כוננו — שמות טו
ידיך מלמד שהמקד׳ של מטה מכוין כנגד מקדש
למעלה ואמרינן פ"ק דתענית ומי איכא ירושלים
למעלה אין דכתיב ירושלים הבנויה כעיר שחברה — תהלים כב
לה יחדיו ואמרינן גם כן במסכת חגיגה כי מיכאל
כ"ג של מעלה עומד ומקריב נפשותיהן של צדיקי׳
על מזבח של מעלה׃ וכן אמרו במדרש ויקרא רבה
וביום הקים את המשכן א"ר סימן מלמד שמשכן
אחר הוקם עמו ׳ לכן אי איפשר רק שהדברים של
מטה הם דוגמא ומכוונים לדברים של מעלה כמו
שאמר דוד ע"ה הכל בכתב מיד יי עלי השכיל כל — ד"ה א כח
מלאכת התבנית ונאמר בבנין המשכן כתבנית — שמות כה
אשר אתה מראה בהר מלמד שהדברים מכוונים
למעלה ולמטה ׃ ולזה אני אומר כי העולם בכללו
נקרא מקדש של מעלה להיות פעולת הש"ית וכן
נקרא העולם בכללו בית אל כמו שפיר׳ הרב שם
טוב פרק נ"ד ח"א מספ׳ המורה ולזה נאמר בית אל — הושע ב
ימצאנו ושם ידבר עמנו כי ע"י פעולת הש"י אשר
הם נגלות לנו אנו משיגים הש"י ׃ לזה אמר שם
ימצאנו ׃ ולזה נאמר במשה רבינו ע"ה בכל ביתי — במדבר יב
נאמן הוא ר"ל שהשיג כל ענייני המציאות על
אמיתתן כמו שביאר הרב המורה וכאשר פיר׳ שם
הרב שם טוב פ׳ נ"ד הנ"ל ׃ וכבר העיד על זה בעל
העקידה פרשת וישב שער ל"א ׳
וכתב הבחיי פרש׳ תרומה ג׳ תרומות נאמרו בבניין
המשכן נגד ג׳ תרומות שנברא בהן העולם והם
חכמה ודעת ותבונה׃ וכדי לזכור שהמשכן הוא

שקול כנגד בריאו׳ העולם כת׳ אצל בצלאל וימלא — שמות לה
אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ותמצא
בפרקי ר׳ אליעזר פ"א כשבנה שלמה המקדש בנה
בשלשתן שכן הזכיר על חירם בן אשה אלמנה — מלכים א׳ ז׳
הוא למטה נפתלי ואביו איש צרי חרש נחשת ה
וימלא את חכחמה ואת התבונה ואת הדעת ׃ וכן
בשלשתן עתיד להיבנות כו׳ ׃ וכתב הרמב"ם פר׳
א׳ מה׳ בית הבחירה ואנשי בית שני כשבנו בימי
עזרא בנוהו כבניין שלמה ומעין דברים המפורשי׳
ביחזקאל ע"כל ׃ הרי לך כי מדות אלו שנתנו
חכמי׳ ז"ל בבניין בית שני הוא ע"פ הכמה ותבונה
ודעת שהוא שקו׳ נגד בריאות העולם ׳ לזה אמרו
כי הר הבית היה ת"ק על ת"ק נגד העולם בכללו
שהו מהלך ת"ק שנה לרחבו ולארכו דהיינו ת"ק על
ת"ק ׃ וידוע שהעולם כלו אינו עומד על שום
סמיכה רק תלוי במאמר הש"י וכמו שנאמר תולה — איוב כו
ארץ על בלימה׃ כן אמרו שהיה תחת הר הבית
כיפין על כיפין חלול מתחתיו כדמות העול׳ העומד
על בלימה ׃ ובהגדת שמואל ר׳ ירמיה בשם
ר׳ שמואל בר יצחק אמר מגילת בית המקדש מסר
הקב"ה בעמידה שנאמ׳ ואתה פה עמוד עמדי משה — דברים ה
מסר׳ ליהושע בעמיד׳ שנ׳ קרא את יהושע והתיצבו — שם ל"א
יהושע מסרה לזקנים בעמידה שנ׳ ויאסוף יהושע — יהושע כד
את כל זקני ישראל ויתיצבו לפני האלהים עמדו
הזקנים ומסרוה לנביאים בעמידה ונביאים מסרוה
לדוד בעמידה ולית לן קראי ׃ עמד דוד ומסרה
לשלמ׳ בעמיד׳ שנ׳ ואתה יי חנני והקימני ואשלמה — תהלים מא
להם ואומר הכל בכתב מיד יי עלי השכיל מלמד — ד"ה א׳ כ"ח
שנתנה לדרוש מיד יי ע"כל המדרש ׃ ואין ספק
שרמזו לסוד מה באמרם שנמסר מזה לזה בעמיד׳

והביאו ראייה מן המקראות שלא נאמרו בעניין
המקדש כלל וסמכו דבריהם בזה כדי להורות על
הכוונה ונראה שכוונו ז"ל שמה שדרשו ז"ל בסוכה
פרק לולב וערבה וביומא פרק בא לו עצי שטים ע שמות כ"ו
עומדים שהמעמידי' את צפויהם שמא תאמר אבד
סברם בטל סיכוים תלמוד לומ' עצי שטים עומדין
שהן קיימין לעולם ולעולמי עולמים עכ"ל ׃
הרי שדרשו עניין העמידה על דבר קיום ולכן
למד הקדוש ברו' הוא למשה ומסרו הדבר זה לזה
בעמידה לרמוז על דברים הקיימים שהיו רמוזים
בענין המקד' והם קיימים אף לאחר שנחרב הבית
ולכן הביאו פסוקים שלא נאמרו במקדש להיות כי
כל התורה והעולמים כולם היו רמוזים במקדש
וכליו לכן נרמז העמידה בכולן ׃ ולהיות הענין
כן אמרו בבראשית רבא פרשת ויצא אמר ר' שמעון
בן יוחאי אין בית המקדש שלמעלה גבוה מבית ה
המקדש שלמטה אלא שמנה עשר מיל מאי טעמ'
וזה שער השמים כמנין וזה הנה לפי פשוטו הוא בראשית כ"ח
מאמר רחוק שהרי מן השמים לארץ מהלך ת"ק א
אלא שכיון לי"ח הגלגלים שכוללים המקדש של
מעלה וכמו שיתבאר בסמוך כי הגלגלים הם י"ח ׃
עוד מדרש פרשת החודש הזה לכם בשמות רב'
המורה לנו על זה וזה לשונו שם משל למלך שהי'
לו בן והשליטו על כל נכסיו ואמר לו הבן לאביו
אם אין אתה נותן לי הכסא שלך היאך הכל יודעין
שאת' מחבבני אלא כשתתן לי מקום הכסא שלך
הכל נותנין לי קלוס' כך נתן אלקים לאברהם
העולם ואמר ויי' אמר המכסה אני מאברהם כיון בראשית י"ח
שנתן לו הכל אל' אם אין את' נותן לי בית המקד'
ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום ונתן לו
הקב"ה עד כאן לשון המדרש' ומבואר נגלה
מעניין מדרש זה שת"ק אמות של הר הבית הוו נ
נגד מהלך ת"ק של העולם כאשר נתבאר
ואמרו שרובו מן הדרום כו' פי' שהעזרה לא היתה
באמצ' הר הבי' אלא שהיה הרוחב בין חומת דרום
לעזרה יותר מן הרוחק שבין חומת מזרח לעזרה
וחומת מזרח יות' מן הרוחק שבצד צפון ושל צפון
יותר משל מערב והוא דוגמ' נפלא ׃ כי ידוע שישוב
העולם הוא כולו לצד צפון רחוק מן הדרום ושאין
ישוב בדרום העולם כלל מפני החום הגובר שם כ
בידוע ליודעים מעט בחכמת התכונה שכשהחמה
במזלות הדרומיים שאז החמ' קרוב לארץ ומחמת
תגבורת החום אי אפשר לשב שם ולזה אין הישוב
רק בצפון׳ ומ"מ גם שם לא יגיע לקצה הצפוני
כמו שיתבאר׳ לכן באה העזרה תוך הר הבית
דוגמת הישוב תוך כלל העולם רחוק מן הדרום ב
ואפשר שבזמן הבית הזה הישוב יותר רחוק מן
המזרח מלצפון ׃ ובצפון יותר רחוק מלמערב ואף
על פי שלעת כזאת איננו כן מכל מקום דבר זה
לא יעלים ממנו הטעם וכבר נודע מה שכתב הרב

המורה חלק ג' פרק נ' בתת טוב טעם ודעת על ע
עניני ספורי קורי הדרו' אשר הם בתורה וכתב ז"ל
דברי הימי' ההם נעלמו ממנו היום ואלו ידענו היום
וידענו המקרים אשר קרו בימים ההם היה מתבאר
לנו בפרט טעם רוב מה שנזכר בתור' וממה שצרי'
שתדעהו כי אין בחונת הספורי' הנכתבים בבחינת
העניינים הנראי' כי בענייני' הנראין פרטין מביאין
לדברים הצריכים מאוד אי אפשר לזכרם מפני א
האריכות וכשיתבונן האדם בסיפורים ההם יחשוב
שיש בהם אריכות או כפל דברים ואלו היה רואה
מה שסופר היה יודע צורך מה שנאמר ומפני זה
כשתראה בתורה סיפורים בזולת המצות ותחשוב
שהסיפור ההוא אין צורך לזכרו או שיש בו אריכו'
אינו רק להיות בלתי רואה הפרטי המביאים לזכור
מה שנזכר עכ"ל׳ ובזה אני אומ' אל תתמה במה
שהישוב אינו לעת עתה כדרך שסדרו לנו חז"ל
חכמי המדות מאחר שאפשר שבימיהם היה ככת
ואלו ראיתה מה שסופר היתה יודע מה שסופר ׃

פרק שני

אחר שנתבארו דברי' אלו על דרך הכלל אשוב על
הפרטים לבאר בדרך זה ולהראות שאין בפרט
אלא מה שבכלל לאורך ולרוחב ולגובה לכל מ
מדותיו אשר נתבארו במסכת' זו ולפי שמטולטלי'
שבילה של תורה ואינן נזכרין במשנ' כסדר שנוכל
להבינו משם בנקל אביא לך דברי התייר הגדול ה
הרמב"ם ז"ל אשר תר לנו את הארץ לארכ' ולרחבה
ונתן לנו סמני מצירה וגבוליה בהלכו' בית הבחיר'
מסודר בסדר נקל למען ימצא כל מעיין מבוקשו ׃
ואע"פי שלפעמים יש מחלוקת בגמר' על זה בעניין
הלשכות או המעלו' שהיו במקד' או במקו' המזבח
כמו שהו' מבואר פ"ק דיומא ובשאר מקומו' בתלמו'
לא אשגיח בזה ולא אבאר רק על פי דברי הרמב"ם
שהן אליבא דהלכתא מלבד בעניין צורת המזבח
וסדר המערכה שהם גדולי הערך שאמשיך בהן
הכוונה אליבא דכולי עלמא כמו שיבא א"יה
וזאת התור' אשר שם לנו משה בהלכות ההם וזה
לשונו רוחב העזרה מצפון לדרום קל"ה אמה וזה
חשבונו מכותל הצפוני עד בית מטבחיים שמונה
אמות בית מטבחיים שנים עשר אמה ומחצה בצדו
מקום השלחנו' שמונה אמו' ובצד מקום השלחנות
מקום הטבעות כ"ד אמות ששם שוחטין הקדשים
ובין מקום הטבעו' למזבח ח' אמו' המזבח והכבש
ס"ב אמו' ובין הכותל הדרומי והמזב' י"ב אמ' ומחצה
עכ"ל הרי שנחל' לז' חלקי' נגד הישו' שהו' ז' אקלימים
לרוחב הישוב ולהיות כי הישו' מתפשט לצד צפון
השוה ס"ו מעלו' כמו שנתבא' בדברי חכמי התכונה
ומניין סמ"ך וא"ו במלואו עם מספ' ב' תיבו' הוא מניין
קל"ה לכך היה הרוחב קל"ה ודע כי חכמי התכונה
והמחקר

והמחקר חלקו האיקלים ותתנו שעור כל איקלים
ואיקלים כאשר מבואר בספר יסוד עולם ובספר
תמונות הארץ ובשאר ספרי התכונה והנה שערו
שאקלים הז׳ שהוא הראשון לצד הצפון קפא מיל
לכן באה המדה הראשונה כמקדש רוחב ח׳ אמות
בהיות כי האקלים ההוא הוא הראשון לצד צפון ׳
ולכן בא הרמז במדותיו על כח הש״י שסוגר העולם
בצפון כמו שיתבאר ולהורות על מספר קפא בעניין
זה באה המדה הראשונה ח׳ אמות וזה שאם תסיר
כא שהוא מספר השם הגדול ישאר קס ואם תח
תחלקיהו על מספר ח׳ יצא לך צלע המספ׳ עשרים
וביחד הוא כה יהו שסוגר העולם בצפון וידוע
מדרשם ז״ל שדרשו ז״ל בפרקי דרבי אלעזר פרק י״ג
שהניח הקב״ה רוח צפוני פתוח לדון בו עובדי ע״ז
לומר יבואו יראתכם אם יוכלו לסגור רוח צפוני
שהוא פתוח והקב״ה סוגרו בשמו לכן באה כאן
מדת הרוחב הקריב לצפון להורות על שמו יתעלה
שסוגר העולם וידוע אמרם בספר יצירה שאותיות
יהו שהם במספר כ״א הם חותמי העולם ולכן באת
מדה זו בחלק הצפוני באשר נתבאר:
ומאחר שבא לידי אימא בה מילת׳ על תוכן וכוונת
מאמרם שאמרו ז״ל שהעולם פתוח לצפון כמו ש
שאמרו ז״ל פ׳ הקומץ רבה שהעולם נברא בה׳
הפתוח׳ לצפון ופ׳ לא יחפור העול׳ דומה לאסכדרה
שיש לו ג׳ מחיצו׳ וז״ל הגמרא שם תניא ר׳ אליעזר
אומר העולם דומה לאכסדרה ורוח צפוני אינה
מסובבת וכשהחמה מגיע לקרן מערבית צפונית
נכפפת ועולה למעלה מן הרקיע רבי יהושע
אומר העולם דומה לקובה ורוח צפונית מסובבת
וכשהחמה מגיע לקרן מערבית צפונית מקפת א
אחר הכיפ׳ שנ׳ הולך אל דרום וסובב אל צפון הולך קהלת א
אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה סובב סובב
הולך הרוח אלו פני מזרח ומער׳ שפעמי׳ מסבבתן
ופעמים מהלכתן עכ״ל ואמרו רבותינו ז״ל
במדרש למה התורה מתחלת בב׳ לומר לך מה ב׳
סגורה מג׳ רוחות ופתוחה לצד צפון כך העולם
כו׳ ויש להקשות והלא ידוע ומפורסם בעולם
ולא מצאנו ששום חכם יחלוק בזה שהעולם כולו
מסוב׳ בגלגלי העולם שהן מסבבין אותו והגלגלי׳
הם כדוריים עגולים מכל צד ואיך נאמר בהן שהן
פתוחין וקרועין לצד צפון ואף שרבי יהושע חולק
בזה וסבירא ליה שרוח צפונית מסובבת והעולם
דומה לקובה והוא דעת הפילוסופים שסוברים ש
שהגלגלי׳ כדורים אם כן חלק העליון שעל הארץ
מונח על הארץ כקובה וכן נקרא בפי הפילוסופים
קבוב הגלגל מכל מקום גם דברי רבי יהושע הם
תמוהים כי איך אמר שהחמה בדרום ביום ובצפון
בלילה וכל זה איננו לפי דעת חכמי התכונה ה
הפילוסופי שמבואר בדבריה׳ שתמיד החמה הולכת
ממזרח למערב באמצע הרקיע ואינה הולכת ב

בדרום ובצפון כלל אלא בימות החמה היא במזלות
הצפוני׳ ובימות החורף היא במזלו׳ הדרומית אבל
ביום אחד אינו לא בדרום ביום ולא בצפון בלילה
והוא מבואר בדבריהם ואם יאמר האומר שדברי
חכמים ז״ל הם מקובלי׳ ואפשר שכן הוא לא אחלוק
עליו כא קבלה הוא נקבל אף עפ שהוא רחוק מן
השכל אבל אם לדין יש תשוב׳ ובכל מה שאפשר
לפרש דברי הכמים ז״ל שלא יחלקו על המפורסם
ולקרבן אל השכל מה טוב ומה נעים׳ ועוד ה״הרי
הם עצמן אמרו פרק כיצד מעברין מקום שהחמה
יוצאת ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זהו פני צפון
החמה יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו
פני דרו׳ תקופת ניסן ותקופת תשרי חמה יוצאת
בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב שנאמ׳ הולך אל קהלת א
דרום וגו׳ אמר רב משרשיה ליתנהו להנהו
בללי׳ דתניא לא יצא חמה מעולם מקרן מזרחית
צפונית ושקעה בקרן מערבית צפונית ולא יצאה
חמה מעולם מקרן מזרחית דרומית ושקעה בקרן
מערבית דרומית עכ״ל הגמרא ׳ הרי שרב
משרשי׳ הכבים לדעת הפילסופים שהחמ׳ מהלכת
לעולם באמצע השמים ועוד קשה דהא במנחות
פ׳ כל הקרבנו׳ משמע ששבעים יום קודם הפסח
החמה היא כל היום בצפון ולכן אמרו שמביאין
העומר מן השדות שהן בדרום שבהן החמ׳ זורחת
כל היום כדאיתא התם אם כן שמ׳ שאין החמה
סובבת כל ארבע רוחות כל יום ויום ועוד קשה
דבפסחים פ׳ מי שהיה טמא אמר רבא שית אלפ׳
הוי עלמא וכו ׳ ומוכח לה התם כהליכות החמה
ממזרח למערב אב שמ׳ שהחמה הולכת ממזרח
למערב כדעת הפילסופים ואינה מקפת לדרום
ולצפון ולזה כתב שם רשי ז״ל ולא נהירא לן כלל
שהרי אין החמה מהלכת לארכו של עולם אלא
מקיפתו הרי שהוקשה לרשי ז״ל הקושיא שהקשתי
והנראה לי בזה אחר עיון הנמרץ שדבור זה מבואר
ע״י ידיעת מהלך החמה שהוא דבר הנקל בחכמת
התכונה וקל הוא להבינו ליודעי טעם אריכו׳ הימי׳
והלילות והשתנות בכל אקליס ואקלים לפי מת
שהוא בכל הישוב שהוא לצפון וזה כי סבת אריכות
הימים בתקופת תמוז וקצרי הלילות הוא בסבת
תנועת השמש על ידי הגלגל היומי ממזרח למערב
שכל יום מסבב העולם בכל יום ויום השמש הולכת
וסובבת על שביל א׳ והם הנקראים שבילי או גלילי
השמש אשר הם בשוה ממזרח למערב בדרך אופן
השוה הנקרא קו השוה ומבואר שהשמים הם חצים
למטה מן הארץ וחצים למעלה על כן כל גלילי אלו
נחלקים גם כן חצין למטה וחצין למעלה ואופן
המפרי׳ בין חצי השמים שממעל לארץ ואשר מתח׳
נקרא אופק הארץ ההיא ולהיות הארץ כדורים יש
לה אופקים מתחלפי׳ החותכים השמים לב״ חלקים
כל מקום לפי שהוא והשמש לא תשתנה מהלכן

בשינוי האופקים רק מהלכו תמיד בשוה רק כדור
הארץ גורם שינוי האופקים אשר על ידי זה ישתנה
שיעו׳ הימים והלילות במדינות עד שיושבים תחת
אופן השוה דהיינו באמצע העולם בין צפון לדרום
תמיד יום ולילה שוה כי אופקם חולק העולם בדרך
שוה אבל המדינות הצפוניים כל עוד שיתרחב
הישוב לצפון יתארכו הימים כתקופת תמוז כי א
אופקם לא יחתוך גלילי השמש בחלק שוה. רק
ישאר קשת ארוך על הארץ מן הגלילים ההם ולכן
היום ארוך כי החמה נראית זמן ארוך על הארץ וזה
סבת נטיי׳ הגלילי׳ מצפון לדרום כי מאחר שהארץ
כדורי׳ ובני היישוב בחלק הצפוני האופ׳ השוה נוט׳
להם לצד דרום עד שהיו שבים על קצה צפו׳ האופן
השוה הוא להם אופק׳ כמו שנתבאר כל זה לחכמי׳
התכונה ומעכשיו יתבאר לך מאחר כי גלילי׳
השמש נחתכים לשנים שהם פתוחים לצפון כי
בביאת החמה לקצה הקשת היומי במערבית
צפונית אז היא שוקעת מתחת לארץ וזה עניין
אמר שהעולם פתוח לצפון ר״ל הגלילים ההם
כי מאחר שהאופקם מחלקן שם לקשת היו׳ והלילה
נראין שם כפתיחין וקראו לגלילים ההם עולם להיו׳
כי עיקר הוויות העולם תלוי במהלך השמש כמ
כמבואר גם הוסר מעינינו מסוה בהבנת אמרם
שהחמה הולכת ביום בדרו וסובבת בלילה בצפון
כי בדרך נטיית קשתותיה שביארנו עולה כהוגן
והוא מבואר למבין כי על ידי זה החמה לעולם
בדרום הגליל ההוא ביום ובצפון לעולם בלילה כי
זהו עניין היום והלילה בעצמו ומוכרח הוא פירש
זה בגמרא פרק קמא דפסחים שאמרו שם שהחמ׳
בשש שעות בקרנית׳ קאי והוא באמצע דרום ועיין
שם בפיר׳ רשי״ דף י״ב וכן כתב החכם אבן עזרא
והביא בעל צפנת פענח לשונו פ׳ במדב׳ כי הראש
הוא הדרום בעבור שבזמן שהחמה באמצע הרקיע
היא באמצע הדרום והוא ס״ב נטייה זו עיין שם
ומעתה שעמדנו על אמרם שהעולם פתוח לצפון
שרצה לומר שאין החמה סובבת שם ביום יתבאר
לך טעם אמרם שלעתיד הקב״ה מנסה בזה עובד
ע״ז לומר יבואו יראתכם ויסגרו העול׳ הפתיח לצפון
בהיות כי ראש לעיק׳ ע״ז היתה מעולם היא החמה
וכשהיא שוקעת בצפון נגלה שיש לה מבריח א
אותה לשקוע נראה שאין לה כח אלהות ואינ׳ רק
כגרזן ביד היוצר וידוע שהחמה בזריחתה
נותנת החיים לכל המציאו׳ ע״כ נדע עניין הפסוק
שאומר שמצפון תפת׳ הרע׳ המשיל עניין הפורענו׳
שבא לישראל מצפון לדב׳ ההוא בעולם כי מאחר
שהחמה שוקעת שם אין לך רעה גדולה מזו
ולפי מה שנתבאר אין מחלוקת בין רבי אליעזר
לר׳ יהושיע בזה ואלו ואלו דברי אלהים חיים רק
שרבי אליעזר העמיק בדבר יותר ואמר שהעולם
פתוח לצפון כו׳ אמנם עניין אמרם שהחמה

הולכת למעלה מן הכיפה או אחורי׳ הכיפה זהו
יתבאר לך בסמוך ורב משרשיא שאמר לית
להו להנהו כללי לא בא לחלוק אלא לפר׳ שהנהו
כללי אינן על דרך פשוטן כי לעולם לא תגיע ה
החמה לצפון ודרום העולם על דרך האמת כפי
מה שנתבאר למעל׳ אמרם במנחות שהחמ׳ קוד׳
הפסח היא בצד צפון כל היום כי שם רצה לומר
בצפון העולם שאז מתקרב׳ אל הישיב ואל מזלות
הצפוניים ולכן זורחת אל הדרום וכל זה מבואר
למעיין והנה אומר שכן הם דברי
חכמי׳ ז״ל כלם בנויים על צד החכמ׳ האמיתית ואין
בדבריהם נפתל ועקש אף על פי שלפעמים נראה
לפי תחלת המחשבה שאין מסכימים לדברי ה
החכמים הבאים על צד המופת בפרט בעניין
התכונה ויסמכו מקצת החכמים את עצמן במה
שאמרו ונצחו חכמי האומות חכמי ישראל גם
בדברי הרב המורה שכתב שעניין התכונה לא נ
היתה נשלמת בזמן הנביאים וחכמים הראשונים
ויבהל המעיין לומר כי חכמים ז״ל לא ידעו דבריה
אבל לא יחשוב האדם החס על כבוד קונו וכבוד
חכמי התורה כן אלא ידקדק בדבריהם שבודאי
נמצ׳ תוך כל דבריה׳ כמו שנתבא׳ באלו המאמרי׳
שידעו סוד התכונה על צד שידעו אותן חכמי
הגוים ויותר מהם שידעו גם כן דרכים אחרים אשר
נעלמו מכל חכמי הגוים כמו שתבין ממאמרם
בבראשית רבה פרשת בראשית וזה לשונם
ויתן אלקים אותם ברקיע השמי׳ כיצד גלגל חמה
ולבנ׳ שוקעי׳ ברקיע ר׳ יהוד׳ בר אילעי ורבנן. רבנן
אמרין מאחורי הכיפה ולמטה רבי יהוד׳ בר אילעי
אומר מאחורי הכיפה ולמעלה אמר רבי יוחנן
נראין דברי ר׳ יהוד׳ בר אילעי בימות החמה שכל
העולם כולו רותח ומעיינות צוננין ודברי רבנן
בימות הגשמים שכל העולם כולו צונן ומעיינות
פושרין א״ר שמעון בן יוחי אין אנו יודעין אם
פורחין הן באויר אם שפין ברקיע ואם מהלכן כ
כדרכן הדבר קשה מאוד ואי אפשר לבריו׳ לעמוד
עליו עכ״ל הנה בזה המאמר העמיקו דבהו
כל חלקי התכונה שהניחו הפילוסופי׳ וזה כי כבר
כתב בעל יסוד עולם מאמר ג׳ ובעל צורת הארץ
מעניין גובה רום השמש ונוכח רומו וכתבו
כי בימות החורף השמ׳ בנוכח רומו ולהיות כי אז
הוא במזלו׳ הדרומי׳ רחוק מן הישוב ואם לא היה
קרוב לארץ היה העולם חרב מרוב הקור ובימות
החמה שהוא במזלות הצפוניית קרוב ליישוב ואז
הוא בגובה הרום רחוק מן הארץ כי אם היה קרוב
לארץ היה העולם נשרף מרוב החום והנך רואה
שזה הדבר שאמרו רבנן ורבי יהוד׳ בר אילעי מר
אמר חדא ומר אומר חדא ולא פליגי כדרך שביאר
רבי יוחנן וזה כי בימות החמ׳ הוא רחוק מן הארץ
למעלה מן הכיפה ורוצה לומר בכיפה גלגל ה
הרומה

הרומה שאינו יוצא מרכז וכשהו' גובה רוס היוצא מרכז אזי הוא רחוק יותר מן הכיפה ההיא ואמר שהעולם רותח מאחר שהוא בצפון שהוא מקום הישוב מכל מקום המעינות צוננים מאחר שהוא רחוק מן הארץ והמעיינות נובעין מתחת לארץ כמו שנ' כל הנחלי' הולכים אל הים ומשם הם שבים ללכת ומאחר שהים אינו צפוני' נשארו המים צוננים בסיבת רחיקת השמ' ובימות החורף הדבר בהפך כי החמה בנוכח רומה קרובה לארץ רחוקה מן הישוב למטה מן הכיפה הנזכר' ולכן העולם צונן והמעיינות רותחין בסיבת קריבת השמ' לארץ שהוא מקום הימים' וראה והבן עומק חכמתם זכרונם לברכה במה שדקדקו בדבריהם ונקטו במחלוקת רבנן ור' יהוד' בר אילעי מאחורי הכיפה ולמטה או מאחורי הכיפה ולמעלה ׳ ובמחלוק' רבי אליעזר ור' יהושיע נקטו למעלה מן הרקיע או מאחורי הכיפה כי מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושיע אינה רק בהליכת החמה בלילה ורבי אליעזר שהעמיק לדבר מעניין השתנות האופקים בכל מקום ומקום לפי מה שהוא אמר שהחמה ב בלילה היא למעל' מן הרקיע והוא אמת כי יתבאר לך בח"ג פ' כ"ז כי גם הארץ נקראת רקיע בשתוף השם ועל כן כשהחמ' שוקעת באופק א' עדיין היא על האופק בחלק היותר צפוני עד כי יום ולילה לא ישבותו תמיד מעל הארץ כאשר מבואר ליודעי התכונה וזהו עניין אמרו שנכפפה ועולה למעלה מן הרקיע׳ אמנם רבי יהושיע אשר לא דבר מהשתנות האופקים רק בא לבאר מהלך השוה של החמה אמר שנכפפה ומקפתה אחורי הכיפה ור"ל העולם כאמרם מלכו תחת הכיפה׳ אמנם מחלוק רבנן ורבי יהוד' בר אילעי שדברו בתכונת השמש בשנה ע"כ נקטו בדבריהם מאחורי הכיפה ולמעלה או מאחורי הכיפה ולמט' וכאשר נתבאר ואמ' אח"כ אין אנו יודעין אם פורחין הם באויר אם שפין ברקיע ואם מהלכין כדרכן דע כי נפלו שלש דעות בענייני התכונה האחד הוא דרך התכונה המפורסמ' בספר האלמגישטי אשר נמשכו אחריו כל חכמי התכונה הנמצאים מזמן היות' בנמצא הספ' הנזכר' והוא בנוי על דעת חכמי האומות ש שאמרו המזל קבוע והגלגל חוזר׳ הדעת השני דעת חכמי ישראל שאמרו מזל חוזר והגלגל קבוע ואע"פ שאמרו ונצחו חכמי האומות כו' כבר כתבתי בזה בפי' המגילה שלי ובספר אגדות שאין דעת לומר שחזרו בהן חכמי ישראל רק שבסבות הגלות נשכח מהן אותו הדרך ולא ידעו לכוון כל דרכי התכונה ע"פ התכונה ההיא והוצרכו ללמוד על פי תכונת הגוים וזהו עניין ההודאה וכמו ש שהוכחתי כל זה בספרים הנ"ל בראיות ברורות׳

הדעת הג' הוא דעת האיש המרעיש אשר תקן תכונה חדשה כפי שסיפר ממנו בעל יסוד עולם וכאשר הביא בעל העקידה פ' בראשי' דרך תכונתו שהגלגלי' כולן סובבין ממזר' למער' אלא שמצקתן מהירן בתנועת' כל כך שמקדימין את האחרי' ועושין סבוב שלם בכל יום והאחרים אינן עושין סיבוב שלם ואותו סיבוב אינו נגלה ונדמה לבני אדם שהלכו ממערב למזרח והביא ראיה מהרב' סוסים הרצים ביחד כו' כמו שהאריך בעל יסוד עולם בדבריו וכתב בעל העקידה שאלו היה יודע להשלים עניין תכונתו היו כל החכמי' מודים לדבריו והנה אתה רואה שכל זה תפס ר' שמעון בן יוחי במאמרו אמר אם פורחין כדעת המרעיש ואם שפין כדעת חכמי ישראל שסוברין שהמזל חוזר ומשפשף עצמו בגלגל כדבור המשנש' עצמו בחבירו ואם מהלכן כדרכן כדעת חכמי האומות ואמר שבכל אחד מג' דרכים אלו אפשר לתקן ע ענייני התכונה ולכן הדבר קשה לדעת איזה דרך הוא הישר והאמת בעצמו אי אפשר לעמוד עלי' זהו הנ"ל לטוב כוונתם בזה וכיוצא בזה ונחזור לדברינו ואומר שעל זה בא הרמז בחלק הא' מן המקדש שהיה ח' אמות על הדרך שבארנו׳

פרק שלישי

החלק הב' היה י"ב אמות ומחצ' נגד האיקלים הב' ששערו החוקרי' שרחבו רי"ב מיל וזה שאם תחלק מכפר רי"ב על י"ב ומחצ' יעלה צלע המספ' י"ז פחו' חצי אמה ואם תוסיף אותה הצי אמה עם הי"ב ומחצה חזר להיות במספ' כ"ח בהיות כי בחלק הא' בא המספר המורה על כח השם הסוגת העולם כמו שנתבאר בא מיד החל' השני ומורה על כחו בהפסד העול' כי באותו חלק היה מקום המטבחי' המורה על הפסד חכללי' כמו שיתבאר בטעם ה הקרבן חלק ב' א"ה והנה בהפסד העול' נראה כח השם כמו בהוויתן ע"כ בא עניין הכח בשניה' רק שבאו במדה זאת האמות חסרים ושבורים כי זהו עניין ההפסד בהיות כי ההפסד הוא חסר ב הנמצאות מן ההוויה החלק הג' היה רחבו ח' אמות נגד אקלים הג' שרחבו ת"ם שאם תחלק ת"ס על ח' יהיה הצלע מן המכפר ז"ן על דרך מה שנ' הן ליי אלהיך וגו' והנה מלת הן מורה על אחדות השם יתברך כי כל האותיו' מזדווגות ב"אב של אט"בח חוץ מאותיות הן כמו שאמרו במדר' ז"ל ע"כ בא מספר הן בחלק הג' אחר עניינו של ה הפסד העולם הנגלה בח"ב כי אז יתראה אחדותו ישעיה ב של הש"י כ"ש ונשגב יי לבדו וכמו שיתבאר לעתי' מעניין ד[illegible]ר הקרבנות ובהיות כי החוקרים אמרו כי באקלים ההוא רומי אשר תכליתן הוא המאכל והמשתה וטבעה ומלכות' יצא בעולם ע"כ היה בחלק זה שלחנות כי השלחן מורה על עניין מלכות במדרש זכרונם לברכ' בעניין השלחן של

משכן והוא מקום המאכל והמשתה נגד שלחנות
האומות אשר הם מלאים קיאה צואה וצריכין נקיון
גדול ועכ״ היו מדיחין שם הקרביי׳ של קרבנו׳ ואולי
היה לכפר על מעשה האומות כמו פרי חג ׳
האקלים הד׳ שרחבו שלש מאות מיל היה נרמז ב
בחלק הד׳ שרחבו כ״ד אמות כי אם תחלק מספרי
ש׳ על מספר כ״ד יצא לך צלע חמספר י״ב ומחצה
כי אמרו החוקרים כי בהלק זה מתחיל ארץ ישרא׳
שנחלקת לי״ב שבטים ומחצה מאחר שיוסף נחלק
לשני׳ והיו שם מקום הטבעו׳ שבהן תולין הקרבנו׳
כי השבטים הן הטבעו׳ שבהן נתלים עניין אמונת
הקרבנות כמו שיתבאר ׳ וכבר המשיל
שלמה את דביקות האומה בדוגמת טבעת ואמר
שימני׳ כחותם על לבך וכחותם על זרועך ולכן שיר השירי׳ ח
היו טבעות אלו מורים גם כן על מקור האומה ה
והיתידות שנסמכין בהם ׳ הרוחב החמשי רחבו
שמנה נגד איקלים ה׳ שרחבו ש״ן כי במספר קטון
ש״ן הוא מספר ח׳ והמכוו׳ בזה כה שאמרו החוקרים
כי באיקלים זה הוא ירושלים והוא יפה נוף משוש
כל הארץ והוא מקום שכל העולם כלול בו ויצא
משם רק שזה גדול וזה קטן ולכן בא כאן מספר
ח׳ כי הוא כולל כל הארץ כאשר כל הז׳ איקלמי׳ הם
בצפון וחלק הדרומי עמהם הוא שמונה והוא כולל
כל הארץ אשר יסודה בהררי קודש ובירושלם ולכן
היה מקום זה פנוי אין בו דבר כי הוא מורה על ע
עצמו באשר היה בירושלים הרוחב הו׳ הוא
נגד אקלים הו׳ שרחבו ארבע מאו׳ מיל ולכן היה
רחבו ס״ב כי אם תחלוק מספר ת׳ על מספר ס״ב
יהיה הצלע ו׳ וישארו כ״ח שלא הגיעו לשלימות
מניין ס״ב והרמז להורות כי כח השם בכל
שש קצוות השמים ובא העניין בחלק זה כאשר
אמרו החוקרים כי בחלק זה מצרים שבא הראה
הקב״ה כחו וגבורתו לכל העולם אשר לו היכולת
בכל קצווי העול׳ וכן באו בחלק זה המזבח מקום
הקרבנות שמורה על חידוש העול׳ כמו שיתבאר
כי הוא היה נגלה על ידי יציאת מצרים ׳ החלק
השביעי י״ב ומחצה נגד האקלים השביעי שרחבו
ת״ם שאם תחלק מספר ת״ם על י״ב ומחצה יצא לך
גדר ומספ׳ ל״ב למספר הת׳ וישא׳ מ׳ והעניין בזה כי
זה האקלי׳ מגיע עד אמצע העול׳ ששם הוא קו השוו
המכוונת נגד אופן השוה הוא נקרא לב השמים
ששם מהלך החמ׳ הנותנ׳ חיים לכל אלו הנמצאות
השפלים והוא באמצע העולם כלב האדם בגופו
ובהיות כי אמ׳ החכם האדם יולידו האדם והשמש
ואמרו הטבעיי׳ כי איפשר להיות הויית האדם בלי
חיבור זכר ונקב׳ והוא מקום המזג השוה מן הקור
והחום שהוא מקום הגן עדן אשר הסכימו עליו
שהוא תחת קו השוה וכן העידה עליו התורה ש
שנוצר שם האדם עפר מן האדמה על כן נשאר
מספר המ׳ שהם ימי הויית האדם ויצירת הוולד

זהו הנרמז בחלקי רוחב המקדש ובא מרחב מספר
הח׳ ד׳ פעמים להורות על עניין אמרם פרק קמא
דקידושין פסוקי דתורה הם ח׳ אלפים ושמונה מ
מאות ופ״ח ונתוסף בספר תהלי׳ שמונה פסוקים
ונחסרו מדברי הימים ח׳ פסוקים ובודאי לא דבר
רק הוא או שנפל במקרה מספר השמינית בכל
אלו ענייני אלא כי עניין שאמרו בעניי׳ יחוד פסוק
א׳ של ק״ש שצרי׳ להארי׳ בח׳ כדי להמליכו בשמים
ובארץ ובלבד בד׳ רק שלא יחטוף הח׳ וכן במדת
המקדש באו מספר הח׳ ד׳ פעמים להורות כי הוא
אחד ואין שני והם ביחד מספר ל״ב ע״ד שנאמ׳ צור תהילים פג
לבבי׳ וחלקי׳ ולזה באו גם כן בתור׳ ד׳ שמניות כמו
במקדש אך בתהילים נתוספו ח׳ פסוקים כי על ידי
הצדיקים שיסדו תהילים נתגדל ונתקדש שמיה
רבה ובהפך על ידי הרשעים ע״כ נחסרו מדברי
הימי ח׳ פסוקי׳ כי הוא המדבר בסיפורי המאורעות
שאירעו לאבותינו למלכיה׳ ושריה׳ עד שעל ידן
נחרב הבית ונאבד מספר הח׳ שהיה ד׳ פעמים ב
במקדש כמו בתורה ועתיד הקב״ה להחזיר
לישראל ולנצח על השמינית ונראה לי שזהו
כוונת מאמר׳ ז״ל פ״ש בערכין תניא כנור של דוד
היתה של ז׳ נימין שנ׳ שובע שמחות את פניך אל תהילים ט״ז
תקרי שובע אלא שבע ׳ של ימות המשיח ח׳ שנ׳
למנצח על השמינית על נימא שמינית של עה״ב שם יב
עשר שנ׳ עלי עשור ועלי נבל ע״כ לשון מאמרם שם נ״ב
והדבר מבואר בעצמו כי זהו עניין כוונתן
כי אף שהקב״ה שליט ויחיד בעולמו אין ממשלתו
ואחדותו ניכר בעה״ז כמו שנ׳ ביום ההוא יהיה י״י שמות יג
אחד ושמו אחד ונאמר כי יד על כס יה ומדרשם זכריה י״ד
זכרונם לברכה אין הכסא שלם ואין השם שלם
כו׳ ולכן בעה״ז אין ההילול והשבח ניכר
כל כך בכל העולם מלבד ישראל שהם מיחדים
הש״י בח׳ שבאחד בקריא׳ שמע אמנם בלא זה אינו
משובח רק בז׳ הילולים כי רוב האומות נותנים
הממשל׳ לז׳ רקיעים רק שעיקר השבח הוא לה׳ ש״י
רק שמשתתפי׳ עמו צבא השמים ושאר כחות על
כן היה ההילול בז׳ נימין אבל בימות המשיח שאז
יתגלה אחדותו של השם ושהו׳ מושל על ז׳ נימין
אלו ויהיה השב׳ בח׳ נימין וכל זה בעול׳ הזה שאנו
מגדלים ומקדשים אותו בערכינו ומרוממים אותו
למעלה מן השמים ושמי השמים ושהוא רוכב
שמים אבל לעולם הבא שיש לנפש הצדיק
מהלכים בין העומדים שהם למעלה מן
השמים עיקר שבחו בי׳ מיני
ניגון שהם נגד עשר מדרגות
השכליים העליונים גם כל
המציאו׳ נחל׳ לעש׳ מדרגו׳
וכמו שיתבאר לעתיד
ועל כן שבחו בעשר
נימין יתעלה

פרק רביעי

בעניין אורך העזרה למה שכב׳ בא הרמז על ישוב
העולם לרחבן כמו שבארנו בא הרמז מעתה
על אורך העולם ממזרח למערב ולהיות כי אי
אפשר לשער האורך רק מצד הגלגל שהולך ממזר׳
למערב מדת אורך העזרה קפ״ז אמה ק״ף להורות
על אורך העולם ממזרח למער׳ שהוא קפ״ מעלות
שהם חצי הגלגל שעל הארץ כי כל הגלגל ש״ס
מעלות וחציו קפ״ ושבעה הנותרים הן מורים על
שבעה ככבי לכת שהולכין גם כן על ידי התנועה
היומית ממזר׳ למערב שבהן נודע המרחק או בא
להורות כי זה האורך הוא שוה בכל ז׳ האקלימים
מצד חלק מהגלגל שעליו שנחלק לקפ״ מעלות
אף כי ערך אליה׳ בגודל וקוטן מ״מ העניין בכל
האקלימים ק״ף מעלות כשוה וכתב הרמב״ם וזהו
חשבון האורך מכותל מערבי עד כותל היכל י״א
אמה ואורך היכל כולו מאה אמה בין אולם למזבח
כ״ב והמזבח ל״ב מקום דריסת רגלי כהנים והוא
הנקרא עזרת כהנים י״א אמה מקום דריסה רגלי
ישראל והוא הנקרא עזרת ישראל י״א אמה ע״כ ׃
כבר גילו חכמים ז״ל אזנינו שהמשכן נעשה על
תמונת העולם הכללי באשר הוא נחלק לשלשה
דיורין כמו שהעולם נחלק לתחתיים שניים וש
ושלשיים כמו שהאריך בזה בעל העקידה והבחיי
ושאר מפרשים פ׳ תרומה ולזה אני אדרוך גם כן
בדרכיהן בבניין המקדש אך בביאור אחר אי״ה
כאשר תראה ועל זה כוונו ז״ל במה שאמרו מקדש
מקרי משכן להורות ששניהם לדבר אחד נתכוונו
רק שבמקד׳ היו הדברים יותר מבוארים בדרך כלל
ופרט וכמו שיתבאר לקמן ׃ ודע כי המקדש לא
היה במישור אלא במעלות ההר מדרגות זו למעלה
מזו מתחילת הר הבית עד סוף האולם כמו ש
שנתבאר במסכת מדות וכתבו הרמב״ם בהלכות
בית הבחירה להורות כי הדברים רומזים לג׳ חלקי
העולם שהם במעלות זו על זו ושעל ידן יוכל
אדם לעלות להשיג מי שאמר והיה העולם כמו
שיתבאר כל זה לקמן בפרטים אי״ה ולזה כאשר
ראה יעקב אבינו ע״ה הסולם המוצב ארצה וראשו בראשית כ״ח
מגיע השמימה ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו
אמר אין זה כ״א בית אלקים וגומ׳ להורות על
מדרגות המקדש שהיו כסולם המוצב ארצה
וראשו מגיע השמימה כאשר תראה בעניין מדות
אלו שנתנו חז״ל במקדש ואף כי אורך המקדש
היה מורה על ארכו של עולם היה ג״כ מרמז על
גבהו מצד מעלותיו זו על זו בעליית ההר שהיה
המקדש עליו כמו שיתבאר כי האורך והגובה ש
בעולם הם מדה אחת כמו שנ׳ באדם שהיה מקצה
השמים ועד קצה השמים והיה מן הארץ עד ל
לשמים ואה״ל אידי ואידי חד שיעורא הוא על כן
ארכו נמדד ע״י גבהו ובהיו׳ כי דבר מוסכם שהעלו׳
כדורי ואם כן המרחק שמקצה לקצה הוא כפל
המרחק שמן הארץ עד שמים א״כ א״א אלא שכוונו
העניין שאנחנו עליו ורוצים לומר אידי ואידי חד
שיעורא הוא ר״ל שבמדה אחת נמדדים כי החמה
זורחת בקצה המזרח והוא עלייתה ועולה תמיד
עד לרום שמים שהוא אמצע הרקיע וחוזרת ויורדת
ושוקעת במערב הרי כי האורך והגובה באין כאחד
ע״כ בא הרמז באורך ובגובה יחד ואף כי ביאור
זה במאמר זה אינו אלא הלצי׳ ויש לפרש בו דרך
יותר אמיתי וזה כי רצה לומ׳ אידי ואידי חד שיעורא
הוא על דרך האמת כי ידוע מהכמת התכונה
בהשתנות אופקי׳ שמנקודת תהילת מזרח העולם
עד נקודת הצי העולם נקרא כולו מזרח ומשם עד
נקודת סוף מערב העולם כולו נקרא מערב עד
שע״י זה גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור
כמו שכתב בעל העקידה פ׳ בראשית והאריכו
בו כפרי התוכנים ואם כן מתהלת מזרח עד
מערב אינו רק חצי הכדור כמו מארץ לשמים והם
נקראים קצה השמים גם כן לפי׳ זה הוא מוכרח
בגמרת תמיד גבי תשובת הכמי הנגב לאלכסדרוס
מוקדון שאמרו שם והכמים זה וזה שוין כאחת
שנאמר כגבוה השמים על הארץ גבר חסדו על תהלים ק״ג
יראיו כרחוק מזרח למער׳ ואי חד נפיש לא לכתוב
תרוויהו רק האי דנפיש כולו או נוכל לומר כי
מה שאמרו אידי ואידי חד שיעורא לא אמרו על
קצוות הרחוקות רצוני קצה שמים המזרחי עד ק
קצה השמי׳ המערבי רק על קצוות הקרובי׳ דהיינו
מאמצע דרום עד מזרח בכדי חצי כדור וכן בשיור
הקצוות או שכוונו למה שכתב החכם אבן העזר
כי האויר נקרא שמי׳ מצד שתוף השם והאויר הוא
חצי הכדור בהיות כי יסוד האש והאויר ממלאים
המרחק שבין מזרח למערב ואין ריקות בעולם ׃
הנה כל אלו הפירושים נאותים אל המאמר
הרחוק הזה וכלם אמתיים בעצמן מכל מקום אינו
רחוק שכיון האומר הדרך הראשון שהביאנו עליו
ונחזור למה שהיינו אמרו שמכותל מערבי היה
י״א אמות עד כותל העזרה הנה אמרו רבותינו ז״ל
לעולם שכינה במערב ושלא זזה השכינה מכותל
מערבי והטעם כבר ביארוהו הרב המורה ח״ג פ׳
מ״ה וזה לשון ביאורן רבותינו זכרונם לברכה
בגמרא יומא שאברהם אבינו יחד המערב ר״ל בית
קדשי קדשים וסבת זו אצלי שמפני שהיתה הדעת
מפורסם בעולם עבודת השמש ושהוא אלוה ואין
ספק שבני אדם כולן היו פונים למזרח מפני זה
פנה אברהם למערב בהר המוריה רוצה לומר בית
המקדש עד שישים אחוריו לשמש הלא תראה ש
ישראל בעת כפרם ושובם לדעות הקודמי׳ הרעים
ההם מה היו עושים אחוריה אל היכל השם ופניה׳
קדמה והם משתחוים קדמה לשמש והבן זאת
הפליאת

הפליאה עד כאן לשונו   ועו' אומר מאחר
ששקיעת החמה הוא במערב   ועל ידי זה ניכר
שאינה אלוה ואינה אלא כגרזן ביד היוצר וצריכה
לשקוע מלפניו ושאדון עליה לכן נבחר צד מערב
שתהא מורה על הש"י עד שאמרו שכינה במערב
ולזה באו הנה י"א אורך בין הכותל להיכל להודיע
תחילת בדרך כלל כי השם יתבר' רכב עלי' שכלי'
נבדלים הרי י"א נבהלים כי ידוע שהמלאכים עשר'
מדרגות כמו שכתב הרמ"בם בספ' המדע והסכימו
בזה כל חכמי הפילוסופים   ואם תצרף עמהם
עילתן הרי י"א וכדי שלא יחשוב האדם שמעלת
הי"א הם שוה ח"ו ע"כ בא אחר זה ההיכל נחלק
לג' חלקים שכתב הרמ"בם פ"א מה' ב"ה דהיינו ק
קדש וקדש קדשים ואולם להורות כי אלו השכלים
הם נבדלים על ג' חלקים יש מהן עילה ואינו עלול
כלל   ויש שהוא עילה ועלול   ויש שהוא עלול
ואינו עילה   ׳   העילה ואינו עלול היא הש"י
ויתרומם לכן בא נגדו קדש קדשים כי הוא מקודש
בקדושי' והיה ארכו ך' אמה כי הוא עשרים במניין
שהוא בגימטריא כתר כי לו לבד כתר המלכות ׳
ודע כי אם נרד לעניינ' הקבלה הרמז יותר נאות
כאשר בא הרמז במלת כתר שהוא כתר העליון
שבו תלוי הכל   ׳   גם עניין הי"א אמה שבין
כותל מערבי להיכל אינן רומזים על השכלים ה
הנבדלים כלל   אלא הרמז בא על שאמרו בספר
יצירת עשרה ולא י"א י' ולא תשע כו' שביארו
חכמי הקבלה שלא לחשוב י"א ספירות לרוב ה
העלמות עלות העלות יתע' ושאינה נכנס בגדר
המניין   ׳   ולא תשע כי גם ספירות
מלכות בכלל   ולכן איפשר לומר כי על זה
הדרך בא הרמז במספר י"א   אף כי אינן במניין
אחד נגדרים איפשר דהיינו דווקא במדות הויה א
אותן הדברים אבל במקדש שאותיות השם בן ד'
בפירוש נזכרים   גם דברים אילו ברורים
כי הכהנים נכנסי המקדש זהירים מלטעות ועל
הכל יתגדל וישתבח שמו של מלך מלכי המלכים
לדור דורים ודע כי מחיצ' זו של כותל מערבי הית'
מקפת כל העזרה כמו שכת' הרמ"בם דוגמת קלעי
החצר לרמז נפלא להורות על סוד שח"זל קראו ש
שמו של הקב"ה מקום כי הוא מקומו של העולם
ואין עולם מקומו   וכבר כתבו החוקרים כי גדר
המקום הוא שמקיף המתקומם ולזה בא כאן רמז
ההקפה להודיע כי הש"י מקיף בגדולתו ורוממותו
העולם והוא מקומו וכמו שביאר בעל העקרי' מאמ'
שני פרק י"ז וכן המקובלים כתבו מסוד ההקפה זו
כאשר כתב הבחיי ז"ל הכתר כולל וסובב הכל וד'
למבינים   החלק שני הם השכלים
הנבדלים שהם עלולים מהש"י והם עלותם לאשר
תחתיהם ונגד זה בא בניין הקדש שהוא לפני קדש
קדשים והיה ארכו מ' אמה נגד מ' יום שעלה משה

להר והיה לו מהלכים בין העומדים האלה ועוד נ
נראה כי עשר מעלות השכלים הנבדלים נגדרים
במספרם מ' כעניין שכתב המורה ח"א פ' מ"ג וז"ל
ישעיה ו הלא תתבונן אמרו בשתים יכסה פניו ובשתים
יכסה רגליו כלומר שסיבת מציאותו רצה לומר
המלאך נסתרת נעלמ' מאוד והיא פניו וכן הדברי'
אשר הוא סבתם רצה לומר המלאך כו' עד וזה לב'
סבות מצרים ומצרינו רצה לומר חולשת השגתינו
וקשה השגת הנפרד מצד אמיתתו עכ"ל   וכתבו
המפורשים שאילו השגתם הם הכנפיים שמכסה
בהם פניו ורגליו   ומעתה הדבר מבואר מצד
שהשכלים הם עשרה ולכל אחד ארבע כנפיים אלו
והם במספר ארבעים ואולי שלטעם זה היה משה
ארבעים יום ביניהם כי עמד על עניין השגתם עד
שהשיג את השם יתעלה וראו פנים בפנים ׳
החלק השלישי בשכלים נבדלים שהמה עלולים
ואין עלותם לאשר תחתיו בשכל הפועל שאין ת
שכל נבדל למטה הימנו כמו שאמרו רבותינו ז"ל
שאמרה שבת לפני הקב"ה לכל נתת בן זוג כו'
שלזה נתכוונו כמו שכתב בעל עיקרים מאמר ב'
פרק עשר' וכמו שיתבאר לקמן אי"ה ואל תדקדק
עלי באמרי שכליים נבדלים שהמה עלולים מאחר
שאין עניין זה רק בשכל הפועל האחרון . כי יכול
ואפשר להיות יותר מאחד כמו שיתבאר לקמן פר'
י"ז   ונגד זה בא החלק השלשי במקדש שהוא
האולם וליהיות כי השכל הפועל האחרון פועל א
בתחתונים ונותן הצורות בחומריים בעלי הגוף ׳
על כן נקרא החלק שבא נגדו אולם שהוא חצר
שהוא מקום גופני אבל שני החלקי' הראשונים לא
נתנן לו שם גופני רק קראו להם קדש וקדש קדשי'
להורות כי אין במחיצתן רק קדושה ואין לדבר
גופני גדר שמה על כן לא קראו בשם גופני והוא
רמז נפלא   ועוד איפשר לומר כי נקרא חצר
לתוספות ביאור כי כבר כתבתי בעזרת השם יתב'
בחיבור קטן הנקרא מחיר יין כי שכל האדם נקרא
חצר כאשר הוא מוכן לזרוע בו צמחים או לבנות
עליו בית בכל אשר בחפצו ישנו בשכל הזה שהוא
מוכן לקבל איזה שלימות שירצה האדם להוציאו
לפועל ושל זה נקרא חצר כמו שביארתי שם ב
באריכות בעזר' השם יתברך על כן בא גם כן כאן
הרמז בחצר כי עיקר פעולת השכל הפועל בשכל
האדם שהוא כחצר . ׳   והיה ארכו י"א אמה
להורות כי הוא השכל האחרון אין לו שלמות רק
כאשר הוא מכלל השכלים הנבדלים שהם י"א כ
כאשר ביארנו   ועוד כי על ידו אנו משיגים
הויות השכלים הנפרדים ובאו רו נראה אור כאשר
הוא פועל בשכלינו להוציאו מכח אל הפועל כאש'
ידוע למשכילים   וע"כ נתנו לחלק שכנגדו מניין
כולן דהיינו אחד עשר להורו' כי על ידו אנו משיגי'
את כולן ודע כי להיות שההיכל כולו היה רומז על
עולם

עולם העליון ע״כ היה כולו מאה אמה עם עובי ה המחיצות והתאי׳ כמו שכתוב הרמ״בם בהלכות בית הבחירה׳ וכת׳ עוד שכן ברומו היה מאה אמה׳ וכן ברחבו כי ידוע שעיקר עילתם הוא הש׳ יתבר״ והוא יתעלה מעמד את כלם וכלם דבקים בו מ ומקבלים ממנו מציאתם וע״י נגלה לברואיו וע״כ נקרא המלאך בשם רבו כמו שמצינו שנקרא לפעמי׳ בתור׳ יי׳ או אלקי׳ כן בא כאן במחיצת מניין הקוף ואמרו באלף בית דרבי עקיבא קוף זה הקב״ה להורו׳ כי שם רבו עליהן והוא המקי׳ אותו כרצונו יתעלה שמו לעולם ועד׳ והיה אורך ק׳ ורומו ק׳ ג׳ מדות אלו הם ג׳ קו״פין לרמוז על קדוש קדוש קדוש שמלאכי מעלה מקדשין בו השם יתברך׳ והרמ״בם בפרק ד׳ מהלכות בית הבחירה׳ חלק שיעור אורך והרוחב והרום לחלקים שכתב וז״ל ממזרח למערב מאה אמה וזה חשבונ׳ בין הכותל המערבי ובין הכותל שלפנים ממנה חמש אמות ובין כותל שני לשלישי שש אמות ובין כותל שלישי לרביעי שש ובתוך אלו המדות היו הכתלי׳ ואורך קדשי קדשים עשרים אמה ובין פרוכת המבדילות בינו ובין הקודש אמה ואורך הקודש ארבעים אמה ועובי הכותל המזרחי שש אמות והאולם אחת עשרה אמות ועובי כותל האולם ה׳ אמות נמצא הכל מאה אמה עכ״ל׳ וכן חלק שם הרוחב והגובה וכתב החשבון מה היו משתמשין והמחשב בהן ימצא כי עולין מדות חלקי האור׳ לז׳ במספר קטון ועם ב׳ האותיות הוא ט״ל בגי׳ יי׳ אחד ומדות הרוחב עולין ס״ד ועם ב׳ האותוות הם ס״ו בגי׳ אדני עם המלה׳ וכשנצרף אורך ורוחב הוא יי׳ אדני אחד ומספר רומו עולה שמנה ועשרים והוא שיעור קומתו של יוצר בראשית ש שכתבו המקובלי׳ שנרמז בפסוק גדול אדוננו ורב כח והמשכיל יבין והכל לרמוז על העולם העליון הנרמז בהיכל כאש׳ נתבא׳ ולכן בא בחלקיו הרמז על ממציאן ומקיימם יתעלה ודע עוד שאם תצרף י״א אמות שבין כותל מערבי להיכל יהיה מספ׳ כולן אי״ק והוא סוד אי״ק ב״כר הרומז להקב״ה ומה שהאציל בידוע למקובלים ודע כי כת׳ הרמ״בם בהלכות בית הבחירה׳ וז״ל שם ארבע כתלים היו זו לפנים מזו וביניהם ג׳ מקומות פנוים בין כותל מערבי ובין שלפנים ממנו חמש אמות ובין שני לשלישי שש אמו׳ ובין שלישי לרביעי שש אמו׳ עד כאן לשונו׳ וכאשר נתבאר מעניין חשבון האורך שנתבאר והרמז על המניין שהם ה׳ ו׳ ז׳ שהם אותיות הויה לרמוז על הוית השם יתברך שהוא היה הוה ויהיה וזה אם תקרא הוו׳ בקמץ ו׳ ראשונה אז הוא היה ואם תקרא הוו אז הוא לשון הוה וכבר ידעת שוא״ו שבאית שהיא בראש המלה ויהפך העבר לעתיד אם כן יצא לנו מזה יהיה אם תקראו והו זהו הנראה

תהלים קמ״ה

בעניין מדות בקדש הקדשים הרומז לעולם העליון׳

פרק חמישי

אחר שנרמז עולם השכלי בדרך שביארנו במידת ההיכל ואיפש׳ שעל זה בא הרמז מה שנ׳ יי׳ בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ בא מיד אחר זה שאר העזרה שבא ההורא׳ על עולם הגלגלי׳ לרמוז שעל ידי מלאכיו מנהיג השם יתבר׳ עולמו כמו שיתבא׳ לכן בא מדת העזרה חוץ להיכל ואמרו שבין האולם למזבח כ״ב אמה ומזב׳ ל״ב אמה מקו׳ דריכת רגלי הכהנים והוא הנקרא עזרת כהני״ם אחד עשר אמה ועזרת ישראל אחד עשר אמה ולמה שנודע כי הגלגלים נחלקים לשלשה חלקים החלק האחד הוא הגלגל היומי המקיף בכל שאין בו כוכב בלל׳ והשני הוא הגלגל השמיני שיש בו המזלות ושאר כוכבים הקבועים׳ השלישי הז׳ גלגלים שאין בכל אחד מהן רק כוכב אחד משבעה כוכבי הנבוכים וכתב הרב המור׳ חלק א׳ פרק ע״ב שכלל מספר אלו הגלגלים המקיפים העולם הם י״ח ואי׳ אפשר בשום פנים ובשום עניין שיהיו פחות מי״ח כדור וידוע של תנועתם כל גלגל ד׳ סבות שהן כדורותו ונפשו ושכלו וחשוקו כמו שכתב המורה ח״ב פ״ד ובין הכל הוא כ״ב דברי׳ המשלימי׳ הויות הגלגלים ותנועתיהם שבזה הוא נכלל כלל צבא השמים ולכן בא מיד אחר ההיכל מדת כ״ב אמה פנויים להורות על עולם הגלגלים שהם כ״ב דברים ותנועתיהם ומציאתן מעולם העליון ולכן היו קרובי׳ להיכל שמורה על הוית העולם העליון כמו שנתבאר ולהיות שאין דבר גופני תוך הגלגלים ואין רקות ביניהם כלל רק הם פוגעים ז ופוגשים זו בזו כמו שידוע בחכמ׳ התכונה וכתבו הרב המורה ח״ב שהם אינן גופים וגשמיים כאלו אשר בארץ ולכן אין להם מקרים בקור וחום ושאר ענייני הגוף ולא השיגו החכמים מהם רק המרחק הגופי לבד לכן לא היה דבר גופני כלל תוך כ״ב אמות אלו רק היו פנויים מכל דבר להורות על ה המרחק הגשמי בלבד ולפי שזה הוא כלל הגלגלי׳ באו אחר כך ג׳ מדות להורות על חלקיהן בדרך ש שנתבאר במדת ההיכל שבא תחילה הכלל ואחר כך הפרט ולמה שידוע שכתב הרב חלק ראשו׳ פר׳ ע״א שגלגל העליון הסובב בכל נקרא לב העולם וזה לשונו שם והדמוי שדמינו כלל העולם כאיש אחד מבני אדם לא יתחלף בדבר רק בג׳ דברים כו׳ עד כי הלב מכל בעלי חיים שיש לו ל״ב באמצעיתו ובתוכו ושאר אברים מקיפין בו והעניין בכללו ב בהיפך הנכבד שבו מקיף בפחותו עד כאן לשונו ואמרו במסכת חגיגה ערבות שם צדק וצדקה ומשפט וגנזי חיים ושלום כו׳ וערבות הוא הגלגל העליון

חבקוק ב׳

העליון כמו שביאר המורה בארוכה חלק ראשון
פרק ע ולכן נקרא הגלגל העליון לב העולם ב
באש׳ כי הוא נותן החיות לעולם כאשר נותן הלב
לגוף על כן בא הרמז במזבח שהיה ל״ב אמות
להורות על לב שאמרנו ואמרו עוד בחגיגה ש
שבערבות הם גנזי ברכה ונשמות של צדיקים
ואמרו שמיכאל שר הגדול עומד ומקריב נשמתן
של צדיקים במזבח של מעלה על כן בא הרמז
במזבח ועוד יתבאר לקמן אם ירצה השם
עניין המזבח לארכו ולרהבו ושראוי להיות נרמז
במרחקו עניין הלב הניתן החיות לכל ועל ידי
שהוא בא להתבונן בו עניין של מעלה על
כן בא הרמז על עניין רוחב העולם וישובו כחלק
זה שהיה בו המזבח כמו שנתבאר לעיל פ״ב
ופרק ג׳ כי נתבאר בזה מעניין השם י״ת הממציא
והמקיים העולם וזה ראוי להורות מצד המזבח
כאשר יתבאר לעתיד מעניין המזבח ואחר זה
היתה עזרת כהנים י״א אמות נגד גלגל המזלות ׳
וידוע שהמזלות הם שנים עשר וכלן
נכללין באחד עשר ׳ ואלו הן טלה שור תאומים
סרטן אריה בתולה מאזנים עקרב קשת גדי דלי
דגים ׳ וטלה וגדי נכללין בלשון אחד בתורה כי
שניהם נקראו גדי סתם מלבד במקום שנאמר גדי
עזים וכמו שפירש ר״שי על לא תבשל גדי בחלב
אמו דאף עגל וכבש בכלל וכן הוא בגמרא פרק כל
הבשר ומעתה לא נשארו רק י״א דברי׳ שכנגדן היו
אחד עשר אמות בעזרה ואל יהא ביאור זה נקלה
בעיניך שבא הרמז באחד עשר אמות ולא בשנים
עשר שלימות להורות על שנים עשר מזלו׳ כדרך
שכתבו כל החכמים שהן שני׳ עשר מזלות ברקיע
׳ כי בא הרמז שהשמים ליי׳ ושכל הממשלה
של אלו המזלות הוא נתלה באחד עשר מדרגות
שבאו בהיכל המורים על הויית העולם העליון
ובתוכו יי׳ המקיים הכל כאשר נתבאר אך אם היה
נשלם מניין המזלות הכופרים היו מוצאים מקום
לומר שהכל נתלה במערכת המזלות ועל כן בא
הרמז באחד עשר אמות הרבה פעמים במקדש
להורות על מה שאמרנו ואף כי אחד עשר הם א
אותיות החשובים שבכל אלף בית עד שלפי זה ה
הושמו לראש שמות הקדו׳ ברוך היא ועכ״ב בא הרמז
תמיד בהם להיות זכרון השם יתברך שמו תמיד
בין עינינו וכמו שנאמר שויתי יי׳ לנגדי תמיד ואלו תהלים ט״ז
אחד עשר אמות היו נקראים עזרת כהנים כי כהני׳
במקדש היו דוגמת מלאכי השם י״ת ברקיע וכמו
שיתבאר חלק ב׳ פרק מ׳ אי״ה ומקרא מלא נאמר
כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו ד מלאכי ב
כי מלאך יי׳ צבאות הוא ולזה הוא נקרא מקום
דריסת רגלי כהנים כי כמו שאחד עשר מזלות ה
אלו הם נדרסים ונפעלים על ידי מלאכי מעלה ש
כן היו אחד עשר אמות אלו דריסת רגלי הכהנים

ואחר כך באה עזרת ישראל אחד עשר אמה נגד
שבעה גלגלים הנשארים שבהן שבעה כוכבים
הנבוכים שהם שצ״ם חנ״כל וידוע כי באלו
שבעה גלגלי׳ נתרבו ארבע דברים שאינ׳ בגלגלים
העליוני׳ דהיינו מקום גובה רום הככוב ושפל רום
וראש התלי וזנבו המתחדש בגלגלים אלו על ע״י
גלגל יוצא מרכז שבהן הכוכב הולך ואלו הם אחד
עשר דברים נגד אחד עשר אמות ׳ ולכן נקרא
עזרת ישראל כי על ידי מהלך החמה והלבנ׳ שהם
מכלל כוכבים אלו מונים ישראל ימים ושנים וק
וקובעים חדשים ומועדים כמו שאמרו רבותינו ז״ל
שאמר הקדוש ברוך הוא ללבנה כשמעטה למנה
בך ישראל כו׳ ועוד שאמרו אין מזל לישראל
ועל כן היו אלו אחד עשר אמות מקום מדרס רגלי
ישראל להורות שמערכ׳ שלמעלה מוכנע לפניהם
כשעושין רצונו של מקום יתברך שמו ולזה היו
דורסין עליהן על דרך שנאמר ואתה על במותימו דברים ל״ג
תדריך ואמרו רבותינו זכרונם לברכה חיה אחת
יש ברקיע וישראל שמה וכו׳ על כן נקרא
חלק זה עזרת ישראל׳ ודע שאמרו
במסכת מדות כי בעזר׳ ישראל היו הלוים עומדים
בשיר על הדוכן להורות על מה שכתב המורה פ״ח
חלק שני כי דעת חכמי ישראל ונביאיהם הגלגלים
משמיעי׳ קולות נוראים בתנועו׳ וסיעת פיטא״גורס
תאמין יש להן קולות ערבים נערבים עם גדלן
בהערך ניגוני המוסיקו וכתב שם הנרבוני כי דוד
המלך עליו השלום יחס נגד הגלגלים השבעה כ
כוכבי לכת שבעה מיני כלי שיר ואמר עליהן
הללוהו בתקע שופר הללוהו בנבל וכינור כו׳
וזהו השיר שהלוים אמרו בבית המקדש וכמו
שאכתב לקמן חלק שנים פרק שבעה ושלשים
אם ירצה השם ואל תתמה במה
שהנחנו לאמת שהיה השיר נגד קולות הגלגלים
והרב המורה כתב שם שאין האמת כן כי כבר
נתבאר בעזרת השם יתברך בחיבור מחיר יין ש
שנביאנו אמת ותורתינו אמת ושיש להן קולות
נוראים אף כי אין זה בהסכמת הפלוסופי׳ האחרונ׳
כמו שהארכתי בזה שם וכתבתי מדבר זה לעיל
פרק שיני והמקדש היה בניין ישראל וחכמיהם
ונביאיהם ומלכם בראש׳ הוא דוד המלך ע״ה וכבר
נתבאר שזה היה דעתו ולזה בא השיר כנגד זה
אמרו במסכת מדות כל מעלות העזרה לא היו ט
טרוטות רצה לומר עגולות לגמרי רק כחצי גורן
עגולה כדמות הגלגלים שהם עגולים רק חציין נ
נראים על הארץ והם כחצי גורן עגולה ובכל זה
היה הרמז על השמים שמים ליי׳ כדרך שביארנו
וקודם שאצא מן העזרה אביא לך
מדרשם המעולה בעני׳ המקדש אשר ממנו נלמד
העניינים שביארנו אמרו במדרש יי׳ אהבתי מעון תהלים כ״ו
ביתך מקום משכן כבודך אמר ר׳ עקיבה מה טעם
אהבתי

אהכתי מעון ביתך משום ששקול נגד משכן כ
כבודך במשכן כתיב ויעש יריעות עזים ובמעשה שמות לו
בראשית כתיב ברא את השמים וכתיב נוטה פס כד
שמים כיריעה ועוד הביא בזה דמיונות רבים ה
ובמדר׳ חזית אמר הקדוש ב״ה וראה ועשה אמר
לפניו רבון של עולמים אלוה אני שאעשה כמותו
אל׳ כתבניתן רבי ברכיה בשם רבי אומר משל
למלך שנגלה לבן בתו בלבוש נאה של מרגליטין
וא״ל עשה לי כמוהו א״ל אדוני המלך וכי יכול אני
לעשותו אמר לו ראה ועשה כשם שאתה רואה
למעלה כך עשה אותו למטה וכן הוא במדרש
רבתי פרשת נשא ואמרו שם אמר הקדוש ברוך
הוא למשה אם אתה עושה מה שלמעלה למטה
אני מניח סנקליטין דידי וארד ואצמצם שכינתי
למטה עד כאן לשון המדרש ׳ והרי הוא
מבואר שהלבוש האלהי שהוא יתברך מתראה א
בו לנביאיו הוא תמונת העולם במדריגתיו כלם
והוא נצב עליהם רוכב ומנהיג וכבר האריכו הרב
המורה זכרונו לברכה גם כן לדבר זה במה שכת׳
חלק ראשון פ׳ י״ט בשתוף שם מלאכי נאמ׳ בעניין
שלימות וחשיבות כמו שנ׳ מלא כל הארץ כבודו ישעיה ו
עניינו כל הארץ תעיד על שלימותו כלומר תורה
עליו וכן אמרו וכבוד יי׳ מלא את המשכן עד כאן שמות מ
לשונו ׳ הרי ביאור לך כי עניין המשכן
הוא עניין הארץ בכללו ולדעתי הוא טע׳ נכון למה
שלמדו מלאכות האסורות בשבת ממלאכ׳ המשכן
להיות כי כל מלאכה שהיתה במשכן היתה רומז׳
על עניין מלאכה שהיתה בבריאת עולם ולכן ראוי
לשבות מהן בשבת כי בו שבת מכל מלאכתו
ובהיות כי מ״ט שערי בינה נבראו בעולם והם
מדרגת הדברים שנבראו בששת ימי המעשה כמו
שכתב הרמ״בן בהקדמתו לפירש החומש שלו ׳
ואם כן כשנסיר מהן העשרה מאמרות
שמנו הפילוסופים שהן העצם ותשעה המקרים
שהם כוללים כל הנברא ובודאי הם עשר מדרגות
מתשעה וארבעים שערי בינה שנבראו וכבר כת׳
בעל העקידה פרשת בראשית שער ג׳ שאל זה
כוונו חכמים זכרונם לברכה באמרם בעשרה
מאמרות נברא העולם והאריך שם בזה אם כן
ישארו לך שלשים ותשע מלאכי׳ שנבראו שכנגדן
כוונו זכרונם לברכה שמנו ארבעים מלאכות חסר
אחת לעניין שבת ואם במשכן אמרו כך כל שכן
לבנין המקדש שהוא בית עולמים שראה למעל׳
ובנה למטה ולזה כוונו חכמים זכרונם לברכה
במה שאמרו פרק שני דשבועות וריש עירובין
מקדש אקרי משכן ומשכן אקרי מקדש כמו
שכתבנו לעיל ואמרו אין בונין המקד׳ ולא המשכן
אלא ביום כי ביום עשות יי׳ את השמים ואת הארץ
ודע כי כתב חחכם הנרבוני בפירש לפרק ס״ב
חלק ראשון מספר המורה כי כל דבר הויתו יותר
קצר הוא יותר עניין אלהי ע״כ שם בן ארבע הוא
אצלינו בלוח קצר מורה על אמיתתו יתברך ושאר
השמות מורים גם כן על השם יתברך שמו אבל
לא בקיצור מופלג כשם המפורש שהוא שם בן
ארבעה אותיות עד כאן לשונו וכן אני
אומר כי לפי מעל׳ משה ר״עה היו הדברים רמוזים
ונגלים בלוח קצר דהיינו בניין המשכן וכליו שהיו
קצרים ומועטים בערך המקד׳ וכליו שעשה שלמה
לפי שעל ידי קצור מור׳ יותר עניין אלהי כן נראה
והבן כי הוא נפלא ונראה שלזה הסוד נקרא ה
המקדש בית עולמים ודי למשכיל בזו ההערה ;

פרק ששי

כתב עוד הרמבם פרק ראשון מה׳ ב״ה ולפני עזרת
ישראל היתה עזרת נשים ארכה ק״ל ה על רוחב
קל ה ולפניהם היה החיל ומתחיל מן הסורג כו׳
כבר נתבאר בפרקים שעברו כי
הדברים מורים ורומזים על השתלשלות המציאות
ממעלה למטה מתחלת כותל מערבי עד סוף
המקדש וכמו שיתבאר עוד אם ירצה השם יתבר׳
ולזה באה עזרת נשים לפני עזרת
ישראל כדרך שדרשו זכרונו לברכה אמרה שבת
לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג ולי לא
נתת בן זוג אמר לה הקדוש ברוך הוא כנסת
ישראל יהא בת זוגך והכוונה להם בזה שהשכל
הפועל האחרון שבו שבתוך השכלים הנבדלים
אמר לפני הקדוש ברוך הוא שלו אין דבר לפעול
כדרך שאר שכלים הנבדלים שכלם עלות למה
שתחתיהן ואז אל שיפעול בישראל ויוציא שכל
לפועל וכבר האריך בזה בעל העיקרי׳ מ״ב פ״י ובעל
העקידה ולזה מבואר שתש כחו של שכל הפועל
בנקבה שבו פסקה ההשפעה ולזה הוא במדרג׳
שמות לג אשה עד שלזה כוונו גם כן באמרם והבטו אחרי
משה מלמד שחשדוהו בא״א והנה בתחיל׳ הדעת
הוא מאמר זר אבל בדרך זה הוא מבואר שחשדוהו
שנבואתו באה לו מפאת השכל הפועל באדם
שמות יז שהוא אחרון שבשכלים וכמו שאמרו היש יי׳
בקרבנו וגומר והוא כנקיבה המקבלת
ממה שלמעלה ממנה והיא אשת איש ג״כ ה
המשפיע לה ולכן באה הנה עזרת נשים
לפני העזרה להורות על שכל הפועל זה שהוא
למטה מכל השכלים ופועל למטה מכל הגלגלי׳
שנרמזו בעזרה וזה סוד אמרם פרק החליל
תיקון גדול היו מתקנים בשמחת בית השואבה
והיו מקיפים גזוזטראות והנשי׳ מלמעלה והאנשים
מלמטה וזהו תקון גדול כי כשהיו שמחים שמחת
בית השואב׳ והיו שואבי׳ רוח הקד׳ והשגת שכליות
מלמעלה היו הנשים למעלה דוגמת השכל הפועל
שתש כחו כנקיבה והאנשים החסידים והנביאי׳

שואבים ממנו למטה וזה טעם שבאו הנשים על
האנשים ובהיות שכלי בני אדם הנפעלים על ידו
משתנים כאלו היה לכל אחד פועל מיוחד על כן
היו הנשים למעלה רבים ועוד כי כבר
נתבאר ויתבאר עוד שאיפשר להיות השכלים
הפועלים רבים ואמרו שם מי שלא ראה שמחת
בית השואבה לא ראה שמחה מימיו והוא האמת
כי אין שמח כשמחת התורה והשגת השכליות
כמו שנאמר פקודי יי ישרים משמחי לב וכבר כת׳ תהלים יט
חכם אחד שלא טעם טעם שמחה מי שלא טעם
התרת הספיקות השכליות ואמרו שם מנורת של
זהב היו שם וד׳ ספלים של זהב שם היו בראשיהם
וארבע סולמות לכל אחד ואחד וארבע ילדים
מפרחי כהונה ובידיהם כדים של מאה ועשרים
לוג שהם מטילין לכל ספל וכפל ואמרו שם גבהו
של מנורה חמשים אמה והנה הטעם
בכל זה כי השמחה היתה מורה על השגת השכל
הפועל והמדרגות אשר תחתיו שפועל בהן
וידוע כי נאמר על משה ותחסרהו מעט מאלקים
וחמשים שערי בינה נבראו בעולם ולא היה חסר
מהם רק שער א׳ כי העין של מעט תלויה ונשארו
לו תשע וארבעים שערים שהשיג ונגעל מפניו
שער החמשים והוא השגת השכל הנפרד מבלי
חומר שאי אפשר לאדם להשיג מהותו בעוד בחיי
חיותו ועל כן היתה המנורה גבוה חמשים להיות
כי המנור׳ מאירה על השגת שכליות כמו שיתבא׳
לקמן מצורת המנורה והיו ארבע סולמות וארבע
ספלים וארבע ילדים נגד מדרגו׳ הנמצאו׳ הכלולים
בעזרות אלו הנזכרים וכבר ידעתה ביאו׳
הרב המורה בענין חיות המרכב׳ שהן ארבע ולהן
ארבע כנפים וארבע פנים כמו שביאר הלק שלישי
וחלק שני שמורה על ד׳ כדורי׳ וארבע סבות אשר
לגלגל וארבע מדרגות הנמצאות והנה הספלים
אשר על ידן מאיר המנורה הם נגד ד׳ כדורי שהם
עגולים כספלים וארבע סולמות הם ארבע מדרגו׳
הנמצאות שהם הסולם אשר מוצב בארץ וראשה
מגיע השמימה וארבע ילדים כהנים הם ארבע
סבות אשר לכדור שהם הכהנים הפועלים כמו
שיתבאר לעתיד ואמרו שהיו בידיהם כדים של
שמן המחזיקים מאה ועשרים לוג הם הקדמות
אמיתיות שהיו בידן מקובלות מן התורה שנמסרה
למשה שהיה בהר מאה ועשרים יום ולמד החכמת
ההם והם מבא להשגת רוח הקדש שהיה עיקר
התכלית בשמחה ההיא והיה אורך ורוחב העזרה
הזאת מאה ושלשים וחמשה כאשר נתבאר עניין
הרוחב שהיה שוה בכל׳ העזרות והיה מאה ש
ושלשים וחמשה מטעם שכתבתי ריש פרק שני
היה גם בן רוחב העזרה הזאת במדה זו והיתה גם
כן מדת האורך מאה ושלשים וחמשה להיות ש
הרוחב והאורך שוה ככדור ובא העניין בעזרה ח

זאת יותר מבשאר העזרות להורות לנו גם כן
עניין מצד תשבורת המניין וזה כי מספר מאה
ושלשים וחמשה על מספר מאה ושלשים וחמשה
עולה שמנה עשר אלף מאתים עשרים וחמשה
ומורה על מה שנאמר סביב שמנה עשר אלף
ושם העיר מיום אדני שמה וידוע כי כדור
הלבנ׳ הוא המפסי׳ בינינו לבין העיר אשר יי שמה
והוא סביב שמנה עשר אלף וטעם החשבון הזה
רמז עליו החכם אבן עזר פרשת נח פסוק עוד כל
ימי הארץ אך דעת חיצוני הוא לפי מה שפירשוה
מפרשי דבריו אמנם בנגלהו נוכל לומר
כי ידוע שחכמי המדות שעורו כדור הארץ וכתבו
שהיא ארבעה ועשרים אלף ובהיות כי תחתית
הארץ מוקפת במים וצפה עליהם לא נתגלה
מכדורים הארץ רק שלש צידי הכדור והם שמנה
עשר אלף וחלק הרביעי מכוסה במי׳ וכל זה היה
נרמזבמדת העזרה שהיה מספרה שמונה עשר
אלף והתוספות מאתים ועשרים וחמש אינו מזיק
מאחר שלא הגיע לאלף שהוא ככום המספר
במדה זאת ודע כי מתחילת כותל
המערבי עד סוף עזרת ישראל בא הרמז וההוראה
על מציאת הנמצאים בעצמן ועל כן היה נרמז גם
כן מציאת השכל הפועל באולם וכמו שנתבאר
בפרק ארבע אמנם מעזרת נשים ולמטה
בא הרמז וההוראה על פעולתם בתחתונים על כן
באה המדה הזאת בעזרת נשים ולפני
העזרה היה החיל ולפניו הסורג ואחר כך הר
הבית להודיע כי מן העזרת הנזכרת לעיל
מהפשט כל הי וכל המורכב אשר על פני האדמה
כאשר הסכימו החוקרים שהגלגלים בתנועתם
מכינים ההומרים והשכל הפועל האחרון
נותן הצורות בחומרים ותחילתם נגד יסודות
הארבע שהם פשוטים בלי הרכבה היה החיל
לרמוז עליהן מצד שיתוף השם כי חיל הוא
מלשון כח כמו שנאמר וישראל עושה חיל במדבר כד
וכבר נודע מה שכתב הרב בעל העקידה׳
פרשת בראשית שער שלשה כי מה שנאמר
נתן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה רומז על ישעיה מ
זה העניין כי קראו להיולי הראשון יעף למה
שהוא תשש כחו במציאות כיון שלא נמצא
ההיולי ראשון במציאות לא בכח ולא בפועל
ואמר שהשם יתברך נותן בו כח לקבל הצורות
הראשונות היסודית ואמר ולאין אונים עצמה
ירבה כי הצורה היסודית אף יש לה מציאות
וממש בעצמו עדיין לא תתחזק להרבות הויותן
ממנה עד שיתרכבו היסודות זו בזו ויתרבו מהם
אלו הנמצאות לכן אמר שהשם יתברך
שמו נתן לאין אונים עצמה זו שיתרבה ויתרכב
עד כאן לשון החכם הנזכר ומעתה
אומר שהחיל היה נגד אלו היסודות הפשוטי׳ שיש
להם

להם מציאות בפועל ומפני שעניי' החיל הוא חומה
קטנה המגבילה בין מה שבפני' למה שבחוץ רומז
ג״כ על ההיולי כי כן היא עניין ההיולי הוא מחיצת
המספק' בין עליוני' לתחתוני' ואחר כך היה הסורג
שהוא מחיצה עשויה מע״ש רשת בקנים מורכבים
זו בזו כהרכבות הנמצאות והיתה מחיצ' זו מליאה
חרכים וחלונות קטנים בדרך מעשה רשת על זה
נאמר מציץ מן החרכים כי על ידי חרכים אלו היה שיר השירים ב
נראה הבית המקדש וכל אשר בו שהוא מורה על
השם יתברך שמו וכל מה שברא בהשתלשלות
המציאות ועוד נראה כי היה בדרך זה
להורות על עניני המרכבה שאמר עליה יחזקאל יחזקאל ח
שהאופנים היו מלאים עינים שפירש המורה ריש
חלק שלישי שרומז על הרכבת היסודות זו בזו
שממנו נתהוו בעלי החיים שמלאים עינים ועוד
רמזים אחרים באלו הנרמזי' בעינים כמו שהאריכו
מפ״שי דברי המורה ולזה הטעם בא הסורג והיה
גובה הסורג עשרה טפחים וגובה החיל
עשרה אמות להורות כי מציאות העולם השפל
הוא עשרה מדרגות זו על זו ארבע יסודות וארבע
מדרגות המציאות שהם הדומם והצומח חי ומדבר
וחומר הראשון אשר ממנו נתהוו הכל וצורה
האחרונה אשר דבר ממנה ארסטו בספר מה
שאחר הטבע כמו שכתוב הרב המורה פרק
תשעה וששים חלק ראשון אשר לזה כוונו
שמעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה ולפי
שמעלת הפשוטים הוא יותר גדולה מהמרכבים
על כן בא גובה החיל בעשרה אמות ושל סורג
עשרה טפחים כי גובה הפשיטים הוא יותר גדולה
מגובה של מורכבים והיה אחר כך
הר הבית שהוא מהלך חמש מאות רמוז על
העולם בכללו לומר שאלו המורכבים שם
לפניהם העילם בכללו להשתעשע בו וכמו
שאמר דוד עליו השלום זה הים גדול ורחב ידים תלים קל״ד
שם רמש ואין מספר כו' שרומז על העולם ומה
שבתיכו כמו שמבואר שם מדבריו העולה
מכלל דברינו כי מתחילת הכותל המערבי עד
סוף הר הבית היה מורה ורמז השתלשלות
המציאות מלמעלה למטה כדרך הבריאה שהיתה
מלמעלה למטה אמנם הרוצה
להשיג הנמצאות ולכנס אל הקדש ולעלות הר
״ היה צריך ליכנס מן המאוחר אל הקודם ולכן
הרוצה לכנס לפני ולפנים היה נכנס תחילה
בהר הבית ובשעריו וכמו שיתבאר ועולה
ממדרגה למדרגה וממעלה למעלה עד
שהגיע לפניי ולפנים והיה מכיר על
ידי זה מי שאמר והיה העולם
ומלאכיו וכל צבא השמים
כאשר נתבאר
פרק שביעי

פרק שביעי

דע שאמרו שכל הבית והעזרות היו מעלות
מעלות עד שהגיעו לאולם שהיה עם ההיכל
בשוה במשור ההר לרמוז גם כן על עניין הכמה
כי כבר נודע שהחכמות שלוש טבעיות לימודיות
אלהיות וחכמות אלהות כולל מציאת השם
יתברך ומלאכיו אף על פי שיש ערך בין השם י
יתברך וביניהם להיות הוא העלה והסבה ש
ראשונה לכל ברוך הוא ומבורך שמו לעולם ועד
והמלאכים כולם עלולים מאתו מכל מקום בשכל
האדם אי איפשר להשיג הדברים על אמתתן ש
ועיקר יכולת האדם הוא להשיג שיש נמצא נבדל
ואי אפשר לו לעלות אחר כך מעלה אחר מעלה
ולהיות כי בניין המקדש היה נבנה לבני אדם ר
להשיג ממנו מה שאפשר ביכולת האדם להשיגו
על כן היה החלק ההוא במישור ההר בשוה לומר
שעד כאן איפשר לעלות בשכל האדם ולא יותר
ועוד יתבארו עניני המעלות פרק י' לקמן אם
ירצה הגוזר כדי שיבואו הדברים על הסדר רצה
לומר בהיות כי דרך השערים נכנסים במעלות ג
הקדש אבאר עניין השערים תחילה אמרו
שהחמשה שערים היה להר הבית כו' דע כי כל
שער ושער היה מורה על עניין חכמה אחד כי כן
דרך החכמים לקרא חלקי החכמה שערים וכמו
שאמרו חמשים שערי בינה נמסרו למש' כו' והוא
מפורסם בדבריהם על כן בא הרמז במקדש ב
בחדרים ובשערים ובפתחים ובחלונות כי אלו
הלשונות כול' מורגלים בדברי הכמים זכר לברכה
שבורים על עניין הכמה ונראה כי היו אלו
חמשה שערים שבהר הבית רומזים על החי' דו
המרגיש שיש לו ה' חושים שהם עיקר חיותו של
חי ומבואר שהחי הוא העיקר בעולם השפל לזה
בא הרמז בהר הבית שתכלית העולם המרומז
בהר הבית כמו שנתבא' פרק ראשון המה חמשה
שעריו שהוא החי שבעולם השפל ואלו
השערים היו מסודרים בארבע רוחות של הר הבי'
כמו שכתב הרמב״ם בהלכות בית הבחירה פרק
חמשה וזה לשונו אח' מן המערב ואח' מן המזרח
ואחד מן הצפון ושנים מן הדרום שער המערבי
היה נגד חוש השמע כי בבא השמש במערב והוי'
ליל' נשמע כל דבר יותר מביו' כמו שאמרו ביומא
מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כבלילה
כו ושער מזרחי נגד חוש הראיה שעל ידי זריחת
החמה אדם שולט בראייה ושער צפוני נגד חוש
המשוש אשר משם תפתח הרע' ועיקר היצר הרע
נמשך אחר תאות חוש המשוש אשר חרפה הוא
יואל ב לנו כמאמר הפילוסוף והוא בא מן הצפון שנ' ואת
הצפוני ארחיק מכם ושני שערים שבדרום נגד
חוש טעם הריח כי בצד דרום יצמחו הבשמים

הטובים טובי הריח וטובי הטע׳ כמו שנאמר עורי
צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו וגומר
והסבה בזה הוא הגברת החום שבדרום שמבשל
הפירות היטב וגורם להם הריח והטעם הטוב כמו
שביאר בעל שער השמים והוא נגלה כי הבשמים
ורומיהן מוצאן ממקומות החמים בתכלית החום
ולזה גם הם בטבען חם ׳ עוד אמרו
שבעה שערים היו לעזרה שלש׳ מן הצפון סמוכין
למערב ושלשה מן הדרום סמוכים למערב ואחד
מכוון במזרח נגד קדשי קדשים כבר ביארתי שכל
חדר ושער היה מורה על השגה אחת אף כי ב
בעונותינו ובעונות אבותינו מקצת השערי׳ נעולי׳
לפנינו כמו שאמרו במסכת מדות פרק רביעי ושני
פשפשין היו לשער הגדול אחד בצפון ואחד בדרום
אותו שבדרום לא נכנס אדם בו מעולם ועליו מ
מפורש ביחזקאל °ויאמר אלי יי השער הזה סגור יחזקאל מד
יהיה לא יפתח ואיש לא יבא בו כי יי אלקי ישראל
בא בו והכוונה שבאותו שער לא נכנס אדם בו
מעולם להשיג מה היה משתמש כי השגתו היתה
נמנעת ואפשר שהיה רומז על מהות השם יתברך
שמו בדרך מה אשר עין לא ראתה זולת אלקים
על כן אמר כי בא בו אלקי ישראל והנה
נאמר ביחזקאל את הנשיא נשיא הוא ישב בו ל
לאכו׳ לחם מלפני יי מדרך אולם השער יבא ומדרכו
יצא שפירש ר״שי בפירש יחזקאל שעל פישפש זו
נאמר ורצה לומר כי הנשיא שהוא גדול העם הוא
יכול לישב בו ולאכו׳ בו מלחמו של תורה ולהתבונ׳
בו מעט וזה שאמר ומדרכו יצא כמו שאמרו על
רבי עקיבה שנכנס בשלום ויצא בשלום כו׳ ואפש׳
שגם שערים אחרים לפנינו קצרי השכל והמדע ף
נעולים מכל מקום אתן טעם ודעת כפי מיעוט ת
שכלי במה שאפשר להשיג ואומר כי פשפש
הצפוני היה משתמש שעל ידו היו מהלכין בין ס
החומות עד שהיו מגיעין אל פתח הקדש והיו פ
פותחין שער הגדול שבהיכל כמו שביאר הרמ״בם
פרק רביעי מהלכות בית הבחירה והרמז אל האד׳
הרוצה להשיג החכמה שהולך בתחילה בנערותו
בפתח הצפוני שהוא היצר הרע אשר לפתח חטא׳
רובץ ונקרא צפוני ומהלך בין חומות הקדש דהיינו
הגדרים והסייגים של תורה והמצוה עד שבסוף בא
בעזר האלהי אל פתח הקדש ונפתח לפניו פתח
הגדול ויושפע עליו שכל הנקבה ועניין אמרם
ששבעה שערים היו לעזרה כו׳ נראה
שהכוונה למה שכבר נתבאר כי העזר׳ היתה דוגמ׳
העולם הגלגים כמו שנתבאר ע״כ אמרו שהיה בה
שבעה שערים דוגמת שבעה כוכבי לכת שהם
שצ״ם חנ״כל כי לכל כוכב וכוכב מהם יש לו פתח
אחד בתנועתו המיוחדו׳ לו ואין תנועתו וכחו של זה
בתנועתו וכחו של חבירו והיו שלש׳ בימין ושלש׳
בשמאל נגד שלשה כוכבים שהם בימין החמה

שהיא העיקר שבכוכבים והיא הנרמזת בשער ש
שבמזרח כמו שנתבאר ושלשה בשמאל נגד ה׳
השלשה כוכבים שבשמאל החמה והיא באמצע
כמלך בגדודיו ובאמת שדבר זה הביא לתוכנים
להאמין שהחמה באמצע הככבים להיות היא
העקרים וראויה להיות באמצע כמו שנתבאר ב
בדבריהם והביאו הרב שם טוב חלק שני בספר ה
המורה פרק תשיעי וידוע שזריחת
החמה מתחיל בקצה המזרח על כן היה שער
אחד במזרח מכוין נגד קדשי קדשים המורה על
השם יתבר׳ שמו כמו שנתבאר פרק רביעי והעניין
כי ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יי ועל ידי
זריחת השמש נודע גבורת השם יתברך שמו כמו
שאמר דוד המלך עליו השלום השמים °מספרים כ תהלים ט
כבוד אל וגומר בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל
מליהם לשמ׳ שם אוהל וגומר ובירושלמי דעירובין
פרק כיצד מעברין אמר רב אחא אמר רב שמואל
בר רב יצחק במה יגעו נביאים הראשונים לעשות
שער מזרחי שתהא החמ׳ מצמצמ׳ בו אחד ועשרים
בתקופ׳ תמוז ואחד ועשרים בתקופת טבת עד כאן
לשונו ׳ הרי שכוונו ז״ל למה שאמרנו
עוד אמרו שם שבעה שמות נקראו לו
שער סור שער היסוד שער חרסית שער איתן שער
התיוך שער חדש שער העליון ׳ שער
סור ששם היו הטמאים פורשים היינו דכתיב °סורו איכה ט
טמא קראו למו שער היסוד ששם
היו מיסרים הלכה שער חרסים שהיה
מכוון נגד זריחת החמה כדכתיב האומר °לחרס ולא איוב ט
יזרח ׳ שער האיתן שמשמש כניסה
ויציאה ׳ שער התווך שהוא מיוסד בין
שני שערים ׳ שער חדש ששם חדשו
סופרים הלכה עד כאן לשונו ׳ הרי שהיו
לו שבעה שמות נגד שבעה ככבי לכת שהחמה
היא העיקר שבהן וכולל כולן ׳ ועוד
נראה כי היה פתוח מכוון נגד קדשי קדשים להודי׳
כי אף השמש שהוא עיקר בכל צבא השמים אינה
מקבלת כחה אלא מקדשי קדשים ואין לה שום
כח מעצמה רק היא כגרזן ביד היוצר ׳
וטעם סמיכות השערים האחרים לצד מערב הוא
מבואר גם כן בדרך זה כי ידוע שהככבים האחרים
אינן נראין ביום רק אחר שקיעת החמה במערב
ואז הם נראין ׳ והנה השערים היו
מורים על הככבים אשר מצד אורן מבהיקים ברקי׳
ופתוחין כמין שערים לזרח משם אמנם הגלגל
עצמו של כל ככב הקבוע בו נרמז לקמן בעניין
הלשכות וכמו שיתבאר ׳ והכלל
ביחד מבלתי התבוננות בחלקיהם היה מבואר ב
בעזרת ישראל כמו שנתבאר לעיל פרק חמישי ׳
אמרו עוד כל השערים היו דלתותיו
מחופות זהב חוץ משער המזרחי שהיה מצופה
נחושת

נחושת דומה לזהב דע כי כמו שהפתח והשער
הוא רמז על התבוננות החכמה כן הדלת הסוגר
הפתח והשער הוא רמז על מניעת ההשגה לכן ב
באו כל דלתותיו מהופות זהב כי הוא המונע הגדו׳
מלהשיג החכמה רצה לומר רדיפת מותרי הממון
שהעיקר הוא הזהב וכבר כתב המורה חלק אחד
פרק שלשים וארבע שזהו אחד מסבות המונעים
הלמוד ומה שהיה הדלת של שער המזרחי נחושת
היה גם כן לרמז נפלא כי כבר כתבתי שבזה השער
בא הרמז על עניין החמה ושלכן היה מכוון נגד ק
קדשי קדשי׳ להורות כי משם בא קבלת כחו אמנם
כשהיה סגור בדלת היה נחושת תחת זהב רצה
לומר כי כבר ידוע שהוברי שמים חלקו המתכות
וכל המציאות תחת אלו הככבים השבעה ונתנו
לשמש הזהב ואמרו שהוא לחלקו ולכן נרמז כאן
כשהדלת סגור אין כחו כלום והזהב נעשה נחושת
וכבר כתב המורה פרק י׳ חלק שני כי מה שאמר
זכריה ושני הרי נחושת כו׳ . יש בו רמז
מצד השתתפות שמו וביארו שם המפרשים שרצ׳
לומר כי אלו ההרי׳ שהם הגלגלים כמבואר שם הם
אפשר השחתה וההפס׳ מצד עצמן וזה מורה מלת
נחושת ולזה בא גם כן כאן הרמז לעניין זה כי אף
החמה שהוא הכוכב הגדול שבהן כשנסגר הדלת
אין לו שום כח ונשחת כל שכן שאר הכוכבים .
ומכל מקום היה דומה לזהב להורות
שאף על פי שדומה לזהב שהו׳ כח חמה אינה אלא
נחושת . ואמרו עוד ארבע דלתות היו
לפתחו של היכל שתים מבחוץ ושתים מבפנים ה
החיצנו׳ נפתחו לתוך הפתח לכסות פניו של כותל
והפנימי׳ נפתחו׳ לתוך הבי׳ לכסות הדלת שכשהיה
ההיכל טוח בזהב לא היה טוח באחורי הדלתות
והוא מטעם שהשגו׳ השכל הנפרד נעלמ׳ ונסתרת
ונגעלת מצד ארבע דברים שני׳ הם בפני׳ ושני׳ הם
מבחוץ והם הארבע כנפים שנאמרו אצל המלאך
כמו שנאמר בשתי׳ יכסה רגליו וכתב המורה חלק
ראשון פרק ארבעים ושלשה רצה לומר שסבת
מציאותו היא נעלמת והוא נקרא פניו וכן הדברים
אשר היא סבתם . רצה לומר המלאך
המכוג׳ ברגליו היא נעלמת וכל אחד הוא מצד שני
דברי׳ מצדינו ומצדם רצה לומר קוצר המשיג ועומ׳
המושג ואלו הן הארבע פתחים הנועלים פתח ה
ההיכל המורה על השגת הנפרדים כמו
שנתבאר לעיל פרק ארבע .

פרק שמיני

אמרו עוד ד׳ לשכות היו בעזרת נשי׳ דרומי׳ מזרחי
מזרחית צפונית צפונית מערבית מערבית דרומית
להודיע כי ארבע מדרגו׳ הושפעו מן השכל הפועל
שנרמז בעזרה ההיא כמו שנתבאר לעיל פרק ו׳

ודע כי אף שנתבאר בפרק ההוא כי החיל
והסורג היו מורים על כל מדריגות הנמצאים מכל
מקום היו הלשכו׳ אלו בפרטו׳ מורים על כל נמצ׳
ונמצא בפני עצמו . כי כן הוא המציאות בכלל
ואחר כך נחלק לסוגים ולמינים ולאישים וכן
היו הרמזים וההוראות שבמקדש והד׳ מדרגות
הם הדומם והצומח והחי והמדב׳ והיו אלו הלשכו׳
בארבע רוחות העזרה כמו שנמצאות המדריגות
האלו מפוזרים בארבע רוחו׳ העולם והיו הלשכות
בזויות העזרה בעניין שכל הדר היה אוחז ב׳ רוחות
להורות כי אלו הנמצאו מורכבים מאיכיות שונות
ומהמזגת היסודות זה בזה והוא גדר המזג שהוא
התגמלות זה בזה עד שתנוח לכל המעורב איכות
אחת ואינן פשוטין מחוברי׳ מחלקים קטנים שהו׳
האמנה עצמות הפרדיים שהאמינו המדברים כמו
שכתב המור׳ חלק א׳ פרק ע״ג שעניין ההוא מקרי׳
חבור לא הרכבה ולכן בא כל חדר מורכב משני
רוחות שאיכות הרוחות משתנות בשזה הרוח קר
ולח והשני קר ויבש והשלישי חם ולח והרביעי׳
חם ויבש והם איכו׳ משתנות שהנמצאות מורכבי׳
מהם וכתב הרמ״בם פרק חמשה מהלכת בית ב
הבחירה ארבע לשכות היו באמצע מקצעותי׳ של
ארבעים וארבע אמה ולא היו מקורות וכן עתידין
להיות עד כאן לשונו ואלו הם הלשכות ה
שביארנו והיה ארכן ארבעים וארבע אמה שמדת
ארבעים וארבע הוא מורה על מספר ארבעים ס
וארבע שהוא במספר ח״חי ידו״ד והעניין שהשם ית
הוא חי וממציא כל הנמצאים לכן בא הרמז כי אף
שהשכל הפועל הוא סבה קרובה לאלו המדרגות
מכל מקום גם הוא תולה במי שאמר והיה העולם
והוא מדת ארבעים וארבע ולכן לא היו מקורין
מלמעלה כי אלו לא בא אליהן האור והשפע מ
מלמעלה לא היו ראויין לכלום וכתב הרמ״בם מה
היו לשכות אלו משמשות דרומית מזרחית לשכת
הנזירים שבו היו מבשלין שלמיהן נגד מדרגות ה
החי ולכן היתה זאת הלשכה דרומית מזרחית כי
שם תוקף השמש אשר היא עוזרת לחיי החי ו
מזרחית צפוני׳ לשכת דיר העצים ששם כהני בעלי׳
מומין מתליעין בעצים נגד הצומח ועל כן היתה
זאת הלשכה בצפון כי רוח צפון תחולל גשם והוא
המצמיח הצומח ובהיות כי אי איפשר לצמוח
מבלתי השמש היתה צפונית מזרחית צפונית מ
מערבית לשכת המצורעים והוא נגד המדב׳ שהו׳
המצורע ושעל לשון הרע הצרעת בא היתה צפוני׳
כי החטא באה מן הצפוני והרע המגיע לו הוא ב
בדמות שקיעת החמה במערב שהוא רע לעולם
מערבית דרומית בה היו נותנים יין ושמן נגד ה
הדומם כי הם היו באים עם המנחות שהיו מערבי׳
בה הסולת והוא בדמות הערבוב והמזג שבדומם
שאין לו שום מעלה על היסודות הפשוטים רק

ההרכבה והיתה זאת הלשכה מערבית דרומית
כי החמה שגבורתה בדרום היא מרכבת היסודות
ופועלת הדוממים בשקיעתה שהיא מתחת לארץ
וגורמת עירבוב היסודות עד שנתהוה הדומם
ואמרו כי בית גדול היה בצד העזרה הזאת ובית
המוקד היה נקרא ושני פתחים היו לו אחד פתוח
לעזרה ואחד פתוח לחיל וארבע לשכות היו בו
שתים קדש ושתים חול להודיע כי אף שהשכל
הפועל נותן צורות ארבע מדרגות אלו והוא הרמוז
בארבע לשכות העזרה כמו שפירשנו מכל מקום
אינו נותן צורה עד שיהיו החומרים מוכנים לו
מפאת הגלגלים שהם על ידי תנועתן מכינים ה
החומרים לקבל הצורות כמו שכתב הרב המורה
פרק שבעים ושתים חלק ראשון לזה באו ארבע
לשכות בבית גדול שבצד העזרה להורות נגד ד'
חומרים אלו המוכנים לקבל הצורה מצד העזרה
שבצדו להורות כי אין חלוק הצורות בא רק מצד
חלוק החומרים שהם המקבלים הצורות לא מצד
נותן הצורות כי אין כלות מצד נותן ואמרו כי בית
זה גדול ובית המוקד היה נקרא להעיר על זה
הדבר כי העולם הוא בית גדול ועל ידי חום ה
הטבעי הוא הויית כל מתהוה וחיותו ולכן היה
נקרא בית זה שרומז עליו בית גדול ובית המוקד
שבו היו מוקדם אש להחם בהם הכהנים כמו ת
שיתבאר ואמרו שהיה לזה הבית שני פתחי' אחד
לעזרה ואחד לחיל והוא רמז נפלא להורות כי אלה
הגלגלים הנרמזים פתוחים למעלה ולמט' מקבלי'
שפע מלמעלה על ידי פתח העזרה שהוא שכל
נבדל ומשפיעים למטה לנמצאות השפלי' שהם
רמוזים בחיל כמו שנתבא' לעיל והיו אלו הלשכות
שבבית המוקד שני קודש ושני חול כי מדרג' החי'
והמדבר הם יותר מעולי' וקדושים משנים האחרות
שהם הצומח והדומ' ואפשר לומר כי ארבע לשכו'
שבבי' המוקד היו רומזי' על ארבע יסודות הפשוטי'
והיו שתים קדש ושתים חול כי האש והאויר הם
יותר קדושים ומעולים מיסוד המים והארץ וכתב
הרמ"בם פרק חמשה כי זה הבית היה בנוי כיפה
להורות על הגלגל שהוא ככיפה מלמעלה והוא
מכין הנמצאים הנזכרים וכתב עוד הרמ"בם
ואחד מאלו הלשכות שבבית המוקד היה משתמ'
במקדש שבו היו יורדין לבית הטבילה כי מלשכה
אחד היו יורדין במסיבה ההולכת תחת המקדש
כולו והנרו' דולקות מכאן ומכאן עד שמגיע לבית
הטבילה עד כאן לשון הרמ"בם וכל זה מבואר
מאח' שאח' מן הלשכות נגד יסוד המים או מדרגה
המכוונת נגד היסוד ההיא כמו שיתבא' ושם יורדין
לטבול ובאמת שעל ידי אלו ההוראות נרות
דולקות מכאן ומכא' להאי' לשכ' האנושי להתבונן
ולירד לטבול מטומאתו אם בעל נפש הוא
עוד כתב הרמ"בם ארבע לשכות אלו מה משמשים

מערבי' דרומית לשכת הטלאים והוא החיי' דרומי'
מזרחית לשכת עושי לחם הפנים והוא נגד המדבר
מזרחית צפונית גנזו בו בית חשמונאי האבנים
ששקצום מלכי יון והוא נגד הדומם צפוני' מערבי'
היו יורדין לבית הטבילה כי מלשכה א' היו יורדין
במסיבה ההולכ' תחת המקדש כולו והנרו' דולקו'
מכאן ומכאן עד שמגיע לבית הטבילה עד כאן
לשון הרמ"בם וכל זה מבואר מאחר שאחד מן
הלשכות נגד יסוד המים או מדרגת המכוונ' נגד
היסוד ההיא כמו שיתבאר ושם יורדין לטבול
ובאמת שעל ידי אלו ההוראות נרות דולקות מכאן
ומכאן להאיר לשכל האנושי להתבונן ולירד ל
לטבול מטומאתו אם בעל נפש הוא עוד כתב
הרמ"בם ארבע לשכו' אלו מה משמשים מערבית
דרומית לשכת הטלאים והוא החיי' דרומית עושי'
לחם הפנים והוא נגד המדבר מזרחית
צפונית גנזו בו בית חשמנאי האבנים ששקצו
מלכי יון והוא נגד הדומם צפונית מערבית היו
יורדין לבית הטבילה והוא נגד הצומח שנזון מן
המים ועל ידן צומח ולהיו' כי ארבע אלו לשכות
שבבית המוקד היו מורים על ארבע מיני חומרים
כמו שבארנו וארבע לשכות שבעזר' על ד' צורתן
על כן היו הארבע שבעזרה משתמשין בדברים
הנעשים על צד העונש או על צד המצוה שבה
נתלה השכר והעונש כגון זביחת שלמים והתלע'
עצים ועניני מצורע שעניני' שכר ועונש נתלה
בצורה ולא בחומר וכן לשכת היין והשמן שבאים
במנחות ואף כי מורים על דבר שכלי כמו שנאמר
טובים דודיך מיין ונאמר כשמן הטוב וגו' ולפירש השירים א
השני שכתבתי שלשכות בית המוקד היו נגד ד' תהלים קלג
יסודות הוא מבואר גם כן בדרך זה כי כל מדרגה
יש לו התפשטות מה ביסוד אחד כמו שכתב הרב
מורה ריש חלק שלשה ופ"י מחלק שני ואם כן
הבאור הוא שוה לשני הפירושים עוד אמרו
ששמנה לשכות היו בעזרת ישראל שלשה בצפון
ושלשה בדרום ושנים במזרח כבר בארנו למעלה
שעזרת ישראל מורה על עולם הגלגלים והם
חלוקים לשמנה מיני כוכבים שהם ש"צם חנ"כל
וגלגל כוכבים הקיימים שהם צורות המזלות אבל
הגלגל התשיעי אין בו כוכב כלל ולכן לא היו רק
שמנה לשכות ודע כי אף שכבר נתבאר פרק
שביעי כי הכוכבים בעצמן היו נרמזים בשערי
העזרה והגלגל נושא הכוכב היה נרמז בלישכה
ולהיות כי מהלך גלגלים אלו אינו רק נראה
על ידי הכוכבים שבהן וידוע שאפוד
המזלות הוא באמצ' העול' ובו הוא מהלך החמה
אמנם הככבים האחרים מקצתן נוטין לדרום
ומקצתן נוטין לצפון כידוע מחכמת התכונה לכן
היו באים שני לשכות במזרח והאחרים לצפון
ולדרום כי החמה הולכת באמצע ומתחלה לזרוח
במקצה

במקצה מזרח ולכן לשכתה היתה במזרח ובצדה
לשכה שניה המורה על כוכבים הקיימים שמהם
אפוד המזלות אשר בו מהלך החמה שבניסן מ
מתחלת לזרוח בראש טלה ובאייר בראש שור כו׳
אמנם הלשכות האחרות היו׳ נוטין לצפון
ולדרום כפי נטיית הכוכבים ואף על פי שמהלך
כוכב באמצע כדרך מהלך החמה ולפיכך נקרא
כוכב חמה כפי התוכנים מכל מקום לפי שנראה
לבני אדם לצפון ולדרום החמ׳ באה גם כן לשכתו
מן הצד ואמר שכל שמנה לשכות אלו היו
תוך עזרת ישראל כמו שכל שמנה גלגלי הכוכבי׳
הם תוך גלגל היומי המקיף בהן ודע כי
אף שנתבאר פרק חמשה כי השנים עשר מזלות
היו נרמזים בעזרת כהנים ולא בעזרת ישראל ו
והגלגל היומי היה נרמז במקום המזבח מכל מקו׳
יתכן שהיו נרמזין בלשכות שבאו בעזרת ישראל
מאחר שפעולת הגלגל היומי פועל בשבע גלגלי׳
הנושאים השבעה ככבי לכת כי׳ מקנה להם ו
תנועה חדשה והיא התנועה היומי׳ והיא משלמת
הווייתן ותנועתן עד שהניחו בעלי החכמה לכל
אחד גלגל הדומה וכן הוא בגלגל הככבים למה
שהוא פועל בגלגלים האלו פעולות חדשות לפי
מצב כוכביהן בערך המזלות ומבטיהם ולכן אינו
רחוק שהיו נרמזים באלו הלשכות וכאשר נתבאר
וכתב הרמ״בם פרק חמשה מהלכת בית
הבחירה שאחד מלשכות אלו שבצפו׳ היה לשכות
הגזית שבו היו סנהדרי גדולה יושבת וחציה היה
חול ולה שני פתחים אחד של קדש ואחד של חול
ובחציה של חול היו סנהדרין יושבין עד כאן ל
לשונו אפשר שלשכה זו היתה רומזת על
גלגל לבנה ולכן היו סנהדרי גדולה מקדשין על
פי הראייה בתוכה ולפי שהלבנה היא תמיד חציה
מלאה אור וחציה מלאה חושך כמו שמבואר ב
בחכמת התכונה כי הלבנה כדורית ואין לה אור
מעצמה רק החלק שנגד השמש מאירה והוא ח
חציה כדור על כן היתה חציה קדש וחציה חול כמו
שאנו אומרים בסדר הבדלות המבדיל בין קודש
לחול בין אור לחושך ׳ וסנהדרין היתה
יושבת בשל חול לרמז נפלא כי ידוע שבהיות
הלבנה נגד השמש ממש דהיינו בחצי החדש אז
היא מלאה נראית לבני אדם שלימה באורה ואז ח
חציה השני אין לה אור כלל וכשיקרא
לה הלקות הוא מצד הארץ המפסקת בין החמה
ללבנה כשהיא בנגוד אמיתי נגד ה שמש ואז היא
כולה חשוך בין מלמעלה בין מלמטה וזה לא יקר׳
לה לעולם רק בהיות אור הלבנ׳ נגד הארץ נראית
לבני אדם שלימה אבל בהיות אורה למעלה לא
יקרה לה לקו׳ כמבואר ליודע מעט מטעם לקות
לבנה ׳ ולכן היו הסנהדרין יושבין בצד
החול כי הארץ נתן לבני אדם ששם נראה העדר

האור והחול שבה ולהיות הישוב בצד צפון אשר
שם בני אדם רואים דברים אלו לכן היתה הלשכה
בצפון ׳ והיה לה שני פתחים אחד פתוח
לקדש ואחד פתוח לחול מטעם שנתבאר למעלה
בפתחי בית המוקד ועתה דע כי עניין לקות זה הו׳
סוד מאמר׳ בסוכה פרק הישן שאמרו שם על ארב׳
דברים חמה לוקה על ארבע דברים מאורות לוקים
בו ׳ והוא מאמר נבוך כי לקוי המאורות
בא מכח מהלך הכוכבים ולזה הוצרך בעל העקיד׳
להוציא הדבר מפשוטו אל דברים משלים רחוקים
מן הכוונה כמבואר בדבריו בהקדמתו ופרשת ויחי׳
גם בעל יסוד עולם פרק שבעה עשר מאמר ארבע
הריח בו האמת שהוא סוד תכוניי אבל לא כיוון אל
האמת בעצמו איך חלקי המאמר מתפשטים לפיר׳
הכוונתו ולזה נטה מפירושו בעל העקידה כמו ש
שכת׳ בהקדמות העקידה והאמת אתו כי לפי כוונ׳
החכם בעל יסוד עולם לא היה להם לומ׳ על ארבע
דברים מאחר׳ שהם כולן סבה אחת רק שנקרא בד׳
שמות כמבואר בדבריו ׳ על כן אגלה
כאן מה שכתבתי בזה במגלת סתרים שלי שהם
פירש האגדות מסכת סוכה וזה לשון הגמרא ׳
תנו רבנן בשביל ארבע דברים חמה
לוקה על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה
ועל נערה מאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה
ועל משכב זכור ועל שני אחים שנשפך דמם כאח׳
ובשביל ארבעה דברים מאורם לוקין ׳
על כותבי פלסתר ועל מעידי עדו׳ שקר ועל מרגלי
בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצי אילונו׳ טובות
עד כאן לשון הגמרא ׳׳ דע אתה
המעיין כי מבואר לחוקרים שאין לקות לבנה אלא
כשהיא עומדת נגד החמה במזל השביעי ממנה ו
ועומדה על אל אחת משני נקודות אשר אופנם
חולק עליהם את אופן המזלו׳ והם ראש התלי וזנבו
או קרוב מהן אשר אז היא בחזקת לקות כאשר ידוע
למבינים בחכמה זו וא״כ שהלקות אפשר לבא עלי׳
בד׳ צדדין בראש התלי לצפון ולדרו׳ וב׳ בזנב התלי
לצפון ולדרום וכן לקות החמה אי׳ אפשר לבא אלא
בהיות הירח נראה לאנשי הארץ עומד נוכח השמ׳
בראש התלי או זנבו ומפסיק בין אור החמ׳ לאנשי
הארץ וכן בהיותה נראית קרוב לגבולים אלו אז
מקצת החמה נלקה אבל לא כולה ודע כי
בלקות החמה אין החמה נלקה בעצמה אלא אורה
גדול כבשאר העתים אלא שגוף הירח מפסיק בינו
לבין עמי הארץ עד שאין אור החמה יכול לחתפש׳
על הארץ אבל בלקיות הלבנה הוא דבר אמת ב
בעצמה שהלבנה היא נלקה בעצמה שאין לה אור
כי היא מקבלת אורה מן השמש וכשהיא עומדת
נוכח השמש במזל השביעי אמנם אז צל הארץ
מפסיק בינה לחמה ונשארת אפילה בטבע הואיל
ואותה מקבלת אור מן השמש ועוד יש חלוק
בין

בין לקות החמה ללקות הלבנה כי לקות החמה
הוא לפי רוחב ואורך מראה הלבנה נגד השמש ל
לאנשי הארץ אף כפי האמת אינו כן ברקיע אבל
לקו' הלבנה אינה משתנה לפי המראה של אנשי
הארץ רק לפי אמתת מקומות ברקיע וזה מבואר
הכל לחכמי התכונה או ליודעים מעט ממנה ׳
ומזה מבואר שב' שקרים וכזבים צריכים
להיות בלקות הא' בלקו' החמה שאומרים שהחמה
לוקה ואינו כן אלא היא נשאר' באורה הגדול אלא
שאין אורה מתפשט על הארץ ונגד זה אמרו כ
כותבי פלסתר והוא ידוע שהוא לשון הוצאות דבה
ונגד השני שהוא משתנה לפי המראה
של לבנה לאנשי הארץ שהוא שקר יותר רע מן
הראשון שזה אפשר לברר בליקוי החמ' אמרו ועל
מעידי עדות שקר שהם מעידים על מראה לבנה
ואומרים שהיא עומדת נגד החמה ואינו כן לפי ה
האמת ׳ ועל שני הדברים שהלבנה
לוקה בהן שהם ראש התלי וזנבו אומרו מגדלי ב
בהמה דקה וקוצצי אילנות ׳ וזה כידוע
שראש המזלות הוא טלה שהוא בהמה דקה והוא
מזל ניסן כשתגיע החמה לשם אז קרב' אל היישוב
והצמחים והעשבים יעלו מן הארץ והוא זמן לגדל
בהמה דקה בארץ ישראל כאשר כי בעת ההיא זמן
לידת הבהמות דקות אשר פרים ורבים לרגלי טלה
העליון גם כשמגיע השמש לשם מצמיח חציר
לבהמה והוא זמן גדול הבהמות ונקט ארץ ישרא'
יותר משאר ארצות להיות כי שם הוא באמצע ה
היישוב ונראה יותר מבשאר ארצות שהרחוקים
יותר מאמצע העולם שהוא הקו השוה לפעמי' אף
כשיגיע ראש חודש ניסן והחמה בראש טלה לא
יגדלו שם הצמחים והקרובים יותר אף באמצע ה
החורף יצמחו להם צמחי' ועשבי' וזמן גידולי בהמה
דקה שם אינו בראש טלה ומזל תשרי שהוא מזל
מאזנים שהוא ראש ימי החורף הוא זמן קציצת ה
האילנות שמעת' אין נושאין פירות ׳ ועל שני
מזלות אלו עמדו ראשונה ראש התלי וזנבו שהם
גבולי לקיות הלבנה ואף כי יש לראש התלי וזנבו
תנועה מעוט' כבידה לא חשבה לכלו' ונקט העניין
כאלו היה התלי בראש טלה ומזל מאזנים כי לא
חשש רק להודיע שאי איפשר לבא לה הלקיו' אלא
בדרך זה ורמז העניין במגדלי בהמה דקה וקצצי א
אילנות ולכן אמר על ארבע דברים המאורות
לוקים והם החמה והלבנה כמו שנ' ויעש יי אלקים בראשית א
את שני המאורות וגומר ׳ ודע כי מה
שהחמה לוקה על מעידי עדות שקר אינו אלא ב
בלהיות הלבנה שלא כנגד החמה רק נוטה ממנה
ברקיע הן לצפון או לדרום או למזרח או למערב
אלא שנראית על הארץ נוכח ממש אבל כשהלבנ'
עומדת בראש תלי או בזנבו ממש נגד השמש ב
ברקיע אז אין כאן עדות שקר כי מקום הלבנה א

הנראה היא אז מקומה האמיתי כמבואר בארוכה
בספר יסוד עולם ובספר צורת הארץ וע"כ הוסיף
ב' אור במאמר הראשון שאמר על ארבע דברים
החמה לוק' כי האב בית דין שמת הוא ראש התלי
שהוא בראש טלה שהוא אב וראש למזלות שהם
בית דין של מעלה ואמר מת ואינו נספד כהלכה
להמתי' המשל וזה כי אב בית דין שמת ואינו נספ'
כהלכה הוא מטעם שאין בני דורו מרגישים כי
בעונם נתפס הצדיק ושאין הצדיק אבד אלא לדורו
אבד כן בהיות החמה נלקה בראש התלי שהלבנ'
מכסה אותו באמת אין אור החמה נלקה בעצמה
אלא שאין אנשי הא' רואין אות' ואין מרגישין ואין
מספידין אותו כהלכה אלא אומרי' שהחמ' נלקה ׳
נערה המאורסה שצעקה הוא מזל בתולה שהוא
קודם למזל מאזנים כי לפי מה שהניח כאלו היה
ראש התלי על ראש הטלה א"כ זנבו הוא על ראש
מאזנים שהוא סוף מזל בתולה ואמר שנערה זו
צעקה דרך משל כאלו בעוד שהחמ' במזל בתולה
היא צועקת שאל תכנים ותזהר החמה ללך אל
מזל מאזנים אבל אין מושיע לה כי אי אפש' לזהר
באשר הוא דבר טבעי שתסובב הרקיע ותלקה א
בהגעת זמנה והנה אחר שביאר שני הסבות
האמיתיות שתלקה בהן החמה לפי ראות עינינו
אמר אחר כך שני סבות האחרות שאומר עליהן
לעיל כותבי פלסת' ומעידי עדות שקר וזה כי כנגד
כותבי פלסתר אמר משכב זכור כי החמה היא ב
במדרגת זכר פועל בנקבה המקבלת שהיא כדמו'
הלבנה ברקיע ולכן אמר משכב זכור כי
החמה בעת ליקוים נראית כאלו נשכב' מן הלבנ'
אך לפי האמת אינה נשכב' כלל כדרך משכב זכור
שלפי האמת אין שם מקום כלל להקרא משכב
ואמר על שני אחים שנשפך דמן כי שני אחי' רומז
ליעקב ועשו שנשפך דמם כאחד כמו שנאמ' למה בראשית כ"ז
אשכל גם שניכם יום אחד והם רומזים לחמה
ולבנה כמו שדרשו במקום אחר אמרה ירח לפני
הקדוש ברוך הוא רבון של עולמים אי איפשר לשני
מלכים להשתמש בכתר אחד כו' כמו שבאר בעל
עקידה פרש' בא וכמו שאמרו במאמר זה כשהחמ'
לוקה סימן רע לאומות כשהלבנה לוקה כו' ׳
ולזה אמר שסימן הלקיות הוא כשנשפך
דמי שני אחים ביום אחד רצה לומר שאסף נגהם
וזהרם ואמר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לעולם
כו' כי אף שהוא דבר טבעי מכל מקום כך גזר האל
יתברך שזה יהיה לאות לבני העולם ׳
כשאר משפטי החוזים בכוכבים שאומרי' כשידבק
הכוכב במזל פלוני יהיה כך או הנולד בזה הכוכב
יהיה כך שמו כשאמרו רבותינו זכרונ' לברכה הא'
דבמאדים יהיה גבר אשד כו' וכן שאר
גזירות ומשפטי הכוכבים וכן במאמר זה נתנו מ
משפטים וגזרות כלליים על מה רומז הלקות כי זה
כתו

כחו כעולם ועל פי זה כל המאמר מבואר בעצמו
והשם יתברך יראינו נפלאות בתורתו ונחזור
לדברי ועניין הפרק כתב הרמב״ם פרק ה׳ לשכה
השני שבצפון היתה אצל לשכת הגזית היתה נ
נקרא׳ לשכ׳ הגולה שם היתה בור שממלאין ממנו
בגולה ומשם מספיקים מים לכל העזרה ולשכת
העץ היתה אחורי שתיהן והיא היתה לשכת כהן
גדול וגג שלשתן שוה עד כאן לשונו · והנה
אלו הלשכו׳ הם משמנה הלשכות שנתבא׳ עניינם
פ׳ זה בכלל ואין בפרט אלא מה שבכלל והנה
לשכו׳ אלו שבצד צפון היו מורים על שלש׳ גלגלי׳
שלמטה מן השמש והם לבנה כוכב נוגה האחת
מהן לשכת הגזית אשר כבר נתבאר שהיא נגד ג
גלגל הלבנה והשני לשכה ששם ממלאים מים
לעזרה נגד גלגל כוכב שכחו כח חכמה בעולם
ודקדוק הלשון וצחותו כמו שכתבו החוזים לזה היו
ישעיה יב שואבין בה מים כמו שנאמ׳ ושאבתם מים בששון
שנאמר על החכמה כמו שתרגם אונקלוס ואחורי׳
שתיה׳ היתה לשכת כהן גדול כי על ידי הסנהדרין
שבלשכת הגזית ולמידת החכמה שבלשכ׳ המים
נעשה כהן גדול כדמות מראה נוגה דמות מראה
עיני הכהן כמו שיסד הפייט במוסף של יום ה
דניאל יב הכפורים · ונאמר והמשכילי׳ יזהירו כזוהר הרקיע
והוא כדמות נוגה סביב לו ולזה היה גג שלשתן כ
שוה כי שלשה אלו הם במדרגה אחת למטה מן
השמש עוד כת׳ הרמב״ם שלש׳ לשכת שבדרו׳ מה
היו משמשות אחד מהן לשכות המלח שבו היו
נותנין המלח לקרבן לשכו׳ הפרוה שם היה מולחין
עורות הקדשי׳ לשכות המדיחי׳ שם היו מדיחי׳ קרבי
קדשים והם נגד השלשה גלגלים שהם למעלה מן
השמש וידוע כי כח שבתי להפוך מלכיות ולעקור
ארצות ולהחריבן והוא דוגמות לשכות המלח כי
ירמיה יז במקום מוצא המלח הוא חרב כמו שנ׳ ארץ מליחה
לא תשב וגו׳ גפרית ומלח כל ארצ׳ וכח צדק לחיים
ולשלום וחבורה ומשבית האיבה מבין הבריות
והוא הנותן קיום בעולם דוגמ׳ לשכת ששם
היו מולחין העורו׳ שעל ידי מליחתן נשארי׳ קיימין
ושומרין מן ההפסד וכח מאדים להרוג ולאבד פצע
וחבורה ושבני אדם רוחצין בדם וזהו דוגמת לשכת
המדיחין ואמרו עוד שמקום מקוה על בית
הפרוה ושם היה טובל כהן גדו׳ ביום כפורי׳ ומסיבת
הולכות מלשכת המדיחין לגג בית הפרוה להורות
כי צדק יקראו לרגלי כהן גדול ועל במותיו ידרוך
ישעיה מא וכמו שנ׳ באברהם מי העיר ממזרח צדק וגו׳
ולכן היתה מסיבה עולה מלשכ׳ המדיחים לגג בית
הפרוה כי ע״י כח מאדים הרמוז בלשכת המדיחין
עולים למעלה לבית טבילת כהן גדול כי כשהשם
ית׳ מענש הרשעים יתגדל ויתקדש שמו בתחתוני׳
וכל אדם לוקח מוסר לעצמו ומגיע למדריגת הכ״ג
וטבילתיו אשר יתבאר עניין טבילותיו פרק ס׳ חלק

ג׳ עוד כתב ושני אלו הלשכות שבמזרח א׳ בימין
שער המזרח והוא לשכת פנחס המלביש וא׳
משמאלו והוא לשכות עושה חביתין ע״כ ·
כבר נתבא׳ למעלה ששני אלו שערים היו משמשין
נגד גלגל הכוכבים ונגד גלגל חמה ולכן לשכת
פנחס נגד החמ׳ שנ׳ בו לשמש שם אהל בהן והוא ישעיה א
כחתן יכהן פאר וגו׳ · ולשכות חביתין נגד המזלו׳
שהם מחולקים ונפרדים להרבה כוכבים ואינן על
ידי כוכב אחד כמו בשער הגלגלים שיש לכל אחד
כוכב אחד והם בדוגמא זו כמנחת חביתין כמו ש
שיתבאר בעזרת האל בחלק ג׳ ;

פרק תשיעי

עוד אמרו כל מעלות שהיו שם היו רומין חצי אמה
ושלחה חצי אמה חוץ משל אולם ששלחה אמה ל
להורו׳ כי בכל מעלות המציאות אשר הם מתחת
האולם נפלות בו חצאין שהם גשמיים מקבלין ה
החלוקי׳ מלבד מעלות האולם אשר בא בו הרמז
לעולם השכלים הנפרדים אשר אין שם חצאי׳ ואין
שם מקבל החלוק והפירוד רק שלמות · עוד
אמרו כל הפתחי׳ שהיו שם גבהן עשרים אמה חוץ
משל אולם כי ידוע שלמעלה מעשרים אין ראייה
שולטות וזה טעם פסול סוכה שהי׳ למעל׳ מעשרי׳
ולכן כל הפתחים שהיו מורים על דבר גשמי׳
אשר העין היה יכול לראותו היו של עשרים אמה
אבל פתחו של אולם שרומז אל דבר נבדל אין ה
העין יכול לשלו׳ בו אלא בהתבוננו׳ שכלו לכן היו
פתחן גבוה הרבה וכל הפתחים היו רחבין עשרה
כסתם פתח המוזכרת בדיני שבת ועירובין שפרצה
עשרה דינה כפתח חוץ משל אולם להורות כי כל
הפתחי׳ ראויים לבני אדם לכן היו כל הפתחי׳ כסת׳
פתח של בני אדם לבד פתח האול׳ שהשג׳ הנבדל
קשה מאוד ואינו מושג רק לבני עלי׳ שלבן פתוח
כפתחו של אולם · עוד כתב כל הפתחים היו
להם דלתות חוץ מפתחו של אולם · כבר
ידעת שהדלתות על הפתחים היו מורים על עניין
העלם והסגר שערי חכמה · ולכן על כל
הפתחים היו דלתות שאפשר לשכוח ולסגר הכמה
ההיא מלבד פתחו של אולם כי השגת המלאכים
אי אפשר לשכחם ר״ל השגת שכל הפועל כמו ש
שכתב המורה ח״א פרק ס״ב · עוד כתב הרמב״ם פר׳
ד׳ חמש אמלתראות של מילא היו על פתחו של
היכל מלמע׳ התחתונ״ היו עודפות על הפתח אמה
מזה ואמה מזה וכל אחד מחמשתן עודפות על ה
התחתונ׳ ממנה אמ׳ מזה ואמה מזה נמצא שלשים
אמו׳ ונדבך של אבני׳ היה בין כל אחד ואחד ע״כ ·
הכוונה בזה כי לחכמת אלהות הנרמזת בהיכל
ובפתחו של אולם כמו שביארנו חמש מדרגות זו
למעלה מזו כי השם יתברך הוא מדרגה העליונה
הראשונה

הראשונה לכולן׳ השני הוא עלול הראשון
ולגודל מדרג׳ עילתו נחשב גם כן למדרגה בפני ע
עצמו ושאר שכליים הנבדלים העלולי׳ מעלול גם
הם מדרגה והוא המדרגה ג׳ המדרגה הרביעי הוא
העלול האחרון שהוא עלול ואינה עילה׳ המדרגה
החמישי הם נפשות הצדיקים הם נכללות ונגדרו׳
גם כן בחכמה אלהות והוא גם כן מדרגה בפני
עצמו ולהעיר על קושי עמידה על זו החכמה מצד
קוצר המשיג ועומק המושג בא רוחב אמה מזה
ואמה מזה כי הרוחב מורה על העומק כמו שנאמ׳
רחבה מצותיך מאוד וגו׳ וכמו שנאמ׳ אם נרד לדעת — תהלים קיט
חכמי הקבלה שהאמינו שיש עוד מדרגה למעלה
משכלים הנפרדים שנוכל לחלק חכמת אלוהות
לחמשה חלקים ולא נצטרך לכלול עמה עניין
הנפשות והוא מבואר למשכיל׳ עוד אמרו כל
השערי׳ היו שקיפות חוץ משל טאדי כו׳ והוא שער
אחד משערי הר הבית שהיה נקרא כך׳ והטעם
כי אותן השערים של הר הבית היה מורים על ה׳
חושים כמו שנתבאר למעלה׳ והאחד מהן הוא
חוש המישוש אשר חרפה היא לנו ועל כן היה ש
שערי טאדי מגונה משאר שערים בלא שקוף׳
ושער טאדי היה מורה על חוש המשוש וגנותו׳
שהשער ההוא היה בצפון שהיה מורה על חוש
ההוא כאשר נתבאר׳ כתב עוד הרמב״ם אין בנין
המקדש בניין של עץ אלה של אבנים להורות כי
תועבות יי׳ כל גבה לב וגבה רוח הנמשל לעץ ם
שרוח המושל עליו מצמיחו למעלה מכל עשבי׳
השדה והסבה הוא האויר המצמיחו ולכן נפסלו
עצי השדה לבניין הבית מה שאין כן בבניין אבני׳
שעיקר יסודם הוא העפר והוא דוממי וצדיקים ש
נמשלו לעפר כמו שאמר אברה׳ ואנכי עפר ואפר — בראשית יח
ועליהן השכינה שורה כמו שנאמר אשכון ואת — ישעיה נז
דכא ושפל רוח וגו׳ ואף כי הבית וכל הדריו היו
מורים על ענייני חלקי החכמה כאשר נתבאר ואי׳
אפשר לכנס בתוכו כל גבה לב וכמו שאמרו סימ׳
לגסות עניות תורה כתב עוד הרמ״בם פרק רביעי׳
מהלכות בית הבחירה הבניין היה רוחב מלפניו
וצר מאחוריו כמו ארי׳ להורות על אריה דבי עלאי׳
אשר עליו נאמר אריה שאג מי לא יירא וגו׳ וכמו — עמוס ג
שיתבאר לקמן פרק י״א׳ כתב הרמ״בם פרק
רביעי ויציעים היו מקיפים הבית כולו והרמז על
חלקי חדרי החכמה המקיפים דברים אלו׳ ודע
כי כתב הרמ״בם כי כלל התאים המקיפין המקדש
היו שמונה ושלשים׳ וכבר נתבאר לעיל ששה
עשר חדרים היו בעזרת נשים ובית המוקד ועזרת
ישראל כמו שנתבאר לעיל והיו הלשכות כולן נ״ד
במספר מ״ט שערי בינה שנמסרו למשה בכלל
המציאות שנברא בה׳ כמו שנאמ׳ בהבראם ודרשו
ז״ל בה׳ בראם וכולם היו נרמזים במקדש כמו ש
שנתבאר לעיל פרק חמשה וששה עשר מהם היו
בפנים והיו מורי׳ על דברים מיוחדים כדר׳ שנתבאר
למעלה והאחרים היו מקיפין בכלל העזרה וכתב
הרמ״בם כי חמשה עשר תאים היו בצפון וחמשה
עשר בדרום ושמונה במערב ואלו החמשה עשר
תאים היו שלשה שורות זו למעלה מזו בכל שורה
מהם ה׳ להורות כי כל חלקי הנמצאים נבראים
בה׳ שבה נברא העולם והעולמות שלשה וכללם
י״ה כי ביה יי׳ צור עולמים או איפשר לומר כי היה
בכל חלק ה׳ תאים להורות כי כל אחד משלשה
עולמות אלו נחלק לחמשה חלקים ועניין עולם
העליון שנחלק לחמשה חלקים כבר נתבאר וכן
עולם התחתון הוא ארבע יסודות והומר הראשון
וכן עולם האמצעי יש בו ארבע חיות ורקיע שעל
ראשן כמו שכתב הרב המורה ריש ח״ג והם גם כן
המשה חלקי׳ שנחלק עליהם והיו במערב שמנה
תאים להיות השכינה במערב וכבר דרשו באות
ח׳ חי הוא ברומו של עולם ומנהיג ברואיו וכמו ם
שנתבאר לעיל פרק שלשה במדות המקדש׳
עוד אמרו שלשה פתחים היו לכל אחד מן התאים
כו׳ להורות כי כל המציאות מלבד השם יתברך
שמו נופל תחת הזמן ואף מלאכי מעלה מאחר ם
שהם נבראין יש בהן עבר קודם הבריאה והיה
בשעת הבריאה ועתיד שהם השלשה הפתחים מ
מלבד השם יתברך שמו שהוא חי וקים ברוך הוא
ואינו נופל תחת הזמן ואף כי התאים שבמערב היו
מורים על השכינה והיו להם גם כן שלשה פתחים
דע והבן כי אלו הדברים לא באו להורות על מהות
ועצמות השם יתברך שמו רק על הנהגתו נגד
המקבלים המתבוננים דרכי השם יתברך שמו ה
והתבוננות זו נופל תחת הזמן מצד המקבלים
שהם עוברים והוים ועתידים ועוד תשמע בזה
דברים אם ירצה השם יתעלה׳ ועוד כתב
הרמ״בם כי בקרן מזרחית צפונית בתא שבחלק
האמצעי היה לו חמשה פתחים כו׳ להורות כי על
ידי חלק האמצעי מן המציאות שהן הגלגלים ש
ותכונתן יתחדשו עוד שני חלקי הזמן שהם העבר
והעתיד שהו׳ עיקר הזמן בפועל ומתחדש יום יום
מלבד השלשה חלקים שהם נמצאים אף במדות
עולם עליון ולהיות כי בימים הארוכים כגון בת
בתקופות תמוז החמה מתחלת לזרוח בקצה
מזרחית צפונית ועל ידי החמה הוא עיקר הגבלת
הזמן שהוא יום ולילה עד כאן בא הרמז בתא
שבמזרחית צפונית׳

פרק עשירי

כתב הרמ״בם פר׳ י׳ המקדש כולו לא היה במישור
אלא במעלות ההר כשאדם נכנס מהר הבית
מהלך עד סוף החיל בשוה להיות כי כל מדרגות
הנמצאים שהיו נרמזים הם כלולות במדרגת האדם
כמו

כמו שנתבא׳ למעלה פרק ששי והוא הגדול מכולן לכן היה מהלכו בהן בשוה כי אין עולה בידיעתו בהן למעלה רק למטה ממנו׳ כי הוא הכולל כולן ומכאן ואלך שבא לכנס לעזר׳ נשים שהוא השגת השכל הפועל כמושנתבאר היה עולה במעלות מסוף החל לעזרת נשים וכתב הרמ״בם ועולה מן החיל לעזרת נשים בשנים עשר מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה ומהלך כל עזרת נשים בשוה להורות מעלת השכל הפועל על האדם הוא שנים עשר דברים כי הוא שכל נבדל פשוט מכל חומר וצורה ומקריהם ואדם מורכב מחומר וצורה ומשתמש בעשרה דברים דהיינו חמש הרגשות החיצונות וחמשה הפנימיו׳ ולהיות כי הצורה שהוא עצמות האדם והיה מה שהוא הוא דבר פנימיו׳ נחלקו לשני חלקי בכל אחד ו׳ ענייני׳ ו׳ מבחוץ ו׳ מבפנים על כן היו המעלות נחלקים לחצאין וידוע כי שנים עשר מעלות חצי אמה רום הם ו׳ אמות שלימות נגד ו׳ מעלות אלו ואפשר עוד לומר כ׳ ידוע שגדר הגשם הוא שלשה הרחקות ארוך ורוחב וקומה ולכל אחד מהן שני קצוות והם ו׳ מעלות שכל אחד מהם שנים כן היו מעלות אלו כל אחד רום חצי אמה ושלחה חצי אמה וכתב עוד מהלך כל עזרת נשים בשוה ועולה ממנה לעזרת ישראל חמשה עשר מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה ומהלך כל עזרת ישראל ׳ בשנח׳ ידוע כי מדריגו׳ הפשוטי׳ של עול׳ הם חמש׳ עשר כי היסודות העולם הם ארבע וחומר הגלגלי׳ שהוא חומר חמישי וי׳ מדריגות השכלי׳ הנפרדים ואפש׳ לומר של זה כיון המקרא באמרו ביה יי צור עולמים ואומרו עולם הזה נברא בה׳ כי העולם הגשמים הם חמש מדריגות אילו שבראנו ועולם הבא ביוד הוא עולם העליון שהוא עשרת מעלות ואפשר גם כן שנגד חמשה עשר מדריגות אלו באו חמשה עשר דברים בנדבת המשכן הנזכרים פ׳ תרומה לכן באו חמשה עשר מעלות אלו בין עזרת נשים לעזרת ישראל כי ידוע שהעולם הגלגלים הוא אמצעי בין עולם התחתון ובין עולם העליון וקושר העולמות ומבלעדו אין ערך בין עולם ת התחתון שהוא דבר גשמי׳ מקבל השינויים בין עולם העליון שהוא נפרד ואין מקבל השינויי כלל לכן ראתה החכמה האלהי לשום אמצעי ביניהם שהם הגלגלי׳ שהם גשמיים בעולם שלמטה ואינו מקבלין השינוי׳ בעולם העליון דוגמות בריאת בעל חיים והדרג׳ תנועות האיברים ושכונות קצתן לקצתן שהוא דרך האמצעים כמו שביאר הרב המורה ח״ג פרק ל״ב ולכן בהיות כי עולם הגלגלי׳ קושר כל אלו המדרגות יחד על כן באו חמשה עשר מעלות לפני עזרת ישראל שהוא הרומז על שבעה כוכבי לכת כמו שביראנו למעלה והוא התחלת עולם הגלגלי׳ המקשר תחתון לעליון כי

בסוף עזרת נשים היה נירמז סוף ותכלית העולם התחתון ונקשר למה שבפני׳ על ידי עזרת ישראל כאשר נתבאר ונוכל לומר שלזה תמצא בספר תהילות שבח מלת הללויה שהזכיר דוד תמיד ה השם של יה אצל ההלול ושבח כי לדעת דוד ש וחכמי ישראל הגלגלים מהללים ומשבחי׳ ליוצרם על ידי הקשור שם יה ולזה אמר דוד עליו השלום ט״ו שיר המעלות ׳ ועוד אפשר לומר שבאו חמשה עשר מעלות אלו נגד השבעה כוכבי לכת שיש בהן חמשה עשר גלגלים כמו שנתבאר בחכמה התכונה שלכל אחד מהן גלגל יוצאמרכז וגלגל דומה וללבנה יש גם כן גלגל נוטה הרי ט״ז ואף כי למקצת גלגלי ככבי לכת גם כן גלגל נוטה להיות שאינו ניכר כמו כלבונה נכלל כאחד עם הדומה שלהם ועוד כתב הבחיי כי ט״ו פעמים מהלך ת״ק בשבעה רקיעים כי כל רקיע ורקיע ת״ק ובין רקיע ורקיע ת״ק הרי ארבע עשר פעמים ת״ק והקדש ברוך הוא למעלה מהכל עד כאן לשונו :

פ׳תרומה ואל תתמה במה שאמרו שבין רקיע לרקיע הוא מהלך ת״ק שהרי אין רקות נמצא א ביניהם לדברי החוקרים התוכנים מכל מקום יש ביניהם גשמים אחירים ׳ ונקרא בפי החכמים גשם שאינו שומר תמונתו׳ שעביין כ״ב כמו שזכר המורה פרק ארבע עשר מח״ג ובפרק כ״ד חלק ב׳

והיה רומה חצי אמה ושלחן חצי אמה להורות כי הם בעלי הגשם ׳ מתחלקים לחצאין ואף לפי הראשון שנרמז במעלות אלו השכלים הנפרדים יש בהן חצאין כאשר הם מורכבים מעלה ועלול כמו שכתוב המורה בפרקי המרכבה שיש חלק בנפרד ממראה מתניו ולמעלה ומראה מתניו ש ולמטה כמבואר שם פרק חמשה חלק ג׳ על כן היה נרמזים בחצאין אגב נמצאים אחרי׳ שיש להם החצאין בעצמותם מה שאין כן כשהרמז היה על השכלים בלבד שאז לא היה חצי במדרגתם כמו שנתבאר ריש פרק תשיעי ׳ עוד כתב הרמ״בם ואחר כך מהלך כל עזרת ישראל בשוה כי כל שבעה גלגלים אלו הן במדריגה אחד בשוה בגדרן ושמן שבעה ככבי לכת ׳ ואחר כך עולה ממנה אמה לעזרת כהנים מפני שכבר נתבאר כי היא דוגמות גלגל המזלות שיש לו קצת מעלת על שאר גלגלים שלמטה ממנה ולכן היה מעלה אחת על מעלה עזרת ישראל מלבד מקום הדוכן שעליו היו הלוים עומדים בשיר שגבהו אמה וחצי הנ׳ הלוים היו עומדים בין עזרת ישראל לעזרת כהנים כי מבין שניהן נשלמה השיר כמו שיתבא׳ פר׳ ל״ז הלקב׳ ופרק ה׳ לעיל ולהיות כי כל הכדורים הם שלמים ואין נראים אלא חצי שעל הארץ לכן היו מקומן שעומדים עליו לדוכן אמה וחצי להורו׳ כי אף שהן אמה שלמי׳ מכל מקום אינן נראין אלא החצי שהו׳ חצי הכדור הנרא על הארץ׳ ואח״כ

היתה

היתה עזרת כהנים והמזבח בין האולם ולמזבח
הכל בשוה כי מגלגל המזלות ולמעלה שהוא
גלגל היומי אין מעלה ניכרת כי הרבה תוכנים
שכתבו שאין הכרח להאמין בגלגל היומי כי ש
איפשר לומר כי התנועות היומי׳ נעשית על ידי
גלגל המזלות ולכן היה בשוה אין שם עלייה אף
על גב שהעק׳ הוא שיש גלגל יומי וכמו שבא עליו
הרמז החלק שבין האולם לעזרת כהנים כמו שנ
שנתבאר לעיל מכל מקום מאחר שהמעלות היו
מורות על עליית האדם ממדריגה למדרגה בעיונו
וכאן אין עלייה ניכרת לכן היה בשוה׳ ואחר כך
עלה משם לאולם בשנים עשר מעלות רום כל
מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה כל זה׃ מבואר
למעלה שמעלה הנפרד על דבר גשמי הוא שנים
עשר חצי אמה דהיינו ששה אמות שלימות מאחר
שכל גשם ששה קצוות לכן היה עלייה ו׳ אמות
בין החצר שלפני האולם שהוא סוף עולם הגשמי׳
דהיינו הגלגל העליון ובין העולם העליון שהוא
נפרד׳ ואחר כך היה האולם וההיכל כולו
בשוה׳ כי אין עלייה משם ואילך כמו שנתבאר
עד אמר ולשכות היו שם תחת עזרת ישראל
פתוחים לעזרת נשים ששם הלוים נותנין
הכינורות והנבלים וכל כלי שיר והטעם כי קול
השיר שנותנין הגלגלים שהם דוגמת הלוים כמו
שנתבאר למעלה פרק חמשה ויתבאר חלק ב׳
פרק ל״ז היה יוצא מתחת עזרת ישרא׳ ונכנס תחת
עזרת נשים כדרך שנתבא׳ כי לשם ענייני הקולות
מושגים והיו מצניעים הכלים תחת הלשכות שהן
תחת עזרת נשים דוגמת העולם השפל שהוא
תחת עזרת נשים בדרך הנזכר למעלה זהו הנרא
בציור המקדש שנתבאר במסכת מדות׳ ועל סדר
שכתב הרמ״בם בהלכות בית הבחירה ומי׳ שזכנו
לסדר כונתו יזכנו לראות בבניינו אמן כן יהי רצון
מלפני אבינו שבשמים יתעלה ויתרומם׃

פרק אחד עשר

כבר נתבאר בפרקים שעברו שצורות
הבניין ומדות המקדש הוה כנגד העולם בכללו
ונראה שלהוראה זאת נקרא הבית המקדש אריה
ישעיה כט כמו שנאמר הוי׳ אריאל אריאל קרית חנ׳ דוד וגו׳
ופי׳ כו הטעם שהיה כדמות אריה רחב מלפניו וצר
מאחריו והוא מבואר כי כן הוא דרך ההשגה
בעניי׳ הנמצאו׳ בעולם שהיה מושג בעניי׳ המקדש
מלמטה למעלה שהמחשבה מתקצרת והולכות
באותן השגות עד שלבסוף הוא קצור ההשגה שאי
אפשר להשיג יותר והוא השג׳ השם יתברך שמו
שאי אפשר להשיג והוא היה מרומז בסוף
בניין המקדש שהיה קצר כמו שנתבאר למעלה
עמוס ג׳ ולכן היה נקרא אריה על דרך אריה שאג מי לא

יירא וגומ׳ ובהיות כי המקדש היה מורה על כלל
העולם על כן אומרו ריש במסכת מדות בשלשה
מקומות הכהנים שומרים המקדש בבית אבטינס
בבית הניצוץ בבית המוקד והלוים בכ״א מקומות
שהוא בין הכל ארבע ועשרים מקומות נגד ארבע
ועשרים ספרי הקודש אשר התורה נחלקת עליהן
ירמיה לג שעליהם העולם עומד כמו שנאמר אם לא בריתי
יומם ולילה חקת שמים וארץ לא שמתי
ולהיות כי כללן שלשה שהם
תורה נביאים כתובים והאחרים הם הפרט לכן
היו הכהנים שומרים בג׳ מקומות והלוים שהוא
מלשון ונלוו עליך רצה לומר שנתספו על הכהנים
באחד ועשרים מקומות שהוא בין הכל ארבע
ועשרים וידוע שהתורה שומרת העולם לבל יפסד
וכן היו אלו השומרים המקדש ולפי שהכהנים
דברים לג והלוים היו עוסקי תורה כמו שנאמר יורו משפטיך
שם יח ליעקב׳ ונאמר וקמת ועלית אל המקום וגו׳ ונאמ׳
ובאת אל הכהנים ואל הלוים ואל השופט אשר
יהיה וגו׳ על כן היה הרמז בכהנים לוים ועוד נוסף
כי כבר כתבתי שהכהנים היו דוגמת צבא מעלה
והלוים הם דוגמת השמים והם שומרי׳ בעולם על
כן היה שמירות המקדש גם כן על ידן׳ וכתב
הרמ״בם פרק ח׳ מ״ה בית הבחירה בית אבטינוס
ובית הנצוץ היו עליית בניו׳ בצד שערי עזרה
והרובי׳ היו שומרים שם בית המוקד בארץ וזקני
בית אב היו ישנים ומפתחות העזרה בידם ע״כ״ל
ב׳ החלקי׳ שבאו להורו׳ על הנביאי׳ והכתובים היו
שומרי׳ בעליי׳ שבצד העזר׳ כי שפע הנבואה בא על
הנביאי׳ מלמעלה באשר הם מבני עלייה המעוטים
אמנם הרמז על התורה בא השמירה בבית
המוקד בארץ כאשר התורה נתנה על הר סיני
שהוא בארץ לעיני כל בוער באש עד לב השמים
והוא בית המוקד׳ עוד אמרו במסכת מדות
וגפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל
ומודלה ע״ג כלונסות כל מי שמתנדב עלה או
גרגיר או אשכול מביא ותולה בו עד כאן לשון
הגמר׳ הרמז בזה כי עיקרי החכמות אלו הרמוזים
בבניין המקדש ומדותיו כמו שנתבאר אינו נמצא
תהלים פ אלא בישראל הנמשלים לגפן כמו שנאמר גפן
ממצרים תסיע והם העומדים על פתחו של היכל
ומתבוננים בדברים אלו ובפרט בחכמת אלהות
שהוא הרמוז בהיכל הקדש כמו שנתבאר׳
ואמר שהגפן היה של זהב שישראל נמשלו בו
בהיותן במעלתן כמו שנאמר איכה יועם הזהב׳
ואמר שמודלת ע״ג כלונסות שהם הצדיקים
שבהן שעליהן נסמכין׳ ואמר שכל מי שמתנדב
עלה או גרגיר או אשכול כו׳ רצה לומר כי כל
אחד מחכמי האומות או הפילוסופי׳ שהשיגו דבר
אחד מאלו החכמות הן בטבעיו׳ שהוא הנמשל
בעלה שבגפן שהוא הפסולת שבו או בחכמת
התכונית

התכונה הנתלה בגלגלים הנמשל בגרגיר העגול
בדמות הכדור או בחכמת האלהות שהוא הנמשל
באשכול כמו שאמרו בסוט׳ משבטלו האשכולות
כו׳ מאי אשכולות איש שהכל בו ולכן המשילן
לאשכולות ואמרו כל מי שהתנדב לבו לעסוק
בחכמת אלו הוא תולה בגפן זה כי באמת כל
חכמת הפילוסופי׳ והחוקרים בא להן מישראל וכל
חכמתן כלול בתורה כמו שהאריך הרב המורה
להורות שכל החכמות הפילוסופי׳ נמצא במדרשי
חז״ל ואגדותיהן ׳ ודע כי ראיתי בספר אחד
ישן מאד והיו מצויירין בו כל הפילוסופי׳ בצורתן
וחכמתן איך המציאן והיה כתוב בו שסאקרוט
שהוא שקראוהו הפילוסופי׳ סקראט האלהי להיותו
שהוא המציא בראשונה בפלוסופיא שיש נמצא
נבדל ׳ ואחריו נמשכו הפלוסופי׳ האחרים וכתב
שם שהוא קבל החכמה מאסף הקרחי ומאחיתופל
׳ ועוד כתוב בשבילי אמונה כי כל עיקר
חכמת ארסטוטלים גנובה מחכמת שלמה ע״ה כי
כאשר כבש אלכסנדרוס מוקדן ירושלים השליט
לאריסטוטלוס רבו על אוצר ספרי שלמה וכל דבר
טוב שמצא בהן כתב שמו עליו ועירב בהן מקצת
דעות רעות כמו קדמות העולם ׳ וכפיר׳ השגחת
כדי לחפו׳ עליו שלא ידעו הבריות שבאו אחריו
שגנב החכמה מיהודי׳ ואפש׳ שכל דבר שלא מצא
עליו מופת חותך בדברי שלמה לא האמינו ׳
ומכל מקום נתבאר שכל החכמות תלויים בגפן
זה ובאמת שכל בר ישראל ראוי להאמין אמונה זו
ולא לתת תהלתינו ותפארתינו לזרים חכמי הגוים
והרי הכתוב שבח שלמה עליו השלום שדבר על
ארז בלבנון ועל האזוב אשר בקיר ואי לא היתה
עיקר חכמה זו גנובה מאתו מה היתה מעלתו על
אריסטוטלוס והבאים אחריו שחקרו על כל טבע
וטבע כמו שנתבא׳ בדבריהם לכן ראוי להאמין
בדברים האלה כמו שכתבנו כן הוא ׳

פרק שנים עשר

אחר שנתבא׳ תכונת הבית הגדול והקדש ותבניתו
בדרך שראית׳ אתה המעיין נבוא שעריו בתודה
חצרותיו בתהלה להכנים הכלים אל תיכו ולת
ולהתבונן ולעיין בצורתן ותבניתן כדי שלא יחסר
כל בו ואמרו במסכת מדות ומביאו בפסחים פרק
כיצד צולין שהיה מצוייר על שער מזרחי שושן
הבירה והטעם הפשוט שאמרו בו כדי לזכור גלות
בבל שהיו בשושן הבירה ואיפשר שכוונו ז״ל למה
שכתבתי בספר מחיר יין כי שושן הבירה הנאמר
במגלת אסתר הוא מורה בדרך הנסתר על העולם
בכללו ולכן היה מצוייר בבניין בית המקדש כי
האחד מורה על חבירו כמו שנתבאר ׳ ואמרו
פרק קמא דיומא אמר רבי אושעיא בשעה שבנה

שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של
זהב והיו מוציאין פירות בזמניהם וכשרוח ה
נושבות בהן נושרין. שנאמר ירעש כלבנון פריו תהלים עב
וכשנכנסו גוים למקדש יבשו שנאמר ופרח לבנון נחום א
אמלל ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירם כו׳
לדעתי אלו הכלים והבניינים היו האלונו׳ של זהב
שנטע שלמה עליו השלו׳ וכשרוח היה נושב בהן
היו נושרים פירותיהם ר״ל כשרוח החכמה מ
מתבונן מהן הראוי להשכי׳ ולמה נטעו היו נושרי׳
השגת הפירות ההם והמשיל הדבר לאילונות זהב
כמו שנאמר תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבר משלי כה
על אופניו וכתיב טוב פרי החכמה מחרוץ ומפז משלי ח
ותבואתי מכסף נבחר וכשחרב בית המקדש
נתבטל בעונותנו הכל ועתיד הקדוש ברוך הוא
להחזירו במהרה בימינו אמן ׳ וכאשר ראיתי כי
נחמדו העצים ואלונות אלו להשכיל ושעץ החיים
בתוך הגן הלזה אמרתי לשלח ידי ואקח ממנו כפי
השגת ידי כי פריו מתוק לחיכנו ׳ ובזה נשלם
פרים שפתינו עד כי נבא ונראה פני אלהינו ׳
ובהיות כי נודע סדר הכלים בבית וכמו שכתב
הרמב״ם פרק א׳ מ״ה בית הבחירה וז״ל ועושין
במקדש כלים מזבח לעולה ולשאר הקרבנות
וכבש שעולין בו למזבח ומקומו לפני האול׳ משוך
לדרום וכיור וכנו לקד׳ ממנו הכהנים ידיהם ורגליה׳
לעבודה ומקומו בין האולם למזבח משוך לדרום
שהוא שמאל הנכנס למקדש ומזבח לקטורת
ומנורה ושלחן ושלשתן בתוך הקדש לפני הקדש
הקדשים מנורה בדרום משמאל הנכנס ושלחן
מימין שעליו לחם הפנים ושניהם בצד קדש
קדשים מבחוץ ומזבח הקטור׳ משוך מבין שניהם
לחוץ עד כאן לשונו
על כן נסדר גם כן הביאור ראשון ראשון
בדרך שכתבן הרב ז״ל ואף כי כן הוא הו׳ מן הראוי
כאשר הוא דרך הכניסה במקד׳ שבתחילה פוגעי׳
במזבח העולה ואחר כך בכיור ואחר כך במזבח
הקטורת ׳ ואחר כך במנורה ושלחן ובזה יהיה
הבאור א״ה ולא אטה ימין ושמאל מלבד במזבח
הקטורת שאניח באורו לבסוף מטעם שיתבאר
א״ה פ׳ כ״ג שהוא ה״פ המיוחד לבאו׳ המזבח ההוא.

פרק שלשה עשר

אמרו רבותינו ז״ל במסכת מדות המזבח היה ל״ב
אמות על ל״ב אמות עלה אמה וכנס אמה זהו
היסוד וכו׳ וכן פסק הרמב״ם פרק ב׳ מהלכות בית
הבחירה דלא כרבי יוסי דאמר דאין ארכו אלא כ״ח
על כ״ח ולכן אבאר אם ירצה השם צורתו אליבא
דהלכתא ואחר כך אבאר דעת ר׳ יוסי שהכוונה
לשתיהן אחת היא הנה אחרי שקדם לנו עניין
הבית הגדול והקדוש בתמונתו שהיה הכל דוגמא

לדברים עליונים אי אפשר שלא היה המזבח שהוא
מקום הקרבן ותכלית הבית׳ מורה על דבר
יותר עליוני ולכן אומר כי היה מרמז על דעת
חכמי האמת חכמי הקבלה׳ ודבר ידוע הוא
כי המקובלים כתבו שהמזבח היה מורה על מדת
מלכות שהיא כלולה מל״ב פלאות החכמה כמו
שרמז אליו הרמב״ן וביארו הבחיי והרקנ״ט ע״כ
היה מדת ארכו ורחבו ל״ב אמה וכתב הרמב״ם
פרק ב׳ מהלכות בית הבחירה שהיה גבהו עשר
אמה באמה בת ה׳ להורות כי הוא מכלל י׳ ספירו׳
וכמו שאמרו י׳ ולא ט׳ והיה באמה בת ה׳ כי היא
ה׳ אחרונה של שם ומקצת האמות היו בת ו׳ כי
עיקר האלן הם דו פרצופים הנרמזים בהו׳׳
ואמר שעלה אמה וכנס אמה זהו היסוד אמר עלה
אמה להורות כי משם ולמעלה ספיר׳ אחת היא
עליה מועטת בסוד ד׳ מינין שבלולב שהאתרוג
אינו נאגד עם שאר המינים וכמאמר הבהיר משל
למה הדבר דומה למלך שיש לו גן נאה וחוץ לגן
בקרוב ממנו חתיכות שדה וכו׳ ומשל לי׳ מלכים
ואחד אינו עשיר כמו שכתב הרקנ״ט פר׳ ואתחנן
ואמר כנס אמה אחת רצה לומר כי נכנס פתח א׳
ונמצא כי זהו היסוד ולפי שמשם ולמעלה הוא
באחדו׳ יותר מבראשונה עד שהלולב נאגד עם ג׳
מיני׳ והיו לא׳ בידו על כן אמרו בצורת המזבח
נמצא ל׳ על ל׳ להורות על סוד אות ל׳ והוא סוד
מגדל הפורח באויר שבארו הבחיי פרשת בהר
שרומז על מגדל עוז שם יי׳ והוא הכוונה במזבח
רצה לומ׳ כי מזה היסוד ולמעלה הוא עיקר המגדל
אמרו עוד עלה חמש וכנס אמה זהו
הסובב נמצא כ״ח על כ״ח אמה רצה לומר שאם
תעלה עוד ה׳ ותכנס אמה רצה לומר כי שם
נשלם הבניין ותעלה למדרגה יותר גדולה והוא
הסובב רצה לומר אם על הבנים וכבר ידעת
אמרו רבותינו ז״ל זו קו ירוק המקיף כל העולם
כולו והוא מורה על מדה זו לדעת המקובלים
ונשאר ב״ח על כ״ח להורות על כתר חכמה שהוא
ראשי תיבות כ״ח ואמר הקרנות אמה מזה ואמה
מזה נמצא כ״ו על כ״ו מקום רגלי הכהנים אחר
שעלה ממטה למעלה בא הרמז על המשכת
השפע מלמעלה למטה והוא סוד הקרבט׳ לדעת
המקובלים כמו שאכתוב לקמן אם ירצה השם
לכן אמר הקרנות אמה מזה ואמה מזה
והקרנות היו ארבע להורות על ארבע חיות תב
שבמרכבה והם מזה ומזה צפון ודרום מזרח ומערב
ובאמצעו היה כ״ו על כ״ו הוא מניין שם של ארבע
אותיות שהוא באמצע עיקר האלן ואמר שזו האמה
היתה מקום רגלי הכהנים כי ידוע כי הכהן חסד
ואף כי מלאכי מעלה הנרמזים בכהנים עובדי
העבודה כמו שיתבאר לקמן אם ירצה הגוזר
באה להם השפעתם משם ונאחזים בקרנות אלו

ולא משם ולמעלה׳ ואמר עוד אמה מזה ואמה
מזה לרמוז על ב׳ לימודי יי׳ ואמר נמצא נשאר
כ״ד על כ״ד והוא מקום המערכה כי עיקר אותיות
השם בן ד׳ הוא הי״ו שהו׳ כ״ד במניין עם הג׳ אותיו׳
ובא הרמז על היסוד הנקרא יה״ו וה״י אחרונה של
שם היא כפולה והוא המזבח בעצמו על כן אינה
צריכה רמז במדתו כל זה הוא דעת חכמים במדת
המזבח אבל רבי יוסי חולק ואמר שמתחלה לא
היה המזבח אלא כ״ח על כ״ח כונס ועולה כמדה
זו עד שנמצא מקום המערכה ד׳ על ד׳ הנה ראיתי
לבאר אף דעת רבי יוסי החולק אף על פי שלא
הלכתי בדרך זה בשאר עניני המקדש מ״מ בעניי׳
המזבח שהוא גדול הערך והם דברים שהם
כבשונו של עולם אמרתי לבאר דעתו כדי שלא
יהא מחלוקת בדבר הנה ידוע שאם היה מתחילתו
כ״ח ועלה וכנס במדה זו יצאו לך כל המדות
הראשונים דהיינו כ״ח כ״ו כ״ד ובמקום שאמרו
חכמים ל״ב אמר רבי יוסי כ״ח כי מקום ל״ב פלאות
הוא הכ״ח שנתבאר לעיל׳ כי נעוץ סופן
בראשן ותחילת המחשבה הוא סוף המעשה וכח׳
העליון נכלל במזבח על כן בא מדתן כ״ח ומנין
הכ״ו לדעת רבי יוסי הוא במקום ל׳ המוזכר בדברי
ת״ק כי במקום כ״ו שנתבאר לעיל הוא עיקר האלן
שהוא נרמז באות ל׳ כמו שנתבאר ומקום כ״ד
הוא הסובב דלעיל כי י״ה משם בן ד׳ הם מורים
על החכמ׳ ובינה וה״ו של שם נאצל משם על כן
נכללה גם כן בכאן והוא יה״ו ועוד הוסיף רבי
יוסי ב׳ מדות והם כ״ב כ׳ ומקום כ״ב הוא במקום
שאמר הת״ק כ״ו כי כ״ב אותיות התורה שכתב
נאחזו שמה על כן נקרא אותה מדה תורה
שבכתב ועשרים מקום המערכה הוא אות יוד
והוא אות ברית קדש בגימטרי׳ עשרים כלול
במזבח והוא בעצמו דעת הת״ק׳ ובשמים
סהדי כי אחר כתבי זאת מצאתי בספר הזוהר
פרש׳ בראשית שכתב מקצת דברים אלו בסגנון
קרוב לזה ושמחתי בו בראותי כי כוונתי לאמת
בעזרת האל יתברך שמו הנותן חכמה לחכמי׳
ואמר עוד במשנה במסכת מדות כשעלו
בני הגולה הוסיפו עליו ארבע אמות מן המערב יחזקאל מג
ומן הדרום כמין ג״אם שנאמר והאריאל י״ב אורך
בשתים עשרה רחוב רבוע וגומר ומאמצע
הוא מודד אמר כי בני הגלות כשעלו מן הגולה
לא היתה שכינה עמהן הוצרכו להוסיף עליה
ולמשוך לה חוט של חסד ולכן הוסיפו במערב
ובדרום כדי להמשיך ממדת חסד שהיא בדרום
לשכינ׳ שהי׳ במערב והוסיפו כדמות דלת כי הוא
דלת גדולה שבאחד ואמרו כמין ג״אם כי אין קורין
אבות אלא ל״ג׳ ואמ׳ שהאריאל י״ב הוא לרמוז על
י״ב אלכסונית וי״ב הויות׳ ואמר כי מאמצע הוא
נמדד כי עיקר האלן הוא עץ החיים שבתוך הגן׃
ואמר

ואמר שחוט של סיקרא היה מקיף באמצע להבדיל
בין דמים עליונים לדמים תחתונים רצה לומר
כי באמצע הוא מובדל בין ה' עליונים בין ה'
תחתונים ולמה שבכל חלק מדת הדין לבסוף
קרא להם דמים עליונים ותחתונים ואמרו עוד
שיסוד הוא אחוז בכל הקצוות כי הוא כלול מכולן
ומה שהיה היסוד נגד כל רוח מערב וצפון והיה
אוכל במזרח ובדרום אמה וקרן דרומית מזרחית
לא היה לו יסוד מצאתי טעם בספר הזוהר פרשת
בראשית כי יוסף הצדיק היה לו מדת יסוד כי שמר
ברית הצדיק ולזה נקרא יוסף הצדיק יסוד העולם
ולפיכך כתב וז"ל · תא חזי סדרא דדגלים
הרי הוא סחרני דההוא מזבחה דעולה דמקרי
משכנא יהודא ודסמכינן ליה במזרח מאן סמיכין
ליה יששכר וזבולן אפרים ומנשה ובנימין במערב
ראובן ודסמיכין ליה בדרום דן ודסמיכין ליה
בצפון · תא חזי כתיב בההוא צדיק
בראשית לז והוא נער את בני בלהה וכתיב בבני לאה
שם וישנאו אותו בג"כ האי יסוד היה מהלך על
פני כל המערב דהוא חולקי דאחין דנטרי ההוא
אתרא ודבנויי הוה ועל כל פני הצפון דהא דהני
ודאי שרן תמן לא הוי שנאין ליה
אוכל במזרח חצי אמה כגון דעבד יהודא
פלגא הצלה ואמר מה בצע · ובדרום חצי
אמה בנין דראובן אמ' להציל אותו מידן וגד דהוה
שרא תמן לא הוה שנא ליה עד כאן לשונו ·
ודע שאמרו בזבחים פרק איזהו מקומן שקרן
מזרחית דרומית לא היה לו יסוד משום דלא הוה
בחלקו של טורף איפשר שכוונו לעניין זה ורצונם
שם לומר בטורף עניין יוסף שנאמר בו טרף טרף יוסף
שם מט או בנימין שנאמר בו זאב יטרף מיהו אותו טעם
אינו אליבא דכולי עלמא כמו שכתבו התוספות
פרק קמא דיומא דלמאן דאמר ירושלי' לא נתחלק'
לשבטים צריכין למימר דהכי גמירי לה שלא
לעשות יסוד לקרן מזרחית וכמו שנאמר הכל
בכתב עד כאן לשונו · ואמרו עוד
כי שתי נקבין היו לו כמין ב' חוטמין הרמז הוא
מופלא ואי איפשר לפרש בכאן ובספר האדרא
שהביא פ' נשא בזוהר תבין משם כוונות הב'
חוטמין כי הב' חוטמין הם אריכת אפיים לשתק
מדת הדין ועל כן אמרו רב המנונא סבא כד הוה
מתפלל אמר לבעל החוטם אני מבקש והמשכיל
יבין ולכן היו הדמים יורדין באותן נקבים
כי במדת הדין הבעל חי נפרד מדמו ובהן יורדין
הדמים ואף היין והמים שהיו מנסכים במזבח היו
יורדין שם לשיתין והם ב' כחות אלהיות הנקראים
מדת הרחמים ומדת הדין הנמשלים ליין ומים היו
יורדין שם וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם
בסוד נסוך המזבח · וכתב הרמב"ם
פרק ב' מהלכות בית הבחירה וכבש היה בנוי

לדרומו של מזבח ארכו שנים ושלשים אמה על
רוחב ששה עשר אמה והיה אוכל בארץ שלשים
אמה מצד המזב' ופורח ממנו אמה על היסוד ואמ'
על הסובב ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש
למזבח כדי ליתן האברים למזבח דרך זריקה וגובה
הכבש תשעה אמה פחות שתות עד כנג' המערב'
ושני כבשים קטנים יוצאים ממנו שבהן פונים
ליסוד ולסובב ומובדלים מן המזבח כמלא נימא
וחלון היתה במערבו של כבש ורבוכה היתה
נקראת שבה נותנין פסולי חטאת העוף עד
שתעבור צורתן ותצא לבית השריפה עד כאן
לשונו וכל זה יתבאר בדרך שביארנו אך
צריך אני להקדים לך מה שכתב הבחיי פרשת
ויקרא וז"ל כלל הבניין נקרא כבש והיה
בדרום כי משם מתחיל הבניין ואמרו עלה בכבש
ופנה לסובב הוא ראשית הראשית המקיף את
הכל ובא לו במחשבה לקרן דרומית היא מדת
החסד ומדרומית מזרחית הוא תפארת ישראל
ומזרחית צפונית להשלים מדת הגבורה ומצפוני'
מערבית היא מדת מלכות ומערבית דרומית
שהוא חוזר למקום שהתחיל · עד כאן לשונו ·
ובזה כתב הרקנ"ט פרשת תרומה בסוד המזבח
והקיפותיו ובזוהר סוף פרשת במדבר האריך
בסוד הקפות אלו עיין עליו · ומעתה
אומר כי מאחר שהכל נאצל מן החכמה שהיא
שנים ושלשים נתיבות כמו שנאמר בראשית
ברא אלהים לכן בא אורך הכבש שנים
ושלשים ורחבו ששה עשר כי עיקר הבניין הם
ארבע חיות שבמרכבה ולהם ששה עשר פנים
פני נשר פני אדם פני אריה פני שור לכל אחד
כי כל אחד כלול מחברתה ובין הכל הוא ששה
עשר והיה אוכל בארץ מצד המזבח שלשים אמה
כבר כתבתי כי עיקר המגדל הוא למד
מלבד מקום כניכת האמה שתחת היסוד והוא
נקרא ארץ החיים ולכן היה הכבש אוכל בארץ
שלשים והיה פורח בדמות מגדל הפורח על
היסוד ועל הסובב כי מוצב בארץ וראשו מגיע
לשמי השמים העליונים שהם הסובב הנזכר ואויר
מעט היה מפסיק כדי להורות כי בין המזבח
ושאר הבניין יש חלוק מדרגות כמו שנתבאר
לעיל מאגודת הלולב בלא האתרוג והיה גובה
הכבש תשעה נגד תשעה הנשארים בלא המזבח
והיה שני כבשים קטנים יוצאים ממנו כי הכל
נחלק לשני מעלות שהוא דין ורחמים
ובהן פונים ליסוד ולסובב והיו מובדלים מן
המזבח כמלא נימא ולהורות כי לפעמים הארץ
נגובה ואינה מקבלות ההשפעה מלמעלה וזהו
ההפסק כמלא נימא · וחלון היתה
במערב של כבש הוא רמז על החלון הפתוח
שבו נכנס לפני' והוא המערב כי השכינה במערב

והוא הפתח והשער לכנס בו לפנים כאשר כתבו
כל המקובלים ואמרו שבו מניחים פסולי חטאת
העוף כי הרים וקליפות סביב לה והם הגורמים
הפסול ויוצאות לבית השריפה כי אש אכלה
הוא ׃ וכתב עוד הרמב״ם כשבונין
המזבח בונין כולה אטו׳ כמין עמוד והוא כי בכל
המזבח אין פרוד וקצוץ והוא בתכלית האחדו׳
בעמוד אחד ולכן כתב הרמב״ם אין עושין
במזבח חלל כלל אלא מביא אבנים שלמים
גדולות וקטנות וכולן שלימות בלא פגם ובלא
קצוץ ובלא פרוד וזאת היא סבת האזהרה מהיות
אבני המזבח גזית שלא יניף עליה ברזל ודרשו
ז״ל אינו דין שיונף המקצר על המאריך והוא
מבואר כי כחו של ברזל הוא מדת הדין הקשה
והרצון במזבח לכפרה ולהמשיך לו חוט של
חסד ושלימות וכמו שיתבאר ׳ והיה
מדיני המזבח להיות מחובר בארץ ולא על גבי
שמות כ כיפין שנאמר מזבח אדמה תעשה לי להיות
כי המזבח היא הארץ העליונה הנקראת ארץ
החיים ׳ וכתב הרמב״ם כי
הקרנות היו חלולות מתוכן כמין משפך שבהן
יורה ההשפעה והאצילות מלמעלה למטה ׳
והיה מקום המזבח לפני האולם משוך לדרום
בדי להמשיך חוט של חסד מן הדרום אל המזבח
והיה לפני האולם אף על פי שמן הדין והטעם
שהנחנו היה ראוי להיות בחלק קדשי קדשים
מכל מקום היה לפני האולם מטעם שעליו היו
מקריבי הקרבנות כל יום ויום והקרבנות ראוין
להיות לפני האולם כמו שיתבאר בעזרת
האל יתעלה ׃

פרק ארבעה עשר

בעניין הכיור טעם כלי המקד׳ שהיו במשכן כבר
נתבארו בספרי מפרשי התורה הראשונים ז״ל
ומכל מקום לא אמנע מלכתו׳ הנראה לי אף
כי מזה יתבאר טעם מצב מקומן במקדש ואתחיל
בכיור ואומר אמרו ז״ל ובצד המזבח היה הכיור
וכנו לקדש ממנו כהנים ידיהם ורגליהם לעבודה
והיה מונח בין האולם והמזבח משוך לדרום
וכתב הרמב״ם ז״ל הכיור היה לו שנים עשר דדים
בדי שיהיו כל הכהנים העוסקים בתמיד מקדשים
בו כאחד ומוכני עשוי לו כדי שלא יהא המים שבו
נפסלים בלינה כו׳ לפי הכוונה שהמשכנו
והעניין שנתבאר נראה כי הויות הכיור וכנו היה
מורה על קבלת השפע שמקבלים השכלים
הנבדלים מהבורא יתעלה ואף על פי שכבר
נתבאר שהיה נרמז השתלשלות׳ בענייני המקדש
כמו שנתבאר פרק רביעי מכל מקום לא היה
עניין קבלת השפעתן מבואר יפה אלא בעניין
הכיור שהיה מורה על קבלתן מלמעלה ושיש
מלאכים שמקבלים מהשם יתברך שמו בשוה ולא
מקבלין דין מדין וכמו שיתבאר וידוע כי
הנביאים עליהם השלום דמו השפעת השם יתברך
שמו לבאר מים כמו שנאמר אותי עזבו מקור מים ירמיה ב
חיים ונאמר כי עמך מקור חיים וכבר כתב תהלים לו
הרב המורה חלק שני פרק שנים עשר טעם בזה
על כן היה הכיור מלא מים רומז על המקור
העליון שמלא להשפיע על התחתונים ולהיות
כי הכהנים עובדי עבוד׳ השם יתברך היה במקדש
דוגמת מלאכי אלהים כמו שיתבאר על כן היה
רוחצין ידיהן ורגליהן מן הכיור רצה לומר היו
מורים על מה שמקבלין השפע משם ועל ידי זה
נקרא רחיצת הכהנים קדוש ידים ורגלים כי היה
רומז אל מקום קדוש ׳ ועל ידי שהם
מקבלין שפע מלמעלה משפיעים למטה על
כן היו רוחצין ידיהן הרומז על קבלת השפעה
שהיא מלמעלה כמו שנאמר רום ידיהו נשא חבקוק ג
וכבר כתבו המקובלים כי עניין נטילת ידים הוא
מורה על עניין קבלת השפע שלמעלה ונאמר
וידי אדם תחת כנפיהם שמורה על קבלת השפע יחזקאל א
ורחיצת הרגלים מורה על הדברים שהוא סבתם
כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה
וארבעים מעניין שתוף שם רגל ולזה היו המים
פסולים בלינה כמו שנאמר חדשים לבקרים רבה איכה ג
אמונתיך כי קבלת ההשפעה כל יום ויום ולולי
זאת יתבטל מציאת׳ כי הוא יתעלה הפועל והצורה
ובכל יום ויום אינן יכולין להתקיים לולי קבלת
השפעתו ולא כדרך שאר פועל שלא יעדר הפעולה
אחר שנפעל אף בהעדר הפועל ולזאת הסבה
קראו הפילוסופי׳ השם יתברך צורת העולם כמו
שהאריך המורה חלק ראשון פרק ס״ט ודע
כי שנים עשר מלאכים סובבים הכסא והם
דוגמת השבטים ונקראים ארבע מחנות שכינה
ועל כן היו שנים עשר דדי בכיור כדי שיהא שנים
עשר כהנים העוסקי׳ בתמיד שהם דוגמת מלאכי
מעלה כמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם רוחצין
בו ידיהם בבת אחת דוגמא מחנה שלמעלה
המקבלים השפעת השם יתברך בלי אמצעי
וקבלת השפעתם כאחת ולא בזה אחר זה ודע
כי כתב הרב שם טוב בפי׳ הקדמה שש עשרה
לח״ב מספר המורה כי דעת המאמתי׳ מן
הפילוסופי׳ והוא דעת ארסטוטלי׳ ובן רש״ד שכל
השכלים הנבדלים עלולים מעלה אחת וימצא
בהן הרבוי מצד שהאחד השפעתו והשגתו יותר
גדולה מהשפעת והשגת השני וכן השני לשלישי
כי דבר האחד כבר יצוייר על פנים רבים והביא
משל לזה כמו שיש במדינה ראש אחד ותחתיו
ראשים הרבה וצוה לכולן כל אחד מה שיעשה כן
השכלים הנבדלים אף שהם נשפעים מעלה
הראשונה

הראשונות כאחת מכל מקום באופן השכלתן
יתחלפו ומצד זה נופל בהן הרבוי וכתב הרב
שם טוב שזהו דעת האמתי ואינו כן דעת הרמב״ם
שכתב שם שלא יפול הרבוי בשכלים הנבדלים
אלא מצד היותן עלו׳ ועלולי׳ וכן כתב בספר
המדע והוא דעת בן סינ׳ וכבר האריך בזה
בעל העיקרים מאמר שני פרק אחד עשר ופרק
שנים עשר ופרק שלשה עשר ׳ ואפשר
שאלו ואלו דברי אלהי׳ חיים כי מאחר שאין מספר
דניאל ז לגדודיו כמו שנאמר אלף׳ אלפים ישמשונה כמו
שכתב בעל העיקרים מאמר שני פרק שנים עשר
יש לומר כי מקצת מלאכים שהם מניעים הגלגלי׳
הם בדרך עלו׳ ועלולי׳ כמו שפעולה בהנעת
הגלגלים הם זה למעלה מזה ועליהם באה הוראה
המדה שבקדש כמו שנתבאר לעיל פרק רביעי ׳
אמנם שאר שכלים הנבדלים
עושי דברו לשמוע בקול דברו איפשר שכולן
מקבלין השפעת׳ מהשם יתברך בלי שיצטרך א׳
לחבירו והוא דעת המקובלים כי מיכאל מימין
ממלל וגבריאל משמאל מהלל ונגדם בא הוראת
דדי הכיור ואני אומר כי מה שהביא הפילוסופיא
להאמין שאין שכלים נבדלים רק עשר כמניין
הגלגלים ויש שהאמינו שהם נ״ט כמספר גלגלים
הקטנים כמו שכתב בעל עיקרים מאמר שני פרק
עשירי כל זה לדעתן בקדמות העולם שנשתלשל
על צד החיוב ויתחייבו מזה כי מדבר פשוט לא
יאצל רק דבר פשוט ואם כן לא יבא הריבוי בעול׳
מאחד הפשוט אלא מצד העלו׳ והעלולי׳ או בדרך
שרואה אבן סיני או בדרך שרואה אבן רש״ד
שהרבוי בא להם מצד ההשגה כמו שהאריך בזה
בעל עיקרים והרב שם טוב במקומו׳ הנזכר לעיל
אמנם לפי דעת התורה שנברא העולם בחדוש יש
מאין והשם יתברך פעלו על צד הרצון הגמו׳ לא
יתחייב לנו שמדבר אחד פשוט יאצל דבר אחד
פשוט כי הרצון שברא העולם רצה לבראו׳ הרבה
שכלים נפרדים כאחד ויוכל לברא רבים כאשר
גזר ברצונו וא״כ יוכל לבא הריבוי מן האחד
הגמור הפשוט ואם יאמר האומר ואיך יושכל
רבוי בשכלים הנפרדים אם לא מצד עלו׳ ועלולי׳
או מצד השגה כי אין הריבוי בא אלא מצד שה
המקריים התלויים בגשם כמו שהחזיקו הפילוסופי׳
בזה דעותיהן אני אומר אלו השיגו מהות
ועצמות הנבדל והיו יודעין שהבדלת כל השכלים
מן החומר הוא בשוה היתה קושיית׳ אמיתית
אבל לפי שגם הפילוסופי׳ לא השיגו מהות הנבדל
והבדלו מן החומר א״כ איך יקשו במה נפרדו כי
אולי מקצת הם נפשות לגלגלי׳ חוץ ממנו ומקצת׳
נבדלים לגמרי ושער הבדלי׳ כאלו עד שהבדלתן
מן הגשמות היא מהלקת ביניהם והוא סבה
עצמית להם כי מאחר שאי אפשר לעמוד על

אמתת מהותם אפשר להן הריבוי מצד מהות
ורצון השם יתברך שגזר בבריאתם גזר גם כן
בריבוים הפרדם זה מזה בהבדלתם ודברים אלו
עמוקים שכל פלוסופיא אלהות תלויה בזה וראוי
שלא להאריך בזה כי אינו מדרך החבור הזה ודי
למה שרצינו לבאר בזה ׃ ואם
תרצה לומר ששנים עשר דדין הם הרמז על
שנים עשר מעלות ומדריגת הנביאים כמו
שכתב הרב המורה פרק חמשה וארבעים מחלק
שני מספר המורה ולפי שידוע שהנביאים כולן
לא היתה נבואתה בלי אמצעי רק היתה על ידי
מלאך מלבד נבואה משה רבינו עליו השלום
נצטרך לומר שבא הרמז על נבואת משה רבינו
עליו השלום בפרט שהיא היתה כוללת כל שנים
עשר מדרגות וכמו שאמרו רבותינו ז״ל הר נבו
היה שנים עשר מעלות ופסעה משה בפסיעה
אחת שכתב הרב שם טוב שהרצון בזה כי
מדריגות הנבואה הם שנים עשר מעלות ומשה
לא עלה להם מדריגה אחר מדריגה אבל עלה
למדריגה אחרונה במהירות אבל יותר נאות מה
שביארתי תחלה ׳ ולכן באו שנים עשר
דדי הכיור להורות עיקר דבר זה ונקרא דדי הכיור
משלי ח כמו שנאמר בתורה דדיה ירווך סלה והיה עשיית
הכיור מאספקלריאות המאירות כמו שנאמר
שמות ל ויעש׳ את הכיור נחושת וכנו נחושת במראות
הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד והוא
רמז נפלא לכל מה שאמרנו כי השם יתברך הוא
אספקלריא המאירה אשר כל הארץ האירה
מכבודו והיא נקראות הדום רגליו כמו שנאמר
ישעיה סו השמים כסאי והארץ הדום רגלי והוא הנרמז
בכיור עם כנו ולכן היה הכל נחושת ממורט
כדמות מראה כמו שנאמר במראות הצובאות
שמות לח כי קבלת השפע נקרא מראה כמו שנאמ׳ במראה
במדבר יב אליו אתודה כמו שהאריך בעל העקידה ובעל
הבחיי שפירש על כלי המראה שבו רואין התמונו׳
וכן כתב בעל עיקרים מאמר שלישי פרק תשיעי
והאריך שם בזה ובאמת שהוא ראוי לדמותו
במשל ובדמיון זה כי נהורא עמיה שרי ובו רואין
כל המתבוננין בו וכל אחד רואה בו כרואה
במראה כי החומר העב שבאדם עומד לנגד הנביא
או המתבונן מאחורי האור המצוחצח שבנפש
הרואה בו עד שנעשה לו בדמות כלי המראה
ורואה בו בראייתו הפנימית דמותו ולזה דמו
הנביאים עליו השלום הכבוד לדמות אדם כי ראו
תמונתן אמנם משה רבינו עליו השלום מאחר
שהסיר מעליו כל החומריות ולא נשאר לו מסך
מבחוץ לא היה לו דבר עב שעמד לנגדו ומאחורי
האור לא היה רואה במראה כי כל מראה שאינה
עב מאחוריו אין רואין בו תמונה אלא האור
מתפלש בו משני צדדיו וכן משה עליו השלום

לא היה רואה אלא אור מצוחצח ממש ולא היה
רואה שום תמונה רק ראה באספקלריא המאירה
או שהארץ נעשה כמראה מכח האור המתפלש
עליה וכמו שנאמר והנה כבוד אלהי ישראל בא יחזקאל מג
מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה
מכבודו והיא המראה שראו בה הנביאים ואל
יקל בעיניך טעם זה כי נראה לי שהוא האמת
בעניין מראות הנביאים שראו הכבוד בדמות
האדם שהוא דמות הנביא בעצמו ולזה
אמרו רבותינו זכרונם לברכה גדול כחן של
נביאים שמדמין הצורה ליוצרה רצה לומר
צורתן שראו דמו ליוצרה והוא מאמר כפשוטו
לפי דרך זה ודע כי הבחיי כתב קצת מעין זה
סוף בהעלותך אבל לא אחז דרכינו בזה ועיין שם
אך בפרשת כי תשא כתב שם ז"ל בפסוק יראה שמות כג
כל זכורך שהענן היה זך ובהיר מאוד כמראה של
זכוכית שכל המסתכל בו נראת צורתו מתוכו כו'
הרי ראיה למה שכתבתי בעניין הנביאים וכן
כתב בעל מנחת יהודא פירש מספר מערכית
אלהות וז"ל שם האדם התחתון כסא לאדם
העליון שהאברים הגופניים שהו רומזים לאברים
רוחניים של מעלה והם כחות אלהות ולא לחנם
אמר נעשה אדם בצלמינו כו' ומאחר שהתמונה
הזאת היא תמונת אדם העליון הרוחני והנביא
הוא האדם הגופני אשר בעת הנבואה כמעט
נהפך לרוחני וחושיו החיצוני' כמעט הלכו ממנו
אם כן היה רואה דמות אדם כמי שרואה תמונתו
במראה הזכוכית עד כאן לשונו הרי שאף
שהעמיק לדבר בעניין תמונה זו מכל מקום
שב לבאר עניין המראה בדרך שנתבאר והוא
קרוב לציירו אצל השכל גם ברעיא מהמני פרשת
בא כתב וז"ל כד נחת לאמלכא עלייהו ויתפשט
על בריין יתחזי לכל חד כפום מראה וחזיון ודמיון
דלהון והאי איהו וביד נביאים אדמה ובגין דא
יומא איהו אף על גב דאנא אדמה לכו בריקיונייכו
אל מי תדמיוני ואשוה כו' הרי שהסכימו
הראשוני' והאחרונים ז"ל באמתת הדמיון הנזכר.
ובהיות העניין כן אמרו רבותינו ז"ל
בבראשית רבה אמרו שם שאל כותי אחד את
רבי מאיר אפשר מי שכתב עליו הלא את השמים
ואת הארץ אני מלא היה מדבר עם משה מבין
הכרובים ומבין בדי הארון אמר ליה הבא לי
מראות גדולות והביא לו אמר ליה ראה בבואה
שלך הסתכל וראה אותו גדולה אמר ליה הבא לי
מראות קטנות והביא לו אמר ליה ראה בבואה
שלך הסתכל וראה אותו קטנות אמר ליה ומה
אתה בשר ודם משנה עצמך לכמה גוונים בכל
שעה שאתה רוצה מי שאמר והיה העולם על
אחת כמה וכמה עד כאן לשונו. הרי
הביאו משל נאות מעניין המראה שעל ידי בא

הדמיונות לנביאים במה שראו תמונתן.
וידוע כי לפי השתנות הרואים והעומדים במראה
משתנה הצורה במראה לזה אמרו רבותינו ז"ל
שמות כ כי על הים ראו הקדוש ברוך הוא כאיש מלחמה
ובסיני כזקן יושב ולזה אומר אנכי יי אלהיך אשר
הוצאתיך וגו' להורות כי הקדוש ברוך הוא
אחד ואין השינוי בא אלא מצד המיון כי בהיות
הים שעת מלחמה והיו כל ישראל בעלי מלחמה
ראו במראה איש מלחמה אמנם בסיני
שהיו מכינין עצמו לקבל התורה ראו כזקן היושב
בישיבה וכן מה שדרשו ז"ל מלמד שהקדוש
ברוך הוא נתעטף כשליח צבור ולמד למשה רבינו
עליו השלום דרכי התפילה כו' היה גם כן בדרך
זה כי משה רבינו התפלל אז על מעשה העגל
והיה מעוטף כשליח צבור ראה תמונתו ואף על
פי שמשה עליו השלום ראה באור המצוחצח ולא
היה רואה מראה תמונתו מכל מקום למה
שמות לג שאז ראה אחוריים כמו שנאמר וראית את אחורי
ולא ראה הפנים כמו שנאמר ופני לא יראו אם כן
יחסו אותה ראיה שראה אז שלא היתה ראייה
מצוחצחות לגמרי רק ראה אז במראה שאינה
מצוחצחות לגמרי ולכן דרשו ז"ל שראייתו
באותו מעמד היתה במראה הנזכר והיא אספקלרי'
שאינה מאירה שעליה נאמר ותמונת יי יביט
והמשכיל יבין. ובהיות כי
דניאל י הנביאים ראו המלאכים בדמות נחושת קלל כמו
שאמר דניאל וזרעותיו ומרגלותיו כעין נחושת
קלל וגו' ולכן הכיור היה נעשה ממראות
הצובאות מטעם שאמרנו אמנם יותר נאות
שנאמר לפי דברינו שהכיור נעשה ממראות
הצובאות מטעם שהיה בדמות מלאכי עליון כמו
שבארנו שנגדם באו הדגלים סביב לאהל מועד
כמו שכתבו המפרשים פרשת במדבר סיני והם
המראות הצובאות רצה לומר צבא שהיו חונין
סביב לאהל מועד כמו שכתבנו שהם היו כדמות
דגלים שלמעלה ומטעם זה שהיה הכיור מורה
על ההשפעה השכלית לכן היה בין המזבח
והאולם שהם הדברים הרומזי' על עניינים שכליים
כמבואר לעיל. אמנם היה
משוך לדרום לסבת שהוא צד החכמה כמו שאמרו
הרוצה להחכים ידרים ואף כי מן הדרום התחלת
השפעה למחנה מלאכים השנים עשר כמו
שנתבאר לעיל וכמו שאמרו רבותינו ז"ל
מיכאל מימין והוא הצד הראש כמו שכתב
בן עזרא בסדר הדגלים וכ"ש שהוא יותר מבואר
לדעת המקובלים שכתבו כי מיכאל נאחז.
במדת חסד שהוא הדרום שבמרכבה ומשם
התחלת השפע למלאכים אבל משם ולמעלה אין
שר נאחז והמשכיל יבין ומצאתי לספר
צרור המור שכתב עניין נאות לזה וז"ל לפי שאדם
צריך

ישעיה א צריך רחיצה וטהרה כמו שנאמר רחצו והזכו צוה
לעשות כיור וצוה לתת שם מים כי כל הרוצה
להתדבק בשם יתברך ולכנוס למחנה שכינה
צריך להסיר תחילה ממנו דעות זרות שהם
מטמאות הגוף והנפש ולכן צוה ירחצו מים
ולא ימותו וכל זאת ההכנה הצריכה לרוצה
לכנס לעולם העליון וזהו בגשתם אל המזבח
באמרם ז"ל מיכאל הכהן גדול מעלה נשמתן של
צדיקים על מזבח של מעלה וכבר הראת לדעת
מהו מזבח של מעלה כמו שכתבתי לעיל דוגמתו
בתחתונים ולפי שזו הרחיצה צריכה להיות במי
תורה הנקראת מים חיים לכן היה בכיור מים
חיים עד כאן לשונו הרי הדברים מכוונים
ביחד והנה שלמה עשה עשרה כיורות מ׳ בת יכיל
הכיור האחד להיות כי השכלים המשפיעי החכמה
הם עשרה ועל ידן ניתן התורה והחכמה לארבעי׳
יום ועל כן הכיורות מ׳ בת יכיל להיות כי משה
קבל למטה מעשרה התורה וכמו שאמרו מעולם
לא עלה משה למעלה מעשרה ולקמן אם ירצה
השם יתבאר עניין הקדוש שהיה הכהן מקדש
ידיו ורגליו ממי הכיור ודי עתה במה שנתבאר ׃

פרק חמשה עשר

בעניין המנורה אכתוב לך תחלה מה שכתבו רוב
הפרשנים ואחר כך אכתוב לך הנאות לדעתי על
פי הכוונה הנמשכת עד הנה ותחלה אכתוב לך
הנה דין צורתה ותבניתה הפשוט ומתוכה תוכל
להבין פנימיותיה ׃ אמרינן
במסכת מנחות פרק הקומץ אמר שמואל גובהה
של מנורה שמונה עשר טפחים הרגלים והפרח
שלשה טפחים וטפחיים חלק וטפח בו גביעה
כפתור ופרח ושני טפחים חלק וטפח כפתור
ושני קנים יוצאים ממנה אחד אילך ואחד אילך
ונמשכין והולכין נגד גובה של מנורה וטפח חלק
וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנ׳ אילך נמשכי׳
והולכים נגד גובה של מנורה וטפח חלק וטפח
כפתור ושני קנים יוצאים ממנה אילך ואילך
נמשכין ועולין נגד גבהו של מנורה וטפחיים חלק
נשתיירו שם שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים
וכפתור ופרח גביעים למה הם דומין כמין כוסות
אלכסנדרים כפתורים למה הם דומין כמין תפוחי
הכרתיים פרחים למה הן דומין כעין פרחים
העמודים נמצא גביעים שנים ועשרים כפתורים
אחד עשר פרחים תשעה עד כאן לשון הגמרא ׃
כתב הרב המורה פרק חמשה וארבעים
לחלק שלישי מספר המורה הושמה המנורה
הטהורה בבית לכבוד ולתפארת לבית כי הבית
שדולק בו הנר תמיד הנסתר בפרוכת יש לו
בנפש מעלה גדולה וכבר ידעת חזוק התורה
באמונת גדולה המקדש ויראתו כו׳ והנה אף
כי לפי הפשט אלו דברים נאותים בטעם כלל
המנורה מכל מקום לא סר לכתוב בתשובה לבנו
טעם על עניין המנורה בדרך הנסדר וז"ל שם דע
כי הארון הוא משל על הלב בלי ספק והלוחות
שהן נתונין בארון בא המשל על שכל האנושי
שהוא נתן בלב ואמרו והיו הכרובים פורשי׳
כנפים למעלה בא המשל בזה על הריאה שהיא
סובבת בכנפיה על הלב והשלחן בא המשל
על הכבוד כמו שהשלחן נתון עליו המאכל
והמשתה כך הכבוד שמקבל עליו האצטומכא
המונחת עליו שהיא מלאה במאכל ובמשתה
שהוא מבשלם ומחלקם לכל אברי הגוף
והמנורה בא משל בזה על המרה כי כמו שמנור׳
מאירה המשכן כך המרה הגוף ומזבח העולה
ויקרא ו אשר נאמר בו אש תמיד תוקד על המזבח לא
תכבה בא המשל בזה על החום הטבעי הנתון
באדם של עולם אל יחסר ממנו עד יום מותו
ומזבח הקטורת בא המשל בזה על השפע
הנשפע על השכל האלהי שהוא נתון במוח
והמסך בא המשל בזה על המסך המבדיל בין
אברי הנשימה לאברי המאכל והאדנים הם
משל על הגידין והעורקים והכיור והמים שבו
משל על הלחיות הנגרות בגוף והיריעות בא
המשל בזה על העור המכסה את הגוף והקרשים
הם המשל אל בשר הגוף שהוא מחזיקו ׃
ונראה שקרשים גם כן משל על העצמות
שהן דפני הגוף כו׳ עד כאן לשונו הנך
רואה איך דבר הרב ז"ל בטעם המשכן וכליו
בדרך כלל אבל לא בחלק אחד מהן כמו שעשה
בזאת המנורה לפנינו שלא כתב שום טעם לפרט
אחד ממנו והרב לטעמיה אזיל שכתב פרק
ששה ועשרים מחלק שלישי מספר המורה שאין
טעם למצות אלא בדרך כלל ולא לפרטים וכתב
שם וכל מי שיטריד עצמו לתת סבה לדבר מאלו
החלקים הוא בעיני משתגע שיגעון ארוך ואינו
מסיר בזה ההרחקה אך מוסיף הרחקות ומי
שידמה שאלו יש להם סבה הוא רחוק מן האמת
כמי שידמה שהמצוה כולה היא ללא תועלת עד
כאן לשונו אך אמנם כאשר
ראינו חכמי ישראל וגדוליהן שתו לבם גם לזאת
ודברו בחלק המצות בכל יכלתן עד מקום שהיתה
ידן מגעת וכן נמצא במדרשי רבותינו ז"ל ובפרט
בקרבני המלואים וחנוכי הנשיאים שהאריך בזה
במדרש רבתי פרשת נשא ובדרך זה הלך
החכם אבן עזרא כמו שכתב משמו בעל העקידה
פרשת יתרו ואחריהם נמשכו חכמים אחרונים
ז"ל. והלכנו בדרכיהם עד הנה עזרונו השם
יתברך נבאר גם המנורה הטהורה הזאת בדרך
כלל ופרט ואביא תחלה דברי בעל העקידה
שנתן

שנתן טוב טעם ודעת בכל חלקיה לאורך ולגובה
כאשר תראה פרשת תרומה שער תשע וארבעים
ואכתוב לך בקצרה כוונתו אף על פי שהוא
האריך בה מאוד אמרו ז"ל צורת המנורה
תבניתה מלאכתה לעבודת׳ זאת הי׳א צורת האדם
השלם שחכמתו תאור פניו וכמו שאמר החכם
נר״י נשמת אדם ועניין הקנים יורה קניין דבר משלי כ
מעניין הרואה שם הקרוב שנאמר קנה״ חכמת סס ד
קנה בינה והגביעים ירמזו אל קיבול והשמיעה
כמו שהם צורת כלים מקבלים ומחזיקין הדבר
הנתון בתוכן והכפתורים יורו על הגלות והראות
עינים כמו שהם בולטין ונראין סביב הדבר
שנעשו לו למראה והפרחים הוא סבת הצמיחה
מהדבר אשר לא היה מתחילה ולזה אמרו
שהיו גובהה של שמונה עשר טפחים שהוא שיעור
קומת האדם הבינוני וגם הוא מספר י״ח לומר
שהחי המאיר המזהיר היים למשוך אל ענייני׳ם
אשר תרמזנו צורת המנורה הזאת והנה
כאשר ת֗כה מספר הי״ח במספר היסודים הארבע
אשר מהם נבנה האדם החי הנה יעלה לשבעים
ושתים והוא מספר שניי חיי האדם ע״ב קרוב
כמו שנאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה וגו׳ . תהלים צ
ואם תוציא הבזק של הפתילה ישארו
מדוייקים ואמרו רבותינו ז״ל שהיה לך בתחלתה
שלשה רגלים הם רומזים שלשה התחלים אשר
הם סבות כל הויה החומר והצורה והעדר ולמעלה
מהן השדה שהיא כמו תיבה לרמוז כי מאלו
התחלות בא אדם אל העולם שכן העולם נקרא
בלשון חכמים אכסדרא ושדה כדאיתא במסכת
בבא בתרא ומן השדה יצא פרח והוא הצמיחה
הראשונה אשר בפעולת החיונות אשר בו יתחיל
האדם לבחור בטוב ולמאס ברע וזה ימשך לו עד
שנים עשר שנה ולזה היו ברגלים ובשדה ופרח
שלשה טפחים אשר בהבאת הארבע הם שנים
עשר אמנם משנת שלש עשרה זרת
ואילך בא לכלל מצות אבל לא תחזיק בו זה
העיון עד הגיעו לכלל עשרים ולכן אין בית
דין שלמעלה עונשין כי אם מעשרים ואילך
ולזה היו בקני המנורה סמוך לפרח התחתונה
הנזכר שני טפחים חלק רמז לשמונה שנים
עד תשלום העשרים שבהן האדם חלק מהמעשים
הנאיתים עם שכבר צמח בו סימן טהרה ,
ואולם כאשר עבר עשרים ומתחיל שנת אחד
ועשרים , אז בא לכלל שמיעה וקבלת הלמוד
והמוסר שיעור שיראה ממנו ולחוץ ולזה
היה בסוף העשרי׳ ותחלת האח׳ ועשרים טפח שבו
גביע כפתור ופרח וכבר אמרנו שהם סבות
הקבול והראות השלימות וצמיחתו בשעור יותר
גדול מהראשון׳ אמנם אחר זה
היה שני טפחים חלק שהם שמונה שנים אחרים

שעומד על עניין אחר כי עד הגיעו לכלל שלשים
לא יביאו מעשיו מסודרין על ידי בישול וכל שכן
בהגיעו לל״ב כי אז יקנה לב דעת לפעול פעולת
השכל אם מהעיוניי׳ אם מהמעשיות ולזה
אחר שני טפחים חחלקים היה הכפתור הראשון
שבו יתהיל לצאת הקנים כי אז באמת יתחזק
לעורר בחיותיו השכליות והחושיות להתייחד
לעבודת השכל ולשאת משאו לכלם יעשה מה
שכיון בהם הבורא יתברך שמו ויתרומם ביצירתו
והנה החכמה העליונית חלקה הפילוסוף
לשלשה ושלשים מעלות ׳ זו למעלה מזו
הראשונות הכח אשר בו ידע הדבר הנקנה
במופת לקח מהקדמות שאין עליהן מופת כמו
המוחשות או המשכלו׳ הראשונ׳ השני כח למעלה
מזה שבו יוכל לדעת ולברר אמתת הקדמות אלו
אשר לקח להתחלות ראשונות אם הם צדקות
ואמתות ושני אלו הכחות יאמרו בחלק אחד מן
העיון כאלו תאמר בחכמה מיוחדת כמו הרפואה
והתכונה וזולתם אמנם יש כח
למעלה מזו והוא אשר ישיג וידע על השלימות
כלל הנמצאות בסבותיהן והתחלותיה בהחלט לא
בעיון חלקי והמעשי גם כן יחלק ל״ג חלקים
הנהגת אדם עצמו והנהגת ביתו והנהגת מדינתו
והמעל׳ הוא הנהגת המדינה והוא בדמות חלק א׳
מהעיוני שהוא לוקח הנהות הנימוסיות ודן דין
אמת לפי הנימוס אמנם יש כח
אחר מעולה ממנו והוא השכל וידיעת סודות
הנהות הנימוס וטעמן על נכון עד שישכיל לישב
הנימוס לפי מקומו ושעתו והוא הדן דין אמת
לאמתו כפי צורך השעה והוא כדמות השני מן
העיון אבל עדיין שני חלקים אלו הם חלקיים ויש
מעלה שלש׳ והוא כח התבונה הכולל שיוכל
להשים דת ונימוס בכל מדינה או המדינות והוא
ידיעת הכוללים החלקיי׳ לשום נימוס בכל הדברי׳
וידוע כי אדם אי אפשר לו לעלות כל המעלות
בבת אחת אבל ישיגם בזו אחר זו לכן היה
במנורה שני קנים הראשונים כי בזמן הל״ב הנרמז
במדת הטפחים כבר התחילו להראות ולפרסם
בופעולת השכל אם העיון ואם אל המעשה מדרג׳
יותר מאלו מדרגות שאמרנו ולכן היה שני
הקנים אחד מימין להראות אל הקניים הדעת
ואחד לשמאל והוא השלימות הראשון אשר כנגדו
במעשה אמנם בכל קנה מהם
שלשה גביעים לרמוז אל שלשה מיני השמיעה
החושיות והשמיעה הלביות רצוני ההכנ׳ והשמיע׳
הרצוניות שהיא קבלה לעשות והיה אחריה בטפח
הרצוף כפתור ופרח לומר שמשם ואילך יראה
בשלמות צמיחה שני אלו השלימות והיה טפח
חלק עד הכפתור השני כי מזה יהיה מתחילתה
כפתור ראשון עד כפתור השני שני טפחים ואז
יהיו

יהיו כולן עשרה שהם מספר השנים לפי הנחותיו
ארבעים ומשם יוצאים שני קנים אחרים והם
מדרגות עליונים יותר מן הראשונים כי בן ארבעי'
לבינה ואלו השני קנים מורים על קניין מדרגת
השנים מן העיונים והמעשי ומשם
עוד שני טפחים חלק שהוא אז קרוב אל שנת
החמשים התחילו שני קני מונרה אחרים שכבר
הגיע ונראה בו החכמה הכוללת המקפת בכל
הנמצאות ובכל הידיעות שהיא המדרגה העליונה
שבעיון ובמעשה הרי לך טעם נכון לששת הקני'
היוצאים משני צידי המנורה עד תום שלש עשר'
טפחים ממנה שהם משנות האדם נ"ב וטעם
היותן אלו לימין ואלו לשמאל על דרך שאמר
החכם אורך ימים במינה וגו' הנה עוד משלי ג
היה בקנה האמצעי שהוא עצם האדם וקומתו
אחר שני טפחים חלק עוד שלשה גביעים כפתור
ופרח והבזק אשר בו האור מבהיק בו למעלה
להורות כי האיש השלם ראוי שיתיישר בכל אילו
השלימיות שקדמו אל פני המעלה רצה לומר
לעשות רצון בוראו בבריאת מבלי נטות לימין
ושמאל כמו שהיה קנה אמצעי עמוד נצב בלתי
פונה לכאן ולכאן ואורה הולך ואור נוכח פני יי וזה
יהיו סבה שיפנו אורות כל הקנים אליו על דרך
שאמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים עד כאן
לשונו׳ והנה החכם הנזכר
לעלה נתן טוב טעם בכל חלקי המנורה וכל
דבריו בנויין על עמודי חן החכמה אבל לא שם
פניו אל הכלל שאמרו בגמרא נמצא גביעים
שנים ועשרים כפתורים אחד עשר פרחים
תשעה ובוודאי כוונו לדבר מה שאמרו נמצא
כו׳ כי בלא זה מניינן למה לי ולזה
תמצא הרמב"ן ז"ל שכתב פרשת תרומה חכמת
המנורה בגביעה וכפתוריה ופרחיה מאין תמצא
ונעלמה מאוד והנה מצינו שנאמר החכמה
מאין תמצא והוא ענין הציורים אלו וכמו שיתבא'
אך נשלים תחילה דברי הראשונים ז"ל בעניין
זה והרב שם טוב כתב פרשת בהעלותך דבר
נאות על פי כוונת בעל העקידה וזה לשונו באו
במנורה שלשה דברים מקשה ואם לא עשה
מקשה פסולה וצריכה להיות של זהב

אמנם כשרה משאר מתכית וגביעיה
וכפתוריה אינן אלא ליופי בעלמא כמו שבאדם
שלשה מיני אברים יש מהן שאם לא היו מת
לשעתו ככבד ולב ודומיהן ויש אברים שהיה
אפשר לחיות מבלעדיהן אבל עושין החיים יותר
טוב כאזנים ועינים כי מצינו הרבה עורין וחרשין
חיין אך חיות שאינו טוב׳ אמנם
נבראו השערות והגבות של עינים שהם על צד
היופי לבד עד כאן לשונו והמקובלים בפרט
הרקנט והבחיי ביארו דבר המנורה על דבר נע"ל
על פי קבלותיהם ולא רציתי להאריך בו כי לא
נתנו שום טעם לפרטיה רק על הכלל׳
ועוד כי כבר רמזתי כל דבריהם בעניין המזבח
והרוצה לעמוד על דעתם בטעם המנורה יעיין
בספריהן׳ ואומר שיש ליתן
טעם נכון לקצת חלקי המנורה על פי מדרש
רבותינו ז"ל אך אינו נאות על פי כוונתינו ש
הנמשכת עד הנה בבניין המקדש וכליה מכל
מקום לא אמניע לכתוב מה שנראה על פי
דבריהם ואחר כך אכתוב מה שנאות לומר על פי
הכוונה הנמשכה׳ אמרו במדרש
תנחומה והביאו הבחיי המנורה היתה בשבעה
נרותיה נגד שבעה ככבי לכת שהם שצ"ם חנכ"ל
וכמו שהן מאירין ודולקין יום ולילה כן היה הנרות
דולקים יום ולילה והנר האמצעי נגד גלגל חמה
שהוא תדיר באורה והוא אמצעי לשבעה ככבי
לכת ולהיות כי מקצת חכמי התכונה כתבו
שכל ששה הככבים מקבלים אור מהשמש ואין
להן אור מעצמן אפיל' אותן שלמעלה מן השמש
כמו שכתב בעל התמונות הארץ על כן מטיבין
ומדליקין כל הנרות מנר האמצעי וידוע כי
חמה ולבנה הם המאורות הגדולים מבין שאר
הככבים כמו שנאמר ויעש אלהים את שני בראשית א
המאורות וגו'׳ על כן היה נחלק
הטבת הנרות על שני חלקים חמשה בפני עצמן
קודם לדם התמיד ושני הנרות אחר דם התמיד׳
וכתב הבחיי כי שנים ועשרים
הגביעים הם שנים ועשרים אותיות התורה וכנגד
שנים ועשרים חלקים שבעולם השפל ואלו הן
רוח מים אש שבעה ככבי לכת שנים ועשר
מזלות כו' ואני אומר כי על פי מדרשי חכמים
ז"ל יותר נאות לומר כי היה גובה המנורה
שמונה עשר כי כלל הגלגלים הם שמונה עשר
כמו שכתבתי לעיל והיו הגביעים שנים עשרי' כי
ארבע סבות יש לתנועות הגלגל ובין הכל שנים
ועשרים כמו שנתבאר לעיל ולהיות כי
הגלגלים מקבלין השפעתן מלמעלה לכן בא
הרמז בגביע שהוא כוס ארוך לקבל מה שנותנין
בו והיו כפתוריהם אחד עשר לרמוז על שנים
עשר מזלות הנכללות באחד עשר חלקים כמו
שנתבאר לעיל׳ ובא הרמז בכפתורים
להורות על עגולתן כי אף שמונין תחלת המזלות
מטלה אינו אלא דרך הנחה בלבד אמנם
אין להם תחלה וסוף בדמות כל דבר עגול והוא
הכפתור והיו הפרחים תשעה כי הכדורים הם
תשעה שבעה משרתים וגלגל הככבים וגלגל
היומי ועל ידי כחן והשפעתן בארץ כל העולם
יוצא פרח ציץ׳ עוד שמעתי
דבר נאות מעניין זו על מחלוקתן במנחות אי
המנורה היתה עומדת בין צפון לדרום ונר
המערבי׳

המערבי הוא האמצעי מפני שהיה נוטה למערב או אם היו מונחים בין מזרח למערב ונר השני היה נקרא נר המערבי ושמעתי מחכם אחר נקרא רבי יהודא טעם נאות בזו כי נפל מחלוקת גדולה בין חכמי התכונה במעמוד השמש אם היא למעלה מכוכב ונוגה ואז הנר המערבי הוא באמצע׳ אמנם לדעת מקצת׳ נוגה וכוכב הוא למעלה מן השמש ואז נקרא נר השני נר מערבי בהיותה בגלגל השני וכבר האריך המורה בשני דעות אלו בחלק שני

ובהיות כי נר המערבי היה נגד השמש על כן היה דולק כל היום ושאר הנרות היו דולקים רק מערב ועד בקר כמו שהוא העניין בשאר ככבים שאין אורן מבהיק רק בלילה והשמש זורחת כל היום ולכן אמרו פרק במה מדליקין וסוף פרק כל הקרבנות שנר המערבי היה עדות לישראל ששכינה שרויה בתוכם שבו היו מתחילין ומסיימין כעניין השמש שבו מתחיל הזריחה והשקיעה׳ והרלב״ג פרשת תרומה כתב וזה לשונו המנורה היא מורה על נפש המרגשת והושם במנורה האור שהוא המראה היותר מוחש עד שכבר ישים שאר הדברים נראים ומה שישים זולתו בתואר מה הנה הוא ראוי שיהא בו התואר ההוא ולהיות הראות הנכבד שבחלקי נפש המרגשת עד שהוא הולך במדרגות השלימות מהם באופן מה העירה עליו התורה להורות על נפש המרגשת והנה היו מדליקות המנורה בשמן זית זך כתית כדי שתהיה מאירה תמיד באופן אחד בזולת תמורה להורות על שהנפש המרגשת היא בעצמה תמיד בעניין אחד ואף על פי שכבר תתחלף בחוזק ובחולשה מפני ההתחלפות כליה כאלו תאמר שהזקן לא יהיה ראותן שלום בראות הבחור מפני חולשת עין הזקן לא מפני חולשת כח הרואה והנה היה אור המנורה לצד המערב רוצה לומר אור הנר האמצעי לפי שאצל המקום ההוא היה מה שיורה על ההויה ואצל המזבחות שהיו מורים על ההפסד לא היה מאיר הנר כי המקום ההוא היה מורה על ההפסד והעדר הצורה והנה תמצא גם כן במנורה מה שיורה על שהגרמים השמימיים משגיחים בשמירת הבעל חי׳ ומהם תסודר הוייתם והפסדם ולזה היו בא בה שבעה נרות להורות על שככבי לכת משגיחים בשמירת׳ ובאה המצוה שיהיו מדליקין המנורה בערב ובבקר כי ביום יעלו ששת מזלות ובלילה יעלו ששה מזלות אחרים ומזלות היום עוזרים אל ההויה ומזלות הלילה עוזרים אל ההפסד׳ כי ביום האחד יתחדש ארבעה תקופות כמו שיתחדשו בשנה והעניין בזה בא גם כן העניין בלחם הפנים אלא שבלחם הפנים היה אורך זמן עמידתו מורה על שבעה ככבי לכת ומספר החלות על׳ שנים עשר המזלות ובמנור׳ העניין בהפוך כי אורך זמן העמידה מורה על הפועל המזלות השנים עשר ושבעה נרותיה מורים על פעל שבעה ככבי לכת בכ״ח ואולי היה העניין כן לפי שפועל התקופות השמשיות יותר נגלה בצמחים מפועל התקופות היומיות׳ ומפועל ככבי לכת ואולם בבעלי חיים ימצא העניין בזה בהפך וזה מבואר מאד בעניינם

ולהיות הגביעים והכפתורים וההסתעפים לסעפים מפועל הצמחים הנה היתה המנורה בזה התאר להורות על שהנפש המרגשת לא תהיה כי שם לבעלי חיים כי היא במדריגות השלימות וצורה לנפש הצומחות ואולם שההסתעפות הוא מפועל הצמחים הוא מבואר אלא שבקצת מוגבל ובקצתם בלתי מוגבל ואולם בבעלי חיים היה ההסתעפות אשר באבריו מוגבל לא ישתנה אם לא מהכרח החומר כמו שהתבאר בטבעיות ואולם הפרחים הוא מבואר מעניינים שהם מפועל הצמחים וכן הכפתורים כי הוא מה שיעשה בצמח קודם שיוצא הפרח וממנו יצא הפרח והוא בדמות כפתור תקיף בו קלפה והיא בצורת ביצה ששני ראשיה הדין ובתוכו יתהוה הפרח ואחר תפתח הקלפה ההיא וביציאת הפרח תשאר הקלפה כדמות גביע משוקד וזה כלו מבואר מעניין הצמחים ואולם מספר הגביעים והכפתורים והפרחים היה להעיר על עניין אחר נפלא והוא שהנפש המרגשת תעזור לנפש המדברות להשיג המושכלות במה שתמציא לו מהמוחשות׳ וכבר ידעת כי מהמוחשות ננקה המשכלות אלא שקצתם תמצא בהן המושכל מכוסה בקלפות רבות רצה לומר שכבר נתערבו בהם משיגים פרטים רבים וקצתם ימצא בהם מושכל המופשט מהרב׳ מאלו הקלפות לפי שכבר הופשטו מהם הרבה מהמשיגים הפרטיים כמו שנזכר בספר החוש והמוחש וקצתם לא ימצא בהן המושכל בכח אבל הם יד להשגת המושכל כמו שהגביעים הם יד ללקיחת הפרחים הדבקים בהם והוא מבואר כי באמצעות החוש המשותף והדמיון וכח הזוכר ישלם לנו מהמוחשות השגת המושכלות וכבר יגיעו להם המוחשים באמצעות החושי׳ שהם חמש והחושים היותר נכבדי׳ שבהם והעוזרים יותר אל השגת המושכלות הם חוש השמע וחוש הראות והנה חוש הראות הוא יותר נכבד ויותר עוזר בזה מחוש השמע וכבר התבאר בביארנו לספר שיר השירי׳ אופן החכמת בהמשל מה שיקח השכל מהחושים להשגת ההקדמות הראשונו׳ לרעיה בשושנים כי השושני׳ הם הפרי בכח וכן המוחשות המגיעות לאדום הם בכחהפרי שהוא המושכ׳ מהם ואולם המשיל השגות חוש המשוש והטע׳ והריח לגביעים שאינם הפרי

הפרי בכח אבל הס יד ללקיחת מה שהוא הפרי בכח והמשיל השגת חוש השמע לכפתור שבו הפרח בכח והמשיל השגת חוש הראות לפרח שהוא הפרי בכח ולזה היה בכל קנה מאלו הקנים שלשה גביעים וכפתור ופרח והיו כלם מאירים לצד הקנה האמצעי והקנה האמצעי מאיר לצד הכרובים כי הנפש המרגשת תכין לנפש המדברת המוחשות אשר יצטרכו לה להשגת המושכלות באמצעי החוש המשותף והדמיון והכח הזוכ׳ ושאר הכחות העוזרות לזה לפי מה שהתבאר בטבעיות

והנה היה הפרח אצל רגלי המנורה להורות על שהסתעפות כחות הנפש המרגשת

אמנם כיון להבין להנפש המדברות מה שיעזור אותו להשגת המושכלות במה שתבין לו שבו המושכלות בכח והוא המכוון ראשונה ואחר זה הושם שם גביע וכפתור ופרח להורות שבאלו השלשה פנים ימצא מה שיובן לנפש המדברות מהמוחשות באמצעות הנפש המרגשת להשיג המושכלות בכח והוא המכוון ראשונה ואחר זה הושם שם גביע וכפתור ופרח להורות שבאלו השלשה פנים ימצא מה שיובן לנפש המדברות מהמוחשות באמצעות הנפש המרגשת להשיג המושכלות׳ וזה מבואר מאוד למי שעיין בחכמת הנמצאות ואולם הכפתור שיהיה במקום יציאות הקנים הנה עם שהיה לנוי ולתת חוזק למנורה הנה הוא מורה על שהסתעפות הנפש המרגשת לאלו הכחות היה מכוין לזה התכלות כי יגיעו המוחשות מקצת לקצת ויתנקו מהמשיגים ההיולניים והקלפים באופן שיקל לשכל להפשיט מחומריהם ולזה היו הפרחים בהם עם קליפתם במקום יציאת הקנים ובסוף העניין ימצא בהם הפרח בזולת הקליפה והוא אצל המקום אשר יתנו ממנו אורם קצתם לקצת

להורות שבסוף העניין יתנקו מוחשות הרבה מקלפותיה באמצעות כחות אלוה וכבר התבאר שהעניין הוא כן בספר החוש והמוחוש

והנה היתה המנורה מחתיכה אחת במספ׳ עם רבוי חלקיה להורות על שהנפש המרגשת היא אחת ואף על פי שכחתיה רבים

ולזאת הסבה בעצמה היתה בכללה מכבר זהב כדי שינוח בה האחרות בכל הפנים שאפשר והנה היתה גובה המנורה בקומת אדם הבינוני שהוא שלשה אמות לפי שהוא מורה על עניין האדם׳ עד כאן לשון החכם אלו הטעמים שמצאתי בטעם כלל ופרט׳ המנורה כדברי רבותינו זכרונם לברכה אבל לפי מה שנתבאר במדות המקדש שבא העניין נגד מקדש שלמעלה ולהורות על דברים עליונים נראה לי גם כן שזהו עניין המנורה

בכל חלקיה ואי אפשר שלא בא במנורה דב׳ חדש על כן איחד פירק בפני עצמו להורות בו דעתי בזה •

פרק ששה עשר

הנראה שהמנורה היא רומזת על התורה שבכתב שהיא המנורה הטהורה המאירה ביום ובליל כמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו׳ ואבאר (ירמיה ג) לך בדרך זה אם ירצה השם כל חלקיה ופרטיה והנה ציוה השם יתברך בהדלקת המנורה תוך המקדש שהיא דוגמת העולם בכללו כמו שנתבא׳ להורות כי עיקר סבת קיום המקדש הוא בהארת נרות המנורה ובאורה נראה אור ובהיות כי התורה נתנה על ידי הנבואה לכן סמכתי באור עניין המנורה לבאר עניין הכיור המורה על הנביאם והנחתי באור מזבח הקטורת אחר באור המנורה ואחריה סדרתי עניין השלחן הקשור עם המנורה זה בזה כמו שיתבאר כי ענינים קשור זה בזה והיו לאחדים בידינו כי על מי הכיור נדלקו נירות המנורה ועל ידי נירותיה נערוך הלחם על השלחן ועל ידי שתיהן מקטירי׳ קטורת כמו ישתבאר לך בעמדך על הביאור וקודם שארד לדבר בחלקי ופרטי המנורה תחלה אומר שנמצא לרבותינו זכרונם לברכה במדרש רבה שהכסימו לזה וזה שאמרו במדרש והביאו בעל העקידה וזה לשונו מצאתי כתוב חומשי תורה נגד המנורה נאמרו בראשית שבעה תיבות נגד שבעה נרות אלה שמות אחד עשר תיבות נגד אחד עשר כפתורים ויקרא תשעה תיבות נגד תשעה פרחים וידבר שבעה עשר תיבות נגד גובהה של מנורה שהיא שבעה עשר טפחים ומשהו ואף על פי שבמנחות חשיב שמונה עשר טפחים כיון שהאחרון חסר לכך לא נכתבה תיבה נגדו׳ אלה הדברים שנים ועשרים נגד שנים ועשרים גביעים עד כאן לשונו׳ עוד מצינו ז״ל מאמר פרק הקומץ יתבאר לך ממנו כוונתינו

אמרו שם תניא אמר רבי יוסי בר חנינא ארון של אש ומנורה של אש ושלחן של אש ירדו מן השמים וראה משה ועשה כדוגמתן שנא׳ וראה ועשה כתבניתן אשר מראה בהר אלא (שמות כה) מעתה דכתיב והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר הכא נמי הכא כמשפטו התם כתיב (שם כו) כתבניתו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גבריאל חגו׳ כמין פסקייא היה והיה מראה למשה מעשה המנורה עד כאן לשונו

ונראה מכוונתם כי שלשה כלים אלו תבניתם ירד באש והיא התורה הניתנה באש כמו שנאמר מימינו אש דת למו כי המנורה היא (דברים לג) דוגמת

דוגמת התורה שבכתב והשלחן דוגמת התורה
שבעל פה והארון נגד עשרת הדברות וכמו
שיתבאר לקמן אם ירצה השם אמנם
שאר הכלים נאמר בהן כמשפטו כי היו דוגמת
חלקי העולם ששייך לומר בהן משפט והוא
ההנהגה הטבעיות הנקרא בפי החכמים משפט
כמו שפירש בעל העקידה באמרו בתחילה עלה
במחשבה לברא את העול׳ במיד׳ הדין כו׳. וכן כתב
הרל״בג פרשת בראשית ואמרו שגבריאל היה
לבוש פסקים כו׳ והוא כינויי לכח אלהי
שהיה עם משה שלמד התורה ונקט גבריאל
כמורגל בפיהם כמו שאמרו אתא גבריאל כו׳.
וכמו שפירש הרשב״א בפי׳ אגדותיו ועוד
במדרש תנחומא פרשת בהעלותך וזה לשונו
במדבר ז ויקריבו נשיאי ישראל כל הנשיאים הקריבו חוץ
מנשיא של לוי ומי היה זה אהרן שנאמר ואת
פס יז שם אהרן תכתוב על מטה לוי והיה אומר אוי לי
שמה בשבילי אין הקדוש ברוך הוא מקבל שבטו
של לוי אמר הקדוש ברוך הוא אל תירא לחנוכת
גדולה מזו אתה מוכן הקרבנות בזמן שבית
המקדש קיים הם נוהגים אבל הנרות לעולם שנ׳
פס ח אל מול פני המנורה יאירו כו׳ והנה יש
לתמוה אמדרש זה. שהרי גם נרות
המנורה אינן נוהגין רק בזמן שבית המקדש קיים
או איך הביאו ראיה ממה שנאמר אל מול פני
המנורה יאירו שנירות אלו נוהגין תמיד ולכן
נראה דרך זה שכתבתי כי המנורה שהיא התורה
המאירה לעולם נוהגת לעולם ולכן נאמר
אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ובדרך
הפשט היה לו לומר ששת הנרות ולא שבעת
כי עכשיו שנ׳ שבעת נרות יש להקשות לאיזה
מול פני המנורה יאירו וכבר תיקן רשי ז״ל
זה בפי׳ לחומש בדרך הפשט לכן הביא
במדרשם שעיקר המנורה היא אינה אלא לרמז
על דבר אחר שנקרא מנורה ואז עולה כהוגן מה
שנאמר אל מול פני המנורה יאירו שבעת נרות
ובמסכת סנהדרין פרק זה בורר
זכריה ד ויאמר אלי שני בני יצהר העומדים וגו׳ ושנים
זתים עליה יצהר אמר רבי יצחק אלו תלמידי
חכמים שבארץ ישראל שנוחין זה לזה בהלכה
כשמן זית ושני זתים עליה אילו תלמידי חכמים
שבבל שמרירין זה לזה בהלכה כזית הרי מבואר
נגלה שאם השמן הדולק על המנורה הוא התלמי׳
חכם אבל המנורה עצמה היא התורה כי המנורה
הטהורה היא דמות התורה הנקרא אורה שנאמר
משלי ו ותורה אור. ואל פי זה נראה לפרש כל
חלקיה ופרטיה כי שבעה נרות המנורה הם נגד
שבעה חלקי התורה כמו שנאמר חצבה עמודיה
שבעה והם שבעה חכמות שכלולים בתורה או
כמ״ד פ׳ כל כתבי הקודש רבי אומר שבעה ספרים

הם ויהי בנסוע הוא ספר בפני עצמו וכן הוא
בבראשית רבה פרשת תולדות ואף החולק על
דברי רבי וסובר שאין התורה נחלקת רק לחמשה
חומשים מכל מקום לא יחלוק בזה שפרש״ ויהי
בנסוע הוא חלק בפני עצמה עד שמשו׳ מחלוקתן
לא יפסיד עלינו הפירוש הזה והיה בכל צד נרות
בימין ובשמאל על דרך אורך ימים בימינה
ובשמאלה עושר וכבוד. והיתה של זהב
כמו שנאמר יקרה היא מפנינים והיתה מקשה
כולה חתיכה אחת כי אף שכלולה משבעה חלקי׳
אינה אלא אחד והיתה מקשה כי התורה התומה
ניתנה בלא פירוד והיו הגביעים שנים
ועשרים נגד שנים ועשרים אותיות והיו הגביעים
כמין כוסות כי התורה נקרא כוס ישועות וכוס של
רויה ונאמר יי׳ מנת חלקי וכוסי והיא הגביע׳
אשר ישתו בה האדונים הם האנשים הצדיקים
והמשכילים והיו אחד עשר כפתורים נגד אחד
עשר עיקריה ושרשיה כמו שכתב בעל עיקרים
פרק חמשה עשר מאמר ראשון וזה לשונו נמצא
לפי זו הדרך שעיקרים והשרשים הם אחד עשר
מציאות השם יתברך לארבע שרשים הנמשכים
ממנה שהם האחדות ושאי׳ גוף ולא כח בגוף ושאין
לו התלות בזמן ושהוא מסולק מן החסרונות
ותורה מן השמים ושרשיה הנתלים בה שהם ס
ידיעת השם והנבואה ושליחת השליח ושכר
ועונש ושורש הנתלה בה שהוא ההשגחה עד
כאן לשונו ואף כי הרב אברבנאל בספרו
ראש אמנה טען על מי ששם לתורה שרשים
ועיקרים שהרי אנו צריכין להאמין בכל התורה
אין לדבריו שורש ועיקר בזה כי כן מצינו ז״ל
אמרם פרק אלו הן הלוקים בא דוד
והעמידן על אחד עשר בא ישעיהו והעמידן על
ששה כו׳ עד בא חבקוק והעמידן על אחת שנא״
צדיק באמונתו יחיה הנה אלו הנביאי׳ הראשונים
עשו כללים לתורה וכללו כל התורה במקצת
המצות כמו חבקוק שהעמידן על אחת והוא
האמונה שכולל מצות הרבה ובדרך שאמרו ז״ל
שהלל למד להוא גר כל התורה על רגל אחד
והוא מה דסני לך לחברך לא תעביד והוא כלל
התורה ואידך פירושא הוא וכן עשו האחרונים
ז״ל בארו לנו עניין האמונה והוא עניין אמונת
העיקרים על אמיתתן ובזה יקרא מאמין ובכפיר״
אחד מהן נקרא כופר בעיקר כמו שכתב הרמ״בם
פרק חלק ולכן אין להשגיח כלל בזה בדברי
הברבנאל ז״ל והמנורה הטהורה תהיה תמיד
נגד עינינו להאיר לנו עניין העקרי׳ בדרך שנתבא׳
והנה היו הכפתורים של זהב עשויים בדמות
תפוחים ממש כמו שאמרו כתפוחי הכרתיים כי
הוא רמוז על החכמה כמו שאמר שלמה עליו
השלום תפוחי זהב במשכיות כסף ואמר בשיר
השירים

שיר השירים ב השירים כתפוח בעצי היער כו׳ והיו הפרחים
תשעה נגד תשעה אמונות אמיתיות שראוי לכל
בעל התורה להאמין בהן וכל הכופר באחד מהן
נקרא מין ובמסכת שבת פרק חבית
ישעיה כז הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל תני רב
יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין
ופרחין לתורה הרי שדברי תורה נמשלים לציצין
ופרחים ואלו האמונות הם תשעה מלבד
העקרים והנה בעל העקרים מנא׳ בפרק
שלשה ועשרים מאמר ראשון ששה מהן וזה לשון
האמונות שראוי להאמינם כל בעל תורת משה
שהן נמשכות לעיקרים שהנחנו אף על פי שאינן
שרשים אליה הן ששה האחד מהן הוא חדוש
יש מאין והשני הוא מדרגות נבואת משה רבינו
עליו השלום שהיא למעלה מנבואות כל הנביאי׳
השלישי הוא שלא תנסוח תורת משה ולא
תשתנה ולא תומר בזולת והרביעי בשלמות
האנושי יושג במצוה אחת ממצות התורה
החמשי היא אמונות תחיית המתים הוא ביאת
משיח׳ עד כאן לשונו׳. והאריך שם
בנותנו טעם לכל אלו האמונות שראויין להאמין
ואני ראיתי למנות עוד שלשה והם הבחירה
והוא שרשות האדם נתונה לכל אדם וכמו
שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים
וכבר כתב הרמב״ם ספר המדע פרק
חמישי מהלכות תשובה שעיקר זה הוא עיקר
גדול והוא עמוד התורה והמצוה כמו שנאמר
דברים ל ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב
וגו׳ וכן כתב בעל עיקרים פרק שלישי
מאמר ראשון רק שבעל עיקרים לא רצה למנאו
באותן אמונת שכתב פרק כ״ג לפי שאותן אמונת
הם דווקא למאמין בתורת אלהים אבל הבחירה
הוא עיקר לכל הדתות אף לדת נימוסיות כי אם
אין בחירה יתבטל הדתות כולן כמו שביאר בעל
עיקרי׳ פרק שלשה שם והשני הוא הקבלה שראני
שימשך האדם אחר קבלת האבות שכתב בעל
העיקרים שהוא עיקר כולל לכל דתות אלהיות
שלא יצויר מציאתן זולת׳ וכבר האריך פרק
תשעה עשר ופרק עשרים שם בעניין הקבלה
שם לב וכמו שנאמר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך
וגו׳ דבר ידוע שזו הוא אמונה צריכה
לתורה כי בלא זה יתבטל התורה בכלל ומה
שלא מנא׳ בעל עקרים הוא להיות אמונה כולל
לכל הדתות האלהיות והוא לא מנה רק מה שהוא
אמונת אמיתיות לתורת משה׳ והשלישי
שראוי לעבוד להשם יתברך שמו ולא לזולתו כמו
שמנאם הרמב״ם בעיקר א׳ ובעל עיקרים כתב
פרק שלישי שאין ראוי למנותו בעיקר כי אף על
פי שהוא ממצות התורה כמו שכתוב לא יהיה לך
וגו׳ מכל מקום אינו עיקר שתתלה בו התורה
בכללה כי המאמין שהשם יתברך שמו אמת
ותורתו אמת אלא שהוא מכניס אמצעי בינו ובין
שמות כ השם יתברך הנה הוא עובר על לא יהיה לך אבל
אינו עיקר שתפיל התורה בכללה ולמה ימנה
אותה הרב ז״ל עיקר עד כאן לשונו ולפי
עניות דעתי אני רואה בזו דברי הרמב״ם כי על ידי
שעושה אמצעי בינו להשם יתברך תפול התורה
בכללה כי זהו הגורם כפיר׳ אחר כך ביי׳ ולומר
שאין שם אלא האמצעי לבד כמו שעל ידי זה
נשתרבב העבודה זרה בעולם׳ כמו שכתב
הרמב״ם בספר המדע בתחלת הלכות עבודה זרה
והוסיף בזה בספר המורה חלק ראשון פרק ששה
ושלשים והאריך שם בזה להראות
שעל ידי אמונת האמצעיי׳ נשתרבב עבודה זרה
בעולם ואף כי הרב אברבנאל האריך בספרו
ראש אמנה פרק שנים עשר החזיק כדעת הרמ״בם
להסיר מהן כל טוען וכתב שראוי למנות זה
בעיקר על כן ראוי למנותו בכלל עיקרים ולכל
הפחות באמונה אמיתית יותר משאר אמונות
האמיתיות שמנאן בעל עיקרים ובין הכל הוא
תשעה והם תשעה פרחים המנורה ולזה
אמרו במדרש בראשית רבתי פרשת מקץ רבי
טרפון כשהיה שומע דבר מתוקן אמר כפתור
ופרח להיות כי המנורה וכפתוריה ופרחיה רמזו
כולן על ענייני התורה ודבריה הראויי׳ לשמוע
והיה בין הכל במספר שנים וארבעים ואפשר שלזה
תהלים סח רומז הכתוב יי׳ בם סיני בקדש והיתה גבוה
שמונה עשר טפחים להורות על מספר ח״י כי
היא עץ החיי׳ אשר בה תוסיף חיי׳ על המחזיקין בה
משלי ג כמו שנאמר עץ החיים היא וגו׳ ועומדת על שלש
רגלים הם שלשה עיקריה אשר לא תצוייר דת
אלקים זולתה והם מציאות השם יתברך ותורה
מן השמים ושכר ועונש שהם העיקרים ויסודות
התורה כמו שכתב בעל עיקרים פרק רביעי
מאמר ראשון׳ וכתב החכם
בעל העיקרים שם פרק אחד עשר כי התורה
הניחה בתחלה שלשה עקריה בדרך כל חכמה
יונחו בתחלת הדברים והתחלות שעליהם תסוב
החכמה ההיא והם שרשים לאמת כל הדברים
שיבואו בה כן נכתבה פרשת בראשית שלשה
ענייני חלוקים זה מזה יתבאר בכל אחד מהן עיקר
מאלו העיקרים להורות כי הם שרשים ויסודות
לתורת אלהים שעליהן תסוב היא וכל עניינים
כי מבראשית עד אלה תולדות השמים הוא עניין
אחד נכתוב להורות על עיקר האחד שהוא
מציאות השם יתברך כו׳ עד ומאלה תולדות
השמים עד והאדם ידע את חוה הוא עניין אחר
ונכתוב להורות על עיקר השני שהוא מציאות
הנבואה והתורה מן השמים ועל זה תמצא
כל הספור סובב על עיקר זו וכו׳ ׳ עד ומן

האדם ידע כו׳ עד זה ספר תולדות
אדם הוא עניין אחר נכתוב על עיקר השלישי
שהוא מציאות השכר ועונש הפרטי כו׳

והאריך שם החכם בזה לתת טעם וסבה איך
נתבארו אלו השלשה עיקרים בתחלת התורה
ולזה היתה כוונתה רגלי המנורה שעליהן המנור׳
עומדת והיה בגובהה שמונה עשר טפחים להורו׳
כי התורה בכל סיפורה נחלקת לשמונה עשר
חלקים כאשר יתבאר בעזרת השם יתברך שמו
והרמז בזה כי היא הנותנת חיים למחזיקין בה
ולכן בא מספר חלקיה במספר ח״י והם דוגמת
גובהה של מנורה כמו שנתבאר׳ והיו בגובה
המנורה על שלשה הרגלים כמין תיבה רחבה
והוא נקרא שדה של מנורה להורות על מה
שהיה אחר בריאות העולם בעניין קין והבל שנ׳
בראשית ד ויהי בהיותן בשדה שמתחיל לספר בהן התורה
מיד קודם זה ספר תולדות האדם שנשלמו שלשה
הרגלים שבהן המנורה עומדת׳ והיתה
כדמות תיבה להורות על התיבה שעשה נח
בימי המבול כי על ידי חט קין נמחו הדורות
במבול והוצרך נח להיבה׳ והיה
בגובה הרגלים עם הפרח שלשה טפחים כבר
ביארנו שפרחים רומזים על אמונת אמיתיות
שנכללות בתורה שאחד מהן הוא חדוש העולם
שהוא הפרח האחד׳ והוא מבראשית עד
ספור המבול הוא חלק האחד׳ וחלק השני
היא ספור המבול׳ והחלק השלישי הוא
עניין דור הפלגה׳ וידוע שכל זה
מורה על חדוש העולם ואיך נשתלשלו הדורות
מאדם אחד נוצר מן האדמה ונפלגה הגוים לכל
הארץ ללשוניהם לגוייהם אשר בלעדי סיפוריהם
ההם אי אפשר להאמינה כאשר כתב באריכות
החכם בספר המורה חלק שלישי פרק חמשים׳
על כן היה פרח זה בסוף שלשה
טפחים כי בהן נשלם עניין הפרח ואחר כך
היה בגובה המנורה שני טפחים חלק להורות
על שני סיפורים והם ספורי האבות ועניין גלותן
במצרים שהיה חלק כי באמת אף על פי שהיה
ניכר בהן השגחת השם יתעלה מכל מקום
נתבטל ברוב צרותן שהיה להן בגלות ובפרט
יעקב אבינו עליו השלום עד שאמר נסתרה דרכי
וגו׳ וגלותן במצרים וכל המקומות
והתלאות שפגע אותן בזה ואף כי כל ענייני
האבות היה דרך נס נסתר ולא נשתנה על ידן
שום דבר טבעי עד יהא נראה חוץ לקנה המנורה
כמו שהיה בסיפורים הראשונים שכולן היה נסים
נגלים נשתנה סדרי בראשית להורות על
מחדשן ית׳ ולזה היו באותן שלשה
טפחים פרח יוצא חוץ לקנה מורה על הסיפורים
ההם והפרח היוצא מתוכן

אמנם הסיפורים בענייני האבות היה בדרך נסתר
כמו שכתב הרמב״ן פרשת וארא אל אברהם
בפסוק ושמי ״ לא נודעתי להם וגו׳ ועל כן
היו טפחיים חלק״ ואחר
כך היתה טפח אחד בו גביע כפתור ופרח והוא
רומז על חלק אחד מסיפורי התורה שהוא ספורי
יציאתן ממצרים ומתן תורה וכל הספור ההוא
עד סוף אותו הספור והנה בכל המנורה
לא היה כזה שבטפח אחד יהיה גביע כפתור ופרח
והטעם בכל זה משום שהחלק הזה שטפח
זה מורה עליו הוא כמעט עיקר התורה שהכל
יתבאר מתוכו כי על ידי יציאתן ממצרים וקבלת
התורה והקמת המשכן נתגלה כמעט כל עיקרי
התורה ואמונותיה ואותיותיה שהם הגביעים
וכפתור והפרחים ובתחלה אבאר שכל אלו
הדברים הם ראוים להיות נחלקים בספור אחד
כי תכלית אחד לכולן כי עיקר יציאתן ממצרים
היה כדי לקבל התורה ושהשכינה תשרה בתוכם
שמות ג במשכן שיעשו וכמו שנאמר וזה לך האות כי
אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרי׳ תעבדון
את האלהים על ההר הזה׳ הנה
כי בתחלת שליחתו אמר לו השם יתברך שעיקר
הכוונה היתה שיקבלו התורה ואמר תעבדון
מלשון עבודה לרמוז לו על עבודות הקרבנות
שיקימו המשכן ואמר על ההר הזה להורות
על מדרשם ז״ל והנה סלם זה סיני חושבני
דדין כחושבני דדין וידוע כי המשכן והמקדש הוא
הסולם אשר מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה
כמו שביארנו׳ והנה כל
המפרשים נתקשו במקרא זה של וזה לך האות
כאשר כתב ר׳שי בפירש החומש פרשת שמות
כי אין נותנין אות מן העתיד לבא על דבר ההוה
להיות רק הדבר הוא בהפוך ליתן אות מן ההוה
על העתיד״ ואחר שבא לידנו
נימא ביה מילתא בדרך הפשט וזה כי כבר דרשו
שם ז״ל׳ וינהג הצאן אחר המדבר כו׳׳
שהישוב ברח לפניו ונעשה מדבר עד שבא להורב
הוא הר סיני ובאמת שעל כרחינו צריכין לומר
שעל ידי נס בא לחורב כי אין חורב במדין מקום
שהיה משה עומד אז בעת ההיא ואחר שכן הוא
נראה שלזה כיון השם יתעלה באמרו וזה לך
האות וגו׳ כי זה האות שבאות למקום
רחוק עד שבאתה להר סיני הוא מורה שלעתיד
תקבלו התורה על ההר הזה וישראל הנמשלים
ירמיה נ לצאן כמו שנאמ׳ שה פזורה ישראל תנהג למקום
זה שאתה עומד עליה לעת עתה במו שאירע לך
עכשיו שהנהגתה הצאן אתה המדבר׳ עד שבאתה
לחורב והוא דוגמא נפלאה עוד אמר אני
כי מקרא של וזה לך האות מוסב על אות הסנה
וכן פרשי בפי׳ החומש כי עניין הסנה היה מורה
שיעבדו

שיעבדו השם יתעלה על הר סיני שיש להם ביחד שם משותף וכ"ש לפי מה שכתב החכם אבן עזרא כי נקרא הר סיני על שם הסנה הגדול גו׳ גם כי כתב הנרבוני חלק ראשון פרק ששה וששים מספר המורה וזה לשונו דע כי הר סיני העידו עליו כי אבנים הנמצאים עליהם מצוייר עליהם הסנה ולכן נקרא ההר ההוא הר סיני על שם הסנה כמו שנגלה השם יתברך למשה בסנה ואחד מנכבדי ברצלוני מבני בן חסדאי הביא עמו מן האבנים ההם וראיתי בו הסנה מצוייר בהן בתכלית הציור והוא ציור אלהי עד כאן לשונו׳ ומעתה יבא המקרא וזה לך האות כפשוטו וכל זה ראיה אמיתי׳ למה שאמר החכם הרב המורה שם בעניין הלוחות שהכתיבה בהן היתה טבעי׳ על
ידי ציור ההם כמבואר שם׳ ונראה
שלזה כוונו ז"ל באמרם משה
קבל תורה מסיני ולא
אמרו בסיני
והמשכיל
יבין׃

פרק שבעה עשר

אחר שנתבאר כל זה נאמר כי ידוע מה שכתב הרקנ"ט פרשת בראשית כי כשהיו האותיות מסודרות ברוח הקדש היו מסודרות על דרך את"בש והוא אלף בית המורה על הגאולה כמו
זכריה י שנאמר אשרק׳ להם ואקבצם וגו׳ כמו שכתב הרב בעל הטורים אורח חיים סימן ר"פו ונראה שעל כן בא גביע אחד להורות על אות ראשון שהוא הת"יו שהיה להם הגאולה במצרים לסוף ארבע מאות שנה כמניין ת׳ ושלשה גביעי׳ העליונים היו נגד אותיות שר"ק כמו שיתבאר אם כן היו אותיות תשר"ק בקנה האמצעי והיה בזה הטפח כפתור להורות על עיקר מציאות השם יתברך שנתגלה באותו הספור של יציאת מצרים ומתן תורה והקמת המשכן אשר לרוב פרסום באורו איני צריך להביא ראייה שאז נתגלה מציאות השם יתעלה והפרח הוא מורה על מדרגה נבואת משה עליו השלום שנתגלתה בספורים ההם ובפרט במעמד הנבחר כמו
שמות יט שנאמר הנני בא אליך בעב הענן וגו׳ וכמו שנאמר באותן הספורים פרשת כי תשא ודבר יי׳ אל משה פנים אל פנים וגו׳ וידוע שזה היה מעלות משה על כל שאר הנביאים כמו שאמרו משה ראה באספקלריא המאירה כו׳ וכמו שנתבאר למעלה בעניין הכיור ואחר זה חזרו ובאו שני טפחים חלק לרמוז על שני סיפורים שבתורה המבוארים בספר תורת כהנים והם מצות שנאמרו לכהנים בפרשת הקרבנות ועבדת הכהנים ופרשת שנאמרו באותו ספר לכל ישראל בפרשת איסורי מאכלות ופרש׳ שמיטין ופרשת עריות ופרשת הברית וכדומיהן ואלו טפחיים חלק כי כל אותו הספר אינו רק צוויין ואזהרות למה שנמשך אחר מתן תורה ואין בו דבר חדש להיות בו גביע כפתור ופרח׳ ואחר זה היה עוד טפח שבו כפתור ושני קנה המנורה יוצאים ממנה אחת לימינו ואחת לשמאלו׳ ובכל קנה וקנה מקני המנורה היו שלשה גביעים כפתור ופרח בדרך שאבאר אם ירצה השם יתעלה כבר כתבתי ששבעה הקנים הם שבעה ספרים שהתורה מתחלקת להן ונראה שהקנה האמצעי הוא ספר במדבר עד ויהי בנסוע שהוא האמצעי בספר תורה ושלשה חומשים שהם ספר בראשית אלה שמות ויקרא מצד אחד וספר ויהי בנסוע והחלק שאחריו ומשנה תורה מצד השני גם כבר כתבתי שהיו הקנים מימין ומשמאל להורות
משלי ג למה שנאמר אורך ימים וגומ׳ ודרשו ז"ל אורך ימים למיימינים בה כו׳ ולכן השלשה ספרים ראשונים הם מדברים ממיימינים בה כמו שהיו האבות ובניהם אשר הספרים הראשונים מבארים ענייניהם והם ירשו עולם הזה ועולם הבא׳ ולכן באו שלשה קנים נגדם מימין ואף על פי שמוזכר באותן ספרים מעשה העגל מכל מקום כבר
שמות כ נאמר בו סלחתי כדבריך ונמחל אותו העון ושלשה ספרים האחרונים הם רומזים על המשמאלים בה שהרי באותן ספרים מוזכר מעשי מרגלים ומעשה קרח וכל עונשין עד שנאבדו כולן׳ במדבר ואף ספר משנה תורה כולו תוכחות שמגזין עונשין אם יעברו התורה וישמאלו בה וכן פרשת ויהי בנסוע עצמה היא מורה על עונשין כמו שפירש ר"שי שנונין הפוכין להפסיק בין פורענות לפורענו׳ כו׳ וכן הוא פרק כל כתבי ולזה באו שלשה קנים נגד אותן ספרים משמאל והקנה אמצעי מפסיק ביניהם כדמות החלק שקודם פרשת ויהי בנסוע כמו שיתבאר רק אמר תחלה כי נראה הטעם שבאו נונין הפוכין יותר משאר אותיות להורות כי אותו נון שנתהפכה בחרן כמו שפירשו בוימת תרח בחרן שהנון הפוכה לרמוז שאז בביאת אברהם נסתלק חרון אף מן העולם כאשר בא אברהם הצדיק אמנם כאשר חטאו דור המדבר חזרה ונתהפכה אותה נון שחזרה חרון אף לעולם זה שני נונין הפוכין רצה לומר שנתהפכה וחזרה ונתהפכה ועוד אני אומר בטעם הפוך נונין אלו כי לפי שפרשה זו בא להפסיק בין פורענות לפורענו׳

לכן הנונין הפוכין כמו שדרשו ז"ל מפני מה
לא נאמר נון באשרי מפני שראה בה דוד נפילתן
תה"ס קמה של ישראל כמו שנאמר נפלה כו' ואף
על פי כן חזרה וסמכה כמו שנאמר סומך יי לכל
הנופלים לכן באו אלו הנונין הפוכין ונופלין
אצל הפורענות כי זה גורם נפילתן של ישראל
שהם חוטאים ועל כן הנונין הפוכין ונופלין והיו
הנונין שנים כי ידוע שעיקר נפילתן של ישראל
היתה שני פעמי' לא תוסיף האחד במקדש ראשון
והשני במקדש שני ולהיות כי השם יתעלה
אינו חפץ בנפילתן על כן פני הנונין הרומזים על
הנפילה בהפיכתן הופכין פניהם לאחוריהם רצה
לומר מי יתן שהנפילה לא תוסיף מכאן ולהבא
אך העונות גרמו וממעם זו פרשת ויהי בנסוע
סתומה מלפניה כמו שדוד עליו השלום הקדים
סמך באשרי לרמוז על סומך יי לכל הנופלים
ולזה אמרו פ' כל כתבי עתיד פ'
זו שתעקר ממקומה והוא ביום כלות פורענות
מישראל שאז לא יהא מקום לנונין אלו וידוע
שב' הקנים התחתונים היו היותר מרוחקים מן
קנה האמצעי בגובה מנורה כי הקנים העליונים
היו היותר קרובים אל קני האמצעי בגובה המנור'
ועל כן בסדר הזה ראוי לבאר כי בראשית ומשנה
תורה הם הקנים התחתונים וספר אלה שמות
וספר שאחר ויהי בנסוע הם הקנים האמצעיים
וספר ויקרא ויהי בנסוע הם הקנים העליונים והנה
הטפח שבו הכפתור שהקנים יוצאים ממנו הוא
מורה על חומש הפקודים ויצא ממנו כפתור א'
והוא אחדות השם יתברך ויתרומם כי עיקר אותו
הספור מדבר מענין הדגלים דוגמת מלאכי עליון
תה"ס כ וכמו שאמרו במדרש מאי דכתיב נרננה
בישועתיך ובשם א'להינו נדגול בשעת
שנגלה הקדש ברוך הוא על ישראל ירדו עמו
שיר השירים ב מרכבות מלאכים והיו דגלים שנאמר ודגלו עלי
אהבה וגו' ובכלל סיפור זה חנוכת המזבח
שתולה בסידור דגליתן וכל זה מורה על אחדות
השם יתברך כמו שכתב בעל עיקרים מאמר
שני פרק שלשה עשר בדברו על אחדות השם
יתברך אמר ז"ל כבר כתבו חכמים על זה
הדעת פנים רבים והיותר מיוחד ויתר מבואר
שכהן הוא כאשר יעיינו הנמצאות נראה שהם
כולן ככללן יגיע לתכלית אחד והוא הסדור
הנמצא בעולם בסדור הנמצאות במחנה מפי
שר הצבא וסידור הנמצא במדינות מפי מנהיגי
המדינות שעם היות הרבוי נמצא בהן בפנים
רבים אחר שכולן לתכלית אחת והוא קיום וסדור
המדינה או המחנה באופן מתאחד כן נאמר כו'
הרי הביא לך ראיה על אחדות השם יתברך
מסדור הניתן במחנה או במדינה לתכלית אחת
ובעניין זה כתב המורה סוף פרק ראשון חלק שני

ממופת האחדות שהביא ראיה עליו מהקשר
חלקי העולם קצתן בקצתן והוא מבואר שכל זה
היה נראה בדגלים וטוב מצבן בסדר כל אחד
במקומו וכולן היה מכוונים לתכלית אחת והיא
שמירת משכן אחת שבניהם וכבר כתב
בעל העקידה פרשת במדבר וזה לשונו הנה
התועלת גדולה מאוד מצד שמצבן על אופן ההוא
המיוחד יעמידה על איכות המקום ההוא האמצעי
הנכבד אשר בו ארון הברית ארון כל הארץ כמו
שנתבאר נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב
כו' עד מאחר שכולן סובבין למשכן
והתורה אלקים באמצען ישכילו וידעו כי הוא
עיקר הכל והוא המרכז אשר עליה יסובבו כל
הענינים כו' ועוד האריך שם בזה מאוד
ונתבאר שם מתוך דבריו שהמרכז בזו אי אפשר
לו להיות רק בתכלית האחדות עד שכולן יכוונו
לדבר אחד בעצמו כמו שנאמר עיניך לנכח יביטו
וגו' וכבר האריך שם בזה וכבר נתבאר
על ידי כל זה שעל ידי ספור זה נגלה אחדות השם
יתברך ועל ידי זה נתגלה כפתור האמצעי
שהקנים יוצאים ממנו וכבר האריך הבחיי
בתת טוב טעם ודעת שהדגלים היו כולן התומים
בשם אל להורות כי הוא יתעלה יחיד ומיוחד ואין
אלהים כאל ישורון. הקנה הימיני היה
רומז על ספר בראשית ובו כפתור אחד רומז
על שאין לו התלות בזמן שהרי היה יתעלה קודם
שנברא העולם והוא שברא הזמן וכל שאין נכנס
תחת הזמן אין לו התלות בו וכבר ביאר
עיקר זה בעל עיקרים פרק שמונה עשר מאמר
שני הקנה השמאלי הוא רומז על ספר משנה
תורה ובו כפתור אחד שידוע שכל אותו הספר
אינו רק מהרחיק ההגשמ' כמו שנאמר פרשת
ואתחנן וידבר יי אליכם מתוך האש קול דברים
אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול.
ונאמר שם ונשמרתם מאוד כי לא
ראיתם כל תמונה וגו' וכל אותו פרשה
אינו מדברת רק מזה כמו שנאמר פן תשחיתון
ועשיתם לכם פסל וגו'. תבנית כל בהמה
וגו'. ופן תשא עיניך השמים וגו'. וכן
לא סר מלהזהיר אותן על עון עבודה זרה ובפרט
על ההגשמ' עד סוף משנה תורה וכבר
כתב הרב המורה כל חלק ראשון מספר המורה
להרחיק ההגשמ' וכתב פרק ל"ז שהמגשי' הוא
גרוע מכל עובד עבוד' זרה וזה היה נרמז בכפתור
שבקנה השמאלי וכל זה מבואר למבין ולא אאריך
בזה רק אסיר מסוה מעל פני מאמר אחד זר
עלי מאוד לפי פשוטו לא נמצא כמוהו
לרוע לפי פשוטו אבל צריך
פירוש לכן אביאהו הנה
כדי להסיר מבוכתו.

פרק שמנה עשר

וזה לשון המאמר הקשה עלי כסלע׳ אמרינן
פרק חלק אמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב
ישעיה ז אי אפשר לאמרו דכתיב ביום ההוא יגלח יי בתער
השכירה אתא הקדוש ברו׳ הוא ואדמי ליה כגברא
סבא אמר ליה כי אזלת לגבי מלכא מזרח ומערב
דאייתיתינהו לבנייהו וקטלינהו מאי אמרת להו
אמר ליה האי גברא בהאי פחדא נמי יתיב אמר
ליה היכי נעביד אמר ליה זיל ושני נפשך במאי
אשני אמר ליה זיל אייתי לי מספרת עד דאתא
אחשיך אמר ליה זיל אייתי נורא אזל ואייתי נורא
בהדי דקא נפח אתלי ליה נורא בדקניה אמר ליה
גזייה לרישא ודיקניה אמר היינו דכתיב וגם את
הזקן תספ׳ כו׳ מבואר נגלה שזה
המאמר רחוק מן האמת לפי פשוטו כרחוק מזרח
ממערב ועוד יותר כי לפי פשוטו יש הרבה
כפירות באלהות יתברך שמו מכל זה עלוי רבה
ועל הכל יתגדל ויתקדש ואיך נאמין שכהתל
אנוש יהתלו בו אף שרבי אבהו אמר אלמלא
מקרא כתוב כו׳ אני אומר שאף
שהמקרא נאמר אי אפשר לאמרו או להאמינו
לפי פשוטו כי אלהים בשמים והארץ נתן לבני
אדם לא יתלבש גופני׳ לירד על הארץ חס ושלום
ולכן אעתיק הנה מה שכתבתי בזה
בפירש הגדות שלי במסכת סנהדרין בסייעתא
דשמיא והנה יש לפרש מאמר זה
בא׳ מחמשת פנים ובכל אחד יתרחק זרותו ואף
כי לא מצאתי לראשונים ז״ל שום פירש עליו
אמרתי אקומה נא ואחוס על כבוד קוני יתעלה
ויתברך ויתקדש הקודש ברוך הוא לעד ולנצח
להרחיק ממנו ההגשמ׳ שינוי הפעליות יתעלה
מזה עילוי רב וזאת היא יסוד אמונת הישראלי׳
הדרך האחד נראה שכל זה היה בחלום
ברלשית כ כמו שנאמר ויבא אלהים אל אבימלך בחלום לילה
סס לא וגו׳ ונאמר ויבא אלהים אל לבן בחלום
לילה וגו׳ ונאמר כן בא חלום כזה אל
סנחרב ונדמה לו כאלו ראה בעיניו ויקץ והנה
חלום וכבר האריך הרב המורה חלק שני
פרק אחד וארבעים בעניין חלומות אבימלך ולכן
שהם לא היו נביאים רק היה גילוי שכינה בעלמא
וכן היה מעשה זה של סנחרב ולהעיר על כוונתן
האריכו בספור זו להורות דברים בדויים וגוזמות
בעניין חלום שבא ברוב עניין׳ ולפי שאף
לעניין כזה לא היה סנחרב ראוי ולא היה כדאי
כלבן ואבימלך שנגלה עליהן הקדש ברוך הוא
לכבוד הצדיקים אברהם׳ ויעקב לכן אמרו כאן
שאלמלא מקרא כתוב אף זה אי אפשר לאמרו כדי
שלא יבין השומע כפשוטו׳ הדרך השני
שהיו הדברים בהקיץ אבל כל זה נאמר לפי דמנויו
של סנהרב שהיה עובד עבודה זרה והיה מגשים
בדעתו האלוה יתעלה מזה עילוי רב ולזה אמרו
שסנחרב מצא איזה גברא סבא והיה אותו האיש
חשוב בדורו על כן סנחר׳ היה עובדו והיה חושבו
שהוא אלה ועל תתמה על שטותו שהרי ספרו
שם עלוו שהיה עובד ומשתחוה לבית נסרך אלהיו
וגו׳ מצא דפא מתיבות דנח כו׳ ונבוכד
נצר היה עובד לדניאל כמו שנאמר ולדניאל הוה
סגיד וגו׳ לזה אמרו גם כאן שהיה חשוב
שזה האיש חס ושלו׳ הוא אלה ובאמת שאלמלא
מקרא כתיב אי אפשר לאמרו שהקדוש ברוך הוא
איוב ג פתח לו להטעותו כמו שנאמר משגיא לגוים
ויאבדם ואמר הבא לטמא פותחין לו ולזה
הזמן לו השם יתברך מלאכי דהוי טחני קשייתה
כמוזכר שם בסיום אותו מאמר ואמרו שם דלא
הוה שבע חובא מיניה להורית על מה שנאמר
משלי יא באבוד רשעים רנה לומר שסופן של רשעי׳ כלייה
והפסד ולבסוף לא נשבע חובה מניה׃
הדרך השלשה כי מדמי ליה כסבא
הוא פועל יוצא רצה לומר הקודש ברוך הוא
אדמיה ליה מלאך נדמה ליה כגברא סבא ואולי
היה אליהו זכרונה לברכה והוא כתם גברא סבא
המוזכר בדבריהם ז״ל והוא אשר עשה כל
המעשים הללו המסופרים במאמר ההוא ובאמת
אלמלא מקרא כתוב אף זה אי אפשר לאמרו כי
אליהו ז״ל לא יתגלה רק לזכי הנפשות חסידי
עליון ולא לרשע כמו סנחריב׃ הדרך
הרביעי׳ כבר ידוע מדרשם ז״ל במה שדרשו
ומצרים נוסע אחריהם רצה לומר שרו של מצרים
כן שרו של סנחרב נקרא סנחרב על שמו
וכבר כתבתי בזה בפירש הגדול שלי
במסכת שבת באמרם מתנה גנוזה יש לי בבית
גנזי ושבת שמה כו׳ שאמרו חכמים ז״ל כינוי כל
חלק עליוני על שם מה שממונה עליו מן
דברים לג התחתונים וכמו שדרשו ז״ל יי׳ מסיני בא וזרח
משעיר והופיע מהר פארן מאי בעי בשעיר ובפארן
כו׳ וכתוב בספר הזוהר שעניין זה נאמר
על ממונים שלהם והאריך בזה פרשת בלק׳
לכן מלאך של סנחרב נקרא סנחרב וכל
המראה זאת היתה במרום שהיו דנין כחו של
סנחרב ולזה אמרו שהקדוש ברוך הוא אדמי
ליה כגברא סבא׳ יושב לדין עליו כמו
שאמרו אין אומה נופלת אלא אם בן שרה נופל
תהלים נג תחלה כמו שנאמר יפקוד יי על צבא המרום
במרום ומה שאמרו שם במאמר מעניין גילוח
השערות הוא רומז על הכרת כחותיו מלמעלה
כמו שהיה בעניין שמשון וכמו שכתבו כל
המקובלים בעניין שערות האדם שרומזים על
כחות עליונית ועניין הטחינה שאמרו במדרש
רומז על עניין הכנעת שהיה נכנע לפני מלאכי

ישראל שהיו טוחנין עד הנה רצה לומר שהיו נכנעים תחלה לפניו ואמר שטחנו קושיית מלשון קושי הוא עול השעבוד וההכנעה או בא הרמז על שר ישראל גבריאל ששוחק מן לצדיקי׳ ועניין גרעיני תמרי הוא רמז למה שאמרו שמקריב נשמותן של צדיקים הנקראים תמר שנא׳ °צדיק

תהלים נב

כתמר יפרח וגרעין הוא הדבר הפנימי המקיים התמרה כדמות הנשמה שבגוף ועניין השאלות אלו שאמרו כי אתית לגבי מלאכי מזרח ומערב כו׳ להורות שהדין הוא על הרעה שאבד כל כך נפשות ואמרו אדאת׳ אחשך כו׳ רומז להעדרת כחותיו הנמשל להעדר ולחושך וכל זה מבואר למשכיל ׃ הדרך החמישי שהקבה האמור בהגדה זאת נאמר על שכל הנקנה הנקרא הקדוש ברוך הוא בפי החכמים כמו שכתב הרב המורה פרק שלשי׳ חלק שני וכתבו בעל העקיד׳ הרבה פעמים או ששכל הפועל נקרא כן ואמרו שאדמיה ליה כגברא סבא רצה לומר שסנחרב היה חשקו להשכיל ואדמי ליה לשכלו הנקרא הקדוש ברוך הוא כגברא סבא רצה לומר כזקן ורצה לומר זקן זה שקנה חכמה ולכן האציל עליו שכל הפועל עוד חכמה כאלו היה סנחרב גברא סבא כמו שנאמר יהב °חכמה לחכימי והשכל הוא אשר דבר אליו אלה הדברים רצה לומר שעל ידי נס שנעשה לחילו ראה והשיג כי השם יתברך הוא אלהים ואין עוד זולתו והרהר בלבו על הרעה שעשה לעמו בהגלתו עשרת השבטים לכן ספר כאלו על דרך משל היה ויכוח ביניהם ואמר ליה כי אזלת לגבי מלכי כו׳ ׃ לכן אמר שגם הוא בההוא פחדא הוה יתיב ולכן בקש משכלו שיורה לו דרך ינצל מזה ואז השיב לו שישנה נפשו רצה לומר שיתגייר ואמר ליה במה ישנה ואמר ליה בתספו׳ רצה לומר כי ממנהג הגרים להתנהג בתספורת והוא סימן טהרה להם כמו שפסקו האחרונים ז״ל והוא בתשובת הגאונים גר שבא להתגייר גייז מזייא ושקיל טופריה דידיה ודכרעיה כו׳ ושאל לו מהיכן רצה לומר מאיזה דבר יזכה כי אף אם יתגייר מכל מקום במה יתכפור עונותיו הראשוני׳ שאבד כמה נפשות והשיב לו כי צריך לטחון קושיית׳ רצה לומר שצריך לסבול עול הקושי׳ בגלות ובתשובה כמו שישראל סובלין והמה המלאכים הטוחנין בעולם הזה כדי לזכות לעול׳ הבא ואז פתחו ליה שאף אם ירצה לטחון דק גדול יתני לו רצה לומר מעט צרות יתכפר לו ויתנו לו התפסורת ויקבלו בתשובה ולזה אמר אדאתא אחשיך ליה רצה לומר קודם ששב מת ובחושך הלך ובחשך שמו מכוסה ולזה אייתי ליה נורא והוא אור של גיהנם ששלט בו עד שנפסד

ישעיה ד

הוא וחכמתו כמו שנאמר וגם °את הזקן תספה

משלי יא

וזהו לא שבעו חובה מינה כמו שנאמר באבוד רשעים רינה והנה זכה שמבני בניו למדו תורה ברבים מאחר שנתן דעתו להתגייר זהו הנזכר לעיל בפירש המאמר הזר הזה ואולי כוונתי לאמת בדבר אחד ותנצל נפשי והשם יתעלה יראנו נפלאות מתורתו ׳ אך צריך ביאור עוד מאמר אחד נתייחס לרבי אבהו והוא בויקרא רבה פשרת אחרי מות ובירושלמי דשקלים וכל אדם °לא יהיה באהל מועד וגו׳ בשנה שמת שמעון הצדיק אמר שנה זו מת אמר ליה מניין אתה יודע אמר ליה בכל שנה ושנה זקן אחד לבוש לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמי שנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי אמר רבי אבהו ומי יאמר שאדם היה והלא הקדוש ברוך הוא ש נכנס עמו ויצא עמו בכבודו עד כאן לשון המאמר ואף כי אי איפשר לבאר כו׳ אחד מן הפירושים הנזכרים מכל מקום אי אפשר להאמין הדבר כפשוטו אלא שהיה מראה נבואיי וראה במראה שלו איש יוצא ונכנס והוא בדרך מה שראו הנביאים בדמות הכסא כמראה אדם ואמר שיצא ונכנס עמו רצה לומר שעזרו שנכנס בשלום ויצא בשלום ולא אירעו מקרה רע מלבד בשנה שמת בו ואולי פגע לו שום מקרה בצאתו עד שידע בזו כי יי סר מעליו וכדי להגדיל מעלת שמעון הצדיק אמר רבי אבהו שלא היה אדם כמו שראה הנביאים כמו שביאר הרב המורה חלק שלישי פרק שביעי שזהו נאמר על השכל הנבדל לא על השם יתברך רק אמר שהקדוש בריך הוא נכנס עמו בכבודו וידוע כי כבוד השם יתברך אינו הש׳ יתבר׳ בעצמו אלא היה דבר נברא מכונ׳ כבוד השם יתברך וכמו שכתב המורה פרק שביעי חלק שלישי וכמו שנאמר במתן

שמות כד

תורה °כבוד יי כאש אוכלת בראש ההר שהיה דבר נברא וקראו כבוד השם כדרך שכתב המורה חלק ראשון פרק חמישי ולכן היה אפשר בנביא לדמותו בדמיונו לתמונת אדם וכמו שנתבאר בסוד הכיור מענייני התמונות והוא אספקלריא שאינה מאירה והמשכיל יבין ועל כל פנים נתבאר שלא יפלו דברים אלו בחק השם יתברך בעצמו ואי אפשר בו שינוי כזה יתברך ויתרומם מזו והמשכיל יבין ׃

פרק תשעה עשר

נשוב למה שהיינו בו לבאר שני הפרחים שבקנה ימיני ושמאלי ׃ הפרח הימיני נגד אמונת התפלה שיש להתפלל להשם יתברך ושלא לשום אמצעי וזאת האמונה נתבארה בספר בראשית שמצינו כל האבות התפללו אל השם יתברך בלי אמצעי כלל ׳

וכבר

וכבר אמרו תפילות אבות תקנם . ומצינו אברהם
שהתפלל במ[illegible]ה סדום ויצחק התפלל על רבקה
אשתו ויעקב התפלל כמו שדרשו ז"ל ויפגע בראשית כח
במקום ולזה כיון יעקב באמרו התחת פס ל
אלהים אנכי אשר מנע וגומר · להורות כי אף
אמצעי אין לאדם לשום בינו לבין אלהינו לכן
חרה אף יעקב על רחל שרצת' לשומו אמצעי בינה
לבין אלהיו באמרה הבה לי בנים וידוע שרחל לא
נישתטית שיעקב הוא הנותן אלא שכוונה בדרך
האמצעי וא"ה חרה עליה וכל זה מבואר

והפרח השמאלי בא להורות על אמונות
הבחירה שנתבא' בספר משנה תורה כמו שנאמ'
ראה אנכי נותן לפניכם וגו' ורבים כאלה
בספר משנה תורה המורים על הבחירה כמו
שנאמר מה יי שאל ממך וגו' וכל זה
מורה על הבחירה · ושלשה גביעים
שבימין הם אותיות אלף בית גימל ושבשמאל
הם יוד כף למד · וזה בדרך שאבאר
לך כי נראה כי גביעי המנורה היו נמנים בקנים
על דרך המספר וזה כי היו שלשה הראשונים
נמנים א'ב'ג' כי הם היו הג' הראשונים ובקנה
שני היה ד'ה'ו' · ובקנה העליון היה ז'ח'ט'

ומצד שמאל היה הקנה שלמטה נמנה גם כן
בדרך מספר ג' גביעים הראשונים היו נמנים
י'כ'ל' ובסדר מספר אי"ק בכ"ר הם במקום
א'ב'ג' והשניים היה מ'נ'ס' הם במקום ד'ה'ו'
והשלשיים היו ע'פ'ץ' במקום ז'ח'ט' והיו
מורים על מספר הגביעים וג' אותיות ק'ר'ש' היו
שלשה גביעים הנשארים בקנה האמצעי בגוף
המנורה כמו שנתבאר ויתבאר והיה הדבר נמנה
בדרך מספר הא"ב גם כי נרמז בכל ג' אותיות
מהם דבר חדש א'ב'ג' שבקנה שלמטה בימין
היו מורים על ו' ימי בראשית שבהם נברא העולם
שהיה הקנה ההוא רומז על אותו ספר כמו
שנתבאר · ובקנה השמאלי נגדו היו
אותיות י'כ'ל' כמו שנאמר ויכל אלהים ביום בראשית ב
השביעי · והוא מורה על הפסד העולם
באלף השביעי וכבר ידעת שדרשו ז"ל
שהקדוש ברוך הוא שט בי"ח אלף עלמות

וכתב הבחיי פרשת במדבר ש"ח יובלות
העולם עומד וכן כתב האבן עזרא פרשת
נח לכן היו הגביעי' בקנים י"ח שאם נמנו הגביעי'
מתחלת הקנה הימיני שהוא למטה ונספר כל
הקנים שמימין ואחר כך משמאל מלמעלה למטה
כי כן דרך המספר מאחר שהתחיל מקנה שלמט'
שבימין אם כן יהיה תחלה א'ב'ג' שהוא תחילת
הבריאה וסופן י'כ'ל' והוא סוף העולמות והוא
נרמז בספר משנה תורה והוא אמרו אשריך דברים לג
ישראל מי כמוך עם נושע ביי מגן עזרך ואשר
חרב גאותיך ויכחשו איבך לך ואתה על במותימו

תדרוך כמו שדרשו ז"ל באותן אלף שנה
שהקדוש ברוך הוא יחדש בהן עולמו צדיקים
מה הם עושין עושה להן כנפים כנשרים ושטים
על פני המים וזהו על במותימו תדרוך והמים
הם המים העליונים אשר ממעל לרקיע והכנפים
שעשה להם הקדוש ברוך הוא הם בכנפי המלאכי'
ישעיה ו שנאמר בהן שש כנפים לאחד וזה מבואר
ועוד יתבאר לקמן עניין מאמר זה ובהיות
כי התורה היתה כלי אומנתו של הקדוש ברוך
הוא שבה נסתכל וברא העולם ועל כן בא הרמז
כמניין אותיותיה ואחר כך הזר ובא טפח חלק
נגד הסיפורים שחטאו ומרו את רוח קדוש יעקב
והוא כולל הסיפור מפרשת מרגלים ופרשת מרים
שדברה באחיה ופרשת קרח שכל זה לא היה
רק תלונות בני ישראל וראו להיות כולו כלול
בטפח חלק אחד · ואחר כך
חזר והיה טפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו
אשר בכל קנה היה שלשה גביעים כפתור ופרח ·
הכפתור האמצעי היה מורה על
עיקר אחד שהשם יתברך הוא מסולק מן החסרונו'
והוא נרמז י"פ באותו סיפור של פרשת מי מריבה
שהשם יתברך מסולק מן החסרונות לכן
היתה ההקפדה כ"כ גדולה באמרו יען לא
במדבר כ האמנתם בי להקדישני וגו' בעניין
הכאת הסלע והואיל ובא לידי אפרש אותה
הפרשה ואסלק ממנו הקושיא שנתקשו בה כל
המפרשים וכבר הביאו בעל העקידה כל
הדברים בספרו בארוכה ואכתוב בזה גם
דעתי הקלושה ושבעי' פנים לתורה ·

ותחילה אעיר על הספיקות
הנופלות באותו סיפור וכמה נשתנה ממעשה
שהיה בחורב ועל ידי זה יתגלה לנו תעלומות
חכמה · הספק הראשון
השם יתברך צוה למשה הקהל את העדה וגומר
פס ונאמר והשקית את העדה וגו' ובשעת
העשייה אמר ויקהילו משה ואהרן את הקהל
וגו' ולבסוף אמר ותשת העדה ובעירם
ואחר כך חזר ואמר לכן לא תביאו הקהל הזה
וברור שדבר זה לא נפל מקרה
לשנות בספור אחד שנים או שלשה פעמים
מעדה לקהל ומקהל לעדה ·
הספק השני שאמרו להן המן
פס הסלע הזה נוציא לכם מים ויך את הסלע וגומר
הנה מעשיו סתרו דבריו שאמר המן הסלע נוציא
לכם וגו' דמשמע שהיה נמנע אצלו הוצאת
המים והנה הכאת הסלע היה מורה
שרצונו להוציא להם מים ומדרשם ז"ל בזה הוא
ידוע · הספק השלישי כי בחורב
שמות יז נאמר קח את זקני ישראל ומטך אשר הכיתה
וגו' ובאן אמר הקהל העדה · הרביעית
ששם

ששם נאמר ושתה העם ולא נאמר בעירם אף כי גם שם נתרעמו ואמרו להמית אותנו ואת מקנינו בצמא וכאן נאמר ותשת העידה ובעירם׳

החמישית כי למה לא נאמר בחורב ששתו ולזה אני אומר כי כל זה מורה על חטאם שנעשו עליה והיא היתה שני דברים האחד שהשם יתברך אמר להם להקהל העדה והם קרואי העדה זקנה ישראל כמו שהיה בחורב ולא הוצרך לפרש כאן שהם הזקנים כי כבר היו ישראל באותו זמן מסודרים בזקניהם ושופטיהם וידעו מי הם עיני העדה ולכן אמר סתם עדה מה שאין כן בחורב שהוצרך לפרש שיקח הזקנים לבד׳ וכוונת השם יתעלה היתה להראות להם הנס הגדול בהוצאת מים מן הסלע והיה מספיק להם זאת בראית הזקנים כמו שהיה בחורב כי אין כל אדם זוכה לראות נסים נגלים תמיד ואמר והשקיתה את העדה ואת בעירם למה שאירע לבסוף שלא שתו רק העידה ובעירם בדרך שאבא׳אם ירצה הש׳אבל כוונת הש״י היתה להשקות את כל העם כמו שנעשה בחורב אך משה ע״ה על ידי רוב מסר עצמו על הצבור וגם כי כעסו הביאו לידי טעות ועל ידי זאת הבין דברי הקדו׳ ברוך הוא שהוא לא היה רצה להשקות רק הזקנים ולא שאר העם וחשב שהחטא גרם להם שהקדוש ברוך הוא לא רצה לתת להם מים רק לזקנים שבהן וכדי שיראו כל ישראל שלא היה החסרון מצד הנותן רק מצד המקבלים החוטאים לזה נאמר ויקהלו משה ואהרן את כל הקהל וגו׳

להורות להם שאף שביכולת השם יתעלה ליתן מים בעיניהם יראו ומשם לא ישתו בעבור חטאם רק שיוציא מים לזקנים שבהן ואפשר שכיון שיתחרטו על עוונותיהם על ידי זה ולזה אמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה וגו׳

כלומר וכי מן הסלע הזה נוציא לכם לכולכם מים זה נמנע לנו מאחר שלא נצטוינו להוציא רק לזקנים שבכם ויך את הסלע פעמים כדי להוציא מים לזקנים שבהן׳ והנה בזה יש חילול השם מצד שני דברים האחד שיחשבו כי קצר יד יי לתת מים לכולן רק לזקנים שבהן וגם יש לחשוב שיש משא פנים בדבר ליתן לזקנים ולא לשאר העם׳

השנית כי מי שלא הבין כוונתו חשב כי לא נקהלו אל הסלע להראות להם הנס אלא אדרבה להוכיחם על פניהם כמו שנאמר המן הסלע וגומר׳ דמשמע שהיה נמנע אצלו גם הכאתו על הסלע היה להראות נמנעתו אצלו שהרי אף על ידי הכאה לא יצאו מימיו וכך יבינו ההכאה שהיתה להראות הנמנע ולחזק דעתו במה שאמר המן הסלע וגו׳ ועוד אף למי שיבין כוונתו מאחר שיצאו מים רבים לשתות כל הקהל בודאי הוא דרך מקרה בעלמא שהרי הוא לא רצה להוציא רק מים מועטים לצורך הזקנים בלבד ואף המאמינים בנס יאמרו כי מה שחשבו משה לנמנע היה מצד שלא האמין ביי׳ שיעשה נס כזה ולכן נאמר יען לא האמנתם וגו׳ ולכן נאמר ותשת העדה ובעירם רצה לומר כי העדה ובעירם שתו בשוה אין הפרש ביניהם כי כאשר שתתה הבהמ׳ באשר חשבה הדבר למקרה שמצאו מים כן שתו העדה רצה לומר אף הזקנים שבהן כל שכן שאר הקהל ולכן נאמר כאן ששתו מה שלא נאמר בחורב כי במעשה זה לא יצא להם שום תועלת רק השתיה בלבד מה שאין כן בחורב שהיה להם תועלת הנס שראו ולכן נאמר גם כן לכן לא תביאו את הקהל זו שקהלת הזכיר להם עונותם בשעת עונשם ועל ידי זה גרמתם חס ושלום חלול השם ונאמר גם כן מריתם פי וגו׳׳ במה שקהלתם קהל ואני לא צויתי אלא העדה ואפשר שטעות זה גם כן גרם להם שהוצרכו להכות הסלע פעמים ולא יצאו מים על ידי דבור כי כבר כתב הרב המורה חלק שני פרק חמשה ושלשים כי רוב האנשים אשר הם אצל הנס מבטלים כח הנס כי מחלישין ומטרידי׳ דבקות הנביא לאלהיו וכמו שהאריך שם בפירש שם טוב ולזה אלו עשה משה כאשר צוהו השם לעשות בפני הזקנים לבד היו יוצאין המים על ידי דבור מה שלא היה כן כשהיה רוב עם שטרדוהו והוצרך להכות פעמיים אם כן כל המרי בא להם ממה שהקהילו הקהל ובזה חטאו משה ואהרן ולכן נענשו שניהן אף על פי שהיתה כוונתן טובה מכל מקום אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם יתעלה ויתברך כן נראה לי פירש הפרשה אשר ממנה נתבאר שהשם יתברך מסולק מן החסרונות והוא הכפתור האמצעי׳

הקנה הימיני היה רומז על ספר אלה שמות ובו כפתור הוא עיקר אחד שהיא התורה מן השמים שמבואר שבאותו ספר נאמר עניין מתן תורה שהיה נראה לכל העם כי מן השמים דבר עמהם השם יתברך וכל העם ראו את הקולות ואת הלפידים כו׳ ובו היה פרח אחד שהוא אמונת ביאת המשיח כי אז ראה כל העם כי השם יתברך גואל ישראל כמו שנאמר וישמע אלהים את נאקתם וגו׳ שמות ג

ושלח משה נאמן ביתו לגואלם וה״ה שראוי להאמין לקץ המקוה וכמו שאמר השם יתברך למשה אה״יה אשר אה״יה ודרשו ז״ל שיהיה השם יתברך עמהן בגלות זה כמו שהיה עמהן בגלות מצרים׳ ובו היה שלשה גביעים הם אותיות דה״ו׳ להורות על מניין הגביעי׳כמו שכתבתי לעיל שהם היו דה״ו׳ במניין

ובאו

ובאו גם כן לרמוז על אמונת הפרח שהוא ביאת
המשיח כדי לחזקו שיהא יד על כס יה מלחמה
ליי בעמלק ומאחר שהשם עדיין אינו שלם רק
הוא יה כמספר דה״ו לכן על כרחנו צריכין להאמין
בביאת המשיח שיהא הכסא והשם שלם ובאמת
שבפירש זה הוא סוד כוונת רבי הלל שאמר אין
משיח לישראל שכבר אכלוהו בימי חזקיהו רצה
לומר שמצד ישראל לא יבא משיח מאחר שהם
חוטאים אך השם יתברך יביא משיח למען שמו
הגדול לבל יתחלל בגוים וכמו שאמר הנביא
ישעיה נט ישעיה וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע
ותושע לו זרועו וצדקתו היא סמכתהו ויחזקאל
יחזקאל נו אמר כה אמר יי לא למענכם אני עושה וגו׳
וקדשתי את שמי הגדול וגו׳ וזהו אמרו
שכבר אכלוהו בימי חזקיהו כמו שאמרו במסכת
שבת שבימי חזקיה כבר נשלם זכות אבות ולכן
שמות כ נאמר בכל מקום אשר אזכיר שמי אבא אליך וגו׳
רצה לומ׳ בכל מקום אשר אזכיר שמי שלא יתחלל
יהושע ז בגוים אבא וגו׳ וכמו שאמר יהושע ומה
עמוס ה תעשה לשמך הגדול ועל דרך זה נאמר נפ״לה
לא תוסיף קום בתולת ישראל ונאמר במקום
פס ט אחר אקים סכת דוד הנופלת כי ישראל מצד
זכותן לא תוסיף קום אך השם יתברך למען שמו
הגדול יקים אותה ומה שאמר שם אמר רב
יוסף שרה ליה מרה להלל חזקיהו אימת הוי
זכריה ט בבית ראשון וזכריה מתנבא בבית שני שנ׳ גילי
מאוד בת ציון וגו׳ הנה מלכך יבא לך וגו׳ הנה רב
יוסף תפס על רבי הלל שלא חשש על כבוד ישרא
והוכיח זה מדברי זכריה שאמר הנה מלכך יבא
וגו׳ דמשמע מצד זכותם כו׳ וכבר ביארתי זה בפי׳
הגדות פרק חלק יעויין שם או נאמר שכיון במספר
של ד״ה ו׳ שאז כשיצאו ממצרים הוצרכו לעדות
יה י כמו שנאמר שבטי יה וכמו שדרשו ז״ל
במה שנאמר במספר הראובני השמעוני וכן
בשאר השבטים כי בא להעיד עליהם שלא נמצא
פסול בזרעם׃ הקנה השמאלי
היה מורה על ספר הששי הוא ספר שאחר ויהי
בנסוע ובו כפתור אחד מורה על עיקר שליחות
השליח כי בו היה נגלה שליחו׳ השליח במעשה
במדבר יו קרח כמו שאמר בזאת תדעון כי יי שלחני וגו׳
וכן היה נרמז בלקיחת המטות שפרח
מטה אהרן בתוך מטותם והפרח מורה על
אמונת תחיית המתים שהיה נגלה על ידי מעשה
קרח שהארץ פתחה את פיה כמו שעתיד להיות
שהארץ תפתח עצמה ויקומו שוכני עפר׃
והוא אמונת תחיית המתים ובהדיא אמרו
על בני קרח מקום נתבצר להם בגיהנם רצה
לומר שנשארו בגובה מקום אחד כשנפלו לארץ
ואמרו במדרש שחנה אמרה יי מוריד שאול ויעל
שמואל ב על מתי קרח ושלשה נביעים היו

בקנה זה נגד אותיות מ׳נ׳ס׳ להורות המספר
כמו שנתבאר והיו מורים גם כן על מה שנאמר
במעש׳ קרח וכל העם נסו וגו׳ ואפשר לומר
כי נרמז עוד מלת מ״נס כי היה רומז על ערי מקלט
ודיניהם האמורים באותו חלק והיו אותיות מ״נס
נגד אותיות ד״ה״ו שבקנה הימיני כי יה שהוא
הנרמז במלת דה״ו הוא מ״נס של ישראל כמו
ירמיה יז שנאמר ומנוסי ביום צרה׃ אחר
כך חזר להיות טפח חלק נגד הספור שאחר פרש׳
מי מריבה שחזרו ישראל לחטא והוא ספור מלחמ׳
מלך ערד לאחר שמת אהרן בהר ההר ושנשלח
בהן הנחשים השרפים בעבור חטאם ואומר לפי
דרכינו כי רבים מקשים באותו סיפור למה שינה
במדבר כא משה דבר השם יתברך שצוה לו לעשות שרף
כמו שנאמר ויאמר יי אל משה עשה לך שרף
ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי
ומשה לא עשה כן שהרי נאמר ויעש משה נחש
נחשת וישם אותו על נס והיה אם נשך הנחש את
האיש וראה אל נחש הנחושת וחי וכבר
האריכו המפרשים ובפרט בעל העקידה כתב
טוב טעם בזה ואקח גם כן מן הבא בידי והנראה
לי כי מלבד זה יש לדקדק כי השם יתברך אמר
והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וגבי עשייתו של
משה נאמר והיה אם נשך הנחש את האיש
וראה אל הנחש הנחושת וחי הרי שלשה שינויים
בזה ממה שנאמר אצל הצואה האחד אמרו והיה
אם נשכה שני הנחש את האיש השלישי וראה אל
הנחש על כן אומר כי השם יתברך חשש
לכבוד משה שלא יתלוננו עוד עליו ואולי יבואו
מזיקין אחרים לנשכן על חטאן לכן אמר ליה
הקדוש ברוך הוא שיעשה לו שרף ואחשוב שזו
השרף לא דווקא נחש אלא כל דבר השורף ולזה
אמר עשה לך שרף רצה לומר לו לכבודו באולי
יתנשכו עוד ממזיקין אחרים על חטאתם יראו אל
השרף ויתרפאו וזה אמרו וראה אותו כל הנשוך
בין מנחשים בין משאר מזיקין אבל משה לרוב
חיבתו של ישראל אמר שלא יקדים להם פורענות
על העתיד לבא דוגמה שעשה להם בתחלת
שליחתו שנאמר לו אהי״ה וגו׳ שא״ל משה
רבינו עליו השלום דיו לצרה בשעתה כן אמר גם
כאן שלא יקדים להם פרענות גם כי מחל על
כבודו ולא עשה רק נחש נחשת לתקן העבר
ולא חשש להבא על כן אמר והיה אם נשך הנחש
את האיש רצה לומר אותו האיש הפרטי שכבר
התלונן וחטא כבר אז ראה אל הנחש וחי וכל
זה היה נרמז באותו טפח חלק שמורה על חטא
ונכלל בזה סיפור מלחמת סיחון ועוג׃
עוד היה טפח שבו כפתור ושני
קנים יוצאי׳ ממנו נגד ספור פרשת בלעם והכפתו׳
האמצעי הוא מורה על עיקר הנבואה שהיה
נגלה

נגלה על ידי בלעם ששרתה עליו הנבואה לכבוד ישראל ואין זה צריך ביאור וכבר ביארתי בספר מחיד יין בעזרת האל יתברך אמרו אבל באומות קם ומנו בלעם ׳ והיה הקנה הימיני היוצא ממנו נגד תורת כהנים ובו כפתור מורה על עיקר שכר ועונש שהרי כל תירת הכהנים מלא מזה להביא כופר נפשם על חטאתם אשר יעשו בשגגה כל שכן אם יעשו בזדון שיענשו וידוע שהרבה מצות ועונשין בעריות ובדומיהן שנאמרו באותו ספר וידוע כי מדה טובה מרובה ממדת פורענות ואם גלוי שהשם יתעלה יענש על עוברי עבירה ה״ה שישכיר לעושי המצות ׳ ובקנה זה היה פרח אחד לרמוז כי שלמות האנושי נקנה במצוה אחד כי כמו שמצינו שיענש ויכרת האדם בעשותו אחת מאלה ה״ה שישיג השלימות בעשותו אחת מן המצות והיה בקנה זה שלשה גביעים נגד זה״ט על דרך המניין כי אלו הגביעי׳ היו זה״ט והיו רומז גם כן כי ארבע ועשרים מתנות כהונה נתנו לכהנים בעבודתן והם מניין זה״ט ועוד כי זה״ט רצה לומר כי שבעה פעמי׳ מחטא הכהן רצה לומר שבעה הזאות היה מזה מן הקרבנות ביום הכפורים ובשאר עבודות וכן במצורע וכל זה מוזכר באותו ספר של תורת כהנים והטעם של שבעה הזאות נראה בדרך שאמרו בעבודת יום כפורים וכך היה מונה אחת אחת ואחת כו׳ כי כבר אמרו סוף החליל שבעה שמות נקרא ליצר הרע והם שבעה הזאות כמו שנאמר וזרקתי °עליכם מים טהורים ׳ יחזקאל לו
והיו שבעה הזאות לכפר על שבעה שמות של יצר הרע שהם שבעה מדרגות זו למעלה מזו כמו שהאריך בזה בעל העקידה פרשת כי תצא ובארנו תהלה לאל בארוכה במחיר יין שלי ולכן היה מונה אחת אחת ואחת כו׳ לשתף שם יצר טוב עם יצר הרע לכפר עליו ׳ ולקמן בעבודת יום כפור יתבאר עוד טעם אחר ׳ הקנה השמאלי היה נגד ספר ויהי בנסוע ובו נשלמו הקנים והיה בו כפתור אחד להורות על עיקר השגחת השם יתעלה כמו שנאמר ויפוצו אויביך במדבר י
וינסו משנאיך מפניך וזהו על צד השגחה הגדולה של השם יתברך על ישראל כי אין השגח׳ גדולה מזו להפיל האויבים לפני ישראל ומהם לא יחסר איש כמו שהיה במלחמת מדין ובשאר מלחמותהין כשהיו כשרין וזכאין ׳
ולהיות כי השגחת השם יתברך בדרך כלל ובדרך פרט על כן אמר ויפצו אויביך שהם כלל אויבי ישראל ועל הצד הפרט אמר וינסו משנאיך מפניך ׳ ופרח שבו הוא רומז על שלא תנוסח התורה וזה נאמר בנוח׳ יאמר בלשון עתיד ולא אמר ובנוח° אמר להורות שהדבר לא ישתנה לעתיד ואמר ובנוחה יאמר ולא אמר ובנוחו יאמר שהרי על הארון דלעיל קאי שנאמר ויהי בנסוע אלא אמר ובנחה על זאת התורה שלא תשתנה ולזה כיון באמרו ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה יי׳ להורות כי שם יי׳ משותף בתורה ושמותיו מונחים בארון וכשם שהשם יתברך לא ישתנה לעולמים כן התורה לא תנסוח ׳ ושלשה גביעים שבקנה היו ע״פ״ץ על צד המניין במקום זה״ט כמו שנתבאר ובא גם כן הרמז על עניין הספר שאמר יפוצו אויבך וגו׳ כי אותיות אלו אותיות פצע וחבורה שהשם יתברך יכה אויביו ואחר כך חזרו להיות טפחיים חלק נגד שני סיפורים שבאו אחר זה עד סוף ספר במדבר שהם מעשה שטים ומלחמת מדין ופרשת אלה מסעי וחלוקי הארץ אשר בו סיפורים אלו חלקים מגביעים כפתורים ופרחים נשארו שלשה טפחים שבהן כפתור ופרח שלשה גביעים נגד ספר משנה תורה שבו שלשה סיפורים משנה תורה ופרשת השיר ופרשת זאת הברכה נגד שלשה טפחים הנשארים ובו כפתור אחד שהוא מורה על עיקר הנשאר שהוא ידיעת השם בעתיד אשר כל משני תורה מלא מזה כמו שנאמר כי תוליד בנים וגו׳ וקם העם וזנה וגו׳ השחת תשחיתן אחרי וגו׳ ופרשת האזינו כולה מדברת מזה גם הפרח שבה מורה על הקבלה מן האבות כמו שאמר להם משה בבאור פרשת
דברים ל אתם נצבים ולא °אתכם לבדכם אנכי כורת הברית וגו׳ כי אשר ישנו פה וגו׳ והרבה פסוקים כאלה מודים על אמונת זאת ושלשה גביעים הנשארים הם אותיות ש״ר״ק הנשארים עד כי בקנה האמצעי הוא אותיות תשרק כמו שביארתי להורות כי תכלית התורה ביאת המשיח שיחזרו לאדמתן ויקיימו התורה כראוי כי בזמני הגליות אי איפשר לקיימה כי עול השיעבוד מעכב וכל זאת מבואר ונראה כי זהו כוונת הפסוק
שם לג שאמר יי׳ °מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן וגו׳ ודרשו ז״ל מאי בשעיר בעי ומאי בעי בפארן כו׳ ויש לקשות למה נקט אלו שתי אומות יותר משאר אומות ובעל עיקרים מאמר ראשון פרק עשרים ישב דבריהם וע״ש ׳
ולי נראה שבא להורות כי תחלת התורה היתה מסיני וסופה תהיה משעיר ופארן והם עשו וישמעאל והוא בביאת הגואל שיטל הקדוש ברוך הוא המלוכה מהם ואז יהיה זריחת התורה לגמרי ועוד אפשר לפרשו לעניין קבלת האמונה אמר שיי מסיני בא רצה לומר שקבלו אלהותו בסיני וזרח למו לישראל יותר ממה שזרח לשעיר ופארן ורצה לומר בזה כי

אף

אף שישראל ועשו וישמעאל כולן היו בני אברהם אבינו שהיה ראש המאמינים ונאמר בו כי ידעתי כי יצוה את בניו וגו׳ והנה כל אלו קבלו האמונות מאברהם בשוה ולזה נמצא כי אף שעשו וישמעאל טועין ומכניסין דברים זרים באמונתן ועובדין עבודה זרה מכל מקום כולם מודים באלוה שהוא מנהיג העולם וזה להם בטבע כי מנהג אבותיהם שהוא אברהם בידיהם ולזה מודים בזה יותר משאר עובדי עבודה זרה שכולן היו עבודתן לכוכבים ולצבא השמים והיו כופרים באלהי ממעל מכל מקום ישראל מכירין האמת ומשיגים האמת על אמתתו ועובדין השם יתברך באמונת שקבלו מאברהם באמתות ונתקיים בידן בסיני ועל זה נאמר יי׳ מסיני בא וגו׳

וכל זה היה נרמז בעניין הקנה האמצעי שבמנורה שהיו אותיות תשרק בקנה ההוא להורות כי עיקר קיום התורה יהיה לעתיד בזמן ביאת המשיח והיו כל הקנים פונים אל נר המערבי כי לכולן תכלית אחד פונים להדדי ועל ידי כולם התורה נשלמה׳ ואמרו אבן היה לפני המנורה ובו שלשה מעלות שעליו כהן עומד ומטיב הנרות ומניח עליו כלי שמנה כו׳ האבן הוא מורה על כלל העולם שעמד על אבן שתייה כדאמרינן ביומא ולכן היו בו שלשה מעלות והם שלשה חלקי העולם שעומדי׳
בזכות התורה וכמו שנאמר אם לא בריתי יומם ירמיה לג
ולילה חוקת שמים וארץ לא שמתי ולכן היה האבן מונח לפני המנורה הרמז על התורה כמבואר ולפי שהמנורה הטהורה היה מורה על כל חלקי התורה ופרטיה וכלליה לכן נאמר כן עשה משה את המנורה ואמרו גם כן במדרש מלמד שבחו של אהרן שלא שינה כי דבר גדול הוא המקיים כל התורה כולה ועושה אותה כמצוה ואמרו רבותינו זכרונם לברכה כי מבלואי בגדים של כהנים היו עושין פתילות למנורה והוא מבואר הגנות אם לא שבא להורות לנו עניין נאות וזה כי בגדי כהנים היו מורים על ענייני המצות ומעלות המדות כמו שיתבאר לעתיד וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה במנחות שירי מצוה מעכבין הפורענות ולזה היו בלואי בגדיהם המרמז על שירי מצוה מאירי׳ ומהירי׳ במנורה להורו׳ כי אף שירי מצוה שבתור׳ ממלאי׳ הבית אורה והם מצילי׳ מן הפורענות והוא דמות החושך אשר הוא בבית בהעדר האור זהו בסוד המנור׳ בעזרת הש״י נותן התור׳ והוא יתן לי ולכל ישרא׳ עוז ותעצומו׳ לזכות לאור׳ של ביאת הגוא׳ אשר לקוו׳ ומיחליו שמורה׃

פרק עשרים

אחר שנתבאר דעתינו בעניין המנורה אעלה לך מה שמצאתי לבעל הבחיי שכתב קצת דרך זה ועם היותו רחוק מדעתינו מכל מקום לא אמנע מלכתוב דבריו וזה לשונו שם ועל דרך השכל המנורה בשבעה נרותיה תרמוז לתורה הנקרא אור שנאמר כי׳ נר מצוה ותורה אור והיא כוללת שבע חכמות ועל כן היו נרותיה שבעה וששה קנים יוצים מצדיה כנגד ששה קצוות של עולם התלוים בתורה שנתנה בששה בסיון שהעולם נתקיים בשבילה שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה׳ שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד בכל קנה הוי׳ שלשה גביעים אם כן הרי הם שמונה עשר גביעים לשש הקנים׳ ובמנורה ארבע גביעים אחרים הרי שנים ועשרים גביעים הם כנגד שנים ועשרים אותיות התורה וכנגד שנים ועשרים חלקים שבעולם ואלו הן רוח אש ומים שבעה ככבי לכת שנים עשר מזלות וכנגד שנים ועשרים חלקים שבגוף האדם הראש והלב והכליות שבעה נקבים שבראש שנים עשר אברים ומצינו במנורה שלשה דברים והם כפתור גביע ופרח כפתור תפוח עגול בולט ויוצא סביב הקנה האמצעי מן המנורה הכפתור כנגד עולם המלאכים שהם מתענגים מזיו השכינה בתענוג שאין לו סוף ותכלית וזהו כפתור שהוא עגול כי העגול אין לו ראש וסוף ועל תענוג הזה רמזו רבותינו ז״ל חכמי האמת במדרש עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבא וכבודו ביניהם כי המחול הוא עגול ואין לו ראש וסוף ולכן המשיל תענוג הנפשות שאין לו סוף למחול שאין לו סוף׳ הגביע הוא כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה ומרוה כנגד העולם הגלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כח בעולם השפל׳ הפרח הוא כנגד העולם השפל הזה ששם כל גדולי הארץ צמחים ופרחים וציצים ובא זה לרמוז כי מתוך שנים ועשרים אותיות התורה אדם משיג שלשה חלקי המציאות ומלקחיה ומחתותיה ידוע כי העצה והמחשבה
משלי א הם מלקחיה לתורה כעניין שכתב ונבון׳ תחבולות יקנה והמחשבה היא בלב והמשיל הלב למחתה כי כשם שהמחתה הוא כלי לקחת ממנו האש להדליק הנרות כן הלב כלי השכל שישתמש בו האדם באור התורה והיתה משקלה ככר זהב לא פחות ולא יותר על שם שהתורה אין להוסיף עליה ואין למעט ממנה בעניין שנאמר
דברים יג לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו והוא שכתוב
תהלים יט תורת יי׳ תמימה והיתה מקשה להורות על אחדות על שם שכתוב תורת אחת והיתה מונחת בדרום

בדרום מפני שרוב החכמה בדרום ונקראת ארץ ישראל ארץ הדרום לפי שהיא מונחת במבחר המקומות באמצע האקלים משבעה איקלימים שעולם נחלק בהם והיא מזוגה יותר מקור וחום ומוכנת לקבל המושכלות וזהו שדרשו רבותינו ז"ל וזהב הארץ ההיא טוב אין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל (בראשית ב) ועוד דרשו אוירא דארץ ישראל מחכים והתבונן איך הונחה המנורה נוכח השלחן כי המנורה בדרום והשלחן בצפון ושתי רוחות אלה זה כנגד זה והוא שכתוב ושמת את השלחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נוכח השלחן (שמות כו) והטעם לפי שאין החכמה יכולה להתקיים באדם זולתי במאכל ומשתה כי השלחן בצפון רמז לעושר וכתיב מצפון זהב יאתה (איוב לז) והנה אתה המעיין ראה דבריו ודברי ואתה תבחר באשר תחפוץ כי הכל דברי אלהים חיים והנה מצאתי במדרש רבתי פרשת אמור אמר רבי אלעזר בן שמוע בזכות יערוך את הנרות תנצלו מן ערוך מאתמול תפתה (ישעיה ל) אמר רבי חנן בזכות להעלות נר תמיד אתם זוכים להקביל נרו של מלך המשיח כמו שנאמר ערכתי נר למשיחי וגו' (תהלים קלב) הנה ודאי דרשות אלו רומזים על מה שנתבאר כי כלל התורה מצלת מדינה של גהינם ומקרבת מלך המשיח ולכן מקובל גם כן שהמנורה היתה מצויירת במגן דוד להיות כי זכות התורה והאמונות האמיתיות עם עקרי הדת היו עומדים לדוד בלחמותיו ולכן היתה המנורה למגן ולמחסה אליו והוא מבואר ׃

פרק אחד ועשרים

בעניין השלחן שהיה עומד בצפון נגד המנורה הנה הרב המורה כתב שלא ידע בו סבה והטעם על דרך הפשט והרלב"ג סוף פרשת תרומה פירש בו טעם ואעתיק דבריו הנה

וזה לשונו שם השלחן מורה על נפש הזנה והוא כי כבר התבאר בספר הנפש כי מפעולות הצורות נעמוד על מציאות הצורות שהן מסודרים מהן וזה כי פעולות הצורות הם יותר ידועין מהצורות בעצמן וכן נעמוד מהדברים אשר בהן תהינה פעולות הצורות על פעולות הצורות כי הדברים ההם הם יותר ידיעות מפעולות הצורות והמשל כי פעולות ההזנה היא יותר ידוע מהנפש הזנה והנה המזון הוא יותר ידוע מפעולת ההזנה ולזה נקח ראיה מהמזון על מציאות נפש ההזנה

ולזה הושם בשלחן הלחם יותר כולל לבעלי הנפשות והנה הורה הלחם על מציאת הנפש הזנה לפי שאם היה הפעל בהזנה חלק היסוד האישי אשר בנזון כמו שחשבו הקדמונים הנה מפני שהאש יאכל כל הדברים אשר מדרכם שיפסידם האש הנה לא יהיה בכאן לנזן מזון יותר מיוחד מהמזון ויהי הטורח בתקון המזון לבטלה אבל יהיה האדם נזון מן העצים כמו שהיה נזון מהלחם הנפלא בתקונו וזהו כלו מבואר הכזב ולזה הוא מבואר שיש בכאן נפש זנה והיא תעכל הדברים באמצעות החום הטבעית ומפני זה היתה פעולת הזנה משוערת ומוגבלת כמו שזכר הפילוסוף וראוי שתדע כי התורה תכוין בדבר אחד בעינו לתועלת רבות כמו שיתבאר לך ממצות השבת שזכרה בה התורה שתי תועלת והנה התורה בזה העניין מתדמה לטבע שיעשה דבר אחד לתועלת רבות כמו שהתבאר בטבעיות אחרי זאת ההצעה נאמר כי כבר היו על השלחן שנים עשר חלות בשתי מערכות היה שש מהם לצד המערבי והוא לצד הארון וששה לצד המזרח והוא לצד שתי המזבחות וזה להורות על עניין נפלא הוא מהגדולות שבפנות העיוניות והתוריות והוא שזה המציאות השפל יושפע לו מעולם הגלגלים מה שיעמיד הנמצאים אשר בו כשיגביר ההפך האחד פעם וההפך האחר פעם ובזה האופן יהיו נשמרים המורכבים אשר בכאן הזמן האפשרי כמו שהתבאר בטבעיות ולזה אמנם יהיה באמצעות הגלגל הנוטה שישים הכוכב פעם לפאת צפון ופעם לפאת דרום והנה היות הכוכב לפאת צפון הוא סבה להויה והטתו לצד דרום סבה להפסד כי אז הוא רחוק מהישוב ותמנע פעולתם בישוב כמו שהתבאר זה כולו בטבעיות ומה שיוכר בו יותר התקופה הארבעה המתחדשות מצד השמש הוא הצמח עד שכבר יראה לו כעת היות השמש במזלות הצפוניים מה שידמה לבחרות ובימות הגשמים יראה לו מה שידמה לזקנה וזה לאות כי אלו דברים אשר בכאן יושפעו להם פעולת מהגרמים השמימיים וזה יורה כי המציאות כלו הוא נקשר קצתו בקצת ושהוא אחד במספר ולזה יהיה בהכרח האלוה אחד במספר ואם לא הונח העניין בו על זה האופן יהיה מתחייב שתהיה התחלה אחת לנמצאות השפלות והתחלה אחרת לגרמים השמימיים שיחשבו המאמינים שיהיו שם שני אלהות והנה שם החלות אשר הם לצד המערב שיהיו שם דברים המורים על ההויה והמציאות מורות על ששת המזלות הצפוניים להורות כי הנזונים נעזרים בפעולות ההזנה בגרמים השמימיים בזה האופן שזכרנו גם כן תתמיד בהם ההויה והפסד והנה היה באמצע שתי ההערכות לבונה זכה להקטיר לשם יתעלה להורות כי השם יתעלה הוא עליון על הגרמים השמימיים ומאתו נאצל להם זה הכח והנה היו פנים רבים לכל אחד מאלו התחלות כי לאלו

לאלו המזלות פנים רבים מצד התחלפות ככביהם
קצתם מקצת ומצד התחלפות הככבים הרצים
אשר יהיו בהם ומצד התחלפות מקום הכוכב
ברחוב מהמזל ההוא אם לצד דרום אם לצד צפון
וזה כלו מבואר למי שעיין בדברנו בזה בחמשי
מספר מלחמות השם ובזה האופן יושפעו ולפי
שהגבוה שבכוכבי לכת הוא שבתאי והיה מערכ׳
אלו החלות ביום השבת אשר המושל בו שבתאי
והיה שם עד יום השבת הבא באופן ששבת
הממשלה לכל אחד מכבבי לכת והיה לכל אחד
מהם יום א׳ להורו׳ כי מפעולות אלו הככבי׳ בהיותם
במזלות הצפוניים והדרומיים יושפע לנזוני שמירת
הכח אל ההזון וישלם בזה האופן ההויה וההפסד
על צד שיתבאר בטבעיות והנה העירה
התורה בזה בבעלי הנפש הזנה לפי שבהם יראה
יותר פעולות התקופות הארבעה ממה שיראה
בזולתם מבעלי הנפש ועוד כי כשהתבאר
שהנזונים צריכין בפעלותיה׳ אל הגרמי׳ השמימיי׳
התבאר שכל בעלי נפש אשר בכאן צריכין ש
בפעולותיהם אל הגרמים השמימיים כי היה כלם
בעלי נפש זנה והנה
בעל העקידה עלה כמעט בסגנון זה וכתב גם כן
כי השלחן מצד שלא היה לו בית קיבול ולא שום
חלוק אחר רק לוח אחד שטוחה ועומדת דומיכין
אל גלגל החלק הראשון לכל הגלגלים
אמנם צוה לתת עליו לחם פנים
לפניו תמיד נראת לשתי פאות להורות שעל
ידו שם אלהים פרנסת העולם בכלל על המנהג
הטבעי ועל ידי המזלות אשר בגלגל הככבים
המקיימים אשר תחתיו והיה הלחם שנים
עשר חלות נחלק לשני מערכותוהוא מה שירמזו
יפה כי המזלות השנים עשר צורתן חקוקה בגלגל
ההוא החלק כמו שזכר בעל יסוד עולם וידוע
כי המזלות כן דרכם להיות תמיד ששה תחת
הארץ והששה למעלה ועל ידי זה יתפרנס
העולם תמיד אמנם אמר
ועשית קערותיו וכפותיו וגו׳ לרמז על שמות כה
מה שצריך לחבר השתדלות האנושי בכל
המלאכות האלו וכמו שאמרו בכל משלח ידיך דברים כח
אשר תעשה וגו׳ ואמר ביום השבת יערכנו ויקרא כד
לרמוז כי הוא המעשה אשר נאמר עליו
כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים בראשית ב
לעשות כי אחר שהשלים מלאכת החדוש
המוחלוט ושבת ממנה הנהיג המעשה הזה
לתועלת העולם ושלימות מעשיו כמו שביארנו
פרשת ויכלו עד כאן לשונו ודעת
אע כפי מה שפירשו בעל צפנת פענח הוא כי
השלחן היה בצפון והמנורה בדרום כי מזמן
בריאות עולם עד עכשיו גובה השמש הוא במזלות
הצפוניית ונוכח הרום הוא בדרום וזהו גורם

שהיישוב הוא בצפון כאשר השמש כשהיא במזלו׳
הצפוניים רחוקה מן הארץ ואז החום ממוזג בשוה
אבל כשהיא בדרום שהיא קרובה לארץ שורפה
הכל ולכן שם החורבן והמדברות לכן השלחן
אשר בו המאכלים שהם חיים הגופים על כן
הושמו בצפון אמנם המנורה
שהיא שורפת השמן שהוא חם ולח כתולדות
האדם שהוא חיי הגוף שהיא בדרום כדמות השמש
ששורפה בדרום וזהו אשר ראיתי להעתיק מדברי
הראשונים בעניין השלחן אשר נתנו לבם לבאר
צורתו בדרך פרט ולא ראיתי להעתיק דברי אחרים
שלא פירשו דבריו רק בדרך כלל

פרק שנים ועשרים

בעניין הנראה לי לפי עניין הכוונה אשר אנחנו
בה אמרו רבותינו זכרונם לברכה פרק שתי
הלחם השלחן היה ארכו שנים עשר טפח ורחבו
ששה טפחים וגבהו עשר׳ היה מונח ארכו לאורך
הבית ורחבו לרוחב הבית דע
כי הנראה כי השלחן היה נגד המנורה ומאחר
שהמנורה נגד התורה שבכתב כמו שנתבאר
והשלחן והלחם שעליו הם נגד התורה שבעל
פה וידוע שמורגל בפי החכמים לקרא
החכמה שלחן כמו שאמר שלמה עליו השלום
משלי ט טבחה טבחה נסכה יינה ערכה שלחנה וגו׳
ונקרא החכם הלומד התורה
שלחני כמו שאמר רבי עקיבה הרבה מעות יש
לי ואין לי שלחני להרצותו ואולי שלזה כוונו
באמרם המאריך על שלחנו מאריכין לו ימיו רצה
לומר שמאריך בתלמודו הנקרא שלחן אז מאריכי׳
דברים ל ימיו ושנותיו כמו שנאמר כי היא חייך ואורך
ימיך ודע והבן כי אמרו
בפרק שתי הלחם במסכת מנחות כי שלמה
עשה עשרה שלחנות חמשה בימין שלחן של
משה וחמשה בשמאלו וזה של משה היה עומד
במקום יותר גבוה והאחרים היו עומדים במקום
נמוך כתלמיד היושב לפני רבו ומבואר נגלה
שהכוונה מה שביארנו כי ענייני שלחן היו מורים
על תורה שבעל פה ולכן היו אלו של שלמה
עומדים בפני של משה כתלמיד בפני רבו כי
שלמה עם רוב חכמתו תלמידו של משה היה
והיו שלחנות של שלמה עשרה להיות כי
אמרו רבותינו זכרונם לברכה עשרה קבין חכמה
ירדו לעולם וכולן נטלה שלמה לכן היו שלחנות
עשרה ובהיות כי חכמתו היתה בתורה
שבעל פה ושבכתב לכן עשה עשרה שלחנות
ועשה גם כן עשרה מנורות והוא מבואר
ואמרינן בערבי פסחים אמר ליה רבי אבין
בר חנינא שלחן של מקדש של פרקים היה וזהו

כרמות התלמוד שמחובר במסכתות ופרקים ׃
וידוע כי התורה שבעל פה היא עיקר התורה
וכמו שאמרו ז"ל לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית
עם ישראל רק על פי התורה שבעל פה שנאמר
כי °על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית שמות לד
ולכן בא הרמז בשלחן על מה שנ' °ארוכה מארץ איוב יא
מדה ורחבה מיני ים ׃ והנה כי ארכה של
תור' היא תורה שבע"פ כי ארכה של תורה שבכתב
יש לו קץ לעיני כל ישראל ולכן בא אורך
השלחן שהן שנים עשר טפחי' נגד העולם כולו
שארכו ממזרח למערב שנים עשר שעות שמהלך
בהן החמה ממזרח למערב ׃ ורחבו ששה לרמוז
על רוחב הים כמו שנאמר ורחבה °מיני ים שהוא
חצי רוחב העולם שהוא שנים עשר שעות כי הים
הוא מערבי ולכן נקרא ים והוא חצי אורך
העולם ולכן בא רחבו ששה ואף היה מורה
על עניין הים ממספר הששה שהוא אות ו' מלשון
ווי העמודים וכמו שאמרו בסנהדרין כתב התורה
לא תשתנה מעולם שנאמר ווי °העמודים ובפרקי
רבי אלעזר שקרסי העולם תלויין בים אוקיינוס
ועל זה מורה אות ו' ובהיות כי אמרו
בשמונה וארבעים מעלות התורה נקנת ועם
ארבע ועשרים ספרים שעליהם התורה שבעל פה
נוסדה עולה ע"ב והם במספר טפחי השלחן לרוחב
ולאורך והיה גבהו עשרה נגד עולם העליון
שגבהו עשרה מעלות המלאכים שהעוסק בתורה
שבעל פה יש לו מהלכים ביניהם וכמו שנאמר
כי °מלאך יי' צבאות הוא כי יבקשו תורה מפיהו מלאכי ב
והיינו תורה שבעל פה ומפיהו דווקא והיה נתון
ארכו לאורך הבית ורחבו לרוח' הבית בדרך המשל
שביאר הכתיב ארכה מארץ מדה וגו וכמו
שהתבאר שדוגמת רוחב ואורך הבית הוא הארץ
והים וכל אשר בו כמו שנתבאר והיותר נאות
לומר על פי כוונותינו כי השלחן היה דוגמת משה
רבינו עליו השלום שעליו נסדר הלחם שהוא
התורה שבעל פה כי כולה הלכה למשה מסיני
ובהיות כי משה עליו השלום
היה מלך כמו שנאמר ויהי °בישורון מלך וגו' לכן דברים לג
היה השלחן מורה עליו כמו שאמרו רבותינו ז"ל
שהשלחן היה מורה על מלכות והיה ארכו
שנים עשר טפחים נגד אורך ימי משה שהיו מאה
ועשרים שהם שנים עשר מדרגות של עשרה כמו
שכתב בעל העקידה פרשת זאת הברכה שעל זה
כוונו באמרם שהר נבו היה שנים עשר מעלות
ופסען משה בפסיעה אחת והיה רחבו ששה
טפחים נגד ששה ימים שנתרחב' דעתו של משה
בתורה והם היו ששה ימים מיום ביאת ישראל
להר סיני עד קבלן התורה או אחר מתן תורה
שנתפרש קודם כניסתו למחנה שכינה כדאית'
פרק קמא דיומא וכמו שכתוב וישכון כביד יי' °על שמות כד
הר סיני ויכסהו הענן ששה ימים ויקרא אל משה
ביום השביעי ואולי כי האורך גם כן רומז על ק"ך
ימים שהיה בה שלשה פעמים ארבעים יום ואם
כן בא הרמז כולו על עניין התורה והוא יותר
נאות ׃ וכתב הרמ"בם ארבע סניפין של זהב
היו לשלחן מפוצלים בראשיהם שהיו סומכין בהן
הלחם הפנים שנים מסדר זה ושנים מסדר זה והם
הנקראים קשיותיו ושמונה ועשרים קנים של
זהב כל אחד מהן כחצי קנה חלול היו ס
לו ארבע עשר לסדר זה וארבע עשר לסדר
זה והם הנקראים מנקיותיו ושני הבזיכים שבהן
מניחים הלבונה על השלחן בצד המערכה הם
נקראים קערותיו אלו הארבע עשר קנים נותן
החלה הראשונה על עצמו של שלחן ונותן בין
ראשונה ושנייה שלשה קנים ובין כל חלה וחלה
שלשה קנים ובין ששית וחמשית שני קנים בלבד
לפי שאין על הששית אחרת נמצא ארבע עשר
בכל מערכה ומערכה ושני שלחנות היו באולם
מבפניו על פתח הבית אחת של שיש נותנין עליו
לחם הפנים בכניסתו ואחת של זהב נותנין עליו
לחם הפנים ביציאתו שמעלין בקדש ולא מורידין
עד כאן לשון הרמ"בם וכן הוא פרק שתי
הלחם והנה נתבאר כי לחם הפנים הוא חכמת
התורה שבעל פה וכמו שכתבתי והיתה נרמזת
בעניין לחם על דרך שנאמר לכו °לחמו בלחמי וגו' משלי ט
וקראם לחם הפנים כמו שנתבאר ע'
פנים לתורה ותורה שבעל פה היא הפנים והצורה
של תורה שבכתב ועל כן היו מסדרין את הלחם
בשבת כי בשבת נתנה תורה כמוזכר פרק רבי
עקיבא במסכת שבת והיה הלחם חם בעת סלוקו
כמו בעת סדורו כמו שאמרו רבותינו ז"ל במנחות
ומביא לה פרק קמא דיומא והטעם לכל זה
כמו שדרשו ז"ל יום אשר °עמדת לפני יי' אלהיך דברים ד
בחורב וגו' שיהיו הדברים חביבין על ישראל כל
יום ויום כאלו אותו היום קבלו מהר סיני וזהו
שבעת סלוקו היה חם כמו בעת סדורו והחמימות
שבו היה מורה על האש ותמרות עשן שהיה עולה
בנתינת התורה ובהדיא אמרו אורייתא קא מרתח'
ביה וזהו החמימות שנשאר בו ואמרו שם
שהיו מגביהין השלחן לעולי רגלים ואומרים
להם ראו חבתכם לפני המקום שסלוקו כסדורו
שנאמר לשום לחם חם ביום הלקחו שמואל א כא
וידוע כי אין חבת ישראל ניכרת
בהיות הלחם חם אם לא על פי מה שכתבנו ואז
הוי חבה גדולה להם כיום מתן תורה והיה מראה
להן שעדיין חבת מתן תורה קיים והיו שני מערכו'
בכל מערכת ששה להמין נגד ששה סדרי משנה
וידוע כי התורה שבעל פה נחלקת בהחלה
לשני חלקים משנה ותלמוד לכן באו שני
מערכת בכל אחד ששה וארבע סניפין שבהן
סומכין

סומכין הלחם הם ארבע דברים שעליהן התורה
שבעל פה בנוייה ונמסכת והן תורה נביאי׳ כתובים
הלכה למשה מסיני או הם ארבע חלקי התורה
שבעל פה משנה תלמוד הלכות ואגדות או
נגד ארבע מדות שחכמים ז״ל מנו בתלמידים
וארבע מדות שהם ביושבי בית המדרש והיו
כולן של זהב כמו שנאמר הנחמדים מזהב מפז תהלים יט
והיו במערכת זו שנים ובמערכת השנייה גם כן
שנים כי עיקר המשנה שהיא נגד המערכה אחת
היא נסמכת על המקרא והלכה למשה מסיני
וכללה מדבר בדיני׳ שהם משנה והלכות והתלמו׳
שהוא נגד המערכה שנייה בלול מן הכל וכולל
תלמוד ואגדה ונסמך על נביאים וכתובים יותר
מן המשנה והיה לו שמונה ועשרים קנים
דע כי הקנים מורים על קניין החכמה מלשון קנה
חכמה ובכל קניינך קנה בינה וכמו שכתבתי משלי ד
לעיל בעניין קני המנורה והיו הקנים שמונה
ועשרים ארבע עשר לכל מערכה כי ידוע
שהתורה שבעל פה נחלקת לארבע עשר חלקים
כמו שחלקן הרמב״ם ז״ל לארבע עשר ספרים
בחבורו הגדול משנה תורה והיה בין כל
לחם ללחם שלשה קנים נגד שלשה דברים
שצריך החכם לקנותן בתורה שבעל פה והם
הלמידה לעצמו והלמידה לאחרים והעשייה כמו
שאמרו רבותינו ז״ל הלומד על מנת לעשות
מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות
והשמירה והעשייה היא דבר אחד ושלשה דברים
שאדם זוכה על ידם לתורה וכמו שאמר רבי
חנינא הרבה תורה למדתי מרבותי ומחברי
ומתלמידי יותר מכולן והיו הקנים חלוקים ולא
שלמים כדי שיכנס בהן הרוח שלא יתעפש
הפת והכוונה שאף שלמד וקנה החכמה צריך
שיהא לבו נשבר בקרבו ויכנס בו רוח החכמה
ולזה היו הקנים שבורין וחלוקין לחצאין ואף
כי להורות כי שמונה ועשרים חצי הם ארבע עשר
קנים שלימים להורות כי מבין כל קנים אלו יצא
לנו החלקים הארבע עשר שנתבארו למעלה ׳

שני בזיכי הלבונה שהיו בצד
המערכה היו מורים על הדברים העתידי׳ להתחד׳
בתורה שבעל פה והם התקנות שתקנו החכמים
ז״ל שבכל דור ודור ולכן היה הלבונה עולה בכל
שבת לקטורת על המזבח כי חביבין דברי סופרים
מעיקרה של תורה כמו שדרשו ז״ל במסכת
עבודה זרה כי טובים דודיך מיין חביבין דברי דודי׳ שיר השירים א
יותר מיינה של תורה ולא היה נכשר הלחם לאכול
בשבת לולי אחר הקטרת הבזיכין והוא האמת
שאין עיקר הכשרת דברי תורה שבעל פה רק על
ידי דברי סופרים והיה הרמז בלבונה כמו שנא׳
מי זאת עולה מן המדבר מקטרת מר ולבונה כו׳ שירים ג
וכתב רש״י ז״ל בפירוש החומש בפרשת נשא
שהלבונה היה מורה על האמהות שנאמר אל
גבעת הלבונה וכן הוא שם במדרש רבתי שם ד
וידוע ששלמה עליו השלום המשיל
התורה והמנהגים שתקנו חכמים ז״ל לאם כמו
שנאמר אל תטוש תורת אמך ונאמר כי זקנה אמך משלי א
וגו׳ והרמז הוא נפלא ׳ והבזיכים היו שם כג
שנים אחד בכל מערכה כי תקנות אלו נתפשטו
בכל דור ודור כי מצינו הרבה תקנו׳ שתקנו חכמי׳
המשנה ז״ל והרבה תקנות שנתקנו בימי חכמי׳
התלמוד ואמרו רבותינו ז״ל פרק תמיד נשחט
במסכת פסחים תנו רבנן כל הבזיכים שבמקדש
לא היו להם שולים חוץ מבזיכי לחם הפנים שמא
יניחום ויפסד הלחם רצה לומר כי חכמי׳ עשו חיזוק
לדבריה׳ יותר משל תורה שאם יניחום יפסד התור׳
בעצמה והוא מבואר ׳ והדפוסים שעושין
בהן לחם הפנים הם דוגמת הסייגים שעשו
לתורה למשמרת התורה כמו שדרשו רז״ל ועשו
משמרת למשמרתי והם דוגמת הדפוס שבהן
עושין הלחם ובמדרש רבתי קערת כסף נגד
התורה שהיא קרויה לחם שנאמר לכו לחמו בכ יט
בלחמי ונאמר בלחם הפנים ועשית קערותיו שמות כה
וכפותיו עד כאן לשון המדרש הרי שהביאו ראייה
לעניין התורה מעניין לחם הפנים וקערותיו ׳
והיו עוד שם שני שלחנות אחת
של שיש שבו נותנין לחם הפנים בכניסתו ואחד
של זהב שבו נותנין עליו הלחם ביציאתו נגד
שני כתות שסדרו התורה שבעל פה והם כת
רבינו הקדוש שסדר המשנה והוא היה קדוש
טהור כדמות אבני שיש טהור ׳ והשני
כת רבינא ורב אשי שחברו התלמוד האחד
התחיל לסדר הלחם בכניסתו והוא רבינו שסדר
המשנה בתחלה והוא דמות הכניסה ורב אשי
ורבינא היו סוף הוראה והם סדרו התלמוד ביציאתו
רצה לומר בסופו ואמרו שמעלין בקדש ולא
מורידין כי באמת לא בא רב אשי ורבינא לפחות
מדברי רבי רק להוסיף עליהם ואל תתמה שאני
אומר שעניין סדור התלמוד היה נרמז בעניין
המקדש כי כבר אמרו בבבא מציאה פרק השוכר
את הפועלים רבינא ורב אשי סוף הוראה כמו
שנאמר עד אבא אל מקדשי אל אבינו לאחריתן תהלים עג
הרי הביאו ראייה להם מן המקרא והה׳ שנרמז
עניין זה בבניין המקדש וכן דרשו במדרש רבתי
פרשת נשא שהנשיאים רמזו בקרבנן עניין סדור׳
של משנה כמו שהאריכו שם בזה ׳
וכתב הרמב״ם סוף פרק רביעי מ״ה
תמידין שהבזיכין היו נמלחין כשאר קרבנות ׳
בהיות כי המלח מקיים הדבר שנמלח בו
ועניין הלבונה שבבזיכין קיים לעד על כן היו
נמלחין וכתב הרמב״ם שם פרק חמישי מעשה
לחם הפנים מביא ארבע ועשרים סאין חטין

הראוין למנחות ושפין בהן ובועטין בהן וטוחנין אותן ומנפין אותן באחד עשר נפה ארבע ועשרים עשרון סולת וכל זה אינו אלא למצוה ואם שינה לא עיכב והדבר מבואר כי דרשו ז"ל תלמיד חכם צריך להיות בקי בארבעה ועשרים ספרים ככלה המקושטת בארבעה ועשרים תכשיטים ולכן בא מניין הארבע' ועשרים וצריך לשוף ולבעוט כי כן צריך התלמיד חכם לדקדק ולתור בתורה שבכת' ולהוציא מתוכה התורה שבעל פה והיה מוציא אז מתוכה הקמח הנקי מנופה באחד עשר נפות הם שלש עשרי מדות שהתורה נדרשת בהן ׳

ובהיות כי הגזירה שוה והבניין אב והקל והחומר כולן הם כמעט מדה אחד שלומדין דבר אחד מחבירו נכללין כולן בנפה אחד והיו אחד עשר נפים והיתה באורך כל חלה עשרה טפחים ורחבה חמש ורומה ז' אצבעות והיתה בילושת כל אחת בפני עצמה ונאפי' בשתים ׳

כבר נתבאר כי כל חלה היתה מורה על חלק אחד מששה סדרי משנה ולכן נילושת כל אחד בפני עצמה

אמנם כשנוסף בה התלמוד היתה לשנים

וידוע כי פילפול התלמוד הוא בא מחמימות החריפות שמפרקים ומתרצים וכמו שאמרו אורייתא דקא מרתחי ביה ולזה כתב הרקנ"ט פרשת יתרו כי החמימות בפילפול התורה הוא מצוה בפני עצמו וזה הלא כה דברי כאש האפייה שאז ירמיה כג
היו החלות נאפיה שנים שנים שהם המשנה והתלמוד שעליו וכמו שנתבאר למעלה

וידוע כי כל החכמת נכללות במשנה ובגמרא וידוע כי המספר הוא עשר ובו נגדר המספר כמו שכתב האבן עזרא פרשת שמות ובחכמות המספר נתלת תשבורת והגדסה וחכמ' התכונה והחכמת המוזיקא אשר אי אפשר לעמוד על אחת מאלו החכמות לולי המספר הנכלל בעשרה לכן היה אורך כל חלה עשר טפחים

ואף כי כבר כתבתי כמה פעמים כי כל המציאות בעשר כלולין ולכן היה אורך כל חלה עשר טפחים

אמנם הרוחב היה חמשה טפחים להיות כי הלמוד והמחשבה מתפשטה בחכמת הנמצאות ועומדת על ידי זה על חמשה פעמים עשר שהוא חמשים שערי בינה הנמסר למשה שהכל כלול בחכמת התלמוד או איפשר שהרוחב היה מורה על חמשה חלקי שהתלמוד כלול מהן והם מקרא משנה תלמוד הלכות ואגדות אבל למה שכבר נתבאר זה בעניין הלחם באור הראשון יותר נאות ואמרו שרומן היה ז' אצבעות להורות על מה שדרשו ז"ל בשמות רב' אמר רבי ברכיה הלוחות ארכן ששה טפחים ביד הקדוש ברוך הוא וטפחיים ביד משה וטפחיים ביניהם והכוונה הנזכר לעיל

בזה היא מה שכתב המורה חלק שלישי פרק שבעה ועשרים שכוונת התורה היא לתקן הנפש והגוף התקון הנפש היא נתנת דעות אמיתיות כפי היכולת ותקון הגוף להסיר החמס מבין הבריות כו'

וידוע שכל חלק אחד הוא כולל מצות עשה ול"ת על כן נראה שכוונו בשני טפחיים אלו כי נתינות דיעות האמיתיות שהם טפחיים העליונים הם ביד הקדוש ברוך הוא כי אי אפשר לקבלן מבלתי העזר האלהי המסייע לתורה כי לולי נתינ' התורה אי איפשר ביד האדם להשיגה

אמנם השניים שהם לתקן גופו של אדם אחזו ידים של משה לתקן אותן וזה כי הרבה מצות בתורה שאינן אלא לתקן גוף האדם כמו מקצת מאכלות אסורות ושמירת הגוף מבעילות האסורות וכל שהוא לשמירת גוף האדם יוכל האדם בעצמו ליזהר מזה ולכן היו ביד משה עצמו ונראה כי אף הנהגת המדינה אפשר לתקן מצד האדם כמו הנהגת הנימוסיו' שתקנו חכמי הגוי' רק שהנהגתן חסיר' כמו שביאר בעל העיקרים ריש ספרו

אמנם השלמת המדות הישרות והאמיתיות הם ממוצעים בין הקדוש ברוך הוא ובין האדם כי אי איפשר לאדם להשיגן על אמיתתן ומכל מקום תלויין באדם ולא בשכל נבדל מאחר שתלויים במעשה

וידוע כי עניין התלמוד והמשנה עיקרו מדבר מחלק האמצעי שהוא השלמת המעשיים התורניים והמצוה אשר צוה יי' את משה לעשות

ובהיות כי חלק האמצעי שני טפחיי' בא גבהו שבעה אצבעו' שהם טפחיים חסר אצבע שהוא דבר מועט ונחסר זה המשהו להיות בו חסר מעט ממה שנצטוה משה בהר כי ההלכות אינן פסוקין כמו שקבלן משה ואף כי כל דברי המשנה והתלמוד דברי אלהים חיים מכל מקום הוא חסרון מעט כאשר אין הלכה פסוקה בעון הדורות

ולהיות כי המנורה והשלחן רומזים על התורה שבכתב ובעל פה אמרו רבותינו ז"ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום הכוונה להם בזה שהתורה שבכתב היא בנגלה כמו רוח דרום

אמנם התורה שבעל פה היא צפונה ונסתר' והנה בתורה שבעל פה הוא עשירות וכמו שדרשו ז"ל במסכת בבא בתרא עתיר נכסין זו בעלי תלמוד ובתורה שבכתב תולה עיקר החכמות ובמדרשיה וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה הרוצה להכיר מי שאמר והיה העולם ילך אצל אגדה והוא
ירמיה ט התכלית מכל החכמות כמו שנאמר בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ׃

פרק שלשה ועשרים

בעניין

פרק שלשה ועשרים

בעניין מזבח הקטורת כתב בעל צפנת פענח כי
מזבח העולה היה כנגד הארץ ועל כן היה מלא
עפר וכן כתב מזבח אדמה תעשה לי ובעבור שמות ך
כי חצי ארץ שקוע במים וחציה מגולה על כן היה
הרשת עד חצי המזבח תחת כרכובו מלמטה עד
חציו ומזבח הקטורת לא יעלו עליו עולה
כי המזבח הזהב היה נגד ניצוץ חשמש המניע
האויר כאשר התחזק האור על הארץ והרוח יבש
מן הארץ נהפך הלהט ונעשה הרקיע ואמרו
חכמי המחקר כי בהתהפך הלהט עולים האידים
מן הארץ ויתעפש האויר ויבא ניצוץ השמש
ויצחצח הכל וכן כתוב עד שיפוח היום ונסו שירים ב׳ יז
הצללים וכנגד ניצוץ השמש. הושם הקטורת
במשכן לטהר עפוש האויר ואחר שתבין אלה
אמר המבאר צריך אני להשלים צורת שלשה
עולמות להודיע איך היה ערכם זה לנכח זה ׳
ראשון מלאכים בעולם וכרובים במשכן ומחשבות
חכמה באדם כדברי הגאון ׳ השני בעולם
כסא כבוד ובמשכן הכפורת ובאדם המוח שהוא
משכן הנשמה העליונה כמו שפירש בספר יסוד
מורה בשער השבעה ׳ השלישי בעולם
הגלגל השביעי שמקיף כל הגופות ומנענע אותם
ובמשכן הארון שנושא הלוחות ובהנשאו ינשא ׳
ובאדם הלב שהוא משכן החכמה ומתנועע תמיד
ומניע כל הגוף ׳ רביעי בעולם
הגלגל השמיני שהמשפט ממנו ונחלק לשנים
ובמשכן הלוחות שנים שבהן המשפטים ובאדם
שני חללים שבלב ׳ חמשה בעולם
עשרה גלגלים ועשרה מלאכים המניעים אותם
ובמשכן עשרת הדברות בלוחות הראשונו׳ ועשר
בשניות ובאדם עשרים אצבעות ידיו ורגליו ׳
שישית בעולם שבעה משרתים
ובמשכן שבעה נירות המנורה ובאדם שבעה
מעלו׳ בעין כמו שפירש בפרשת ואלה המשפטים
בסוד המלאכים ׳ שביעית בעולם
המדבר והשממ׳ מחום השמש גם מהלך המשרתי׳
דרומי כנגד הישוב ובמשכן המנורה בדרום ובאדם
המרה בימין כי בו הליחה הירוקה הדומה לאש ׳
שמינית בעולם הישוב בצפון
ובמשכן השלחן בצפון ובאדם הכבד שהגוף ניזון
ממנו בעבור החום הבא אליו מתנועת הלב שהיא
בשמאל ׳ תשיעית בעולם הארץ
וחציה שקוע במים ובמשכן מזבח הנחשת שהוא
מזבח אדמה וכרכבו מלמטה עד חציו באדם
הטחול בתולדות העפר והוא בגוף מלמטה עד
חציו ואסטומכה שהיא באמצע הבטן כאשר
הארץ באמצע העולם ׳ עשירית בעולם
השמש זורחת מפאת מזרח ובמשכן הפתח במזר׳
העינים בפנים ׳ אחד עשר בעולם
נהרות נובעים ומעינות מקלחים ובמשכן הכיור
מקלח ובאדם מי רגלים מקלחים מהאבר ׳
שנים עשר בעולם שני סדני הגלגל
ובמשכן שני כתפות האפוד ובאדם שתי הכליות ׳
כי כן פירש הוא במזמור יי חקרתני ותדע ׳ תה״ים קלט
שהכליות הן רמז לסדני הגלגל ׳ ואמרו
רבותינו ז״ל סוף מסכת ברכות כי אחד לימין
ואחד לשמאל ובמזמור אל נקמות פירש הוא
שתי אזנים כשתי הסדינין עד כאן לשונו
אמנם אין דעתי נוטה באלה הדברים
לפי הכוונה הנמשכת עד הנה ולכן איחד פרקי
בפני עצמו לכתוב דעתי בזה ״

פרק ארבעה ועשרים

כתב הרמ״בם פרק שלישי מהלכות בית הבחירה
מזבח הקטורת היה מרובע אמה על אמה והוא
נתון בהיכל מכוון בין הצפון לדרום משוך בין
השלחן והמנורה לחוץ ושלשתן היו
מונחים משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת
המובדלת בין הקדש ובין קדשי קדשים עד כאן
לשונו ׳ והנה טרם אדבר הכוונה
בזה אומר שיש להפלא ולתמוה למה לא סדרה
התורה עניין מזבח הקטורת במקום הראוי לו
דהיינו פרשת תרומה גבי שלחן ומנורה ששם
מקומו במשכן ובמקדש׳ רק אחר כל
גמר מלאכ׳ המשכן ומלאכת החצר כולו ומלאכת
הבגדים ופרשת התמידים נאמר בסוף תצוה
ועשית מזבח מזבח מקטר קטורת וגו׳ ׳ שמות ל
וכבר דברו בזו הקושי׳ הראשונים
ז״ל בפירושים רק שהדבר נאות לכוונתינו ויתישב
היטב ראיתי לדבר בו גם כן ׳ ועוד
יש להקשות למה הזהיר על המזבח ההוא ביחוד
לא תעלה עליו קטורת זרה ולא אמר גם כן על
המזבח העולה שלא יקריבו עליו קרבן זר ומגואל
וכן על השלחן והמנורה ראוי ומחויב שלא יעלה
עליהן רק מה שצוה השם יתברך וזולת זה הוא
דבר זר ומתועב וכבר העיר גם כן על קושיה זו
בעל העקידה פרשת תרומה ׳ ועל
כן אני אומר כי כמו שבמעשה בראשית האדם
היה נברא לאחר כל מעשה בראשית וכמו
שאמרו במדרש משל למלך שמבין חופה לבנו
ואחר כך מכניס החתן כן הוא עניין בכאן כי
המשכן והמקדש וכליו הם דוגמה העולם כאשר
נתבאר בפרקים שעברו על כן אחר כל מעשים
באר עניין מזבח הקטורת הרומז על האדם אשר
במעשיו הנעימים מקטיר קטורת על המזבח והוא
לבו כמו שאמר המשורר מזבח אבנה בשברון
לבי וכבר האריך בעל העקידה פרשת

צו לבאר שהמזבח הוא מורה על לב האדם ׃

וכבר כתבתי לעיל פרק רביעי בשם הרמב״ם כי מזבח הקטורת היה מורה על השפע הנכבד היורד על שכל האדם ׳ שעיקר משכנו במוח או בלב והמעשים הנעימים הם נמשלים לקטורת כמו שדרשו ז״ל למה נקרא שמה קטורה שמעשיה נעים כקטורת ׳ ואמרו

במדרש רבתי פרשת נשא ׃ שהקטורת היה נקרב נגד צדיקים שמעשיהם נעימים כקטורת ׳

והוא טעם אמרו רבותינו ז״ל הקטורת עוצר המגפה והוא האמת בעצמו שכשישראל עושין תשובה המגפה נעצרה ודוד עליו השלום

תהלים קמא היה אומר תכון תפלתי קטורת לפניך רצה לומר כאלו היו כל מעשיו נעימים ומקובלים שאז התפלה רצויה ונראה שזהו עניין מדרשם ז״ל באמרם שמן

משלי כז וקטרת ישמח לב שמן שנמשח בו כהן גדול וקטרת שהיה מקטיר לפני ולפנים והיה מתמר ועולה ישמח לב היו כל ישראל שמחין והיו יודעין שנתכפר להם ונתקבלו מעשיו ואמרו ביומא שמסתכלין בענן הקטורת לאיזה רוח היה נוטה כו׳ וכל זה מטעם שאמרנו שהקטורת היה מורה על מעשים הנאים ולכן כשהיה מתמר ועולה מול השמים היה ניכר שלב ישראל לאביהם שבשמים והיו ישראל שמחים וכן לכל רוח שהיה נוטה היו מזומנים ומוכנים גשמי נדבה וטללי ברכה ולכן היה מסתכלין בענן הקטורת וכל זה מבואר והוא הטעם גם כן שנענשו קרח ועדתו על ידי קטורת ונתיישבה הכהנה לאהרן וזרעו על ידי הקטורת גם נדב ואביהו נענשו בקטורת כי לא יתכן להקריב קטורת רק קדוש יי׳ אשר יבחר בו השם יקריב אליו ויתבאר עוד לקמן בעניין הקטורת וסממניו אם ירצה השם וא״כ נתבאר טעם שהזכיר מזבח הקטורת לבסוף כל המלאכ׳ כי רומז על האדם שהוא אחרון במעש״ בראשית טעם זה נאמר במזבח הקטורת אמתיים קומתו ממנו ׳ קרנותיו אמר שההוד וקירון עור פניו הוא ממנו ומעצמו כי הבחירה ביד האדם להקטיר קטירת כשר או קטירת זרה על לבו והלשון בעצמו נאמר גבי משה עליו השלום

חבקוק ג קרנים מידו לו וגו׳ ׳ רצה לומר שזכה לקרני ההוד שלו ׳ מצד בחירתו הטובה ומידו היתה לו זאת ועל כן צותה התורה שלא להקריב עליו קטירת זרה כי האדם מצוה שלא יקריב קטור׳ זרה מה שלא בא רמז הזה בכל כלי המשכן ׳

והיה המזבח מכוון באמצע ההיכל בין צפון לדרום כי ידוע כי המזג הממוצע מועיל מאד להיות האדם טוב המעלות ומדות כמו שביאר בעל העקידה כל זה בארוכה פרשת ויהיו חיי שרה והביא ראיות ברורים לדבריו מדברי הפילוסופים וידוע שרוח צפון הוא קר ורוח דרום הוא חם ולכן הממוצע בין שניהם הוא במזג השוה בין קור לחום כמו שכוונו ז״ל באמרם מי שנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים ולפי שההיכל היה מרמז על העולם בכללו היה המזבח הקטורת מכוון באמצע כי ידוע שאמצע העולם הוא הקו השוה ששם נברא אדם הראשון כדברי החוקרים ששם הוא המקום היותר נאות לאדם להיות במזג שוה בין הקור והחום ׃

והיה משוך לחוץ בין השלחן והמנורה עד שבדרך הכניסה למקדש שהית׳ ממטה למעל׳ כמו שנתבאר בפרק ראשון היה מזבח הקטורת למטה משלחן ומנורה להורות כי הלב שהוא דוגמתו נושא החכמה והתורה שנרמז בשלחן ומנורה והיה כולן בשליש הפנימי סמוך לפרוכת דוגמת המזוזה שהיא בשליש העליון בגובה של פתח להורות כי שלשה כלים אלו דבקותן וקשורן בעולם העליון שהן שליש גובהו של עולם והיה מרובע אמה על אמה ואמתיים קומתו להורות על עניין נאות וזה כי המלאכים

יחזקאל א מתוארים בגובה כמו שנאמר וגובה להם ויראה להם אמנם אינן מתוארים ברוחב ואורך על כן שכל אדם שמשכנו במוח ובלב שהוא המזבח שהוא כח בגשם מתואר ברוחב ואורך וגובה שהוא גדר הגשם שיש לו שלשה מרחקים אמנם מלבד גובה זו יש לו עוד גובה שיש למלאכי מעלה ולכן היה אמתיים גובהו להורות על שני מיני גובה ׳ אמנם ברוחב ואורך לא היה רק אמה להורות על מרחוק גשמי והוא מבואר ׃

פרק חמשה ועשרים

בעניין הארון והלוחות שבו כתב הבחיי וזה לשונו ׳ דע כי הגאון רבי חננאל ז״ל פירוש בפירוש החומש ברמז הכלים האלה כי הארון רומז לצדיק החכם שהוא צריך להיות תוכו כברו כשם שהיה הארון מצופה זהב מבית ומחוץ וכשם שקרקעות הארון אמתיים וחצי על אמה וחצי בתבריתאה ארבע אמות פחות רובע אמה כן הצדיק צריך לגרוע ממנו מארבע יסודו׳ שבגוף ויוסיף בצדקו ובמעשים טובים וכשם שקירות הארון היו שנים עשר אמה לפי שקירות הארוכו׳ היו שבעה אמות וחצי והקירו׳ שעל הרוחב ארבע אמות וחצי כן הצדיק ראוי לקיים שנים עשר

תהלים טו דברים המפורשים במזמור יי׳ מי יגור באהלך למעלה מן הצדיקים מעלות הנביאים וכנגדן הכפורת אשר על הארון רמוז לנביאים שהן למעלה מן הצדיקים והתה הכפורת זהב כולו

משלי יח וכן הנביא כולו צדיק שנאמר בצדיק כל אמרי פי הכרובים שעל הכפורת רמוז למלאכי׳ שהם למעלה

למעלה מהנביאים והם פורשים כנפים למעלה
רמוז לשכינה שהוא למעלה מהמלאכים כי
המלאכים כסא הכבוד לקבל כבוד השכינה וזהו
שכתוב אל °הכפורת יהיה פני הכרובים שהיו שמות לז
מסתכלין למטה בכפור׳ ולא היו רשאין להסתכל
למעלה וזהו שכתוב אל הכפורת יהיו פני הכרובי׳
הקדוש ברוך הוא למעלה מהכל שנאמר אשר
נקרא שם שם יי צבאות יושב הכרובים עליו וכן שמואל ב ו
עשה שלמה במקדש כרובים של עץ שנאמר
ויעש °בדביר שני כרובים עצי שמן השלחן מלכים א ו
כנגד מלכי ישראל שמסדרין על שלחנם בני
ישראל שנאמר ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד מלכים א ב
והיו באוכלי שלחני וכתיב ויהי לחם שלמה
ליום אחד וגו׳ ׳ והיה מצופה זהב טהור
בעניין המלכות שאינה עשויה אלא לפנים כגון
שאול שאמר לשמואל כבדיני נא נגד זקני עמי שמואל א טו
ונגד זקני ישראל והיה אמתים ארכו כנגד
שני דברים שצריכין מן המלך המשפט והמלחמה
שנאמר ושפטינו׳ מלכינו ויצא לפנינו ונלחם את שמואל א ח
מלחמתינו שעיר קירותיו תשע אמות כנגד
תשע מצות שנצטוה המלך לא ירבה לו סוסים
ולא ישיב את העם מצרימה ולא ירבה לו נשים
ולא יסיר לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו וכתב לו
את משנה תורה הזאת וקרא בו כל ימי חייו
לבלתי רום לבבו מאחיו לבלתי סור מן המצוה
ימין ושמאל והיתה המסגרת כדי שלא ישמט
ממנו לחם הפנים ׳ והיתה משמשת
לשמר מה שבשלחן כנגד הכהני׳ והנביאי׳ ששמרי
את המלכים שלא יכשלו שנאמר ויעש יואש מלכים ב יב
הישר בעיני יי׳ כל ימי יהוידע הכהן וכתיב
בעזהו ויהי לדרש אלהים בימי זכריהו המביא ד״ה ב כו
במראית אלהים וכלל הדברי׳ בכלים האלה הארון
והשלחן והמנורה ומזבח העולה ומזבח הזהב
הארון כנגד הצדיקים תופשי התורה
השלחן כנגד מלכי ישראל והמנורה כנגד
חכמי ישראל מזבח הזהב כנגד כהנים
מזבח העולה כנגד ישראל עד כאן ׳

וכתב עוד ועל דרך השכל ועשו ארון
יתכן לפרש עניין הארון שבו לחות הברית ׳
והכפורת אשר עליו עם שני כרוביו רומז לשלש׳
דברים שיש באדם הגוף והנפש והשכל ׳
וירמוז לתכלית הגמול הטוב והשכר ׳
העצום אשר להם בידיעת התורה כי הארון היה
מעצי שטים שבמדבר רמז לגוף האדם ׳
וארבע טבעות שבארון כנגד ארבע יסודו׳
שבגוף האדם שהן מעמידין ונושאין אותו ׳
ושני בריחים בטבעות כנגד שני חוטין שבגוף
האדם מראשו ועד רגליו והם חוט השדרה וחוט
אחד קרוב לצידו שני לוחות הברית שבו
כנגד שני איברים מיוחדים שבגוף האדם אשר

בהם יקבל חכמת התורה והם המוח והלב ושני
הכרובים רמז לנפש ולשכל האחד זכר והאחד
נקבה כי הנפש והשכל בדמיון זכר ונקבה זה
פועל וזה מקבל וכבר ידעת כי הזכר הוא העקר
והוא מאמר שלמה עליו השלום גם °בלא דעת משלי יט
נפש לא טוב באר כי אין שלימות לנפש מבלעדי
השכל ואין צריך לומר ביצירה התחתונה בעולם
השפל כי גם בעולם באמצעי הוא עולם הגלגלים
יש זכר ונקבה והם השמש והירח שבעולם
האמצעי ולכך נמשלו בתורה בחלומו של יוסף
לזכר ולנקבה שבשפלי׳ גם השמש והירח שבעול׳
האמצעי הוא דוגמא לזכר ולנקבה אשר בעולם
העליון כלומר פועל ומקבל והיו הכרובים
מקשה לפי שהכוונה בנפש שתשיב שכלית
אלהית והיו שניהם לקוחות ונאצלים מזהב
הכפורת עצמה הכפורת רמז לכסא כבוד כי שם
שורש הנשמה החכמה׳ וכפורת מלשון כפרה ׳
ותשובתה לשורשה אי איפשר מלבתי הכפרה
ומבלתי ידיעת התורה שהיא משיבת נפש לשרשה
׳ ויבא לך מזה כי עם ידיעת התורה שבארון
הנפש והשכל לקוחים ונאצלים מכסא הכבוד
מתעלין למעלה וחוזרים לשרשם ומזה אמר הכתו׳
סוככים בכנפיהם על הכפור׳ לרמוז כי שם שרשה
ואמר פורשי כנפים למעלה על שם שמתעלין
למעלה למעלה ׳ ועוד אפשר לפרשן כי
הארון ירמוז לגן ושני לוחות שבו הלוח
האחד יש מצוה שכליות והלוח השני מצות
גופניות כנגד עץ החיים ועץ הדעת והכפורת
רמז לערבות הוא הרקיע העליון הזך המכסה כל
שאר הרקיעים ׳ והכרובים שעל הכפורת רמז
למלאכי׳ שהם למעלה מערבות שהנבואה יוצאה
מבניהם לכל שאר הנביאים והיו פורשי כנפים
למעלה לקבל שפע מאת הבורא יתברך שנבואתו
של משה בלא אמצעי ובא לו הדיבור ממנו לבין
שני הכרובים ועל דרך הקבלה ועשו ארון דוגמא
לכסא הכבוד וזהו שאמר ואת תבנית כל כליו
שהראה הקדו׳ ברוך הו׳ כל כלי המשכן שלכך היו
פורשין על הארון בגד תכלת שהתכלת דומה
לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד והוא שכתוב
בפרשת במדבר סיני ופרשו °בגד כליל תכלת במדבר ד
מלמעלה ולשון כליל תכלת שכלו היה דומה
לתכלת שלמעלה דוגמא מקום השכינה למעלה
שכולו תכלת ומפני שכסא הכבוד משלשה
יסודות בשלשה מראות כמו שהזכרתי בפסוק
במעשה לבנת הספיר ולכך הוצרך בצלאל
לעשות שלשה ארונות וזהו שדרשו ז״ל שלשה
ארונות עשה בצלאל שנים של זהב ואחד של עץ
שקע של עץ בשל זהב ושל זהב בתו׳ של עץ וצפ׳
שפתותיו זהב שנאמר מבית ומחוץ °תצפנו נמצא שמות כה
מצופה זהב מבית ומחוץ היו שלשה ארונות
ונראים

ונראים ארון אחד ולכך תמצא בפרשה זו של ארון
כל אותיות מאלפא ביתא חוץ מאות ג׳ שרצתה
התורה להעלימה בכאן להעלמת יסודות הכסא
שהם ג׳ ובצלאל רמזה בחשבון ארונות שעשה
וכנגד ג׳ מראות שבכסא תמצא שלשה מראות
בקשת ומפני זה נכתב מלת קשת שלשה פעמי׳
בפרשת הברית של נח עד כאן לשונו ׳

ובמדרש רבתי פרשת במדבר
רבי אומר חביב הארון ככסא הכבוד של מעל׳ שנ׳
שמות טו מכון ° לשבתך פעלתה יי שהמקדש מכוון נגד
כסא כבוד והארון נגד הכסא עשה למעלה מהן
כפורת נגד שרפים עומדים ממעל לו עשה לו שני
כרובים שהם חביבים בשמים וארץ שהיה בהן
שמות כה מושבו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ° כרוב אחד
מקצה מזה וגו׳ וכשם שהשמים פותח את
דברים כח אוצרו לארץ שנאמר יפתח ° יי לך את אוצרו הטוב
כך השכינה נתונה למעלה משני כרובים שהם
שמות כה מכוונים זה לזה שנאמר ופניהם ° איש אל אחיו
מכוון נגד כסא הכבוד שמכוון נגד הקדוש ברוך
תהלים נ הוא שנאמר מציון מכלל יופי עד כאן לשון
המדרש ונראה מתוך דבריו דעת חכמי הקבלה
בעניין הכרובים שהם נגד כרובים שלמעלה
הנקראים שמים וארץ כידוע מדברי המקובלים ׳

ולי נראה כי הרמז מבואר בעצמו ואין
צריך לכוונה כי הלוחות היו רומזים על עצמן ואף
על פי שכבר נרמז כל תורה שבעל פה בשלחן
מכל מקום בא הרמז בלוחות בפני עצמן כי
מעלתן מעולה למה שנתנו במעמד כל ישראל
מפי השם יתברך ואמנם עניין
הארון שהיו מונחים בו היה דוגמת השכל האדם
כמו שכתב הרמב״ם לבנו והבאתי דבריו לעיל
פרק ארבע עשר ולמה שנודע כי השכל האנושי
הוא נחלק לשלשה חלקים ההשכל ההיולי
והשכל הנקנה והשכל הנפרד וכבר ביאר כל זה
בארוכה בעל העקידה פרשת בראשית וחכמים
ז״ל קראוהו נפש רוח נשמה ועל כן היה הארון
שלשה ארונות כמו שדרשו שלשה ארונות עשה
בצלאל והיה הפנימי והחיצון של זהב כי התחלה
הוא חצי הכל והסוף הוא עיקר והאמצעי הוא
הפחו׳ על כן היה הפנימי והחיצון ממין המעולה
והיה כל השלשה ארונות ארון אחד כמו שכתב
הרמב״ם פרק שני משמנה פרקים כי חלקי הנפש
הם שלשה וכולן נפש אחת והיה אמתיים
וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו
להורות על מדרש רבותינו ז״ל כל האמות
שבארון שבורו׳ רצה לומר חצאין מכאן לתלמיד
חכם שיהא נכנע ולבו נשבר בקרבו ועל כן היה
כל שעורו בחצאין והיה ארכו אמתיים וחצי שהם
חמשה חצאי אמות להורות על חמשה כחות
הנפש הפנימיים שנתנו לשרת השכל וזכרן בעל

העקיד׳ ריש כי תשא והם השומר והזוכר והמדמה
והמחשב והשופט הנה אלו חמשה כחות פנימיי׳
הנרמזים בחמשה חצאי אמה שבארון ׳
ושלשה חצאי אמות רחבו נגד חלקי האדם
ששכלו של אדם מתגבר ונתוסף בהן וכמו שאמרו
חכמים כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה ולכן
כל חלקי האורך שהם החמשה החצאין הנזכרים
יש להם רוחב שלשה שהם ימי העלייה והעמידה
והירידה ששכלו של אדם מתרחב בהן ושלשה
חצאין קומה נגד חלקי העולם שבהן השכל
מתגבר ועולה ממדרגה למדרגה והוא הסלום
המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ששם מלאכי
אלהים והם דוגמת הכרובים שעל הכופרת

ולפי זה יתבאר לך טעם מדרשם ז״ל
בסוכה ומייתי לה סוף פרק קמא דיומא מקו׳ הארון
אינה מן המדה והכרובים בנס היו עומדים ׳

ובסוטה כשעברו ישראל הירדן נשא
הארון את נושאיו והטעם מבואר כי כמו שנפשו
של אדם אינו מן המדה של הגוף ובנס הוא נקשר
הכח השכלי בכח חומרי כן היה העניין בארון
ובכרובים וכמו שהנשמה נושא את נושאו שהוא
הגוף ולולי הנפש אין שום תנועה וחיות בגוף ואף
על פי כן הגוף נושא הנפש במקרה כי ידוע
כשאדם הולך ממקום למקום גם נפשו נעתקת
עמו כן היה הדבר בארון והוא מבואר והיה
במדבר ז מצות הארון לנושאו בכתף כמו שנאמר בכתף
ישאו והיה אסור לנושאו על העגלה או בבהמה
להיות כי הנושא לנפש השכלי
הוא חומר האדם ולא חומר הבהמה ולא העגלה
והוא מבואר ׳ וארבע טבעות שבארון
נגד ארבע יסודות שהגוף מורכב מהן הנושא
הנפש שהוא הארון והבריחים שנושאים אותו בו
הם שני החומרים שבו שהם החומר הפשוט
והחומר המורכב המוכן לקבל הצורה וקרוב לזה ׳
כתב הבחיי פרשת תרומה ולהיות
כי ידוע כי אי אפשר שיסוד החומר מן הצורה
בעוד שהוא הנמצא ההוא כי הצורה משלמ׳ מהותו
על כן לא יסורו הבריח מן הטבעיות ׳

והכפורת שעל הארון בא להורות על
מחיצה המפסקת בין השכל הפועל ובין שכל
האדם המשכיל בו ובאורו רואה אור והמחיצה
הוא החומר שהוא המחיצה הגדולה המפסיק
ביניהם כמו שכתב הרב המורה חלק שלישי
פרק תשיעי והיה הכפורת כדמות לוח חלק מונח
על הארון כי כן קראו הפלוסופים שכל ההיולי
בדמות לוח מוכן לקבל החכמות ושלמה עליו
משלי ג השלום אמר כתבם על לוח לבך וגו׳
הנה התבאר עניין הכרובים על דרך
שהסכימו כל המפרשים והרב המורה מכללן
כתב כן חלק שלישי פרק חמשה וארבעים
שהכרובים

שהכרובים היו מורים על השפלים הנפרדים ·
וכן כתוב רבי אברהם אבן
עזרא וזה לשונו שים לבך לדעת סוד הכרובים כי
אין לכפורת קומה ופירש בעל צפנת פענח
דבריו שרצה לומר כי הכרובים רומזים על
השכלים שהם על הגלגל התשיעי והוא פשוט
הך כאבן ספיר ובעבור שאינו גוף אמר שאין
לכפורת קומה וכתב עוד כי
לדעת רבי אברהם הארון שתחת הכפורת היה
רומז על גלגל השמיני שהוא מקיף כל הגופות
והלוחות השנים שבהן משפטי התורה
היו בתוך הארון נגד שני חלקי המזלות שהיו
בגלגל השמיני אשר מהם נודע משפט השם ועל
העולם ואמרתי שני חלקים בעבור כי חצים
בדרום וחצים בצפון · עד כאן לשונו ·
ולי נראה לפי הכוונה הנמשכת
עד הנה כי הכרובים היו מורים על אנכי ולא
יהיה לך ולפי שאלו שני דברים שמעו ישראל
מפי הגבורה וכמו שנאמר אנכי ולא יהיה לך
מפי הגבורה שמענום ע״כ היו עומדים על הארון
בפרהסיא והיו נראין לעיני כל ישראל מה שאין
כן בשאר הדברות שהיה מונחים בארון מכוסים
להורות כי היו מכוסים בשכל אנשים שהוא
שכלו של משה רבינו עליו השלום שהוא הגיד
להן קול הדבור ואלו שני דברות אף על פי
שהיו כתובים בלוחות בא להן הרמז בפני עצמן
מכח שהם נבדלו במעלה יותר משאר דברות
והיו נרמזים בכרובים שהן דוגמות מלאכי עליון
הנראין לבני אדם מטעם מה שדרשו זכרונם
לברכה פרק רבי עקיבא אמר רבי יהושע בן
לוי כל דבור ודבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא
נברא בו מלאך כו׳ · ודע
דאמרינן פרק קמא דסוכה דגובה כרובים שעשה
שלמה עשרים אמה וגובה כרובים שליש הבית
או המשכן וגובה הכרובים שבמשכן עשרים
טפחים מן הארץ הרי שלכולה עלמ׳ מניין העשרי׳
היה נגדר בגובה הכרובים וכבר
כתבתי למעלה שמניין זה מורה על כתר השם
יתברך שמו ואין לך כתר כפתר אנכי ולא יהיה
לך שהוא כולל ומקיף הכל והוא סוד הכתר
שנאמר אצל השם יתברך · ודי למבינים ·
והיו הכרובים מקשה נעשים
מן הכפורת לסוד הענין כי אלו שני דברות
מושגים בשכל נאחזים ונקשרים בו וכמו
שבאר הרב המורה שמפי גבורות המופת מש
שמענום להיות מושגים בשכל ולכן היה
מקשה עם הכפורת שהוא שכל האדם ·
והרלב״ג ביאר כי הכרובים
הם רומזים על שכל היולאני והשכל הפועל
המשפיע בו והיו סוככים בכנפיהם למעלה

להיות כי גבות עליהם ישתדלו׳ בהשגתו
בחזקתה יד על כן בא הרמז שרצונן לעלות
ולהשיג למעלה למעלה ובכלל דברינו נכללים
דבריו וקרובים בזו דבריו למה שביארתי׳
ידע והבן כי לפי זה מבואר
הטעם מה שמקשין רבים למה ציותה התורה
לעשות כרובים והלא כבר ציותה התורה לא
יהיה לך ולא תעשה לך פסל וכל תמונה כו׳ ·
והנה לפי דרכינו יתבאר כי
אלו הכרובים היו מורים על אלו הדברות ולכך
הם עצמן הותרו ואף כי שעיקר הרמז בהן הוא
על דברים שיצאו מפי הקדוש ברוך הוא ולזה
לא נאסר לעשות זכרון כי לא נאסר לעשות
אלא תמונת הדברים אשר בשמים ממעל או
על הארץ מתחת ודוגמת הצורות ההם אסור
לעשות אבל איזהו צורה שאין לו דוגמא
בנמצאות מותר וכדאיתא
במסכת עבודה זרה ובכל הפוסקים לכן הותר
לעשות הכרובים מאחר שאין להם דוגמא
בעליונים כי אף שהמלאך היה נראה לנביא
דוגמות זו מכל מקום אין זה אמיתת מציאתם
כי ידוע שאינן גופות
וגויות כלל והוא מבואר ודע כי
על פי דרכינו נתבאר לנו ספק גדול שבתורה
וזהו שנאמר בפרשת ואתחנן השמרו לכם פן
תשכחו את ברית ״ אלהיכם אשר כרת עמכם דברים ד
ועשיתם לכם פסל תמונה כל אשר צווך ״
אלהיך והנה נתקשו כל המפרשים
במקרא זה שאמר ועשיתם לכם פסל וגו׳ אשר
צוך דהרי לא מצינו בשום מקום שצוה השם
יתברך שמו לעשות תמונה ולכך תקנו
כל המפרשים מקרא זה כמו שבא בפירושיהם
ולי נראה שהדבר כפשוטו ובא
להזהיר שלא יעשו התמונות אשר צוה ״ לעשות
והם הכרובים והמנורות ושאר הדברים של מ
מקדש וכבר אמרו במסכת
עבודה זרה שאסור לעשות בניין בדמות ההיכל
ומנורה כמנורה וכן שאר הדברים והוא לדעתי
מטעם כי הכלים במקדש הם בדמות הצורות
אשר ברקיע וכמו שבאה האזהרות שלא
לעשות תמונה הדברים אשר ברקיע
וכמו שדרשו ז״ל לא תעשון שמות כ
אתי לא תעשון דמות שמשי אשר במרום כן
בא הציווי במקרא זה שלא לעשות הדברים
המשמשין בהן במקדש וזהו אמרו תמונת
כל אשר צוך ״׳ אלהיך ·
ולהיות כי צדיק באמונתו
יחיה ועל ידי האמונה תשוב הנפש אל האלהים
אשר נתנה על כן היה הארון לפניי ולפנים
אשר היה מורה על מדרגות העולם העליון כי
אם

אם ידכה השכל בכרובים ישוב שמה
זאת אשר ראיתי לפרש
כפי מיעוט שכלי בתבנית הבית ואת כליו
המונחים בו תמיד לכבוד ולתפארת והוא
כדמות העולם בכללו העומד על התורה
והחכמה שעליהם עולם עומד והוא דוגמת
מה שאמר אברהם בהר יי יראה בראשית כב

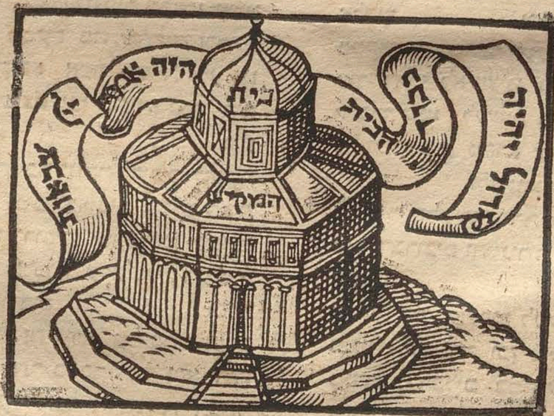
כי על ידי ההר הטוב הזה
והלבנון אנו רואין גדולתו של יוצר בראשית
ברוך הוא ומבורך תמיד לעולם ועד ואבקש
מלפני כסא כבודו שיעזרנו לראות בפועל
מה שכתבתי לפי הנראה וישוב אותנו
לציון ברינה ושם נעבדיהו ביראה ואל
יעזבנו מעתה ועד עולם ׃ אמן ואמן ׃

סליק חלק ראשון ׃

ק

שרה

חלק שני הנקרא של״ה

נמצא השל״ה גליגה בכפרים בהם התורה נקנית במ״ח פרקים ושערים ׃

הקדמה

כבר נתבאר עניין המקד״ש וכליו ומעתה בית יי נלך לזבח שם זבחי צדק ולדבר בטעם הקרבנות והלכתיהם כפי חסדי השם יתברך עלינו׳ ונתחיל בטעם כלל הקרבנות ועניין המינים שבא הקרבן מהם וקודם אביא הנה כל דעות הראשונים שראיתי ועמדתי על דבריהם ואחר כך אכתוב דעתי הקלושה׳ ואשים התנצלותי שלא יחשדני המעיין שכך אני בעיני שאעמוד על טעמי הקרבנות במקום שלא עמדו רגלי הראשונים ז״ל אשר צפרנם גדול מכרסי וקטנם עבה ממתני באשר אנכי בער ולא איש ולא בינת אדם לי רק אתנצל עצמי במה שהתנצל ראש הפילוסופי׳ וכתב הרב המורה חלק ראשון פרק חמישי וזה לשונו כאשר החל ראש הפילסופי׳ לחקור ולעשות מופתים בעניינים עמוקים מאד אמר מתנצל דבר זה עניינו שאין ראוי למעיין בספריו שיחסוהו במה שיחקור עליו לעזות או היות׳ משתבח ומתפאר והודם לדבר במה שאין לו ידיעה בו׃ אבל ראוי לו שיחסוהו לזריזות והשתדלות וכו׳ ׃

ועוד אני אומר שבעים פנים לתורה ואף כי דברי הראשונים ז״ל דברי אלהים חיים מכל מקום לא אמנע לכתוב מה שנראה לי כי אולי אכוין בדבר אחד ותנצל נפשי ולמדתי מקל וחומר ממה שאמרו במגילה ותאמר אסתר אם על המלך טוב וגו׳ תנו רבנן מה ראתה אסתר להזמין את המן׳ רבי אליעזר אמר פחים טמנה ללכדו שנאמר יהי שלחנם לפניהם לפח׳ תהלים סט
רבי יושע אמר מבית אביה למדה שנאמר אם רעב שנאך האכילהו לחם׃ משלי כה
רבי מאיר אמר כדי שלא יטול עצה וימרוד׳ רבי יודא אמר כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית׳ רבי נחמיה אמר כדי שלא יאמרו ישראל אחות לנו בבית המלך ויסיחו דעתם מן התשובה׳ רבי יוסי אמר שיהא מצוי לה בכל עת׳ רבי שמעון בן מנסיא אמר אולי ירגיש המקום ויעשה נס רבי יושע בן קרחה אמר אסביר לו פנים כדי שיהרג הוא והיא׳ רבי גמליאל אמר מלך הפכפך היה כו׳ רבה אמר לפני שבר גאון׳ אביי ורבא דאמרי תרויהו בחומם אשית משתיהם והשכרתים׳ אשכחיה רבא בר אבוה לאליהו אמר ליה כמאן חזיה אסתר ועבדה אמר ליה ככוליה תנאי ואמראי׳ וכן אמרו ר״ש גיטין לעניין פלגש בגבעה וכ״ש וקל וחומר שניכל למצא טעמים רבים שכולן אמת דברי אלהים חיים יתברך ויתרומם׳ שכל דבריו אמת וצדק׳ וכפטיש יפוצץ סלע׃

וכבר כתב החכם אבן עזרא שהקרבן לתועלת רבות׳ ואתה המעיין דע והבן כי אף על פי שכבר נתבארו כל ענייני הנמצאים בבנין המקדש והדריו וכליו כמבואר מכל מקום באו מקצתם סדור הקרבנות והלכותיהם על עניין הנמצאים גם כן ואין בזה משום כפל דברים כי יש לכל נמצא שני בחינות האחד מציאתו לאחר שנתהווה שהוא קיום בצורתו ועומד קיים על אמתת מה שהוא׳ והשנית מצד בריאתו והוייתו בראשונה ואלו לא באו אלא עניין המקדש וכליו שהיו קיימים תמיד כל זמן שהמקדש קיים היה איפשר לומר שכל הדברים היו קיימים תמיד׳ כאשר המקדש קיים

אמנם מצד הלכות הקרבנות אשר באו כל יום ויום זה אחר סור זה יהיו מחודשי׳ בכל יום נתבונן מהם עניין הוייתן ובריאתן וכל זה יתבאר לעתיד׃ ואתה המעיין שים לבך ועיניך תמיד בעניין המכוון בכלל הדבר אשר אבארהו כי הוא האמת בכל דבר לדעתי׳ וכמו שכתב הרב המורה בהקדמתו בעניין המשלים הנבואיים בטעמי המצות חג׳ וכן הוא הדבר בעניין הדברים אשר אומר לך כי כלם מרועה אחד נתנו׳ ואף אם תראה קצת פרטים מפורשים קצת בדרך רחוק אל תרחק מהם באשר נפשי יודעת מאד אך הכרח המשכת העניינים הביאני לזה ואי אפשר לשער בפרטי כל הדברים כי אם בכח נבואה אשר בה ישער השעור האלהים אשר כוון

בהם האל יתעלה וקח לך מן הבא בידי עד יתבארו לך דברים יותר אמתיים ׳ ודי בזו ההערה למה שנבאר בזה החלק אם ירצה השם יתעלה ׳ ונבואה שעריו בתודה חצירותיו בתהלה הודו לו ברכו שמו ׃

סליק ההקדמה סליק

טעם הקרבנות נבוכו בו רבים ואכתו׳ לך בקצרה כל דבריה׳

הטעם האחד השיב החכם למלך הכוזר׳ ואחז בזה הדרך בעל העקידה וז״ל שם׳ אמר שכבר ימצא דבוק השכינה האלהי׳ עם האומה הישראלית באמצעות הקרבנות הנקרבים בבית המקדש בעניין שתמצא הנפש השכלית עם הגוף על ידי המזנות שניזון בו ׳ וכמו שלא נדע טעם הזנת זאת הנפש העליונה באלו המזונות הגשמיים שאינן מטבעה אבל מצאנו ראינו תועלת ככה לא נדע טעם צורך השכינה אל אלו הקרבנות אבל נמצא דבקות השכינה עמנו באמצעות עד כאן לשון החבר שהשיב למלך הכוזר בסיגנון שהביאו בעל העקיד׳ ובעל תולדות יצחק הרחיב עוד הדבור בזה אך׳ כלל הדברי׳ הוא זה שכתבתי כי אין כוונתי להארי בדברי זולתי רק לספרם דרך הגדה ובקיצור במה שאפשר מאחר שלא נתבאר בדבריהם כל פרטי דברי הקרבן ובעקידה פרשת ויקרא הוסיף ביאור על דברי החכם הנזכר ׳ ונראה לי שאל זה כיון החכם אבן עזרא בפ׳ לפרשת תצוה וזה לשונו ריח ניחוח והיודע סוד נשמתו יבין זה ורצה לומר דעת החבר כי ריח הניחוח הוא בדרך שהנשמה נהנית מדברים הגשמים ׳

הטעם השני כתבו הרב המורה חלק שלישי פרק שנים ושלשים כי באו כדי לעקור עבודה זרה מן העולם לפי שהיה מנהג הקדמונים מהאומות שהיו מקריבים קרבנות בהיכלות לכחות העליוני׳ והיה מחשבתם שבזה יתגבר מזלם בכך ׳ וימשיכו כח מן המזלות שמקריבים להם כמו שמצינו שמצריים היו עובדי׳ למזל טלה ׳ והיו מקריבין לו צאן ׳ וכן הכשדים היו עובדים לצורת בקר והיו מקריבין לו שור ׳ ועל כן צותה התורה להקריב מינים אלו להקדו׳ ברוך הוא כדי שיתפרסם שהדבר שהיו הם חושבי׳ לעיקר חטא הוא עצם הכפרה ׳ ועוד כתב הרמ״בם פרק שנים ושלשים מח״ג כי אלו היה אפשר בדרך הטבע לעקור עבודה זרה מן העולם בלא הקרבת הקרבנות לא צוה הקדוש ברוך הוא בקרבנות כלל אלא להיות שבימים הקדמוני׳ היו מפורסום בעולם כאלו עניין הקרבנו׳ למזלות ולכבבים על כן לא גזרה חכמת השם יתברך לצוות להניח אלו העבודות לגמרי כי אז היה מה שלא יעלה בלב לקבלו כפי טבע האדם שהוא נוטה תמיד למורגל והיה דומה אז כאלו יבא נביא בזמנינו זה שיקרא לעבודת השם יתעל׳ ויאמר צוה אתכם השם יתברך שלא תתפללו אליו ולא תצומו ולא תבקשוהו בעת צרה אבל תהיה עבודתכם בלב בלתי מעשה ומפני זה השאיר השם יתברך מיני עבודת ההם והעתיקם ומהיותם לנבראים ולעניינים דוממי׳ שאין אמתות להם לשם יתעלה וצונו לעשותן לו יתעלה ועוד האריך בפ׳ ההוא לתת טעם וסבות בדרך הטבע לדעתו והביא ראיה עוד מדברי הפסוקים וזה לשונו ובעבור זה נמצא הרבה בספרי הנביאים שמוכיחים בני אדם על רוב השתדלות והתחזקת להביא קרבנות ובארו שאין הקרבנות מכוונין בעצמם כוונה צריכ׳ מאד והשם אינו צורך עליהם אמר

שמוא׳ טו אמר שמואל החפץ לי״י בעולות וגו׳ ואמר ישעיה
ישעיה א למה לי רוב זבחיכם וגו׳ . ואמר ירמיהו כי לא
ירמיה ז דברתי את אבותיכם ולא צויתי ביום הוציאי
אותם וגו׳ . כוונת זה המאמר הוא מה
שביארתי לך וזהו שאמר שכוונתו הראשון
אמנם היא שתשיגוני ולא תעבדו
זולתי וזאת המצוה בהקרבת הקרבנות וכוונת
הבית אמנם הית׳ בעבור שתעל׳
בידינו זאת הפינה ובעבור העתקתי אלו העבודת
לשמי עד שימחה שם עבודה זרה ותתקיים פנת
יחודי ובאתם אתם ובטלת התכלית ההיא ואם כן
אין לו צורך בקרבן והנה זהו דעת הרב בקרבנות
אך רבים מאנו בדעתו והרמב״ן ז״ל מכללן והוקשו
אם היה אמר שהקרבן אין לו כוונה בעצמו רק
להרחיק עבודה זרה למה הקריב נח קרבן ולמה
הקריב אדם הראשון קרבן וכן וקין והבל
והגרבוני רצה לפרש דברי הרב
בדרך אחר ולא עלה בידו כמו שהאריכו בזה בעל
העקידה פרשת ויקרא והרב שם טוב בפירש
המורה פרק הנזכר והנראה בדע׳ הרב כי גם בימי
אדם הראשון היה עבודה זרה בעולם כמו שכת׳
הרק״נד פרשת בראשית ממדרשם ז״ל שעיקר
קרבן אדם לא היה רק להעתיק עבודה זרה מן
העולם כי הבריות היו חושבים באדם שהוא בראן
ואם כן היה עבודה זרה בעולם . ועל כן הקריב
שור שהיה לו קרן אחד במצחו לרמוז על האחדו׳
כמו שנתבאר בדברי רבינו בחיי
והא דאמרינן במדרש רבתי
מלאכי ג פרשת צו וערבה לי״י מנחת יודא וירושלים כימי
עולם ושנים קדמונית . רבי אמר כימי
עולם כימי נח וכשנים קדמוניות כימי הבל שלא
היה עבודה זרה בעולם נראה שלא היה עבוד׳ זרה
מרובה כמו אחר כך אבל לא אמר שלא היה עבוד׳
זרה כלל בעולם . ואם יאמר האומר אף
כי היה עבודה זרה בעולם מכל מקום למה הוצרך
להקריב קרבן שהרי עדיין לא היה מנהג מפורסם
בעבודת הזולות עם הקרבת קרבן ואם כן מה
טעם הקרבת הקרבן להשם יתעלה מאחר
שאין לו כוונה בעצמו כי זהו אינו מן הקושיא כי
האדם לא ידע במה לעבוד פני קונו בתחלה ולקח
מן הבא בידו כמו שהקריב קין זרע פשתן כי לא
ידעו עבודת השם יתברך עדיין ולקחו דבר אשר
שבלן נטה עליו בתחלה ונתקבל ברצון לפי
שבאמת על ידי זה נעקרה עבודה זרה והה׳ אלו
עשה עבודה אחרת נתקבלה גם כן ועל כל פנים
אנחנו צריכין להודות שעובדי עבודה זרה בעניין
הקרבנות הסכימו תחלה בעניין הקרבנות למה
שראו שיש בה איזה תועל׳ ליראתן והה׳ שהסכימו
בה אדם ובניו לעבוד בזה השם יתברך אף כי
תהלים נ באמת אין לו עבודה בזה . כי אם ארעב לא
אמר לך וגו׳ ובדמות זה כתב השם
טוב וזה לשונו התשובה האמיתת בזה כי הרב
לא נתן טעם לא לקרבנות שהקריבו אדם ובניו
ולא לקרבנות נח אלא נתן הסיבה למה צוה השם
יתברך בהן מאחר שאין לפניו לא אכילה ושתייה
עד כאן לשונו . וטעם דבריו כמו שכתבתי
זהו הנראה בדעת הרב׳ ובמדרש רבתי
פרשת אחרי מות סיוע לדברי הרב וזה לשונו שם
רבי פנחס בשם רבי לוי אמר משל לבן מלך שגס
לבו עליו והיה למוד לאכול נבילות וטריפות אמר
המלך זה יהיה תדיר על שולחני ומעצמו הוא
נודר כך לפי שהיו ישראל להוטי׳ אחר עבודה זרה
במצרים והיו מקריבים קרבנותיהם לשעירים והיו
מקריבין באיסור במה ופרענות באה עליהם אמר
הקדוש ברוך הוא יהיו מקריבין בפני בכל עת
קרבנותיהם באהל מועד והם נפרשים מעבודה
זרות והם ניצולין עד כאן לשונו הרי לך כדברי
הרב בטעם הקרבנות . אמנם
לפי שלא נמשכו על סדר פרטי הקרבנות גם כי
רבים הקשו עליו שתדקדק התורה כמה מיני
חומרות ודקדוקים כמו שהם בהלכות הקרבנות
ושנחלל עליהם שבת ויום טוב וכולן יהיו לכוונה
שנית זה אי אפשר לקבל על כן לא נספיק גם כן
בדרך זה . והנה בעל תולדות
יצחק אסף כל הטעמים יחד וכתבן בספרו על כן
אביא דבריו ואף אם אחרים קדמוהו באותן
הטעמים לא אשגיח בזה מלכתבן בשמו מאחר
שמצאתם בדבריו מכוונים וזה לשונו הג׳ פעולת
האדם נכללות בשלשה דברים מעשה דבור
מחשבה על כן תחייב התורה להביא קרבן על
חטאו ושיסמוך את ידו עליו כנגד המעשה ויתודה
בפיו כנגד הדבור ושישרוף כלי העיצה והמחשב׳
שהסכימו בהטא . והם הקרב והכליות כדי
שיתכפר בשלשה איברים אלו ויזרוק דמו על
המזבח במקום דם עצמו וכשיעשה כל זה יחשוב
בלבו שחייב מיתה בחטאו וראוי לעונש ארבע
מיתות ב״ד סקילה שריפה הרג וחנק וכששוחטה
הרי זה הרג וכששורפה הרי הוא מודה כאלו חייב
שריפה ודומה לזה דרשו רבותינו ז״ל באברהם
מהו ויעליהו תחת בנו אלא כל עבודה שהיה עושה
באיל היה מתפלל יהי רצון מלפניך שתהא עבודה
זו כאלו עשויה בבני וכיון שהחוטא ראוי שיהא
דמו נשפך כדם הקרבן . ושיהא גופו נשרף כגוף
הקרבן והקדוש ברוך הוא לוקח תמורתו וכפרתו
זהו חסד גמור מהשם יתעלה שלוקח נפש בהמה
תחת נפשו ויתכפר עליו . וכעין הטעם
הזה כתב בעל העקיד׳ והסכימו עליו רוב הפרשני׳
והאריך בו רבינו הבחיי הטעם הרביעי שישמור
האדם ויזהר מן השגיאה שיראה שיענש בממונו
שחטא בשוגג שאף השוגג נקרא חוטא שאדם

מועד לעולם וכן פירש העקידה והבחיי הטעם
ח׳ה שיתן האדם אל לבו שחומרו הוא כשאר
חומרי בעלי חיים יאבד׳ ויכלה ככלות העולה
על המזבח והוא הדבר שבו נשתתף האדם עם
הבעלי חיים ובזה יתעירר שיזבח יצרו ויכניע
תאותו בחוש המשיש שהרפה היא לנו וישפלינו
ולזה הכליות והחלב אשר עליהם יקטיר המזבח
וזהו למעט תאוות המשגל שבכליות שבו הכח
התאוני על המשגל וגם ימעט תאוותו במאכל
ובמשתה ולכן הייתרת על הכבד יסירנה שהכובד
בו המאכל ומלת יותרת יורה על זה מצד שיתוף
המלה ולזה כל חלב יקטיר שהוא מותר ההזנה
ובזה יתעורר האדם להניח המותרות שהחלב
אמרו חכמי הרפואה שהאכלו לא יזון ממנו
לכשיתהפכו לגוף הניזון לכשיהיה חלק אבר
ורבינו בחיי כתב פרשת שמיני
ועל כן היה מקטיר שלשה דברים הללו החלב
והכליות ויותרת הכבד לפי שלשתן מסכימין
בחטא ומטין האדם מדרך טובה לדרך רעה׳
החלב הוא השומן המביא האדם
לידי גסית הרוח והוא מה שנאמר וישמע ישורן דברים לב
ויבעט וגו׳ שמנת עבית כיסיתה וכתיב כי כסה איוב טו
פניו בהלבו׳ הכליות הן מקור העצה הוא
שאמרו הכליות יועצת ולכן נאמ׳ אף לילות יסרוני תהלים כו
כליותי׳ הכבד משם הנפש המתאווה
המתפשטות באדם והיא המולידה החימה והכעס
והמבקשת השררה ותענוגי הגוף וכל זה היה
מקטיר לצפון כי משם תפתח הרעה והכל היה בא
לכפר על חטא האד׳ היוצא משומן הלב ומפתהשב׳
הלב׳ עד כאן לשונו׳ הטעם
הששה הוא מצורף לאלו הטעמי׳ שימשוך תועלת
מהם להחיות הכהנים מורה התורה שראוי ליקח
דרך להחיותן שיפרנסם ההמון ושיתכפרו הבעלי׳
באכיל׳ הכהנים למען יוכלו הכהנים להניח עסקי׳
עולמיים ויהיה להם פנאי לעסוק בתורה ובמצוה
כן כתב בעל תולדות יצחק׳ ולי סבה
אחרת נאותה במה שאמרו הכהני׳ אוכלי׳ והבעלי׳
מתכפרין׳ כי בעוד הכהנים אוכלים בשר הזבח
תמיד חטאת החוטא נגד פניו ומתבייש על חטאתו
בין הכהנים האוכלים הזבח ומזכירה תמיד שם
הבעלים על זבחו ועל ידי הבושה מתכפר לו כמו
שדרשו רבותינו ז״ל כשאדם מתבייש על עונותיו
מחלין לו ולמדו העניין מאחז
עוד כתב בתולדות יצחק טעם
שביעי שכל חוטא הוא מצד הרוח הטומאה שהוא
מתלבש בו׳ וכאשר ידמה שיתכפר לו צריך
שיכלה ויבריח ממנו אותו רוח הטומאה ועם זה
יהיה נטהור ומכופר מעונו בהקרבת כל אחד מן
הקרבנות ובפרט עז או שעיר שהם מחלק רוח
הטומאה ואש המזבח תשרף ותכלה הכל יחד

להרמז שהחוטא שורף עצמו באשו של יצר הרע
ותבא אש המזבח ותכלה אותו לגמרי׳
הטעם השמיני לפי שהעבודות
זרות הם שלשה חלקים האחד מלאכים השני
ככבים והשלישי שדים׳ כמו שכתב הרמב״ן
בפסוק לא יהיה לך נראה לי שהעולה נגד שם
המלאכים והשלמים נגד המערכת והחטאת נגד
השדים׳ העולה נגד המלאכים כי הוא בא על
הרהור הלב נגד המלאכים שעקר פעולתם בעיון
ובהשכל הלבי׳ והשלמים נגד המערכה לפי
שהשמים עושי׳ שלום בין היסודו׳ ועושין הרכבות איוב כה
בתנועתן וזהו אמרו עושה שלום במרומיו׳
והחטאת נגד שדים כי שדים הם מזיקין ומלאים
עונות וחטאת והוא שטן והוא יצר הרע׳
ונראה שלפי זה באו שלשה חלקי קרבן שור או
כבש או עז׳ שור נגד המלאכים לפי שהוא
הגדול שבשלשה מינין׳ כבש נגד הגלגלים
שבהם חקוק מזל טלה׳ עז נגד שדים הנקראי׳
שעירים׳ ונראה שלזה באו גם כן תורים ובני
יונה לפי שהגלגל נחלק לכוכב ובלתי כוכב
והכבבים הגדולים הם שמש וירח אם כן הכבש
נגד הגלגלים ותורים ובני יונה נגד שמש וירח ולכן
אמרו רבותינו ז״ל תורים גדולים ובני יונה קטנים
נגד המאור הגדול והקטון ולפי שמראה הירח היא
נוטה אל לבנות על כן בני יונה לבנים׳ עד כאן
לשונו והנה זהו מאמר חלוש מאוד
כי לפי דבריו היה להיות השור לעול׳ עולה והכבש
שלמים והשעיר חטאת׳ ומאחר שאינו כן
הוא מאמר בטל ואף שאר דבריו אינן מספיקין כי
מקצת הטעמים באו על הבאות הקרבן והאחרים
בחלקי הקרבן ואחרים בטיבם הקרבן והמעיין ירא׳
בעצמו חולשת המאמר׳ הטעם
התשיעי כתבו בעל העקידה פרשת ויקרא וזה
לשונו טעם כל הקרבנות אשר באו בתורה בזולת
כפרת עון בזבחי שלמים נדרים ונדבות ועולת
ראייה וכיוצא בהם כלם הם לכוונת שיכוין המכוין
המקריב להקרי׳ את עצמו לפני יי והוראו׳ ממעשי׳
אלו כי כל אלו הבעלי חיים שהם במדריגו׳ הנושא
אל כח הדברי המיוחד באדם ראוי להקריב אל
האלהים ולהתיישר לפניו בכל מיני עבודות עד
שישאר השכל זך ונקי והנפש שלימה מכל סיג
וחלאה קרובה אליו יתעלה בכל מחשבותיה
ופעולתיה ואל זה אמרו ז״ל מיכאל שר הפנים
מקריב נשמותיהם של צדיקים לפני הקדוש ברוך
הוא במזבח של מעלה וכו׳׳ וכתב עוד כי היו׳
הקרבנות באות דווקא על השוגג ולא על המזיד
לפי שאם יחטא האדם בדעת אז לא ניתן לקרבן
משני טעמים האחד כדי שלא יתפרסם ברבים כי
יש אדם שלם משכיל בדעתו ויודע רבונו ובלתי
כובש עצמו מעשות הרע בעיניו כי הוא שלוח רסן
והתר

והתר הרצועה להורות חטאים בדרך פשעם ·
והשני כי זה אשר חטא בנפש המדברת אינו ראוי
שיתכפר בנפש בלתי מדברת או בפחות ממנו
אבל הנפש החוטאת במזיד היא תבחר ותקריב על
המזבח התשובה השלימה בצומו ועינוייו ומעשי'
טובים כמו שאמר הנביא כו' ·
הטעם העשירי הוא קודש ליי אחזו בו המקובלים
ז"ל ובאמת שבטעם ההוא יתבארו רובי פרטי
הלכות הקרבנות יותר מבכל הדרכים שנתבארו
לעיל וכמו שיבא בדברינו אם ירצה השם בטעמי
פרטי הקרבנות וכמו שהאריך בזה ספר הזוהר
פרשת בראשית אך נדבר עתה על הכלל ואביא
לך דברי הבחיי שגילה סודן וכתב דבריהם מבואר
ז"ל על דרך הקבלה אומר כי הקרבן הוא היחוד
וזהו לשון קרבן כלומר קרוב הכחות ושמותיו של
הקדש ברוך הוא וכל מי שהוא מקריב אליו ויקרא א
השמות הוא מיחד וכשאמר והקטיר הכהן את
הכל מזבחה בתוספות הא לא בא לסתום · כ"א
לפרש כי היא ה' אחרונה שבשם המקבלת
תחלה ונקראה מזבח · ומשם תתחיל המחשבה
מעילוי לעילוי עד המחשבה הטהורה וכן תמצא
בדברי הימים ויאמר יחזקיהו לעלות העולה ד"ה ב כט
להמזבח לא אמר למזבח אלא להמזבח בתוספות
הא וכן ועולתיך ידשנה סלה בתוספות הא עולה תהלים יב
אשה אמ' עולה כי עשן הקרבן היה עולה עד ההא
וההא מגעת איתו משם ולמעל' ואחר כלות העשן
חוזר הבשר ומתהפך לאש וזהו שאמר אשה ואחר
שיתבטל האש חוזר להיות רוח ואותו ריח מתקרב
ומתערב להתיחד בריח ובריח עד המחשב' הטהרה
וזהו שאמר ריח כלומר המשבת הרצון והשפע
היורד ליי כלומר למדת הרחמים וזהו לשון ריח
ניחח ליי מלשון נחת רוח אליהו על אלישע כן מלכים ב ב
הריח העליון תנוח ותרד למדת הרחמים שהוא
קיום העולם וזהו באור מלת עולה אשה ריח ניחח
ליי כי מתחלה יש להעלות האשה ליי וריח הוא
ההמשכה מלמעלה להוריד ליי ודרשו בתורת
כהנים עולה אשה ריח ניחוח ליי עולה לשם עולה
אשה לשם אישים ריח לשם ריח ניחוח לשם נחת
ריח ליי לשם מי שעשה את העולם וביאר זה עולה
לשם עולה לשם העשירית המתעלה ולא ששם
תכלית הכוונה אלא שמשם תתחיל המחשבה
ומשם תבא אל הקדש אשה לשם אישים ·
הוא הכבוד המקבל מן הפחד ושניהם נקראים
אישים וזהו את קרבני לחמי יכול לחמי תלמוד
לומר לאישי לאישים אתם נותנים ·
וכן במדרש שיר השירים הנך יפה רעיתי פרנסתי שה"ש רים א
אמר הקדוש ברוך הוא לישראל מה שאתם נותנין
לאישים כביכול כאלו אתם מפרנסין אותי ועל כן
באה מלת אשה בהא והיא נוספ' כהא צנה ואלפי'
כלם כי עקר המלה אש והטע' התוספו' שלא אמר

אש שתהיה המלה כפשוטה ועוד לרמוז על ה'
אחרונ' שבשם ועל החמשי' גם כן הנקראת האש
הגדולה · ריח לשם ריח כלומ' לשם המקום
שמשם כל ההמשכות נמשכות למטה ומשם
תנוח ותרד ההמשכה ליי שהוא הרחמים ואז
יתברכו העליונים והשפלים השמים והארץ וכל
אשר בם וזהו לשון ריח ניחוח ליי כלומר
ירידת ההמשכה והנחת הריח משם ליי למדת
רחמים שבו העולם מתקיים זהו שאמר ליי לשם
מי שעשה את העולם כאלו אמרו למדת רחמים
שאין קיום העולם אלא בו וכמו שאמרו ראה שאין
העולם מתקיים בדין ושתף עמו מדת רחמים והנה
כל מדה ומדה היתה מסתפקת מן הקרבן והכוונה
להמשיך ולהניח הריח העליון במדות ולהקריב
במדבר כח המדות אליו וזהו הייחוד וזה לשון תשמרו להקרי'
לי לא אמר לקרב לי אלא להקריב כלומ' להקריב
לי הכחות והמדות ולכן נקרא קרבן שהוא קרוב
הכחות והמדות וצריך שתתעורר במה שאמר
במסכת יומא סוף פרק קמא אף על פי שהאש
יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט כי
בהיות שם שתי אשות מעורבות היה אות וסימן
כי יש קישור להדיוט עם הגבורה על ידי הקרבן
וכמו ששתי אשות אלו מתערבו' ומתייחדות זו עם
זו כן רצון ההדיוט עם הגבורה מתיחדים זה עם זה
וכן העשן העולה מפעולת הקרבנות למטה היתה
סבה לפעלה והתעוררות למעלה בהדלקת השפע
בניצוצי אוריו בצינורות המדות וזה בדמיון שתי
נירות זו על זו כשתדליק התחתונה מתוך העשן
העולה ממנה תתאחז השלהבת בעליונה ותדליק
גם צריך שתתעורר במה שהיה קרבן עולה זכר
כי עולה למעלה מהמקום ששם מתחלקין זכר
ונקבה כלומ' למעלה מן המדות שיש בהן פועל
ומקבל אבל קרבן שלמים בין זכר ובין נקבה כי
הוא לקו האמצעי המשלים בין המדות והכלול
מהם וכן שלמים אותיות משלים וכבר הזכרתי
זה למעלה ולכן כתו' בשלמים אם זכר אם נקבה
והחטאת נקבה ולא זכר כי הוא למדות שמור
ובדין שיהיה הקרבן נקבה ומה שהיה קרבן אשם
זכר כי האשם בא על חיוב כרת וכדי שיתכפר בו
החוטא ותשוב נפשו אל האלהים אשר נתנה כלו'
אל הבינה אשר שם יסוד הנפשות ושמה תשובתן
ע"כ היה זכר כי ממקום המקום הזה הו' למעלה מן
המדות וזהו שאמרו רבותינו ז"ל במקום שבעלי
תשובה עומדים צדיקים גמורי' אינן יכולין לעמוד ·
ובאור סוד המאמר הזה כי סוד צדיק
יסוד עולם מעונו של עולם אבל בעלי תשובה
תשובתן הרמתה · כי שם ביאתה עד כאן
לשון רבינו בחיי והוא דרך המקובל והנה
רא ת' להעלות לפניך מה שנתגלה אלי מדברי
הזוהר בסוד הקרבנות ודבריו מטולטלין פרשת נח
ופקודי

ופקודי ופרש״ בהר ופרש׳ פנחס ושלח לך שהאריך
בזה ואעתיק לך כוונתי בקצרה   דע והבן כי כל
מה שבעולם התחתון יש לו כח ודוגמה בעולם
העליון והוא כחו ומזלו של התחתון נקרא בשמו
וכמו שאמרו רבותינו ז״ל אין לך עשב מלמטה
שאין לו מזל למעלה כו׳ וכל שכן שאר הנמצאים
החשובים מן העשבים ולכן תקנו המקובלים ז״ל
ענין האצילות בדוגמות האדם ואבריו וכינו כל
כח לאבר מיוחד ופירש כי על זה נאמר ״ בצלם בראשית א
אלהים עשה את האדם וכן הוא העניין בשאר
הנמצאים לכל אחד כח מיוחד והם המלאכי׳ וכחו׳
המרכבה העליונה מקצתם כחות של רחמים
ומקצתם כחות של דין ומקצתם רוחניים יותר
ממקצתם והם גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם
כמו שהוא בתחתונים נפש רוח ונשמה וכולם
רוחנים וכן הוא למעלה יש מהם במדריג׳ הנפש
ויש מהם במדרגות הרוח ויש במדרגות הנשמה
יש במדריגות הגוף ויש במדרגות הצמחים ויש
במדריגות הבהמה ויש במדרגות העופות וכולם
נקראו בשם התחתוני׳ אשר ממונים עליהם וכלם
נקשרים במרכב העליונה מקבלין דין מדין ושפע
ומזון ממה שעליהם והקדוש ברוך הוא מחייה כלם
ע״י אצילות ושפע היורד מלמעלה על ידי הספירה
התחתונה כמו שנאמר ואתה מחיה את כלם נחמיה ט
וצבא השמים לך משתחוים לקבל פרנסתן
וידוע כי על ידי פעולת התחתונים מתעוררים
כחות העליונים ורוח החיות באופני׳ לפעול בעולם
כפי קבלתן מלמעלה וזהו עניין ישראל שמוסיפי׳
כח וגבורה בפמליא של מעלה ומתישין כח של
מעלה בעונותיהם ׳   וזהו סוד הקרבנות כי
כשהקרבן נקיב כתקונו ועולה לרצון על מזבח
העליון מקרב הכחות העליונים ביחד כי על ידי
פעולת הצדיקים מתדבקי׳ העליונים והשפע והרצון
יורד מלמעלה והספירה התחתונה מאירי׳ פניה
והיא שבע רצון ונותנ׳ טרף לביתה וחק לנערותי׳
הם כל הכחות העליונים המתפרנסים ממנה ולכן
אין הקרבן בלתי ליי לבדו וזובח לאלהים יחרם שמות כב
ובהיות הקרבן לרצון אז כל
מדריגות ניזונת משלה יש ניזונת מן הריח ויש מן
הנפש ויש מן העשן ויש מן הבשר יש מן הריח
כל אחד מן הדבר אשר ממונה עליו והקדוש ברוך
הוא אין לו רק רצון העובד וזהו אמרם נחת רוח
שאמרתי ונעשה רצוני   אמנם
כל הנמצאים העליונים כולם ניזונים מן הקרבן
עצמו ולזה באו מקצת קרבנות בהמות ומקצתן
מנחות מקצתן זכרים ומקצתן נקיבות מקצתן
פרים ואילם כפי עניין הכח אשר צריכים להתגבר
לפי עניין הקרבן וכפי ידיעת הבורא יתעלה ד״לכן
ביום הכפורים היו מקריבי׳ שעיר לעזאזל להשתיק
כח ההוא וכפי מדרשם ז״ל דוגמת מלך שעשה

סעודה וצוה ליתן פרוסה לכלב כי גם הוא צורך
העול׳ ולעולם הקרבן הוא לשם יתברך אלא שהוא
מפרנס עבדיו בזה כמלך שנותנין לו דורון והוא
מצויהו לתנו לאחד מעבדיו זהו אמר׳ קרבני לאשי
לאישים שלי ולכן היו מתהנין מן הקרבן העליוני׳
והתחתונים כי אם   אין השפע יורד מלמעלה
מצד התעוררות התחתוני׳ הכפירים שואגים לטרף
לבקש מאל אכלם מה שאין כן בעת הקרבן כולם
מתברכי׳ ומשפיעים למטה כפי רצון בורא׳ יתעלה
דבר זה לקטתי מדברי הזוהר והם דברים הנתנים
בסיני ׳   טעם האחד עשר העיד
עליו אבן העזר לפירושו פרשת ויקרא ״
וכתב שיש לדבר סוד ולא גילה סודו כ״א אל עבדו
המביא כל דבריו באמת וצדק בפרישתו צפנת
פענח   כי הקרבן הוא תמורת נפשו ועל
ידי זה ינצל מן הגזירה שגזרו עליו מן השמים כי
דבר המערכה לא יסור אם נגזר עליו דבר רע רק
השם יתברך מחדש סבות לקיי׳ הגזירה באחר כדי
להנצל את זה והוא כופר נפשו של אדם ׳
ובזה הטעם כתב הצרור המור בשם הקדוש רשב״י
בהיות כי המקטרג שואל דין
מהש׳ יתעלה על חטאות האדם שהוא רע מנעוריו
והקדוש ברוך הוא עושה הכל בדין ולפי שהשטן
הוא להוט אחר הבשר ותכליתו לכלות כל בשר
צוה השם יתברך בקרבנות הבשר כדי להשביע
עינו ותאוותו ׳   בעניין שיהיה זה תחת זה
והנה האדם שהיה רשע היה רחוק מן השם יתבר׳
ועל ידי תשובתו וחרטתו ווידויו מתקרב אל השם
יתעלה לכן נקרא קרבן וכן נקרא קרבן מלשון קרב
שהו׳ לשון מלחמ״ עם המקטרג הזה בכל מיני קרב
בחרטה ווידוי ותשובה ונתקיים   אם רעב שנאך משלי כה
האכילהו לחם   רצה לומר הקרבן הנקרא לחם
אשה כעניין שבבשר הקרבן ממלא תאוותו ואינו
מקטרג ומתעסק בבשר הקרבן שנאכל׳ על האש
של מדת הדין שלמעלה שהיא רבוצה כארי על
גבי המזבח לאכול ולכלות הבשר ובזה מתקרר
דעת המקטרג ׳   ורואה עצמו מנוצח מכח
הדין וצריך להקריב אש הדיוט לשרוף עליו הקרבן
כי צריך האדם לשרוף אש תאוותו ולהקריבו על
גבי המזבח בעניין שיתקרר האדם מרתיחתיו וזה
על דרך ואתן אדם תחתיך כי כשהופך הקדוש ישעיה מג
ברוך הוא הגזירה מעל איש פרטי הוא מזמין למד׳
הדין במקום זה האיש החוטא איש אחר ובו
מתקיים הגזירה הרי זה תחת זה וכו׳ ׳
והוא על דרך שכתב החכם הנזכר   ועוד כתב
החכם אבן עזרא נבחרו הנקרבים לעלות על
המזבח יותר משאר בהמות ועופות בעבור היותם
נקיים וטהורים בתולדותם ואינם מזיקין גם לא
יקרבו מהם רק דברים המחטיאי׳ כמו הדם והחלב
והכליות וכשיתכוין האדם לדעת למה יקריב אלה
האיברים

האיברים יותר מהאחרים הנה אז יחקור על תולדת וכשיחקור על תולדתם יבא לחקור בדבר התולדו׳ שהיא חכמת הטבע וכשיחקור עליה יבין כי התולדות משתנה כפי השתנות תנועים היסדות ישתנה כפי ניצוץ הככבים גם אלה ישתנו בכל רגע כי השתנות המערכת ומתוך חקירות זה תכסוף נפשו ללמוד החכמת השכליות והנה תבא לו מן הקרבן תועלת גדול עד כאן לשונו •

הטעם השנים עשר כתב הר״לבג וזה לשונו התועלת להישיר האנשים כאשר חטאו שישובו אל השם יתעלה והוא יכפר להם עונותיה׳ ובזה תועלת נפלא להגיע האנשים אל השלימות האנושי וזה כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ׳ ואם יאמינו האנשים שחטאו חטא מה שיהיה נכתם עונם תמיד לפני השם יתעלה יוסיפו לחטא עוד לחשבם שכבר אבדו בסבת מה שחטאו ולא יועילו השמרם מחטא במה שעתיד ואמנם באשר ידעו שבשובם מדרכם הרעה וישובו לדרכי השם יתברך יכופרו להם עונם אז יהיו נזהרים מחטא עוד וישובו אל השם יתברך כדי שירחמם ויכפר אליהם מה שע שחטאו בו והנה רצה השם יתברך שיהיה עם התשובה הקרבת הקרבן כדי שיתישב יותר בלב החוטא שכבר נתכפר לו אותו החטא כי לא יצוייר אצל המון האנשים שיהיה האדם רשע ואחר כך יתנקה מרשעו בתשובתו בלבבו בזולת מעשה כלל ולזה צוה השם יתעלה שיעשה אלו הקרבנו׳ בבית הנכבד אשר בו שכינתו ועל ידי הנכבד הנבדל לעבודת השם יתעלה להשלים הכפרה לחוטא עם התשובה וצוה מפני זה שיסמוך שתי ידיו על ראש קרבנו ויתודה עליו עונותיו לישב בלבבו שאותם החטאים כאלו נעתקו ממנו ובאו על ראש הבעל חי ההוא אם שבאופן עשית הקרבנות הערה להיישר האדם לעבודת השם יתעלה ולהרחיקו מההליכה אחר יצרו הרעה כמו שנבאר הסבה למה היו מעשה הקרבנות הנזכרי׳ בזאת הפרש׳ בזה האופן אשר יצוה השם יתעלה •

ועוד האריך בדבר זה אך יספיק לנו מה שזכרנו מדבריו לפי כוונת זה המאמר שבח לי״י שעזרני עד הנה לכתוב כל הטעמים שמצאתי בזה ׳ ומעתה אתחיל ואומר הנראה לי בעזר אלי וחי גואלי ואני צריך להוציע לך הצעות שעליהם אסמוך דברי וזה יהיה בפרק שאתחיל •

הצעה הראשונה

פרק שני

ודע אתה המעיין שסוד תורתינו הוא אמונת חדוש העולם והוא יתד שכל התורה תלויה בו כמו שקיימו וקבלו כל חכמי ישראל הן המקובלי׳ הן הנמשכים אחר הפילוסופי׳ ולזה כתב הרב המורה חלק שני פרק שלשה עשר וזה לשונו דעת כל מי שיאמין תורת משה רבינו עליו השלו׳ הוא שהעולם בכלל ר״ל כל נמצא מלבד הבורא יתברך השם המציאו אחר העדר המוחלט והשם יתברך המציאו אחר ההעדר הגמור והשם יתברך לבד היה נמצא ולא דבר בלעדיו לא מלאך ולא גלגל ולא מה שבתוך הגלגל ואחר כך המציא כל אלה הנמצאים כפי מה שהם כרצונו וחפצו לא מדבר וכו׳ עד וזה יסוד תורת משה רבינו עליו השלום והיא שנית ליסוד היחוד לא יעלה בדעתך זולת זה ואברהם אבינו גלה דעת זה ולכן אמר קנה שמים וארץ עוד כתב פרק ע״א חלק ראשון וזה לשונו אם העולם מחודש יש לו מחדש בלי ספק וזה מושכל ראשון כי המחוד׳ לא יחדש עצמו אבל חדשו זולתו ומחדש העולם הוא השם יתברך כו׳ הרי ביאר הרב כי באמונת החדוש אנו עומדים על מציאות השם יתעלה במושכל ראשון מה שאין כן באמונת הקדמות שאף על פי שביאר שם הרב ע״י מופת הפילוסופי׳ מציאות השם אף לפי אמונת הקדמות מכל מקום קשה לעמוד על הדבר אם לא חכם גדול בקי בדרכי ההקי׳ והמופת מה שאין כן באמונת החדוש ולכן הוא יסוד התורה והאמונה ונראה שלפי זה תקנו חכמים ז״ל קודם קריאת שמע שחרית וערבית ברכת יוצר המאורות ומעריב שהם מורים על חדוש העולם ואח״כ קורין קריא׳ שמע ומקבלין עול מלכות שמים כי זה בזה תלוי ועל ידי החדוש עומדים על מלכותו • עוד כתב המורה חלק שני פרק שלשה ועשרים כי באמונת הקדמות סתירת יסוד הדת ודבור סרה על השם יתברך וכן כתב פרק חמשה ועשרים וזה לשונו אמונת הקדמות על הצד אשר יראה ארסטוטלוס שהוא על צד החיוב ולא ישתנה טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו הנה הוא סתירת הדת מעיקרו ומכזבת כל אות שבתורה בהכרח ומבטל כל מה שהחיל בו התורה או תפחיד ממנו האלהים אלא אם יפורשו האותות גם כן כמו שעשה הישמעאלים כו׳ וכתב עוד סוף אותו פרק כי באמונת הקדמות תפול התור׳ בכללה ואם יתבאר חדוש העולם אפילה דעת אפלטון יפול כל מה שדברו עלינו כל הפילוספיא סרה ;

הצעה השנית

ודע כי רבים מהחכמה הפילוספיא האמינו כי אף שהעולם נברא לא יפסיד וכן הוא דעת המורה פרק שבעה ועשרים חלק שני וכתב פרק שמונה

בראשית יד

ועשרים ח״ב שזהו דעת דוד עליו השלום שאמר
תהלים קד יסוד ארץ °מכוניה בל תמוט עולם ועד
וכתב עוד ז״ל שם ואולי תאמר הרי כבר נתבאר
שכל הוה נפסד ואם הוא נתהווה הנה יפסיד דע
כי זה לא יתחייב לנו שאנחנו לא נאמין שהעולם
בדרך טבעי כי ההתהוית ההוא יתחייב הפסדו
בהכרח על המנהג הטבעי כי כמו שטבעו יתחייב
שלא היה נמצא תמיד ואחר כך היה נמצא כן כמו
כן בהכרח יחייב שלא נמצא כן לעולם שכבר
התבאר שזו ההויה בלתי מתמדת החיוב לו ולפי
טבעו אמנם לפי טענותינו
התוריו׳ אשר היא מציאות הדברים והפסדה לפי
רצונו יתעלה לא יתחייב לנו לפי דעת זו שהוא
יתעלה כאשר המציא דבר לא יהיה נמצא שיפסד
הנמצא ההוא בהכרח אבל העניין נתלה ברצונו
אם ירצה יפסידהו ואם ירצה ישאירהו לנצח וכו׳
ע׳ וכתובים רבים כהו בנצחיותי וכל מה
שבא מפשוטו כל דבר שירא ממנו שיפסד העניין
מבואר בו מאד שהוא משל כמו שאבאר ואם
ימאן זה אחד מן הנמשכים אחר פשוטי הדברים
ואמר שאי אפשר לו מבלתי שיאמן הפסדו לא
יקפידו עליו אלא צריך שיודיעהו שאין הפסדו
הכרחי להיותו מחודש אבל יאמין זה לפי דעתו
בהאמין למגיד המשל ההוא אשר הכינוהו כפשוטו
ואין הפסד בזה בשום פנים עד כאן לשונו •
ומעתה שמאחר שהרשות נתן לנו
להאמין בפסדו נלך אחר פשוטי הדברים להחזיק
בדרך הזה שהעולם יפסד והוא דעת כל המקובלי׳
ואנשי התורה מסכים לאמרה רבותינו ז״ל שיתא
אלפי הוה עלמא וחד חרב ואף על גב דהרב רמו׳
ישבו שם פרק ארבעה ועשרים וזה לשונו
ומאמר זה אינו מורה העדר המציאות לגמרי׳
ואמרו וחד חרב תורה על השאר הזמן וזה עוד על
מאמר יחיד והוא על צורה אחת כו׳ כל זה אינו
מוכרח כי אב החכמים קבלו וקיימו עליהם שהדבר
כפשוטו כמו שאמרו שמים שהם עתידי׳ להבראו׳
כו׳ כמו שיתבאר למטה • ולזה אמרו בגמרא
פ׳ ק ח׳ק אלף שנים שעתיד הקדוש ברוך הוא
לחדש בהן עולמו צדיקים מה הם עושים הקב״ה
עושה להם כנפיים ושטין על פני המים הרי
שהוקשה להם ז״ל מאחר שיפסד העולם
צדיקי׳ מה הם עושים והשיבו השם יתברך מלביש
להן מלאכות והם הכנפים כמו שנאמר שש
כנפים לאחד ושטים על פני המים ואפשר שרצה
לומר המים העליונים אשר ממעל לרקיע ולא
יפסיד כ״א עולם הגשמי והמים העליונים אינן גשם
כמו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו אל תאמרו מים
מים רק הצורות העליונה הנפרדים נקראים מים
כמו שכתב הרב יצחק ישראלי בספרו יסוד עולם
ובעל העקידה פרשה בראשית ואם רצונך לומר

שהמים שהצדיקים שטים עליהם הם מים ממש
וכוונתה שיחזרו הדברים לקדמותן ויחזרו המים
בטבעם ויכסו הארץ כמו שנאמר קודם הבריאה
המיושבת ורוח אלהים מרחפת על פני המים אין בראשית א
היזק בזה וכבר ידוע שזהו דעת החכם א״ע
כמו שגלה דעתו בפסוק עוד °כל ימי הארץ בפר׳ שם ח
נח בעניין המבול וכבר האריכו שם מפרשי דבריו
ברעתו זאת ואף כי אמרם שהצדיקים שטין על
פני המים יש לו פירושים אחרים יתבארו מתוך
דברינו בעניין הקרבנות כי לדעתי ההפסד יהיה
בכל כמו שיתבאר לקמן פרק חמשה ועשרים
ואף אם לא נקבל ממנו רק פירש זה הפשט מכל
מקום יתבאר ממנו הפסד העולם המיושב עם כל
צבא השמים שנבראו אחר זה • ומה שאמר
הרב שאמרם חד חרב תורה על השאר הזמן אינו
הכרחי מאחר שאמרו אלפיים שנה קודם שנברא
העולם נברא התורה ואז לא היה הזמן עדיין נברא
אלא אמרו אלפיים לפי מה שנשער בזמן אחר
שנתהווה כן הוא אמרם חד הרב • ואף
כי בוודאי יש ליישר דעת הרב כי אלפיים שנה הם
במשל ויש לו סוד כמו שכת׳ אבן העזר׳ בהקדמתו
לפירש התורה מכל מקום יש להשיב עליו ממה
שנאמר בתורה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ויום
שני ויום שלישי שעדיין לא נתלו המאורות עד יום
רביעי וביצד נשער יום אחד וכו׳ אם לא היו
המאורות שבהם נצטרך לשער הזמן אם לא בדרך
שנתבאר וכן פירש בעל העקידה פרש׳ בראשי׳
• ואני איני אמר שבזה תפיסה על
הרב ז״ל • שהרי הוא פירש פרק שלשים חלק
שני שביום ראשון מיד נתלו המאורות אלא
שביום רביעי נתגלו המאורו׳ תועלתן כמו שהאריך
שם ואם כן אין עליו הפיסה בזה רק שאני אומר
שאין דברים מוסכמים לפי דעת רוב החכמי׳ שלא
נתלה המאורות עד יום רביעי גם מה שהביאו
תהלים קד ראיה לדבריו ממאמר דוד יסר° ארץ על מכוניה בל
תמוט עולם ועד אמר כי כבר ישבו הר״קנט פרש׳
בהר׳ • ואני אכתוב מה שנראה
לי בזה כי דוד עליו השלום לא דבר אלא מצד
יוקר הפעולות שאינם כשאר המתהוים שמחויב
להם ההפסד כי הארץ איננה כן כי יסדה על
מכוניה שמצד עצמה וטבעה לא תמוט עולם ועד
אבל רצון השם יתעלה יוכל להכריחה על ההפסד
כמו שהכריח על הבריאה וכן מאמר שלמה הארץ
לעולם °עומדת היינו מצד מנהגה וטבעה מצד
קהלת א עצמה בלתי מכריח וכן אמרו אין כל °חדש תחת
השמש הכל בדרך הטבע המתנהג על פי השמש
ואני תמה מן הרב המורה ז״ל שאמר פ״ה וזה
לשונו ואשר תמצא לכל החכמים תמיד והוא יסוד
יעשה ראיה ממנו כל אחד מחכמי המשנה וחכמי׳
התלמוד הוא אמרו אין חדש תחת השמש ושאין
שם

שם התחדשות בשום פנים ולא בשום סבה עד שמי שלקח שמים חדשים וארץ חדשה על מה שחשב אמר אף שמים שהן עתידים להתחדש כבר הם ברואים כו׳ והביא ראיה באמרו אין כל חדש תחת השמש וכו׳ הנה מה יאמר הרב בכל הניסים והנפלאות שהיו מעולם ועד עולם שהיו דברים מחודשים ואיך יתקיים אין כל חדש אלא אנו צריכין להודו׳ שמאמר אין חדש הוא בדרך הטבעי שהוא תחת השמש אבל לא אמרו ביכולת השם יתעלה אשר בידו הכל לעשות כרצונו שהוא משנה הדברים ומפסידן ביכלתו ומה שאמרו שהשמים החדשי׳ שעתידין להבראות כבר הם ברואים כוונו לסלק שינוי רצון השם יתעלה מיום בריאו׳ עולם והלאה וזה יכלול אמרם אין חדש תחת השמש כי לא נתחדש רצון השם יתברך בעו׳ שהשמש על הארץ וכו׳ אמרו שם על שאר נסים ונפלאות אמר רבי יונתן תנאים התנה הקדוש ברוך הוא עם הים שיהא נקרע לבני ישראל כו׳ הרי הוא דכתיב וישב הים לאתנו לתנאו הראשון כו׳ אמר רבי ירמיה בר אליעזר לא עם הים בלבד התנה הקדוש ברוך הוא אלא עם כל מה שנבראו בששת ימי בראשי׳ כו׳ הרי לך שסלקו רצון המתחדש בכל הנסים והנפלאות וזה באחד מהן סוף דבר אני רואה שאמונת הפסד העולם הוא אמונה שנתפרסם ברוב ישראל ואף לדעת הרב יוכל להיות אלא שאינו מוכרח לדעתו והנה נחזיק בה ונאמר מעתה אם יתבאר הפסד העולם על כרחינו צריכין להודות שנתהוה כי המאמר מוסכם כל דבר שאין לו אחרית אין לו ראשית ואם נמצא לו אחרית יש לו ראשית כאחד לא היה התחלה אין לו סוף שהרי אנו רואים שיפסד ואם כן קיומו אינו נצחי ואם לא היה לו תחלה אלא עומר בלתי תכלית צריכין לומר שיש לו נצחיות וא״כ בהפסד העולם יתבאר חידושו מה שאין כן אם נתבאר חדושו לא נתבאר הפסדו כמו שכתב הרמב״ם לדעתו ודי בזו הקדמה למה שנבאר אם ירצה השם ׃

הצעה השלישית

הצריכה לדברינו כתב הרב המורה חלק ראשון פרק שנים ושבעים כי הנמצא בכללו הוא כאיש אחד באיבריו לא זולת זה רצה לומר כי כדור הגלגל הקיצון בכל מה שבו האחד איש אחד בלא ספק כראובן ושמעון באישות להשתנות עצמיו רצה לומר עצמי זה הכדור בכל מה שבו בהשתנו׳ עצמו איש איש מבני אדם על דרך משל כו׳ והאריך בזה להמשיל ענייני האדם ואיבריו לעניין העולם וחלקיו ולא אעתיק הנה אלא הצורך לדברינו אמר שם ז״ל וכמו שכחו׳ האדם המחייב׳ להויותו ועמיד׳ מדת עמידתו הם בעצמן המחייב׳ להפסדו ׃ ואבדו כך סבות ההויה הם בעצמן סבות הפסד בכל העולם ההויה והפסד והמשל בזה שאלו הארבעה כחות הנמצאות בגוף כל נזון והם כח המושך והמחזיק והמעכל והדוח׳ אלו היה אפשר שיהיו אלו הכחות ככחות השכליות עד שלא יעשו אלא מה שראו ובעת הראוי וכשיעור הראוי היה האדם ניצול ממכות גדולות מאד ש וחלאים רעים רבים ואמנם בעבור שלא היה זה אפשר אבל הם עושים מעשי׳ טבעי׳ בלתי מחשבה והשתכלות ואינן משיגים מה שיעשוהו בלל התחייב שיתחדשו בעבורם ש חלאים גדולים ומכות גדולות ואף על פי שהיו הם הכלים בהיות האדם ובעמדו המדה אשר יעמוד ובאור זה כי הכח המושך על דרך משל אלו לא היה מושך אלא הדבר הניאו׳ מכל צדדיו והשעור הצריך אליו לבד היה נמלט האדם מחלאי׳ ומכות רבות אבל בעבור שאין העניין כן אבל ימשוך איז׳ ליחה שיזדמן משיג משיכתו אף על פי שהליחה ההיא נטתה מעט בכמות׳ ובאיכות׳ יתחייב מזה שימשוך הליחה אשר היא יותר חמה ממה שצריך או יותר קרה או יותר עבה או יותר דקה או שתמשוך יותר ממה שצריך ויחנקו הגידי׳ ויתחד הסתום והעפוש ויפסד איכות הליחות ושתנה כמותן ויתחדשו חלאים מגרב והחכוך והיכלת או מכות גדולות ונגעים גדולים כמורסה והצרע׳ ועבול הבשר עד שתפסיד צורת האבר וכן העניין בשאר הכחו׳ ה״ד וכן העניין בעצמו בכל המציאו׳ העניין המביא להיו׳ מה שיתהוה והמשך מציאתו מדה אחת והוא עירוב היסודות בכחות הגלגליות המניעות אותן המפוזרת בהן היא הסבה בעצמה בהתחדש סבות מזיקות במציאות כזרמים והמטר הסוחף והשלג והברד והרוחות החזקות והרעמים והברקים ועפוש האויר או התחדש סבות האמיתו׳ מאד יכלו ארץ או ארצות או אקלים בהשקע מקומות כו׳ וכתב עוד וזה לשונו ודע כי זה שאמרנו כלו מדמות העולם בכללו באיש מבני אדם לא מפני זה נאמר באדם שהוא עולם קטן כי זה הדמיון כלו נמשך בכל איש מבעלי חיים השלם באיבריו שלא שמענו כלל אחד מן הראשונים אמר כי החמור או הסוס עולם קטן אמנם נאמר זה באדם מפני דבר שמיוחד בו האדם והוא הכח הדברו רצה לומר השכל ההיולני אשר זה העניין לא נמצא באחד מבעלי חיים זולתו כו׳ ׃ עד ובעבור זה אלו דמית בנפשך אחד מבני אדם נשלל זה הכח מונח עם הכח החיוני לבד היה אובד לשעתו כי האדם יצטרך למלאכות רבות שאין הבהמות צריכין להן וזה הכח נכבד מאוד יותר

יותר נכבד מכל כחות הבעלי חיים והוא גם כן כח נעלם מאד לא תושג אמתתו בתחלת הדעת המשתף בהכנת שאר הכחות הטבעיות •

כן במציאות דבר אחד הוא המנהיג לכללו המניע לאבריו הראש הראשון אשר נתן לו כח ההנעה עד שינהוג מה שזולתו ואלו ידמה האדם בנפשו בטול העניין ההוא בטלה מציאו׳ זה הכדור הראש ממנו ואשר תחת יד הראש ובדבר ההוא ימשוך מציאות הכדור בכל חלק ממנו והדבר ההוא הוא אלוה יתעלה ולפי העניין ההוא נאמר באדם שהוא עולם קטון מפני שבו התחלה אחת היא מנהיג לכו׳ ומפני זה נקרא השם יתעלה חי העולם וכו

עד והנה זה הכח המדבר הוא כח בגוף ובלתי נפרד ממנו והשם יתעלה אינו כח בגוף העולם אבל נפרד מכל חלקי העולם כו״

עד ודע שראוי היה שנדמה יחס האלהי יתעלה לעלמו יחס שכל הנקנה הנאצל לאדם אשר אינו כח בגוף והוא נבדל מן הגוף הבדל אמתי ושופע עליו ויהיה דמיון הכח הדברי בשכלי הגלגלי׳ אשר הם בגופות כו׳ כל זה כתב הרב בפרק ההוא

גם החכם אבן העזרא ז״ל דרך דרך זה בפרשת בראשית עד שכתב שלזה ראו הנביאים כבוד השם כמראה אדם לפי שהשיגו זה הנמצא שהוא שכל נבדל ומנהיג כל הנמצאים עליוני׳ ותחתונים בהנהגת שכל האדם לאדם והוא מפורסם בפי כל חכם •

ובספר יצירה אמרו עולם שנה נפש ומבאר שם לכוין הדברי׳ אלו נגד אלו •

גם נראה שלזה כיון בפירושו לאיוב בפסוק והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש איוב כג שכתוב שם שהוא סוד גדול ונראה שכיון לזה שנאמר באחד רצה לומר בעולם בכללו שהוא אחד במספר •

ואני ראיתי לכתוב הנה להחזיק עניין ודמיון זה ממה שנמצא בתורה ובדבריהם ז״ל במה שנאמר בתורה נעשה אדם ° בצלמנו ונאמר בצלם אלהים עשה את האדם בראשית א

ואף כי הרמב״ם ביאור בספר המורה פרק ראשון שאינו נאמר על דמות אדם ותוארו רק על הצורו׳ המינית כו׳ מכל מקום המאמרי׳ אשר נמצאו בזה לא יסכלו פירושו

אמרו בפרק במה טומנין תנא רוחץ אדם בכל יום פניו ידיו ורגליו בשביל כבוד קונהו שנאמר כל פועל יי׳ למענהו משלי טז

ובמדרש אמרו על הלל הזקן כשהיה נפטר מתלמידיו אמרו לו להיכן הלל הולך אמר ליה לעשות מצוה אמרו ליה וכי מה מצוה עושה הלל בכל יום אמר ליה לרחוץ במרחץ אמר ליה וכי זו היא מצוה אמר ליה הן ומה איקונן של מלאכים שהם מעמידים אותן בבתי טרטיאות ובבתי קרקסאות ומי שהוא ממונה עליהם מהדרן ש ומשטפן ולא עוד אלא שהוא ממונה עם גדולי מלכות אדום שנברא בצלם ודמות דכתיב בצלם

אלהי׳ עשה האד׳ • על אחת כמה וכמה הרי משמע שקבלו עליהם הדבר כפשוטו

ועוד קשה מזה אמרם פרק ראשון דיני ממונות תנו רבנן להגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא האדם טובע כמה מטבעות בחות׳ אחד וכולם דומין זה לזה והקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד דומה לחבירו׳ ומי יתן ואדע מה היה חותמו של אדם הראשון שנטבע בו ומהו הדפוס שכתב רש״י ז״ל בפירש החומש בצלמו בדפוס העשוי לו שהכל נברא במאמר והוא בידים שנאמר ותשת ° עלי כפכה תהלים קלט נעשה כחותם מטבע זו העשויה על ידי רושם׳

ובפרק חזקת הבתים רבי בנאה הוה מציין מערת׳ כי מטא למערת האדם הראשון יצא בת קול ואמר נסתכל׳ בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל׳

והנה כבוד אלהים חקור דבר זה דרך המקובלים בזה הוא ידוע אך על צד המחקר הוא קשה להבינה אם לא בדרך זה שנבאר •

ועוד אמרו בבראשית רבה בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה נעשה אדם אמר לפניו רבונו של עולם מפני מה אתה נותן פתחון פה למינים לטעות • אמר ליה הקדוש ברוך הוא כתוב והרוצה לטעות יטעה עד כאן •

וכבר האריך בעל עיקרים מאמר ראשון פרק אחד עשר בזה והקשה כי מה תועלת הגדול במלות נעשה עד שהקדוש ברוך הוא הוצרך לכתוב מלת נעשה אף שיש בו מקום לטעות והאריך שם ליישבו ואין פירושו נראה בעיני כי אדרבה על ידי פירושו עדיין מקום למינים לטעות •

ולכן נראה בדרך שנבאר והוא מבאר לנו גדולתו של יוצר בראשית כי אדרבה מלת נעשה מורה לנו אחדות גמור כי כבר הביאו הפילוסופי׳ האמתיים ראייה על אחדות השם יתעלה ממה שהעולם נקשר קצתו בקצתו והוא כאיש אחד •

והאל יתעלה הוא נשמה לעולם כנשמה בגוף האדם כמו שבאר המורה בארוכה וכל זה יתבאר לנו במלת נעשה כמו שיבא ואם כן מלת נעשה מורה על אחדו׳ ואם כן אין הטעות אלא מן האדם עצמו הטועה׳

ונאמר לפי מה שנתבאר כי האדם נקרא עולם קטון לפי שהוא בדמות עולם הגדול עם מנהיגו שהוא אלהי יתעלה על כן נאמר בו נעשה אדם בצלמינו כדמותינו והעולם בכללו הוא הדפוס של אדם העשוי להשם יתעלה וצורת האדם ואיבריו הן כדמות העולם ואיבריו ועל זה נאמר כדמותינו והנפש שבאדם הוא כדמות אלוה ועל זה נאמר בצלמינו כמו שבאר הרמב״ם ולזה מצוה לרחוץ איקונן של אדם שהוא כדמות העול׳ הגדול שהוא דפוס של מלך הקדוש ברוך הוא

ומצאתי מדרש חכמים ז״ל נאות לזה •

אמרו כשם שאברים לאדם כן אברים לארץ ראש עפרות

עפרות תבל והנה כסה את עין הארץ ותפתח
הארץ פיה ארץ אוכלת יושביה מתחת זרועת
עולם הנה הארץ רחבת ידים ויניקהו דבש
מסלע ושם על טבור הארץ כי ערות הארץ
באתם לראות והארץ לעולם עומדת עד כאן
לשון המדרש המעולה ועוד האריכו בזה
במדרש קהלת בפסוק הארץ לעולם עומדת אשר
מורה על זה שאמרנו ודע כי הארץ אינו נאמר
דווקא על יסוד העפר אלא שהוא שם כולל לכל
היסודות כמו שכתב המורה חלק שני פרק שלשי'
ואפשר שאף השמים נכללים באותו
שם הארץ שאז כל המציאו' הגשמי נכלל במלת
הארץ ויפה אמרו רבותינו ז"ל שיש לה איברים
כמו לאדם. ואחר כתבי זאת
בהגדתי למסכת שבת מצאתי לחכם אחד לא
נזכר שמו שכתב כן בפירש' שיר השירים וכתוב
שלזה נאמר ראשו °כתם פז וגו' להיו כערוגת [שיר השירים ה]
הבושם וגו' שוקיו עמודי שש חכו ממתקים
ולפי שמצאתי דברי החכם ההוא מטושטשים
ומועטים מאד בכתיבה אי אפשר לעמוד עליהם
כי אם בקושי אעתיק הדברי' הטובים הנה ובמקו'
שחסר הביאור מדבריו באותה הפרשה אשלים
אותו מדעתי הקלושה עד שיהא הדבר נשלם
משנינו ובמדרש ויקרא רבה פרש' קדושים
שוקיו עמודי שש שוקיו זה העולם עמודי שש
שנבראו בששה ימי בראשית מיוסדים על אדני פז
הוא דברי תורה שנאמר הנחמדים מזהב ומפז [תהלים יט]
רב' וכן הוא במדרש פרשת נשא ועוד
אמרו שם עמודיו °עשה כסף זו היא הרקיע [שיר השירים ג]
כדכתיב עמודי °שמים ירופפו ולמה קראו כסף [איוב כו]
שמכסיף את הכל רפידתו זהוב זה הארץ שמעלה
פירות הארץ ופירות האילן הדומין לזהב מה זהב
יש בו מינין הרבה וגוונים הרבה כן הם פירות
הארץ מרכבו ארגמן זו השמש שהוא נתן למעלה
והוא רוכב במרכבה ומאיר לעולם ומכח השמש
הארץ מעלה פירות ולכן קראו ארגמן שברא
הקדוש ברוך הוא לארוג מן לבריות ואין מן אלא
פירות ומזונות שנאמר וימן °להם המלך וגו' [דניאל א]
ועוד האריכו שם בזה להראות העניין אשר נחנו
הולכים סביבו כי כלו נאמר על עניין העולם כי
כמו שנפש האנושית בערך לגוף כן השם יתעלה
בערך הגלגל כי כמו שהנפש סובלת הגוף והיא
מתנענית הגוף ומנתקת אותו ממקום למקום
והגוף מלא ממנ' מצפרני רגליו ועד ראשו וזה האו'
שאם יגע דבר בגוף האדם בלתי ראייתו ירגיש
מיד ובהפסד הרוח ממנו ישאר קר ויבש כן כבוד
השם יתעלה מלא כל הגלגל מן החלק הפחות
שבו עד הנכבד ממנו כמו שנאמר מלא °כל [ישעיה ו]
הארץ כבודו ומפני זה ייחס כל חלקי הגלגל כאלו
היה חלקי השם יתעלה כאמרו ראשו עיניו ידיו

שוקיו לא שהשם הוא גוף חלילה וחס והן הן דברי
רבי ישמעאל ודברי רבי עקיבא בספר היכלות
שאמרו כל היודע שעור של יוצר בראשית מובטח
לו שהוא בן עולם הבא. ודברי רב שרירא
גאון ורב האי גאון בנו העירוני על דברי רבי
עקיבא ורבי ישמעאל אמרו בתשובה אחת
שהשיבו לאנשי פאס שאין הדברי' האלה כפשוטן
אלא הרי הרים של צפוני חכמות גדולו' תלויין
בהן ויהי פירש ראשו הוא הרקיע האבר הראש
שבכל הכדורים והוא נקרא ערבות ולכן השם
יתעלה נקרא ערבות כי עיקר שכינתו עליו כמו
הראש באדם על דרך משל ויהי כתם פז משל על
גשמי הגלגלים המזהירים ומבריקים ככתם פז.
ואמר קווצותיו תלתלים דימה הכחות הגלגליו'
לשערות שבראש האדם וכבר כתב
הרקנט בזה פרשת ויחי שהשערות יאמרו על
כחות אלהיות ואמר שחורת כעורב להיות מראה
השחור מחשיך הראות ומונע העין לראות ואמר
שאי אפשר להשיג הכחות על אמיתתן כאלו
מראה החושך סוגר בעדם או רומז בחושך זה על
יסוד האש הנקרא חושך במעשה בראשית
כמו שכתב המורה פרק שלשים הלק שני ונמשכו
אחריו קצת החכמים ואמר עיניו כיונים פירש
מראיתיו לבנים כאלו הם רוחצת בחלב מחסרון
מים כאנשים החסרים מקומות מים רוחצין בחלב
ויהי פירש יונים מלשון חרב היונה והוא לשון
אונא' וחסרון ואתמה לדמותו עין הרקיעי לרחוץ
בחלב כי כן הוא מאמר ארסטוטלוס בספר אותות
השמים שמראה הרקיע הוא לבנונית חלבית
ואמר יושבת על מלאת פיר' יושבת קיכת כעניין
°י"י למבול ישב ומלאות על שלימות ונצחות כמו [תהלים כט]
שבאר הרב המורה בשיתוף שם יושב ומלא
חלק ראשון פרק אחד עשר ופרק תשעה עשר
ואפשר שעיניו הם שבעה כוכבי לכת שהם צחות
ונקיות כאלו רחוצות בחלב מחסרון מים והוא
אשר אמר הנביא שבעה המה עיני °י"י משוטטות [זכריה ד]
בכל הארץ להיו כערוגת הבושם הם השרים
מלאכי מעלה נקראים פני השם יתעלה באמרו
ופני לא יראו והלחיים הם בפנים ואמר שהם
בערוגת הבושם שהם התענוג נפשי שאין לך
דבר שהנפש מתענג בו לולי בריח הבשמים ולזה
הושאל על השם יתעלה כמו שנאמר °וירח י"י את [בראשית ח]
ריח הניחח כי אינו תענוג גשמי על כן המשיל
העגונג ושלימתן לערוגת הבושם. ואמר
שפתותיו נוטפות מור עובר קרא לשכלים
הנבדלים שפתותיו כאשר ידבר על ידן עם עבדיו
הנביאים כמו שהאדם מדבר בשפותיו וזה
אמרם פרק חלק לבא לפומי לא גליא כי אפילה
למלאכי מעל' שהם פי השם שידבר על ידיהן אינן
ידעין הקץ ואמר נוטפות מור עובר רצה
לומר

לומר כי השפע והתענוג הנמשל לערוגת הבושם הן נוטפות למטה אל עבדיו הנביאים ומה נאות לזה ונפלא דברי הרב המורה פרק אחד עשר חלק שני בעניין האצילו׳ והשפע היורד מלמעלה שאינו אלא מה שהוא מותר למלאכי׳ בדרך עשיר שיש לו עושר רב שאינו צריך לו ונתנו לאחרים כמו שהאריך שם בזה ולכן אומר מור עובר רצה לומר שעבר עליהם תחלה ולוקחים ממנו הצריך להם והמותר משפעים למטה׃ ואמר

ידיו גלילי זהב ידי השם יתברך הם הגלגלים בלי ספק שעל ידם פועל בהתחתוני׳ כמו שהמשילן הנביא באמרו וידי° אדם מתחת כנפיהם ובאר הרב המורה הדברים אלו בפרקי המרכבה ובפרט בריש ח״ג ואמר שהם גלילי רצה לומר זהב ממולאים כתרשיש הם הככבים שבהם שדמותן כדמות תרשיש ואמר מעיו עשת שן מעולפות ספירים כבר ידעת מאמר חכמים ז״ל שהרקיע דומה לכסא הכבוד וכסא הכבוד דומה לספיר שנ׳ וכאבן הספיר דמות הכסא וכבר כתב הרב

יחזקאל א

יחזקאל סס

המורה חלק שני פרק תשעה עשר וזה לשונו וכבר כתב אבונצר בתוספותיו על ספר שמע הטבעי דבר ז״ל אמר בין הגלגל והככבי׳ הפרש כי הגלגל ספירי׳ והככבים אינן סיפוריים ולכן אמר שמיעיו רצה לומר הככבים הן כדמות שן מעולפות ספיר׳ רצה לומר מסובבים ממראה סיפוריי אבל אינן בעצמן סיפוריי ואמר שוקיו עמודי שש הם ששה קצוות העולם שהם עמודי שש וכמו שפירשתי במגלת אכתר בסיוע דשמיא קריתיו מחיר יין ואמר שהם מיוסדים על ארני פז כי הם מיוסדים על הארץ שהיא מרכז הגלגל שעליה הגלגלים חוזרים והמשיל הארץ לארני פז כמו שהמשיל הראש לכתם פז כי היא חשובה כמו הגלגל לרוב תועלתי׳ בהמצאה עד הנה תאר הגלגלים ואברי העולם בפרט׃ אמנם מכאן ואילך המשיל כל

גופו ביחד ואמר ומראיהו כלבנון בחור כארזים והוא להוסיף באור על דבריו הראשונים שהמשילו לא דבר רק על כלל העולם הנקרא לבנון כמו שנאמר אפריון °עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון הנאמר על העולם ואמר בחור כארזים הנטועים מששת ימי בראשית וכמו שנאמר ארזי° לבנון אשר נטע יי׳ ואומר חכו ממתקים וכלו מחמדים כמו שנאמר בבריאה וירא אלהים את אשר עשה והנה טוב מאד ונאמ׳ ויברך אלהי׳° אין לך חיך מתוק מזה וזה רעי בנות ירושלים׃ ובעין זה כתב הבחיי סוף בראשית

שיר השירים ג

תהלים קד

בראשית א

כי מה שנאמר יד יי׳ עיני יי׳ או שאר דברי׳ גשמים הכל נאמר על מלאכיו ומשרתיו כי כשעושה המלאך פעולת יד נקרא יד וכשעושה פעולת עין נקרא עין וכן כלם וכן הוא בספר התיקונים

לרבי שמעון בן יוחאי ז״ל׃ ומאד יקרים הדברים האלה בעיני ויונעמו לכל חכם כי בדרך זה יסולקו כל גשמיות מן השם יתברך ויתרומם על כל ברכה ותהלה׳ כי אין לו גוף ולא סוף ולא תחלה והוא סבות הסבות עילה על כל עילה׃ ודע והבן כי לפי דברים אלו

יתבאר לנו סוד תפילין שצוה אותנו השם יתעלה שיהיו תמיד לזכרון בין עינינו וטעם אמרם שהקדוש ברוך הוא מניח תפילין כי המציאות כולו הנרמז בתפילין מיוחס להקדוש ברוך הוא וכמו שנתבאר ועניין הרמז ממה שידוע

כי תפילין של יד הוא בית אחד ושל ראש היא ארבע בתים ותפילין של יד נגד הלב ושל ראש היא נגד המוח ואסור להיות תפילין של ראש בראש האדם בלא תפילין של יד והעניין כי ידוע שעקר חיותו של אדם הוא בלב וכמו שאמ׳ החכם מכל משמר נצר לבך כי ממנו תוצאות חיים וידוע שממנו נמשך החיות למוח אשר על ידי מוח נותן החיות לכל האיברים כי ממנו כל החושים נמשכו׳ ומשתרגו׳ ואליו שבים והנה להיות

משלי ד

כי השם יתעלה הוא נותן החיות לכל העול׳ אשר הוא כדמות האדם ואיבריו ע״כ באו תפילין של יד בבית אחד להורות על יי׳ אחד ולהיות כי הברואים אשר מקבלים החיות מן השם יתעלה הן ארבעה מדריגות כי הן החי והמדבר והגלגלים והשכלים הנבדלים ועל ידן מגלה השם יתעלה גדולתו וגבורתו על כן באה תפילין של ראש ארבעה בתים וידוע שאין קיום מדריגות אלו מבלעדי השם יתעלה על כן תפילין של יד היא הראשונה בהנחת והאחרונה בסילוק להורו׳ על יי׳ אחד שהוא ראשון והוא אחרון ומבלעדיו אין שום מציאות לשאר מדריגות העולם החשובי׳ שיש להם חיות כל שכן למדריגות השפלי׳ שהם הצומח והדומה והיסודו׳ הפשוטי׳ ולהיות כי לכל נמצא ארבע סבות שהם החומר והצורה והפועל והתכלית ואף בשכלים הנבדלים שאין בהן חומר וצורה מכל מקום יש בהן הרכבה מצד השגת עצמן שהוא כדמות חומר והשגת עילתן שהוא כדמות צורתן כמו שמבואר בפרקי המרכבה בספר המורה וכתבוהו שאר החכמים על כן באו התפילין הלכה למשה מסיני

להיות מרובעים להורות על ארבע סבות אלו ורבוע של תפילין של יד יש לו דרך אחרת בזה והוא בא להורות על מציאות השם יתעלה ואחדותו וזה כי מספר המרובע אחד הוא בגימטריא אנכי׳ ונרמז בזה האחדות והמציאות ואף כי נרמז כי מציאתו ומהיתו תקיף מקיים כל ארבע מדריגות שהם רבוע של תפילין של ראש וממנו נמצא הכל ולא יקשה עליך אמרם ז״ל אין עושין תפילין של ראש תפילין של יד דמעלין בקודש ואין מורידין

מורידין ולפי דברי הדבר בהפך שהרי קדושת תפילין של יד היה ראוי להיות יותר גדולה כי לפי שהשג׳ השם יתברך אינה אפשרו׳ רק מצד בוראיו ועל ידן אנו משיגים קדושת ומציאות השם יתברך וידוע כי יכולת כל המציאות הוא מצד השם יתעלה כי מקבלין ממנו השפע והיכלו׳ ועל כן כשאנו עושין מתפילין של יד תפילין של ראש אנו מוסיפים בקדושת השם יתעלה שאנו מראים שכבודו מלא כל הארץ והארבע הם מכח אחד כי בכחו כחן מה שאין אנו רשאין לעשות כן הברואים דהיינו מדריגות הארבעה וכחן כח השם יתעלה וחלילה לעלות כזה על דעתינו •

ולאלו הדברים כוונו ז״ל שאמרו בפרק קמא דברכות שהקדוש ברוך הוא מנ ח תפילין ושהרא׳ למשה קשר תפילין וידוע שפרשיות של תפילין הן ארבע קדש והיה כי יבאך שמע והיה אם שמוע ובהן שני שינין אצל קדש היא של ארבע ראשין ואצל והיה אם שמוע היא שלשה ראשים והכל בא להורות על סוד זה כי קדש הם נגד מדריגות החי כמו שנאמר קדש לי וגו׳ והיא כמו סוג כולל האדם והבהמה ואחר כך פרשת והיה כי יביאך המבדיל בין בכור אדם לבכור בהמה כמו שצותה התורה לפדו׳ בכור בהמה טמאה בשה או לערפו ולהקריב בכור בהמה טהורה ולפדות בכור האדם והוא ההבדל בין החי והמדבר ולהיות כי מדריגות אלו מורכבים מארבע יסודות על כן בא אצלן השין מארבע ראשין והשין מלשון שינון לשון ושננתם והוא ההשכלה • אמנם שמע והיה אם שמוע מורים על שני מדריגות האחרים שמע מורה על עניין הגלגלים כמו שנאמר ודברת בם בשבתך ובקומך ודרשו ז״ל בזמן שכיבה והקמה שהוא שחרית וערבי׳ על ידי תנועו׳ הגלגל והיה נגד עניין שכלים הנבדלים שנאמר בה השמרו לכם וגו׳ ועבדתם אלהים אחרים והם השכלים הנבדלים הנקראים אלהים אחרים •

ולהיות כי אפשר לומר כי בפרשת שמע נרמז עניין שכלים הנבדלים שבה אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא שבח של מלאכי מעלה והיה כי תבא על עניין הגלגלים שנאמ׳ בה ועצר השמים על כן נפל מחלוקת גדול בסדור שני פרשיות אלו כמו שמוזכר בדברי הפוסקי׳ והתוספות • ועל כל פנים הבית החיצונה מורה על עניין השכלים ועל כן בא בצדו השין של שלשה ראשין כי השכלים מתוארים בשלש׳ יסודות בעניין שנאמר עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט ומתוארים במים כמו שביאר בעל העקידה ובעל יסוד עולם כי המה מים העליוני׳ ולא מצינו בשום מקום שיתארם ביסוד העפר • והרצועות הוא רמז השתלשלות הדברים וקישורן זה בזה וזהו קשר של תפילין והיה בהן שם של שדי כמו שאמרו רבותינו ז״ל שיש בו די לאלהותו ועוד אמרו שנקרא כך על שם שאמר לעולמו די לרמוז על מה שנתבא׳ זה הנראה לי בסוד תפילין •

הצעה הרביעית

היא הקדמה האחד שהניחו המדברים החולקים על הפילוסופיא הביאו חלק ראשון פרק שלשה ושבעים ואמר שהם חשבו שהעולם בכללו רצה לומר כל גשם שבו הוא מחובר מחלקים קטנים מאד לא יקבלו החלוקה לדקותם ולא לחלק האח׳ מהן כמות כלל והם העצמיים הפרדיים שהניחו המדברים שממנו יתהוה העולם •

וכתב עוד הרב ואמרו כי אלה החלקים אינן נמצאים מאז כמו שהיה חושב אפיקורס וזולתו מן המאמינים בחלק שאינו מתחלק אבל יאמרו שהשם יתעלה יברא אלו העצמים תמיד כשירצה והם גם כן אפשר העדרם כו׳ ומעתה נתחיל בעזרת האל יתעלה לבאר לפי דרכינו טעמי הקרבנות בדרך כלל וראוי שניחד לזה פרק בפני עצמו •

פרק שלישי

אמרו רבותינו ז״ל פרק קמא דברכות תפילות נגד תמידין תקנו ואמרו פר׳ היה קורא הקורא קריאת שמע בלא תפילין כמקריב עולה בלא מנחה תודה בלא נסכים ואם נפנה ונטל ידיו וקרא קריאת שמע והניח תפילין כאלו בנה מזבח והקריב עליו כל הקרבנו׳ הרי גילו שטעם הקרבנו׳ וטעם קריאת שמע וברכותיה הן אחד •

וכבר האריך בעל העקידה פרשת צו לבאר עניין התפילה שהיא הקרבן האמיתי שאדם מקריב נפשו להשם יתעלה • לכן נראה כי כמו שאנחנו בזמן הגלות שאין לנו לא כהן ולא קרבן ולא מקדש בעונותינו ובעונו׳ אבותינו מתפללין לפניו שחרית וערבית וקורין קריאת שמע וברכותיה בשחרית יוצר המאורות והמחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית ובערבית מעריב ערבים כדי לקבוע בלבבינו אמונת חדוש העולם כן היו מקריבין בזמן המקדש קרבנות להורות על חידוש העולם וידוע כי הרב המורה חלק שני פרק אחד ושלשים כתב שהדעות אם לא יהיו להם מעשים שיעמידם ויפרסמן ויתמידון בהמון לנצח לא ישארו לכן צותה התורה ביום השבת כדי לקבוע בנפשינו אמונת חדוש העולם לכן האריך בזה בעל עיקרים מאמר רביעי פרק שלשה עשר לכן בזמן המקדש

המקדש שהיו ישראל על אדמת וכהנים המקודשי׳ ידעו כוונת הקרבן וידעו שלא לפגל בקדשים לחשוב מחשב׳ זרה אלא כמו שצוה השם יתברך היו מקריבים תמידין אחת עשו בבקר ואחת בין הערבים וכבר ביארנו שכל אחד מבעלי חיים הוא בדמות העולם בכללו זולת השם יתעלה אשר אין דוגמא לו אין לו דמות בב״חכלל רק באדם שנברא בצלמו על כן היו מקריבין ומפסידין בעלי חיים אחד בשחרית ואחד בערבית להורות שכל העולם שהוא בדמות החי יפסד ויכלה ועל ידי זה עומדים על חדוש העולם שהוא עיקר התור׳ ויסוד האמונה כמו שנתבאר למעלה מורה גם על סוד האחדות אשר נגלה על ידי הקרבן המקריב הכהו׳ על ידי אמונת חדוש העולם וכמו שיתבאר בחלק שלישי פרק שלישי׳ ולזה היו התמידין נשחטין נגד השמש שחרית וערבית כמו שמוזכ׳ במסכת יומא וכמו שאבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה בסדר מעשה התמיד׳ להורות כי על ידי זריחות השמש ומבואו אנו מכירין יוצר ב בראשית יתעלה׳ והנה זה טעם כל הקרבנות בין הקרבנות הבאים על החטא ובין קרבנות שנקרבו מבריאות עולם על ידי אדם ונח ואברהם וכיוצא בהן או הבאים בנדר ובנדבה כ״א חטא ומביא קרבן אין לך תשוב׳ גדול׳ מזה שמודה שהשם יתעלה ברא העולם ברצונו ויכול להענישו על עוונותיו מה שאין כן אלו היה העולם קדמון שאז נתבטל ההשגחה ושכר ועונש וכל עיקרי התורה ועל כן בשובו להשם יתברך מקריב קרבן ויהא לרצון לפניו׳ ומעתה יצא לנו גם כן הטעם שהקרבן בא על השוגג ולא על המזיד כי אם חטא בשוגג לא חטא בחלק השכלי שבו שהוא חלק אלוה בעולמו ואז נשאר כבהמה וכשמקרי׳ קרבן מזכיר גם כן מה שחטא הוא עושה בחלק הבהמי׳ שבו והוא שיפסיד גם כן בהפסד הקרבן והעולם בכללו מלבד השם יתעלה שישאר חי וקים לנצח נצחים והוא אינו כח בגוף כמו שנפשו השכלי׳ אינו תלוי בגופו שהרי לא חטא עם גופו׳ ומזה נראה שהוא נבדל ממנו שהרי הגוף חוטא בלא דעת ולכן מתכפר בבהמה שאין לה דעת ומתכפר לו׳ אמנם כאשר יחטא עם שכלו והראה בחטאו ששכלו תולה בגופו לא נאות לו לכפר בקרבן שלא נחשב בזה על השם יתעלה חס ושלום׳ ומנהג זה נוהג ברוב הקרבנות הבאים על החטא והם חטאת קבוע אמנם בקרבן שבועות העדות ושבועות הפקדון הם באין על הזדון כשוגג מפני שעיקר החטא הוא בין אדם לחבירו ואין זדונו ניכר לחבירו לכן זדונו נחשב כשוגג׳ ומכל מקום נשתנה דינו להיות נידון בעולה ויורד ולא בחטאת קבוע

להורות על קוצר המדע והשג׳ הנופל בעניין קרבן זה ושעל ידי זה הוא נידון כפי השגת יד המקריב אשר מורה על זה כמו שיתבאר לקמן פרק שמונה ועשרים ומטעם זה ראוי להקריב מזיד כשוגג וטעם אשם נזיר ואשם מצורע אשר באין על מזיד כשוגג אינו בדרך שאר קרבנו׳ כי קרבנן אינו מצד חטא שעשו רק בכוונה שמ מיוחדת בכל אחד כמו שיתבאר מדינים אם ירצה השם יתעלה בחלק שלישי׳ ואשם גזילו׳ הבא על מזיד כשוגג גם כן הוא מטעם קרבן שבועות העדות ופקדון ונשתנה דינו להיות נידון כאשם מטעם שנבאר לקמן פרק עשרה אם ירצה השם בדיני אשם וכן אשם שפחה חרופה הבא גם כן על מזיד כשוגג ואינו מכלל כוונת שאר הקרבנות רק שהוא עומד במקום מלקות שהיא חייב׳ ולכן לא ימנע מלהקריבו מזיד כשוגג אמנם ברוב הקרבנות הוא הטעם מה שנתבאר למעלה׳ ולדעתי שלזה כוונו חכמים ז״ל במסכת תעניות פרק קמא
ירמיה יט שאמרו אשר לא צויתי זה בנו של מלך מואב ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם כי באמ׳ המקריב אדם כופר בעיקר ומראה כי חס ושלום אפשר הפסד בנפש האדם ויבא חס ושלום לחשוב כן בהשם יתברך ויתרומם מזה כי הוא מחוייב המציאות לא יתבטל בהפסד העולם לכן אין להקריב רק בהמה או עוף׳ שהוא בעל חי שהוא בדמות כל העולם שיהיה נפסד ואין בו רמז על השם יתעלה ולזה גם כן באו קרבנות בתורה נדבה ורצון כי המודה בזה מודה בכל התורה כלה כמו שנתבאר ועל אחדות השם יתעלה שלא נמצא נצחי כמהו ואין לך עבודה רצויה גדולה מזו׳ זהו טעם הקרבת קרבן נדבה או על השוגג ולא על המזיד ולזה דרשו רבותינו
ויקרא א ז״ל ריח ניחח ליי׳ לשם מי שעשה את העולם׳ ולהיות כי הדברים אלו עמוקים אין כל אדם עומד עליו אם לא למשכיל בכל הנמצאים וידוע טבע העולם ושהוא נערך אל הב״ה על כן חסדי השם יתעלה כי גברו צותה התורה שאם אין יד האדם משגת להקריב בעל חי שיקריב קמח סולת ואמרו בנדרים אין עני אלא עני בדעת׳ רצה לומר כי המדברים על ידי הקדומתיהון בארו חדוש העולם במושכל ראשון כי לא הניחו לשום דבר שבעולם טבע קיים אלא אמרו שהכל יכול להיות הפך מה שהוא אלא שהקדוש ברוך הוא בראו כרצונו ולזה מושכל ראשון הוא ואינו קשה להשיגו על כן היה מביא קמח סולת שהוא כדמות העצמיים הפרדים שהניחו המדברים להקדמה שעליה נבנה כל חכמת המדברים כמו שכתוב הרב המורה חלק ראשון פרק שנים ושבעים ושלשה ושבעים וארבעה

וארבע שבעים וידוע שאין לך דבר שחלקיו קטנים
במו הקמח והסולת׳ ודע והבן כי מצות
הקרבנו׳ שהיו מורים על חדוש העולם במה שהיו
נפסדי׳ הם בדמות מצות שבת שבא הזכרון על
חדוש העולם עם השבית׳ ולא עם המלאכה כי
השבת מורה גם כן על הפסד העול׳ באלף השביעי
כמו שכתב הרמב״ן פרשת בראשית׳
וכבר האריך בזה בעל העקידה פרשת בראשית
שער רביעי׳ גם פרש׳ ויקהל שער חמשה וחמשי׳
למה היתה זכרון הבריא׳ בשבית׳ השבת ולא באת
המצוה לעשות מלאכה כל ימי השבועה לזכרון
הבריאה ובאר בו טעמים אחרים אבל מה
שכתבתי נראה לי שעל ידי ההפס׳ נגלה חדוש
גם כן אבל על ידי החדוש אינו נגלה ההפס׳ וכמו
שכתבתי פרק שני חלק שני בהצעה השנית׳
ולפי שסוד הקרבן הוא סוד השבת על כן היו
הקרבנות דוחין שבת וכבר גלו חכמים
ז״ל במדרש המעולים כל זה באמר׳ ומיום השמיני ויקרא כב
והלאה ירצה אמר רבי יושע בשם רבי לוי משל
למלך שנכנס למדינה והוציא כרוז לפניו כל
אכסניא שבא לכאן לא יראה לפני אם לא יראה
פני המטרונה תח׳ה כך אמר הקדוש ברוך הוא
לישראל בני׳ לא תקריבו לפני קרבן עד שיעבור
עליו שבת שאין שבע׳ בלא שבת ואין מילה בלא
שבת ע״כ לשונו הוריע לנו שסוד הקרבן הוא סוד
השבת וכל זמן שלא ראה השבת והוא ענייז
אמונת חדוש העול׳ אסור להקריבו שלא יחשוב
בו מחשבת פסול והוא עניין עצמו במצות מילה
כמו שיתבאר ואמרינן בירושלמי
דתענית פרק שלשה ועשרי׳ פרקי׳ שמעון הצדיק
היה משירי כנס׳ הגדולה הוא היה אומ׳ על שלשה
דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל
גמילות חסדים ושלשתן בפסוק אחד ואשים דברי ישעיה נא
בפיך זו תורה׳ ובצל ידי כסיתך זו גמילות
חסדים ללמדך שכל מי שעסק בתורה ובגמילות
חסדים זוכה לישב בצילו של הקדוש ברוך הוא
הדא הוא דכתי׳ מה יקר חסדך אלהים בצל כנפיך תהלים לו
יחסיון לנטוע שמים ויוסד ארץ אלו הקרבנות
הנה מבואר שהקרבנו׳ היו מורים על נטיית שמי׳
ויוסד ארץ והוא מבואר בדברינו וזה הנראה לי
בטעם כלל הקרבן אך בטעם התחלפות המינים
שור או כבש או עז ושאר כל הלכותיהן יתבאר
לקמן אם ירצה השם •

פרק רביעי

להיות כי המקדש היה מורה על העולם וחלקיו
כלם כמו שנתבאר למעלה והיה אפשר לומר
שהוא כן על דרך החיוב כאשר חשבו הפילוסופים
היונים על כן בא עניני הקרבנות תוך המקדש

ונאסרו הבמות כי במקום שלא היה דמיון לכל
העולם אין שם מקום להקריב קרבן שהוא מורה
על הפסד העולם כלו וכמו שנתבאר ולי מה
יקרו בדבריהם ז״ל על פי דרכינו במה שאמרו
שאדם הראשון ואותו הדור נאסר לאכול בשר עד
אחר המבול ואמרו עם הארץ אסור לאכול בשר
כי לפי מה שנתבאר בפרק הקודם מענייני הבעלי
חיים הנקרבים יתיישב הכל ועמקו מחשבו׳ השם
יתעלה באשר רחמיו על כל מעשיו
ומאי חזית דדם האדם שיש לו הפסד אמנת
ומאמין קדמות העולם סומק מדם הבשר שרוצה
לשחוט לנפשו ולכן האדם כאש׳ חטא ונטה אחר
היצר הרע׳ וידוע שכל חטא ומרי נמשכו אחר
אמונה רעה זו כי בהאמונ׳ חדוש העולם ושהשם
יתעלה יכול לעשות כחפצו בכל אין אדם חוטא
ברצון שאין מדרכי האדם לדעת רבונם ומכוונין
למרוד בו אלא כל חוטא רוח הטומאה מתעורר בו
לכפור בהשגחה ובשכר ובעונש הנמשכים אחר
הקדמות וחושב שהעול׳ כמנהגו נוהג ולכן נאסר
דור אדם לאכול בשר וכל הרשעי׳ אסורים לאכלו
מאחר שמראים במעשיה׳ שאינם מאמיני׳ בהפסד
הבשר ודוגמתו שהוא הפסד העולם
אמנם כאשר בא מי המבול וראו נח ובניו אפשרו׳
הפסד העולם האמינו בחדוש העולם והותרו
בבשר ועוד אפרש בזה טעמיה לקמן אם
ירצה השם מכל מקום טעם זה נכון בענייננו
ולהיות כי ידוע שהמבול היה מודיע יכולת השם
יתעלה ואפשר לשנות הדברי הנהוגים הטבעיית
על כן כאשר רצה השם יתעלה ליתן לנח אות
שלא יבא המבול עוד לעולם לענשן על חטאן
מצד ההשגחה נתן לו אות הקשת באשר קיימו כל
החוקרים כי הוא דבר טבעי ודבר הנהוג על פי
השמש המכה בעננים ולחותם וכמו
שהאריך בעל העקידה פרשת נח ובעל שערי
שמים וזה לשונו כי כל זמן שדבר טבעי נוהג
אין מבול בא לעולם רק השם יתעלה יתנהג עם
עולמו בהס׳ להנהיגו על צד טבעו אם ראוי לעונש
על צד ההשגחה ועל זה כוונו באמרם שלא
נראה הקשת בימי רבי יושע בן לוי ורבי שמעון
בן יוחי כי הם היו מונהגים תמיד על פי ההשג׳
הפרטית ולא על פי הטבע אשר הקשת עליו אות
כי לא הוצרכו לותר להם ההשגחה ועוד
נראה לי במה שאמרו שבימי רבי יושע בן לוי ורבי
שמעון בר יוחי לא נראה הקשת אף על פי שהוא
דבר טבעי מורה על גודל מעלתן וזה כי כבר
ידוע כי הקשת הוא מלהט השמש המכה בעננים
ביום הגשם׳ ואם הגשם יורד ביום הקש׳ נראה
ואם המטר יורד בלילה אין הקשת נראה שאין
השמש על הארץ וכבר דרשו ז״ל נתתי
מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש בעתו זה ליל דברים יא

רביעיות וליל שבתית ואמרו רבותינו ז״ל שבימי רבי שמעון בן יוחי ירדו הגשמים כך והיו חטים ככליות וכו׳ ולכן אמרו שלא היה הקשת נראה כי לא היה גשם ביום רק בליל׳ה בעתו והוא מבואר ואפשר שזהו עניין האות שנתן הש׳ יתעלה לנח בעניין הקש׳ כי כשהעול׳ חוטא וראוי לעונש הקשת נראה בענן להיות כי אז השמש על הארץ ואין הגשם לברכ׳ כמבואר פרק קמא דתענית ׃

פרק חמישי

בעניין הקרבת הקרבן על האש על המזבח כבר נתבאר בהצעה השלישית כי הסבה המתהווה והחמרש העולם הוא בעצמו הסבה הגורמת לו הפסדו ומבואר נגלה כי אין בכל הכחות הגלגליו׳ המהוות והמפסידו׳ העולם בחום הטבעי שהוא המכין החיות לכל חי והשמש כחומה מצמחה ומפרח׳ עד שלזה המשילו החוקרים ימות הקיץ לימי החיים וימות החורף בדמות המות

ואמר החכם האדם יולידו האדם והשמש והוא מפורסם אין צריך לראיה כי בהסתלק החום מן החי הוא מתקרר ומת לשעתו וכן הוא סבת ההפסד כי החום מיבש הליחות שבחי וגורם לו המות מידי יום יום וזה גם כן מפורסם בחולים כי אם יתגבר עליהם החום מפסיד׳ לכן היו הקרבנות נקרבים על האש והיה האש יורד מן השמים להורות על החום השמיימי שמפסיד החיים ודע כי אף בעלי התוכנים מודים בהפסד העולם כמו שגלה בן עזרא בפירש לתורה פרש׳ נח שעל ידי תנועו׳ השמש והשתנותו מקום רום השמש ונוכח רומו יתבטל העולם כי כישיגיע הנוכח רום למקום צפון אשר שם הישוב יתבטל הישוב מרוב חום השמש שיהא קרוב לארץ ולזה הטעם לעת עכשיו אין ישוב כ״רום ׃ וכבר האריך בזה בעל יסוד עולם בספרו הרי לך מבואר נגלה שהאש שהוא סבת ההווי׳ העול׳ הוא סבת הפסדו ואל ישיבני לומר שבדרך זה ההפסד נמשך אחר מערכת הגלגלים וחזר העניין להיות דבר טבעי ואינו מור׳ על החדוש רק הפסד גמור לאפס מוחלט עם הגלגל וכל אשר בו כי על הפסד כזה כוונתנו כמו שמורה עליו עניין הקרבן וזה לא יהיה אם אין העולם מחודש גם כן מאפס מוחלט ולא העתקתי דברי התוכני׳ אלא לראיה ודוגמ׳ שסבת ההוויה היא סבת ההפסד והוא החום ׃

ולהיות כי ידוע שכל אלו הדברים נתהוו ויפסדו על ידי סבות הסבות וגובה על גובה והוא הסבה רחוקה לכל דבר על ידי אמצעיית ובפרט הספירות העשר שהאציל כמו שידוע לכל משכיל בדברי הקבלה האמיתית על כן היו כל הדברים נפסדים על המזבח וכבר ידעת אל מה היה רומז ולהיות כי השתלשלות הדברים הוא מעליונים לתחתונים ויחזרו וידרכו אל ההפסד מתחתונים לעליונים על כן בא הפסד הקרבן על דרך סדר האברים שהיו מקריבין הכהני׳ בקרבנו׳ וסדר ניתוח האברים ההם והפסרתן זה אחר זה על גבי המזבח כמו שיתבאר לעתיד אם ירצה השם שהיה מורה על זה ולפי שפעולת השם יתעלה שלימה מכל צד ואין בה לא תוספו׳ ולא חסרון על כן היה הקרבן נפסל במומין הן חסרות או יתרות ועוד יתבאר לקמן אם ירצה השם

ולהיות כי פעולות השם יתעלה שלימה מכל צד בכללות ובפרטו׳ על כן בא הרמז בעניין הקרבנו׳ בשתיהן על החלקים שהן שלימי׳ בא הרמז באסו׳ מום כקרבן שנאכר בו שרוע והוא התוספות או חסרון והוא חסרון אבר להורות על חלקי העול׳ שהם בלא תוספות וגרעון רק כולה לתועלת הכלל אמנם על שלימות הכלל כולו בא הרמז באסור התמורה אשר לא יחליפנו רע בטוב וטוב ברע כי אין לפעולת השם יתעלה שום חילוף הן טוב הן רע כי עמקו מחשבו׳ השם יתעלה ואין להם חילוף והוא גם כן סוד אסור מעילה בקדשים וכמו שאמרו חכמים ז״ל כל הנהנה מן העולם בלא ברכה כאלו מעל ׃

ולהיות כי ששה ימים עשה יי׳ שמים וארץ ולא היה טבע קיים עד תחלת יום השביעי שבו נראה הטבע הנהוג בכל הזמנים ולא היה אז בריאה חדשה וכמו שכת׳ בעל העקידה פרשת בראשית כי לזה כתב ויכלו השמים ביום השביעי כאלו היה גם כן בריאה ביום השביעי להיות שבו התחיל המנהג הטבעי וע״ש בעקידה ואם כן כל יום משבעה ימי הבריא׳ היה דבר חדש עד יום השמיני ולכן מיום השמיני והלאה ירצה היה הקרבן נכשר להקרבה שמאז והלאה היה העולם שהחי דוגמתו על מלואו ויש בזה עוד טעמים יתבארו לקמן פרק שבעה ופרק שמונה אם ירצה השם ומה נאות מאד לפי דרכינו שאמרו שצריך לראות המטרונה תחילה והוא השבת כמו שנתבאר ויתבאר עוד לקמן אם ירצה השם יתעלה ׃ ודע והבן כי בהיות שהיה מן הנמנע להפסי׳ הקרבן אל העדר המוחלט כי אי אפש׳ שלא ישאר ממנו העפ׳ והדשן והיה אפשר לחשוב שכן הוא בבריאות העולם שהיה יש מיש וכן יהיה הפסדו שישאר אחריו מאומ׳ ויבא מזה להאמין דעת אמונ׳ אפלטון שהיה העולם נברא אך מחומ׳ קודם אשר לא הוה ולא נפסד וכבר האריך הרב המורה חלק שני פרק שלשה עשר בדעת זה וכתב הטורה חלק שני פרק חמשה ועשרים וזה לשונו ואמנם

ואמנם אם נאמין הקדמו׳ על דעת השני והוא דעת
אפלטון והוא שהשמים גם כן הוים ונפסד׳ ידעת
ההיא לא יסתיר יסודי הדת ולא תמשוך אחריו
הכזכת האותות אבל העברת׳ ואפשר שפירושו
הכתו׳ עליו וימצאו לו דמיונות רבי׳ בכתובי התור׳
וזולתם שאפשר להתלות בהן׳ וגם יהיה
לראיה אבל אין הכרח מביא אתנו לזה אלא אם
התבאר הדעת ההוא במופת אמנם
כל עת שלא יתבאר במופת לא זה הדעת נטה
עליו ולא הדעת ההוא גם כן נביט אליו כלל אבל
נבי׳ הכתו׳ כפשוטיהם ונאמר כי התורה הגדתנו
עניין לא יגיע כחינו להשיגו והאות מעיד על
אמתת טענותי[illegible]ר כאן לשונו׳
ולזה הקרבן היה תחלה נשרף ונשאר ממנו הדשן
להורות אף כי נאמן אמונת ההיא מכל מקום
תשאר התורה בקיומה וכמו שכתוב
המורה פרק הנזכר לעיל שאלו התבאר החדוש
במופת אפילו על דעת אפלטון יפול על כל מה
שדברו עלינו הפילוסופי׳ סרה ומכל מקום צוה הש
יתעלה בהרמת הדשן בכל יום קודם הקרבת
התמיד כמו שיתבאר לקמן בסדר התמיד ש
בעזרת אלהי להורות כי גם דשן זו יש להרימ׳
מעל המזבח כמו שכת׳ הרב הנזכר
לעיל כי לדעת השני לא נביט ומה שא׳ שהאו׳
מעיד יד על אמתת טענותינו כוונת ז״ל באמרם
שהדשן היה נבלע בקרקע בדרך נס׳
כמו שיבא סוף פרק קמא דיומא ואז לא נשאר
מאומה מן הקרבן להורות על האין המוחלט
שיפסיד אליו וכן נתהווה׳ ולזה היה צריך
הנס ההוא כי זהו עניין אלהי להפסידו אל הפסד
מוחלט שלא ישאר מאומה׳ ולכוונה
הנזכרת אמרו בקרבן שנפסל שלא היה יוצא
לבית השריפה עד שתעבור צורתו רוצה לומר
שמורה הכל הפסד והעדר הצורות מן החומרים
לעתיד שעליו אותה ההוראה בא עיקר הקרבן
ובהיות כי עיקר ההויה וההפסד
הוא בדברים הגשמים על כן היה המזבח עומד
באולם שהוא מקום מורה בגשמיים ולא היה עומד
בפנים מקום שרומז על שכלים הנבדלים
ודע כי להיות אלו הדברים היו נגלה לחכמים
ובפרט בדורו של משה רבינו עליו השלום לכן
באו בקרבנות המלואים שנצטווה בהן אהרן ובניו
ובחנכת המזבח דברים שהיו מורים על כל עניין
חדוש ובריאות העולם והמשך הדורות זו מזו
ולהיות כי קרבן הנשיאים הוא
הקרבן הגדול שהקריבו לחנכת המזבח אדבר בו
הנה להיותו סניף וסעד למה שנתבאר ושאר קרבן
המלואים אניחנו עד לקמן אם ירצה השם יתעלה
בטעמי פרטי הקרבנות ואף על פי שכבר האריכו
בזה במדרש רבתי לתת טוב טעם בפרטי קרבן
הנשיאים וכן האריך בזה בעל העקידה מכל
מקום לא אמנע מלכתו׳ כפי השגת ידי לפי כוונה
הנמשכת׳

פרק ששי

אמרו במדרש רבתי פרשת צו רבי יודא ורב
נחמן רבי יודא אמר חביב קרבן של נשיא׳ לפני
הקדוש ברוך הוא כשירה שאמרו ישראל על הים
שנאמר בה זה׳ אלי ואנוהו וכאן אמר זה קרבן (שמות טו)
נחשון רב נחמן אמר חביבין קרבנן של נשיא׳ (ויקרא ז)
לפני הקדוש ברוך הוא כשני לוחות הברית להלן (שמות לב)
נאמר מזה׳ ומזה הם כתובים וכאן כתו׳ זה קרבן
נחשון וא׳ אפשר להעלות מדריגות זה הקרבן
לולי על פי מה שנבאר שאז היה מדריגות קרבן
גדול מאד כמו שהשיגו עניין חדוש העולם
והקריבו עליו כל אחד קרבנו בדרך שנתבאר
ולזה נאמר ויהי׳ ביום כלות משה להקים את (במדבר ז)
המשכן וגו׳ ודרשו ז״ל בפסיקת׳ להקים
המשכן אין כתי׳ אלא להקים את המשכן׳
מה הוקם עמו עולם הוקם עמו כו׳ ופרטי קרבנן
היה מורה על זה בכל חלקי ההקרב׳ ההיא כמו
שנאמר ויביאו׳ את קרבנן לפני יי׳ שש עגלת צב (שם)
ושנים עשר בקר עגלה על שני הנשיאים ושור
לאחד ויקריבו אותן לפני המשכן
בהיות כי דרשו ז״ל אלה׳ תולדות שמים וארץ (בראשית ב)
בהבראם בזכות אברהם לכן הביאו כל אח׳ שור
הרומז אל אברהם כמו שכתב שם רש״י ז״ל
בשם רבי משה הדרשן פר נגד אברהם שנאמר
אל׳ הבקר רץ אברהם וכן הוא במדרש (שם יח)
במדבר רבה ולכן קראו בקר ואחר כך קראו שור
כמה שיתבאר ואמר שהביאו שש עגלות צב
ששה ימי בראשית׳ ולהיות
כי היום והלילה נמדדין ע״י עגולי השמש הסובבת
כל יום סביב העולם אמר שהביאו ששה עגלו׳
לשון נופל על לשון ואמר שאלו עגלות היו צב
מלשון צבא והם צבא מעלה ואפשר שכוון
במלת צב למדרשן ז״ל כל מעשה בראשית
בצביונן נבראו ולהיות כי הזמן
מכלל הנבראים אמר בעגולי׳ אלו בהן צב רצה
לומר שגם הם בצביונן נבראו ואפשר כי צב
מלשון צבא׳ לאנוש עלי ארץ וכל׳ ימי צבאי (איוב ז שם יד)
איחל שפירש מלשון קץ וזמן ׳ואמר שנים
עשר בקר להיות כי בכל אח׳ משטה ימי בראשי׳
נאמר ויהי ערב ויהי בוקר והוא נחלק לשני הלקי׳
והם שני׳ עשר וכולן נבראו בשביל אברהם הנקרא
בקר ועוד אפשר לומר שהיו העגלות על שנים
עשר בקר והם שנים עשר שעות שביום וכל אח׳
נקרא בוקר לפי שהבוקר ישתנה לפי האופקי׳
עד שבכל אחד משעות היום מתחיל החמה לזרוח

באופק אחד והוא בוקר ליושבים שם ואמר עגלה
על שני נשיאים ושור לאחד רצה לומר כי העגול׳
היומית נחלקת לשני חלקים והם עגול היום ועגול
הלילה ׳ ואמר שור לאחד דע כי
הרב המורה כתב ריש חלק שלישי שפני השור
המוזכר במרכבה הוא מורה על גלגל השמש והוא
נקרא שור כמו שבארו שם המפרשי׳ ולכן
אמר שור לאחד רצה לומר שהשור שהו׳ השמש
הוא הסבה ומחברן לאחד ׳ ולהיות
ידוע שאין אלו העגולים מועילי׳ אלא למה שתחת
השמש והוא העולם הגשמי׳ על כן נתנו אלו
העגלות לבני גרשון ולבני מררי שהיו ממונים
על כלי המשכן שהיו מורים על דברים גשמיים ׳
אמנם בני קהת ממונים על כלים
רוחניים ׳ כגון הארון והמנורה והמזבח והשלחן
לכך לא נתן להם מעגלות אלו שנאמ׳ ולבני קהת
לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו
ונא׳ בקרבנו׳ קרבנו קערת כסף אחת שלשי׳ ומאה
משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל
הקודש שניהם מלאים סולת בלולה בשמן למנח׳
כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת ׳ פר בן בקר
אחד איל אחד כבש אחד בן שנתו לעולה ׳ שעיר
עזים אחד לחטאת ׳ ולזבח השלמים בקר שנים
אלים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה
חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב ׳
והנה ידוע שכל הדברים הללו מורים על חדוש
העולם ׳ ולכן כת׳ ר׳ משה הדרשן
והביאו ר״שי ז״ל בפירש כי קערת כסף אחת היא
נגד שנותיו של אדם הראשון כי קערת כסף בג׳
תתק״ל ׳ שלשים ומאה משקלה על שם
כשהעמיד תולדות לקיים העולם היה בן שלשים
ומאה ׳ מזרק אחד כסף בגימטריא חמש מאו׳
ועשרים על שם נח שהעמיד תולדות בן חמשה
מאות ועשרים שנה ׳ שבעים שקל נגד
שבעים אומות שיצאו מבניו ׳ ועוד כתב
כף אחת נגד התורה כו׳ ׳ ולא אביא דבריו
כי אינו נמשך על פי כוונה אחד רק כוונו׳ מלוקטת
וגם שאינו נמשך לפי דברינו ׳ ולכן אוסיף
על דבריו מעט כדי שהדברים יהיו נדרשים כמין
חומר על פי הכוונה הנמשכת והוא שהכל בא על
יסוד חדוש העולם ׳ שהוא יסוד ועמוד התורה
ותחלה אקדים לך מה שכת׳ הרב המורה חלק
שלישי פרק חמשים וזה לשונו אמנם
כאשר היה פנות התורה שהעולם מחודש ואשר
נברא תחלה היה איש אחד ממין האדם והוא אדם
הראשון ולא היה באורך הזמן אשר מאדם ועד
משה רבינו עליו השלום רק אלפיים שנה וחמש
מאות שנים בקרוב ואלו בא להם זה הספו׳ לבד
היה האדם מסופק בדבר כי נמצאו אז בני אדם
מפוזרים בקצוות העולם כולו ומשפחות חלוקים
ולשונות חלוקים רחוקים מאד והוסר הספק הזה
ביחסם כולם וזכרון הסתעפם וזכור שמות מ״א
מפורסמים מהן פלוני בן פלוני ושמותיהם ומקום
שכנם וכו׳ ׳ ועוד האריך החכם שם
ולכן נראי׳ כדברי רבי משה הדרשן ׳
וכן הוא במדרש רבתי פרשת נשא בקערה ומזרק
שבא הרמז על אדם ועל נח והשתלשלו׳ דורותיהן
כי על ידי זה יודע עניין החדוש ואמתתו ׳
ולהיות כי עשרה דורות מאדם ועד נח ולא בא
מכלם כלום אלא נח לכן הביאו כף אחד עשרה
זהב מלאה קטורת להורות על אותן עשרה דורות
זכלן נכללין בכף אחת שהוא נח שהיא מלאה
קטורת וכבר רמזנו ואמ[illegible]שעניין הקטורת
היה מורה על מעשים נעימים וטובים וכן
הוא במדרש רבתי פרשת נשא ועניין הסולת
והשמן שהביאו למנחה הוא דבר הנהוג לדורות
ואינו תלוי בקרבן נשיאים ויתבאר לקמן אם ירצ׳
השם יתעלה ׳ ואף כי כבר כתבתי
כי עניין הסולת הוא מורה על עצמיים הפרדיים
שעל ידן יוודע החדוש לפי דעת המדברים ואולם
אדם ונח היו מבעלי דעת ההוא ועל כן היו הקער׳
והמזרק מלאים סולת ובלולי׳ בשמן המורה על
אמונת אמיתיות הנמשל בשמן כמו שנאמר קהלת ז
טוב שם משמן טוב וגו׳ ואמר פר אחד נגד
אברהם כמו שנאמר ואל הבקר רץ אברהם בראשית יח
איל אחד נגד יצחק שנאמר ויקח את האיל בראשית כב
כבש אחד נגד יעקב שנאמר והכבשים שם ל
הפריד יעקב שעיר עזים לכפר על מכירת
יוסף שנאמר וישחטו שעיר עזים שם לז
ולזבח השלמים בקר שנים נגד משה ואהרן
שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ׳
כל זה כתב ר״שי ז״ל בשם רבי
משה הדרשן הרי נתבאר לך המשכת הדורות
עד ימי הנשיאים ולהיות כי הקרבן
מן הבעל חי יותר נכבד מקרבן סולת כי זה נבנה
על דעת האמתי הפילוספא וקרבן הקמח נבנה על
דעת המדברים כמו שנתבאר לעיל ע״ב מאברהם
ואילך שהוא היה עמוד החכמה ועמד על העיקר
בפילוסופתו והאמין ביי׳ על דרך האמת על כן
ממנו התחיל הרמז בבעלי החי שהוא הקרבן
האמיתי ואמר אלים חמשה ועתודי׳ חמשה
כבשים בני שנה חמשה וגו׳ הנה ר״שי ז״ל
כתב שהוא נגד תורה ונביאי׳ וכתובים והמשה
נגד חמשה חומשים כו׳ כבר כתבתי כי
אלו דברים אינן נמשכין על פי כוונה אחת לכן
אחליפין בשלי עד שידי מגעת ואמר שאחר
שרמזו על המשך הדורות עד זמנן ושאז נתקיים
בידם חדוש העולם לזה באו להקריב שלשה
דברים נגד שלשה התחלות שבהן נתייסד העולם
וכל אחד מהן ה׳ כי דרשו כי בה׳ נברא העולם
הזה

הזה. כמו שדרשו ז״ל במנחות פרק הקומץ
מאי דכתיב כי ביה יי׳ צור עולמים כדדריש ישעיה כ״ו
רבי יודא בר אלעי אלו שני עולמות שברא הקדו׳
ברוך הוא אחד בה׳ ואחד בי׳ ואיני יודע אם
עולם הזה בה׳ ועולם הבא בי׳ או עולם הזה בי׳
ועולם הבא בה׳ וכשאמר אלה תולדות שמים
וארץ בהבראם. אל תקרא בהבראם אלא בה׳
בראם ומפני מה נברא העולם הזה בה׳
מפני שהוא דומה לאכסדרה כל הרוצה לצאת
יצא עד כאן לשונו ואף על פי שהר״קנד
באר בדברים אלו עמוקות פרשת בראשית נבנים
על יסודי הקבלה אמנם בדרך
הפשט נראה כי קרא עולם הבא עולם השכלי
ואמר שנברא בי׳ שהוא י׳ מדריגות כמו
שמנאן הרמ״בם בספר המדע חלק שני ועולם
הזה בה׳ כי הוא ה׳ יסודות עם הגשם החמשי
שהוא גשם השמים שאינו כאחד משאר ארבע
יסודות שתחת הגלגל כמו שכת׳ בספר המדע
פרק רביעי ובמורה חלק שני ואמר כי אפשר
כי העול׳ הזה נברא בי׳ ועולם הבא בה׳ שאפש׳
לסדר המדריגות בעניין אחר כי הגלגלים תשעה
והחומר הראשון הוא עשירי או נאמר כי מדריגות
העולם השפל הם תשעה חומר הראשון ארבע
יסודות וארבע מדריגו׳ המורכבי׳ שהם דומם צומח
חי מדבר והחומר גלגלים בכלל והוא העשירי ש
והעולם הבא בה׳ כמו שכתבתי לעיל פרק
ראשון חלק ראשון כי יש לחלוק מדריגות עולם
השכלי על ה׳ חלקים ואמר כי ה׳ של בהבראם
תכריע שסדור הראשון הוא יותר נאות ומעתה
נאמר שזה היה כוונת הנשיאים שהקריבו אלים
חמשה עתודים חמשה כבשים חמשה לרמוז על
ה׳ זו שנברא בהן העולם להיות
כי כל הוה יש לו שלשה התחלות שהם הצורה
והחומר והעדר על כן באו שלשה מיני בעלי חיים
וכל אחד מחמש רצה לומר כי בכל אחד מדרגות
אלו החמשה יש בהן שלשה התחלות אלו ולכן
אמר אלים חמשה כנגד הצורה והוא מלשון אילי
הארץ כמו שהצורה הוא חוזק ותוקף החומר
ומהיתו וכבשים הוא נגד החומר כי הכבשים
מלשון כבישה כמו שהחומר כבוש תחת הצורה
ועוד שהכבש הוא בן שנה וכל מקום
שנאמר איל הוא בן שתים כי כל שנה הראשונה
הבהמה הולכת ומתגדלת בחומרה עד שיעמוד
על גדלו הראוי לו ואחר כך בא לו התוקף והחוזק
שעל ידי כן נקרא איל וכמו שהצורה תולה
בחומר. ובא אחריו בן שנה שנייה באה אחר
שנה ראשונה ובא אחריו והעתודים נגד העדר כי
ידוע שהמזיקין נקראים שעירים והם המעדירים
ומזיקין האדם והם העתודים בעצמן ואף כי סתם
עזים הם שהורים כדאמרינן פרק המוציא

ייז מפני מה עזיא מסגיא בריש׳א והדר אמרא
בברייתא של עולם כו׳ והחושך הוא מורה על
העדר הכרוך בחומר כמו שפירש הרב
המורה חלק שלישי פירש בפסוק יוצר אור וברא סכ מה
חושך שהוא העדר האור ולהיות כי
ההעדר מפריד בין החומר והצורה לכן נאמר
עתודים בין אלים וכבשים ואמר זה קרבן נחשון
בן עמינדב רצה לומר שהשיג טעם כל הקרבנות
האלו על מה הקריבן ולמה כוונו ולכן חזר הכתו׳
לספר הקרבן בכל נשיא ונשיא מהם ולא הספיק
לומר וכן הקרי׳ נתנאל ביום השני וגו׳.
וכן הקריב אליאב בן חילון ביום שלישי וגו׳
וכן בכולן דאלו כן היה משמע שהאחרים לא ידעו
טעם הקרבנו׳ שהקריבו רק הקריבו כדרך שהקרי׳
נחשון וסמכו עליו בזו כמי שמקבל דין או מצוה
מפי אחרים לכן פרט הקרבן בכל אחד כי כל
אח׳ בפני עצמו השיג הכוונה והטע׳ שבקרבנות יה׳
וזהו הטעם הנראה לי גם כן שהוכפל בתורה
מלאכת המשכן חמשה פעמים ולא הספיק לומר
בקצרה ויאמר משה אל ישראל ככל אשר צוהו
השם. וכן עשו והביאו אליו והקימו כאשר
צוהו השם כי זה היה מספיק אמנם
חזר ופרט כל דבר כדי להורות בכל פעם שנעשה
ממשה ומישראל בכוונה מיוחדת בכל דבר ומשה
והעושים השיגו טעם הדברים ועל כן היו מכוונים
במלאכתן לכל אשר צוהו יי׳ והוצרכו חכמה ותבונ׳.
ודעת בעניין המלאכות והוא מבואר ואמר
שבדרך זה יתבאר עוד עמקי מחשבו׳ השם יתעל׳
וגודל מעלות התורה שלא באו דבריה במקרה
ולהכפל דברים בלבד רק לגלות עניינים נוספים
בכל דבריהם ולכן נאמר בסוף קרבנן זאת חנכת
המזבח ביום המשח אותו וגו׳. קערות כסף
שנים עשר מזרקי כסף שנים עשר כפות זהב
שנים עשר וגו כל כסף הכלים אלפים וארבע
מאות בשקל הקודש. כפות זהב שתים עשרי
וגו׳ כל זהב הכפות מאה ועשרים שנים עשר
פרים אלים שנים עשר כבשים בני שנה שנים
עשר ושעירי עזים שנים עשר וכל בקר זבח
השלמי׳ עשרים וארבע פרים אלים ששים עתודי׳
ששים כבשים בני שנה ששים זאת חנוכת
המזבח אחר המשח אותו ובבא משה אל אהל
מועד וגו׳. ומה בא ללמדנו בכל אלה כי
מי לא ידע לחשוב כזאת ומה שכתוב רש״י ז״ל
והוא במדרש פסיקתא כל כסף הכלים וגו׳.
למדך שהיו כלי המקדש מכוונין במשקלן שוקלן
אחד אחד ושקלן כולן כאחד לא רב ולא מעט אינו
מספיק אלא בכלים שחזר ומנה משקלן אבל
בבהמות שחזר ומנאן לא שייך בהן לומר כזה
לכן נראה כי כפי הכוונה הנמשכת עולה הכל
כהוגן ובמו שפרט מכל קרבן אחד היה מורה

על חרוש העולם והמשכת דורותיו עד זמנן של
נשיאים כן היה מורה עליו הכללים שחזר ומנאן
וזה דבר פלא שיורה על כוונה אחת בכלל ובפרט
בלי שינוי ואולי שלזה כוונו ז"ל באמרן שהיה
שוקלין אח׳ אחר ושוקלין כולן ביחד ולא רבה ולא
מעיט והכוונה אחת · והנה כבר כתבתי
שהקערה היה מורה על אדם הראשון ולזה אמר
שהיו שנים עשר כי כבר ידוע שנברא ונטרד
בשנים עשר שעות של יום הששה כמו שדרשו
ז"ל שעה ראשונה הוצבר עפרו וכו׳ והמזרק
שנים עשר נגד נח שהיה ניצול במבול שהיה כ
שנים עשר חדש · והכף מורה שהיה
צדיק מכל העשרה דורות שלפניו כמו שנתבא׳
לזה היו שנים עשר עד שבימיו ניתן ברית הקשת
שלא יתבטלו עוד זמני השנה כמו שנאמר זרע
וקציר קיץ וחורף קור וחום וגו׳ וכל אחד יש לו בראשית ח
תחלה וסוף והם שנים עשר לא ישבותו ·
ואמר שמשקל כסף הכלים אלפיים וארבע מאות
להורות על שם אדם ונח וזה כשתסיר מן אדם
א"ד והיא ה׳ שבה נברא העולם ותכה מספר מ׳
במספר נ׳ ומספר נ׳ במספר ח׳ יעלה לך אלפיים
וארבע מאות ואמר כי משקל הכפות מאה ועשרי׳
כמו שנאמר בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה
ועשרים · פרים שנים עשר נגד אברהם
שנתנסה בעשר נסיונות ושני בניו שהוליד בדרך
נסיון בדרך נס ושנתבשר בהן מלמעלה והם
יצחק וישמעאל · מה שאין כן בשאר בניו
שהוליד בדרך העולם אלים שנים עשר נגד
יצחק וידוע מדרשם ז"ל בשבת פרק רבי עקיבא
במה שנאמר כי אברהם לא ידענו כי אבינו אתה ישעיה סג
כו׳ שיצחק לקח עליו שנים עשר שנה שאדם
חוטא ואומר שהקריב עליהם נפשו · כבשים
שנים עשר נגד יעקב שהוליד שנים עשר שבטים
שעירים שנים עשר נגד יוסף שהיה ראוי
להוליד שנים עשר שבטים לולי שנעץ עשר
צפרניו בקרקע כידוע ממדרש ז"ל בקר זבח
השלמים ארבע ועשרים נגד משה ואהרן משה
הוריד התור׳ לישראל והיא חלוקה לארבע ועשרי׳
ספרים ואהרן קבל ארבע ועשרים מתנות כהנה
אלים ששים עתודים ששים כבשים ששים נגד
שלשה התחלות העולם הסומכים ההוייה והוא
אות הסמך ועוד כי התמונה מהאות ההוא הוא
דבר עגול כאותן ההתחלות שחוזרין חלילה מהויה
להפסד ומהפסד להויה ולזה נאמר זאת חנכת
המזבח ביום המשח וגו׳ ובבא משה וגו כי
על ידי אמונת אלו זוכה אדם לתורה ולנבואה
כי באמונת הקדמות השמע הקול
מבין הכרבים בלתי אפשרי
ודי מה שרצינו לבאר
בזה הפרק ·

פרק שביעי

בעניין פרטי וחלקי הקרבן · ידוע כי הקרבן
אם הוא בעל חי אינו בא אלא מחמש מינים בעלי
חיים והם שור או כבש או עז ותורים ובני יונה כמו
שמבואר פרשת ויקרא וכתבו הרמב"ם פרק ראשון
מהלכות מעשה הקרבנו׳ והטעם אמרו רבותינו
ז"ל במדרש רבתי אמר ר׳ ברכיה בר סימון אמר
הקדוש ברוך הוא עשר בהמות טהורות מסרתי
לך שלשה ברשותך ושבעה שלא ברשותך שלש
שברשותך שור או כבש או עז ושבעה אינן ויקרא כב
ברשותך איל צבי ויחמור וגו׳ ולא הטרחתי עליך
ולא אמרתי להתייגעי בהרים וביערות להביא
קרבן מאלו שאינו ברשותך אלא ממה שברשות
מה שגדל על אבוסיך שור כבש עז וגו׳ כו׳ עד
שור בזכות אברהם שנאמר ואל הבקר רץ אברהם בראשית יח
כבש בזכות יצחק וירא והנה איל עז בזכות יעקב שם כב
שנאמר לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי שם כז
עזים טובים והיה שבע׳ ימים ולמה שבעה ימים
כדי שיבדוק שאם נמצא בו מום הרי זה פסול
דבר אחר למלך שנכנס במדינה וגזר ואמר כל
אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני
המטרונה תחלה כך אמר הקדוש ברוך הוא אל
תקריבו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת ·
שאין שבע בלא וכו׳ ואמר כי לפי מדרש
זה נתבאר ספק אחד בתורה שנאמר שור או
כבש או עז כי יולד ולא נאמר עגל שה גדי כי
בא להורות על עניין האבות שנאמר בהן שור
כבש עז אך בדרך הפשט נראה שאמר שור או
כבש או עז להודיע הטעם שאמר והיה שבעה
ימי׳ תחת אמו ולכן אמ׳ שור וכו׳ ר"ל שראוי להיות
גדול שור או כבש או עז כדאמרו רבותינו
ז"ל כל ששהה שמונה ימים בבהמה אינו נפל
וקודם שמונה עדיין אינו ידוע שראוי להיות שור או
כבש או עז ובספק נפל הוא ואין ראוי לקרבן
תנחומא כתי׳ והאלהים יבקש קהלת ג
את הנרדף רב הונא בשם ר׳ יוסי אמר עתיד
הקדוש ברוך הוא לתבוע דמן של נרדפין מיד
רודפיהן צדיק רודף צדי׳ האלהי׳ יבקש את הנרדף
רשע רדף רשע האלהים וגו׳ רשע רדף צדיק
והאלהים וגו׳ תדע שכן הוא שהרי הבל נרדף
מפני קין לכך נאמר וישע יי׳ אל הבל נח נרדף בראשית ד
מפני דורו ונח מצא חן בעיני יי׳ · אברהם שם ו
נרדף מפני נמרד אתה הוא יי׳ אלהים אשר בחרת נחמיה ט
באברהם יצחק נרדף מפני פלישתים ויאמר ראו בראשית כו
ראינו · יעקב נרדף מפני עשו כי יעקב בחר תהלים קלה
לו יה יוסף נרדף מפני אחיו ויהי יי׳ את יוסף שם לט
משה נרדף מפני פרעה לולי משה בחירו תהלים קו
ישראל נרדף מפני אומות העול׳ ובך בחר יי׳ אלהי׳ דברים יד
אף כאן שור נרדף מפני ארי כבש מפני זאב עז
מפני

מפני הנמר אמר הקדוש ברוך הוא לא תביאו לפני מן הרודפים אלא מן הנרדפים עד כאן לשונו ואמרינן פרק החובל אמר רבי אבהו לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן הרודפי׳ שאין לך עוף שנרדף יותר מתורים ובני יונה והכשרים הכתו׳ לגבי מזבח עד כאן לשונו ׃

הטעם השלישי כתב הרב המורה חלק שלישי פרק ששה וארבעים וזה לשונו וכבר אמרה התורה כפי מה שפירש אונקלים שהמצריים היו עובדים מזל טלה והיו אוסרין לשחוט הצאן והיו מואסין רועי צאן אמר הן נזבח את תועבו׳ מצרים וגו׳ (שמות ח) וכן היו כתות מן הצובאה עובדים לשדים והיו חושבים שהם ישובו בצורות העזים ולזה היו קורין לשדים שעירים כמו שנאמר לא יזבחו עוד זבחיהם לשעירים וגו׳ (ויקרא יז) לכן היו אוסרים כתות ההם זביחת השעירים אבל שחיטת הבקר כמעט הי׳ מואסים אותו רוב עובדי׳ עבודה זרה וכולן היו מגדילין זה המין מאד ולזה תמצא אנשי הודו לא יזבחו הבקר כלל אפילה במקום אשר ישחטו שאר הבעלי חיים ובעבור שימחה זכר אלו הדיעות אשר אינן אמיתיות צוה להקריב אלו השלשה מינין לבד מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם עד שיהיה המעשה אשר חשבוהו תכלית המרי בו יתקרבו אל השם ובמעשה ההוא יתכפרו העוונות כן מרפאים חולי הנפשות ולזאת הכוונה צוה לשחוט הפסח מחובר אל הויות שלשה המינין גם כן נמצאין מאד ולא כמעשה עבודה זרה המקריבין דובים ואריות ובהמות היער כמו שוכר בטמטם בספרו ומפני שרוב בני אדם לא היו יכולין להקרי׳ קרבן בהמה צוה לחקרי׳ קרבן גם כן ממיני העוף מן הנמצא בארץ ישראל יותר ומן הנאה והקל למצא עד כאן לשונו

ואין להקשות על דברי הרב מתרנגולים שיותר נמצאין בכל מקום מתורים ובני יונה ולא הוכשרו כי כבר זכרו ז״ל הסבה שנפסלו משום שמלאים זימה כמו שכתב רבינו בחיי ועוד היה נראה לפי דברי הרב גם בתורים ובני יונים הטעם שכתו׳ בבהמות כי הראשונים היו עובדים צורות היונים כמו שאמרו פרק קמא דחולין לעניין כותיים שדמות יונה מצאו להם ופירשו במדרש שהיא אלהי׳ הנכר שהטמין יעקב תחת האלה אשר עם שכם אם כן היו אותן הצורות גם כן נעבדות בימים ההם אלא שלפי שהרב המורה לא מצאו בספרי הצובאה לא כתב הטעם הזה והרלב״ג כת׳ כי נבחרו אלו המינין לשני סבות האחד מפני היותם נבחרים והשני להיותן יותר נמצאין בקלות ולזה בחר במיני העוף בתורים ובני יונה לשני אלו הסבות ב׳ והם טעמים חלשים לבנות עליו יסוד גדול ׃

הטעם הרביעי כתבו במדרש הזוהר פרש׳ פנחס באריכות והביאו הר״קנט בקצרה פ׳ ויקרא אמר כי כל דבר עליוני יש לו דוגמא ועניין בזה העולם והוא אליו כצל אצל המיצל ואדוק בו ועל כן אמר בכאן כי רוח הבהמית נאצל ונשתלשל מחיה הנקרא שור ועל כן בהתקרבו על גבי המזבח מתעלה עליו כי הוא דוגמתו וכת׳ כי רוחה מתפשט לארבעה זייני׳ ואתכללו בחד ואלו אינן פרים וכבשים ועתודים ועזים ׃ ואלון קיימין לקרבנות ׃ ורוח העופות נאצל ונשתלשל מחיה הנקרא נשר ובהתקרבו על גבי המזבח פני נשר והכחות הנאצלים ממנו מתפרנסים בו ולהיות כי הנשר בתרין יסודין איהו מימינם ומשמאלם אש ומים ולכן הוכשרו תורים ובני יונה כי זה יסודן אש וזה יסודן מים ואינון מהימנין לבד זוגייהו יותר מכל שאר עופו׳ ונרדפים ולא רודפים ותהילת הצהוב שבזה ובזה פסול כי בתורים הם קטנים ובבני יונה הם גדולים כו׳

ועוד האריך שם בדעת זה ובעל העקידה כת׳ פרשת ויקרא שער שבעה והמשי׳ כי אלו בעלי חיים באו נגד חלקי האדם פר בן בקר לרמוז על כח השכלי כי הוא אחד מיוחד בגוף והיותר נכבד כמו שהפר הוא היותר נכבד מכל בעלי חיים הנקרבים ואמר בן בקר כלומ׳ נ׳ דע כי מלאכתו ושלימתו לבקר בין טוב לרע וג אמת לשקר איל נגד כח המתעורר במעש כבש נגד כח החיוני שעיר נגד כח החומרי הו׳ שטן הוא יצר הרע ופרשת לך לך שער שבעה עשר כת׳ כי העגל רומז חומר האדם על והעז על כח הצמחי ועל כח החיוני רומז איל ותור וגוזל רומז על כח השכלי הנחלק לחלק עיוני ולחלק מעשי כי הוא כמו העופות שהם קלי היצירה ודקי ההרכבה ולהן כנפיים לעוף בגובה השמים כעין השכל הזה שהוא דק רוחני ומעופף על פני השגות העליונים כו׳ אלו הטעמים שמצאתי למה נבחרו מינים אלו לקרבנות ובטעם הנראה איחד פרק בפני עצמו ׃

פרק שמיני

הנה אומר כי לפי הדברים שבארנו עולה הכל כהוגן ועליו כוונו ז״ל באמרם שהקדוש ברוך הוא בהר לקרבן בנרדפין ולא ברודפין וזה כי כבר ידעת מה שכת׳ הרב המורה חלק שני פרק שמנה ועשרים שדבר שלמה עליו השלום שאלו מעשה האל רצוני לומר העולם ומה שבו עומדים על טבעם עד נצח ואף על פי שהן עשויין אמר כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם (קהלת ג) עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע שזהו עולה להיותו לעולם כאלו אמר כי הדבר שישתנה

אמנם ישתנה מפני חסרון שיש בו ויושלם או תוספו בו אין צריך אליה ותחסור התוספות ההיא אמנם פעולות השם יתעלה אחר שהן בתכלית השלימות ואי אפשר התוספות בהן ולא החסרון מהן. אם כן הם יעמדו כפי מה שהן עליו בהכרח שאי אפשר המצא דבר מביא לשינוייהם וכאלו הוא גם כן נתן בתכלית כוונה למה שנמצא או התנצל על מה שישתנה בסוף הפסוק באמרו והאלהים עשה שיראו מלפניו רצה לומר התחדש׳ הנפלאו׳ ואמר אח״כ מה שהיה הוא שיהיה והאלהי׳ יבקש את הנרדף שהוא רוצה יתעלה בהתמדת המציאות והמשך קצתו אחר קצותו עד כאן לשונו ובבר נתבאר לעיל שאנחנו נאות לדברי הרב בחצי דעתו והוא שהעולם לא יפסד מצד חסרון או תוספות בכל ההוה הנפסד שישתנ׳ מיום ליום ומצד חסרונו נפסוד לבסוף אלא שרצון השם יתעלה יחפוץ בהפסד העולם. כמו שחפץ בבריאה ברצון במוחלט ומה שאמר שלמה שמעשה אלהים יהיה לעולם רצה לומר בעוד העולם קיים וכמו שנתבאר למעלה באין חדוש תחת השמש לכן צוה השם יתעלה להקרי׳ לפני׳ בעלי חיים שאינן בעלי מומין לא בחסרון ולא בתוספות שלא יאמר שהפסדו בא מצד חסרונו או הפסדו אלא בעודו בשלימתו יפסד מצד הרצון לבד ולזה חשק בבהמות הנרדפים להורות כי השם יתעלה חושק ומבקש את הנרדף והמשך המציאות קצתו אחר קצתו הנקרא נרדף רצה לומר כי כל המציאות הנמשך עד שעת הפסדו ושנתהויה לא בא מצד שום סבה שתתבטל בשע׳ הפסדו אלא שהאלהי׳ בקש הנרדף עד זמן הפסדו ובראו כרצונו וכאשר עלה הרצון לפניו לחפוץ בהפסדו יפסד זהו הנראה לי בטעם שנבחרו אלו ה׳מינים בעלי חיים הנרדפים. ועליו כוונו ז״ל בסמכם עניין הקרבנות על פסוק והאלהים יבקש את הנרדף שמדבר על עניין המשך המציאות בעצמו כמו שכתו׳ הרב המורה וזהו סוד אמרם לא תקריבו לפני עד שיראו פני המטרונה והוא השבת תחלה כדי להתבונן בעניין החדוש והויה אשר יום השבת מורה עליו׳ ועוד נראה כי נבחרו אלו המינין בקרבן להיות כי הכופרים שהיו עובדים הבהמות כמו שנתבאר מדברי הרב המורה היו עובדי׳ אותן על שם שהיו מאמיני׳ הקדמות מצורף לזה שאלו צורות המזלו׳ הראשיות שהם טלה ושור קדומים והם הראשונים בהנהגת העולם ולכן צוה השם יתעלה להפסידן להורות על חדוש אלו הצורות ולכן רוב הקרבנות היו באין מכבשים בני שנה שהן כטלה ועגל כדמות שור ולדעתי שלזה כוונו בעגל שעשו במדבר שרצו להמשיך עליהן כחו של שור ועשאו עגל שהוא הקטון כדי לכלול עמו כחו של טלה שהעגל

בקטנתו דומה לו ולכן אמרו עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו ואמרו אלה אלהיך ישראל כי כח העגל היה כולל שניהם ולכן נבחרו מינין אלו בקרבנות להפסידן על המזבח להורות על חדושין ועוד נבחרה העז לקרבנות נגד צורות גדי שבמזלות הרי נבחרו כל הבעלי חיים הטהורי׳ אשר בצורות המזלות לקרבן׳ אמנם צורות האריה לא נבחר באשר טומאתו עליו ואינו כשר לאכילה מכל מקום היה האש שעל גבי המזבח רבוץ באריה כדי לכלול כל צורות הבעלי חיים אשר במזלות כעניין הקרבנות והיו נאכלות באש להורות על הפסדן אמנם כשגבר האריה והוא נבוכד נצר הנמשל לארי ונחרב הבית במזל האריה שהו׳ חדש אב על כן לא הוצרך להיות נרמז בבי׳ שני אלא היה האש רובץ ככלב להיות כי היו חסרים חמשה דברי׳ העיקרי׳ במקדש שני והיו מרגשים תמיד בחסרונן על ידי כח האריה שגבר עליהם ולכן לא היה רבוץ כארי רק ככלב והוא גם כן צורה ברקיע מלבד המזלות והם אחד ממ״ח צורות הרקיע הנודעים לבעלי החכמה ההיא ועובדים אותן רבים כמו שעוד ם היום העמלקים עובדים צורת הכלב ואולם היא בחלק מזל אריה על כן נתחלף האריה בכלב

ולקמן יתבאר כוונה שנית אם ירצה השם בעניין האריה והכלב שהאש נדמה להן ואומר כי היות תמות וזכרות בבהמו׳ ואין תמות וזכרו׳ בעופו הוא גם כן זאת הסבה כי לפי שהבה״ח המעופף הוא בה״ השפל ממיני החי ההולך כמו שהתבאר בספר בעלי חיים ואינו שלם בכל אבריו להיות דוגמא העולם הגדול בכללו כבה״ח ההולך רק שמחסדי השם יתעלה על ברואיו העניים שאינן משיגי׳ ידן להביא במיני חי ההולך חסה התורה על העניים להביא תור או גוזל ואף על פי שאין הייהו׳ שלם לגמרי בערך העולם הגדול רק במקצות. הוא שוה אליו ואם כן אף חסרון והתוספו׳ אינו מפסיד הכוונה אמנם מחוסר אבר פסל משום מלאכי א הקריב נא לפחתך וגו׳ ושאין הזכרו׳ בעופות יתבאר בפרק עשירי אם ירצה השם בטעם היות מקצת הקרבנות בעלי חיים זכרים ומקצתן נקבות ואמר כי העניין שבארנו בטעם הקרבנות הוא הקוטב שעליו יסובו כל טעמי חלקי הקרבן וזה כי מצינו שבעה מוספים קריבין בשנה והם מוסף. ראש חדש שבת פסח עצרת ראש השנה יום כפורים סוכות וכולן מורים על עניין שאנחנו בו כמו שיתבא׳ לקמן אם ירצה השם שהפלוספי׳ טוענין על אמונ׳ החדוש שבעה טענות כדי להפיל חומת התורה שהוא חדוש העולם כמו שכת׳ הרב המורה חלק שני ולכן באו שבעה מוספים בשנה וכל אחד ואחד מורה על ביטול טענה אחד כמו שיתבאר אם ירצה השם לקמן בפרט

שמות לב

בפרט כל אחד ואחד וזהו טעם נאות שבא מספר השביעיי׳ לרוב בעניין הקרבנו׳ הן בהזאו׳ הן במניין הקרבנות עצמן בכל קרבן מוסף להורות על עניין בטול שבעה טענות אלו וכ״ש לפי דעת חכמי הקבל׳ שהמשך המציאו׳ הוא שבעה שמיטו׳ עד היובל הגדול שעל כן באו שבעה בעלי חי בקורבנות המוספים להורות על שבעה פעמים הפסד כמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה, וכן כל שאר דיני הקרבנו׳ ושנשתנו ברוב השינויי׳ הנופלין בהלכותיהם יתבארו כולם על דרך הנזכר שמורה הכל על הפסד העילם וחדושו שהאמונה בהן הוא תכלית ויסוד התורה ולכן לא היה קרבן שלא היה רומז על זה בכללו ובפרטו וכמו שיתבאר בפרקים הבאים׃

פרק תשיעי

כתב הרב המורה חלק שלישי פרק ששה וארבעי׳ וזה לשונו ודע שכל מה שהיה החטא יותר גדול היה קרבנו יותר ממין פחות ומפני זה היה שגגת עבודה זרה שעירה לבד ושאר חטאת יחיד כבשה או שעירה כי הנקבה היא פחותה מן הזכר מכל מין ואין חטא יותר גדול מעבודה זרה ואין חלק מין יותר פחות משעירה ולהגדיל מעלת המלך היה קרבן שגגתו שעיר אבל כהן גדול וצבור אין שגגתן מעשה גמור אך היא הוראה ומפני זה הבדיל קרבנן בפרים ובעבודה זרה שעירי וכאשר היה החטאי׳ שמקריבין עליהם אשם למטה מן החטאי׳ שמקריבם בעבורם חטאת היה קרבן אשם איל או כבש מן הצאן עלה מינו וחלק מינו בהיותו זכר מן הצאן הלא תראה העולה מפני שהוא כול׳ כליל עלה חלק מינה ולא תהיה אלא זכר ולפיזאת הכוונה חסר הנוי והריח הטוב מן מנחת החוטא ומנחת סוטה מפני שהי׳ גם כן לחשד חטא והזהיר מהקריבין בשמן ולבונה וחסר ממנ׳ זה חנוי להיות׳ מביאה בלתי טוב ונאה במעשיו וכאלו הערוהו זה לידי תשוב׳ ושיאמרו לו לגנות מעשיך היה קרבנך יותר חסר מכולם והסוטה שמעשיה יותר מגונין מן השוגג היה קרבנו מחומר יותר פחות שהוא קמח שעורים וכבר נמשכו טעמי אלו החקים כולו על סדר ועניינים נפלא מאד

וכבר דברו רבותינו ז״ל טעם היות הקרבן ליום השמיני של מלואים עגל בן בקר לכפר על מעשה עגל וכן חטאתו של יום הכפורים פר בן בקר לחטאת לכפר על מעשה העגל ולפי זה העניין אשר זכרוהו יראה לי שהטעם בהיות החטאת כולן ליחיד ולציבור שעירים רצה לומר הרגלים ושעירי ראש חדש ושעירי יום כפורים ושעירי עבודה זרה סבת׳ כולן אצלי היות מריס החטאתם אז בהקריבן לשעירים כמו שנאמר לא יזבחו עוד זבחיהם לשעירי׳ אבל החכמים ז״ל שמו טעם היות כפר׳ צבור לעולה בשעיר בעבור שחטא עדת ישראל כלה בשעיר רמז למכירו׳ יוסף

בראשית כב הצדיק שנאמר וישחטו שעיר עזים ולא יהיה זה הטעם הלוש בעיניך כי כוונת כל אלו הפעולות לישב בנפש כל חוטא וכל איש מרי שצריך לזכור

תהלים נא תמיד חטאתו שנאמר וחטאתי׳ נגדי תמיד ושצרי׳ כפרה על חטא ההוא הוא וזרעו וזרע זרעו בעבוד׳ שתהא ממין המרי עד כאן לשונו ודעת המקובלים בזה הוא עניין אחר ולא אביא אלא לשון מי שבאה הדבר בלשונו הטיב והוא רבינו בחיי שכתב פרשת ויקרא וזה לשונו וגם צריך שתתעורר במה שהיה הקרבן עולה זכר ולא נקבה והחטאת נקבה ולא זכר והשלמים אם זכרים אם נקבות׃ והטעם בזה כי תכלית הכוונה בקרבן עולה למעלה מן המקום ששם מתחלקים זכר ונקבה כלומר לבינה שהיא למעלה מן המדות שיש בהן פועל ומקבל אבל בקרבן שלמים לקו׳ האמצעי׳ המשלים בין המדות והכלול מהן וכן שלמים אותיות משלים ולכן כתב בשלמים אם זכר אם נקבה׳ והחטאת נקבה ולא זכר כי הוא למדת שמור ובדין שיהא הקרבן נקבת ומה שהיה קרבן אשם זכר כי האשם בא על היות כרת וכדי שיתכפר בו החוטא ותשוב נפשו אל האלהים אשר נתנה כלומר אל הבינה אשר שם יסוד הנפשות ושמה תשובתן על כן היה זכר כי המקום ההוא מלמעלה מן המדות עד כאן לשונו וכבר כתבתי מזה הלק שני פרק ראשון ויש לספק בזה ממה שחטאת צבור הוא זכר ולא נקבה ועוד לפי זה מאי שנא אשם הבאה זכר ולא חטאת שהרי גם החטאת מכפרת והזוהר פרשת בראשית האריך בפרטי׳ הקרבנות וזה לשונו ומאן דגרם לון לבני נשא למעבד ההוא חובה מכטר דשעיר אתי בגין כן חטאת יחיד שעירה ודטאת נשיא שעיר והטאת כהן משוח פר כולו מסטר דשמאלא ולזמנין קריב יחיד כבשה לקבל כנכת ישראל וכלהו שאר מצות אלא בעבודה זרה דצבור מקריבין פר לעול׳ ושעיר לחטא׳ וההוא חטאת חכר אלף בגין דאיהו גריעות סגיא דהא חטאת לשנ׳ דגריע הוא דכתיב

מלכים א א והייתי׳ אני ובני שלמה חטאים וכל חד עז בת שנתה מסטרא דשמאלא וההוא פר דורון לעילא לההוא צדיק דאפרידו ההוא ארון מההוא ברית ושעיר לחטאת לקביל כנכת ישראל דמנעו מיני׳ ברכאן ועל כל דא יחיד כד חב בכולה מצות לא תעשה דאית בהו כרת שעירת עזים בעא לקרבה לכתחלה אלא כד לית ליהדיקרי׳ כבשה יתא חזי׳ בנכת ישראל רביעית היא ליומין ובגין כן ארבע מתנות בעי׳ וסלקא ההיא ריח ניחוח מההוא אמרין כרין נייחא לכנסת ישראל ולא עבדית נוקמין דהא׃

דהא בשוגג הוי׳ ועוד האריך בפרטי
קרבנות ועיין שם עוד מצאתי כתוב כי היה כל
העולות זכרים דוגמת יצחק שהיה עולה זכר
תמים זאת התורה אשר שמו הראשונים
זכרונם לברכה ומי שלא יספיק בדבריהם לבו
ישית לדעתי ׃

פרק עשירי

הנראה כי הזכר ממין החי הוא נגד הצורה כידוע
כי חכמים ז״ל המשילו הצורה לזכר והחומר
לנקבה וכן המשילו ראש החכמים שלמה המלך
עליו השלום כידוע מדבריהם ז״ל גם הפילוסופים
עשו כזה בחדותיהן כמו שכת׳ המורה
חלק ראשון פרק שבעה עשר וכבר הארכתי
בזה בסייעתא דשמיא במאמר מחיר יין ׳והטעם
בזה כי הצורה פועל בחומר כמו שהזכר פועל
בנקבה והיא מקבלת שלימות ממנו ׳ כדרך
שהחומר מקבל שלימות מן הצורה ואף כי מקצת
חכמים סוברים כי הנקבות נותנת בזרע החומר
לולד ומזרע הזכר נעשה הצורה על כן העולה
מן הזכרים וחטאת מן הנקבה כי החטא נתלה
בדבור ובמעשה ובמחשבה וכל מרי בא על ידי
שמושך עצמו אחר תאוות עולם הזה ואין אלהים
נגד עיניו ועל כן העולה בא זכר כי עולה באה
על הרהור הלב כדאיתא במדרש
רבי תנחומא פרשת צו ובויקרא רבה וכמו
שכתבו המפרשי׳ ז״ל ובפרט אבן העזרא שכת׳
וזה לשונו פרשת ויקרא העולה בא על העולה
על הלב ולכן נקראה עולה גם חטאת ואשם
נקראו כן לפי שבאים על חטאת ואשם עד כאן
לשונו ׳ ולזה מאחר שחטא בשכלו
שהוא הצורה כדמות זכר ראוי לכפר בדבר שהוא
נגד הצורה ולכן אין עולת בהמות באה רק זכר
והיה כולה לאישים כשכל זה שבאדם שראוי
שיהיה כולו ליי׳ והנה להיות בעופות
אין הזכרות והנקבות שלהם ראוי לדמותו לצורה
וחומר כי הדמיון בהן אינו נאות כי הנקבו׳ בעופו׳
נותנת יותר שלימות לולדיה יותר מן הזכר שהיא
יושבת על הביצים ומחממת אותן עד שממנה
בא עקר החיות לולדות והוא הצורה מה שאין כן
בנקבות הבעל חי שהולד מונח בבטנה כמונח
בקופו׳ דמי ואין רושם שלימות הנקבות ניכר
בהן ועל כן אין זכרות בעופות והוא טעם
נפלא בעיני ובאה מבהמות ועופות גדולים וקטני׳
כי בכל חטא וחטא יוכל אדם לחטוא בה בגדול
וקטן ׃ אמנם אם חטא במעשה
בחומרו הוצרך להביא חטאת ובא׳ ביחיד הנקבה
שהוא כדמות החומר ׳ ובאה בצבור מן הזכרים
כי השכל שבאדם הוא סבת החטא במקרה כי לולי
השכל לא היה האדם חוטא ולזה הטעם אין
הבהמות חוטאין וכבר האריך בזה
בעל העקידה ריש פרשת נשא עיין שם על כן
בצבור שהשכל מתגבר בהן באה מן הזכרים וכמו
שאכתו׳ לקמן פרק שלשה עשר והיה כאשר
החטא גדול בא מחומר פחו׳ שנמשך אחר תאוותו
בא חטאת אמנם כאשר היה חטא חטא קל
כמו הדבור שהוא ממוצע בין המעשה והמחשב׳
היה קרבנו אשם זכר כי עדיין שכלו היה בקיומו
אמנם אינו בא אלא מזכרי כבשים
בלבד מטעם שאמר וזה כי יצר לב האדם רע
מנעוריו וחטא באה משלשה השלימות שבאדם
כמו שאמר הנביא אל יתהלל חכם בחכמתו וגבור ירמיה ט
בגבורתו ועשיר בעשרו כי בזא׳ יתהלל המתהלל
וגו׳ והם שלשה שלמיות שחשבו בני אדם
לתכליתן ואם אינן תכליות אמיתות וכמו שכת׳
הרב המורה חלק שלישי ועל דרך ג׳ שלימיות אלו
שבהן אדם חוטא ונמשך אחריהן ואינו הולך אחרי
שלימות האנושי האמיתי שהוא שכל העיוני באו
שלשה מיני הקרבן בבהמות והן שור או כבש או
עז כי השור בא נגד שלימית הגבורה אם נטה
אחריו וחטא בו ומצדו וכמו שנאמר ורב תבואו׳ משלי יד
בכח שור והכבש בא נגד שלימות העושר כמו
שלזה הטעם נקראו עשתרות על שם שמעשרות
בעליהן ׳ ולהיות כי כשלימו׳
העושר נכלל שלימות הכבוד ושניהם נקראין
שלימות הקניין על כן קרבן הכבש נחלק לשני
חלקים והוא הכבש והאיל שמנחתיו ונסכיו חלוקין
כמו שיתבאר והאיל מורה על הכבד כי איל
לשון שררה וחוזק כמו שנאמר אילי הארץ ואל״ף יחזקאל יז
והית מתהלפין באותיו׳ אחה״ע והוא מלשון ישראל
עושה חיל האיל ועז נגד שלימות המדות כי עזות
פנים הוא מורה על בלתי שלם בהן ׳ וכמו
שאמרו עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן
וכבר כוונו ז״ל בזה כמו שאמרו חכמים
ז״ל במסכת ביצה שלשה עזים הן ישראל באומו׳
עז בבהמות כו׳ ובהיות השם
יתעלה בוחן כליות ולב ויודע חלקי העונות איזה
באה מצד שמשי׳ תכליתו בשלימות גבורתו ואיזה
מצד שמשים תכליתו ושלימות עשרו או יופי מדתיו
על כן צוה להקרי׳ על מקצת עונות שור ומקצתן
איל ומקצתן כבש או עז ולכן קרבן אשם שכולן
אינן באין אלא על ענייני׳ ידועי׳ באי׳ כלם כבשים
׳ ואלו הן אשמות אשם גזילות אשם מעילות אשם
שפחה חרופה אשם נזיר אשם מצורע אשם
תלוי וידוע כי אשם גזילות ומעילות אינו בא
רק מצד חטאו ותאוותו בעשירות ושלימו׳ הממון
וזה גרם לו הגזילה והמעילות ואשם שפחה חרופה
הוא גם כן מצד כבודו שחושב השפחה הנחרפת
באחד משאר כלי ביתו או דבריו הפחותים אשר
הם

אם פחותי' ממעלותו שמותר להשתמש בהן מצד כבודו עליהן ושהן כקניינו ואפשור כי הרוב שיכשול בזה החטא הוא האדון עם שפחתו והוא משלימות עשרו וקניינו שמה התורה אשם ענשו אמנם אשם נזירות ואשם מצורע

הוא גם כן מצד זה הכת כי הצרעת בא מצד לשון הרע וגאוה הבאי' מצד קנאתו בחבירו ורוצה להיו' מכובד מהן על ידי שרואה רוב עשרו כצרע' נעמן ועוזיה שבא להם מצד שררתם וכן אשם נזיר אף על פי שלא חטא מכל מקום בא אשם מצד חיותו חושק ומרגיל עצמו בקדוש' ובכבוד מי שהוא גדול ממנו והם הכהנים האסורים בטומאת המת ובשתיות היין בשע' עבודתו הנה רדפו אחר כבוד שאינו ראוי לו הוא לו לקצת עון וכבר אמרו רבותינו ז"ל וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי מאיזה נפש חטא שצריך כפרה אלא שציער עצמו מן היין וכוונו על מה שאמרנו ובא גם כן כבש ולא איל כי אסור שתיית יין מביא אל עשירות וכמו שנאמר כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים ׳ ואשם תלוי הוא גם כן מטעם סבה זו כי הוא ידוע שאשם תלוי בא על הספק אם עבר עבירה שחייבין על זדונו חטאת וידוע כי מי שאינו משגיח בדרכיו לידע אם חטא אם לא חטא אינו מצד מעלותו רק מצד שאינו מתבונן על תכליתו ולדקדק במעשיו וזה בא לו מצד שעקר מחשבתו ורדיפתו אחר קנייני עולם הזה שהם העושר וכבוד שהם הש המטרידין הגדולים ולזה דרשו ז"ל שגדול ענשו של ספק מן הוודאי שהרי דמי האש' מרובה משל הטאת והסבה הוא מה שנתבאר כי היודע שחטא מדקדק במעשיו ומתבונן על תכלית מה שאין כן בספק חוטא ולכן באו כל אלו האשמות מן הכבשים בלבד

והרמ"בן כתו' בסוף פרש' ויקרא טעם אחר בעניין האשמות ועיין שם והנה אף שמיני אלו הקרבנו' וחילוקיהם נתבארו בדרך הנזכר לא נפל דבר את' ממה שכתבנו בפרקים שעברו שכל הקרבנות מורים על עניין הפסד העולם וחדושו על דרך שכת' החכם אבן העזרא כי הקרבן לתועלת רבים וכן הוא בעניין הפרטי ובהיות התחלות הויה וההפסד הם שלשה החומר והצור' וההעדר כמו שכת' המורה חלק ראשון פרק שבעה עשר לכן באו שלשה מיני קרבן אלו שכל אחד מורה על התחלות אחד מהן כי עולה בא נגד הצורה כמו שנתבר והחטאו' נגד החומר כמו שנתבאר גם כן אמנם האשם שהוא בא על חטא קל נגד העדר שהוא התחלת במקרה לא בעצמו' ההוא כמו שנתבאר כאלו הויו' והוא כדמות אשם שחטא במקרה ולא בעצם מאחר שהדבר ספק נחשוב לו למקרה בלתי עתי'

והיה מורה הכל על ההויה וההפסד על דרך שביארנו וידוע שהחטא באה משלשה אלו שלמיות הנזכר׳ם חוטא באה משני קצותיה שהם החסרון או היתרון כי אין טוב בהן אלא הדרך המצוע כמו שהאריך בזה הרמ"בם בשמונה פרקיו על כן בא בכל אחד מכל שלשה קרבן שני חלקין כבש ואיל עגל ושור שעיר ועז וכל אחד מוגבל בשנותיו לפי טבעו שיושלם גדולו כי אין זמן גדולן וטבעיהם שוה על כן חלוקין בזמנן ״

פרק אחד עשר

ועוד אני אומר כי יש לפרש בטעם חלוקי הקרבנו' טעם נפלא בגוי על חדוש העולם וזה כי ידוע שהיה בבריאות העולם שלשה מלאכות ושלשה בריאות בתחלה נברא החומר הראשון והוא בריא' יש מאין המוחלט ואף על פי שמציאות החומר הראשון אינו נשאר במציאות מכל מקום זהו היה עקר הבריאה שעליה נאמר בראשית ברא אלהים וגו' כמו שכת' שם הרמ"בן ז"ל והשנית הוא ברואות עצם פה מזה ההיולי שהוא הוצאות היש הגמור וזהו כל הברואים בששה ימי בראשית שהיו בריאים מזה החומר הראשון שהוא האין הבלתי מוחלט ואם זאת הבריאה לא נפלאת בראשונה מצד שהיא מיש מה אבל היא יתירה ממנה מצד שהגברא וההוה ממנה הוא דבר נשלם ׳ והשלישי הוא ההויות עצם מעצם על ידי המרת הצורות כמו שהוא העניין בהויית ההוות בעולם הביצה מהטיפה והאפרוח מהביצה וכדומה והנה זאת אם שאין בה מן הפלא כמו בראשונ' והנה היא מעולה משתיהן למה שהיא עיקר כוונת הבריא' כי הכל לא נעשה רק כדי שיהא נמצא זה הטבע המתמיד הויית העולם וישובו והכל לא נברא אלא בשבילו

וכבר כתב בעל העקידה פרשת בראשית שער ד' כי כנגד שלשה מלאכות אלו באו שלשה מלאכות במעשה המשכן כמו שהאריך שם בזה ומעתה אומר כי היו שלשה חלקי הקרבן עולה חטאת אשם נגד שלשה מלאכות אלו החטאת שהיא נקבה לעולם נגד בריאות החומר הראשון שהוא במדריגות הנקבה לעולם כי מקבל תמיד ולא נמצא בו צורה מעולם אמנם העולה שהוא זכר לעולם נגד הברואים בששה ימי בראשית שנבראו ונשלמו בצורותיהן ולא נעדר דבר מצד חמרן שהיא במדריגות הנקבה ׳ אמנם האשם נגד הויות העולם הטבעי שנתהווה דבר מדבר בהתחלף הצורות וכמו שאבאר כי ידוע כי הויית העולם הטבעי יש לו שני בחינות האחד מצד הצורה הלובש

ההוה כצורת האפרוח שלובש החומר של ביצה והשנית הצורה שמעדיר כדמות צורות הביצה שהעדיר החומר קודם הויית האפרוח וזה ההעדר לא היה בבריאת ששת ימי בראשית כי לא העדר שום צורה כי לא קדמה צורוה לחומר ראשון, שהוצרך להעדי׳ קודם שנתהוה ממנו מה שנתהוו ונראה שלזה נאמר במעשה בראשית וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד רצה לומר כולו מציאות הנקרא טוב ולא היה שום העדר הנקרא רע כמו שכתו׳ הרב המורה חלק שלישי פרק עשירי וידוע כי העדר הצורה בא לו מצר החומר כמו שכתו׳ גם כן הרב המורה חלק שלישי אם כן בהויית הטבעי יש בו צד מצד הצורה והוא הזכר ויש בו צד מצד החומ׳ והיא הנקבה ונראה כי נגד אלו השני בחינות בא קרבן השלמים מזכר ונקבה להורות. על עניין ההעדר והצורה הכרוך בכל הווה

ובהיות העניין כן טעמי הקרבן מבוארים כי אם חטא חטא גדול הנתלה בחומר ראוי להקרי׳ קרבן המורה העדרת החומר והוא החטאת

אמנם אם לא חטא אלא בהרהור שהוא הצורה בו ראוי להקרי׳ עולה שהיה מורה על העדרות הצורו׳

אמנם כשחטא בשתיהן רצה לומר חטא שהוא במצוע בין חטא הטאת לחט עולה בא עליו האשם שהוא מורה על העדר הצורה הטבעית הנתלה קצת בחומר שהוא ההעדר שקדם לו אמנם לפי שהתחלת העדר אינו נשאר בעצם ההוה על כן לא בא האש׳ רק מזכרים לפי שהאשם בא על חטא מה לא רצה הקדוש ברוך הוא שיביא קרבנו מן הנקבה כמו בשלמים לפי שרצה להזכיר החוטא שיעדר לבסוף בהעדרת העולם כולו כמו שנרמז בעניין הקרב׳ הקרבן׳

ובהיות כי מתוך העבר הצורות קודם שיתהווה הצורה השנייה יצא דבר טוב מצד מה שהרי העדר צורה הראשונה גורם לה טובה שמקבל צורה מעולה מן הראשונה ואם כן לא ידאג החוטא על ההעדר לכן העלימה אצל קרבן האשם וגלה ענייניה בקרבן שלמים שלא בא על חטא

ודע כי גם טעם שור ושה או עז ואיל שהיו הקרבנות באין מהן מבוארם בטעם זה כי כבר נתבאר שאברהם נגד הפר כמו שמבואר במדרשם ז״ל שכתבתי לעי׳ והוא הראשון שהמציא האמונה הישראלי וקרא בשם אל עולם דוגמא הבריאה הראשונה ולזה נאמר אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ודרשו רבותינו ז״ל בזכות אברהם׳

יצחק נגד הבריאה שנעשיה בששה ימי בראשית ולכן היה תמורתו איל שנברא׳ מששת ימי בראשי׳׳ יעקב נגד הבריאה הטבעי׳ שנשלמה בימי בראשית ביום השבת וידוע מדרשם ז״ל שאמרו שאמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג וכו׳ ואמר ליה הקדו ברוך הוא כנסת ישראל יהיה בן זוגך רצה לומר יעקב וישראל יהיו דוגמתך כי באמת כל בית יעקב וישראל אינן אלא בדמות הבריאה השלישית שנתהווה תמיד דבר מדבר כך כל בית ישראל מיעקב והלאה אין דבר חדוש רק דור הולך ודור בא׳ וישם ישראל לעולם עומד

וידוע כי הכבשים הפריד יעקב וכבשי הקרבנות היו באין נגדו כמו שנתבאר אם כן יצא לך טעם שהאשם בא מכבשי׳ זכרים בלבד מאחר שהאשם בא נגד בריאה זאת והוא מבואר

ובהיות כי העזים נגד יוסף שהוא בכח יעקב כי כמו שישראל נקראין על שם יעקב נקראין על שם יוסף על כן באו הקרבנות ממינין אלו והוא מבואר״

פרק שנים עשר

כתב עוד הרמב״ם פרק ראשון מהלכות הקרבנות וכל הקרבנות בין של צבור בין של יחיד ארבע מינין עולה וחטאת אשם ושלמים ועוד יש שם שלשה מינין קרבן יחיד והם הפסח והבכור והמעשר כל קרבנות הצבור הן עולה או חטאת ואין בקרבנות הצבור שלמים חוץ משני כבשים הבאים בעצרת והם נקראים זבחי שלמי צבור ואין הצבור מקריבין אשם לעולה ולא עוף וכת׳ עוד שם השלמים אינו באין אלא מן הבהמ׳ זכר ונקב׳ ואין שלמים באין עוף עד כאן לשונו

בכל זה הסבה והטעם מבואר וזה כי שלשה חלק׳ הקרבן שהם עולה חטאת ואשם באין על החטא אמנם השלמים אינן באין על חטא כלל ולכן נקראין שלמים כמו שדרשו ז״ל שעושין שלום בעולם כי לפי שאין שלום בעולם כשחטא בעולם וכמו שנאמר אין ׳שלום אמר ישעיה מח
י״י לרשעים וכבר האריך בזה בעל העקידה פרשת אלה הדברים ולזה אין הצבור מביאין שלמים כי אי אפשר שלא יחטא אחד מן הצבור שיהיו ראויין להקרי׳ שלמים

אמנ׳ בעצרת שבו היה מתן תורה והיו אז שלמי׳ כמו שנאמר מי יתן והיה לבבם זה להם כל הימים דברים ה
אז ראויין להקרי׳ שלמים ובירושלמי דראש השנה פרק בתרא רב משרשיה בשם רב אידי בכל הקרבנות כתי׳ חטא ובעצרת אין כתי׳ חטא אמר ליה הקדוש ברוך הוא מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאלו לא חטאתם מימיכם הרי ראויים להקרי׳ שלמים בו ביום ולפי שאמרו נעשה ונשמע שהיו שלמים בעשייה ובשמיעה באו שני כבשים שלמי׳ והיו מקריבין אותו על לחם התנופה שהוא מורה על התורה הנקרא לחם כמו שנאמר לכו ׳לחמו משלי ט
בלחמי

בלחמי וגו׳ וכמו שיתבאר בחלק שלישי אם ירצה השם במעשה קרבנות עצרת ובהדיא אמרו בזוהר פרשת בראשית כי שני הלח׳ היו נגד תורה שבכת׳ ושבעל פה וכב׳ כתבתי כי הכבשי׳ מורים על עניין עושר ע״כ היו השלמים כבשים נגד שני לוחות הברית שמשם נתעשר משה אבל בשאר ימים חוטא אחד שבצבור יאבד טובה הרבה על כן אין צבור מקריבין שלמים

אמנם היחיד ראוי להקרי׳ כי אפשר שהוא שלם ואין עוף בא שלמים כמו שנתבאר גם כן שאין תמות וזכרות בעופו׳ ואין שלימות במקו׳ שאין זכר ונקבה נמצאים רצה לומר החומר והשכל שהן דוגמתן כמו שכתבנו ׳

וטעם הבכור והמעשר והפסח שמקרי׳ יחיד נוסף על הצבור אומר כי ידוע שזמן האדם נחלק לשלשה חלקים שהם ימי עלייה ועמידה והירידה וידוע גם כן שהבכור הוא ראשית פרי הבטן שהוא במדריגה האחד שהוא תחלת המספר והעשירי הוא סוף המספר וכן כת אבן עזרא סוף פרשת בחקותי שזהו טעם בכור ומעשר על כן היחיד מקרי׳ הראשון והאחרון במספר להורות כי יש לו ראשית ואחרית ונפסד ויש לו עלייה וירידה אמנם בצבור אין שייך זה כי כשזה עולה זה יורד וזה שקראו חכמים ז״ל קצת קרבנות קרבן עולה ויורד ולא קראוהו קרבן עשיר ועני לכן אין הצבור מקריבין בכור ומעשר ועניין קרבן פסח הוא מורה על ימי העמידה שהם עקר ימי האדם כי בימי העלייה עדיין אינו נשלם ובירידה כבר בא לו החסרון אמנם בעמידתו עדיין לא התחיל לחסר ולכן קרבן פסח בא ביום ארבעה עשר בין הערביים שאז הלבנה כמעט בין עלייה וירידתה ואז היה יום צאת ממצרים שהיו אז בשלימתן ועמידתן וכל זה יתבאר לקמן בעניין קרבן פסח בחלק שלישי א״ה ולהיות כי הקרבנו׳ הראשונים שהם חטאת עולה שלמים ואשם מורים על ענייני חטא וגם השלמים עמהם מורה על אדם שלם בלא חטא מה שאין קרבנות אלו על כן הן חלוקין מאלו בדינן כמו שכת׳ הרמב״ם אף על פי שכל הקרבנות כשרים מיום השמיני והלאה אין מקריבין לכתחלה אלא מיום שלשים חוץ מן הבכור והפסח והמעשר שאם רצה להקריבן מיד בשמיני לכתחלה מקרי׳ להיות כי מיום שלשים ואילך אדם יוצא מכלל נפל ומתחיל להיות אדם ואפשר שאז מתחיל רוח יי׳ לפעמו רצה לומר שמתחיל בו קצת השלימות האנושי ולכן מצינו שאין ערך לפחות מבן חדש ולכן ארבע מינין אלו באין דווקא מיום שלשים ואילך שאז יהיה ראוי לחטוא באחת מהנה או להיות שלם בכולן אמנם שלשה מינין האחרים שאין להן שייכו׳ בזה כשרים מיום השמיני והלאה ׃

פרק שלשה עשר

כתב עוד הרמב״ם כל קרבנות צבור זכרים וכן החטאת צבור מן הזכרים והיא באה מן העז ומן הבקר ואין באין מן הכבשים וכל עולת הצבור מן הכבשים ומן הבקר ואין להם עולה מן העז וכל חטאת יחיד מן הנקבה ונאכלת לכהנים ואינה באה מן הבקר חוץ משלשה חטאת חטאת נשיא ונאכלת וחטאת כהן המשיח שהוא פר והוא פר הבא על כל המצות ׳ ופר כהן גדול ביום הכפורים והוא נשרף עד כאן לשונו כבר האריך הרב המורה פרק ששה וארבעים חלק שלישי בתת סבה נאות לחלקי הקרבנות וזה שכל שהחטא היה יותר גדול היה הקרבן יותר פחות ומפני זה היה קרבן עבודה זרה שעירה כי הנקבה פחות׳ מן הזכר ולגדול מעלות מ״ך היה קרבנו שעיר אמנם כהן וצבור שאין קרבנן מצד מעשיהן רק מצד הוראותן קרבנן פרים ובעבודה זרה שעירים ועוד האריך שם בחלקי הקרבנות כמו שכתבתי למעלה פרק תשעה אמנם מה שנראה לי הטעם היות קרבנות הצבור כלם זכרים הוא מבואר ממה שכתבנו שהזכר הוא נגד חלק שכלי שבאדם ויותר הוא מתדבק בצבור מביחיד וכמו שאמרו רבתינו ז״ל שצריך אדם לברך חכם הרזים כשרואה ששים רבוא בני אדם ואף שכשרבי׳ הם השגחת השם יתעלה מתדבק בהן יותר מפרט עד שלזה חשבו רבים מהפלספי׳ שאין השגחה אלא על דרך הכלל וידוע שהשגחה נמשכת אחר השכל וכמו שהאריך בזה הרב המור׳ חלק שלישי פרק ששה עשר ושמנה עשר על כן ראוי להיות קרבן צבור מן הזכר אמנם היות חטאת הצבור מן הבקר ומן העז ולא מן הכבשים ועולה מן הכבשים ומן הבקר ולא מן העז העול׳ בזה כי רוב קרבנות צבור לא באו על חטא ידוע רק הן באין חובה לתמידי׳ ולמוספי׳ ואמרינן פרק קמא דשבועות שהמוספים עקרן באו לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אמנם התמידי׳ היו עולות ולא באו על חטא אלא להורות על חדוש העולם כמו שיתבאר פרק שלישי אם ירצה השם בארוכה בעניין מעשה התמיד וכן עולת המוספים כמו שיתבאר בארוכה וידוע כי טומאת המקדש וקדשיו הוא בא משני פנים או מצד חשבו בעיניו שהוא טהור והוא נקרא העלם טומאת או מצד שאינו חושב המקדש לקדושה והוא העלם מקדש ש ושתיהם פחיתות המדות שאינו מכיר מקומו

שהוא זך בעיניו ומצואתו לא רוחץ   על כן היו
כל המוספים שעירים לחטאת כי העז היתה מכפר
על פחיתות המדות אשר שעירים ירקדו שם כמו
שנתבאר פרק עשירי   ופר העלם דבר היה
מן הבקר שמכפר על פחיתות שלימות גופו והוא
העניין בהעלם דבר שטעו בהוראת׳ להיות שכלן
נקשר בגופן ולא היו שלימים בזה
אמנם הכבש שהוא בא נגד החוטא מצד עשרו
כמו שנתבאר זה לא מצינו בו חטאת צבור והעול׳
שהיא חובה שהיא רומז על חדוש העולם בא מן
הכבש שהוא נגד העושר   כמו שאמרו איזה
עשיר השומח בחלקו   וידוע שזה העשירות
הנמצא בברואים   כמו שאמרו רבותינו ז״ל כל
הברואין לדעתן ובצביונן ובקומתן נבראו וכו׳
רצה לומר שכל אחד בחר במציאתו ובחלקו והוא
דעתו וצביונו   ובאו גם כן מן הבקר נגד שלימות
הגוף שכל אחד מן הנבראי׳ בחר בו והוא קומתו
אמנם בשלימות המדות אין בו
רמז ועל כן לא בא מן העז   אמנם
כל חטאת יחיד הוא בא על חטא   וידוע כי עקר
החטא מן החומר ורובן על ידי עשרו כמו שנאמר
דברים לב וישמן ישורן ויבעט וגו׳   ונאמר ורם לבבך וגו׳
פס ח על כן החטאת בא מן הכבשים או מן העזי׳ שהוא
העושר או על ידי פחיתות מדתיו אבל אינן בא מן
הבקר כי לא עמד בשלימתו וגבורתו להתגבר על
יצרו ונאכלת לכהנים   כמו שכתבתי למעלה
פרק ראשון כי בזה מתכפר החוטא על ידי בושתו
שאמרי׳ עליו זה חטאת פלוני   וכבר אמרו
פרק אלו נאמרי׳ שהחוטא בעבודה זרה מביא
שעירה שהוא ניכר שהוא נקבה הבא׳ חטאת כדי
שיתבייש ויתכפר על ידי זה והוא הדבר אשר
דברתי   אמנם השלשה חטאת
דהיינו חטאת נשיא וחטאת כהן משוח ופר כהן
גדול באו מן הבקר   להורות על מעלתן שאף
שאינן גבורי׳ מצד עצמן מכל מקום הם גבורין
ושלמים גבורי כח עושה דברו מצד שהם ממונים
על כל ישראל וראויה להקרי׳ פר להעלמה חטאן
אמנם בעבודה זרה היה קרבנן שעיר
על כי שהיו עובדים השעירים   כמו שנאמר לא
ויקרא יז יזבחו עוד זבחיהם לשעירים׳   אמנם
היות חטאת נשיא נאכלת   ושאר פרים נשרפים
הסבה מפני שהנשיא ראוי להשפיל עצמו יותר
מאחר לפי שמלך חוטא ברום לבבו   על כן ראוי
לביישו קצת   כמו שאמרו שהמלך כיון שכרע
שוב אינו זוקף   אמנם הכהן הגדול
או המשוח שחטא   ואם קרה לו פעם אחד אינו
רגיל שיחטיא ולכן ראוי לשורפו ביחד כדי שלא
לזכרו עוד   וכת׳ עוד הר״מבם שכל
חטאת צבור נאכלות מלבד שעיר של יום כפורים
שחבירו משתלח ושעירי עבודה זרה הטעם בזה

לפי שבשעירי עבודה זרה אין ראוי לאכול ממנו
דבר רק להחרם אותו כולו מעצם עד בשר יכלה
וכן בשעיר יום כפורים שהוא חבירו של משתלח
שהוא נושא כל עוונות בני ישראל אין ראוי לאכול
ממנו מאומה ״

פרק ארבעה עשר

עוד כתב הר״מבם כל העולות החטאות והאשמו׳
ושני כבשי עצרת נקראו קדשי קדשים   ושלמי
יחיד והפסח והבכור נקראו קדשים קלים   הטעם
לדעתי להורות על מעלת בעלי תשובה ולזה כל
הקרבנות הבאין על החטא שהם חטאת ואשם
ועולו׳ חובה היו נקראין קדשי קדשי׳ ואינן נאכלין
אלא לפנים מן הקלעים לזכרי כהנה בלבד להורו׳
על רוב מעלתן   וכמו שאמרו במקום שבעלי׳
תשובה עומדי׳ אפילה צדיקים גמורים אינן עומדי׳
ולכן לא היה נאכל רק לזכרי׳ כי צריך להיות זכר
תמים גבור נוצח שיוכל לכבוש יצרו   אמנם
עולת נדבה וכבשי עצרת אע״פי שאינן באין על
חט׳ מכל׳ מקו׳ השלמים לרוב מעלתן שרומזי׳ על
שלימות האומ׳ היו גם כן קדשי קדשים וכן העול׳
להיות כולו כליל נקראת גם כן קדשי קדשים ולא
היו נאכלין אלא לכהנים כדי לקנוס החוטא שלא
יאכל קרבנו שמביא על חטאו כי בלא זה היה
בכלל שב אל קיאו חוזר ואוכל מה שהביא על
חטאיו על כן היה ניתן לכהנים מצורף שעל ידי
זה היה טרף ליראי השם יתעלה ולעובדי עבודתיו
גם כי כבר נתבאר שעל ידי הבושה שהחוטא
מקבל׳ על ידי אכילת הכהנים הבשר היה מתכפר
ועוד יתבאר לקמן במעשה החטאת טעם נאות
בזה אם ירצה השם יתעלה   אמנם
שלמים ושאר קרבנות שאינן באין על חטא היו
נקראי׳ קדשים קלים כי קדושתן קלה היו רשאין
לאוכלין בכל מקום תוך החומה   וכבר
ידעת מה שהמשיל שלמה עליו השלום איש רשע
לעיר פרוצה בלא חומה אין מעציר לרוחו ׳
אמנם מי שיש לו חומה סביבו ומותר
לאכול בכל מקום   וכבר כתב בעל
העקדה פרשת נצבים שער מאה שיש שפירשו
אמרו במקום שבעלי תשובה עומדי׳ וכו׳   על
דרך זה כי בעל תשוב׳ אינו רשאי לעמו׳ רק בהיכל
מלך מה שאין כן בצדיק גמור   ולכן היו קרבנות
קדשים קלים נאכלי׳ בכל העיר והוא טעם נפלא
בעיני ״

פרק חמשה עשר

ועוד כתב הר״מבם אלו הן האמורי׳ של שור ועז
החלב המכסה הקרב ויותרת הכבד   ואם הוא מן
הכבשים

הכבשים מוסיף על אלו האליה לעומת העצה יסירנה כו׳ כל זה היו מקריבי׳ מן הקרבן מלבד הדם שהיו נותני׳ על המזבח ׃ כתב הרב המורה בחלק שלישי פרק אחד ושבעים שטעם זריקת הדם למזבח הוא לבטל עבודה זרה מעולם כי הראשונים היו חושבים כי הדם הוא חלק השדים והיו אוכלי׳ הדם ודמו להשתתף בזה עם השדים ומקצתן היו מואסין בו והיו אוכלי׳ על הדם כו׳ כמו שהאריך שם וכתב שלזה הטעם אסרה התורה אכילת הדם ושמו אותו מטהר על המזבח כדי לבטל דעת זה כו׳

וכתב עוד שם סוף הפרק כי היו מקריבי׳ הכשר על המזבח כי הוא היותר אהוב והטוב שבדברים לכח התאווה אשר מבוע׳ הכבד ולכן הקריבו הבשר להתקר׳ אל השם יתעלה ביותר אהוב

וכבר בתבתי עוד טעמים אחרים לעיל פרק ראשון גם הזוהר האריך בפרשת פנחס למה היו מקריבי׳ האמורי׳ כי הם לפרנס מהן הכחות העליונים אשר שמם בשמות ההן ואין לנו עסק בנסתרות כאלו ועל פי כוונתינו אמשוך הדברים ואמר ידוע כי הדם הוא נפש כל בשר ועל ידי הזביחה הדם נפרד ובעל חי מת ׃ ונפרד מצורתו שהוא החיות והתנועה שבו דוגמת הפסד העולם בכללו אשר הקרבן היה דוגמתו כמו שנתבאר במה שעבר

וידוע אחר הפסד בעל חי כל יסוד שב אל יסודו והיסודות נפרדו זה מזה וכל אחד חוזר אל מקומו הטבעי כמו שהאריך הרמ״בם בספר המדע פ״ד ובעל העקידה פרשת זאת הברכה וכת׳ כי זה הוא טעם הקבורה ע״ש ולכן באו אחר הזביחה ארבע מיני העבודו׳ קבלה הולכ׳ זריקה הקטרה כל אחד נגד יסוד אחד ואחר ארבע עבודות אלו היה כבר הקרב׳ מופסד לגמרי כמו שהוא העניין בהפסד יסודות ולהיות כי בכל דבר גשמי יסוד העפר הוא העיקר הנראה בגשם והוא מקבל הצורות והתמונו׳ כי השלשה היסודות האחרים הם קלים ודקים אין מקבלי׳ תמונה ורושם כי אי אפשר לצייר דבר ברוח או מים או אש אלא אם כן יסוד העפר מעורב בהן וכמו שאמרו הכל נברא מן העפר אפילו גלגל חמה שכוונו כי הוא גמי דבר גשמי ולכן עם הזביחה שהוא מורה על הפסד בכלל באו שלשה עבודות בדם שהוא מורה שהשלשה יסודות הדקי׳ חוזרים בהפסד החיות אל יסודן וזה ידוע כי על ידי המיתה החמימות מסתלק מן החי והוא מורה על יסוד האש גם הרוח מסתלק׳ שהוא יסוד האויר וכן הליחות מסתלק שהוא נגד יסוד המים ולא נשאר כי אם הגויה ואף שהרכב׳ היסודות אינן אלא בגוף עצמו ובכל חלקיו והוא עניין המזג אשר מפני נתהווה הגוף מכל מקום להיות ההרכבה אינה ניכרת ונראה בהסתלקות החיות כמו שנסתלקו כול׳ ולכן באו שלשה עבודות בדם נגד אלו שלשה דברים ואחר כך מקריבי׳ האברים והחלב שהוא כדמות יסוד העפר כי החלבים הם עפרים ועקר׳ מיסוד העפר כידוע לכן באו בכל הקרבנות החלבי׳ לקרב׳ וכן האברי׳ הם הדברים העקרים המעמידי׳ בניין הגוף כדמות יסוד העפר שהוא עיקר המעמי׳ יסודות כי הוא מרכז אשר עליו יסובבו כולם ולהיות כי החלב המכסה הקר׳ ויותרת הכבד הם כדמות מחיצה המפסקת בין מעיים העליונים ובין מעיים התחתונים והמעיים התחתונים הם בדמיון עולם השפל ונגדו חצר המשכן שם היו רוחצי׳ הקרביים כמו שכתב רבינו בחיי ובעל העקידה בארוכה לכן באו אלו המחיצות לקרבן כי בעולם השפל ההפסד ניכר

וכת׳ המורה פרק שמונה וארבעים חלק שלישי שחלב הקר׳ משביע ומפסיד העיכל ומוליד הדם קר מדובק ושריפתו יותר ראוי מאכילתו וכן הדם קשה להתעכל הנה בא הקרב׳ מאלו הדברים להורות כי אף על פי שאלו הדברים קשי העיכל מכל מקום נפסדי׳ לבסוף כן העולם בכללו אף על פי שעיכולו קשה ואינו בטבעו להתעכל ולהפסד מכל מקו׳ יהיה מוכרח להתעכל ולהפסד כדמות הקרבן ועכ״ היה הקרבן מורה עליו בכלל ובפרט קבלת הדם נגד יסוד האויר כי רוח החיוני נקשר בדם ומקבלו ההולכה נגד יסוד האש כי החמימו׳ נפעל מן התנועה והגלגלי׳ בתנועת׳ גורמי׳ יסוד האש ועל ידי תנועת׳ נתהוה כמו שזכר הפילוסוף בסבות היסודות הזריקה נגד המים כמו שמצינו בה זריקה שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים והקטרה נגד יסוד העפר ואפשר כי כל זה יהיה בהפסד העולם כי אי אפשר מבלתי שיפסד הכלל תחלה ויפרדו החלקי׳ זה מזה ויתערבו ביחד כמו שהיה בתחלת הבריאה שנאמר בה והארץ היתה תהו ובהו וחושך וגו׳ שביאר בעל העקידה בארוכה שבא המקרא להורות שהיתה הארץ עם היסודו׳ מעורבי׳ בלתי סדר טבעי עד שהאיר השם יתעל׳ המציאות וכאשר בא פן ילך ומה שנמצא אחרון אחרון נפסד תחלה ולכן בא בקרבן תחלה הפסד הכלל ואחר כך הפסד החלקים לבסוף ולא נשאר רק הדשן שהוא דמות החומר הראשון והיה נבלע בקרקע בדרך נס עד שלא נשאר מן הקרבן מאומה כמו שנתבאר הנה זאת הקרנוהו כן היא שמענה ואתה דע לך ונתחיל בדברים אחרים המצטרכים לבאר כפי כוונת המאמר ׃

בראשית א

פרק

פרק ששה עשר

עניין הנסכים המקובלים דברו בהן סתומות
והוא מבואר בספריהם ולפרש הנגלה באתי
והנה הרב המורה כתב חלק שלישי פרק ששה
וארבעים וזה לשונו הקרבת היין אני נבוך בו
עד היום איך צוה להקריבו וכבר היו עובדי עבודה
זרה מקריבי' אותו ולא נראה לי בו טעם אבל זולתי
נתן בו טעם שאמר כי הטוב שמדברי' לכח התאו'
אשר מבוע' הכבד הו' הבשר והטוב שבדברי' לכח
החיוני' אשר מבוע' הלב הוא היין וכן הכח אשר
מבוע המוח והיא הנפשות יערב לו הניגון בכלים
ומפני זה התקרב כל כח אל השם יתעלה בנאהב
שבדברים לו והיה הקרבן בשר ויין ושמע השיר
עד כאן לשונו והרב בעל העקידה
האריך בפרשת כי תשא שער שנים וחמשים
בדברים ממשליים לבא אל כוונתו כאשר יחפוץ
וכת' לבסוף וזה לשונו ונאמר מוסיף על מה
שאמרנו בהיות מחזיקי' טובה עם
הקרבנות והנכסים על המחייה ועל הכלכלה
התמידין שמקבלי' מן השם יתעלה מוסיף על זו
הכוונה בהן להקרי' דוגמת עצמן בכל חלקיהן כי
על כן באו שלשה מינין הקרבן ומנחתו ונסכו
וזה כי המקריב שם את עצמו בשלשה חלקיו
הקרבן הבעל חי רמוז אל הקרבת סוגו הכולל
שהוא החי המנחה הוא סולת חטים שהוא מאכל
המדבר לבד שהוא ההבדל המיוחד לכל מין האד'
ושני עדים יוכיחו האחד עומר שעורים הנקרבת
ממחרת הפסח לרמוז שעדיין לא באו לכלל
אנשים עד סוף הספירה שמקריבי' שתי הלחם מן
החטים והשני קרבן סוטה שבא מן השעורים
וכמו שאמרו היא עשאת מעשה בהמה
וכו' והיין הוא לרמוז על שלימות הנקנה אל
האדם המיוחד שהוא הבדל האד' האמיתי הישראלי
כו' עד והיין באמת כך עניינו כי יש תחתיו
הבוסר שברכתו בורא פרי האדמה והוא סוג כולל
ואחריו הענבים בורא פרי העץ שהוא הבדל
מינו ואחריו בורא פרי הגפן שהוא שלימתו
המיוחד ולכן דמו הנביאים האומה הישראלי אל
כרם הגפן בכל מקום והנה עם זה יהיה היין
רמז אל שלימו' האחרון הנקנה באדם אחר הבדלו
הכולל והוא מה שנקנה לו מהיות הסולת בלול
בשמן כי כשכח הדברי' יתעסק בשמן זית זך
למאור יגיעי אליו השלמות ההוא הנאצל מבלי
ספק ויאמר שיקריבו כן שני פעמים ביום כדרך
הסעודות כו' עוד כתב שער שבעה ושבעים
ששיער בלילת השמן שיהיה לכל עשרון סולת
רביעי' ההין שמן וכן במדות המנחות שלשה
עשרונים לפר שני עשרונים לאיל עשרון לכבש
ומהיין חצי ההין לפר ושלישי' ההין לאיל ורביעית
ההין לכבש והוא רמז נפלא להשערת הכחות
והלימודים והמעשים אשר יגיעו מכל אחד מהם
שלא יצאו כאשר נזדמן או בעניינים בלתי שומרי'
הגבלת' כו' הנה נלאה לתת טעם
בפרטי הנסכי' לפי דרכו אלא שכת' שהם משוערי'
ומוגבלי' בלי השגה אנושית למה היה כאן עשרון
וכאן שני עשרון או שלשה וכן ביין הנחלק
לחצי ההין ושלישית ולרביעית והאמת אתו שכל
זה הגבלת אלהי אך כאשר יתבאר אם ירצ' השם
יתעלה לפי דרכינו וזה כי כבר בארנו עניין
הקרבן שהיה מורה על חדוש העולם על ידי הפסדו
בדרך שנתבאר והנה זה הכל היה על
גבי המזבח הנזכר כי ממנו נתהווה הכל ואליו
ישובו כמו שנאמר ואני ראשון ואני אחרון ודי ישעיה מד
למשכילים היודעים בסתרי הקבלה ולכן היה
הקרבת הקרב' והפסדו על גבי המזבח על ידי האש
כי אש אכלה הוא ולהיות כי ממנו
יצא כל דבר לפעול והמזבח משפיע לעול' השכלי'
ומשם לגלגלי' ומשם לתחתונים על כן בא נסוך
היין אצל הקרבן להורות על ההשפע היורדת
מן המזבח לתחתונים וההשפע' נקרא בפי החכמי'
יין כמו שנאמר הביאוני אל בית היין ואמר שיר השירים ב
כי טובים דודיך מיין ונוכל לומר בדרך המשלי
בדרך שדרך בו הרב בעל העקדה כי כמו
שמצינו ביין שלשה ברכות זו למעלה מזו והם
בוסר ענבים ויין כן נמשך מלמעלה שלשה חלקי'
העולם זה למעלה מזה הבוסר הוא כדמות העולם
השפל שהוא בוסר אינו נגמר פריו עד שמשלים
נפש האדם שהוא גמר הפרי ותכלי' העולם השפל
ולכן מברכים עליו בורא פרי האדמ' והם כל דיירא
ארעא. והענבים דוגמא עולם הגלגלי'
שהם עגולים כענבה זו ולכן מברכים בורא
פרי העץ שהוא עץ החיים אשר בתוך הגן שאמרו
עליו שהיה מהלכו חמש מאות שנה וכל מימי
בראשית מתפלגין תחתיו כמו שבאר
המורה חלק שני פרק שלשים והיין נגד עולם
השכלי הנקרא יין כמו שכתב בשם בעל
העקדה שהחכמה נמשל ליין וכמו שאמר
שלמה שתו ביין מסכתי וגו' ולכן מברכים משלי ט
עליו בורא פרי הגפן כי כנסת ישראל נמשלו
לגפן כידוע ממדרשם ז"ל והמשכיל יבין.
ועוד נוסף בא הנסוך מיין כאשר
נודע למקובלים כי היין הוא נגד מדות המזבח
ולכן בא רמז ההשפע' מיין ודע והבן כי
המזבח היה יושב ברומו של עולם ואין לך בעול'
השפל דבר שהיה גבוהה ממנו מלבד בניין הבית
המסבבו וזה כי הר הבית היה בראש ההרים
כמו שדרשו ז"ל פרק עשרה יוחסין כי
המקדש היה גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל
גבוה מכל הארצות שנאמר וקמת ועלית וגו' דברים
וכבר

וכבר כת' הרמב"ם פרק ששה מהלכו' בית הבחיר
ועזרת כהנים והמזבח והאולם היה במישור ההר
ומשם מלמעל' עד ההיכל לא היה רק שנים עשר
מעלות כל מעלה חצי אמה כמו שנתבאר אם
כן המזבח שהיה גובהו עשרה אמה היה יותר
גבוה מראש ההר והוא רומו של עולם ולכן
כשהיה מנסכין היין עליו היה יורד למטה והגיע
לארץ שהוא ישוב העולם השפל ואף על פי
דמחשבון של מעלות הר הבית שכתבתי חלק
ראשון פרק עשרה משם הרמב"ם וכדבריו הוא
פרק קמא דיומא נראה דהיה מקום יותר גבוה
בארץ ישראל מראש המזבח דהרי אמרינן
פרק אמר להן הממונה אמר אביי עין עוטם
גבוהה מקרקע עזרה עשרים ושלשה וכו'
ופירש שם רש"י מעין עוטם באין המים לגג בית
הפרוה שעליו היה בית הטבילה והיה גבוה אות'
הלשכה עשרים אמה ורום המקום שלשה אמות
כמבואר שם בגמרא ומאחר שמעין עוטם
באו המים לשם על כרחו גבהו כ"ג אמות יותר
מקרקע עזרה שבה היה לשכת בית הפרוה בנויי
ועד קרקעו' המזבח לא היה רק שמונה אמות וחצי
כמבואר לעיל ממדות המעלות שהן מן העזרה עד
מקום המזבח והמזבח היה גבוהה עשרה אמות
אם כן עין עוטם היה הרבה גבוהה ממנו
וכן פירש שם ר"שי ביומא שעין עיטם הוא היה
המקום היותר גבוה שבעולם וכן אמרינן
בזבחים סבר למבנייה לבית המקדש בעין עיטם
אמרי נחתי פורת' דכתיב בין כתיפיו שכן
דשמעינן מיניה דהיא יותר גבוה מן הכל
וכן הוא בירושלמא דשקלים מכל מקום נראה
כדי ליישב טעם הנסכי' בדרך שנתבאר כי המזבח
היה יותר גבוה כי אף על פי שעין עיטם היה יותר
גבוה מלשכת בית הפרוה שלשה ועשרים אמות
מכל מקום מקרקעי' העזרה לא היה גבוה כל כך
דלשכת בית הפרוה היה מחילה תחת הקרקע
כמו שכתו' הארוך והביאו התוספו' פ' אמר להם
הממונה זהו הנראה לי בטעם כלל הנסוך
אמנם פרטים יתבארו בפרק אשר
לפנינו ״

פרק ששה עשר

כתב הרמב"ם פרק שני מה' מעשה קרבנות
ויתנסך היין על גבי המזבח ואין נותנין אותו על
גבי האש אלא מגביה ידו ויוצק על היסוד והוא
יורד לשיתן עד כאן לשון הטעם להיות
כי עקר ההשפע היא מן היסוד והוא הנותן שפע
במזבח היה הנסוך על היסוד כפי דעת הרמ"בם
ז"ל אמנם פרק לולב וערב'
לא משמע שהיה מנסך על גבי היסוד רק שני

ספלים היו לו לקרן דרומית מערבית שבהן היו
מנסכין היין והמים וכן כתב
הראב"ד בהשגות ולפי זה הרמז היה בקרן דרומי'
מערבית להמשיך חוט של חסד מן הדרום למער'
ומשם מקבל המזבח ההשפע וכמו שנאמר
תהלים פט עולם °חסד יבנה וכמו שיתבאר לקמן פרק
חמשה ועשרים והעניין על פי שני הדעות שוה
כי הרמז שמן המזבח היה יורד השפע והברכה
כטל חרמון שיור' על הררי ציון והיה משוער בכח
אלהי' להיות חצי ההין לפר ושלישית
ההין לאיל ורביעית ההין לכבש כי המקרי' קרבן
בין שהיה מקריבו על חטא שעבר או שמקריבו
בדרך נדבה בא להודות ולהלל ליי' כי הוא הנותן
לו כח לעשות היל על דרך שאמר דוד המלך
עליו השלום כי °מידיך וגו' ושאין ראוי להתפאר
בשום שלימות זולתי בעבודת השם יתעלה ׳
ירמיה ט וכמו שנאמר אל °יתהלל חכם בחכמתו וגו'
שנגד אלו השלשה שלמיות המוזכרים בפסוק
ההוא באו שלשה חלקי הקרבן וכמו שנתבאר
למעלה פרק עשירי ולכן המקרי' פר היה
מודה ששלימות הגבורה המרומז בפר הוא הבל
מאחר שיפסיד העולם לבסוף כדמות
הקרבן ולכן מחוייב האדם לעבוד השם
יתעלה שברא העולם מאין והוא טעם הקרבן
שאדם מקריב בדרך שנתבאר ולכן בא
חצי ההין לפר להורות כי עקר הגבורה היא בחצי
הין כי הוא שלימות הנתלה בגופו שהוא ששה
קצוות שהם בכל גשם שגדרו אורך ורחב וקומה
וחצי ההין הוא ששה לוגין ועקר השלימות ההוא
בעבודת השם יתעלה לנצח יצרו הרע שהוא חצין
של אדם וכמו שאמרו איזהו גבור הכובש את
יצרו ונקרא הין מלשון הן והוא ההן הנזכר
בראשית ג בתהלה בתורה שנאמ' הן האדם היה כאחד ממנו
לדעת טוב ורע וכבר נתבאר חלק
ראשו' פרק שלישי כי מלת הן מורה על עניין
התיחדות איזה דבר במה שהוא עליו ולכן
האדם שהיה יחיד בעולמו נזכר עליו מדת ההין
כ"א נשלמו בו עשרה דברים שהם כחותיו החצוני'
והפנמיים שהם עשרה כמו שכתב
העקדה ריש כי תשא נתייחד במדתו בעולמו
וראוי לקראו הין והן שלו צדק והיו נסכי העז והכב'
רביעית ההין שהן שלשה לוגין להיות
העושר שמורה עליו הכבש וכל מדה שנרמזת
בעז הם נחלקים לשלשה יתרון וחסרון והמצוע
ובכל אחד יוכל לעבוד בוראו ושלשה לוגין הם
שמונה עשר ביצים כי זהו עקר חיותו והלקו
במציאות כי אמרו רבותינו ז"ל איזהו עשיר
השומח בחלקו והלקו הוא מדריגתו בעשרו
ובמציאתו על פני האדמה וכמו שאמרו
רבותנו ז"ל כל מה שנברא בצביונו ובדעתו נברא

איכה ג וכמו שנתבאר למעלה ונאמר מה יתאונן אדם
חי ודרשו ז"ל די לו החיים שנתתי לו ולזה
היו י"ח ביצים והוא מניין החי׳ ואולם
האיל היו נסכיו שלישית ההין שהיא ארבע לוגין
באשר כבר נתבאר כי קרבן האיל היה מורה על
שלימות הכבוד שרודף האדם אשר הוא להבל
דמה ובזכרו שהוא מארבע יסודות ולבסוף ישוב
אל עפרו וכמו שנאמר כי עפר אתה ואל עפר
תשוב לא יתאווה למותרות הכבוד
ולהיות האדם בן ששה קצוות ובכל אחד ארבע
יסודות בא הנסוך ארבע לוגין שהם ארבע
ועשרים בצים ובא הרמז בבצים כי לסוף ישוב
לעפרו וינחמנו קרביו בבצים ועדשים העגולים
כגלגל כי הוא גלגל החוזר בעולם זהו שראיתי
לבאר הטעם נסכי היין אמנם נסכי
המים בחג יתבאר לקמן חלק שלישי בענייני
קרבנות החלק שלישי אם ירצה
השם יתעלה׃

פרק שמונה עשר

מנחת הנסכים היתה שלשה עשרוני׳ לפר ושני
עשרונים לאיל עשרון לכבש והסולת היה בלול׳
בשמן להורות על המעשים הטובים שסגלו בהן
האבות כי כבר כתבנו פרק שביעי
ופרק אחד עשר על פי מדרשם ז"ל כי הקרבנות
באו נגד האבות ולכן באו המנחות והשמן עמהם
להורות על המעשים הטובי׳ שלהן והוא הנמשל
לשמן כמו שאמר החכם טוב שם משמן הטוב
וכבר אמרו רבותינו ז"ל מה שמן
עולה על שאר משקין ואינו מתערב עמהם כך
הם ישראל שמן עולה על הכל ואינן מתערבים
באומות וכבר כתבתי למעלה
חלק שני פרק ששה בעניין קרבנות הנשיאים כי
הקמח היה מורה על עצמיים הפרדיים שהאמינו
בו הראשונים ועל ידן באו לכלל אמונת חדוש
העול׳ כי לא נשלמה בימיהם הפילוסופיא הטבעית
ולכן היה הקמח בלול בשמן כי על ידי העצמיים
הפרדיים האלו עמדו על המעשים הגיאותים
ולהיות כי כל אדם צריך לבקש ולהתפלל
בזכות האבות הראשוני׳ כמו שעשה משה רבינו
שמות לב עליו השלום בתפלתו שנאמר זכור לאברהם
וגו׳׳ אף קרבן נדבה צריך להאמין ולהורות
שכל השפע והטוב היורד מלמעלה יורד בזכותן
ועל כן המצוה בכל קרבן הן חובה הן נדבה
להקרי׳ עם הקרבן שמורה על ח"ה כאשר נתבאר
מנחת נסכים והוא רומז כי בזכות האבות נברא
העולם ונתחדש על כן בא בכל קרבן מנחת נסכי׳
וכבר כתבתי למעלה כי הפר נגד אברהם איל
נגד יצחק כבש נגד יעקב שעיר נגד יוסף על כן
בא עם הפר שלשה עשרונים נגד אברהם כי עד
ימיו נמנו שלשה עשיריות וכולן היו בלולין בשמן
הטוב אמרו עשרה דורות מאדם ועד נח
ועשרה דורות מנח עד אברהם ועשרה נסיונות
הרי שלשה עשרונים לפר שני עשרונים לאיל
נגד עשרה ברכות שבירך יצחק את יעקב וכולן
היו מצד השמן הטוב ואלו הן עשרה ברכות מטל
השמים אחד משמני הארץ שני רוב דגן שלישי
ותירוש רביעי יעבדוך עמים חמשה וישתחוו לך
לאומים ששה הווי גביר לאחיך שבעה וישתחוו
לך בני אמך שמונה אורריך ארור תשעה
ומברכיך ברוך הרי עשרה וכן ייסד הפיי׳
בשחרית של ראש השנה מברך גביר בעשר׳
ועשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות
ואיל אחד מהן הרי לך עשרה ברכות ועשרה
דברים שנבראו בשבת בין השמשות והם שני
עשרונים לאיל ומאחר שבא לידינו נימא
ביה מלתא אמרו רבותינו ז"ל עשרה
דברים נבראו בשבת בין השמשות ואלו הן כו׳ עד
שמונו פי האתון׳ והנה הרב המורה
כתב פרק שלשה וארבעים חלק שני שהיה
במראה הנבואה וכן כתב הרלב"ג פרשת
בלק והנה רבים פקפקו עליו מזה המאמר וחשבו
בזה מקום להתגדר בו שהרי אמרו כאן שפי
האתון נברא במעשה בראשית ואיך יאמר הרב
והנמשכים אחריו שהיה במראה הנבואה
ואני אמר ליישב דעת הרב ולמצא לו
עזר ממאמר עצמו שהקשו עליו כי יש להקשות
מאי שנא נסים אלו שמנו שנברא בששה ימי
בראשית יותר משאר ניסים ואלו רצו לסלק
שינוי רצון מהשם יתעלה כמו שכתב
בעל העקדה פרשת וירא בשם הרמב"ן
וכתב כן בעל הפרדס בפירש אגדה זו די להם
לזכור נסים אלו גבי שאר נסים שעלו הרצון בהן
מששה ימי בראשי׳ וכמו שדרשו בבראשי׳
רבה וישב הים לאיתנו לתנאו הראשון כו׳
וכמו שהביאו הרב המורה ובעל
העקידה ולכן נראו שכוונו שאלו עשרה דברים
הם דברים טבעיים כשאר דברים הברואים ואלו
היה פי האתון כפשוטו היה דבר נסיי ולא דבר
טבעיי לכן אמרו שנבראו בין השמשות שהוא
ספק יום וספק לילה של יום השביעי
וידוע שכל מה שנברא בששה ימי בראשית היה
חדש לא היה נברא בדרך הטבע ומיום השביעי
והלאה היה העולם מתנהג כפי הטבע הנוהג
והנה הנברא בין השמשות של ערב שבת הוא
ספק אם הוא מכלל הנבראים בששה ימי הבריאה
או אם הוא ממה שנברא מיום שבעה והלאה
שהרי אותו העת היא ספק יום ששי או ליל שביעי
ולכן מנו דברים אלו ואף על פי שנראה דבר נסיי

יש לומר בהן שהוא דבר טבעי והוא הספק מאחר
שיש לפקפק בנסים אלו שהן דברים טבעיי׳ ולכן
מנו נסים אלו פי האתון הוא טבעי לדעת המורה
מאחר שהיה במחזה וכן הלוחות והמכת׳
הן דברים טבעיי׳ לדעת המורה כמו שבאר זה
היטב חלק ראשון פרק ששה ושבעים בעניין
הלוחות גם אילו של יצחק אינו יוצא מגדר הטבע
גם פי הארץ הוא נמצא לפעמים בטבע בקיעת
הארץ על ידי הרעש הגדול ואף כי על ידי משה
היה דבר נסיי כמו שאמר אם בריאה יברא יי׳ מכל
מקום לנגד הרואים לא היה ניכר הנס מאחר
שלפעמים הוא בטבע כדאמרינן
פרק במה מדליקין יתיב רבי גמליאל ודרש
עתידה אשה שתלד בכל יום לגלג עליו אותו
תלמיד אמר ליה והא כתיב אין כל חדש תחת
השמש אמר ליה בא ואראה דוגמתו וכו׳
גם הקשת הוא דבר טבעי כמו שנודע מדברי
הפילוסופיא והסכימו עמהם חכמי ישראל כמו
שהאריך בזה בעל העקדה פרשת נח׳ גם
המטה והשמיר הם דברים טבעיים ופי הבאר
אפשר שגם כן הוא דבר טבעי כמו
שכתב האיפודי פרק תשעה ועשרים חלק שלישי
מספר המורה כ״ש שלנגד הרואים היה דבר
טבעי כי כן דרך המים לצאת מן הצורים והוא
מקום הויית הנהרות והגרת המים וזחילתן הוא
מנהג העולם ולכן אפשר לחשוב בזה סדר טבעי
אף לפי מדרש חכמים ז״ל שהבאר היה מתגלגל
עמהם בכל מקום׳ ועניין המן אף
שהוא דבר נסיי שאין למעלה ממנו מכל מקום
מאחר שהיה מאודיי והיה נמשך זמן רב שב בעיני
הבריות דבר טבעי כי כל דבר שזמנו ארוך אין
חדוש בעיני הבריות ובפרט לאותו שנלדו במדבר
שחשבו עניין המן דבר טבעי וכן כת׳
בעל העקדה פרש׳ המן כי חשבו עניין המן לדבר
טבעי׳ כי לא ידעו מה הוא ולכן אמרו בסוף
מאמר זה יש אומרים אף אילו של יצחק ויש
אומרים אף צבת בצבת ויש אומרים אף קברו
של משה רבינו עליו השלום ומערה שעמד בהן
משה ואליהו שכל דברים אלו דברים טבעיים
והנה על כרחינו צריכי׳ לומר מה
שכתבתי בזה שהרי בפרקי ר״א ריש פרק תשעה
עשר כתב גם כן שאלו עשרה דברים נבראו בין
השמשות בערב שבת ובפרק שלישי כת׳
שהמן והמטה והקשת והכת׳ והמכת׳ נברא ביום
שני ובדרך שנתבאר הותר הספק ומבואר
למשכיל׳ ונשוב לדברינו׳ עשרון
לכבש נגד יעקב ויוסף שכל ישראל נקראו על
שמן שנאמר נוהג כצאן יוסף ונקראו ישראל
על שם ישראל סבא והם קבלו עשרון אחד
שקבלו עשרת הדברות והם עשרון ומצאתי
לרבינו בחיי שכת׳ פרשת פנחס שכתב שזהו
טעם הנסכי׳ חצי ההין לפר כי חצי ההין הוא ששה
לוגין יהיה לפר כי בששה שעות מן היום כחום
היום באו אליו המלאכים ורץ אל הבקר ושלישי׳
ההין הוא ארבע לוגין לאיל נגד יצחק שהוקרב
בארבע שעות ביום ורביעית ההין הוא שלשה
לוגין הוא שמנה עשר בצים לכבש נגד יעקב
שהתפלל שמונה עשרה ברכות שנאמר ויפגע בראשית כח
במקום וגו׳ ואתה תחזה
כי כוונתי לדעת החכם אבל בדרך אחרת יותר
מכוון לדעתי׳

פרק תשעה עשר

הסולת היה בלול בשמן בשעור היין רביעי׳ שמן
לעשרון סולת ושלישית ההין לשני עשרונים
וחצי ההין לשלשת עשרונים והכל היה הלכה
למשה מסני ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסול
כמו שכתו׳ הרמב״ם פ״ב מהלכות מעשה הקרבנו׳
והכל בא בטעם וסדר נכון כמו שאמרנו למעלה
בשעור היין שהיה בשעור השמן׳
ועתה דע לך כי אין חסרון מצד הנותן והמשפיע
למעלה ואין פעולת הנבדל בזמן בלתי זמן מצדו
רק מצד המקבלים ישתנה וכמו
שבאר הרב המורה חלק שני פרק שנים עשר
והאריך בזה׳ וידוע כי ההשפע׳ היורד׳
מלמעלה נמשל לשמן שנאמר בשמן הטוב תהלים קלג
היורד על הזקן זקן אהרן וגו׳׳ ולכן היה
הסולת שהוא דוגמת בני אדם הכשרים והנקיים
מכל פסולות כדמות הסולת הנקי בלול בשמן כי
ההשפעה היתה יורדת עליו מלמעלה כפי הכנתו
מלמטה והנה היין והשמן דרך אחד ושעור
אחד להן רק כי היין היה מורה שחסד אל כל היום
מוכן תמיד ואף כי אין בוללין אותו בשום דבר
ואין מכין אליו מלמטה מכל מקום עולם
בחסד יבנה ומקיים העולם בחסדו עד שלא יפסיד
העולם בכללו אמנם להשגיח
בפרטות צריך הכנה מלמטה והוא הקמח והסול׳
ואז השמן יורד עליו מלמעלה להשלימו בכל מה
שראוי לו ואז מן היין נעשה שמן כי מעלה
ומדליק נרו למעלה כמו השמן שדולקי׳
בו הנר וזה טעם אמרם בתענית
במעשה דרבי חנניא בן דוסא שאמר מי שאמר
לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק רצה לומר
מי שנתן טובתו לצדיק הנמשל לשמן כך יאמר
לחומץ שנמשל לרשע כמו שאמר חומץ בן יין
וידליק רוצה לומר יקבל חרטתו וישפיע עליו
מטובו ואמר זה לדעתי על מה שאמר
שנתחלף לבתו כד של שמן בכד של חומץ רצה
לומ׳ שעשתה איזה מעשה שלא היה ראוי ופתח
בתשובה

בתשובה ובקש עליה רחמי׳ שחופץ שלה תדליק וכן היה עד שהדליקו מאותו נר להבדלה אמרו כן על דרך משל שנתקרבו מעשיה והשגגות נעשן לה כזכיות עד שאחרים לקחו ממנו מוסר והדליקו נירות להבדיל בין טמא לטהר׳

ונחזור לדברינו ונאמר שאפשר היין והשמן הבאים בנסכים הם שני מיני שמירה והשגחה שאדם מושגח בהם מלמעלה האחד בכלל והשני בפרט לכן היין לא היה נכלל בסולת כי היה עומד בפני עצמו אמנם עניין השמן היה לו מקום לחול עליו והוא הסולת שנכלל בו בדרך שנתבאר וקרובים דברים אלו להיות אחדים עם מה שכבר נתבאר׃

פרק עשרים

בעניין חלקי דיני נסכים כתב הרמב״ם פרק שני מהלכות מעשה הקרבנות כי הסולת עם השמן נקרא מנחת נסכים והטעם כי הוא מורה על מעשים המעולים שיעשה האדם ותי בחן ובהן יכין עצמו שירד עליו השמן מלמעל׳ והוא המנחה שיתנסך עליו השפע הנקרא נסכים כמו שנתבאר פרק שבעה עשר וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה בטעם המנחות שאדם מקריב קרבנו מהם׃ וכתב הרמב״ם שהיתה מנחת נסכים נשרפת על גבי מזבח החיצון על האש וכבר כתבתי עניין המזבח והאש שעליו כי ממנו נתהווה הכל ואליו ישוב הכל מה שאין כן ביין שהיה נשפך על יסוד והיה יורד לשיתין מטעם שנתבאר

וכת׳ עוד כי אין מנחת נסכי׳ אלא לעולה ושלמי׳ אבל לא לחטאת ואשם או לעוף והטעם מבואר כי להיות עניין מנחת נסכים באין להורו׳ על מעשה הטוב שגורם שירד השפע עליו מלמעל׳ על כן לא באו מנחת נסכים רק בשלמים ועולה שאינן באין על החטא ואף כי העולה באה על חטא המחשבה מכל מקום מאחר שלא חטא במעשה אינו נחשוב לו לעון ולכן לא בא׳ בעופות להיות עניניה ושיעורה נקשר בעניין האמות בדרך שנתבאר למעלה ועל כן העופות שאין להן דוגמא באבות אין להם נסכים אמנם חטא מצורע ואשמו שאינן באין על חטא ויסורי׳ שלו ממרקי׳ עונותיו אשר גרמו לו הצרעת ואחר כך כאשר נרפא מצרעתו הוא נקי בלא עון על כן באין עם חטאתו נסכים ואף בבהמות לא באין נסכין אלא דברים הבאים בנדר ונדבה לאפוקי בכור ופסח ומעשר מאחר שאינן באין בנדר ובנדבה אין נסכים מקום בעניין שלהם וזה כי ההשפעה שיורדת מלמעלה אינה אלא נדבה בלבד כי אינו רק חסד גמור ורצון נדבתו לבד ואינו מחוייב דבר כמו

איוב לה שנאמר אם תצדק מה תתן לי וגו׳

ודע כי כתב הרמב״ם שאם הוסיף או פחת בשיעו׳ הנסכים פסול מלבד מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העומר שהנסכים שלו שני עשרונים בלול בשלישית ההין שמן ואף על פי שכפל סלתו לא נכפל יינו אלא יין לנסך רביעית ההין והטעם כי יום הנפת העומר הוא יום מחרו׳ הפסח שבו יצאו ישראל ממצרים ונתהוו לעם ונתוסף להם אז עו׳ עשרון אחד והם עשרה נסים שארעו לאבותינו על הים ולכן באי׳ שני עשרונים עם הכבש שהוא כנגד יעקב ויוסף ששניהם נקראים כבש עשרון נגד כל אחד מהן כמו שנתבאר לעיל פרק תשעה עשר וידוע מדרשם ז״ל שאמרו שלא נקרע הים אלא בזכות יוסף

תהלים קיד שנאמר הים ראה וינס ושם נאמר וינס ההוצה ולכן ביום שהוא תחלת הליכתן במדבר ושעל ידי זה נקרא להם הים נתוסף להם עשרון נגד יוסף והיו שני עשרונים עם הכבש והיה שמנו שלישית ההין כנסכי האיל והיה מן הראוי להיו׳ חצי היין רביעית לכל עשרון כמו שהוא נסכי כבש רק הניח להם נסכי האיל שהוא שלישית ההין כי עדיין ביום ההוא לא היו שלמים לגמרי כי היה מתחילת צאתם ממצרים שהיו מורגלים עדיין במעשה מצרים וגברו עליהן הכחות החומריות ומטעם זה בא קרבן העומר מן השעורי׳ שהוא מאכל בהמה כמו שבאר בעל העקידה על כן הניח נסכי האיל שלישית ההין שהוא מורה על כחות חומריות ושעתידים לפסוף בדרך שנתבאר לעיל פרק שבעה עשר׃

אמנם נסך היין לא נתוסף כי ההשגחה המינית היא בכל הפעמים בשוה אין להוסיף ואין לגרוע׃ המקרי׳ פלגוס מביא נסכי האיל וזהו כי היתר פוסל כמו החסר ולזה כל שהוא למעלה מן הכבש יצא מגדרו ואינו בשלימות שמורה עליו הכבש ונתגבר עליו הכח החומרי שמורה עליו האיל ועל כן מביא נסכי איל עוד כתב הרמ״בם כשמודדין העשרונים אין מודדין אלא כל עשרו׳ בפני עצמו להורות על מה שנתבאר כי כל עשרון היה מורה על עניין בפני עצמו׃ אין הנסכי׳ מעכבי׳ הקרבן׃ כי לכל אחד כוונה בפני עצמו בדרך שנתבאר׃ אין מביאי׳ נסכים אלא מן החולין שהוא ממונו של אדם וברשותו לעשות בו מה שירצה ואם יעשה בו הטוב ראוי שיושפע מן השמי׳ והוא עניין הנסכי׳ ודע כי כל ההשפעה והשגחות הרמוזים בעניין הנסכי׳ אינו אלא כימים שהעולם במנהגו נוהג בדרך הטבע ואף אם עין יי׳ אל יראיו מכל מקום אינו אלא בדרך הטבע אמנם

אינו

אינו בנגלה שישתנה בערו סדרי בראשית • אמנם בזמן הגאולה שיבא במהרה בימינו ישתנו הדברים ויתרצ' ההשגחה והשפעה וישתנו דיני נסכים ולזה כת' הרמ"בם שעניני הנסכי' האמורים ביחזקאל הם קרבני מלואים שיהיו לעתיד והם קרבנות שאינה נהגין לדורות וכן הוא בגמרא פרק התכלת והטעם מה שאמרנו •

פרק אחד ועשרים

הגוים אין מקריבי' רק קרבן עולה הבאה בנדר ובנדבה אבל לא שאר קרבנות והטעם בזה כי אין לקבל ממנו קרבן שאינו בא בנדר ובנדב' כי הוא כמקר' חולין לעזרה מאחר שאינו מצוה בדבר וידוע שאסור להקרי' חולין לעזרה

והטעם מבואר על פי דרכינו כי כל הברואים שנבראו שהקרבן דוגמתו הם ברואים לתכלית

משלי יו מה כמו שנאמר כל פועל יי' למעניהו ואם כן הכל קדוש ומקודש מאחר שבכל נראה כבוד וקדשת השם יתעלה כמו שנאמר מלא

ישעיה ו כל הארץ כבודו ועל כן אין להקרי' דבר חול במקום קדוש אמנם דבר הבאה בנדר ובנדבה מותר להקריבו מאחר שהוא בנדר בא הרי הוא כמקדישו מעכשיו •

ואמנם אף בזה אינו מקריב אלא עולות להיות כי שאר הקרבנו' כגון שלמים המורי' על שלימו' האדם כמו שנתבאר אין ראוי להקריבו באשר כי הוא אינו שלם ולזאת הסבה אין קרבן הגוי טעון נסכים באשר נתבאר עניין נסכים שמורה על שלימות האומה ישראלי' ואבותיהם וכן אין הגוי מקריב מנחת נדבה רק בהמה או עוף

כמו שכת' הרמ"בם פרק שלישי מהלכות הקרבנו' והוא דבר נאות לכוונתינו וזה כבר כתב המורה חלק ראשון פרק שנים ושבעים שהמדבר' נטו מסברת פילוסופי' שלא לתת לשום דבר טבע קיים כדי להחזיק אמונת חדוש העולם ושלא יאמרו העולם כמנהגו נוהג ושהוא קדמון ולכן הניחו סברת העצמיים הפרדיים אשר עקר חכמה הדברים בנויים עליה כדי שלא לתת שום טבע קיים לשום דבר שבעולם ושעל ידי זה עמדו על אמונת החדוש כמו שהאריך שם הרב בזה ומעתה אומר בהיות כי הגוי' אינן מאמינים חדוש העולם על אמיתתו ולכן אין ראוי להן להקריב מנחת הקמח שהוא דוגמת העצמיים הפרדיים כמו שבארתי למעלה

ואבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה בטעמי המנחות מאחר שלא עמדו על סודו אמנם מקריבי' בעלי חיים שהם מורים על הנהג' הטבעי כמו שהוא עניי' בעל חי וצדיקים ילכו בהו ופושעי' יכשלו בם רצה לומר כי ישראל המקרי' בהמת הוא למעלה לו באשר השיג עניי' הטבע על אמתתו ושהוא עתיד לפסד ושהוא נברא ועומד על ידי זה על אמונת החדוש ולכן מקרי' קרבן בהמה כמו שנתבאר • אמנם הגוים ערלי לב עניי' הטבע נתן להם מקום לטעות שהאמינו על ידו אמונת הקדמות ולכן מקבלים מהם בהמה ולא קמח כדי שיהא להם למזכרת עון והוא מבואר למבין •

פרק שנים ועשרים

הגוים אין סומכי' על קרבנותיהם ואין סמיכה אלא באנשים ולא בנשים להיות עניי' סמיכה כדמות נתינת השפע מן הסומך על הנסמך כמו שנוהג בעניי' סמיכת הזקנים והחכמים וכמו שמצינו במשה שסמך ידו על ראש יהושע ע"כ היה המקרי' סמך ידו על ראש הקרב' כי השם

יחזקאל א יתעלה מתואר באדם כמו שנאמר ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מלמעלה והוא הנותן השפע לכל העולם שבעל חי דוגמתו וע"כ אפשר לו הפסדו מאחר שהוא מושפע מאחר

וזהו עקר המכוו' בקרב' כאשר נתבאר ועל כן אינו נוהג אלא באיש הישראלי שיש לו כח השכלי' כדמות השם יתעלה כמו שנתבאר לעיל ואינו נוהג באשה כי נשים דעת' קלות והשם יתעלה נקר' איש מלחמ' ואין לראוי לרמז עליו דבר באשה המקבלת התפעלות מאחר ולזה נאמר בצלם אלהים ברא אותו ולא אותה ובהפך זה אמרו חס ושלום מלמד שתש כחו כנקבה להיות כח חסר ולזה כל איש שלא היה שלם בדעתו לא היה סומך כגון חרש שטה וקטן ועבד וסומא ונכרי ואין השליח סומך להיות כי הסמיכ' היא בבעלים להורות כי עקר הסמיכה הוא בארו' הכל יתעלה שהוא סומך לכל הנופלים

והנה סמיכה מורה על השגחה והשפעי' הכללי' לכל העולם שהוא בדוגמת הבהמה הנקרב אמנם ההשגחה המינית והפרטית נרמזו בעניי' היין והשמן כמו שנתבאר לעיל • ודע והבן כי אחד מדיני סמיכה הוא שחמשה שהביאו זבח אחד כול' סומכי' עליו זה אחר זה ולא שיסמכו כולן בבת אחת • והטע' הוא כדמו' השתלשלו' המציאות שהשפע והסמיכה היה בזה אחר זה עד הסבה הראשונה שהוא יחיד ואין שני לו ולזה אין סומכי' שניהם כאחת • וידוע מדרשם ז"ל לפני יי' וסומך ואין סמיכה בבמה להיות כי המזבח של בית המקדש הוא מורה על האצילות וההשפעה כמו שנתבאר לעיל מתארו ותמונתו • וכתב הרמ"בם ז"ל

ז"ל כל קרבנות בהמה שהיחיד מביא בין נדבה
בין חובה סומך עליהם כשהן חיים חוץ מן הבכור
והמעשר והפסח וכן קבלו מפי השומע ואין סמיכ'
בקרבנות צבור אלא בשעיר המשתלח ופר העלם
דבר להיות כי תכלית העולם ומציאותו הוא
האדם השלם וכל העולם שהוא כדוגמת קרבן
הנסמך לא נברא אלא לצוות לזה וכבר
קיימו וקבלו עליהם דבר זה כל החכמים האחרוני'
גם הראשונים כמו שכת' בעל העקיד'
פרשת בראשית אף שהוא נגד דעת הרמב"ם
בספרו המורה בדרוש התכלית פרק שלשה עשר
חלק שלישי ולזה היה קרב' יחיד נסמך כי
הפרט הוא העיקר וצדיק יסוד עולם והוא בהפך
דעת הפילוסופים שאמרו שהקדוש ברוך הוא
משגיח הפרט בדרך הכלל וידוע הכלבדרך כל
במאמר אבן העזרא ז"ל ולזה קרבן
יחיד נסמך כי הסמיכה והשפע' הוא מצד הפרטי'
שהם אישי ולא מצד כללים שהם בדמות קרבנו'
צבור ואף לפי דעת המורה יתיישב זה
שכתב חלק שלישי שהשגחה תמשוך כפי השכל
וכפי התרבות השכל תתרבה השגחה כמו
שנתבאר חלק שלישי פרק שבעה עשר ופרק
שמונה עשר שם ולכן בא רמז ההשפעה
ביחיד כמו שבאר המורה חלק שלישי
פרק שמונה עשר שהשכל לא ימצא בכללים
רק בפרטים ובהיות כי ענייני
הסמיכה באו להורות על דבר זה נפטרים שלשה
מיני קרבן מן הסמיכה הבכור והפסח והמעשר
להיות כי מצד הקרב' בעצמו נודע עניין
הסמיכ' כי הבכור והפסח באו להורו' מה שנעשה
לישראל במצרים כמו שמפורש במקרא ולזה
לא הוצרכו לסמיכה כי אז נגלה השם יתעלה
משגיח בפרטים מצד הפרט ולא מצד הכלל כמו
שנעשה בבכורו' ושפסח במצרים על בתי ישראל
והוא עניין פרטי אמנם המעשר
גם כן מצד זאת הסבה כי נראה לי שעניי' המעשר
עם המצוה להיות לזכרון תמיד בין עינינו עני'
בראשית כח האבות שהרי יעקב אמר עשר אעשרנו לך וכן
שם כו ביצחק דרשו ז"ל וימצא בשנה ההיא מאה שערי'
שם יד אומר זה למעשרות היה ובאברהם נאמר ויתן לו
מעשר מכל הרי שהשכילו עניין המעשרו' מצד
עצמ' ואפשר שלמדו זה מדורות שעברו שהרי
מאדם ועד נח היו עשרה דורות והעשירי קדש וכן
מנח עד אברהם ולזה עמדו על סוד המעשרות
ולזה לא הוצרך מעשר לסמיכה באשר כי עניין
הקרבן היה מורה ג"כ על ההשגח' פרטי' ושהם היו
תכלית העולם ולא היתה סמיכה בקרבנות צבור
רק בשעיר המשתלח ופר העלים דבר שבאו על
חטאות הקהל שהוצרכו לסמוך על חסדי השם
יתעלה שסומך לכל הנופלים בחטא כמו כאלו

הקרבנות שרוב הקהל היו חוטאים אף על פי כן
היו מתקיימים בעניין סמיכה הנזכרת
וכמו שדרשו ז"ל שדוד עליו השלום אמר עשרים
וששה כי לעולם חסדו נגד ששה ועשרים דורות
שהיו מבריאות עולם עד מתן תורה ומדיני סמיכ'
שאין סומך אלא טהור כידוע מאמרם ז"ל
מה הקדוש ברוך הוא טהור כו' עוד
אמרו רבותינו ז"ל אין סומכין אלא בעזרה להיות
כי השפע יורד מלמעלה על ידי כחות הגלגלים
שהן דוגמת העזרה כמו שנתבאר למעלה
וכתב הרמב"ם ז"ל ובמקום שסומכי'
שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה ואם סמך במקו'
אחד ושחט במקום אחר או שהה כשר עד כאן
לשונו להיות עניין הסמיכה מורה על
עניין השפע היורד מלמעלה ועקר השפע הוא
נראה בשעת הווי' הדבר ומיד ההעדר כרוך בעקב
כל הוה עד שהוא גורם לו ההפסד וזה מטבע
ההוה להיות נפסד ועל כן אמרו רבותינו ז"ל
תיכף לסמיכה שחיטה כי זה טבע הבריאה
להיו' זה כרוך בזה ומיד שנתהווה הדבר משתנה
מעט מעט מיום יום וזהו גורם לו ההפסד אם כן
במקום הסמיכה הוא השחיטה ונראה שלזה
כוונו באמרם ז"ל שלשה תכיפת הן כי כוונו על
שלשה התחלות שכתבן הרב המורה פרק שבע'
עשר חלק ראשון שהתחלות הן שלשה החומר
והצורה וההעדר כו' ומיהו אם סמך במקום
אחד ושחט במקום אחר או שהה כשר כמו
שעניין ההפסד אינו נגלה מיד אלא למשכילים
אבל אינו ניכר הדבר למרא' עינים ועל כן הסמיכ'
בשירה רחוק ממקום שחיטה ומדיני הסמיכה
שהיא שירי המצוה ולפיכך אם לא סמך אינו מעכב
ומכל מקום מעלין עליו כאלו לא כפר
להיות כי השם יתעלה הסומך לכל דבר לא פעל
עולם רק לצורך הנמצאות ואין לו תועלת בזה
על כן הסמיכה אינה מעכבת בו אבל מכל מקום
מעלין עליו כאלו לא כפר רוצה לומר שאם לא
היתה עניי' הסמיכה היו מעלין עליו כאלו אין
בכחו לסמוך שהרי השם יתעלה אינו נודע אלא
מצד פעולותיו ואלו לא היתה עניין הסמיכה לא
היו הפעולות ניכרים ואף שלא היה חסרון בחקו
יתעלה מכל מקום מצידנו היו מעלין עליו כאלו
לא כפר ולהיות כי אין כלות
מצד הנותן יתעלה רק החסרון מצד המקבלים
על כן בא עניין הסמוכה בכל כח הסומך רוצה
לומר כי אין חסרון מצד הסומך רק מכח המקבל
הסמיכה ומדיני הסמיכה שאין ראוי להיות דבר
חוצץ כי אין דבר חוצץ בין השם יתעלה ובין
ברואיו כי מלא כל הארץ כבודו' והיה
הסומך מניח ידו בין קרני ראש בעל חי להיות
כי הקרבן דוגמת העולם בכללו כמו שנתבאר
ועקר

ועקר הסמיכה היא בעליונים ומשם יורד השפע
לתחתונים כמו שנתבאר בספר המורה
פרק אחד עשר ושנים עשר חלק שני לזה באה
הסמיכה על הראש ובין קרניו כי הראש מורה
על התחלות העולם הכללי והקרנים הם קרני
ההוד שהם השכלים הנבדלים המנהיגים העולם
ומדיני הסמיכה להיות האדם מתודה עליו על
חטאת עון הטאת ועל אשם עון אשם ועל עולה
עון עולה להיות כי בזמן שרשעים
בעולם כביכול הקדוש ברוך הוא מתנחם על
ברא׳ש׳ית ו הבריאה שברא העולם כמו שנאמר וינחם ײ כי
עשה את האדם על כן באו וידוי אצל הסמיכה
אף שהוידוי בא לעורר האדם שיתנחם מדעתו
ויתבונן חסדי השם יתעלה ובהשפעתו בעולם
אמנם בשלמים כתב הרמב״ם
שלא היה מתודה אלא אמר עליו דבר שבח
להיות כי קרבן שלמים היה מורה על שלימות
האדם כמו שנתבאר ואז ישמח ײ׳ במעשיו
ב״רוך הוא לעולם אמן ואמן:

פ״רק שלשה ועשרים

כל הקרבנות אין מקריבי׳ אלא ביום להיות כי
אמר במעשה בראשית וירא אלהים את האור כי
טוב והו׳ הוית כל הוה ומציאות כל נמצא הנקרא
אור המציאות כמו שכתבו המפרשים
פרשת בראשית וענײ׳ העדר נקרא לילה
וידוע שאין דבר רע שהוא ההעדר יורד מלמעל׳רק
במקרה ולא בעצם כמו שנתבאר כל זה בספר
המורה חלק שליש פרק עשירי על כן המצוה
להקריב קרבן ביום כי כבר כתבתי שהקרב׳
הקרבן הוא מורה על הויית העולם שהוא האור
המתחדש בכל יום תמיד עושה מעשה בראשית
שם ב ונאמר ביום עשות ײ׳ את השמים וארץ
ולהיות כי השם יתעלה גולל אור מפני חושך
ולפעמים הרע יורד במקרה על כן אם קרבן
פתירי הקרבן מותר להקטיר האיברים הנשארים
בלילה והם שירי המצוה כדבר הבא במקרה
ולהיות כי מיד אחר חצות הלילה
מתחיל האור לתחדש כי השמש מתקרב׳ לעלות
על הארץ על כן אמרו רבותינו ז״ל שאין
מקטירין אלא עד חצות ועוד מצורף
לזה מה שכבר כתבתי למעלה כי עניין הקטר׳
האמורים והאברים היה מורה על יסוד העפר
על כן בא בלילה יותר משאר עבודות הקרבן
להיות כי הארץ עכור׳ בטבע׳וחשוכה מצד עצמה
דמות הלילה מה שאין כן בשאר יסודות וכמו
שדרשו ז״ל והארץ היתה תוהו ובהו תוהו על
רוע חלקה ובהיות כי אף הרע הנעשה נעשה
לתכלית טוב ולתכלית המציאות הנמשל ביום
על כן עקר המצוה להקטיר׳הכל ביום ובא׳המצו׳
שהנכסים שבאים עם הקרבן אינו קריבי׳ אלא
ביום אבל הנסכים שבאי׳ בפני עצמן באין אף
בלילה כי הבהמות היו מורים על עניין המציאות
הטבעי כמו שנתבאר למעלה פרק שני
ופרק שלישי והוא הנקרא במעשה בראשית אור
והוא היום׳ אמנם הנסכים הבאי׳
בפני עצמן שאינה נותנים חלק למציאות הטבעי
ואין להם חלק בבהמות אלא הם קמח מורה על
כת מאמינים עצמיים הפרדיים כמו שנתבאר
פרק שני ופרק ששה והם בחושך הולכי׳ ובחושך
מקריבי׳ בלילה שהוא משל להעדר המציאות
והוא דרך העברה האפשרית שזכרו המדברים
וכמו שיתבאר לקמן בעניין המנהת
ולהיות כי כל יום ויום עושה מעשה
בראשית והעני׳ משתנה בכל יום ויום מיום
שלפניו והוא מורה על חדוש העולם מצד כי
הגלגלים סובבים כל יום ויום מזמן הבריאה
והככבים משתני׳ בכל יום ויום במוצאם ומערכת
ומצד תנועתם מחדש מעשה בראשית כי מזמן
הבריאה נתחדש בכל יום מצב ומערכת אחרת
ממה שלפניו ואלו היה העולם קדמון לבלתי
תכלית כדעת הפילוסופי׳ לא היה דבר זה אפשרי
אלא הדברים היו הולכים בסיבוב על כן באת
המצוה להקריב כל קרבן ביומו ולפסול בלינה
ומותר להעלות׳עם מבא השמש והם כלין והולכי׳
כל הלילה ונפסלין לאור הבקר שהוא יום השני
כי אין לך במציאות אלא דבר יום ביומו ואין לך
מזמן החודש שני ימים שוין בכל ענייני העולם
ודבר שמצותו ביום פסול בלילה והכשר בלילה
פסול ביום להיות העתות משתנות ואין יום
ולילה שוים במציאות כי זה מורה ההעדר וזה
על המציאות׃

פ״רק ארבעה ועשרים

כת׳הרמ״בם ז״ל פ״ד ממעש׳הקרבנו׳כי כל הקרבנו׳
שוחטין בכלי שרת לכתחלה ומקבלי׳ הדם בכלי
שרת וצריך לכוון לקבל כל הדם כבר נתבאר כי
הזביחה במין הבהמה בהפסד הכלל בעולם כמו
שכתבתי לעיל פרק חמשה עשר חלק שני
ולהיות כי ההפסד לא יהא מצד
חסרון היכולת הם וחלילה רק לרצון השם יתעל׳
או לסבה מה ידוע אל השם יתעלה כמו שנתהוו׳
הבריאה על כן באו העבודות כולן בכלי שרת
רצה לומר שגם ההפסד הוא כלי שרת לעבודתו׳
יתעלה בלי תכלית ולכן מקבלי׳ הדם בכלי כי
הדם הוא הנפש מכל חי והוא כדמו׳ הכח הקושר
הטבעי בעולם הכללי וקראוהו חכמי הפילוספי׳
חטב׳הכולל והדם מתקבל בכלי שרת דוגמת הכלי׳

שעל ידו יופסד העולם כאשר ברא השם יתעלה העולם והוא התורה שהיתה כלי אמונתו של הקדוש ברוך הוא בבריאות עולם וממנו יזרק על המזבח הידוע וישוב כל דבר אל מקורו והנאצל אל מקום שהואצל משם והמשכיל יבין ועוד יתבאר אם ירצה השם יתעלה לקמן בסוד הזריקות ומדיני הקבלה לקבל הדם מן הצואר ולא שיביא הדם בכלי שרת על ידי הסכין או דבר אחר כמו שמבואר מדיני המצוה להורות על הכוונה בדרך שנתבאר שהבהמ׳ היא דמות העול׳ אשר ממנו שב הטבע אל יסודו שהוא המזבח ולא ישוב על ידי אמצעיים ועוד כתב הרמב״ם כי כל הזבחים צריך העובד שיהא מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו והטעם כבר מבואר כי כל קרבן יש לו כוונה ידוע לכן אסור לשנות גם בבעלים כי בפי הבעל תשתנה עומק הכוונה ׃ עוד כתב הרמב״ם ריש פרק חמשה מקבלת הדם ואילך מצות כהונה וכל הזבחים קבלי׳ דמן בכל שרת אבל מקום שחיטתן חלוק כו׳ דע והבן כי הכהנים המשרתים במקדש הם כמלאכי מעלה המשרתים למעלה וכמו שאמרו רבותינו ז״ל לעניין עבודות כהן גדול כשירות שלמעלה כך שירות של מטה וכמו שהאריך בעל העקידה בזה פרשת אחרי מות עיין שם וידוע שכל פעולות טבעי׳ נקרא מלאך כמו שהאריך בזה המורה חלק שני פרק ששה וכתב שם שהיסדות נקראו מלאכים כמו שנאמר עושה ° מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט וכן כל פעולה טבעית נקרא מלאך והנה לא מצינו שהדבר המורכב נקרא מלאך רק היסודות הפשוטים להיותם כדמות המלאכים שהם גם כן פשוטים אף כי היסוד הפשוט הוא גשם מכל מקום מצד פשיטתו נדמה למלאך

(תהלים קד)

ועוד אני אומר כי לא מצינו שהדבר הגשמי בעצמו נקרא מלאך רק מצד פעולתו וצורתו שעל ידי מתנועע ועושה רצון בוראו והוא המלא׳ השלוח לעשותו פעלתו ע״י צורתו שהיא פועלת בכל דבר לא מצד חומרו שהוא על ידי הרכב הוה מעיין בדברי הרב בפר הנזכר לעיל בשם מלאך ימצא בדברי ומעתה יתגלה לנו טעם היות מצות כהונה מקבלה ואילך כי כבר נתבא׳ עניין השחיטה שבא בה הרמז על הפסד צורות המורכב בכלל ונטילת הנפש שהוא הדם ממנו עד שלא ישאר שם אלא חומר המורכב ולא ראוי להיות רמז לפעולת הפסד והעדר ההוא על ידי מלאך אשר דוגמתו הכהן העובד כי לא מצינו בחומר כזה שישתמש בו מלאך אמנם העבודות האחרות הרומזים להפרדות ולחזור׳ כל יסוד אל יסודו באשר נתבאר למעלה ומן הפרט מתבוננים בכלל ועומדים להשיג להפסדת יסודות העולם אל יסודן וכחן שלמעלה הפועלים בהם והם הכחות הגלגלים השופעים בהן כמו שהאריך הרב המורה בזה חלק שני פרק עשירי ובפרקי המרכבה ריש חלק שלישי וגבוהים עליהם הם השכלים הנבדלים הפועלים ומשפיעי׳ בהן וכולן מקבלין כחן מהשם יתעלה שהוא הסבה לכל וכל אלו הכחות נקראי׳ מלאכי׳ על כן באו אלו העבודו׳ על ידי הכהנים המשרתים למעלה להורות שבכולן שייך ההפסד ושישובו ליסודן מלבד השם יתעלה שהו חי וקיים מחוייב המציאות כמו שנתבאר למעלה פרק שלישי שזהו עניין הקרבן העולה לרצון ולריח ניחוח הקרבן נפסל בשום מחשבת פיגול בחשבו לעבוד עבודה בחוץ לזמנו או לאכול הקרבן חוץ לזמנו או חוץ לכקומו ואז הוא מפגל בקדשים לא ירצה הטעם כבר כתבתי כי הקרבת הקרבן דבר יום ביומו הוא אמונת חדוש העולם וה״ה זמן אכילתו כמו שיתבאר פרק חמשה ועשרים ולכן נפסל בשינוי המחשבה וה״ה במחשבת חוץ למקומו וטעם המחשב הוא עצמו טעם איסור הקרבת קדשים בחוץ אשר כבר נתבאר ריש פרק רביעי חלק שני שהוא מטעם היות כל המקדש דוגמת העולם והקרבת הקרבן הוא מורה הפסדו והמקרי׳ בחוץ יורה כי ההפסד הוא בחוץ ולא בפנים וזה אינו והמשכיל יבין ואף כי הוא אסור לרמוז בחוץ על שום דבר כי לשאל מה לפנים ומה לאחור ודי מזה ׃

פרק חמשה ועשרים

סבות היות מקצת קרבנות נאכלין ליום אחד ומקצתן לשני ימים מבואר ממה שכתבנו למעל׳ הקרבנו׳ שהיו קדשי קדשים כגון החטאת והאשם ושלמי צבור כולן היו נאכלים ליום אחד מטעם שכבר כתבתי אמר׳ הכהנים אוכלי׳ והבעלי׳ מתכפרין הוא מטעם קבלת בושתו ושקרבנו נאכל בין הבריות שעל ידו מתבזה ועל כן באה המצוה לאכל ביום אחד להמעיט בושת מקריב הקרבן מאחר ששב על עקב בשתו׳ ראוי לרחם עליו כדי שלא לנעול דלת בפני בעל תשובה ולא היו נאכלין רק תוך העזרה כדי לכסו׳ עליו וכן בכבשי עצרת בהיותן מורה על שלימות האומה וקבלת התורה בו ביום ׃ כמו שכתבתי למעלה על כן בא המצוה לאכלו בו ביו׳ כי שלימותן של ישראל לא היה נמשך אחר כך רק ביום שאמרו נעשה ונשמע שהוא יום של עצרת ובמדרש רבתי פרשת נשא בשעה שאמרו נעשה ונשמע אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה חייך בכוכבים הם עומדים לפני׳ שאינן

שמות יט שאינן משלימין לי אלא ארבעים יום שנאמ׳ ואתם
תהיו לי ממלכת כהנים וגו׳ לי במספר ארבעי׳
רבי שמעון בן יוחי ורבי אליעזר בר יעקב
אחד מהן היה אומר תשעה ועשרי׳ יום היו ישראל
מושלמים וחד אמר אחד עשר יום היו ישראל
מושלמים ותרוייהו מחד קרא שנאמר אחד
דברים א עשר יום מחורב אחד מהן אמר אמר ליה משה
לא תשעה ועשרים יום הייתם מושלמים לאלהים
ואחד עשר ימים אחרונים הייתם מתחשבים
היאך לעשות העגל שנאמר אחד עשר יום
ואחד אמר אחד עשר ימים היו מושלמים ותשעה
ועשרים ימים היו מתחשבין כיצד לעשות העגל
רבי שמעון בן חלפתא אמר יום אחד
שם ד היו מושלמים שנאמר יום אשר עמדת לפני
יי אלהיך בחורב רבי מאיר אומר לא כדברי
זה ולא כדברי זה אלא אפילו בשעה שאמרו נעש׳
ונשמע היו אומרים אחד בפיהם ואחד בלבבם
תהלים עח כמו שנאמר ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו
ישעיה יז כו׳ וישעיה אמר ביום נטעך תשגשגי וגו׳
הנה אלו החכמים כל אחד דורש
פסוק אחד ולא פליגי כי הראשון דבר מצד
המעשה שעשו העגל אחר ארבעים יום ורבי
שמעון בן יוחי ורבי אליעזר בר יעקב דברו על
מחשבותיהן לעשות העגל ורבי שמעון בן
חלפתא דבר מצד שאר מעשים רעים שעשו אחר
יום ראשון אמנם מה שהיו אחת
בפה ואחת בלב זה היה אף בשעה שאמרו נעש׳
ונשמע מכל מקום למדנו שעקר שלימתן היה יום
אחד ולכן היה הקרבן של עצרת נאכל ליום אחד
ולדעתי היה מספר מלקות תשעה ושלושים מכות
נגד תשעה ושלשים יום שחטאו בהן ישראל ולזה
נאמר ביום פקדי פקדתי כי המלקות הוא פקידת
עון ולכן נאמר ארבעים יכנו כי הוא ממה
שעשו ישראל באותן ארבעים יום ועוד
נוכל לומר טעם אכילת שלמי עצרת ליום אחד
כדי להשוות בין הקרבן שבא על שלימו׳ ישראל
ובין הקרבנות שבאין על חטא כדי לכסות על
החוטאים ולהורות על מעלות בעלי תשובה
שהן שובי׳ כשלמים שבישראל כמו
שדרשו ז״ל בסוטה פרק אלו נאמרים במקום
שתשחט החטאת תשחט העולה שהוא מטעם
זה כדי שלא לבייש עוברי עבירה ולכן השות׳
התורה בין הקרבנו׳ הבאים על החטא ובין הבאי׳
על שלימתן של ישראל ועוד
נוכל לומר ידוע אמרם וחד חרוב והוא אלף שנה
יומו של הקדוש ברוך הוא ולכן מפסידי׳ הקרבן
ביום ההוא שהיה נקרב שהיה מורה על הפסדת
העולם כמו שנתבאר אמנם
הקדשים קלים כגון השלמים והבכור והמעשר
שהיו נאכלין לבעלים לא היו מקבלין בושת בזה

ואלו היו מתביישין בדבר הרי הרשות נתונה להם
לאכלו בו ביום ואף כי אינו דומה מתבייש מעצמו
כו׳ גם לא באו על חטא ואין להם ביוש באכילתן
על כן היו נאכלי׳ לשני ימים והרב
המורה חלק שלישי פרק ששה וארבעים כתב
הטעם שאחר כן יקבלו הזוהמה ויפסדו ואולי
הרמז לאמרם ויש אומרים תרי חריב
הושע ו שנאמר יחיינו מיומים וביום השלישי יקימנו
כמו שיתבאר ותחילה אמר כי אין חולק על זה
ואף האומר וחד חרוב רק על דרך שדרשו ז״ל
פרק חלק באותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא
עתיד לחדש את עולמו צדיקים מה הן עושין
הקדוש ברוך הוא עושה להן כנפים ושטין על פני
המים וראה והבן איך אמרו באותן אלף
שנה שיחדש בהן הקדוש ברוך הוא עולמו ולא
אמרו אותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא יחריב
בהן עולמו לכן נראה כי באותן אלף שנה
שאמרו עליו וחד חרוב אף הצדיקים והמים לא
יהיו על פני הארץ רק הכל ישוב על יסודו כאשר
היה קודם הבריאה אמנם באלף
השנייה יתחדשו המים ונפשן של צדיקים וישוטו
על פני המים כאשר היה גם כן בשעת הבריאה
בראשית א כמו שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים
ודרשו ז״ל זה רוחו של משיח והה׳ לכל
רוחות ונפשות הצדיקים ולזה אמרו גם כן
שהקדוש ברוך הוא נמלך בנפשות של צדיקים
כשברא העולם ובסוף אותן אלף שני׳ שיתחיל יום
השלישי יקימנו כן נראה לי על פי הסברא
ליישב מאמריהם דמר אמר חדא ומר אמר חדא
ולא פליגי ויסולקי ספיקות מה שאמר שעתיד
יחדש ולא אמר שיחרוב ושאמרו נפשותיהן של
צדיקים ישוטו על פני המים ואם יחריב העולם
המים מהיכן ואפשר שלזה לא הוזכר בריאת המי׳
בתורה כי לא יזכיר הכתוב רק מה שהתחיל
לברא אחר אותן אלף שנים ועל דרך זה אפשר
לפרש מה שאמרו התורה קדמה אלפיים שנה
קודם בריאות העולם כי הוא מורה על שני
אלפיים שנים אלו שנתבארו כי לדעת רוב
החכמים המקובלים אף על פי שהעולם נברא
יש מאין והיה לו התחלה מכל מקום היה סדר
זמנים קודם לעולם כמו שמבואר
בזוהר ובר״קנד ורבינו בחיי פרשת בראשית
ופרשת בהר והוא סוד השמיטות והיובלות
והמשכיל יבין ובדרך זה ביאר
בעל צפנת פענח הקדמת החכם אבן עזרא שזהו
כוונתו ודעתו באמרו שאמרו שקדמה התורה
אלפיים שנה אך דעתו דעת זרה והוא דעת
הפילוספיא שהכל תולה בגלגל והמבין יבין
דבריו במפרשי דבריו וחידותיו ברוך השם יתעל׳
היודע האמת בכל דבר ואם שגיתי ימחול לי

ומעתה ניכל לומר שזהו כוונת התורה כמה שצותה זמנים באכילת הקרבנות הכהנים שהם ברמות מלאכים מעלה כל מה שניתן להן לחלקן כגון קדשי קדשים אוכלי׳ יום אחד כי הפיעלים לא יתבטלו מפעילתם רק יום אחד שיחרב ואחר כך ישוטו על פני המים אמנם הבעלים שהם במדריגו׳ פחותה מן הכהנים אוכלי׳ ומפסידין אכילתן שני ימים מטעם הנזכר לעיל ועיין התודה ואלי נזיר אף כי שהבעלי׳ איכלי׳ אותן מכל מקום לרוב קדושתן קרבן תודה שאמרו עליו שלא יתבטל לעתיד וכן הנזיר שהיה נזר אלהיו על׳ ראשו ראוי לדמותו לכהן בעניין זה וסבת שהפסח נאכל בלילה ועד חצות אינו מטעם זה אלא כדמות פסח מצרי׳ זהו הנראה לי בעניין זה אמנם שינוי מקום שחיטתן זה בצפון וזה בכל עזרה בא להורות על סבת ההפסד שהוא חלוק וכבר ידוע שהישוב בעולם הוא בחלק הצפוני מן העולם ובדרום אין בו ישוב ובמקו׳ הישוב הוא יותר ניכר עניין ההפסד יותר מבמקום דרום על כן באה המציה להפסי׳ הקדשי׳ בצפון שהוא מקום ההפסד והוא מקום שהיצר הרע שולט בבני אדם שדרים שם ועל כן היצר הרע נקרא צפיני והוא הגורם ההפסד כמו שביאר המורה חלק שלישי פרק שנים ועשרים ובהיות כי השטן המשטין היא יצר הרע הוא הגורם ההפסד על כן כל קדשי קדשים הבאים על החטא נשחטין בצפון וכמו שאמרו רבותינו ז״ל יורד ומסטין עולה ומקטרג נוטל רשות ונוטל נשמה והוא עניין השחיט׳ שבצפון הנוהגת בקדשי קדשים וכבר נתבאר הסבה בהיות קצת הקרבנות שאינן באין על חטא דינן כדין הקרבנות הבאין על החטא אמנם קדשים קלים שאינן באין על החטא רק ההפסד שבא להן הוא מטבע ההרכב׳ שבהן כי כל מורכב נפרד לבסוף וההוה נפסד על כן שחיטתן בכל מקום כי כן טבע המורכב כל מקום שהוא אף בדרום שאין בו ישוב ואין שם רק היסודות וקצת מורכבים מכל מקום יפסדו לבסוף מצד טבעם ולכן כל הרוחות כשרים לשחיטת קדשים קלים אפילו תוך ההיכל כי אין להמלט מהפסד הטבעי הכרוך כעניין כל הוה ולכן אפילו תוך ההיכל שהוא מורה על׳ המצאים העליונים ההפסד שייך בהם מאחר שכל הנמצאים הם אפשרי המציאות מלבד הראשון שהוא מחוייב המציאות יתעלה ומצאתי כתיב דטעם שחיטתן בצפון היתה לפי שאין לה דופן שנאמר ״נטה צפון על תהו איוב כו
והקרבנות רגל העולם להגן מן המזיקין השוכנים בצפון שנאמר מצפון ״תפתח הרעה ירמיה ח
ולהביא זהב בזכות הקרבנות שנאמר זהב ״מצפון יאתה עד כאן לשונו איוב לז
והנה לא יתיישב לפי זה טעם מקצת קרבנות שהיו בצפון ומקצתן אינן בצפון ועוד עקר קרבנות הנשחטין בצפון היו באים על החטא ולפי טעם זה היו ראוי להיות בהפך ודעיהו׳

וכתב עוד הרמב״ם ואם שוחטן בגגו של היכל פסולין או אם שוחטן קודם פתיחת הדלתו׳ והמכוון בכל זה כי השחיט׳ העיקרית היא בדברים שהם בתוך עולם השפל וצריכים הנפסדים לראות פני הבית הפנימי ומה שבתוכו לכן צריכין לראות מה שבפנים ולא יהא דבר חוצץ בפניהם הן מן הצד או מלמעלה ׃

פרק ששה ועשרים

כתב הרמב״ם זריקת הדם מחולק דם העולה ואשם ושלמים ש״ה ניתן בשתי מתנות שהן ארבע בקרן מזרחית צפונית דרומית מערבית מחצי המזבח ולמטה והיה נתן אלו מתנו׳ במזרק עצמו ושירי הדם נשפכים על גג יסוד הדרומי׳ ח וחטאת הנאכלים דמן טעון ארבע מתנות מחצי המזבח ולמעל׳ והיה טובל אצבעו הימיני׳ הסמוכה לגודל בדם וסמך באצבעו הגדול מכאן ובגודל מכאן ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו וכן עושה בכל קרן וצריך לטבול אצבעו על כל קרן וכשנגמר הנתינה על הקרן מקנח אצבעו בשפת המזרק ואח׳ כך טובל פעם שנייה ששירי הדם שבאצבעו פסולי׳ ליתן על קרן אחר והיה עולה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרמית מזרחי׳ מזרחית צפונית צפוני׳ מערבית מערבית דרומית ועל יסוד אותו קרן שהשלים בה המתנות היא שופך שירי הדם והוא יסוד דרומית עד כאן לשונו ׳ הנה יש קצת עומק בחלוק מתנות אלו ודרך הקבלה כתבו הזוהר פרשת בראשית ופרשת במדבר כי המתנות שהיו נותנים על קרן דרומית מזרחית הוא סוד הייחוד גם חליק מתנות ש שבין עולה לחטאת כתבו הזוהר פרשת בראשית יעיין משם גם הרלב״ג סוף פרשת צו כתב טעם מתנות אלו לפי כוונתו בקרבנות אמנם אני אכתוב מן הבא בידי דע כי כבר כתבתי חלק ראשון בסוד המזבח טעם דמים הניתנים למעלה שהם היו באין לרצות מדת הדין שלמעל׳ והדמי׳ הניתני׳ למטה היו באין לרצות מדת הדין שלמטה ועל כן׳ החטאת שהיתה באה על עבירות החמורות היו׳ נותנים מדמה למעלה אמנם העולה שהיתה באה על הרהור הלב שאפילו השלם שבבני אדם אינו ניצל ממנו כל שכן עולת נדבה

נדבה וכן מתן דמן של שלמים שאינה באה על
חטא היה מתן דמיהן למטה והאשם אף על
פי שהיתה באה על החטא היתה גם כן מתנות
דמו למטה מאחר שאין החטא מבוררת׳
ועניין שתי מתנות שהן ארבע במקצת קרבנות
דהיינו העולה והאשם והשלמי׳ ובחטאת ארבע
שהן שמונה הוא גם כן מבואר על דרך זה
כי ידוע שהמקובלים ז״ל כנו מדת החסד לדרום
ורחמים למזרח ומדת הדין הקשה לצפון ומדת
הדין הרפה למערב ולכן כשאדם חטא חטא
קל עדיין רחמים השם יתעלה עליו על כן מתחיל
במזרחית צפונית להכניס רחמים ברוגז ואחר כך
נותן דרומית מערבית להמשך החסד באופן שגם
אוביו ישלים אתו ולזה היו המתנות מזרחי׳
צפונית דרומית מערבית ולא צפונית מערבית
ומזרחית דרומית כדי לשתף מדת הדין עם מדת
הרחמים אמנם מי שחטא חטא
גדול שהעביר עליו הרחמים וכמו שאמרו
רבותינו ז״ל אוי להם לרשעים שמהפכי׳ מדת
הרחמים לדין ולא נשאר לו אלא מדת החסד אשר
פשוטה לקבל שבים לכן צריך להתחיל ולהמשיך
אליו הרצון בדרך הדרגה דהיינו חסד ברחמים
ואחר כך רחמים בדין ומדין קשה לדין רפה ואחר
כך דין רפה בחסד גמור עד שימחלו לו לגמרי
תהלים יט ובדרך שהתפלל דוד באמרו שגיאות מי יבין
וגו׳ וכמו שאמרו משל לכותיים כו׳
וידוע דברי המקובלים ובפרט בספר הזוהר
שבפעולות של מטה מתגברין כחות של מעלה
ועל ידי כן הכפרה באה לעולם ודע עוד כי
כל מתנה ומתנה היתה אחת שהיא שתים שלא
להפריד הדברים ושהדין והרחמים משותפים בכל
דבר ולזה הטעם גם כן מבואר למה אמרו
שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי שהרי הרמב״ם
כתב פרק שני מהלכות בית הבחירה ובקרן
מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין
דקין שהדמים יורדים בהן וכו׳ ואם כן יש
לתמוה למה אמרו ששירי הדם היו נשפכי׳ בדרום
ולא במערב מאחר שהנקבים שם היו יורדין אם
כן הדמים היו במערב ובדרום אבל לפי טעם
שנתבאר הכל מבואר כי עקר הכפרה היתה על
יסוד המחובר למדת דרום שהוא החסד הגדול
ובהיות העניין בדרך שנתבאר
היה מחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שכלה
כל הדם שבאצבעו להמשיך מדות העליונו׳ שהם
כולן רחמים למטה כי צריך לעזר מאחר שהוצרך
לקרבן חטאת אמנם היות אלו
מתנות באצבע ואלו במזרק הוא להורות על
כוונתנו הנמשכ׳ עד הנה וזה כי עקר הקרבן
היתה כוונתו לזכור על ידו עניין הפסד העולם
בכללו ושישבו כל הדברי׳ לעקרן בדרך שנתבאר

למעלה וש״עי זה המקרי׳ נותן אל לבו גודל חטאו
ושב מעונותיו ומשלי׳ אליו המדות בדרך שנתבא׳
ולהיות עון החטאת באה מצד
חומרו על כן היה זורק מתנות החטאת באצבע
המורה על הדברי׳ החומרי׳ הנבראים בדרך הטבע
תהלים ח כמו שנאמר כי אראה שמיך מעשה ידי אצבעותיך
שמות לא וכמו שביאר הרב המורה במה
שנאמר ופי׳ לוחות כתובים באצבע אלהים
והטעם כי עקר פעולת האדם נעשים על ידי
אצבעותיו לכן הדברים החומרים אף כי נבראו
במאמר השם יתעלה נאמר בהן אצבע בדרך
בני אדם ולכן באה הזריקה באצבע שהוא משל
על דבר חומרי בקרבן שבאה מחטא החומר גם
כי עקר חטאין של חטאת הם על ידי מעשה התלוי
במעשה בני אדם שהוא על ידי הידים
אמנם העולה והשלמים והאשם
שאינן נקרבים מצד החומר העולה לא באה רק
שחטא בהרהור שהוא צורתו וכן השלמים
באים מצד שלימות הצורה בדרך שנתבאר וגם
האשם אף שהיה מורה על העדר בדרך שנתבאר
לעי׳ מכל מקום היה מורה ג״כ על הצורה בצד מה
וזה כי אין העדר אלא לצורה והחומר נשאר אלא
שמעדיר צורה ומלביש צורה לכן היה זריקת
הדם על ידי המזרק שהוא הכלי שבו היו מקבלין
הדם וכבר נתבאר פרק ארבע
ועשרים שרומז על הכלי שברא בו הקדוש ברוך
הוא את עולמו והוא התורה שהיא הצור׳ האמיתית
וכל זה מבואר׳ עוד כתב הרמב״ם
חטאת הנשרפים נכנס דמן לפנים מן ההיכל
ומזין ממנו שם ושירי הדם היה שופך על יסוד
מערבי של מזבח החיצון שהוא פוגע בו תחלה
בצאתו מן ההיכל והיכן מזין מדמן וכמה יזה
מהן פר ושעיר של יום הכפורים דם כל אחד טעון
שמונה הזאות על בין הבדים ושמונה הזאת על
הפרוכת ומערב דם הפר והשעיר ומזה משניהם
ארבע הזאת על ארבע קרנות המזבח הזהב
שבהיכל וארבע הזאות על אמצע של מזבח זה
ואם לא כוון בהזאות בפנים כשירות כבר
כתבתי פרק שלשה עשר טעם חטאת הנשרפת
כדי שלא לזכור חטאם מקצתן מצד גדולתן כפר
כהן משוח או כהן גדול שאינן צריכי׳ לקבל בושת
האוכלים בשר כדרך שנתבאר למעלה בטעם
אכילת בשר חטאת ומקצתן היו נשרפים מצד
חומר חטאן כשעירי יום כיפורים ושעירי עבודה
זרה ופר של יום כפורים שמצד שהן באים לכפר
עונות החמורים לא היה מן הראוי להדבק בם כלל
רק להחרים אותם כולם מעצם ועד בשר יכלה
ואפשר שזהו בעצמו הסבה בפר כהן גדול וכהן
משוח כי כפי גדולת מדרגת החוטא העון הקטן
תהלים נ נחשוב לגדול שבעבירות כמו שנאמר וסביביו

נסערה מאוד ולכן לא היה מן הראוי לזרוק דמו
על המזבח החיצון שעילה למעלה למעלה בדרך
שנתבאר רק הוצרך לתקן תחלה אשר עוות
ואחר כך היה שירי הדם נשפכים על יסוד מערבי
של מזבח החיצון וכבר ידוע טעם יסוד
מערבי שהוא יסוד המזבח כולו והמשכיל יבין
ממה שנתבאר וכבר כתבתי
למעלה עניין הבדים שבארון ועני' הפרוכ' ועני'
מזבח הקטורת פרק ארבע ועשרים ופרק חמשה
ועשרים חלק ראשון שהם מורים על חומרו של
אדם וצורתו והפרוכת היא המסך המבדיל בין
שכל האנושי לשכל הפועל על כן הוצרך לזרוק
הדם תחלה על בין הבדים רוצה לומר לנקות
חומרו ולשוב מחטאיו ואחר כך על הפרוכת
להחזיק שכלו ואחר כך על המזבח הזהב שהוא
מקום הקטורת להטיב מעשיו הנעימים שהם
הקטורת העולה למעלה ואז כשיצא מן ההיכל
ראוי שישוב רוחו אל אלהים אשר נתנה והיה
שופך שירי הדם על המזבח החיצון
אמנם מניין ההזאות שהיו שמונה על בין הבדי'
ועל הפרוכת וארבע על קרנות המזבח ושבעה
באמצעו היא מבואר בדרך זה כבר נודע
הזאות יום כפורים שהוא אחת למעלה ושבעה
למטה כמו שיתבאר בהלכות יום כפורים אם
ירצה השם יתעלה והטעם שהיו רומזים
על עניין יצר הרע המחטיא האדם והוא נקרא
בשבעה שמות ולכן היה זורק שבעה הזאות
למטה ואחד מלמעלה שהוא נגד יצר טוב והיה
מונה עם כל הזאו' שלמטה שלמעל' כמו שאמרו
וכך היה מונה כו' להורות כי מן הראוי לשתף
יצר הרע עם יצר הטוב ואז שניהם כאחד טובים
והיה זורק כמו שנאמר וזרקתי עליכם מים יחזקאל לו
טהורים כמו שיתבאר כל זה אם ירצה השם
יתעלה בסדר יום כפורים ולכן היה זורק אלו
הזאות על בין הבדים והפרוכת וכבר
נודע חלק ראשון פרק חמשה ועשרים על מה היו
רומזים ובדרך שכתבתי בסמוך ואחר כך היה
מערב דם הפר ודם השעיר והיה זורק על ארבע
קרנות המזבח הזהב ושבעה הזאות על אמצע
של מזבח להיות כי כבר נודע שהמזבח
ההוא היה מורה על לבו של אדם שמעלי' עליו
הקטורת והוא הראשון הנותן כח לכל האיברים
והוא התחלת החי על כן האדם בשובו מחטאיו
ישים אל לבו שמורכב מארבע יסודו' וסופו להפרד
והם הזאות שבקרנות המזבח ושבעה שעל
אמצעו הם שבעה מדריגות שנכללו בהוית האדם
כמו שביאר המורה חלק שני פרק
עשירי ונראה לי שהם הדומם והצומח
והחי והמדבר והשכל שהוא בכח וכשהוא בפועל
והשכל הנאצל עליו מלמעלה והוא הנשמה
האמיתי' אם תרצה תוכל לכלול כל זה במדריגו'
המדבר והשלשה הנשארו' הם הכחות הנשפעו'
מלמעלה שהם בת קול רוח הקודש ונבואה
ולזה היו שבעה זריקות להודיע שצריך לטהר
בכל ואחר כך ישפוך אל יסוד מערבי כנזכור
ואולי ששבעה מדריגו' מן ההזאות הם נגד שבעה
דברים שמנו חכמים ז"ל שאמרו זהירות מביא
לידי זריזות כו' ומה שאמרו שהיה מערב
דם הפר עם דם השעיר הוא כדי לערב הכחות
שהם שלימות הגוף עם שלימות המדות שהם נגד
פר ושעיר להורו' כי הלב הוא התחלת כולן ואמר
אם לא כוון בהזאות שבפנים כשרות כי העקר
היא השפכת השירי' אל יסוד החיצון שהוא התכלי'
המכוון שהכל ישוב אל יסודו ויפסד הכל שעל ידי
זה שב בתשובה שלימה כמו שנתבאר כל זה
למעלה. פרים הנשרפים ושעירים
הנשרפי' היה נותן מהם שבעה הזאות על הפרוכ'
המבדיל בין קדש לקדש קדשים וארבע מתנות
על קרנות המזבח להורות מי היה גרם החטא
ישעיה נט והוא הפרוכת המסך כמו שנאמר כי עונותיכם
היו מבדילים ביני וביניכם והיה שבעה מטעם
שנתבאר ולא היה זריקה שמיני' בכאן כי אם ביום
הכפורים שבא לכפר ביום ההוא על כל ישראל
ששבו בתשובה שלימה ומשגיחים ביצר טוב
לכך היה להם לזכרון מה שאין כן בשאר פרים
ושעירים הנשרפים שהיו באי' על עבירות חמורו'
כשאר ימות השנה ואינן בתשובה שלימה כמו
ביום הכפורים ולכן גם כן לא היה זורק מהן על
אמצע של מזבח הפנימי שהיה מורה על שלימות
מדריגות אדם כמו שנתבאר וכתב
הרמב"ם פרק חמשה מהלכות בית הבחירה וכל
הדמים הניתנים על מזבח הזהב כשהוא נכנס
עומד בין מזבח למנורה והמזבח לפניו ונותן על
קרנו' המזבח מבחוץ מתחיל מקרן מזרחית צפונית
צפונית מערבית מערבית דרומית דרומית מזרחית.
הנראה שהיה עומד בין המנורה והמזבח כדי
לשעבד המזבח אל צורך המנורה וכבר
נתבאר עניין המנורה והמזבח חלק ראשו' שהם
מורים על התורה ולבו של אדם והמנורה היתה
מאירה לו אל צורך עבודת המזבח כמו שהתורה
מאירה בלבו של אדם וממשיכו אל עבודת השם
יתעלה ובהיות כי חיי הלב תולה
במזג השוה והתמזגות היסודות שהוא בדרך
מצוע כמו שהניחו הטבעיים סדר אר ע יסודות
והקשרן זה בזה שהאש חם ויבש והאויר חם ולח
ומים קר ולח והארץ קרה ויבשה הנה כל
יסוד הושהו אל יסוד הסמוך לו באיכות אחת
והיסודות ההפכים רחוקה זה מזה באכיות שונות
והוצרכו לאמצעי ביניהם כמו שנתבאר בטבעיו'
והביאו בקצרה ספר שערי שמים פרק ראשון
חלק

חלק ראשון וידוע כי הרוחות יש להם יחוס מה
אל ארבע יסודות אלו עד כי יסוד האש נגד רוח
דרום שהוא גם כן חם ויבש כי החמימות גובר שם
ומזרח חם ולח ובגמרא סוף פרק כל הגט
משמע דרוח מזרחית הוא היותר חם ונצטרך לומ׳
שרוח מזרחית הוא חם ויבש ורוח דרומית חם ולח
ואין חלוק לעניין הביאור צפון קר ולח והוא מוליד
הגשם כמו שנאמר ורוח צפון תחולל גשם משלי כה
ומערב קר ויבש על כן באו הזריקות על הקרנות
לשתף שתי רוחות בדבר משותף ביניהם כמו
שהקרן משתף בין הרוחו׳ כן האיכות אחת משתף
בין היסודות והיה מתחיל בקרן מזרחית צפונית
ומסיים בקרן מזרחית דרומית כי זהו קרן החיים
שהחום גובר עליו בשתי רוחותיו והוא סבת החיים
ולכן היה מסיים ביה להורות שמשיג החיים
ללבו על ידי הזאות אלו כשמשים הדברי׳ בתיקונן
אל לבו׳ הבכור והמעשר
והפסח כל אחד מהן מתנה אחת על יסוד המזב׳
הטעם הוא מבואר למה שאלו הקרבנות לא היו
באי׳ על החטא אלא אדרבה מקיים בהן מצות
השם יתעלה ולכן לא היה צריך ליתן מהם
על הקרנות להמשיך אליו המדות רק היה נותן
על יסוד המזבח להורו׳ שישוב כל דבר אל יסודו
בדרך שנתבאר למעלה ולא יקשה לך מתן דם
שלמים שלא באו על החטא והיה מתן דמן על
הקרנו׳ כי זה היה מטע׳ שהיו שלמים קרבי׳ רשות
ולא היה מצוה בהבאתן רק באו בנדבה על כן
הוצרך להשלים אליו המדות אבל בקרבנו׳ חובה
כבכור ומעשר ופסח שבאו למלאות רצון השם
יתעלה לא הוצרכו כי משלים אליו המדות בקיומו
מצות השם יתעלה ולא היה צריך למתן דם אלא
להורות על כוונת כלל הקרבנות שהוא עניין
חדוש העולם והפסדו ושישוב כל דבר אל יסודו
בדרך שנתבאר׃ כתב הרמ״בם
ע״ה וזה לשונו כל הזבחים מפשיטי׳ אותן ואחר
כך מוציאי׳ אימוריהם ואין מפשיטין אותן עד
שיזרוק הדם כו׳ בהיות כי כבר
נתבאר כי זריקת הדם שהיה מורה על הפסד
הבעל חי ושהכל ישוב אל המזבח אשר לוקח
משם הוא העקר בכוונת הקרב׳ לא העניינים
האחרים הנמשכים אחריו על כן עבודתו היתה
באה בראשונ׳ ואחר כך עבודת הקטורת האיברים
שנתבאר למעלה שעל הפרדת היסודות והפסדם
היה מורה לכן גם כן לא היו מוציאי׳ האברים עד
אחר זריקת הדם להיות כי תואר הצורה
החיצונית לא יופסד בחי עד שיופרדו היסודות זה
מזה לכן אין מוציאין האיברים להפסיד הצורה
החיצונית עד אחר זריקות הדמים שהיה אפשר
להקטיר האימרים שבא הרמז בהפסד היסודות
בדרך שנתבאר ודי בזה מה שרצינו לבאר

מעניין קרבן בהמה והיה מן הראוי לבאר ולחבר
בסמוך טעם מעשה הקרבנות בפרט כדרך שחברן
הרב הרמ״בם ז״ל בהלכות מעשה הקרבנות
מעשה העולה והחטאת כו׳ קודם שכתב הלכות
מנחות אך שלפי הדבר שאנחנו
בו לתת טעם תחלה אל הכללים ואחר כך אל
הפרטי׳ מאחר שאינו אפשר לתת טעם במעשה
הקרבן בפרטות ועל השלימות מבלתי שנדע
תחלה כל הכללים ועניי׳ המערכה וטעם
העובדים בו על כן הביא ההכרח לבאר
כל הכללים תחילה ועל כן נתחיל בכלל
המנחות וטעמן׃

פרק שבעה ועשרים

עניין המנחות נמשך אחר כוונת קרבנות בעלי
חיים וכבר האריכו בזה הראשונים כמו
שהאריכו בטעם הקרבנות במנחות סוף פרק
המנחה והנסכי׳ אמר רבי יצחק מה נשתנה
מנחות שנאמרו בה חמשה מיני טגון הללו
משל למלך בשר ודם שעשה לו אוהבו סעודה
וידוע בו שהוא אוהבו ואמר ליה עשה לי חמשה
מיני טיגון עד כאן לשון המדרש׃
ויש להתבונן במדרש זה מה טעם
נתן על מספר החמשי׳ כי נראה מלשון השאל׳
שזה היתה הקושיא ונראה שהמדרש לטעמיה
אזיל שפירש טעם הקרבנות שהם נגד האבות
כמו שבארתי לעיל פרק שבעה ופרק שמונה
וכן כוונו בעניי׳ המנחות כי יהיו חמשה מיני טגון
נגד האבות לזכור זכותן ומעשיהם סולת נגד
בראשית יח אברהם שנאמר קח שלש סאים קמח סולת
שם כו מרחשת נגד יצחק שנאמר עשה לי מטעמים
והעיקר הוא הלחם ובהיות כי מיני
טגון הנעשים למטעמים נעשים במרחשת באה
המצוה במרחשת מחבת נגד יעקב
שם כח שנאמר ונתן לי לחם לאכול שני מיני מאפה
תנור שהם חלות ורקיקים נגד יוסף ואחיו שנא׳
שם לז בהן וישבו לאכול לחם וגו׳ ונאמר ביוסף וישימו לו
לבדו וגו׳ ודוגמא זה ממש אמרו
שקרבן הבא מן השעיר היה מכפר על מכירת
שם יוסף שנאמר וישחטו את השעיר כן
נראה לי לדעת המדרש והוא נכון ומטעם
זה בא הלבנה עם המנחה נגד האמהו׳ הנקראות
שיר השירים ד לבונה שנאמר ואל גבעות הלבונה שפירש
המפורשים שרמז אל האמהות והרב
המורה פרק ששה וארבעים חלק שלישי כתב
מפני שרוב בני אדם לא היו יכולין להקרי׳ בהמות
צוה גם כן להקרי׳ קרב׳ מן העוף ומי שלא ימצא ידו
די העוף יקריב לחם עשוי באיזה מין שיהיה ממעש׳
לחם המפורסמים בימים ההם אם מאפה תנור או

מחבת או מרחשת ומי שיכבוד עליו לחם אפוי
יקרי׳ סולת ומפני שעובדי עבודה זרה לא היו
מקריבי׳ לחם כי אם שאור והיו מקרבי׳ הדברים
המתוקים ומלכלכים קרבניהם בדבש כמו שהיו
מפורסים בספריה׳ ולא היו מקריבי׳ בקרבנותיהם
שום מלח מפני זה הזהיר השם יתעלה מהקריב
כל שאור וכל דבש וציוה בהתמדת מלח על׳ כל
קרבנך תקרי׳ מלח וכתב עוד
בהיות הקרבן סולת בלול בשמן כי זהו השלם
והערב ונבחרה הלבנה לטוב ריח עשנה במקומ׳
אשר בהן ריח הבשר הנשרף עד כאן לשונו ׃
ובספר הזוהר והביאו בעל הרקנ׳
אמר רבי אליעזר האי דלא איהו מגו דבהמה
לאתערא קרבנא כשאר קרבנין ועל דא סולת
מצה בגין לאתרעא חדוא לאינון רתיכין קדישין
האי מחשבה טהורה דאיקרי סולת ואקרי מצה
אמאי אקרי מצוה בויו וכד איהו ינקא למשרייא
רתיכי׳ קדישין אקרי מצה בלא ויו ובגין כך כל הני
קרבנין דאית׳ן מסטרא דקמחא ונהמה בלחודייה
ועל דא איתין וסלא ברדא דישראל וכהני ולואי
כדקא חזי עד כאן לשונו ׃ וכתב עוד
הרקנ׳ ועניי׳ נתינת השמן וסודו תבין מפסוק
משלי כו שמן וקטורת° ישמח לב וידעת פירש לב והנה
הוא להמציא מקום לאש העליונה לחול שם גם
שיר השירים ג׳ הלבונה מפסוק מוקטרת מור° ולבונה עד כאן
לשונו ׃ עוד כתב הזוהר
פרשת ויקרא כמה דמסכנא ארתח חלבו ודמו כך
ההיא קמח מרתחי׳ ליה במשחה והכי אוליפנא
דאפילו כל בר נש מקריב ההיא מנחה מנחת
מחבת ומנחת מרחשת בגין דכמה חטאה ארתיח
חלביה ודמים באשא דיצר הרע וכל שייפוהי
רותחין באשא כך קרבנא דא כהן גדול ממש
ועקרא קרבנא כגווני דחטאי ולקרבי׳ קמיה הקדו׳
ברוך הוא רעותיה דלבא מקריבי׳ בכל יומא ויומא
האי קרבנא לקמיה הקדוש ברוך הוא ומאי איהו
גרמייהו ונפשייהו דמקריבי׳ קמיה ואנן בעינן
לקרבא האי קורבנא ממש וכתב עוד
בטעם אסור הקרבת שאור ודבש בעבו׳ שהקרבנו׳
באים לרצון השם הנכבד להשלים אליו כל המדות
על כן לא יבאו מדברים המתוקים אשר להם
היד החזקה כמו השאור הרומז למדת הדין
ההמוצה והקשה גם לא יבא מדברי׳ מתוקי׳ לגמרי
כמו הדבש רק מן הדברי׳ המזוגי׳ כעניי׳ שבבריא׳
העולם שתף מדת הרחמים עם מדת הדין ובראו
עד כאן לשונו ובעניי׳ המלח
בקרבנות כתב גם כן ברקנ׳ על דעת ספר
הזוהר כי מימי הים התחתון רומזים למימי הים
העליון ועל כן הם מלוחים רמז למ״ה ובעבור
כי אין ראוי לבא על המלך בלעדה כדכתיב
ויקרא טז בזאת יבא אהרן אל הקודש לכך נאמר על כל
ויקרא ב קרבנך תקריב מלח ׃ אמנם על
דעת הרמב״ן בעניין המלח כי בו נכללו טעם
הכחות כולן כי מי הים תחלתן מים ואחר כך
כשיבא בהן חום השמש נעשה מלח ואפילו
אש ומים מעורב בו ׃ ורבינו הבחיי כת׳
כי אסור הקרבת שאור ודבש כי היצר הרע נקרא
שאור וחמץ כמו שידוע מאסור חמץ בפסח
ודבש גם כן מורה על יצר הרע כי דבש בגימט׳
אשה והאשה היא יצר הרע כמו שאמר אדם
בראשית ג הראשון האשה אשר° נתתה עמדי רוצה לומר
היצר הרע ועל כן אין ראוי להקריב׳ רק להרחיקו
מעליו ולכן לא יתכן הקרב השאור והדבש כי
לא יתכן שני הפכים בנושא אחד ובמדרש
בעניי׳ הקרבת מלח מים התחתונים נקראים מים
בוכים כי בשעה שחלק הקדוש ברוך הוא המים
העליונים והבדיל בין מים למים התחילו המים
איוב כח התחתונים בוכים שנאמר מבכי° נהרות יובש
אמר רבי ברכיה בבכי נתפרשו המים
התחתונים מן העליונים אמרו אוי לנו כי לא
זכינו להיות למעלה קרובים ליוצרינו מה עשו
העיזו פנים ובקעו תהומו׳ ובקשו לעלות עד שגער
ישעיה מג בהם הקדוש ברוך הוא שנאמר הנות׳° במים דרך
ובמים עזים נתיבת ויגער בים ויהבשהו אמר
ליה הקדוש ברוך הוא הואיל ולכבודי עשית כל
כך אין למים עליונים לומר שירה עד שיטלו רשות
תהלים צג שנאמר מקולות מים° רבים אדירים משברי ים
ומה הם אומרים אדיר במרום יי ולא עוד אלא שהם
עתידים לקרב על גבי המזבח במלח ונסוך המים
ועוד דרשו ז״ל במקום אחר העולם
כולו שלישו מדבר שלישו ישוב שלישו ים עמד
ים לפני הקדוש ברוך הוא אמר ליה רבונו של׳ ע׳
במדבר נתתה תורה בישוב נכנס ספר תורה
במקדש אני מה תהא עלי אמר ליה עתידים
ישראל שיקריבו מלח על גבי המזבח עד כאן
לשונו הנה חברתי טעמי
נתינות מלח עם המנחות להיות שנסמך צווי
מליחת הקרבנות אצל המנחות שנאמר וכל
ויקרא ב קרבן מנחתך במלח° תמלח ולא תשבית מלח
ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב
מלח ׃

פרק שמונה ועשרים

בספר מקור חיים כתב וזה לשונו החמשה מיני
מנחה כנגד חמשה חושים שבאדם אשר שלשה
מהם יותר דקים ופנימיים מהשניים והם חוש
הראות וחוש השמע וחוש הריח והשנים
האחרים הם חוש הטעם וחוש המשוש אינו כל
כך דקים כמו השלשה הנזכרים וכלם הם כלים
ושערים אל נפש השכלית והם נגד חמשה
חומשי׳

חומשי תורה והם חמשה מיני טגון שאמרו
רבותינו ז"ל במדרשם כי החוטא ששב מיד אל
קונו והעלה עולות ועמה תקון העולה היא למעל'
היא נפשו הטהורה ודאי הוא אוהבו של מלך
הקדוש ברוך הוא וכיון שלא חטא בכלי המעשה
ועשה סעודה למלך במה שהעלה עולות מספר
כל חלקי נפשו שהם נפש רוח ונשמה ולכן
נאמר גבי איוב והעלה עולות מספר כולם (ויקרא א)
כדכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' וכתיב (איוב א)
ואם מן הצאן וגו' ואם מן העוף עולה קרבנו הרי
שלשה מיני העולה במספר חלק נפשו ובם רנן
ירננו לאל חי רנן נפש רוח נשמה ובזה ידע
המלך ודאי שהוא אוהבו ואמר ליה עשה לי
חמשה מיני טינון נגד חמשה חושים ולכן
מיושב למה סדר המנחה אחר העולה כי אחר
שכתב וסדר שלשה מיני העולה כתב הני מנחה
שהם חמשה נגד חמשה שמות שיש לנפש והם
נפש רוח נשמה חיה יחידה ותנא דבי
אליה מה בין מנחת מחבת למרחשת מרחשת
יש לה כיסוי מחבת אין לה כיסוי דברי רבי יוסי
הגלילי רבי חנינא בן גמליאל אמר
מרחשת עמוקה ומעשה רוחשין ומחבת צפה
ומעשיה קשים והוא משנה פרק כל המנחות
באות מצה ובתורת כהני' גרסינן מרחשת
עמוקה ומעשיה רוחשין כיצד יש באדם דברי
תורה יהא זהיר בעצמו שלא יבא לידי עבירה
ולידי דבר מכוער ויעלה על דעתו ויאמר אלך
ואביא מנחה שמא בא לידי עון וחטא אמר
ליה הקדוש ברוך הוא בני למה לא בללתה
מעשיך בשמן ואין שמן אלא תורה ומעשים
טובים מחבת צפה ומעשיה קשים כיצד
יש באדם דברי תורה יהא זהיר בעצמו שלא יבא
לידי עבירה ודבר מכוער ואומר אלך ואביא מנחה
וכו' וכן הוא ברבתי סוף פרשת
ויקרא ואם עיני שכלי לך תראה כי לא נחלקו רבי
יוסי ורבי חנינא בצורת מחבת והמרחשת דווקא
אלא על מה הם רומזות והוא המשלים שהביא
בתורת כהנים והוא ששתי מנחות אלו רומזות
לשני בעלי תורה מנחת מחבת רומז לתלמיד
חכם שתוכו כברו שאין לו כיסוי אחד בפה ואחד
בלב כמו שהמחבת אין לו כיסוי מה שבתוכו
גלוי לעין כל וזהו שאמרו בגמרא מחבת דאתא
אמחבואי הפה ופרש"י אנבוח הפה שהוא בגלוי
מרחשת יש לו כיסוי רמז לתלמיד חכם שאין
תוכו כברו ומדבר אחד בפה ואחד בלב ולכן
אמרו שם בגמרא פרק כל המנחות מרחשת
דאתא ארחושי דלבא זהו הפירש אשר קבל ר'
יוסי וכן נאמר כי המחבת רומז לתלמיד חכם
שהכל נהנין מתורתו שלמד ומלמד כמו שהמחב'
אין לו כיסוי כן תורת החכם גלויה ומפורסמת חיים
הם למוציאם ודרשו ז"ל למוצא' בפה
ומרחשת יש לו כסוי רומז לתלמיד חכם שאין
תורתו נגלית ואין אדם יודע חכמתו וידיעתו מה
היא לפי שהוא מכוסה בלבו ואין בפיהו תורת
אמת ללמדה את בני ישראל זהו הרמז שרמז
לנו רבי יוסי בעניין המחבת והמרחשת
אמנם רבי חנינא רומז לנו דבר אחר
והוא שהמרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין רמז
לתלמיד חכם שהוא עמוק בתורה בעיון
אמנם במעשה מעשיו רוחשין רומז איזה נדנוד
עון שאינו גלוי ומחבת מעשיה צפון ומעשיה
קשים רומז לתלמיד חכם שמעשיו גלויים לכל
וקשים נגד יצר הרע ועכשיו
נפרש היאך חמשה מיני מנחה רומזים לחמשה
חושים מנחת מחב' רומז לחוש הראות המתפשט
יותר מחוש השמע שנגדו מנחת מרחשת שעמוק
ומעשיו רוחשים ומנחת בכורים רומז לחוש
הריח שהוא רומז לבעלי מצוה והמנחה עצמה
להכם ולכן אמרו בתנא דבי אליה ואם
תקריב מנחת בכורים בזמן שבית המקדש קיים
מזבח שבו כפרה לישראל ובחוצה לארץ תלמידי
(ויקרא ב) חכמים ותלמידיהם כפרה לישראל שנאמר ואם
(מלכים ב ד) תקריב מנחת בכורים ונאמר איש בא מבעל
שלישה ויבא לאיש אלהים לחם בכורים ולא
היה שם בית המקדש הא למדת שכל הנזקק
לחכמים ותלמידיהם מעלה עליו כאלו עשה רצון
אביו שבשמים פירש הבכורים נקראו ראשית
(שמות כג) שנאמר ראשית בכורי אדמתך והתורה נקראת
(תהלים קיא) ראשית שנאמר ראשית חכמה יראת יי' ולכן
הוזקק לחכמים כאלו מקריב בכורים הרי שלשה
חושים נשארו חוש הטעם וחוש המשוש נגד
מנחת סולת ומאפה תנור עד כאן לשונו
והאריך עוד שם בהבאת קצת
ראיות לדבריו מדבריהם ז"ל אבל כולם אינם
מוכרחים.

פרק תשעה ועשרים

אמנם הנראה לי בזה הוא עצמו טעם הקרב' בעל
חי שכבר ביארנו שבא להורו' על חדוש העולם
והפסדו וכבר נתבאר שבעלי החכמה
נחלק לשלש' חלקים והם כת המשכילי' הנמשכי'
אחר טבעי הדברים אשר כל דבריהם בנויים על
דרכי המופת והשני כת המדברים והשלישי כת
המקבלי' בלבד וכבר האריך
הרב המורה חלק ראשון פרק אחד ושבעים באלו
הדברים וכתב שם וזה לשונו ואם תהיה ממי
שיספיק לו מה שאמרו המדברים ותאמן שכבר
התבאר במופת עניי' חדוש העולם אני אוהב זה
ואם לא יתבאר אצלך במופת אבל תקח היות
מחודש

פחודש מן הנביאי׳ קבלה אין היזק בזה וכתב שם שיותר טוב להניח הדבר על הקבלה לבד מלהביא עליו ראיות שאינן נכונו׳ כראיות המדברי׳ כי כשיראה האדם חלושית הראיות תחלש אמונתו כו׳ ולכן באה המצוה להקריב קרבן מבעל חי השלם המורה על טבע המציאו׳ אשר ממנו לקחו החכמים הראיות האמיתיות וכמו שנתבאר למעלה אמנם מי שאין ידו משגת ושכלו קצר מהשיג יקריב תורים ובני יונה רצה לומ׳ יאמין הדבר בקבלה שקבל מאבותיו הנביאי׳ והחכמים שישראל נמשלו ליונה ותור כידוע

אמנם בדלי דלות שאין מספיק בקבלה לבד יקריב מנחת סולת והוא כדמות העצמיים הפרדים אשר הוא עקר יסוד חכמת המדברי׳ אשר ממנו ילקחו ראייה על חדוש העולם כמבואר שם פרק שלשה ושבעים חלק ראשון

ולהיות כי חכמה זו מועילה בתחלת הדעת ובקל יוכל האד׳ לעמוד בדרך זה על חדוש העולם כמבואר שם לזה הדליק בשכלם יכולים להקריבו אמנם רק הטוב נקבל מהם והוא דרך ההעברה שדברו בהקדמותיהן אשר ממנו נשתמש הרב בעניין חדוש העולם חלק שני פרק תשעה עשר ואף בזה לא נשתמש בדרך ההעברה שלהם להביא ראיה ממה שהם מביאים ראיה כי הם רואים שדרך ההעברה שייך בשפלים אשר מתחת הגלגל אשר הפילוסוף חולק עליהם ואומר שהכל נמשך אחר תנוע׳ גלגלים והשפעתן כמו שהאריך שם בספר המורה

אמנם הרב ילקח ראייה מן הגלגלים והכבבים שאין לתלות הדברים ההם בשום טבע או חיוב כמו שנתבאר כל זה פרק תשעה עשר חלק שני על כן בא קומץ לבונה עם קומץ סולת להורות כי אף המעט והוא הקומץ שעולה מדבריהם אינו עולה לרצון רק כשהלבונה הוא אצלו והוא בושם טוב ריחו עולה למעלה ועל כן היו מקריבין ממנו הקומץ למזבח והוא העולה לרצון

אמנם השאר היה נאכל לכהנים כדרך אכילת בשר המזבח שנתבא׳ טעמי למעלה ויתבאר עוד לפנינו אם ירצה השם יתעלה

והטעם שהיתה מנחה כהן כולה כליל כתב המורה פרק ששה וארבעים לפי שכל כהן יש לו להקריב קרבנו בעצמו ויהיה אם כן מביא מנחה ואוכל אותן בעצמה וכאלו לא עשו דבר כי מנחת יחיד לא היה קרוב ממנה רק לבונת׳ וקומץ ולא די מעוט זה הקרבן אלא שיאכלנו בעצמו ולא יראה אם כן עבודה כלל ולזה היא נשרפת עד כאן לשונו ויש לספק בזה דהא בקרבן בהמה נמי לא היו מקריבין רק האימרים אם כן לא נראה עבודה גדול כל כך ואף אם נאמר דבבהמה יותר היה דרך עבודה מכל מקום לא היתה המנחה נשרפת יאכלנה אחרים ויהיה ניכר בכהני׳ כמו בישראל

אמנם לפי כוונתינו נראה כי סתם כהנים היו יודעים התורה וכמו שנאמר °שפתי כהן ישמרו מלאכי ב
דעת וגומר ונאמר ° אל הכהנים אשר יהיה דברים לג
בימים ההם ולכן אף אם היו מקריבי׳ מנחה לא היה מכוון רק מצד הטוב שבו על כן מנחתו כולה כליל מה שאין כן במנחת ישראל שרוב דבריהם של המדברי׳ אינן לרצון מאחר שאינן אמיתיות ואינן ראויין לעלות למעלה כי אם בכהן אשר לו לב להבחין בין האמת והשקר

ולהיות כי המנחות היו מורים על העולם בכללו לכן אמרו במשנה פרק אלו מנחות כל המנחות טעונו׳ שלשה מאות שיפה וחמשה מאות בעיטה כו׳ מספר חמש מאות על דרך מהלך ת״ק שכולו אינו אלא מן העצמיים הפרדים ושלשה מאות שיפה נגד ש׳ מעלות הגלגל כמו שכתב בעל פרדס רימונים שהקדמונים לא הניחו רק ש׳ מעלות בגלגל ובא עניין השאיפה והבעיט׳ להורות על עניין קבוץ וחבור העצמיים שעל ידן מתהוה המתהווה כמו שעניין העיסה נעשה על ידי בעיט׳ ושיפה הקמח שהוא דוגמת העצמיי׳ הפרדיים והיו המנחות בלולת בשמן כבר נתבאר למעלה פרק שמונה עשר בהקרבת קרבן בעלי חיים שהיה מורה בכללו על הפסד וחדוש העולם ועל ידי זה נתכפרו עונותיו ועל דרך ההוא באו מצות ודינין בחלקי הקרבנו׳ כמו שנתבאר למעל׳ וכן הטעם במנחה כי הכלל היה מורה על הדבר שאמרנו אמנם חלקיו היו מורים כי באמונה זו יתכפרו עוונותיו ויושגח מלמעלה ויושפע בשפע ברכה ורצון והוא העניין השמן שהיו בוללין במנחת כמו שנתבאר פרק עשרים וכבר ידוע מדברי׳ המדברים איך שהביאו ראייה על עניין חדוש העולם מעניין ההתייחדות שהכיחו מבח דרך ההעברה אשר להם ומאמינים שהשפעת השם יתעלה על העולם מקיימת העולם תמיד עת אחר עת ושעל ידי זה פועל תמיד בכל חלקי׳ העולם כמו שנתבאר כל זה פרק ארבע ושבעים חלק ראשון עד שלא השאירו לשום דבר טבע מונח לומר שזה טבעו גורם לו להיות וזה טבעו להיות כך אלא שהכל נמשך אחר כוונת הבורא יתעלה בכל עת

וכמו שנתבאר מדברי הרב פרק שלשה ושבעים הקדמה עשר ופרק ארבע ושבעים חלק ראשון ולזה היה השמן שהוא מורה על ההשפעת השם יתעלה בפרטות בדרך שנתבאר נקרב עם המנחה ולא עם שאר הקרבן שהיה מורה על טבע המיושב והיין היה בא עם קרבנות בהמה

ולא

ולא עם שאר קרבנות. כי היין מורה על השגחת הכלל שהוא עניין המיושב וכמו שנתבאר לעיל פרק תשעה עשר והוא טעם נפלא בעיניי •

פרק שלשים

כתב הרמב״ם פרק שנים עשר מהלכות מעשה הקרבנות שהמנחה היא נחלקת לשנים עשר חלקים שלשה הבאים בצבור ותשעה ביחיד שהם בין הכל שנים עשר מנחות נגד שנים עשר הקדמות שהניחו המדברים אשר עליהן יסוד חכמתן והן אשר מנאן הרמב״ם ז״ל פרק שלשה ושבעים חלק ראשון מהמורה ואביא דבריו בקצרה ואסמוך על המבין בספריו ולא אב[...]יק [...]אשי פרקים ורמזים בלבד כדי שעל הם [...]ס[...]ד דברי הקדמה • הראשונה לקיים עצם דפ[...] • השני מציאות הרקות • והשלישי שהזמן מחובר מעתות • ואלו השלשה הקדמות קשורין יחד לקיים הקדמה הראשונה כמו שכתב הרמב״ם ז״ל בביאור הקדמות ההם ונגדם באו שלשה מנחת צבור הראשונה היא מנחת לחם הפנים נגד הקדמה הראשונה שהיא העצמיים הפרדיים שמאמינים שהם עקר ההויה ושבתחלה הם חלקים דקים ובהתחברם נעשה מהם הגשם כי ההויה הוא הקבוץ • והפירוד הוא ההפך וזה עניין לחם הפנים שהיה מונח משבת לשבת והיה נעשה מן הסולת הדק שהוא דוגמא העצמיים ובהתחברן נעשו לו הפנים שהיא פני ההוה ואחר כך חוזר ומחלקו ע״י שלכל כהן היה מגיע כפול והוא דוגמת ההפסד שהוא פרוד חלקיו ועוד היתה הקדמה זאת נרמזת בלחם הפנים מטעם שיתבאר בסמוך שתי הלחם הם מורים הקדמות הרקות אשר נמשך מהקדמה הראשונה כי מציאות הרקות היא שנית אל מציאות העצמיים ומשניהם ביחד תושלם ההויה כי ברקות תכנס עצם אל עצם ויתהוה ההוה ונרמזת עניין הקדמה זו בשתי הלחם והראשונה בלחם הפנים כי כבר נתבאר כי לחם הפנים היה מורה על התורה שבעל פה וכן העצם הפרדי הוא עקר חכמת המדברים והדבור הוא בפה ובשתי הלחם נרמז הרקות לפי שכבר נתבאר עניין שתי הלחם שהם מורים על נעשה ונשמע או שני הלוחות אשר על ידן גם כן נתהוה המתהוה כמה שנאמר ״יראה ושקטה״ *תהלים עו* ודרשו ז״ל בתחלה יראה ולבסוף שקטה וכי לולי שקבלו ישראל התורה היה העולם ש[...] חוזר לתהו ובהו והוא כדמות הרקות הגורם ההוה מנחת העומר נגד הקדמה השלישית שהזמן מחובר מעתות והוא ספירת העומר שמתחילין למנות עת אחר עת ועל ידן נשלם הזמן שבין פסח לעצרת וכמו מי שסובל צער ויסורין מרגיש יותר בזמן ממי שהוא בשמחה וטוב לב לכן ביציאתן ממצרים עד קבלתן התורה הרגישו בזמן יותר עד כאן העניין נרמז באותו מנחה עוד הניחו הקדמה שמנאן הרב שם להקדמ׳ שנים עשר שהחושים לא יתנו האמת תמיד כי יבצר מהם אפ׳ לדקות גשם המושג ואם לרוב הרחיקו מן המושג וזהו מנחת חוטא כי הוא יקלע אל השערה ויחטא לסבת חטא חושיו כדמות החוט׳ שחטא ונוטה מן הדרך הישר ולכן נשתתף הלשון בשניהם • הקדמה החמשי׳ שהעצם תשלום מציאתו ממקרים רבים רוצה לומר שהם סוברים שהמקר׳ לא בא מצד הכלל אלא שהוא נמצא בכל חלק מהלקיו המשל בזה זאת החתיכה מן השלג אין הלובן נמצא בכלל כולו בלבד אבל כל עצם ועצם מעצמי זה השלג הוא לבן ולכן נמצא הלובן בכולו וזהו מנחת סוטה אשר תזנה תחת אישה לומר שכל העצמיים שוים אין מקרה נמצא בדבר מיוחד אלא כל העצמות שוות הפך ממה שנאמ׳ בעניי׳ יצירה עצם מעצמי רוצה לומר מיוחדת לי׳ *בראשית ב* ובהיות העניין כן מצינו שאין מנחה באה מן השעורים רק מנחת סוטה ומנחת עומר להיות כי אלו שני המנחות היו נבנים על שני הקדמות שמאמיני׳ שמצד השעורי׳ הקטני׳ שהם העתות והעצמיים שהן קטנים בשיעורין נבנה הכלל שהוא החלק הגדול ואם כן יש להם רמז מצד שתוף השם שהוא השעורי׳ ואין המנחו׳ צריכי׳ תנופה מלבד אלו להיות כי היו מניף לכל ארבע רוחות העולם ומעלה ומטה שעל ידי הרוחו׳ ומעלה ומטה נתחבר העניי׳ העתות ונתהוה הזמן דוגמת מנחת העומר ונעשה כלל ההוה בכל דבר ודוגמת מנחת סוטה הניחו שהמקר׳ הוא בכל מקום ולא נתייחד שום דבר מצד מהיתו וזהו עניין התנופה שמורה שכל הרוחו׳ הם בשוה ולא נשתנה בטבעם אשר ימשכו אחריהם טבע הנמצאות כפי דעת הפילוסוף הקדמה ששית והוא שחלקו כל המקרו׳ לחיוב ושלילה כי אין שום דבר שלא יתוארו בחיוב ושלילה ולכן אמרו כי כל עצם אם לא יהיה לו מקרה חיים יהיה לו מקרה המות וכדומה לזה מן המקרים ולזה היה מרמז מנחת חביתים כ״ג שהיה נקרבת לחצאין מחציתו בבקר ומחציתו בערב הנה מורה על דעתן שהיו מחלקין כל הדברים אין אמצעי בניהם • הקדמה השביעית שלא יעמוד המקרה שני זמנים רוצה לומר שני עתות וכשיברא המקרה ההוא יאבד ולא ישאר ויברא השם מקרה אחר ממינו ויאבד גם כן האחר ההוא

ויברא

יברא שלשה ממינו וכן תמיד וכו׳ נגד זה היה בא מנחת חנוך של כהן הדיוט כי כל דבר חדש ראוי לחנכו בחנוכ׳ המזבח והם המקרי׳ החדשי׳ אשר יתחדשו כל שעה ושעה

הקדמה השמינית שהם יאמינו שההעדרים הם קניינים ועניינים נמצאים בגוף נוספים על עצמו והש׳ ית׳ יברא בו תמיד מקרה ההעדר כמו שיברא הקניין והוא נרמז במנחות סולת שהוא נעדר מכל צורת הפת ולא נרמז בו רק העצמיי׳ הפרדיי׳ בעצמם אשר כל זמן שלא יתחברו נברא מהם מקרה העדר וישארו עם עצמותן בלא ההוייה ׳

והקדמה התשיעית שהם יאמינו שאין נמצא אלא עצם ומקרה ושהצורות הגשמיו׳ היא כמקרה השחרות והלבנות עד שיאמרו שגשם שמים וגשם איזה תולעה מן התולעים הכל עצם אחד אמנם התחלפו במקרים לא זולת זה ׳

והקדמה העשירי׳ היא דרך העברה אשר להם כי הם יאמינו כל מדומה אפשר כמו שישוב כדור הארץ גלגל או להפך נגד אלו שני הקדמו׳ באו מנחת מחבת ומרחשת ששניהם מטוגני׳ בשמן שוים ולא נתחלפו אלא מצד העברה זה שכך רצה הרוצה ושלא נתחלפו העניני׳ רק במקריים שנעשו במחבת או מרחשת ואין בניהם רק שמרחשת עמוק ומעשיה רוחשין ׳ ומחבת צפה ומעשיה קשים הקדמה העשירי׳ נגד המחבת שאינו עומק והכל עובר עליו דרך העברה

אמנם מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין רוצה לומר רבים ונראה כרוחש תוך המחבת ונראה בו הכל כדבר הרוחש והוא עצמו המשל שהביאו שגשם השמים הוא גשם התולעים הרוחש על הארץ ׳ הקדמה האחד עשר

שאין מקרה אחד נושא מקרה אחר ושניהם הם על העצם בשוה והי״ב הוא שמספר אין תכלית לו והוא שקר על כל עניין והו׳ עניין התנור והרקיקין כי כבר אמרו במסכת פסחים

עושין פת עבה ביום טוב ואמרינן מאי פת עבה פת מרובה ואמרו בירושלמי

הטעם מתוך שאתה מיגעו אין עושה יותר מ מכדי צורכו והוא כדמות הרקיקין שרצונו היה לעשו׳ לאין תכלית מתוך שהם דקין וצריך הרבה אך מתוך שאת׳ מיגעו לעשות הרבה מפסיק והוא דוגמת מציאות אין תכלית למספרם

ועוד יתבאר לך בפרק שאחר זה רמזים אחרים קרובים לאלו ׳ ומעשה תנור הוא הקדמה האחד עשר שהמקרי׳ נחים על העצם בשוה והוא מעשה תנור כי הוא המקרא אשר נח על כל ם הלחמים כי עקר הלחם הוא נעשה בתנור והוא מקרא שוה בכל ומן הדין היה לעשות זה המקרה בכל המנחות ואחר כך לעשות אותם במרחשת

או במחבת אלא שאין מקרה נושא מקרה ׳ ואמנם אסור חמץ ואסור דבש

בקרבן המנחה היא גם כן מורה על דעת המדברי׳ וזה כי הם סוברים כי אין המקרה בא מצד החומר והטבע רק השם יתעלה ברא אותו תמיד מקרה אחר מקרה וכל הנמצאות טבע אחד ואין מפרידין אלא רצון השם יתעלה והנהגתו לברא בכל אחד עניינו ומקריו עת אחר עת כידוע מדבריהם

וזהו עניין אסור הקרבת דבש וחומץ כי הם שני הפכים זה מתוק וחם בטבעו וזה חמץ וקר בטבעו והפכיה׳ נגלה וידוע לכל ואי אפשר להם להתקבץ בנשוא אחד באמונה המדברים שהם יראו כי כל הפכים אפשרי הקבוץ בנשוא אחד אם אינו בזמן אחד אך הטבעי מאמין שהכל הוא מצד הטבעי ולנמנע טבע קיים ואי אפשר שחומר הדבש יחול עליו אכיות צורת החומץ וכן בהפך זה ולכן נאסרו בקרבן ההפכים היותר גדולים כי הן מוקצן מדעתן ׳ ונאסרו שאור ודבש ולא חומץ ודבש בהיות כי ממנהג להשים דברים אלו בלחם שמהן בא קרבניהם

ועוד יתבאר לך בחלק שלישי בהלכות פסח שלחם חמץ הוא הלחם פת גוים המאמינים עניין קדמות העולם וכמו שיתבאר אם ירצה השם יתעלה ולכן נאסר להקריבו עם המנחה המורה על החדוש לדעת המדברים וכן נאסר הדבש המורה על החקירה השכלי׳ כמו

משלי כה שאמר שלמה אכול דבש הרבה לא טוב ונאמ׳

שם דבש מצאת ׳אכול דייך וגו׳ והוא בהפך מדעת המדברים המאמינים בכל חקירה שכלתי׳

ודע כי היו בהקרבת המנחה חמשה עבודות נגד חמשה עבודות שבקרבן בעלי חיים והם קמיצה נגדה שחיטה ונתינת הקומץ בכלי שרת נגד קבלת הדם והולכה כמו הולכה והגשה בקרן דרומית נגד זריקות הדם והקטורת הקומץ נגד הקטרת האימורים כו׳ כמו שמובא כל זה פרק קמא דמנחות וכבר

כתבתי בטעם קרבן בעלי חיים עניין עבודו׳ אלו שהם רומזים על פרוד היסודות זו מזו כמבואר לעיל חלק שני פרק חמשה עשר וכן הוא בעשיית המנחה ואף כי המדברים לא האמינו בהוויות היסודות ופרוקן בהפסד ההוה מכל מקום אמרו שההוייה הוא החבור וההפסד הוא הפרוד ולפי שהאמת בכל הוה הוא פרוד היסודות על כן המנחה שהיתה נקרבת על ידי כהני השם יתעל׳ יודעי האמת אף על פי שהיא באה על דעת המאמינים בעצמיים הפרדיים מכל מקום הכהנים מקריבי׳ אותה על דעת האמיתי שהוא פרוד היסודות ולזה באו ארבע עבודות בהקרבתם כמו בהקרבת הבעלי חיים ועוד שאף שהם לא יאמינו בעניין היסודות מכל מקום לא יכחישו במדריגותם

במדריגות הארבע הנמצאות שהם דומם צומח
חי מדבר או ארבע זמנים העוברים על כל ההוה
והם העבר וההוה בראש ובסוף והעדר אחר כך
והנה ארבע זמנים אלו עוברים על העצם הפרדי
והיו ארבע מיני עבודות אלו רמוזים על זה וטעם
המלח בעניין כל הקרבנות כבר נתבאר
שזכו המים והמלח להיות נקרבי׳ על המזבח
והוא המקיים אמונת החדוש בעצמו כדרך
שנתבאר במדרש שלמעלה והוא טעם שנאמר
במדבר יח — במלח ברית מלח עולם ודע כי המלח
הוא המהוה והמקיים הרבה דברי׳ על ידי מליחתן
והוא ג״כ המפסיד הרבה דברי׳ כמו שנאמר גפרית
דברים כט — ומלח שריפה כל ארצה והנה הוא הסבה
המהווה והמפסי׳ כמו שהוא בסב׳ המהוה והמפסי׳
העולם כולו שהוא סוד הקרבן וכמו שנתבא׳
פרק חמשה ומזה הטעם אמרו ז״ל
שהיו זורקין מלח על הכבש שלא יחלקו הכהנים
בעלייתן ולא לקחו דבר אחר לזה כי עניי׳ הכבש
והמזבח הם פועלים בעולם ובחדושו ועל כן
היה ראוי לזרוק מלח המורה על החדוש מטעם
מדרש הנזכר לעיל והוא עקר המכוון
בעניין הקרבן לקיים אמונה זאת והוא התכלית
בכל קרבן׃

פרק אחד ושלשים

אמנם היו המנחות שבאו בנדבה מקצתן סולת
בלולה ומקצתן מאפה תנור ורקיקין ומקצתן
מעשה מרחשת ומחבת נחלקים לחמשה מינים
ושאר מנחות היו להם סדר בעשייתן הכל היה
נגד דרכי המדברים שהניחו בעניין החדוש
ודבר ידוע כי העולם חסד ובנדבת השם יתעלה
נבנה על כן באו חמשה מיני לחם במנחת נדבה
להורות על חמשה דרכים שיש להם על נדבת
חדוש העולם כמו שכתב הרב המורה
חלק ראשון פרק ארבע ושבעי׳ שהראיות שהביאו
המדברים על חדוש העולם הם שבעה וכולן
נכנסים בחמשה חלקי׳ באשר דרך הראשון שמנה
הוא דרך המשלים באמרם כי כאשר אנחנו
רואים דבר אחד מחידש כן הוא ההקש בעולם
בכללו וזה הדרך אין ראוי למניתו כלל לפי
שהדרך המשלי הוא חלוש מאוד כל אדם יוכל
להכחישו אמנם הדברים האחרי׳
שאמרו יש בהן קצת אמתית ולזה ראוי לבא
זכרון בקדשים וכאשר הדרך השני והרביע
הוא כמעט דבר אחד לא נשארו רק חמשה אשר
נגדן באו אלו חמשה מיני מנחה בנדבה
וכתב המורה ז״ל הדרך השלישי שזכרו והוא
היות עצמי הפרדיים לא ימלטו בשום פנים מהיות׳
מקובצים או מפורדים או שיקבצו פעם ויפרדו
פעם ומבואר נגלה שלפי בחינות עצמם אין
ראוי להם קיבוץ לבד או פירוד לבד כו׳
עד אם כן היות קצתן מתקבצין ומקצת׳ מתפרדי׳
וקצתן ישתנו עליהם העניינים פעם יתקבצו ופע׳
יתפרדו היא ראייה על היותן צריכין למי שיתקבץ
המתקבץ בהן ולמי שיפריד המתפרד בהן
ואמרו שזאת היא ראייה שעולם מחודש כו׳ נגד
הקדמה זאת בא מנחת סולת שהיה מעשיהו
מביא עשרון סולת ונותן שמן בכלי ואחר כך
נותן עליו הסולת ואחר כך חוזר ונותן שמן על
הסולת ובלל הסולת בו ואחר כך נתנו בכלי
שרת לצוק לתוכה שמן וכל השמן שבה הוא
לוג הנה הוא מבואר שהוא כדמות הקדמה
זאת וזה כי כבר כתבתי היות הסולת נגד
העצמיים הפרדיים והיה נותן השמן תחלה בכלי
וכבר כתבתי פרק ארבע ועשרים
כי הכלי הוא הרמז על התור׳ שהיתה כלי אמונתו
של הקדוש ברוך הוא שעל ידה ברא העולם
ולזה נתן השמן קודם לסולת להורות כי אף
העצמיים גופן הם ברואים מצד השמן שהוא מורה
על השפעת השם יתעלה בדרך שנתבא׳ למעלה
פרק תשעה עשר והיה בכח השפע ההוא
שעל ידו נבראו העצמיים הפרדיים בדמות הסולת
שהיה ניתן על השמן להורות כי העצמיים
ברואים לא קדומים ואחר כך חוזר ונותן עליו
שמן להורות על הקבוץ שהם מאמינים שעל
ידו נתהוה ההוה כי אף שהעצמיים היו ברואים
מכל מקום לא נתהוה מהן גשם עד שחזר עליהם
השמן שהוא ההשפעה שנית לקבץ ולהפרידן לפי
צורך העולם׃ ולהיות כי אלו
המדברי׳ האמינו כי המקרה לא יעמוד שני זמנים
כו׳ כמו שביאר הרב המורה בארוכה
חלק ראשון פרק שלשה ושבעים הקדמה שביעית
מדבריהם הנה התבאר שבכל עת מן העתות
רוצה לומר זמן מן הזמנים יברא הבורא מקרה
תמיד כו׳ כמו שכתב שם המורה על כן
היה בלול הסולת שהוא רומז על קבוץ חלקי׳
הסולת הנעשים על ידי הבלילה ואחר כך חוזר
ונותן בכלי שרת ויצק עליה שמן להורות על
השפעת הבריאה תמיד בכל עת ובכל רגע והיה
שעור המנח׳ עשרון נגד עשר הקדוכ תיה׳ שהניחו
תחלה לקיום חדוש העולם ואף על פי שהניחו
שנים עשר כמו שביאר שם המורה
וכמו שכתבתי בפרק שעבר מכל מקום שניים
היו רמוזים שכ בסול׳ עצמו שהם העצמיים והשני
שלא יעמדו המקריים שני זמנים ביציקות השמן
אם כן לא נשארו רק עשרה שהיו רמוזים בעשרון
ולזה בא מדיני המנחה שהאמר מנחה כתם
מקריב מנחת סולת להיות כי בה רמוזים כל
השנים עשר מנחות בדרך שנתבאר וכן היו

באים כל המנחות עשרון מלבד שתי הלחם ולחם
הפנים כי כבר נתבאר פרק שנים
ועשרים חלק ראשון טעם לחם הפנים וכן
יתבאר חלק שלישי פרק חמשה וחמשים שעור
שתי הלחם ולכן נשתנה משאר המנחות והיה
שעור השמן לוג שהוא המדה הפחותה שבכל
המדות ולא מצינו בכל נסכי קרבנות בהמה
שהיו מקריבי׳ לוג זולת במנחה להורות על עניין
נפלא נתלה בחלוקי אלו הדעות דברו בו שם
הפילוסופים כי לדעת המדברים ההשפעה יורדת
בשוה על המלאכים והגלגלים וההויות השפלים
כי הם מאמינים שהכל הוא דרך עצמיים הפרדיים
כמו שנודע שם בדבריהם והקדמותיהן בפרק
הנזכר למעלה אמנם הדרך
הפילוספיא האמיתי שהכל נברא דרך השתלשלו׳
ושמותר ההשפעה היורדת אל המלאכים נבראו
בגלגלים והדברים השפלים כמו
שהאריך בזה המורה חלק שני פרק אחד עשר
ושנים עשר אם כן ההשפעה יותר גדולה וניכרת
לדעת פילוסו׳ף מלדעת המדברים לכן בא בשמן
במדה פחותה שאפשר רצה לומר בכל הגדלתן
ושבוללין ויוצקין בשמן מכל מקום הוא הקטן
שבכל המדות והוא טעם נאות בעיני
וכתב רבינו בחיי פרשת בראשית
ואיתא במדרש שהכל לא עשה קיימא בעולם רק
חמשים יום ומה שהקפידו בזה יצא לנו טעם
למה נצטוינו בתורה להקריב מנחה בעצרת נגד
קין והבל שהקריבו מנחתן ביום חמשים לבריאתן
כי מתוך אותה מנחה תתברר אמתת הנבואה
בראשית ד והוא שכתב ויאמר ״ אל קין ותתברר ההשגחה
גם העונש והשכר הכל נכלל שם ויש לך
לדקדק מכאן על הנפלאות השם יתעלה איך הוא
מדקדק בנתינת עונש ושכר כי לא ישא פני איש
שלא יענישו ולא יקפח את שכרו שלא יגמלנו
שהרי הבל שנהרג ביום חמשים קבל שכרו
ונתעלה משה בסוד גלגול של הבל לקבל התורה
ביום חמשים וקין שהרג ביום חמשים נתקלל בו
ביום וכחו שהוא יצר הרע עתיד ליענש ולבטל
מן העולם ביום חמשים של הקדוש ברוך הוא
תהלים צ שכתב בו כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול
וגו׳ והכל מדה כנגד מדה יתעלה שמו של הקדו׳
ברוך הוא אשר בידו מאזני משפט ומזה
מנעה התורה חמץ בקרבן מנחה שיש בו רמז
ליצר הרע אבל ביום החמשים ציתה להיות חמץ
ויקרא כג שנאמר חמץ תאפנה מפני שיום חמשים של
עצרת נגד היובל הגדול אשר לעולם שיעקר היצר
הרע ויאבד זכרו עד כאן לשונו
הרי לך דברים מכוונים למה שאמרנו שהכל היה
ברמז על חדוש העולם והפסדו ואם הוא בדרך
אחר ממה שכתבנו מכל מקום המכוון הוא דבר

אחר עוד כתב הרמב״ם פרק
שלשה עשר מנחת מחבת ומרחשת כיצד נעשין
נותן השמן בכלי ונותן עליה סולת ונותן על
הסולת שמן אחר ואחר כך לשה בפושרין ואפה
אותה במחבת או במרחשת ופתות אותה פתים
ונותנת בכלי שרת ויצק עליה שמן ונותן לבונה
כו׳ הרי לך שבתחלת הבאתן היו כולן
סולת בלול בשמן מטעם שביארנו כי זהו יסוד
שכל המדברים האמינו בו אמנם
אחר כך היה לשה בפושרין ואפה במרחשת או
בתנור כפי שירצה המקריב אין טעם לרצונו
דוגמת הקדמותיהן בדרך החמישי והששי כסדר
שזכרן הרב המורה שהן דרך העברה שהזכירו
האחד מצד התייחדות הפרטי והשני מצד
הכרעת הכללי כמוזכר שם על כן באו במרחשת
ובמחבת כי מעשה מרחש׳ הם אפיות דקות נוחים
להשתבר כדמות הפרטים שבכל מין ומין שנוחי׳
להפסד אמנם מעשה מחבת הוא
דבר קשה כדמות הכללים שקשה לאבד ומכל
מקום שתיהן נעשו מצד הכרעה והתייחדות
המקריב וכבר נתבאר בפרק שלפני זה
טעם אחר קרוב לזה ולהיות כי דרך
העברה הוא הטוב שבדבריהם כמו שכת׳
המורה שם לכן היה מנחת חביתי כהן גדול
בכל יום מנחת מחבת שהוא מורה על דרך
ההעברה בעולם הכללי כאשר לקח ממנו הרב
ראייה על חדוש העולם כמוזכר שם חלק שני
פרק תשעה עשר ואחד ועשרים והיה נקרב
עם התמי׳ שהיה מורה על חדוש העולם כאשר
נתבאר במה שעבר והיה מביא עשרון שלם
מתוך ביתו וחציהו במדת המקדש כי חצי הדרך
ההוא קדש ליי כמו שכתבתי למעלה
וכתבו המורה והשתמש בדרך ההעברה ההוא
שהניחו המדברי׳ אך לא בדרך שהניחו הם והיו
מקרי׳ עמו שלשה לוגין שמן כי באמת המשתמ׳
בדרך ההוא כדרך שדרך הרב המורה מניח
כל שלשה חלקי העולם על טבען ושהשפע
יורדת מלמעלה למטה בדרך שהאמינו הפילוספי׳
ולכן היה השמן שלשה לוגין והיה עושין מן
המנחה ההוא שנים עשר חלות וטעמו כטעם
שנתבאר למעלה בסוד לחם הפנים שהיה גם כן
שנים עשר חלות אמנם עוד
נשארו שני מיני המנחות והם מאפה תנור
וכתב הרמב״ם פרק שלשה עשר
מהלכות מעשה הקרבנות אם חלות הוא בלול
הסולת בשמן ולש בפושרין ואפה ופתות ונתן
בכלי שרת ונותן עליה לבונתה ואין בה יציקת
שמן ואם רקיקין הוא לש הסולת בפושרי׳ ומושח
הרקיקין בשמן וכיצד משחן מביא לוג שמן
לכל עשרון ומשחן וחוזר ומשחן עד שימשח כל
שמן

שמן שבלוג׳ הנה הרקיקים הן כנגד הקדמה שהביאו ממנה ראייה על החדוש עולם מטעם שאי אפשר שימצא דברים בלתי ב״ת אפילו במציאות זה אחר סור זה וכמו שהניחו בדרכם השני שזכר המורה פרק ארבע ושבעים וזה היה עניין הרקיקין וכמו שנתבאר בפרק שלפני זה וזהו דרך וכוונת משיחת הרקיקין שמושחת וחוזר ומשח עד כלות השמן להורות שדבר שבא בזה אחר זה לסוף יכלה ואי אפשר שילך לבלתי תכלית וכל שכן שנתבאר בדרך זה דרכם הרביעי שנבנה גם כן על דרך שלא ימצאו דברים בלתי בעל תכלית אפילו זה אחר סור זה כמבואר שם אמנם הדרך השביעי שלא ימצאו דברים בלתי תכלית ביחד ואלו היה העול׳ קודם הוצרכו להיות הנפשו׳ הנשארות ביחד בלתי בעל תכלית כמבואר שם הוא נרמז בחלות הנאפות בתנור הוא עצמו דוגמת הנפשות הנשארות כי החלה היא התרומ׳ המפרישי׳ מן העיסה וניתן לקדש כדמות הנפשו׳ המפרישי׳ מן הגוף ונצררות למעלה וכשם שהחלות היו פתותות ואחר כך חוזר ומניח הכל בכלי שרת כן הנפשות לאחר שנשברו ונבדלו מן הגוף חוזרין הכל ביחד ונשארות בזכות הכלי׳ שרת המורה על התורה כמו שנתבאר למעלה ודע כי בדרך זה כמעט מבוארי׳ כל חלקי דיני המנחה כמו שבארנו טעם חלקי הבהמות רק שבאותן הקרבנו׳ הרחבנו בהן קצת לבאר כל חלקיו ופרטיו להיות כי אותן הקרבנות הם עקר הכוונה ולכן נצטוינו להקריבן בכל מועד ושבת ותמידין ומוספין מה שאין כן במנחות שאין באין בצבור אלא שלשה מהן לפרקים מיוחדים והם עומר התנופה ושתי הלחם ולחם הפנים וכבר ביארנו הסבה בלחם הפנים ובשתי הלחם׳ ועוד נוסף עליהם עם טעם עומר התנופ׳ בחלק שלישי אם ירצה השם יתעלה בתת טעם המוספים וקרבני המועדים אשר אלו הקרבנות נמשכים אחריהם והמשכיל יטול הכלל ממה שהנחנו בעניין המנחות עם קצת הפרטיים ויוסף לקח בשאר אשר לא נתתי עליהם לב באשר כי קרבן המנחה אינו עקר הקרבן ואינו אלא לחמלת השם יתעלה על ברואיו להשכילן בדרך ילכו בו לדעת ענייני החדוש לפי מיעוט תבונתן ולכן ויתר לעניים להקריב מנחה בדרך שנתבאר ואף שהאמת אינו כפי דעת המדברים

וכמו שאמרו רבותינו ז״ל מה עשה הקדוש ברוך הוא השליך אמת ארצה וכמו שבארו בעל העקידה יעיין בדבריו בשער שלשה וארבעים פרשת וישמע יתרו ולכן נפסיק בכאן הדבור בעניין המנחות ונתחיל בעניין אחר אם ירצה השם יתעלה •

פרק שנים ושלשים

בעניין שמן המשחה כתב הרב המורה חלק שלישי פרק המשה וארבעים שמן המשחה יש בו שני תועלת להיטב ריח מה שימשוח בו ולהאמין גדולת הדבר הנמשח וקדשתן והיותו נבדל לטובה משאר מינו יהיה אדם או בגד או כלי הכל שב ליראת המקדש שהיא סבה ליראתו מפני התחדש הפעלית בנפש האדם בעת שיכנס בו ואמנם סבת האזהרה מעשות בשמן המשחה והקטורת מבוארת מאוד כדי שלא יריחו הריח ההיא אלא שם ויהיה אז ההפעלות בנפשות יותר ושלא יחשב גם כן כל מי שימשח בזה השמן או כביוצא בו היה נכבד ויתחדשו בעבור זה הפסדות גדולי׳ ומחלקות עד כאן לשונו הנה הרב נתן סבת הכלל אבל לא הפרטי׳ בבשמיו שדקדק התורה במשקלן ריש פרשת כי תשא ובוודא ילא דבר רק הוא ובבעל העקידה שער שנים וחמשים כתב כי מה שנאמר וקנמון בושם °מחציתו חמשים ומאתים שרצה שישקול לשני חצאין לתת בו הרושם אשר הוא בנתינת מחצית השקל ולומר שהאיש הנמשח ממנו צריך להיות זהיר ומהיר כתיקון חציו האחד שהוא חומרו שהוא חצי האדם עד שיהיה ראוי לשקול שוה בשוה עם חלק השני העליון שהוא צורתו כל אחד מהם לפי עניינו ולזה מה שאמר ואל °בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לו לדורתיכם כי זה באמת כולו שלי ולזה על בשר אדם לא יוסך זולת הכהן הגדול כי מלאך יי צבאות הוא וגם במתכנתו לא תעשו כמוהו שמן אחר כדי שלא יאבד מן הבשם ההוא זכרן זה הרומז על קדושת שני אלו החלקים אשר על זה אמר קדש יהיה לכם עד כאן לשונו וטעם על דרך הקבלה כתבו רבינו בחיי ולא אאריך לפי שאינו טעם על עניין השמן והבשמים שבו רק כתב למה מרמז וע״ש וכל אלו הדברי׳ אינם מספיקין לי על כן אכתו׳ הנראה לי ואייחד לו פרק בפני עצמו •

שמות ל

שם

פרק שלשה ושלשים

לפי הדרך שאנחנו בו נאמר כבר בארנו שהשמן היה מורה על השפע היורד מלמעל׳ כמו שנתבא׳ פרק שמונה עשר ובהיות כי השמן הוא אוירא וטבעו שצף על פני המים כטבע האויר שמקומו הטבעי על פני המים והתורה נמשלת למים שנאמר °הוי כל צמא לכו למים ועל ידי זה

ישעיה נה

ההשגחה והשפע שיורדת מלמעלה בסב׳ התורה
והמצוה נמשלת לשמן על כן נאמר כשמן
תהלים קל״ג הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד על
מדתיו רוצה לומר מדת ממש כלומר מדתיו
הטובות וחכמתיו הנקרא זקן כמו שאמרו זקן
זה שקנה חכמה והן היו גורמין שירד עליו שמן
הקודש ולזה אמרו רבותינו ז״ל כשתי
טפות מרגליות היו תלויין בזקן אהרן וכשהיה
מדבר עם בני אדם היו עולות למעלה והרמז
מבואר כי השפעה והשגחה ירדה עליו מכח שני
פנים שהיו באהרן אחד מצד חכמתו הנקרא זקן
אהרן והשני מצד מעשיו הטובים הנקראי׳ מדתיו
וכשהיה מדבר עם בני אדם היו עולות למעלה
וזהו אמת כי אין ההשגחה דבקה בשלם רק בעת
הדבקו במושכל אבל בעת הפרדו מלפני האלהים
ועוסק בצרכיו שמדבר בהן בבני אדם ההשגחה
עולה למעלה כמו שכתב הרב
המורה חלק שלישי פרק אחד ועשרים בעניין
ההשגחה ואחר זה נאמר מאחר שידוע
שהשם יתעלה פועל העולם וצורתו כמו
שביאר המורה חלק ראשון פרק תשעה וששים
ורצה לומר כי השם יתעלה בראו ואחר הבריאה
הוא קיומו וצורתו עד שהשם יתעלה מחדש בכל
יום טובו והשפעתו על העולם ובזה מתקיים
בלעדי זה אי אפשר לעמוד ולזה נקרא
השם ותעלה חי העולמים כמו
שהאריך הרב הנזכר לעיל בפרק הנזכר לעיל
לכן היה בא שמן המשחה על כל הכלי׳ והעובדי׳
במקדש ועל המקדש בעצמו כי כל המקדש
וכל מה שבתוכו הרומזים על כל העולם ומה
שבתוכו כמו שנתבאר ממה שעבר כולו
צריך אל שמן משחת קודש הזה
ולהיות כי זה השמן והשפע קיימת לעולם ואינו
נחסר השמן הזה כלל לזה אמרו
בירושלמי דשקלי׳ פרק ששה ופרק קמא דכרית׳
שמן משחת קודש יהיה לי תנא רבי
יודא בר אלעי שמן המשחה שעשה משה ניסי
ניסים נעשו בו מתחלה ועד סוף שמתחלה לא היו
שמות ל בו אלא שנים עשר לוג שנאמר ושמן זית הין
אם לסוך בו עינים לא היה מספיק על אחת כמה
וכמה שהאור בולע והיורה רותחת והסממונים
בולעים וממנו נמשחו המשכן וכל כליו וכל כלי
המזבח וממנו נמשחו אהרן ובניו וממנו נמשחו
כהנים גדולים וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר זה
יהיה לי זה בגימטריא שנים עשר הרי שגלו בזה
עניין שמן המשחה ושאל יחסר המזג לעולמי
עולמים ובאמת אמרו שהרבה ניסים
נעשה ביה השמן שמצד ההשגחה ניצולין כל
ישראל שהם שנים עשר שבטין כמניין שני׳ עשר
לוגין וקיימין כולין לעתיד לבא וכל זה גורם

שעשאו משה במדבר רצה לומר שקבלו התורה
שעל ידו נשארה ההשגחה דבקה בעולם וכל זה
מבואר ולזאת הסבה נאמר על בשר
אדם לא יוסך ושלא יעשה כמוהו כי באמת אין
איש יוכל לעשות כמו משה רבינו עליו השלום
שעשאו במדבר וזה השמן קיים לעולם ולא יהיה
אחר גם לא יוסך על זר כי אין ההגשחה דביקה
רק בשלימים וכפי שיעור שלימתן תתרבה עליה׳
ההשגחה כמו שביאר הרב
המורה חלק שלישי פרק שבעה עשר ושמונה
עשר על כן לא היה נמשח בשמן רק הכהנים
הנגשי׳אל ״ ובפרט הכהן הגדול מאחיו או המלך
אשר בסבתו יושגחו כל ישראל וצדיק יסוד עולם
ועל ידו מושכים כל ישראל ההשפעה למטה כי
הוא היה מגין על הדור והוא מבואר
וכתב הרמב״ם הסך ממנו לבהמה או לגוי׳ שהם
כמתים וכלים פטור שנאמר על בשר אדם לא שמות ל
יוסך והטעם כי בהן אין לטעות שהשגחה
דבקה בהם והיה השמן נעשה מחמשה
מינין כמו שמבואר בתורה נגד חמשה דעות
שנופלין בעניין ההשגחה שהשמן מורה עליו
ועניין עשייתו מפורש בתורה
ובארו הרמב״ם פרק ראשון מהלכו׳ עבודת המקד׳
וזה לשונו וככה עשאו משה רבינו עליו השלום
לקח מן המיר והקנמון והק׳ ה מכל אחד משלשה׳
חמשה מאות שקל בשקל הקודש ומקנה בשים
חמשים ומאתים שני פעמים כל פעם חמשים
ומאתיים ושוחק כל אחד לבדו וערב הכל ושרה
אותו במים זכים ומתוקים מאד עד שיצא כל כחן
במים ונתן על גבי המים שמן זית שנים עשר
לוגין כל לוג ארבע רביעית ובשל הכל על האש
עד שאבדו המים ונשאר השמן והניחו בכלי
לדורות עד כאן לשונו כבר
נתבאר עניין השמן שהוא מורה על ההשגחה
המושפע׳ על מי התורה דוגמת השמן שהו׳ צף על
פני המים לכן היה שורה ארבע סימנין שהן
ארבע דעות במים המתוקים שהם מי התורה
ולא נשאר רק השמן שהוא מורה על דעת
החמשי העקרי שהוא דעת האמת בהשגחה
ולזה בא כל מניין מן הארבע מיני בשמים במספר
חמש מאות שהוא מורה על העול׳ בכללו שהוא
מהלך תק׳ המושגח בהשגחה לפי דעת כל אחד
מן הדעות שיתבארו אמנם
היות הקנמון נשקל לחצאין יתבאר למטה אם
ירצה השם יתעלה והיה שמן שנים
עשר לוגין שהם שמונה וארבעים רביעית
להורות כי עקר שמן המשחה הל בראש הלומדי׳
התורה הנקנית בשמונה וארבעי׳ מעלות המנויין
במשנתן ז״ל ואף כי עקר ההשגחה בישראל
שהם שנים עשר שבטים וכמו שכתבתי

ודע כי כתב המורה פרק שבעה עשר חלק שלשי כי חמשה דעות בהשגחה וזה כי כל מה שתראה מענייני בני אדם המתחלפים יחשוב ארסטוטלוס שהוא במקרה גמור ויחשבו כת אשעריא שהוא נמשך לרצון לבד ותחשוב כת המתעיזילא שהוא נמשך לחכמה ודעת התורה שהוא אחר הראוי לאדם לפי פעולותיו ועוד דעת החמישי והוא דעת הרמב״ם שהשגחה נמשכת אחר השכל ומי שהוציא שכלו לפועל השגחה יותר דביקה בו מבשאר בני אדם כמו שהאריך בזה הרב פרק שבעה עשר ופרק שמונה עשר ופרק שלשה ועשרים שם והנה מאחר ששלשה דעות הראשונות שהשגחה היא שוה בכל דבר שבעול׳ הן אדם או שאר דברים כמו שנתבאר שם מדבריהם על כן בא המשקל בכולן שוה חמש מאות שקל שהוא מורה על כלל העולם אמנם לדעת הרביעית ההשגחה מחולקת כי היא בבני אדם בפרטים ובשאר דברי׳ היא בכללים לבד על כן היה הקמנין נשקל לחצאין ובין הכל הוא חמשה מאות כי שני השגחות הן בכלל העולם ולהיות כי השפעה והמציאות נקרא במעשה בראשית אור שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב שבאר הרב המורה חלק שני פרק שלשים שהוא מורה על המציאות כי המציאות נמשך אחר האור על כן באו המשקלים ב״רן שהוא נר מאיר כל מחשך ובסבת ההשגחה הוא התמדת המציאות באורו נראה אור אמנם כל אלו הדעות עדיין חסרים תקון והוא שמקצת בני אדם מושגחים יותר מאחרים כמו שהוא דעת רב על כן נתנו אלו הבשמים בשמן שנים עשר לוג שהוא מורה על שנים עשר שבטי׳ שהם העיקרים בהשגחה יותר משאר בני אדם ובכלל ישראל יותר משאר אומות ואחר כך היו מושחין בו מי שהיה ראוי למשוח בו כדרך שנתבאר עוד כתב הרמב״ם שאלו הבשמים שבשמן המשחה היו באין מארץ הודו כי עקר חכמת האומות ופילוספי׳ היו נמצאי׳ בחכמי הודו כמו שנמצא בספרי קדמונים שהיה מנהג בהודו שלא להמליך מלך רק מי שהיה בקי בשבעה חכמות ועל ידי כן עמדו לסוף על חכמת אלוהית ודברו בהשגחה ולכן לקחו בשמים שגדילין בהודו עוד כתב הרמב״ם והיו מושחין בו כהן וצק השמן על ראשו וסך על גבי עיניו כמין ך׳ יוונית ומלכות בית דוד היו מושחין כמין נזר על ראשו ולא ימשח במקומות אחרים ולא ירבה בשמן עד כאן לשונו להיות כי המשיחה היא דוגמת ההשגחה שדביקה בו למעלה על ידי שכלו על כן היו מושחין השמן על קדקדו מקום הנחת המוח אשר על ידו יוצק עליו׳ והיה סך ממנו על גבי עיניו והיה מושחין לכהן גדול כמין ך׳ ולמלך כמין נזר ושתיהן היו מורין כי נזר אלהים על ראשו׳ והך׳ היה מורה גם כן על הכתר וזה כי מספרו עשרים שהוא במספרו כתר ואף כי הך׳ הוא אות הראשון של כתר וכ״ש לדעת המקובלין שאמרו שכל ההשפעות המה יורדים מן הכתר ולזה היתה המשיחה כמין כתר ומה שנשתנה המלך במשיחתו שהיתה כמין נזר ושל כהן כמין ך׳ מטעם שכתרו של כהונה לא היתה נגלית כל כך ככתרו של מלך׳ ואף כי כתר כהונה היא לעבוד עבודת השם יתעלה ולזכות לחיי עד׳ וכתרו של מלכות הוא להעמיד האומה בעולם הזה ולקיום הארץ ואף כי הוא נגלה ומבואר מכל מקום נסמוך אותו גם כן ממה שמצינו שנצטוו בהעמדת הכהן ולא נצטוו בהעמדת מלך רק אמר כי תאמר אשימה עלי מלך וגו׳ וחטאו במה ששאלו להם מלך בימי שמואל לזה היתה כתר של כהונ׳ נמשחת דרך ה׳ על מה שאין כן כתרו של מלכות והיה כתר כהונה נרמז באותו ך׳ שמורה על כתר ואצל מלך קראו נזר להיות כי מלת כתר יותר רוחני ממלת נזר עד שהשתמשו המקובלי׳ במלת כתר בראשונה וסיימו בעטרת באחרונה ולא במלת נזר והמשכיל יש לו כתר התורה בלא נזר על ראשו׳ וכתב הרמב״ם עוד כל כלי המקדש שעשה משה לא נתקדשו אלא במשיחה ודבר זה אינו נוהג לדורות אלא עבודתן במקדש מקדשתן והוא מורה גם כן על מה שביארנו וזה כי משיחת כלים של מקדש ומשכן שהיו מורים על ענייני העולם הגדול כמו שנתבאר משיחתן הראשונה מקדשתן לעולמים ולא ישתנה בהן ההשגחה והשפעה שיצטרכו למשיחה אחרת כי המינים והברואים שהיו נרמזים בכלים הם קיימים לא ישתנו מה שאין כן בכהן ומלך שהשפעתן תשנה לפי דביקות שכלן בהקדוש ברוך הוא ולכן כל אחד היה צריך משיחה בפני עצמו כי אין הדעות שוות ואמרו שמן המשחה נגנז בבית ראשון והיה הכר בבית שני להיות כי לא היתה ההשגחה דביקה בהן בבית שני כמו בבית ראשון ולזה הוא נגנז עד לעתיד אשר עין בעין יראו יי׳ והשגחתו בציון׳ אשר משם תצא תורה ודבר יי׳ מירושלים׃

פרק ארבעה ושלשים

עוד כתב הרמב״ם וכל כלי שרת היה של כסף וזהב וכלי שרת שנפגם אין מתקנין אותו אלא עושין חדשים עד כאן לשונו׳ בבר

כתבתי יא ב

כתבתי עניין כלי שרת שהיו מקבלין בהן הדם שהם כדמות התורה שהיא כלי שרת של הקדוש ברוך הוא שעל ידה ברא העולם כמו שנתבאר לע'יל פרק ארבע ועשרים חלק שני ונראה כי שאר כלי שרת היו כדמו' חלקי המלות והעניינים שבתורה וכמו שנמשלו דברי תורה לכסף וזהב שנאמר הנחמדים° מזהב וגו' ונאמר תפוחי זהב °במשכיות כסף לכן היו בולן של כסף וזהב וכמו שאם עבר אדם על התורה או המצוה הוא מעוות אשר לא יכול לתקנו אלא יעשה חדשה רצה לומר יעשה מצוה שעבר פעם אחרת וכמו שאמרו בבעל תשובה שאם בא העבירה שעבר לידו ולא עשאה מקרי בעל תשובה ואמר רב יודא באותו פרק ובאותו אשה לזה היו כלי שרת כשנפגמו פסולין ולא היו חוזרין ומתקנין אותו אלא עושין חדשים וזהו הטעם שאמרו בפרק שני דזבחים כי כל כלי שרת היו ראויין לקדוש ידיים ורגלים ולכן היה הכהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב ביום כפורים כדאיתא בפרק טרף בקלפי

תהלים יט
משלי כה

להיות כי כלי שרת הם מורים על התורה אשר באה לישראל על ידי ענייני הכיור בדרך שנתבא° חלק ראשון פרק שלשה עשר ועל כן ראויין לקדש כמו הכיור עצמו עוד כתב הרמב"ם כל המדות היו קודש ומכלי שרת אלא שמדות הלח נמשחו בפנים ומבחוץ וכלי היבש לא נמשחו אלא בפנים לפיכך בירוצי מדת הלח קדש ובירוצי מד'היבש חול עד כאן לשונו למה שנתבא' כי הכלי שרת שבמקדש היו דוגמת העניינים שבתורה והיא משלמת אותנו בשני דרכים בתיקון הגוף והנפש כמו שכתוב המורה חלק שלישי פרק שבעה ועשרים

על כן באו שני ענייני מדות והם היו מורים על מצות המעשיות ומדות השכליות

וכבר ידעתה שחכמים קראו שתיהם מדות לכן באו שני ענייני מדות הלח היה מורה על שלימת הנפש שהיא נקשרת בליחות הדם וידוע כי טבע האויר החיוני חם ולח ואף כי היו נמדדי° בו יין ושמן ומים שהם מורים על דברי'שכליים כמו שנתבאר והם מדות הנפש

אמנם הגוף אשר נברא מן העפר והוא יבש היה מורה עליו מדת היבש והיו מודדין בו סלתו' שהם מורים דברים גופניים כמו שנתבאר והיה מדת הלח מקודש משני פנים מבחוץ ומפנים כי תיקון הנפש הוא מקודש בעצמו ואף הוא נצטוה מן התורה אמנם תיקון הגוף אינו מקודש רק מצד התורה שצוותה זאת

'עוד כי הגוף אינו מקודש אלא מצד פנימי שבו שהוא הצד שנפשו קשורה בו אמנם הנפש אין בו צד פנימי' או חוץ הכל קדש ולכן בירוצו מדות בזה קודש ובזה חול כי כל דבר שמוספים בעניינים שכליים הוא קדש ובדברי'גופניים הוא חול זהו הנראה לי בזה העניין ׃

פרק חמשה ושלשים

עניין הקטורת כתב הרב המורה חלק שלישי פרק חמשה וארבעים וכאשר היו שוחטין במקום המקודש בהמו' רבות בכל יום ומחתכין בו הבשר ושורפין ורוחצין בו הקרב והכרעי' אין ספק שאלו היו מניחים אותו על זה העניין היה ריחו כריח מקומות הבשר מפני זה צוה בו להקטיר הקטור° שני פעמים בכל יום בבקר ובין הערבים להטיב ריחו וריח בגדי כל עובר בו כבר ידעת אמרם מריחו היו מריחין ריח הקטורת וזה גם כן מה שמעמיד יראת המקדש אבל אם לא היה לו ריח טוב וכל שכן אם יהיה לו כנגדו היה מביא בלב אדם הפך הגדלה כי הנפש תתרחב מאד לריח הטוב וטתיב אליו והרחיק מריח רע ותברח ממנו עד כאן לשונו ורבינו בחיי כתב פרשת תצוה חס ושלום שנתלה עניין הקטורת שחייב עליו התורה כרת לעושה כמהו בטעם חלוש הזה עד כאן לשונו הנה רחקה נפשו בדברי הרמב"ם והדין עמו ומבלי זאת אין דבריו מספיקין כי לא נתן הרמב"ם שום טעם על ענייני הסממני'של קטורת ומספריהן ומשקלן שבאו בדקדוק גדול והסבה בכל היא דעתו שכתבתי חלק ראשון שסבר שאין טעם בפרטי° רק למצוה בכלל והרלב"ג נמשך אחריו בפירש לעניין קטורת ז"ל ואחשוב שהכוונה בזאת ההרכבה שיהיה לה טוב הריח כשיקטירו אותה ויראה לה עשן עב מוחש להעיר על הכוונה אשר בעבורה היה הקטורת והנה היה מחוייב שיהיה זאת ההרכבה מוגבלת באופן אחד מאופנים ולהיות°באופן אחר היתה נופלת גם כן השאלה הזאת למה היה באופן ההוא ואולם אמרנו שהיה מחוייב שיהיה מוגבלת כי כל מה שהיה נעשה בזה המקום הנכבד היה ראוי שיהיה מוגבל לעוצם מעלתו הלא כי האנשים רבי המעלה ימצאו פעולתיהן יותר מוגבלת כו'

והאריך שם בזה להראות כי כל דבר נכבד היה צריך להגבלה וכת'לבסוף על כן נראה לנו כי הרבה מהרבה דברים המוגבל ענייני'אשר במקד° הנה תהיה הסבה באופן הגבלתן בזה האופן כדי שיהא כל מה שיעשה בו מוגבל ומסודר מזולת סבה אחרת בזה ואולם תבקש סבה לעניין ההוא לא להגבלה הנופלת בעיניו עד כאן לשונו וכתב עוד בעניין מזבח הקטורת בעבור שמזבח היה

היה מורה על ענין הפסד והתפסד יהיה מצד
החומר אשר הוא חלק מורכב כשיפרדו יסודותיו
וישובו לעניינם הראשון לכן רצה שיהיה במזבח
הקטורת ארבע קרנות כמספר היסודו' שיהיו ממנו
כי מהם נהיה המורכב והיה מכוון נגד ארון העדות
כי זה המזבח היה מורה על הפסד האדם ושוב
נפשו אל יסודותיו ושובו נפשו אל האלהים אשר
נתנה ולזה לא היה נעשו בו כ"א קטורת הסמים
ולזאת הסבה משימין בו מעלה עשן להעיר אל
עליית הנפש אל התחלה בעת הפרדה מן החומר
ע"כ ובעל נוה שלום כתב מאמ' שני פרק ח' כי היו
שני תמרות עשן אחד תמרות קטורת הסמים ואח'
קטורת איברים נגד האדם שעולה ממנו שני מיני
הבל האחד ההבל העולה העולה מרוח חיוני
והשני העולה מנפש השכלי והוא העיון האמתי
ולזה נאמר ישימו °קטורה באפך להיות דברים ל"ג
שהם היו מורי התורה כו' והמקובלים
פה אחד ודבור אחד אמרו וכתבו כי היה
ענייני הקטורת לקשר המדות זו בזו וזהו לשון
קטרת שהוא לשון קשירה כמו שהאריכו
בדעת זה וכתב בצרור המור
שהיו אחד עשר סמני הקטרת להורות על עשרה
מאמרות ואדון אחד על כולן והמשכיל יבין עד
כאן לשונו, ובספר המוסר פרק
רביעי כתב וזה לשונו ועל דרך הקבלה
סוד סמני הקטורת דע לך כי יש עשן הקטרת
כשהיה עולה היה מגיע עד הפרגוד והיה יוצא
משער העשירי שהוא בית המקדש עד המדה
העשירי' שהוא מלכות בית דוד ואפילו כל הרוחות
שבעולם נושבות בו אינו נדחה לכאן שנאמר
כתמרות עשן והיו המנים שס"ה כמניין
ימות החמה נגד קו האמצעי שהו' השמש העליונ'
המאירה ללבנה העליונ' ולשס"ה ענפים שבאילן
העליון ושלשה מנים שהיה מוסיף הכהן גדול
ביום הכפורים נגד אבות העולם והיה מחזיר
אלו שלשה מנים למכתשת לקיים בו מצות דקה
מן הדקה והטעם כי הקטורת כולו כליל להש'
יתעלה והוא דבר דק וצלול על כן הקטורת ראוי
להיות דקה מן הדקה וענין מלא חפניו הוא
חתן וכלה כדי לייחד הכל ולעשותן דבר אחד
וסמני הקטרת הוא נטף הוא צרי הוא שם דבר
המשיב הנפש ומחזיקה ממיתה לחיים וריחו טוב
לפיכך היה משים צרי לתת חיזוק לנשמה העליונ'
שהו' צרור החיים ולגרוע המסטינים היושבים חוץ
לפרגוד וצפורן לכפר על חטא אדם הראשון ה'
והחלבנ' מפני שריחו נודף כדי להוסיף שמח' למעל'
וזהו סוד כמו צואת כלבים שמעבדין בהן עורות
לס"ת כך היא הענין לתת חלק לכל ולבונה
הוא מצד הטהרה שבעים מנה נגד שבעים
ענפים הנמשכים מבריח התיכון ואלו ארבע

סמנים שהם הצרי הצפורן החלבנה והלבנה נגד
ארבע חיות נושאי המרכבה וכנגד ארבע דגלים
שנחלקו מאותן שבעים נפש של בית יעקב
נמצא שעול' משקל ארבע סמנים ר"ף מנים וסמני
פ"ר בן בקר אחד כי הפר היה נגד יעקב מור
וקציעה שבולת נרד וכרכום כל אלו החמשה
ריחן נודף מהן באין לחוץ ומהן באין לפנים והוא
רמז לחמש ספירות עליונות והיה משקל כל
אחד ששה עשר מנה נגד שלשה אבות ושנים
עשר שבטים ולוי שאינו מן המנין והם סוד
שנים עשר מעיינות שהם מיני מאורו' שנקבעים
בקו האמצעי נמצא ששה עשר יעלה חשבונן
למנין שמנים מנה כנגד עשריות שהם שמונה
קהלת י"א בגדי כהונה וכנגדו כתיב תן חלק לשבעה °וגם
לשמונה קושט שנים עשר כל זה בכלל חמשה
שהם שרף של צרי וחביריו שהם חמשה נמצא
שעולה למנין ש"ס עד כאן לשון החכם המחבר
לפי מה שמצאתי בדבריו והנה
דבריו אינן נכונין כלל כי לפי הנראה מדבריו
חשב שבולת נרד לשני סמנים כל אחד ששה
עשר מנה והוא טעות דשבולת נרד הוא
בשם אחד והוא מוכרח ממנין סמני הקטורת
שהיו אחד עשר גם לפי מניין שס"ח מנים מוכרח
כן גם דבריו אחרונים אינם מובנים במה שאמר
הקושט הוא בכלל חמשה כו' גם מה שאמר
נמצא בין הכל ש"ס מנים כי לפי מנינו שה' סמני'
משקלם ששה עשר הם ש"ס מנה בלא קושט
ואפשר לפרש דבריו דחמשה דברים דקאמר רצה
לומר עם הקושט ושבולת נרד נחשב לאחד
כמו שהוא האמת ומה שקאמר שכל אחד
משקלו ששה עשר רצה לומר הארבע סמנים
מלבד הקושט והקושט הוא שנים עשר ועם ארבע
סמנים שהם נטף וצרי וחבריו הוא גם כן ששה
עשר ואז בין הכל שמונים ועולה למניי' ש"ס עם
הר"ף הראשונים כן נראה לתקן דבריו אבל כל
זה רחוק מן הדעת כי מה שייכו' של קושט
לצרפו עם ארבע סמנים הראשוני' וגם להשוב
הסמנים במקום מנים לכן דבריו צריכי' תקון
עו' כתב הקושט הוא שנים עשר מנים.
נגד שנים עשר מזלות ושנים עשר חדש ושנים
עשר מאורות ושנים עשר שבטים ושנים עשר
גבולי' אלכסונים קלופה שלשה קנמון תשעה
קלופה שלשה נגד תורה נביאים כתובים ונגד
שלשה אבות שהם קליפה של עץ החיים קנמון
תשעה ניתן לחתן ששם נכללו' שתי תשעיות
לאפוקי עשיריות כי כבר נטל חלקה בקושט כי
רחל שהיתה כנסת ישראל היה לה בשבטי' שנים
עשר בורית כרשינה תשעה לטהר עונותיהם
של ישראל ומפני מה היה תשעה קבין זהו
סוד אבריה דר' יוחנן כחמת בת תשעה קבין כי הוא

הצנור מתשעה מדות וקרא המדות קבין ורצה
לומר כי צדיק יסוד עולם עולה כלול מתשעה
מדות והם הפר״דו התשעה מעשריות בא הקטר׳
ומקטרן ומקשרן לייחד כנסת ישראל עם צדיק
מלח סדומית רובע הקב נגד ארבע דגלים והאחד
מהם הוא שור שהוא זכר לעגל וכדי לתת לו
חלק חרא מעלה עשן כל שהוא כלומר
כשמשליכי׳ המלח בתוך האש מעלה עשן כך
המלח גורם לסלק חרון אף מישראל ואם נתן
בהדבש פסלה משום שנאמר כל שאור °וכל ויקרא ב׳
דבש לא תקטירו מפני שהדבש רומז ליצר הרע
בתחלה מתוק ולבסוף מר וכן השאור הוא
דוגמת ליצר הרע שמחמיץ הגוף ומביאו
לידי עבירה׃

פרק ששה ושלשים

ואני בתומי אלך ואחזיק בדרך שדרכנו בו עד
הנה ואכתוב טעם לפי הכוונה הנמשכת
עד הנה ויהיה לרצון לפני אבינו שבשמים
ומקובל לפניו כקטורת והוא ישמרני שלא אקריב
קטרת זרה והנה תחלה אזכור דינו ואחר
כך טעמו דגרסינן במשנה פטום הקטורת
הצרי והציפרן והחלבנה והלבנה משקל שבעים
שבעים מנה׳ מור וקציע שבולת נרד וכרכום
משקל ששה עשר ששה עשר מנה הקשט שנים
עשר וקלופה שלשה וקנמון תשעה מנים
וכתב הרמב״ם פרק שני מהלכות כלי
המקדש אחד עשר סמני הקטורת נאמרו למשה
בסיני והיה משקל הכל שס״ה מנה כי הקישט
שנים עשר רצה לומר מנה וכן בקלופה שלשה
וקנמון תשעה רצה לומר שלשה מנים ותשעה
מנים עוד היו מוספים רובע הקב מלח סדומית
וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהו ומקטיר בכל
יום מנה שס״ה מנה לימות החמה ושלשה מנים
הנשארות שוחק אותן ערב יום כפורים דקה מן
הדקה עד שמוציא ממנו מלא חפניו להקטיר ביום
הכפורים והשאר היה מיתר הקטרת שאמרנו
בשקלים עד כאן לשונו כבר כתבתי
למעלה חלק ראשון פרק שנים ועשרים כי מזבח
הקטורת והקטרת שעליו היה מרמז על האדם
השלם במעשיו הנעימים הנמשלים לקטרת
ולכן בא ציווי עניין מזבח הקטרת אחר כל עניין
המקדש להורות כי כל העולם לא נברא אלא
לצוות לזה כמו שכתבתי שם ומטעם זה
בא עניין הקטר׳ אחד עשר סמנים מלבד השלשה
דברים דהיינו מלח סדומית וכפת הירדן ומעלה
עשן והיה בין הכל ארבע עשר ולא נאמרו בתורה
בפירש רק ארבע מנים הראשונים הנזכרים מ
במשנה והאחרים נדרשו במדרש הכתובי׳ והכל

הוא להורות על עניי׳ שאנחנו בו וזה כי
ידוע שאין לך המקטיר קטורת זה אלא ישראל
בלבד המאמינים ביחוד השם יתעלה ומעשיהם
נעימים כקטורת על כן בא המספר אחד עשר
וארבע עשר וארבע בסמני הקטורת אשר מורה
על כל ישראל כאשר יתבאר ובהיות
כי הם המקשרי׳ הכחות ביחד שיהא העולם בכללו
כאיש אחד כאשר ביארנו בחלק זה פרק שני
שהעולם בכללו הוא כאיש שהוא דוגמת הקרבן
הנקרב כאשר נתבאר במה שעבר לכן היו
מקריבין אותו ערב ובקר בזמן הקרבת התמיד
שהיה מורה על החדוש כאשר נתבאר ולהורות
הכוונה לא נאמרו בתורה רק ארבע מינים סמנים
להורות על ארבע דגלים שהיו ישראל חלוקין
במדבר אמנם נתוספה עוד
שבעה סמני׳ כי היו אחד עשר שבטים בלא שבט
לוי ובלא שבט יודא שהם עלו לגדולה וראויין
להיות נרמזים בפני עצמן והיו מוספין עוד נגד
שבט יודא ושבט לוי שהיה נחלק לשנים כהונה
ולוייה ובין הכל ארבע עשר משפחות והית
הקטורת ממולח טהור קודש מעורב זה בזה כי
באמת כל הסמנים האלו לא היו אלא כלל אחד
והוא אומה הישראלי׳ ולכן אמרו שאחד מעשרה
נסים שנעשו במקדש היה אחד מהן שהרוח לא
מסלק ענן הקטורת כי אפילו כל הרוחות שבעול׳
אינן עוקרן ישראל ממקומן · כמו שנאמר מים
שיר השירים ח׳ רבים °לא יוכלו לכבות את האהבה והיה מקטירי׳
קטור׳ זה עד שהיה מעלה עשן למעלה כי מעשיהן
הטובות והנעימי׳ של ישרא׳ עולין למעל׳ ומעוררי׳
הכחות עד שירדו הטובות והשפעות למטה כמו
שאמרו רבותינו ז״ל שישראל מוסיפי׳ כח בגבורה
שלמעלה׳ ודע והבן שלזה
הסוד רמזו ז״ל באמרם כל אגודה שאין בה מפושעי׳
ישראל אינה אגודה שהרי הכתוב מונה חלבנה
עם לבנה כו׳ והוא מבואר׳ ואמרו
רבותינו ז״ל שהיו מריחין ריח הקטורת מיריחו
על שם שכל באי עולם היו מכירין ריחן ומעלתן
של ישראל מיריחו מה שאירע להם בנפילת חומ׳
יריחו אשר לא תבנה עוד להזכיר גדולת הנס
ואמרו רבותינו ז״ל שבשעה שהיו
מפטמין לקטור׳ היו משמעי׳ קול ואמרו הדק היטב
היטב הדק מפני שהקול יפה לבשמים וזה המאמר
אי אפשר להולמו אם לא על פי כוונתינו
וזה כי ידוע שהקול קול יעקב׳ ויפה הוא לבשמי׳
שבארנו ולא היה יוצא אלא בשעה שהיו מהדקי׳
את הבשמים היטב והוא מורה הדקת ישראל
בגלות כבשמים אלו בתוך המדוכה׳
ואמרו במנחות סוף פרק כל הקרבנו׳
כשם שהדבור יפה לבשמים כן הוא רע ליין
וכן הוא בפרק קמא דכריתות והכוונה להם כמו
שהדבור

שהדבור הנזכר יפה׳ לבשמים שהם ישראל כן הוא רע ליין שהם שבעים נגד שבעים אומות שנפרעין מהן על ידי הדבור והוא מבואר ואמר הדק הטיב הדק על הדרך שאמרו רבותינו ז״ל יאי עניות׳ לישראל כו׳ וזה כי מתוך עניותן שמהדקי׳ אותן שבים בתשובה׳ ועוד כי מתוך שהן סובלין עול העניות שהוא קשה מכל מיני יסורין שבעולם כמאמרם ז״ל ומצדיקי׳ עליהם את הדין הרי מקבלים עליהם שכר כן ראיתי טעם ברעיא מהמני והוא טוב טעם וגאות ומכל מקום נתבאר למה הקול יפה לבשמי׳ ולמה אומרי׳ הדק הטיב כו׳ ומזה נתבאר למה היה הקטור׳ עוצר המגפה כי כעלות העשן מבשמים אלו למעלה והזכרתם נזכרת למעלה שישראל הם דוגמת הקטורת בדרך שנתבאר למעלה ראויים שתעצר המגפה בפרט במה שמורה על מעשיה׳ הישרים והנעימים כקטורת כמו שנתבאר למעלה שהקטור׳ היא דוגמ׳ כלל ישראל וכשהם מרוקחי׳ מעשה מרקחת והם מעורבים ביחד ושלום מתוך ביניהם אין לשטן לקטרג עליהם כמו שנאמר

הושע ד

חבור° עצבי אפרים הנח לו׳ ונאמר ביום הכפורים בשהשלום מתווך בישראל אין לשטן מקום לקטרג ובהיות כי אהרן עליו השלום היה רודף שלום כידוע ממדרשם ז״ל לכן היה הוא עוצר המגפה כמו שנאמר ויאמר

במדבר י״ז

משה° אל אהרן קח את המחתה ושים קטורת וגו׳ כי צוהו להקטיר קטורת בנגלה ובנסתר דהיינו בין איש לחבירו ולהשקיט המחלוק׳ שהיה ביניהם וזהו שאמר קח את המחתה שהוא רמז ללב אדם כמו שנתבאר למעלה׳ ושים קטורת כאשר תדבר על לבם להשלימם ולקשרם ביחד על האש אשר לקח מעל המזבח ושמו על המזבח וכבר נתבאר ענייננו למעלה ועל ידי זה המגפה נעצרה׳ וקרח ועדתו נענשו על ידי הקטורת כי לא היה נאה להם בין מצד עצמם בין מצד מחלוקתן שרצו להתגאות כי הקטורת נאה לצדי׳ השלם במדותיו רודף שלום ונכנע ונידק כבשמי׳ של קטורת שהוא נאה לאומה הישראלי׳ הנמשלי׳ לקטורת כמו שנתבאר ולהורות מה שנתבא׳ מעניין שחיקת סמני הקטורת אמרו חכמים ז״ל שאחד מן הניסים הנעשה במקדש שהיו ישראל עומדים צפופים ומשתחווים רווחים כמוזכר במשנתן ומייתי לה סוף פרק קמא

דיומא׳ והרמז כי ישראל בעולם שהוא
דוגמת המקדש צפופין ודחוקין
אבל כשמשתחוים
ועובדים השם
יתעלה הם
ברווחה׳
פרק

פרק שבעה ושלשים

אחר שנתבאר כלל הקטורת אל יטעוך עניין הסמנים לומר מה טעם היו אלו סמני׳ ולא אחרים כי כבר כתב הרלב״ג כי לא נוכל להבין בזאת ההרכבה מצד קצורינו בידיעת טבעי הדברי׳ וטבע הנמזג מהם כו׳ וכן נאמר כי אפשר כי בכל מין בושם אחד דוגמה ורמז על שבט אחד ואנחנו לא נדע אבל מכל מקום העניין המכוון בו הוא מה שאמרנו ופסוק מלא הוא מי° זאת עולה

שיר השירים ג

מן המדבר מוקטרת מור ולבונה וגו׳ והרבה כתובי׳ שהמשילו ישראל לבשמים הטובים

ואמנם אפשר לעמוד על מקצת הטעמים של סמנים אלו בנתינת טעם המשקל שהיו ארבע הראשונים משקלם שבעים מנה וארבע האחרים ששה עשר וארבע השלישים חלוקין כל אחד לפי משקלו הקושט שנים עשר והקלופה שלשה והקנמון תשעה ונשתנה המלח לרובע הקב וכפת הירדן עם מעלה עשן כל שהוא ובוודאי לא נפלו הדברים במקרה

והנראה לי כי נגד דגל מחנה יודא שהיו על דגלו יששכר וזבולן שהיו כולן בעלי תורה בא הנטף שהוא הצרי הנוטף מעצי הקטף דוגמת שבט יששכר שהיו מחדשין חידושין בדברי תורה והיו שפתותיהן נוטפות מור עובר שדרשו ז״ל פרק במה מדליקין שמדבר בתלמיד היושב לפני רבו ולכן היה הנטף מורה על הנטף מן האילן התור׳ הנקר׳ עץ חיים היא למחזיקי בה ולכן היה משקלן שבעים מנה נגד שבעים פנים שהתורה נדרשת בהן ואף על פי שעיקר הדגל היה נקרא על שם יודא מ״מ מאחר שעקר הדבר היה מורה על התורה שהיו בני יששכר העיקרים כמו שנאמר ומבני

ד״הי א יב

יששכר° יודעה בינה לעיתים וגו׳ היה הקטף מורה על שבטו ושבט המלכו׳ היה נתוסף בשלש׳ מינים שבאו מלבד האח׳ עשר סמנים כמו שיתבא׳ אם ירצה השם יתעלה׳ הצפורן והוא השחלת האמור בתורה נגד דגל ראובן שהיה בעל תשובה כמו שדרשו ז״ל

ובהיות כי אחד מדרכי התשובה לגדל שערותיו וצפרניו שנאמר בתרוה ועשתה° צפרניה לכן

דברים כא

בשם הצפרן נגד שבט ראובן לפי שהבושם ההוא היה דוגמת הצפורין וידוע שדרשו ז״ל שלשה דבריכ בצפרנים שרפן חסיד וכו׳ שכתב בעל העקידה שהעניין ששורף כלי הדריסה ואינו נהנה מהן לגמרי וכן הוא עניין בעל תשובה׳ וכן היה הבושם הזה נשרף ועולה לריח ניחוח למעלה כי התשובה מגעת עד כסא הכבוד ובהיות כי התשובה קורעת גזר דינו של אדם הנגזר עליו לשבעים שנה לרעה על כן היה הצפרן שבעים מנה

מנה ׳ חלבנה נגד דגל אפרים שכתב
רבינו בחיי שהיה במערב לפי שיצא ממנו ירבעם
בן נבט שחטא והחטיא ישראל והוא נגד חלבנה
שאמרו רבותינו ז״ל עליו שכל אגודה שאין בה
מפושעי ישראל כו׳ והיה משקלו שבעים מנה
כי חטאתו גרמה גלות בבל שהוא שבעים שנה ׳
הלבנה נגד דגל מחנה דן לפי
שהלבנה מלשון לבון כמו שדרשו ז״ל שנקרא
בית המקדש לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל
וכן נראה שנקראין סנהדרין לבונה מטעם זה
וגם כי ישבו בלשכ׳ הגזית שהיה חלק מן המקדש
הנקרא לבנון ׳ ולפי שנאמר בדן ידין עמו כאחד
שבטי ישראל ודרשו ז״ל במסכת סוטה כיחידו של
עולם מה יחידו של עולם אינו צריך לאחרים כך
שמשון אינו צריך לאחרים כו׳ ולכן המשילו ג״כ
במשפטו למשפט שבעי׳ סנהדרי׳ ולכן היה הלבונ
שבעים מנה או נוכל לומר כי היו אלו סמנים
שבעים מנה כלן שוה כי היו רומזים על ארבע
דגלים של ישראל שנתפשטו משבעי׳ נפש שירדו
למצרים ולכן היו כולן שבעים מנה ואף כי כל
חלק מהן נחשב בכל שבעים אומות ולכן היה
משקלן שבעי׳ שבעים מנה ואף כי מספר שבעים
הוא עין להורות כי על ידי הקטורת עין יי אל
יראיו ולהיות כידרשו ז״ל כי מנה של קודש כפול
היה והיה משקלו קך׳ ובא הרמז נגד משה ששהה
קך׳ יום על הר סיני לקבל הלוחות ולהתפלל בעד
העם להעמדן באומה הישראלית כדי שיהיו
נקטרים בקטורת ; מור הוא דם
חיה כמו שכתב הרמב״ם ז״ל פרק ראשון נגד
שבט זבולן שנתברך בברכת שפוני טמוני חול
שהוא החלזון שהיו צובעין בדמו תכלת והוא דם
חיה ׳ ושבט יודא היה מרומז ברובע
המלח כמו שיתבאר ׳ ובזה נשלם דגל
הראשו׳ ״ קציעה נגד שבט
שמעו׳ שהשיב דינה אחותו מבית שכם בן חמור
ויש מאן דאמר אחד שאמר איוב דינה בת יעקב
נשא והיתה לו בת הנקראת קציעה ואפילו למי
שחולק שם מכל מקום נקראת קציעה מטעם
מדרש שבת איוב נקראת קציעה ושמעון נרמז
על שמה ׳ ועוד נוסף כי הכלי שכורתין
בו התאיני׳ נקרא קציעה על שם התאני׳ היבשות
הנקראות קציעות ולהיות כי כלי שמעון
היו כורתין כמו שנאמר כלי חמס מכרותיהם — בראשית מט
קרא כליהם קציעה ; שבולת
נרד שהוא מין בושם כדמות שבולת נגד גד
שהיה מרובה באוכלוסי׳ כמו שנאמר גד גדוד — סס
יגודנו והוא יגד עקב והיו נראין מרחוק כראשי
שבולת ובזה נשלם דגל שני ׳ כרכום
נגד בנימין שנתכרכמו פניו בכבישת יצרו ביודעו
סבירת אחיו יוסף ולא הגיד והיה אלו הארבע

דברים משקלן ששה עשר ששה עשר מנה כי
אפשר שהם היו עקר הלוחמים בארץ ישראל
שהיתה זבת חלב ודבש ששה עשר מיל על ששה
עשר מיל כמו שאמרו רבותינו ז״ל כוף כתובת
דברים לג — והדבר ידוע בגד שנאמר בו טרף זרוע עם קדקד
שופטים ה — וגם בזבולן נאמר עם חרף נפשו למות גם
בנימין ידוע גבורתן במלחמתם בפלגש בגבעה ׳
ואולי שמעון הוא כיוצא בהן ׳ ועוד
אפשר שאלו הארבע היו בחלקן עיקר זבת חלב
ודבש שהיה בארץ ישראל ׳ אפשר יש
לו כוונה אחרת לא ידעתיה כי לא אוכל להחליט
שהפרטים היו מורים על מה שאמר רק הכללים
היא לדעתי הם ברורים ׳ קושט
נגד מנשה שהיה עומד במקום יוסף שהיתה אשת
פוטיפרע מקשטת לפניו שחרית וערבית ולא
שמע אליה והיא גורמת ליוסף שיצא הזרע מבין
עשר אצבעותיו גם עניי׳ קשוטו של יוסף בעצמו
שהיה מסלסל בשערו כמדרשם ז״ל ועל ידי זה
לא ילד השנים עשר שבטים שהיו ראוי לילד כמו
שדרשו ז״ל ולזה היה מנשה במקום השנים
עשר ואף כי מנשה הבכור מכל מקום להיות כי
יעקב שם את אפרים לפני מנשה הרי הוא האחרו׳
ובו נשלמו שנים עשר ולכן היה הקושט שנים
עשר ובזה נשלם דגל שלישי ׳
קלופה שלשה נגד נפתלי שהיה ארצו מבורכת
בראשית מט — בפורת שנאמר בו אילה שלוחה והפירות
מחולקי׳ בקליפתן לשלשה דברים רך וקשה
ובינוני והאגוז יש לה שלשה קליפות והיא הפרי
המשובח אשר ראוי להיות בו הרמז על שבטו
של נפתלי והנה נתברך שנותן אמרי שפר והוא
ברכת הפירות כמדרשם ז״ל ולכן נרמז גם כן
כאן בקליפות הפירות ״ קנמון
דברים לג — תשעה נגד אשר שנתברך בבנים שנאמר ברוך
מבנים אשר ונקרא אבי בר זית ודרשו ז״ל
שמבנותיו היו נשואות לכהן גדול שנמשח בזית
לכן היה תשעה נגד תשעה ימי לידה של אשה ׳
והיה הבושם מורה עליו כי קנמון לשון קנה ממנו
והוא מורה על נשיא׳ הנשים על דרך אשה נקנית
בשלשה דרכים והוא נוטריקן של קנמון ׳
רובע הקב מלח סדומית נגד שבט
המלוכה שנכרתה בברית המלח עולם להיות לדוד
ולזרעו וכמו שהמלח סדומית מסמא את עינים
והרג נפשות גם הוא מקיים כל דבר כן הוא
משלי יו — המלך נאמר בו חמת מלך חמת מלאכי מות
וכטל עשב רצונו והיה רובע הקב להיות כי
יהודה היה בן הרביעי בשבטים ואף כי דוד דגל
רביעי שבמרכבה וקב מלשון קב הקיטע והוא
הנעל אשר בו הולצין והנעל אשר בו מקני׳ כמו
רות ד — שנאמר וזאת לפנים בישראל וגו׳ ושלף איש
נעלו וגו׳ וכמו שכתב הזוהר פרשת חקת

התורה על כן פירושו רובע שהוא הקב ונקרא קב
הקיטע כי יעקב צולע על ירכו ואף כי קו השוה
הוא מדתו והבן זה • כפת
יהושע ד הירדן נגד כהנים שנאמר ביהושע נתקו ° כפות
רגלי הכהנים מן הירדן כו' והנה רש"י
פירש בסוף מרובה גבי גינת ורדי' היתה בירושלים
מימות הנביאים הראשוני' ופירש שם שהיו לקחין
ממנה ורדין לקטורת והוא כפות הירדן ונקראה
כן להיותם רגיל לגדל בשפת הירדן על כן היה
מורה על הכהנים שעומדים בירדן ולהיות
שישראל נמשלי' לשושנה שהיא הורד כמו שנא'
שיר השירים ב כשושנה בין החוחים וגו' כל שכן שהכהנים
היו נרמזים בורדין שהיא השושנה על כן בא
כפת הירדן בקטורת מעלה עשן
נגד לוים שהיו מעלין עשן לקנא קנאת השם
יתעלה לכבת עשן של מעלה ולפי הקבלה
לוי שהוא מדת הדין מעלה עשן וכפת הירדן
שיסודו מן המים נגד הכהנים ונתבאר
עניין הקטור' והיה ממנו ש"סח מנה והיה מקריבי'
ממנו בכל יום מנה להורות כי כל יום ויום
ישראל נקטרי' וריח עולה למעלה בעוסקי' בתורה
דברים לג הנמשל לאש שנאמר מימינו ° אש דת למו
ונתנה בקך' יום ולכן היו מקריבי' כל יום מנה
שהיה משקל ק"ד והיה הציו נקרב שחרית וחציו
יהושע א ערבית להורות על מה שנאמר בו והגיתה ° בו
יומם ולילה וכבר נצטוו ישראל לקרות
קריאת שמע שחרית וערבית ואמרו רבותינו
ז"ל אפילו לא קרא קריאת שמע רק שחרית
וערבית קיים והגיתה וגו' • ובערב
יום כפורים היו מחזירי' השלשה מנה הנוספים
במכתשת וחוזרי' ומהדקי' אותן ומקריב ממנו
קמצו ביום כפורים והשאר היה מותר הקטורת
וכל זה להורות על הכוונה כי כבר נתבא עניי'
דברים לג ההדוק שבותשין במכתשת שהוא מורה על עול
הגליות ועל המצוה שישראל סובלין בעולם הזה
ולכן כשבא בערב יום כפורים שישראל חוזרים
בתשובה שלימה ומענין עצמם בתעניות וסוגפין
יותר מבשאר ימות השנה היו מחזירי' שלשה
מנים במכתשת ומהדקי' והשלשה מנים הנוספים
מורים על עינוי תפילה תשובה צדקה שישראל
עושין ביום ההוא יותר מבשאר ימות השנה
והיה ממלא מלא חפניו לצורך יום כפורים להורו'
כי הפירו' מזה אדם אוכל בעולם הזה ומכפר עליו
בעולם הזה ומגין מן היסורים כמו יום כפורים
משלי י אמנם המותר הוא שמור לעולם
הבא והוא מותר הקטורת ועוד אפשר
לומר שבא להורות עניין חדוש העולם כמו כל
הקרבנות ולכן היו מקריבי' שס"ה מנה בשס"ה
ימות החמה להורות כי עניין הקטורת הוא קיים
רות ד העולם כמו שאמרו רבותינו ז"ל בשביל ישראל
נברא העולם ולכן בערב יום כפורים שישראל
נקיים וטהורים והם על הכוונה שבגינם נברא
העולם מוסיפים עוד שלשה מינים נגד שלשה
ימי בראשית שקדמה בריאת החמה קודם בריאת
האדם והוא מבואר • ודע והבן
כי אסור לרקח כמוהו ולעשות קטורת זרה לולי
הקטר' שהיו מקריבי' על המזבח וזה כי אי אפשר
להחליף האומה הישראלית ולעשות אחרי' כמוהם
כמו שאמרו רבותינו ז"ל במה שאמר הושע
החליפם באומה אחרת כו' וכן דרשו
רבותינו ז"ל בירושלמי פרק שני דתענית ומה
תעשה לשמך הגדול ריש לקיש בשם רבי ינאי
אמר שתף הקדוש ברוך הוא שמו בישראל למלך
שהיה לו מפתח של פלטרין קטנה אמר המלך אם
אני מניחה כמות שהיא אבדה אלא הריני עושה
שלשלת קטנה שאם אבודה תהא מוכחת עליה
כך אמר הקדו' ברוך הוא אם אני מניח את ישראל
כמות שהן יהיו נבלעים בין האומות אלא הריני
משתף שמי הגדול עליהם והם חיים כמו שכתו'
ומה תעשה לשמך הגדול המשותף בנו עד כאן
לשון המאמר • והנה
ראיתי המפרשים שפרשו שתוף השם שנקראים
ישראל ונקראים בשם אל ויש לדקדק שאם כן
גם שם ישמעאל הוא משותף ומה יתרון לישראל
וראיתי למה"רר אברהם מפראגא
שפירש שנקראים יהודים ואז שם הקדוש ברוך
הוא משותף בינהם ובמדרש רבי
תנחומא פרשת צו ושמיני כתוב עניי' שתוף זה
בעא וזה לשונו הקדו' ברוך הוא שם שמו בישראל
כדי שיכנסו בגן עדן ומהו השם והחותם ששם
בהן הוא שדי השין שם באף והדלת ביד ויוד
במילה והגוים אין להם אלא שד והוא המכניסם
לגיהנם עד כאן לשונו • ולי נראה
שכוונתן ז"ל שנקראים ישראל גוי אחד בארץ הרי
שמם אחד כשם הקדוש ברוך הוא הנקרא אחד
וכבר בארו הקדמונים ז"ל שאין
אחדות כאחדות השם יתעלה וכבר
האריך בזה בעל המורה ובעל העיקרים ושאר
החכמים שדברו באלו העמוקו' וכלם השוו ששם
האחד הנאמר על השם יתעלה הוא דרך שלילה
להשמיע האוזן שאין בו רבוי אלא אחדות גמור
כמבואר בדבריהם לא אאריך בדבר שכבר ביאר
זולתי אך הנראה לי במלת האחד הנאמר על
השם יתעלה שלא בא לסלק הרכוי לבד אלא הוא
מורה גם כן שהוא אחד בלא שינוי כי כל דבר
המשתנה איננו באחדות אחד כל הזמנים כי הוא
באופן אחר בזמן אחר מבזמן אחר ועל כן יצדק
עליו שם אחד כי כל המשתנה הוא שנים כי שינוי
מלשון שנים אבל השם יתעלה אשר הוא מחוייב
המציאות ואין בו שום שינוי כלל הוא יחיד ואחד
בכל

בכל הזמנים ברוך הוא ומבורך שמו תמיד לעולם
ועד על כן הוא נקרא אחד באמתות ואין שני
לו׳ ועל כן שתיף השם יתעלה שמו בישראל
לקראתן אחד כי לא ישתנו משמן לעולם וזכרון
לא יסוף מזרעם ולזה באה המצוה לעשות כל
זמן קטורת ולהקטיר על המזבח דוגמת ישראל
שדור הלך ודור בא ולעולם שם ישראל עומד על
עמדו׳ וכתב הרמב״ם בעניין
הקטורת שהיו שורין הצפורין באחד ועשרים קב
יין חזק להיות כי כבר נתבאר עניין הצפורין
שהוא נגד ראובן שהיה בעל תשובה ולכן היה
שורהו ביין חזק שהוא יין התורה שצריך להיות
חזק לכוף יצרו ולכן היה אחד ועשרים קבין
להורות כי צריך להיות יראת יי נגד פניו ומספר
אחד ועשרים הוא מספר השם ומדיני הקטורת גם
כן שאם נתן דבש בתוכה פסולה וזהו האמת
כי כל אחד מישראל הרוצה לאכול דבש הרבה לא
טוב והוא רמז על התאוות שאדם הולך אחריהן
המתוקין כדבש זאת אשר ראיתי לבאר עניי׳
הקטורת וסממניו ואתה המעיין תשים לבך
ועיניך תמיד אל הכלל ועניניו ואם הביא המשבת
העניי׳ לבאר מקצת הפרטים רחוקים מדרך האמת
מכל מקום דרוש וקבל שכר עד יבא מורה צדק
ויורנו דרך אמת׃

פרק שמונה ושלשים

עניין ישראל במעמדן ׳ והכהנים בעבודתן ׳ ושיר
הלוים וזמרן׳ כבר נתבאר
עניי׳ המקדש והכלים שבתוכו וכל עבודתיו שהיו
מורים על עניי׳ הבריאה ועניני העולם בכללו כמו
שנתבאר וכמו שידוע שאף על פי שהקדוש
ברוך הוא ברא העולם וחדשו הוא גם כן מנהיגו
בכל יום ויום מחדש מעשה בראשית ונותן לו
הקיום והתמידות חדשים לבקרים רבו אמונתו
לכן באה עניין העבודה במקדש בכל יום נגד
מעשה אלהינו יתעלה בכל יום ויום ואף
על פי שהיה מסודר כל ענייני העולם בבניין
המקדש וכליו מכל מקום באו גם כן עניי׳ חדוש
בכל יום ויום בפני עצמו להורות על ענייני
העולם בכללו ולזה היו ישראל נחלקים לשלשה
חלקים כהנים בעבודת׳ ולוים בדוכנן וישראל
במעמדן כי העולם כולו נחלק לשלשה חלקים
עולם השכלי ועולם הגלגלי ועולם השפל׳
הכהנים בעבודתן נגד העולם השכלי וכמו שנא׳
כי שפתי ׳הכהן ישמרו דעת וגו׳ כי מלאך יי מלאכי ב
צבאות הוא וכבר האריך בעל
העקידה פרשת אחרי מות וריש פרשת אמור
בהראותו שהכהנים למטה הם כדמות מלאכי
מעלה במרום וכהן גדול הוא בכהנים דוגמת
השם יתעלה בעולמו וכמו שהאריך שם פרשת
אמור שער שש׳ וששים ומזה נמשכי׳ טעמי׳ בגדי
כהונה וכמו שאני עתיד לבאר אם ירצה השם
יתעלה׳ הלוים בדוכנן נגד
עולם הגלגלים שהם משוררי׳ ומזמרי׳ בתנועתן
לפני קונם יתעלה כמו שנתבאר למעלה לכן
היה עבודו׳ הלוים לשורר ולשוער בשוערי׳ לפתוח
ולנעול דלתות המקדש נגד המון צבאות הגלגלי׳
הפותחים ונועלים ברקיע על ידי תנועתן׳
ודע כי יציאת השמש ושאר ככבים וזריחת אורן
על הארץ הוא הפתיחה כמו שאנו אומרי׳ בתפלה
של שבת הפותח לנו שערי מזרח ובוקע חלוני
רקיע ונעילת השערים הוא שקיעת החמה כמו
שדרשו ז״ל שזמן תפילת נעילה הוא בזמן נעיל׳
שערי שמי׳ שהוא זמן שקיעת החמה והו עבודת
הלוים שהיו פותחין ונועלי׳ ומשוררים כמו שעשו
איוב לח הגלגלים וכמו שנאמר ברון ׳יחד ככבי בקר
ויריעו בני אלהים והיה גם כן מעבודות הלוים
לעזור לכהנים בעניין שחיטת והפשט הקרבנות
כי על ידי הכהנים והלוים נשלם הווית והפסד
העולם הנרמוז בעניני הקרבן ועניין הקולות שהיו
נערכים במקדש בעבודתן היא על פי השמעת
הקול בגלגלים על פי המוזיגא כמו שכתבתי
למעלה פרק חמשה ועשרים חלק ראשון ולכן
היו הלוים נפסלים בקול כי אין קול של הגלגלים
משתנים ובהיות כי ידוע שנפל
מחלוקת גדול בין חכמי המחקור בעניי׳ הגלגלים
ותנועתיה׳ אם הם מתנועעי׳ מצד שיש להם נפש
משכלת והם חיים משכילים כדעת הרב המורה
והנמשכי׳ אחריו או אם תנועתיהם הם מצד
הטבע בלבד כמו שהוא דעת בעל העקידה
וסיעתו וכמו שהאריך בזה בעל׳ העקידה
פרשת בראשית שער שני׳ כן נפל מחלוקת
בין חכמי התלמוד פרק החלול ופרק בתרא
דתעני׳ אם עיקר שירה בפה שהוא מצד ההשכלה
נגד הכת האומרים שהם חיים משכילים׳
או אם השירה בכלי שהוא אינו בעל שכל אלא
שמשורר על ידי אדם השורר בו כדעת האומרים
שהתנועה היא מצד הטבע אשר שם בם בראן
ובהיות כי העקר שהסכימו עליו רוב
החכמים שהם חיים משכילים על כן הוקבע הלכה
שעקר שירן בפה׳ וכת׳ הרמב״ם
ומתי אמרים שירה על כל עולת הצבור החובה
ועל שלמי עצרת בעת נסוך היין אבל עולת נדבה
שמקריבי׳ הצבור והנסכים הבאים בפני עצמם
אין אומרי׳ עליהם שירה וזה כי אין לומר רק
אדבר של חובה משום ששירת הגלגלים אינו
אלא על דבר חובה כי מנהיגן ומתנועיהם שהם
השכלים הנבדלים פועלים פעולה על דרך החיוב
מוכרחים בפעולותיהם מלבד השם יתעלה אשר
פעולתו

פעולתו בנדבה ורצון ולכן משוררין גם כן
בשלמי עצרת שהיו השכלים אז גם כן מוכרחי׳
ברעתן והוא שמחו בנתינת התורה כמו
(תהלים ח) שדרשו ז״ל שאמרו תנה הודך על השמים וגו׳
כמו שהאריכו בזה בויכוח שהיה למשה עם
מלאכי שרת בזה והוצרכו להודות בנתינ׳ התורה
בעל כרחן׳ והיה עקר השירה בעת נסוך היין
וכבר נתבאר לעיל פרק שבעה עשר
עניין הנסוך שהיה מורה על זה העניי׳ ההכרחי
והשפעה היורדת מלמעלה וכתב
עוד הרמב״ם ואין פוחתין משנים עשר לוים על
(דניאל יב) הדוכן כבר ידוע מה שנאמר והמשכילים
יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככבבים
לעולם ועד ושנים עשר לוים נגד שנים עשר
מזלות והלוים נקראו מצדיקי הרבים שנאמר
(דברים לג) יורו משפטיך ליעקב גם בעגל הצדיקו רבים והם
ככובבים ומקצת הלוים משוררי׳ בפה ומקצתן
בכלים נגד הגלגלים שמקצתן שירתן בפה רצה
לומר שהכוכב עומד בגלגל ותנועתו בעצמו
ומקצתן בגלגל הקפה שעל ידה היא התנועה והוא
גורם השיר ואפשר שדברי׳ כל החכמים אמתיים
ומקצת גלגלים הם חיים משכילים ומקצתן
תנועתן בטבע על כן מקצת השיר בפה ומקצתו
בכלי כמו שנתבאר. עוד כתב
הרמב״ם ז״ל ובמה הם מנגני׳ בנבלים בחלילין
וכו׳ אחשוב שכלי הנגון אלו היו נערכים על פי
חכמת המוסיקי׳ אשר בעוונות נשתכחה ממנו
מיום שנתבטל השיר ולכן היו באין כלים אלו
לפי דקדוק הנגונים שהיו מנגנים והכל היה בסוד
תנועות המערכ׳ העליון אשר אמר שירה בהלוכו
(יהושע י) וכמו שדרשו ז״ל במה שנאמר שמש בגבעון
דום שאמר לו לדום משירתו ויאמר בגינו שירה
וזה לשון רבינו בחיי פרשת כי תשא
נמצא ככתוב שבעה כלי זמר נגד שבעה כוכבי
לכת שבתי צדק מאדים חמה נוגה כוכב לבונה
בנור נגד שבתי׳ תוף נגד צדק׳ מחול
נגד מאדים׳ מינים נגד חמה׳ עוגב נגד נוגה׳
צלצלי שמע נגד כוכב׳ תרועה נגד לבנה׳
(תהלים קן) זהו שאמר הכתוב הללוהו בתקע שופר הללוהו
בנבל וכנור הללוהו בתוף ומחול הללוהו במינים
ועגוב הללוהו בצלצלי שמע הללוהו בצלצלי
תרועה׳ והנה בין כולם תשעה מיני זמר
נגד תשעה גלגלים ובעלי חכמי המוסקי יודעין
לכוין כל מין ומין ממיני זמר הללו כנגד גלגל
וגלגל ושופר ונבל הנשארים בכתוב השופר נגד
גלגל תשיעי המקיף והנבל נגד גלגל השמיני
שבו הכוכבים עד כאן לשונו והנה
לפי ידיעתן בתנועת הגלגלים וכוונתן לכל גלגל
כפי הצורך בשירת הלוים היו מוספין בכלי הניגון
כפי רצונו ובמו שכתב הרמב״ם וזה

לשונו במה היו מנגנים בנבלים והלילין וכינורות
והצוצרות והצלצל ואין פוחתין משתי נבלים ולא
מוסיפין על ששה ואין פוחתין משני חלילי׳ ולא
מוסיפין על שנים עשר ואין פוחתי׳ משני חצוצרות
ואין מוסיפין על עשרי׳ ומאה ואין פוחתי׳ מתשעה
כינורות ומסיפין עד לעולם והצלצל אחד בלבד
עד כאן לשונו וכן הוא בפרק שני דעירובי׳׳
וכתב עוד כי החללים שהיו מנגנים
בהן היה אבוב שלהם של קנה מפני שקולו ערב
עד כאן לשונו׳ וכן הוא במשנה פרק
שני דעירובין׳ והוא הוראות מצד שיתוף שם
(בראשית יד) הקנה לרמוז על מה שנאמר קונה שמים וארץ׳
כתב עוד בימי המועדות וראשי
חדשים היו הכהנים תוקעין להיות כי המועדים
וראשי חדשים היו נקבעי׳ על פי מהלכי המאורות
(שם א) שהם חמה ולבנה כמו שנאמר והיו לאותות
ולמועדים וגו׳ ולכן היו משוררים בהן כמו
השירות שלמעלה׃

פרק תשעה ושלשים

כתב עוד הרמב״ם שמואל הרואה ודוד המלך חלקו
הלוים לארבע ועשרי׳ משמרות ועובד משמר בכל
שבת וכל אנשי משמר מחלק ראש המשמר
לבתי אבות וכל יום מימי שבת עובדי׳ בו אנשים
ידועים וראשי האבות מחלקין אלו העובדים ביום
שלהם איש איש על עבודתו עד כאן לשונו׳
וכל דבריו אלו הם פרק בתרא דתענית
וסוף פרק החליל והטעם כבר הוא ידוע
על פי חכמה התכונה שהחמה סובבת בגלגל
בשס״ה ימים שלמי׳ ורביעי׳ יום שלא ניתן להשבון
לעת עתה רק הימים השלימים המסובבים
והנה ידוע כי החמה בהליכתה עושה קפב גלילים
ברקיע שני פעמים חציין לצפון אופן המישור
וחציון לדרום ובסיבת גלילי׳ אלו הימים מתארכים
בימות החמה ומתקצרין בימות ההורף והנה
תמיד שני גלילים שוים בשנה ולא יותר לא מצאנו
רק שני ימים שוים בשנה דרך משל כי מצינו
בשנה שני ימים שהם שנים עשר שעו׳ או שלשה
עשר וכדומה לזה וזה היתה כוונת המשמרות
שהיו ארבע ועשרים כי בדרך זה היה כל משמר
משמש שני פעמים בשנה וכל בית אב שלה לא
שימש גם כן רק שני פעמים ביומן בשנה הכל
לדמות למערכת העליונה ונראה טעם היות
המשמרות ארבע ועשרים ולא חמשה ועשרים או
ששה ועשרים שאז היה המניין מכוון שני פעמים
בשנה אבל עכשיו היו ארבע שבועות עודפות
שהוצרכו מקצה המשמרו׳ לחזור ואז היו משמשי׳
שלשה פעמים בשנה כמוזכר סוף סוכה לרמוז
כי גם גלילי השמש נעשה שלשה פעמים בשנה

והוא השנה שמעברי' בו השנה והיה שלשה עשר
חדשים לבנה והוא נוסף ארבע שבועו' ואז החמה
חוזרת במקצת הגלגלים שעברה בהן בתחלה
ועדיין לא נשלם השנה שישראל מונים בו והוא
שמות יב שנת הלבנה וכמו שנאמר החודש הזה לכם
ודע והבן כי מעניין השירה שהלוים
היו אומרי' במקד' נוכל לעמוד על סוד כל העבודו'
הנעשים שם כי היו מורים כולם על עניין החדוש
ולכן היו הלוים שירה המורה על חדוש העולם
כדאיתא פרק שלישי דראש השנה
תניא רבי יודא אומר משום רבי עקיבא בראשון
תהלים כד מה הם אומרים לי"י הארץ ומלואה על שם שקנה
והקנה ושליט בעולמו ״ בשני מה הם
שם מח אומרי' גדול י"י ומהלל מאוד על שם שחלק מעשיו
ומלך עליהם ״ בשלישי מה הם
שם פב אומרים אלהים נצב בעדת אל על שם שגלה
הארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו ״
שם צד ברביעי מה הם אומרים אל נקמות י"י על שם
שברא חמה ולבנה ועתיד לפרע מעובדיהם ׳
שם פא בחמישי מה הם אומרים הרנינו לאלהים
עזינו על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו
שם צג ״ בששי מה הם אומרים י"י מלך גאות
לבש על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהם ״
שם צב בשביעי מה הם אומרים מזמור שיר ליום השבת
ליום שכלו שבת ״ רבי נחמיא אמר
על שם ששבת וקא מפלגי בדרב קטינא דאמר
רב קטינא שתא אלפי שני הוי עלמא וחד חריב
ישעיה ב שנאמר ונשגב י"י לבדו אמר אביי תרי חרוב
הושע ו שנאמר יחיינו מיומים עד כאן לשונו הרי
הדברים מבוארים מכוונן שהיו מורים החדוש
והפסד העולם בכל מעשיהם וכמו שבארנו ודי
בזה מה שרצינו לבאר בזה הפרק ״

פרק ארבעים

עניין הכהנים ובגדיהם ראוי ליחד להם פרק בפני
עצמו לרוב קדושתן ואמר כבר נאמר טעמן
בתורה שהיו עשוין לכבוד ולתפארת
וכתב הרב המורה חלק שלישי פרק חמשה
וארבעים וזה לשונו ככר ידעת פרסום עבודות
הפעור בזמנים ההם אשר היתה בבגלוי ערוה
מפני זה צוה הכהנים לעשות מכנסים לכסות
בשר ערוה בעת העבודה ושלא יעלו במעלות
למזבח עם כל זה אשר לא תגלה ערותך עליו ׳
ואמנם היות השמירה והסבוב
סביב המקד' תמיד הוא לכבד אותו ולפארו ושלא
יהרסו הסכלים גם כן והטמאים אליו ולא בעת
האנינות וכל מי שלא רחץ גופו כמו שיתבאר
ומכלל הדברי' המביאים להגדיל המקדש ולפארו
עד שיגיע לנו יראה ממנו שלא יבא אליו לא שכור
ולא טמא ולא מי שלא רחץ ראשו רצוני לומ' פרוע
ראש וקרוע בגדים ושכל עובד יקדש ידיו ורגליו
ולהגדיל הבית עוד הגדיל מעלת עובדיו ונבדלו
הכהנים והלוים וצוה להלביש הכהנים בגדים
נאים ומלבושים יפים וטובים בגדי קודש לכבוד
ולתפארת ושלא ישמש בעבודה בעל מום ולא
בעל מום בלבד אלא הכעורים גם פסולים בכהנים
ומפני שההמון לא יגדל מהם אצלם אדם בצורתו
האמיתית אלא בשלימו' אבריו ויופי בגדיו והמכוון
שתהיה לבית הגדלה והתפארות אצל הכל ׳
ובמסכת זבחים סוף פרק המזבח מקדש אמר
רבי ענני בר ששון למה נכתבו בגדי כהונה אצל
פרשת הקרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרין
אף בגדי כהונה מכפרי' החושן מכפר על המשפט
שמות כח שכן כתיב את חושן המשפט ׳ אפוד
הושע ג מכפר על עבודה זרה שנאמר אין אפוד ותרפים ׳
מעיל מכפר על לשון הרע אמר הקדוש
ברוך הוא יבא דבר שבקול ויכפר על מעשה קול ׳
בראשית לז כתונת מכפר על שפיכת דמים שנאמר ויטבלו
את הכתונת בדם ״ מצנפת מכפר
על גסות הרוח יבא דבר שבגוב' ויכפר על מעשה
גבוה ״ אבנט מכפר על הרהור הלב
אהיכא דאיתא ״ מכנסיים מכפר על גילוי
שמות כח עריות דכתיב לכסות בשר ערוה ״
ירמיה ג הציץ מכפר על עזות פנים שנאמר ומצח אשה
זנה ונאמר והיה על מצח אהרן עד כאן לשון
המדרש ובעין מדרש זה הוא פרשת צו
ברבתי ופרק יש בערכין ׳ ובעל העקידה
כתב פרשת תצוה ראוי לשום לב במה כוונה
התורה לכתוב זאת זכרון בספר על בגדי כהונה
שמות כח המקודשים באפוד ונשא אהרן את שמותם
לפני י"י על שתי כתופיו לזכרון העניין מורה כי
הבגדים כמו לזכור על ידן עניים שכליים והוא
הדין בכל שאר כלי המקדש ׳ וכתב
עוד שם הרבה ראיות בזה על שעניין הבגדים היו
מורים על ענייני' פנימיית ועניין הבגדים כי
מצינו ראינו בפי הלשונות שהקנייני' המדותיים
והמלבושים נקראים בשם אחד מדו בד מתחת
למדיו על פי מדתיו בכל עת יהיו בגדיך לבנים
וכן מצינו בשאר הלשונות כי הם מתייחסים זה
לזה בשלשה דברים כמו שהאריך שם בזה הרבה
וכתב בסוף ולכן אם שהבגדים של כהנים
חצוניות היה לכבוד ולתפארת בגדי קודש הם
בפנימיותם בקדוש מעשיהם ומחשבותיהם מכל
פועל מגונה ומכל הרהור ומחשבה פוגמת
ולכן אמרו שחשן המשפט היה מכפר על המשפ'
רצה לומר המתבונן בחושן יתקן עצמו מאד
בדבר המשפט כדי שלא לחטא בדבר המשפט
או לשוב מחטאתו במשפט וזה כי החוטא בדבר
המשפט הוא לאחד מארבע סובות אשר התורה
הזהירה

הזהירה עליהם במשנה תורה והנה החושן
דברים א מזהיר על ארבעתן נגד שאמרה תורה לא' תכרו
פנים במשפט שהוא סבה חזקה להטו' בדין היו
בחושן כל השבטים קטון וגדול שם הוא לפי סדר
שם תולדתן בלא הכרת פנים וכנגד מה שאמר' כקטון
כגדול תשמעון שהכוונה בו שיהא עליך
דין של פרוטה כדין של מאה מנה היו בחושן
האבני' הטובות שמקצת' היו טובות מאד ומקצתן
רעים וכולן הוקבעו בשוה וכנגד שאמרה התורה
שם לא' תגורו מפני איש היו בחושן אורים ותומים
והוא השם המפורש רצה לומר כי המשפט
לאלהים ולא תגורו מפני איש וכנגד מה שנא'
שם והיה' הדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי וגו'
שהסבה היותי' עצומה אל החטא בדין הוא בלתי'
ידיעת המשפט על כן היו האורים והתומים
מורה ומאירין בתשובתיהם לכל שואל בלי ספק
שיסופק בהן הנה החושן היה מורה בכל עניניו
על מניעת החטא בעניין המשפט על כן אמרו
שהיה מכפר על המשפט וכן אמרו האפוד
מכפר על עבודה זרה וזה כי מלבוש האפוד היה
מורה על עניין עבודה זרה שכבר נתפרסם היות
הושע ג האפוד תכשיט לעבודה זרה כמו שנאמר' האין
אפוד וגו' לכן נאמר בעניין מיכה ויעש' לו
אפוד ולזה צוה האל לעשות לכהן אפוד אך
שיהא מושלך ותלוי לו מאחוריו ולמטה במקום
השפל שלו והוא ודאי דרך בזיון ועל דרך
שאמרו רבותינו ז"ל כל ליצנות אסור חוץ מליצנות
דעבודה זרה דשרי למימר לגוי טול עבודה זרה
שוי בשין תיו שלך אמנם צוה
שיהא האפוד נתלה משתי כתיפיו האפוד בחושן
להורות שאף כל הכחות ואופני ההשגחות שיש
לכל עובדי עבודה זרה בבקשת צרכיהן לכל
עבודתן מהנמצאים העליונים כולו טפל הוא
ותלוי כחוט השערה מחושן אשר בו אורים
ותומים וכשנתבונן העניין זה מהאפוד בוודאי
תתבזה עבודה זרה בעניינו ולכן האפוד מכפר
על עבודה זרה' המעיל מכפר על
לשון הרע לפי שהיה המנהג בכל הדורות ללבוש
מלבושים מתייחסים ונאותים איש לפי משפטו
ומעשיהו והיה מפורסם שעטיית המעיל נתיחדה
לאנשים החסידים והפרושים כמו שנתבאר
בשמואל שנאמר ואיש זקן עולה והוא עוטה
מעיל וידע שאול כי שמואל הוא ומן הראוי למי
שיעטה המעיל שיהיו מעשיו הפנימיים כפי מה
שיורה עליו מלבוש החיצון לא שילבש ויעשה
מעשה פרוץ לזה צוה הקדוש ברוך הוא שהכהן
יעטה מעיל ושיהא שוליו מלאים פעמוני זהב
כלומר שיצא קולו ופרסומו ממין המלבוש והיו
הפעמונים תוך הרמונים להורות שאין להשמיע
קול אלא בדברי שבח האנשים ומהטובות שבהן

כעין הרמון שדרשו ז"ל שאפילו רקנין
שבישראל מלאים מצות כרימון ולא ישמיעו קולו
בדברי גנאי ולשון הרע' הכתונת
מכפר על שפיכת דמים לפי שהאנשים הרעים
אשר רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם מדרכן
גם כן ללבוש בגדים לפי מעשיהם וכל בגדיהם
קצוצי פאה ושוליהם לא יגיעו להם משוק עד ירך
כי בזה יקלו להשיג ולרדוף והיה הכתונת הפך
זה היה מגיע עד העקב והלובש בו פסיעותיו
מתקצרות ויצרו צעדיו מלכת ובזה הדרך הכתונת
מונעת משפיכת דמים אשר לפי זה אמרו שהיא
מכפרת על שפיכת דמים' מצנפת
קהלת י מכפר על גסות רוח כו' אמר הכתוב' בדרך
שהסכל הולך אמר לכל סכל הוא במה שהסכל
מפרסם סכלותו בדרך שהלך כי אם בתנועותיו
או בתוך מלבושיו ואחד מדרכיו לתת על ראשו
כובע מעולה ארוכה וגובה נוגעת ואינו נוגעת
במדומ' לו שפורחת באויר ויחשבה לעטרה לראש
כמנהג לרבים היום' אמנם האיש
המיושב אשר דעתו נכונ' יספיק לו מאלה הדברי'
הבריחיים לצורך כסוי ראש לבד כדמות מצנפת
של כהן גדול שהיתה של שש על דעת ר"שי ז"ל
היתה קובע קטון מהודק על ראשו ומי הוא זה
אשר לא יקח מוסר להרחיק הסכלות והגסות
ואף אם כדברי הרמ"בן ז"ל שכתב שהיה צניף
ארוכה שהיה צונף על ראשו כפל על כפל הנה
מכל מקום היה משש ולא ממשי וארגמן להורות
על שפלתו' אבנט מכפר על
גובה הלב לפי שהתכשיט הזה אינו הק הגורת
אפודה לו על לבו נראה בבירור שהאדם החשוב
יש לו להיות מזורז ומופרש אפילו מהרהור הלב
מכנסיים על גלוי עריות שהיתה
הערוה מכוסה בו שלא לגלותו
הציץ מכפר על עזות פנים כי מי הוא אשר יראת
כהן בגדולתו וציץ הזהב אשר שם המפורש חקוק
בו עומד על מצחו שלא יכבוש פניו בקרקע מהבי'
אל האלהים ומשם יקח מוסר השכל לכל איש
השלם והחכם כי אין ספק כי שם יי נקרא עליו
וראוי לירא מפניו ועל ידי זה היה הציץ מונע
העזות פנים ומכפר עליו עד כאן לשונו
ואם האריך עוד וקצרתי כי לא הבאתיו
רק להזכיר דבריו ולהעיר המעיין עליהם והרוצה
להעמיק בדבריו יראה משם ויבחר
ובצרור המור כתב פרשת תצוה יש אומרי' שאלו
הבגדים הם רומזים לכלי הקדש והחשן היה
מרמז על הארון' ואבני חושן על הלוחות אבן
אשר בו ומכתב האורים למכתב הלוחות שהיה
מכתב אלהים והאפוד על כתיפו לכפורת
ואבני שוהם לכרובים' והציץ שכתב בו קדש
ליי' נגד הכבוד השוכן עליהם' והמעיל לפרוכת

המסך וליריעת השש שהם מכסין כל המשכן
ושעל זה נקראו בגדי קודש ובעו׳ שהכהן מלובש
בו הוא קדוש ומקודש עד כאן לשונו
ורבינו בחיי כתב בעניין לבישת הבגדים שהית׳
לובשן נגד שבעה רקיעים וכתב כי כל כלי׳
אחד נגד רקיע אחד בלא טעם ובלא סברא
וכן בעל שם טוב בפירש הקדמת הספר מורה
נבוכים שזכר שם המורה תוארי האיש למי חובר
לו הספר ההוא שיהא בעל דת נבוך כו׳ וכתב
שם שבעה תוארים וכתב בעל שם טוב
שכיון בהן נגד שמונה בגדי כהונה נראה כוונתו
משם שזהו כוונת הבגדים אבל הדברים סתומים
לא נודעו סבותיהן על כן קצרתי בהן
וכתב אבן עזרא בטעם האורים ותומים ופירש
צפנת פענח כי הטעם האורים כמשמען והתומי׳
בחשבון עגול רצה לומר האורים נגד שני המאורי׳
שהן חמה ולבונה והתומים נגד חמשה ככבי׳
לכת הנשארים וחשבון עגול הוא מספר חמשה
ורצה לומר כי היו כלים עשויים על פי המערכה
אשר על ידיהן היה אפשר לדעת העתידות על פי
מה שלמדו השם יתעלה והנה האפוד נגד
גלגל התשיעי והגלגל ההוא תסוב על שני קוטבי׳
הגלגל והם דמות שתי כתיפות האפוד והמעיל
נגד כסא כבוד שהוא הגלגל העשירי והיה חשוב
נגד קו הישר ושני אבני שוהם אשר על כל
אחד ששה שבטים נגד שני חלקי הגלגל ששה
מזלות דרומיית וששה צפוניית וידוע כי
התוכנים חלקו הגלגל התשיעי לשני חלקים אשר
המזלות מצויירים ומחוקים בהן והשנים עשר
אבנים אשר בחושן נגד שנים עשר צורות אשר
הם בגלגל השמיני עצמו כאשר האריך בזה
בעל העקידה פרשת תצוה והאריך שם בזה
צפנת פענח׳ כל זאת לקטתי
מדברי הקדמונים ובפרק הבא אבאר לך דעתי
לפי דברינו הנמשכים •

פרק אחד וארבעים

הנה אני בתומי אלך לפי דרכינו הנמשך עד הנה
כי כל עניין המקד׳ ועבודתיו כולן נתסיידו על סוד
חדוש העולם וקיומו הנמשך אשר השם יתעלה
מחדש בכל יום מעשת בראשית ולזה בא
עניין עבודת כהנים בבגדיהם בבית המקדש
להורות על העבר ועל ההוה כי מצד מלבושיהם
המשונין היו מורים על מה שעבר בבריאת העול׳
בעניין אדם הראשון שהיה לערך שאר העם
במדריגות כהן גדול לערך שאר הכהנים ולזה
היה מלובש בבגדי כהונה גדולה כמו שנאמר
בעניי׳ אדם ואשתו ויעש יי׳ לאדם ולאשתו כתנות בראשית ג
עור וילבשם • ואמרינן במדרש בגדי כהונה
גדולה הלבישם כתיב הכא וילבשם וכתיב התם
ויקרא ח וילבשם כתנות עד כאן לשון המדרש
שמות כח ונאמר כאן ׳לכבוד ולתפאר׳ ושם תרגום אונקלוס
כתנו׳ עור לבושין דיקר והא עצמו לכבו׳ ולתפאר׳
וכן כתב הצרור המור ריש תצוה והיו
הבגדים שמונה נעשים על האופן המבואר בהן
הכל דוגמא לעניין מה שעבר על האדם ובבגדיו
בראשית ג שנתלבש לאחר שחטא שנאמר בהן וידעו׳ כי
ערומים הם ודרשו ז״ל ידעו שמצוה אחת
היתה בידם ונתערטלו ממנה ובדרך שיתבאר
גם בגדי כהן הדיוט שהיו ארבע בגדים הם גם כן
דוגמה למה שעבר על בני אדם הראשון בדרך ש
שתבא׳ אם ירצה השם יתעלה ולזה היה משפט
הכהנים שהם לכל דבר הראשונים לברך בתורה
ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון ׳
להיותן רומזים על הראשונים ואף כי בעבודתן
היו דוגמת מלאכי מעלה שהם הראשונים לכל
דבר שבמעלה ׳ ולזה נתנה הכהונה לאהרן
ושני בניו הנותרים כאדם ושני בניו וכמו
שכתב בצרור המור פרשת תצוה כי ביום שהוקם
המשכן היה כדמות יום חדוש העולם עצמו כמו
שנראה מכל מה שנתבאר וכבר דרשו
ז״ל שמשה רבינו עליו השלום החזיר השכינה
שמות יט לארץ שנאמר וירד יי׳ על הר סיני כמו שהיתה
שכינה בתחתונים בזמן הבריאה ולכן הוחזר
הדבר ליושנה לתת לאהרן ולבניו בגדי כהונה
כמו שהיה בזמן הבריאה ובא וראה איך
שהשם יתעלה נתן טעם הרבה מצות שיהיו זכר
ליציאת מצרים ומה שארע במדבר כמבואר
בטעם סוכות ופסח ושאר מצות שבדומיהן ואיך
לא נחשוב שהיה מקצת מצות זכר לעניין בריאת
העולם ומה שנתהוה אז שהוא יסוד התורה
בראשית לב והאמונה וכבר נאמר על כן לא יאכלו בני
ישראל את גיד הנשה להיות להם לזכרון תמיד
עניין האבקו עם המלאך ואיך לא נאמין שבאו
מצות הרבה בתורה להיות לזכרון ענייני האדם
וקורתיו בתחלת הבריאה ולכן נראה כי עניין
הבגדים הוא מה שאמרנו אך בדרך שיתבאר ׳
אמנם עניין העבודה שהיה הכהן
עובד היה מורה על עבודתו שהיה עובד האדם
אלמלא שחטא שהיה כאחד משאר מלאכי מעלה
והיה עושה הטוב וההכרחי לו לפי פעולתיו ש
לבלתי נטות ימין ושמאל ולזה היה מורה בעניין
עבודתיו על עבודת המלאכים והשכלים הנפרדים
אשר הקדוש ברוך הוא פועל ומנהיג העולם על
ידיהן וזהו עניין עבודת הכהנים במקדש בעניין
הקרבנות וכמו שיבא אם ירצה השם יתעלה
על הסדר מבואר בעניין הקרבת קרבן התמיד
ושאר עבודות הקרבנות וידוע שאלמלא שחטא
האדם היה הוא הכהן העובד והיה במדריגות
העליונים

בראשית ב העליונים וכמו שנאמר בתחלת בריאתו וישימו בגן לעבדה ולשמרה ודרשו ז"ל תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה גלגל החמה והוא מורה על מעלתו כמו שביאר בעל העקידה
פס א בארוכה שם ופסוק מלא הוא מה שאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ונאמר בצלם אלהים ברא אותו שרצה לומר על עניין מדריגתו שהית' בראשונ' בדמות המלאך ובמדריגתו וכמו שנאמר
תהלים פב אלהי' אתם ובני עליון כולכם אכן באדם תמותן לכן היו הכהני' עובדים עבודה שהם כדמו' מלאכי מעלה והלוים משוררים בשעת העבודה שהם כדמות הגלגלים המתנועעים בתנועתן בסבת הכחות המקבלים מצבא מעלה ומשמיעים קול כדמות השיר שהיה הלוי משורר מחמת עבודת הכהן וכבר נתבאר ועל פי זה יתבאר טעם המשמרות שהיו במקדש כי משמרות הכהנים והלוים דרך אחד להם כי הלוים נגד המתנענים והכהנים המניעים וישראל היו עומדים במעמדם בשעת העבודה כי הם המקבלים מעמוד וקיום על ידי שיר הלוים ועל ידן מתקיים העולם ולכן היו נקראים אנשי מעמד כי הם מעמידי העולם השפל אשר היו אנשי מעמד דוגמתן והיו אומרים עניין המעמדות המוזכרים במסכת תענית שהם עניינים מבריאת מעשה בראשית כמוזכר שם כי לתכלית זה נברא העולם, והיו מתענין לכפר על מה שחטא אדם הראשון וכמו שאמרו רבותינו ז"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא לא חטאו לא באנו לעולם והוא האמת בעצמו כי מצד רוב התאווה אשר הלך אחריה האדם וזרעו נתרבת' התאוה לידי מותרות חמדת המשגל ונתרבו הביאות המותרות והאסורו' בעול' ועל ידי זה נתרבה מין האדם בעולם ואפשר שאלמלא לא חטאו ולא עשאו אלא ההכרחי
פס כח נהמעט מין האדם ולא באנו לעולם ומי גדול לנו מאדונינו דוד המלך עליו השלו' שאמר בחטא יחמתני אמי ואלמלא לא חטא אביו לא בא לעולם הנה חטא האדם העמידה וקימה העולם השפל בעניין אנשי מעמד ולכן היו אנשי מעמוד מתענין והכהנים עובדים בבגדיהם כדי לכפר בתשובתן ותפילתן על חטא הראשונים ועל מה שנעשה בכל דור ודור ובהיות כי עניין כהן גדול נגד אדם הראשון היה המצוה להיו' כהן גדול מאחיו בנוי בכח ובעושר ובמראה כי בצלם אלהים עשה האדם ומצוה לנאותו כמו שאמרו בפרק
במה טומני' מצוה לרחוץ
פניו ידיו
ורגליו
בו'.

פרק שנים וארבעים

אחר שנתבאר זה נשוב לעניין הבגדים שהיינו עליהן ונאמר כי שמונה בגדי כהן גדול היו נגד שמנה מצות שנצטווה האדם קודם שחטא וחזר וקיים אותן ונתלבש בהן לאחר שחטא ועשה תשובה וכמו שדרשו ז"ל פרק עושין פסין אדם הראשון בעל תשובה היה מאה ושלשים שנים כו' ושמונה מצות אלו הן
בראשית ב מה שנאמר ויצו יי אלהים על האדם לאמור מכל עץ הגן אכול תאכל וגו' שהפשט אמת שציווהו שלא לאכול מעץ הדעת טוב ורע ועוד נצטווה בז' מצות בני נח כמו שדרשו ז"ל במסכת סנהדרין ממקרא זה של ויצו אלהים וגו' והם עבודה זרה, וברכת השם, ודינין, וגילוי עריות, ושפיכת דמים, וגזל, ואבר מן החי, והאריכו שם פרק ארבע מיתות בעני' ראיותיהן על זה ועל פי יתבאר לך למה נקראו מצות אלו שבע מצות בני נח ולא נקראו שבע מצות בני אדם מאחר שאדם נצטוה בהן כי האדם נצטוה בשמונה מצות ולא נשארו לדורות אלא שבעה ומאחר שלא היה אפשר לתלותן באדם תלאן בנח שהוא היה האב הראשון אחר המבול. ואין להקשות דהרי מצינו שעוד נצטווה בעניין מניעת אכילת הבשר כדאית פרק ארבע מיתות שהרי לא הותר רק בירק חשדה ולא בבשר כמדרשם ז"ל כי זה היה בכלל איסור שפיכת דמים כי מאחר שנאסר לו לשפוך דם בהמה הרי הוא לו כשפיכת דם האדם ומשום זה מצינו שהותר בבשר שהיה יורד מן השמים כמוזכר בסנהדרין ויש לדקדק באיזה אבר מן החי נאסר מאחר שנאסר להם הבשר לגמרי. וראיתי במערכת אלהות שכתב פרק תשעה כי קודם שחטא היה מותר לאכול בשר וכמו שאמרו שהמלאכים היו צולין לו בשר ולאחר שחטא נאסר בבשר והנה לא ראה הגמרא בזה שהרי הקשו בגמר' ממאמר אחד על חבירו והוצרכו לתרץ בבשר היורד מן השמים ולדבריו לא קשה מאומה. והתוספו' כתבו פרק ארבע מיתות דלא נאסר להם הבשר אלא שהיו אסורים להמית הבעלי חיים לצרכן אבל אם היה מת מאליו מותרים בו. ואבר מן החי אסר להם אפילו נפל מאליו אבל קשה על דברי התוספות דאם כן למה הוצרך להרץ שם בגמ' דפריך מהא דאיתא התם דנאסר לו הבשר מהא דאמר רבי יודא בן תימא אדם הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי שרת צולין לו בשר ומסננין לו יין הציץ בו הנחש וראה בכבודו ונתקנה בו, ומשני התם בבשר היורד מן השמים כו' ולדברי התוספות קשה למה

לא מתרץ דהוא בשר הוה מבשר שמתו מאליהן ואפשר לדחוק ולומר לדעת התוכפות דלא משני הכי דוודאי מלאכי שרת לא היו מאכילין אותו נבילות ודבר שעתיד לאסור בתורה ולטמאו • ויותר נראה לפרש שנאכר בכל בשר אפילו לאחר שמתה הבהמה והא דנאכר באבר מן החי מיירי גם כן בבעלי חי היורד מן השמים שאותו בשר היה מותר לאכול ובוה ה נאכר באבר מן החי אך לפי זה קשה לפי מה דסליק ועתיה דמקשה שם דלא ידע מבשר הנופל מן השמים ולכן פריך מרבי יודא בן תימא אמאי לא הוקשה לו ממה שנאכר לו אבר מן החי מכלל דבשאר בשר שרי ועוד יקשה לפי זה על הרוץ שכתבתי למעלה דהרי הדוא קושיא לדוכתיה שהרי לפי זה אסור אכילת בשר הוא אכור כולל ואפילו לאחר שמהה הבהמ׳ ואינו בכלל אסור שפיכת דמים ואם כן אמאי לא מנו רק שבעה מצות • ולכן נראה לי לפרש דאסור אכילת בשר הוא בכלל אבר מן החי• כי
בראשית ב למדו שם אסור אבר מן החי ממה שנאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ולא מאבר מן החי והוא הדין שנוכל לדרוש אכול תאכל מעץ הגן ולא בעל חי כלל והא דנקט אסור אבר מן החי משום דאותו איסר נשאר לבני נח שהותרו באכילת בשר ולא נאכרו רק באבר מן החי ובגמרא שם רצה להודיענו עניין מצות בני נח שהגוי מוזהר על כן הוצרכו להזכיר איכר הנשאר ועל כן הוכרחו גם כן לומר שבע מצות בני נח ולא אמרו שבעה מצות בני אדם כי המצות נשתנ׳ במקצת בעניין אסור אכילת הבשר בין בני נח ובין בני אדם זהו הנראה לי בזה ואפשר שלזה כוונו בבראשית רבה פרשת נח אמרו רבותינו ז״ל
פס ט אך °בשר בנפשו דמו רבי יוסי בר אבין בשם רבי יוחנן אדם הראשון שלא הותר לבשר תאוה לא הוזהר על אבר מן החי אבל בני נח שהותרו בבשר התאוה הוזהרו על אבר מן החי ולפי זה אסור אכילת בשר הוא עצמו אסור אכילת אבר מן החי אלא שקדם נח היה אסור כל דבר שבא מן החי הן אבר הן בשר ולאחר כך לא נאסר רק אבר מן החי ממש ואחר שנתבארו עני׳ המצות שנצטווה בהן אדם אומר כי נגד שמונה מצות אלו שנצטווה בהן האדם נתלבש הכהן בשמונה בגדים לכבוד ולתפארת וידוע כי מי שאינו מקיים מצות נקרא ערום כמו שכתבתי
שם ג לעיל מדרשם ז״ל במה שנאמר °וידעו כי ערומים
יחזקאל יו הם ודרשו ז״ל כמה שנאמר °ואתה ערום ועריה ערום ועריה מן המצות ולכן נקרא הרשע ערום • וכמו שהרשע נקרא ערום כן הצדיק נקרא מלובש כי המצות נקראו בגדים
קהלת ט וכמו שאמר שלמה עליו השלום בכל° עת יהיו בגדיך לבנים ודרשו ז״ל אלו ציצית וכמו שהאריך בעל העקידה בזה ונאמר בעניין
זכריה ג יהושע בן יהוצדק הסירו °בגדים הצואים וגו׳ והלבש מחלוצת על עניין הכרות מדות המגונות והלבש מדות היקרות • ולכן היה הכהן מלובש בשמונה בגדים אלו כלומר להורות שמקיימים המצות אלו השמונה שנצטווה בהן אדם ובזה עולה זכרון ישראל לטובה לפני השם
חבקוק ג יתעלה כי כבר דרשו ז״ל ראה °ויתר גוים ראה שבעה מצות שנצטוו האומות ואין מקיימים אותן עמד והתירן ולזה לבש הכהן אלו הבגדים להורות שישראל מקיימין אלו המצות שלא רצו האומות לקיימן ועל ידי זה זכרון ישראל לטובה וזכרון האומות לרעה עולה לפני
שמות כח השם יתעלה ולזה נאמר ונשא °אהרן את שמותם לזכרון להיות כי המצות שישראל מקיימן נזכרים על ידי אלו הבגדים וכבר
ויקרא יו דרשו ז״ל בזאת °יבא אהרן כשהכהן נכנס מצות חבילות נכנסים עמו שנאמר וזאת התורה
ישעיה נו • אשרי אנוש °יעשה זאת וזכרו במדרש רבתי הרבה דברים הנקראים זאת שהיו נכנסים עמו כל שכן שהיו נזכרים על ידי אלו הבגדים ולכן אמרו במדרשן שהבגדים מכפרין כאשר נתבאר •

פרק שלשה וארבעים

כבר כתבת ילך פרק ארבעי׳ מדרש׳ ז״ל על מה היו הבגדים מכפרין ונוכל לומר שכוונו אל דברינו אמרו החושן מכפר על המשפט להורו׳ על מצות דינין שנצטווה בהן האדם ומהו׳ החושן וכל חלקיו היו מורין על הדינין כמו שכתבתי לעי׳ מדברי בעל העקידה • אפוד נגד עבודה זרה שנצטווה בה האדם • כתונת על שפיכ׳ דמים נגד מה שנצטווה על שפיכת דם • מכנסיים על גילוי עריות • הציץ מכפר על עזות נגד ברכת השם שנצטווה בו האדם כי אין עזות בעולם כמבורך אלהיו ולכן היה כתוב על הציץ קודש לי״ • מעיל מכפר על לשון הרע נגד מצוה אכילת עץ הדעת שעבר אדם הראשון שנעשה העבירה על ידי לשון הרע שדברה הנחש ושהוסיפה חוה לומר שנאכרו בנגיעת האילן׳ אבנט מכפר על הרהור והוא איכר הגזל שנאמר ביה לא תחמוד • והמצנפת מכפר על הגסות נגד איסור אכילת הבשר הנכלל באבר מן החי •
דברים לב כי זהו גרם גסות וגאוה כמו שנאמר °וישמן ישורון ויבעט ואף כי עניין אכילת בשר הוא מצד מעלות האדם המדבר על בעל חי ולכן עם הארץ אסור לאכול בשר מצד שאין לו מעלה עליו וכמו

כמו שכתבתי לעיל פרק שלישי וא״ב מאחר
שהאדם כבהמה נדמה למה יתגאה זהו הנראה לי
בכוונת הבגדים בדרך כללי אמנם
הפרטים למה היו כאלו הצורות כבר דברו בו
הראשונים זכרונם לברכה דבור מספיק לפי כוונת
מאמר זה ■

פרק ארבעה וארבעים

עניין ארבע בגדים של כהן הדיוט נראה שהוא
נגד עניינים שארעו לקין ושת שמהם נתקיים
העולם · והיתה עניין הוראתן על חדוש העולם
בדרך בגדי כהן גדול שנה בארו בפרקים שעברו ·
ולכן היו בגדיהם ארבע בגדי פשתן והם כתונת
ומכנסים מגבעות ואבנט בהיות כי
יוצאי ירך קין ושת הם אנשי שם אשר נקבו
בשמות בימי דור אנוש ודור המבול חטאו בארבע
בראשית ו מיני חטא גלוי עריות כמו שנאמר ויראו בני אלהי׳
את בנות האדם וגו׳ ונאמר בדור המבול כי
שם השחית כל בשר את דרכו לכן היו כהני הדיוט
לובשים מכנסים · עוד היו שופכים דמים
כמו שעשה קין גם זרעו אחריו כמו שדרשו ז״ל
המוציא זרע לבטלה קשים מדור המבול שנאמר
ישעיה נז הנחמים באלים שוחטי הילדים וגו׳ אל תקרי
שוחטי אלא סוחטי לכן היו לובשים הכתונת ·
אבנט היו לובשים נגד הגזל שהיו עוברי׳
בראשית ז אנשי דור המבול וכמו שנאמר כי מלאה הארץ
חמס וכבר נתבאר לעיל בעניי׳ כהן
גדול ששלשה בגדים אלו היו מכפרים על שלשה
עבירות אלו · מגבעות היו לובשין נגד
שם ד עבודה זרה שהיו עובדים שנאמר אז הוחל
לקרא בשם ״ ודע כי אף על פי שכתבתי
בכהן גדול שעניי׳ המצנפת בכהן גדול היה מורה
על איסור אכילת בשר והאפוד על עבודה זרה
באו ענייני בגדי כהן הדיוט בעניין אחר ולזה
נשתנה השם שזה מקרי מצנפ׳ וזה מקרי מגבעו׳
והיה עשיית המגבעות משונה ממעשה מצנפת
כמו שכתבו התוספו׳ פרק קמא דסוכה וביומא ·
ופרק קמא דגיטין · וכן כתב הרמב״ן
בפירש לפירש החומש וכן כתב האבן
עזרא פרשת תצוה כי מגבעות היה כמין כובע
ומצנפת היה דבר ארוך שהיה צנוף סביב ראשו
עיין עליו בפירושו והוא מורה על גאות שהוא דבר
תכשיט נאה אל הראש יוכל להתגאה ולהתפאר
בו מה שאין כן בכהן הדיוט שלא היה לו רק כובע
קטון על ראשו לכסתו לומר ששכינה למעלה
מראשו ולכן אסורי׳ ללך בגילוי הראש ועל ידי
זה היו מורים אסור עבודות עבודה זרה והיו ענייני
המגבעות מורים על עניין עבודה זרה מצד שתף
שם מגבעות כי דרך עובדי עבודה זרה להעמיד
הצלמים על הרים וגבעות כמו שנאמר על ראש
הושע ד ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטירו ונאמר על כל
ישעיה ב ההרים הרמים ועל כל גבעות הנשאות וכהנה
רבות במקרא וכבר אמרו רבותינו ז״ל אין
לך גבעה וגבעה בארץ ישראל שלא העמידו עליו
צלם ובא הרמז בכהן הדיוט במגבעו׳ ולא באפוד
כמו בכהן גדול להורות על טעותן שבא להם
עניין עבודה זרה מכח איסור אכילת הבשר שהיה
נרמז במצנפת של כהן גדול ונעשה בראש בניו
למגבעות כי חשבו מחשבות זרות בעניי׳ איסור
אכילת הבשר ועבדו על ידי זה עבודה זרות
והוא בעיני סבה אמתיית למה שנאסר הבשר
קודם דור המבול והותר אחר כך וזה כי
הרב המורה כתב בכמה מקומות בספר המורה
ובפרט פר׳ ששה וארבעי׳ חלק שלישי כי הקדמוני׳
היו עובדים לשור ושה ושאר בהמות ומהם נמשכו
אנשי הצבא שהיו עובדים לבהמות וכמו
שכתבתי לעיל דבריו הלק זה פרק שביעי וזה
הטעות כולו בא להם ממה שראו שנאסר להם
אכילת הבשר שהוא הבעל חי חשבו שלא נאסר
להם מכח ציווי השם רק מטעם שיש בו צורך
אלהות ולזה טעו אחריו עד שנמחו בדור המבול
וכדי להסיר המבוכה הזאת רצה הקדוש ברוך
הוא לזכות העולם אחר המבול והתיר להם אכ יל׳
הבשר והריגת הבעלי חיים שידעו בו בני אדם
שאין בו ממש ולפי זה אין אנו צריכי׳ לסרב
בדברי רבותינו ז״ל כאשר עשה הרלב״ג בפירש
בראשית וזה לשונו מבואר מצד העיון ומצד
התורה שרצון אלהים לא ישתנה וכבר יחשב
בזה שישתנה רצון האלהים במה שיצוה מן המצו׳
שכבר התיר לבני נח אכילת בעל חי שאסור לאדם
וזהו שקר עצום ראוי שיברח מזה כל בעל דעת
וכבר אמרו זה במדרש קצת רבותינו
ז״ל אלא שבאלו העניי׳ וכיוצא בהן לא נביט
למאמר אומר כו׳ והאריך בזה והנה
תמהני על חכם גדול כמוהו שיחשוב שזה הוא
שינוי רצון מן הבורא יתעלה ולא יתלה השינוי
מצד המקבלים ולזה נשתנה המצוה וכזה
הוא כל מעשה אלהינו יתעלה כי ישתנה מרוצה
ללא רוצה או להפוך והכל מצד שינוי מעשה
המקבלים כמו שאמר דוד המלך עליו השלום
תהלים עז חלותי היא שנות ימין עליון וכזה אירע במצוה
זאת כי מצד שטעו בני אדם אחר הבהמה והחיה
בסבות אסורו הוצרכו התורה להתיר מה ש
שאכרה וכבר האריך בעל
עיקרים חלק שלישי פרק חמשה עשר לבאר
ששנויי המצות אינן גורמין שינוי רצון
והנה ראיתי להאריך קצת בדרך זה כי סולק
מעלינו הקושיא שהעיר עליה הרמב״ן ז״ל פרש׳
תולדות יצחק על מדרש ז״ל שהאבות שמרו
התורה יב ג

התורה כולה כמו שדרשו ז"ל בעקב אשר שמע
שמות יב אברהם בקולי וישמור משמרתי וגו' וכתב שם הרמב"ן ויש לשאול אם כן איך הקים יעקב מצבה ונשא אחיות ועמרם נשא דודתו ומשה הקים שנים עשר מצבות והיאך אפשר שנהגו היתר בתורה במה שאסור אברהם אבינו על עצמו וקבע לו השם יתעלה שכר על הדבר והוא יצוה בניו ובני ביתו וביעקב דרשו ששמר שבת וקבע לו תחומין ותירץ הרמב"ן כי אברהם לא שמר התורה אלא בארץ ויעקב נשא אחיות בחוצה לארץ וכן עמרם וכו' כמו שהארי' שם ואני תמה על זה כי לא שצינו שגרש יעקב נשיו בבאו לארץ ואף כי לאחר שמתה לו רחל נשארה לו בלהה וזלפה שהיו גם כן אחיות לפי דעת רבותינו ז"ל אך אמנם לפי מה שכתבנו מעניין שינוי המצות מיושב הכל כי אפשר שאסור שתי אחיות לא היה עבירה כלל בזמן האבות אלא נתחדשה אחר כך לפי ישראת' חכמת אלהים שבא תקלה גדולה על ידי זה במה שקנאו בני לאה את יוסף בן רחל אחות אמן גם קנאת לאה ורחל זו בזו כי להיות לאה ורחל היו עקרי נשי יעקב היה להם קנאה ביחד מה שאין כן
בראשית לז כבני השפחות ולזה נאמר ביוסף והוא נער את בלהה ואת בני זלפה הנה מצד האחיות שהיא לאה ורחל וקנאת בניהם זה בזה ירדו אבותינו למצרים ולכן נאסר אחר כך שתי אחיות והוא טעם צורך עניי' הסיפורים ההם להעיר לנו על טעם מצוה מן המצות וכעין זה כתב המורה פרק חמשים חלק שלישי על ספור אלה המלכים כו' ואפשר שכמו שנשתנה דין האחיות כן נשתנה נשיאת דודתו ולכן הותר עמרם לישא דודתו וכעין זה דרשו ז"ל באסור
ויקרא יט אחתו שנאמר בה חסד הוא ודרשו רבותנו ז"ל מה שהתרתי לקין והבל כו' ולכן לא נאסרו עריות אלו עדיין בימי האבות עד שעת נתינת התורה שנתחדשה ההלכה ובזה כתב הרמב"ן ז"ל עצמו לעניין המצבה וזה לשונו והמצבה מצוה שנתחדש' בזמן ידוע כמו שדרשו
דברים יו במה שנאמר כי שנא יי' אלהיך ששנאה אחר היותה אהובה בימי האבות עד באן לשונו ומהדא איתא הא נמי איתא ויש ללמוד בכל מקום מן הנגלה אל הנסתר ונשוב לדברינו ונאמר ודע והבן כי כל זה נתבאר מסוד הקרבנות שהאמת הוא כאשר כתבתי כי הפסד הבעל חי הוא מורה על הפסד העולם ולזה הקדמונים שטעו והיו סוברין שהעול' קודם היו עובדים לבעל חי שרומז על כלל העולם וזהו היה חטא קין שהביא קרבנו מפרי האדמה ולא רצה להביא מבעל חי כי לא האמין בחדוש העול' ובהפסד הבעל חי ולכן לא הביא רק מפרי האדמה שמורה על חלקי העולם שהאמין בהן אפשרות ההפסד אבל לא בכללו המרומז בבעל חי ולזה אמרו רבותינו ז"ל שהביא זרע פשתן כי הפשתן נקרא בד ודרשו ז"ל שהוא עולה בד בבד ולזה הביא זרעו רוצה לומר שאין להקרי' רק הזרע המגדל דברים פרטיים ויחידים הנקראים בד אבל לא דבר המורה על הכלל סוף דבר זהו עניין מגבעות כהני הדיוט ואף שהיו קדושים בני עליון כולם משום שענייני בגדיהם היו מורים על ענייני הדיוטות ושעברו בני אדם על מצות בראן מה שאין כן בכהן גדול שלא בא הרמז רק על מה שנצטווה לכן שם הדיוטות עליהם ונקרא שמם כהן הדיוט ולא כהנים סתם ובזה היו נכרים שאינן כהנים גדולים אלא הטעם מה שנתבאר ״

פרק חמשה וארבעים

כבר נתבאר טעם העבודה שהיו עובדים הכהנים במקדש שהיו עובדים כדמות מלאכי מעלה במרו' שעל ידם נעשה ההויית וההפסד בעולם ולכן הכהנים היו מקריבי' הקרבן ועובדי' עבודתו שהם דמות הויה והפסד העולם העליון כמו שנתבאר ובהיות הכוונה בתחלת הבריאה
תהלים נח שהאדם ובניו יהיו כאחד מצבא מעלה וכמו שנא' אמרתי בני אלהים אתם וגו' לכן היה הכהן מלובש בבגדי כהונה בשעת עבודתו כדי להורו' גם כן על עניין אדם ובניו כמו שנתבאר ואמרו במדרש רבתי פרשת במדבר אדם הראשון היה בכורו של עולם והקריב קרבן ולבש בגדי
בראשית ג כהונה גדולה שנאמר ויעש אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וגו' כיון שמת אדם מסרן לשת ושת למשותלח ומשותלח לנח ונח לשם ושם לאברהם ואברהם ליצחק ויצחק ליעקב ויעקב וכו' וכולן הקריבו בהן קרבנות כוונו בזה תכלית הבגדים והמצות שנצטוו ושקבלו זה מזה עניין חדושו של עולם עד אדם הראשון שהיו הבגדים רומזים עליו כמו שנתבאר פרק שנים וארבעים וכל אחד מאלו המקבלי' היה מלובש במצות שקבל אדם והיה כאלו לבש בגדי כהן גדול בדרך שנתבאר ועל ידי זה עמדו בסוד הקרבנות והקריבו כל אחד קרבן וכבר השיב החבר למלך הכוזרי שעניין חדוש העולם מקובל מאדם הראשון על ידי שת ושת לנח כו' וזה שכוונו במאמר הנזכר אבל לא עניין הבגדים עצמן שהרי כבר דרשו שנמרד ועשו היו להם בגדי אדם הראשון וכמו שדרשו
שם כז על פסוק בגדי עשו בנה הגדול החמדות אשר אתה בבית ׳ והוצרכו הכהנים לעמוד בשעת עבודתן על הרצפה ושלא יהא דבר חוצץ ביניהם

בֿיניהם לרצפא ואם חצץ פסול׳ והטעם בזה
כי הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם והוא מקיים
הכל והכל עומד בכחו וזהו עניין הרצפא בדרך
שכתבתי חלק ראשון במדת המקדש ולכן היה
הכהן עומד על הרצפא להורות כי המלאך שהיה
הכהן עובד דוגמתו כמו שנתבאר ופסוק מלא
הוא כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו׳ כי מלאך מלאכי ב
יי צבאות הוא והוא מקובל מן המקום ברוך
וכדי לחזק העניין שנתבא׳ בפרקי׳ שעברו שהכהן
מצד עבודתו היה כמלאך אוסיף לך בכאן
דמיונית ודוגמת כי זהו יתד גדול לכלל העבודה
ולדברים שיתבארו על דרך זה ואומר
הלוים היו נגד עולם האמצעי והכהני׳ נגד עולם
העליון על כן היו מורי התורה שהיא שכל העיוני׳
נגד חלקם בעול׳ שעיקר פעולתן היא לפי ההשגה
מלמעלה והוא העיון האמיתי׳
ובהיות כי זהו מעלה הכהנים הם הראשונים
במעלה ומחוייבים להקדישן בכל דבר שבקדושה
והיו נותנין להם ארבע ועשרים מתנות כהונה
נגד ארבע ועשרים ספרי קודש שהשגתן בהן
בראשונה והיו מחולקים לארבע ועשרים משמרו׳
נגד ארבע ועשרים משמרות הלוים שכבר נתבאר
כי הם הפועלים בהן כמו שנתבאר פרק ארבעים
ולכן היה כל משמר ממונה על עבודהה להיות
כי כן הממונים ברקיע שבכל יום ויום משתנה
עבודתן ושירתן וכן מצאתי
לרבינו בחיי שכת׳ טעם זה כמו שאכתוב לקמן
פרק שמונה וארבעים והיו הכהנים נחלקים
כל השנה מלבד ברגלים עובדים כולם ביחד
ובמו שנאמר וכי יבא הלוי מאחד שעריך וגו׳ דברים יח
והטעם כי הרגלים היו מורים כולם על יציאת
מצרים ומתן תורה שבהן נשתנו סדרי בראשית
והיו כל הממונים שוים כי לא היו פועלים פעולתן
המיוחדת רק דבר נסיי שבזה כולן שוין כל שכן
לפי מה שיתבאר לפנינו כי עניין המועדות היו
מורים גם כן על חדוש העול׳ ואז היו כל ה[illegible]מרו׳
שוין וכן קרבנו יכול להקריב אימת שירצה וכמו
שכתב ובא בכל אות נפשו ושרת וגו׳ והטעם שם
כי אף שעבודות הממונים משתנה מכל מקום
עבודת כל מלאך נשאר קיימת ולכן מקרי׳ קרבנו
בכל עת והיו בוררים כהן גדול אחד גדול
שבכולן נגד הנפרד הראשון שהוא גדול שבכל
המלאכים והעליון שבכולם ואף הוא עובד להשם
יתעלה לכן הכהן גדול היה עובד גם כן והיה
בכל משמור אחד ממונה על כלם כמו שהמלאכי׳
ברקיע נחלקים למחנות ובכל מחנה אחד ממונה
על כולן׳ והיו מעלות הכהנים שמונה
מעלות זה על זה כמו שכתב הרמ״בם
פרק רביעי מהלכות כלי המקדש והעובדים כי
מעלות השכלים הנפרדים עשר מעלות זה על זה
כמו שמנאן הרמ״בם ז״ל בספר המדע ואם כן
היו בישראל גם כן עשר מעלות זה על זה שמונה
מעלות הכהונה והלוים והישראלי׳ ואף כי כתבתי
שלוים וישראלים היו רומזים על עולם הגלגלים
ועולם השפל מכל מקום היו מצורפי׳ להורות
על מעלות השכלים בהיות כי
השכלים הנפרדים מניעים אלו העולמות ומתוכן
נודעו ואף כי שכל האחרון הוא בעולם השפל
שהוא תחת גלגל הירח ולכן בא הרמז כהן
ואפשר שעל אלו עשר מעלות כוונו שלא ירדו
שכינה למטה מעשרה כי אם לא יהיו
אלו העשר׳ מעלות אין השכינה
שורה בישראל׃

פרק ששה וארבעים

היו הכהנים מצווין בקדוש ידים ורגלים ממי הכיור
קודם עבודתן והוא להורות על הכוונה כי הידים
הם מקבלים מלמעלה השפע ממי הבאר שכבר
נתבאר פרק שלש׳ עשר חלק ראשון שהוא מורה
על ההשפעה המקבלים מלמעלה
וידוע מה שנאמר במרכבה וידי אדם תחת
כנפיהם וכתב הרב המורה פרק
שני חלק שלישי שידי אדם הם על צורות שיעשה
בהן כל מלאכת מחשבת וכמו שביאר שם וכל
זה צריך רחיצת ידים מלמעלה ממי הכיור המוזכר
ואחר כך היו יורדים המים משם על רגליהם ולכן
היו מניחים ידיהן על רגליהם שהוא מורה על
השפעתן למטה וכבר כתב הרב
המורה פ״ק שמונה ועשרים חלק ראשון כי שתף
שם רגל הוא מורה על הסבה כמו שנאמר ועמדו
רגליו על הר הזיתים שרצה לומר סבותיו והיו
מי הכיור נפסלין בלינה להיות כי חדשים
לבקרים רבה אמונתו והיו המים בכיור שירחצו
ממנו ארבע כהנים נגד ארבע מחנה שכינה
המקבלים ראשונה מן המלכות ולא היו מקדשים
מיושב אלא מעומד כי אין ישיבה למעלה
ירמיה יח ויט ונאמר וכל צבא השמי׳ עומדים
ממעל לו׃

פרק שבעה וארבעים

פירש אחר בעניי׳ הבגדים אפשר שעניין בגדי
הכהנים שהיו דוגמת צבא מעלה היו מורים על
ישעיה ו כנפי הנפרד שנאמר שש כנפים לאחד בשתים
יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף׳
רות ג וידוע כי הבגדים נקראו כנפים שנאמר ופרשת
כנפיך על אמתיך וכתב הרב המור׳
פרק שלשה וארבעים חלק ראשון כי מה שנאמ׳
בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו כלומר
שסבת

שסבת מציאתו רצה לומ׳ המלאך נסתרת נעלמת
מאד והיא פניו וכן הדברי׳ אשר הוא סבתן רצ׳ לומר
המלאך אשר הם רגליו כמו שביארתי בשתוף שם
רגל הם גם כן נעלמים כי פעולת הנבדל היא
נעלמת לא יתבאר ענינים אל אחר למוד · והם
משני סבות רצה לומר מצדנו ׳ומצדם רצה לומר
קושי המושג וקצר המשיג ובשתים יעופף עתיד
אני לבאר עד כאן לשונו ובארו שם פרק
תשעה וארבעי׳ חלק ראשון שרצה לומר שלפעמי׳
יציץ ולפעמים יעלים כמו העוף המעופף וכמו
שכתבו המפרשי׳ שם · ומעתה הציץ
והמצנפת הם הכנפיים המכסים פניו שהם סבת
מציאתו מאת ייי ולכן היה כתו׳ על הציץ קודש ליי׳ — שמות לט
שהוא ממציא את הכל · אבנט ומכנסיי׳
מכסות את רגליו ולכן אמר שהאבנט מכפר על
על הרהור הלב מהיכא דאיתא רצה לומר הרהורי׳
שאדם חוטא בהן בעיוני בהשגת אלו · מעיל
וכתונת נגד ובשתים יעופף כו׳ חושן ואפוד נגד
שני דברים שהם בחשמל או נגד מה שנאמ׳ וידי — יחזקאל א
אדם מתחת כנפיהם ׳ ובספר הזוהר
פרשת ויחי בכמה אתר אסתכלנא באילן מנא
דקדושה דכתי׳ בגדי קדש הם ועשו בגדי קדש מאי
קדוש הכא אלא הכי תנינן קדושה אינן בכל אתר
והא כתי׳ בגדי קודש הם ועשית בגדי קודש כגוונא
דלעילא דתניא כהן גדול לעילא כהן גדול לתתא
לבושא דיקר לעילא לבושא דיקר לתתא ע״כ וכל
זה היה בכהן גדול שהיה לובש שמונה בגדים

אמנם כהן הדיוט היו הדברים לאחדים בידו
ולכן היה משמש בארבע בגדי׳ כי השתים שבכהן
גדול הם אחד בכהן הדיוט כי מצדו הכל הוא אח׳
מצד קוצר השגתו ואם כן אינן אלא ארבע בגדים
ואפשר שכהני הדיוט היו מרמזים על פני החיות
שהן ארבע · הנה התבאר לך עניין
הכהנים שהיו רומזים על צבא מעלה הן בעבודתן
הן בקדוש ידיהם ורגלים וכשירת של מעלה כך
הוא שירת של מטה ואף בגדיהם היו מורים עליה׳
כדרך שנתבאר והלוים משוררים דוגמת הגלגלי׳
המקבלים מצבא מעלה שהוא עבודת הכהן ועל
ידי זה העולם השפל מתקיים והוא עניין ישראל
במעמדן וכמו שנתבאר ויתבאר בפרק
שאחר זה ·

פרק שמונה וארבעים

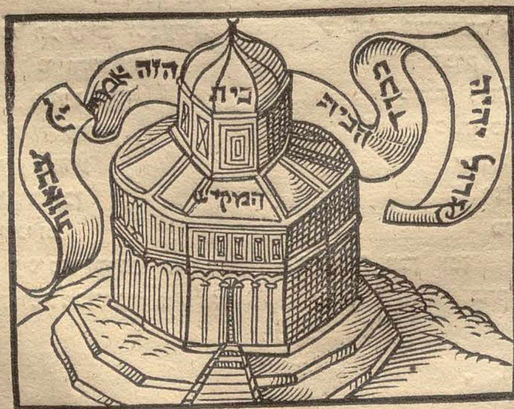
כבר נתבאר פעמים כי אנשי המעמד היו מורים
במעמדיהם על עולם השפל והם היו מיוחסים
שבישראל והם התכלית והעיקרים בעולם השפל
ועל ידן פועלים הכהנים והלוים בארבע ועשרים
משמרותן לכן היו גם כן נחלקי׳ לארבע ועשרים
חלקים כי השפע העליונה היא לפי המקבלים ·

ומצאתי לרבינו בחיי פרשת שופטים שכתב ואם
תשתכל בעניי׳ המשמרות אז תשיג עניי׳ נפלא כי
כיון שהיו הכהני׳ כאחד כולן זכין בכל הניתן להם
ואוכלים חלק כחלק האבות וגדולי העולם שהיו
בימי דוד ושלמה מה ראו על ככה ומה הגיע
אליהם שהסכימו לחלק אותן למשמרות ושיהיו
מתחלפין בכל שבועה ושבועה ואומר טול אתה
שבתך ואני שבתי ׳ ועוד מה טעם קראו כל
חלק משמר · ועוד מה טעם חלקו אותן לארב׳
ועשרים משמרו׳ קבועות ׳ אבל דע והבן כי
הכהנים משרתי המקדש עבודתן למטה דוגמת
העבודה שלמעלה וכשם שיש למעלה משמרות
של מלאכי שרת עומדין ומקלסין להקדוש ברוך
הוא כן חלקו האבות את הכהנים למשמרו׳ לעבוד
עבודתן ותקנו ארבע ועשרי׳ משמרו׳ כנגד שלשה
כתות של מעלה שכל אחד מהן בארבע ועשרים
כנרמז בספר הבהיר והיו המשמרו׳ קבועין כדרך
שקובעין למעלה ולכן היה כל משמרה היוצאה
מתפלל׳ על משמרה הנכנס׳ מי ששכן שמו בבית
הזה ישים בניכם שלום כמו שהוא במשמרות של
מעלה · ולכן היה עניין המשמרו׳ חכמה יעוצה
מלמעלה עד כאן לשונו הרי שכוונו הדברים
להוויתן אך באופן אחר ממה שכתבו הראשוני׳
ז״ל והיה אנשי מעמד מתפללין ומתענין כמוזכר
בדבריהם ז״ל ריש פרק בתרא דתענית · כי לכך
נבראו ישראל לעשות רצון קונם וכבר נתבאר
עניי׳ זה למעלה פרק ארבעי׳ · ובהיות כי כל
עבודת המקד׳ עיקרה היה לרמוז על חדוש העול׳
וכמו שנתבאר על כן היה אנשי מעמד קורין בפר׳
בראשית כל ימי השבועה להיות תמיד עניי׳ חדוש
העולם שגור בפיהם כמו שזכרו ריש פר׳ בתרא
דתענית ואמרו שם אמר רבי חמה בר גוריא אמ׳
רב משה תיקן להם לישראל שמונה משמרות ד׳
מאלעזר וד׳ מאיתמר בא שמואל והעמידן על
ששה עשר בא דוד והעמידן על ארבע ועשרי׳ עד
כאן לשונו כבר נתבאר לעיל פרק תשעה
ושלשי׳ טעם משמרות הלוים שהיו על פי עתותי׳
השנה ואחריה׳ נמשכו משמרו׳ הכהני׳ כמו שנתב׳
בפרקי׳ שעברו והכל הוא נראה ע״י מהלך השמש
ושביליו שהיו המשמרו׳ רומזי׳ עליהם כמו שנתב׳
על כן חלקו בתחלה לד׳ משמרו׳ ואחר כך לששה
בראשית ח — עשר משמרו׳ וזה כי כבר נאמ׳ עוד כל ימי הארץ
זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף לא ישבותו הנה
ששה עתים הם בשנה וכל אחד שמונה שבועות
כמו שאמרו בבבא מציעא פרק המקבל חצי תשרי
ומרחשון וחצי כסליו זרע ׳ חצי כסליו וטבת וחצי
שבט קור כו׳ הרי שמונה שבועו׳ לאחד ועל כן
חלקן משה לכך בהיות כי שם היו במדבר וראו
כל עתים אלו הגורם להם מהלך השמש אשר על
עניינו באו חלקי המשמרו׳ כמו שנתבא׳ פרק ל״ט
ואף

ואף כי במדבר לא הוצרכו לזרע וקציר מכל מקום
היו מופנים לכנס לארץ אשר יצטרכו באלה ״
אמנ׳ בימי שמואל שהיה להם מלכות והיה מלכים
אומגיהם ושרים מניקותיהן והיה מלאכת׳ נעשית
על ידי עבדי האומות לא הוצרכו לרמוז לעניין זרע
וקציר ושאר העתים כי לא היה מלאכתן נעשי׳ על
ידי עצמן על כן בא לרמוז להן ששנתן יוצא בשש׳
עשר משמרו׳ שהם חלקו השנה לשלשה חלקים
שהם זרע וקציר קור וחורף וקיץ וחום שכל אחד
ששה עשר משמרו׳ דהיינו ששה עשר שבועות
וראו לחלוק השנה לשלשה חלקים נגד שלשה
מצות שנצטווה בהן המלך שהם לא ירבה לו
סוסים ולא ירבה לו נשים ולא ירבה לו כסף וזהב
שלש׳ אלו התאות באים למלך מצד שלשה עתות
השנה וזה כי הזרע והקציר מרבי׳ העושר והחורף
והקור גורם תאות׳ הנשים בשעה שהגוף נהנה מן
הגוף והקיץ והחום גורם רבוי הסוסים בעת צאת
המלכים למלחמתן שהסוס מוכן למלחמה :
אמנם בימי דוד שנבנה המקד׳ ונשלם להם הארץ
בידיהם והיה להם הכל על מלואו באו לרמוז על
עניין ארבע ועשרים דברים הנרמזים בשמרות
וכאשר נתבא׳ ועל פי דברי׳ אלו שנתבארו בחלק
זה ״ אמרו כי יצחק קראו שדה שנאמר
ויצא׳ יצחק לשוח בשדה כי ראה עניין ישראל בראשית כד
במדבר ושהיו חונים על פני השד׳ ושהיו המשמרו׳
נחלקי׳ על פי זה ורא׳ והשיג עניין הנסכי׳ והמנחו׳
והקטורת שהם גדולי קרקע וצומחין מן השדה
ואף הקרבנות הם גדולי קרקע אף שאינן צומחין
מן הארץ כדאיתא בתוספות מסוכה ועל כן קראו
יצחק שדה ואף שהשיג על ידי זה חדוש העולם
ועניין הבגדים הרומזי׳ על מה שנאמר בקין והבל
ויחי׳ בהיותם בשדה ולהיות האדם נקרא פס ד
עץ השדה שהוא העיקר בשדה כן האדם הוא
העיקר בנמצאים וש׳על ידי זה ציוה התורה
להקריב קרבנות מן הבהמות ולא מן האדם כמו
שנתבאר בתחלת חלק זה על כן קראו שדה
וכמו שנתבאר בהקדמת הספר ממדרש רבותינו
זכרונם לברכה ובזה נגמר החלק
השני הנקרא שדה ברוך יי׳ לעולם
אמן ואמן ״

סליק חלק שני

בית

תורת העולה

חלק שלישי הנקרא

בית

לבו ובלבה באור ה׳ אל בית אלהי יעקב׃ והיה הרכסים
לבקעה ולמשור העקוב׃ ובבית הזה שלשה ושמנים
חדרים ופרקים׃ בתוכן נרות מבהיקים׃

הקדמה

כבר נתבאר לעיל כללי ענייני הקרבנות כולם ולא היה אפשר לפרש הפרטים בטעמן אם לא בהקדים תחלה עניין הכהנים ועבודתן וטעם הכללים כולם ולכן הנחתי לכתוב מעשה העולה והחטאת ושאר הקרבנות והלכותיהן לבאר טעמן עד החלק השלישי שנבאר תחלה עניין מעשה התמיד וכל עבודותיו ואחר כך נבאר טעם העולה והחטאת ושאר הקרבנות על הסדר ואבאר מעשה התמיד על הסדר שסדר הרב רבינו משה בר מיימוני זכרונה לברכה הלכותיו כדי שיהא בנקל על המעיין למצא דיניו׃ ואחר כך נתחיל בהלכות המוספין של המועדים ובטעמיהן כפי קוצר יד שכלינו והשגתינו׃ ואחר כך בטעם פרה אדומה ועגלה ערופה ודיני מצורע וטהרתו וכן דיני זב וזבה׃ ויולדת וסוטה ודיני נזיר וקרבנו׳ שהקריבו הקדמוני׳ והנמשך לזה׃ וכת׳ רבינו בחיי פרש׳ והיה עקב כי אין לך עבודה קלה בכל העבודות כולן הנעשות בבית המקדש שלא יהא לה עיקר גדול ושלא יהא רמז וציור לעניינים שכליים ולעניינים שלמעלה ודוגמא להם עד כאן לשונו

ולכן אין להרחיק דברינו בכל אלו הדברים עד שנדע כוונה וטעם יותר אמתי בכל דבר׃ וכבר אמרו רבותינו זכרונם לברכה משל לשולה דגים משכח זוטרי זוטרי שקיל׃ רברבי רברבי שקיל׃ ועל כן כל משכיל ישים הדברים אל לבו׃ ואם ימצא טעם יותר נאות לא יקל משום זה בטעמים אלו מאחר שיסודם בהררי קודש׳ ואם לא יסתפק במה שישמע וישמח בחלקו עד יבא מורה צדק׃
ויחזיק הבדק׳ ומי׳ אשאל
מענה לשון ויהא עמי
לבלתי סור מתורתי
ימין ושמאל
ויצילני
מש
משגיאה אמן אמן וכן יהי רצון׃

סליק ההקדמה סליק

מצות עשה להקריב שני כבשים
עולות בכל יום והם הנקראי׳
תמידים אחד בבקר ואחד בערב בין הערבים
במדבר כח שנאמר שנים ליום עולה תמיד כבר
נה״ע דעת המקובלים שהיו שנים ליום נגד מדת
יום ומדת לילה והצרור המור כתב
שנים ליום נגד היום והזמן ויפה אמרו קדמוננו
כבשים כבושים כדאמרינן יכבוש עונותינו שנים
ליום נגד היום דכתיב ביה קחו לי ליום אשר
אני עושה שהוא היום הגדול והנורא ׳ את
הכבש האחד תעשה בבקר להשקיט דין הלילה
בלילה להשקיט דין הבא מכי ינטו צללי ערב
עד כאן לשונו וכן שאר פרשנים נתנו
קצת טעם בשני התמידים אך כאשר לא נתנו
טעם בכל הלכותיהן לא אאריך בדבריהם ואחזיק
בשלי כבר כתבתי למעלה פרק
שלישי בחלק שני טעם הקרבן שהיה כנגד הויית
העולם והפסדו ושכוונת כל קרבן היתה להורות
חידוש העולם ולכן היו מקריבי׳ שני תמידין
בבוקר וערב נגד שני התפילות שאנו מתפללין
שחרית וערבית יוצר המאורות ומעריב ערבים
שעל ידי זה אנו מכירים השם יתעלה המחד׳ בכל
יום עניין מעשה בראשי׳ וכמו שנאמר במעשה
בראשית א׳ בראשית ויהי ערב ויהי בקר יום אחד כן כבש
של ערב ושל בקר הם יום אחד ולהיות
כי שני התמידים היו מורים על היום ועל הלילה
לא היה שום קרבן נקרב קודם תמיד של שחר
ואחר תמיד של בין הערבי׳ חוץ ממקצת הקרבנו׳
ואברי התמיד שעוד יתבאר טעמן ומדיני התמי׳
שאין פוחתין מששה טלאים המבוקרים בלשכת
הטלאים והיו מוכנים קודם השחיטה ארבע ימים
בדאיתא במסכת עירובין פרק שני להיות
כי ימי העולם הם ששה והם ששה אלפים והנה
כל אלף נחשוב למדרגה אחת בפני עצמה אשר
עליה מרמז עניין הפסד והויית הקרבן ולכן היו
מבוקרים ששה טלאים ׳ והיו מבוקרים ארבע
ימים קודם כי כל אלף מבוקר בארבע ימי בראשי׳
שקדמו לבריאת הבעל חי שהוא כדמות העולם
בכללו ׳ כאשר נתבאר מעניין הקרבן
וכבר כתב הרמ״בן בפירש התורה כי כל יום
מששת ימי בראשית מורה על אלף אחד של
עולם ולכן היו אלו האלפים רוצה לומר
הטלאים שכנגדם מבוקרים ארבע ימים נגד
ארבע ימים שקדמו בבריאה קודם הבעלי חיים
שהוא סוד הקרבן ועניין הארבע ימים שקדמו הוא
מצד כי העופות שהם בעלי חיים בחמשה נבראו
ואם תרצה לומר שעיקר בעלי חיים ביום ששי
נברא נצטרך שלא לחשוב יום ראשון של בריא׳ כי
עדיין לא נתהווה שמים עד יום שני ׳
ועוד נתבאר ליטעם יותר נכון בעניין ששה
טלאים המבוקרים ושהיו מבקרין אותן ארבע ימי׳
קודם השחיטה ושהיו שנים נשחטים ליום אבל
הוא עניין עמוק הסכימו עליו התוכנים האמיתים
וזה כי כבר מבואר שסוד הקרבן הוא
הפסד העולם וכל אשר בו והעקר שבו היא גלגל
היומי המקיף כל אשר בתוכו והנה החוקרי׳
נבוכו בענייני גלגלי הגלגל היומי והגורמין ת
תנועתו והסכימו שעשרה גלגלי׳ הם גלגל עשירי
הוא גלגל היומי והוא הגורם התנועה היומית
והניחו שגלגל התשע׳ מניע תנוע היומית והככבי׳
הקיימים והשמיני הוא גלגל הככבים הקיימים
והוא מתגלגל על שני עיגולים קטנים סביב טלה
של התשיעי שהוא המרכז מעגולים קטנים אלו
וכל זה מבואר ליודעי תכונות גלגל
השמיני וכמו שבארו בעל ספר הטוריקי
ובעל צורת הארץ ובשאר ספרי התכונה ומעתה
מבואר כי כל המזלות הם בכל שלשה גלגלי
אלו ובהיות כי טלה הוא ראש
המזלות היו שוחטין שנים בכל יום להורות על
אבדון והפסד שני הטלאים שבגלגל העשירי
והתשיעי שהם העיקר בגלל היומי הסובב הכל
אמנם הטלה שבשמיני הוא הסובב
בעגולו הקטן ואינו קיים במקומו ואין חכמי המזלו׳
מונין אותו לראש ׳ ועל כן לא הוצרכו להורות

בו ההפסד כי נכלל הוא בטלה התשיעי שהוא
מרכז גלגל הקטון ההוא ואם אין מרכז אין סובב
ולכן מספיק הפסד שני טלאי׳ ביום והנה השמיני
נחשב לארבע טלאים כאשר טלה שלו סובב שני
עגולים קטנים וכל רבוע גלגל נחשב בפני
עצמו כידוע לחכמי המזלות והוא עניין
ארבע תקופות בשנה לגלגל חמה ועל כן נחשוב
לארבע טלאים ובין הכל ששה טלאים המבוקרי׳
בלשכה ואין מפסידין בהם אלא שנים׳

ובהיות כי אי איפשר לעמוד על עניין גלגל
השמיני ותכונתו כי אם אחר חקירת ארבע פני
החיה שכתב המורה המורים על ארבע הכדורי׳
אשר הם בתוך גלגל היומי על כן היו מבקרים
ארבע ימים קודם׳ ודע כי אף שהנחנו
בדברינו הקודמים לפעמים שתשעה גלגלים הם
לא יופסד סדר זה כי אז נכלל התשיעי והעשירי
בכדור אחד אבל דעת התוכנים אמתיים כאשר
בארתי׳ וכתב עוד הרב רבינו
משה בר מיימוני ז״ל פרק אחד מהלכות תמידין
ואף על פי שהיו מבקרין אותו מתחלה לא היו
שוחטין התמיד עד שמבקרין אותו שנייה קודם
שחיטה לאור האבוקות ומשקין אותו מים בכוס
של זהב כדי שיהא נח להפשט׳ דע כי
עניין הבקור הוא החקירה בקרבן אם יש בו מום
אז אפשר לחשוב שזהו גורם ההפס׳ אבל כשאין בו
מום נראה כי אף שפעולת השם יתבר׳ הם שלמים
בתכלית השלמות ואינן ראויין להפסד מצד עצמן
מכל מקום הרצון שגזר ביצירה גזר בהפסדו
וכמו שבארתי כל זה לעיל בתחלת חלק שני׳
ועל כן בא המצוה לבקרו שני פעמים החקירה
הראשונה מצד המחקור האנושי׳ והשני מצד
התורה אשר היא למעלה ממחקור האנושי׳

וכבר ידוע כי האדם מחויב להאמין
ולידע רצה לומר להאמין מצד הקבלה ולידע
מצד החקירה ועל כן באו שני ביקורי׳ האחד
קודם שיחדו אלו הטלאים ללשכה שהיא מצד
הקבלה כי עניין הששה הטלאים המורים על
הפסד העולם הוא מקובל באומה הישראלית׳

ואמנם אחר כך קודם שחיטה שהיה
מורה על שעת ההפסד וכמו שנתבאר לעיל באה
המציה לחקרו שנית לאור האבוקות והוא אור
השכלי המורה לאדם באשר ילך וכמו שנאמר
החכם °עיניו בראשו והיה זה הבקור השני קהלת ב
סמוך לשחיט׳ הקרבן כי בסמוך לזמן הפסד העול׳
יתרבה הידיעה בעולם כי אז יהיה ימי המשיח וזמן
התחייה ונאמר על אותו הזמן ומלאה °הארץ
דעה וגו׳׳ עוד אמרינן במסכת ישעיה יא
תמיד לא היו כופתין את הטלה שלא יחקו את
המינים אלא אחז ידיו ורגליו בידיהן כבר
כתב המורה חלק ראשון פרק תשעה וששים

כבר התבאר בחכמה הטבעית המצא הסבות לכל
מה שיש לו סבה ושהם ארבע החומר והצורה
והפועל והתכלית ולזה אמרו הפילוסופים
שהשם יתעלה הוא עלה וסבה כדי שיכללו אלו
השלשה סבות והוא שיהיה פעול העולם וצורתו
ותכליתו עד כאן לשונו׳ וכתב
המורה חלק ראשון פרק שמונה ועשרי׳ כי שתוף
שם רגל מורה על עניין סבה וכבר כתבתי
לשונו בעניין קדוש ידים ורגלים ובהיות
כי רגלי הכבש הם ארבע כנגד ארבע סבות אלו
שזכרנו והם סבת הוויות העולם דוגמת הכבש
הנשחט לקרבן כאשר נתבאר בכל מה שקדם
על כן לא היו כופתין אותו כדי שלא לחקות
המינים רוצה לומר שלא היו מורים הכרח
בסבותיו כי כל כפיתה היא מורה על הכרחי ואז
היה אפשר לחשוב דעת הפילוסופי׳ שעולם מחויב
לא מחודש גם לא היו לוקחין כל הרגלים ביחד
שאז היה נראה שיש לו ארבע סבות והיה גם כן
סבה חומרית והיה אפשר לחשו׳ שהיה שם חומר
קודם רק היו לוקחים רגל אחד עם היד להורות
כי העולם פעולת השם יתעלה שהוא הנרמז ביד
יחזקאל א וכמו שאמרו במרכבה וידי °אדם מתחת
כנפיהם שבא הרמז על פעולתם הנבדל כמו
שבאר המורה ריש חלק שלישי והוא סבת כל
דבר שהוא הנרמז ברגל ולכן לא היה רק רגל
אחד עם היד כי כל שלשה סבות שבים לאחדות
בפעולות השם יתעלה ונחשוב כולן לסבה אחת
כדברי המורה שזכרנו ונראה שלזה
כוונו בירושלמי דמסכת פאה פרק שביעי רב
הונא בשם רבי אבין שני תמידין שהיו מקריבין
בכל יום היו מרכיבין על הגמל ורגליהן היו
נוגעות בארץ כו׳׳ והוא מאמר בבראשית
רבה פרשת תולדות יצחק׳ והביאו התוספו׳
פרק קמא דיומא וכן כתבו במנחות סוף
פרק כל הקרבנות והוא מאמר תמוה כי אם
נתמעטו הכבשים בדורות הללו כמו שמשמע
מדבריהם אם כן גם הגמלים נתמעטו לערכן
והיה ראוי גם כן להיות בדורות אלו כבשים
מונחים על הגמלים ורגליהן נוגעות בארץ והוא
אינו בנמצא ועל כן נראה לי שכוונו עניין
חיקור המינים הנזכר שהיו מדמין בדעתן הנרמז
בגמלים כמו שפירש הרב המורה פרק
שלשים חלק שני אומרים שהנחש היה כגמל
וסמאל רוכב עליו כו׳׳ ולזה אמרו שדמו
שהכבשים היו על הגמלים ורגליהם נוגעים בארץ
רצה לומר שהכל בא מצד הסבות הנזכור לעיל
הנרמז ברגלי התמידין רצה לומר שהדברים
תמידים על צד החיוב לא סרו ולא יסורו והם
נוגעים בארץ רצה לומר שהכל בא מלמעלה
עד לארץ על צד השתלשלות הסבות מסבותיהן
המחייבת

המחייבת אותן ולכן אמרו שני תמידין שמקריבי׳ בכל יום רצה לומר שראו בדמיונם שכל יום ויום הוא בשוה יום ולילה לא ישבותו והם שני תמידין שבכל יום ולהיות כי החכם בעל המאמר דבר דרך משל והמשיל דבריו בדבר שנתמעט בדורות אלו הוקבע לשם בירושלמי המדבר גם כן בדברים שנתמעטו בהן הדורות׳ ועוד כתבו התוספות במנחות פרק כל הקרבנות דאיתא בבראשית רב׳ דתמידין היו גדולים כל כך שהיו אוכלים מן הארזים

ואמרו שם בגמרא סוף פרק כל הקרבנות דהתמידין היו רחבן כגבהן וכל זה דרך אחד להם כי ידוע שהעולם שמורה עליו עניין התמיד הוא רחבו כגבהו והוא אוכל מן הארזים שהם החסידים ואנשי מעשה שבכל הדורות שהן ארזי הלבנון אשר נטע יי בשעת הבריאה ואפשר שהארזים שהיו אוכלים מהן הם הספירות המשפיעים והוא עניין אכילתן שהעולם מקבל השפעתן מהם והם הארזים כמו שכתב הזוהר והביאו

(תהלים קד) הרקנט פרשת בראשית על מה שנאמר ארזי לבנון אשר נטע וגו׳ ועוד תנן וכך היה עקדתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט היה עומד במזרח ופניו למערב של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבי׳ על טבעת שנייה של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחי׳ צפונית על טבעת שנייה׃ וכתב הרמב״ם פרק ראשון מהלכות תמידין והטעם שהיה נגד השמש ודברי קבלה הם שהיו נשחטין נגד השמש וכן אמרו פרק קמא דיומא פרק שני שעירים ומביא ראיה מקרא שנאמר שנים ליום כנגד היום׃ רבינו בחיי כתב פרשת פנחס כי להיות כי הקרבות הדברי׳ שהם הכבשים ויין וסולת עיקר מזונו של אדם ומזונות האדם הם עיקר בישולם וגידלם בסבת שני ש המאורות שהם השמש והירח שהם סבת הבקר והערב לכן בא האחד מהן בבקר והשני בערב והיו נשחטין נגד השמש רצה לומר לכח השמש הוא קו האמצעי עד כאן לשונו ואף כי הוא ירד לחדרי הקבלה מכל מקום כתבתי דבריו להביא ראיה מדבריו לכוונתינו וזה כי היו נשחטין נגד השמש כי היא סבת הויה והפסד בזריחתה ובשקיעתה ולהיות כי שחיטת הקרבן היה מורה על זה לכן היה נשחט נגד השמש ובהיות כי מהלך שמש ממזרח לדרום ומשם למערב ודרום הוא ראש העולם כמו שכתבתי חלק ראשון פרק שני׳ ופני החמה הולכין למערב לשקוע על כן ראש הקרב׳ לדרו׳ ופניו למערב גם השוחט עומ׳ למזרח ופניו למערב הכוונה בשוחט הוא השולט עליו להפסדו והוא עומד במזרח ופניו למערב

והוא הגלגל היומי שתחל׳ תנועתו ממזרח למערב והוא סבת ההפסד וכבר נתבאר למעלה בענייני הקרבן כי סבת ההויה בעולם הוא סבת ההפסד על כן בא הרמז על גלגל היומי שהוא השוחטו ומפסידו ובא הרמז על השמש במקום כל העולם כולו וכמו שאמר שלמה בחכמתו כל אשר נעשה תחת השמש ונראה שזהו עניין כוונת ההגדה שספרו במנחות פרק רבי ישמעאל ממעשה שהיה וזה לשונו שם תנו רבנן כשצרו מלכות בית חשמונאי זה על זה והיה הורקנוס מבחוץ וארסתובלוס מבפנים בכל יום ויום היו משלשלי׳ להם דינרין בקופות ומעלין להם תמידין היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמ׳ יוונית לעז להם בחכמה יוונית כל זמן שהם עוסקין בתמיד אינן נמסרי׳ בידכם למחר שלשלו להם דינרין בקופות והעלו להם חזיר כשהגיע לחצי חומה נעץ בצפרניו בחומה ונזדעזעה כל ארץ ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה וכן היא הגדה סוף פרק מרובה והכוונה להם שהקרבנות נגד חדוש העולם וחכם זה לעז להם בחכמ׳ יוונית והוא חכמת הפילוסופי׳ חכמי יוון מאמיני קדמות העולם והעלו להם חזיר והוא מלשון חזור חזור רצה לומ׳ רמזו להם בחזיר שהעולם חוזר תמיד בסבוב והוא תנועת הגלגל וכפרו בעבודה ולזה כשהגיע לחצי חומה והיא שבאו להפיל חומות התורה שהוא אמונת החדוש כמו שכתב המורה חלק שני פרק שבעה עשר רצה החזיר להרוס החומה ונזדעזעה כל ארץ ישראל כמו שאמר רבי יצחק במדרשו שהביא ר״שי בריש התורה למה התחילה התורה בבראשית משום כח מעשיו הגיד לעמו כו׳ אם כן בהבטל אמונת החדוש התבטל נתינת ארץ ישראל ועל כן נזדעזה כל ארץ ישראל והוא מבואר׃

פרק שני

כתב הרב רבינו משה בר מיימני ז״ל מצות עשה להיות אש יקודה על המזבח תמיד שנאמר אש (ויקרא ו) תמיד תוקד על המזבח אף על פי שאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט עד כאן לשונו כבר כתבתי לעיל חלק שני פרק חמשה טעם הקרבת הקרבן על האש להורות כי סבת פעולות ההויה שהוא חום הטבעי הנרמז באש המזבח כמו שהארכנו שם הוא בעצמו סבת ההפסד ולכן עליו היו מקריבין ומפסידים הקרבן ולכן היה האש יוקד תמיד כי לולא חום הטבעי הבוער כאש היה העולם נפסד לשעתו׳ ואמרו רבותינו ז״ל פרק קמא דיומא אף על פי שאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט

והוא להורות על הכוונה ושיתבאר מתוכה עניין האש שעל המזבח וזה כי הרב רבינו שם טוב כתב בדרשתיו סוף פרשת צו הדבר הוא רמז שבעולם נמצאים שני אישים אשר אי אפשר לעולם להתקיים מבלעדיהן והוא האש היסודי וחום השמימיי כי אלו צריכים בכל הווית הווה ונפסד ובפרט בבעלי הנפשות בצמחים ובבעלי חיים וכל שכן המורכב האחרון שהוא האדם

והנה החום היסודי הוצרך להלחם עם המים והארץ לשבר קרירתם ואיכותם והחום השמימיי שיהא כלי לנפש כמו שהתבאר בטבעיות ואלו שני חומים ימצאו בעולם ההויה תמיד כן במזבח שהוא כלי להויה וההפסד ראוי שימצאו בו שני חומין חום השמימיי והוא אשר יצא מלפני יי וחום אחר אישי שהיא מן ההדיוט ואלו השני חומים לא יכבו לעולם מעל המזבח עד כאן לשונו

ואף כי הדברים אלו נאותים לכוונתינו הנמשכת מכל מקום אמרם שמצוה להביא מן ההדיוט אינו מכוון לדבריו כי אלו שני אישים כולן הן מן השמים ואין בהם מלאכת הדיוט כלל

ולי נראה לפרש מאמר זה על דרך שאמרו במסכת שבת שאמר הקדוש ברוך הוא למשה היה לך לעזרני כו' ואמרו רבותינו ז"ל ישראל מוסיפין כח וגבורה בפמליא שלמעלה והוא מוסכם מצד המחקר כי ההוייה בעולם כפי הכנת המקבלים עצמן מלמטה כמו שביאר המורה פרק שנים עשר חלק שני ואלו לא מכינים עצמן מלמטה אין הפעולה יורדת עליהם מלמעלה.

וכמו שנאמר למען יברכך בכל מעשה ידיך דברים כג
אשר תעשה ודרשו ז"ל מניין שאפילו יושב בטל כו' ולזה אמרו שאף על פי שאש יורד מן השמי' מצוה להביא מן ההדיוט ולהכין עצמו מלמטה כדי לקבל הכחת האלהיות היורדת מלמעלה כי אם אין מכין עצמו מלמטה אין פועל מלמעלה ידע והבן כי עניין

שני אישות אלו זכרם בספר הזוהר פרש' בראשית בעניין המשל שהביא על הנהגת השם יתעלה את עולמו שהוא כמו אש חוור הנתפס באש אוכם והמשכיל יבין משם גם לעיל חלק שני פרק ראשון נתבאר קצת עניין זה ונראה שלזה כוונו גם כן סוף פרק קמא דיומא באמרם שאש ירדה מן השמים רבוצה כארי ומקשה שם והתניא אמר רבי חנינא סגן הכהנים אני ראיתיו ורביצה ככלב לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני להיות כי אין האש יורד מלמעל' אלא במצאו למטה הראוין לקבל הכח ההוא והדברים שלמטה הם לעניין זה דוגמת הדברים שבעלי חיים ניזונים בהם ומספיקי' לבעלי חיים די סיפוקן כן הוא העניין שלמטה הוא מזון הכחות שלמעלה על כן אמרו כי במקדש ראשון

שהיו צדיקים גדולים והיו המקבלים רבים היתה רובצת כארי הדורס ואוכל ומזונו מצויים אמנם במקדש שני שנתמעטו הדורות היתה רבוצה ככלב רצה לומר דלה ועניה ממזונותיה והמשילו הדבר לכלב כמו שדרשו במסכת שבת
יודע צדיק דין דלים יודע הקדוש ברוך הוא משלי כט
בכלב שמזונותיו מועטים כו' שאין דל בבהמות במזונותיו ככלב ואף על פי שאמרו שם שאין עשיר במזונותיו כחזיר לא אמרו במקדש ראשון היתה רבוצה כחזיר כי לרוב מאוס שלו לא רצה להמשיל בו והמשילו כארי שהוא מלך בחיות

והנה נראה שלעניין זה כוונו גם כן פרק קמא דברכות שאמרו שהקדוש ברוך הוא מתפלל ואומר יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי וכו' להיות כי צדיק מושל ביראת אלהים והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים אם כן אין ביד הקדוש ברוך הוא לכבוש כעסו על פי הדין אם אין ישראל זכאין וראויין לכך ואם כן הדבר צריך תפילה מאחר שאינו בידו וכמו שאדם מתפלל לאלהיו שהיכולת בידו לעשות רצונו כן כביכול הקדוש ברוך הוא מתאוה ומתפלל שישראל יהיו צדיקים ושעל ידי זה יכבשו
רחמיו את כעסו ופסוק זה מלא הוא מי יתן והיה דברים ה
לבבם זה כל הימים וגו' אמר בלשון תפלה מי יתן מאחר שאין יראת שמים בידו וכל זה מבואר ממצות האש שהיה מביא מן ההדיוט ואחר כך היה האש יורד מן השמים

פרק שלישי

ממצות האש להוסיף הכהן שני גזרי עצים בבקר ובערב כבר ידוע ממה שנתבאר למעלה כי הכהנים העובדים במקדש הם כדמות מלאכי מעלה העובדי' במרום והם כדמו' הפועלים במקדש שלמעלה ומבינים ומשפיעים בפעולתם כחות לכל הנמצאים שבעולם עד שכל נפעל נעשה על ידיהן ומן הידוע גם כן כי על ידי תנוע' הגלגלים נתוסף החום היסודי בעולם כי מדרך התנועה להוסיף חום ומטעם זה כתבו הפילוסופים שנתהוה היסוד האש אצל קערורית הגלגל ונוסף גם כן בכל היום החום הטבעי שהוא החום השמימיי היורד באמצע הככבים והכחות הגלגלים השופעים מהן ואמרו ז"ל במסכת יומא ובפסחים פרק אלו הדברים שבחן של בני אהרן כשהולכין עד ארכובותיהן בדם כי הדם הוא הנפש וכשהולכין ברגליהם המורים על סיבותיהם כמו שכתבתי הרבה פעמים מראיה שהם סבת הנפשות הרמוזים בדם וזה היא שבחן ועל כן היה הכהן מוסיף שני גזרי עצים בכל יום תמיד להורות על שני אלו החומין שפועל

שפועל הכהן העליון בעולם בכל יום ערב ובקר
שהם הזמנים שתנועת הגלגלים ניכר על זריחת
השמש ביום וזריחת שאר הכוכבים בלילה או
אפשר שאלו שני גזרי עצים שהיה הכהן מוסיפהם
רומזים על שני דברים שנותנים השכלים הנבדלי׳
שהם הכהנים העובדים בעולם השפל והוא הכנת
החומרים הנגמרים על ידי תנועת הגלגלי׳ ונתינת
הצורות בהן שהיא מפאת הנבדלים ושני אלו
דברים הם שני גזרי עצים שהכהן מוסיף בכל יום
והאש המזבח תוקד בהן׳ והוא החום הטבעי
הנתפס בהן ונותן חיים לכל חי או אפשר שרומזי׳
על שני מיני הנהגות שהם הנהגה הטבעית
וההשגחות שיורדי׳ בעולם על ידי זה והיה ממצות
המערכה שבשחרית כהן אחד היה מעלה אלו
שני גזרי עצים אבל בערב היו מעלין שני כהנים
ויקרא א שנאמר וערכו עצים הרי שנים להיות כי ביום
אינו נראה אלא כהן אחד העובד דהיינו המניע
גלגל חמה אמנם בלילה נראים
מניעים רבים שהכוכבים רבים לכן היו הכהנים
רבים ועוד יתבאר לקמן פרק שלשה
עשר עניין מצות תו׳ הגזרים על האש׳
כתב הרמב״ם פרק שני מהלכות תמידים שלש
מערכות של אש עושין בראש המזבח בכל יום
ראשונה מערכה גדולה שעליה מקריבין התמיד
עם שאר הקרבנות שנייה בצדה קטנה שממנה
לוקחין אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום
שלישית אין עליה כלום אלא לקיים מצות האש
יהעלה כו׳ הטעם בשלשה מיני אישות
אילו נגד שלשה אישות שיורדין מן השמים האח׳
האש היסודי והשני הוא החום הטבעי אשר
מולידה השמש והשלישי הוא האש היורד מן
השמים שהיתה רבוצה על המזבח ולזה נגד
אש היסודי היה המערכ׳ גדולה המפסדת הקרבנו׳
כמו שכתבתי למעלה שסבת ההוייה הוא סבת
ההפסד והאש השני אשר ממנה לוקחין אש
במחתה להקטיר קטרת נגד האש השמימי׳
והרמז נפלא כי כבר כתבתי לעיל בעניין
מחתותיה של מנורה שכתב רבינו בחיי שהם
דוגמת הלב ולכן היו חותין גם כן כאן אש
במחתה דוגמת הלב אשר חום הטבעי שוכן בו
וחותין מחום הטבעי במחת׳ זו גחלים אשר עליהם
מקטירין קטורת והוא ההתעוררות למעשי׳ טובים
הנעימים כקטורת אשר זהו עניין הקטורת כמו
שנתבאר ויתבאר עוד והם הנעשים על ידי חום
הטבעי אשר בלבו של אדם והשלישית
אין עליה כלום רק להזכיר עניין הנס מן האש
שיורד מן השמים עוד כתב
הרמב״ם כשמסדר המערכה גדולה מסדר במזרח
המזבח כבר ידעת אמרם סוף
מנחות ובסיפרי מפני מה לא נאמר בכל פרשת

הקרבנות לא אל ולא אלהים אלא השם המיוחד
שמות כב שלא ליתן פתחון פה למינים ולזה נאמר זובח
לאלהים יחרם בלתי לי״י לבדו על כן היתה
המערכה הגדולה שעליה מקריבי׳ הקרבנו׳ במזרח
המזבח שכבר כתבתי חלק ראשון פרק שני
מהותו והמזרח שבו הוא המכונה כפי המקובלים
בשם המיוחד וכמו שכתבתי לעיל פרק
ששה ועשרים חלק שני והמשכיל יבין משם
והוצרך הכהן לעשות מראות המערכה למזרח
להורות כי משם התחיל כי לדעת המקובלי׳ המדה
הנקראת מזרח היא עיקר האילן והוא התחלת
עיקר הדברים ולי פירוש נאות בזה נמשך
על פי כוונתינו במה שאמרו שלא להקרי׳ הקרבן
אלא לשם המיוחד כדי שלא ליתן פתחון פה
למינים׳ וזה כי כבר דרשו
בפרקי רבי אליעזר עד שלא נברא העולם היה
הקדוש ברוך הוא ושמו לבד׳ וכתב
הרב המורה פר׳ אחד וששים חלק ראשון הסתכל
כי גלו שכל שאר השמות נתהדשו בשעת בריאת
העולם כי כלם תוארי הפעולות כו׳ וכמו
זכריה יד שהאריך שם בזה וכן יהיה לעתיד כמו שנאמר
ביום ההוא יהיה י״י אחד ושמו אחד ולכן
בהיות עניין הקרבן היה מורה על הויית העולם
והפסדו לאין גמור על כן לא נאמר שם רק השם
המיוחד להורות כיצד יהיה לאחר העולם וכיצד
היה קודם לכן וזה אמרם שלא ליתן פתחון פה
למינים המאמנים הקדמות וזהו כוונת בעלי
הקבל׳ שאומרים שהקרבן היה בא להקרי׳ הכחות
כולן ביחד כו׳ והוא האמת כי הוא מורה על
עניין חרוש שאז היו הכחות כולן כתומין מקורבי׳
יחד בלי התגלות נגד הברואים והוא עניין קרוב
הכחות וכמו שאבאר וזה לשון ספר
הזוהר פרשת ויקרא רבי חזקיה הוי שכיב קמיה
דרבי שמעון אמר ליה האי דאיקרי קרבן קרוב
מבעיא ליה או קריבותא מאי קרבן אמר ליה האי
ידיעה לגבי חברייא קרבן מאינון כתרין קדישין
דמתקרבין כולהו כחדא ומתקשרי׳ דא בדא עד
דאיתעבידו כולהו חד ביחודא שלים לתקנא שמא
קדישא כדקחזי הא היכי דמי קרבן לי״י קרבן
דאינון כתרין קדישין לי״י הוא לתתקנא שמא
קדישא וליחדא ליה כדקא יאות בגין דאישתכחו
רחמין בכולהו עלמין ושמא קדישא דאתעטר
בעטרוי לאתבסמא ועל דא בגין לאתערא רחמי
ולא לאתערא דינא׳ ובגין כך לי״י ולא לאלהים
לי״י אנן צריכין לאתערא ולא לאלהים רחמי ולא
דינא׳ אמר זכאה חולקי דשאילנא דא ודא הוא
תהלים נא ברירא דמילא אבל הא כתיב זבחי אלהים רוח
נשברה לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה זבחי
אלהים כתיב ולא זבחי י״י אלא ודאי הכי הוא קרבן
אלהים לא כתיב אלא זבחי אלהים ועל דא

שחיטתן בצפון דהא זביחה בגין אלהים ההוא סטר
גבורה דיתבסם ויתבר רוח דדינא ויתחלש דינא
ויתגברון רחמין על דינא ועל דא זבחי אלהים
לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא׳ דכתיב רוח
נשברה למהוי האי רוח תקיפא נשבר ולא יתגבר
חילא ותוקפיה ובר נש בעי בדין למיקם על
מזבחה ברוח נשברה ואכסיף מעובדיה ידיו בגין
דהוי האי רוח תקיפא תבירא וכלא בגין דדינא ש
יתבסם ויתגברון רחמי על דינא עד כאן לשונו
אף על פי שדברים אלו כוללים דברים עתיקים
ובנויים על עיקרי קבלה מכל מקום נתבארו
דברנו מדבריו וכל שכן במה שאבא׳ שכל החכמים
לדברים אחת כוונו וכל זה תראה
בפרק הסמוך ׃

פרק רביעי

אחר שהביא הכרח המאמר לדבר בדברים שהם
בבשונו של עולם והם דרכי הקבלה לא אכחד
מן המעיין את אשר החת לשוני ואגלה דעתי
בעניין זה וסהדי במרומים שיראתי הרבה לדבר
בדבר שאין לי בהם ידיעה מקובלת והדבר הזה
הוא עיקר אמונת האלוהות והוא יתד שהכל תלוי
בו ואיך ארבר בעניין כזה מסברת עצמי אך
אמרתי עת לעשות לי״י הפירו תורתך ׃ כי בעוונו׳
הדור נתמעט כל כך ׃ שלא ראיתי מימי איש
מקובל יודע הדבר על בוריו מצד הקבלה האמתי׳

ורבים מהמון עם כל אחד קופץ ללמוד עניין
הקבלה כי היא תאוה לעינים ובפרט בדברי
האחרונים אשר גלו דבריהם בספריהם בביאור
וכל שכן בזמן הזה שנדפסו ספרי הקבלה כגון
הזוהר והרקנט ושערי אורה אשר כל מעיין מ
מתבונן בהם והכל הוא מבואר לדעת המעיין
בהם אף על פי שדבריהם אינן מובנין על פי
האמת מאחר שאין מקובל מפי מקובל ולא זה
בלבד שהמשכילים יבינו בה אלא אפילו בעלי
בתים שאינן יודעין בין ימינם לשמאלם בחשיכה
יתהלכו אינן יודעין לפרש סדרה או פרשה בפירש
ר״שי קופצין ללמוד קבלה וכל זה גורם להם
שהדור יתום בעוונת נתמעט כל כך שאסטרא
בלגיני קשקש קריא וכל אחד שראה בה מעט
מתפאר בה ודורש ברבים ועתיד ליתן את ע
הדין ובאמת שחסרון ידיעתן היא תקנתן וכמה
לא חלה ולא מרגיש הסכל הערום מכל בטבע
הנמנעות ולא יקשה עליו מאומה אבל המשכילי׳
ידעו שהמחשב בה היא רבת הנזק וכמו
שכתב הרמ״בן בהקדמתו לפירש התורה וכן
כתבו שאר המקובלים הראשונים ז״ל ׃ כי לפי
קצת דעת המקובלים שהספירו׳ הם עצם אלהות
כמו שרמזו הרבה מקובלים והאריך בזה
בעל מערכת אלהות סוף פרק שלישי ׃

וכתב רבינו בחיי בהדיא בתחלת ספרו בשם
אלהים וזכור את בוראיך ביוד והמשכיל יבין
דבריהם יקשה דבריהם לציירן אצל השכל

וכבר כתב הרב המורה חלק ראשון
פרק חמשים שעיקר האמונה היא המצויירת בלב
ולא מה שמוציא מפיו בלא ציור שכלי ואף כי
שהמקובלים דחקו עצמן והביאו משלים הרבה
לקרב העניין אצל השכל שישיג הדברים שהם
כחות אלהיות שנאצלו ונתגלו בשעת הבריאה
בלא רבוי ולכן המשילו לשלהבת הקשורת
בגחלת ולאילן עם נופיו עדיין הדברים צריכים
ביאור כי אי אפשר לעמוד על זה בסברא ובציור
שכלי כי לפי הנגלה מדבריה׳ הם מכת המאמיני׳
בתוארים שהם עצמו וחוץ מעצמו שרמז
עליהם הרב המורה חלק ראשון פרק אח׳ וחמשים
וכבר האריך שם בדעתן ואלו הדברים רחוקים
מן המושכל צאה וראה כמה התמרמר החכם
בר ששת ז׳ל בתשובותיו סימן ק״נו על ענייני
הקבלה מטעם הנזכר והנה
ראיתי לבעל מנחת יהודא שפירש במערכ׳ אלהות
פרק שלישי והביא דברי רבי מנחם מרקנט
שמאן בדעת זה שיהיו הספירות עצמות אלהותי
וכתב שנראה לו שהם כדמות כלים שפועל
בהן האומן וכתב וחלילה שיהיה בהם גוף
וגשמות אלא הם מיני גווני אורה והם כמו אור
עין היוצא מן העין כי האור אינו כלום אלא הדבר
המושג על ידי האור נתפס בציור מחשבת הלב
ומציאת הצורה ההיא בלב האדם בכח המדמה

והנה סברא זאת מנגדת לסברת שאר
מקובלים והיא כדמות כפירה לדעת הראשון

ואומר כי לא אעיר על ספיקות שהוקשו עלי ב
בענייני הקבלה כי אפשר שאיני מבין כוונת
המקובלים כלל ואזיק בזה למעיינים להעיר
על ספיקות שיפלו בלב המעיין ולא יקבלו דבריו
בהיתר הספיקות ומוטב שילך בתמימתו ולא
יקשה עליו מאומה וכמו שאמר
הרב המורה חלק ראשון פרק ארבע ושלשים כי
האדם יתחדשו לו ספיקות רבות בעת הדרישה
מהרה ויבין גם כן הקושיות במהרה רוצה לומר
סתירת הבניין אמנם בהתרת
הספיקות לא יתכן אלא בהקדמות רבות ויהיה
המעיין בלתי הצעה כמי שהולך ונופל לבור שאין
תחבולה לצאת ממנה עד שימות ואלו חסר
ההליכה היה טוב לו וכזה כתב
הרא״בד חלק שלישי פרק שלישי מספר המדע
על דברי הרמ״בם לכן אין רצוני להאריך בספיקו׳
שהייתי נבוך בהן זמן רב ואסמוך בזה על
המעיין המשכיל שעיין בדברי החכמי׳ המספלספי׳
וראה דבריהם וראה גם כן דברי המקובלים ואם
יקשה

יקשה עליו דבר אפשר שימצא תרופה בדברי ואם לא יקשה עליו מאומה מה טוב ומה נעים כי מי שלא חלה ולא מרגיש אינו צורך לרופא לרפואתו · ומכל מקום ילמד מדברי להשיב לאפקורס והמשכיל ירום ואף כי העיר בעל מנחת יהודא על קצת הספיקות בפרק שלישי

וראיתי לבעל עיקרים מאמר שני פרק אחד עשר שכתב כי השכלים הנבדלים הם עניין הספירות שהניחו המקובלים ולא דבר נכונה כאשר מבואר בדבריהם שמאמיני׳ שהספירות הם עצם האלהות ומשם יפרד והיה לארבע ראשים

וכן נתבאר בדברי התשובה של החכם בר ששת הנזכרת: ולכן הט אזניך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי

ואומר דע כי הרב המורה התפלסף מאד בעניין התארים של השם יתעלה והאריך בזה חלק ראשון פרק שבעים וכתב שעיקר האמונה שאין לשם יתעלה תואר נוסף על עצמותו ושכל תוארי השם יתעלה הם שבים לדבר אחד הפשוט

וכתב שם פרק שבעה וחמשים ואם כן הוא נמצא ולא במציאות וכן הוא חי ולא בחיים ויודע ולא במדע ויכול ולא ביכולת וחכם ולא בחכמה אבל הכל שב אל עניין אחד אין רבוי בו · וכן כתב בספר המדע פרק שני וכתב שם חלק שלישי פרק שלשה וחמשים שתוארי הפעולות הם הצדוקים לדבר על השם יתעלה ולכן כתב שם ז״ל ואין רחוק אם כן בחק הבורא יתעל׳ שיהיו אלו הפעלות המתחלפו׳ באות מעצם אחד פשוט אין רבוי בו ולא עניין מוסיף כלל ויהיה כל תואר נמצא בספר האלהי׳ יתעלה הוא תואר פעולתו לא תואר עצמו כו׳ · והאריך שם בזה וכתב עוד חלק שלישי פרק עשרים שעניין הידיעה של השם יתעלה אי אפשרות להשיג כי מדעו הוא עצמו ועצמו הוא מדעו כי אין לו תואר חוץ עצמו וכשם שאי אפשר להשיג עצמותו כך אי אפשר להשיג תואריו מאחר שתאריו הם עצמותו והכל שב אל דבר אחד

והאריך עוד פרק שלשה וחמשים לבאר איך מעניין אחד פשוט יתפשט הרבה פעולותיו ולא יתרבו בעצמתו שום דבר ולכן אני אצייר שהדבר כן הוא בדרכי הקבלה ואף כי אפש׳ שהדבר יותר עמוק מציורי מכל מקום טוב הוא להשכיל בו ולצייר בו העניין וכבר ידוע שעשו כן התוכני׳ הניחו תבונה להתבונן בו עניין מהלך הכבבים אף על פי שאפשר שאין הדבר כן בשמים במציאות וכמו שכתב הרב המורה חלק שני פרק אחד עשר וכמדומה לי שדרך זה שאצייר קצת ראיתי כתוב למקובל אחד אחרון הר״ר אשר ז״ל בספר עמק הברכה שלו והיא כידעת המקובלים בעניין

הספירות הוא עניין תארי הפעלות אשר כתבו הפלוסופים והם השמות שנתחדשו בעני׳ בריאת עולם כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק אחד וששים · וכן הוא במדרש רבי תנחומא פרשת שמות בפסוק מה שמו מה אמר אלהם (שמות ג) אמר הקדוש ברוך הוא למשה שמי אתה מבקש לידע לפי מעשי אני נקרא כשאני דן הבריות אני נקרא אלהים וכשאני עושה מלחמה ברשעים אני נקרא צבאות וכשאני תולה על חטאיו של אדם אני נקרא אל שדי וכשאני יושב במדת רחמים אני נקרא רחום לפי מעשי אני נקרא אלא לך אמור להם אלהי אברה׳ אלהי יצחק אלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור עד כאן לשונו ·

וכבר ידוע כי המקובלים כתבו כי עניין הספירות הוא עניין השמות אשר כל שם מורה על ספירה אחת שהשם יתעלה מתנהג עולמו בהם ושכל השמות נאחדים בספירת כל אחד ואחד כפי מה שמורה עליו וכמו שהאריכו בזה בעל שערי אורה ובעל המערכת והרקנט ואם ענייני השמות הם תארי הפעולות והם גם כן הספירות אם כן עניין הספירות הם תוארי הפעלות והספירו׳ הם הכחות האלהיות והפעול׳ שנתגלו בעניין הבריאה וזהו אמרם כשלהבת קשורה בגחלת ואף על פי שהשלהבת דבר נוסף לא אמרו שבזה יהיה בעצמו אלהו׳ אלא שהוכרחו להמשיל בדבר גשמי כדי להשמיע האוזן מה שאפשר לשמוע והראייה על זה שהרי כל שמות שהניחו המקובלים כולם אינן אלא שמו׳ הפעולות

ושנים ושלושים נתיבות החכמה שמנו ז״ל בדבריהם . הם שנים ושלשים פעמים אלהים הנאמרים במעשה בראשית שפעל השם יתעלה פעולות החכמה בשנים ושלשים חלקיה כמו שחלקו הם ז״ל · ובפסיקתא עשרה לבושים לבש הקדוש ברוך הוא בבריאת עולם וכתבו המקובלים שרומזים לעשרה ספירות והעניין מבואר שרומז על עשרה תוארי הפעולות שפעל בהן הקדוש ברוך הוא בשעת הבריאה וכמו שאמרו בעשרה מאמרות נברא העולם ונגד עשר׳ ספירות שהם תוארי הפעולות ובספר הזוהר כללא עתיקא דעתיקין וזעיר אנפין כלא חד הוא כלא הוי כלא יהא לא שני ולא משתני ולא ישתני ואי תימא מאי בין האי להאי כולא הוי במתקלא חדא אבל מתפרשן אורחיי ומנן אשתכחו דינא ומסטרא דידן קאשנייא דא מדא ורזין אלין לא אתמסרו אלא למחצדא חקלא קדישתא · וכתיב סוד יי ליראיו (תהלים כה) עד כאן לשונו הנה מבואר מזה כי הספירה הראשונה שהיא עתיקא דעתיקין עד האחרונה לא משתני לא בעבר ולא בהוה ולא בעתיד

וכולה חד והשינוי בא מצדינו כמו שאמר דמנך אשתכחו דינא כו׳ והנה אי אפשר לומר דלא אשתני אלא בעניין זה שהספירות הם תוארי הפעולות והוא מבואר למשכיל

ואמר סוף פרשת תרומה תנא כל האי לא אתקרי אלא מסטרא דילן ומסיטרא דילן אשתמודע כלא בהאי יעילא אלא בחד מתקלי סלקא לא שני ולא ישתנה כדכתיב אני י״י לא שניתי עד כאן לשונו עוד נמצא בזוהר פעמים רבות שקרא לספירות אין סוף עלת העלות והוא השם שקראו הפילוסופים לסבה הראשונה

ועוד בספר התקונים אנת חכם ולא בחכמה ידיעה אנת מבין ולא מבינה ידיעה וכו׳ והוא עצמו מאמר המורה ופילסופי׳ שאמרו חכם ולא בחכמ׳ חי ולא בחיים עוד שם בריש ספר התקונים לית לך אתר ידיעה אלא לאשתמודע תוקפך וחילך לבני נשא ולאחדא לן איך אתנהג עלמא בדינא וברחמי׳ דאנון צדק ומשפט כפו׳ עובדיהן דבני נשא דין איהו גבורה משפט עמודא דאמצעותא צדק מלכות קדישא מאזני צדק תרין סמכי קשוט הין צדק אות ברית כלא לאחזאה איך מתנהג עלמא אבל לאו דאית ליה צדק ידיעה דאיהו דין ולאו משפט ידיעה דאיהו רחמי ולא מכל אינון מדות כלל עד כאן לשונו

הנה ביאר כי כל הספירות אינן רק מצד התחלפות הפעולות והכל שב אל אחדות גמורא ואין שם דבר נוסף לא מצד המאציל ולא מצד הנאצל ואין שם שינוי כלל בעצם אלהו׳ת יתעלה האל מזה עלוי רב וכמו שנאמר אני י״י לא שניתי

ומה שאמרו במדרש הזוהר שזה המקרא נאמר על עלות העולת מורה לנו כוונתן וזה כי אין שנוי בעצם האלהית שנקרא עלת העלות אבל השינוי בא מצד פעולותיו אשר זה לא יגרום שום שינוי בעצמותו כמו שהאריך הרב המורה בזה

וכמו שיתבאר עוד לפנינו ומצאתי מאמר למקובל אחד אחרון בפירש מערכת סיוע לזה ואעתיק לשונו הנה כתב שם פרק תשיעי וזה לשונו דע כי התוארים הם נשואים בעצם וכל מקרה אינו קיים בלתי נושא ואינו מתקיים בו העצם אבל הוא מתקיים מכח העצם ולכן חכמי המחקור הרחיקו התארים מן השם יתעלה שם בתכלית הרחוק אמנם המקובלי׳ יחסו לשם יתעלה תוארים בלתי נוספים כמו השמש ונצוצו כי השמש שנקרא כדור חמה או מאור גדול ונצוצו נקרא שמש וידוע כי הנציץ בלהי דבר נוסף אל הכדור ויש להם שני שמות והם התוארים בלתי נוספים כן המקבלי׳ יחסו אלו התוארים בלתי נוספים ואלו התארים קראם המקובלים בשם אחד כללי והוא לשון ספירות׳ ורוצה לומר שהשכל האנושי יספר שבחי׳ השם יתעלה באמצעות הספירות שהם התוארים בלתי נוספים עד כאן לשונו הרי לך מבואר נגלה בדברי חכם זה כי ענייני הספירה הם התוארים בלתי נוספים והם תוארי הפעולות כמו הנצוץ בשמש והנה ראה שדבריהם מכוונים שהרי משל זה מניצוץ השמש הביאו גם כן בעלי המחקור בעניין התארים

וכמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה וחמשים כמבואר שם בדבריו וכן יסד רבי שמעון הגדול בתפלתו הדרת קדש אחד שסדר עניין הספירות אמר ברוך הוא ש יתעלה אשר פועל דבר והפכו כאחד ומצדינו נקרא מדת אם רונז עלינו או נחת וכל מדה לשבר האזן נשמעה ברמז די למשכילי דעת ועיין שם בפורש מאמר זה ותבין מה שכתבנו ושזהו דעת המקבלים האמתיים גם בעל מנחת יהודא כתב שם פרק ראשון וזה לשונו אנחנו מאמיני הדת יחסנו אליו יתעלה תארים בלתי נוספים בו והם הספירות הכלולות מדבר והפכו כי אין בכל אחד מהם תואר ידוע כלומר זו לדין וזו לרחמים אלא כדמות אנדרוגינוס מה שיש בזו יש בזו ומתוכם נדעהו ונוכל לספר גדולתו ורוממיתו עד כאן לשונו הרי לך העניין מבואר מדברי המקובלים האחרונים ומתוכן אנו עומדין על כוונת הראשונים ואף כי ברעיא מהמני פרשת פנחס אמר ז״ל כל שמהן דיליה אינון כינויין ולא אתקרי בהון אלא על שם בריין דעלמא ובגין דא כד דריה אינון חייבין אתקרי אדני במד׳ הדי׳ לכל דרא ולכל בר נש כפום מדה דיליה אבל לאו דאית ליה מד׳ ולא שם ידיעה כגוונ׳ דספיר׳ דכל ספיר׳ אית לה שם ידיע׳ מדה וגבול ותחום כו׳ הנה המאמ׳ הזה מור׳ דהשמו׳ והספירו׳ הם שני ענייני׳ והספירות הם כחות מוגבלים מ״מ אל תרחק מן הדברים שנתבארו ואף אם יחלוק מאמר זה מכל מקום אחרי המאמרים הרבים שהבאתי לך יש לנטות׳ כל שכן שגם מאמר זה יש ליישבו כי רוצה לומר כי הספירות הם כחות כללים מוגבלים והשמות פרטיים בלתי מוגבלים וזה כי בשעת הבריאה נתגלו עשרה המאמרות והם עשר פעולות הנקראים עשרה ספירות כמו שיתבאר ואלו העשרה כחות מוגבלים כל ימי עולם העניין מתנהג בהם יום אחד לא נעדר שאלו העשרה כחות פועלים בעולם וזהו עניין תחום ומדה וגבול שלהם אמנם השמות הם כחות בלתי מוגבלים כי הם מורים לפי מה שהדור אחד או אדם אחד נדון או מרוחם אבל לעולם השמות והספירות הם דבר אחד והם פעולת השם יתעלה בעולמו לא זולת זה ועוד יתבאר לך סוף הפרק דרך אחר אשר יתיישבו בו מאמרים כאלו׳ והנה כמו

שכתב

שכתב הרב המורה שכל התוארים שבים אל דבר אחר והם עצמות השם יתעל' ואין בהן דבר נוסף ואי אפשר להשיגן כמו שאי אפשר להשיג מהות השם יתעלה כן כתבו המקובלים והזהירו מן הקיצוץ ומן הפירוד להורות כי הכל שב אל אחדות מיוחד · וכבר ידוע מה שכתב הרקנ"ט סוף ויחי ובעל שערי אורה באמרם בדבריהם מדות או ספירות שלא לחשוב שיש בדבר גשם או תוספות חלילה רק שמורה על הכחות האלהיות שנתגלה כו' · והוא המורה על אמתת הדברים והרקנ"ט כתב סוף פרשת ויחי כי ענין המדות הוא כעניין התוארים מבואר נגלה דעתן שהמדות והספירות הם התוארים ואומר כי מה שאמרו רבותינו ז"ל עשר ולא תשע ולא אחד עשר הוא למה שהפילוסופים חקרו על צד עיונם המחקרי איזה תואר ראוי ליחס אל השם יתעלה וחלקו במספרם כמו שידוע מדבריהם ואלו המקובלי' קבלו שעשרה הם ראוים למנות באשר הוא גדר המספר הכולל כל המספרים וכבר כתב בעל מערכת אלהות טעם למה מנו עשר ושהוא מצד הפעולות שפועל הקדוש ברוך הוא בהן עולמו ודע והבן כי זהו דרך שתבין בו עניין שלש עשרה מדות שכתבו המקובלים שהם עשרה ספירות אף על פי שאלו הם שלש עשרה מדות מכל מקו' נכללים בעשר' תוארים מארך אפים ולמטה והם העשרה ספירו' אמנם השלשה מדות הראשונות שהם יי יי אל הם שמות העצמות הנקרא יי וכפל השם הוא סימן הקריאה · או על דרך שדרשו אני יי קודם שיחטא ואני יי לאחר שיחטא וישוב · ואל הוא המורה על ההנהגה והכח הכולל שינהיג השם יתעלה העולם והעשרה הנשארים הם תוארי הפעולות הנקראים ספירות · ובהיות כי הרב המורה כתב בהרחקת התוארים שנים או שלשה מדריגות עמוקים אלו מאלו כמו שנתבאר מדבריו פרק שבעה וחמשים ושמונה וחמשי' ותשעה וחמשי' מחלק ראשון והעמוקות הוא בהרחיקו תוארים שהם נחשבים לעצמיים כתואר נמצא וכתואר חכם ויכול וכתואר אחד וקדמון ושאינן נאמרים על השם יתעלה אלא בדרך השלילה כן העלו אלו מקובלים מקצת הספירות שהם שלשה הראשונות שאותן שלשה אין מובן כל כך שהם תוארי הפעולו' ויש לחשוב בהם שהם תוארי' עצמיים על כן העלימו במקצת עניינן כמבואר מדבריהם והתחילו למנות משם ולמטה שהם מבוארים שהם תוארי הפעולות כמו שמנו אותן כשמותיהן חסד גבורה כו' ·

ובהיות ידוע כי בשבעה ימים נברא העולם ובכל יום נתגלה פעולה מחודשת ונגלה כח חדש מביום אחד על כן מנו הפעולות לפי פעולות הימים ונתנו לכל יום כח מיוחד ונתנו לכל צדיק וקדוש ספירה מיוחד' באמרם האבות כן המרכבה וכדומה למאמרם אלו כי לפי הכח שגבר על אותו צדיק וקדוש או לפי הכח שהתנהג בו אותו הקדוש אמרו שהוא מרכבה וכי ההשפע' מלמעלה כפי הכנת המכין עצמו מלמטה כמו שמבואר בדברי הרב המורה ומשאר המתפלספים · ובהיות כי לאחר בריאת העולם שיצאו הדברים המחודשים לפועל לא נשתנה דבר חדש ליתן נגדו כח מיוחד אלא השם יתעל' מנהיג עולמו בכחות אלו על ידי הנהגה אחת פשוטה הניחו המקובלים ספירה אחת הכוללת כל הכחות יחד שהשם יתעלה מנהיג בהן עולמו · וכבר ידעת מה שכתב הרמב"ן פרשת וארא אל אברהם באל שדי כי הניסים נסתרים נעשה על ידי מדה זאת והנגלים על ידי שם המיוחד והוא מבואר שזהו אשר נתבאר כי כל עוד שעולם כמנהגו נוהג והניסים נסתרים ואין דבר חדש השם יתעלה מנהיג עולמו בכח זה הנקרא אל שדי וכשנשתנו ענייני הטבע ונעשו ניסים נגלים נגלה כח חדוש בעולם והוא המורה עליו שם בן ארבע והכל הוא על צד הפעולות ובהיות כי גבורתו של הקדוש ברוך הוא ניכרת בעשותו ניסים ונפלאות ופועל עולמו כרצונו שאז ניכר שהוא בורא עולם יתעלה ושאין עולם קדום כדעות הפלסופים הפוקרים או בדעת אפיקורס וסיעתו לוה אמרו רבותנו ז"ל שישראל מוסיפין כח וגבורה בספירה זאת האחרונה וקראוה כנסת ישראל וכהן של ישראל ומלכות בית דוד ודומיהן מן השמות כי ידוע שעיקר ההשגחה בעולם היא דבקה בישראל וכפי מעשיהן ההנהג' בעולם וכשהם צדיקים ההשגחה דבקה בהן · ונגלה כבוד השם יתעלה בעולמו ושהוא מנהיג העול' ברצונו וכשהם רעים ההשגחה סרה מהן וגורמין שאין הקדוש ברוך הוא משגיח בעולם ואין מראה יכולתו עד שאומרים עזב יי את הארץ ושלא פעל כל זאת וכמו שיתבאר וידוע כי אף על פי שהקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו בהנהגה אחת פשוטה מכל מקום לפעמים פועל ברחמים ש[illegible] ופעמים פועל בדין כפי הכנת המקבלים וכמו שכתב בעל מערכת אלהות בארוכה בעניין זה לזה אמרו שבח זה משתנה לפעמים מדין לרחמים ולהפך ולא אאריך בזה כי זה כבר נתבאר בדברי זולת שקדמוני בזה ואומר כי מה שכתבו המקובלים להתפלל בכוונת שונות לפעמים לספירה זו ולפעמים לספירה זו וכן בעניין השמות וכמו שכתבו ז"ל באמרם מפני מה ישראל אינן נענים בתפלה מפני שאינן

ידעין

ודעין להתפלל בשם הכל מיושב בעניין זה כי
לעולם יתפלל אדם אל השם יתעלה שהוא אחד
ומיוחד הפשוט אדון הכל יתעלה שיפעיל עמו
בכח הראוי לזה וזהו הגדלה להשם יתעלה
שמתפללים לפניו עם השגת פעולותיו בשעת
התפילה ויודע פרטי הכחות המצטרכים אל
המתפלל והוא אשר יקראהו באמת יותר מן
המתפלל אליו בדרך כללי ובזה הדרך מתקרב
האדם אל אלהיו וכבר כתב הרב
המורה פרק ארבע וחמשים חלק ראשון כי מי
שיודע הבורא הוא הקרוב אליו אשר ימצא חן
בעיניו לא מי שצום ויתפלל רק מי שיודיעהו
עד כאן לשונו כל שכן מי שמתקרב אליו
בשעת תפילתו להתבונן באותו כח הנצרך אליו
שנכנע בתפלתו ואז נענה על ידי שנושא אליו
נפשו בכוונה מיוחדת ההיא ואף על פי שידעתי
שבעל שער אורה הביא משל לזה מעניין המלך
שהפקיד פקידים על האוצרות כו׳ לא אספיק
במשל זה להיותו בלתי דומה נמשל כי במינוי
המלך פקידים מתחלקים ונתוספים ועל כן אביא
לך משל יותר נאות לזה וזה כי הוא דוגמת
האיש שהוא רופא גדול ומלך במדינה וחכם חרשי׳
ונבון תחבולות ושאר אמוניות רבות ובא אליו
איש ואמר לו אדוני המלך רפאני מצד שאתה
מלך גדול או אומר לו עזרני מעושקי מצד שאתה
רופא גדול וכמדומה לזה בשאר תוארי פעולתיו
מן הראוי הוא שלא יעניהו המלך ההוא מאחר
שלא בקש ממנו כראוי ואפשר שהמבקש
מלגלג עליו ומהתל בו בדבריו אלה אבל
כשמבקש כראוי ואומר רפאני מצד שאתה רופא
גדול ועזרני מצד שאתה מלך המשפט נענה
וכן הוא בדרכי השם יתעלה כי אף על פי
שרחמנא לבא בעי מכל מקום הקדוש ברוך הוא
מתאוה בתפלתן של צדיקים ותפלת ישרים
רצונו שתהא כראוי ובדרך נכון ויודע
לעשות ולרצות את קונו ולתת לו שבח הראוי
כפי בקשתו ואז נענה ולכן כשמבקש רחמים
צריך להזכיר שם של רחמים להורות כי מבקש
שהשם יתעלה ירחם עליו מצד שהוא פועל רחמי׳
בעולם וכן בדין ובכל שאר שמות והבן זה כי
הוא נפלא והוא יסוד ועיקר האמונה

ובהיות כי העניין כן ואונס פטור רחמנא על כן
אמרו המקובלים כי מי שלא ידע בכל אלה או
שמתירא משגיאה יתפלל סתם לאביו שבשמים
והוא יודע כי אנוס הוא או שאר כונתו הטובה
והוא ימלא שאילתו באיזה כח שיודע לפעול ומאר
הזהירו להזהר מן הפירוד ומן הקיצוץ שלא לחשוב
שאין הכחות שבים לדבר אחד הפשוט בתכלית
הפשיטות ובהיות כי הנהגות
העולם הוא על ידי כח הספירה האחרונה אשר
כי אי אפשר לבא אל המלך מבלעדה כי זהו הכח
הכולל את כל הכחות שנברא העולם על ידם
ומונהג על ידיהן רק ששם היה בריאה ועכשיו
הנהגה והכל הוא פועל אחד ודע
והבן כי במדה זאת האחרונה כלולים כל הכחות
ולכן קראוה בזוהר תקון התחתון וכמו
שאביא דבריו סוף הפרק והמעמיקים בקבלה
כי יש שלשה מדריגות של עשר ספירות והם
נרמזים בפסוק ראשון של יחזקאל ויהי בשלשים
שנה ונוכל לומר שהכל יתבאר בדרך ציור
השכלי שאנחנו עליו וזה כי המלך בעל
התוארים רבים בעוד שהוא בכח כל פעולותיו
אינן יוצאים חוץ מעצמו והם באחדות גמורה
בנפשו אף כי יתחלקו לעשר לאחר שיתגלו ש׳
ויוציאם מן הכח אל הפעל ולאחר שנתגלו בפעל
אינו באחדות הראשון מאחר שכבר נתחלקו
ונתגלו הפעול׳ אף בשימלך בעצמו שבים לאחדו׳
גמורה וכשנחזור ונקח הנהגה אחת פשוטה
כוללת כל חלקי הפעולות הוא מדריגה שלישית
ומכל מקום הכל הוא דבר אחד וכן הוא
בעניין הספירות כי בכתר כלולים עשר הספירו׳
הנעלמות והוא מה שהיה קודם שנתגלו הכחות
ונאצלו לפעול ואחר כך העשרה ספירות ואחר
כך נכללו בספירה האחרונה שהיא מנהג העולם
כפי הכחות הכלולים בה וכל זה מבואר
למשכיל ובהיות כי המקובלים
קבלו ענייני השמות ופירושיהן איש מפי איש
עד משה רבינו עליו השלום ובפרט שם המיוח׳
אשר היה בפירושו נעלם מכל המתפלסים
ולכן כתבו שהוא שם העצם ומכל מקום יש
לי פירש בסודות נפלאות על כן המקובלים
הניחו שהאותיות נתפסים בכחות אלהים שכינו
בספירות ואמרו שאות יוד מורה על ספירה
פלונית וכן כל אותיות שלו להורו׳ כי האותיו׳
הם מורים על הכחות האלהיות ההם וכן בכל
שאר שמות ולכן אני תמה על הרב
המורה חלק ראשון פרק שנים וששים שהרחיק
עניין השמות שכתבו בעלי הקבלה בשלא ידע
להם פירש ולא ראה להם עניין ולא ראינו
אינו ראייה ואם הוא לא ידע להם פירש אפשר
שבעלי הקבלה ידעו להם פירש ושהכל היה
מורה על כחות האלהיות שפועל בהן אשר אין
תכלית להם • ואם כן גם לשמותיו אין תכלית
והבן זה כי הוא נפלא ואחר
כתבי זה מצאתי לרבי שמואל מוטט שכתב כן
בפירש משפטים בשם החכם אבן עזרא ז״ל
וכתב שכן כתב ראש הפילוסופים ארסטוטלוס
והאריך שם בזה וראיתי בהקדמ׳ ספר הדקדוק
שנקרא מקנה אברהם דבר נאות לזה ואעתיק לך
הנה וזה לשונו שם יש כח בפשוטי לשון
הקדש

הקודש רוצה לומר באותיות בנזרים ובהברת
המורכבות מהם נאותים לטבע מה שתורה
התיבה המורכבת מהם כמו שבארו חכמי
הקבלה אף כי אפלטון העיד על זה על מקצת
לשון היוני בספר קארטילוס ובהיות
מניח לשון העברי השם יתעלה הסכמת הנחתו
מסכמת לטבע הדברים כי לפי טבעי הדברים
הסכים לכנותן ולקרותן כמו שדרשו ז״ל
וכל אשר יקרא לו האדם הוא שמו עד כאן בראשית ב
לשונו הרי שכל דבר שמו מורה על
טבעו ומהותו כל שכן שיש לומר כן בשמות
המורים על הפעולות האלהיות שכל שם היא
לפי הכח הפעולה ההיא ולכן אין להרחיק
רבוי השמות ואם נעלם פירושם והכלל העול׳
מכל זה אני אינני אומר שאפרש כל דרכי הקבל׳
בחבור זה אך הכלל הוא מה שכתבתי כי בעלי
הקבלה ז״ל לא מנו אלו הספירות והשמות אלא
בדרך זה שהם דרכי הפעול׳ והם תארי הפעול׳
שהניחו הפילוסופים וקראו הספירות והפעולות
אצילות למה שנראו הפעולות בשעת הבריאה
והיה תחלה כח כמוס שלא היה נראה אבל לא
נתוסף ולא נשתנה שום דבר ואין רצוני לדבר
עכשיו על עניין בריאת עולם ממה שטענו עלי׳
הפילוסופים בעניין שינוי הרצון או יציאת כח
מן הפועל שזה קצת שינוי כי
כבר האריך הרב המורה ושאר חכמי ישראל
בעניין זה להסיר טענת הפילוסופים על זה וכמו
שאני עתיד לבאר אם ירצה השם יתעלה
אך באתי בפרק זה להסיר המבוכו׳ הנופלי׳ בדברי׳
הקבלה ואומר כי לפי מה שנתבאר ידוע
כי דרכי הקבלה הן בעצמן דרכי הפילוסופים
האמתיים המאמינים וכמו שכל מה שחקרו
והוציאו הפילוסופים מעיניהם המופתיים שהשם
יתעלה נמצא ושהוא אחד ושאינו גוף ולא כח
בגוף שהוא תכלית פילוסופיא אלהית קבלו
ישראל במתן תורה מפי הגבורה וכן כל מה
שדקדקו בהרחקת תוארן ושאר דברים הנתלים
בזה עד שמקצתן עמדו על האמת לתארו
בפעולו׳ או בדרך שילולי כמו שמבואר בדבריהם
כן קבלו חכמי ישראל עניינים האלו בקבלה
בעניין הספירות ונתוכפו בעלי הקבלה מבעלי׳
החקירה בזה שהם קבלו האמת כאשר הוא
וידוע דברים שלא עמדו עליו הפילוסופי׳ בחקירתן
וידוע דרכי הכחות והתפשטותן בעולם ואיך
נקשרו בשמות ובמלת ובאותיות עד שידעו על
ידי זה לפעול בהן ברצונן זהן דרכי השמות של
ופעולותם שהם ביד ישראל מקובלים ממשה
רבינו עליו השלום · וכן קבלו עניין
המרכבות והיכולת העליונים ושם המשרתים
לעבוד את קונם אשר ממנו נאצל הכל טוב ורע

וקבלו שמות המשרתים אשר הם מורים על כחן
ופעולותם ועל ידי זה היה כח בידן להשתמש
בשמות ובכתרים ההם כפי אשר קבלו מן הנבוא׳
אשר היא למעלה מן החקירה האנושית וכל זה
מבואר למודה על האמת ודע כי
לפי מה שנתבאר אין שייך לומר בעניין הספירות
לא ראשון ולא שני ולא שום מספר מאחר שכולן
הן פעולות אלהיות אשר בעצמותיו הפשוט פועל
כל זאת ולכן אמרו המקובלים נעוץ סופן
בתחלתן כו׳ ומה שמנו הספירות חכמה
בינה כו׳ וכן מה שאמרו ראשונה שנייה
כו׳ הוא הכל על צד להשמיע האוזן במה
שאפשר לשמוע וכדי להשכיל האדם בעניין
הכחות האלהיות כיצד נתפשטו ולפי גדולת
הכח ורוב עמקותו ורוב העלמו שהוא בדרך ש
שלולי או בדרך פעולה הניחו אותו התואר ראשונ׳
כי לא יכלו להוציא מן הפה או לכתוב כל התאר׳
בבת אחת לכן הוצרכו למנותן ראשון ושני
כו׳ וזה לשון מנחת יהודא פרק
שביעי גם מוציא אני סיוע על זה ממאמר ספר
יצירה בברייתא האמורות עשר ספירות בלי מה
כו׳ אחת רוח אלהים חיים שתים רוח
מרוח כו׳ ודוק ותשכח כי לא הזכיר בהם
אחת שנים שלישית כו׳ כי אם היה אומר
כן נראה שבאו זו אחר זו כי השנים מאוחר אל
האחד והשלשה אל השנים אבל אמר שתים
שלש ארבע כו׳ להורות כי מציאות כולם
היה שוה לא קדם זו לזו ואם יש קדימה היא במעל׳
ולזה לא אמר אלא שתים ושלש כו׳ כי בא
להודיענו מספרם עד כאן לשונו והוא הדבר
אשר בארתי וכן מה שאמרו שספיר׳ פלוני׳
מקבלת שפע ותוספות אצילות מספירה פלונית
ועניין הצינורות שדברו בהן הכל הוא בדרך
שהניחו הפלוסופים עניין התוארים וזה כי
ידוע שהם חקרו בטוב עיונם בתחלה שהשם
יתעלה מחויב המציאות אשר מזה יחוייב וימשך
אחר כך שהוא אחד ושאינו גוף ולא כח בגוף ואח״כ
יתפשטו שאר התוארים כי מה שאינו גוף יתחייב
לשלול כל הכחו׳ ותנועת הנתלו בגוף ואח״כ יתחייב
מזה הרחקת התארים ושאר דברים הנתלים בזה
כן הניחו המקובלים בראשונה ספירה אחת אשר
ממנה יתחייבו שאר הפעולות והכחות ועניי׳ שאר
התארים השוללים ועוד אומר
כי ידוע שכבר המשילו חכמים ז״ל השם יתעלה
לנשמה שבאדם וכמו שאמרו ז״ל ברכי תהלים קד
נפשי תבא הנשמה שיש בה חמשה דברים כו׳
וכן תמצא הזוהר ממשיל השם
יתעלה בעולם בגוף וקראו נשמת העולם וכן
הוא מוסכם מן החוקרים המשכילים ועל כן
נאמר כי כמו שהנשמה היא כח אחד פשוט יתגלו
ממנה

ממנה כחות חלוקות והוא כח שכלי וכח החיוני וכח הטבעי ומכל וכח ימשכו כחות אחרות כמו מכח החיוני יתפשטו ההרגשת ומן הטבעי כח הזן והצומח ודומיהן כן בכחות האלו והן הצנורו׳ שדברה מהן המקובלים וכן באר הרע״א מהמני והוא בזהר פרשת פנחס

ובהיות כי עניין בריאת העולם הוא דבר חדש אשר כל פוקר וחולק טוען בזה מצד שינוי הרצון או שאר טענות שטענו על זה בפרט שיצטרך על זה להיות זמן קודם זמן ותנועה קודם תנוע׳ כמו שהאריך המורה בדבריהם חלק שני וכמו שאני עתיד לבאר אם ירצה השם יתעלה

לזה הניחו המקובלים כי בשעת בריאת העולם עלה הרצון לברא העולם על דרך דמיון בשאר פועלים כי כל פועל עולה במחשבתו ורצונו לפעול ואחר כך מצייר הפעולה במחשבתו ואח׳ כך פועל אותה וזהו עניין שלש ספירות הראשונות שהניחו המקובלים והניחו בתהלה הרצון שעלה ברצון השם יתעלה לבריאות העול׳ והיא הספירה הראשונה ואחר כך בשעת הבריאה והוא החכמה והוא הציור וידוע אמרו ז״ל נבון זה המוציא דבר מתוך דבר ולכן בהיות הבריאה נעשית קראו הכח והפעולה שפועל ש העולם בינה ואחר כך חלקו הכחות לפעולת כפי מה שנחלקו הפעולות בעולם

ובהיות כי אלו שלשה הפעולות שהם המחשבה והחכמה והבינה שהם העבר וההווה והעתיד בחק השם יתעלה הוא דבר אחר לא יגבליהו זמן כי העולם לא נברא בזמן גם כי אלו דברים אינן שייכים בפעולות השם יתעלה רק הכל נברא בעלות רצונו לפניו כמו שנאמר בדבר יי׳ תהלים לג
שמים נעשו שהוא מורה על הרצון וכמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה בדברי על עניין חדוש העולם אמרו שלשה אלו הכחות הם דבר אחר ממש ומשם ולמטה תחלת הבניין או אפשר שרמזו בשלשה ספירות אלו למה שנודע שכתבו הפלוסופים והביאו הרב המורה פרק תשעה וששים כי לכל מה שיש לו סבה הם ארבע סבות החומר והצורה והפועל והתכלית ושהם כתבו כי השם יתעלה הוא הפועל והוא הצורה והוא התכלית והאריך שם בזה לבאר איך שלשה דברים אלו הם דבר אחד אצל השם יתעלה ולכן כאשר רצו המקובלי׳ להניח דרכי הפעולות המתפשטים מהשם יתעלה בעולם ופעולות הנחלקים בשבעה ספירות אשר תחילתן מן החסד הניחו קודם זה הציור׳ והתכליתו והפועל רוצה לומר הכחות אלו או כוונו אל השלשה דברים שהסכימו עליו הפלוספים באמרם שהשם יתעלה הוא השכל והמושכל והמשכיל והכל הוא דבר אחד ולכן קראו חכמה ובינה שהם מלות המורים על שכל ומשכיל והכתר הוא עצמות המושכל ובהיות כי פעולות השם יתעלה על ידי השכלתו את עצמו אמרו יוצר בראשית הוא הבינה

והנה מצאתי לבעל ספר אמונת שכתב כי שלשה ספירות אלו הם היודע והידוע והדיעה והוא הדבר אשר כתבתי אלו הם הדרכים אשר ראיתי לבאר בדבר זה ומכל מקום הכל שב אל דבר אחד אשר אין שם פירוד ורבוי נתפס שם

ובהיות כי כבר האריכו המקובלים לא כתבתי רק הכלל כאשר נתבאר כי הספירות הם תוארי הפעולות ואין מחלוקת בזה בין חכמי הקבלה ובין חכמי הפלוסופ׳ רק בקריאת השמות בלבד כי אלו קראן ספירות ושמות ואלו קראן תוארים ופעילות וכן כתב הרב רבי משה בורטיל בפירש ספר יצירה כי הכמת הקבלה היא חכמת הפילוסופי׳ רק שבשני לשונות ידבירו׳ ואף כי דעת קצת המקובלים נראים מתנגדים זה לזה כי מקצת כתבו שהם עצם האלהו׳ ומקצת שכתבו שהם כלים שפועל בהם כולן הושוו לדעת זה כי התוארים בעניין זה הם בצד מה עצמות אלהות ובצד מה הם כלי הפעולה ומעתה יסתלק מעליך כל מבוכה לא יקשה עליך דברי׳ הגשמים שקראו המקובלים לספירו׳ בעניין שמותיהן כמו יד ורגל ועין וראש ודומיהן כי כבר נתבאר כל זה בספר המורה חלק ראשון שכל זה אינו מורה גשמות כלל ושיש לכל זה פירושי׳ ושהוא מורה הכל על כחות ופעולות השם יתעלה וכמו שהאריך הרב שם וכן כתב הרקנ״ט סוף ויחי והוא כוונת כל חכמי הקבלה ואם לא בארו בדבריהם ודי בזה במה שרצינו לבאר בזה ואף על פי שכתב בעל מנחת יהודא דברי הרב מרקנ״טי שנראה משם כי אין זה דעתו וזה לשונו שם אך הפלוסופים מבני עמינו יש להם דעת אחרת בעניין המדות והתוארים וזאת היא כוונתן בקיצור כי כל מה שאנו רואים כי הכתוב מכנה המדות לבורא יתעלה ויתברך אינו שהוא בעל מהות אבל פיעל פעולה דומות לפעולות הבאות מאתנו רוצה לומר מתנועת נפשיות לא שהוא יתעלה בעל תכונה נפשיות מפני שכל מי שהוא בעל מדה הם שני דברים והם נושא המקרה ונשוא המקרה וזה דבר לא יתכן בשום עניין בשם יתעלה ראה עד אנה הביאם דחקות ובאמת לפי כוונתן בטיב נדחקו כי אמת הוא כי בבורא יתעלה אין לו שום רבוי אך דע באמת כי אין להם בסודות התורה ובסודו׳ רבותינו חלק ונחלה כלל וטוב היה להניח המצות והדרשות ושלא לדבר בהן כלל מלהוציא אותן ולתת טעם בהן שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותן

ועיין

זעיין בחלק השלישי מספר המורה ותדע עניינן
עד כאן לשונו הנה שנאתן קצת
מקובלי' לבעלי החקירה קלקלה השורה עד שזה
הביא אותן לידי טעות בדעת חכמי החקירה אשר
הלכו אחר הפלוסופיא בספר המורה והנמשכים
אחריו ולכן כתבו מה שכתבו והאריכו בדבריה'
על זה בטענות ותשובות כאשר ידוע ואין מדרך
חבור זה להזכירן ולכן כתב גם כן זה החכם מה
שכתב ולא ידע כי בנפשו דבר כי באמת ובוודאי
דעת המקובלים האמתיים שכתבו שהספירו' הם
עצמם האלהות אי אפשר לפרש ענייניהם אלא
בדרך התוארים כאשר נתבאר ובזה הדרך
אפשר לציירו אצל השכל להעמיד על האחדו' על
אמתתו עם אמונת עשר ספירות

אך אמנם אם יספיק לך דעת זה החכם שהספירו'
הם כדמות כלים שהאומן פועל בהן ואינן עצמיו'
האלהות וכל מה שתמצא בדברי המקובלים
לבוין בזה השם אל מדה פלונית ובזה אל מדה
פלונית אין הכוונה אלא אדון הכל הפועל בהן
ועל ידיהן וכמו שאריך שם בדעת זה אין
הזיק בזה מאחר שלשני הסברו' הנזכרות
הכוונה להעמיד האחדות על אמתתו

ומאחר שראיתי לחכם הרקנטי שדבר בזה בדרך
סברא ולא מדרך קבלה כאשר נראה שם מדבריו
באריכת לשונו על כן מלאני לבי לחלוק
עליו ולכתוב סברא אחרת בזה מאחר שאוכל
לסמוך עצמי בדברי המקובלים החולקים על דעת
הרקנטי כאשר נתבאר והנה נראה כי
מן המחלוקת הזאת ירדו למחלוקת יותר גדולה
ועמוקה מזו ולטעמיהו אזלי בעניין הפגם שדברו
ממנו המקובלים והנה בעל
המערכת כתב פרק שמיני וזה לשונו כי בעלות
המחשבה היות העטרה לראש פנה כו' אינו
עניין היות בה מעוט כח או מיעוט קדושה וכבוד
ופרוד בסבת התחתונים כאשר לא יוכשרו כש
מעשיהם חלילה לאל כאשר חושבי' רבים מקלי
אמנה בחלושת אמנתם בדברי ז"ל ובדברי
המקובלים והאריך שם בזה להראות כי אין
הפגם והחסרון כי אין לבנים המשחיתים כו'

ובעל מנחת יהודא התמרמר שם
בפירוש וזה לשונו אם כוונת הרב שהעטרה
אינה מקבלת פגם בעונותיהן של ישראל כבודו
במקומו מונחת זהו עיון פלוסופי אבל לא דעת
אמיתי מחכמת הקבלה כי מה הוא הרדייה של
המנקת ושלוח האם שנאמר ובפשעיכם שלחה ישעיה נ
אמכם ומהו הקצוץ שאדם עושה בעשותו
עבירות או החבור העושה בעשותו המצות וכל
טעמי המצות מיוסדים על הקוטב הזה אלא יש
לנו לומר בהכרח להורות כי עונותינו גורמין
בה פגם וגם בכל הבניין כי מסלקים הא"ס מעל

הבנים והאריך שם בסברא זו להמשיל
משלים ולהביא ראייה מספר הזוהר כמו שמבוא'
שם סוף פרק שמיני בספר מערכת והנה
כל זה נתלה בסברתן הראשונה בעניין הספירות
כי המאמין בהן שהן עצמו' אלהו' אי אפשר
להאמין או להעלות המחשבה כי אם בדברי הרב
בעל המערכת שאין שייך פגם או קצוץ בספירו'
עצמן והפגם אינו אלא במקבלים וכמו שבאר
שם בעל המערכת לפרש כל דברי מדרשו' והגדו'
שבאו בעניי' זה והוא לטעמיה אזיל שסבר שענייני
הספירות הם עצמות אלהות

אמנם לא נכנסו דבריו באזני המפרש ההוא כי
הוא נטה לדעת השני שענייני הספירו' הם מאורו'
שנאצלו להם ככלים ביד הפועל בהן ולכן
אפשר להיות בהן שינוי ופגם והנה אף על פי
שלא אוכל להכריע בדבר שאין לי ידיעה בו מכל
מקום אענה אשר עם לבבי שהקדוש ברוך הוא
ישמח במעשיו כשהם בשלימו' ורוצה בקדושת
שמו יתעלה וחס על חלול כבודו וכמו
שאמר משה רבינו עליו השלום בתפלתו באמרו
ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר
מבלתי יכולת כו' ויהושע אמר ומה תעשה
לשמך הגדול אם כן השם יתעלה חפץ בהצדקו
ובקדושת שמו וכשישראל חוטאין גורמין להם
עונשין על עוונותיהם ושיאמרו הגוים
שעזב השם יתעלה הארץ או שעונשי' של ישראל
הן מצד מעוט יכולת השם יתעלה אם כן מנקת
נרדית רוצה לומר שאומרים שפעולות השם
יתעלה אינה ישרה או שהוא לואה מלעשות צדק
ומשפט והיא רדייה מצד מה לפעולו' השם יתעל'
מאחר שאינו חפץ בזה והוא משל האדרכיאל
והסרסור שאמרו שהשם יתעלה כועס עליהם
ועניין הכעס הוא דרך משל בעניין הכעס הנאמר
בתורה ושאר התוארי' שבאו להורות שהפעולה
ההיא היא נגד רצון השם יתעלה ובדרך שבארו
הפלוסופים מעניין התוארים הנאמרים על השם
יתעלה והוא הדרך הנכון בדבר זה

ודע כי כבר כתב הרב המורה חלק ראשון פרק
בראשית ו תשעה ועשרים כי מה שנאמר בתורה ויתעצב
אל לבו שהשם יתעלה כועס על רוע מעללו
ובפרק תשעה ושלשים כתב שם כי עניין לב
הנאמר אצל השם יתעלה רצה לומר הרצון
ובאר שם פרק ששה ושלשים מהו חרון אף
וכעס הנאמר אצל השם יתעלה ולכן
נראה כי זהו עצמו הכוונה במדרש שדרשו על
זה במשל האדרכיאל וזה לשונו שם פרשת
בראשית ויתעצב אל לבו למלך שבנה פלטרין
על ידי האדרכיאל ראה אותם ולא ערבה לו על מי
להתרעם לא על ידי האדרכיאל ועוד
אמרו שם משל למלך שעשה סחורה על ידי
כרסור

הסרסור והפסיד על מי יש לו להתרעם לא על הסרסור הנה קראו להנהגה זו הכוללית שעל ידו מנהיג הקדוש ברוך הוא את עולמו אדרכיאל וסרסור והוא הלב שהוא רצונו של הקדוש ברוך הוא וכמו שנתבארו ואמרו שעליו התרעומות להורות כי הקדוש ברוך חס על שיאמרו כי פעולתיו אינן מיושרים ולזה הכעס עליהן רוצה לומר בשבילן והוא מבואר ותמהני על בעל מנחת יהודא שלא נכנסו לאזניו דברי החבר החכם בעל מערכת בפירושו שם למדרשות אלו כי באמת החכמים בעלי המדרש דברו בזה כלשון התורה והכל כלשון בני אדם כדי לשבר את האוזן במה שיוכל לשמוע

ואף כי הביא ראיית הרבה מדברי הזוהר והתקונים שהפגם והקצוץ נמצא בספירו׳ הבנ״ז אי אפשר להאמין אלא שגם הזוהר דבר בלשון בני אדם ולהבין בני אדם במה שהורשה להם להתבונן ולהטעימן כי יש כביכול קצת פגם ומעוט כבוד שמים בסבה עונות בני אדם באשר הם גורמין שלא יוכל השם יתעל׳ לפעול בעולמו כרצונו ושיתקדש השם יתעלה בעולמו וזהו נגד רצון השם יתעלה והוא עניין הפגם והקצוץ פעולת השם יתעלה ממנו וכבר כתב הרב המורה חלק ראשון פרק ששה וארבעי׳ שחכמנו ז״ל נמשכים בכל התלמוד והמדרשות כפי פשוטי דברי הנבואה לדעתם כי בדבר בטוח הוא מן הספק ואין פחד אצלם מטעות בו בשום פנים אבל הכל על צד ההמשל עד כאן לשונו

ועוד אפשר לומר כי כל דברי המקובלים הם אמת ואלו ואלו דברי אלהים חיים כי נתבאר בדברי הזוהר פרשת בראשת ופרשת תרומה כי שני תקונים הם

ולכן נראה כי בתקון התחתון שהוא עולם הבריאה יש קצוץ ופגם כי שם הוא עץ הדעת טוב ורע ונתגשמו הכחות עד ששם יש כהן ממש כמו שנתבאר שם פרשת בהר

אמנם בתיקון העליון אין שם רק כחות ותארים אלהים ואין שם לא קצוץ ולא פרוד ופגם חלילה רק כחות אצולות והם עצמות אלהות משתנים לפי פעולות בני אדם ובעילה העילות לית בו שינוי ונוכל לומר כי גם בתקון התחתון אמרו שהספירות יש להם גבול ומדה כמו שכתבתי במאמר מרעיא מהמני הבאתיו ריש הפרק ובדרך זה נוכל לפרש כל המאמרי׳ הסותרים זה את זה בעניין זה והוא מבואר לכל משכיל ואפשר עוד לומר כי חכמים ז״ל הבינו עניין ויתעצב אל לבו על דבר נפרד והם השכלים המלאכים אשר הקדוש ברוך הוא פועל על ידיהן בעולם התחתון והשכל הפועל הנקרא שר העולם נקרא אדרכיאל וסרסור והמניקת הנרדית בהיות כי ההשפעה מן השם יתעלה ממונעת ממנו בסבה עונות ישראל אבל על כל פנים אצל השם יתעלה לא שייך שום פגם ולא קצוץ ולא שום פרוד חלילה חלילה׳ חכם יוסף לקח מעניין כלל להעמיד תמיד האחדו׳ של האחד המיוחד יתעלה לנצח נצחים בלא שינוי אשר לכבודו כתבתי כל זה והוא ברחמיו הגדולים יכפר על עוונותי ושגיאתי בתורתו אשר לרוב חשקי ותאותי בה להועיל ולספר מעט מזער השגתי מתעלומת חכמתיה כתבתי מה שכתבתי׳ וצריך אני ליישב לדעת זה אמרם במעשה מרכבה אמר רבי ישמעאל אמר ליה מטטרון שרא רבא דסהדותא עדות זו אני מעיד ביי אלהי ישראל אלהא חייא וקיימא מרנא ורבנא דמנא מבי׳ מותיב יקריה ועילא מאה ושמונה עשר רבבות פרסאות ומיתב מותב יקרה ולמטה מאה ושמונה עשר רבבות פרסאות מזרועו של ימין עד זרועו שמאל שבעה ושבעים רבבות פרסאות ונותן שיעור לקומה מאתיים וששה ושלשים אלף אלפים רבבו׳ פרסאו׳ כמניין ורב כח שנאמר גדול אדונינו ורב כח (תה׳ לים קמ״ז פס׳ ה) ונותן סימן לרוחב שבעה ושבעי׳ פרסאו׳ שנאמ׳ תנו עז לאלהים (סח) אשר כתב החכם הרקנטי אשר לא דבר בזה מן הבורא חליל״ה כי אין לבורא שום גבול אך דברו בזה על הספירות אשר מזה הבריח דעתו שם כי הספירו׳ אינן עצמו׳ הבורא אמנם לדעתנו שהם התארים איך אפשר ליתן להם גבול ושיעור

אך דע לפי מה שכתבתי מעניין תקון התחתון הכל מיושב וכמו שכתב בעל מנחת שאביא לך דבריו סוף הפרק אך אין אנו צריכים לזה׳ כי אפשר לפרש זה על שני פנים ושניהם נכונים בדבר זה׳ האחד כי שעור הפעולה אשר פעל השם יתעלה אשר על ידו מתואר השם יתעלה בהואר מה וכמו שכתבתי לעיל בדברי המפרש שיר השירים ריש חלק שני פרק שני שנאמר שם ראשו כתם פז וגו׳ לחייו וגו׳ כן תאר כאן עניין הפעולו׳ שפעל בגבול זה אך הדרך השני הוא הדרך האמתי הנזכר לעיל בדבר זה כי אין הדברים כפשוטן חלילה אלא שהכל בא להורות על הכח האלהים יתעלה אשר הוא בלתי תכלית

וכבר ידוע אמרם שהקדוש ברוך הוא מקומו של עולם וסובל בכח העליוני׳ והתחתוני׳ וממציאו האמתי וחיותו נותן חיים ומציאות לכל חי וידוע אמרם קו״ף זה הקדו׳ ברוך הוא כי מקום בגימטריא קוף לכן אמר כי קי״ה רצה לומר מקום הי הוא בעליונים וכן למטה רוצה לומר בתחתונים כי הוא סובל הכל

הכל ומחיה הכל והם מאה ושמונה עשר פרסאות
ואמר כי יש לו העוז והגבורה בימינו ובשמאלו
והכל הוא על דרך משל כמו שנתבאר
ואמר ששיעור קומה הוא רל״ו אלף כו׳ . מורה
על הכחות האלהיות אשר הם בלתי בעל תכלית
ואלף רל״ו נגד רל״א שערים שכת׳ בעל ספר יצירה
שאותיות האלפא ביתא מתחלף אליו ובכל חלוף
נמצא כח מיוחד והכלל מכולן הוא נמנה לא׳
ונעשה בין הכל רל״ב וארבע אותיות השם הרי
רל״ו ואמר אלף אלפי רבבות להורות על
בלתי בעל תכלית כי מספר כזה חדל לספור ועניין
הפרסאות שאמר הוא בדרך שכתב בעל מנחת
יודא סוף פרק שלישי חלילה שהפרסאות
הללו הם שיעור כמותי אלא הם מל׳ פרס שה
פריסה מלכותא וכל פרסאות הללו שבשעור
קומה הם אותיות שכל אחד נקרא פרסה על כי
נהתכו ונחצבו מחכמה העליונה ורבוי הפרסאות
שהזכי׳ בכאן רומז לנצוצות המתפצצו׳ הם השמו׳
הנעשים מחבור האותיות והצרופים הנעשים
מהאלפא ביתא דספר יצירה שעמהם נבראו ש
הדברים עד כאן לשונו הרי לך
דעת זו שריר וקים ודברי המכריח דעתו מאלה
המאמרים בטלים ומבוטלים כי לא בלעג שפה
יזכירו בעניינים אלו אלא בחדות ולא במראה
וכן הוא בכל דברי שעור קומה הידוע לחכמים
וכל שכן לפי דברי בעל מנחת יהודא בפרק
תשיעי מספר מערכת אלהות שבאר שם כי
הרבה חכמים הסכימו כי שעור קומה נאמר על
דבר נברא כמו שהאריך שם
והנה על כל פנים נתבאר סלוק הגבול והשעור
זאת ראיתי לבאר בענייני הקבלה
והוא עץ החיים למחזיקים בו עד יתבאר לנו בזה
דבר יותר אמתי ולדעתי אינו
באפשרות להתבונן עד יבא מורה צדק ויגלה
לנו הדברים הסתומים על פי הנבואה
והנסתרות ליי אלהינו והנגלות
לנו ולבנינו עד עולם

פרק חמישי

עוד כתב הרמב״ם כשמסדר המערכה מסדרה
במזרח המזבח ויהיה מראה שהתחיל לסדרה מן
המזרח וריוח היה בין הגזרים הפנמיים היו נוגעין
בדשן שבאמצע המזבח והוא הנקרא תפוח
כבר נתבאר בפרק שלישי חלק
זה טעם שהיה מסדרה במזרח והוא הטעם שהיה
מראיה למזרח והיה ריוח בין הגזרים כדי שיכנס
שם הרוח והיו כל הנמצאים המקבלים משם
לנפש חיה על ידי הרוח והום היסודי המרומז
באש כמו שנתבאר והיו ראשי הגזרים נוגעין
בדשן המזבח כבר נתבאר למעלה
פרק חמשי חלק שני עניין הדשן הנשאר ש
שהיה מורה על דבר הנשאר לאחר הפסדת כל
הנמצאים שהוא החומר הראשון והרמת הדשן
מורה שאף זה יפסיד וישוב לאין גמור שהיתה
הבריאה והדוגמא היתה במה שהיתה הדשן
נבלעת בקרקעו׳ המשכן כמו שנתבאר ויתבאר
עוד על כן היה עניין המערכה שהיו הגזרי׳
נוגעים בדשן בראשיהן להורות על העדר
והפסד הכרוך בעקביהן ועניין הגזרים היו מורים
על כלל הנמצאים כמו שנתבאר לעיל חלק
שלישי פרק שלישי והם בוערים באש המזבח
לעניין הוויה והפסד בדרך שנתבאר והיה הדשן
עגול כתפוח להורו׳ כי הוא גלגל החוזר בעולם
שהוא עגול כתפוח ולהורות על עניין זה אמרו
ז״ל במשנה ריש מסכת תמיד ומביא לה בחולין
פרק גיד הנשה שלפעמים היו שלש מאו׳ כור דשן
על גבי מזבח ואמרו בגמרא שדברו דרך
גחמא אמרו שלש מאות כור להורות על עניין
הגלגל שחלקו חכמי ישראל במשליהם לשלש
מאות מעלות ולא לש״ס מעלו׳ כמו
שכתב בעל פרדס רימונים הרבה פעמים בפירש
אגדותיו ואמרו על דשן זה שהיתה נוי של
מזבח והוא האמת כי אין לך נוי גדול מזה המור׳
שהשם יתעלה ברא העולם יש מאין ועתיד שה
להחזירה אליו כי על ידי זה נגלה מציאתו ויכלתו
וכתב עוד הרמב״ם ואחר שסדר
מערכה גדולה חוזר ובורר עצי תאנים יפים
ומסדר מערכה שנייה של קטורת מכנגד קרן
מערבית דרומית משוכה מן הקרן כלפי צפון
ארבע אמו׳ ובה כמו חמשה סאים גחלי׳ ובשבת
עושין בה כמו שמנה סאים גחלים מפני שעליה
מקטירין בכל שבת שני בזיכי לבונה של לחם
הפנים עד כאן לשונו׳ כבר
כתבתי פרק שלישי עניין מערכה זו שהיו חותין
ממנה במחתה אש להקטיר עליו קטור׳ וכבר
נתבאר טעמיה שהרמז הוא על הלב שמקטיר
קטור׳ מעשים נעימים על ידי החום הטבעי שהוא
הנרמז באש זה ולכן היה בורר עצי התאנים
היפים המורים על הצדיקים כמו שאמר הנביא
ירמיה כ והנה שני דודאים תאנים וגו׳ וכבר
דרשו מפני מה נמשלו ישראל לתאנה זו מה
תאנה זו אין בה פסולות אלא כולה מאכל כך
הם ישראל והיה מסדר עניין מערכה זו
בקרן דרומית מערבי׳ משוכה מן הקרן כלפי
צפון ארבע אמו׳ והוא רמז נפלא
וזה כי כבר ידוע שישראל מוסיפים כח וגבורה
בפמליא של מעלה ובפרט בכח האלהי שמנהיג
בו עולמו והוא שכינו המקובלים ז״ל בספירה
אחרונה והיא נקראת במזבח קרן מערבי׳ דרומית

כמו שנתבאר לעיל והיא מקבלת גם כן מן
הצפון שהוא כח מדת הדין הקשה כשישראל
אינן כשרים וידוע שהמקובלים קראוה
דלת שבמלת אחד ולכן היתה משוכה מן
הקרן ארבע אמו׳ נגד צפון לקבל משם ואז נקרא׳
דלת הסוגרת שערי רחמים אמנם
כשישראל כשרים זה שער השמים פתוחי׳ לקבל
משם רחמים לכן היתה עקר המערכה בקרן
דרומי׳ מערבי׳ להמשיך לה חוט החסד
ובהיות כי המערכה הזאת גורמת שהחי יתקיים
בעולם כי היתה מורה על החום הטבעי כמו
שנתבאר פרק שלישי חלק זה לכן היה בה
חמשה סאים גחלים נגד חמשה חושי התנועה
שכולן חיים על ידי חום הטבעי המשוער באדם
ולהיות כי בשבת נתוספה נשמה יתירה באדם
כמו שדרשו ז״ל על כן באו עוד שלש סאין
נגד שלש חושין הכפולין בהיות הנשמה
יתירה ושלש חושים אלו הם חוש הראו׳ וחוש
השמע והריח שהם חושי הנשמה ולכן
יחסום הנביאים עליהם השלום אלו החושים לשם
יתעלה כאשר הם חושים פנמיים וכמו
שכתב המורה חלק ראשון פרק שבעה וארבעים
אמנם חושי המשוש והטעם שהם חושים
גסים אינן אלא לגוף האדם ואין הנשמה דביקה
בהן לא נתוספו בשבת ואמרו הטעם בזו ההספה
מצד שמקריבין שני בזיכין לבונה וכבר
ידוע כי היו הבזיכי׳ רומזי׳ שהם ההוספה במעשי׳
טובים ותקנו חכמים ז״ל הנקראים בזיכי׳
לבונה כמו שנתבאר חלק ראשון פרק שנים
ועשרים והם נעשים בשבת יותר מבחול מכח
הנשמה יתירה שבו והוא המרומז בהוספות
האש להקריב עליה בזיכי לבונה
עוד כתב מערכה שלישית של קיום האש עושה
בכל מקום שירצה מן המזבח ומצית בו מן האש
ולא יצית האש למטה ויעלה כך על המזבח אלא
(ויקרא ו) במזבח עצמו מצותן שנאמר ואש המזבח תוקד
בו׳ ומכאן להצותה שתהא בראש המזבח עד
כאן לשונו להיות כי האש הזה היה דוגמ׳
האש שיורד מן השמים ולהיות כי
היה תמיד בראשו של מזבח לא יזוז ממנו
וכמו שאמרו ז״ל שבשעת המסעות היו כופין
על אותו האש כלי נחושת והיו נושאין אותו
תמיד בראשו של מזבח לכן היתה ההדלקה
בראשו של מזבח ובהיות כי זה
האש אינו אש גשמי כשאר האישים התלוים
בגשם כי החום הטבעי ואש היסודי הם גשמיים
ותלויים בגשמים לכן היה להן מקום מיוחד
כי מקום הוא מורה על הגשם הנגדר במקום
אמנם אש זה בהיותה בלתי גשמי אינו
שורף דבר גשמי כמו שהיה ענין הסנה שראה
משה רבינו עליו השלו׳ ואינו נגדר במקום לכן
היה מסדרו בכל מקום שירצה כי אין
מקום מקיף בדבריהם
העליונים •

פרק ששי

הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום יש בו מצות
עשה וכבר נתבאר טעמה למעלה חלק שני
פרק חמשה וכתב הרמב״ם
אימתי תורמין הדשן בכל יום משעל׳ עמוד השחר
וברגלים משליש ראשון בלילה ואילך וביום
כפורים מחצות ואילך בהיות ענין
הרמת הדשן היתה מור׳ על ענייני הפסד המציאו׳
כמו שנתבאר לכן היתה מצותה בלילה שהוא זמן
ההעדר האור שכל הנמצאים מכוונים בו כמו
(בראשית א) שנאמר וירא אלהים את האור כי טוב שרוצה
לומר שראה המציאות כי טוב הוא וכבר
נתבאר בדברי המורה שכינו ההעדר לחושך
ובהיות כי זמן הבריאה היה הערב קודם
הבוקר כמו שנאמר ויהי ערב ויהי בוקר לכן
היה עניין העבודה מחולקת שהרמת הדשן
היתה תחלת העבודות שבאו ביום והיא היתה
העבודה הראשונה של יום וכדאמרינן ריש
פרק שני דיומ׳ ולא חלקו אותה לסוף עבודת היום
שעבר להורות על עניין הבריאה שהיתה
עיקר המכוון בכל העבודות כמו שנתבאר ואז
היה עניין העדר קודם להויה והיה זמן עבודת׳
מעליית עמוד השחר ואמרו פרק קמא
דיומא במשנה שהוא זמן קריאת התרנגול שאז
יש לברך הנותן לשכוי בינה להתבונן בדברים
עמוקים כאלו אמנם ברגלים וביום
כפורים היה זמנה משתנה מטעם שנתבאר שם
וכתב עוד כיצד תורמין מי שזכה לתרו׳
טובל ומקדש ידיו ורגליו ואמר ליה הזהר שמא
תגע בכלי עד שתתקדש ידיך ורגליך והטעם כי
אפשר לחשוב מחשבו׳ זרות ורעות על ידי שאדם
רואה תמיד הפסדו והפסד כל הברואים נגד עיניו
לאין גמור שהוא כוונת הרמ׳ הדשן כמו שנתבאר
(קהלת ט) וכמו שנאמר ברשעים נכסכה ביין אין חשבון
בשאול וגו׳ על כן באה המצוה לקדש ידיו
ורגליו ולטבול שיהא טהור ומקודש ממחשבות
רעות בעבודה זו ואף כי כבר כתבתי׳
חלק שני פרק ששה וארבעי׳ כי קדוש ידים ורגלי׳
הוא מורה על הוית העולם בהשתלשלו׳ הנמצאו׳
ועל כן בא עניין הויה אצל עניין ההפסד להורו׳
כי סבת ההויה הוא סבת ההפסד כמו שכתבתי׳
כל זה ריש חלק שני פרק שני וכתב
הרמב״ם היה לוקח המחתה ושל כסף היתה והיא
הית׳ נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של
כבש

כבש ונוטל המחתה וחותה בה נחלים הפנמיות שנשרפו והולך למטה לארץ פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח הכבש כמו עשר אמות כלפי הצפון וצובר את הגחלים שחתה רחוק מן הכבש שלשה טפחים במקו' שנותנין מראות העוף ודישון המזב' הפנימי והמנורה עד כאן לשונו ' כבר ביארתי לך פעמים שהמחתה שהיו חותין בו הוא דוגמת הלב המתכונן בדרכי העבודות ובטעמיהם ולכן היה חותה בהן נחלים שנתעכלו בהן הקרבן להתבונן בהפסד כל הדברים ובעכולן ' ובהיות כי כבר כתבתי כי הסבה והכח המהוה העולם הוא סבת הפסדו על כן היו לוקחין המחתה ממערבה של כבש ומזבח והמתבונן ב למעלה ברוחות המזבח ובתמונתו יבחן משם שעל ידי רוח זה היה סבת הוויית עולם וכבר נתבאר כל זה למעלה ובהיות כי זכרון דברי ההפסד הגמור מביא אדם לפחד ובהלה

בהיות כי זכרון יום המות נגד עניו על כן היתה המחת' של כסף על דרך אזל סומקא ואתי חיורא ולכן לא היה לובש הכהן המרים בגדים טובים בשעת הרמה להיות כי זה הזמן אינו מתאוה לבגדים נאים ואף כי כל דרכי הקרבנות היו מורים על ההפסד לפי דברינו מכל מקום העניין מבואר יותר בעבודת הרמת הדשן ואפשר לחשוב מחשבות זרות על ידי זה מה לפנים ומה לאחור על כן בא כאן הרמז בפחד ובבהלה יותר להיות יראת יי נגד עיניו ואמר שהיה הולך למטה בארץ ופניו לצפון כי משם תפתח הרעה לכל יושבי הארץ ולכל הדברים שהם מתחת המזבח והכבש הידוע והלך עשר אמות לצד צפון רחוק מן הכבש שלשה טפחים והיה הולך בזה בצד מזרחו של כבש להורות כי ענייני ההפסד אינן נמצאי' אלא בשלש' חלקי הבריאה המרומזי' בשלשה טפחים הרחוקים מן הכבש והם שלשה חלקי העולם העולם הנפרד ועולם הגלגלים ועולם השפל ובהיות כי בכל אחד משלשה חלקים אלו נמצאים עשרה מדריגות זה כי השכלי' נבדלים הם עשר הגללים הם עשר לפי מה שהניחו התוכנים שמי ההצלחה וכמו שכתבתי ריש חלק זה ואם לא נחלק גלגל היומי לשני חלקים דהיינו קכובו וגבנינותו וכמו שפירשו המפרשים דברי הרב המורה ריש חלק שלישי בעניין המרכבה ועולם השפל הוא עשר אדם חי צומח דומם וארבע יסודות והומר ראשון וצורה הטבעית שבכולן ולכן קראו החכמים אות הל' מגדל הפורח באויר והוא העולם בכללו התולה על בלי מה ואפשר שלזה כוונו באמר שהמלכות נקנית בשלשים מעלות רוצה לזכו' המלכות העליון אשר בכל משלה

וכבר הראה החכם אברבנאל בסוף ספרו עטרת זקנים איך שכל חלק מן הנמצאי' הוא כלול בעשר והאריך שם בזה וכבר נתבאר זה גם כן חלק ראשון ולכן היה הולך עשרה אמו' והיה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מטעם שנתבאר בסמוך והיה בצד במזרח לפי שכבר אמרו ששכינה במערב ולא יתכן להראות שם עניין ההפסד ולהיות כי בעולם השפל ההפסד יותר מבואר ונגלה ' על כן היה בזה המקום מראות העוף ודשון מזבח הפנימי שהוא מורה על דברים הנפסדים בעולם השפל כי כבר בארתי שמזבח הפנימי הוא מורה על לב האדם ודשנו היה מורה על דברים הנפסדים שבו וכן דשן המנרה ולכן היה הכל מקובץ ביחד כי הכל היה רומז על הפסד הדברים והמשתכן זה מזה והיה שלשה מיני דישון בעבודת תרומת הדשן דישון מזב' החיצון ודישון מזבח הפנימי ודשון המנורה להורו' על שלשה מיני הפסדים הנופלי' בעולם שנים מצד חלקיהם ואחד בכללו האחד דברים הנפסדים מצד עיוניהם וצורתן החלקית והוא הנרמז בדשון המנורה כמו שיתבאר והשני ההפסדים הנופלים מצד מעשיהם וחומרין החלקי והוא הנרמז בדישון מזבח הפנימי שהוא הדשן הנשאר מן הקטורת המורה על המעשים הנעימים והשלישי ההפסד הכולל בכל העולם

וכמו שנתבאר למעלה ממצות תרומת הדשן והוא הנשאר מן הקרבן הנקרב שהוא מורה על כלל העולם וכבר דרשו ז"ל כי הדשן מכל שלשה דברים אלו היה נבלע וזה אחד מן הניסים הנעשים במקדש להורו' על שלשה ההתחלות אשר מהם נתהווה כל העול' שעתידין לפסד ולא ישאר מהן דבר והוא המין המוחלט שאליו יפסד העולם והשלשה התחלות הם החומר והצורה והעדר התחלות הצורה נרמז בהפס' העיון שהוא הדבר הנתל' בצורה והמעשה בחומר וההעדר נגד העדר הכולל

וכתב הרמ"בם עוד מיד שתרם זה היו אחיו הכהנים מקדשין ידיהם ורגליהם והיו עולין לראש המזבח וכל אברים שלא נתעכלו מחזירין לצדדי המזבח כו' בהיות הכהני' העובדים היו מתבוננים בעניין העבודה הראשונה שהיא הרמת הדשן לכן היו מיד רצין לעבוד עבודה ולקדש ידיהם ורגליהם מן החטא ומן הטומאה ולעיין במושכלות לכל אחד כפי השגת ידו שזהו סוד קדוש ידיהם ורגליהם וכמו שנתבא' למעלה וכל אבר שלא נתעכל היו מחזירין לצדדי המזבח רוצה לומר וכל אבר שלא היה נכנע לעבודה והיה עומד בקושי שלו עד שלא נתעכל לעבודת בוראו היו מחזירין לצדי המזבח וידוע כי צידי המזבח הם הקליפות והכחות הטומאה הסובבים מזבח העליון וכתב הרמ"בם

עד שהיו גורפין כל האפר על התפוח שהיה על
המזבח והיו מורידין דשן בכלי שנקרא פסתכר
והוא כלי המחזיק כור וברגלים לא היו מורידין
האפר אלא גורפין הכל על הערימה של תפוח
והוא נוי המזבח כבר כתבתי לעיל
פרק חמשה חלק זה עניין התפוח של דשן ונוי
שלו איני צריך לבארו שנית ועניין גריפת
הדשן וההורדה למטה הוא מורה על עניין שני
וזה כי הרמת הדשן הראשונה שהיה מצותו
בכל יום היה מורה על הפסד העולם בכללו כמו
שנתבאר וכמו שאנו מברכים בכל יום יוצר
המאורות אמנם כל אבר שלא
היה נכנע בכל זה כי זה ההפסד אינו מבואר כל
כך ורבים שכפרו בו על כן הוצרכו להרימה
שנייה והוא בהכנת הפסד החלקים שהוא כל חי
אשר על פני האדמה שהמות והפסד כורך שם
בעקביו והוא חוזר להיות דשן וכמו שנאמר
כי° עפר אתה ואל עפר תשוב — בראשית ג
אמנם ברגלים שנאמר בהן ושמחת° בחגיך — דברים יו
ונאמר ביום טובה היה בטוב לא היה מורידין — קהלת ז
האפר אלא גורפין הכל על התפוח לומר כי
העולם כמנהגו נוהג בסבת הגלגל שהוא נרמז
בתפוח כמו שנתבאר לעיל והיה ממצוה זו
שהכהנים מוציאין הדשן חוץ למחנה על שפך
הדשן והיו מניחי׳ דשן זו בנחת ולא במקו׳ שהרוחו׳
מנשבות בו ולא היו נהנין בדשן זו כבר
כתבתי שאין להנות בדשן זו רוצה לומר שלא
לחשוב מחשבות זרות בו כמו שנאמר ברשעים
נגסבה° ביין ונו׳ כי אין מעשה חשבון בשאול
וגו׳ אבל ניתן להתבונן בו כדי להיטב אחריתו
ולכן הכהנים הזהירם והזריזים מוציאין דשן זו חוץ
למחנה ולא היו הכהנים מתעצלים בה
וכמו שאמרו רבותינו ז״ל והחי יתן אל לבו דברי׳
של מיתה דקבר יקברוני כו׳ ולכן היו
משימין הדשן בנחת ולא במקום שהרוחו׳ מנשבו׳
בו והוא כבוד החיים ׃

פרק שבעה

מצות עשה להקטיר קטורת בכל יום בבקר ובערב
כבר נתבאר למעלה פרק ששה ושלשים חלק
שני כל עניין הקטרת ועל מה היה רומז יתבאר
לך שם גם פרק שבעה ושלשים חלק שני
ופרק ארבע ועשרים חלק ראשון נתפרש עניינו
היטב ׳ והיה ממצות הקטורת שלא היה
אדם רשאי להיו׳ בהיכל או באולם בעת שמקטירי׳
הקטרת והטעם בזה מבואר כי אי אפשר
להשיג הדברים הנעימים והמושכלים והאמתיות
הנמשכים אחר המעשים הנאותים הנרמזים
בקטרת כמו שקדם כי אם בהתבודדות והרחקו׳

מבני אדם וכמו שדברו בזה הראשונים ז״ל
וכבר אמרו ז״ל פרק אין דורשין ולא
במרכבה ביחיד ואמרו פרק טרף בקלפי על מה
היתה הקטרת מכפרת על לשון הרע יבא דבר
שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי ואין לשון הרע
כמדבר לשון הרע על קוניו בעיוניו השכלי׳ ומגלה
דברים שכבשן עתיק יומין ועל זה היה הקטרת
מכפר אמנם על לשון הרע שבין
אדם לחבירו היה המעיל מכפר כמו שנתבאר
לעיל ממדרשם ז״ל ובגמרא
פרק יש בערכין הקשו וכי מעיל מכפר על לשון
הרע הא קטורת מכפר ותרצו לא קשיא הא
בצנעא והא בפרהסיא וכוונתי למה שכתבתי כי
בעניין עיונים השכליים הוא דבר חשאי כמו
שנאמר אמר° נבל בלבו אין אלהים — תהלים יד
וכתב הרמב״ם ז״ל סדר הקטרת מי שזכה בדשן
מזבח הפנימי נכנס עם כלי קודש וטני היה שמו
והיה מחזיק שני קבים ומחצה ושל זהב היה וחופן
בידו האפר והדשן מעל המזבח הפנימי ה
ומניחו שם בהיכל ויוצא ומי שזכה בקטורת
נטל כלי מלא קטרת גדוש וכסוי היה לו ובזך
היה שמו ונותן הבזך בכלי אחר וכף היה שמו
ונותן על הכף בגד קטן ואוחז הכף ונכנס אחר
עמו במחתה של אש בידו וכיצד היה חותה זה
שזכה במחתה נוטל מחתה של כסף וחותה מן
הגחלים הפנימיים מאש מערכ׳ הקטרת שבראש
המזבח ויורד ומערן לתוך מחתה של זהב אם
נתפזרו מן הגחלים פחות מקב היה גורפין לאמת
המים שבעזרה ובשבת היה כופה עליו פסתכר
ואם יתר על קב חוזר וחותה ומקדים לפניהם זה
שדשן המזבח ונטל הטני ומשתחווה ויוצא וזה
שבידו המחתה שובר הגחלים על מזבח הפנימי
ומשתחוה ויוצא וזה שבידו הכף נותנו לאוהבו
ולקרובו ורואה אם נתפזר מן הבזך אל תוך הכף
אהבו או קרובו נותנו לתוך חפניו עם הקטורת
שבבזך ומשתחוה ויוצא ואומרים לזה המקטיר
הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תכוה ומתחיל
ומשליך הקטרת על האש בנחת כמו שמרקד
הסולת ואין המקטי׳ מקטיר עד שהממונה אומר
ליה הקטר עד כאן לשונו ׃ ובכל
זה הכוונה מבוארת על פי עניין הקטרת שהיא
מורה על המעשים הטובים והעיון השכלי הטוב
שאדם מקטיר בכל יום ויום על מזבחו שהוא לבו
של אדם שכל העולם לא נברא אלא לזה
ובהיות העניין כן בא עליו הרמז בכל סדר
הקטרה וזה כי ידוע ששלמות האדם תלוי
בשני דברים האחד נקרא שלמות ראשון והשני
שלמות אחרון ׃ והאחד הוא להסיר ממנו
מדות המגונות ולעשות הטוב והוא שלימות
ראשון והאחרון הוא ההשגה וההתבוננות בשם
יתעלה

יתעלה ושאר נמצאות והוא שכל העיוני וידוע כי בכל זה אין אדם מספיק אם לא יתחבר אליו העזר האלהי השופע עליו מלמעלה והעוזרו לזה אשר באורה נראה אור וכמו שידוע מדברי המורה סוף חלק שלישי ובהיות הענין כן בא סדר הקטורת כתקונו כי בתחלה נכנס מי שזכה לדשן מזבח הפנימי מן האפר והדשן שעליו והוא הוראת הסרת המדות הרעו' והמגונות שעליו והיה זה על ידי הטני של זהב כי הנזהר נחמד מזהב ומפז רב והיה מחזיק קביים וחצי והוא חמשה חצאי קביים כמו שהיה הארון חמשה חצי אמות והטע' נתבאר למעל' בענין הארון פרק חמשה ועשרים חלק ראשון

והיה מניח הטני שם עד שבא מקטיר הקטורת שאז חזר ונכנס ומשתחוה ויוצא להורות כי דבר זה הוא שלימות גדול ראוי לשאר באדם אלא שיוצא משם מפני המקטיר הקטורת הבא שמה שהוא שלמות גדול מזה וישן מפני חדש תוציאו ומי שזכה בקטורת עצמו הוא שלמות האחרון היה מניח הקטורת בכלי מלא וגדוש בענין אמרם על החכמים שהם מלאים חכמה ככלי מלא וגדוש והיה לו כסוי מלמעלה והוא חחומר שהיא המחיצה המפסקת בין האדם לבין השגת השכל הנבדל וחוזר ונתנו לתוך הכף והוא רמז על שני דברים המונעים ההשגה והוא עומק המושג וקוצר המשיג ולכן הכף הוא מגולה מלמעלה כמו שהשכל הנבדל והשגתו הוא נגלה מלמעלה אמנם מעוט ההשג' בו הוא שהבדק עומד בתוכה והכף מקיפו ועמק להסב יותר ממנו ואי אפשר להשיגו והיה פורס עליו בגד מלמעלה לרמוז כי אף הנבדל הנרמז בכף ומה שבתוכו יש עליו דבר מכוסה והוא של מעלה מכל אחד ואחד שאינו מושג למה שלמטה ממנו בשלימות רק בגד קטן מפסיק ביניהם והוא רומז על מעוט ההשגה

ובהיות כי כבר נתבאר בחלק ראשון שענין כניסת המקדש היה רומז הכל אל הכניסה לתוך חדרי החכמה זה לפנים מזה על כן היה נכנס כך אל הפנים עם הבזק ואחר נכנס והולך עמו עם אש המזבח שלקח ממזבח החיצון והוא השכל הפועל המשפיע לאדם בטובו שחננו השם יתעל' ועוזר לו בכניסה זו ומכין לפניו האש שהוא חום הטבעי שבקרבו שבסבה זו השכל והנפש נקשרי' בגוף האדם ולכן היה חותה הגחלים במחתה של כסף ויורד ונותנן במחתה של זהב כי חתייתו במחתו של כסף הוא רמז אל קבלתו מלמעלה ממנו והוא האש המזבח הידוע ולכן היה חותה בשל כסף לרמוז אל ההשגה והכוסף והתשוקה אשר לו למעלה ממנו אמנם היה יורד להשפיע לתחתונים וכבר כתב הרב המורה שזהו ענין הירידה האמור בשכל הנבדל ובכל מקום שנאמר ירידה אצל השם יתעלה הוא מורה על זה והיה יורד ונותן לתוך מחתה של זהב והוא לבו של אדם ואם נתפזרו הגחלים היה חותה לאמת המים ורוצה לומר כי אינו מספיק לו חתייה זה ואי אפשר לו לקבל המושכלות שנותנים עליו להשיג המושכלת על ידי ה החקור עיוני אשר דרכו בו כל חכמי לב אשר מ מעולם אנשי שם ואי אפשר להשיג הדברים ש במשכלות המופתים כאשר עשו החכמים כי קצר לבו מהשיג היה חותה אל אמת המים אשר בעזרה והוא התורה הנמשלת למים קרים על נפש עיפה והיא הולכת ומתפשטת בעזרה אשר על ידה יוכל כל אדם לזכות ולאחוז בשלמיות אלו ולנחול על ידיו חיי עולם הבא ולעמוד בה על כל הדעות האמתיות אשר קצרו כל פלוסופי' וכלו ימיהם להשיג מה שמשיג הקטן שבישראל על ידי התורה והנה מכל מקום עדיף טפי לחקור על הדברי' ולדע אותן במופתי' ובמושכלי' על ידי חקירה וזהו תכלית האדם ולזה היה נכנס זה הכהן ומכין האש על המזבח ומי שזכה מקטיר עליו הקטור' כראוי וכמצוה עד שכל חלקי אש נזרקין בקטורת רוצה לומר שכל מגמתו וכל מעשיו לשם שמים ולהקטיר הקטורת ואומרים לו שיזהר שלא יכוה בדברים אלו ולא היה מקטיר עד שאומרים לו הקטיר והוא הנאות בלמוד החכמה שלא יקפוץ אדם לעלות במקום שאינו ראוי עד שאומרים לו עלה הנה רוצה לומר שרבותיו וחביריו אומרים לו שראוי לכך לכן יזהיר שלא יכוה וכמו שהזהירו חכמי' ז"ל הזהר בגחלתן כו' ובהיות כי קשה האדם להשיג כל אלו השלמות כי אם בעזר אלהי אשר יצוה את מלאכיו שינחנו בדרך אמת והם נפשו ושכלו של אדם על כן היה שלשה כהנים עוסקים במעשה כי על ידי שלשה מלאכי' נשלם באדם שלמות אלו והם נפש רוח נשמה אשר כל אחד נקרא מלאך כמו שכתב המורה כי חלק וכח נפשי או טבעי הוא מלאך העובד בעולו והם השלש' כהני' המקריבי' הקטרת.

פרק שמונה

מצות עשה לדשן המנורה ולהיטב הנרות בבוקר
שמות כז ובין הערבים שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו
כבר כתבתי למעלה פרק חמשת
עשר חלק ראשון טעם כל חלקי המנור' ושהיתה
מורה על התורה המאירה לנו בעילם ולכן
ההדלקה שבה הוא מורה עניין הלמוד בתורה
שעל ידי זה אור התורה זרוח עליו והיתה ממצות
יהושע א הדלקה להעלות נר תמיד כמו שנאמר והגית בו

יומם ולילה והיתה דוחה הטומאה כי אין דברי
תורה מקבלים טומאה וכמו שאמר רבי יודא
בן בתירא לתלמידו דהוי בעל קרי ומגמגם
בדאיתא במסכת ברכות והיתה גם כן דוחה שבת
מטעם שהקרבנות היו דוחין שבת כי אין מצות
שבת אלא זכר למעשה בראשית ולציאת מצרים
והעוסק בתורה ובעבוד׳ כמו שנצטווה הרי הזכרון
בין עיניו וכבר נתבאר למעלה
חלק שני פרק שלישי גם ידוע אמרם שבשבת
נתנה תורה ואותה הדלקה היתה דוחה שבת
ונשאר כן לדורות והיתה ממצות המנורה
לדשנה בכל יום הם בטול החברו׳ הרעי׳ והגרועו׳
שנופלים בלמוד וכמו שאמרו על יונתן
בן עוזיאל שכל עוף הפורח באויר עליו בשעה
שעסק בתורה מיד נשרף שכתב הרב שם
טוב פרק ששה חלק ראשון מספר המורה שרומז
על עניין שריפת הדיעות הרעות הנופלות בעניין
הלמוד והיה דשון המנורה נבלע
בקרקע המשכן והוא אחד מעשרה נסים הנעשי׳
במקדש כדאיתא סוף פרק קמא דיומא
להורות כי אלו דברים ראויין לבלע ממש שלא
ישאר בו שום אשם ובהיות כי זה
אי אפשר לעשות על ידי אדם הוצרך לעשות על
ידי הנס העוזר לזה וכמו שאמרו הבא לטהר
מסייעין לו ולעיל נתבאר פרק ששה טעם
אחר בזה׳ ולהיות כי אין גורנה
של תורה אלא בלילה שהוא עקר זמן הלמוד
על כן היתה עיקר הדלקת המנורה בלילה והיו
נותן בה שמן הראוי להדליק כל הלילה ומטעם
זה היה ממצות הדלקתה שאין מחנכין המנורה
אלא בערב להיות כי זהו הזמן הראוי לעניין
הלמוד ונר מערבי שכבה אין מדליקין אותו
אחר דשנו אלא מאש המזבח החצון אבל שאר
הנרות כל נר שכבה מהן מדליקו משאר הנרות
ומושך הפתילה עד שמדליקו ומחזירו
וכבר ידוע אמרו ז״ל פרק טרף בקלפי כל ארבעי׳
שנה ששימש שמעון הצדיק לא כבה נר המערבי
׳ והטעם בכל זה כבר ידוע כי נר המערבי
הוא נר האמצעי המכוון נגד קדשי קדשים
וכמו שכת׳ הרמב״ם פרק שלישי מהלכו׳
בית הבחירה והוא כמאן דאמר שהנרות היו
נתונין מצפון לדרום וכבר כתבתי למעל׳
בעניין המנורה כי אותו הנר הוא מורה על ספר
במדבר ואותו הקנה האמצעי הוא מורה על זמן
ביאת המשיח שאז תחזיר התורה ליושנה ויהיו
ישראל דגלים כמו שהיו בראשונה והוא הנר
האמצעי המרומז בספר במדבר כמו שהארכנו
שם בזה פרק שמונה עשר חלק ראשון והיה
באותו קנה פרח המורה על קבלת האבות עניין
התורה כמו שנתבאר שם׳ על כן כשהיה

אחד משאר הנרות כבה היה חוזר ומדליקין מנר
האמצעי שבו קבלת האבות והעתקות התורה זה
מזה והם החכמים הגדולים שמהם מדליקין הנרו׳
ובפרט הסנהדרי גדולה כמו שנאמר כי יפלא דברים יז
ממך דבר וקמתה ועלית אל המקום וכל זה
היה בהיות ישרא׳ במדבר שמור׳ עליו נר האמצעי
שהיה משה רבן של נביאים עמהם וכן יהיה
לעתיד בזמן המשיח שנרמז בקנה האמצעי
אמנם אם כבה נר האמצעי עצמו
והוא בזמנים שגלו ישראל מעל אדמתן ואין לנו
לא כהן ולא סנהדרין וחכמת חכמנו נאבדה
בעוונות הרבים המדליק צריך להדליק מאש
מזבח החצון שהיה מורה על אש היורד מן השמי׳
וחום הטבעי הבוער כאש בלבו של אדם אשר
ממנו היו לוקחין האש להקטיר קטורת וגם משם
מדליקין הנר האמצעי והוא רמז להדלקת השכל
על פי הסברא וההקש הנשאר לחכמי הדורות
המעט ולכן היה לסימן טוב בחיי שמעון
הצדיק בשלא כבה נר המערבי ולכן דרשו
ז״ל לפני העדות יערוך אותו נר המערבי הוא שמות ח
עדות לישראל ששכינה שורה בתוכן שממנו
מדליקין ובו מתחילין הרי שקראו עדות כלוחות
העדות והוא מבואר׳ ולמאן דאמר הנרות
היו עומדין ממזרח למערב הנר המערבי הוא
הנר השני והוא מורה על ספר השני שהוא ספר
אלה שמות שבו נזכר קבלת התורה וגאולתן
ממצרים שעומד במקום זכרון נר האמצעי ממש
ואם כן הכוונה לפי שניהם הוא אחת
וכתב הרמב״ם ולא היה מיטב כל הנרות בפעם
אחת אלא מיטב חמשה נרות בפעם אחת ומפסיק
בהן בעבודה אחרת ואחר כך מיטב השתים
ואמרו פרק להן הממונה שהוא כדי
להרגיש כל העזרה והעבודה שהיתה מפסקת
ביניהם היא היתה הקטורת כמו שיתבאר לקמן
מעניין המערכה והטעם הוא מבואר כי עיקר
שבעה נרות הם חמשה שהם כלל חמשה חומשי
תורה ולכן היה מטיב החמשה נרות תחלה
להורות כי בזה נשלם כל המנורה ומיד היה
עובד בקטורת שהו׳ השלמות המעשים והדעות
כמו שנתבאר ולזה נאמר והקטיר עליו שם ל
אהרן קטורת סמים בבקר בבקר בהטיבו את
הנרות יקטירנו ובהעלות אהרן את הנרות בין
הערבים קטרת תמיד לפני יי לדורותיכם
וידוע כי אין הקטרת ולא המנורה מצוה הנוהגת
לדורות אם לא על פי מה שנתבאר ולכן נאמר
בה להקטיר קטרת תמיד כי היא מצוה תמידית
לא יתבטל לדורי דורות׳ אמנם
אחר כך היה חוזר ומטיב עוד שני נרות להורות
כי נתוספו עוד שני נרות במנורה עד שבין הכל
יהיו שבעה להורו׳ על שבעה ספרי התורה שבהן
נשלם

כשלם ענין המנור' וזהו אמרם להרגיש העזרה רוצה לומר שכל בני עזרה ישמעו ענין ההטבה ויתבוננו בדבר לעמוד על הכוונה ולזה היו דברים רבים נעשים במקדש שהיו עיקר טעמן להרגיש העזרה וזה מבואר וכתב הרמב"ם פרק שלישי מהלכו' תמידין וכיצד סדר ההטבה זה שזכה בדישן המנורה נכנס וכלי בידו וכוז שמו ושל זהב היה מדשן בו הפתילות שכבו ואת השמן הנשאר ומטיב חמשה נרות ומניח הכוז שם לפני המנורה על מעלה שנייה משלשה מעלות שהיו שם ויוצא ואחר כך היה נכנס ומטיב שני הנרות ונוטל הכוז בידו ומשתחוה ויוצא הנה כבר ידעת במנורה שראה דברי' שהיה גלה על ראשה ושני צינתרות הזהב המריקים לה שמן שהיה מורה על העזר והשפעת האל על עבדיו כמבואר שם ולזה בא גם כן בעניין המנורה עניין זה הכלי שהיה מקבל הדישן והפתילות שכבר נתבאר שעניין הדישון היה מורה על' הפסד הדעות הזרות הנופלי' בלמוד ועיקר הטעיות הנופלים בזה הם בחכמת האלהו' והאמונה בדעות ולולי העזר האלהי אי אפשר לעמוד על העיקר ולכן היה כלי אחד מקבל אלו הדשונים ומבערן מן העולם ועל ידו היו מוציאין הדשונים לחוץ כי זהו העוזר והבן כי הכלי נקרא כוז והוא אחד משמות הקודש כידוע והיה נותן זה הכלי על מעלה השנייה משלשה מעלות שהיו שם לפני המנורה וכבר כתבתי כי המעלה השנייה היתה מורה על עולם הגלגלים שהם חלק שני מן העולם ובא הרמז כי ההשגחה והעזר לבא לטהר היא על ידי כחות הגלגלים שעל ידן פועל הקדוש ברוך הוא בעולמו והוא מבואר •

פרק תשיעי

כתב עוד הרמב"ם חביתי כהן גדול היו מקריבין בכל יום מחציתן בבקר עם תמיד של שחר שנ' ומחציתה בערב עם תמיד של בין הערבים כו'

כבר ידעת מה שכתבתי לעיל פרק שלשים חלק שני מעניין המנחות שהיו מורים על דעת המדברים ונתבאר גם כן העניין המרומז בחביתין ומה שהיה מחציתן בבקר ומחציתן בערב הוא גם כן מכח הטעם שנתבאר כי בקר וערב הם עניין קניין והעדר נעשים מקניין האור והעדרו ועל זה באו עניין מנחת חביתין כמו שנתבאר לעיל והם נקראים טוב ורע כי האור נקרא טוב והחושך רע והם הדברים שנ' שמחלקים כל ענייני המציאות והם עצמם חיוב ושלילה שמורה עניין מנחה זאת והיתה נקרבת לחצאין כי אין להקריב רק הטוב מטנו והחצי מכל נמצא הוא החלק הטוב ממנו והיתה מנחת כהן גדול כי הוא היודע עיקר הכוונה

ועוד יתבאר ענייני החביתין והקרבתן בפרק שאחר זה שהיו רומזים על החדוש הוראה עצומה כמו כל קרבן התמיד ולזה היו ראוין להקריבן עם התמיד שחרית וערבית וכבר נתבאר למעלה עניין המנחות ולכן אין צורך להאריך בזה •

פרק עשירי

ראיתי לסדר לך הנה עניין המערכה שאמרו פרק אמר להם הממונה שאביי היה מסדרה על פי הגמרא ואחר כך אבאר אם ירצה השם יתעלה עניין הפייסו' שהיו הכהני' מפיסין בעניין העבודו' ואמשוך הדבור בהן על הסדר כמו שהיה התמיד נקרב בבית אלהים והוא יחזור בניינו במהרה בימינו אמרינן בגמרא פרק אמר להן הממונא אביי הוה מסדר מערכה משמיה דגמרא ואליבא דאבא שאול מערכה גדולה קודמת למערכ' שנייה של קטור' מערכת שנייה של קטורת קודמת לשני גזרי עצים וסדור שני גזרי עצים קודם לדשון מזבח הפנימי ודשון מזבח הפנימי קודם להטבת חמשה נרות והטבת חמשה נרות קודם לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שני הנרות והטבת שני הנרות קודם לקטורת וקטורת קודם לאברים ואברים למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים ונסכי' למוספין ומוספין לבזיכין ובזיכין לתמיד של בין הערבים שנאמר והקטיר' עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם עד כאן לשון הגמרא ויקרא ו

בידוע שסדר זה של מערכה שסדר אביי לא דבר רק הוא ומלתא אחריתא קא משמע לן אביי דאי לאו הכי סדרה למה לי או למה היה מסדרה אליבא דאבא שאול ולא אליבא דרבנן דפליגי דאבא שאול וסבירא ליה דבקטורת הוה מפסיק בין הנרות כדאיתא שם פרק קמא דיומא ומדברי הרמב"ם פרק עשירי דהלכות תמידין ומוספין נראה דפסק כחכמים וכן פסק הספר מצות גדול סימן קצ"ב ועוד יש להקשות אמאי לא סדר אביי עניין תרומת הדשן שהיה קודם לכל העבודות והתוספות הוקשו שם קושיא זו ויתבאר על פי דרכינו באופן יותר נאות

ועוד אמאי לא חשיב אביי עניין מערכה שלישית שהיתה דולקת על המזבח כדי לקיים מצות אש תמיד תוקד בו וכמו שנתבאר לעיל

ועוד יש להקשות עניין הפסקות הנרות בעבודה אחרת ובטעמו פליגי רבי יוחנן וריש לקיש פרק אמר להם הממונה אבל

כבר

בבר נתבאר לעיל פרק שמונה כוונת החכמים בזה וכן יתבאר לעתיד׳ ודע כי רבינו בחיי כתב פרש׳ עקב כי מערכה ראשונה רומזת לכל הבניין מערכה שנייה ירמוז למציאו׳ המלאכים שני גזרי עצים ירמוז לכל הגלגלים הנחלקים לשני חלקים כמו שאמרו שני רקיעים שמשם באות הגזרות לעולם השפל ודשון מזבח הפנימי ירמוז לעולם השפל ומי יתן והיינו יודעין שאר הדברים שהזכיר הברייתא כי הכל רמז ודוגמא עד כאן לשונו ותמהני עליו שכתוב שהוא ברייתא והוא מימרא מאביי דהוה מסדרא אליבא דאבא שאול ולא אליבא דרבנן ואפשר מאחר שאביי אמרה משמיה דגמרא כתוב שהוא ברייתא ורוצה לומר שקבל סדרה מן התנאים ומכל מקום לפי דרכו אשלים הדבר בעזר אלהי ישעי׳ וזה לאחר שהגיע הסדר לעולם השפל שהוא הדשון מזבח הפנימי לפי דבריו בא אחר כך הרמז על פרטי עולם השפל אשר בהן יושלם הכלל ואמר שדשון מזבח הפנימי קודם להטבת חמשה הנרו׳ שהוא נגד האדם שעל ידי חמשה חושים קונה מושכלו׳ כי ידוע שמן החושים יולקחו ראיות בדברי ההקש שעליו נבנו מופתי החכמ׳ והם לו כנרות המאירו׳ למקום אשר הולך שמה ואמר שמדרגה זו קודם במעלה לדם התמיד שהוא הרמז לבעל חי הנקרב שהדם בא ממנו ואחר כך שני הנרות שהם דוגמת הצמחים שבחתן המוציאים לאור הוייתם הם שני נרות רוצה לומר שני כחות שהו׳ ההרכבה והצמיחה ואחר כך בא הקטור׳ שהוא רומז על מדרגות הדומם שאין לו הרכבה לבד כמו הקטורת שמערבין ומרכיבין כל מיני הבשמים זה בזה וקטורת קודם לאברים שהם שני מיני קטורי׳ שמהם התחלת כל הוה והם האד הלח והיבש ולכן בא הרמז בעניין האברים כי ידוע שהלחות והיבשות שאחריהם נמשוך הקור והחום הוא עיקר המזגת האברים ושיוו שלהן שאחריהם נמשכו הארבע לחות הנקראים ארבע מרות שהוא עיקר קיום האברים ואמרו האברים קודם למנחה היא רמז על יסוד עפר דוגמת מנחת סולת שהוא דבר דק ונבלל ונעשה יבש כבצק וכן חלקי העפר הם דקים כדמות סולת ונילושו יחד ונעשה ארץ כמו בצק ולכן אמר הכתו׳ באיוב בצקת׳ עפר למצוק ורגבים ידובקו (איוב לח) ונוכל לומר כי הב׳ית שרשית בתיבה שיוחסו למעשה הבצק שהוא המנחה ואחר כך באו חביתים נגד יסוד המים ורמזו בחביתים להיות כי המים נחלקו לשנים עד שאין יסד המים מקיף כל הארץ כמו שהיה מדרך טבעו והיה זה מגערתו של הקדוש ברוך הוא כמו שנאמר׳ יקוו המים (בראשית א) וזה אינו בשאר יסודות שכל אחד עגולה שלימה וכל זה מבואר ליודע מעט בטבעי׳ הדברי׳ וזה מורה על יכולת הש׳ יתעלה והשגחתו על ברואיו כמו שאמר הקדוש ברוך הוא לאיוב ויסך׳ בדלתיים ים וגו׳ (איוב לח) ולכן נרמז יסוד המים בחביתין שהיו נחלקים ומטעם זה היה הכהן גדול כל יום מקריב מחציתן בבקר ומחציתן בערב להורו׳ על יכולת השם יתעלה המחדש בכל יום מעשה בראשית ומשנה טבע המים שלא יקיפו הארץ לצורך הבריות וביכלתו חלק המים ואמר יהי׳ רקיע בתוך המים (בראשית א) והוא עניין מעשה בראשית וחדושו וראוי להקרי׳ בכל יום עם התמיד שהיה מורה על החדוש וכמו שנתבאר׳ ואמר חביתין קודמין לנסכים שהוא הרמז על יסוד האויר שבו נסוך המים והויית המטר על פני הארץ ואחר כך באו המוספים שהוא מורה על יסוד האש ורמזו במוספים על שם שיסוד האש הוא דבר נוסף אינו נרגש מחוש כשאר יסודות המורגשים לחוש רק הוא דבר מושכל שהוא הגורם החום הטבעי׳ באדם ומוספין לבזיכין שהוא החומר הראשון הנקרא היולי׳ אשר ממנו נתהוה כל הוה בעולם השפל וקראו בזיכים להיו׳ כי הבזיכי׳ רצה לומר הקרבת הלבונה של לחם הפני׳ ביום השבת ושהיה מונח כל השבוע בבזיכים והוא דוגמת החומר הראשון שמקבל כל הצורו׳ והפנים ומפסידין והוא כדמות הלבונה שבתוך הבזיכים שהיה מקבל עניין לחם הפנים תחלה וסופן להפסד בהקטרתן ואמרו הבזיכין להתמיד של בין הערבים שהוא הצורה הכללית שקרא׳ ארסטוטלוס צורה אחרונה בספר שמע הטבעי׳ ובהיות כי התחלת כל נוצר הם שלשה החומר והצורה וההעדר וכמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק שבעה עשר וההעדר נתלה בחומר אם כן עם החומר נרמזו שני התחלת על כן אמרו שבזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים שהיא התחלת הצורה בלבד וקרא לצורה תמיד של בין הערבים להיות כי צורה הכללית מן הנמצאים היא בין הערבים שז שהוא כינוי לקודם שנברא העולם ולאחר שיחרב ובין זה ובין זה היא נמצאת והם נקרא׳ הערבים רוצה לומר חושך ולא אור כי כל העדר נמשל לחושך והמציאות אור לכן זו הצורה אינה נמצאת אלא בין הערבים כן נראה לי להמשיך הכוונה על פי דעת הרב בעל רבינו בחיי אמנם בהיות כי כבר נתבארו עיקרי דברים אלו והקשרן זה בזה בבניין המקדש ובחדריו אי אפשר שעניין המערכה לא באה לרמוז לנו׳ עניין דבר חדוש שלא היה נרמז שם ולכן סדרה אליבא דאבא שאול להיות סדרה מורה לנו עוד דבר גדול

גדול שהיא לזכרון בין עינינו ואף כי עניין
התמיד ושאר עבודות האמורים בסדר המערכה
היה כל אחד מורה על עניין בפני עצמו וכמו
שנתבאר למעלה כל אחד במקומו מכל מקום
סדרה זו אחר זו בא להורו׳ לנו דבר חדש נמשך
אחר כוונת כל אחד ואחד בפני עצמו עד שכל
הסדר נוסף על הפרטים מורה בעניין כוונת כל
אחד ואחד ובדבר חדש ״

זרלוי פנחדס לזה פרקים מיוחדים ״

פרק אחד עשר

ידוע כי יציאת מצרים היה מורה על יכולת השם
יתעלה והשגחתו בעולם ושברא העולם כרצונו
וזה דבר ידוע ומפורסם בדברי הראשונים ז״ל
ולזה נתלו הרבה מצות בעניין יציאם מצרים
כי יציאת מצרים הוא מורה על עניין החדוש
וממנו יולקח ראיה על יכולת השם יתעלה הנגלה
בעניין החדוש ונראה שזהו כוונת השם
יתעלה בנותנו טעם לשבת בדברות ראשונות כי
ששת ימים עשה יי ובדברות האחרונות נתן
טעם זכר ליציאת מצרים כי הכל הוא טעם אחד
וזה בזה נתלה והוא מבואר אין צריך להאריך
בזה לכן בא עניין המערכ׳ להיות לטוטפות
בין עינינו ולזכרון ליציאת מצרי׳ וכל מה שנעשה
בה ומתוכן נעמוד על יסודי החדש שהוא
התכלית והמכוון בענייני הקרבן
וכבר ידוע מה שכתב בעל עיקרים ריש מאמר
שני כי מי שיאמן דעת הקדמות על דעת שיאמן
ארסטוטלוס צריך להכחיש כל הנסים וגם עניין
משה וביאת משיח אי אפשר להאמינו וכו׳
וכן כתב הרב המורה חלק שני פרק
חמשה ועשרים ואם כן כשיתקיימו בידינו עניין
האותו׳ והנסים וביאת משה לגאל אותם ממצרים
כבר נתקיים אמונת החדוש בידינו על כן
בא עניין המערכה להורות על קיים הניסים
ולכן מנו חכמים ז״ל ביומא כל חנסים
הנעשים במקדש להורות שעל ידי המקדש
נתקיימו הנסים וכבר כתב כזה
בעל עקידת יצחק שער מאה ושנים שצורך נסים
אלו היה שענייני הנפלאים ההמה יסורו כל
שבוש דעות והפסד אמונת אשר בלב כל חסר
לב ויקמו ויחזיקו דעות השלמות
והאמונת האמתיות בלבות
החכמים ושיראו כנסים
אלו שיי שוכן
בקרב׳ עד כאן
לשונו ״
פרק

פרק שנים עשר

אמרו מערכה גדולה קודמת למערכה שנייה של
קטורת נגד אברהם ומשה וזה כי אברהם אבינו
עליו השלום היה הראשון שפירסם אמונ׳ החדוש
וכמו שאמר קונה שמים וארץ והוא החזיק בדעת בראשית יד
זה וזרעו ירש דעת זה עד משה רבינו עליו השלום
שנשלמה האמונה על ידו וכמו
שהאריך בזה הרמב״ם בספר המורה חלק שני
בדבריו בחדוש העולם על כן היה עניין סדרי
המערכה מורים על מה שאירע לו ועל כל מה
שעשה לפרעה ולעבדיו וכמו שיבא בפרקים
הבאים וידוע גם כן שבברית בין הבתרי׳
נתגלה לאברה׳ עניין גלות מצרי׳ וגאולתם משם
ואז נאמר והנה תנור אש וגו׳ עבר בין שם טו
הבתרים והוא עניין המערכה הגדולה כי מיום
ההוא נכרת הברית בין אברה׳ לקונו כמו שנאמ׳
ביום ההוא כרת יי ברית עם אברהם וביום ההוא שם
היו ישראל לגוי מיוחד על כן הותחלו לסדר
המערכה משם ואף כי שם נגלה לאברהם עניין
הקרבנות וכמו שדרשו ז״ל במה שנאמר
קחה לי עגלה משולשת וגו׳ שעניין הקרבנות
הראה לו וגם אמר לו שם ידוע תדע כי גר שם
יהיה זרעך וגו׳ וגם הגוי אשר יעבודו דן
אנכי שהוא יציאת מצרים וכל זה נרמז בעניין
סדר המערכה שהתחילו בו מלבד שעל ידי זה
היו זוכרים זכותו העומד לכל זרעו אחריו ומה
מאד נאותים וקשורים הדברים זה בזה כמין חומר
כי לפי מה שנתבאר שעניין הקרבנות ועניין
המערכה המורה על יציאת מצרי׳ היו באו במקדש
כל יום תמיד ועל ידי שתיהן נשלם הכוונה
במקדש לקיים ביד ישראל אמונת חדוש העולם
שהוא עיקר האמונה וכמו שנתב׳ במה שקדם
כן היה בברית בין הבתרים הראה הקדוש ברוך
הוא לאברהם עניין הסרבנו׳ ועניין סדר המערכ׳
שהוא יציאת מצרים ואמר ליה ידוע תדע וגו׳
ואמר אחר כך ביום ההוא כרת יי ברית את
אברהם רוצה לומר כשישראל יהיו מאמינים
אמונת אלו על אמתתן שהוא אמונ׳ החדוש ומה
שנמשך אחריו אז יהיה בריתו אתם החיים
והשלום וזהו עניין הברית שכרה אתם ולכן
גם התורה נקראת ברית בהיות כי אם
ישראל מקיימין התורה ברית כרותה להם לשלום
והנה אפרש הפרשה כלה על
העניין הזה ושזה היתה כוונת ברית בין הבתרי׳
ולזה נאמר ויקח לו את כל אלה ויבתר אותם
בתוך ויתן איש את בתרו לקרא׳ רעהו ואת הצפור
לא בתר וירד העיט על הפגרים וישב אותם
אברם רוצה לומר כי הניח כל חלקי הסותר
בדרכי ההקש והמופת בלתי נטות אל דעות אחת
קודמת

קודמות לו׳ כי מי שנוטה אל דעות אחד המורגל עליו לא יתגלה לו האמת וכמו שהאריך המורה בזה ולכן אמר שאברהם לא עשה כן אלא הניח חלק אחד לקראת רעהו בשוה וחקר על עניין אמונת החדוש וכבר נתבאר מדברינו הקודמים שמעניין הקרבת הקרבנו׳ אפשר לעמו׳ על עניין החדוש ואפשר גם כן לטעות בו מאחר שנותן טבע קיים לכל הדברים שהביא הפלוסופים להאמין עניין הקדמות וכמו שכתבתי לעיל חלק שני פרק אחד ועשרים

על כן אברהם בחקרו על עניין זה חלק הבעל חי בתווך רצה לומר באמצע ולקח שני הדעות בשוה ויתן איש את בתרו לנגד רעהו רוצה לומר כל טענה ותשובה נגד טענה ותשובה שהיא נגדה ואת הצפור לא בתר וידוע כי הצפיר היה התור והגוזל שלקח והוא העוף שהיו מקריבין ישראל לגבי המזבח ורוצה לומר הראיות והטענות שלקחו משם וזה שראה בטוב עיונו כי אף על פי שהעולם כמנהגו נוהג ויש לתת לכל דבר סבה טבעיות כמו שנתן הפילוסוף והוא הנרמז בהקרבת הבהמו׳ שהוא הבעל חי הנשלם באבריו כדמות העולם בכללו אמנם לפעמים יחסרו סבות

טבעיות כדמות העוף שאינה נשלם באבריו כבהמה וכמו שנתבאר למעלה מטעם שאמרו אין תמות וזכרות בעופות וא״ה העוף קים והוא משל על הדבר שאי אפשר לתת לו סבה טבעיות

ואפשר שכיון בזה אל הטענית שטען בזה הרב המורה חלק שני על הפילוסוף והמשילו לצפור כאשר יעוף אל השמים יקרב אל בני אדם וכרגע יעלם וכן הוא הדבר בעניין השגת אלו וכמו שאמר המורה ריש חלק ראשון מספר המורה בהקדמה שהשגה הוא בדמות ברק שנתגלה ואחר כך נעלם

ואפשר עוד שכיון בעניין הצפור אל הנבואה שבאה לנביאים על ידי המלאכים אשר השאילו הנביאים להם הכנפיים כציפורים עפות

וכמו שכתב המורה ואמר שזה לא בתר כי הנבואה היא למעלה מן החקירה והיא העמידו על האמת ועוד אפשר לומר בעניין הצפור כי הוא תור וגוזל ודרשו ז״ל כי ישראל נמשלו ליונה במה שישראל דבוקים באלהיהם בדמות היונה שהיא דביקה בזוגה לא תתפרד וכן הוא היה דבק באלהיו ולא הלך אחר הטענות המזוייפות שטענו הפילוסופים כדי לקיים עניין הקדמות והנה יש לומר גם כן בעניין זה כי למה שראה אברהם עליו השלום בעניין דור הפלגה כי הוא היה כדור הפלגה כמו שכתבו הראשונים ז״ל וראה שנתחדש שם דבר גדול ושנפוצו משם על פני הארץ ושלא נשאר אחד מהן כבן זוגו מאותה טענה עמד על חדוש העולם כי לפי הקדמת על דרך שמאמינו ארסטוטלוס אי אפשר להיות ולזה אמר ואת הצפור שנשאר יחידי בלא בן זוגו לא בתר בהיות כי לאותה הטענה לא מצא תשובה עליה ולכן אמר ואת הצפור לא בתר עם היותן שנים שלקח תחלה תור וגוזל אלא שכיון בזה שאף שהיו מתחלה שנים נתפרדו זה מזה ולא נשאר אלא אחד שהוא הצפור שלא בתר

ובהיות כי בדור הפלגה בלל יי שפת כל הארץ ולא היה אחד מהן מבין מה שחבירו אומר על כן היה כל אחד בעיני חבירו כצפור המצפצף ואינו יודע מה על כן אמר הצפור לא בתר ולא אמר התור והגוזל לא בתר כי בא הרמז על עניין הקול וכמו שאמרו בעניני ציפורי מצורע יבא שבקול ויכפר על מעשה קול

ובהיות כי עניין הצפור הוא עוף טהור והעיט הוא דבר טמא נאמר וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם רוצה לומר כשירד עליו דבר טמא רוצה לומר טענה טמאה ונפסדת להביא ראייה אל הקדמות ולסתור טענת החדוש מצד הפגרים שהם בתרי הבהמות שהם הטענו׳ שהביא לפילוסוף להאמין אמונת הקדמת מיד וישב אותם אברם ואמר אחר כך ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברהם והנה אימה חשיכה גדולה נופלת עליו השמש באה רוצה לומר אור השכל המאיר לאדם כשמש בצהרים וכמו שכתב בעל העקידה שלזה נאמר על ארבע דברים מאורות לוקין וכו׳

ולכן אמר כאן השמש באה כי הטעם על הקדמות שהם נרמזים בעיט היו כל כך גדולות עד שהשמש רצה לבא ולנטות מצד אמונ׳ החדוש ולזה היה אימה גדולה על אברהם באשר היה נבוך בדעתו מאד ואין לך חשיכה גדולה מזה שהיתה נופלת עליו ולזה נתגלה לו עניין יציאת מצרים שזהו עניין שאי אפשר להכחישו בשום עניין והוא מורה על החדוש ולכן נאמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו׳ רצה לומר תנתגלה לו אז יציאת מצרים שהוא המקיים אמונת החדוש על אמתתו ואמר אחר כך והנה השמש באה ועלטה היה והנה תנור עשן ולפיד אש עבר בין הגזרים רוצה לומר עניין העזר אלהי והשפעה שירד עליו מלמעלה והיא האירה לו להוציאו ממבוכתו ולולי זה היה השמש באה ועלטה היה כי אי אפשר ליכנס בשלום ולצאת בשלום בחקירו׳ אלו ולהעמיד על אמתת כל הדברי׳ לולי העזר אלהי המסייעו לכל הדברי׳

וכבר אמרו רבותינו ז״ל כזה בעניין אברהם שהיה נבוך בדעתו אם יש מנהיג לבע׳ הבירה ונתגלה עליו הקדוש ברוך הוא ואמ׳

אני

אני בעל חבירה וכמו שהביא בעל העקידה ממדרשם ריש לך לך והמשיל עניין עזר זה בתנור עשן ולפיד אש בהיות כי הלפיד אש המונח בתנור עשן לא יאירו כל כך כאלו היה מחוץ כי העשן המסבבו בתנור הוא המכהה אורו ומכל מקום הלפיד בוער בתנור כן שכלו של אדם הוא הלפיד אש כמו שנאמר
נר ה' נשמת אדם והוא הבוער בתנור מלא עשן משלי כ
שהוא הגוף העכור המלא עשן ואדים חומריים המסבבים שכלו אשר בקרבו ומכל מקום הלפיד בוער והוא עבר בין הגזרים רצה לומר שהוא עובר בין חלקי הטענות שהם הגזרים ומפרידין זה מזה ולוקח לו דעת אחד הישר בעיניו זהו נראה בפירש הפרשה ונחזור לדברינו ׃

ובהיות כי עניין המערכה הגדולה היתה רומזת על אש היסודי כמו שכתבתי לעיל פרק שלישי חלק זה בעניין המערכה לכן היה עניין התנור עשן ולפיד אש נרמז בעניין המערכ׳ הגדולה כי התנור עשן הם היסודות הגופיות המסבבות הלפיד אש הנזכר והיה אש היסודי אחד מהן ׃

פרק שלשה עשר

עוד אמרו שמערכה זאת קודמת למערכה שנייה של קטורת לרמוז על מה שנתגלה הקדוש ברוך הוא למשה בהגעת זמן יציאת מצרים בסנה אש והוא הנרמז במערכה שנייה של קטורת כמו שיתבאר ובהיות כי עניין אברהם היה קודם למשה בזמן על כן אמרו כי מערכה גדולה קודמת למערכה שנייה של קטורת והיתה המערכה שנייה נרמזת בעניין סנה וזה כי כבר כתב רבינו בחיי בעניין סנה וזה לשונו על דרך השכל עניין סנה ירמוז למציאו׳ החומר השפל הבוער באש העליוני׳ והיה ראוי שיכלה החומר כיון שהוא ואשיו הוים ונפסדים ולכך בראותו המופת הזה היה ראוי להתקרב בהשגה מדוע לא יבער הסנה ואז הודיעו המלאך כי אש אלהים הוא ומופת גמור ויתבאר מזה עיקר האמונה בחדוש העול׳ בחדוש המופת עד כאן לשונו וידוע כי עניין אש עליוני הבוער בסנה הנזכר הוא חום הטבעי הנתהווה בסבת השמש שהוא המרומז במערכת הקטורת כמו שנתבאר ואמרו מערכה של קטורת קודמת לשני גזרי עצים להורות על שני אותות שעשה משה לפני השם יתעלה והם שנהפך המטה לנחש ועניין המטה הוא עצמו גזר אחד והשני שנהפך ידו מצורעת כשלג ׃

ובהיות כי אדם עץ השדה נמשל לעץ היה האות השני נרמז גם כן בגזר עץ אחד והם שני הגזרים ובהיות כי המופתים האלו היו מצד שנתוסף במטה חום שמימיי ונעשה על ידי זה בעל חי שהוא בסבת החום וכן עניין הצרעת הוא בא מחום נוסף הגובר באדם על כן היו הגזרים נוספין על האש

וכבר כתבתי טעם הגזרים הנוספים על המערכה לעיל פרק שלישי חלק זה שהם מורים על כל כחות המשפיעי׳ השכלים הנבדלים בעול׳ והם דוגמת משה עליו השלום שהיה כאלהים לפרעה ובהיות כי עניין הנסים אלו היו נעשים בתחלה על ידי משה לבד ואחר כך נעשו על ידי אהרן עמו בהראותן האותות לפני העם על כן היו בשחרית שני הגזרים נעשים על ידי כהן אחד ולערב על ידי שנים כי ידוע שמשה רבינו עליו השלו׳ כהן היה והשבת מים דם שעשה משה אז גם כן נראה שנרמז בעניין מערכה שלישית שלא הוזכרה בסדר ש המערכה וכבר כתבתי שאותה מערכה היה רומזת על הנס הגדול שאש ירד מן השמים והיתה רבוצה על המזבח כארי

וכבר כתבתי טעם צורת ארי שהיה במקד׳ וצורת כלב שהיה במקדש שני שבא הרמז על עניין רבוי או מיעוט המקבלין מלמטה שהם מזון אש של מעלה וכמו שנתבאר עניין זה לעיל פרק שני חלק זה וכעניין זה הוא מורה על אותות הפיכת מים לדם וזה כי כבר כתב
בעל העקידה פרשת שמות כי מה שנאמר והיה שמות ד
אם לא יאמנו לקול האות הראשון יאמינו וגו׳ כי זהו מטעם כי האות האחרון שהוא הפיכת מים לדם הוא נמנע מצד הטבע לגמרי כי אף בגוף האדם לא יוקחו המים למזון כי אם להעביר המאכל במעברים הצרים כי היסוד הפשוט אי אפשר להפך אל מזון וכל שכן שיהא מטיב הליחות שהוא הדם ולזה היה הנס גדול ליודעי׳ בטבעי הדברים שיתהפך ממים פשוטים לדם שהוא דבר הזן הגוף וידוע כי הדם הוא בא מכח המיכת שהוא חם ולח הפך טבע המים שהוא קח ולח ולזה המים מכבין אש אבל דם הוא מטבע אש מכח עניין ההמימות המשותף לשניהם ועל כן האש היורד מן השמים בסבת מוצאו מזונו הנרמז ברביצתו כארי וכלב ונתהפך דבר עליוני לדבר תחתוני ונתדבקו הדברים בסבת המזון המכין הדברים וכמו שנתבאר היה מרמז על הפיכת מים לדם שהוא המזון העיקרי ושיתהפכו הדברים העליונים לדברים התחתונים כמו שנתהפך המים שהוא יסוד פשוט גדול במעלה ובזמן לדם שהוא פחות ממנו

ובהיות כי עניין הפיכת מים לדם היה גם כן בעשר מכות שיבא דבריהם אחר כך על כן לא הזכירו עניין אש השלישי בסדר המערכה

ואמרו

נאמר אחר כך כי שני גזרי עצים קודמין לדשון
מזבח הפנימי מטעם שכבר כתבתי לעיל כי
הדשון מזבח הפנימי היה מורה על הסרת המדו'
הפחותות שהן שלמית ראשון ואחר כך ראוי
להקטיר הקטור' שהוא מורה על עשיית המעשי'
הטובים אשר הם המסילה והמביאו אל ס
תכלית האנושי שהוא השגת שכל העיוני' הנמשל
בקטורת וכמו שנתבאר וכן היה
בעניין משה רבינו עליו השלום בהוציאו את
ישראל ממצרים כי אחר שהראה לו
הקדוש ברוך הוא ענייני האותו' הנזכרים הנרמזי'
בשני גזרי עצים הוצרך תחלה לדשן מזבחו
ולהסיר קצת מדות רעות שהיה בו וזה כי
אחר שנאמר לו ענייני האותו' הנזכרי' חזר ואמר
שמות ד' בי אדני' לא איש דברים אנכי וגו' ואחר
שאמר לו השם ית' עלה מי שם פה לאדם וגו'
חזר ואמר שלח נא ביד תשלח והנה זה
עון אשר חטא עד שנאמר ויחר אף יי' במשה וגו'
. וגם אחר כך נכשל בעניין מילת בנו
עד שבא המלאך לבלעו ואחר כך אמר ומאז
באתי אל פרעה וגו' . והוכיחו יי' על זה באמרו
וארא אל אברהם וגו' . ואחר הכל חוזר
פס ז ואמר הן אני ערל שפתים וגו' . שכל זה
מורה שמשה רבינו עליו השלום עם כל גדולתו
לא היה נשלם בשלמו' ראשון והיה לו קצת מדות
פחותות ממדת הפחד עד שלזה היה מסרב לילך
בשליחתו והוצרך להסירן והוא עניין דשון
מזבח הפנימי' ובהיות כי עניין
סירובו לא היה פעם אחת או שתים אנחנו צריכין
למצוא טעם על מניין הפעמים שסרב
ועוד קשה מזה כי מצינו כשאמר שלח נא ביד
תשלח נאמר ויחר אף יי' במשה וגו' וכשחזר
אח"כ ואמר הן אני ערל שפתים לא קצף הקדוש
ברוך הוא עליו עוד יש להקשות
במה שהוקשו הראשונים ז"ל על מה שכתב
הרמב"ם בספר המורה חלק ראשון פרק ששה
ושלשים שלא מצינו חרון אף בתורה כי אם
בעבוד' זרה ואם כן למה נאמר חרון אף במשה
ומאמרם בזה כל מקום שנאמר חרון אף עושה
פס ד רושם ולזה נאמר אחיך אהרן הלוי וגו' .
וכדי לפרש ולייש' הספיקות אשר בפרשה שהיינו
עליה אומר כבר ידוע מדרשם זכרונם לברכה
במדרש תנחומא ששבעה ימים היה הקדוש ה
ברוך הוא מפתה את משה שילך בשליחתו ולכן
פס נאמר לא איש דברים אנכי גם מתמול גם שלשו'
וגו' . וכמו שהביא רש"י בפירש החומש
פרשת שמות ועוד מצינו במקרא שבעה
פעמים שסרב משה לילך בשליחתו להוציא את
בני ישראל ארבע פעמים קודם שהלך למצרים
ושלשה פעמים אחר שהלך הראשון אמר מי

פס ג אנכי כי אלך אל פרעה וגו' ואחר כך אמר
הן לא יאמינו לי וגו' . השלישי אמר בי
אדוני לא איש דברים אנכי וגו' הרביעי
אמר שלח נא ביד תשלח. ואחר כך במצרי'
פס ה אמר למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתני
ואחר כך אמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך
ישמעני וגו' . ואחר כך לסוף חזר ואמר
ויאמר משה לפני יי' הן אני ערל שפתים ואיך
ישמעני פרעה ובודאי לא נפלו הדברים
במקרה רק להורו' על גדולות משה רבינו עליו
השלום בהיות שזה היה תחלת שליחתו
פס ג ונבואתו כי לא הורגל עדיין וכמו שנאמר
ויסתר משה פניו ועדיין היה מוטבע בחכמה
העיונית והמחקרות והיה נבוך בעניין חדוש
העולם אשר עם אמונה ההיא היה יציאם מצרים
אפשרי אך אם היה העולם קדמון על צד החיוב
אשר יאמינו ארסטוטלוס ונמשכים אחריו אפשר
לפי דעתם אי אפשר ביציאת מצרים
וכמו שכתב בעל עיקרים אשר על דעת הקדמות
אף משה רבינו עליו השלום רצה לומר המוציאן
מארץ מצרי' אי אפשר להמציא ולכן כאשר
ראה עניין הסנה והיה דבר חדוש אצלו עד
פס שאמר אסורה נא ואראה מדוע לא יבער הסנה
רצה לומר אסורה נא מדעתי בעניין הקדמות
בעניין החיוב ואראה ואשיג מדוע לא יבער הסנה
שהוא מופת שהוא מקיים אמונת החדוש
כמו שכתב רבינו בחיי והבאתי דבריו
ריש הפרק למעלה ולזה בעזר אלהי אשר
פס עליו נאמר וירא יי' כי סר לראות ויקרא אליו משה
משה ויאמר הנני' הנה השם יתעלה
כאשר ראה שסר מדעתו הראשונה לכן קראו
משה משה רוצה לומר אמת השגתה במה
שנשתנית בדעתך ממה שהיתה בו בראשונה
וזהו טעם קריאת משה שני פעמים כמו
פס לד שנאמר יי' יי' וגו' . שדרשו רבותינו ז"ל אני
הוא קודם שיחטא האדם ולאחר שיחטא וישוב
וזהו הטעם נוכל לפרש בכל נביא שנכפל
שמו בקריאתו שבא להורות על עניין שינוי מה
שנשתנה בדעתו מצד המראה או הנבואה ההיא
. ובהיות כי השנוי בדעת משה
לא היה מצד האמונה כי גם קודם האות ההיא היה
מאמין חדוש העולם כי היא אמונה שקבלו
מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב אלא שבתחלה
היתה בידו בקבלה ועכשיו השיגו בדעתו על צד
המופת החוש שראה המראה הגדול בעניין הסנה
על כן אין טעם מפסיק בין שני משה מה שאין
כן בשאר הנביאים שבכל אחד מהן יש טעם
פסיק בין שני השמו' והטעם כי בשאר הנביאי'
היה השנוי בהם שום אמונה או דיעה שלא
היו יודעין כלל ובעין טעם זה
כתב

כתב בזוהר אלא שהוא פירש טעם ההפסקה על שינוי מדרגת נבואתן מה שאין כן במשה ובהיות העניין כן נאמר לו מיד אל תקרב הלום של נעלך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא כי כבר כתב בעל העקידה בעניין של נעלך שהו׳ משל וכינוי בעניין הסרה מדעתו שהכל הלך ומחוי׳ בסבותיו הטבעיו׳ כמו שהאריך שם בזה ולכן אמר כי המקום אשר היא עומד עליו אדמת קדש הוא רצה לומר כי הארץ אשר האדם עומד עליה הוא אדמת רצה לומר אדמה של קודש קדשי קדשים הקדוש ברוך הוא והיא קניינו שברא וכמו שאמר ברוך׳ אברהם
בראשית יד
לאל עליון קונה שמים וארץ ׳ ובהיות כי מקצת כופרים אומרים שאלהי השמים אינו אלהי הארץ ושהארץ וכל מה שעליה ׳מונהג על פי הגלגלים בלא השגחת השם יתעלה עד שהוצרך
פס כד
אברהם לומר אלהי׳ השמים ואלהי הארץ אשר לקחני מבית אבי וגו׳ לכן כשרצה הקדו׳ ברוך הוא להודיע למשה עניין חדוש העולם אמר לו האדמה אשר אתה עומד עליה אדמת קודש רצה לומר היא ברואה וכל שכן שהשמים מעשה
פס כו
אלהינו הם ׳ ואמר אחר כך אנכי ׳ אלהי אביך אלהי אברהם רצה לומר המחזיקים דעת זה ולכן בהאמינך עניין החדוש תוכל להשיג ולהאמין עניין יכולתי והשגחתי בעולם ושאפשר לי להציל עמי בני ישראל מיד מצרים ולכן עתה לכה ואשלחה אל פרעה וגו׳ ויאמר משה מי אנכי כי אלך אל פרעה וגו׳ ׳ כבר כתבתי כי משה סרב שבעה פעמים בעניין השליחות והוא כנגד שבעה טענות שטען הפלוסוף על דעת חדוש העולם כמו שהביא הרב המורה דבריהם פרק ארבע עשר חלק שני וכמו שאכתוב לקמן אם ירצה השם יתעלה בעניין טעמי המוספים שבאו שבעה מוספים בשנה כדי להסיר בכל קרבן מוסף טענה אחת מטענ׳ הפלוסו׳ והתשובו׳ הנכונו׳ בזה ועל ידי זה סרב משה שבעה פעמי׳ כי בכל סרוב היה מורה כאלו טען טענה אחת

ולכן היה מסרב כאלו אותה טענה גורמת לו לסרב בעניין השליחות כי אם יתבטל אמונת החדוש יתבטל עניין הליכת שליחתו כי זה נמשך אחר זה וי״י יראה ללבב ידע עניין סרבו וטענתו אשר בלבבו והשיב לו בכל פעם תשובה נכונת על טענתו והנה לא אאריך עכשיו בפירש הפרשה איך יקשרו דבריה זה בזה ונניח איתה עד שנזכיר בעניין המוספין שהוא עיקר מקום הדרוש הזה ושם אפרש אם ירצה השם יתעלה תשובת השם יתעלה למשה על כל טענה וטענה וזהו גם כן אמרו רבותינו ז״ל כי שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה למשה לילך בשליחתו נגד שבעה ימי בראשית אשר כל יום ויום מסלק מבוכית וקושי הטענה אחת ׳ וכמו שיתבאר אם ירצה השם יתעלה לקמן פרק ששה וארבעים ׳ אמנם מה שנאמר חרון אף בסרוב הרביעי שאמר לו שלח נא ביד תשלח והוא למה שאחשוב כי אותה הטענה הוא נגד הטענה הששית שהביא הרמ״בם וזה לשונו אמנם יפעל הפועל בעת אחד ולא יפעל בעת אחרת לפי המונעי׳ המביאי׳ המתחדשי׳ לו ויחייבו לו המונעי׳ בטול פעולותיו מה שירצוהו ויחייבו לו המקרים רצון מה שלא היה רוצהו מקודם ואחר שהבורא יתעלה שמו אין מקרים לו שיחייבו לו שנוי רצון ולא מונעים אצלו ולא מעכבים שיתחדשו או יכורו אם כן אין צד להיות פועל בעת אחד ולא יפעל בעת אחרת אבל פעלו תמיד כמו התמדתו נמצא בפועל עד כאן לשונו ולכן אלו טען משה זאת הטענה בדרך זה לקיים אמונת הקדמות לא היה חרון אף עליו כמו בשאר הטענות כי בזה היה נבוך בתחלה ואין להקפיד על מי ששואל בדרך כבוד מה שיסתפק עליו כמו שיתבאר בזה אם ירצה השם יתעלה בשאר הטענות

אמנם הוא הראה בזאת הטענה כאלו קיים עניין החדוש אם כן יתחייב לפי זה על דעת הפלוסוף שינוי רצון אצל השם יתעלה

ולכן אמר שלח נא ביד תשלח רצה לומר כמו שדרשו ז״ל שלח נא ביד מי שתרצה לשלח ומהו המונע רצונך שישתנה דעתך משליחה אשר הרגלת לשלוח אין זה כי אם הכרון כביכול ח בהשם יתעלה על כן בא עליו חרון אף כמו בעניין עבודה זרה ובא אליו התשובה ואמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו׳ ׳ השיבו כי אין השינוי בהשם יתעלה רק מצד המקבלים כמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה זה הנראה לי בדבר זה והוא הנרמז בעניין דשון המזבח פנימי מצד הנגלה בדברי הפרשה שהיה מורה על פחיתות מדות משה וכמו שנתבאר ׳

פרק ארבעה עשר

עוד אמרו ודשון מזבח הפנימי קודם להטב׳ חמשה נרות בהיות כי דשון מזבח הפנימי היה מורה על שלמות עצמו בתקון מדות המעשיות והוא מורה על עניין סרובו של משה רבונו ע״ה בתחלת שליחתו שהיו בו קצת הכרון המדו׳ כמו שנתב׳ בפר׳ שעבר וזהו הגורם לו שהתרשל במילת בנו עד שהמלאך רצה להמיתו בדרך במלון והוא עניין הטבת ה׳ נרות כידוע שהמילה שקולה נגד כל התורה

התורה והוא היה עניין הטבת חמשה נרות כמו
שנתבא׳ לעיל פרק שמיני ועוד דרשו ז״ל במה
שנאמר התהלך לפני והיה תמים שהיה אברהם בראשית יז
חסר שני עינים ושני אזנים וראש הגויה
ונראה לי כוונתם שרצה לומר שכל זמן שאין
אדם נימול ויש לו ערלה הנה אטומה אזנו של
משמוע ועיניו מראות ולבו להבין והלב נקרא
ראש הגויה רוצה לומר שממנו התחלת חיי הגוף
ואף אם פירש ראש הגויה שרצה לומר ראש הגיד
מכל מקום כוונתו גם כן על עניין זה שהיה חסר
השלמות כלו התלוי בלב וערל בהגיד הוא מורה
על ערלת לב ולכן נקרא הגוים ערלי לבב
ונאמר ונמלתם את ערלת לבבכם וכל זה הוא דברים י
היה נרמז בעניין הטבת חמשה נרות רצה לומר
שאחר המילה מטיב אלו חמשה אברים שהיו
מאירים בדברי תורה שהוא הנרמז בהדלקת
המנורה כמו שנתבאר במה שעבר מעניינה
וידוע כי באלו אברים תלוי עיקר שמירת התורה
באזנים מצינו והיה אם שמוע תשמעו דברים יא
בעינים כתיב וראיתם אותו וזכרתם את כל במדבר טו
מצות יי׳ בלב נאמר ומלתם את ערלת דברים י
לבבכם הרי בהטיב אלו הנרות נכללו כל
מצות יי׳ ולפי זה מה שאמרו שדשון
מזבח קודם להטב׳ חמש׳ נרות לא כוונו בקדימה
זמנים רק קדימה טבעית רוצה לומר שדשון
המזבח הוא תכלית וסבות הטבת חמשה נרות
והדלקת הנרות הוא בגלל הדשון הטבת הנרות
קודם לדם התמיד שהוא היה מורה על מכות דם
והיה מפסיק וקודם להטבת שני נרות שהוא
מורה על מכת צפרדעים בהיות כי
דרשו ז״ל מה ראו חנניא מישאל ועזריה להפיל
עצמן לכבשן האש נשאו קל וחומר בעצמן ומה
צפרדעים שאינן מצוים על קדושת השם כתיב
בהו ועלו בתיך וגו׳ בתנוריך ומשארתיך איזה שמות ח
שעה משארת מצויה אצל התנור בשעה שהתנור
חם אנו שאנו מצווין על קדושת השם יתעלה
על אחת כמה וכמה והוא המכוון בהטב׳ חמשה
הנרות באחרונה מאחר שנתבאר
כי הדלקת נרות המנורה היו רומזים על הדלקת
הנרות בתורה והוא עניין הדלקת נרו נר יי׳ משלי כ
נשמת אדם על ידי קדושת השם שעולה למעלה
ונצרור בצרור החיים ולעולם לא יכבה שם נרו
לכן היה נרמז בעניין הדלקת הנרות וכבר
כתבתי למה היו הנרות שמדליקין בסוף שנים
ושהיה להם לסימן טוב כשלא כבה הנר המערבי
שהוא אחד משני נרות אלו כמו שנתבא׳
פרק שמיני שהעניין היה כדי לרמוז על תכלית
התורה שאי אפשר לה להתקיי׳ רק בזמן המשיח
שהוא הנר המערבי אשר לעולם לא יכבה נרו
ויתוספו אז שני נרות המנורה על החמשה

הראשוני׳ ואז יתקדש השם יתעל׳ על ידי ישראל
בעולם ויאירו נרותיהן בעולם הזה ובעולם הבא
וזהו עניין הטבת שני הנרות והוא מבואר
ועוד נרמז כי עיקר קדושת השם הוא בכל מאדך
ובכל נפשך והנפש הוא בלב ונכלל גם כן בכל
לבבך ועל כן היה מטיב שני הנרות לבסוף
להורות על שני חלקי הקדושה והנה
נתבאר הסדר דעת אבא שאול שסובר שהיה
מפסיק בין הנרות בדם התמיד אבל החכמים
חולקין עליו וסבירא להו דהיה מפסיק בקטורת
בין הנרות כמבואר ממחלוקתן פרק קמא דיומא
ומדברי הרמב״ם בהלכות תמידים
ומוספין נראה דהכי ק״ל ועל כן צריכין אנו
לפרש גם טעם רבנן ז״ל כבר נתבאר כי
עניין הקרבת הקטורת היה מורה על שלימת
אומה הישראלית ושעושין מעשים נאותי׳ כקטרת
על כן היה מפסיק בקטורת בין הנרות כי מאחר
שהטבת חמשה נרות הראשון הם מורים על
ברית המילה והטבת הנרות האחרונות היה
מורה על קדושת השם יתעלה ושישראל מוסרים
נפשם עליו ואז תחלת ההדלקה וסוף ההדלקה
מורה על מסורת נפש להשם יתעלה הן במילה
הן בכל גופו על כן ראוי להפסיק בקטרת ביניהם
כי מצוה גוררת מצוה ועל ידי שנתחנך האדם
בברית המילה נפתחו עיניו ואזניו להבין ללכת
בדרכי הקטירת עד שלבסוף מטיב שני הנרות
בדרך שנתבאר ובזה הצד דברי חכמים
יותר נאותים ומקובלים מדברי אבא שאול ועל כן
נקבע הלכתה כוותייהו אמנם
שיהא הקטורת מורה לנו עניין מכת דם כמו
שנתבאר לדעת אבא שאול בהקרבת דם התמיד
עד שיהא הכוונה לדעת רבנן כמו לדעת אבא
שאול הוא יותר נאות אליבא דאבא שאול ולכן
סדר אביי המערכה אליביה כי כוונת אביי להורו׳
לנו עניין המכוין כסדרה ומכל מקום גם
לדברי חכמים יש קצת הוראה בדרך זה
כבר כתבתי כי הפיכת מים לדם הוא הנס הגדול
יוצא מהקש הטבעי יותר מכל הניסים ולזה
נאמר והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון
יאמינו לקול האות האחרון כמו שכתב
בעל עקידה וכמו שנתבאר לעיל אם כן
היה הפיכת מכת מים לדם יותר גדולה מכל המכו׳
שכל שאר המכות לא היו יוצאין חוץ לטבעי כי
כל מכות צ״ך עד״ש באח״ב הנשארי׳ הם טבעים
יתהוו לפעמים בלא נס ואף כי הפלאת השם
יתעלה בין ישראל למצרים בכל מכות בודאי נס
גדול מכל מקום עניין המכות בעצמן לא היו
נמנעים יוצאים חוץ מהקש הטבעי כל כך כמו
מכת דם על כן היתה ההתחלה חצי הכל רצה
לומר נחשב נגד הכל ועל כן היה רומז עליה
עניין

עניין הקטורת שישראל מקריבין כי ידוע שלא
ישתנה שום טבע לשום פלוסוף או לכל חכמי
הגוים מלבד ישראל מצד מעשיהם הטובים
הנעימים כקטורת ועוד נוכל לומר כי
ידוע שאין לך דבר שמשיב הנפש ומחזיק הנשמ׳
כריח הטוב וכמו שאמרו ז״ל איזה
דבר שהנשמה נהנית בו ולכן נתייחס הריח
להשם יתעלה שנאמר וירח ״י את ריח הניחח בראשית ח
כי אינו תענוג גשמי על כן ריח הקטור׳ משיב
הנפש ומחזיק חחיים והדם שהוא הנפש ועל
כן היה נרמז עניין מכת הדם בקטורת ◦
והנה הכוונה אחת בין לדעת אבא שאול ורבנן
אך בהיות כי לפי דעת אבא שאול העניין
יותר מבואר לפי תחלת הדעת סדר אביי המערכ׳
לפי דעתו וכמו שנתבאר ואמרו שני הנרות
קודם לקטורת ועל דעת רבנן הוא קודם לדם
התמיד והוא הרמז על מכת כינים שאמרו ש
החרטמים אצבע אלהים היא והנה אף על פי
שלא היה יוצא מן ההקש הטבעי כמכת דם בדרך
שנתבאר שהרי לפעמים בלא נס העפר מוציא
כינים ופרעושין ושאר תולעי הא׳מה מכל מקום
מצד בחינה אחת היה יותר דבר נס במה שלא
יוכלו החרטומים לעשותו והוצרכו להודות כי
מאת אלהים הוא על כן היה הקטורת מורה עליו
על דעת אבא שאול בדרך שהיה מורה על מכת
דם על דעת רבנן ואף לבאור השני שבארנו
במה שנתוסף בעפר הכח החיוני ושרצו כינים
והוא נרמז בריח הקטורת כאשר נתבאר
ועוד כי הקטורת מסיר עפוש האויר הגורם הויית
השרצים והכינים אשר בעפר יסודם
אמנם על דעת רבנן היה דם התמיד מורה על
הכינים מטעם שאמרו החרטמים אצבע אלהים
היא וידוע כי מלת אצבע נאמר על הדברי׳
הנעשים בטבע כמו שנאמר כי ״אראה שמיך תהלים ח
מעשה אצבעותיך ונאמר בלוחות כתובים
באצבע אלהים וכמו שכתב המורה
חלק ראשון פרק ששה וששים וכוונת החרטמים
בזה שאף על פי שאין זה מכח להט וכשוף שהרי
הם לא יוכלו עשוהו מכל מקום איזה מערכת
וכחות הגלגלים גורמים זאת שהגיע השעה להיות
כן בארץ והעולם כמנהגו נוהג וזהו אמרם
אצבע אלהים היא וידוע כי שם אלהים
מורה על הנהגת העולם במדת הדין שכתב
בעל עקידה פרשת בראשית ׳שהוא הנהגת
הטבעיות מבלתי השגחה בין צדיק לרשע כי זהו
מצד רחמים וחסד וכמו שאמר דוד המלך
עליו השלום ולך ״י החסד כי אתה תשלם לאיש תהלים סב
כמעשהו׳ וכבר האריך בזה בעל העקידה
ובהיות העניין כן מבואר שדם התמיד היה מורה
על מכת כינים כי אמרו שמה שהארץ נעשית
כינים הוא בכח איזה חום טבעי שקבלה העפר
מפאת מעלה והוא גרם לה שלבשו מקצת חלקיה
החיות והיו כינים וזהו דם התמיד כי דם הוא
הנפש שבבעל חי ואמרו עוד קטורת
קודמין לאברים כבר נתבאר כי הקרבת הקרבן
היה מורה על הפסד העולם וחדושו וכמו שנתב׳
במה שעבר בארוכה ואם כן האברים שהם חלקי
התמיד היו מורים על חלקי העולם שהם במדרג׳
אברי העולם כי כבר ידוע שכל העולם נקשר
זה בזה כאיש אחד ואם כן חלקין הם אבריו וכמו
שאבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה אצל הקרב׳
תמיד ואם כן הקרבת האברים היה מורה על
מכת הערוב כי כל חלקי העולם שהם
המינים מבעלי חיים נאספו כולם
ובאו למצרים◦

פרק חמשה עשר

אמרו עוד ואברים למנחה ומנחה לחביתין
וחביתין לנסכין׳ כבר כתבתי למעלה
חלק שני פרק ארבע עשר טעם המנחה והנסכי׳
שהיו מורים בעניין הקרבנות על השגחת השם
יתעלה בעולמו בכלל ופרט המנחה
היתה מורה על השגחת הפרטים והנסכים על
השגחת הכללית כמו שנתבאר שם בארוכה
וכתבתי גם כן חלק שלשי פרק עשירי מעניין
החביתי איך היו מורים על עניין חדוש העולם
ומעתה בא לנו סדרן זה אחר זה להורות
על שלשה מכות שבאו אחר הערוב במצרים
והם דבר שחין ברד וזה כי כבר ידוע
מעניין השגחה הפרטית שאינה אלא במין האדם
אבל בשאר בעלי חיים אינה אלא במינים
וכמו שכתב המורה חלק שלישי פרק שבעה
עשר מספרו בדברו השגחה וכבר כתבתי
כן לעיל חלק פרק שלשה ושלשים ולכן
בהיות כי במכת הדבר היה נגלה עניין מעלת
בני אדם על שאר בעלי חיים מצד השגחה ש
הפרטית על כן היה המנחה מורה על מכת הדבר
שמות ט וזה כי שם נאמר הנה ״יד ״י הויה במקנך אשר
בשדה בסוסים ובחמורים בגמלים ובבקר ובצאן
דבר כבד מאד הרי שהמכה היתה כוללת כל
מיני בעלי חי בשוה אין הפרש בין אחד לחבירו
מצד עצמן ובאדם לא היו הרי שהורה מעלת
האדם על בעלי חיים רק קצתן היו ניצולים בזכות
בעליהם שהמה בני אדם שהשגחת פרטי׳ דביקה
שם ו בהן שנאמר והפלה ״י בין מקנה ישראל ובין
מקנה מצרים ולא ימות מכל אשר לבני ישראל
דבר הרי שהיה נגלה באות׳ מכה עניי׳ השגח׳
הפרטי והוא בעצמו עניין המנחה ואחר כך
באו החביתין וכבר ידוע שמנחה והביתין

חם שניהם מן הקמח אלא שזה בלול בשמן וזה היה נעשה במחבת ולכן באו זה אחר זה ◦

וידוע כי עניין הדבר המטוגן במחבת שמעלה רתיחות ובעבועית מתוך שמנו דורך בישולו וטגונו והיא היה מורה על מכת השחין שהיו אבעבעות פורחת בהם ונקשרו החביתין במנחה כמו שבאו המכות שהיו מורים עליהם נקשרים זה בזה ואף כי שניהם מורים על ההשגחה כי מכת השחין גם כן מורה עניין השגחה הנזכר לעיל שהרי היה אז השחין בארם ובבהמה מלבד בני ישראל כמו
שמות ט שנאמר ולא יכלו החרטמים לעמוד לפני משה מפני השחין וגו׳ ונראה שכיון באמרו שלא יוכלו לעמו׳ מפניו רצה לומ׳ מפני דבריו וטענותיו עליהם לא יוכלו עמוד כי בכל מכות הראשונות חפשו טענות ועלילות לומר שלא היה השגחת השם יתעלה על הארץ בפרטים וזה כי אף
פס ח שנאמר גם כן בערוב והפלאתי ביום ההוא את ארץ גושן וגו׳ ושמתי פדות בין עמי ובין עמך וגומ׳ מכל מקום היה ההפרש מצד המדינות והיה אפשר שזה מצד מכת מדינה בסבת האויר שלא בא הערוב למדינת גושן כי לא היה אויר הארץ ההיא נאות לטבע הערוב ולכן ברחו משם

וכמו שאמרו רבותינו ז״ל במסכת שביעי׳ שלשה ארצות לכעור ופירש הטעם משום דאין חיה שבגליל מתפרנסת על פירת שביהודא ועבר הירדן כו׳ ועוד דהרי הערוב לא הרג כל מצרים שהרי נשארו כמו שנשארו ישראל וכן
פס ו במכת הדבר אף על פי שנאמר והפלה יי׳ בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים מכל מקום היה עניין המכה ההיא בשדה ולא היה העניין נגלה כל כך ולא ראו העניין בעצמם ואף כי מקצת מקנה מצרים נשאר כי לא נאמר במכת הדבר שכל אשר בשדה מת כמו שנאמר אחר כך
פס ט במכת הברד אלא נאמר הנה יד יי׳ הויה במקנך ולא מתו כולן ולכן היה תמיד להן פתחון פה לפקפק ׳ אמנם במכת השחין באשר ראו כי היה השחין בחרטומי׳ ובכל מצרי׳ ובמשה ובישראל לא היה אף על פי שהיה משה עמהם בארץ ובבית אחד ובאויר אחד מעתה לא יוכלו לכפור בהשגחה ועל כרחן הוצרכו להודות בהשגחת השם יתעלה על יראיו וזה אמרו ולא יוכלו החרטומים לעמוד לפני משה ולכן נאמר מאותה מכה ואילך ויחזק יי׳ את לב פרעה מה שלא נאמר בכל הראשונות כי בכולן נאמר ויחזק את לב פרעה או ויכבד את לבו כי מעצמו הכביד לבו כי היה לו פתחון פה מה שלא היה ממכה זו ואילך שהוצרך להודות ויי׳ חיזק את לבו ואף על פי שכבר דברו הראשונים ז״ל מעניין חזוק זה שנאמר שהקדוש ברוך הוא מחזק את לב האדם ואחר כך מענשו על זה כמו שנאמר בפרעה ובסיחון ובדומיהן וכמו שכתב הרמב״ם בהלכות תשובה פרק ששה פרק שמיני משמונה פרקיו והאריך בו בעל עקידה פרשת וארא ושאר פרשנים מכל מקום אפשר לפרש בעניין זה כי בכל מכת הראשונות היה מוציא פרעה מעצמו פתחון פה לתלות עניין מכות באיזה מערכת או תחבולה מן תחבולות וכזה הכביד לבו מעצמו◦ אמנם ממכת השחין ואילך שלא היה יכול מעצמו לתת סבה וטעם ולתלות באיזה מערכת או תחבולה אז נאמר ויחזק יי׳ את לבו רצה לומר שהוסיף לו חכמה על חכמתו הראשונה עד שעל ידה חשב למצוא תחבולה או איזה טעם לתלות בו חמכות ולומר שלא היו מצד השגחת אישים הפרטים

ודע שכבר דרשו רבותינו ז״ל פרק החליל הנא ההוא סבא כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו ◦ וכתב בעל עקידה שער ארבעים הטעם בזה כי חכמתו עומד׳ לו להורות פני הראות שהחטא ההוא מחויב ומחדד טענות וראיות להעמיד רשעתו ולכן אמר שכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו

והכוונה כי מי שיש לו התחלות יותר חזקות לחטוא הנה יצרו החוטא גדול וחזק מזולתו בלי ספק עד כאן לשונו ולכן נאמר בפרעה וכדומ׳הן ויחזק יי׳ את לבו כי בטובת אשר חנני השם יתעלה ורוצה להועיל לו ונתן לו חכמה כדי שיוכל להכיר האמת הוא חזק את לבו וחשב ערמומיות ותחבולות כדי לישב עניין המכות לתלותן במערכת או באיזה תחבולה והנה אמר שיי׳ החזיק את לבו בהיות כי הוא הסב׳ לדבר זה במה שהציא לו חכמה נוספת שעל ידה היה חושב מחשבות זרות לתלות בהן עניין המכות מה שלא אפשר לשאר בני אדם להמציא תחבולות כמותן והנה זה כמי שאמר שהקדוש ברוך הוא ברא האדם להיות צדיק או רשע והוא אמת מצד שהוא בראו בדרך שיוכל להיות צדיק או רשע מצד בחירתו

וכמו שכתב הרמב״ם פרק שמיני משמנה פרקיו
דניאל ב והוא על דרך מה שנאמר יהב חכמה לחכימין אף כי הכמתו הראשונה היא מהקדוש ברוך הוא אלא שחכמה שהיא על דרך המנהג והיא הוה לאדם בטבע מנערותו לא תיוחס להשם יתעלה אך דבר נוסף וכן מצינו דברים גדולים מיוחסים להשם יתעלה כגון הררי אל שלהבת יה וכדומיהן לכן במכות הראשונות שהיה אפשר לתלות בדבר כשוף או נחוש בחכמת מועטת נאמר בו כי הוא החזיק את לבו אמנם בדבר שהוא צריך חכמה יתירה נאמר כי ויחזק יי׳ את לבו והוא מבואר ואמר חביתין לנסכי׳ כי הם היה מורים על מכת הברד שהיה יורד על ידי המטר ואש המתלקחת בתוך הברד

הברד שהוא בעניין נסוך היין שהיה יורד כדמות
מטר ואף כי היה מורה על עניין ההשפעה
היורדת מלמעלה כמו שנתבאר לעיל חלק שני
פרק ארבע עשר ולזה נאמר בעניין הברד
שמות ט כי °בפעם הזאת אני שולח את כל מגופתי בעבור
תדע כי אין כמוני בכל הארץ ודרשו
רבותינו ז"ל זו מכת בכורת ויש מפרשים לשון
ביכורים רצה לומר שאותה מכה של ברד שהית
שובר ארזים ובל הדבר המבוכר היה קשה להם
בכל המכות אמנם נראה לי לפרש
בדרך זה שבא להורו' בעניין הברד הנהגת השם
יתעלה לעולמו ועניין השפעה היורדת מלמעלה
שהיא כולה בזה המין שירד הברד כי
כבר דרשו ז"ל אין דבר רע יורד מלמעלה והנה
רבים נבוכו בפירש על כן נראה שהוא כפשוטו
וזה כי כבר דרשו ז"ל בעניין המבול
בראשית ז שנאמר ויהי °הגשם על הארץ ולהלן הוא אומר
ויהי המבול אלא כשהורידן הורידן ברחמים
שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה כשלא חזרו היו
למבול וכן בעניין זה כל העונשים והרעות
היורדים מלמעלה כולם יורדין באופן זה שאם
יחזרו בתשובה יהיה הדבר היורד לרחמים ואם
לאו יהא לעונש ואם כן בשעה שירד מלמעלה
אין דבר רע יורד רק כלו טוב ולמטה נהפך לרעה
ונראה שלזה נאמר בכל העונשים ירידה
אצל השם יתעלה כמו שנאמר בעניין הפלגה
שם יא וירד °יי לראות את העיר ונאמר בעניין
שם יח סדום ארדה °נא ואראה וגו' בהיות כי
עניין העונש אינו נגמר אלא מלמטה לכן נאמר
עניין הירידה אבל מלמעלה עוז והדוה במקומו
והשמחה במעינו ושעור הפסוקים כך הוא
ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה
מלת ארדה נמשך למלת כלה ומלת ארדה הוא
פועל יוצא וקאי על המכה כי בזה היתה ירידה
וכן בעניין דור הפלגה מלת ירידה נמשך למה
שאמר אחר כך ונבלה שפתם וגו' והוא הדין
בכל היוצא כזה ולזה כוונו ז"ל שדרשו
במסכת חגיגה ואמרו הא בבתי גוואי הא בבתי
בראי כי בתי בראי הוא העולם השפל שבו מגיעין
העונשים אמנם בבתי עלאי כולו חדווה
ועוז והדר לפניו ונראה שלזה כוונו
גם כן באמרם שמדה טובה מרובה ממדת
פורעניות חמשה מאות פעמי' כי במדת פורעני'
דברים ה נאמר פוקד °עון אבות על בנים ועל רבעים
ובטובה נאמר עושה חסד לאלפים והוא ת"ק
פעמים ארבע להיות כי מהלך ת"ק הוא גובה
שמים מעל הארץ וכן גבר חסדו על יראיו
וזה מתחיל בעליונים וזה בהתחתונים וכן היה
שמות ט עניין הברד כי נאמר בו הנה °ממטיר כעת מחר
ברד כבד מאד וגו' שנאמר בעניין המבול

ויהי הגשם נאמר כאן הנני ממטיר כי ירד מתחלת
ברחמים אולי ישובו יהיה גשמי מטר לברכה
בפרט בארץ מצרים שלעולם אין מטר יורד לשם
שם כמו שנא' אשר °לא היה כמוהו בכל ארץ מצרים
מאז היתה לגוי. אמנם ואש
מתלקחת בתוך הברד רצה לומר כי חרון אף
השם יתעלה היה יורד עם מטר זה באולי לא ישובו
יהיה המכה כמו שהיה באחרונה ולזה אמר
שם משה לבסוף ועתה °ועבדיך ידעתי כי טרם
תראון מפני יי אלהי' והפשתה והשעורה
נכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול והחטה
והכסמת לא נכו כי אפילות הנה שנתחבטו
בו הפרשנים כי מה לו לכתוב ולהזכיר זה אצל
כי טרם תראון מפני יי אלהי' אבל לפי זה יתישב
כי אמר לבסוף כי כוונה דשם יתעלה יצאת
לפעול והיתה מכה כאשר אמר שהאש היתה
מתלקחת בתוך הברד ועל ידי זה אמר טרם
תראון מפני יי וגו' לא נכו כי אפילות
הנה והיו צריכין עדיין למטר כדי שיצמחו ויתככרו
עוד ומצד זה לא יראה פרעה את השם ולא יחזור
בו ולזה נאמר בברד כל מגפותי שבא להורות
כי כל המכות היורדות מלמעלה כולן הן כעניין
זה ולכן דרשו ז"ל שהיא מכת בכורות שהיתה
מכה גדולה שאין כמוה ואי אפשר לצייר בה
שמתחלה ירדה לדבר טוב א"ה היתה בדרך שאר
המכות שבתחלת ירידתו לא היתה לרעה רק
לטובה ולזה נאמר אני יוצא בתוך מצרים אני
ולא מלאך אני ולא שרף רצה לומר שהקדוש
ברוך הוא יצא משם במדתו שאין דבר רע יורד
ממנו אלא בהיות הדבר השלוח ממנו
למטה שאז יתהפך מרחמים לדין וזה יוצא בתוך
מצרים ורוצה לומר כי למטה בתוך מצרים
ממש היתה היציאה כי אז התחילה ולא למעלה
שתהא המכה שלוחה מלמעלה על ידי המלאך
או שרף שאין בידו לשנות ממה שנצטווה
שמות כג וכמו שדרשו ז"ל בפסוק אל °תמר בו כי הוא
השליח ואי אפשר לשנות והוא מבואר לדעתי
וזהו עניין הברד שהיה מורה על הנהגת השם
יתעלה לעולמו והיה מורה עליו עניין הנסכים
שהוא גם כן רומזת על ההשפעה וההנהגה הכללי'
שיורדת מלמעלה וכמו שנתבאר לעיל בעניין
הנסכים ואמר נסכים למוספים
והמוספין רומזים על מכת הארבה מצד היות
שמם ששניהם לשון רבוי ותוספות ואמר
מוספין לבזיכין הם בזיכים לחם הפנים שהיו
מקריבין בכל יום השבת ועל ידי זה היו מותרים
לחם הפנים לאכול והנה כבר בארתי
מעניין הבזיכין פרק שנים ועשרים חלק ראשון
שהיו מורים על תקנת וסייגים שקבלו ישראל
עליהן מצד עצמן והיה הקרבתן על מזבח

שיר השירים

מורה על מה שנאמר כי טובים דודיך מיין ואמרו ז"ל חביבין דברי דודים מיינה של תורה ולכן כשהיה תמור הבזיכין עולה למעלה הותר לחם הפנים למטה והיה ברכה מצויה בלחם הפנים עד שכל כהן שמגיעו לו כפול היה שבע ואיזהו עשיר השמח בחלקו המגיע לו והיה כל זה מור' על מכת חושך שמתו בו רשעי ישראל ונשתיירו הכשרים שבהם שהיו סיגים בשושנים רוצה לומר מסוייגים בגדרים ובתקוני' על התורה ועל ידי זה המכה השיגו עושר ונכסים כמו שדרשו ז"ל באלה שמות רבה פרשת בא שעל ידי חושך היו ישראל נכנסים וראו מטמנים של מצרים וכן בבזיכין על ידי זה השיגו הכהנים חלקן בלחם הפנים שהיו שבעים ושמחים וטובי לב ואין לך עושר גדול מזה ובזיכים קודם לתמיד של בין הערבים והוא מורה על מכת בכורות שה תה בין הערבים דהיינו בלילה והיה הקרבת תמיד מורה עליו בהיות כי זהו גם כן בעל חי הנפסד כמו שהיו הבכורי' במצרי' ולכן אמרו והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלים כל הקרבנות כולן בהיות כי אחר מכה זו לא היתה מכה במצרים אלא יצאו משם ביד רמה ונגאלו וכהיות כי סדור המערכה מורה על מה שנתבאר אמרו בפסחים פרק תמיד נשחט תמיד של בין הערבי' קודם לקרבן פסח ואין אחד מכל הקרבנו' שיכול להקריב אחר תמיד של בין הערבים מלבד הפסח כדאיתא התם להיות כי כל המכות קדמו קודם שאכלו הקרבן פסח אמנם שאר הקרבנו' לא היו נקרבי' אחר התמיד מאחר שהתמיד היה מורה על הפסד הכללי ואין שום דבר אחריו וכן בשחרית אסור להקדים שום קרבן לפניו כדאיתא בפסחים פרק תמיד נשחט שלא לבטל סדר המערכה שלא היה דבר לפניו ואיכא שם פלוגתא בגמרא אי פסח קודם לקטורת ונרות או אי נרות וקטורת קודמין לפסח בהיות כי הקטורת המורה על כלל ישראל והדלקת הנרות מורה על השכליתן בתורה היה אחר הפסח במצרים אם כן מן הראוי שיהיה אחריו אמנם מצד סדר המערכה שנתבאר שהיו רומזים על המכות שהיו במצרי' אם כן ראוין להיו' מוקדמין כי על ידן באו לידי קרבן פסח במצרים ונגאלו ׃

ועל ידי זה היה נגלה עליהם כחו של יוצר בראשית יתעלה ויתרומם שמו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים ושברא העולם כרצונו וזהו טעם הקרבנות וזהו כוונתן עליהן השלים כל הקרבנות

זהו הנראה בסוד סדר המערכה ׃ ולהשם יתעלה ברכה שעזרני עד הנה והוא יעזרני לעולמים ככה ׃ ויגל לבי בתורתו אשר מארץ מדת ארוכה ׃

פרק ששה עשר

ענין הפיסות שהיו בכל יום בסדר התמיד ׃ תנן במסכת יומא ארבע פייסות במקדש מי תורם וכו' וכת' הרמב"ם פר' רביעי מהלכו' תמידין הפיס הראשון מי תירם את המזבח מי שזכה להרום הוא מסדר המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכנים מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת ׃ הפיס השני זכין בו שלשה עשר על סדר עבודתן כיצד זה שיוצא בפיס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר השני שעומד בצדו הוא מקבל דם התמיד וכו' ׃ הפיס השלשה אמר להם הממונה אנשי בית אב מי שלא הקטיר קטורת יבא ויפיס ומי שזכה בזה ראשונה זכה להקטיר קטורת ׃ הפיס הרביעי מתקבצין כולן ומפיסין מי מעלה אברים לכבש תמיד של בין הערבים אין מפיסין לו פיס אחר אלא כל כהן שזכה בה שחרית יזכה בה בין הערבים חוץ מן הקטורת שמפיסין לו פיס אחר בין הערבים עד כאן לשונו

הנה מבואר נגלה שזה לא היה בלי טעם גדול שחלקו אלו הגורלות על ארבע חלקים בחלוקה זו שאינה נאותה לכאורה דיותר היה לכלול ענין העלאת אברים למזבח בפיס שני שהוא סוף גמר העבודות הקטרת אברים או היה לכלול כל הפייסות בפיס ראשון שהוא סדור המערכה ותרומת הדשן אבל הנראה בהיות כי כל עניני המקדש ועבודתיו היו מורים על חדוש העולם כאשר נתבאר ולזה לא היתה נעשית שום עבודה כי אם בפיס להיות כי כל הנמצאות קבלו מציאתן לפי מה שנפל בגורלן מן השלימות ולא היה מונע מצד הבורא כי אם מצד הנברא לפי מה שהיה אפשר לו לקבל

וכמו שדרשו ז"ל פרק קמא דראש השנה כל מעשה בראשי' בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונן נבראו וכתב הרב המורה חלק שני פרק שלשים כי כוונתן בזה כי כל מה שברא נברא על שלמות כמותו ועל שלמות צורתו ובנאה שבמקריו והוא אמרו בצביונן נבראו מן צבי לכל הארץ וכתב שם הרב שם טוב שכוונתן בזה כי אין כילות מצד הנותן והחסרון מצד המקבל כי כבר התבאר בחכמה הטבעית שהדברים הטבעיים יש להן חומר מיוחד ונאות לשיחול בו הצורה והצור' היא היותר נאותה שאפשר שיחול בזה החומר וכן המקרים עד כאן לשונו ׃

ולדעתי זהו סוד השעירים והגורלות שציוה השם יתעלה לעשות ביום כפורים ודרשו שאחד מהן הוא שוחד לסמאל שלא יקטרג להורות כי מה שהוא לשמים או לעזאז׳ לא היה רק מצד המקבלי׳ שנפל כן בגורלן ולא מצד הרצון אלא כל אחד קבל מה שבטבעו לקבל והוא גורלו כי כל הנמצא׳ טבען נפל בגורלן שהיו מה שהיו על דרך משל הסוס היה סוס לפי טבעו וכן האדם היה אדם ואם יאמר האומר למה לא היה הסוס אדם והאד׳ סוס תשיב לו כי זה היה מטבע חומריין כי השם יתעלה רצה לברא כל המינים והכין כל החומרים בהדרגתן וכל אחד קבל צורתו לפי מה שהיה מוכן והוא הגורל ׃ וכבר האריך בזה בעל העקידה פרק שמיני שער שביעי בענין המציאות איך קבל כל אחד הטוב שבאפשרות מהותו לקבל ולא היה אפשר בעניין אחר אם לא בהיות הסוס אדם ואדם סוס ותחזור השאלה למקומה ועיין בעקידה ובזה היו נותנים שוחד לסמאל׳ כי באמת אלולי דבר זה היה מקום לשטן לקטרג ולומר מה נשתנה אלו מאלו ולא יגרע מין אחד ממין שני ועל ידי הגורלות לא יוכל לקטרג ועל זה היה שני שעירים אחד ליי׳ ואחד לעזאזל כמו שדרשו ז״ל והארץ היתה תהו ובהו על רוע חלקה אמרה העליונים חיים כו׳ ׃ וכמו שיתבאר כל זה לקמן בסדר עבודות יום כפורים אם ירצה השם יתעלה ולזה היו באין ארבע פייסות בעבודות הכהנים כי ידוע כי הכהנים העובדים במקדש דוגמת מלאכי מעלה שעובדים בעולם לעבוד׳ מלאכי מעלה הוא בארבע חיות המרכבה שהם ארבע כדורי הגלגלים כמו שכתב הרב המורה ריש חלק שלישי והם המנהיגים ארבע מדרגות הנמצאים שהם הדומם והצומח והחי׳ ומדבר וארבע יסודות אשר לכל אחד ואחד נמשך הנהגת כדור אחד כמו שבאר שם המורה על כן באו ארבע פייסות במקדש נגד ארבע חלקי׳ הנהגות אלו׳ שכולן נפלו על פי הגורל ודע והבן כי על פי דעת מאמיני הקדמות אי אפשר לפול שום דבר על פי הגורל כי כל דבר מחויב על כן לא יפול שום גורל כי אם על פי החדוש שנתחדשו הדברים ונפל עליהן גורל כי מעניין הגורל שיצא הדבר מן הכח אל הפועל והיה אפשר להיות בחלוף ממה שנפל בגורל וכן היה עניין הפיים הכהנים כולן היו מוכנים לעבודה ואחר כך על ידי הגורל יצא עבודתן לפועל והוא כדמות הלבשו׳ הצורות בחומרים המוכנים להם בבריאת עולם וכל זה אי אפשר להיות על דעת הקדמות אשר מאמין אריסטוטלוס והנמשכין אחריו ולכן היו הגורלו׳ מורין על החדוש וכל שכן שאם נאמר שהגורל הוא מורה על דעת המדברי׳ אשר האמינו שמקצת הברואים היה אפשר להם להבראות בחלוף מה שהם והרב המורה קבל דעתן זאת בעניין בריאת הגלגלים והככבים ותנועיתיהן והכריע בזה אמונת חדוש העולם כמו שהוא מבואר מדבריו חלק שני פרק תשעה עשר ופרק שנים ועשרים והוא כדמות הגורל שהיו כל הכהנים מוכני׳ אלא שנפל הגורל לאחד מהן והיה באפשרו׳ להיות בחלוף מה שנפל אלא שהגורל הכריע׳ והוא כדמות הבריאה שרצון הקדוש ברוך הוא הכריע וברא כל הברואים כרצונו בלי סבה שז המכרחת לזה כמו שאין מכריח בעניין הגורל ׃

ודע כי הרב המורה האריך שם חלק שני פרק תשעה עשר והכריע שם דעת ס החדוש ממה שראינו הרבה דברים בעניין הגלגלי׳ והככבים דברים שאין להם סבה וטעם על כרחנו צריכים אנו להודות שנבראו כך בכוונת מכוין ופועל שבראן כרצונו והאריך שם בזה וטען שם עליו האפודי וזה לשונו ויש בכאן מקום עיון כי ארסטוטלוס יאמר כי הכל על צד החיוב הוא אלא שהוא אינו יודע סבת כל הדברים אלא מקצתן כמו שנאמר אנחנו שאין שום דבר לבטלה אבל אנחנו לא נדע מה נעשה העניין כך עם היות בכוונת מכוין כך יאמר ארסטוטלוס שהכל הוא על צד החיוב אלא שאנחנו נשכל עניינם לגודל עמקם עד כאן לשונו

ואני אומר כי לדעת החדוש לא יקשה עלינו מאומה כי נבראו מקצה דברים שאין להם טעם כי אלהים עשה שיראו מלפניו ושנתבונן מאותן דברים שהעולם נברא ברצון כמו שהכריע שם הרב המורה מהן שנבראו ברצון בלי סבת המחויבת הוייתן באופן שהיו ואין לך תכליה גדול מזה כי זהו כל האדם והוא כמצות פרה אדומת או שאר החקים הבאים בתורה להכלית זה רצת לומר שבאו מצות בתורה בלא טעם ונקראו חקים כדי להתבונן בהן שנתנו מן השמים ומהן נביא ראיה לכל התורה כולה כמו שכתב בעל העקידה פרשת חקת ובגמרא פרק אלו טריפות אמר רבי חנן בר רבא השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לו שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגני היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים הרי לך הדברים הנעלמים מורים על נותן התורה יתעלה והוא הדין בברואים אלו כי כולן נתנו מרועה אחד יתעלה ׃

פרק שבעה עשר

הנה יתבאר על פי המבואר בפרק שעבר למה
חלקו חכמים ז"ל הגירלות בדרך שחלקוה ולא
באופן אחר וזה כי כבר נתבאר כי תרומת
הדשן הוא המורה על ההפסד העולם בכללו אל
האין ועל ידה היו רומזים על חדוש העולם בכללו
כמו שנתבאר פרק ששה ולזה אמרו מי
שזכה בתרומת הדשן והוא הכהן הראשון שזכה
בעבודה הראשונה כדמות הנמצא הנברא ראשון
והעלול הראשון ובדרך שנתבאר
פרק חמשה וארבעי' חל' שני שהכהני' בעבודתן
כמלאכי מעלה הוא שזכה בשלשה עבודות של
הבאים אחריו והם סדור המערכה והם סדור שני
גזרי עצים והכנסת האש לקטרת בהיות כי
כבר הסכימו החכמים הקדומים והרב המורה
מכללן חלק שני פרק שביעי שהשם יתעלה
הממציא השכל הראשון אשר השכל ההיא מניע
גלגל הראשון והשכל אשר מניע גלגל השני
אמנם עלתו והתחלתו שכל הראשון
וכן עד שיהיה מניע גרגל הסמוך לנו הוא עלת
השכל הפועל והתחלתו ואצלו תפסק מציאת
הנבדלים כמו שהגשמים גם כן יתחלו מן גלגל
עליון ויופסקו אצל היסודות ומה שהורכב מהן
וכן האריך שם פרק אחד עשר · ולכן
אמרו מי שזכה בתרומת הדשן זכה בכל העבודו'
הנכללות בזה והם סדור המערכה
וכבר נתבאר לעיל פרק עשרים חלק שלישי
עניין ששלשה מערכות שהיה מסודרים שהם
היו המורים על הויית האש היסו"י וחום השמים
ואש שירדה מן השמים ובהם היו נכללים רמז
לשלשה חלקי העולם שהם העולם העליון
והתכון והתחתון כי אש היסודי הוא העולם
השפל וחום השמימי הוא מורה על השמים
ואש שירדה מן השמים על העולם העליון כמו
שנאמר עושה' מלאכיו רוחות משרתיו אש
לוהט · ואמר שזכה באלו העבודות
להורות כי זכה מצד גורלו שכל הפעולות נפעלי'
על ידו והוא המוסיף כל יום שני גזרי עצים על
המערכת והם שני הכחות והנהגות שיורדין
בעולם בכל יום כמו שנתבאר לעיל פרק
שלישי חלק זה ועוד זכה שהיה מכניס
המחתה עם האש להקטיר עליו קטורת
וכבר נתבאר לעיל פרק רביעי' כי זה הכהן
הוא הרומז על שכל הפועל העוזר לאדם בכניסתו
להקטיר קטורת כמו שנתבאר שם ולזה אמרו
שהכהן הראשון זכה בזה להיות כי זהו התכלי'
המכוון בבריאת העולם וכמו שאמרו ז"ל
אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע
אמות של הלכה וכבר האריך בזה

העולה

בעל העקיד' פרש' בראשי' שער חמשה להורו'
כי האדם הוא התכלי' בבריאה ושכל צבא מעלה
ומטה נבראים בגינו · ואף כי לדעת
החולקים כמו שהאריך שם מכל מקום מודים
דאדם הוא המכוון בעולם השפל והוא העיקר
שם כמו שהאריך בה בעל עקידה בשער
הנזכר לעיל והרמב"ם חלק שלישי פרק
שלשה עשר ולזה באה החלוקה שמי שזכה
בתרומת הדשן הוא שזכה בארבע עבודות אלו
ודע כי אף על פי שחלקו הפייסות לארבע
חלקי' על ההנהגה ארבע חלקי העול כמו שנתבאר
מכל מקום פרטי עבודות שסדרו בכל פיוס · בא
להורות על העניין שכתבנו ואין בפרט אלא
במה שבכלל והרמז על ההנהגה על ידי מלאכי
מעלה שהם הכהנים העובדים במקדש העליון
וכבר נתבאר עניין פיוס הראשון ·
אמנם פיוס השני זכו בו שלשה עשר כהנים הם
מדרגות הכהנים אחרים שתחת עלול הראשון
שכל אחד זכה בעבודתן על פי גורלו · ולפי
שהעלול הראשון הוא נבדל מן האחרים במה
שאין לו סבה עלולה רק עלול מן השם יתעלה
שהוא סבת כל הסבות ולפיכך היה לו פיים בפני
עצמו · וידוע כי שאר הכהנים
העובדים הם שלשה עשר כי נשארו תשעה
שכלים הנבדלים שכל אחד מהן פועל בגלגלו
בדברים התחתונים עד שכל האחרון שפועלו
הוא הוצאת שכל האדם מן הכח אל הפועל כמו
שנתבאר' עוד הם ארבע יסודות
בעולם אשר הם גם כן מלאכים הפועלים בעולם
השפל כי אף שפעולתם על ידי הכחות הגלגלים
והם האופנים ההולכים לרגלי החיות כמו
שביאר המורה ריש חלק שלישי מכל מקום
באשר הם יסודות לכל הדברים המורכבים בעולם
השפל ופעולתן יותר נגלית ויותר עצומה מפעולו'
הגלגלים הפועל בהם נחשבים הם לכהני' בפני
עצמן · ודע כי הרב המורה
כתב חלק שני פרק ששה כי היסודות נקראו
מלאכים כמו שנאמר עושה' מלאכיו רוחות תהלים קד
משרתיו אש לוהט על כן נכנסו אלו הארבע
יסודות בכלל הכהנים העובדים ובין הכל היו
שלשה עשר ועוד יתבאר לך דבר זה על
אמתתו לקמן אם ירצה השם יתעלה במעשה
העולה והקרבתו ונתוח אבריו ·
אמנם הפיוס השלישי היה מי מקטיר קטורת
ואמרו ז"ל חדשים לקטורת כדאיתא בסדר
יומא פרק אמר להם הממונא וטעמן בזה כי
עניין הקטורת שהם המעשים הנעימים שהם
תכלית מין אנושי הם גם כן בגודל להיות בו
הבחירה נשארת ביד האדם ואין עליו מכריח
מלמעלה · ואף כי יש לאדם קצת נטייה
אל

אל איזה מעלה וכמו שאמרו ז"ל במסכת שבת האי דבמאדים האי דבצדק וכו' • והוא עניין הגורל שנופל לו בעת הוייתו מכל מקום אין הכרח עליו בזה ולכן לא היו מפיסין רק חדשים שלא הקטירו מימיהן כי אין לו הכרח או נטייה מצד מעשים הראשונים רק כל יום ויום הוא לו כאלו הוא מקטיר מחדש כי הבחירה בידו ואף כי רמזו בקטורת כהנים החדשים להורות על מה שדרשו ז"ל יום אשר עמדת בחורב כל יום ויום יהא לך כאלו קבלתה מהר סיני והוא מבואר שזהו הטעם שאמרו שהקטורת מעשיר כי אין לך עושר גדול מזה במי ששמח בחלקו במעשים הטובים שחננו יתעלה שהם הקטורת •

הפיוס הרביעי מי מעלה אברים למזבח כו' • כבר קדם לנו עניין המזבח והמערכה שעליו ועניין הכבש שעליה היו שם מסדרין האברים כמו שנתבאר חלק ראשון פרק שלשה עשר ועל פי אותו באור נאמר כי נראה מעניין סדר עבודות הזאת שהכהנים היו מסדרין האברים על הכבש ואחר כך היו מעלים האברים למזבח ולא עשו זה אחר זה מיד להורו' עניין בריאת עולם והשתלשלותן זה מזה

בראשית ב

וכבר ידוע מה שכתוב בבריאות העולם ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים שרצה לומר שתחלה נאצלו הכחות האלהיות שקראו המקובלי' ספירות בדרך שנתבאר למעלה חלק זה פרק רביעי ואחר כך נברא עולם הנפרדי' אשר על זה נאמר ומשם יפרד וכו' • ומשם ולמטה נקרא בריאה ולמעלה נקרא אצילות' ולזה בהיות הכחות אלהיות נראו ונתגלו כל הברואים היו בכחן להבראות ועל זה נאמר בדבר יי שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם • רצה לומר כי רצוני הוא דברו ורוחו כמו שכתב המורה בשתוף שם דבור ורוח ובאמת שבזה נאות לדברי המאמינים שהכל נתחייב מעילתו כמו מושכל מן השכל • כי מיד כשנתגלו הכחות נתחייב הכל אבל גילוי כחות עצמן היו ברצון עילת על כל עילת יתעלה וידוע מה שכתבו המקבולים .כי בזמן שיפסד העולם ישוב כל דבר אל יסודו ורוחן אליו יאסוף ויתכנסו הכחות וישובו אל אצילתן כמו שהיה קודם הבריאה

תהלים לג

ומעתה נאמר כי בתחלה העלו אברים אל הכבש להורות אל הפסד כל הנמצאות עם סבותיהם כמו שנתבארו חלק שני פרק שלישי בכוונת הקרבן ועתידים אנו לבאר שישבו אל הכבש הידוע במזבח' ושם ינוחו בכח מאחר שבכוחתן נשארו אצולים עד יעלה הרצון שמשם יעלו עם אצולתן אל מקום המערכ' שהוא מקום כח על כח כמו שנתבאר למעלה בעניין המזבח על מה היה רומז או בא רמז כי אף שישובו האברים אל הכבש מכל מקום יניחו שם ואין בכבש לפעול או להפסיד בהן מצד עצמן רק מכח מקום המזבח העליון שהוא מקום המערכה שפועל בכחו' של השה במזבח כרצונו ומידו הכל ואליו ישוב הכל והיה גם כן הכהן העובד בזה נטל חלקו בפיים להורות על מה שכתבנו חלק זה פרק רביעי להיות כי כל כחות אלו אינן אלא תוארי הפעולות אשר כולן מצד הגורל והרצון כמו שכתבנו מעניין הגורל •

ולהיות כי כל כח השם יתעלה נקרא מלאך כמו שאמרו ז"ל פרק רבי עקיבא כל דבור ודבו' שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא בו מלאך על כן באו בעניין רצון השם יתעלה בהפסד העולם וחזרת הדברים לשרשן על ידי כהן כי כל רצון ופעולה הן להפסד הן לקיום הוא מלאך השם יתעלה והוא דוגמת כהן העובד' ולקמן בפרק אחד ועשרים יתבאר לך טעם אחר שהיו מעלים האברים למזבח ומניחים על גבי הכבש •

ובהיות כי כל העבודה נשלמת בקרבן התמיד של שחרית על ידי הפיוסים לא הוצרכו להחזיר ולהפיס בתמיד של בין הערבי' להיות כי הרמז בשני התמידין אחד אלא שבא שחרית וערבית כמו שאנו קורין קריאת שמע שחרית וערבית שאנו מודים ליוצר בראשית. וכן היה בעניין התמיד ואף כי כל הזובי' בעבודות שחרית אין לשנותן כי עבודתן תמידית כל ימי עולם מאחר שהכהנים העובדים בהם הוא הרומז על מלאכי מעלה והיסודות והקיומים כל ימי הארץ אמנם מעשה הקטורת שהיה רומז על מעשה בני אדם שהוא משתנה כל יום תמיד נשתנה הכהן מבוקר לערב •

והנה בהיות העניין כן מבואר כל דיני פיוס שהיה ממצותו שבשב' שהיה משמר נכנס ומשמ' יוצא היה חוזרין ומפיסין בתמיד של בין הערבים • להיות כי אז נשתנו המשמרות שהם דוגמת המשמשים במרום ולכן נשתנו הפיוסים •

והיו הפיוסים נעשים בלשכת הגזית בהיות כי צורך הודעת הפיוסים ושכל הדברים נפלו בגורל אינו רק להודיע בני אדם גבורותיו ובלשכת הגזית היו יושבים הסנהדרין ולהן נגלה עניין הפיסות ואף כי כבר נתבא' מדברינו בחלק ראשון פרק שמיני שבלשכת הגזית היה מורה על גלגל הלבנה ששם משכן בני אדם ושם השגת בני אדם לעניין הגורל הנזכר לעיל • אמנם משם ולמעלה אין השגת האדם שולטת שם • וכמו שכתב המורה על אריסטוטלוס סוף פרק שנים ועשרים וסוף פרק ארבע ועשרים שכל מה שהשיג עד גלגל הירח הוא אמיתת נתינת הסבה אבל

פשם ולמעלה היא כדמות מחשבה לבד על כן באו עניין הפיוסים בלשכת הגזית שהוא מקום ישיבת הסנהדרין ׃

פרק שמונה עשר

הנה לא אוסיף ביאר בזה הפרק על מה שביארתי למעלה מעניין העבוד׳ רק אציע לך סדר התמיד כדי שיהא נקל על מעיין לעמוד על סודותיו בראותו תחלה העבודה מסודרת כאשר היתה בבית אלהינו אשר יבנה בימנו ואחר כך אם ירצה להתבונן בטעמיה׃ יראה אחד כל דבר במקומו שנתבא׳ שם עניין ההוא ׳

ובהיות כי הרב הגדול הכולל כל חכמת הרמב״ם ז״ל כתב הסדר מבואר בלשון נקל על כל מעיין אעתיק לשונו הנה כאשר כתבו שם פרק ששה מהלכות בית הבחירה וכבר נתבאר מפרק עשירי עד פרק חמשה עשר טעם סדר זה מעניין המערכה שסדר אביי משמיה דאבא שאול ׃ גם כתבתי שם טעם הסדר אליבא דהלכתה עיין שם ולקמן פרק עשרים יתבא׳ מעשה העולה וסדר ניתוחו אשר היה התמיד כמעשיהו ומאלו הפרקים המתבונן בהן ישיג ויעמוד על כל טעם סדר התמיד ויהיו לרצון כאלו עמד על מעמדו וכאלו הקרי׳ התמיד בזמנו ׃ וכמו שכתבתי בהקדמה חלק ראשון וזה לשון הרמב״ם סדר עבודות התמידית בכל יום כך הוא סמך לעלות השחר יבא הממונ׳ על הפייסות ויקוש על העזר׳ ופותחין לו ומבלישין את כל העזרה ומעמידין עושי חבתין לעשוש חביתין וכל הכהנים ששם כבר טבלו קודם שיבא הממונא׃ ולבשו בגדי כהונה ויבאו ויעמדו בלשכת הגזית ׃ ויפייסו פיום ראשון שני׃ ויזכה כל אחד במלאכתו כמו שבארנו ׳ ומתחיל זה שזכה בתרומת הדשן ותירם על הסדר שאמרנו ואחר כך מסדר מערכה גדולה ואחר כך מסדר מערכה שנייה ואחר כך מעלה שני גזרי עצים ומניחין על המערכה הגדולה להרבית האש ואחר כך נכנסים ללשכת הכלים ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום ומשקין את התמיד מים

ומי שזכה בשחיטתו מושכו לבית המטבחיים והולכין אחריו הכהנים שזכו לעלות האברים ושוהין שם עד שפותחין שער ההיכל הגדול ובשעת פתיחת השער שוחטין את התמיד׃ ואחר כך נכנסים להיכל שני הכהנים אחד שזכה בדשון המזבח הפנימי והשני שזכה בדשון המנורה והמדשן את המזבח מדשן בשעה שהשוחט שוחט את התמיד ואחר כך זורק את הדם זה שקבלו ואחר שזוקין את הדם מטיב זה שבהיכל חמשה נרות ויוצאין שניהם מן ההיכל ואלו שבבית המטבחיי׳ מפשיטי׳ ומנתחין וכל אחד ואחד מעל׳ אבר שזכה בו לכבש ונותנין האברים מחצי כבש ולמטה במערבו ושל מוספין היו נותנין איתו מחצי הכבש ולמטה במזרחו ושל ראשי חדשים נותנין על המזבח ולמעלה בין קרן לקרן במקום הלוך רגלי הכהנים כדי לפרסמו שהוא ראש חדש ומולחין שם האברים ובודקין מלח על גבי הכבש אפילו בשבת כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת הליכתן בעצים למערכה ואף על פי שהמלח חוצץ בין רגליהם ובין הכבש הואיל ואין הליכה זאת עבודה אין חוששין ואחר שמעלין האברים לכבש מתכנסין כולן ללשכת הגזית והממונה אמר להם ברכו ברכה אחת והן פותחין וקורין ברכת אהבת עולם ועשרת הדברות וקריאת שמע ואמת ויציב ורצה ושים שלום ובשכת מוסיפין ברכה אחת והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס מי ששוכן בבית זה ישכון בניכם באהבה ואחוה ושלום ורעות ואחר כך מפייסין פיוס שלשה וארבעה וזוכה בקטורת מי שזוכה ש ונכנס ומקטיר ואחר כך נכנס זה שזכה בדשון המנורה ומטיב שני הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה ועומד על מעלת האולם הוא ואחיו הכהנים כשיגעו בין האולם והמזבח נטל אחד מהן המגריפה וזרקה בין האולם והמזבח והיה לה קול גדול ושלשה דברים היו משמשין בה השומע קולה היה ידע שאחיו הכהני׳ נכנסין להשתחוות רץ ובא וראש המעמד כשהיה שומע קולה היה מעמיד את הטמאים על שער המזרח מפני החשד שידוע הכל שעדיין לא הביאו כפרתן ׳ ואחר כך מעלה זה שזכה באברים את האברים מן הכבש למזבח ואחר כך מתחילין אלו שעל מעלת האולם ומברכין ברכת הכהנים ברכה אחת בשם המפורש ואחר כך מעלין סולת הנסכים ואחר הסולת מקטיר החביתין ואחר כך מעלין את היין לנסוך ובשעת הנסוך אומרים הלוים בשיר ומכין המשוררי׳ במיני ניגון שבמקדש ותוקעין תשעה תקיעות על פירקי השיר ׃ כשהיו נותנין היין למנסך היו שני הכהנים עומדים על השלחן החלבים ושני חצוצרות בידן והסגן עומד על הקרן המזבח והסדורין בידו תקעו והריעו ותקעו ובאו ועמדו אצל זה הממונה על הצלצל אחד מימינו ואחד משאלו שהה המנסך לנסך מניף הסגן בסודרין הקיש זה בצילצל ותקעו אלו בחצוצרות ודברו הלוים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם בעזרה על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחוויה וכל התקיעות שעל התמיד תשעה עד כאן לשון הרמב״ם ׃

ועוד כתב שם מעניין השירה שהיו אומרים בכל
יום ואינו מעניין מאמרינו ואף כי הוא ידוע
לכל שאנו אומרים אותו בסוף פטום הקטור׳ ולכן
אכתבתיהו וסדר שהיו עושין בכל יום בבוקר
כך עושין בין הערבי׳ חוץ מהרמת הדשן ממזבח
החיצון וסדר המערכות והפייסות שאין עושין
דברים אלא בכל יום בשחר בלבד •
ומעתה כל הרוצה להקריב את קרבן יי במעדו
יעיין בפרק זה בסדר הקרבת התמיד בכל יום
ויעיין אחר כך בטעם כל דבר ודבר במה שעבר
ובמה שיבא ויהיה מחשבתו וכוונתו עולה לרצון
לפני יי תמיד ויעמוד לו במקום קרבן מאחר
שבעונותינו אי אפשר להקריב קרבן
בפועל נשלם בזה פרים
שפתותינו ;

פרק תשעה עשר

אחר שנתבאר העניין על הסדר נראה שלזה
כוונה התורה בפרשת התמיד הכפולה בפרשת
צו ובפרשת פנחס שדרשו ז״ל שאחד נאמרה
לימי המלואים והשנייה לדורות מכל מקום לפי
הפשט ולפי שינוי הבא בשני הפרשיות מורה לנו
כוונתינו וכמו שיתבאר ולזה נאמר בפרש׳
במדבר כח שנית עולת תמיד העשיה בהר סיני להורות
שהכוונה בפרשה שנייה היא להורות על למוד
התורה הנתנה בהר סיני אשר עסקו בפרשת
תמיד עולה במקום התמיד ולזה נאמר עולת
תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחוח •
וכמו שאמרו ז״ל אין להקדוש ברוך הוא נחת רוח
בעולמו אלא בארבע אמות של הלכה וכמו
תהלים פז שדרשו בברכו׳ אוהב יי שערי ציון מכל משכנו׳
יעקב אוהב יי שערי המצויינים בהלכות כו׳
וכבר הארכנו בזה בהקדמת הספר אשר
יספיק בזה׳ ואלה הם השנויים המורים
שמות כט לנו דרך התורה כי בפרשה ראשונה נאמר וזה
אשר תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים
ליום וגו׳ • ובפרשת פנחס נאמר צו
את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי
לאשי ריח ניחוח תשמרו לחקריב לי במועדו ש
ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליי כבשים
בני שנה תמימים שנים ליום עולה תמיד
הרי בכאן שינוים רבים שבפרשה ראשונה לא
נאמר קרבני לחמי וגו׳ אלא וזה אשר תעשה
ואף לא נאמר שם ואמרת אליהם וגו׳ • וכאן
נאמר שני פעמים ואמרת • ובפרשה
ראשונה נזכר מזבח ובפרשה שנייה לא נזכר
מזבח כלל • ובפרשה שנייה כתוב תמימה
ועולה ובפרשה ראשונה לא הוזכר •
ועוד דבפרשה ראשונה כתיב עשרון סולת בלול
וגומר ובפרשה שנייה ועשירית האיפה ;
בפרשה שנייה נאמר עולת תמיד העשיה ובפר׳
ראשונה לא נאמר • ועוד שינוים רבים
בתיבות ובמילות יתבארו לפי דרכינו •
ובדרך הפשט נראה לי לפרש כי בהיות שבפרש׳
ראשונ׳ לא כיון המקרא לפרש עניין התמי׳ בכללו
ובדקדוקו רק להזכיר כלל הקרבן להורות למה
צוה השם יתעלה במזבח לכן אמר כי צורך
המזבח הוא שיקריבו עליו התמידים בכל יום
ואם כן אותה הפרשה לא נאמרה לשם מצוה
אלא לומר שעתיד להצטוות בזה וזהו צורך
המזבח וכעין זה פירש רש״י פרשת אמור
שפרשת תצוה ופרשת צו שנאמר לעניין פרשת
המנורה נכפלה מטעם זה . וכן פירש עוד
אצל ועשית שני משבצות זהב ולזה כמעט
מתורצים כל השנוים כי בתחלה אמר וזה אשר
תעשה על המזבח • להורות צורך המזבח •
ובפרשת פנחס האריך בפרטי דיני התמיד
להורות על עיקר דינן מה שאינן כן בפרשה
ראשונה ולכן קיצר בהן המקרא זהו הנראה לי
לפי הפשט אמנם לפי הכוונה
יותר מבואר וזהו כי בפרשת פנחס שהוזכרו שם
כל קרבני מוספין הימים טובים אשר כולם מורים
על תוספו׳ השגה שנתחדש בכל יום ויום מעניין
בריאת עולם כמו שיתבאר על כן כתב
רחמנא בפרש׳ התמיד שנים כי הפרש׳ ראשונה
נאמר לעניין מעשה הקרבן בפועל והשנייה
לעניין החקור והלמוד בתורת התמיד בזמן שאין
בית המקדש קיים וללמוד ממנו תכלית הכוונה
בו כאשר נתבא׳ ולכן אמר ואמרת אליה׳ את קרבני
לחמי וגומר• שהמכוין בו עניין האמירות ולימודי׳
הטובים אשר יוצאים מהקרבת הקרבנות על כן
כפל בהן האמירות צו את בני ישראל ואמרת
אליהם וגו׳ • ואמר קרבני לחמי לאשי ריח
ניחוחי ובאמת שכל זה נאמר על תכלית
המכוין בקרבן וכמו שכתבתי למעלה שעניין
הלמוד הוא נחת רוח לפניו לא על קרבן עצמו
ולזה אמר גם כן תמימה ועולה כי היא העולה
על הרוח ועל הלב להתבונן בו והוא תמים אינו
נופל מום מה שאין כן אם המעשה שלם •
והמכוון בו שלא כהוגן שהרי עיקר הפיגול הוא
במחשבה ואין בו מעשה כי היתד שהכל תלוי
בו ולזה נאמר בפרש׳ ראשונה וזה אשר תעשה
על המזבח ולא נאמר כן בפרשה שנית כי
בראשונה על המעשה שקרב על המזבח ממש
מדבר מה שאין כן בשנייה ונאמר בשנייה
עשירית האיפה סולת הוא שעור אוכלי המן
שמות טז שנאמר והעומר עשירית האיפה הוא ואמרו
ז״ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי מן על כן אמר
כאן עשירית האיפה סולת להורות על ש
הכוונה

הכוונה שהוא למוד התורה הנתלה במן זהו
הנזכר לעיל ׳ ומעתה נבא בעזרת
האל יתעלה אל ביאור עניין שינוי הקרבת הקרבן
ושינו מעשיהן לעולה לחטא׳ ואשם ושאר קרבנו׳
אשר התמיד אחד מהן נלא יחסר לך ממעשה
התמיד דבר •

פרק עשרים

במעשה העולה אשר התמיד כמעשיהו •
גרסינן במשנת פרק שני דיומא הפיים השני •
מי שוחט מי זורק מי מדשן מזבח
הפנימי מי מדשן את המנורה מי מעלה אברים
לכבש הראש והרגל ושתי ידים העוקץ והרגל •
והחזה והגרה ושתי הדפנות והקרביים והסולת
והחביתיים והיין׳ שלשה עשר כהנים זכו בו
ובגמרא איכא פלוגתא דתנאי כיצד היה קרב
אבל הלכה כסתם משנה וכן פסק
הרמב״ם פרק ששה מהלכות תמידים והסמ״ג •
ולכן לא אבא׳ אלא סדר זה וממנו תוכל להתבונן
טעם שאר התנאים ובסתם משנה זאת איכא
משנה אחרת פרק שלישי דתמיד ׳ ואמרו
שם ריש פרק רביעי שחט השוחט וקבל המקבל
בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחי׳ צפונית
לקרן מערבית דרומית ונותן מערבית דרומית
שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי לא היה
שובר בו את הרגל אלא ניקבו מתוך ערקובו
ותולה בו היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה
חתך את הראש ונתנו למי שזכה בו חתך את
הכרעיים נותנן למי שזכה בהן מרק את ההפשט
קרע את הלב והוציא את דמו חתך ידיה ונותנן
למי שזכה בהן ׳ עלה לרגל הימנית חתכה
ונתנה למי שזכה בה ׳ ושתי בצים עמה קרעו
ונמצא כולו גלוי לפניו נטל נתן את הפדר ונותנו
על בית שחיטת הראש מלמעל׳ נטל את הקרביי׳
ונתנן למי שזכה בהן להדיח והכרס מדיחין אותה
בבית ומדיחין איתה כל צורכה והקרביים מדיחין
אותה שלשה פעמי׳ במעטן על שלחנות של שיש
שבין העמודים נטל את הסכין והפריש את
הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה
מזיזה ממקומה ניקב את החזה ונותנו למי
שזכה בו עולה לדופן הימנית היה חותך ויורד
עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שהגיע
לבין שתי הצלעות הרקות חתכה ונתנה למי
שזכה בה הקנה והלב והריאה תלויה בה •
בא לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן ושתי
צלעות מכאן וחתכה ונתנה למי שזכה בה
הקנה והלב והריאה תלויה בא לו לדופן
השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלה
ושתי צלעות דקות מלמטה • וכך היה
מניח בחברתה נמצא מניח שתים שתי׳ מלמעלה
ושתים שתים מלמטה חתכה ונתנה למי שזכה
בה והשדרה עמה והטחול תליי בה והיא היתה
גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה
בה בא לו לעוקץ חתכה ונתנה למי שזכה בו
האליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו נטל את
רגל השמאלי חתכי ונתנו למי שזכה בה נמצא
כולם עומדים בשורה והאברים בידם הראשון
בראש ורגל הראש בימינו וחוטמו כלפי זרועו
קרניו בין אצבעותיו בית שחיטתו למעלה והפדר
נתן עליה הרגל של ימין בשמאלו ובית עורו
לחוץ השני בשתי ידים של ימין בימינו ושל
שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ השלישי
בעוקץ ורגל העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין
אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו הרגל
של שמאל בשמאלו ובית עורו לחוץ הרביעי
בחזה ובגרה החזה בימינו והגרה בשמאלו שם
וצלעותיו בין שני אצבעותיו החמשי בשני
דפנות של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית
עורו לחוץ הששי בקרביים הנתונים בבזק
וכרעיים על גביהן מלמעלה השביעי בסולת
השמיני בחביתין התשיעי ביין הלכו ונתנום
מחצי כבש ולמטה במערבו ומלחום וירדו ובאו
להן ללשכת הגזית לקרות את שמע עד כאן
לשון המשנה בסדר התמיד ׳ כבר
נתבאר עניין הקרבן וכוונתו בכלל שהיה מורה
על הפסד העולם ועל ידי זה נעמוד על חרושו
ולכן איני צריך להחזיר הדברים הנה אלא
להודיע על פי הכוונה הנמשכת טעם הלוק נתחיו
כסדר וטעם שהיו שלשה עשר כהנים עוסקין בו
וידוע כי ההקפדה על סדר נתוח הזה
לא היה ללא דבר כי מה יקר וגדולה ידענו מזה
הנתוח ומסדר עמידת הכהנים אם לא שיש
דברים בגו ועל כן אני אומר כי גם סדר
האברים מורה לנו מה שמורה עליו כלל הקרבן
והנה כבר נתבאר לעיל פרק ראשון
טעם אמרם שלא היו כופתין הטלה בשעת
שחיטה וכי היו מורים בזה העניין על חדוש
העולם על פי הדרך שכתבתי חלק שני פרק
שלישי כי כלל כוונת הקרבן היה מורה על חדוש
וזהו התכלית היוצא מכלל הקרבת הקרבן
גם נתבאר לעיל בפרק חמשה עשר כי אברי
התמיד היו מורים על חלקי העולם שהם כדמות
אברי התמיד רק שזה עולם גדול וזה עולם קטון
והעבודה הראשונה היתה השחיטה שהיא סוף
הוייה בעל חי ועמידתו על צורתו והוא הפסדו
הכולל שאינו עוד מה שהיה דוגמת הפסד העולם
בכללו רצה לומר הכח הקושר חלקי העולם זה
בזה וכמו שכתבתי פרק חמשה עשר חלק
שני ולכן באו אחר כך נתוח אברי הקרבן שהיו
מורים

מורים על הפסד החלקים אחר הפסד הכלל שהוא כח הקושר ודע כי לדעתי עניין ההפסד יהיה כמו שהיה בריאות העולם שבתחל׳ נבראו חלקי העולם כל אחד בעצמו כל ששת ימי בראשית · ובשבעה נשלם הוייתו והיה לאחד ונקשר כולו זה בזה על מנהגו הטבעו שמתנהג בו אחר כך והוא תכלית ועיקר הבריאה ולזה
בראשית ב נאמר ויכלו וגו׳ ויכל אלהים ביום השביעי
כמו שנתבאר כל זה בעקידה שער רביעי פרשת בראשית וכבר ידוע מה שכתב הרב המורה חלק ראשון פר׳ אחד ושבעי׳ מהקשר חלקי עולם זה בזה וכתב חלק שני פרק שני שמזה עמדו על אחדות השם יתעל׳ בהיותו כי עולם אחד נברא מאל אחד לכן כשיפסד העולם יפסד בתחלה הכלל ואחר כך החלקים כמו שהיה העניין בשעת הבריאה ונראה שלזה הטעם שבארנו מבריאת חלקי העולם שם והקשרותיהם זה בזה עד שנעשה מהם עולם אחד ושעל ידו אנו עומדים על מציאות השם יתעלה ואחדותו · לא נזכר שם בן ארבע בכל מעשה בראשית עד אחר שנתיישב העולם על מנהגו וטבעו בסוף מעשה בראשית ואמרו ז״ל בטעם זה שמזכיר שם מלא על עולם מלא · רצה לומר כי כל זמן שלא היה עולם מלא ונקשרו חלקיו זה בזה והיה לאחד לא רצה להזכיר שם המפור׳ מורה על אחדות השם יתעלה באשר כי אי אפשר לעמוד על זה כל זמן שאינן נראה עולם מלא והקשר חלקיו זה בזה אמנם נזכר תמיד שם אלהים בכל ששה ימי בראשית שנברא כל חלק וחלק בפני עצמו ונגלה בעניין הבריאה כחות רבים חלוקים זה מזה על כן הזכר שם אלהים שהוא גם כן בלשון רבים להורות על כחותיו כמו שביארו הראשונים ז״ל במלת אלהים ובהיות כי חלקי העולם השפל הם רבים משונים זה בזה ולכן נקרא עליהם שם אלהים אמנם העולם העליון · אין בו חלקים שונים והם כולם שכליים עומדים בעצמן נקרא עליהן השם יתעלה יי׳ צבאות וכדי להודיע שהכל אחד יקרא יי׳ הוא האלהים וממה שנתבאר ידענו טעם היות הבריאה מיוחסת לשם אלהים ונהג עניין זה עד סוף פרשת ויכלו שהוא תכלית יום השביעי שהיה נוהג מנהג זה

אמנם לאחר שגמר לספר עניין בריאת שבעה ימי בראשית שהיה אז העולם מיושב ונקשר זה בזה ונהג מנהגו הטבעי מזכיר מכאן ואילך יי׳ אלהים הזכיר שם יי׳ מצד שהיה אז העול׳ נקשר זה בזה וראוי להזכיר עליו שם יי׳ אבל מאחר שמספר עניין מה שנתהוו׳ בשעת הבריאה מזכיר גם כן אלהים אשר ראוי לקרא מצד עניין הברי׳ שהיו הכחות חלוקות ובאשר השלים הספור ההוא ואינו מספר רק כדברים שהם בטבע של עולם ומנהגו על השלמו׳ לא הזכי׳ רק מלת יי׳ לבד כי אז היה העולם שלם והיו ראוי להזכיר שם מלא על עולם מלא והנה ראה זה טעם נפלא לדעתי יתבאר מתוכו למה נקראו המלאכים אלהים גם הדיינים נקראו אלהים · וגם העבודות זרות שטעו בהן האומות מעולם נקרא אלהים אחרים ולא מצינו שם בן ארבע אותיות כי אם בהשם יתעלה להיותו כי השם בן ארבע מורה על כח כללי הקשר כל כחות ביחד והיה לאחד והוא המהווה הכל והוא המורה עליו שם של הויה שהוא שם של ארבע . אמנם שם אלהים . מורה על כחות פרטיות חלוקות זה מזה לכן כל בעל כח הן רב הן מעט נקרא בשם אלהים והוא מבואר למבין ואפשר שכוונו לזה באמרם כי שם אלהים מורה על מדת הדין ויי׳ על מדת רחמים כי כבר נתבאר מדברינו חלק שלישי פרק רביעי עניין אמרם מדות כי כוונתו על הנהגת השם יתעלה את עולמו ובהיות כי שם אלהים מורה על שעת הבריאה אשר כל מאמין בה ראוי לעבוד את יי׳ בכל כחו כי מתיכה נגלה עניין אלהות אם כן אם אחד חוטא ואינו משים עניין הבריאה אל לבו ראוי לענוש מצד הדין

אמנם הנהגת העולם על טבעו הפשוט אשר מצדו טעו כל הפילוסופים ואמרו שהעולם קדמון ואחר האמונה הרעה הזאת נמשכו לטעיות רבות יותר מגונות עד שכפרו בהשגחה ואלו עמדו על חדוש העולם לא היו טועים בזה

כמו שכתב הרב המורה כי שזהו יתד שהכל תלוי בו כי אם יתקיים חדוש העולם יתבטל כל מה שהפילוסופי׳ דברו סרה מצד זה ראוי להנהיג הבריות ברחמים מאחר שיש להם מקום קצת לטעות והוא כוונתם גם כן באמרם בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין ראה שאינו מתקיים שתוף עמו מדת הרחמים ·

וידוע כי אין מחשבות השם יתעלה כמחשבתינו שיעלה דבר במחשבתו ויתבטל חלילה אבל מחשבות השם יתעלה הוא רצונו ורצונו היא פעולתו וזה שאמרו עלה במחשבה כן היה שנברא עולם במדת הדין כל ששה ימי בראשית שנקרא עליו שם אלהים כל זמן שהיו החלקים קיימים וראה שאין העולם מתקיים כך שתף עמו מדת הרחמים והיא מלאכת יום השביעי ואילך שקשר חלקיו זה בזה והיא הנהג׳ העולם הטבעי ובהיות כי היו כאן שלשה מיני בריאות ששה ימי בראשית היו בראים במדת הדין לבד וביום השביעי קשר חלקיו זה בזה · ומכאן נהג כמנהג העולם על כן אמרו כאן שלשה מיני בריאות עלה

במחשבה וראה ושתף כי כמו שהמחשבה היא באדם יותר פחות אצל המעשה מעניין הראיה והראייה חסר אצל המעשה כך היו עניין בריאו' אלו כל אחד חסירה ממה שאחריה

ואמר בסוף כי שתוף מרת רחמים למדת הדין כי באמת השם יתעלה פועל גם לאחר הבריאה לפעמים בחלקי העולם ולא בכללו כי לפעמים שיתבטל הכלל והקשרו זה בזה והוא בזמן עשיית הניסים שיתבטלו קצת החלוקים והשאר קיים וזהו עניין השתוף

פרק אחד ועשרים

אחר שנתבאר בפרק שעבר כי הסדר בהפסד הקרבן היה דוגמת הפסד כלל העולם וחלקיו אמר כי הסברה נותנת כי בהפסד העולם ילכו דברים אחרנית והמאוחר אצל הטבע והוא הויית הכלל יפסד ראשונה כי כל הפסד הוא הפך ההייה והחדוש והמאוחר אצל ההוייה שהוא התכלית ההוה הוא קודם לעניין ההפסד ולכן היה שחיט' הקרבן שהוא הפסד הכלל עבודה ראשונה דוגמת הפסד העולם בכללו ואחר כך קבלת הדם

וכבר כתבתי פרק חמשה עשר חלק שני עניין קבלת הדם ושאר עבודתו שהיו קודם הש הקטרה כי היו מורים על הפסד יסודות העולם

אמנם יותר נראה לבאר הדברים שהם הולכים על הסדר שהיו בשעת הבריאה רק שההפסד הוא מן המאוחר אל הקודם שהוא הפך ההוייה שהוא מן הקודם אל המאוחר

וידוע כי בששה ימי בראשי' נאמר בכל אחד מהן ויהי ערב ויהי בקר שהם שנים עשר עתים וביום השבת לא נאמר בקר וערב רק היה כולה אור והוא בין הכל שלשה עשר עתים ויש להם שלש' עשר ממונים והם הכחות שפעלו באותן העתים כי בכל לילה ויום נברא בכל אחד מהן דבר מיוחד כמו שהאריך בזה בעל עקידה ויתבאר מדברינו אם ירצה השם יתעלה בסדר הבאור שיבא

וכתב בעל עקידה פרשת וישלח כי כל המלאכים על הימים אינם ממונים על הלילות ובכל יום יום ובכל לילה ולילה יש להם מלאך ממונה בפני עצמו ואם כן בששה הימי' ממוני' שנים עשר מלאכים ובשבת היה ממונה מלאך אחד כי לא נאמר בו ערב והם שלשה עשר מלאכים נגד שלשה עשר כהנים העושים סדר התמיד ועוזרים אל הפסדו אשר ממנו נתגלה חדושו ואף כי כתבתי לעיל פרק שבעה עשר בעניין סדר הפייסות טעם השלשה עשר כהנים כעניין אחר לא יקשה עלינו מאחר שכתבתי פעמים שאף שלא חלק היה לו כוונה מיוחדת מכל מקום מצד סדר הדברים זה אחר זה נתבאר לנו דבר חדש נמשך לכוונה המיוחדת בכל חלק וחלק כמו שנתבאר לעיל מעניין המערכה וכן יתבאר בסדר זה כי בכל אחד משתי הכוונת מור' על הממונים הפועלי' בעולם

והנה עבודה ראשונה שחיטת הקרבן והוא מורה על הפסד הכלל נגד הממונה ביום שבעה שנברא אז בו כח הקושר הכללי

ואחר כך מי זורק וידוע כי ביום ששה נבראו שני דברים והם האדם והבהמות וכתב בעל עקידה שפעולה אחת מיוחסת ליום והשנייה ללילה ובהיות כי האדם נברא לעבוד את בוראו ולהשיב נשמתו אל מקום אשר חצבה משם והוא כעניין זריקת הדם על המזבח שהוא השבת הנפש לשרשה כי הדם הוא הנפש חוזר אל מקומו אשר לוקח משם והוא המזבח הידוע והנה ידוע שלא ישוב שום דבר בהפסדו אל מקום אשר לוקח משם כי אם נפש האדם על כן לא היו האברים נקרבים אל המזבח אלא כולן ביחד והדם נזרק מיד ולא הוצרכו להמתין עם עבודתו כמו בשאר אברים להורות כי כל חלקי העולם ופרטיהן לא ישובו לשרשם אם לא בזמן בטול הכלל שכל הדברים ישובו אל כחותן הכללי אמנם כל זמן שלא יופסד הכלל לא יגיעו הדברים אל המזבח אף על פי שנפסדו רק נפש האדם ולכן היו מניחים האברים על הכבש ולא היו מקטירין מיד להורו' על עניין זה וכבר נתבאר זה לעיל פרק שבעה עשר בעניין אחר אבל הם קרובים בעניין

ואחר כך מי מדשן מזבח הפנימי' וכבר ידוע עניין דשון מזבח פנימי שהוא מורה על הסרת מדות המגונות והנפסדות מלבו של אדם הנקרא מזבח הפנימי' וידוע שדשן זו נתלה בנפש הבהמות שהוא חומרו של אדם במדרגת בעלי חיים שנבראו ביום ששה כי נפש הבהמות שהוא כח החיוני והוא נושא להלק השכלי והוא כחומר אליו והאדם האמיתי הוא הנברא בצלם אלהים והוא שכל האדם כמו שכתב הרב המורה ריש ספר המורה והם ביחד מהות האדם ולכן נבראו שתיהן ביום אחד ולכן כשמסירין דשן זו אנחנו מודים על הפסד הבהמות ובעלי חיים שנבראו עם האדם ביום ששה

ואחר כך מי מדשן המנורה להיות כי רשן המנורה מורה על דעות הנפסדות הנופלות בלימוד התורה וכמו שנתבא' לעיל פרק שמיני והוא נקרא עוף הפורח באויר כמו שנתבאר שם על כן היה מורה דשון מזבח פנימי על בריאת העופות שנבראו ביום חמישי ועניין הפסד שלהם ובהיות כי הדעות הנפסדות נמשלו לעוף הפורח מצינו משל המורגל בפי החכמים כשרצו אחד להסיע חברו לדבר

לדבר אחר אמר ליה עורבא פורח כלומר שהיה
רומז לו כי דבריו נפסדי׳ ונעדרי׳ כעורב זה הפורח
שהוא חשוך משחור תארו ועניין החושך מורה
על הפסד ולזה מצינו בעניין בטול התורה
משלי כג התעיף בו עיניך וגו׳ שהוא לשון עוף כי השגת
הלמוד הוא נגלה ונסתר נעלם מן האדם כעוף
הפורח וזהו הטעם שהזכיר הרב המורה
שהושאלו למלאכים הכנפיים שהם כלי העופפו׳
והוא מבואר , אמרו עוד מי מעלה
האברי׳ הראש והרגל בריאה הדגים נרמזי׳ בעניין
ראש ורגל מאחר שהם ראש ורגל שנאמר בהם
בראשית א ויברא אלהים את התנינים הגדולים וכו׳
ודרשו ז״ל שנברא לויתן שהוא ראש הברואים
תהלים קד כמו שאמר דוד המלך עליו השלו׳ לויתן זה יצרת
לשחק בו והוא נברא עם שאר הדגים הנבראים
ביום חמשי נתייחס למעשה חמישי ונבראו אז
גם כן הדברים הפחותים והשפלים שהם שרצי׳
בראשית א המים כמו שנאמר ישרצו המים שרץ חיה
וידוע שאין דבר שפל בבריאת בעלי חיים כשרצי׳
המים • ולזה דרשו ז״ל אשר מתחת לארץ
לרבית שלשול קטן שבים וידוע כי אלו
היה בריאה פחותה מזו היו חכמינו ז״ל מרבים
אותה שלא לעבדה ולזה לקח רגל הימיני עם
הראש להורות השלמות בריאת מלאכת יום
חמישי ואחר כך היו מקריבין שתי׳
ידים ועוקץ ורגל נגד בריאת יום רביעי׳ שבו נברא
חמה ולבנה ושאר מאורי אור׳ וידוע
מה שכתב הרב המורה בעניין החיות שנאמר
יחזקאל א בהן וידי׳ אדם תחת כנפיהן שהוא מורה על
הכחות השופעות מן המאורות אל התחתונים
ושומרים האישים והמינים כל ימי היותם על כן
המקריב הידים היה מורה על הפסד ידים אלו •
בראשית א אמנם עוקץ והרגל הוא הדבר השני
שנברא ביום רביעי והוא מה שנאמר יהי׳ מארות
ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו׳ ונאמר
והיו לאותות ולמעדים וכו׳ כי היה בתלית
המאורות שני תועלת האחד להאיר והשני
לאותות ולמועדים כו׳ והנה עניין המאורו׳
שהם להאיר הוא מלאכת היום ולא נברא להאיר
רק גלגל חמה בא ענייננו בשתי ידים הנזכר לעיל
שהוא מצד האור השופע מהם אל התחתונים
אמנם עניין השני שהיו לאותות ולמועדי׳
הוא מצד הלילה שבה זורח הלבנה שבה מונין
מועדים וימים ושנים והוא בא גם כן מצד הלילה
כי אם היה זורח האור תמיד אי אפשר למנות ימים
ושנים לכן בא הכהן השני בעוקץ ורגל הרגל
מעניין שלשה רגלים שהם המועדים ועוקץ
מלשון עקיצה והוא נגד העניין הנולד בארץ מכח
השתנות הכבבים ומצביהם שהוא גורם שנוי
האויר אשר אחריהם נמשבו עניין המזגים אשר
יולד חלאים רעים ונאמנים ועל זה כוונו מה
שאמרו ז״ל מארת כתיב שבו נברא אסכרא
לתינוקו׳ כי מצד בריאת המאורות נתהווה אסכר׳
בעולם והוא כדמות עקיצה בוושט באמר רבותינו
ז״ל והוא המורה עליו עניין העוקץ מצד
שתוף הלשון שביניהם •

פרק שנים ועשרים

אחר שנתבאר בפרק שעבר עניין המאורות
והועלות שלהן אבאר מאמר זר נמצא לרבותינו
ז״ל אשר כוונו למה שנתבאר וזה לשון
בגמרא בחולין פרק אלו טריפות דרש בן עזאי
בראשית א מאי דכתיב ויעש אלהים את שני המאורות
הגדולים את המאור הגדול לממשלת ביום ואת
המאור הקטן לממשלת בלילה ואת הכבבים
אמרה ירח לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם
אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד אמר
להם הקדוש ברוך הוא לכי מעטי את עצמך
אמר לפניו רבונו של עולם בשביל שאמרתי
לפניך דבר הוגן אמעט את עצמי אמר ליה לך
ומשול ביום ובלילה אמרה לפניו שרגא בטיהרא
מאי אהני אמר ליה למני בך ישראל ימים
ושנים ברידה נמי ממני דכתיב והיו לאותות
וגו׳ אמר ליה זיל לתקרי׳ בך צדיקים על שמך
יעקב הקטון דוד הקטן שמואל הקטון לא הוי
מתתבי דעתא אמר הקדוש ברוך הוא הביאו
עלי כפרה שמעטתי את הירח כדריש לקיש
דאמר ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ראש
במדבר כח חדש שנאמר בו חטאת ליי׳ אמר הקדו׳ ברוך
הוא שעיר זה תהא עלי לכפרה על שמעטתי את
הירח עד כאן לשון המאמר הזר בפרט אמרם
הביאו עלי כפרה ולכן נראה שכוונו
אל שני מיני התועלת הנמצאו במאורות הרקיע
ומה שהשיב הקדוש ברוך הוא ללבנה ומה
ששאלה הוא הכל הודעת למה נברא ולא היה
שינוי בבריאה כלל אלא כך נבראו תחלה כמו
שהם עכשיו והנה אמרה הלבנה בתחלה
שאי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד
רצה לומר ששאלה למה נבראו שני מאורות
לתועלת אחד דהיינו להאיר על הארץ הלא די
באחד מהן שאי אפשר לשני מלכים כו׳ •
כי כל הברואים יש לכל אחד תועלת מיוחד בפני
משלי טז עצמו וכמו שנאמר כל פועל יי׳ למעניהו
רצה לומר שכל פועל נברא בשביל הועלת שלו
ולא בשביל תועלת שיש לאחר עמו לכן אמרה
הלבנה למה שני מלכים ישתמשו בכתר אחד
והנה ידוע כי הסכימו כל החכמים
הקדמונים שהגלגלים והמאורות להיותן חלק
הגלגל הם חיים משכילים ועיקר תנועתן הוא

מצד ההשכלה כמו שהאריך בזה הרב המור׳ ובעל עקידה פ׳ בראשית שער ב׳ ולכן שמו חז״ל משל זה בשאלת הלבנה להורות שהיא משכלת התועלת למה נבראות ובהיות כי היא המאור הקטן ונברא לתועלת גדולה כמו שיתבאר בהמשך כוונת המאמר כל שכן המאור הגדול׳ וכן בניין ההשגה אם היא משכלת תועלת שלה כל שכן המאור הגדול ובא לה התשובה לכי ומעטי את עצמך כלומר דע לך שאינכם שניכם לתועלת אחד׳ דהיינו להאיר אלא לכל אחד תועלת מיוחד אך שללבנה הוא התועלת המעוט שבשניהם׳ ובבראשית רבה פרק רביעי יהי מאורת אמר רבי יוחנן לא נברא להאיר אלא גלגל חמה אם כן למה נברא גלגל לבנה כדי לקדש חדשים וכו׳ הרי מבואר מדרשם ז״ל כרבדינו׳ אז אמרה הלבנה וכי משום שאמרתי דבר הגון אמעט את עצמי רצה לומר חזרה ושאלה אם היה זה שהגיע לה תועלת המועט הוא מצד החפץ ורצון השם יתעלה לבד אבל היה באפשרות מהותה לעשות פעולות החמה בתחתוני׳ וגם היא היתה יכולה להאיר אלא שיש לה גם כן תועלת מיוחד ומה שנברא החמה להאיר היה מצד הרצון לבד או אם היה אי אפשר להיות ולזה שאלה״

וכי משום שאמרתי דבר הגון אמעט את עצמי ולמה לא היה להפך שאני מאיר גם כן בתחתוני׳

וכעין זה פירש בעל עקידה פרשת בא אל פרעה שער שבעה ושלשים אז בא לה ההודעה לכי ומשול ביום ובלילה׳ כלומר מאחר שנברא לתועלת זה למשול ביום ובלילה לא היה אפשר מצד אחר רק שהחמה תזרח ביום שאז תאיר על הארץ וכל אדם יצא לפעלו עדי ערב ונמשכים מזה שאר תועלת המיוחדים של לחמה והלבנה תמשול ביום ובלילה כי לא נברא רק משום זה וידוע שממשלתה ביום אינה להאיר שהרי אור החמה מכסה אורה אלא שתועלת׳ ביו׳ היא להשפע׳ כחתיה לתחתוני׳ כמו שהוא בשאר הככבי׳ שאינן מאירין ואם כן גם בליל׳ עיקר תועלת שלה אינה להאיר כי אז היתה משתמש׳ בכתר תמה שנברא׳ להאיר רק שנמשך האור במקרה ממנה להיות כי אז החמה אינה נראית וממליא אור הלבנ׳ זורח כאור שאר הככבים הנראים בלילה׳ ומעתה מבואר שכל זמן שהחמ׳

חמה והלבנה לבנה לא היה אפשר בעניין אחר מאחר שהחמה נבראת להאיר והלבנה לא נבראת משים זה א״כ כל אחד ואחד קבל השלמות שהוא באפשרות הכח שנברא בגינו׳ ואי אפשר להתהפך אלא בהיות חמה לבנה ולבנה חמה וזה אינה מן השאלה כמו שלא יקשה עלינו כל הנמצאות ולמה לא היה סוס אדם ואדם סוס

וכבר נתבאר בטול שאלה זאת בעניין פייסות שהיו במקדש וכמו שיתבאר לעיל חלק זה פרק ששה עשר׳ אז חזרה ושאלה שרגא בטיהרא מאי אהנה רצה לומר חזרה והשכילה ושאלה טעם שנוי הנמצא בה יותר מבכל הככבי׳ שהיא מקבלת אורה מן החמה עד שבסבה זו היא הולכת וחוזרת וחוזרת ומתמלא כמנהג העולם ולכן שאלה מאיזה טעם ולאיזה תועלת נעשה כזה וזה שרמזו שרגא בטיהרא כו׳ ר״ל מאי תועלת בזו שאורה נתלה בטיהרא שהוא החמה עד שבסבה זו הולכת כמנהגה

והשיב לה השם יתעלה למנות בך ימים ושנים רצה לומר שהוצרך להיות כך לתועלת קדוש החדשים ומועדים ושנים׳ שהוא ידע שהכל תולה בחסרון ותוספ׳ הלבנה ומולדה אשר כל זה נמשך ממה שמקבלת אורה מן החמה׳

חזרה ושאלה בדידה נמי ממני כו׳ רצה לומר שתועלת כזה היה אפשר להמצא בלי שום חסרון ותוספת הלבנה כי כמו שאנו מונין שנה כשוב החמה שנית לנקודה שהיתה ראשונה כו׳ כמו שתאמר בדרך משל שמשעה שהחמה היא בראש טלה עד שוב שנית לשם הוא שנה כמו שידוע כן היה ראוי לברא הלבנה בדרך זה שבשוב הלבנה שנית אל הנקודה שהית׳ ראשונה יהיה חודש בדרך משל כי תסבה הגלגל בכ״ט י״ב תשצ״ג חלקים מנקודות טלה אל נקודות טלה ואז יהא ראש חודש כמו שאנו מונין השנה׳

ובא לה התשובה יקראו הצדיקים על שמך רצה לומר שהיא נבראת חסירה ויתירה להיות רמז גדול לצדיקים שיעמדו בעולם שהם כדמות הלבנה וכמו שאנו אומרים בקדוש הלבנה עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה וכבר ידוע כמה האריך בעל עקידה פרש׳ בא שער שמונה ושלשים דוגמת הלבנה לישראל בשנים עשר דברים נגד שנים עשר שבטי׳ מהם דברי׳ שנזכרו במדרשות׳ והאחד הוא מה שדרשו ז״ל החודש הזה לכם במצרים הודיע שאין מלכותן קיימת רק שלשים דורות כו׳ חמשה עשר דורות מאברהם עד שלא נתמלא דיסקים של לבנה כו׳

וידוע כי עיקר מלכות ישראל נקרא על שם דוד כמו שנאמ׳ מלכות בית דוד על כן דברו במדרש זה שני דוגמ׳ אלו יעקב הקטן דוד הקטן כי אלו הם עיקר דוגמת הכוללים כל האחרים׳

לא הוי מיתבא דעתיה אמר הביאו עלי כפרה וכו׳ להיו׳ כי טעם זה אינה סבה עצמי׳ רק סבה הקשי׳ והוא חלוש מאד ע״כ אמר הביאו עלי כפרה כו׳ על דרך מה שנאמר עלי קללתך בני רצה לומר הביאו כפרה בראש חודש ועניין הקרבן הוא המורה עניין חדוש העולם כמו שנתבא׳ מכל

מה

מה שקדם למעלה ולכן אמר הקדוש ברוך הוא הביאו עלי כפרה ותאמינו לדברי שחדשתי העול׳ ברצוני אף על פי שאין לכל הדברים סבה ותכלי׳ מבואר ובפרט עניין השנויים הנמצאים בככבים וגלגלים ושאר צבא השמים אשר עניין מיעוט ותוספות הירח הוא אחד מהן כי זהו מעמידנו על כוונת הרצון מחדוש העולם ושאינו נמשך על צד שראו הפילוסופים שיש לכל הדברים סבות וכמו שהאריך בזה הרב המורה פרק תשעה עשר ושנים ועשרים חלק שני מטעם שנתבאר פרק שבעה עשר חלק זה

וידוע כי עיקר התכלית בבריאת העולם הוא רצון השם יתעלה כמו שכתב הרב המורה חלק שלישי פרק שלשה עשר על כן אמרו בסוף המאמר כי עיקר תכלית מיעוט ותוספת הלבנה הוא רצון השם יתעלה ושנעמוד על ידי זה על חדוש העולם כמו שנתבאר מדברי הרב המור׳ בפרקים הנזכר לעיל על כן אמר הביאו עלי כפרה שמעטתי הירח כלומר שזהו אחת מן הסבות שאין להן סבה ותכלית מבואר רק אנו צריכין להודות על חדוש העולם הנעשה ש ברצון השם יתעלה והוא סוד הכפרה שמביאין ישראל ולכן נאמר בו חטאת ליי׳ להיות כי בו נגלה יכולת השם יתעלה בעולמו ושאין העול׳ קדמון כאמונת הפלוסופים ודע כי כבר כתב המורה חלק שני פרק שנים ועשרים כי כל מה שאמר אריסטוטלוס עד גלגל הירח הוא מבואר הסיבה והטעם אמנם משם ולמעלה הוא כדמות סברא בלבד ואם כן חסרון ותוספות הירח בלא סבה הוא מורה על עניין רצון וכוונת הבריאה ולכן ציוה השם יתעלה להביא קרבן כל יום ראש חדש שהוא היום שהירח נגלה בו ומשם אנו עומדים על סוד כל הקרבנו׳ כי מאיש אחד ילקח ראיה לכל המין ומן הירח אנו עומדים על עניין כל שאר הנמצאים שכולן ברואים והוא סוד כל הקרבנו׳ ולכן נאמר חטאת ליי כי הוא עניין אלהי ומקיים בידינו עניין אמונת אלהים זהו הנראה לי במאמר זה מעניין קטרוג הלבנה ואמרם הביאו עלי כפרה ואף כי בארתי לקמן פרק תשעה וארבעים ושבעה וארבעים כוונות אחרות כמאמ׳ זה מכל מקום אמרם לשון הביאו כפרה עלי לא יתפרש בעניין אחר אלא במה שכתבתי

ונראה עוד לפרש על דרך הפשט באמרו הביאו עלי כפרה כי כבר כתב הרב המור׳ חלק שלישי פרק ששה וארבעי׳ כי נאמר חטאת ליי בקרבן ראש חודש כדי שלא ידמו המביאים שהם מביאין ללבנה כמו שהיה עושין המצריי׳ בהקריבין ללבנה כל ראש חודש קרבן לכן נאמר בו חטאת ליי ולא ללבנה ואין לחוש לזה החשש בשעירי הרגלי׳ ולא בזולתם אחר שהימי׳ אינן ימים מסויימים ללבנה ונראה שלזה אמרו כאן ז״ל דלא מיתבוה דעתה רצה הקדוש ברוך הוא לפייסה ולעשות לה כבוד שיקריבו ישראל כל יום ראש חודש קרבן והוא לה לכבוד ולתפאר׳ אף על פי שכוונת הקרבן להשם יתעלה והנה אף על פי שיש בזה קצת חשש לומר שהוא ללבנה ויש בזה קצת חשש עבודה זרה חס ושלום על כן אמר הביאו עלי כפרה רוצה לומר סמכו עלי שאני מצווה ולא תחושו לדברי הטועים ועל כל פנים הפירש הוא כאמרו עלי קללתך בני והוא מבואר

ובספר הזוהר פרשת פנחס הביאו עלי כפרה בגין דאזעריה לה בגין סיבת דילי אתון צריכין דא

איוב א וכתב עוד שם ויבאו בני האלהים להתיצב על יי׳ וכי על יי׳ קיימו אלא בשעת דאילן קיימא על דינא קדמא דכלא מאן הוא דלא מוקיר שמא קדישא ודלא יוקיר לאוריתא ולעבדוא׳ אף הכא מאן דלא חייש על יקרא דשמא קדישא דלא יתחלל בארץ מאן הוא דלא חייש ליקריה מאן הוא דלא יקר לשמא דא ואפשר שזהו אמרם הביאו עלי כפרה רצה לומר על קדושת שמים שלא יתחלל ודע כי כל יום שמביאין קרבן מוסף הוא יום טוב או שבת מלבד בראש חודש שיש בו קרבן מוסף ואינו לא שבת ולא יום טוב ואם כן קרבנו אינו כשאר קרבני מוספין ולכן נאמר בו ליי יותר מבשאר קרבנות כי כל יום טוב היה תועלת לבני ישראל כי בפסח יצאו ישראל ממצרים בעצרת קבלו התורה בסוכות כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ראש השנה יום תרועה יהיה לכם יום כפורים יום סליחה ומחילה שבת כי עבדים הייתם בארץ מצרים גם כי הוא זכרון כי בו שבת מכל מלאכתו ובכל אחד יש בו תוספת השגה ועל כן קרבנו מוסף אבל בראש חודש המוסף בא בלא טעם וזהו חטאת ליי ולא להנאתכם ואפשר שכוונו גם כן לזה באמרם הביאו עלי קרבן שמעטתי את הירח והוא על כבוד השמים שלא יתחלל בראותן חדוש הלבנה ביום ראש חודש ויבואו לחשוב שיש בה אלהות על כן אמר הביאו עלי כפרה שלא יתחלל והוא מבואר למבין

פרק שלשה ועשרים

נחזור לסדר ההקרבה אחר כך היו מקריבין החזה והגרה ושתי הדפנות נגד מעשה יום השלישי החזה והגרה נגד תדשא הארץ דשא
בראשית א
שהוא עיקר מאכל בהמה כמו שנאמר מצמיח
תהלים קד
חציר לבהמה והוא עניין הגרה כמו שיאמר

מעלת גרה בבהמה איתה תאכלו והוא מפורסם
גם כן שהוא כלי המאכל והיתה החזה נקרבת
עם הגרה לפי שעניין הדשאין הם נחלקים לשני
מינים דשא מזריע זרע שהוא מאכל הבהמה שהם
מעלין גרה וחלק השני עץ עושה פרי שהוא
מאכל בני אדם והוא נגד החזה שהוא החלק
הנכבד מן הבהמה למאכל בני אדם גם כי החזה
היא המקום שנכנסים שם הקנה והושט שהם
כלי המאכל לכן היה נקרב עם הגרה׳ ושתי
הרפנו׳ כנגד מלאכת השני שנגמרה ביום השלישי׳
בראשית א — והוא מה שנאמר יקוו המים אשר מתחת השמי׳
אל מקום אחד ותראה היבשה והיה עניין זה
ירמיה ה — נרמז בעניין הדפנות כמו שנאמר אשר שמתי
חול גבול לים חוק נתן ולא יעבור והם כמו
הדפנות המעמידים מה שבתוכו ואף כי אז נראו
שתי הדפנות שהם שמים וארץ וכמו שיתבאר
לקמן ובזה היה נשלים הרמז על מלאכת יום
השלישי מלאכת היום נרמזת בגרה וחזה שגדל
הדשא הוא ביום כעת היות השמ׳ על הארץ ומלאכ׳
הלילה בדפנות באשר כי תגבורת המים בלילה
יותר מביום׳ ואחר כך היה כהן
אחד נושא הקרביים והשני הסולת נגד מלאכ׳
יום השני שנבראו בו שני דברים שנאמר בו
בראשית א — ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים וגו׳
ונאמר ויעש אלהים את הרקיע׳ הנה
דרשו ז״ל אף על פי שנבראו השמים ביום ראשון
קרשו ביום השני והוא מאמר יהי רקיע והבדלה
בין מים למים הוא הבריאה השנייה לזה באו
הקרביים והסולת׳ הקרביים שהוא הכרס
העליון המכסה שאר האברים הפנימיות כמו
ויקרא ג — שנאמר החלב המכסה את הקרב והוא הקרום
המכסה את הקרביי׳ והוא נגד השמים שנקרשו
תהלים קד — בשני כדרך מה שנאמר עוטה אור כשלמה
ישעיה מ — נוטה שמים כיריעה ונאמר וימתחם כאהל
לשבת וכן כתבו הראשונים ז״ל שהקרום
המפסיק בין האברים הפנימיו׳ העליוני׳ לתחתוני׳
הוא כדמות השמים בעולם שהם כדמות הקרב
המכסה ואף כי היה בדוליל הקרבים הלב שהוא
מורה על בדור העליון כמו שכתב הרב
המורה פרק אחד ושבעים חלק ראשון גם היה
בכלל הקרביים הכרעיים שהם מורה על תנועות
השמים כמו שיתבאר לפנינו והבדלת המים
נגד הסולת כי הבדלה זו כבר פירש הרב
המורה ז״ל פרק שלשים חלק שני שנאמ׳ על
חלק השני מן האויר אשר בו יתהווה המטר
ופירש הרקיע הוא החלק השני מן האויר אשר
שם יתהוו המים כמו שבאר הרב שם ואף
אם נאמר שפירש רקיע הוא השמים מכל
מקום יתפרש בדרך זה כי הווית המטר הוא
על ידי תנועת השמים כמו שאמרו ז״ל
במסכת תענית שהמטר יורד מלמעלה רצה
לומר שהעיקר בהוויתו הוא תנועת השמים כי
מה שנחלק האויר לשלשה חלקים אשר גורם
הויית המטר הוא מכח תנועת השמים אשר על
ידו יתהווה קור וחום בעולם והוא עניין חלוק
האויר לשלשה חלקים כמו שידוע וזה
אמרו ויהי מבדיל וגו׳ רצה לומר שבסבתו
יהי הבדל בין מים למים וזהו עניין הסולת שהוא
הקמח שעושין ממנו הלחם שעליו יחיה האדם
והוא נתהווה בסבת המטר ואף כי הסול׳ כטיפי
המטר וככפור על הארץ שהיא דוגמתו ואף
כי הסולת מורה על העצמיי׳ הפרדים אשר גורמין
ההוייה בחלוק האויר שהוא הרקות הנמצא לרעת
המדברים וכמו שנתבאר לעיל חלק שני פרק
שמונה עשר ובשאר פרקים שעברו ובזה היה
נרמז מלאכת יום השני׳ ואחר
כך באו החביתין והיין נגד מלאכת יום ראשון
שנבראו בו שני דברים האחד בריאת שמים
וארץ וארבע היסודות שנבראו אז והשני
בריאת האור שנאמר ויאמר אלהים יהי אור׳
החביתין מורין על בריאות היסודות ושמים וארץ
כמו שנתבאר לעיל פרק תשעה ופרק עשרה
חלק זה והיין נגד הויית האור שהוא הויית
הנמצאות הנמשל באור והוא דוגמת היין כמו
שכתבנו לעיל מעניין הנסכים כמו שני דברים
אלו נגד שני דברים שנבראו ביום ובליל אחד
ובהן נשלמו שלשה עשר כהנים שהיו עובדים
בתמיד נגד שלשה עשר פועלים שפעלו בכח
שעליהם בשבעה ימי בראשית זהו שרצינו
לבאר בעניין הקרבת החביתין כסדר המוזכרים
במשנה אמנם ניתוחן יתבאר בפרקים
הבאים׃

פרק ארבעה ועשרים

אמרו ריש פרק רביעי דתמיד שחט השוחט וכו׳
זרק הזורק ובא לו כו׳ באשר הבאתי
המשנה כלשונה לעיל פרק עשרים חלק זה
ואכתוב הנראה כטעם הסדר ואומר כבר
נתבאר עניין השחיטה והזריקה פרק חמשה עשר
חלק שני ואין עלינו לבאר כך סדר הנתוח
אמרו לא היה שובר הרגל אלא נוקבו מתוך
ערקובו ותולה בו בהיות כי עניין הרגל
היה מורה על עניין המאורות אשר ברקיע השמי׳
אשר על ידן נגלה תנועת השמים כמו שנתבאר
פרק אחד ועשרים׳ ונראה על ידי זה
כחות השמים כיצד הם פועלים בתחתונים שם
והתחייב הסבות זו מזו ושלכל סיבה יש לה סיבה
על כן לא היו שוברין את הרגל כי עניין רגל הוא
כלי התנועה והוא מורה על עניין הסבות

כמו שכת׳ הרב המורה וכתבתיו לעיל פרק ראשון חלק זה ולכן לא היה נשבר כי אין שבירה בכלים המתנועעים העליונים רק כולם שלמים ונקובתו מתוכו הוא עניין החליל והקבוב שבתוך כדור הגלגל וזה עניין אמרם היה נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו כדמות מה שנאמר° תולה איוב כו ארץ על בלי מה רצה לומר שהיא באמצע הכדור נשארת תמיד מרוחקת מקצווי הגלגל בשוה ואינה עומדת על כלום וכתבו הפילוסופים שהוא דבר טבעי לה בהיותם הפך מן הגלגלים כי הם בתכלית הזכות והארץ בתכלית העובי והעכירות וכל דבר מתרחק מהפיכו בכל מה דאיפשר ולכן הארץ מתרחק׳ מן הגלגלים תכלית ההרחקה והוא אמצע הכדור שהוא מרכז הכדור ושם הארץ לעולם עומדת מטעם זה והוא מפלאי בריאת השם יתעלה ׳ ולכן נאמר תולה ארץ על בלי מה ׳ ולכן אמרו שהיה נוקבו מתוך ערקובו ותולה בו

והנה עניין זה רמזו גם כן בחגיגה באמרם ז״ל הארץ עומדת על המים והמים ברוחו כו׳ ׳ כי כן דרך סבוב היסודות והוא מבואר למבין ׳

ואמרו אחר כך היה מפשיט ויורד עד שמגיע לחזה הגיע לחזה היה חותך את הראש ונתנו למי שזכה בו ׳ כבר ידוע מעניין סדור הכהנים והולכת אברים לכבש על מה היו האברים רומזים כמו שנתבאר בפרקים שעברו שהכל היה מרמז על עניין הפסד העולם לעתיד ולכן היו נתוחין גם כן בסדר זה אחר זה ובהיות כי הראש היה רומז על מלאכת יום חמישי שלעתיד יפסיד כדרך שנתב׳ לעיל לכן לא היה חותך שום דבר מן הבהמה אלא הראש בראשונה להיותן דברים הנפסדי׳ כי ביום ששי נברא אחר כך האדם אשר נשמתו אליו יאסף ולא יפסד בהפסד העולם כמו שאמרו ז״ל פרק חלק אותן אלף שנה שהקדוש ברוך הוא יתחדש עולמו בהן הצדיקים מה הם עושין וכבר נתבאר זה למעלה ולכן הראש תחלת הניתוח ואף על פי שהבהמות נבראו ביום ששי וגם כן הם יפסדו כבר כתבתי שבריאת הבהמות מיוחס לליל יום ששי ובריאות האדם ליום ששי ועל כן במלאכת הימים אין דבר נפסד קודם לראש והוא מורה על הבריות שנבראו ביום חמישי ואף כי רוח הבהמות שהוא רוח החיוני שבאדם נקשר בנפש האדם ונצרר בצרור החיים כמו שכתב בעל עקידה פרשת ויחי על כן לא היה ההפסד כל כך נרמז בעניין החי והותחל במלאכת יום חמישי שהוא הראש ;

ואמרו שלא היה חותך הראש אלא אחר שהגיע אל החזה כי כבר בארתי כי הראש הוא מורה על בריאת לויתן והוא מאכל לצדיקים לעתיד לבא כאמרם ז״ל והוא עניין החזה כמו שכתבתי בפרק שעבר

ואמרו חתך את הכרעים ונתנו למי שזכה בהן וכבר מבואר בסדר משנה שכתבתי לעיל שהכרעים היו נקרבים עם הקרבי׳ והיו בכללן להיות כי עניין הכרעיים הם כלי ההולכה שבהמה הולכת עליהן וכמו שנאמר ויקרא יא בעיפות° אשר לו כרעים לנתר בו על הארץ וכבר בארתי שהקרביים היו מורים על השמים שהם כלי התנועה וההולכה כדמות הכרעי׳ אשר בבהמה ולכן היה נותנין עם הקרביים והיו נחתכין אחר חתיכת הראש כי יש שייכות מה בבריאות לויתן ובבריאת השמים כי יש בשניהם גדולת השם יתעלה יותר מבשאר הברואים ולכן נאמר בריאה ביום חמישי שנאמר° ויברא בראשית א אלהים את התנינים כמו שנאמר ברא אלהים את השמים וגו׳ וכן מצינו בדברי השם יתעלה בספרו לאיוב עניין בריא׳ לויתן וגדולתו אשר סמך לזה מי° הקדמני ואשלם לו תחת כל איוב מא השמים לי הוא להיות מבריאו׳ לויתן מפלאי הבריאה כמו בכל מה שתחת השמים ולכן היה נתוח הכרעים סמוך לנתוח הראש כדי להשוותן בהפסדן כמו שהשוו בבריאתן ׳

ואמרו אחר כך מרק את ההפשט קרע את הלב ומוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן ׳ כבר כתבתי כי הלב הוא המורה על כדור העליון וכרעים הם כלי ההליכה מורים על תנוע׳ הגלגל והידים היו מורים על כחות השופעים מן המאורו׳ כמו שנתבאר פרק אחד ועשרים ולכן אמרו מיד אחר נתוח הכרעי׳ שהוא מורה על בטול התנועו׳ היו ממרקים את ההפשט וידוע כי העור הוא המגין מבחוץ על הבהמה שלא תפסד וכן הוא תנועו׳ הגלגלים הם המגינים מבחוץ על מה שבתוכן ועל ידי תנועותיהן מתהוים הדברים אשר תוך העולם ועל ידי התנועה נשארים הזמן הראוי להם למינהם ולאישיהם לכן בהתבטל התנועה יתבטל עניין השמירה הנזכרת והוא מרוק ההפשט ורומז אל בטול הנהגת הגלגלים מה שבתוכן ׳

ואחר כך היה נוטל הלב וקרעו ומוציא את דמו להיות כי הדם הוא הנפש והוא מורה על נטיל׳ הנפש מן הלב והרמז על הפסד נפש הגלגלים כי כבר נתבאר חלק אחד מאמרינו זה כי יש נפש לגלגלים וכמו שכתב המורה ולכן בהפסדו יפרד נפשו ממנו והוא בא מיד אחר גמור ההפשט להיות כי כבר קבלו וקיימו רוב החכמים ואף על פי שאין כדעת הרמב״ם וסיעתו שהגלגלים כלם נבראו לצורך התחתוני׳ וכולם לצורך האדם כמו שהאריך

בזה עקידה פרשת בראשי' ולכן מאחר
שנפשט העור ונתבטל ההנהגה גם נפשו אליו
יאסף ואחר כך היה חותך הידים
שהם המאורות אשר יתבטלו ויפסדו והוא היה
ראוי להיות אחר נתוח הראש המורה על בריאת
יום חמישי להיותן מורים על מלאכ' יום רביעי
רק שהאברים שהם בכלל הקרביים שהוא הלב
והכרעים באו בניהם להורו' על מה שכתבנו
ולהורות גם כן שאף על פי שנאמר במעשה
בראשי' ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד שני שלישי
לא היה כן בפועל כי מאחר שעדיין לא נבראו
המאורו' לא היה אפשר לשער ערב ובקר ואם
כן לא התנועעו הגלגלים גם כן כי אלו התנועעו
היה פועל רק אם כן לא היתה תנועה עד אחר
מלאכת יום רביעי שהוא בריאת המאורו'

והנה ידוע כי תנועת הגלגל הוא מצד נפשו
אשר גורם חשוקו לשכל נבדל שעליו ׳
וכמו שכתב הרב המורה והבאתי דבריו חלק אחד
מזה המאמר ׳ אם כן מאחר שלא היה
תנועת הגלגל עד יום רביעי גם נפשו לא נזרקה
בו עד תליית המאורו' ׳ אם כן נפשו נתחדש
עם תנועתו אחר תליית המאורו' ואם כן באו
הדברים מסודרים כמשפטן מן המאוחר אל הקודם
בסדר דריכת ההפסד ולכן בא נתוח הראש
ואחר כך הכרעים ואחר כך קריעת הלב ואחר
כך הידים והוא נפלא בעיני ונראה
שלזה כיון רבי סימן במדרשם שאמרו בבראשי'
רבה ויהי ערב ויהי בוקר מלמד שהיה סדר זמנים
קודם לכן וכבר דקדק בעל עקרים
מאמר שני פרק שמונה עשר מאמרו שאמר
סדר זמנים ולא אמר זמן בהחלט ופירש
כוונתו על המשך זמן שהיה קודם בריא' העולם
ואני רואה דבריו בדקדוקו מלת סדר
אבל לא כפירושו רק שכיון רבי סימן על שלשה
ימים אלו שעדיין לא היתה התנועה נשלמת עד
יום רביעי ולכן אמר סדר זמנים ולא זמן כי לא
היה זמן גמור אבל היה סדר זמן מתחלת שם
התפתחת המציאו' עד תליית המאורו' שאז התחיל
הזמן הגמור ועוד נראה לי לומר
אם נודה שהתנועעו הגלגלי' קודם בריא' המאורו'
כי אין היום מוגבל מפאת המאורו' שהם השמש
וירח כי אם מפאת גלגל היומי והוא הגלגל התשעי'
כי בזמן ארבע ועשרים שעות הוא סובב העולם
פעם אחת והוא הנקרא יום האמתי כמו
שכתב בעל יסוד עולם ושאר התוכנים
ומעתה אף על פי שאין בני אדם מרגישין ומבחינין
בין יום ולילה רק מצד זריחת השמש ושקעתה
מכל מקום השם יתעלה אשר לפניו חשיכה
כאורה ידע האמת שמזמן עליית חלק אחד מן
גלגל יומי עד עלותן מן המקום ההוא הוא יום
האמתי ואם כן היה יום ולילה בלא מאורו' כי
סזמן עליית חלק אחד על האופק עד שקיעת' הוא
היום ושקיעתה עד עליית הוא לילה כמו שנראה
לעין בעניין השמש ולזת נאמר ויהי ערב ויהי
בוקר יום אחד לא נאמר ויהי לילה אלא ערב
שהוא השקיעה ובוקר הוא העלייה על האופק
שנית ואמר יום אחד שהזמן נקרא יום כמו
שנאמר יום צאתך מארץ מצרים אף על פי דברים יו
שיצאו בלילה וכעין זה כתב הרב
הרל"בג ריש בראשי' בפירש להורה אבל יותר
נראה מה שכתבתי בזה ראשונה שלא התנועעו
עד יום רביעי וכמו שנרמז בעניין נתוח
זה שאמרו מוציא את דמו
וחתך הידים ״

פרק חמשה ועשרים

אמרו אחר כך עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה
למי שזכה בה ׳ נתבאר כי הרגל הימני הוא
נקרב עם העוקץ וזכה בה הכהן המקריב אחר
הידים מטעם שנתבאר פרק אחד ועשרים ׳
על כן היה גם כן ניתוחו מיד אחר הידים והיו
שני הבצים עם הרגל להיות כי הבצים הם
כלי ההולדה ולכן היו נשארים ברגל הימני
שהיה נקרב עם העוקץ וכבר נתבאר
למעלה שבא הרמז על עניין עקיצה ואסכרה
שנבראה עם המאורו' כמו שדרשו ז"ל למארת
כתיב חסר ויו וידוע שאמרו רבותינו ז"ל
שביום רביעי היו מתענין אנשי המעמד שלא יפול
אסכרה בתינוקות ולכן היה כלי ההולדה
עם הרגל הנקרב עם העוקץ לרמוז כי עיקר
עקיצה הוא בתינוקות הקטנים הבאים מן כלי
ההולדה ׳ אמנם נשארו הבצים
עם הרגל ולא עם העוקץ להרחיק מן העקיצה
ולהשמר ממנה כי בזכות הקרבת הקרבן היו
נצולים מן המתות המשונות שהוא האסכרה
ולזה היו מתענין אנשי מעמד שהן העומדים על
הקרבן ולזה בא הבצים עם הרגל להורו' על
רגל הולדים כאשר נתבאר׳ ואמרו
אחר כך קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו כבר
כתב הרב המורה והבאתיו לעיל כי כל מה
שתחת גלגל הירח אפשר לאדם ליתן עליו סבה
ועמד עליו אריסטוטלים אמנם
מה שלא עלה מן הירח והוא טעם תנועת הגלגל
והתולה בהן אי אפשר לעמוד עליו אלא בסברא
לבד ולזה אמרו כי אחר שניתוח הראש והכרעי'
והידים והרגל הימני שכולם רומזים על בורואים
עליונים גדולי' ונפלאי' שאין בדעת האדם להשיגן
אמרו כי אחר כך היה הכל נגלה לפניו
כי הברואים השפלים אפשר לאדם להתבונן בהן
ואף

ואף על פי שנשאר עדיין בבהמה הקרבים שהיו
מורים על השמים עצמן מכל מקום זהו דבר
נגלה שאו מרום עיניכם ותראו את השמים והוא
דבר נגלה מצד מציאתו אך דברי׳ הנעלמים ממנו
כבר נרמזו ונחתכו ולכן אמרו שמעתה הכל
גלוי לפניו ;

אמרו נטל את הפדר ונותנו על בית שחיטת הראש מלמעלה ׳
כבר כתבתי עניין הראש כי הוא מורה על לויתן
העתיד להיות ממנו ארסטון לצדיקים ואף
כי הוא מרוחק אצל הפלוסופים שיהא דבר נכבד
נברא לתכלית דבר שפל ולכן מאנו הנחם
שיהו הגלגלים נבראו לצורך התחתונים

ובהיות כי הלויתן והשמים הם שקולים
בבריאה כמו שכתבנו בפרק שעבר הדבר שוה
בשניהם אם האחד נברא לצורך בני אדם הוא
הדין שנובל לומר כן גם כן בשני ולכן היה
נותן הפדר שהיא יריעה פרושה כמו השמים
הנמתחים כיריעה על בית השחיטה הלויתן שהוא
הראש להורות כי שחיטת הלויתן המקווה
לצדיקים הוא כדמות היריעה הפרושה עליו במה
ששניהם נבראו לצורך בני אדם הצדיקים ולכן
היו נפסדים ביה״ והיו מכפרין בהקרבתן על
ישראל המקריבים הקרבנות להורות כי כולן
נבראו בשבילן וכמו שדרשו ז״ל בראשית
בשביל ישראל שנקראו ראשית כו׳ •

ונטל אחר כך הקרבים ונתן למי שזכה בהן
להדיחן והכרס היה מדיחין בבית ומחוץ עד
שבאה בין מים למים כמו שנאמר ברקיע ויבדל
בין מים למים ׳ ואמרו רבותינו ז״ל הוגלד
הטפה האמצעי ונעשה ממנו השמים ושמי שן
השמים כי כבר נתבאר פרק שלשה
ועשרים שהקרבים היו נקרבים דוגמתן •

ואמרו הקרבים מדיחין אותו שלשה פעמים
על שלחנות של שייש שיש בין העמודים

וידוע אמרו רבותינו ז״ל שאמר רבי עקיבא
כשתגיעו לאבני שייש טהור אל תאמרו מים מים
שנאמר דובר °שקרים וגו׳ ׳ וכוונתן בזה תהלים קא
על השמים שהם אבני שייש טהור כידוע מה
שנאמר עמודי °שמים ירופפו ולכן קראם איוב כו
אבני שייש כעמודי שש ולכן היה מדיחין על
שלחנות של שייש שבין העמודים ועניין הדחה
שלהם הוא הרמז על מה שנאמר ושמים° לא זכו שם טו
בעיניו ומצד זה בא להן ההפסד והיו נרחצין
בשלשה מימות ׳ כי ידוע שהחכמה
נחלקת לשלשה חלקים טבעיות למודיות אלהיות
וכל חכמה נקרא מים כמו שנאמר הוי כל° צמא ישעיה נה
לכו למים ולכן באו שלשה חכמות נגד שלשה
מימות ובדרך שכתב הרב המורה
חלק ראשון פרק ששה ושלשים כי מה שנאמר
היו נבונים° לשלשת ימים היה הרמז בזה על שמות יט
שלשה חכמות אלו וכל החכמות נלקחות מצד
השמים כמו שיתבאר ולזה הוצרכו הקרבים
לבא במים שלשה פעמים ועל כן נטילת ידים
גם כן שלשה פעמים כי הבא לטהר לא יטהר רק
בשלשה מימות אלו והיו נרחצין על שלחן של
שיש להיות השלחן מורה על תורה שבעל
פה כמו שכתבנו חלק ראשון ובה חכמות אלו
כלולות וממנה באים והיה דבר זה כולו נרמז
בקרבים המורים על השמים למה שידוע כי
העמידה על כל חלקי החכמה אינה כי אם מצד
השמים לימודיו׳ היא החכמה התכונה היא בשמי׳
ואלהיות גם כן לא עמדו עליהם רק מצד תנועת
השמים כמו שנאמר שאו מרום °עניכם וראו מי ישעיה מ
ברא אלה ודוד עליו השלום אמר כי °אראה תהלים ח
שמיך מעשה אצבעותיך וגו׳ גם החכמה
הטבעיו׳ התלויה בשפלים אשר בעולם התחתון
נתלית בשמי׳ כי על ידי תנועותיו יתמזגו היסודות
אשר בתוכו ומתהוים המורכבים בעלי הטבעים
ועל כן היה הקרבים נרחצים בשלשה מימות אלו

ונראה לי שזהו כוונת רבי עקיבא במה
שהזהיר תלמידיו שלא יאמרו מים מים שתי פעמי׳
כי אז יראה מהם שהחכמות אינן אלא ב׳ ויחסרו
החכמה השלישי׳ שהיא חכמת אלהיות ויאמרו כי
אין אלוה ממעל שהוא נבדל מן הגלגלים ת
ויחשוב שנפש הגלגל הוא אלוה כמו שהוא דעת
מקצ׳ כופרים אל יחשוב שהעול׳ נפל במקרה ואין
אלוה בשמים כמו שחשב אפיקורס וסיעתם לכן
אמר שלא יאמרו מים מים שני פעמים אלא
יאמרו מים פעם אחת שאז אפשר לומר שכולל
כל החכמות במים אחד כמו שתאמר במלות
חכמה ותכלול בו הכל או יאמרו מים מים מים
שלשה פעמים זהו כולל כל החכמות •

פרק ששה ועשרים

אמרו אחר כך ונטל הסכין והפריש הריאה מן
הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה
ממקומו ידוע כי מה שאמרו כאן נטל
הסכין ולא אמרו קודם לכן אצל נתוח הראש
ושאר אברים שקדמו שבא להורות לנו עניין

ועל כן אומר שבא להורות באברים אלו על
היסודות הארבעה אשר תוך קערורית הגלגלים
ומתנועעים בתנועתן ולכן יפסדו ג״כ בהפסדן ועל
כן האברים הרומזים עליהם הם תוך הגוף המורה
על השמים כאשר נתבאר וכבר
נתבאר פרק שני חלק שני תמונת הבעל חי
בתמונת העולם כלו ולכן כליהם וחלקיהם
קשורים זה בזה וידוע כי תועלת הריאה
בבעל חי להוציא קול להוציא רוח ולהכנים רוח
ולקרר הלב שלא ישרוף מחום הכבד שאצלה

והכבד היא מחממת כל הגוף ומבשלת המאכל ועל ידי זה היה ענייניס מורה על הארבע יסודות וקושרס ביחד כי הארבע יסודות נחלקים לשני חלקים האש והאויר הם קלים והמים בערך המים והעפר שהם בטבעה קרים וכבדים בערך האש והאויר׳ והנה המים והאויר הם הממוצעים בין שניהם והם רומזים בריאה כי הריאה מוציא׳ אויר ומכניסה אויר ושואבת כל מיני משקה שז
תהלים כ ומוציאה קול כקול מים רבים ונאמר קול ה׳ על המים והיא קלה במאכלה כמו האויר הקל בלכתו אמנם הכבד שהיא כבידה בטבעה למאכל מורה על יסוד הארץ הכבד ומצד החום שבה הוא מורה על יסוד האש׳

ובהיות כי אלו השני היסודות הם מרוחקים זה מזה ואי אפשר לקרבן ביחד אלא מצד התמזגו׳ היסודות שעליונים ירדו למטה וההתחתונים יעלו למעלה ויהיה מהם בטבור הארץ האדים הקטורי׳ אשר מהם יתהווה כל הווה כמו שכתב הרמב״ם פרק רביעי לספר מדע לזה היה מפריד הכבד מן הריאה כי בהסתלק האמצעי אפשר שיתקרבו המרוחקים והיה מפריד היותרת מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה להיות כי היותרת הוא מלשון יתור והוא מורה על דברים המתהוים בסבת קטורים אלו שהוא דבר נוסף בכל יום ולא היה מזיזה ממקומה כי אין ראוי להפריד ביניהם לגמרי ובהיות כי עיקר ההויה וההפס׳ הוא בתחתוני׳ מצד הרכבתן על כן אמרו בנתוח זה- נטל הסכין שהוא כלי המשחית ומפסיד והמהווה הדברים כי עיקר המלאכות נעשים ונפסדים על ידי הסכין

ואמרו נוקב החזה ונתנן למי שזכה בה וכבר מבואר פרק שלשה ועשרים עניין החזה כי הוא רומז על מעשה יום שלישי וקדמו לו הקרביים בסדר הנתוח אף על פי שהם מורים על מהות השמים שהוא מעשה יום שני כמו שנתבאר פרק הנזכר להיות כי יש לו יחוס גדול בין נתוח האברים שקדמו לו כמו שנתבאר ואף כי לא נשלם מלאכת יום שני עד יום שלישי ועל כן לא היו חוששין בדבר בסדר הנתוח אם היה מקדים נתוח הקרביים הנתוח החזה׳

עוד אמרו עלה לדופן הימני׳ והיה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדר׳ עד שמגיע לבין שתי הצלעית דקות חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלוי בה כבר כתבתי לעיל פרק שלשה ועשרים כי הקרבת הדפנות מורים על הפסד מלאכת יום שני הנגמרת ביום השלישי שנאמר בו יקוו המים מתחת השמים ותראה היבשה כי אז נראו הדפנות שהם שמים וארץ השומרים מה שבתוכן כדפנו׳ אלו השומרים מה שבניהם׳ ולכן מיד אחר שרמז בעניין נתוח שלמעלה הפסד היסודות וערבובן שמהן נתהווה כל מה שבין הדפנות האלו בא לו לדופן הימנית כמה שנאמ׳ במלאכת יום שני שנאמ׳
בראשית א בו יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה כי אז נתיישבה הארץ והיתה ראויה להוציא דשא ושאר בעלי חיים אשר עליה לכן היא כדמות דופן הימני בדבר זה להיותן היא תכלית המכוון במעשה זה אמנם השמים הם הדופן השמאלית בדבר זה כי הם השמאלית בדבר זה ואף כי בדופן השמאלית הלב והריאה תלוים שהם האברים היקרים בחיות בעל חי כדמות השמים שהם הנותנין בסבובן חיים לכל חי בכח הבורא יתעלה ולכן בכוונה באמרם אחר כך כי הדופן השמאלית הוא הדופן הגדול אלא שהימני׳ נקראת גדול בעבור שהכבד תליה בה רצה לומר להיות מלאכת יום שני היה עיקר המכוון בשביל הארץ שהוא מרומז בכבד כמו שנתבאר על כן נתנה לה הגדולה והימין וכמו שיתבאר למטה ועל כן מיד כשרמזו על עירוב יסודות בנתוח הריאה והכבד חתכו הדופן הימנית ומורים השתחתה כי ישובו המים לכסות הארץ ונפרצה הדופן במילואה מים

ואמרו שהיה חותך ויורד עד השדרה ולא היה מגיע בה כי השדרה שהיא רוב בנין בעל חי ראוי לשאר עם דופן השמאלי׳ כמו שיתבאר

ואמרו בא לו לגרה הניח לו שני צלעות מכאן ושני צלעות חתכה ונתנה למי שזכה בה הקנה והלב והריא תלויה בה כבר כתבתי כי הגרה היה רומז על ענין בעלי חיים שהו׳ מעל׳ גרה ועל כן מיד נתוחו הדופן הימני׳ שהוא לצורך בעלי חיים אשר על הארץ בא נתוח הגרה כי בשוב מים על הארץ אי אפשר לבעלי חיים להתקיים
פס ז כמו שמצינו בענין המבול שנאמר ויגוע כל היקום אשר על פני האדמה ולרמוז על עניינ׳ בעלי חיים היו נשארים הקנה ולב וריאה בגרה להיות אלו הכלים כלים ואברים הנותנין חיות לכל חי ומוציאן קולן לחוץ ולכן היה נשארים עם הגרה׳ ואמרו בא לו לדופן השמאלית והניחו בו שתי צלעית דקות מלמעלה וכן מלמט׳ וכך היה מניח בחברתה חתכה ונתנה למי שזכה בו והשדרה עמה׳ והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קרוין גדולה שהכבד תלויה בה הנה אחר שנחתך ונפסד הדופן הראשון בא גם כן נתוח והפסד דופן השני כי הראשון מורה על יבשת הארץ כמו שנתבאר והדופן השני על השמים והם למים כדופן השני׳ כי כבר נאמר יקוו המים מתחת השמים שנראה משם כי ענין הקוייה לא היתה אלא מתח׳ השמי׳ בחלק המים אשר על הארץ והם המים אשר מתחת השמים לאפוקי המים אשר מתחת לארץ

כי

כי הם על השמים התחתונים והם הדופן השנית
למים אשר עליהן וזהו עניין מים העליונים
ותחתונים שהעולם מתקיים בהן כמו שאבאר
בפרק שאחר זה •

פרק שבעה ועשרים

דע אתה המעיין כי נראה לי כמו שהשמי' נקראו
ארץ כמו שכתב הרב המורה חלק שלישי
פרק רביעי בתרגום יונתן' שפירש והנה
אופן' אחד בארץ מלרע לרום שמיא כן אפשר יחזקאל א'
לומר שהארץ נקרא רקיע כי הוא שם משותף על
כל דבר מרוקע ונטוי על חבירו ולזה
כתב החכם אבן עזרא כי רקיע הוא האויר
וכן דעת הרב המורה פרק שלשים חלק שני •
ואני אומר שהוא הארץ לכן נאמר
לרוקע הארץ על המים ובפרקי תהלים קל"ו
רבי אליעזר הארץ על תהומות נרקעת כאניה
שהיא צפה בלב ים כך הארץ מרוקעת על המים
ולכך נקראת רקיע ואמרו כבר אמר
רבי חנינא יצא אש של מעלה וליחכה פני רקיע
כו' רוצה לומר היבשות שקבלה הארץ היה
מחמת כי יי' ירד עליה באש וחום שלמעלה ועל
ידי זה נעשה הרקיע • והוא סוד מים עליוני'
ותחתונים הנרמזים במעשה בראשית שנאמר
בו בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ
והארץ היתה תוהו ובהו וגו' ונאמר במלאכת
יום שני יהי רקיע וגו' ובמלאכת יום שלישי
נאמר ותראה היבשה ויש להקשות כי
כל ה' הבאה בראש המלה מורה על דבר ש
ידוע והנזכר כבר והיכן מוזכרת בריאת היבשה
קודם לכן שראוי לומר היבשה בה' הידועה •
ועוד קשה שנזכרו השמים וכל צבאם
כמו שנאמר יהי רקיע וכו' ולא נזכר בריאת
הארץ רק מה שנאמר ותראה היבשה אבל
לא נזכרה עניין בריאתה ועוד יש
להקשות על דברי רש"י שכתב כי מלת בראשי'
אין פירושו בראשונה רק היא סמוכה והוא כמו
בראשית בריאת שמים וכו' אם כן אימת
נזכר השמים והארץ • ואף על פי שרש"י
פירש יהי רקיע יתחזקו הרקיע שהשמים נבראו
ביום ראשון ונתחזקו ביום שני • וכן נוכל
לומר בארץ שנבראת ביום ראשון אבל
מכל מקום קשה לומר שלא נזכר בה בריאה כלל
ויאמר אחר כך היבשה הידועה • על
כן אני אומר כי פירש הפסוקים כך הוא בראשי'
בריאת שמים וארץ היתה נבראת בדרך זה
הארץ היתה תהו ובהו והושך על פני תהום כי
תחלת הבריאה היה מים ומלת הארץ כלל לכל
העולם כמו שכתב הרב המורה פרק
שלשים חלק שני ואמר שהיה בתחלה הכל
תהו ובהו ולא היה כאן רק מים וזהו אמרו תהו
ובהו וחושך על פני תהום ומן המים נתהוו השמי'
והארץ בדרך שיתבאר ולכן אמר וחושך על
פני תהום כינה כאן האל יתעלה בחושך
להיות כי קודם שנברא העולם היתה מציאת
השם יתעלה מכוסה ונעלם כי אי אפשר לעמוד
על אמתתו אלא על ידי ברואיו ופעולותיו אשר
מתוכן אנו עומדים על אמתת מציאתו יתעלה
ולזה קראו חושך וזהו אמרו אחר כך יהי
אור רצה לומר יתגלה המציאות שהוא האור
האמתי להתבונן מתוכו מציאת השם יתעלה
ובאורו נראה אור על כן אמר כי מתחילת
הבריאה היתה הארץ שהיא כוללת כל המציאות
הברואים שמים לרום וארץ לעומק כמו
שכתב הרב הנז"ה חלק שני פרק שלשים תהו
ובהו וחושך על פני תהום ואף על פי שנברא
התהום עדיין היה חושך ונעלם מציאות השם
יתעלה ונקרא אז חושך כמו שחכמי הקבלה
כינו לספירה עליונה חושך להיותה בתכלית
העלמה גם כאן לא היה אז רק השם יתעלה
ושמו לבד ומי יתבונן בו אמנם
משנברא התהום רוח אלהי' מרחפת על פני המים
רצה לומר רצון השם יתעלה שנקרא רוח
כמו שביאר הרב המורה חלק ראשון פרק
ארבעים בשתוף מלת רוח היה מרחפת על פני
המים רצה לומר שרצונו היה לברא הכל מן
המים וזהו עניין הרחוף הנזכר ואז נקרא אלהים
כי בהתחלו' התגלות חלקי המציאו' אשר אלהותו
יתעלה ניכר מתוכן נקרא אלהים כמו שנתבאר
למעלה • ויאמר אלהים יהי אור וגומר •
וביום השני נאמר יהי רקיע בתוך המים הוא
הארץ המרוקע בתוך המים וכמו
שאמרו בחגיגה הארץ עומדת על המים ולכן
נאמר ויעש אלהים את הרקיע ויהי מבדיל בין
מים למים אשר מעל לרקיע ובין מים אשר ש
מתחת לרקיע כי ידוע שיש מים מתחת
לארץ וממעל לארץ והמים התחתוני' הם בדרך
אחר ממעל לרקיע והוא השמים בערך אצלינו
ואלו המים אשר על הארץ הם מתחת השמים
בערך אצלינו • ולכן נאמר ויהי כן
שהוקשה לרמב"ן ז"ל מה בא להודיענו מאחר
שכבר נאמר יהי רקיע כו' ויעש אלהים הרקיע
אם כן ויהי כן למה לנו כמו שכתוב בפירושו
לתורה אבל מה שכתבתי מבואר הפירש וזה
כי לא נאמר ויהי כן אלא בבריאת דבר בעולם
השפל הגשמי הנגלה ולזה נאמר ויהי כן
ביום חמשה כי בריאת התנינים הגדולים אינו
נגלה בעולם וכל שכן לפי מדרש חכמים ז"ל
שמורה על עניין לויתן ובת זוגו ולכן כתב כאן
ויהי

ויהי כן להורות כי ויעש אלהים את הרקיע ויהי מבדיל וגו' הוא דבר נגלה גשמי וכעניין שנתבא' ועל כן אמר ויהי כן ׳ ואמר ויקרא אלהים לרקיע שמים כבר ידעת מה שאמרו רבותינו ז"ל בחגיגה שמים וארץ כאחד נבראו ומוסכם גם כן מן הפלוסופים שאי אפשר לתנועה סיבובית סביב דבר מתנועע על כן שמו הארץ נחה שקטה באמצע השמים להיות תנועה השמים סביבן אם כן כשנבראת הארץ נבראו השמים עמהם ולכן מלת רקיע הוא שם משותף לשניהם ולכן במה שנאמר יהי רקיע בתוך המים נכלל גם כן בריאת השמים כי מאחר שנברא הארץ בתוך המים כדרך שנתבאר נבראו גם כן עמה השמים והיה להם מקום להתנועע סביבו וידוע כי עיקר העגול הוא המרכז שבתיכו ולכן נזכר בריאת המרכז אשר בתוך המים וממילא נשמע ממנו בריאת העגולה שהוא השמי' ושמי השמי' ולזה כוונו ז"ל באמרם הוגלדה הטפה האמצעית ונתהוו ממנו שמים ושמי שמים רצה לומר כי בסבת גלידת הטפה אשר היא הארץ נתהוו שמים ושמי השמים ואף כי רקיע הוא שם משותף לארץ ולשמים ושניהם הם בתוך המים ולכן במלת יהי רקיע בתוך המים נברא שמים וארץ ׳ ולזה נאמר ויקרא אלהים לרקיע שמים רצה לומר מכאן ואילך יהא שם רקיע שמים וכבר כתב הרב המורה פרק שלשים חלק שני כי כל מקום שנאמר בו ויקרא הוא בא להורות כי שם זה היה כבר משותף לדבר אחר ולזה נאמר אחר כך יקוו המים מתחת השמים ותראה היבשה הנזכרת כבר רק שהיתה מכוסה במים ואפשר שלזה כיון רבי עקיבא באמרו אל תאמרו מים מים רוצה לומר שאל יאמרו באבני שיש מים מים לומר שהרקיע כפשוטו נבראו בין מים למים כי הוא דבר שקר ולא יכוון לנגד עיניו רק הוא בדרך שנתבאר

ובהיות כי הארץ נקרא רקיע נתבאר לנו כוונת אמרם בפסחים פרק מי שהיה טמא דסומכו של רקיע הוא אלף פרסה והביאו ראיי' לזה מעליית השמש ושקיעתה דהולכת החמה אלף פרסה מעלות השחר עד הנץ החמה הוא בעוביו של האופק הגורם שאין החמה נראית מיד כעלות השחר לכן אמרו כי הרקיע הוא סומכו אלף פרסה וכוונתן על עביו של אופק המרוקע על המים אשר שם הוא עלות השחר בקצה מזרח ושקיעת במערב והוא מבואר ונגלה לכל משכיל ובדרך זה אין מאמר זה סותר למה שאמרו שעני' של רקיע מהלך ת"ק ומכל זה יתבאר לנו עניין מים עליונים והתחתוני' אשר מהם המשכנו הדברים הנה ואראה לך אמתת הדברים מדבריהם ז"ל ואומר בהיות כי זהו עניין מים העליונים ומים התחתוני' אמרו רבותינו ז"ל בחגיגה פרק אין דורשין

מעשה ברבי יהושע בן חנניא שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית וראהו בן זומא ולא עמד מפניו אמר ליה מאין לאין בן זומא אמר ליה צופה הייתי בין מים העליוני' למים התחתוני'
בראשית א ואין בניהם אלא שלש אצבעות שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה המרחפת על בניה ואינה נוגעת אמר ליה רבי יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחוץ מכדי ורוח אלהים מרחפת אימת הוי ביום ראשון והבדלה ביום שני הוא דהוי דכתיב ויהי מבדיל בין מים למים ׳ וכמה אמר רבי אחא בר יעקב כמלא נימא׳ ורבנן אמרי כגודי דגמלי מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי אהדדי עד כאן לשונו ׳

הנה בהיות אלו המים מה שאמרנו אמר בן זומא שאין בניהם רק שלש אצבעות להיות גדר הגשם שלשה מרחקים והוא האורך והרוחב והקומה לכן אמר שיש בין העליונים לתחתוני' שלש אצבעות והוא הארץ שמבדלת בין מים למים והיא שלשה מרחקים ולמד זה מן המקרא שנאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים להורות כי הכל נברא מן המים ואם כן פירש הפסוקי' הבאים אחר מקרא זה הם בדרך שבארנו בפירש הפרשה׳ והיתה הארץ בין המים והם השלש אצבעות שהיו מבדילין ואמר רבי יהושע שהוא עדיין מבחוץ ואמר מכדי הבדל' אימת הוי ביום שני שנאמר ויהי מבדיל וגו' ואם כן איך למדו בן זומא ממקרא שנאמ' ביום ראשון ולכן פריך בגמרא וכמה נשאר בין אלו מים ואמר רב אחא במלא נימא כי לאחר שנתקוו המים ושבו למקום אחד עד שנעשה מהם הים הגדול ׳ שכתבו עליו הפילוסופים שהוא מקום הטבעי למים אם כן אין בין אלו המים למים תחתונים כלום כי אלו מונחים על אלו אמנם חלקו אלו החכמים במהות הקויה שציוה השם יתעל' למים עליונים אם נבלעו במים התחתונים בדרך נס והוא דעת רבי אחא והוא אמרו כמלא נימא והוא כקו שיש לה אורך בלא רוחב וגובה או אם נשטחו על מים התחתונים והוא דעת רב אסי שאמר שהוא שנים ועשרים דברים השטוחים זה על זה ואין לו גובה ׳ אמנם רבנן אמרי שהוא כגודא דגמלא שהוא דבר שיש לו אורך ורוחב וגובה ורצה לומר שנתרבו המים התחתונים מכח קווית העליונים עד שניכרים בהן וכבר כתבו הפילוסופים אלו הדעות

במו

כמו שכתב בעל שער השמים שזהו הסבה שכל
הנחלים הולכים אל הים והים
אינו מלא •

פרק שמונה ועשרים

נראה עוד שזהו כוונת מחלוקתן פרק קמא
דתענית ובעירובין פרק מי שהוציאהו תניא
רבי אליעזר אומר כל העולם ממי אוקינוס שותין
שנאמר ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני בראשית ב
האדמה אמר ליה ר' יהושע והלא מי אוקינוס
הם מלוחים אמר ליה ממתקין הם בעבים
רבי יהושע אומר כל העולם כולו ממים עליונים
הוא שותה שנאמר למטר השמים תשתה מים דברים יא
והאר'כו שם פרק קמא דתענית בראיית
ויישובי הכתובים לשני הסברית ואמרינן
התם כמאן אזלא הא דתניא מים עליוני' במאמר
הן תלויין ופירותיהן מי גשמים שנאמר מפרי תהלים קד
מעשיך תשבע הארץ כמאן כרבי יהושע
הנה כבר כתבתי תחילת דברינו ריש
חלק ראשון שדעת רבי אליעזר בעניין הליכת
השמש כדעת הפלוסופים הנגלים כמו שנתבאר
שם וכן הוא בהויית המטר לא נטה מדבריהם
כלל ואמר שסבת המטר הוא האד העולה מן
הארץ וממתקו בעבים כמו שכתב הפלסוף
וכמו שכתב הרב המורה חלק שני פרק
שלשים ובספר שערי שמים שער שני מאמר
ראשון • אמנם רבי יהושע שהליכה
במותו בכל מקום כנגד רבי אליעזר סובר שהמטר
הוא ממים עליונים אלו שאמרנו
וזה כי ידוע שסבת המטר הוא רוח המוליך העב'
ממקום למקום אשר יהיה שם הרוח ללכת והוא
סימן המטר עד שתמה שלמה באמרו נשיאים משלי כה
ורוח וגשם אין וגו' והוא ידוע ומבואר
שכל גשם תקדמנו רוח ודעת רבי יהושע היא
הנאותה לדעתי אחר שאקדי' לך הקדמות קצרו'
מועילות לדברינו וזהכי כתב בעל
שערי שמים מאמר ראשון שער שמיני מעניין
הרעש כי הרוח העושה אותו כשתמצא במקום
ההוא מים תעליהו בתנועתה ופעמים ירבה
המים היוצאים משם עד שישקיעו המקום ההוא
עד כאן לשונו הרי לך שהסכימו
החכמים הפלוסופים כי הרוח תניע המים ממטה
למעלה על הארץ והוא מבואר נגלה גם כן
בגלי הים • השני כתב בעל השערים
שם שער ראשון כי כתב ארסטוטלו' כי האויר
יש לו תנועה סבובית ומתנועע עם יסוד האש
על ידי תנועת הגלגל וכן כתב
הרמב"ם ז"ל בספר המדע פרק רביעי כי הרוח
סובב תמיד עם יסוד האש על ידי תנוע' הגלגלים

השלישית כתב בעל השערים בשם הפלוסוף כי
האדים העולים אשר הם סבת כל הוה עולים
בקצוות העולם אשר שם יתהוו אותן האדים
ומקרא מלא מעלה נשיאים מקצה הארץ ברקים תהלים קלה
למטר עשה מוציא רוח מאוצרותיו •
ומעתה מבואר דעת רבי יהושע כי הוא סובר כי
זאת התנועה הגלגליות המסבבת סביב העולם
עם יסוד הרוח הנקשר באש מעלה המים העליוני'
אשר מתחת לארץ למעלה מן הארץ בתנועתיהן
ומהם נתהווה המטר על פני הארץ והנה הוא
סבה טבעי' נאות' מאד בנויים על דרכי הפלסופי'
בעניין תנועת היסודות וסדרן •
והנה הפלוסופים נבאו ולא ידעו מה כי הם הבינו
שסבת המטר הוא האד העולה מקצה הארץ ם
וממנו נתהוו המים ברום האויר והוא דעת רבי
אליעזר אמנם רבי יושע סובר
שהרוח החזק בקצה הארץ מעלה מים ממש לרום
הרקיע והוא המטר והוא כעניין עליית המים
בסבת הרעש והוא כוונת אמרם בבראשי'
רבה בפסוק ויעש אלהים את הרקיע כאן
הרעיש בן זומא את העולם הלא במאמר נבראו
שנאמר בדבר יי שמים נעשו הנה בן שם לג
זומא הקשה שנאמר ברקיע עשייה ובמקום
אחר נאמר שנברא באמירה אם כן אנו צריכין
לומר ששני רקיעים הם רצה לומר כי הרקיע
שנאמר בו עשיה הוא הארץ כמו שנתבאר בפר'
שלפני זה ועל ידי זה הרעיש העולם רצה
לומר כי על ידי הויית הרעש שבארנו גילו סוד
המים העליונים והתחתונים בדרך שנתבאר
ועל ידי זה העמיד התלמידים בהויית המטר
שנתהווה מעניין הרעש המים והוא עניין הרעיש
העולם שאמרו • ואל תתמה לדעת רבי
יושע אם יש שם מים בפועל למה העבים לא
יריקו אותן למטה מיד בקצה הארץ כי זהו אינו
רק ברצון השם יתעל' להוליכם למקום אשר יהיה
רצונו להמטיר שם כמו שנאמר והמטרתי על עמוס ד
עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר ואף כי
יש לזה סבה טבעית דמיון אבן הקלע המושלך
למעלה אשר לא ירד מיד למטה עד אשר יכלה
כח הזורק וכן בעניין מים אלו המושלכי' למעלה
בסבת תנועה הרוח אשר לא ירדו אלא אחר
כלות הרוח וכחו ואפשר שעל זה אמרו
שמים עליונים במאמר הם תלויים
וכבר נתבאר בספר עקידה עניין אמרם בעשרה
מאמרות נברא העולם שהם כלם דברי' טבעית
ויהיה מאמר זה כאחד מהן • ודע
שאמרו בגמרא לרבי יושע ואד יעלה מן הארץ
מאי עביד ליה מלמד שעבין מתגברין ועולין עד
לרקיע ופותחין פיהם כנאדות ומקבלין מי מטר
שם שנאמר יזוקו מים לאידו וגו' גם זאת איוב לו

היא סבת המטר אשר אמרנו   כי כבר
כתבו הפלוסופים שהאויר נחלק לשני חלקים
ובחלק האמצעי הנקרא רקיע נתהוה המטר אם
כן אפשר כי על ידי תנועה הסביבית לא יתגלגל
רק חלק העליון מן האויר ומוליך עמה המים שם
העליונים ולא ירדו למטה בסבת תנועתו החזקה
כמו שנתבאר מאבן הנזרק בקלע   והנה הם
מסבבין כעניין זה סביב העולם
אמנם כשאד עולה מן הארץ עד לרקיע שהוא
החלק האמצעי מן האויר ופותחין פיהן כנאד ש
ומקבלין מי מטר   רצה לומר שהקדוש ברוך הוא
שם בטבע האד העולה להמשיך אליו המים סע
העליונים שלא יסובו בלכתן אלא ירדו לארץ
והנה כל זה דבר טבעי כי אנו רואין כאבן מנגניט
שמושך אליו הברזל והרבה סגולת הרומין לזה
כל שכן ששם הקדוש ברוך הוא טבע כזה בעניין
הויית המטר שהוא גדול מבריאת שמים וארץ
במוזכר בדבריהם ז"ל פרק קמא דתענית •
ונראה עוד כי על פי שני סבות הורדת המטר
אמרו פרקי רבי אליעזר פרק חמשה העבין שואבין
מים מן התהומות שנאמר מעלה נשיאים מקצה
ארץ ובמקו' שיפקוד להם הקדו' ברוך הוא להעלו'
ולהמטיר שם מגשימים אד הארץ מתעברת שם
וצומחת כאשה אלמנה שהיא מעוברת מזנות
אבל כשירצה הקדוש ברוך הוא לברך צמחה של
ארץ וליתן צידן של בריות   פותח אוצרו הטוב
שבשמים וממטיר על הארץ שהם מים זכרים
ומיד הארץ מתעבר' ככלה שהיא מתעבר' מבעלה
דברים כח וצמחה של ברכה שנאמר יפתח ייי לך את אוצרו
הטוב וגו'   כוונו כי אם יורד המטר מצד
הטבע שהאויר מורידן למטה מצד שאבו אותן
כנזכר אז הם בלא השגחה והם אינן של ברכה
אבל כשיורדין מצד ההשגחה אז הם של ברכה
ונקראו מים זכרים כאשר הם מצד הפועל העליון
יתעלה לא מצד הטבע שהוא מצד המקבל שהוא
גדר הטבע בידוע למשכיל   ועל כרחינו אנו
צריכים לומר כזה ושאין המים זכרים או נקיבות
רק מצד זה שנתבאר   שהרי פרק שלשה
ועשרים שם כתב בעניין המבול ז"ל   בשבעה
עשר בו ירדו מי המבול על הארץ שהם מים זכרי'
ועלו מן התהומות שהם מים נקבות ונתחברו אלו
עם אלו כו'   וידוע כי מי המבול לא ירדו
מאוצרו הטוב שבשמי' להיות קרויין מים זכרים
אלא כדרך שנתבא' כי מצד שירדו על פי ההשגה'
קרויין זכרים וזהו אוצרו הטוב   וכמו שנאמר
תהלים סב לך ייי החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו
אמנם אשר עלו אחר כך מן התהומו'
היה בטבע   כמו שאמרו אין לך טפה יורדת
מלמעלה שאין התהום מעלה נגדו טפיים ולזה
נקראו נקבות •   סבל זה נתבאר שדעת

רבי יהושע בנויית על דעתי בעניין המים העליוני'
אשר עמדנו עליו מעניין נתוח הקרבן כאשר
נתבאר סוף פרק כו'   מסכים לדעת הפלוסופים
בכל דבריהם ואין בין דברי רבי יושע לדעתן אלא
שרבי יושע שם בפועל מה ששמו הם בכח והוא
מבואר למשכיל   ואמרו סוף פרק
שלישי דתענית אמר רבי אליעזר כשמנסכין מים
בחג תהום אומר לחבירו אביע מימך קול שני
רעים אני שומע שנאמר תהום אל תהום קורא תהלים מב
לקול צינוריך וגו' •   אמר רבה לדידי חזי
לי האי רדיא דמיא לעגלא תלתא ופרסה שפתותיה
וקימא בין תהומא תתאי לתהומא עילאי אומר
חשור מימך תתאי אומר אביע מימך שנ' הנצונים שיר השירים ג
נראו בארץ ׳נראה כי התהום התחתון הם המים
אשר יתהוו מה' המטר הן לדעת רבי אליעזר הן
לדעת רבי יושע והתהום העליון הם המים אשר
בעבים שיריקו על הארץ והם חושרים ומפילים
אותן על הארץ   ואמר שהמלאך אשר בניהם
דומה לעגלה ורדיא שמיה מאן מלאכה רבנן שהן
הרודים המושלים בעליונים ותחתוני'   לכן אמר
שרדיה שמיה ודומין לעגלה מרבק   ואומר
שפתיו מפורטים   רצה לומר פתוחין רצה לומר
שעל ידי תפלתן ותורתן פותחין שפתותיהם על
ידי זה הגשמים יורדין והוא ידוע
ובבראשית רבה' פרשת כראשית אמר רבי יוחנן
נטל הקדוש ברוך הוא כל מימי בראשית ונתנן
חציה ברקיע והציין באוקיינוס ההד פלג אלהים תהלים סה
מלא מים פלגא הרקיע דומין לבריכה ולמעלה
מן הבריכה כיפה מזעת טיפות עבות והן יורדין
לתוך מים מלוחים ואינן מתערבין •
הנה גלו לנו בזה המאמר עניין הגשם והמים
העליונים והתחתונים כי השמים התחתונים הם
כבריכה ובהן המים העליונים ככיפה עליהם
ומאדים העולם מן הבריכה הכפה מזעת ויורדין
טפים   והוא עניין הגשם ובדרך שבארתי
וכן אמרו במדרש תהילם מזיע המים
העליונים גשמים יורדין והוא מבואר על פי מה
שנתבאר   עוד אמרו שם אמר
רבי יהושע כחלל שבין מים התחתונים לרקיע כך
יש חלל בין רקיע למים העליוני' עד כאן לשונו
• והוא מבואר לפי דברינו כי כן הוא
האמת   והוא גם כן אמרם שתלויין במאמר
ובאויר והוא מבואר לכל משכיל   וכל זה
היה נרמז בעניין נתוח הקרבן כי דופן השמאלית
היה נחתך מיד אחר הדופן הימנית המורה לנו
ביטול היבשה וכסוי המים שעליה כי
הויית שמים תלוי בזה והוא דופן
השני בדרך שנתבאר לעיל
סוף פרק ששה
ועשרים •

פרק

פרק תשעה ועשרים

עוד אמרו שהיה משייר שתי צלעות מלמעלה
ומלמטה והיה חותך עד השדרה להיות
כי השדרה היה מורה על קשור הדברים כמו הש
השדרה הזו שהיא מליאה חוליות וקשרים והיא
רוב בניינו של בעל חי על כן היה נשאר אצל
הדופן השמאלי שהוא מורה על השמים כמו
שנתבאר ועל ידי השמים הדברים קשורים
ביחד והוא הכח הקושר שדברו ממנו הפילוסופי׳
ונשארו שתי צלעות למעלה ולמטה בכל אחד מן
הדפנות כי צלעות הם מתפשטין מן השדרה והם
מעמידים הגוף וכן היא בכל אחד מן הנזכרים
ארבע מיני כחות שני מיני מלמע׳ ושני׳ מלמטה
והם ארבע מיני הנמצאות שהם הדומם והצומח
והחי והמדבר שהם שנים למטה במעלה ושנים
למעלה והם תלויין ארבעתן בשמים וארץ כי
הארץ מכינה החומרים בסבת האדים העולים
מטבור הארץ ומן השמים יורדים הצורות

כמו שאמרו רבותינו ז״ל ערבות שבו רוחות
ונשמות וכמו שבאר המורה חלק שני פרק
שנים עשר ואמרו שהטחול היה נשאר בדופן
השמאלי בהיות כי הטחול שוחק והשמחה
במעונו ולא בתחתונים אשר ההפסד כרוך שם
בעקביו ואמרו עוד שהיא היתה גדולה אלא
ששל ימין נקראת גדולה וכבר נתבאר הטעם
פרק ששה ועשרים ואמרו בא לו לעוקץ
חתכו ונתנו למי שזכה בו והרצון בזה כי מיד
אחר נתוח הדופן השמאלי שרומז אל התגלות
שמים על הארץ מיד בא אחר כך נתוח העוקץ
המורה על בטול הכחות המאורות שבהן נתלה
עניין העקיצה הנזכרת וכבר נתבאר בפרק
ששה ועשרים הטעם שהיו אברים אלו מאוחרים
בנתוח אף על פי שהיו קודמים בהפסד ׳

ואמרו אחר כך ובו האליה ואצבע הכבד
ושתי כליות עמו כבר כתבתי לעיל כי
עניין עקיצה זו הנזכרת שכיחה בילדים קטנים על
כן היו נתלים בה כלים המולידי׳ התאוה והמעוררי׳
לזה והוא אצבע הכבד וידוע כי עיקר
התאוו׳ הוא בכבד והאצבע מורה על כלי ההולדה
באמרם ז״ל לא כל האצבעות שוות והאליה הוא
סמוך לכלי ההולדה ממש והוא עומד במקומו
לכסות ערותו׳ ואמר חתך את רגל
השמאלית חתכה ונתנו למי שזכה בו

כבר כתבנו למעלה פרק אחד ועשרים כי
רגל השמאלי הוא מורה על דבר הפחות שנברא
ביום רביעי ועל כן היה הרגל הזה הדבר האחרון
בעניין הנתוח כי אפילו הדברים הפחותים יפסדו
וכל שכן דברים שהם למעלה מהם
ואמרו אחר כך נמצא כולם עומדים על סדר
הראשון כו׳ וכבר נתבאר סדר וטעם הליכתן בדרך
זה ואין צריך לחזור שנית מה שכבר נתבאר אמנם
אמרם הראש בימינו והטמו כלפי זרועו קרניו לבין
אצבעותיו ובית שחיטתו מלמע׳ ופדור נתון עליו

כבר נתבאר עניין הראש ולכן היה הראש
בימינו וחוטמו כלפי זרועו להורות על מה
שנאמר הימשוך ׳לויתן בחכה וחוטמו כלפי איוב מ
זרועו להורות על חזקת היד הצריך להודות
לויתן ולהפסידו ולכן היה קרניו בין אצבעתיו
להיות כי קרניו מורים על כחו וגבורתו
אשר בקרניו ינגח והוא מורה על עניין גבורתו
של לויתן אשר יקרטע נון לקבליה והוא בין
אצבעותיו להיות כי הכל נקשר בפעולות האדם
שהאצבעו׳ מורי׳ עליהם והכל נמשך אחר פעולת
האדם שה׳ אצבעות והרגל של ימין בשמאל ובית
עורו להוץ כבר נתבאר לעיל פרק אחד
ועשרים שרגל זה היה מורה על הבריו׳ הפחותית
שבים ולכן היה ביד השפילה שהיא השמאל
והיה בית עורו לחוץ להורות כי מה שרומזים
בו הפסד אינו מצד גדולתו רק ככח אלהי המעורב
בו שניכר בו יותר הכח האלהי ממה שניכר
בבריות הגדולות וכמו שנתבאר בהקדמת
הספר ולהיות כי אותו כח מקיפו וכשמרו
כעור לבשר היה בית עורו לחוץ ׳
אמנם היות בית עור לחוץ בשני הידים וברגל
השמאלי הוא מטעם כי כבר כתבתי עניין
רגל זה שמורה רנו על כוכב לבנה המושל בלילה
ולכן היה בית עורו להוץ כמו שידוע שצד
המקביל נגד החמה הוא תמיד מריאה אור והוא
בית אורו אלא שהוא לחוץ וגלגל ההמה מקיף
ללבנה כעור לבשר ואף כי בית עורו הוא מקום
שהעור מקיפו ומשמרו וכן הוא בעניין הגלגלי׳
מה שבחוץ משמע מה שבפנים הוא דוגמת
שמירת בעל הי׳ עם עורו ולכן היה בית עורו
בחוץ כמו שזה היה מבחוץ וזהו גם כן הטעם
בשני ידים היו בית עורן מבחוץ ואמרו כי האליה
שהיה בעוקץ היה מדלדל בין אצבעותיו כי הכונ׳
בשניהם שוין שייכין אל האצבעות כמו שנתבא׳
ואמרו שהיו מוליכין האברי׳ והיו נותנן אותן על
חצי הכבש והיו קוראין את שמע להורות כי עניין
קריאת שמע והקרבת הקרבן הוא הכוונה אחת
להם וכמו שנתבאר בעניין טעם הקרבנות
וכן כה שהיו נותנים האברים בחצי הכבש ולא
היו מקטירים אותן מיד נתבאר לעיל ובזה
נשלם סדר הנתוח ומה שרצינו לבאר בזה הפרק

פרק שלשים

כבר נתבאר בפרקי׳ שעברו מעשה עולת התמיד
והיה מעשה העולה כמעשה התמיד מלבד קצת
חילופים

חילופים והם אלו שבאר הרמב״ם בפרקיו פרק ששה ממעשה הקרבנות כי העולה אם היתה מן הכבש כמו התמיד היו מוליכים אותה ששה כהנים הראשון בראש כו׳ כמו שנתבאר סדרן לעיל׳ פרק עשרי׳ ושני כהנים היו מוליכי׳ הסולת ויין לנסכים הרי הם שמונה ושני כהנים אחד שוחט ואחד זורק הרי עשרה כהנים עוסקי׳ בכבש

אם היה עולה ונחסרו שלשה כהנים מעבודות התמיד שהם היו מוליכין החביתין ועוסקים בדשון המנורה והמזבח שהיה שייך גם כן למעש׳ התמיד

עוד כתב שאם היה העולה איל היו אחד עשר כהנים מוליכין אותו מלבד השוחט והזורק כי שנים היו מוליכין הקרביים והסולת בשנים והיין בשנים ואם היה שור היו מוליכין אותו בארבע ועשרים מלבד השוחט והזורק וכמו שבאר שם פרק ששה והטעם נגלה ממה שכתבנו למעלה בטעם פרטי הקרבנות שהיו׳ מקצתן פרים ומקצתן אלים וקצתן עזים או כבשי׳

וזה כי כבר כתבתי למעלה חלק שני פרק תשעה ופרק עשירי׳ כי טעם הקרבת בהמות אלו שור או כבש או עז הוא מטעם שאם חטא באחד משלימותיו דהיינו העושר עם הכבד או הגבורה או מדתיו שבא לשוב בהן כי הפר נגד שלימות הגוף׳ עז נגד שלימות המדות׳ וכבש נגד העושר כמו שנתבאר שם בארוכה והם נגד שלשה ההחלת בריאות העולם שהם החומר והצורה והעדר כמו שנתבאר פרק אחד עשר חלק שני בארוכה׳ ושהדברים מכוונין זה נגד זה בטעמיהן כמו שנתבאר שם׳

ולזה כאשר היו במעשה התמיד שלשה עשר כהנים נשארו בעולה עשרה ונחסרו שלשה

בהיות הכבש מורה על החוטא מצד עשרו על כן נחסרו בהקרבתן שלשה כהנים המקריבין בקרבן התמיד ׳ וזה כי העושר מתגאה בעשרו וישמן ישרון ויבעט ואינו צריך לעניין הדשונים של מזבח והמנורה. שהיו מורים על הפסד הדעות הבאים מן התורה ומחשבות לבו כמו שנתבאר לעיל פרק ששה ופרק שמיני

והעשיר אינו צריך לזה כי עקרי עוונותיו הם באין מצד הקנאה והשנאה בשל אחרים שהם באין לו מצד עשרו ויספיק לו עניין הקרבן לבלתי ירום לבבו ומטעם זה לא היה צריך להקרב׳ החביתין שבאו לרמוז על הפסד יסוד המים המורים על יכולת השם יתעלה כמו שנתבאר פרק עשירי חלק זה מאחר שחטא מצד עשרו שאין מדרכו להתבונן בזה רק בעשרו׳ ולכן לא נשארו רק עשרה כהנים אף על גב דהתמידים היו גם כן כבשים מכל מקום מאחר שהיו נקרבים לקרבן תמיד והיה קרבן של רבים נקרב בכליום היו מורים על כל מה שנברא בשבעה ימי׳ בראשית ולא נחסר בהן דבר כי אי אפשר שלא היה בכולן אחד שיצטרך לעבודת הנזכרות

ועוד אומר בהיות שהתמיד בא לחובות היום והלילה וכמו שדרשו ז״ל צדק ילין ישעיה א
בה תמיד של שחר היה מכפר על עבירו׳ הלילה ושל הערביים היה מכפר על עבירות של יום על כן באה הקרבתו על ידי שלשה עשר כהנים להורות על שלשה עשר מלאכים הממוני׳ בשבע׳ ימי בראשית ביום ולילה בדרך שנתבאר פרק אחד ועשרים אמנם שאר עולות שלא היה להם זמן המורה לנו על יום ולילה לכן לא היו העובדים בו כמספר הימים והלילות והיו מספיקין בעבודתן עשרה הכהנים העובדים נגד עשרה מאמרות שנבראו בהם העולם

וכבר כתבנו בעניין התמיד איך היו האברי׳ מכוונים להורות על הפסד הבריאת ההם

ולזה היו מפסיקין עשרה כהנים נגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם ושהם כלל כל הנבראים כמו שאמר התנא בעשרה מאמרות נברא העולם כו׳ להורות על הפסדן כולן ולהיות כי עקר העונות הם באין לאדם מצד עשרו המביא לידי גסות כמו שנאמר וישמן ישרון ויבעט על כן באו התמידין דברים לב
מן הכבשים והיו עשרה כהנים עובדים בו מלבד שלשה הכהנים שהיו עוסקים בדשונן כ הנזכר לעיל ובחביתין ונשארו עשרה כהנים בעשרה כהנים העוסקים בקרבן העולה

וידוע כי העושר התאסף הקנייני׳ הנמצאי׳ בעולה כאסיפת הממון ושאר הנסכים הנבראים בששה ימי בראשית ולכן העושר כולל עניין כל עשרה מאמרות שנבראו ועל כן קרבנו בעשרה כהנים מצורף לזה׳ העושר נגדר מצד הכמה והמספר כאלפים ומאות ורוב כבוד עשרן וידוע כי עקר המספר הוא עשרה כי הוא כולל כל המספרים והוא תכליתן כמו שכתב אבן עזרא פרש׳ שמות ונראה שעל כן נבראו הברואים בעשרה מאמרות להורות עניין המספר כי המציאו׳ כו׳ שהוא העושר אין בו אלא המספר לבד ונראה שזהו אמרם בעשרה מאמרות נברא העולם כי עקר תכלית העולם לרוב בני אדם הוא הממון הנספר בעשרה מאמרות אלו עם תענוגי הזמן שהוא גם כן ממספר העשרה כי אלו שתיהן הם בעולם אשר ברא אלהים לבני אדם להתנהג בהן אם לטוב אם לרע כי רוב בני אדם מוציאן זמנן ותכליתן ברודפין אחר העושר וזמנם

והלא במאמר אחד יכול להבראו׳ כי היה באפשרו׳ הקדוש ברוך הוא לברא בני אדם כדרך שברא שאר בעלי חיים שלא יצטרכו לממון ועושר ויתפרנס כל אחד משלו בלי עמל ויגיע בשאר בעל

בעלי חיים׃ אמנם עשה זה כדי לפרוע
לרשעים המאבדים העולם כו׳ . וליתן שכר טוב
לצדיקים כו׳ כי זהו סוף כל אדם ותכלית
בריאתו לגמלו ולהענישו על פי התורה והמצוה
וידוע כי רוב המצות שבין אדם לחבירו
ורוב הנהגת המדינות נתלים בממון ובעושר
וזהו כוונת התנא שאמר סוף קידושין
אמר רבי שמעון בן אליעזר ראית מימיך חיה או
עוף שיש להם אומניות והם מתפרנסים שלא
בצער והלא לא נברא אלא לשמשני ואני
נברא לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא
בצער אלא שהורעתי מעשיי וקפחתי פרנסתי
ולזה באו בכבש עשרה כהנים העובדים
והמפסידים הכבש הרמוז על גאות ועבירו׳ הבאים
מצד עשרו של אדם ולמה יתגאה
אמנם אם היה איל נקרב בשלשה עשר כהנים
כמו התמיד כי היו נשלמי׳ השלשה כהנים באיל
בקרבים וסולת ויין נגד השלשה שהיו בתמיד
בתביתין ובתרומת הדשן המנורה והמזבח
כי כבר כתבתי פרק עשירי שהאיל הוא
נגד ענייני הכבוד ונתבא׳ גם כן כי הכהן שהיה
מרים הדשן מן המזבח והמנורה היו מורים על
הפסד הדעות הנופלות בעיון ובמעשה והרודף
אחר הכבוד לפעמים מתעסק בתורה שלא
לשמה ואינו עוסק בה אלא להתכבד בעיני
הבריות ולקנתר הבריות וכמו שאמר החכם
ולא יחפוץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו (משלי יח)
ולכן איני מקפיד בין אמת לשקר ומפסיד
עיוניו ומעשיו בעשותו אחת מן המצות שלא
לשמה ׳ ועל כן הוצרך לשני כהנים
נוספים נגד תרומת דשן המזבח והמנורה שהם
מורים על הרמת הפסדים אלו וכן עניין
החביתין שהיה מורה על עניין יסוד המים בא
עליו הרמז ככהן הנוסף באיל להיות כי
למה ירדוף אחר הכבוד בזכרו כי נברא מן המים
וסופו כמים הנגרים ארצה וכמו שאמרו
רבתינו ז״ל במוסריהם הטובים זכור מאין באתה
ולאן אתה הולך והוא עצמו עניין זכירתו זאת
אשר בארתי ובאו אלו הכהנים הנוספים
באיל בקרבים והסולת והיין יותר משאר העבודו׳
להורות על זה בקרבים נגד הרמת דשן המזבח
שהיו מקריבים בו הקרבים מכל הקרבנות והם
היו גורמין עקר הדשן מה שאין כן בשאר אברים
שלא היו נקרבים רק בעולות ותמידין ומוספין
לכן בא כאן כהן נוסף בקרבים ונגד דשון המנור׳
שבא על ידי הדלקת השמן בא כהן נוסף בסולת
שהיה בלול בשמן ונגד החביתין שהיה כהן גדול
מקריב בא היין בשנים להיות
כי כבר נתבאר כי היין היה מורה על השפעת
והשגחת השם יתעלה בכללי העול׳ כמו שנתבא׳

פרק שבעה עשר והוא בזה כדמו׳ קרבן החביתין
המורה לנו גם כן דבר זה כמו שנתבאר פרק
עשירי ובהיות כי שלשה עשר
כהנים שהיו עובדים בתמיד היו מורין על שלשה
עשר כהנים העובדים בששה ימי בראשית כמו
שנתבאר פרק אחד ועשרים והוא להם מצד
מדריגתם וכבודם זה על זה כמו שנאמר כי (קהלת ה)
גבוה מעל גבוה וגו׳ על כן באיל הבא
מצד תגבורות הכבוד והשררה שיש למקצת בני
אדם על קצתן באו שלשה עשר בני אדם כמו
בתמיד ׳ והיה קרבן העז נקרב
בעשרה כהנים כמו הכבש להיות העז
מורה על שלימות המדות אשר בין אדם לחבירו
וכמו שכתב הרב המורה סוף ספרו שאם
היה האדם לבד לא יצטרך לשלימות מדות ואם
כן היה עניינו בזה כעניין העושר להיותו כלול גם
כן בעניין עשרה מאמרות שבהן נברא העולם
שעל ידן האדם מדיניי וצריך למדותיו הטובות
ועל כן בא עבודתו בעבוד׳ הכבש כן מה שמשלים
השלם במדתיו עניין הקבוץ משלים העושר ש
בעשרו וכמו שאמר החכם ואוהבי עשר (משלי יט)
רבים והוא סבת קבוץ המדיני בהפך הרש
שנאמר בו כל אחי רש שנאוהו על כן בא (שם יד)
בשניהם עבודה אחד כמו שהיו נסכיהם ומנחתן
בשוה כי שניהם הם באים להשלי׳ הקבוץ המדיני׳
אמנם בפר עובדים ארבע ועשרים
כהנים מלבד השוחט והזורק מטעם שכבר
נתבאר שהפר היה בא נגד מדות הגבורה להורו׳
כי עקר גבורות אדם ראוי להפסידה בארבע ועשרי׳
והם ארבע ועשרים ספרי הקודש אשר לזה נתן
לו הגבורה וכמו שמצינו פרק שוכר את
הפועלים שאמר רבי יוחנן לריש לקיש חילך
לאוריתא ואמרו רבותינו ז״ל למה נקרא
שמה תושיה שמתשת כחו של אדם והיו
הנשארים השוחט והזורק נגד המשנה והתלמוד
השוחט נגד המשנה שאמרו רבותי׳ ז״ל אדם
כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי
שממית עצמו עליה ואמרו רבותינו ז״ל כי
עליך הרגנו כל היום אלו תלמידי הכמי׳ המראים
הלכות שחיטה בעצמן ׳ והכוונה להן בזה
שמראין בעצמן הלכות שחיטה וההפסד הכרוך
בעקבי כל חי ולזה אין חוששין על עולם הזה
ומתבוננין על תכליתן ועוסקים בתורה ומתישין
כחיהן והוא תחלת שחיתן והפסדן ואין חוששין
על שחיטתן בכל יום ועל דרך שאמרו מה
לי קטלא כול׳ מה לי קטלא פלגא אם כן מקצת
הפסדן בכל יום הוא שחיטתן בעזרה אשר נתבא׳
עניינה חלק ראשון פרק חמשה ופרק ששה והוא
עניין שחיטת הפר אמנם זריקת
דמו הוא נגד התלמוד והויית דאביי ורבא והוא

הפלפול שארם זורק בו דמו בכל יום לגבי המזבח הידוע כמו שכתב הרקנט פרשת וישמע יתרו כי עקר קבול שכר הלמוד הוא עניין ניצוח ופלפול התלמידים אשר מתחמן דמם בקרבם ומעלים שלהבת הנצוח וזהו זריקת דמן למזבח כי על ידי זה תתעלה מדת הדין והוא עניין זריקת המזב׳ והבינהו ממה שקדם לך בעניין המזבח וזריקת הדם עליו והיה מורה כולו על עניין הפסד הכחות והגבורה אשר גורם הפסד הבעל חי והכל שב אל עניין אחד שהוא הכוונה הכוללת בכל הקרבנות כי מתוך דברים אלו נתבונן חדוש העולם שהוא כוונת כל הקרבנות כולן ותכליתן כמו שנתבאר ממה שעבר אלא שאנו לומרים מן הפרטים כוונת מחולקים וכמו שנתבאר ממה שקדם ועוד אפשר לומר מעניין הפר כי היה נקרב בארבעה ועשרים כהנים שהוא על דרך שנתבאר במעש׳ התמיד וזה כי כבר נתבאר כי הקרבת הקרבן היה מורה על עניין הפסד העולם כולו שהוא בבעל חי אחד השלם באיבריו וגופו

ובהיות כי עניין הפר היה מורה על שלימות הגוף על כן באו בו כהנים העובדים כמספר הכהנים העובדים בכל חלקי העולם כולו

וידוע כי בעולם ארבע יסודות וארבע מדריגות הנמצאים מהן שהם הדומם והצומח והחי והמדבר ויש בניהם שלשה אמצעיים שהם הספוג המיימי והאלמוג והקוף שהם אחד עשר מדרגות ותשעה גלגלים אשר כל אלו יש לו כח מיוחד זה למעלה מזה והם עשרים מעלות וארבע מדריגות השכלים הנפרדים כאשר בארנו בריש מאמרינו חלק ראשון פרק שביעי שחלקנו השכלים שהם אפשרי המציאו׳ ושייך בהן הפסד לארבע מדריגות כמו שנתבאר והם בין הכל ארבע ועשרים כהנים שהם משלימים בין הכל עניין העולם ביחד להיות נקשר כל אחד ויהא בו שלימות כשלימות הגוף לבעל חי

ובהיותן כולן אפשרי ההפסד על כן באו ארבע ועשרים כהנים בהפסדו להיות כי כולם נפסדים מלבד השם יתעלה אשר הוא חי וקיים מחוייב המציאות יתעלה לנצח והיו אלו ארבע ועשרים כהנים מלבד השוחט והזורק

להיות כי כל מדריגות אלו מורכבי׳ מחומר וצורה ואף לשכלים הנבדלים שאין חומר וצורה בגבולן מכל מקום יש בהן אפשרות והרכבה מה מצד ש השכלתן את עצמם ואת עילתן על דרך שכתב הרב המורה חלק שלישי פרק ששה בעניין החשמל ממראה מתניו ולמעלה כו׳ והוא כדמות חומר וצורה הגורם ההפסד לכל חי ולזה היו נגדם השוחט והזורק שהם בעצמם ענייני ההפסד והיו מורים על התחלת ההוייה וההפסד שהם החומר והצורה כמו שנתבאר לעיל פרק אחד עשר חלק שני ונראה לי עוד לומר למה שנתבאר כי עת הקרבן הוא המורה עת ההפסד הכל על כן ראוי לרמוז כל חלקי הנזכרים כל אחד בפני עצמה אמנם בשעת המציאתו אין מציאות חומר בלא צורה לזה נמנו שתיהן למדריגה אחת נגדרים בחמשה ועשרים מדריגות והשם יתעלה אשר על כולן למדריגת העליונה והוא מדריגות כו׳ כמספר השם בן ארבע שהוא במספר ששה ועשרי׳ ונקרא שם המיוחד להיותו הוא כמדריג׳ הששה ועשרי׳ והוא המיחד והמקשר הכל ביחד וכבר נתבאר למעלה כי השם מורה על עניין קשור העולמו׳ ביחד כמו שנתבאר למעלה פר׳ עשרי׳ והיה זה השם בן ארבע אותיות כי בדרך הכלל אינו אלא ארבע חלקים שלשה עולמות הנבראים והשם יתעלה על גביהן ועוד יש לומר ענין מדרגות אלו בסדר אחר להבין מתוכן מספר השם שהוא חמשה ועשרי׳ כי העולם נברא בעשרה מאמרות והם העצים והט׳ מקריים שכתבו הפלוסופים וכמו שהאריך בזה בעל העקידה ועוד עשרה מדריגות גשמיים שהם הארבע יסודות דומם צומח חי מדבר וחומר וצורה וארבע חיות הקודש על דרך שכתב המורה והם ארבע ועשרים מדריגות והכסא שעל ראשן הרי חמשה ועשרים מדריגות והשם יתעלה על גביהן ואף על פי שהשכלים הרבה מדריגות מכל מקום כולן בגדר אחד והוא שכל נבדל נמנה לאחד או אפשר למנות עשרה מדריגות השכלים וחמש מדרגות הגלגלי׳ כדרך שחלקן המורה ועשרה מדרגות התחתוני׳ דהיינו חומר וצורה וארבע יסודות שנתבאר בהן עניין החומר וצורה וארבע מדרגות שאחריהם והם הדומם והצומח והחי ומדבר סוף דבר הכל שב אל עניין אחד למנות בו חמשה ועשרים מדריגות אלו והשם יתעלה על כולם׃

פרק אחד ושלשים

כתב הרמב״ם בהלכות מעשה קרבנות פרק ששה והיה מסיר גיד הנשה בראש המזבח והיה זורקו על הדשן באמצע המזבח להיות כי הדשן היה מורה על הפסד הדעות וגיד הנשה על הפסד המעשים ועל כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה על כן היו נזרקים למקום אחד לבית הדשן והיו נפסדים כאחד ולא היה נטלו אלא בראש המזבח להיות כי עיקר עזיבת מעשים הרעים הוא בסבות התבוננות ראש המזבח הידוע ומוראו שהוא יראת שמים והוא מבואר

מבואר וכתב עוד במה דברים אמורים
בעולות צבור אבל בעולה יחיד אם רצו להוליך
נתחיה בפחות או ביותר מוליכין והוא מבואר
הסבה בהיות כי התכלית של עולם
לא נברא אלא לצורך רבים ולא ליחיד
על כן אינו מן הראוי לרמזו בדקדקי
ובחלקיו בעניין עולת יחיד
והוא מבואר ◦

פרק שנים ושלשים

בעניין עולת העוף כתב הרמב״ם פרק ששה
שמצותו שהכהן העובד היה עולה לכבש ופנה
לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחי׳ והיה מוליק
שם ומבדיל ואם לא הבדיל פסול וממצה דם
הראש ודם הגוף על קיר המזבח למעלה מחוט
הסקרא ואם מצה דם הראש ולא דם הגוף פסולה
מצה דם הגוף ולא דם הראש כשירה ונטל הראש
ומקיף בית מליקתו למזבח וסופגו במלח וזרקו
על גבי אישים בא לו לגוף והכיר את המראה
והעור שעליה עם הנוצה ואת בני מעים היוצאים
עמה וזורקן לבית הדשן ושסע אותו בכנפיו בידו
ולא בסכין ואינו צריך להבדיל ואם הבדיל כשר
וסופגו במלח וזורקו לגבי האישים עד כאן
לשונו כבר נתבארו טעמי קרבנו׳
הבהמה וחלוקיהם שהם נגד ענייני העולם כורו
וכאשר אין יד המקריב משגת לעמוד על
חלקי העולם בכלליו ופרטיו שנתבאר מעניין
תבהמ׳ היה מקריב תורים ובני יונה והיה מפסידין
והיה עומד על ידיהם על מה שעמד עליו העושר
על ידי קרבנות הבהמה וכבר
נתבאר פרק שלישי ופרק תשעה ועשרים חלק
שני שקרבן הבהמה היה מורה על מי שעמד על
חלקי העולם בכלליו ופרטיו על ידי החקירה. ש׳
העיונית ולזה היה קרבן הבהמה המעולה
שבקרבנותיהן שבו נרמז הכל בכלליו וחלקיו
כמו שנתבאר אמנם מי שאין לו
העיונית כל כך ואין ידו משגת להשיג בזה ילך
בדרך כתם כלל ישראל שנמשלו לתורים ובני
יונה מאמינים החדוש וההפסד בדרך הקבלה לבד
על כן קרבנו עוף כמו שנתבאר העניין פרק
תשעה ועשרים ונרמז הפסד העולם בעוף שהוא
אינו שלם כל כך באבריו כמו הבהמה ומכל
מקום היה נרמז בו העניין היטב רק בדרך כלל
כי היה כהן אחד המקריבו והוא נגד עלול
הראשון אשר מושל בכל אשר תחתיו בממשלות
רבו אשר שמו בקרבו והוא הכהן העובד בעוף
והיה העניין נרמז בעוף כי המלאכים העושים
שליחתן של הקדו׳ ברוך הוא נראין לנביאי׳ בעלי
כנפיים להיותן סוככי׳ בכנפיהן על מה שתחתיהן

וכבר כתב הרב המורה חלק ראשון פרק תשעה
וארבעים טעם למה נתייחסו הכנפיים למלאכים
כי הוא מורה על קלות התנועה כאשר יעוף עוף
בשמים ◦ אמנם היה עולה בכבש
ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית מטעם
אשר כתבנו בעניין זריקת הדם הבהמות כי אותו
קרן היה מורה על מדת החסד אשר שם נקשר
אצילות המלאכים כמו שאמרו רבותינו
ז״ל המשל ופחד עמו מיכאל מים וגבריאל אש
וכן מנו חכמי הקבלה שמחסד ופחד
נאצלו המלאכים והיה מוליק שם ומבדיל
בהיות כי דרשו ז״ל וראית׳ את אחורי׳ במדבר טו
מלמד שהראה לו קשר של תפילין שהוא ממול
עורף והוא הרומז על קשור הנמצאות זה בזה
מאחורי השם יתעלה כמו שכתבו המפרשים
על כן בא המליקה ממול עורף להורות כי
ההפסד אינו שייך רק בעניין אחוריים ולכן
היתה המליקה בצפרניים כן זהו גם כן מורה
על עניין הנבראים הנאצלים מן האחוריים
כמו שכתב בזוהר פרשת בראשית וזה
לשונו שם בפסוק ויעש אלהים את שני המאורו׳
אצבען דבר נש אינן סיטרא דדרגא ורזין דלעולא
ואית בהון פנימיים ואחורים אחרים אינון לבר ש
ואינון רמז לטופרין דאצבעון ובגין כך אית רשו
לאסתכלא בטופרין במוצאי שבת לאסתכלא דהא
נהרין מההוא שרגא ונהרין מההוא אשא רשלטאה
אילין איתחזאן אצבען לגו לא אית רשו לאתהוא
בההוא שרגא דהא מלעילא נהרין ואקרון פנים
פנימיים ורזא דא וראית את אחורי ופני לא יראו
אלין עצבען דלגו עד כאן לשונו הרי
דצפירין רומז על אחוריים ולכן היו מוליקים בו
העורף להורות כי מאלו האחוריים בא ההפסד ◦
ובהיות כי אלו האחוריים הם דברי
המקובלים באומה הישראלית אשר עמדו על זה
בקבלה איש מפי איש מפי משה רבינו עליו ש
השלום שראה את אחוריים על כן בא רומזן
בעוף שהוא התורים ובני יונה שישראל נמשלת
בהן ולא בבהמה המורה על ידעית העיונים
המחקרת אשר נודע על ידי קשירת הדברים
קצתן בקצתן שהם חלקי ואברי הבעל חי
השלם שהוא הבהמה שהוא מורה
על קשירת חלקי ואברי
העולם זה בזה ועל ידי
עמידת הסבות
לכל מה
שיש
לו
סבה והוא קרבן הבהמה ולדעתי זה הוא סוד
עגלה ערופה על ההורג הנמצא כידוע כי
הנקטה היא השבת רוח הנרצה עצמו ונפש גואל

חדם אשר חם לבם על קרוב הנמצא ולא נודע מי הכהו ומצינו שנאמר ויצא הרוח ודרשו ז״ל זו היא רוחו של נבות (מלכי׳ א כב) בהיות הנקמה השבת נפש לו ולזרעו אחריו ולכן בהיות אי אפשר להנקם בידים בסבת שלא נודע הרוצח על כן צותה התורה להביא עגלה אשר לא עלה עליה עול ולעירפה ממול עורף להורות על הפסד כל הנמצאים שהם האחוריים הנזכרים ומעתה יתנחם הגואל הדם והנרצח באשר רואים שסוף כל דבר לפסד ושלעתיד הרוצח למות ובו יתנחם. והיתה עגלה אשר לא עובד בה ולא עלה עליה עול בהיות כי הוא דוגמת כל העולם אשר לא עובד בה ולא עלה עליו עול ובהיות כי עניין העולם מבואר יותר בבהמה מבעוף ובפרט בפר שהוא היה מורה על שלימות כחות האברים כמו שנתבאר למעלה על כן היתה עגלה והיה עגלה ולא פר לחיות העולם בעגולה סביבית וזהו המורה עניין העגלה כמו שכתב הרב המורה במה שנאמר (יחזקאל א) וכף רגליהם ככף רגל עגל ולקמן פרק ששה וששים יתבאר לך עוד מעניין עגלה ערופה אמנם במקדש שהיו קצת הקרבנות בהמה ולא היה מקריב עוף אלא מי שאין ידו משגת ולכן היה נרמז העניין בעוף ולא בבהמ׳ כי בבהמה היו נרמזים עניינים יותר מבוארים חלקיים כמו שנתבאר למעלה מעניין קרבן בהמה והיתה העגלה אסורה בהנאה כמו המת כמו שדרשו ז״ל ולמדו שם שם מת בגזירה שוה מעגלה ערופה שנאמר כאן ותקבר שם (דברים כא) ונאמר כאן ועירפו שם וגו׳ (במדבר כ) להורות כי שניהם לדבר אחד כוונו ולכן שתיהן אסורים בהנאה כי לאחר הפסד הדבר הנאתו בטלה וכן עניין עולת עוף היה כולו לאישים ולא היה ממנו הנאה מה שאין כן בעולת בהמה שהיה העור לכהנים והכל מבואר מטעם זה והיה ממצותן להבדיל ואם לא הבדיל פסול להיות כי העוף לא היה נתוח לנתחים כעולת בהמה על כן היו רומזים בהפסדו שלש עולמות שבהן נכללו שלש מציאות הראש בעוף נגד חלק הראשי שהוא עולם השכלים שהם הראש בעול׳ ולכן הוצרך להבדילו בהיותן מובדלי׳ לגמרי מן שני חלקים הנשארים ולכן נקראים שכלים הנבדלי׳ ואינן בגשם כדעת אפיקורסים שאמרו שהשכלים הם כחות בגלגלים אלא הם חוץ ממנו והיה ממצה דמים על קיר המזבח

למעלה מחוט הסיקרא להיות כי הדמים נפש כל חי ובו נתלה קיומן ואם כן מצויו וזריקתו מורה על הפסד נפשו ובהיות כי כל רוחות ונפשות ישובו אל יכדן אשר משם נאצלו בראשונה ובא תשובתן הרמתה כי שם ביתן כידוע למשכילים המקובלי׳ והוא למעלה מחוט הסקרא במזבח הידוע בדברינו של מעלה. ואמר ואם מיצה דם הראש ולא הגוף פסול׳ מיצה דם הגוף ולא הראש כשירה בהיות כי דם הגוף מורה על חיות השני חלקי העולם הגופניים הנשארים מן העוף לכן היה מצוי דמו מעכב כי עיקר הרמז בהפסד הוא באותן שני חלקים שאפשרו׳ הפסדן הוא מושג מאחר שהם מורכבים מגוף ונפש ואף כי כל הרמיזות בא אל האדם שיזכור הפסד העולם והתחדשותו ועל ידי זה יכנע לבבו הערל ויעמוד על סוד החדוש לכן הרמז היותר צריך לו בעולמים המורגשים ולכן מצוי דמן מעכב מה שאין כן במיצוי דם הראש מאחר שאין הדבר מושג שם כל כך ואף כי הרמז בהפסדו אינו מכוון באדם שיהא רמיזתיו מעכב׳ ואמר נטל הראש ומקיף בית מליקתו למזבח וספגו במלח וזרקו לגבי אישים׳ בהיות כ״א מקיף בית מליקתו לגבי מזבח הוא נוגע באישים תחלה ונשרף שם תחלה והוא מקום האחרון בראש והוא רומז אל מדרגת השפילה בראש ובא להורו׳ כי האחרון באצילות יפסיד תחלה כדרך שבא הרמז בבהמה כמו שנתבאר לעיל פרק אחד ועשרים וכן עניין מליחתו היה בטעם מליחת קרבן בהמה וכדרך שנתבאר חלק שני סוף פרק שלשים׳ ואמר בא לו לגוף והסיר המראה והעור שעליה עם הנוצה ואת בני המעיים וזרקו לבית הדשן ושסע אותו בכנפיו בידו ולא בסכין ואינו צריך להבדיל ואם הבדיל כשר

כבר כתבתי כי הגוף היה מורה על שני חלקי העולם הנשארים ולכן אמר בא לגוף והסיר המראה וכו׳ והוא שהיה מחלק שני העולמות אלו זה מזה המראה ושאר דברים שהיה זורק לבית הדשן היה מורה על עניין עולם השפל ולכן זורקן לבית הדשן שהוא מקום המאוס נגד העולם השפל שהוא דבר מאוס בעולמים והיה לוקח המראה עם בני המעיים כי העולם השפל עיקר הוייתו תלה במאכל ובמשתה שהוא מוציאן דרך המעיים ובלעדי זה אי אפשר להתקיים והיה נוטל אותן עם העור

שעליהן

שעליהן ועם הנוצה שעליו להורות כי עיקר
הרמז אינו על מאכל ומשתה לבד רק גם על
הגוף הסובב והשומר אותו כמו העור שעליו וכל
קנייני הגוף השומרים הגוף מבחוץ כדרך הנוצה
השומרת העוף ואחר כך שהפסיד הדברים
השפלים לא נשאר אלא חלק העליון עם הארץ
אשר בתוכו שאי אפשר להיות מסבב בלתי
הנקודה אשר עליו יסובב והוא המרכז על כן
הארץ נשאר מרומז עם חלק העליון
ושסע אותו בכנפיו והוא הבדלת שמים מן
הארץ והוא הרומז על בטול התנועה והזמן
הנמשך מהבדל זה והוא דוגמת הפרדת ונתית
שני דופני הבהמה זו מזו וכדרך שנתבאר
פרק ששה ועשרים והוא המרומז בלקחו
בכנפיו שהם כלי התנועה הממהרת
ואף כי מצינו לאחוז בכנפות הארץ׳ מכנף
הארץ זמירות שמענו׳ וכן מצינו
כנפיים לשמים שנאמר שמש״ צדקה ומרפא מלאכי ג
בכנפיה׳ ונאמר אשא° כנפי שחר והוא תהלים קלט
בשמים ממעל ולא הוצרך להבדיל כי עיקר
המצוה היה בא להורות על הפרדן זה מזה שם
ושיתבטל הזמן והתנועה אף אם לא יובדלו
לגמרי ושישארו קצת קיימים כמו שאמרו
וחד חרוב מכלל דנשארו השמים והארץ אלא
שחרבים׳ מכל מקום אם הבדיל כשר ועדיף
הנה עבודת העוף הם מורים על עניין
הפסד הכללי והפרטי וכמו הבהמה
ולזה אמרו נאמר ריח נחוח
בבהמה ונאמר ריח
נחוח בעוף לומר
לך אחד
המרבה
ואחד
הממעיט ובלבד שיתכוין לבו
לשמים וזהו הנראה
לי בסוד העולה׳
השם יתעלה
יקבץ נדחי
הגולה׳
וישיב כל ישראל בציון בגילה׳
ושם עולתינו נדשנה
סלה׳ אמן
כן יהי רצון׳
פרק
ל״ג

פרק שלשה ושלשים

כתב הרמב״ם פירש כיצ׳ מעשה חטאת הנאכלת
שוחט ונותן הדם כאשר בארנו ומפשיט ומפריש
האימורין והרקן על גבי האישים ואם רצה לתתנן
בכלי להוליכן לכבש הרשות בידו ושאר בשרה
נאכל לזכרי כהונה׳ וכיצד חטאת
נשרפת כו׳ עניין הזריקה ומתן דמים כבר
נתבאר למעלה פרק ששה ועשרים חלק שני
וכן עניין האימורין פרק חמשה עשר שם
אמנם מה שאמר שאם רצה ליתנן
בכלי הוא להורות הכוונה כי ידוע כי
החטאת היה בא על חטא המעשיי אשר לא תבא
רק מחומר גרוע ופחות אשר ממנו ימשך החטא
כמו שנתבא׳ לעיל חלק שני פרק אחד עשר
ובהיות שהאימורים שהם הכלים
הפנימים עם החלב המכסה הקרב גורמין החטא
והכליות יועצת עם הלב שעליהם ולכן היו
נקרבים עם שאר האברים הפנימיים
כמו שכתב רבינו בחיי בפרשת ויקרא על
כן בחטאת שהיתה באה על חטא גדול היה נותן
הקרביים שהם האימורים בכלי להיותן הם
כלי החטא והמתעוררים להטא ואף כי האימורי׳
מורי על הפסד יסוד עפר כמו שנתבאר למעלה
סוף פרק חמשה עשר חלק שני׳ הוא
הגורם לחטוא כמו שיתבאר לקמן פרק ששים
ועל כן היה מניחין בכלי ומקריבין למזבח
וכבר כתבתי כי הכלי שהיו מקבלין
בו הדם היה מורה על התורה שהיתה הכלי שבו
נברא העולם וכבר כתבתי חלק שני
פרק שלישי ופרק רביעי שסבות הווית העולם
היא סיבת הפסדו כמו שנתבאר שם ולכן
גם כן כאן עניין כלי זה בא לרמוז כי סבת הוית
העולם היא סבת ביטולו והוא התורה
להיות כי בתורה נברא העול׳ ובתורה יהיה הפסדו
לא מצד שההפסד כרוך בעקבו כשאר כל הוה
נפסד אלא שהחכמה והרצון שהוא התורה באמת
שבה נברא העולם היא בעצמו נותנת הפסדו
ואף כי כמו שנברא העולם לסבות קיום התורה
וכמו שדרשו ז״ל בראשית בשביל התורה
הנקראת ראשית כן יהיה ביטולו בסבת התורה
כי אז יהיה יום הגדול והנורא יום שכלו שבת
שאמרו עליו ז״ל שבאותן אלף שנים צדיקים יהיו
להם כנפיים ושטים על פני המים רוצה לומר
על פני התורה שנקראת מים שנאמר הוי° כל ישעיה נה
צמא לכו למים כי באותן ימים יתגלו להם
סתרי התורה ועומקותיה אשר לא היה אפשר
להתגלות בעוד כל ימי העולם
וכבר כתבו קצת החכמים כי מה שדרשו ז״ל
ותחסריהו° מעט מאלהים חמשים שערי בינה תהלים ח
נבראו

נבראו בעולם ונמסרו למשה רבינו עליו השלום חוץ מאחד מהן וכתבו מקצת המקובלים כי תשעה וארבעי׳ שערי בינה הם תשעה וארבעי׳ אלף שנה שימי העולם קיים ואלף החמשים לא נמסר לו והוא סוד היובל כמו שכתב רבינו בחיי פרשת בהר ולזה אני אומר כי אלף החמשים אי אפשר להתבונן בו קודם היותו ולכן לא נמסר למשה רבינו עליו השלום כי הוא אי אפשר ההשגה וכן לשאר צדיקים שער אלף השביעי אי אפשר להתבונן בו אלא בהיותו חרב ולכן בא הכלי בקרבן להיות כי הוא סבת ההויה וסבת הפסד כדי לעמוד על הדברים הנעלמים עכשיו׃ ואמ׳ כי שאר בשרה היה נאכל לזכרי כהונה כבר כתבנו בדרך הפשט טעם נכון בזה חלק שני פר׳ ראשון שהיה כדי שיתביישו הבעלים כי בעוד שהבשר היה נאכל היה החטא נזכר על שם בעליה באמרם זה חטאתו של פלוני ואין לך תשובה גדולה מזה ולכן לא היה נאכל רק לזכרי כהונה כי אין הזכר אלא הגבור הכובש את יצרו והולך אחר צורתו שהוא הזכר ולא הנקבה שהם דוגמת החומר הנכנע כנקבה אשר הוא סבת הרעות כולן

אמנם נראה לי בזה הטעם יותר נכון נמשך על פי כוונתינו כי להיות החטאת בא על העבירות החמורות כגון כריתות ומיתות בית דין על כן היה בשרו נאכל לכהני׳ המפסידין אותו והוא תוכחה וגערה נפלאה אל איש המשכי׳ הנלבב בראותו הכהנים המפסידים אוכלים את בשרו ומבשלין וצולין אותו אחר שחיטתו הרי שנדון בשריפה ובכמה יסורין אחר מתתו כן יחשוב עצמו הנלבב כי כן משפטו כי אחר שתשוב רוחו למעלה והפרד יסודותיו זה מזה שהיא דוגמת הזריקה והקרבת האימורים כמו שנתבאר נצלה גופו באש של גיהנם והכהנים המפסידים הם כתות המשחיתים כתות מלאכי מות הם בעצמם האוכלים את בשרו׃

ולהיות כי משפטי הרשעים בגיהנם שנים עשר חדש על כן היתה החטאת נאכל ליום ולילה כי כן משפט התורה יום לשנה כמו שנתבאר במרגלים ואסור׳ להותר ממנו עד בוקר כי כל המותר עושה כדי לאכול ממנו אחר כך ואם נותר אין לו תקנה אלא שריפה שנאמר והנותר עד °יום השלישי באש תשרף ויקרא ט דוגמת המינין והאפיקורסין שאין משפטן כלה אחר שנים עשר חדשים ונותרין עד בוקר של שנה השנית כי אז אין להם תקנה אלא שריפה ונדונין באש לדורי דורות׃ הנה העולה שבאה על חטא קל להיותו בהרהור כל עבודתיו מורים על הפסד העולם בכלל ועל ידי זה לבד ישוב מחטאתו אשר חטא שמספיק לו מעט הערה׳ אמנם החוטא חטא גמור הוצרכה חכמת האלה׳ית להורות בו ההפסד הפרטי שהוא עונש גיהנם מלבד ההפסד הכללי אשר נרמז בכל קרבן להיות כי בלא זה אפשר דפקר טפי לומר כי מקרה אחד לצדיק ולרשע ולכל אשר על פני האדמה ולבסוף יפכד הכל ולכן בא רמז קצת עונשי גיהנם אצל קרבן חטאת כדי שיזכור יום מותו ולא יחטא עוד כמו שאמרו רבותינו ז״ל במוסריהן הנעימים שעל ידי זה יחלוש כח יצר הרע וישוב מחטאתו׳ וידוע כי התשובה אחד משבעה דברים שנבראו קודם שנברא העולם והכוונה להם בזה כי אלו שבעה דברים מבטלין שבעה טענות האומות שטוענים על קדמות העולם כמו שיתבאר לקמן פרק שבעה וארבעים

והנה התשובה אחת מהן והיא נרמזת בעניין קרבן חטאת הבא על החטא וצרי׳ לתשובה גם להורות על עניין המכוון והוא יסוד חדוש העולם׃ אמנם קדשים קלים והם הקרבנו׳ שלא באו על חטא בשרן נאכל לבעליהן כי אין להם הפסד אחר אלא שהרוח תשוב אל אל המזבח והגוף שהוא הבשר נשאר לבעליו דוגמת מיתות הצדיקים שהרוח נפרד מן הגוף ועולה על המזבח העליון והגוף נשאר לבעליו ז״ש שהם בניו ובני ביתו עוסקים עם הגוף לקברו כראוי וזה הוא נחת רוח שלהם ונהנים בזה כעין אכילת בשר הנשאר והוא הטעם הקבורה כמו שהאריך בזה בעל העקידה פרשת חיי שרה ופרשת וזאת הברכה׃ אמנם הורם ממנו חזה ושוק והיה נותן לכהן המשחית בו ועבד עבודתו להיות כי אין צדיק בארץ ישולם ועל כל פנים צריך לקבל קצת עונש חבוט הקבר וכיוצא בו והוא עניין המורים מהן ונתן לכהנים והיה המורם חזה ושוק להיותם כי הם הכלים היותר רגילים לחטוא מצד כי השוק הוא דוגמת היד שבאדם והחזה הוא דוגמת החזה אשר שם בקרבה מונח לבו של אדם אשר הוא גורם החטא ואף כי חזה מלשון ראייה שרומז גם כן על ש׳ העניינים מצד שיתוף השם ונרמזו על ידי זה
במדבר טו כל כלי החטא כמו שנאמר ולא התרו °אחרי לבבכם ואחרי עינכם אשר אתם זונים אחריהם.

והיו אלו הקרבנות נאכלים לשני ימים ולילה אחד להיות שיש לקרובים נחת רוח באכילה זו שני ימים וזה כי ידוע מסוד היבום ומסוד הגלגול שנפש המת תשוב אל משפחתו לאחר מותו כידוע מדברי המקובלים והוא דוגמת האכילה שני ימים כי אחר הנאכל יום ראשון שהוא זמן משך שנים עשר חודש שהוא השנה הראשונה המורה עליו יום ראשון כמו שנתבאר אז גופו כלה ונשמתו עולה למעלה למעלה

למעלה מכל מקום יהני ממנו קריביו ומשפחתו באכילה שנייה והיא השבת רוחו עליהם על בן איכלים מזה הקרבן גם כן ביום השני ולפי מה שנתבאר נראה לי בהיות כי האכילה הזאת היא בדבר גופני שהוא הבשר מזה נגלה לנו סוד הגלגול כי הנפש ורוח הגופניי יתגלגלו שהם הכנה בלבד אשר נשארו עם המת בקבר כמו שכתב הרקנט פרשת וישב והוא יתגלגל אחר הפסד גופו לאחר שנים עשר חודש לא השכל הנקנה אשר נתעצם באדם והוא הנשאר ממנו לדעת הרמב״ם והנמשכים אחריו כמו שכתב הרמב״ן בשער הגמול שלו ואף על פי שכתב בעל העקידה פרשת ויחי שרוח נקשר בקשר כנשמה כמו שהביא שם במדרש הנעלם וזה לשונו שם. תנא והיית נפש אדוני צרורה בצרור החיים נשמת אדוני מבעי ליה אלא כמה זכאין חולקאי דצדיקיי דכולא אתקשרא דא כדא נפש ברוח ורוח בנשמ׳ ונשמה בהקב״ה ברוך הוא אשתכח דצרורה בצרור החיים כמו שהאריך שם מכל מקום נראה דהיינו דווקא בצדיקי׳ גמורי׳ שלא יצטרכו לגלגול או שצרור זה יתקשר בסוף הגלגול׳ ש"א א כה

אמנם כתחלתי הדברי׳ רמזים כאן בעניין אכילת הבשר שהרוח יתגלגל ונשמה תשוב אל האלהי׳ כל ימי היות הרוח עם הבעלים וזהו עניין אכילת בש״ים שני ולא היה נמשך רק עד הלילה להורו׳ שגלגול זהו למכות הצדיקים להשלם חקם במה שהיו חסרים בראשונה כיתרון האור מן החושך ואם היה יום ראשון כאישון לילה והולך כמחשכי׳ הזמן ימים הראשוני׳ יפלו ולא יתעסקו ביום השני׳ רק בדברים המשכילים כזוהר הרקיע שהוא היום אמנם אם ישוב אל הלילה השני׳

ויחזור לסורו אין לו תקנה עוד בגלגול רק והנותר באש תשרף שאז יסורי גיהנם ממריקים

והנה נוכל ללמוד מעניין זה כל סוד הגלגול ויסולקו בו ספיקות אשר נפסקו בו הראשונים ז״ל והמשכיל יבין והיה זה הדין נמשך בכל קדשי קלים מלבד הפסח שהיה נאכל עד החצות כפסח מצרים שאז הכו המצריים בבכוריהם ולכן נשתנה דינו וזהו הנראה לי בטעם אכילת בשר ואף כי כבר נתבאר בפרק חמשה ועשרים חלק שני טעם אחר ההולך על פי כוונת הפסד הכללי כמו שהוא בכל משפטי הקרבן וזהו על משפט הפרט ואין בכלל אלא מה שבפרט והכל מורה על ענייני ההפסד הכרוך בעקבי שם הנמצאי׳ אשר זכרון זה מביא האדם לידי ההכנעה והחרטה והתשובה גמורה׳ במדבר ט

אמנם חטאת הנשרפים היה לוקח מהן האימורים וזורקן על גבי האישים והיה מנתחן שם כנתחי העולה והיו שורפין שם בבית הדשן כבר נתבארו נתחי העולה וטעמן בכל דבר ואין בניהם להחטאת הנשרפים אלא שזה נקרבו כולן על גבי המזבח וזהו נקרב חוץ לעיר כי העולה קודש קדשים ראוים לשרוף על גבי המזבח

אמנם חטאת הנשרפין שבאו על החטאים גדולים או על חטאת איש גדול לזה אינו ראוי להקריבו על גבי המזבח הידוע אלא מחוץ לעיר תהיה שריפתו והפסדו שלא יטמאו אחרים כמותו ועוד יתבאר לך עניין שריפת אלו אצל סוד פרה אדומה אשר נשרפת חוץ למחנה כאחד מהם אשר משם יתגלו לך בזה תעלומות חכמה אם ירצה השם יתעלה׃

פרק ארבעה ושלשים

כתב עוד הרמב״ם פרק שביעי מהלכות מעשה הקרבנות חטאת העוף כיצד היו עושין מולק אותו בקרן דרומית מערבית ויורד בצפרנו עד שיחתוך הסמנין או רוב אחד מהן ואינו מבדיל הראש מן הגוף ואם הבדיל פסול ולוקח ומזה מדמו על קיר המזבח למטה מאמצעו ושירי הדם מתמצים על יסוד ומצוי דם חטאת העוף מעכב ואין למזבח בו אלא דמו והשאר נאכל לזכרי כהונ׳ כבשר חטאת בהמה כיצד אוחז החטא׳ בשעת המליקה אוחז שת רגליה בשתי אצבעותיו ומולק וזה מעבודות קשות שבמקדש ואם שינה ואחז מכל מקום כשירה והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש עד כאן לשון הרמב״ם ז״ל

כבר כתבתי בפרק ל״ב שעבר עניין מליקת עולת העוף שבא עניינו להורו׳ על הפסד העול׳ בכללו דוגמת מליקת הראש בצפרניו כמו שמבואר בפרק הנזכר ולא נשאר לבאר רק דיני׳ החלוקים בין עולה לחטאת וכבר נתבאר עניין חטאת הבהמה שאף על פי שהיה נרמז בה הפסד העולם בכלל כמו בשאר קרבן מכל מקום נרמז בה גם כן עניין הפסד הפרט שהם העונשים הבאים על האדם לאחר מותו כמו שנתבאר ולכן נאמר גם כן שאם אין ידו משגת להקריב בהמות ולהתבונן בכמה׳ חלקיה הנפסד׳ שהם כדמות חלקי האדם והקרבת האימורים שלה לגבי המזבח כהקרבת הרוח לגבי האש כמו שנתבאר פרק שלשה ושלשים שעבר יביא חטאת העוף המורה לנו גם כן עניין זה ובדרך שנתבאר פרק שנים ושלשים לעניין עולת העוף ודע כי זריקת דם העוף והבהמה הם הפוכים זה מזה וזה כי בעולה זריקת דם הבהמה היה מחצי המזבח ולמטה שם ובעוף היה זריקה דמו למעלה מחציו של מזבח ובחטאת היה הדבר בהפך כי הבהמה היה זריקות

דעת

דמה למעל׳ וזריק׳ דם העוף למטה כמו שמבואר
בדברי הרמב״ם ז״ל פרק חמשי ופי׳ מהלכות
מעשה הקרבנות והטעם בזה כי כבר
בארתי חלק שני פרק ששה ועשרים כי הדמים
הנתנים למעלה באו לרצות מדת הדין הקשה
והדמים הניתנים למטה היו באים לרצות על
מדת הדין הרפה לכן בעולה שלא היתה באה
על חטא גדול דמה היה נזרק מחציו של מזבח
ולמטה׳ וחטאת שמכפרת על חטא
גדול צריך לזרוק דמה למעלה אמנם בעוף
הוא בהפך וזה כי המביאו הוא מי שאין יד
שכלו משיג להשיג כל הדברים שהיו רמוזים
בקרבן בהמה כמו שנתב׳ פרק שנים ושלשים
על כן בעולה שהוא רומז על הפסד העולם
הכללי עם כחות העליונים הנתפסים בכנפיהם
למעלה לכן היה נקרב למעלה כי משם אצילו׳
הכחות ההם כמו שנתבאר פרק שנים ושלשים
אבל חטאת שהיה מורה על הפסד האדם אחר
מותו ועל הנהגתו והוא על ידי מדת הדין הרפה
והיא נוהגת העולם השפל להמית ולהחיות
דברים לב כמו שנאמר אני אמית ואחיה כידוע למשכילי׳
לכן היה נקרב נגדה בחצי מזבח ולמטה
והיתה מליקות החטאת בקרן דרומית מערבית
ושל עולה בקרן דרומית מזרחית הטעם גם כן
נגלה ממה שכתבנו למעלה פרק ששה ועשרים
חלק שני׳ קרן מזרחית דרומית הוא חסד
ורחמים כלולים זה בזה אמנם החוטא
במעשה מדת הדין מתוחה נגדו על כן מליקתו
בקרן דרומית מערבית שהוא מורה על מדת הדין
שלמטה כמו שנתבאר פרק הנזכור׳
והיה מצוה העולה להבדיל הראש מן הגוף
ובחטאת שלא להבדיל ואם הפך בשתיהן פסול׳
כבר כתבתי טעם העולה שהוא בא לרמוז על
הפסד העולם הכללי לכן הוצרך להבדיל הראש
כמו שנתבאר למעלה פרק שנים ושלשים׳
אמנם גבי חטאת אף על פי שהוא
מורה גם כן על הפסד הכלל בכל הקרבנות באו
גם כן מקצת דיניו להורות על הפסד הפרטי
שהוא האדם והחיתן אל לבו כמו שכתבתי
בחטאת בהמה פרק שלשה ושלשים׳ על
כן באו גם כן דיני חטאת העוף להורו׳ על הפסד
הפרטי ולכן לא היה מבדיל ואם הבדיל פסול׳
בהיות כי פסיק רישא ולא ימות הוא
דבר נמנע ועל כן נשאר ראשו אצלו להורות כי
אף שנפסד ומת מכל מקום נשאר ראשו עליו
ואיפשר לקבל דיני גיהנם הבאים לאחר מותו
ואם הבדיל פסול כי אז אפשר לחשוב טענת היצר
הרע שטוען כי אין השבון בשאול כו׳
וכמו שאמרו פרק חלק אמר ליה אנטונינוס לרבי
שגוף ונשמה יכולין ליפטור עצמן מן הדין כו׳

ואמר ליה רבי אמשול לך משל למה הדבר דמה
והביא משל מחיגור וסומא ששמרו פרדיסו של
מלך והוא הטעם מאיסור הבדלות החטאת כי
אז נשאר ראשו שהוא מלך האברים עליו ואיפשר
לקבל הדין ועוד נראה על דרך
הפשט מה שהיה מבדיל בעולה ולא בחטאת הוא
מטעם דבעולה בהמה היו מנתחין הראש לעצמו
ובחטאת לא מנתחין ועל כן הוא הדין בעוף
ואם היפך בשתיהם פסול כמו הבהמה׳
והיה מצות העולה למצות הדם על קיר המזבח
וגבי חטאת היה מזה מדמו על קיר המזבח ושירי׳
הדם היו מתמצים על היסוד ואם לא עשה מעכב׳
כבר כתבתי הטעם שדם עולת העוף
היה נתן למעלה ודם חטאת העוף למטה והוא
עצמו הטעם שזה היה בזריקות ומצוי וזה במצוי׳
לבד כי העולה שהיתה נתונה למעלה היה
מוצה דמו להיות כי הדם התמצית הוא
מורה על הפסד החיים שהולכים מן הבעל חי על
ידי מצוי זה וכבר נתבאר למעלה כי
המצוי היה רומז על כחות הנאצלים מן המזבח
למעלה מן חוט הסקרא אמנם
בחטאת שנרמז בעניינה ההפסד הפרטי כמו שן
שנתבאר בא מצותה בזריקה קודם המצוי׳ והוא
מורה גם כן על הפסד הפרטי בהיות כי
שמואל א׳ כה כן נאמר בנפשו׳ הרשעים ונפש אויביך יקלענה
בכף הקלע והוא עניין זריקת דמו שהוא נפש
כל בעל חי ושירי הדם היה יורדים ליסוד והוא
רמז נפלא להורות כי אחר שקיבל עונשו וזריקתו
ונתמרקו עונותיו מה שנשאר מנפשו הולך אל
יסוד המזבח שהוא מקום אשר נשמת האדם
חצובה משם וכל הנשמות ישובו אליו כידוע
למשכילים ואין למזבח בו אלא דמו והבשר
נאכל לכהנים כבשר הבהמה וכבר
נתבאר ואמר כיצד מליקתו אוחז העוף בשעת
מליקה בשתי רגליו בין שתי אצבעות וזו היא את׳
מעבודות הקשות שבמקדש׳ כבר
כתבתי שבחטאת הבהמה והעוף היה נרמז עניין
הפסד הפרטי ועונשי גיהנם הנמשכי׳ אחר הכוונה
הכוללת ענייני הקרבנות שהיא הפסד העולם
הכללי שהוא סוד ותכלי׳ הקרבן ולזה בא עבוד׳
קשה זו במקדש להורות על עונש הגדול
שאיפשר בעולם וזה אמרם עבודת הקשות
במקדש כאלו אומרים בעולם מאחר שעולם
הוא המקדש והמקדש הוא העולם כמו שנתב׳
ראש המאמר חלק ראשון ובא הרמז בעבודה זו
להיות כי כבר כתב בעל עיקרים
מאמר רביעי פרק שלשה ושלשים וזה לשונו
ועניין הצער ועונש הנפש באשר היה האדם בחייו
רודף אחר התאוה והדברים הגשמיים ותפרוד
נפשו מעשות רצון השם יתעלה ותרגיל מעשה
כפי

כפי טבע הגוף שהוא הפך טבעה הנה כשתפרוד מן הגוף תכסיף לאותן הדברים שהורגלה ותטה עליהן והנ׳ אין לה כלים להשיגן ומצד טבעה תטה להדבק בצורות עליונות הנבדלים מחומר ותשוקק עליהן ואין לה התחלות ולמוד והרגל בזה כי אי אפשר להשיג התענוג ההוא מי שלא הורגל בכך בחייו ועל כן הנפש תשוקק לשני הצדדים כאחד האחד הוא הצד המעלה ואחד הוא הצד המטה ובזה יש לה צער מכאיב מכל צער שבעול׳ שיש לה שני תאוות מתנגדו׳ זו לזו ואי אפשר לה להשיג אחד מהן ונראה שלזה כוונו בהגדה במסכת תמיד שאמרו שם תנא דבי אליהו גיהנם הוא למעלה מן הרקיע ויש אומרים אחורי הרי חשך כי האחד הוא התאו׳ שממעלה מרקיע׳ והנה השגת הצורות העליונו׳ והשיני התאווה החומריים שהם אחורי הרי חושך ומשניהם נשלם עניין גיהנם והוא טעם שהיה מחזיק העוף בשתי רגליו בשתי אצבעות כי כבר נאמר על השמים כי ״אראה תהלים ח
שמיך מעשה אצבעותיך ונאמר בארץ ״יבשת שם נה
ידיו יצרו׳ והנה שתי אצבעות שהיה אוחז בהן העוף היה מורה על צד המעלה והמטה והיה אוחז שתי רגלים של עוף שהם השנן סבות הנקראים רגלים כמו שנתבאר במה שקדם והשני סבות הם החומר והצורה הגורמים שתי התאוות למעלה ולמטה כמו שנתבאר ואם שינה ואחז מכל מקום כשירה כי מכל מקום נתפש העוף ונלכד בידיו עד שאין לו מקום לנוס והוא דוגמ׳ אנשי גיהנם כי אף שלא יקבלו העונש הגדול מכל מקום על כל פנים לא ימלטו מעונש וכבר נתבאר כי המשחית בגיהנם הוא כדמות הכהן המשחית בקרבן ולכן הרמז מבואר ׃

פרק חמשה ושלשים

כתב עוד הרמב״ם חומר בחטאת הבהמות משאר קדשי קדשים שדם חטאת בהמה שניתז מן הכלי שקבלו בו הדם קודם הזיה על הבגד טעון כיבוס במים שנאמר ואשר ״יזה מדמה וגו׳ הטעם בזה ויקרא ו
כבר אמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינן עומדים לכך נתן הקדוש ברוך הוא קדושה בדם חטאת שבאה לכפר על חטא גדול יותר משאר קרבנות בהיות כי דמו ונפשו יותר קדושים מצדיקים גמורים ודווקא לאחר שהותז מן הכלי בהיות הכלי מורה על התורה כמו שנתב׳ למעלה ולזה אם נפרד נפשו מן הכלי אז הוא קדש ומקודש מה שאין כן קודם לכן ודווק׳ קודם הזייה אבל לא אחר כך וזה כי בהיותו נטהר לגמרי שהוא מורה על הזאת הדם ככר שב להיות צדיק גמור ואינו מקרי׳ בעל תשובה אלא בהיותו עדיין עומד בתשובתו ׃

פרק ששה ושלשים

בהלכות אשם כתב הרמב״ם פרק תשעה מהלכו׳ מעשה הקרבנות מעשה אשם בין אשם ודאי או אשם תלוי שוחט וזורק הדם כמו שבארנו ומפשיט כו׳ ונאכל לזכרי כהונה כהטאת כבר נתבאר ענייני חטאת והוא הדין לאשם כי שניהם באין על חטא ואין חלוק ביניהם אלא לעניין זריקת דמן וכבר נתבאר טעמן לעיל חלק שני פרק ששה ועשרים והנה נוכל ללמוד מדיני דם החטאת ואשם דרך גדול בענייני התשובה וזה כי דם החטאת הניתז על הבגד טעון כיבוס מה שאין כן בדם האשם תלוי אף על פי שבא גם כן לכפר על ספק חטא אשר חטא והטע׳ בזה כי כבר נתבאר כי קדושת הדם מורה על ענייני בעל תשובה לגודל מדריגתן ויותר נקל לשוב בתשובה אם יודע חטאתו אשר חטא כי אז יתחרט עליהם כמו שאמר דוד המלך עליו השלום ״וחטאתי תהלים כא
נגדי תמיד מה שאין כן בספק חטא׳ שאינו משימם על לבו ואינו מתחרט עליה לכן מצינו מדיני חטאת שיוכל להביא קרבן בדנקה שהוא מטבע קלה והאשם היה צריך להביא איל בשני סלעים והיותו צריך כפרה יותר והוא מבואר למבין ׃

פרק שבעה ושלשים

עוד כתב הרמב״ם השלמי׳ הם ארבע מינים האחד שלמי צבור והשלשה שלמי יחיד שלמי צבור הבשר נאכל לכהנים כחטאת וכאשם והם קדשי קדשים כבר נתבאר טעם הקרבנות. שלמי צבור עם זריקות דמו בחלק שני פר׳ ששה ועשרים ונשאר לבאר דיני שלמי יחיד שהם נחלקים לשלשה מינים האחד הוא הבא שלמי׳ בלא לחם כגון שלמי חגיגה ושמחה וזהו נקרא שלמים והשני שלמים הבאים עם הלחם בנדר או נדבה והוא נקרא תודה ואותו לחם נקרא לחם תודה והמין השלישי שלמים שמקריב הנזיר ביום מלאת נזרו והם באין עם לחם וזהו נקרא איל נזיר והטעם הנראה בהיות כי כבר נתבאר עניין כל הקרבנות שהעניין המכוון׃

בכללן הוא יסוד חדוש העולם ועיקר הבריא' היתה
לצורך ישראל שיקיימו התורה כמו שדרשו
במדרש רבתי בראשית אין ראשית אלא תורה
תהלים קי"א שנאמר ראשית חכמה יראת יי ואין ראשית
ירמיה ב אלא ישראל שנאמר קדוש ישראל ראשית
תבואתו וגו' על כן באו שלשה מיני קרבנות
בשלמים שהם דוגמת ישראל ומורה על שלימתן
בהיות ישראל נחלקים לשלשה חלקים צדיקים
בינונים רשעים וכולן נקראים ישראל וכל ישרא'
יש להם חלק לעולם הבא וכן מצינו בשלמים
שלשה חלקים נגד שלשה חלקים אלו שכל אחד
מקריב שלמותו למעלה אף שהם חלוקי' לשלשה
חלקים וכבר כתבתי לעיל חלק שני פרק
שנים עשר שנקראים שלמים על שם שלימות
והנה היו מקצת השלמים בלא לחם והם שלמי
חגיגה ושמחה נגד החלק הרשעים שכלים כל
ימיהם בשמחה וחגיגה ואומרים הרוג בקר ושוחט
צאן ולזה בזמן הרגלים שהיו עולין אז כל
ישראל לרגל אפילו הרשעים היו מקריבים שלמים
אלו כי מאחר שעולין לרגל כולן נחשבי' לשלמי'
שיר השירים ז וכמו שנאמר מה יפו פעמיך בנעלים וגו'
ודרשו רבותינו ז"ל שנאמר על עליית הרגל ולזה
אמרו שאין שמחה בחג אלא בבשר להיות
כי זה עיקר כוונת השלמים להמון ובזה היו שם
משלימין עצמן וזהו על דרך הנגלה
אמנם לחכמים דרך אחרת בזה שאין שמחה אלא
בבשר כי כבר אמרו עם הארץ אסור לאכול
בשר ואם כן אין לך שמחה בעולם באכיל' הבשר
בהיתר שמי שיודע בעצמו שמותר לאכול הבשר
ושהוא מכת' אוכלי בשר השלמים כבר הגיע שם
לשלמות גדול ולכן אמרו גם כן שכל בשר
שאינו כשלמים לית ביה משום שמחה ולא
היה באלו שלמי' לחם בהיות כי אין לחם
תהלים ע אלא תורה ומצות כמו שנאמ' לכו לחמו בלחמי
וגו' ועם הארץ חסר מכל ; אמנם
התודה היו מקריבין עמו לחם מטעם שיתבאר
בפרק שאחר זה •

פרק שמנה ושלשים

כתב הרמב"ם כיצד מעשה לחם התודה לוקח
עשרים עישרון סולת ועושה ממנו עשרה עשרוני'
חמץ ועשרה מצה העשרה של חמץ עושה מהן
עשרה חלות ׳ ועשרה של מצה עושה מהן ל'
חלות שוות עשר הלו' מכל מין עשר חלות מאפה
תנור ועשר חלות רקיקים ועשר מורבכים עד
כאן לשונו • הנה קרבן תודה היה
בא כנגד כת הבינונים שחציין מצות וחציין עבירו'
לכן היה בא חצי הלחם מצות וחציין חמץ כי
ידוע שהעבירות ויצר הרע נמשלו לחמץ

ומעשים טובים ויצר טוב נמשלו למצה כמו
שמבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה בהלכות
קרבן פסח ונגד מה שאמרו ז"ל ארבע צריכים
להודות על כן באו ארבע מיני לחם בקרבן זה
שהוא נגד כת הבינוים שבישראל
בהיות כי כן הוא דרך הבינוני להודות ליי על
הטובות שגמלו לברך על הטובה ולא לברך על
הרעה על כן בא קרבן תודה נגד הבינונים והיה
מביא עשרים עשרון סולת כי כן הוא דרך הבינוני
להיות עשרים עשרון וזה כי כבר
כתב בעל העקידה ריש פרשת כי תשא בעניין
מחצית השקל שהיה משקל שלם עשרים גרה כי
כן הוא האיש השלם כי מהידוע שכח החמרי יכלול
עשר כחות חמשה שבכח הזן המושך והמחזק
והמעכל ורוחה למותרות ומולד בדומה ׳ וחמשה
החושים המפורסמים שבכח המרגיש ׳ והחלק
הנפשיי יכלול גם כן עשר כחות פנימים נגד אלו
החמשה חושים שבכח המשותף והשומר והזוכר
והמדמה והמחשב והשופט עד כאן לשונו ׳
ומעתה ראוי להקריב שני עשרון שהוא המדה
הראויה למדידה הסולת מטעם שנתבאר לעיל
פרק עשרים בעניין הנסכים ׳ והיה נגד כל
חלק מאלו עשרים הכחות עשרון שלם להורות
כי כח החל' בכל ואלו היה נחסר אח' ממנין העשרי'
לא היה האדם שלם ׳ והיה עשרה עשרונים
חמץ כי חלק החומרי שהם עשר כחות הראשונים
בהן נתלו החמץ הנזכר שהוא מעשה היצר הרע
שנתלה בחומר האדם והוא האשה אשר נתן
אלהים את האדם שזכרו רבותינו ז"ל שלא נזכר
סמך בתורה עד שנברא אשה שנא' ויסגור בשר בראשית ט
התחתנה להורות על כח סמאל שנתלה בחומר
והם עשר חלות החומרי ׳ אמנם העשרה
של מצה נגד עשר כחות הפנימיות והיה עושים
מהן ל' מצות ג' מצו' מכל עשרון ׳ ומצאתי
בספר מקור חיים טעם לזה כי להיות שלשים
בינויים תלוים במדת חסד כמו שכתב בעל
שערי אורה וכולם מליצים על מי שהולך אחר
יצר טוב ועושה צדקה ולי נראה להיות
כי עשרה כחות הפנימיות נושא כל אחד מהן ג'
חלקים בהיות כי האדם נפש רוח ונשמה אשר
כל שלשה דברים אלו משתמשים בכל אחד מי'
חלקים הפנימיות ואין ספק בהתחזקות הנפשות
יתחזקו הכחות ועל ידי התוספו' הנפשו' היתירו'
יתוספו ויתחזקו הכחות הפנימים כולן ולזה היה
בנביאים הכח המדמה והמשער חזק מאוד אשר
על ידן יוכלו לדעת העתידות כמו שכתב הרב
המורה בחלק שני בעניין הנבואה ׳ על כן כל
אלו הכחות נרמשים בשלשה חלקי הנפש דוגמת
שלשים חלות שבתודה ׳ והיה השלשה
מיני לחמי מעשה תנור והם חלות ורקיקי' ורבוכה
כדרך

כדרך שנתבאר לעיל סוף פרק שנים עשר כי התנור מורה על גוף האדם אם כן הלחם שבתוכו הוא הנשמה ושלשה מיני לחם שלשה חלקי הנפש וכתב הרמב״ם וכיצד היה המורבכ׳ חולטה ברותחין ואופה אותה מעט ואחר כך קולט אותה בשמן על האלפס וביוצא בו כדרך שעושין לסיפגין ומרבים בשמנה כי השלשים חלות נותנים להם חצי לוג שמן רביעי׳ לרבוכה ושמינית לחלות ושמינית לרקיקים החלות ש לתת הסולת שלהם בשמינית של שמן ואחר כך לש ואופה אותן ורקיקין משחן אותם בשמנים ש שלהם אחר אפייתן׳ כבר אמרו פרק כל שעה בפסחים כל לחם שאינו נעשה בתנור לא מקרי לחם דברי רבי יודא ואף על גב דרבנן חולקין שם וסברי׳ דמקרי לחם לעניין חלה ולעניין המוציא כדאיתא התם מכל מקום עיקר לחם מן המובחר לא הוי אלא הנאפה בתנור כטעם שאתבאר בסמוך שהוא מורה על דבר השכלי שהוא בגופו של אדם ועל דרך זה נאמר לכו לחמו בלחמי והוא מבואר׳ ולכן נראה כי המורככת נגד חלק הנפשיי שהוא רוח החיוני הנוצר עם האדם מבטן אמו ובהיות עניינו כן מציתיו מבוארת כי היה חולטו תחלה ברותחין שהוא רומז על תחלת יצירתו שנתהווה מן החום הטבעי שבבטן אמו ומכח חמימות של התאווה שבין הזכר לנקבה וכמו שאמר הכתו׳

תהלים נא

בחטא יחמתני אמי והיה בא מן הסולת שהוא המובחר מן החיטין בדמו׳ הטפה הזרעית שנתהוו׳ ממנו הולד כי כבר כתבו החוקרים הטבעיי׳ שהיצירה לא תהיה אלא מן המובחר והסולת שבזרע וכבר כתבתי כי הסולת היה מורה על הוויתה ההווה המפורסמת שהוא חבור העצמיים הפרדיים שהניחו המדברים וכמו שנתבאר כל זה במה שקדם׳ ואח׳ כך היה אופה אותם מעט שהוא מורה על צאתו מבטן אמו עד שיגדל מעט ויתחזק ויהיה לאיש ויתקיימו חלקיו זה בזה כדמות אותה האפייה המועטת שהיו עושין של למורככת בתנור ואחר כך קולט אותה בשמן על האלפס וכיוצא בו רצה לומר בשמן הם המעשים טובים כמו שאמר ושמן על ראשך

קהלת ט

אל יחסר ודרשו ר״זל אלו תפילין שבראש והוא הרמז כאן על המעשים טובים שאדם מחנך בו את בנו כשהגיע לחינוך ועיקר החינוך הוא בהנחת תפילין וציצית מ״יג שנים ואילך׳ שהם השמן אשר על ראש האד׳ והוא כדמות השמן אשר באלפ׳ שהוא כלי גדול אשר השמן נלקח ממנו כדמו׳ האב הגדול המחנך את בנו בשמן אשר בתוכו ומרבים בשמנה כי היה נותנין בו חצי לוג שמן נגד חלות ורקיקי׳ והרמז הוא נפלא כי התחלה בכל דבר הוא בחצי הכל ולכן הוא הוצה השמן לשניי׳ והיה לוקח

מחציתו ורבוכה שהוא מורה על ההתחלה׳ אמנם משם ואילך לא יצטרך כל כך לשמן כי השמן שנתן לו בילדותו מועיל לו בזיקנתו כמו שאמר החכם חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו והנה היה מחצית זו רביעית כי הרבה מצות בתורה ששיעוריהן ברביעית וצריך לחנוך את בני בהן ובזה נשלם עניין הרבוכה׳

משלי כב

אמנם אחר שיגדול ויהיה לאיש ויתוסף בו רוח חיים ויושפע עליו רוח אלהים מלמעלה והוא החלק השני שבאדם הנקרא רוח באו נגדו החלות שהיה לתת הסולת שלהם ברביעית שמן להיות כי תוספית הטיבה הזאת לא יגיע אדם אליה אלא בעשייתו המעשים הטובים אשר על ידי זה יערה עליו רוח ממרום כמו שכת׳ בעל העקיד׳ כל זה בארוכה פרשת בראשית בפסוק ויפח באפיו נשמת חיים לזה קדם השמן לאפיות החלות שהוא הלחם הגמור הנעשה בתנור כי אז ראוי שיקרא לחם תנור ממש שהוא האדם העומד על דעתו׳ אמנם הרקיקין מורה על חלק השלישי והוא הנשמה ואז היה נותן השמן אחר אפייתו והוא התכלית מן האדם כי אחר ששלם לגמרי ירד עליו שמן טוב שיורד על הזקן זקן אהרן שיורד על פי מדותו וגו׳ וכמו שנתבאר למעלה פרק שלשה ושלשים חלק שני׳

בראשית ב

תהלים קלג

עוד כתב הרמב״ם והכהן היה לוקח מן הכל ארבע חלות אחת מכל מין ומין והטעם הוא כמו המעשר כן הכל בא העשירי קודש ליי׳ וראיתי להאריך בטעמי המעשרות לומר שבא להורות כי באמת כל המצות הבאות בתורה רובם הם צרכי הגופות והנהגת בני אדם בין איש לחבירו ואף כי יש בהם גם תועלת נפשיי׳ מכל מקום עיקר תועלתו מבואר גם כן בצרכי בני אדם או לצורכי גופו׳ וחלק העשירי מהן אינן אלא לצרכי נשמה לבד בלא גוף והוא טעם כל המעשרו׳ הנתונים ללוים שהם עובדים יי׳ וחלילה לי לומר שלא יהא טעמים נסתרים למצות שבהן תועלת נפשיות ושכר עולם הבא׳ וכמו שאמרו רבותינו ז״ל אין לך מצוה שאין תחיית המתים תלוי בה רק בתועלת הנגלה והמפורסם אני מדבר שהם לצרכי הגופות עם התועלת הנפשי מלבד החלק העשירי שבהן וכל זה מורה לנו מעלת התורה שבכל מצוה תועלת הגוף והנפש מלבד קצת מצו׳ שבה שהם קודש ליי׳ ואביא לך דמיון מעשרת הדברים שנאמרו בסיני והוא ההקש בכולן והנה חמשה הדברות האחרונות שהן לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה ברעך לא תחמוד מבואר נגלה שהן כולן תועלת הנהגה המדינה וצרכי הגופו׳ בעולם הזה כי בלא זה לא יתיישבו המדינות ויחרוב הישוב ולזה מצינו ראינו שבכל האומות עונשין ומכין על עבירות אלו כי

הן פן המפורסמת והמגונה אשר יתרחק ממנו כל
אדם והנה בחמשה ראשונות הנשארות כולן
תועלת גופיים בעולם הזה מלבד התועלת אשר
בהן לעולם הבא חוץ מאחת מהן והיא מצות אנכי
ולא יהיה לך הנחשבות באחד מעשרת דברות
שם סב וכמו שאמרו רבותינו ז״ל אחת דבר אלהי׳ שתים
זו שמענו שהוא אנכי ולא יהיה לך כי האחת ש
נכללות בחברתה כי מצד אמונת אנכי שיש כאן
נמצא מחייב המציאות והוא אלהי׳ יתעלה יתחייב
שלא ליתן כבודו לאחר והיא מצות לא יהיה לך ׳
והנה כל ה׳ הדברות הראשונות האחרות יש
בהן תועלת גופנים וזה כי מצות כבד את אביך
הוא מבוארת תועלת הגוף כי זהו מדרך מוסר
לבן הנהיגו בו גם כן האומות כי בלא זה לא יגדל
ולא יתפרנס אדם את בניו הקטני׳ אם ידע שלאחר
זמן ילקח מהן קלון והוא מבואר ׳ ומצות
שבת גם כן אף על גב דעיקר קבל שכר הוא
בעולם הבא כמו שדרשו ז״ל מתנה טובה יש לי
בבית גנזי ושבת שמה מכל מקו׳ לא ימלט מהיות
בה גם כן תועלת הגוף והוא להיות מנוחה לגופו
ביום אחד מימי השבועה כדי שינוחו ממעמלן ש
ויחלפו כח ולזה מצינו במדרש ז״ל
באלה שמות רבה שמשה רבינו עליו השלום בחר
ליום השבת במצרים כדי שיושבתו מעמלן יום
אחד בשבועה ולזה תקנו עליו ישמח משה במתנ׳
חלקו והוא מבואר התכלית הגופני •
ונראה לי שכוונו לזה במדרש ז״ל באמרם זכור
ושמור בדבור אחד נאמרו וזה כי בדברות
הראשונות נאמ׳ זכור וגו׳ ונאמ׳ בו הטעם כי
שמות כ ששת ימים עשה וגו׳ והוא תועל׳ נפשיי ואמונה
אמיתית אין תועלת לגוף באותה אמונה
דברים ה אמנם בדברות אחרונות נאמ׳ למען ינוחו עבדך
ואמתך וזכרת כי עבד היתה וגו׳ הנה נותן
הטעם לתועלת גופניי והוא למען ינוחו עבדך
ואמתך כדי שיפסקו מעמלם וינוחו מעט מטרחם
והוא פירש וכוונת המקרא ומה שאמר וזכרת וגו
הוא כמו הטעם שנאמ׳ באונאות הגרים כי גרים
הייתם בארץ מצרים ומכח זה יודעים את נפש
הגר ולא יאנו אותו וכן הוא במלאכת עבד ואמה
ביום השבת כי מצד שהיו׳ עבדים בארץ מצרים
יודעים צורך השביתה לעבדים במקצת הימים •
והנה לפי זה שבדברות הראשונות אמר
תועלת נפשיי ובדברות אחרונות תועלת גופני
לזה אמר זכור ושמור בדבור אחד נאמרו כי כל
השובת בשבת יש לו שני תועלת ואף על פי
שלא נאמרו שתיהן ביחד בדבור אחד נאמרו ואמ׳
זכור ושמור לפי שמילת זכור ושמור מורים על
חלקי התועלת אלו וזה כי כל המלאכות וכל
המעשים נחלקים אל המצוה ואל המותר ואל
האיסור מצד התורה והם נגד חלקי הפעולות

שאמרו הפליסופים והם המחוייב אפשר ונמנע ׳
והנה בין המצוה ובין האזהרה הוא המותר לכן
זכור שהוא מצות עשה וכאלו בלא זה היה אפשר
להיות שהמלאכה מותרת על כן הצרכה התורה
לצות בה המצוה לשבות והוא נגד התועל׳ הנפשיי
שהוא אמונת הדוש העולם שהשבית׳ אז לא הית׳
אסורה או נמנע אלא שהייתה אפשרית ומותרת
אלא שכך רצה השם יתעל׳ לשבות מכל מלאכתו
וזהו לשון ויכלו השמים ופירש המפרשים שהוא
תהלים פד לשון חימוד כמו שנאמר כלתה נפשי כי כן
רצה השם יתעלה לשבות וכמו שקדם לזה הוא
אמר ויהי וצוה ונבראו כן ביום השביעי חמד
לשבות ושבת • ובהיות כי רצון
השם יתעלה הוא ציווי שלו וכמו שנאמר
שם קטו כל אשר חפץ יי׳ עשה רצה לומר שחפצו היא
העשייה שלו אם כן היה בזמן הבריא׳ כאלו צוה
בשביתת השביעי ׳ ולזה ציוה כאן בשביתה •
אמנם שמור הוא לא תעשה כמו
שאמור כל מקום שנאמ׳ השמר פן ואל אינו אלא
לא תעשה והתורה אינו מקפדת בציווי זה אלא
שלא יעשה האדם מלאכה ויטרח עצמו בה אבל
אם אפשר שתעשה המלאכה מעצמה אין התורה
מקפדת עליו כי אין הכוונה כאן על השביתה רק
שלא יטריח עצמו במלאכה כי זהו עניין הלא
תעשה והוא התועלת הגופני ולזה אמרו זכור
ושמור בדבור אחד נאמרו כי שתי הכוונת כיון
הקדוש ברוך הוא בכל אחד מהן והנה
עמקו מחשבות השם יתעלה כידוע כדברות ?
הראשונו׳ שישראל יהיו במדבר ארבעים שנה לא
יעשה שום מלאכה כי לא הוצרכו להם מלאכה
במדבר כמה שהיו מזונים וכל צרכם מוכן ומזומן
ולא הוצרכו עוד לתועלת הגופת לשבות ביום
השבת ועל כן אמר זכור כו׳ להורו׳ על תועלת
הנפשיית • אמנם בדברות האחרונו׳
שהגיע זמנן לכנוס לארץ ישרא׳ והוצרכו למלאכו׳
רבות ולעסוק בצרכי האדמה כדרך ארץ אמר
להם מילת שמור ומכל זה מבואר היות למצות
שבת תועלת גופנית ׳ וכן מצות לא תשא
יש בה תועלת גופניית והוא כשיהיה ריב בין
אנשים שאז שבועות יי׳ תהיה בין שניהם שאם
לא ירא לשבע שוא לא יתקיים כל משא ומתן בין
אנשים ואי אפשר להתקיים הנהגות המדינה ׳
הנה מצינו שגם באומת יש מנהג לשבע
בחיי מלכם כדי לאמת דבריהם כמו שמצינו
ביוסף שנשבע כמה פעמים חי פרעה ולולי זה
לא נתקיים הנהגה׳ וזאת הסבה היא
אצלי מה שנאמר השבועה בלשון לא תשא ולא
נאמר לא תשבע כי רצה לומר לא תגדל ולא
תנשא את יי׳ אלהיך לשוא מחשבך כי זהו שם
התנשאות וכבוד להשם יתעלה שנשבעים בו
לאמת

לאמת דבריה' אף שאמת כן מכל מקום לא תשא לשוא כי אין חפץ בכסילים הנשבעים לשוא

והנראה שלזה כוונו רבותינו ז"ל באמרם דברים שאין אש ומים מכלין שבועת שוא מכלה
שנאמ' ובאה אל בית הגנב וכלה את עציו ואת אבניו וגו' זכריה ה
וזה כי אמר ששבועות שוא מכלה הכל כי מבטל הנהגה המדינות ולסוף גמולו ישוב לו בראשו ואף בית הגנב יכלה ועל דאטף יאטפוהו ויגזלו גם כן ממנו ביתו ובזה יכלה אבניו ועציו כי אלמלא מורה של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא איש רעיהו חיים בלעו ואם ישבע לשוא הנה אין אלהים נגד עיניו ואין מוראיו של מלך עליו וחבירו יראה ממנו וכן יעשה ולזה יכלו אבניו ועציו ואפשר עוד שלזה כוונה התורה שאמרה השבועה בלשון לא תשא כי הוא לשון משא ומתן להורות כי לתועלת זה ציוה במצוה זו ולזה אמרו באגדה פרק רבי עקיבא כשעל' משה למרום אמר למלאכי השרת וכו' שוב מה כתיב לא תשא וגו' כלום משא ומתן יש בניכם תורה מה לכם הרי הוא כי לא תשא לצורך משא ומתן של בני אדם הדבור שהוא לא תעשה לך פסל אף על פי שהוא כלל התורה וכמו שאמרו הכופר בעבודה זרה כאלו מורה בכל התורה כולה מכל מקום באיסור עשיית הפסילי' יש בו תועלת הגופנית מבואר וזה כי מלבד הטורח הגדול אשר הוא בעשיית הצלמים והוצאו' הממון הרב ובבוכד משאם אשר הוא ללא דבר
וכמו שנאמר בהושע וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלו ממנו ושאר ליצני דעבודה זרה דשרי כמו הושע י
שנאמר כרעו קרסו יחדיו ולא יוכלו מלט משא מהם בלא כל זאת הוא תועלת נגלה ומבואר ש לגופות ישעיה מו
וזה כי המלחמות הרבות וקטטות הרבות הנופלים בעולם הוא לפי חילוף האמונה ושינוי הדעות אשר על ידי זה הורגין זה את זה ויתבטל המדינה כמו שכתב הרב המורה חלק שלישי פרק אחד עשר אמנם כל זה החילוף לא נודע לבני אדם אלא מצד עשיית צלמיהן והנגלה בהם שהם מפרסימים שאמונתן משונה זו מזו הנה נתבאר כי כל תשעה הדברות יש בהן תועלת גופני מלבד אנכי ולא יהיה לך שנאמר על אמונת שבלב אדם שהוא אמונה אמיתית לא תצא חוץ לנפש לא יזיק לגוף כלל ואין בה רק תועל' נפשיי שיהא משיג האמת שהוא ראשון והוא אחרון יתעלה ועל ידי זה יזכה לחיי עד ונראה שלזה כוונו באמרם אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום כי בא להורות כי אותן השני הדברות נאמרה על השגה האמיתית אין בה תועלת גוף כלל והשגה אמיתת נקראת פי הגבורה כמו שאמרו רבותינו ז"ל פרק חלק לבא לפומי לא גלי רצוני בזה כי הקדוש ברוך הוא לא גלי קץ הגאולה לנביאיו ומלאכיו שהם נקראים פיהו כי הם המוציאים דברים לחוץ לבני אדם כפי מה שהשיגו בשכל הבהיר מהשגתו יתעלה ולזה קרא גם כן כאן השגה השכלית פי הגבורה להיותה כי אותה מצוה לא הכינו בו תועלת גופני הוצרכו לקבלה מפי נביא הוא פי הגבורה מכל מקום נתבאר מזה סוד עשירית שהיה בכל מקום העשירי קדש ליי'

ודע כי מאלו עשרת דברות נשתרגו כל המצות ובכל אות ואות נתלה בו מצוה אחת וכמו שכתב רש"י ז"ל פרשת וישמע יתרו כי רב סעדיה עושה כזה סדור כל המצות להורות איך כל המצות נתלות באות אחת מעשרת דברות

וכמו שכתב בעל כתר תורה בספרו שכתב כי אותיות עשרת הדברו' הם תרך' כמנין כתר שבהן נכללו תרי"ג מצות ושבע מצות דרבנן כמו שבאר שם בספרו ונראה שלזה כיון הקליר בסילוק מוסף של שבועו' שכת' כל המצות שם שלא כסדר כלל ואי אפשר לישב סדרן אם לא על דרך זה שכתבנו כפי מה שראה שנתליות באותיות הדברות והנה כמקרא של אנכי ולא יהיה לך בא וסדור אותיו' שהם העשירית מתרך' מלבד שתים שאין לחוש להם ולזה מצינו שעשרת הדברות יש להם שתי טעמים האחד הוא הקריאה הפשוטה והשני לפי המצות הנתלות בו והנה נראה שלזה כוונו במסכת קידושין שמנו כל העשרה קבין שירדו לעולם כי אמרו עשרה קבין חכמה ירדה לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל ואחת כל העולם כולו להודיע כי המעשים טובים נחלקו לתשעה חלקים ולחלק העשירי קדש

ולכן בהיות כי עיקר המצות נוהגת בארץ כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפירושו לתורה ואף כי עיקר מצות אין נוהגת בח"ל כלל בכל מצות התלויו' בארץ לכן אמרו דרך משל כי התשע' חלקים שהוא עיקר המצות נטל ארץ ישראל וחלק העשירי שלכל העולם והוא אמיתת השם
יתעלה כמו שנאמר ממזרח שמש עד מבואו תהלים קיג
ומהולל שם יי וגו' ונאמר בכל מקום מוגש מלאכי א
ומוקטר לשמי וגו' ובהיות כי עשיות המצות היא החכמה כמו שנאמר כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים לזה אמרו אוירא דארץ ישראל מחכים בהיות כי שם עקר אמירת התורה והמצוה ושם מקומה הטבעית ולזה אוירא מחכים ומכל זה נתבאר מה שאמרנו אליו והיא לקיחת הכהן חלה אחת מכל מין לחם כי הכהן העובד והוא השכל הפועל שהוא הכהן לאל עליון אינו לוקח מכל הלחמים רק החלק העשירי והוא מבואר וכתב עוד ואם עשה רק ארבע חלות יצא מכל עשרה חלה אחת

וכבר מבואר הסבה מזה שכתבנו כי אין הכוונה רק על מספר הכללו׳ שהם ד׳ אבות אשר מכל אחד נמשך עשרה תולדו׳ ומכל מקום אין בפרט אלא מה שבכלל ולכן אם עשה ארבע לחמים יצא וכתב עוד אין מפרישין פרוסה שנאמר אחד מכל קרבן ולא פרוסה וכל זה מבואר כי אין בכלל ובפרטות אלו שום דבר פרוסה הנה נתבאר קרבן תודה עם לחמו שהיא נגד כת בינונית •

פרק תשעה ושלשים

עניין קרבן נזיר והיא נגד צדיקים גמורים׳ וכתב הרמב״ם וכיצד הוא הלחם הבא עם איל נזיר לוקח ששה עשרונים ושני שליש עשרון ועושה מהם עשרים חלות שוות והכל מצה עשר רקיקים שם משוחים בשמן ועשר חלות והכל מאפה תנור ושמן שלהן רביעית ושיעור זה הלכה למשה מסיני עד כאן לשונו׳ בהיות לחמי נזיר וקרבנו הוא מורה על צדיק גמור לכן באו לחמיו כולן מצה בלא שאור של יצר הרע וכמו שאמרו רבותינו ז״ל מי מעכב שאור שבעיסה והיו לחמיו כולן מעשה תנור שהוא עקר הלחם כמו שנתבאר ולא בא בנזיר רק חלות ורקיקים ולא רביכים כי אי אפשר להיות שלם לגמרי בחלק הראשון שעדיין נערותו עליו ואינו צדיק גמור אלא בעמדו על חלק השני והשלישי שנרמזים בעניין לחם החלות והרקיק׳ כמו שנתבאר בפרק שעבר והיה השמן רביעית מטעם שנתבא׳ בלחמי תודה והוא הלכה למשה מסיני׳ והוא מבואר כי כל המצות המשועריות ברביעית מסיני נתנו והיה הכהן לוקח מהן שתי חלות והוא המעשר מן החלות מן הטעם שנתבאר בפרק שעבר׳ ועוד נראה כי שתי חלות אלו מורים על שלימות המעשה ועל שלימות השכלי העושה הנזיר • וכתב הרמב״ם שני מיני לחמי שבנזיר וארבע מיני לחם שבתודה מעכבין זה את זה הטעם ידוע ממה שנתבאר• וכתב עוד ומעשה הלחם של שניהם הוא חוץ לעזרה והטעם בזה כי עקר עשית המצות בעולם הזה הן לקבל שכרן בעולם הבא והוא חוץ לעזרה כמו שנתבאר בחלק ראשון מדוגמת העזרה והר הבית׳ וכתב עוד הרמב״ם כיצד מעשה שלשתן שוחט וזורק כמו שבארנו ומפשיט ומוציא את האימורין וכבר נתבאר טעם כל זה פרק תשיעי חלק שני •

ועוד כתב הרמב״ם שהיה מפריש חזה ושוק הימין ונתן האימורים עם חזה ושוק על ידי הבעלים והכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף הכל במזרח לפניהם וכן כל הטוען תנופה במזרח מניפין אותו וכיצד הוא מניף מוליך ומביא מעלה ומוריד ואם היה קרבן תודה לוקח מן הלחם הבא מעשרה ומניחו עם חזה ושוק והאימורים ומניף הכל על ידי בעלים כמו שבארנו וכיצד מניחין על ידי בעלים נותן את החלבים על ידי הבעלים והחזה ושוק למעלה ושתי הכליות ויותרת הכבד למעלה מהם ואם יש שם לחם מניחו שם למעלה ומניף הכל היה הקרבן איל נזיר מוציא האמורים ומפריש חזה ושוק ומבשל שאר האיל בעזרת נשי׳ ולקח הכהן זרוע בשילה מן האיל עם אחד מעשר׳ מן הלחם הבא עמו עם חזה ושוק והאמרים ומניח הכל על ידי הנזיר והכהן מניח ידו תחת ידי הבעלי׳ ומניף הכל כמו שביארנו איזה היא החזה כל הרואה את הקרקע למעלה עד הצואר למטה מן הכרס והותך עמה שתי צלעות אילך ואילך ואיזה זרוע מן הפרק של ארכובה עד כף היד של יד שהם שתי אברים זה בזה והזרוע האמור היא זרוע של ימין ושכנגדה ברגל הוא השוק האמור בכל מקום עד כאן לשונו כבר אמרו רבותינו ז״ל מוליך ומביא לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד לעצור טללים רעים בהיות כי שלשה מיני קרבנות אלו הנקראים שלמים באין בלא חטא כמו שנתבאר למעלה אם כן הם עוצרים במעשיהם הטובים רוחים וטללים רעים ועל כן בא עניין התנופה בקרבנות אלו ובהיות כי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אף לרשעים שבהם הם מלאים מצות כרימון לכן אפילו השלמים הבאים מחמת החג המורים על הרשעים של ישראל כמו שנתבאר פרק שבעה ושלשים מכל מקום אף על פי שכוונתן שלא לשמה מכל מקום עושין מצות בעליתן לרגל ועוסקים בתורה ובמצות אשר לזה אמרו סוף חגיגה פרק חומר בקודש שאין טומאת עם הארץ בחג וכל ישראל חברים והיו מניפים חזה ושוק כי השוק הוא מן הרגל שהוא מן האברים החצונים והחזה הוא מן האברים הפנימים שבהן ההשכלה וכבר כתבתי פ׳ שלשה ושלשי׳ חזה הוא לשון חוזה והוא ראיית השכל והשוק הוא כלי התנועה שעל ידה נעשה המעשה והיה מניף שתי כלים אלו להורות על השלמות המעשה ושלימ׳ השכל להורות כי באלו שתי כלים ומצות שעשה בהן עוצר טללים ורוחות רעות׳ אמנם בנזיר שהוא נגד צדיק גמור היה נוטל הכהן גם כן הזרוע שהוא כלי המעשה עצמו והוא מן היד להורות כי כולו שלם שאף שנמסרה לכהן מכל מקום היה מתבשל עם האיל כי כולו קודש ואין זה אוסר את זה רק שצריך על כל פנים לקיים גופו ולחיות בחיים הכרחיי׳ ועל כן מעכב האיל כולו לעצמו רק הזרוע היה נותן לכהן והוא שלמות המעשה

המעשה ובהיות כי האיל בקרבנית
נגד יצחק שהיה עולה תמים כמו שקדם מדברינו
על כן היה עניין שלמות הנזיר מרומז באיל והיה
האיל מבושל בעזרת נשים מטעם שכבר כתבתי
כי אותה העזרה היתה מורה על שכל הפועל יש
ההתחתון שאמרו עליו לכל נתת בן זוג ולי לא
נתת בן זוג וכן היה מבשלי האיל כי הוא המעורר
האדם לשלימות זה ומבשל דעית האדם שהוא
ראוי לאכילה והם הפעולו שמוציא אדם משלמתו
והיתה תנופתו במזרח להיות כי משם מקום
זריחת השמש המוליד טללים ורוחות בזריחתה
ובשקיעתה והיה הכהן מניח ידו תחת ידי
הבעלים להיות כי אי אפשר לבעלים להניף
בלי עזר אלהי על ידי הכהן זה העוב׳ שהוא סומכו
ומעמידו על השלימות והיה מניח החלבים על
ידי הבעלים והחזה ושוק למעלה ושתי הכליות
ויותרת הכבד למעלה ואם היה שם לחם למעלה
מן הכל בהיות כי ימי האדם הם
ארבע חלקים הנערות בחרות זקינות ישישות
ובכל אחד מהם מסגל מעשים טובים על כן היו
מניחין שלשה דברים זה למעלה מזה ועם הלחם
היו ארבע חלקים וזהו כי בארבע חלקים אלו
אדם מניף טללים ורוחות רעות׳ החלבים
שהם גורמין התאוות שבאדם כמו שנאמ׳ וישמן דברים לב
ישרון ויבעט נגד נערות שהם ימי הילדות שבאדם
שאדם הולך אחר שרירות לבו׃ וחזה
ושוק שאז מתחיל שלימת האנושית לפעם בו
שנגד זה בא חזה ושוק נגד ימי הבחרות
ונגד ימי הזקנה באו היותרת ושתי הכליו׳ להיות
הכליות יועצת ובן ארבעים לבינה וכן יותרת
הכבד גרומת החום הטבעי שבאדם הצריכים שז
להחזיק הכח המעכל בימי הזקנה והלחם
בתודה ובקרבן נזיר מורה כי בישישים חכמה
בהיות כי הלחמי׳ היו מורים על עניין השלים׳
על כן הוא רמז על הישישות והחכמה זהו מה
שנראה לבאר מעניין הנזיר והתודה
והשלמים׃

פרק ארבעים

הבכור והמעשר והפסח כבר נתבאר עניין
זריקתי פרק ששה ועשרים חלק שני גם נתבאר
עניינן פר׳ שנים עשר חלק שני והיו מחולקי׳
באכילתן כי הבכור היה נאכל לכהנים והמעשר
לבעלים והפסח למנויו עניין הפסח יתבאר
בהלכות הפסח וקרבנותיו לקמן אם ירצה השם
יתעלה והבכור והמעשר כבר נתבאר עניינם
פרק שנים עשר חלק שני כי הבכור מורה על
תחלת המספר שהוא הא׳ ולזה היה ניתן לכהני׳
כי קדוש יאמר לו והיתה האכילה מורה על
ההשגה המושגת לכהני׳ מעניין האחדו׳ וההשגה
הנקראת בפי החכמים אכילה כמו שנתבא׳ במה
שקדם וכמו שפירש במה שנאמר ויאכלו וישתו שמות כד
ויחזו אלהים׃ והמעשר היה גם כן מורה
על סוף המספר שהוא מדריגת העשירית קודש
לי״ והוא מורה על השגה פחותה ממה שמורה
עליו עניין הבכור ועל כן היה נאכל
לבעלים זהו הנראה לי
בפרק זה׃

פרק אחד וארבעים

כבר יעדנו פנים רבות במאמר זה לדבר בדרוש
חדוש העולם ומהטענות שטענו עליו הכופרים
באשר כי זהו תכלית זה המאמר והוא הקוטב
שעליו יסובו כל הדברים שנתבארו בזה המאמר
ועל כן עלינו מוטל לדבר בו כפי צורך המאמר
ולהציע טענות ותשובת שבאו על זה אשר כתוכן
נתבונן ונעמוד על כוונת חלקי הקרבנות שז
והמוספין כמצותן ובמספרן וחילופי מיניהן׃
והנה כבר כתבתי כי המוספים הם
שבעה כי מצינו שבעה מוספי׳ בשנה והם מוסף
שבת וראש חודש ושלשה רגלים ראש השנה
ויום הכפורים והם נגד שבעה טענות שטענו
הכופרים והחזיקו על ידן באמונתן בקדמו׳ העולם׃
ואף כי אמר ששמיני עצרת הוא
יום טוב בפני עצמו לעניין פז״ר קש״ב כדאיתא
בגמרא סוכה מכל מקום לא יזיק בדבר זה כמו
שיתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה כי
טענו עוד שתי טענות חלושות אינן על צד המופ׳
אשר לאחד מהן ירמוז יום טוב שביעי של פסח
ונגד השני שמיני עצרת כי אינן לגמרי יום טוב
בפני עצמן אך נכללים בפסח וסוכות כמו טענו׳
אלו שהן חלושו׳ אינן ראויי׳ להיות בפני עצמן וכמו
שיתבאר לדעתי ובאו אלו מוספין למספר זה
נגד שבעה טענות שטענו הפילוסופים על עניין
חדוש העולם כמו שיתבאר לקמן אם ירצה השם
יתעלה׳ ועל כן בכל יום משבעה ימים אלו
שיש להתבונן בו תוספת ההשגה אחד ותשובת
על טענת אחד שעל ידה תוסר טענה אח׳ מטענו׳
השבעה בא קרבן מוסף להורות על תוספת
השגה בעניין חדוש העולם כי כבר נתבאר
במה שקדם כי זהו עניין הקרבנות כולן
ולזה תוספת הקרבן מורה תוספת השגה בזה
וכבר כתבתי גם כן כי זהו היה סריבו
של משה רבינו עליו השלום בתחלת שליחתו
שהיה מסרב שבעה ימים כמו שדרשו רביהינו
ז״ל שהיה הקדוש ברוך הוא מפתיהו שבעה ימים
כי היה נבוך בעניין חדוש העולם וכל זמן שלא
השיג תשובת שבעה טענות אלו היה נמנע אצלו
עניין

ענין יציאת מצרים והוא האמת בעצמו כי לולי שהיה העולם מחודש לא היה יציאת מצרים שם אפשרות ולכן היה מסרב שבעה ימים לטעון בכל יום טענה אחד והגיע לו תשובה מאת השם יתעל׳ על כל אחת ואח׳ כאשר יתבאר ולזה דרשו רבותינו ז״ל גם כן שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם כדגרסינן במסכת נדרים וכן הוא בבראשי׳ רבה ריש פרש׳ בראשי׳ ואלו הן תשובה תורה וגן עדן כסא כבוד גיהנם בית המקדש שמו של משיח ולמד שם הכל ממדר׳ הפסוקים וכוונו שם גם כן על אלו התשובו׳ שיש להשיב על טענת הכופרים שהם נבראו קודם שנברא העולם שאלולי הן אי אפשר לבריא עולם וכמו שיתבאר כל זה׃ ובהיות כי חכם עדיף מנביא הרב המורה ז״ל דבר זה בארוכ׳ ריש חלק שני מספר המורה אביא טענותיו ותשובתיו בקצרה ואוסיף על דבריו כפי השגת שכלי כדי שנעמוד על ידי זה על כוונת המוספין כמספרן וכמשפטן׳ ומיי אשאול עזר ויצילני משגיאות כי זהו תל שהכל פונין אליו והוא עיקר כל החכמות והנה אף על פי שיש לפלוסופי׳ עוד דברים וטענות אחרים בענין זה והאריך בהן הרלב״ג בספרו מלחמות׃ מאמר ששה פ״ג ומפ׳ עשרים עד סוף המאמר מכל מקום לא אשגיח מלהשיב רק על הטענות שהביא הרב המורה בהיות כי הם הטענות הכוללת והעיקרן ולזה בחרן הרב מזולתן׳

והנה לפי דברינו יתבאר טעם מאמר רבותינו ז״ל ריש מסכת שבועות ששעירי הרגלי׳ באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו

בהיות כי טענות המחזיקין הקדמות הם טומאת מקדש וקדשיו כמו שנתבאר שכל ענין מקדש וקדשיו לא בא אלא להורות לנו ענין חדוש העולם אם כן קרבני הרגלים וראש חודש באין כולן לכפר על זה אבל בשבת אין אנו צריכין לשעיר כי השביתה עצמה עומדת במקום השעיר׃

פרק שנים וארבעים

כתב הרב המורה ז״ל חלק שני פרק ארבע עשר אמר ארסטוטלו׳ כי התנועה לא הווה ולא נפסדת רצה לומר התנועה המוחלטת שהוא אמר אם התנועה התחדשה וכל מתחדש תקדים לו תנוע׳ והוא צאתו לפועל והתחדשו אחר שלא היה תהיה התנועה אם כן נמצא והיה התנועה אשר בה נמצא התנועה אחרונה אם כן התנועה הראשונה קדומת׳ בהכרח או ילך הענין אל לא תכלי׳ ולפי זה השורש יאמר גם כן כי הזמן לא הוה ולא נפסד כי הזמן נמשך לתנוע׳ ודבק בה ואין תנועה אלא בזמן ולא יושכל הזמן אלא בתנוע׳ כמו שבא׳ במופת זאת הדרך הראשון לא יתחייב בה קדמות העול׳ בהכרח׃ הדרך הב׳ יאמר החומ׳ הראשון הקודם המשותף ליסודות הארבע לא הוה ולא נפסד שאם היה הוה יהיה לו חומר ממנו נתהווה וראוי שיהיה זה המתהוו׳ בעל צורה שהוא אמתת ההויה ואנחנו הנחנו חומר לא בעל צורה אם כן הוא בהכרח בלתי הוה מדבר והוא אם כן שם קדמון ולא יאבד וזה גם כן מחייב קדמות העולם׃ הדרך השלישי יאמר כי חומר הגלגלים בכללו אין בו דבר מן ההיפוך כי התנועה הסיבובית אין הפך לה כמו שהתבאר

ואמנם ההפך הוא בתנועה הישרה כמו שהתבאר במופת אמר וכל מה שיפסיד אמנם סבה הפסדו מה שבו מן ההתהפכות ואחר שהגלגל אין בו התהפכו׳ אינו אם כן נפסד ומה שאינו נפסד אינו אם כן מתהווה ויחלוט נזירות ויבארם שכל הוה נפסד וכל נפסד הוה וכל מה שלא יתהוה לא יפסוד וכל מה שלא יפסוד לא יתהוה וזהו גם כן דרך יתחייבו בו מה שירצוהו מקדמות העול׳׃ הדרך הרביעי אמרו העולם קודם שהיה לא ימלט מהיות חדושו אפשר או מחוייב או נמנע ואם היה חדושו מחוייב הנה לא סר היותו נמצא׳ ואם היה חדושו נמנע לא יתכן שמצא לעולם ואם היה אפשר מי נושא האפשרות ההוא אם כן אי אפשר מבלתי דבר נמצא הוא נושא אפשרות וזהו דרך חזק מאד בקיום קדמות העולם אלו הדרכים ילך בהן ארסטוטלוס בקיום קדמות העולם מצד עולם בעצמו ויש דרכים גם כן זכרו הבאים אחריו הוציאו מפולסופיתו יקיימו בו קדמות העולם מצד האל יתעלה׃ הדרך החמישי

אם השם יתעלה חדוש העולם אחר העדר אם כן היה הבורא קודם שיברא העולם היה הבורא פועל בכח וכאשר בראו שב פועל בפועל הנה כבר יצא השם מן הכח אל הפועל אם כן יש בו יתעלה אפשרות אחד ואי אפשר לו מבלתי שם מוציא הוציא מן הכח אל הפועל וזהו גם כן מסופק מאוד להתירו ולהראות סודו׃

הדרך הששי אמנם יפעול הפועל בעת אחד ולא יפעל בעת אחרת לפי מונעי׳ המונעים או המביאים המתחדשים לו כן יחייבו לו המונעי׳ בטול פעולה מה שירצוהו ויחייבו לו המקרי׳ רצון מה שלא היה רוציהו מקודם ואחר שהבורא יתעלה אין מקרי׳ לו שיחויבו שינוי רצון ולא מונעים אצלו ולא מעכבין שיתחדשו או יסורו אם כן אין צד להיות פועל בעת אחת ולא יפעל בעת אחרת אבל פעלו תמיד כמו התמדתו נמצא בפועל׃ הדרך השביעי אמרו פעולותיו יתעלה שלימות מאוד אין בו דבר מן החסרון

החסרון ואין בה דבר לבטלה ולא מוסיף ולזה אמרו זה הנמצא הוא שלם על מה שאפשר בו מצד השלימות ואי אפשר טוב ממנו לזה הוצרך שיהיה תמיד שחכמתו בעצמו תמיד אבל עצמו חכמתו אשר חייבה מציאות זה המציאו' וכל מה שאפשר שתמציאוהו מטענות מי שיאמין הקדמו' באלו הדרכים יסתעף ואל אחד מהן ישוב אלו הם השבעה טענות שהביא הרב המורה מטענות הפלוסוף על דרך חדוש העולם והאריך עוד בקצתן אבל קצרתי כי לא כוונתי להאריך כדברי' שכתב מי שקודמני מן החכמים בפרט בדברים הגלויים בספרים הנמצאים •

וכתב עוד וזה לשונו ועוד על צד ההרחקה קימו קדמות העולם שהם אומרים איך היה הבורא יתעלה בטל לא יעשה דבר ולא חדש מתחדש בזמן בלתי בעל תכלי' וכאשר היה אתמול התפת' המציאו' כו' • ועוד על צד היות עשות הראייה במפורסמים אצל האומה כולם ואמר אריסטוטלו' כל אנשי העולם בארו בהתמד' שמים ועמידתו וכאשר שערו שהם בלתי הוים ולא נפסדים שמום משכן לאל יתעלה ולרוחנים רצה לומר המלאכי' ויחסו לו להורו' על התמדתן והביא כזה השער גם כן עניינים מזה המין על צד חיזוק דעתו אשר אמתהו העיון אצלו במפורס' עד כאן לשון הרב בטענות הפלוספים •

וקודם שאכתוב תשובת הרב עליהן גם התשובו' שחדשו אחרים עליהם עם מה שנרא' לי אברר דעת הפלוסוף בקדמות העול' על איזה צד אמינהו כדי שמתוך דעתן נלמוד להשיב עליהן • וכתב הרב שם טוב באותו פר' והוא מדברי חכם הנרבוני וזה לשונו ראית לבאר לך מה שיסברו החכמים אחר אמונת הקדמוני' •

הדעת האחד הוא דעת בן סיני והנמשכין אחריו כי ירצה שהעולם כולו הוא פעולו' פועל באופן זה שהיה יברא השכל הראשון אלא שהוא בראו בתמידי' כאור הנמשך מן השמש והמלאך הזה יש בו קצת רבוי מאיפשרו' וחיוב כאלו מורכב מחומר וצורה מהאפשרו' יבא הגלגל ומהחיוב יבא שכל אחד וכן יבאו גרמיים שמיימים כו' •

הדעת השני הוא דעת בן ר"שד שסובר שחלק הגלגלים הוא גשם נצחי אינו מפעולות פעול לא כולו ולא חלקיו ואין לו סבה כי הגשמים אינו מפעולות פעל ואינו נמשך מן העולם • ואמנם למה שזה הגשם הוא מתנועע צריך אל מניע יחייב ששלימות זה הגשם הוא מצד מניעו ובזה הוא עלול קצת מן השכלים הנפרדים וכמו שהאריך שם בזה •

פרק

פרק שלשה וארבעים

התשובה שכת' הרב המורה חלק שני פר' שבעה עשר ופרק שמונה עשר וזה לשונו שם פר' שבעה עשר כי כל מתחדש אחר שהיה משתנה לו טבע אחר ממה שהיה לו בעת הויתו וכן בעת הויתו יש לטבע אחר ממה שהיה לו קודם הויתו ואין לעשות ראייה בכל הפנים מטבע הדבר אחר הויתו על עניין הויתו בעת תנועתו להויה ואין מביאין ראייה מעניינו בעת תנועתו על עניינו קודם תנועתו וכאשר תנועה בזה ותמשיך עשות הראיי'ה מטבע הדבר ההוה בפועל על שז טבעו והוא בכח יתחדשו לך ספיקו' גדולו' והיו מן השקר אצלך עניינם יתחייב היותם ויתחייבו אצלך עניינים שקרים כו' והאריך שם במשל הטוב שהניח מהקטין הנולד באיי הים כאשר ידוע וכן הוא עניין בבריאת עולם עם הפלוסוף בשוה שהוא הביא ראייה מטבע התנועה שהיא בלתי הוה ולא נפסדת מאחר שכל תנועה תקדים לה תנועה והעניין אמת אלא שאנחנו נאמר כי אחר המצא התנועה על זה הטבע שהוא נוחו עליו לא ידומה הוייתה והפסדה הויי' כללית בהיות התנועה הפרטית ההות ובהפסד התנועה הפרטית והוא ההקש בכל מה שיתחייב לטבע התנועה • וכן המאמר בתנועה הסיבובית אין התחלה לה הוא אמת אחר המצא הגשם הכדורי המתנועע בסיבוב לא תצויר שז בהנועתו התחלה וכן נאמר באפשרו' המתחיי' שיקדים לכל מתהוה כי זה אמנם יתחייב בזה הנמצא המיושב אשר כל מה שיתהוה בו • אמנם יתהוה מנמצא אחר • אמנם הדבר הנברא מהעדר אין שם דבר נרמז אליו לא בחוש ולא בשכל שיקדים לו אפשריו' וכן נאמר כי היות השמים אין הפך בהן הנה זה אמת אלא שאנחנו לא אמרנו שהשמי' נתהוו כהתהוות הסוס וחמור ולא אמרנו שהרכבת' תחייב להם הפסד כצמחים ובעלי חיים מפני ההפך שבהם ועיק' העני' מה שזכרנו כי הנמצא בעת שלימתו ותמותו לא יורה עניינו ההוא הנמצא לו על עניינו קודם שלימתו ואין רחוק עלינו גם כן מאמר אומר שהשמים נתהווה קודם הארץ או הארץ קודם שמים או היות השמים בלתי ככבים או מין בעלי חיים בלתי מין אחר כי זה כולו בעת ההויי' זה הכלל כמו שבעלי חיים בעת חיותו היה הלב ממנו קודם לבצים כמו שיראה לעין והגידין קודם העצמיי' ואף על פ שאחר שלימות לא ימצא בו אבר מבלתי אבר מכל איברים אשר אי אפשר עמידת האיש מבלעדיהן זה הכלל גם כן יצטרך אליו אם ילקח הכתוב כפי פשוטו ואף על פי שאין העניין כן כמו שיתבאר כשנדבר בזה המאמר

המאמר וצריך שתזהר בזה העניין שהוא הומר
גדולה בינית׳סביבהתורה מקפת בו ומונעת אבן
כלמשליך אליה • הנה הרב
השיב בזה התשובה לארבע דרכים הראשונים
כמו שמבואר מדברי׳ אלו אמנם לטענו׳
אחרו׳ השיב פרק שמונה עשר וזה לשונו אשר
יאמרו שיתחייב לנו כפי מחשבתה שהשם יצא
מן הכח אל הפועל כשיפעל עת אחת ולא יפעל
עת אחרת סתירה זה הפסק מבוארת מאוד והוא
שזה העניין יתחייב בכל מורכב מחומר בעל
איפשרי׳ כי זאת ההקדמה אמנם
התבאר במופת בבעל חומר אבל מה שאין גוף
ואין לו חומר אין לו בעצמו שום אפשרות וכל
מה שיש לו הוא בפועל תמיד ולא יתחי׳ בו זה ולא
ימנע בו שיעשה עת ולא יעשה עת ואין זה שינוי
בחק הנפרד ולא יציאת מן הכח אל הפועל וכו׳
כמו שהאריך שם בזה להראות שהשכל הנבדל
יפעל עת בלא עת ובלא צאתו מן הכח לפועל׳
עוד כתב שם ואשר יחייבו קדמו׳ העולם
להעלות המביאים והמתחדשים והמונעים בחקו
יתעלה והתרת זה הספק כבדה והיא דקה מאד
ושמענה • דע כי כל פועל בעל
רצון שיעשה פעולותיו בגלל דבר אחר הוא
בהכרח יתחייב לו שיעשה עת אחת ולא יפעל
עת אחרת מפני מונעים ומתחדשים והמשל
שאדם ירצה שיהיו לו בית ולא יבניהו מפני
איזה מונעים והסיר המונעים אז ירצה לבנות •
הנה התבאר כי המתחדשים ישנו
הרצון והמונעים ימנוע הרצון זהו כולו כשיהיו
הפעולו׳ מפני דבר אחר חוץ לגוף הרצון
אמנם כשלא יהיו הפעולה תכלי׳ אחרת בשום
פנים אלא שהוא נמשך לרצון יהיה הרצון
ההוא בלא צוריך למביאים והרוצה ההוא אף על
פי שלא היו לו מונעים לא יתחייב שיעש׳ תמי׳ אחר
שאין תכלי׳ אחר יציאה אשר בגלל׳ יעשה ויתחייב
כשלא יהיו לו מונעי׳ למצוא תכלי׳ ההוא שיעש׳ כי
הפועלנמשך לרצון לבד ואם יאמר אמר זהו כולו
אמת אמנם היותו רוצה עת אחת ולא ירצה עת
אחרת האין זה שינוי נאמ׳ לו לא שאמת׳ הרצון זה
ענייני שירצה ולא ירצה כו׳ • עוד כת׳ ואשר יחייב
בה קדמות העול׳ להיות כל מה שיחייבתו החכמ׳
שיצא כבר יצא וחכמתו קדמה בעצמה יהיו
המתחייב ממנו קדמון וזהו רצה לומר חיוב
חלוש מאד וזהו שאנחנו כמו שנסכל חכמתו
אשר חייבת׳ שהגלגלים תשעה לא יותר ולא
פחות ומספר הככבים על מה שהם עליו ולא
יותר ולא פחות כן נסכל חכמתו בהמצאו הכל
אשר לא היה מזמן קרוב והכל נמשך אחר חכמתו
התדיר אשר אינו משתנה אלא שאנחנו נסכל
אופני חכמה ההיא כו׳ • אמנם

מה שזכר ארסטוטלוט מהסכים האומות ממי
קדם: משכון המלאכים בשמים ומהיות האל
בשמים אין מורה זה על הקדמות כמו שירצה
אבל זה נאמ׳ לראיה על שהשמי׳ ירונו על מציאו׳
השכלים נפרדים להם הרוחנים כו׳ •
אלו התשובות אשר השיב הרב על פלוסוף
והבאתי דבריו בקצרה אף על פי שהוא האריך
בהן בנתינת טעם לדבר׳ו כי אינו מדרך מאמר
זה להאריך בדברי זולתי כי אסמוך על היודע
בדברי חכמים הראשונים ז״ל ולא הבאתי דברי
הרב אלא ראשי פרקיו להיות לזכרון בין עיני
המעיין אשר מתוכן ילמוד להתבונ׳ בדברי ומעת׳
אתחיל להשיב כפי השגת ידי הקצרה ומי׳ אשאל
עזר שיצילני משגיאות •

פרק ארבע וארבעים

כבר באר הרב המור׳ פרק המשה עשר חלק שני
שארסטוטלוס אין מופת אצלו על קדמות העולם
לפי דעתו וכתב עוד שם פרק ששה
עשר ואשר אשתדל בו אני שאבאר כי היות
העולם מחודש על דעת תורתינו אינן נמנע
ושהראיו׳ ההם כולם הפלוסופים אשר יראה מהן
שאין העניין כמו שזכרנו ימצא לטענות ההם ש
כולם פנים יבטלום ויבטל בהן עשות הראיה
בהם עלינו כו׳ • ואם כן אני אומר
כי מאחר שאין חדוש העולם נמנע אף לדעת
הפלוסוף ואין עלינו לבאר אלא היותו אפשר
להיותו מחודש ולהסיר הספיקו׳ הנופלת בזה אם
כן יש להשיב עליו בדרך כלל ופרט הכלל הוא
זה מאחר שאמונת חדוש העולם היא בנוייה
שהשם יתעלה ברא העולם ברצון המוחלט בלי
שום סבה טבעית אשר תחייב אם כן כבר נפלו
בטלו כל הטענו׳ הפלוסופים כאחד וזהו כי
הטענה הששית כבר נתבטלה מדברי הרב
מאחר שפעולתו ברצון אם כן אין פעולה בזה
צריכה להעלות המביאין המתחדשי׳ כמו שנתב׳
אשר מזה תמשיך תשובה הטענה השביעי׳ אשר
הכל נמשך אחר חכמתו אלא שאנחנו נסכל
חכמתו בהמציאו הכל אח׳ שלא היה אחר שהרצון
גם כן בדעתינו נמשך אחר חכמתו והכל דבר אחד
רצה לומר עצמו וחכמתו שאנחנו לא נאמן שם
בתוארי׳ וכמו שכת׳ שם הרב בתשובה טענה
שביעית בפרק שמונה עשר שם והנה שתי
התשובות האלו נתפסים כאחד מטעם שהכל
רצון ושתים אלו הם תשובת גם כן לארבע טענו׳
הראשונות גם כן והכל מיושב בדרך זה כי אחרי
שאנחנו מאמינים שהכל נברא ברצון אם כן כבר
סרו אלו הטענו׳ מה שאמרי׳ שאי אפשר לתנועה
מבלתי שתקדים לה תנועה כו׳ וכן אמרם
שהחומר

שהחומר ראשון יהיה לו חומר ממנו נתהווה כו׳ ושאמרו כי התנועה הסבובית אין בו התהפכות אם כן אינו נפסד כו׳ ושאמרו שכל מתחדש צריך שיהיה לו קודם לכן נושא אפשרות כו׳ אלו ארבע טענות הם אמתיות בפעולה הטבעיות כי כל אלו הטענות הם מוכרחים מצד שכל פעול׳ טבעיות יש לה סבה אחד מארבע הסבו׳ הטבעיו׳ הידוע אמנם מה שיתהווה ברצון המוחלט ולא מצד טבע ולא נתהווה מצד סיבותיו איך נביא ראיה עליו מפעולה טבעיו׳ אשר תצטרך לכל זה ואין זה אלא במי שמביא ראיה על פעולות שכל נבדל ויאמר שהפעולות צריכה לפגוש בדבר הפועל או שיפעול על איזה מרחק כי כן הוא פעולות הגשמ״ים וזהו טענה מבוארת הבטול כי אין ערך בין שניהם וכן הוא בפעולה על צד הרצון המוחל׳ אשר נפשו אותה ויעש כאשר חפץ והן פעולה אשר היא על צד הטבע ואומר כאן דברי הרב וזה לשונו פרק שבעה עשר ואם יטעין עלינו ארסטו׳ ר״ל האוחז דעתו ויאמר אחר שלא יורה לנו זה הנמצ׳ במה זה ידעת׳ אתם שזה מהוו ושהיה שם טבע אחרי היותו נאמר שזה לא יחייב לנו לפי מחשבותינו שאנחנו לא נשתדל עתה שלא נקיים שהעולם מחודש אבל אשר נשתדל בו הוא אפשרות היותו מחודש ולא תבטל הטענה בהביאו ראיה מטבע מציאו׳ אשר לא נחלק בו ולא ישאר בזה השער אלא שיביא לנו ראיה בהמנע היות העולם מחודש לא מטבע המציאות עד כאן לשונו ואל יטעה המעיין לומר כי מה הספתי על דברי הרב בדברים האלו הלא דברי עצמן הן דברי הרב וכוונתן כי זה אינו כי תשובה הרב היא במודה במקצת לומר שהתחל׳ הבריאה היתה קצת בדמיון פעולות הטבע לכן הביא המשל כקטן הנולד באיי הים להראות כדוו בידיעות הטבע ולהראות שאף בפעולות הטבעיות הנמשכים כל ההוה יש לו טבע אחר לאחר היותו ממה שהיה לו קודם היותו כמו שבאר שם בפרק ההוא אמנם לפי דברינו אין אנחנו צריכים לכל זה כי מאחר שנתהווה הכל ברצון המוחלט אין להביא ראייה כלל מן הדברים הטבעיים כי אין ערך בשגיהם כידוע למשכיל ׃ ובזה מסולקים כל הטענות שדברו הפילוסופים סרה ואין להם דרך שיקיימו הקדמו׳ אלא בהביא מופת שאין העולם נברא על צד הרצון וזהו נמנע כמו שכתבתי שאף ארסטוטלוס אין לו מופת בזה ואף הטענה החמשה שהיא יציא׳ מן הכח אל הפועל מסולקת בדרך זה מאחר שפועלי׳ השם יתעלה רצונו לבד אם כן איזה טענה תכריח שבפעולות חדוש העולם היתה יוצאה מן הכח אל הפועל מאחר שאיפשר בשכל נבד״ל להיות בפועל תמיד כמו שכת׳ הרב שם רצונו גם כן שפעולו עת ולא פעל עת אחרת ׃ ותמהני למה כתב הרב כפר׳ שמונה עשר אף על פי שיעשה עת אחת היתה סבתו איזה דבר שהיה לא יאמר שיצא מן הכח אל הפועל כי מה המונע שלא אמר בהחלט שהסבה היתה הרצון וכמו שכתב בטענה הששית זה הנראה לי להשיב על דרך הכלל ׃

פרק חמשה וארבעים

התשובת הפרטיים יתחלקו לתשובת מיוחדת על הטענה הראשונה שאמר שכל תנועה תקדם לה תנועה ואם כן אם יהיה העולם מחודש אם כן נמצא תנועה קודם תנועה הראשונה וכמו שנתבאר מדבריו הנה אשיב כי הבריאה לא היתה בתנועה וזה כי כבר כתב הרב המורה פרק שלשה עשר חלק שני כי פעולות הצורות אינו כפעולות החומר שהם לא יתחדשו ראשון ולזה אין תנועה להן ׃ ואמנם יתחדשו ויפסדו בלא זמן כו׳ מה שאין כן בפעולו׳ החומר שצריך בהתמזגות ונתחדש בהדרג׳ והיותו בתנועה ובזמן ומעתה אומר מאחר שבריאת העולם היה מאין גמור אם כן לא היה כאן דבר שיתמזג ויתחדש ראשון ראשון בתנוע׳ המתהווה רק השם יתעלה ברא מאין היש בפתע פתאום וכהרף עין הכל נעשה כמו שנאמר בדבר ״י שמים נעשו ואף הדבור אינו כי אם תהלים לג
דרך העברה והכוונה בו כי ברצון השם יתעלה שמים נעשו והוא הנקרא דבר ״י כמו שביאר ספר המורה סוף חלק שני פרק שמונה וארבעים ומעתה לא נאמר בהתחדשות כזה שהיה בתנועה רק כי הוא אמר ויהי ומשם ואילך נמשכה התנועה והזמן ולכן גם הם מכלל מהנבראים כי הזמן נברא כאשר כתב הרב בעצמו פרק שלשה עשר חלק שני וכמו שכתב החכם אבן עזרא אשר לזה נאמר ששת ימים עשה ״י וגו׳ ולא נאמר בששת ודע כי כבר אמרו הפלוסופים שהעת אינו זמן ואין הזמן מחובר מן העת כי היחס העת אל הזמן כיחוס הנקודה אל הקו וכמו שרבוי הנקודה לא יתחבר הקו כן הוא ברבוי העתות לא תמצא זמן אבל כמו שהנקודה המחשבית מדבקת חלקי הקו זה בזה ככה העתה מתדבק העבר עם העתיד וכמו שמבוארת כל זה חלק ראשון פרק שלשה ושבעים בהקדמה שלישית מן המדברים אם כן מאחר שהבריא׳ היתה בעתה שהוא מדבק העבר שקודם הבריאה עם העתיד לאחר הבריאה לא יחוייב עלינו שהייתה בזמן רק שהיתה בעת והיא אינה זמן ומשם ואילך

ואילך התחילו הדברים להתנועע ונתחדש הזמן ושיער בתנועה ההיא יום ולילה ואף על פי שלא נתלו המאורו׳ ולא נעשה הרקיע לפי פשוטו של מקרא מכל מקום שיער הזמן בתנועה הנבראים אחר החדוש יש מאין וזהו סדר זמנים שאמר רבי סימן שהיה קודם לכן וכמו שנתבאר פרק ארבע ועשרים זהו הנראה לי בתשובת טענה ראשונה והנה מצאתי לרלב״ג ז״ל בספרו מלחמת יי מאמר ששה פרק אחד ועשרי׳ ופרק חמשים שהאריך במליצות פלוסופים ולסוף העלה מה שכתבתי כי בריאות עולם היתה בלי זמן והרוצה לעמוד על דבריו יעיין שם כי לא ראיתי תועלת להאריך בהן מאחר שכללתי דבריו בקצרה נלקח מדברי הרב המורה ז״ל וברוך המלמד אדם דעת ילמדיני לכוין אל האמת׳ הטענה השניה שטענו שאם היה חומר ראשון הוה יהיה לו חומר ממנו יתהווה כו׳ והוא דעת הפלוסופים האומרי׳ שלא יתהוה דבר מלא דבר כמו שמבואר בדברי הרב המורה חלק שני פרק שלשה עשר

כבר כתב בעל עיקרים מאמר ראשון פרק שלשה ועשרים תשובה בזה כי אף לפי דעת הפלוסופים שהעולם קודם ונתחייב כדרך עלה ועלול איזה דבר יתחייב להתהווה גשם ש מבלתי גשם כמו שהקשה הרב המורה פרק שנים ועשרי׳ חלק שני ואם ישוב עלינו הפלסוף שהוא מצד רבוי השתלשלות ורבוי השכלות ש שבשכל נבדל עד שמצד השכלו את עלתו הושפע ממנו שכל נבדל ומצד השכילו את עצמו הושפע ממנו גלגל׳ אז שישיב תשובה אחרת בזה׳ כמו שהאריך בזה בעל נוה שלום מאמר ראשון פרק שבעה עשר אם כן על צד החדוש נוכל לומר בדרך זה שלא נתהוו הדבר מלא דבר אלא נתהוו בדרך החדוש כמו שהם מאמינים הקדמות והחיוב ואין לך יש מאין גדול מזה שנ שישתלש׳ דבר הומרי גשמי מדבר רוחני בתכלי׳ שאפשר להיות והוא האל יתעלה אף כי נבראו האמצעיי׳ תחלה מכל מקום תחלת הבריא׳ מאין היתה ונראה שזהו דעת חכמינו ז״ל שקראו החדוש יש מאין כי אף על פי שהצורה הנפרדת הוא היש האמתי מכל מקום הוא נקרא אין וחכמי קבלה קראו ספירה העליונה אין והנה תשובה זאת תספיק לדעת בן סיני המאמין בקדמות העולם בדרך השתלשלות הנזכר אמנם בן ר״שד ימאין זה שישפיע דבר גשמי מדבר שאינו גשמי כמו שכתבתי סוף פרק שנים וארבעי׳ ואם כן אין להביא ראייה מדעתו בקדמות לדעת החדוש מכל מקום נראה להשיב גם כן על דעתו בזה וזה כי הוא יאמין שהשמים לא הוים ולא נפסדים ואינן מפעולות פועל אמנם מצד תנועתן צריכים אל מניעים ששלמו פעולתם כמו שהאריך בעל שם טוב בדבריו פרק ארבע עשר חלק שני אם כן אותו הכח שנתן בן ר״שד לגשם שאמר שהוייתו תמידים כל שכן שלא יסלק מאת השם יתעלה ושיוכל לבראו מאין מאחר שאינו מכת הנמנע אצל השכל ושלא יתואר השם יתעלה בו כמו שכתבנו לעיל שלא בא מופת על קדמות אם כן אינו נמנע שנברא ואם כן נוכל לומר שנברא ואף על גב שאינו מצד סבה טבעית שישתלשל גשם מלא גשם מכל מקום כך רצה האל יתעלה שיהא גשם כי מאחר שהוא מאמין שהיה גשם בב״ת ולא נברא וזה אינה דבר טבעי שיהיה שום גשם נצחי כ״ש שנוכל לומ׳ שהיה בעל תכלית ושנברא מאין ושהוא ראוי להאמין בעניין גשם ׳

הטענה השלישית שאומר כי חומר הגלגל אין בו מן ההיפך כי התנועה הסבוב׳ אין הפך לה כמו שהתבאר ואמנם ההפוך הוא בתנועה ישרה כמו שהתבאר במופת אמר וכל מה שיפסיד אמנם סבת הפסדו מה שבו מן ההתהפכות ואחר שהגלגל׳ אין בו מן ההתהפכו׳ אינו אם כן נפסד ומה שאינו נפסד אינו מתהווה כו׳ זאת האמונה אינו מנגדת כלל לעניין האמונה בחדוש העולם כי כבר באר הרב המורה שם כי אמונתו שהעולם לא יפסד אף כי נתהווה וכמו שהאריך שם ואף אם יפסוד לא יפסוד בדרך דבר טבעי הנפסד על כן טענה זו חלושה לקיים על ידה אמונת הקדמות ואין צריך להשיב עליה יותר ממה שהשיב עליה הרב ולקמן פרק ששה וארבעים נכתוב עוד אם ירצה השם להראו׳ שיש התהפכו׳ בגלגל מה שמבטל טענותיהן בזה ׳

הטענה הרביעי׳ אשר טענו בזה יאמ׳ שכל מתחד׳ תהיה איפשרו׳ חדושו קדמו׳ על חדושו בזמן וא׳ בן העול׳ כולו קוד׳ שהיה לא ימלט מהיות חדושו קודם לכן איפשר או מחויב או נמנע כמו שכתבנו לעיל בטענותיהם

הנה כתב החכם הרב המורה וזה לשונו וחשבו קצת משכלי המדברים שהוא היתר זה הספק ואומר האיפשרו׳ הוא אצל הפועל לא מדבר המתפעל וזה אינו כלום מפני שהם שתי אפשרות כי כל מחודש איפשרות חידושו קודם לו וכן הפועל אשר חדשו היה בו אפשרו׳ שיחדש מה שחדש קודם שיחדשו אם כן הם שתי אפשרות בלא ספק אפשרו׳ בחומ׳ שיהא כך ואפשרו׳ בפועל שיפעל כך עד כאן לשונו וכבר התבאר בתשובתינו על הטענ׳ השניי׳ איך אפשר לומר שנתהוה דבר מלא דבר ושהוא על דרך שמאמינים הפלסופים הקדמות בדרך זה נתבאר

על

דרך החדוש וכמו שקדם אם כן המהני בטענה זאת כי אין לך אפשרו׳ מצד המהפעל גדול מזה אלא שהדבר שנתהוה ממנו הכל ואם הדבר ההוא הוא הסבה הראשונה אם כן מצדו היה אפשרו׳ ההויה ואל תטעה לומר אם כן היה צד אפשרו׳ מצד האל יתעלה שאם כן תקשה בזה ע׳ אמר׳ שמצדו הי׳ אפשרו׳ בפועל אלא על כרחינו אנו צריכים להודות שמה שאנו אומרים אפשרות אצל השם יתעלה אינו על צד שאנו אומרים אותו בפעלים אחרים שיהא על צד נושא המקרים אלא שמעצם שלימתו היה הדבר אפשרי לא בצד תואר נוסף או מקרה ואם כן בדרך זה נוכל לומר ע׳ דרך המתפעל גם כן ואל יקשה לך לומר שמצד השם יתעלה היתה הסבה המהפעלת ושממנו נתהווה הכל כי זהו דרך כל החכמים המקובלים אשר מאמינים שמצד אצילות שפע האורה כשלחב׳ קשורה בגחלת נתהוו כל הברוא׳ ואף דרך הפלוסופים כן הוא אשר צריכים להורות שהכל נתהווה מאת הסבה הראשונה על ידי השתלשלו׳ הסבות ועוד אוסיף לך דברים ׳

וזה כי כבר ידעתה פרסום המאמר אשר אמרו הפלוסופים בשם יתעלה והוא אמרם שהוא השכל והמשכיל והמושכל ושאלו השלשה ענייני׳ בו יתעלה הם עניין אחד אין רבוי וכמו שהאריך בזה הרב המורה פרק שמונה וששים חלק ראשון הנך רואה שדברים שכליים שהם בפועל תמיד הפועל שהוא המשכיל והמתפעל שהוא המושכל הם עניין אחד ואם כן מאחר שהודה הרב לדברי המדברי׳ באמר׳ שחתירו הספק שהאיפשרו׳ שהוא מצד הפועל הוא מצדו אם כן גם האיפשרו׳ שהוא מצד המתפעל הוא מצדו מאחר שהבריאה היתה מצד השכלת השם יתעלה את עצמו ורצונו היה הפועל והמתפעל אף על פי שאחר כך נשתלשל הסבוב האמצעי מכל מקום איפשרית הבריאה היתה מצד השם יתעלה • ועוד כתב הרב המורה חלק ראשון פרק תשעה וששים כי אף שנתבאר בחכמה הטבעית המצא הסבה לכל מה שיש לו סבה ושהם ארבע חומר וצורה והפועל והתכלי׳ השם יתע׳ה בפעולותיו הוא הפועל והוא הצורה והוא התכלית ואצלו הם דבר אחד כמו שהאריך שם ואם כן איפשר לומר שגם כן סיבה החומרים שהיא מצד המתפעל נכללת בזה מאחר שבריאתו ואצילתו לעולם הוא מצד ההשכלה : ואם כן הוא דבר אחד והוא מבואר למבין ׳

ואחר שנים רבות שכתבתי זאת העניין מצאתי לרבי אהרן שכתב בפירש לתורה במעט העניין הנזכר וזה לשון דעת חכמי המחק׳ עם דעת תורתינו היא שהעולם בכללו נברא בריאה ראשונה מעצם האלהות מוטבע בחומרו וצורתו כאחד מבלי שינוי שום חלק מחבירו לכן היה בתכלית הכללות והפשיטו׳ לערך הלקיו המתהוים ממנו כדמיון האלהו׳ אלא שהאל יתע׳ עלה ומחויב המציאות והנברא עלול ואפשרי המציאות ונקרא בלשון חכמים ז״ל כתר עליון וכבוד ראשון וממנו נתהוו כל חלקי המציאות נפרד כל אחד לעצמו כמלאכים וגלגלים והיסודות וכל המורכב מהן כל מין נפרד לעצמו ובדרך זה לא נברא העולם מהעדר הגמור שזהו נמנע גם לא נברא מנמצא קודם אלא נברא מדבר שמ מתייחס באלהות כמו שהנהנו ובריאה ראשונה מעצם היה עניין רוחני דק מאד בפשוטו׳ הגמור אחר עצה האלהות וממנו נשתת כל חלקי העול׳ רוחני וגשמי בהדרגה שלימה אם כן אין כאן דבר נמצא בו שאין יחס מן האלהות ואיך יתכן להמציא דבר בזולת יחס אלהו׳ והאלהו׳ אין תכלית לו לא במקום ולא בזמן כי מלא כל הארץ כבודו והוא מקומו של עולם ומזה תבין סוד ברוך כבוד יי׳ מקומו וגם יובן מזאת הסברא אפשרות ההשגחת האל בזה המציאות בכלל ובפרט עד כאן לשונו הרי החכם הנזכר הסכים לעניין אשר נתבאר והוא האמת בעצמו כי השם ית׳ע׳ ראשי׳ הכל ואליו ישוב הכל יתעלה שמו לנצח •

הטענה החמשי שהיא יציאה מן הכח אל הפועל כבר נתבא׳ בדברי הרב שאינ׳ טענה מאחר שהשם יתעלה הוא בפועל תמיד אם כן אין בו יציאה מן הכח אל הפועל ומה שנתחדשה הבריאה אחר שלא היתה היה מצד הרצון לבד ודברי הרב מספיקין בזה אין להוסיף עליהן • והטענה הששי׳ והיא מצד המביאים והמונעים הגורמים שינו הרצון כו׳ כמו שנתבאר לעיל טענותיהן איני יודע מהו המונע מלהשיב בזה כי כל זה היה נמשך מצד רצון השם יתעלה הקודם בקדמהו לבריאת עולם בעת שהיה ומאחר שנתבאר לעיל שרצון השם יתעלה הוא עצמותו אין בו דבר נוסף אם כן הכל נמשך מחכמתו ורצונו הקודם בלי שינוי כלל ואל ישוב עלינו החולק אם כן לא היה אפשר לבריאת עולם קודם היותן

וכבר הקדמנו שכל מתחדש צריך להיות אפשר הוייתו קודם היותו שאם לא כן לא תתהוה כי כבר אמרנו שרצון האל יתעלה היה להיותו בזה הדעת שנתהוה ולא קודם לכן אף על פי שהיה איפשר קודם לכן והנה אף על פי שאין אנחנו משיגי׳ הסיבה למה היה רצון השם יתעל׳ כך כי זה אי אפשר להשיג מאחר שרצונו הוא עצמותו והוא בדרך הידיעה בעתידו׳ שהשם יתעלה יודע כל הדברים כהניח הבחירה על שתי צדדים באיפשרו׳ שכתב הרב שאי אפשר להשיג והוא ידיעה סגוליות וכן נאמר ברצון הבריאה

ואם כן הוכרחנו לומר שעכ״פ לא היה שינוי רצון אחר שהכל נמשך מצד עצמות השם יתעלה שהוא רצונו הקדום שרצה שיהיה כך בעת כך אף על פי שהיה איפשרות קודם לזה או אחריו לא רצה השם יתעלה אלא כך ובזה אמרו רבותינו ז״ל בעניין הניסים שלא היה כהן שינוי רצון בעת הוייתן אלא שהכל היה נגזר מעת שז הבריאה וכמו שאמרו במדרשם ז״ל וישב הים לאתנו לתנאו הראשון מלמד שהתנה הקדו׳ ברוך הוא עם הים שיקרע לפני ישראל ואמרו שם לא עם הים לבד התנה כו׳ ואל זה כוונו באמרו מלמד שהקדוש ברוך הוא היה בונה עלמות ואומר דין הניין לי ודין לא יהינון לי כי כוונו בזה על אפשרו׳ בניית עולמות בהחלה ושלא היה מצד העת שנתהווה אלא שהקדוש ברוך הוא היה בונה ומחריבין ואומר יהניין לי דין והוא אמיתת הרצון המוסגל בזה

הטענה השביעית אשר טענו מאחר שפעולתיו הם על צד השלימות אם כן צריכין להיות תמיד כבר כתב הרב שהוא חיוב חלוש מאד ואמת אתו לכן נספיק באלו תשובות עד יבא מורה צדק או יערה עלינו רוח ממרו׳ להועלנו ולהודיענו תשובה יותר נכונות מאלו עד שנשיג האמת בעזר העוזר האמיתי יתעלה עד שבאורו נראה אור ודי למשכילים בזה •

פרק ששה וארבעים

כבר בארנו שאלו הטענות היה משה רבינו עליו השלום נבוך בהן בתחלת שליחתו ולכן היה מסרב שבעה פעמים נגד השם יתעלה מללך למצרים והיה כזה כשואל מפני הכבוד טענות אלו עד שבאו לו התשובה על זה אחת על אחת וכשידע והשיג האמת והאמין אחר כך עניין בריאו׳ עולם הלך ולא סירב כי אחר כך היה מאמין אפשרות הוצאת ישראל אשר תלוי בזה כמו שנתבאר ולזה בתחלת שליחתו כשראה שהסנה איננו אוכל ראה דברים שהם חוץ מן הטבע אמר
אסורה נא ואראה המראה הגדול מדוע לא יבער שמות ג
הסנה רצה לומר איפשר להתבונן מזה הדבר שלא יבער הסנה שיש אדון שליט ומושל על הטבע והוא הנקרא מראה הגדול כי באורו נראה אור וכמו שנתבאר לעיל בעניין הכיור שהיה ממראות הצובאות וכשראה השם יתעל׳ שהשיג מציאתו גילה לו עניין בריאות עולם ואמר האדמה אשר אתה עומד עליה היא אדמות ש קודש וקניינו כי הוא בראה וכמו שנתבאר ואחר אמונה זאת תוכל להאמין איפשרו׳ שאוכל להוציא בני ישראל מארץ מצרים ולכן עתה לכה ואשלחך אל פרעה וגו׳ והנה משה כשואל מפני הכבוד והיראה שאל מה שנסתפק לו על זה דרך רמז ואומר מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים התחיל לטעון מצד טענה ראשונה שכל תנועה תקדום לה תנועה כו׳ כמו שנתבאר לעיל פרק שנים וארבעים חלק זה ואם כן מי אנכי כי אלך רצה לומר ואיזה דבר תניעני שאלך להתנועה להוציא את בני ישראל ואמר שני דברים כי אלך וכי אוציא כי הניח שני חלקי הסותר כדרך שהניחו אריסטוטלוס שאמר או תצא התנועה לבלתי בעל תכלית או שהיה תנועה אחרינה קדומה כמו שנתבאר לעיל ולכן אמר שני דברים כי אלך שזהו תנועתי הראשונה מי יגרום תנועה זו מאחר שאינה קדומה ואם תאמר שכל תנועה מביא לתנועה ותנועת הליכתי תגרום תנועה אחרת שהוא ההוצאה מי אנכי שאוכל לעשות הלא זה ילך לבלתי בעל תכלית מאחר שכל תנועה מביא תנועה ואם כן איך אפשר ההוצאה ולזה השיב לו השם יתעלה ויאמר לו אהיה עמך וזה לך האות וגו׳ כבר נתבאר לעיל חלק ראשון פרק חמשה עשר עניין האותת שנתן לו והוא שבא ממדין כרגע קטן אל הר האלהי׳ שהיה רחוק גדול בניהם וזו היא התשובה שהשם יתעלה השיב בעניין טענה זו והוא בדרך מה שבארנו פרק חמשה וארבעים חלק שלישי וזה כי בריאות עולם לא היה בתנועה רק בעת והעת אינה ב תנועה כמו שנתבאר למעלה כי בריאות עולם לא היה בהדרגה כדרך הדברים הטבעים והנה הראה לו זה בחוש שכן הן פעולות השם יתעלה שהרי הוא היה בא ממדין להר האלהים כרגע וזמן קטן בלא הדרגת התנועה

והנה כבר הביא הרב המורה חלק ראשון פרק שלשה ושבעים מה שכתב ארסטוטלוס שהדרך והזמן והתנועה המקומו׳ שלשתן שוים במציאו׳ רצה לומר שערך קצתם אל קצתם ערך אחת הוא ובהחלק האחד מהם יחלוקו חבירו על ערכו עד כאן לשונו והנה השם יתעלה השיב למשה בתשובה זו להכחיש מופתי ארסטוטלוס בעניין הבריא שהרי ראה שהדרך והזמן לא ישוו שהרי הלך דרך רב ברגע והוא העת בלא תנועה והראה לו בזה כי כן היה עניין הבריאה והוא תשובה טענה ראשונה •

הטענה השנייה טען במה שאמר אחר
שם ד כך והם לא יאמינו בי וגו׳ וזה כי אחר
התשובה הראשונה נאמר ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא לבני ישראל וגו׳ ואמרו לי מה שמו וגו׳ רצה לומר מאחר שאתה משנה הטבע ברצונך מאחר שבראת ברצונך

זבלא זמן באשר השבת לי אם כן בוודאי יש לך
שם מיוחד ויש לך שם המורה על פעולתיך מלבד
שם עצמותיך ואם כן מהו שמך והשיב לו השם
יתעלה אהיה וגו׳ ורצה לומר כי זהו שם
עצמותו ושם אלהים האמור לו בראשונה הוא
שם המורה על בריאת עולם כמו שכתבתי
למעלה פרק עשרים מאמרה שעלה במחשבה
לבראו׳ העולם במדת הדין ומיד אחר שהספיק
לו התשובה על הטענה הראשונה למה שנתל׳
בזה דהיינו ידיעת השמות מיד אחר כך אמר משה
אל השם יתעלה והיה אם לא יאמינו וגו׳ ורצה
לומר אף כי שמעת מפיך עניין הבריאה מכל
מקום לא יאמינו לי מכח טענה השנייה שאיך
יתהוו דבר מלא דבר ואז השיב לו השם יתעלה
מזה בידך רצה לומר כי כל טענו׳ ארסטיטלוס
היא מצד הטבע שלא יתהוו דבר אלא מדבר והם
סבות הטבעיו׳ ואם כן לפי דבריו איך יתהווה
ממטה נחש בלא סבות טבעיו׳ וממים דם ואף
על פי שכל הנסים נתהוו דבר מדבר ואיך יהיו
ראייה על בריאות עולם שהיא יש מאין
דע כי ארסטיטלוס שהאמין הקדמות מכח טענו׳
אלו אשר נתבארו ראה יותר להאמין עניין קדמות
בדרך שהאמינו דהיינו שלא סר העולם
ולא יסיר ממה שהוא עכשיו ממה שיאמין שנתהו׳
דבר מדבר ונשתנה דבר מסה שהוא עכשיו
והרחיק זה הדרך מכח טענות אחרות על כן אין
צריך להשיב עליהם וכמו שכתב
הרב המורה כ״א יתבטלו דברי ארסטוטלוס כל
שכן שתבטלו דברי זולתו אם כן הוראו׳ הנסים
הוא ראייה שאין צריך להיות עניין העולם במה
שהאמינו ארסטיטלוס ואם כן נתבטלו דברי
זולתו מכל שכן ואם כן יקויים החדוש עכ״פ
ואף אם היה מאמין בריאות העולם בדרך
אפלטון שיש חומר קודם מכל מקום יציאת
מצרים וכל דברי הניסים והנפלאו׳ אפשור ואין
היזק באמונה זו כמו שנתבאר מדברי הרב
המורה והבאתי דבריו לעיל חלק שני פרק חמשה
ולכן לא הוצרך הקדוש ברוך הוא לבטל
אל דעת ארסטוטלוס ואחר זה לא יאמין משה
לילך אף אם היה כדעת אפלטון והנמשכי׳ אחריו
ונגד הטענה השלישית אמר
פס אחר כך ויאמר משה אל ה׳ בי ארוני לא איש
דברים אנכי גם מתמול וגו׳ והנה זה נגד
הטענה השלישי שטענו מאחר שחומר הגלגלים
אין בהן דבר מן ההפוך כו׳ לזה אמר לא איש
דברים אנכי גם מתמול גם משלשו׳ גם מאז דברך
אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי אמר
רבון העולמים אני לא נשתנתי עצמי ואין בי
שום הפך כלל ורמז לו בזה על עניין שאינו ש
מתהפך והיא התנועה ומדרך המוסר והכבוד

אמר ליה מה שאני מדבר ברמזים ובמשל מצד
שאני כבד פה ולשון לא אוכל לדבר צחות ולפרש
טענותי אך הרמז מבואר ואמר שהשינוי
אינו בתנועה לא באחד משלשה התנועות שהם
כמעלה למטה וממטה למעלה והתנוע׳ הכדורית
שהיא באמצע ומאחר שהתנועה שלשה
לכן אמר משה שלשה דברים שלא נשתנה
אמר גם מתמול גם משלשום גם מאז דבריך אל
עבדך והנה אלו שלשה גם מרבים שלשה
מיני תנועו׳ שלא נשתנה כמו שלא נשתנה ש
הוא ולזה השיב לו השם יתעלה מי שם פה
לאדם או מי ישים אלם וגו׳ רצה לומר אמת
שאתה לא נשתנית בדבורך אבל מכל מקום
מי שם פה לאדם או מי ישום אלם וגו׳ רצה
לומר הלא נשתנית ביום לידתך כשנברא׳ ואף
שלא נשתנית מיום היותך מכל מקום ביום
היותך לא היתה כך וכן הוא בעניין הבריאה
כי אף שאחר הבריא׳ לא היה דבר מן ההפוך מכל
מקום ביום הבריאה נתהפך ונברא והוא בעצמו
התשובה שכתבתי אחר כך חזר משה
ואמר שלח נא ביד תשלח והיא הטענה מצד
שנוי רצון וכמו שכתבתי לעיל חלק
שלישי פרק שלשה עשר ושם כתבתי למה
נאמר בתשובה זו חרון אף יותר מבטענו׳ אחרות
ושיב לו השם יתעלה ויאמר הלא אהרן אחיך
הלוי ידעתי כי דבר ידבר וגו׳ רצה לומר
שאתה אומר אלי שיש בי שנוי רצון חס ושלום
שהרי אינו שולח עכשיו ביד שאשלח שאר פעמי׳
וזו היא דברי משה שלח נא ביד תשלח ודרשו
במי שאתה רגיל לשלוח לזה אמר ליה שאין
זה שנוי רצון בשם יתעלה רק השנוי בא מצד
המקבלים שאין המקבל ראוי כל פעם שהרי
אהרן אחיך הלוי ודרשו ז״ל הוא ראוי
להיות לוי ואתה כהן ועכשיו אתה תהא לוי והוא
כהן וזהו שנוי מצד המקבלים ומעתה אין
זה שינוי רצון אצל השם יתעלה וכן לא היה
שנוי רצון בבריאה והתשובה שכתבנו בזה
פרק חמשה וארבעים חלק זה גילה לו בפה
פס שאמר ידעתי כי דבר ידבר הוא הנה יוצא לקראת׳
וראך ושמח בלבו ודברת וגו׳ והנה השיב
לו מידיעה השם יתעלה הדברים קודם היותם
איך שיהיו בשעת היותם ואף כי ידיעת
השם יתעלה תחלה מכל מקום נשאר הבחירה
ביד האדם וכן הוא עניין רצון בבריאה כי אף
שהיתה מרצון קודם לבלתי בעל תכלית לברוא
העולם בעת שנברא מכל מקום לא היה דבר
הכרחית בשעת הבריאה והיה האפשור לברא
העולם או לא וכפי חפץ השם יתעלה בשעת
הבריאה כן היה רצונו מקדום ואין זה שנוי רצון
כלל וכמו שנתבאר למעלה והדבר בשניהם

שוה׃ כי מאחר שהידיעה והרצון נמשכים
מעצמות השם יתעלה והוא אשר לא נודע עצמותו
אם כן לא נוכל לומר שהיה שנוי רצון׃ מאחר
שהכל נמשך אחר החכמה ורצונו הקודם׃ וכן
נוכל לומר בעניין הידיעה אף על פי שהיא קודם
מכל מקום אינה מכרחת האדם על פעולותיו כי
הידיעה ההיא נמשכת אחר הבחירה והקדו׳ ברוך
הוא יודע תחלה בידיעה קודם כיצד יפול הבחירה
וכבר כתב בזה בעל עקידה בפרשת
עקידה עיין שם כי האריך בזה׃ והנה מכל
זה נתבאר הטענו׳ שטען משה רבינו עליו השלו׳
קודם הליכת למצרים׃ ואולי כי נסתפק אז באלו
הארבע טענות׃ ולכן כשהשיב לו השם יתעלה
עליהם והספי׳ לו תשובתו נתרצה לילך בשליחתו
אמנם אחר כך במצרים נולדו
לו עוד שלשה ספיקו׳ ולכן טען גם כן עוד עליהם
ואמר למה הרעותה לעם וגו׳ למה זה
שלחתני׃ נגד הטענו׳ השביעי שטענו מצד
שפעולות השם יתעלה אין בהם דבר לבטלה ולא
דבר נוסף׃ ומצד זה ראוי שפעולתיו יהיו לעולמי׳
לזה אמר למה הרעות׳ לעם הזה למה זה שלחתני
אמר שלא ימנע שליחות זה מהיותו פועל השחוק
או פעולו׳ הריק׃ שכתב הרב המורה חלק
שלישי פרק חמשה שפעולו׳ אלו אינן ראוין ליחסו
לפעולו׳ השם יתעלה׃ ולכן אמר למה הרעותה
שהוא פעולו׳ השחוק לפעול להרע לעם הזה אשר
לא עשו דבר אינן ראויין להרע להם אם כן פעול׳
כזה אינה רק מפעולו׳ השחוק שפועל לתכלית
פחות׃ ואמר למה זה שלחתני רצה לומר
ואף אם לא ימצא תכלית רע׃ מכל מקום לא
יועיל ואם כן למה זה שלחתני וגילה בטענותו
זאת שאם יאמין דבר חידוש העולם על כרחו לא
ימלט מלומר שיש בפעולותיו ופעולו׳ פחיתו׳ת שאם
היו על צד השלימו׳ היה מן ה״או להיות פעולותיו
לעולם׃ והנה השיב לו השם יתעלה
בטענה שטען הרמב״ם במה שאמר שמאחר
שחכמתו נעלמת ממנו אי אפשר לעמוד על טעם
פעולותיו כמו שנתבא לעיל התשובה בזה
ואמר ליה וארא °אל אברהם אל יצחק וגו פס ז
וגם הקימותי את בריתי וגו׳ ודרשו ז״ל
שרבראתו משפט׃ ואמר ליה חבל על דאבדין
ולא משתכחי׳ ואמר ליה וארא וגו׳ באל שדי
ושמי יי לא נודעתי להם רצה לומר הנה אף על
פי שנגלית אל האבות מכל מקום לא נודעתי
להם אמיתת שמי שמורה על חכמתי ומציאתי
אלא ידעו ששמי שדי רצה לומר שאמרתי לעולמי
די כשבראתי אותו אבל לא השיגו אופן החכמה
המורה עליו שם בן ארבע׃ ולכן אין בפעולתי
שום חסרון אף כי בארתי וחדשתי העולם ומה
שאמרתי למה הרעותה בשליחתי זה כו׳

גם בזה אינך מבין כוונתי׃ ולכן אמר וגם
הקימותי את בריתי וגו׳ והנה אמר מלת וגם
להורות כי גם בפועל זאת לא יפעל הפעולות
הפחותות רק פעולו׳ שתביא אל תכלי׳ ושלימות
גדול ושעתיד להוציאן על ידי שליחות זה
ואף כי לפי פשט המקרא יתישב באופן זה
כהוגן׃ כי לפי שמשה
שאל שני דברים׃ למה הרעותה למה זה
שלחתני׃ והשיב לו השם תעלה על שתיהן על
הראשון אמר ליה שמי יי לא נודעתי להם כי אי
אפשר לשום אדם לעמוד על אמיתת שמי וחכמתי
שמורה עליו השם אשר מצד זה נתחייב לישראל
הרעה הזאת שהנחתי לפרעה להרע להם מאז
בואך אליו ועל מה ששאל למה זה שלחתני
אמר ליה וגם הקימותי רצה לומר וגם השאלה
השנייה מיושבת מצד שהקמתי את ברית וגו׳
ועל ידי זה עתיד אני להוציא׳ וזהו תכלית השליחו׳
ולא כמו ששאל למה זה שלחתני׃
הנה אחר כך חזר משה וטען מצד הטענה
הרביעי שהיא שאם נברא העולם היה לו קודם
בריאתו נושא האפשרו׳ כמו שקדם׃ ולכן
פס אמר הן° בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה ואני ערל שפתים רצה לומר מאחר
שאין בו נושא אפשרו׳ השליחו׳ שהוא הדבור
הנשמע למלך ועם אם כן איך ישמעני פרעה
גילה לו להיות לכל פ״על נושא אפשרו׳
ומאחר שזה הדבר נמנע אצל בריאו׳ העולם אם
כן הדבר נמנע שהעולם נברא׃
ובהיות כי זה כוונת משה לקל וחומר דאיכא
למיפרק עליו באשר ישראל לא שמעו אליו שה
מקוצר רוח׃ אלא שלפי כונ׳ משה היה קל וחומ׳
חזק מאחר שחשב כי המניעה היתה מצד נושא
האפשרות ומצדו יבצר ובא לו התשובה על
פס זה כמו שנאמר וידבר׳ אל משה ואל אהרן
ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים׃
להוציא את בני ישראל מארץ מצרים׃ הראה
לו כי בפעולו׳ השם יתעלה סבת׃ פועל והמתפעל
הם דבר אחד׃ וכמו שהתרנו ספק זה לעיל פרק
חמשה וארבעים׃ לכן אמר כאן ויצום אל בני
ישראל ואל פרעה מלך מצרים׃ להוציא את בני
ישראל מארץ מצרים׃ הני בני ישראל היו
מתפעלים בפעולה זאת כי הם יצאו ממצרים׃
והיו גם כן הפועלים במלך מצרים כאשר אהרן
ומשה היו מכללם׃ ואם כן גם בבריאו׳ העולם לא
יתרחק להיות מצד זה וכמו שנתבאר׃
ובהיות כי התשובה מצד זה מבואר למה
נסמכה יחוסן של משה ואהרן מיד אחר תשובה
זאת׃ להורות כי הם היו המיוחסין בישראל
והיוצאים מארץ מצרים בכלל ישראל׃ ואף כי
יחום האבות אל הבנים׃ כיחום הפועל במתפעל
אשר׃

אשר מצד זה כא לו התשובה ׳ והנה
נגד טענה החמשה שהיא מצד יציאת כח אל
הפועל חזר משה וטען אחר שאמר הקדוש ברוך
הוא דבר אל פרעה מלך מצרי׳ כל אשר אני דובר
אליך ואמר ליה משה הן אני ערל שפתים ואיך
ישמעני פרעה רצה לומר אף כי פרעה יש לו כח
על השמיעה מכל מקום לא ישמעני מאחר שאין
לו מוציא מחוץ שיוציא כחו אל הפועל מאחר
שאני ערל שפתיים ׳ ורצה בזה כי אי
אפשר יציאת הכח אל הפועל כלתי מוציא מחוץ
ואם כן שמאחר שזה נמנע בחק הקדוש ברוך הוא
אם כן אי אפשר לבריאת עולם מצד זה ובאה
לו התשובה על זה במה שאמר לו נתתיך אלהי׳
לפרעה ואהרון אחיך יהיה נביאך רצה לומר
הנני עושה אותך באלהים שעושה ברצונו כל מה
שיחפוץ ואין מוחה בידו מכל מקום לא תעשה
כל הדברים והמופתים ברגע אחד אלא כל מה
שתעשה תעשה ברצונך והנה משה אף על פי
שהיה לו מוציא מחוץ שהוא האל יתעלה מכל
מקום מצד התשוכה שאמר ליה נתתיך אלהים
לפרעה הבין התשובה על טענותו שהכוונה
שהאלהים הוא העושה כרצונו כל מה שיחפוץ
ומתי שיחפוץ מצד רצונו הטוב לא מצד יציאת כח
אל הפועל ולכן אמר כאן שמשה יהיה כאלהים
ואהרן יהיה נביאו ומשה המוציא באהרן מן הכח
אל הפועל אבל משה היה בכאן כאלו לא היה
לו מוציא מן הכח אל הפועל וככר
נתבאר למה נזכר שם אלהים בבריאות העולם כי
הוא השם המורה על חלקי הכוחות וחלקי הפעולו׳
אשר בבריאת העולם והשם בן ארבע מורה על
קשר העולם זה בזה והנהגתו הטבעית
ובהיות כי משה היה משנה המנהג
במצרים לעיני פרעה ולעיני עבדיו והיה בזה כמו
אלהים על כן נאמר נתתיך אלהים לפרעה וגו׳
רצה לומר המשנה הנהגת העולם ואפשר
שרמז בזה שהיה אלהים לפרעה ממש כמו
שמצינו בנבוכד נצר שהיה סוגד לדניאל ועשאו
אלהות כן אפשר שהיה פרעה מאמין במשה
והאמין שאהרן הוא נביאו וכמו שכתוב לבסו׳
גם האיש משה גדול מאוד בעיני עבדי פרעה שמ
ובעיני העם זהו הנראה לי בטענו׳ ותשובות
שנפלו בדברי משה בתחלת שליחתו ובפירש
הפרשה ההיא ׳ והנה לא היה
סירובו אלא מעלה גדולה ושעמד על כל
הטענות אשר טענו כל חכמי
הפילוסופי׳ כאחד ובזה משה
אמת ותורתו אמת ׳
ודי בזה מה שרצינו
בזה הפרק ׃

פרק שבעה וארבעים

כבר נתבאר שלדעת כוונת חכמינו ז״ל באמרם
ששבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם הוא
גם כן מה שנתבאר בפרקים שעברו מעניין
הספיקות והטענו׳ שטענו המכחישי׳ על בריאת
העולם ואביא לך עניינם פרק זה ו
וזה לשון הגמרא פרק אין בין המודר תניא
שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו
הן תורה תשובה גן עדן גיהנם כסא כבוד בית
המקדש ושמו של משיח ׃ תורה דכתי׳
יי ׳קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז ׃ משלי ח
תשובה דכתיב טרם ׳הרים וגו׳ תשוב ׳אנוש תהלים צ
עד דכא ותאמר שובה בני אדם ׃ גן עדן
דכתיב ויטע ׳אלהים גן בעדן מקדם ׃ בראשית ב
גיהנם דכתיב כי ׳ערוך מאתמול תפתה ׃ ישעיה ל
כסא כבוד דכתיב נכון כסאך מאז ׃ בית תהלים צג
המקדש דכתיב כסא ׳כבוד מרום מראשון מקום ירמיה יז
מקדשינו ׃ שמו של משיח דכתיב ׳יהי תהלים עב
שמו לעולם לפני שמש ינון שמו עד כאן לשון
הגמרא ׃ וכן הוא בפסחים פרק מקום שנהגו
ובפרק רבי אליעזר פרק שלישי ׃
הנה מבואר כי אין הכרח ברוב הפסוקים אלו
שדברים אלו היו קודם שנברא העולם שהרי
התשובה שנאמר בה בטרם הרים ילדו אפשר
לומר שנברא ביום ראשון או ביום שני שהרי
ההרים לא נתגלו עד יום שלישי שנאמר ותרא׳
היבשה ואז נולדו ההרים ונתגלו ואף אם
נאמר שכל הדברים נבראו ביום ראשון כמדרשם
ז״ל בפסוק ביום ׳עשות יי אלהים ארץ ושמים בראשית ב
ודרשו גם כן את השמים ואת הארץ לרבות
תולדותיהן ואמרו משל לגנן כו׳ מכל מקום
אינו מוכרח שנבראו קודם בריאות העולם אלא
שמקרא זה נאמר גם כן לעניין התגלות הדברים
שהתשובה נתגלית קודם לידת ההרי׳ ככל סיפור
מעשה בראשי׳ וכן קשה לגבי גן עדן וגיהנם
ושמו של משיח שאין ראיותיהן מוכרחים ׃
ועוד דמה שמביא ראייה מערוך מאתמול
תפתה הוא נגד אמרם במדרשם שאש של גיהנ׳
נברא בשני ולמדו אותו ממקרא זה שנאמר
ערוך מאתמול תפתה איזה יום שיש לו תמול
ואין לו שלשום הוי אמר זה שני ובבראשי׳
רבה ריש פרשת בראשי׳ ששה דברים קדמו
לבריאו׳ עולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו
במחשבה לבראות התורה וכסא כבוד נבראו
תורה מניין שנאמר יי קנני ראשי׳ דרכו וגו׳ ׃
כסא כבוד מניין דכתיב נכון כסאך מאז ׃
האבות ובית המקדש ושמו של משיח עלה
במחשבה לבראות ׳ האבות מניין שנאמר
כענבים ׳במדבר וגו׳ ׃ ישראל מניין שנא׳ הושע ט

זכור עדתך קנית קדם • בית המקדש תהלים עד
מניין שנאמר כסא כבוד מרום מראשון וגו׳ •
שמו של משיח שנאמר יהי שמו לעולם וגו׳ •
רבי אבא בר זעירא אמר אף התשובה שנאמר
בטרם הרים ילדו אבל איני יודע אם התורה
קדמה לכסא הכבוד או הכסא קודם לתורה
אמר רבי אבא בר כהנה התורה קדמה שנאמ׳
״ קנני ראשית דרכו קודם לאותו שכתוב נכון
כסאך מאז רבי חנינה ורבי ירמיה
בשם רבי שמואל אמרי מחשבתן של ישראל
קדמה משל כולן והנה לך כמה שנויים
במדרש ממה שבא בתלמוד והכל יתבאר לפי
דרכינו זה שכוונו אל שבעה טענות שיש לטעון
על חדוש העולם ואי אפשר לקיימו אם לא
בסתירות שבעה טענו׳ אלו והן קודמין לעניין
בריאו׳ העולם ולולי הן אי אפשר להתקיים
בידינו ואולי שלזה כוונה חכמת אלהים לברא
העולם בשבעה ימים כפשט המקרא הן על
דרך המדרש שהכל נברא כיום אחד ומספר
הימים אינו רק כפי התגלות הכחות זה אחר זה
על דרך הרב המורה פרק שלשי׳ חלק שני שמניין
הימים אינה רק הגדת המדריגות הנמצאים
וכמו שכתוב בעל עקידה פרש׳ בראשי׳
על זה הנה על כל פנים בא המספר השבעה
ימים נגד השבעה טענות אלו ותשובותיהן כמו
שיתבאר אחד לאחד למצוא חשבון ונראה
שלכן אמר קהלת שבעה הבלים לרמוז כי שז
המקיימים קדמות העולם מצד טענו׳ אלו היא
הבל ולכן בחקרו בספר הה א עניין העולם
על דרך המחקרי הפילוסופים וזכר שם כל
דבריהם כמבואר שם למעיין בו הקדים תחלה
ואמר כי חקירו׳ אלו הכל הבל ואינן אלא להשיב
לאפיקורס ולישב הדברים אצל השכל האנוש׳
וסיים הספר את האלהים ירא ואת מצותיו שמור •קהלת יב
רצה לומר כי אף שלא תעמוד על האמת
מצד קוצר שכלך ומיעוט ידיעתך מכל מקום
אלהים ירא וגו׳ ואפשור שכוון באלהים
ירא אל בריאו׳ העולם שנאמר ברא אלהים אשר
מזה ימשוך לשמיר מצותיו כי זהו יסוד התורה
והאמונה וכמו שנתבאר • והנה כוונו
ז״ל טענו׳ ותשובו׳ אלו כשבעה דברים אלו
שאמרו שנבראו קודם בריאו׳ העולם ואמרו
שהתורה היא אחת מהן נגד טענה ראשונ׳ ונגד
מעשה יום ראשון וזה כי טענותן הראשונ׳
הוא׳ מצד התנועה כי כל תנועה תקדם לה
תנועה . וכבר נתבאר תשובה טענה זו כי
הבריאה לא היתה בזמן ובתנועה רק בדבר ״
שהוא רצונו ונברא הכל בעת אבל לא בזמן
וכמו שהארכנו למעלה בזה ולזה אמרו כי
התורה קדמה לבריאו׳ העולם והתורה זה עניינה

שאינה נתלית בזמן כי היא ההשכל׳ שאין נתלת
בזמן וכמו שהאריך בזה בעל עקיד׳
פרשת פנחס שער חמשה ושמונים כי ההשכל׳
לא הכנס תחת הזמן כי פועל השכל לא יתחל׳
בשום פנים ומה שלא יתחלק לא ישערוהו הזמן
ועם שהוא לא ישכיל הדבר כי אם אחר עמוד האר׳
עליו מעט או הרב׳ מהזמן לא היה זה מצד השכל׳
השכל רק מצד שהכחות ההיולנות צריכות זמן
להפשיט ההיולנ׳ ולהעלותן אל כח המדמה הקרו׳
ואז ישכילם בפתע כלו׳ בלי זמן כו׳ הרי שאין
התורה נתפסת בזמן ואם כן הבריאה שהיתה
גם כן בדבר ״ והשכלתו ורצונו אין לה הל״ה
בזמן אשר ממנו נולד התנועה ואם כן נתבטל
הטענה הראשונ׳ מצד התורה ונגד זה היה בריא׳
יום אחד כי נאמר בה בראשית ברא אלהי׳ וגו׳
והארץ היתה תהו ובהו וגו׳ ויאמר ויהי אור וגו׳
הנה שנברא ביום ראשון האור שרומז אל
התורה הנקראת אור וכמו שבא במדרש
רבתי ובפירש הקדמונים ז״ל ולכן
כתבו שחמשה פעמים כתב אור בפרשה נגד
חמש׳ חומשי תורה ואיפש׳ לפרש כי שיעור
הכתובים כך הוא לפי זה בראשי׳ בריאו׳ שמים
וארץ והארץ היתה תהו ובהו בלי תורה כמו
שאמרו שית אלפי הוי עלמא שנים אלפים תהו
שהוא הזמן הנמשך מבריאת עולם עד זמנו של
אברהם ויצחק ובהו הוא הזמן שנלדו בו האבית
שנעשה התורה לבהו וחושך על פני תהום הוא
נגד גלות מצרים שהיתה חושך על פני תהום
אלו בני ישראל שנברכו בברכות תהום רובצת
תחת ואמר שנחשכו פניהם בגלות
ואמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים הוא
רוחו של משיח כמדרשם ז״ל היא משה רבינו
עליו השלום שהושלך על פני המים ואף בקריעת
מיהים היה רוח ״ מרחפת על פני המים ואז
אמר השם יתעלה יהי אור ואומר וירא אלהים
את האור כי טוב ויבדל בין האור ובין החושך
ראה האור כי טוב היא התורה ויבדל בין האור
ובין החושך הוא עולם הבא ועולם הזה וקרא לאור
דנרים יד יום כמו שנאמ׳ הנה יום בא ל״ וגו׳ ולחושך
תהלים יז קרא לילה הוא עולם הזה כמו שנאמר תושת
חושך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו יער ואמר
שמבדיל בין ישראל המושלים ביום ובין האומות
העולם המושלים בלילה ואמר ויהי ערב
ויהי בוקר להיות העולם הזה קודם לעולם
הבא ואמר שהוא יום אחד כי הוא ביחד יום
אחד והוא כי שני עולמות צריכים להיות יחד
תהלים יט כמו שנאמר משפט ״ צדקו יחדיו שהוא עניין
עולם הבא ועולם הזה כמו שכתב בעל
עיקרים ריש מאמר ראשון ולכן אמר יום אחד
ולא אמר יום ראשון הנה נתפרשה הפרשה
יפה

יפה עם עניין התשובה הראשונה •
נגד טענה השנייה שטען הפילוסוף שלא יתהווה
דבר מלא דבר ואם העולם הזה נברא יהיה לו
חומר ממנו נתהוה כו׳ • וכבר קדם
התשובה בזה כי אף לדעת הקדמות יקשה בזה
כי איזה דבר יתחייב גשם מבלתי גשם וכמו
שנתבא׳ למעלה ולזה אמרו שכסא כבוד נברא
קודם שנברא העולם וידוע כי השמים נקרא
כסא כבוד ׳ וכמו שכתב הרב המורה
חלק ראשון פרק תשעה והוא הנברא מבלתי
גשם והוא תשובית טענותיהן ונגד זה הוא
בריאת יום שני שנאמר בו יהי רקיע בתוך המים
ויהי מבדיל בין מים למים שכבר נתבאר
שהרקיע הוא הכסא ועוד שכתב בעל
העקידה ובעל יסוד עולם כי אלו המים העליונים
הם השכלים הנבדלים וצבאות מעלה ואמר
שיהיה רקיע בניהם ובין מים התחתונים אף על
פי שאינו מצד טבע וסבות הנמצאו׳ והוא מבואר
כי זהו תשובית טענה השנייה • ונגד
טענה השלישית שטענו כי חומר הגלגל אין בו
מן ההפך כו׳ ׳ שכבר נתבאר טענת
תשובית זה במה שכתבנו כי אין זה מנגד כלל כי
אף על פי שאין בתנועה זו מן ההפך ואין לה
סבות הפסד מכל מקום היה לה סבות ההוייה
מאחר שלא היתה הוייה זו על צד הטבע וכמו
שקדם וזהו שרמז במה שאמרו שגן עדן נברא
קודם שנברא עולם וידוע כי הגן אשר
בעדן הוא מקום קיום הנשמות אשר לא יפסדו
ויקיימו בתענוג בלתי תכלי׳ אף על פי שמתחלה
נבראו באדם והוא המרומז בבריאות יום שלישי
שנאמר בה תדשא ° הארץ דשא עשב מזריע זרע — בראשית א
עץ פרי עושה פרי ואז נברא הגן ׳
ובהיות כי קיימו וקבלו כל החכמים שעניין הגן
כפול בעליונים ובתחתונים ובתחתון הוא קיום
הגופות בסוד המלבוש אשר מתלבש הנפש
כאשר כתב הזוהר והרקנט קראו כתונת דרבנן
ושם יעלו למעלה למתיכת דריקעה על כן נאמר
כי טוב שני פעמים ביום שלישי כי הוא טוב מצד
הגוף ומצד הנפש • נגד הטענה
הרביעי שהיא מצד נושא האפשרות המתפעל
אשר חייבו מזה עניין קדמות העולם •
והתשובה בזה כתבנו שמאחר שהשם יתעלה
המשכיל והמושכל אם כן הכל הוא מצדו על
זה רמזו בשמו של משיח כי נקרא בשם רבו
ונקרא אל כמו שדרשו רבותינו ז״ל ורמזו בזה
כי הכל נברא ונאצל מצד השם יתעלה ומשמו
שמורה על עצמותו ועל גדולתו ועל זה רומז
עניין בריאות יום רביעי שנברא בו השמש שהיא
גם כן שמו שנאמר בו לפני ° השמש ינון שמו — תהלים עב
ושמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר שמש ° ומגן — שם פד

י״י צבאות ונרא׳ שלזה רמז המקרא יהי מאורו׳
ברקיע השמים הרומז על שני משיחים שיתגלו
לעתיד והוא משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואמר
איוב ך — שיהיו ברקיע השמים על דרך שנאמר אם ° יעלו
לשמים שיאו ואמר שהם יבדילו בין היום
ובין לילה דהיינו בין האומית העולם המושלים
בעולם הזה ובין ישראל המושלים לעולם הבא
ואמר והיו לאותות שהם יעשו אותות
ומופתים בשמים וארץ ואמר למועדים
לימים ושנים כי בימים ההם לא יאמר חי ° י״י אשר
העלה מארץ מצרים כי אם אשר העלה מצפון
ומים וגו׳ ודרשו ז״ל שכל המועדים יהיו
בטלים כו׳ ואם כן יהיו למועדים שישתנו אז
ובוודאי לא יגרעו ימי הנאולה העתידה משאר
ימי מגילת תענית שקבעו יום טוב בהן לזכור
בהן הימים שנעשו בהן ניסים ואמר לימים
ושנים על משפט ימי גוג מגוג שנאמרו בהן ימים
ושנים ואמרו משפט גוג מגוג שנים עשר חדש
או אפשר שרמז על שני כיתות מלכי ישראל שהיו
מיודא ומיוסף . ואמר שיהיו למועדים וימים
ושנים כידוע ממלכי ישראל ויהודה שאלו
ואלו היו קובעין חדשים ושנים זה לשם הקדוש
ברוך הוא וזה לשם הבעל ׳ ואומר ויעש
בראשית א — אלחים את שני ° המאורות הגדולים את המאור
הגדול לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשל׳
הלילה ׳ הנה דוד הוא הקטן ונאמר
תהלים פט — במלכותו כירח ° יכון לעולם ועד בשחק נאמן
סלה וכבר ידוע שמלכות בית דוד נמשל
ללבנה והוא מושל בלילה וביום כי ימשלו בעול׳
הזה ובעולם הבא כעניין הלבנה מושלת ביום
ולילה ואמר ואת הככבים רומז על צדיקים
שיהיו עמו הנמשלים לככבים וכמו שנאמר
דניאל יב — ומצדיקי ° הרבים ככבים לעולם ועד
אמנם המאור הגדול הוא השמש הנמשל
בראשית לז — למלכות בית יוסף כמו שנאמר ביוסף ° והנה
השמש והירח והשמש הוא יעקב והוא יוסף
ואמר שאינו משל רק ביום שהוא עולם הבא כי
מאחר שמשיח בן יוסף יהרג כמקובל באומה הנה
שכרו שמור לעולם הבא ׳ ועוד אפשר
שאמר שיהיו מושלים ביום ובלילה שהם ישראל
ושאר האומות ויבדילו בין האור ובין החושך
רצה לומר בין הדעות האמיתיות הנקרא אור
ובין החושך שהם הדעות הזרות והנפסדות כמו
קהלת ב — שנאמר הכסיל ° בחושך הולך ואמר כי השם
ראה כי טוב הוא ואין להרהר אחר מדתו בזה
שיהרוג משיח בן יוסף ויהי ערב ויהי בוקר
יום רביעי רצה לומר כי על זה מורה עניין
ערב ובקר מיום רביעי . ואפשר כי על עניין
זה כוונו בעניין קטרוג הלבנה שאמרה אי
אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד כי
בוודאי

נ״א בוודאי זהו תחלת דבריו של דוד המלך עליו השלו׳ בשמעו שיחלוק המלכות כמדרשם ז״ל שדרשו במסכת שבת סוף פרק במה בהמה שכשאמר דוד אתה וציב׳ תחלקו השדה יצאה בת קול ואמרה רחבעם וירבעם יחלקו המלוכה • הנה בוודאי לא נמנע מלהרהר כזה שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד של ישראל בידוע שזה גורם להן חורבן הארץ והבית והגלות

וכמו שאמרו שם שאלמלא לא קבל דוד לשון הרע לא נחלוק מלכו׳ בית ולא עבדו ישראל עבודה זרה ולא גלינו מארצינו ובא לו המענה לכי ומעטי את עצמך כידוע שמלכות ישראל היה עשרה שבטים ומלכות בית דוד היו שני שבטים והנה בדרך זה היה אפשר להתקיים מאחר שבני יודא היה להיות ראויים להכנע ולהשתעבוד לפני מלכות ישראל ולא להתגרות בהן מלחמות וכמו שנאמר בתחילת מלכות ירבעם ורחבעם ויהי דבר יי אל שמעיה וגו׳ אמור אל רחבעם בן שלמה וגו׳ כה אמר יי לא תעלו ולא תחלמו עם אחיכם בני ישראל וגומר • ובא לו השאל׳ וכי משום שאמרתי דבר הגון כו׳ ובא לו התשובה לך ומשול ביום ובלילה והוא עניין שנתבאר גם מה שנאמר יקראו צדיקים על שמך היינו שמקטנים עצמו בעולם הזה לנחול עולם הבא כי יאי ענויותא לישראל וכו׳ כן מטעם זה הטוב לך שתקטין מלכותך שלא ירום לבבו על מלכותו ולא ישכח אלהים עשוהו כמו שנאמר וישמן ישורון וגו׳ ומטעם זה נמצא שהיו מלכי יודא יותר שלימים וצדיקים ממלכי ישראל • גם נאמר בו לממני בך ישראל ימים ושנים ר״ל שמאחר שנשאר לך שבט יהודה שכל ישראל נקראים על שמו גם הימים ושנים יקראו ישראל על מלכות שמזכירין ומתפללין כל ימיהם על מלכות בית דוד ואף כי היו מעברים החדשים והשנים בירושלים תחת מלכות בית דוד שהיו מונים אחריהם כל ישראל זה יספיק לך ובהיות כי כל זה לא היה מפייסו ואמר שאמר לו הקדוש ברוך הוא הביאו עלי קרבן שמעטתי הירח

רצה לומר שיספיק לו שהיה לירושלים מקום המקדש והקרבנות שלא היה למלכי ישראל וזהו העיקר וזהו העניין הקרבן שמקריבין בראש חודש צוה השם יתעלה להקריב קרבן בכל ראש חודש שהוא רומז למלכות בית דוד שיתחדש כמו הלבנה וכמו שדרשו ז״ל במדרש החודש הזה לכם שהודיע הקב׳ ברוך הוא לישראל שאין המלכות קיים להם רק שלשים דור

ובהיות כי קודם שנחלק המלכות לא היה נודע טעם קרבן ראש חודש אלא היה נעלם לכן אמר הביאו עלי כפרה וכבר נתבאר לעיל פרק שנים ועשרים עניין הגדה זו בדרך אחרת ואתה תבחר ואולי שניהם כאחד טובים

ועוד תתבאר בדרך שלישי אצל מוסף ראש חודש לקמן אם ירצה השם יתעלה •

ונגד הטענה החמשה שהיא יציאת הכח אל הפועל וככר מבואר התשובה כזה שפעולות נבדל אינו מצד יציאת כח אל הפועל רק מצד הרצון לבד אמרו כאן התשובה לרמוז כי אף בפעולו׳ התחתיונות נמצא כזה שיוציא האדם פעילותיו ואינן מצד יציאת כח אל הפיעל רק מצד הרצון לבד וזהו עניין התשובה שאמרו ז״ל המקדש אשה אמר לה על מנת שאני צדיק גמור אף על פי שהוא רשע הרי זו מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו • הנה בעל תשובה היא מצד הרצון לבד ואין שם שום דבר המוציא מן הכח אל הפועל כי האדם הוא בחירי אין שם מכריח מחוץ תכריחנו על התשובה כי אין לומר האהבה או היראה שבשבילו שב בתשובה היא ההוציאו אל פועל התשובה כי זהו גם כן היה אצלו בידיעתו בעודו שלא שב הנה אין שם שניי רק הרצון כלבד שהוא מהרהר לשוב שם בתשובה מאהבה או מיראה מה שלא עשה בראשונה ואם כן נגלה מבעל תשובה עניין פעילת הנבדל שהיא מצד הרצון ולא מצד יציאת כח אל הפועל ואפשר שלזה כוונו במקום שבעלי תשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינם עומדים כי מקום פעולתם הוא בעליונים ולא בתחתוני׳ • והנה דבר זה נרמז גם כן בבריאות יום חמשה שברא התנינים הגדולים ודרשו ז״ל בפרק המכור את הספינה שאף לויתן זכר ונקיבה בראם ראה הקדוש ברו׳ הוא שאין העולם מתקיים צינן הזכר והרג הנקיבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא •

והנה לפי שכבר נתבא׳ בדברי הראשוני׳ ז״ל דברי הרשב״א שביאר הגדה זו על לוית השכל עם הנפש כמו שהאריך בזה רבינו בחיי ובעל העקידה ושאר מפרשים ז״ל לא אאריך בזה רק אומר כי מה שלא נברא תחלה הזכר מצנון הנקבה מלוחה הוא להורות על עניין בעל תשוב׳ כי בתחלה נברא שניהם כאחד ואפשר לפעמים הנקבה גוברת והמשיך הזכר אחריה לילך בתאוותיה ושיגביר כח החומרי על כח השכלי אמנם כשיתבונן האדם על תכליתו נעשה בעל תשובה והרג הנקבה ומצנן הזכר מעצמו ולשוב הרי עניין בעל תשובה נרמז בבריאת יום חמשה ואמר שהם נבראו מן המים כמו שנאמר ישרצו המים כי התורה נרמזת במים ואמרו ז״ל הטעם כי התורה היא כמים שאין רצין למקום גבוה רק במקום שפל ומתוך זה יעמוד אדם בתשובה

כמו

מלכים א׳ י״ב

בראשית א׳

תהלים נא כמו שנאמ׳ לב נשבר ונדכא וגו׳ אבל בגסות
משלי יז נאמר תועבת יי׳ כל גבה לב ואמר ישרצו
המים רצה לומר מדת הענוה עם התורה ישרצו
נפש חיה רצה לומר הוא החכם הכולל בתורה
וכמו שדרשו במקום אחר תוציא הארץ
נפש חיה זו רוחו של משיח ואומר ועוף
יעופף על פני רקיע השמים הם התלמידים אשר
יעופפו בשכלם להתבונן שמי׳ לרום וארץ לעומק
ואמר ויברא אלהים את התנינים הגדולי׳
ורומז על הצדיקים ובעלי תשובה כמו שכתבנו
ואמר ויברא אלהים לרמוז כי האדם צריך
בזה עזר אלהי וכמו שאמרו סוף החליל
יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא
הקדוש ברוך הוא עוזרו כו׳ והנה
הטענה הששית שהיא בטול סבות המונעים
והמביאים לשנות רצון השם יתעלה שהתשובה
בזה שהיה הכל ברצונו הקודם שיברא בעת שם
שנברא וזהו מרומז מעניין בית המקדש
שהוא רומז על עניין העולם ומנהגו כמו שנתבא׳
חלק ראשון מאמר זה שעניין בית המקדש רומז
על כל העולם בכלליו ופרטיו והעניין שהכל
נמשך מרצון השם יתעלה ומחכמתו להיות
בעת הויתו בעניני השינוים אשר נתהוו בעולם
כהויית הנפלאות ואף לדעת הקדמות
יתחייבו ליתן להם סבות טבעיות ואין חדש תחת
השמש אלא הכל נמשך מצד סבותיו הטבעיות
הקרובי׳ והרחקי׳ וכמו שהיה על דעת הפילוסף
שמאמין שהכל קודם כקדימה השם יתעל׳ ברצונו
הקדום הוא הדין עניין הבריאה לדעת המאמר
בחדוש העולם וכל זה נרמז מעניין בריאת
בראשית א אדם שכתוב בו נעשה אדם בצלמינו כי אמר
נעשה בלשון פועל עבר רצה לומר כי כבר נעשה
דבר זה שהאדם כדמותינו ובצלמינו ואמר זה
להורות שהכל נמשך מצד רצונו הקדום בעניין
הבחירה הנשארת באדם אף על פי שידיעת השם
השם יתעלה העתיד משני חלקי האפשר הוא
קיים והוא מצד סגולות אותה הידיעה כמו שנתב׳
וזהו אמרו כדמותינו בצלמינו רצה לומ׳ כדמותנו
שנברא העולם ממני מצד רצוני הקודם אף על
פי שנברא בעת מה והיה אפשר מציאתו קודם
לכן כן יהיה האדם נשאר בבחירתו עם ידיעת
העתיד הקיים ואמר בצלמינו להורות שהוא
עולם קטון כדמות אדם גדול עם השם יתעלה ש
וכמו שנתבאר כל זה בתחלה חלק שנו
ונגד טענה השביעי שהיא מצד שלמות
הפועלים שהתשובה בזה שאנו נסכל אופני
החכמה כו׳ כמו שקדם על כן אמרו שנברא
גיהנם קודם שנברא העולם כי הוא דבר שנסכל
בו אופני החכמה ועניני בריאתו לא הוזכר בתור׳
כמו שהוא בעניין גן עדן שהוא מוזכר בתורה

להיות שכלי ודבר תועיל הזכרתו בעניין עולם
הנברא אשר בו יתבוננו בינה על דרך שבארו כל
המפרשים שיש בעניין גן עדן עניינים נסתרים
מה שאין כן בעניין גיהנם שהוא עניין נעלם
נסכל חכמתו ממנו לנגד זה היתה בריאת
יום השבת שכבר נתבאר למעלה ריש חלק שני
שעל ידי השביתה המורה על הפסד העולם אנו
עומדים על החדוש וכמו שכתבנו שם אם כן
על כרחינו צריכים לומר שחכמתו נעלמה ממנו
בסבת הפסדות באלף הז׳ ואם כן אף על פי
שפעולתיו שלימים בתכלית השלימות אפילו
הכי אינו מוכרח שיהיו כן לעולמים ומאחר
שנתבאר עניין מאמר זה על דרך שכתבנו לא
יקשה עלינו דבר התלמוד עם דברי בראשית
רבה שאמרו בתחילת ששה דברים נבראו כי
הטענה החמישית והששית הם כמעט דבר אחר
ובתשובה טענה ששית נכלל גם החמישית
ולכן לא חשב בתחלה רק ששה אמנם רבי
אבא רצה לברר דבריו ואמר שהן שבעה לכן
מנה גם התשובה עמהן שהוא נגד הטענה
החמישית אמנם שאמרו שכסא הכבוד והתורה
נבראו והאחרים עלו במחשבה להבראם להיות
כי אותן התשובות והטענות היו בפועל מיבי
הנביאים שכתבו המקראות המורות על
ענייני טענות והתשובות ומצד אותן התשובות
לבד היו הפוקרים חולקים אמנם הטענות
האחרות נלקחו מדברי ארסטוט ותלמידיו
האחרונים אשר הוסיפו רשע וחכמה להרע מכל
מה שהיו לפניהם ועל כן אמר שעלה במחשבה
להבראו רצה לומר שהנביאים רמזו בזה
כי היו עתידים לעלות במחשבה אלו טענות ולכן
רמזו בדבריהם טענותיהם ותשובתם ולזה
נחלקו שם אם התורה קדמה לכסא הכבוד אי
להיפוך להודיע איזה טענה ותשובה קדמה
והנה לא מנו בבראשית רבה גן עדן וגיהנום
אלא מנו אבות כסא הכבוד וישראל נגד טענה
שלישית והשביעית נגד גן עדן נקט האבות
שיושבים בגן עדן נהנים מזיו שכינה והוא
בעצמו תשובת הגן וישראל נגד תשובת גיהנם
שהוא גם כן דבר שמוסכל חכמתו כי
אם תצדק מה תתן לו ואם כן מכאן
תתעורר שאלות התכלית על כל נברא
מאחר שכולן נבראו לצורך ישראל ובבריאת
גופות נעלם סיבת תכליתן וכבר
האריך בזה המורה ח״ג בעניין
תכלית העולם וכתב שאינו רק רצון לבד
ואין לך סכלות חכמתו גדולה מזה
ואחר הקדמות אלו אמר שמן הנראה שזאת
כוונת התורה בעניינים המוספים שבאו
מספריהם נגד שבעה טענות ותשובות אלו
שנפלו

שנפלו בעניין הבריאת אשר מתוכן יוסיף אדם אומץ וילמוד תוספות בינה בעניינים ההם ונבאר ענייניהם כפי מה שבא סדרן בפרשת פנחס זה אחר זה

פרק ארבעים ושמונה

במדבר כח וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן ונסכו עולת שבת בשבתו על עולת התמיד ונסכה ׳ הנה לפי פשט הדבר נראה שהיו שני מוספין נגד זכור ושמור ׳ וכמו שאמרו פרק במה מדליקין במעשה דרבי שמעון בן יוחאי כשיצא מן המערה שראה גברא דרהיט ונשא תרי מעדני וכו׳ ׳ וכן נראה דעת הזוהר פרשת בראשית אבל על דרך נסתר שכתב ששני המוספים הם כדי לקרב מדות זכור למדת שמור אמנם לפי דרכנו שדרכנו בו נראה שכוונת אלו המוספים להורות על תוספות השגה שאנו משיגים על ידי מצות השבת ובהיות כי זה התוספות הוא בכל אחד משני התשובות הנזכרות פרק ארבע וארבעים ופרק חמשה וארבעים שיש להשיב בטענה הראשונה מצד הכלל ומצד הפרט על מה שטענו הפילוסופים על עניין החדוש ממו שנתבאר פרק שנים וארבעים ועל ידי שביתת השבת אנו לומדים להשיב לאפיקורס ׳ על כן צוה להקריב שני מוספים ביום השבת ׳ ואפשר לומר שזהו עניין הנשמה יתירה שיש לאדם בשבת ולמדו זה ממלת וינפש ווי אבדה נפש כי על ידי הנפישה והשביתה אנו משיגים נשמה יתירה רצה לומר עניין תוספות השכלה והשגה והוא תוספית הנשמה באמת ואנחנו בזה ביום השבת כמי שיש לו שני נשמות ונתחדשה לו השכייה ביום השבת כי בששת ימי המעשה לא נודע אלא התשובה האחת שנתבארה מצד הכלל שאין לדמות פועל ברצון לפועל בטבע וכן כל ימי החול בני אדם פועלים ברצון אמנם ביום השבת נגלית התשובה השנית שנתבארה מצד הפרט והוא שאין העולם נברא בזמן שהרי נאמר גבי יום השבת ויכלו וגומר וישבות ביום השביעי וגומר ואם היה פעולתן בזמן הרי פועל ביום השביעי אמנם מאחר שפעולתיו אינן על צד זה הרי פעל מלאכתו בעת שנכנס שבת ושבת מיד בלא זמן ונראה כאלו עשה מלאכתו ביום השבת וכמו שאמרו במדרש בשר ודם שאינו יודע הרגעים והשעות צריך להוסיף מחול על הקודש אבל הקדוש ברוך הוא שהוא עתיו ורגעיו ושעותיו לא נכנס בו אפילו כהרף עין והנה זה פעולה בלא זמן כי הפעולה נעשית בין יום הששי ויום השביעי והוא מבואר הרי נתבארו שני התשובות אשר כתבנו להשיב בטענה הראשונה שהיא מצד התנועה אשר הביאוה המכחישים להאמין בקדמות העולם ובהיות כי חדושו מבואר בעניין השבת על כן באו שני מוספים ביום השבת ולהיות כי עניין השבת מורה לנו עניין חדוש העולם וגם קרבנות אלו מורים לנו על זה לכן היו הקרבנות דוחין את השבת ודע כי עיקר כוונת השבת היא להורות לנו על ידי השביתה חדושו של עולם וזהו דבר מפורסם וידוע נגלה בפסוק שאמר כי ששת ימים עשה את השמים וגומר שמות כ גם טעמו הנה נדרש סוף פרק שלישי חלק שני למה נצטוינו להורות פעולות העולם על ידי שביתת השבת ולא על ידי עשיית מלאכה וכל זה מעמיד אותנו על מה שכתבנו כי שני המוספים מורים לנו על טענה שטענו מצד התנועה והזמן שהם עצם הפעולה שמורה לנו יום השבת והוא כוונת אמרם במדרש אמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג ׳ אמר לה כנסת ישראל יהא בן זוגך רצה לומר שבכל יום ויום מששת ימי המעשה נכתב מה שנברא בו במעשה בראשית ויוחד לה מלאכה מן המלאכות והנה פועל המלאכה בן זוג ליום ההוא שעל ידי שניהם הוציאו תולדות ונעשה המלאכה אמנם לשבת לא היה בן זוג כי בו שבת מכל מלאכתו ׳ ומאחר שלא היה שם מלאכה לא היה שם פועל ׳ אם כן לא היה לו בן זוג והיה התערומות מצד הפועל ולא מצד המלאכה בעצמה ׳ לומר לכל נתת תולדות ולי לא נתת תולדות להיות כי השביתה מצד עצמה עדיפה מן המלאכה ואם כן לא היה לשבת להתרעם מצד השביתה ׳ אמנם התערומות מצד הפועלים ר״ל שהמלאכות כולן היו מצד הפועל ובשבת נח הפועל והיה זה קצת חסרון אצל השבת שלא להוציא ביומו תולדות כמו בשאר ימים ולזה אמר לה הקדוש ברוך הוא כנסת ישראל יהיה בן זוגך והם יוציאו תולדות ביום השבת וכבר דרשו זכרונם לברכה עיקר תולדות של צדיקים מעשים טובים ׳ והנה ישראל עושים מעשים טובים ביום השבת על ידי שמירת שבת כראוי ׳ ועל ידי השגת שעומדים עליהם ביום השבת כשמתבוננים במצות השבת ׳ ובטעמים כי ששת ימים עשה י״י את השמים ואת הארץ גם מתבוננים כי עבדים היינו במצרים כמו שנאמר בה הטעם בדברות השניות ועל

על ידי זה כנסת ישראל הם בן זוגה והוא ׳ מאמר מבואר למשכיל מורה לנו כי עיקר השבת לזכור הפעולה שפעל י״י בעת בריאת העולם ונוכל לומר כי זהו עניין נשמה יתירה שיש לאדם בשבת על ידי השגת שכלית ומעשים הטובים ׳ שעל ידי הנשמה מתחזקת ונוספות והוא הנשמה היתירה שאמרו ובהיות כי המוספים היו מורים על תוספות השגה והתבוננות של יום השביעי על כן היה דין המוספים של שבת להקטיר עמהן שני בזיכין לבונה שכבר נתבאר למעלה חלק ראשון פרק שנים ועשרים שהיו מורים על התקנות וסייגים שתקנו חכמים שבכל דור ודור והיה עולה עם המוספים לריח ניחוח ובהיות כי תקנו הרבה גדרים וסייגים בענייני מצות שבת יותר מבשאר יום טוב כידוע ׳ לכן היו הבזיכין נקרבים עם מוספי שבת ובהיות כי חביבין דברי דודים מיינה של תורה על כן היו הבזיכים נקרובים קודם לניסוך היין של המוספין ואף כי על ידי שמירת התורה עם גדריה וסייגיה היתה ההשפעה יורדת למטה והוא הרמז בנסוך היין כמו שנתבאר למעלה פרק שבעה עשר חלק שני וכן היה ניסוך היין מאוחר אחר הקרבת הבזיכין והיו אלו המוספים כבשים ולא שאר בהמה וכן התמידים היו באים מן הכבשים להורות על דבר מה מצד שיתוף שמם וכמו שדרשו זכרונם לברכה ׳ כבשים ללבושיך דברים שהם כבשונן של עולם וכו׳ להורות שהקרבנות היו רומזים על דברים שהן כבשונו של עולם ולכן היתה ההקפדה להיותן בני שנה בעודן נקראים כבשים ולא אחר כך שנקראו אילים • אמנם לפי דרכינו מבואר יותר וזה כי כבר כתבתי פרק אחד עשר חלק שני כי הכבשים היו מורים על הנהגות העולם הטבעי שהתחיל ביום השביעי בשעת הבריאה כמו שנתבאר למעלה ועל כן היו רוב הקרבנות כבשים להורות שהמנהיג המיושב יפסיד לעתיד ולזה באו גם כן ביום השבת שני כבשים והוא מבואר ׳ ועוד כתבתי למעלה חלק
שלישי פרק ראשון שהכבשים מצד עצמן היו מורים יותר על חדוש העולם משאר הקרבנות להיותן נגד מזל טלה שהוא הראשון שבצורות הרקיע שאמרים הכופרים שהוא קודם ׳ ולכן היה עיקר הקרבנות כבשים ונאמר עולת שבת בשבתו עולת התמיד יעשה ונסכה רצה לומר כי אלו המוספים יעשה על עולת התמיד כי הם מורים על התשובות הנופלות הטענות הנופלות על עולת התמיד הנעשה בכל יום המורה על החדוש ואלו המוספים מורה על התשובות בטענות הנופלות בזה וכמו שנתבאר סס

פרק תשעה וארבעים

ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לי״י פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים ושלשה עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרונים סולת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד ועשרון עשרון סולת מנחה בלולה בשמן לכבש האח׳ עולה ריח ניחוח אשה ריח ניחוח אשה לי״י ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישית ההין לאיל ורביעת ההין לכבש יין זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה ושעיר עזים אחד לחטאת לי״י על עולת התמיד יעשה ונסכו • במדבר כח
מצאתי כתוב שהיו הקרבנות בראש חדש י״א נגד י״א יום ששנת החמה יתירה על שנת הלבנה והוא טעם חלוש מאד וכתב בעל עקידה בפרק אחד ועשרים שער שלושים ושבעה מורה שמיחדים לו השם יתברך עבודה אשר הוא מושל בשבעה כוכבי לכת אשר בשבעה כדורים הראשונים ועל׳ שני הגלגלים הגדולים שעליהם גלגל המזלות וגלגל היומי החלקי׳ ושהוא איל אחד מבריח את כולן עד כאן לשונו ׳ ובאמת אני תמה עליו לומר שהשם יתברך מרומז באיל אחד הנשחט והנפסד ׳ ולכן אין אלו דברי טעם והנראה יותר לפי דעת בעל עקידה ששבעה אלו כבשים היו נגד שבעה כוכבי לכת ׳ ושני פרים נגד שני גלגלים שעליהם ׳ והאיל נגד גלגל העשירי הנקרא גלגל השכל כאשר כתב בעל עקידה בעצמו פרשת כי תשא ופרשת תצוה שהאיל מורה על השכל ׳ ושעיר לי״י חטאת להורות כי אלו כולם יופסדו כי הם כולם אפשרי המציאות וסופן לפסד ושעירים ירקדו שם רצה לומר דבר נפסד וכולם הם חטאת לי״י רצה לומר מלשון אני ובני שלמה חטאים שהוא מלשון חסרון רצה לומר שכולם הם חסרים בשלימות בערך אל השם יתברך ולכן נאמר חטאת לי״י ׳ זה היה נראה יותר אם נאמר שאלו הקרבנות היו מורים על ענייני הגלגלים וזה לשון הזוהר פרשת בראשית ובראש חודש חדתותא דסהרא אנן מקריבים פרים בני בקר שנים דהא מסטרא דפרה אדומה תמיכה אתו ואינון לעולם לאשלומי פגימה דיליה ולמיהב ליה שפע על חד תרין׃ מההוא אתר דאיקרי עולה ואתוסף בההוא זמנא נהירא לסיהרא איל אחד לקרבה לה אילו של יצחק שמאלו תחת לראשי כבשים בני שנה

ש״ה שבעה לחבקה להּ ימינא ושבעה דרגין אש אתקרבו בה תמידים שלימים בכל ואנן מקריבין שעיר עזים אחד חטאת דהאי חטאת מהאי ש״ז מסטרא דפר אתא דכתי׳ שמור ושמור לא תעשה איהו ואנן מקריבין שעיר חטאת דאתא על לא תעשה במוסף דיליה בראש חודש ואתא לכפרה על טומאת מקדש וקדשיו דכתיב ולא יטמאו בני ישראל את שם קדשי דלא יתערב בבני ערל וטמא אבל מוסף דשבת ליכא לקרבא בגין דהא אתגלי׳ עתיקא קדישא לנהיר בההוא רצון לכולה עלמין וכולהו אשתכח בנהירו דהא שבת בלא דינא כלל איהו ולא שלים הויא עמיקא עד כאן לשונו •

ויקרא ך

הנה באר טעם מוסף על דרך הנסתר והמשכילים יבינו ויזהירו כזוהר הרקיע •

אמנם לפי מה שנתבאר בפרקים שעברו מטענו׳ הכופרים בעניין החדוש ותשובות המאמינים החדוש ושהמוספים מורים עליהם נראה כי עניין מוסף ראש חודש מבטל הטענה השלישית שכתבו הפילוסופים והוא שתנועת הגלגלים אין להם סבות ההפוך הגורם ההפסד ואחר שאין לו סבות ההפסד לא יפסד ואם לו יפסד לא נתהווה ועל ידי ראש חודש אנו משיגים בטול טענה זו ועל כן מקריבין קרבן מוסף ועניין הבטול על ידי ראש חודש הוא בדרך זה •

כי הנה על ידי הלבנה אנו רואים ההפוך אשר במהלכי הגלגלים ובתנועתי׳ אשר קצתם הולכים ממזרח למערב ומקצתם בהפך ומקצתן במהירות ומקצתן במתינו׳ ומקצתן לדרום ומקצתן לצפון • והנה יש בתנועתיהם מן ההפוך מתנועות הלבליכות והעיקולות כמבואר לחכמי התכונה וכמו שכתב בספר הנקרא צורת שמים וארץ ושאר ספרי התכונה המחוברת בזה ואין לך הפוך גדול מזה והוא מתבאר על ידי מהלך הלבנה והרושה בראש חודש אשר הצריכו אנשי התכונה להניח בכדורה הרבה גלגלים להשלים מהלכתן כידוע • ועל כן נגלה לנו עניין ההפוך אשר בתנועת הגלגל • וכבר ביאר הרב המורה חלק שני פרק תשעה עשר שחלוף התנועה ושאר השנויים אשר בצבא השמים מורים לנו שהעולם מחודש וכמו שהאריך שם בזה ולכן בראש חודש נתגלה לנו עניין החדוש העולם על ידי שנוי תנועת הלבנה ומקיים בידינו תשובות טענות שלישי׳

ואל יאמר האומר כי זהו הטעה באשר ההפוך הזה אינו מן הגלגלים עצמן אשר הפוך ההוא יגרום לו ההפס׳ כי ההפוך הגורם הפסד הוא בעצמו ולא מצד הפכו אשר יש לו עם אחר •

והנה דע שזה לא נעלם ממני אך מצאנו גם ההפוך בתנועת גלגל אחד בעצמו מצד התנועה אשר לו מלבד התנועה הסבובי׳ והוא התנועה אשר לגלגל במרחב במבואר בתכונם נוגה וכוכב חמה בספרי התכונה והוא נליזת המעגל בלבנה אשר דבר ממנו הרמב״ם פרק שבע׳ עשר מהלכו׳ קדוש החודש באשר באר שם המפורש דבריו •

ועוד אני אומר כי ההפוך אשר לגלגלי כדור אחד נקרא הפוך בעצמו וזה כי כל כדור וכדור הכולל גלגלים רבים הוא הכלל כאיש אחד הכולל האיברים אשר בו

ובהיות כי החלקים אשר בו הם בהפך זה לזה וגורמין לו הפסד כי האחד יגבר על חבירו והוא סבת ההפסד ככה הוא בגלגלים הכדור בהיות תנועתן זה הפך זה כי סבת הווית הגלגל הוא תנועתו ובהיו׳ כי תנועתיו מתהפכים גורמים לו ההפסד • וכל שכן אם נודה לדבר הפלוסופים שכל הגלגלים ומה שבתוכו הוא כאיש אחד שיש להם תנועת ההפך וזה מבואר • ועוד נוכל לומר שיש בתנועה סיבובי׳ הפכיות יותר מבתנועה הישרה וזה כי התנוע׳ מלמעל׳ למטה הוא בהפך מתנועה שהיא מלמטה למעלה • וכמו שבתנועה הישרה ההפך מה ששב לאחריו כן הוא גם כן בתנועה הסבובית בעניין מעלה ומטה ויודע כי שנוי מצב הגלגל גורם שינויים רבים בעולם ואיך לא יגרום שנוי והפוך בגלגל עצמו והנה יש לו שנוי מצד המצב ואף אם אין לו שנוי מצד האנה

וכבר כתב האיפודי בפירש הקדמה שלישית למורה חלק שני כי שנוי חמצב נקרא שנוי והוא היפוך כי כל שנוי הוא הפוך והוא הגורם לו ההפס׳ והווית • ומצאתי כתוב בספר אחד שהביא כל דעות הפלוסופים בכל דרושי ה החכמה בקצרה שכתב ז״ל אופן י״א שהרי אף הגלגלים משתנים במאמר המצב וגם נכנסו תחת מין עבר ועתיד אם כן הם מחודשים ובספר העיון מבואר זה כי כל הצריך לזמן הזמן יקדימנו נמצא הזמן מפריד בין הסבות והמסובבי׳ גם תנועת הגלגלים עד כאן •

ובספר השמע מביא גם כן זה שיש מוכיחים מזה שהתנועה מחודש וארסטוטלוס מביא שלתנועו׳ סבובית אין הפך עד כאן לשון הספר שמצאתי • והנה לא אוכל לכנות שמו באשר אין שמו נקרא עליו גם כי ספר השמע בעצמו לא ראיתי מימי להתבונן מתוכו עקר טענו׳ הפלוסוף מכל מקום אוכל להתבונן מדברי זה הספר שנפל שנוי בתנועה מצד מה שכתבתי ואף כי אריכתו׳ השיבכו׳ לא הכריח הדבר אלא שהשיב על המבריחים החדוש מזה שאין להוכיח מזה ומכל מקום גם דעתו אין מוכרחת • ואף אם נבין טענית הפילוסוף בדרך שהציע הרלב״ג בספר מלחמות יי מאמר שביעי פרק שלישי וזה לשונו מפני שהוא מבואר בגשם החמשי שאין לו

הפוך יתבאר שאם הווה וזה כי כל הויה הווה הפכו ונפסד אל הפכו ואם כן מי שאין לו הפוך אין לו הויה כו׳ הרי שראה שההויה היא מצד ההפוך והשנוי שיש לגשם בעצמו לא מצד תנועתו כי שנוי התנועה הם מצד שנוי הצורות כמו שכתב הרב המורה חלק שני פרק תשיעי מכל מקום תשובתינו תשובה וזה כי הפילוסוף לא נודע לו שאין לחומר השמים שנוי אלא מצד תנועתו שאין לה הפך ועל ידי התנועה עמד על עניין הגשם החמישי ובלעדי זה אי אפשר לעמוד על מהות הגשם ההוא ואם נפל התשובה בעניין התנועה כל שכן נפלה בעניין הגשם עצמו

ודע והבן כי הרב המורה חלק שני פרק תשעה עשר הכריח מכח שנוי התנועו׳ ושנוי שבין הגלגל לכוכבים שיש שנוי בחומרם ואם יש שנוי בחומרם יש שם הפוך וגורם לו ההפסד׳ •

ועוד אני אומר שאפשר שיש שם העדר הצורות והלבשת צורית כמו בשפלים ויותר כי כבר ידעת שקדמוני חכמי התכונה לא עמדו לדעת שיש לגלגל השמיני תנוע׳ והבאי׳ אחריהם הבינו שיש לו תנועה כבידה בכל ע׳ שנה מעלה אחת ולפי דעת קצת בכל מאה שנה מעלה אחת כמבואר בספר יסוד עולם ובסי׳ מדע ובשאר ספרי התכונה

ומעתה מי הגיד לפילוסוף שלא יהא זה מצד העדר צורה והלבשת צורה בהווית השפלי׳ וזה כי אפשר שדברי הקדמונים אמת שאין לו תנועה כלל אלא שמקום שהיה בו כוכב תחלה העדיר צורתו והוא צורת כוכב באותו זמן והפסיד צורתו ומקום שני מן הגלגל נעשה מוכן לקבל צורת הכוכב ונתהווה המקום ספיריי ומאיר ונעשה כוכב וכמו שחומר ראשון כולל כל היסודו׳ ומעדי׳ צורה ומלביש צור׳ כן הוא העניין בצבא השמי׳ כי הגרם בעצמו הוא כחומר לו וצורתו הוא הכוכב ומעדיר צורתו ומלבישו כל שעה וכמו שהעניין ביסודו׳ שהסכימו הטבעיי׳ שהיסודו׳ משתנים ממים לעפר ומאויר למים וכן בהפך והחומר הראשון הוא נושא לכל הצורו׳ כן יוכל להיות בגרם השמיים ובאמת שעל דרך זה נוכל ליישב כל ענייני התכונה אלא שהוא כדעת שן החכמים שאומרים גלגל קבוע ומזלות חוזרים וכבר אמרו שנצחו חכמי האומות בזה אך בגלגל השמיני שהסכימו הקודמים שאין לו תנועה יש ליישב עניין זה ולא נשוה לראשונים טועי׳ סוף דבר נראה לי כי נגלה על ידי חידוש הלבנה עניין החליף הנמצא בהן והוא מעמיד על חידושן וכל זה נגלה לנו מעניין חדושו של לבנה בראש חדש והוא מבטל טענה שלישית ולכן היו מקריבין שבעה כבשים •

הנה בכל קרבנו׳ המוספים אנו מוצאים שבעה כבשים מלבד יום השבת להורו׳ שאף עולם המיושב והמנהג הטבעי המרומז בכבשים יפסוד כמו שנתבאר למעלה סוף פרק שמונה וארבעי׳ גבי מוסף שבת ובאו במספר שבעה כי דבר זה נתלה בשבעת ימי בראשי׳ ולכן מספר השבעה בכולן מלבד בשבת כי לא הוצרך להורות על שבעה ימי בראשית כי הוא מורה על עצמו שהוא סוף ימי בראשית ולא הוצרך להורות רק על תוספות ההשגה שמשיגים על ידי השבת כאשר נתבאר במוסף שבת אמגם בשאר המוספים באו הכבשי׳ על עניין זה ולכן היו כל המוספי׳ שבעה כבשים מלבד בשבת שהיו שני כבשים ושאר הקרבנות שעם הכבשים היו מורים על תוספת השגה המרומז בכל דבר יום ביומו והיו כל המוספים עולת שכולן כליל להורו׳ שכל העולם בכללו עתיד שיפסיד ואם כן כבר נתחדש כולו וזהו כוונת כל קרבן כמו שנתבאר בכל מה שעבר׳ והיו שני פרים מלבד הכבשי׳ כבר כתבתי פרק אחד עשר חלק שני כי הפר מורה על חדוש העולם מאין אשר יתקיים בידעת בטול סבורת ארסטוטלו׳ שמאמין בקדמו׳ הגלגל ובידיעה דבר זה יתקיים חדוש העולם מאין כמו שנתבאר פרק שני חלק שני על כן בראש חודש שנראת סבות ההפוך הגלגל ומודיע לנו אפשרו׳ הפסדו ועל ידי זה מקויים הוייתו מאין אנו מקריבין פרים והיו שנים כי הדברים שנתהוו מאין היו שני דברי׳ והם ההיולי הראשון והלבשת הצורו׳ אשר יתהוו מאין כי אין צורה מצורה רק החומר יתהווה זה מזה מוכן לקבל הצורות אשר הם מאין והוא מבואר וכבר האריך בזה הרל״בג בספר מלחמות ײ מאמר ששה פרק שלישי והנה עניין החומר והצירה הוא בהווית השפלים אשר מורכבים בחומר וצורה ועל כן בבריאו׳ העולם שהיה מאין נבראו אלו שני דברי׳ שהם החומר והצירה ולכן היו מקריבין שני פרים ויש להם רמז מצד שתוף שמם באשר הם הפרים ורבים בעולם ומאחר שנתבאר שחומר הארץ איננו חומר השמים

וכמו שכתב הרב המורה חלק שני פרק ששה ועשרים והביא ראיה מדבריהם שאמרו ז״ל בפרק רבי אליעזר שמים מהיכן נבראו כו׳ על כן בא הרמז על חומר השמים בפני עצמו והוא האיל והוא אחד בהיות כי גשם הגלגלים איננו מורכב מחומר וצורה כדעת הפילוסופים האמתיים והיה האיל המורה על כהן הגדול כי איל מלשון אילי הארץ ובהיות כי האיל היה מורה על בריאת יש מיש אך לא יש ממש כמו שנתבאר לעיל חלק שני פרק אחד עשר על כן מורה על עולם האמצעי שנבר׳ מיש האמתי אך איננו יש נגלה לבני אדם והיה שעיר אחד

חטאת לײ מורה לנו על בריאת המלאכי׳ להיות כי
הם רוחניים והיה מורגל בפיהם לקרותן שעירים
ויקרא יז כמו שנאמר לא ׳יזבחו עוד זבחיהם לשעירים
והוא כטעם שנתבאר גם כן חלק שני פרק אחד
עשר בעניין השעיר שהיה נגד הנהגה הטבעית
שהיא על ידי המלאכים ולא כבריאת ששה ימי
בראשית שהיתה על ידי השם יתעלה והנה
הדברים נקשרים זה בזה והיו לאחדים בידינו
משתרגים לכוונה אחת והוא תכלית הכל יסוד
חדוש העולם אשר כל הקרבנות באו לתכלית זה
ולכן היו קרבנות ראש חודש מורים על הנמצאי׳
שיופסדו כמו הקרבן וכמו כן נתחדש והוא
עניין המושג מחדושה של לבנה כמו שנתבאר
ונראה ממה שכתבנו בעניין השעיר שזהו סוד
שתי השעירים אחד לײ ואחד לעזאזל

בהיות כי אלו הרוחנים הם נחלקים לשני מינים
האחד מלאכי השרת והשני מזיקים ומלאכי
חבלה ואמר כי אחד מן השעירים לײ והם
מלאכי השרת שנבראו לעבוד בוראו ולהמציא
הטוב בעולם שהוא לײ החפץ כמציאות העולם
והאחר לעזאזל והם שנבראו להשחית ולהפסיד
וכמו שיתבאר כל זה בעבוד׳ יום כפורים אם ירצה
השם יתעלה ולכן בא בראש חודש שעיר
אחד לחטאת לײ להורות על כל הרוחנים ביחד
הנכללים בשעיר שהם לײ אמנם
מה שבאו ביום הכפורים שני שעירים יתבאר
עוד לקמן והיה השעיר חטאת יותר משאר
המוספים בהיות כי האדם חוטא על ידי
השעירים שהוא מצד יצר טוב ויצר הרע שהוא
חלקו של שעיר ומזלו של עשו שהיה איש שעיר
על כן היה מקריבין השעירים לחטאת וכבר
נתבאר עניין חטאת לײ לעיל בפרקים שעברו
מזה החלק בפרט פרק שנים ועשרים ופרק
שבעה וארבעים ואפשר עוד שלזה
כוונו במדרשם שהבאתי לעיל מעניין קטרוג
הלבנה שהיתה אומרת אי אפשר לשני מלכים
שישתמשו בכתר אחד בהיות כי ידוע
כי מארת חסר כתיב וידוע גם כן מה שכתב
הרב המורה כי ההעדר וההפסד נקרא חושך ורע
המציאות והוייתו נקרא טוב ואור כמו
שכתב חלק שלישי פרק עשירי ולזה אמר
ישעיה מה ישעיה יוצר ׳אור ובורא חושך עושה שלום ובורא
רע והנה החמה ממשלות
ביום המורה על הטוב ועל המציאות
והלבנה ממשלתה בלילה המורה על ההפסד
וגם הכחות של חמה הם כולם טוב מה שאין כן
בכחות הלבנה ובפעולתה לכן תפסו עניין
הטוב בחמה ועניין הרע בלבנה

והנה אמרה הלבנה אי אפשר לשני מלכים
שישתמשו בכתר אחד אמרו דרך משל כאלו
הרע אומר שאי אפשר לו ולטוב להשתמש בכתר
אחד והוא דעת הכופר שהיה נקרא מיני אשר
נשתרבבו ממנו הכתות המקולקלות הנקראים
מינים אשר יסברו ששני התחלת הם שאי אפשר
לטוב ולרע יצאו ויבאו מהתחלת אחת כמו שכת׳
בעל עיקרים ובעל עקידה מדבריו ולכן אמ׳
הקדוש ברוך הוא ללבנה לכי ומעטי את עצמך
להיות כי פעולו׳ הרע הוא המעטיי והוא במקרה
ולא בעצם ואינו מפעולו׳ פועל ואין בפעולות
השם יתעלה רק טוב והוא המשך המציאות זה
אחר זה ואף אם יגיע רע הוא במקרה כמו
שהאריך בזה הרב המורה בפרק הנזכר כי כל
הרעות המגיעים מצד חומר ואף הפסדו אינו
מכוון רק לטוב והוא המשך המציאות אמרה
הלבנה וכי משום שאמרתי דבר הגון אמעט את
עצמי רצה לומר וכי משום שהשאלה ההגונה
תמעט את עצמה הלא אי אפשר מלפעול הרע׳
משלי יו בעולם וכמו שנאמר וגם׳ רשע ליום רעה ואז
הרעה נפעלת כעצם בעניין סדום ומבול ושאר
עונשים גדולים שאף שכוונתן להמשיך המציאו׳
ולהעניש רשעים כדי להמציא ישוב העולם מכל
מקום בשעתן היו נפעלות בעצם וכי יש לה
מעוט אלו העונשים וכיוצא בהן מפני צורך ש
השאלה כדי להמעיט הרעו׳ כי זה אינו מן הראוי
כי הדין נותן ליתן לרשע רע כפי פעלו ואם כן
הדרה קשיא לדוכתיה מאחר שהרעות
והטובות נפעלו בעולם אפשר לטעות ולומר
כי אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד
ובא לה התשובה לכי ומשול ביום ובלילה אמר
לה הקדוש ברוך הוא אף כי מצד הדין אי אפשר
לוותר מכל מקום עולם הזה חסד יבנה והקדו׳
ברוך הוא מתנהג עם בריותיו בחסדו גדול כי
לא יחפוץ במות המת וגו׳ והקדוש ברוך הוא
מאריך אפו וגובה דיליה ומשלם הרעה הראוי
לחול על בני אדם בעולם הבא על ידי זה חזרו
הרעות להיות מועטים בעולם הזה בדבר הבא
במקרה וזהו עניין משול ביום ובלילה שהעולם
הזה דומה ללילה ועולם הבא דומה ליום ועל ידו
נתמעטו הרעות בעול׳ לולי הרעו׳ שמביא האדם
על עצמו מצד הנהגתו או עם אנשי דורו וכמו
שהאריך בזה הרב המורה חלק שלישי פרק שנים
עשר וחזרה ואמרה שרגא בטיהרא מאי
אהני רצה לומר כי עיקר העונשים ראויי׳ להיות
בעולם הזה בי מאי אהני שמשלם הרעות בעולם
הבא כי מי יגור ומי יחוש לזה והעושה עונות
גם כן יכפור בעניין עולם הבא ובעונשו ואם כן
מאי אהני העונש ההוא כי אם לשום תכלי׳ טוב
כדי שיקחו הרשעים מוסר ולא ישובו עוד לכסלם
כי הם אומרים אין חשבון בשאול אשר הולך
שמה ואם כן אין העניין הרע ההוא מכוון אלא
לפועל

לפועל הרע בעצם ואם כן חזרה השאלה לדוכת׳ בעניין שני מלכים המשתמשים בכתר אחד ובא לה התשובה למני בך ישראל ימים ושנים הנה רצה לומ׳ כי העונש ההוא הוא מכוון שיקחו המאמיני׳ מוסר ויראו העונש ויעשו הטוב וישרא׳ הם המאמיני׳ בעולם הבא ולכן מונין ימים ושני׳ שהם דוגמתן שהם מונין ששה ימים ושובתים בשביעי׳ וכן בשנים עובדים בשש ומשמיטית בשביעית אשר הכוונה בכל להורות על אלף השביעי׳ שכולו שבת והוא יום הדין הגדול והנה אין לך רשע בישראל שלא יאמין עניין עולם הבא ואף כי יחטא ולפעמים אינו כופר בעולם הבא שהוא מעקרי הדת ואם כפר בו אינו בכלל ישרא׳ ולכן אמר ישראל כי המכונ׳ בשם ישראל מאמיני׳ עניין עולם הבא והעונש הגדול שיחול על ראש רשעים והנה חוזר להיות הרע ההו טוב באשר אלהים עשה שיראו מלפניו וחזרה ושאלה בידיה נמי ממני רצה לומר מי יאמר שמונין ימים ושנים משם יראת העונש דלמא מונין מצידי הטוב המקווה אז ומצד ההוא בלחוד היו ישראל עושים הטוב ולא וצטרך העונש המגיע אם לא יהיה המכוון מצד הרע בעצמו ושמשתמשי שני מלכים בכתר אחד ובא לה התשובה זיל לתקרי׳ צדיקים על שמך יעקב הקטן דוד הקטן שמואל הקטן הנה בגמרא אמרו שמואל הקטן קודם דוד הקטן ובו רמזו עניין התשוב׳ כי טעם הרעו׳ הם לכוונה הטוב הנמשך ואף עונשי עולם הבא כי צדיקים נקרא על שמה בהיות כי הם דוגמת הלבנה באשר כי אחר שנפסד אורה חוזר וזורח דוגמת גלגול הנשמות המקובל באומה שחוזרים וזורחים בעולם •

הנה מצד שראתה והרגישה הנשמה הרע המגיע לה בעולם הבא תטיב מעשיה בפעם השנית והוא כאמרם ז״ל פ׳ המפולת שמראים לאדם קודם בריאתו גן עדן וגיהנם כו׳

ובהיות כי אל אלהי הרוחות יודע ליבות בני אדם נקט אלו הצדיקים שבאו מן הגלגל ש בידוע מדוד הקטן ונקטו אחר שמואל הקטן להורות הסוד באמרם אדם דוד משיח וכן יסד הקליר איש צמח שמו הוא דוד בעצמו

וכן כתב הזוהר פרשת בראשית בעניין יעקב ואולי שכן היה עניין שמואל הקטן ואפשור כי אלו הצדיקים לקחו מוסר ממה שראו לכך נקטו אלו הצדיקים ולמדו דבר זה ממה שאלו הצדיקים נקראו קטן מכלל דאיכא גדול וברוך היודע האמת אמר לסוף ראה דלא מיתבה דעתה אמר הביאו עלי כפרה שנאמר חטאת ליי׳ רצה לומר בהיות כי כל זה לא מהני שלא יפקרו האומות ושאר בני אדם כמו שהיה בעניין כת המיגים אשר כבר כתבנו

אמר הקדוש ברוך הוא הביאו עלי כפרה וקרבן שעיר להורות על כת רוחניו הממציאי׳ הטובו׳ והרעות ששניהם כלולים בשעיר ראש חודש כמו שנתבאר להורות כי השם בראן בשעת חדוש העולם ושניהם היו בידו כי זה לעומת זה עשה אלהים ושניהם הם הנהגת אחד נאצלת מהשם יתעלה וכבר נתבאר פרק ארבע וארבעים מאחר שהעולם נתחדש ברצון אין אנו צריכין לתת סבות טבעיות לכל הנבראים

ואפשר להיות דבר והופכו מצד התחלה אחת כי כך רצה השם יתעלה להיות הדברים ברואים כך לתכלית אחת והוא בריאה והנהגת העולם על הוייתו וכל חלקי העולם נבראי׳ לתכלי׳ אחת והוא להעמיד כלל העולם ואם כן עולם אחד נאצל מאל אחד יתעלה והוא עושה שלום ובורא רע הכל מרצונו והיו בידו לאחרים והוא המורה עליו עניין שעיר ראש חודש וזהו חטאת ליי׳ להורות כי הרע והוא החטאת גם כן נאצל מן השם וזהו אמרו שמעטתי הירח רצה לומר שאני הוא שהמעיטה וברא הרע כמו שנאמר בישעיה עושה שלום ובורא רע אני שמעטתי אני ולא אחר ידע שבעניין מעוט הלבנה נברא הרע כמו שאמר הזוהר פרשת בראשית ופרשת וישלח יעקב וזה לשונו כדין אתכרי סהרא חסר נהורא דא זעירה גרמא ובגין דאיהי מארת חסר ויו אתיהב דוכתא לשלטא כל רוחין ושידין ועלעלין מזיקין וכל רוחין דמסאב׳ כולהון שליטין ושטין בעלמא לאסטאה כו׳ •

ואף על פי שדברי הזוהר בעניין הקבלה מכל מקום נתבאר דברינו מתוך דבריו בנסתר ונגלה גם כן כי במיעוט הירח נעדר האור ואחריו נמשך החשך הנקרא רע ולכן אמר אני הוא שמעטתי את הירח וכבר ביארתי מלת עלי במה שכתבתי למעלה פרק שנים ועשרים מעניין כוונה זה המאמר • והנה נחזור לדברינו ונאמר כי מצינו בקרבן ראש חודש דברים המורים לנו על עניין זה רצה לומר על סדר הטענה השלישית אשר טענו הפולוסופים בעניין חדוש העולם וכמו שנתבאר

ועל כן כתב הרמב״ם כל ימות החול היו נותנים האברים מחצי כבש ולמטה כמערבו ושל מוספים היו נותנים מחצי כבש ולמטה במזרחו ושל ראש חודש על המזבח בין קרן לקרן במקום הלוך רגלי הכהנים כדי לפרסמו שהוא של ראש חדש וכן הוא סוף פרק החלול בהיות כי עניין הקרב האיברים היה מורה על הפסד העולם כמו שנתבאר במה שקדם היו נותנים האברים מחצי כבש למטה בהיות כי עניין הכבש מורה על מדריגת הסולם אשר מלאכי עולים יורדים בו והוא מציאות העולם בכללו אשר היא המסילה

העולה בית אל שהוא המזבח ובהיות כי
עיקר החוויה וההפסד הוא בתחתונים על כן היו
נותנים האברים מחצי כבש למטה
אמנם התמידים היו במערב שהוא הסוף להורות
על סוף ימי העולם כמו שנתבאר למעלה מעניין
הקרבות התמיד אמנם המוספי׳ המורי׳
תשובת על טענות הפילוסופים אשר להם מצד
הקדמות באו האיברים במזרח שהוא התחילה
אמנם בראש חודש שבא להורות על
הדברים הנזכרים בא על המזבח בעצמו בין קרן
לקרן וכבר נתבאר שאלו הקרנות היה אחד
מורה על מדת החסד אשר הוא הטוב והשני על
הדין הפיעל הרע והוא מקום הלוך רגלי הכהנים
שהם שתי כתות הרוחניות הנרמזות בשעירים
כאשר נתבאר והם היו מן הקרנות ונהלו בהן
על כן באו אברי ראש חודש בניהם ובזה
היה מפורסם עניין ראש חודש
והוא מבואר ◦

פרק חמשים

בעניין מוסף של פסח ◦ ובחדש הראשון במדבר כח
בארבעה עשר יום לחדש פסח ליי׳ ובחמשה עשר
יום להדש הזה חג ליי׳ שבעת ימים מצות יאכל
ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא
תעשו והקרבתם אשה עולה ליי׳ פרים בני בקר
שנים ואיל אחד ושבעת כבשים בני שנה תמימי׳
יהיו לכם ומנחתם סולת בלולה בשמן שלשה
עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל תעשו עשרון
עשרון תעשה לכבש האחד לשבעת הכבשים
ושעיר חטאת אחד לכפר עליכ׳ מלבד עולת הבקר
אשר לעולת התמיד תעשו אלה כאלה תעשו
ליום שבעת ימים לחם אשה ריח ניחוח ליי׳ עולת
התמיד יעשה ונסכו וביום השביעי מקרא קודש
יהיו לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :

בתחלה יש לעורר על מה נשתנה מוסף
ראש חדש מכל מוספי השנה שהוצרכה התורה
לפרש בו עניין הנסכים כמה יהיה לפר ולאיל
ולכבש מה שאין כן בשבת וכל הימים טובים
שבכולן נאמר סתם ◦ בשבת נאמר ונסכו
תעשה ובפסח נאמר על עולת התמיד יעשה
ונסכו ◦ וכן בשבועות נאמר ונסכיהם ◦ וכן
כל המוספים נאמר בהן הנסכים סתם מה שאין
כן בראש חודש וכן בעניין המנחות משונה
מוסף של ראש חודש מכל המוספים שבכולן
נאמר ומנחתו סולת בלולה בשמן שלשה שנ
עשרונים לפר שני עשרונים לאיל עשרון לכבש
ובראש חודש כתיב בכל אחד בלולה בשמן
נאמר ושלשה עשרוני׳ סולת מנחה בלולה בשמן
לפר האחד ושני עשרוני׳ סולת מנחה בלולה
בשמן לאיל האחד ועשרון עשרון סולת מנחה
בלולה בשמן לכבש האחד ועיד שאר שנויים
רבים שבאים בעניין מוסף ראש חודש ◦
ולפי הפשט נראה כי בהיות האומות היו מקריבי׳
קרבנות ביום חדוש לבנה כמו שכת׳ הרב
המורה שלזה נאמר חטאת ליי׳ וכתבנו
למעלה דבריו פרק שנים ועשרי׳ חלק שלישי
ולזה חששה התורה שאם אמרה סתם ונסכיהם
יעשו הנסכים כמנהג הקודם באותו קרבן של
ראש חדש אלא שזהו ליי׳ לכך פירש הנסכים
ביאר היטב וכן המנחה שבולן היו בלולות בשמן
ולא כמנהג הקודם להביא מנחה ונסכים באותו
יום זהו הנראה לי על דרך הפשט ◦
אבל לפי כוונתינו יתבארו הדברים יותר היטב
אחר שנעמוד על טעמי מוספים פסח וטעמי
מוספי שבועו׳ שהוא כמוסף פסח בעצמו וכמוסף
ראש חודש כמבואר בפסוק ואומר שמוספי
פסח ושבועות היו מורים על בטול טענו׳ שטענו
הכופרים מצד האל יתעלה שהוא דרך החמשי
והששי שאמרו אם השם יתעלה חדוש העולם מ
אחר ההעדר היה תחלה פועל בכח ואחר כך שב
פועל בפועל כו׳ ◦ וגם שאם פעל העולם
בעת היה לו תחלה מונעים או מביאי׳ המתחדשי׳
כמו שנתבאר למעלה פרק שנים וארבעים מזה
החלק וכבר השבתי על אלו הטענות נרק
ארבע וארבעים ופרק חמשה וארבעים שרצון
האל יתעלה רצה לפעול בעת בריאת העול׳ ולא
קוד׳ או אחר כך ושיציאתו לפעול היה מצד הרצון
ולא זולתו ◦ אף על פי שהסבה נעלמת ממנו
העניין כאשר נתבאר וכמו שהוא בעניין הידיעה
בעתיד וכל זה היה נגלה בעניין יציאת
מצרים ומתן תורה שהיה התכלית בעניי׳ יציאת
ברכות ט׳ מצרים כמו שנאמר בהוציאך את העם תעבדו
את האלהים על ההר הזה והנה יציאת
מצרים היה לה עת מיוחד לצאת כמו שאמר
הקדוש ברוך הוא לאברהם בברית בין הבתרים
ועבדום ועני אותם ארבע מאות שנה
פס וכבר אמרו ז״ל שבאותו רגע שיצאו ממצרים
נשלם הזמן והנה יש לספק מאחר שהיה
שמות ג לו עת קצוב למה נאמר וישמע אלהים את
נאקתם וידע אלהים דמשמע דהגאולה היתה
מצד תשובתן ונאקתם ולא מצד הקץ הקצוב
אלא על כרחינו אנו צריכים להודות שהגזירה ש
אמת עם ידיעת העתידות כי למה שידע הקדו׳
ברוך הוא מקדם שבאותו עת יצעקו ישראל
מעבודתן וישמע את נאקתם על כן קצב העת
ההיא לגאולתן הנה היתה אותה העת ידוע שנ
לפעול בה מה שפעל לא מצד העת בעצמו אלא
מצד רצונו לשמוע נאקתם ותפילתם וכל זה
היה נמשך מרצונו הקדוש ברוך הוא לאין תכלית
רק

רק שגילה דבר לעבדו אברה׳ בבריה בין הבתרי׳
וכן היה הענין בבריאת העולם בעת שהיה הכל
ברצונו הקודם לפעול באותו עת ולא קודם לכן
ולא אחרי כן · ואף על פי שנעלם ממנו הסבו׳
והטעם מה שאין כן בעניין יציאת מצרים מכל
מקום משום העלם הסבה לא נסיר מן הטעם
וכבר כתבנו כי זה הדבר הוא בעניין
ידיעה בעתידות עם השארת הבחירה שהיא
ידיעה סגוליות וכן הוא בעניין הרצון ולזה
היה מורה מוסף של פסח על הסרת טענה זו
בפרטות אמנם בהיות עניין יציאת
מצרים מורה על יכולת השם יתעלה לעשות
בעולמו ברצונו ושהו׳ בראו כרצונו ושכל המודה
ביציאת מצרים על כרחו צריך להודות בעניין
הבריאה כמו שנתבאר בדברי המפרשים התורה
ובפרט בדברי הרמב״ן ז״ל ושל זאת הסבה אמר
שמות כ בעניין השבת בדברות הראשונות כי ששת
ימים עשה יי את השמים וגו׳ ובאחרוני׳ אמרה
דברים ה טעם השבת וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים
והוא דבר מבואר על כן צותה התורה להקריב
קרבן מוסף של פסח שבעה ימים דבר יום ביומו
כי על ידי יציאת מצרים המורה עליו יום טוב של
פסח הוסרו כל הטענו׳ שבעה שטענו הכופרים
על שבעה ימי בראשי׳ ולכן באו אלו המוספים
שבעה יום להורות על כל תשובת הטענות ש
והסרותיהן ותוספת השגה שהשיגו ישראל אז
בעניין היציאה אשר קרבנות מוספים מורים
עליהם · והיה ביום ראשון יום טוב וביום
השביעי יום טוב כי באלו שני ימים יצאו ישראל
ממצרים וטבעו מצרים בים והוא היתה עיקר
היציאה ולכן היו יום טוב להודו׳ ולהלל ולעשו׳
זכר לנפלאותיו להיות הדבר לזכרון בין עינינו
כמו שהוא עניין שבת זכר למעשה בראשי׳ כן
באו אלו הימים יום טוב זכר ליציאת מצרים אשר
ממנו נמשך אמונת החדוש העול׳ והנה השבת
מורה על שביתת מלאכה ביום השביעי מכל
מלאכתו אשר עשה בששת הימים לכן נאסר
בשבת כל מלאכה אמנם עניין
יום טוב המור׳ על פעולות השם יתעל׳ בתחתוני׳
ולהזכיר מה שעשה לנו במצרים ובים ובשאר
דברים אשר יום טוב לזכרון להם על כן הותרה
שמות יב מלאכה אוכל נפש והנה נאמר אך אשר יאכל
לכל נפש הוא יעשה וגו׳ ·
והנה
ידוע כי הגוף אוכל ולא הנפש ועל כן קשה
למה נאמ׳ אשר יאכל לכל נפש גם יש להתבונן
על מה שדרשו לכם ולא לגוי׳ ולא לכלבי׳ והכוונה
להם להיות עניין מלאכה זו שהותרה היא
לזכור הדברים הניסים שעשה הקדוש ברוך הוא
לישראל והוא מזון הנפש האמיתי והוא אשר
יאכל לכל נפש ישראל ולא לגוים ולא לכלבים

ובהיות העניין כן כאשר נתבאר נקרא יום טוב
מקרא קודש להיותו מורה על חדוש העולם
כמו השבת נקרא קודש וכל הימים טובים הם
קרואים המורים עליו בזה ובא גם יום השביעי
יום טוב לרמוז גם כן הטענה החמשה שזכר
הרב המורה שעשה על צד ההרחקה והוא שלא
יפעל הקדוש ברוך הוא זמן בלתי בעל תכלית
ואתמול התפתחה מציאות כו׳ כמו שכתבתי
דבריו לעיל פרק שנים וארבעים וזה נמשך אחר
טענה זה שיפעול השם יתעלה עת מבלי עת והם
כמעט טענה ראשון וכן שני ימים טובים אלו
שניהם נקראו פסח הטענה הראשונה נתבטל
מעניין יציאת מצרים כאשר נתבאר והשנייה
ביום טוב האחרון שראו ישראל את היד הגדולה
אשר עשה השם יתעלה לנגד עיניהם על הים
וראו שלא פעל השם עם בלתי בעל תכלית
ואתמול יפתח המציאות ויפעל כמו שהיה בעניין
קריעת ים סוף אמנם הימי שבניהם
הם חול המועד לא נאסרו במלאכה רק מדרבנן
כפי מסקנה הפוסקים ובעלי התוספות פרק קמא
דחגיגה ומק׳ להיות כי אותן הימים אינן
מורים על עניין יציאת מצרי׳ אלא מצד שמקריבין
בהן קרבן מוסף בכל יום ראו חכמים ז״ל לאסור
במלאכה כמו שאסור במלאכה בכל יום שהיו
מביאים בהן קרבן כמו שאמרו בזה
בירושלמי ריש מקום שנהגו וכתבו שם היתר
מדאורייתא היה נאסר כל יחיד במלאכה ביום ש
שמביא קרבן והטעם מבואר כי מאחר שכל
קרבן היה מורה על חדוש העולם והפסדו כמו
שנתבאר ממה שקדם אם כן ראוי לאוסרו ש
במלאכה כמו שנאסר השבת המורה על חדוש
העולם במלאכה והנה התורה לא הקפידה
לאסור במלאכה ביום הקרבן רק ליחיד המביא
קרבן ומתבודד להתבונן במעשה אלהיו בעניין
החדוש על ידי הקרבת קרבנו ולכן אסרה עליו
המלאכה אמנם בקרבנות צבור
כגון מוספים ותמידים לא נאסרו ישראל במלאכה
על ידי הקרב׳ קרבן דאם כן מתי יעשו מלאכה
וכמו שאמרו בירושלמי שם על מה
שהוקשו שמשום תמידין יאסרו והרצו מתי
תקיים ואספת דגנך והיה דבר שאי אפשר לעמו׳
בו על כן לא נאסרה המלאכ׳ ביום הקרב׳ הקרבן
צבור אמנם חכמים ז״ל בחול
המועד שישראל מקריבין מוספים ונתוספו להם
השגה בידיעה חדוש העולם על ידי המוספים
לכן אסרה בחול המועד מלאכה
להיות לזכרון בין עיניכם על
ידי אסור המלאכה
עניין החדוש ·
פרק נ״א

פרק אחד וחמשים

דע והבן כי עניין אכילת מצה כל שבעה ימים
ואסור אכילת חמץ בימי הפסח הכל הוא להורות
על העניינים שמורים עליו ענייני המוספים
והוא עניין החדוש וזה כי ידוע כי ההשגה
נקראת אכילה לחם כמו שנאמר לכו לחמו משלי ט
בלחמי וגו' וידוע גם כן שאי אפשר להתהוות
דבר מלא דבר כי זהו מעשה האל ואינו ממעשה
האדם ועל כן צוות התורה לאכול לחם מצות
שבעה ימים להורות על החדוש כפי יכולת
האדם וכמו שאמרו ז"ל בעניין הקרבנות
לא מצאנו שגיא כח כי לא צוה בקרבנות אלא איוב לז
כפי כח האדם וכן הוא בעניין זה שלא צוה לאדם
להורות החדוש בדבר שאין בכחו לעשו' רק בדבר
שבכחו לעשותו והוא הוראת ההוייה ביש מיש
והיא עניין מצות אכילת מצה כי ידוע כי ההוייה
בכל דבר היא ערוב והתמזגות הדברים. שהדבר
שנתהוה מורכב ממנו והוא בזה כדמות העיסה
המעורב ממים ומקמח ונתהוה העיסה והנה
אסרה התורה לאכול חמץ בפסח כי אם מצה
והוא בהיות העיסה עדיין בצורתו הראשונה אבל
החמץ שהעדיר צורתו הראשונה והלביש צורה
אחרת שהוא החימוץ אסור לאכלו והנה החימוץ
הוא העדר צורתו הראשונ' כמו שאמרו בפסחי'
איזהו שאור כל שהכסיפו פניו כו'
והנה עוד עניין אחר בעניינים החמוץ והוא שנשל'
מעצמו מצד הטבע ולכן אסרה התור' לאכול
אותו לחם כי לא נעשה העול' בעניין זה שנתהוו'
דבר מדבר שלם אלא להלביש צורה והעדר צורה
או שנעשו הדברים מצד הטבע כדמות עשיית
החמץ אבל נתהוה בעניין עשיית המצה שהרבי'
הק' חלקי ההוא יחד שהם החומר הראשון והצור'
שהם כדמות הקמח והמצה ועשה מהן המציאו'
מכל אחד מחלקי החומר עשה נמצא אחד בדמות
המצות שעושין מחלקי העיסה וזה לשון מצה
המורה על מציאות הנמצאי' והנה מצינו
הכתוב מיחס עניין הבריאה בלשון עיסת הבצק
כמו שנאמר בצקת עפר למוצק ורגבים ידובקו איוב לח
שאפשר לפרש רצה לומר בצקת מלת בצק והוא
הבצק שא:ו לשון מצה זכר ליציאת מצרי' ובריא'
העולם ובהיות ענייני המצה רומז
על זה שנתבאר סדרו חכמים ז"ל לשתות ארבע
כוסות בליל פסח כי כל המציאות והשפע' הטוב
והרע מלמעלה הוא בכוס ביד יי' להשקות בו כל
אחד לפי מדריגתו ומהותו בהיות כי היסודות
ארבע וסבות כל דבר ארבע סבות סדרו ארבע
כוסות והנה לשון החמץ מורה גם כן על
עניינו במה שנאמר אשרו חמוץ והוא הנרדף הושע א
והנגזל וכבר נתבאר חלק שני פר' שמונה
בטעמי הקרבנות כי עניין התהווה הדברים זה
מזה הוא הנקרא נגזל ונרדף כמו שנא' והאלהי' קהלת ג
יבקש את הנרדף וכמו שנתבאר ולזה
מצאנו ראינו בדברי הראשונים ז"ל החמץ שיחסו
החמץ ליצר הרע ומצה ליצר טוב כמו שכתוב
הזוהר פרשת ויחי ופרש' תצוה כי זהו עניין
והוא נמשך אחר עניינים החומר ומאמיני' קדמו'
העולם ושהכל נמשך אחר הטבע ואין חשבון
בשאול אשר אתה הולך שמה וכל אחד אמר אמת
מצד מהותו כי היצר הלע הוא מצד החומר ובאמת
החומר הראשון איננו נפסד אלא מעדיר צורה
ומלביש צורה והצורה נפסדת והארץ שהוא
החומר לעולם עומדת והוא עניין החמץ ועל
ידי זה מחטיא את האדם לעבור על מצות בוראו
אמנם היצר טוב נמשך אחר עבודת
אלהים ומאמין בריאת העולם והפסדו ושבל
הוה נפסד כדמות הצורה שנעדרת תמיד ובאה
צורה אהרת אחר כך ואם כן הכל נתהוות
בראשונה והם המצה ולזה קרא שלמה עליו
השלום היצר הרע מלך זקן וכסיל וליצר טוב
ילד מסכן וחכם בהיות כי היצר
הרע נמשך אחר הקדמות והנצחיות ועל ידי זה
הוא זקן ומלך ועתיק יומין' אמנם
היצר הטוב הנמשך אחר החדוש הוא ילד מסכן
בהיות כי כל דבר נתהווה ונולד ועל ידי זה הוא
מסכן ושפל בהיותו הוה ונפסד' אמנם
הוא החכם בעמדו על האמת. והנה נתבאר
מעניין אכילת המצה והקרבת המוספים בפסח
להעמידנו על עניין החדוש בכללות ובפרטות
ובהסור הטענה החמשה שהוא מצד פעולת עת
אחד ולא עת אחרת. לכן אמרו ז"ל כל האוכל
מצה בערב פסח כאלו בועל ארוסתו בבית חמיו
הנה ידוע שהתורה נקראת כלה מאורס'
דברים לג שנאמר מורשה קהלות יעקב אל תקרי מורשה
אלא מאורשה והנה כל זמן שלא הגיע העת
להתבונן בדבר מה עדיין הכלה בבית אביה
יתעלה והוא הקדוש ברוך הוא שנתן לנו בתו
היא התורה וכל זמן שלא נתנה להתגלות עדיין
במדבר יב הוא בביתו כמו שנאמר במשה בכל ביתי נאמן
הוא והנה האוכל מצה בערב פסח ורוצה
להתבונן בה קודם שהגיע זמנה בוודאי בא על
ארוסתו בבית חמיו והנה אמרו זה
במצות מצה יותר מבשאר מצות אף על פי שיש
עת וזמן לכל חפץ להיות כי יום טוב של
פסח מורה על בטול הטענה שהביאו הכופרים
מצד העת שיפעל עת ולא עת אחרת
והנה האוכל מצה בערב פסח מודה כמעט
להבריהם במה שעשה כל העתית שוות
ובזה מגלה פנים בתורה שלא כהלכה ובא על
ארוסתו בבית חמיו והוא מבואר

פרק

פרק שנים וחמשים

בעניין מוסף שבועות על הטענה החמשה שהיא מצד יציאת כח אל הפועל אם היה העולם נברא וכבר נתבאר התשובה על זה שפעולת הנבדל אינה מצד יציאת כח אל הפועל ומה שפועל שם בקצת העיתים הוא מצד הרצון כי מאחר שאינו גוף אין לו כחניות גופניות כלל וכמו שנתבאר מדברי הרב המורה שהבאתי לעיל פרק חמשה וארבעים כל זה נגלה לנו בעניין מוסף של שבועות שאז נגלה להם במתן תורה שהשם יתעלה נבדל מן החומר ואינו גוף ולא כח בגוף כמו שאמר להם בעשרת דברו' לא תעשה לך פסל וכל תמונה וגו' ונאמר לא ראיתם כל תמונה וראו שאין פעולתיו כפעולת בעל חומר ואז השיגו תשובת טענה זו ולכן מקריבין קרבן מוסף שבועו' והיה יום טוב באותו יום לנוח בו ממלאכה לזכור בו עניין החדוש ושבת השם יתעלה מכל מלאכתו

שמות ך

וכבר נתבאר בעניין הפסח למה לא נאסר כל מלאכה ביום טוב כמו שנאסרה בשבת והנה מצינו בכל יום שמקריבין קרבן מוסף נאסרה בו המלאכה ואפילו בחול המיעד מכל מקום נאסרה בו המלאכה מדרבנן מה שאין כן בראש חודש והטעם בזה כי כל ימי המוספים הם לזכרון לדברים מה שנעשו כבר כמו בשבת שהיה לזכרון כי ששת ימים עשה יי וכן הרגלים באו לזכרון פסח לזכרון יציאת מצרים ושבועו למתן תורה ובסוכות כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ואף ראש השנה ויום הכפורים שבאו בהן המוספים ואינן לזכרון מכל מקום אין עניינן ניכר כמו בראש חודש שאנו רואים שינוי מצד צבא השמים שמתחדשות הלבנה בהן שם והוא לזכרון בין עינינו ולכן לא הוצרכה התור' לאסור בהן מלאכה שינוחו בו ועל ידי זה יזכרו במה שעבר כי עניין חדוש הלבנה מספיק הזכרון והוא הטעם שנתפרשו בו נסכיו ומנחתיו יותר מבכל המוספים כי כבר כתבתי חלק שני פרק ששה עשר כי הנסכים והמנחות היו מורים שהשם יתעלה משפיע על העולם שם והעמיד המציאו' על תקונו והוגן אותו מטובו בכל יום ויום ולכן לא רצה לומר בראש חודש במנחתו ונסכו האמורים כבר כי אז נראה שקרבנו היה מורה על דברים כבר נתבארו במוספי שאר יום טוב ושבת אבל כתבו בפני עצמו להורות כי עניינו מורה על עצמו ואינו נלמד מדבר אחר אלא שעל ידי חדוש הלבנה אנו רואים בכל חדש שהשם יתעלה חונן בטובו את עולמו ומשפיע עליו המציאות כפי הראוי כפי שהוא העניין בחדוש הלבנה והנה היו שלשה מוספים אלו שוין במספרן ובפרטן עד שמוסף ראש חודש ופסח ושבועו' הם כולם שני פרים ואיל אחד ושבעת הכבשים ושעיר אחד לחטאת להיות כי בעניין ראש חודש נגלה שינוי מערכת העליון כמו שכתבתי מעניין הפוך תנועתיה אשר נגלה מפרטי קרבנות ראש חודש כמו שנתבאר לעיל בעניינו

וכן היה בעניין יציאת מצרים ומתן תורה שראו ישראל ניסים נגלים וראו שינוי ובטול כחות צבא השמים וכן במתן תורה שקרע להם ז' רקיעים והראה להם שאין עוד מלבדו כמדרשם ז"ל ולכן בא עניין מוסף שלה בשוה כי משותפים הם בדבר זה ובהוראה אחד מורים על עניי' חדוש של עולם מה שאין כן בשאר מוספים כי אף מוסף שבת שמורה על חדוש העולם בעצמו מכל מקום אינו מורה על בטול כחות העליונים והפסדן אחר שנתהוו כמו אלו המוספים ולכן היו פרטי קרבנות שאר הימים חלוקים מאלו ודי בזה מה שרצינו בזה הפרקים

פרק שלשה והחמשים

בעניין קרבן פסח טעם הפסח הוא מבואר ככתוב והיו כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ואמרתם זבח פסח הוא ליי' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל וגו' וזהו טעם צוואת התורה בקרבן ההוא בארבע עשר בניסן אמנם טעם הקרבן וזריקת דמו כבר נתבאר בכלל שאר הקרבנות כי דרך אחד לכולן שמורי' על חדוש העולם בדרך שנתבאר למעלה וכל שכן קרבן פסח המורה על יציאת מצרים הנמשך אחר חדוש העולם' אמנם אי אפשר מבלתי תוספת ביאור בטעם דינים הבאים בשחיטת הפסח כבר כתבתי חלק שני פרק שנים עשר כי קרבן הפסח היה רומז על ימי עמידת האדם שמתחיל אז לישא וליתן ולרדוף אחר מותרי הקנינים המדומים למלאות נפשו ונפשות אנשי ביתו התלויים בו ובהיות כי בימים ההם האדם בכחו ויצר הרע גובר בו להיותו בועט מתוך עשרו וכמו שנאמר וישמן ישרון ויבעט לזה צותה התורה קודם צאתם ממצרים שצוה להם השם יתעלה להשאיל כסף וזהב וכמו שנאמר ושאלה אשה משכנתה ואז יצאו ברכוש גדול והששה התורה שלא ילמדו מזה לשקר לשום תכליתן ובטחונם בעושר ואף כי בחודש ניסן החמה מתקרבת אל הישוב והיא מעשרת בהויות הצמחים ובעלי חייב מהרבי' בימי הקיץ ואז דעתו של אדם זחה עליו לומר

שמות יב

דברים לב

שמות ג

מי א־ון לי אם לא עשרי וממוני ואף כי אז יצאו
ממצרים לחרות והיו אדנים לעצמן והיה להם
להתגאות לכן צוותה לשחוט הפסח מן צאן
וכבר נתבאר בענייני טעמי הקרבנות
פרק עשירי חלק שני שקרבן הצאן בא להורות
שאל ישום האדם בטחנו בעשרו הבא מן הצאן
כמו שדרשו ז"ל למה נקרא שמן עשתרו
שמעשרות את בעליהם לכן צוותה התורה
לשחטו ולהפסידו להורות על הפסד העולם
שעל ידי זה יתנחם ויחשב שלא יועל הון ביום
עברה ואין שלטון ביום המות ולכן לא היה
הפס׳ בא אלא למנויו כי אין העושר בא אלא למי
שנמנה עליו כמו שאמר בן עזאי בשמך
יקראוך ובמקומך יושיבוך כו׳ ואינו נאכל
אלא לפי אכליו כי לא ניתן העושר אלא לאכלו
ולא לבצור הון כמו שנאמר בקהלת אין טוב קהלת ב
לאדם כי אם שיאכל ושתה והראה את נפשו טוב
בעמלו וגו׳ כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה
ודעת ושמחה ולחוטא נותן עניין לאסוף ולכעס
וגומר והיה ממצות הפסח שלא להותיר
ממנו עד בקר כי כל מי שיש לו לאכול היום
ואומר מה נאכל מחר הרי זה מקטני אמנה
ולכן צותה התורה שלא להותיר ממנו עד בקר
כמספק בשם יתעלה אם יתן לו למחר לאכול
וכן היה הטעם במן שנצטווה בו שלא להותיר
אלא ללקוט א״ש לפי אכלו כמו שכתב בעל
עקידה בפרש׳ המן ותעיר עליו הרב המורה
חלק שלישי׳ והיה ממצותיו שלא יאכל
בו ערל וטמא כי אינן זוכין לאכול שלהם בחייה
כמו שאמר בקהלת יש אחד ואין שני גם בן פס
ואח אין לו וגו׳ והיה ממצותיו לאכול
צלי ולא נא ולא בשל מבושל כבר אמרו
פרק כיצד צולין השות ה כוסו בבת אחת הרי
זה גרגרן שלשה הרי זה מגסי הרוח שתים הוא
דרך ארץ וכן הוא העניין הזה האכלו נא הוא
מאכל רעבתנותא והאכלו מבושל הרי דרך
מתינו׳ אבל צלי הוא דרך ארץ ודרך אמצעי
אשר הוא הטוב בכל הדרכים ובא התורה להורו׳
דרך ארץ בקרבן פסח כי הוא נתלה בדברי העוש׳
ושאר קניינים של אדם הנקראים דרך ארץ איך
יתנהג האדם בפעולותיו עד שתמיד יבחר בדרך
הממוצע׳ והיה ממצותיו שלא
לשבור בו העצם כי הם עיקר בניין הגוף והם
מעמידים הגוף על מכונו ולזה נאסר הפסח
בשבירו׳ העצמו׳ להורו׳ כי עקר המכוון באכילת
הקרבן הזה להיות מעמידי הגוף והמקיים בניינו
קיים ולזה באו מהלכות שחיטתו דברי׳ המורים
על עניין עושר כמו שאמרו ז״ל פרק תמיד
נשחט שורת שורת היו עומדי׳ שם של כסף כסף
ושל זהב זהב והיה נשחט בשלשה פעמים כמו

שאמרו שם במשנה להיות העשירו׳ הוא
בשלשה חלקים הן שיהא לו פחות מכדי צרכיו
או יות׳ או כדי צורכיו ואם מתספק משלו הרי הוא
עושיר בכל אחד ואחד מחלקי׳ אלו כמו שאמרו
איזה עשיר המשמח בחלקו אמנם
קהל׳ ה אם הוא מכת שנאמר עליהם אוהב כסף לא
ישבע כסף הנה הוא נחשב לעני׳ אף אם יהא לו
מלא ביתו כסף וזהב לכן היה נשחט בשלש׳
חלקים להורות הן שיהיה מאיזה חלק שיהיה
ישחט פסחו ויתבונן אחריתו לאיזה דבר ניתן ש
עשרו וממונו׳ והנה פסח מצרים היה
מקחו בעשר להורו׳ על שתוף השם מלשון
עושר כי הרמז הוא שלא יבטחו בעשרם ויקחוהו
לעבודת בראם ונוכל לומר שזהו כוונתן
שאמרו ז״ל שמצרים היו עובדים למזל טלה כי
שמו זהב כסלם וראו כי רוב הצלחת האדם שז
ועשרו מן הבהמות דהיינו הצאן וכמו שנאמר
משלי כז כבשים ללבושיך ונקראו עשתרו׳ שמעשרות
בעליה׳ וכן השור הוא המצמיח הקרקע בעבודתו
ועל ידי זה נותן לחם לאדם לאכול לכן היה
מנהג מצרים ואנשי הצבא הקדומי׳ לעבוד השור
והצאן כי ראו כי עיקר הצלחתן היה מהן וזהו
מזל טלה שהיו עובדים ואפשר גם כן כי
חשבו כמו שהבהמות מושלים ונותנים הצלחת
חמדומה למטה כן הוא מושל מלמעלה
ואף כי ראו גדולת מעלת מזל טלה בצבא השמי׳
ולכן עבדו טלה מלמעלה ומלמטה
ובהיות כי הקדוש ברוך הוא רצה לזכות את
ישראל במצות ולהנחילה תורת אמת ורצה
להודיען כי הצלחת העושר אלא קניין מדומה
ואינה ניתן לאדם אלא לקנות על ידו שלימות ש
אחרון לכן צוה לשחוט את אלהיהם של מצרי׳
ולבזתו לקשרו בכרעי המטה ונמשך המנהג
לקשור בהמה דקה בכרעי המטה כמו
שפירש התוספות בפרק מרובה ורשי פרק אלו
תהלים קיח טריפות׳ והביא ראיה ממה שנאמר אסרו חג
בעבותי׳ עד קרנו׳ המזבח רצה לומר שיקשרו
החגיגות עד שיקריבון למזבח׳ ובמסכת
כלים פרק יום טוב אמר שכל חבל היוצא מן
המטה אם צריכים אותו לקשור בו פסחים מקבל
טומאה והרמז בזה על בנים קטנים שהם
כרעי המטה של אדם ולהורות פחיתות מעלות
העושר כי עקר צרכי לאדם הוא פרנסת בניו ובני
ביתו הקטנים כדי ללמדם תורה ומצות ולהיות
מטתו שליאה כמו שמצינו במטתו של יעקב
אבינו עליו השלום ויפה אמרו במדרש׳
ז״ל שבאשר ראו המצרים היו שניהם קהות על
אלהותן ועל ממונם שלקחו ישראל מהן ולא היו
רשאין לומר להם דבר׳ ובהיו׳ כי המזבח
לא היה בנוי ובצאתם ממצרים היה ממצו׳ הפסח
ליתן

ליתן מרמז על המשקוף ועל שתי המזוזות ׳
וכתב הרמבם פרק ראשון מהלכו׳ קרבנו׳ פסח
אין שוחטין פסח אלא בעזרה כשאר קדשים אף
בשעת היתר הבמות וכו׳ והטעם בכל זה
אשר כתבנו מעניין קרבן הפסח להיות
כי אמרו ז״ל בני חיי ומזוני לאו בזכותה תליה
מילתא אלא במזלא אם כן יחשוב האדם שבא
מן המזל ולא מדרך השגחת השם יתעלה לכן
אין הפסח נשחט בבמה אלא במזבח הידוע שהוא
אוצרו הטוב של הקדוש ברוך הוא ועל ידו משביע
לכל חי רצון לכן היה נקרב כאחד על גבי המזבח
ובהיות כי במצרים לא היה להם מזבח
צוה הקדוש ברוך הוא לתת מרמו על הפתח כי
זהו השער ליי׳ צדיקים יבאו בו והוא נגד המזבח
העליון ובהיות כי בבניין המזבח היו
בלולים כל המדות והספירו׳ כמו שכתבתי
לעיל מצורת בניינו הוצרך גם כאן לזרוק על
המזוזה ועל המשקוף שעליו כדי להשלי׳ המדו׳
בולם כי המזוזות כדמו׳ הירכי׳ שעליה׳ והמשקוף
הוא מלשון השקיפה ממעון קדשך מן השמים ׳
ועל ידי זה היה מחבר כל המדות אל היסוד שהיו
במזבח שהיה שופכים עליו דם הפסח במקדש
וכמו שנתבאר למעלה חלק ראשון פרק שלשה
עשר מעניין צורת המזבח וחלק שני פר׳ ששה
ועשרים מעניין מתן הדמים והמשכיל יבין משם
והיה זריקתו על ידי אגודת אזוב כי
לא נבחרו אז הכהנים העובדים במקדש ובעזר׳
ושהיו הלוים משורר׳ בכנף רננים וישראל עומדי׳
בשעת הקרבן שאז היה נשלם עניין המכוון בהן
דהיינו להשלים ולקשור העולמו׳ זה בזה שהוא
היה המכוון בשלשה כתות אלו בעבודה כמו
שנתבאר פרק שמונה ושלשים חלק ב׳
ולהיות כי במצרים לא היה מוכנים אז בזה לכן
הוצרכו אז לטול אגודת איזוב שהם שלש קלחים
נגד שלשה חלקים אלו ולעשותן אגודה אחת שן
להשלים מה שחסר מעניין שני חלקים אלו ׳
ואולי שלזאת הכוונה היה הפסח נשחט
בשלשה חלקים כמוזכר במסכת פסחים
ובשבת שהיו אסורים להבא פסחיהן לבתיהם
היתה כת ראשונה עומדת בהר הבית והשנייה
בחיל והשלישי בעזרה נגד חלקי העולם שהיה
הר הבית וחיל ועזרה רומזים עליהם שהיו
מרומזים בעבודת כהנים לוים וישראלים והיה
האגודה מן האזוב שהוא דבר נמוך ושפל כדרך
הצדיקים המשפילים עצמם והם השלשה הכתות
העובדים במקדש ועל זה אמר ולא יתן
המשחית לבא אל בתיכם ואתם לא תצאו איש
מפתח ביתו עד בוקר כי כשיעבדו העבודה
הזאת להתבונן בטעם הקרבן המורה על חדוש
העולם כמו שמתבוננין בשאר קרבנו׳ גם כי לא

ישימו בטחונם בעשרם כמכוון משחית הפסח
לא יבא המשחי׳ שהוא היצר הרע ורמחשב׳
הזרה לקנות ולאסוף הקניני׳ המדומים המסטיני׳
והמגביהן דעתו של אדם ומשחיתו אל תוך ש
בתיהם דהוא גופו של אדם ואל ישלוט בו
. ואמר ואתם אל תצאו איש מפתח ביתו עד
בוקר להיו׳ בהול אחר הממון להשאיל משכניה׳
כסף וזהב כי לא נברא הלילה למלאכה ולישא
וליתן לצבור הון׳ וכמו שנאמר׳ תזרח
השמש יאספון וגו׳ יצא אדם לפעלו ולעבודתו
עדי ערב ואמרו ז״ל לעולם יצא אדם בכי תה׳ קד
טוב ויבא בכי טוב כי המכוון בבריאת הלילה היה
שיהיה היום למלאכה והלילה לעסוק בה בתורה
ובחכמה כמו שאמר ז״ל אין גרונה של
תורה אלא בלילה ואמרו ז״ל לא נברא
סיהרה אלא לגירסא ולא נברא הלילה אלא לשינה
כדאיתא פרק הדר׳ ולכן אמר לא תצאו
מפתח ביתו עד בוקר ללמוד להם דרך ילכו בה
ואת המעשה אשר יעשון שלא ישומן זה׳ במחנם
לשנות משום זה עניין מעפייני העולם לצאת
בלילה להשאיל ממון משכיניהם ׳
ובהיות כי עת מוכן לכל חפץ ויפה דבר בעתו כמו
שנתבאר ושעל ידי זה נצטוו שלא יצאו
מפתח בתיהם בלילה לזה כוונו ז״ל באמרם
בני חיי ומזוני לאו בזכות תליא מילהא אלא כ
במזלא׳ והנה מקובלים דברו בו עמוקות
ואמרו שרומזאל מזל העליון ובעל
העקידה האריך בו פרשת חיי שרה ופיר׳ שאינו
תלוי בזכות בלבד אלא במזל גם כן׳ כמו
שהאריך שם בזה אמנם הנראה
לי הוא הדבר אשר נתבאר כי באמת לאו בזכות
תליא מילתא כי לפעמים הזכות גורם שלא יהא
לו בנים כגון אם יודע הקדוש ברוך הוא שיהיו
לאיזה צדיק בנים רעים ויהיו לאביו למור׳ רוח
כמו שאמרו ז״ל בעניין נח שכחם הקדוש ברוך
הוא מעיינו שלא הוליד עד חמש מאות שנה שלא
ימותו בניו במבול וכן בחיי נאמר מפני׳ רעה ישעיה נז
נאסף הצדיק הנה קוצר ימיו לטובה וכן
בעניין מזונה הנה רוב הממון הוא סבה לפעמים
לבעוט בשם יתעלה ולפעמים שומר האדם ש
לרעותו כמו שנא׳ עושר שמור לבעליו לרעתו קהלת ה
והנה אינו תולה בזכות שיתן לו אלו הדברים
ואדרבה זכיותיו נותני׳ לו אלא הכל תולה במזל
וזהו רגע ועת שאדם נולד בו כי כפי אותו רעת
שנולד בו או שנוצר בו אדם הוא הכנת טבעו
בעולם ואם יודע הקדוש ברוך הוא שטבעו הוא
שלא יוכל לסבול רוב. עושר ויחטא בו דנת
זכיותיו גורמין לו למנוע הטוב ממנו לבלתי יתגא׳
בעושרו והנה אי אפשר להעשירו על פי
זכיותיו אם לא שיעשה לו השם יתעלה טבע אח
וישנת

וישנה מזלו וזהו דבר נמנע כי הבהירה נתנה
לאדם על פי מזלו׃ וזהו אמרם ז״ל
שהקדוש ברוך הוא אמר לרבי אליעזר בן פרת אי
ניחא לך דאחריבא עלמא אולי נפלת בשעה ש
דמזוני׳ וכן הוא בעניין חייו כי מאחר
שזכיותיו גורמין שמפני איזה רעה יאסוף הצדיק
אי אפשר לשנות הדבר וגורם לו זה כשנולד בזמן
הזה ולא קודם לכן שהיה חי יותר וכן בעניין
הבנים כא׳ זוכה האדם שלא יצאו ממנו בנים
רשעים ואלו היה לו בנים היו רשעים אי אפשר
לשנות הדברים וליתן לו בנים שאינם רשעי׳ אם
כן השעה גורמת לו בא וראה כמה נצטער
חזקיה שלא קיים פריה ורביה כדי שלא הוליד
מנשה אלא שלא הספיקו זכיותיו או שהשעה
גרמה לו שהוצרך להולידו אם כן יפה אמרו ז״ל
דלאו בזכות תליא מילתא אלא במזלא והוא
הדבר אשר נתבאר מעניין הלכות פסח וחוקתיו
שהכל תלוי בזמן ושהממון ניתן לאדם לפי הראוי
לו וזהו עניין שהיה הפסח דווקא נאכל לאוכליו
ולמנויו הראוין לו׃ ולא היה נאכל כי אם בחבורה
אחת והיה אסור להוציאו מחבורה לחבורה
כמו שנאמר לא תוציאו מן הבשר חוצה כי
אסור להיות קנאת מרויש ביוריש להוציא ממונו
לחבורה אחרת וכמו שאמר ז״ל לא תהוי כעבורי
אחסנת אפילו מברא בישא לברא טבא וזהו
אסור הוצאת הבשר מחבורה לחבורה
והיה ממצות הפסח לשוחטו אחר חצות בהיות
כי אז ינטו צללי ערב להורו׳ כי אי אפשר לעמוד
על דבר זה להשיג האמת עד אחר חצות ימי
האדם שראה ומרגיש כי חולשות אבריו שהולך
ויורד שמשו להשתקע ואז יוכל לזבוח הפסח זה
כראוי ומצאתי כתוב טעם אחר כי
היה מצותו לשחטו אחר חצות מטעם היותו מן
הצאן וזה כי ידוע שמזל טלה הוא מזל ניסן עולה
כחשרית ומזל גדי עולה אחר חצות לעת מנחה
שהוא שעה בין הערבים לכן צוותה התורה
לשחטו בין הערבי׳ והיה ממצותו לשחטו
אחר תמיד בין הערבים אחר קטורת של בין ש
הערבים ואחר הטבת הנירות כי כבר
נתבאר פרק שביעי ופרק שמיני חלק שלישי׳
מעניין הקטרת והטבת הנרות המורים על
למידת התורה ומעשים טובים הנמשכים זה מזה
ועל ידי עסקו בתורה ובמעשים טובים יוכל לזבוח
הפסח כי בלא זה אי אפשר לאדם להשיג כי
רוב העם טועים וחולים בזה החולי להיות עושרן
הוא עיקר תכליתן ועקר בטחנם
והיה ממצות הפסח לאכלו על מצות ומררים
כבר נתבאר בפרק שעבר עניין שלשה המצות
שהיו מורים על חדוש העולם והנה מורר מורה
על הפסדו ושאר עונשי גיהנם שהחוטא יענש
בהן לעתיד לבא על כן צותה התורה לאכול
הפסח בעניין שיזכור זמן חדושו וזמן הפסדו ועל
ידי זה לא יחטא באכילה ובעשרו וכמו
שאמר ז״ל זכור את בוראיך רבי עקיבא היה
דורש את שלשתן בראך׳ בארך׳ בורך׃
ובהיות כי שחיטת הפסח הוא מורה על
יציאת מצרים ולזכרונו כמו שמבואר בפסוק
ויציאת מצרים הוא מורה על חדוש העולם על
כן אסור לשחוט הפסח בעוד החמץ בבתו כמו
שמות לד שנאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי כי החומץ
מורה על אמונת הקדמות כמו שנתבאר למעלה
ואף כי החמץ הוא היצר הרע המגרה לגזול
ולעשות עושר שלא במשפט ואין זה מכוונת
שחיטת הפסח׳ והיה ממצות
הפסח לקרא הלל בשעת השחיטה ולתקיע
עליו בחצוצרות שלש תקיעות תקיעה שברים
תקיעה כמו שכתב הרמב״ם פרק
ראשון מהלכו׳ שחיטת קרבן פסח והוא במשנ׳
פרק תמיד נשחט׳ וכתב עוד
הרמב״ם שם הואיל ואין שם נסכי׳ לתקוע בשעת
ניסוך תוקעין בשעת שחיטת כבר נתבא׳
חלק שני פרק שמונה ושלשים עניין השיר
והתקיעות והתרועו׳ שהיו במקדש שהיו מורים
על תנועת הגלגלים וצבא השמים שהם משוררי׳
ברקיע ונתבאר שם הטעם שלא היו אומרים
שירה אלא על קרבנות צבור של הובח
ומעתה נתבאר הטעם שגם בזמן שחיטת הפסח
שאנו שוחטין זכר ליציאת מצרים ושהעול׳ מחודש
אנו תוקעין ומריעין להיות כי אז היו
צבא מעלה מוכרחים לשנות כחן ופעולתן והיו
דוממות משירתן וכמו שדרשו ז״ל ולא
קרב זה אל זה כל הלילה שלא אמרו שירה ברקיע
אמר מעשי ידי טבעו בים ואתם אומרים שירה
רצה לומר כי מאחר שנקרע הים נתבטלו כחות
העליונים המנהיגים את העולם על פי טבעו וזהו
בטול שירתן ברקיע כי תנועתן הוא שירתן כמו
שנתבאר למעלה בעניין השיר שהיו הלוים אומרי׳
ולכן אנו אומרים שירה בשעת זביחת הפסח
ישעיה י כמו שעשה יהושע שאמר לשמש בגבעון דום
והוא אמר שירה במקומה כמדרש ז״ל
ועניין התקיעה והתרועה נגד שני מינים תנוע׳
שהם בגלגלי׳ כי יש תנועה פשוטה והיא התנוע׳
הסיבוב בכדור כולו והיא הנרמזת בתקיעה שהוא
קול פשוט׃ אמנם יש עוד תנועה
אחרת והיא נשברת והיא התנוע׳ שעושי׳ הגלגלי׳
בעצמן כי התנועה שמניע׳ הגלגל היומי ממזרח
למערב היא תנועה פשוטה ושוה בכל הככבים
אמנם תנועתן מצד עצמן אינן שוים
כי יש לכל אחד תנועה מיוחדת לו והוא שבורה
כדמות התרועה גם כי תנועת הגלגל היומי אשר
הוא

הוא הפך לזה שוברת הראשונו׳ לחלקים והם שעור תנועתיהן ביום ובלילה אחד כי על ידי זה התנועה אנו משערין הילוכן בגלגל שלהן ליום ולחודש ולשנה והם התרועה והשברים ׳

ובהיות כי נראה מהלך הככבים פעם במתינו׳ פעם במהירו׳ כידוע לחכמי התכונה על כן נסתפקו החכמים האחרונים בעניין התרועה אם הוא שברים או תרועה ׳ כי תרועה מורה על תנועת כבידה ושברים על תנועה קלה ׳

ובהיות כי תנועו׳ הכדורים כוללת הכל על כן היה תקיעה לפני התרועה ולאחריה וכמו שיתבאר עוד בעניין תקיעו׳ ראש השנה אם ירצה השם יתעלה ׳ והנה אמרו במשנה פרק כיצד צולין כל קרבנות צבור קרבים בטומאה ואין נאכלים בטומאה מלבד הפסח שנאכל אף בטומאה שלא בא מתחילתו אלא לשום אכילה ׳

הנה נראה שכל קרבנות היו תכלית טעמם בעניין הקרבה להורו׳ על מה שנתבא׳ מעניין הקרבנות ולכן היה ההקרבה בטומאה לבד אמנם עניין הפסח שבא לרמוז על האכילה והשתיה המספקת עם יראת ״ כמו שנתבאר לכן היתה היא התכלי׳ ודוח׳ טומאה כי באמת האכילה ההיא הוא עבודת ״ ואין טומאה נוגעת בו ״

פרק ארבעה וחמשים

אחר שנתבאר עניין הפסח נמשיך לו עניין הקרב׳ העומר ממחר׳ הפסח ונרא׳ לומר כמו שבצא׳ ישראל ממצרים שהוא תחילת קבלת עול מלכות שמים נצטוו להקריב קרבן הפסח במצרי׳ כמעם שנתבאר ואחר כך לדורות היה לזכרון יציאת מצרים כן הוא בעניין העומר נצטוו בו להיות לזכרון בין עינינו שיצאו ממצרים הנמשלים ש להמורי׳ ולכן היה קרבן העומר בא מן השעורים שהוא מאכל חמורים ובא להורות גם כן כי אף שעל ידי יציא׳ מצרים עמדו על חדוש העול׳ מכל מקום לא השיגו אז רק השגחה גסה וכבידה וכמעט שמותר האדם מן הבהמה אין וכבר נתבאר גם כן פרק תשעה ועשרים ופרק שלשים חלק שני איך המנוחו׳ היו מורים על חדוש העול׳ בהשגה גסה והוא דעת המדברים המוכיחים עניין החדוש בעניין הנרמז במנחה סולת והם העצמיים הפרדיים וכמו שנתבאר למעלה ׳

ובהיות כי נתבאר למעלה פרק תשעה ועשרים כי רוב המדברים בנויים על הקדמות כוזבות ואי אפשר להוציא מהם דבר טוב אלא מעט והוא הקומץ הנקרב בשאר מנחות ׳ כמו שנתבאר לעיל חלק שני פרק תשעה ועשרים לכן גם בעומר אינו מקריבין ממנו רק קומץ ולכן צוותה התורה בעניין העומר ביום ששה עשר בניסן מיד אחר יציאת מצרי׳ כי ביום חמש׳עשר היו טורידים בצאתם ומיד ביום ששה עשר התחילו להתבונן על ידי צאתם ממצרי׳ בחדושו של עולם והוא הנרמז במנחת העומר

אמנם הקרבנו׳ שבאו עם העומר הם באים להורו׳ על הגדול שבישראל שהיו מורגלי׳ בחכמת הפלוסופים הקדמוה אשר היה פרעה

שמות ה נמשך אחריה אשר לזה אמר מי ״ אשר אשמע בקולו רצה לומר שלא היה מכחיש מציאות השם יתעלה רק שהיה מכחיש שישמע בקולו כי האמין המקדמות כאשר האמין אריסטוטלוס ושהכל מחוייב מצד סבתיו ושאי אפשר להשם יתעל׳ לשנות כנף הזבוב והיה כופר ג״כ בהשגח׳ בדרך אריסטוטלוס כי הדברים תלויין בזה ולזה אמר מי הוא אשר אשמע בקולו והנה הגדולה שבישראל שהיו מורגלי׳ גם כן בחכמה הטבעיו׳ והפלוסופים כאשר יצאו ממצרים השיגו עניין חדושו של עולם וכי יש אלהים שופט בארץ ויכול לעשות בה כרצונו כמו שהשיג פרעה לבסוף

שם ט שאמר ״ הצדיק וגו׳ כן השיגו גדולי ישראל עניין החדוש על דרך האמיתי הבנוי על דרך החכמה הטבעי׳ הפלוסופים רק שלא השיגו עדיין בריאת העולם יש מאין אלא יש מיש כאשר עשה ״ במצרים אותות ומופתים מיש לזה צוותה התורה להקדים עם העומר כבש בן שנתו לעולה היה הקרבן בהמה שהוא מורה על החדוש בדרך האמת כמו שנתבאר חלק שני פרק שלישי והיה הקרבן כבש בן שנתו להיותו מורה על בריא׳ יש מיש על ידי המרת הצורו׳ כמו שנתבאר חלק שני פרק אחד עשר והוא דוגמ׳ הניסי׳ והנפלאו׳ שנעשו במצרים ואף כי באותו זמן היו טרודים עדיין בנסעם ממצרים והיו עוסקים ש בצרכי ביתם ולזה בא הקרבן כבש המורה על שלימת הקניינים המדומים כמו שנתבאר חלק שני פרק עשירי אמנם בשבועו׳ שבאו לכלל דעת את ״ והבינו גדולים וקטנים האמת על בוריו וכמו שאמרו ז״ל אנכי ולא יהיה לך מפי גבורה שמענוה ופירש רב המורה מפי גבורת המופת באו שאר קרבנו׳ המורים על חדוש העול׳ יש מאין כמו שנתבאר לקמן אם ירצה השם יתעלה אך נבאר תחילה עניין העומר ומצותיו המורין כולן על מה שכתבנו ולזה בא מצותו שדוחה שבת וטומאה כשאר קרבנות ציבור הקבועים מטעם שהוא מורה בעצמו על עניין חדוש העולם ואין צריך לשבת וכן דוחה הטומא כי כל טמא וערל יטהר באמונה זו והיה מצותו להביא

מן

מן הקריב לירושלים להיות כי הקדמות
המדברי׳ הם בנויית לפי קריב הדעת ואינו בנויי׳
לפי דרכי המופת אשר ילכו בה ממושכל ראשון
לשני ומשני לשלישי לזה היה בא מדבר קרו׳
והיה מצותו לקצרו בלילה להיות דבריהם
בחשיכה ואפילה׳ והיה ממצותו
להביא מן היפה מן היבש ולא מן הלח ולקצרו ש
לשים מצוה הטעם מבואר כי הטוב והיפה
מדבריהם נקבל מאחר שהם מכוונים לשם מצוה
אף כי דבריהם בנויי׳ על הקדמות כוזבות׳
והיה ממצותו שמערב יום טוב שלוחי בית
דין היו יוצאים והיו עושין כריכות בריכו׳ במחובר
לקרקע כדי שיהא נח לקצור כו׳ והוא בהציע׳
הקדמות המדברים כדי להוציא בקלות כוונת
המכוין מדבריהם והוא שיהא נוח לקצור והוא
התכלית וכל העיירות הסמוכות מתכנסו׳ כדי
שיהא נקצר בעסק גדול כי לא דבר רק הוא
וכל העם יתבוננו בו בינה וקוצרים שלש סאין
בשלש אנשים ובשלש קופות ובשלש מגילות
ואמר להן הקוצר בא השמש ואמר הן שלש
פעמים מגל זה ואמר הן שלש פעמים׳ קופ׳
זה יאמר הן ש״ש פעמים ואם היה שבת אמר
שבת היום ואמרו הן שלש פעמים׳ אקצור
ואמר הן שלש פעמים על כל דבר ודבר שלש
פעמים כמו שכתב הרמ״בם פרק ששה
מהלכות תמידים ומוספים והוא בגמרא מנחות
פרק רבי ישמעאל והטעם כתב הרמ״בם
מפני הטועים והם צדוקי׳ וביתוס כו׳ הדברים
נכונים בדרך הפשט אבל לפי הנראה לא היה
לריק שהיו אומרים שלש פעמים בכל דבור ודבור
ודווקא בשעת קצירה שהיו מפרסמים
הדבר לא בשעת הקרבתן ואם היה משום
צדוקי׳ וביתוס לחוד היה להם לפרסם יותר
שעת הקרבתו אלא הנראה שבא להורו׳
כולו על דעת המדברים כאשר הניחו הקדמותיהן
מעניין העצמים הפרדיים אשר העומר בא נגדן
כאשר כתבתי בעניין המנחות והנה הם
מאמינים מעניין העברת הדברים כמבואר מדעתן
וכתבתי קצת חלק שני פרק תשעה ועשרים
שזהו אמונתם ושאין לשום דבר טבע קיים
ושאפשר להיות חילוף כל דבר אלא שרצון
השם יתעלה כך הוא להיות כל העולם נוהג כ
כמנהגו וכמו שהאריך הרב המור׳
בזה׳ והנה זאת הוא כוונת השואל בכל דבר
אם כך הוא או לא כי אפשר להיות חילופו
אלא שרצון המשיב הוא לומר הן׳
וכך היא אמונת המדברים שהשואל שואל
בכל המציאות אם הוא כך ולמה הוא כך ולא
יוכל המשיב להשיב רק הן׳ רצה
לומר כך רצה השם יתעלה והוא אמר ויהי׳

אמנם צריך שלש פעמים בכל דבר הוא גם כן
עניין זה כי הם אינם מאמינים בכחות השפלים
שמושפעים כלמעלה באמונת הפלוספים
שהכל הוא דרך השתלשלות הסבות׳
אלא הם סוברים כי הכל הוא שוה ודרך אחד
להן בהתיחדות צורתיהן מרצון השם
יתעלה ואם כן כל חלקי העולם הן
בזה בשוה על כן אמר שלש פעמים הן בכל דבר
כי זהו הן נוהג בכל שלש הדברים׳
והנה כבר כתבתי בטעם המנחות אף על פי
שאמונת זאת אינה אמיתת מצד עצמה׳ מכל
מקום להיותה קלה להבין על ידה הידוש העולם
אפילו למתחיל בלימוד על כן צותה התורה
לפרסמה וכמו שכתב הרב המורה
בהקדמות המורה בסבות הסתירה שלפעמים
צריכים הנביאים לספר דעת אחת מפני ההמון
כו׳ כן בעניין דעת זה יען נמצא בו דבר
טוב והיה אמונת החדוש בא מצות עומר כ
נגדו לפרסם עניינו כדי שיהא התכלית יוצא
מתוכו שהוא עניין החדוש מקובל כהמון׳
ולכן מיד אחר קצירתם הביאו לעזרה וחובטין
וזורין וכוררין ומהבהבין אותו באור ואחר כך
שוטחין אותו בעזרה כדי שיהא הרוח מנשב בו
וטוחנין אותו ומוציאין ממנו עשרון מנופה בשלש׳
עשר נפה כו׳ והוא להורות כי כ
באמ׳ דרך זה צריך טחינה וברירה וזרירה ולנקותו
מכל דעת נפסד ואז מוציאין ממנו מעט דבר
טוב והוא כדמות עשרון שלם וטעם
עשרון כתבתי בשער מנחות׳
והיה הקומץ לבד נקרב כי כבר כתבתי שבא
מן השעורים זכר ליציאת מצרים שהיו דומים
לחמורים ומאכלן מאכל בהמה ואז הדעת
ההוא היה כולה כליל להם להיותו קל הלימד
והיה מועיל להם לשערו ולזה היו מנקין מהכל
עשרון׳ אבל אחר כך אין נלקח ממנו
אלא קומץ והוא העניין העברה שלקח מהן הרב
וכמו שכתבתי בשאר מנחו׳ פרק תשעה׳
ועשרים חלק שני והיה מנוקה בשלשה
עשר נפה כי צריך ברירה וניקוי בשלש עשר׳
פנים שהתורה נדרשת בהן ואפשר שבא
זה מן השעורים שהוא מאכל חמורים
כמו שאמרו פרק קמא דפסחים רבי׳
אליעזר על׳ לקריית׳ אמר השעורים יפות אמרו
ליה בשר להמורים והנה עניין החמורים
תהלים יט הם התלמידים חכמים כמו שנאמר בישכר חמור
גרם ויט שכמו לסבול והם יכולים לברר וללבן
דעת זה מכל סיג ולזה אמרו במדרש
רבתי פרשת נשא אמרו סולת נגד התורה שנא׳
בראשית מט ומתוקים מדבש ונופת צופים כסולת זה הצופה
על גבי נפה והיה אסור לאכו׳ החדש עד הקריב׳
העימר

העומר פי' אי אפשר לעמוד על אמונת החדוש עד הקריב' העומר והיה מניפו בעזרה כי כל הקצוו' כלולים בעניין רמיזתו וארבע רוחות ומעלה ומטה שוין לפי אמונת המדברים זהו עניין התנופה ולכן היה מניפין המנחות ולא שאר קרבנות והיו מקריבין אותו אחר קרבן מוסף וכבר נתבאר כי עניין המוספי' היו מורי' על אמתת טענות ותשבות הפלוספים כדרך שנתבאר ועל כן המוספים קודמין לו כי הם קודמים במעלה ולעיל הלק שני פרק עשרים כתבתי טעם למה היו מנחת כבש הבא עם העומר משונים משאר מנחות שכאן היו שני עשרונים ושלישית ההין שמן ובשאר קרבנות היו עשרון לכבש ורביעית ההין לעשרון ואחר כך היו מונין תשעה וארבעים יום נגד תשעה וארבעים שערי בינה שהשיגו כי מדי צאתם מן ממצרי' עד בואן להר סיני שאז הושלמו בדעו' ולהכיר האמת היו נשרשים בכל יום כאחד מן הנמצאות כי כבר כתבתי כי הרמב"ן כתב בהקדמת פירושו לתורה כי מה שאמרו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולן נמסרו למשה חוץ מאחד שנא' על חלקי המציאות •

והנה משה רבינו עליו השלום אף קודם קבלו התורה כוודאי היה חכם גדול בידיעת הנמצאות וחלקיהן ופרטיהם וכמו שאמרו פרק רביעי דנדרים אין הנבואה שורה אלא על חכם כו'

ומאחר שהיה נברא קדם מתן תורה היה גם כן חכם בידיעה דברים אלו ובוודאי היו שאר חכמים גדולים גם כן בישראל והם היו מלמדים לכל מי שהגיע ללמוד כל יום ויום בידיע' נמצאות אחד אחד עד שלמדו בתשעה וארבעים יום מיציאתם ממצרי' עד מתן תורה כל חכמת הפלוסיפים וטבעי הדברים הנמצאים ולזה היו כולם מוכנים לנבואה מה בשעת מתן תורה כל אחד לפי מדריגתו ומחיצתו שידע והשיג תחיל' כי אף שלמדו הכללים הפרטים לא ידעו כלום בשוה והיה בזה לאחד מעלה על חבירו •
וכמו שאמרו משה מחיצה לעצמו אהרן מחיצה לעצמו כו' ועל ידי השגתן אז ניתן להם התורה ביום חמשים ושמעו אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה כאשר כתב הרב המורה שעמדו על מציאת השם יתעלה מצד המופת •

והנה בהיות כי כל תשעה וארבעים חלקים אלו הם נכללים בשבעה מעלות שראה יעקב בסולם לכן מצוה למנין שבועי' ויומי' נגד יעקב ומשה והנה בקריאת שמע שאנו מקבלים יחודו של השם יתעלה ומלכותו אנו אומרי' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אף על פי שלא אמרו משה משום שאמרו יעקב כמו שאמרו בגמרא פסחים כן יש לרמוז השגת יעקב עם השגת משה בעניין ספירת העומר ולכן המצוה למנות שבעה שבועות נגד שבעה חלקים המציאות והם היסודות והדומם' והצומחות והחי והמדבר והגלגלי' והנבדלי' והכל נחלק לתשעה וארבעים שערים והם האחוריים וקשר של תפילין שראה משה אמנם השער החמשים והוא מהות השם יתעלה נאמר בו פני לא יראו ובהיות כי אמרו שחמשים שערו בינה נבראו בעולם נראה שהשם יתעלה בעצמו לא נכלל בחמשים שערים אלו ולכן צריכים לומר כי עניין הספירו' שהם תוארי השם כאשר נתבא' למעלה שהם נבראו מצד פעולת השם יתעלה ויש לומר בהן צד בריאה אף לא השיגו משה על אמיתתו כי אף שידע עניין הכחות מכל מקום אי אפשר לשכל האנושי לעמוד עליהם איך הם שבים לדבר אחד בעצמו ושהוא חי ולא בחיי' חכם ולא בחכמה ולזה כוונו באמר' במדרש שאמר' מרע"ה דרכי הכחו' ידעתי אך איני יודע כיצ' המחשב' מתפשטות בהן רצה לומר שמחשבת האדם אי אפשר להתפשט בו וכבר כתבו כל החכמים שאי אפשר להשיג עצמותו אם כן אי אפשר להשיג תואריו שהם עצמו ולכן אמר שלא להשיג מהות הש"י וכמו שכת' כי לא יראני האד' וחי שהוא נאמ' בעניין ההשג' וכמו שאי אפשר להשיג עצמתו אי אפשר להשיג תואריו שהם עצמו ולכן אמר השיג משה שער חמשים אף על פי שנברא והם עניין התוארים שאינן דבר נוסף בעצמותו כמו באדם ולכן מצוה למנין ימי' ושבועה ימי' נגד משה שידע והשיג כל מדריגות במציאות ובהוייתן ואיך נקשרים זה בזה על פי סיבותיהן הנמצאות בחוץ לנפש וכמו שנאמר בכל ביתו נאמן הוא המורה על זה כמו שכתב הרב שם טוב בפירש למורה חלק ראשון פרק ששה ושלשים • ושבועה כהשגתו של יעקב בעניין הסולם ועל ידי יעקב ומשה זכו לעניין מתן תורה כי מיעקב קבלו הכללים כאשר ראה בסולם אמנם משה העמידם על הפרטים הנה נתבאר קרבן העומר וספירת העומר שבא לרמוז על חדוש העולם ובריאות מדרגות אלו גם כדי שנזכור עניין קין והבל שהית חמשים יום אחר בריאות העול' וכמו שנתבא' לעיל חלק שני פרק אחד ושלשי' ושלכן זכו למתן תורה ביום חמשים •

שמות לג
במדבר יב

פרק חמשה וחמשים

עוד צוות' התורה להקריב ביום חמשים מנחה חדשה שתי הלחם ומקריבין עם הלחם פר ושני אלים ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר חטאת ושני כבשים זבחי שלמים מלבד מוספי יום

הטעם כבר כתבתי למעלה חלק שני פרק שנים
עשר כי שני כבשי עצרת היו מורים על שני
לוחות הברית ונעשה ונשמע והיו מביאים
אותו עם שתי הלחם המורים על התורה שבכתב
ותורה שבעל פה וכמו שכתב הזוהר
ולזה היו שני הלחם מעכבין על הכבשי
ואין הכבשים מעכבין הלחם להיות כי העיקר
היא התורה שבעל פה כמו שנאמר על פי ה שמות לד
הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל
וכמו שדרישו זכרום לברכה
ובהיות כי קרבנו יום שבועות הם מורים על ש
שלימתן של ישראל לכן לא נאמר חטאת
במוסף של שבועות כמו בשאר מוסף
ובהיות כי הושלמו אז בידיעת התורה ועמדו על
חדוש העולם מצד הקבלה ומצד החקירה לכן
היו מביאים קרבנות אלו המורים על החדוש ם
מלבד מוספי יום המורה על הסרת טענה אחת
כמו בשאר יום טוב להיות כי דרשי זכרונם
לברכה בריש בראשית רבה ואהיה אצלו אמון משלי ח
התורה אמרה אני הייתי כלי אמנתו של הקדוש
ברוך הוא בבריאת העולם לזה היו מקריבים
אלו הקרבנות עם שני כבשי עצרת ושני הלחם
המורים על התור׳ להורות כי התור׳ בראה וחדשה
העולם הנרמז בעניין הקרבנות והנה
היו אלו הקרבנות במניינם בקרבן מוסף וכבר ז
נתבאר טעם קרבן המוסף פרק שני וחמשים והוא
הדין באלו אלא שנתחלף פר באיל כי במוסף
היו שני פרים ואיל אחד ובאלו היה פר אחד ושני
אלים והסבה מבוארת אצלי כי כבר כתבתי פרק
תשעה וארבעים בעניין המוספים כי האיל היה
מורה על גרם השמימה שאינן מורכב מחומר
וצורה על כן היה איל אחד אמנם
השני פרים הם נגד חומר וצורה שבעולם השפל
שהם שנים בגדר ולכן היו שני פרים כמו
שכתבתי לעיל פרק תשעה וארבעים
אבל בקרבן זה שבא הרמז על פעולת התורה היו
שני אלים להיות כי על ידיה אדם
מקשר צורתו בעליוני׳ והפר נעשה איל ולא נשאר
רק פר אחד המורה על החומר והיו
אלו השני כבשים עם הלחם טעונים תנופה מחיים
להיות אדם צריך לקשור הדברים זה בזה
כי מי שעוסק בתורה שבכתב ולא בעל פה הוי
כמי שאין לו אלוה כמדרשם זברונם לברכה
ומכל מקום עיקר התורה הוא בכתב ולכן בא עניין
התנופה ביחד וטעם התנופה כבר נתבאר
בפרק שעבר אבל אפשר לומר גם כן
מעניין תנופה זו שבא להורות שבא להם הדיבור
בשעת מתן תורה מכל הקצוות שהם מעלה
ומטה וארבע רוחות כמו שדרשו זכרונם
לברכה ולכן היה חוזר ומניף חזה ושוק מן

הכבשים עם הלחם להורות גם כן על דרך
התנופות הנעשה בשאר הקרבנות ומכל מקום
אם היה מניפין זה בלא זה יצא כי כל אחד בפני
עצמו נקרא תורה והיה לוקח חזה ושוק השוק
נגד המעשה הנעשה בידים והחזה נגד הפעולות
המדותיו והעיונות והיה חזה להיות כי הוא
נגד הכלים הפנימיי׳ אשר על ידן נשלם העיון
והמדות הטובו׳ והיה חזה ולא הם עצמן כי ת״ח
צריך להיות ברו כתוכו וחזה מורה על הלב
בשתוף השם מלשון לבי ראה הדבר וכמו
שכתבתי כל זה לעיל פרק תשעה ושלשים חלק
שלישי והנה משינוי הדינים שבאו בעניין
אפיית הלחם ועשייתו נראה שבא להורות לנו
דבר חדש וזה כי היה צורת לחמים אלו
משונים מעניין לחם הפנים בכמה דברים כמו
שמבואר פר׳ שתי הלחם וכתב
הרמב״ם פרק שמיני מהלכות תמידים ומוספים
שם וזה לשונו כיצד היו עושין מביאין שלשה
סאין סלת חטין חדשות ושפין אותן ובועטין אותן
כדרך כל המנחות וטוחנין אותן סולת ומניפין
מהן שני עשרונות מנופה בשנים עשר נפה והיו
נילושת אחת אחת ואין עשייתן דוחה שבת או
יום טוב ומרובעו׳ הן אורך כל חלה שבעה טפחי׳
ורחבה ארבע טפחים וגובהה ארבע אצבעו׳ הנה
בלחם הפנים היו מניפין באחד עשר נפה ובשתי
הלחם בשנים עשר ובעומר בשלשה עשר
ועל כל פנים צריך טעם מלבד הטעם הפשוט
שכתוב הרמב״ם והיו שתי הלחם בא מן החדש
הוצרך ניפוי אחד יותר מלחם הפנים וכן העומר
הבא מן השעורי׳ שאינה יפה כל כך הוצרך ניפוי
אחד יותר וטוב הוא בדרך הפשט
ועוד צריך טעם מעניין צורת הלחם שבלחם הפני׳
היו ארכו עשר ורחבו חמשה וגובה שבעה ובשתי
הלחם היה גובהו ארבע אצבעות וארכו שבעה
ורחבו ארבע על כן נראה מאחר שלחם
הפנים כסודר על שולחן לפני יי תמיד והיה מורה
על עניין התורה שבעל פה שלמודים תמיד בכל
דור ודור היה צורתן כמו שנתבאר להורות על
העניין ההוא וכמו שנתבאר כל זה חלק ראשון
פרק עשרים אמנם שתי הלחם
לא היו מורים אלא על עניין קבלת התורה מסיני
ביום מתן תורה על כן בא עניינו גם כן מה
שמורה עליהן והנה כבר כתבתי
בלחם הפנים שמה שהיו מנפין אותה באח׳ עשר
נפה היה מורה על עניין שלשה עשר דברים
שהתורה נדרשת בהן והם נכללים באחד עשר
להיות כי הגזירה שוה והקל וחומר ובניין
הם כמעט דבר אחד שכולן הן למידות דבר אחד
מחבירו אך יותר נראה לי לומר כי לפי שאין
אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו
הלכה

הלכה למשה מסיני לא נמנה אז הגזירה שוה
להיותה אינה נוהגת בכל דור ודור והבניין אב
הוא כמו גזירה שוה ועל כן לא נמנו אלו שתי
מדות ונשארו אחד עשר אמנם
בשתי הלחם שמורה לנו על מה שקבלו בסיני
נתוסף מדה זו והוה שלשה עשר מכל מקו׳ נשחב
לאחד אמנם בעומר שבא הרמז
לנפות ולהכר הדרך ההוא בכל מיני ניקיו והכרה
נחשבים לשנים כי אותן הדברים לא נתנו בסיני
ואינן רק על דרך המחקר המדברים שהוא רק על
דרך הנחת המלמד להבין הדברים בדרך נקל
ולכן הונח גם כן אלו שתי המדות לשני דברים
להורות שיש לנקותו ולבררו בכל צד שאפשר
אולי יוצא ממנו אוכל ולהשליך הפסולות

ולזה באו גם כן צורת הלחמים בזאת הצורה
להורות על עניין מתן תורה והיה ארכן שבעה
טפחים כי קבל משה התורה בכללו ובפרטו
בסיני וכל התורה שעל פה נמסרו לו וכמו
שדרשו ז״ל אף דבר שתלמיד ותיק עתיד לחדש
בתורה קבל משה הכל בסני ולכן היה אורך
הלחם שבעה נגד שבעה ספרי התורה שהתורה
שבעל פה כולל אותן והיה רחבו ארבע
נגד ארבע דברים שהתורה שבעל פה כולל אותן
והם משנה ותלמוד הלכות והגדו׳ וגובהו
ארבע כי בכל אחד יש בו ארבע דברים הנרמזים
במלת פרד״ס כמו שכתבו בספר הזוהר
והם פשט רמזים דרשות סתרים או סודות
כי כל דבר מדברי התלמוד יש לו טעמים בנגלה
ובנסתר זהו צורת הלחם ולהיות כי
היה מורה על מה שקבלו משה בסיני והיו אז
הסתרים והרזים גלוים לו לכן בא כאן הרמז
מה שאין כן בלחם הפנים כי בעונות באורך זמן
והגלות שעברו על אבותינו נשתכחו דברים אלו
ולכן לא בא הרמז בלחם הפנים רק בדברים
הנגלים אמנם מה שהיו אלו השתי לחם
מחמץ מצאתי טעם נכון בזוהר נאות
לכוונתינו וזה לשונו פרשת ואתה תצוה השתא
אית לאיסתכלא בפסח נפקו ישראל מנהמא ש
שמות יג דאקרו חמץ דכתיב ולא יראה לך חמץ השתא
דזכו ישראל לנהמא עילאי יתיר לא יאות הוא ש
לאסתכלא חמץ ולא לאתחזא כלל ותו דהשתא
ביומא דא אתבטל יצר הרע ואורייתא דאיקרא
חירות אשתכחת למלכא דה״ל בר יחידאי וחלש
יומא חד הוה תאיב למיכל אמרו ליה יכול
בריה דמלכא אסוותא דא ועד דייכיל ליה לא
ישתכח מכלא אחרא בביתא עבדו הכי כיון דאכיל
ההוא אסוותא אמר מכאן והלאה יכול לאכול מה
דאיהו תאיב ולא יכול לנזקא ליה כך כד נפקו
ישראל ממצרים לא הוה ידעו עיקרא ורזא ש
דמהמנותא אמר הקב״ה ברוך הוא יטעמון אסוותא
דא ועד דייכלון אסוותא דא לא יתחזא להון מכלא
אחרא כיון דאכלי ההוא אסוותא דאיהו מצה אמ׳
הקדוש ברוך הוא מכאן והלאה יכלון מה שירצו
דהא לית יכיל לנזקא וכל שכן בימא דשבועתא
אזדמן נהמנא אילעי דאיהו אסוותא בכולהו ואל
דא מתקרבין חמץ לאתוקדא על מזבח ובגיני
כך ישראל קדישין אתדבקו ביה בהקדוש ברוך
הוא באסוותא דאורייתא ביומא דא עד כאן
לשונו הרי נתבאר למה אלו לחמין מן
החמץ באו להיות מאחר שמורים על
התורה אין היצר הרע שולט באדם וכמו
שאמרו ז״ל שהתורה היא תבלין ליצר הרע
וכאספלונית למכה כך התורה ליצר הרע והוא
מבואר זהו הנראה לי בטעם דברים אלו
ובמצוותן אשר נתוספו בין מוסף הפס׳ ובין מוספי
שבועות אשר על ידי זה נתגלגלו הדברים לבארן
ונחזור לדברינו בתשובות טעמי הפלוסופים
אשר המוספים באו נגדן כאשר נתבאר בקצתן
ויתבאר באחרי׳ בפרקים אשר יבאו לפנינו אי״ה

פרק ששה והחמשים

במדבר כט בעניין מוסף ראש השנה ובחודש השביעי
באחד לחדש מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת
עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם ועשיתם
עולה לריח ניחח ליי׳ פר בן בקר אחד איל אחד
כבשים בני שנה שבעה תמימים ומנחתם
וגומ׳ ושעיר עזים אחד לכפר עליכם מלבד
עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה
ונסכיהם כמשפט לריח ניחח אשה ליי׳

הנה נראה שמוסף ראש השנה ועניינו
באו נגד הטענה השנית שטענו הפלסופים על
החדוש מצד שכל הוה צריך לו דבר שממנו ש
נתהווה כו׳ כמו שנתבאר לעיל פרק שנים
וארבעים גם התשובה כבר נתבאר פרק
ארבעה וארבעים ופרק חמשה וארבעים כי
הדבר שממנו נתהווה הם השכלים הנפרדי׳ בדרך
השתלשלות עד הסבה הראשונה יתעלה כמו
שנתבאר למעלה מדברי תשובתינו ועל זה
מורה לנו עניין מוסף ראש השנה ועניינו
וזה כי הוא היום שנברא בו אדם הראשון ונדון
בו ועל כן נקבע לדון בו בניו לדורות כדאיתא
בפרקי רבי אליעזר ובשאר מדרשות והוא
המורה לנו על חדוש העולם ובריא׳ אדם הראשון
ועניינו מצד התשובו׳ והטענות הנזכר׳ וזה כי הווי׳
העול׳ החומרי מעולם השכלי הוא דוגמ׳ בריא׳ האד׳
ושאין האד׳ נדון על מעשיו יות׳ מכל הנמצאות
וזהו מצד הנשמה וחלק השכלי אשר באדם יותר
מכל הנמצאות וכבר ידעת מאמרם
זכרונם לברכה איך המשילו הנשמה להקב״ה ברוך

הוא מאמרם תבא הנשמה שיש בה חמש׳ דברים
ותקלס להקדוש ברוך הוא כו׳ ׃ ובן הסכימו
חכמי הפילוסופים והקבלה׃ ויחסו הנשמה בגוף
כמציאות השם יתעלה בעולם׃ וכאשר נתבאר
פרק שני חלק שני׳ ועל כן גם כן יש לנו
ללמוד עניין קשירו׳ העולם הגשמי בעול׳ השכלי׳
כדרך קשירות הגוף בנשמה׃ ואף אם אינן דמיון
אמיתי׳ במה שאין הגוף עלול ונאצל מן הנשמה
בדרך שאנו צריכים לומר בעולם בכללו׃ כדי׳
להסיר הטענה הנזכרת׃ מכל מקום הוא
דמיון היותר אפשרי׳ לדמות בשכל האדם׃ וכמה
שאפשר לאדם לשמוע׃ והנה
קיימו וקבלו׃ כל החוקרים הטבעי׳ שעניין חלק
השכלי׳ שהוא הנשמה׃ שבאדם נקשר באדם על
ידי רוח החיוני אשר נקשר באדם על ידי נפשו כי
דם הוא הנפש׃ והנה אנו רואים כי דבר שכלי׳
שבגשמי׳ והוא החלק השכלי׳ שבאדם נעשה כח
בגוף על ידי השתלשלו׳ הסבות׃ ואיך לא נאמר
בזה בעניין בריאת העולם כולו׃ שנתהוה על דרך
זה׃ כמו שבארנו פרק חמשה וארבעים לעיל
ואם כן על ידי ההתבוננו׳ ביום הדין׃ ושאדם נדון
על מעשיו׳ מביא לידי תשובת הטענה הנזכרת׃

ולכן בא קרבן מוסף ראש השנה׃ להורות
על דבר זה ולהסיר טענה זאת מצד הקרבן הסור׳
על חדוש כמו שנתבאר כשאר המוספים׃

והנה בהיות כי קרבן ראש השנה מורה
על קשירות הדברים החומריים׃ בדברים הצוריים
שהם השכלים הנפרדים אשר הם צורה בלא ש
חומר׃ על כן לא בא בקרבן מוסף׃ רק פר אחד
כי מן הפרים השניי׳ שהם החומר והצורה׃ כמו
שנתבא׳ בקרבן ראש השנה נעשה פר אחד ונקשר
זה בזה ונשתלשלו זה מזה׃ ונראה כי
זהו כוונת אליהו בהר הכרמל׃ שלקח שני פרים
ונתן אחד לעובדי הבעל׃ ואחד הקריב הוא׃
להיות כי עובדי הבעל כפרו בהשגחת דבר שכלי׳
בדבר חומרי׃ ועל ידי הקרבתו הפר האחד שנענה
באש מן השמים נבחן שיי׳ הוא אלהים׃ כמו
שאמרו ישראל אז׃ ולכן בחר אז יותר בשני׳
פרים מבשאר קרבנות׃ כמו שבראש השנה
נעשה השני פרים׃ של שאר המוספים פר אחד
מטעם זה׃ ואמר הפסוק שזה הקרבן הוא
מלבד עולת החדש ומנחתה׃ להיות כי
מורה עניין מוסף זה על עניין אחר׃ ממה שמורה
עליו קרבן ראש חדש׃ ובהיות כי
עניין יום ראש השנה הוא בא להורו׳ מה שאמרנו
על כן נצטוו לישראל לתקוע בו בשופר תקיעה
תרועה׃ להיות כי התקיעה והתרועה הם
דוגמת התנועה שעושין צבא מעלה ברקיע׃ כמו
שכתבתי לעיל פרק שלשה וחמשים׃ והנה אותן
התנועות הם מצד שהם חיים משכילי׳ כמו
שכתוב הרמב״ם בספר המורה׃ והם אמצעיים
בהשכלתן בין האדם והשכל הנפרד׃ כמו
שכתו׳ הרמב״ם בספר המדע׃ והם אמצעיים
גם כן בין העולם החומרי ובין העולם השכלי׳

ועל ידי זה הם סבה השתלשלות דבר חומרי׳
מדבר שכלי׳ ועל כן בא זכרון תנועת השמים
לפני יי׳ ביום הדין׃ המורה על זה׃ כמו שנתבאר׃

ולהיות כי על ידי זה נתבטל עניין
דעות הקדמות׃ ויתקיים בנו׃ דעת חידוש העולם
והפסדו׃ ולכן אמרו ז״ל שנתערב השטן
דכתי׳ ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו׳ ישעיה כז
והכוונה להם׃ בהיות כי התקיעות מורים על
החדוש והפסד העולם׃ שאז יהיה היום הגדול
ולכן נתערבב השטן׃ ואף כי כתבתי לעיל
פרק שלשה וחמשים חלק שלישי׳ כי השטן הוא
היצר הרע׃ נמשך אחר הקדמות׃ ולכן התקיעו׳
הרומזות עניין החדוש מערבבין אותו׃

ובהיות כי בזמן שבית המקדש קיים׃ היו יודעים
סוד התקיעות על אמיתתן׃ ועל מה היו רומזי׳ כי
היו בקיעים בסוד עבור החודש והשנ׳ והיו צריכים
לדעת עניין מהלך הכבבים׃ ותנועתיהם׃ על כן
היו דוחים שבת׃ כמו שהקרבנות דוחים שבת
מצד שהם מורים על מה שהשבת מורה עליו

וכן אחר חורבן בית המקדש׃ במקום שהיה בית
דין קבוע׃ שידעו סוד הדבר׃ אבל אחר כך
שנתמעטה החכמה׃ נאסר התקיעה בשבת׃ כי
הטעם של שבת הוא פשוט׃ וטעם התקיעו׳ אינו
נודע רק לחכמי דורות׃ ולכן מוטב שידחה שבת
עניין התקיעו׳ כדי שיתקיים ביד כל האדם החדו׳
המורה עליו מצות שבת׃ וזהו אמרם ז״ל
בטעם אסור התקיעה בשבת׃ שמא ילך אצל בקי׳
ויעבירנו ארבע אמות ברשות הרבים׃ רצה לומ׳
בזה כי ידחה שבת׃ קודם שילמוד טעם השופר׳
ואז זה וזה לא נתקיים בידו׃ ועל כן מוטב שז
שיתקיים שבת׃ ואל יתקיים התקיעה כי אין ספק
מוציא מידי ודאי׃ והנה אמרים למה
תוקעין בשופר של איל׃ לזכור אילו של יצחק
והוא מטעם שנתבאר׃ לקיים בידינו עניין חדוש
העולם׃ ולכן זוכרין אילו של יצחק׃ שהיה
נברא בערב שבת בין השמשו׳ והיתה התקיעה
בשופר׃ לרמוז על מה דכתי׳ ברוחו שמים איוב כו
שפרה׃ אשר התנועה בא מצדן׃

והנה על ידי התקיעו׳ מתנועעים׃ שלשה יסודות
והם אש רוח ומים׳ והם הרוק היוצא
מפי התוקע ורוח וחום היוצא ממנו נגד התנועו׳
העליונו׳ אשר מצדן מתנועעי׳ אלו שלש׳ יסודות
כמו שכתבו החוקרים הטבעים בעניין היסודות

והנה הכל נעשה על ידי הרוח׃ שמוציא
האדם מפיו שהוא מוליד התנועה׃ והקול׃ ועל
ידי הקול מתנועעים היסודות השלשה אלו כמו
שנאמר

תהלים לג

שנאמר בדבר יי׳ שמי׳ נעשו וברוח פיו כל צבאם והוא כדמות הרוח היוצא מפי התוקע והיו התקיעו׳ שלשים נגד שלשים יום שהלבנה מהלכת בהן אשר על ידה נודעין לנו עניי׳ התנועו׳ העליונו׳ ובהיות כי בזמן האחרונים נסתפקו בתכונת הגלגלים באי זה דרך הם אם על פי גלגל היקף או גלגל יוצא כמבואר בריש ספר תמונת הארץ ושאר ספיקות הנופלים בזה בעניין התכונה על כן תיקן רבי אבהו בקסרין לתקוע שברים ותרועה והנה התנועו׳ התכופו׳ זו אחר זו נרמזים בתרועה והתנועה שאינה תכופות נרמזת בשברים וכבר נתבאר לעיל פרק שלשה וחמשים קצת בדרך אחר אבל הכוונה אחת • והנה בהיות הגלגלים נחלקים לשני חלקים גלגל שיש בהן ככבים רבים והוא הגלגל השמיני וגלגלי׳ שאין בהן ככבים רבים אלא בכל אחד ככב אחד על כן תוקעין כשהן יושבים וחוזרים ותוקעין על סדר הברכות בהיות כי הגלגל השמיני נראה כיושב בלא תנועה והוא שהולך בכל מאה שנה מעלה אחת והיא תנועה שאינה נראית עד שהקדמונים סברו שאין לו תנועה כלל •

והחלק השני הגלגלים שבכל אחד ככב בפני עצמו ואותן גלגלים יש להם תנועות ממהרת והוא כדמות העמידה שהיא תנועה ניכרת יותר מישיבה • ועוד נראה לי כי התקיעה בישיבה ובעמידה הוא לבטל כל דעות הקדמו׳ ושנברא העול׳ מאין מוחלט ולזה תוקעין תחלה בישיבה לבטל דעת ארסטוטלוס המאמין בישוב העולם לאין תכלית וחוזרים ותוקעין בעמידה לבטל דעת הקדמות על דעת אפלטון המאמין בחומר קודם אלא שהיתה אז התחלה תנועה והוא עניין העמידה שהיא התחל׳ התנוע׳ והוא מבואר למשכיל ׳ ובהיות כי על ידי תנועו׳ אלו מתקשרין העולמות זה בזה על כן תקנו לומר בראש השנה מלכיו׳ זכרונות ושופרות נגד שלשה חלקי העולם ׳ המלכיו׳ נגד העולם השכלי שנקראו מלאכי׳ והשם יתעל׳ מלך עליהם והזכורנו׳ נגד העולם השפל ונקראת זכרון כי השם יתעלה זוכר את העולם השפל ומשגיח בו ולא כפוקרים האומרים עזב יי׳ את הארץ ולכן נאמר בו זכירה כי לפי שהעולם השפל מושגח לפעמים ולפעמי׳ מסתיר יי׳ פניו מהם כאלו שכחן לכן נאמר בו זכירה מה שאין כן בעולמות העליונו׳ ׳ והשופרו׳ נגד העולם האמצעיים מטעם שנתבאר ׳ ובא הרמז בסדר זה להורות כי קשיר׳ העליונים בתחתונים הוא על ידי העולם האמצעי ׳ וכמו שאמרו ז״ל בעניין זה אמרו מלכיות לפני כדי שתמליכבי עליכם וזכרונות כדי שיעלה

זכרוניכם לפני ובמה בשופר ועל ידי השופר הדברים מקושרים זה בזה כמו שנתבאר ׳

ותקנו בכל אחד עשרה מקראות כי כל אחד משלשה עולמות אלו נחלקים לעשרה מדריגות כמבואר מדברינו הקודמים במאמר זה ותקנו מקראות של תורה נביאים וכתובים להיות כי העולמות ובריאת הכל עומד על התור׳ זהו הנראה לי בעניין מוסף ותקיעו׳ ראש השנה •

ומנהג של ישראל תורה הוא במה שהולכים על מים ואומרי׳ תשליך במצולת הים כל חטאתינו להיות כי מן מצולת ים ניכר עניין בריאת העולם כי מצולת ים הוא התהום והיא המקום היותר עמוק בים ׳ והנה לפי הטבע של היסודו׳ שהמים יכסו הארץ והארץ הוא המרכז והוא מקום הנמוך בכל העולם והנה התגלות הארץ לצורך בני אדם ולדרים עליה אינו בלא כוונת מכוון והוא אשר חדש העולם כרצונו לתכלי׳ ישוב הארץ ולכן אנו הולכים על המים לראות אשר שם חול גבול לים ואמר פה תבא ולא תוסף וכשאנו הולכים שם אנו רואי׳ גבורתו של יוצר בראשי׳ ולכן אנו הולכים על המים בראש השנה שהוא יום הדין לשום כל אחד על נפשו עניין בריאת העולם ושהשם יתעלה מלך הארץ ׳ ועל זה נאמר תשליך במצול׳ הים חטאתינו כי באמת המתבונן בעניין מצול׳ ים ומכיר שהעולם מחודש על ידי עומד על מציאות השם יתעלה ומתחרט על ידה זה כל עונותיו וחטאיו נמחלים ועל דרך זה נשלכים החטאם במצולת הים והוא מבואר למשכיל •

פרק שבעה וחמשים

ובעשר לחדש הזה מקרא קודש וגו׳ והקרבת׳ עולה ליי׳ ריח ניחח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים ומנחתם סולת בלולה וגו׳ עשרון עשרון וגו׳ שעיר עזים אחד לחטאת מלבד חטאת הכפורים ועולת התמיד ומנחתה ונסכיהם וכת׳ הרמב״ם פרק עשירי מהלכו׳ תמידי׳ ביום כפורי׳ מקריבין מוסף כמוסף ראש השנה פר ואיל ואיל זה נקרא איל העם ושבעה כבשים כולן עולת ושעיר חטאת והוא נאכל לערב ועוד מקריבין שעיר חטא׳ והוא נשרף שבן זוגו שעיר המשתלח וכתב עוד ריש הלכות יום כפור ביום הצום מקריבין שני תמידים כסדר בכל יום ומקריבין מוסף העם ועוד מקריבין פר לחטא׳ והוא נשרף ואיל לעולה ושניהם מכהן גדול נמצאו כל הבהמות הקריבין ביום זה הם חמשה עשר שני תמידים ופר ושני אלים ושבעה כבשים כולן עולת ושני שעירים חטאת

חטאת אחד נעשה בחוץ ונאכל לערב והשני נעשה בפנים ונשרף פר כהן גדול לחטא׳ והיא נשרף עד כאן לשונו ״ והנה היום הקדוש הזה וקרבנותיו מורים על הטענה השביעי׳ והוא שטענו מאחר שפעול׳ השם יתעלה הם שלמים בתכלי׳ השלימו׳ ונמשכים אחר חכמתו יתחייב שפעולתיו יהיו תמידים

וכבר כתב הרב המורה התשובה בזה כי אין אנו משיגים אופן חכמתו עד שנודע פעולתיו הנמשכו׳ מהן כמו שנתבאר לעיל פרק שלשה וארבעים והנה על זה מורים ענייני היום הקדו׳ שהשם יתעל׳ נתרצה אז לישראל ולמשה אמר סלחתי כדבריך והוריד הלוחות השניות הנה נתחכם משה הרבה עד שמחל לו הקדוש ברוך הוא עוונת ישראל ולא נעתר לו השם יתע׳ עד יום כפורים כי עת לכל חפץ ומצינו כי פעול׳ השם יתעלה ומשפטו הם בדרך אחד וכמו שפעולותיו שלימ׳ כן משפטיו שלמי׳ כמו שאמר משה רבינו עליו השלום הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול

וכבר באר הרב המורה עניין פסוק זה כי כמו שיש לתמוה מתכלית שלימו׳ פעולתו כן יש לתמוה על שלימו׳ משפטו כמו שכת׳ שם חלק שלישי בטעם המצות ועל כן בא עניין היום להורו׳ כי אף משפטיו הם בתכלית השלימו׳ נמשכים אחר חכמתיו מכל מקום לא יתחייב שיהיו תמידים שהרי לא נמחל להם העון עד יום ידוע והוא יום כפור וכבר אמרו ז״ל עובר אדם על מצות לא תעשה ועושה תשובה תשובתו תלויה ויום כפורים מכפר הרי אף שמעשה אדם שלמים ועשה תשובה א״ה הכל תולה עד התגלות הרצון והוא יום מיוחס לזה והיא יום כפורים והוא מכפר וכן הדין בפעולתיו שנתחדשו ואינה תמידים אף על פי שהן נאצלו׳ מחכמתו והיה קרבן מוסף בקרבן מוסף ראש השנה להיות כי שניהם מורים משפטי השם יתעלה עם האדם ולא בשאר הנמצאו׳ והוא מצד שהוא פר אחד ואיל אחד ולא שני פרים כמו שנתבאר בקרבן מוסף ראש השנה והיה ביום הקדוש עוד שני שעירים אחד ליי׳ ואחד לעזאזל להורו׳ על הכוונה הזאת כי כבר כתבתי אצל קרבן ראש חדש כי אלו השעירים הם מורים על שני כיתי׳ הרוחניים אשר ממונים על הרע ועל הטוב אשר מצד זה נמשכים משפטי השם כי לולה הבחירה אשר ביד האדם ושהיה מוכרח על מעשיו לא יצדקו משפטי השם להעניש ולהשכיר

אמנם בהיות הבחירה בידו משפטי יי׳ הם שלמים וצדקו יחדיו ובהיות כי המגיע לאדם הוא מידו לו ע״ז היו השעירים נחלקים על פי הגורל איזה ליי׳ ואיזה לעזאזל וכבר ביארתי בעניין הפייסות לעיל פרק ששה עשר כי הגורל היה מורה כי אין מכריח למעלה רק הכל נמצא מכח הכנת המקבלים ודבר זה נוהג בכל הנמצאות כי כל אחד מקבל כפי הכנת חומרו שאפשר לו ע״פ גורלו בלא הכרחה נותן הצורו׳ ית׳ וכמו שנתבא׳ כל אחד למעלה וכן הוא הדבר נוהג בעניי׳ אד׳ בעצמו כעני׳ אדם בעצמו בעני׳ בחירתו שהכל על פי גורלו והכנתו בעת הולדו ובחירתו הטובה שמכין עצמו ובידו להכין עצמו שיפיל עליו הגורל ליי׳ או לעזאזל ואין מכריח עליו שם מלמעלה ולכן היה לסימן טוב בשעלה הגורל יי׳ בימין כאמרם ז״ל וכבר הבאנו המאמר בלשונו בעניין הטבת הנרות למעלה כי אז ימין יי׳ רוממה ונגלה כי הימין האדם גוברת והטוב נמצא יותר מן הרע שהוא השמאל׳ הנקראת יד כחה ועוד נתבאר בעניין גורל השעירים על מה שדרשו ז״ל והארץ היתה תהו ובהו וגו׳ תהו ובהו על רועה חלקה, אמרה העליונים חיים והתחתונים מתים כו׳ וזהו שעיר אחד ליי׳ ושעיר אחד לעזאזל כי שני חומרים הם שמאחד מהן נתהווה השמים ומשני נתהווה הארץ כמו שנתבאר למעלה בענין קרבן ראש חדש והם השני השעירים המורים על ענין החומרים אשר שעירים ירקדו שמה הנה כל הנמצאות כולן והווית כולן נרמזים בעניין גורלות שני השעירים קטן וגדול שם הוא ונרמז על ידי הגורל שהכל נעשה בשלמות ובאמת כפי גורלן ומכל מקום לא היה פעולת תמידים אלא כפי רצון השם יתעלה בעת הבריאה ולכן היה נעשית ביום הכפורים המורה על זה כמו שנתבאר ובהיות כי היום גדול וקדוש הוא בעניין קרבנותיו ובעבודתיו ובעונתנו אין לנו מקדש וכהן שיכפר בעדינו עלינו אמרתי להעלות הנה סדר יומא ולדבר בו כפי מעוט שכלי בטעמים הנמשכי׳ הנופלי׳ בו על פי כוונתו כדי שיעסוק האדם בו ביום הקדוש ויצא בזה ידי חובתו ״

פרק שמונה וחמשים

תנן ריש סדר יומא שבעה ימים לפני יום כפירי׳ היו מפרישין הכהן הגדו׳ מביתו ללישכת פרהדרין וכתב הרמב״ם ודבר זה הלכה למשה מסיני ומפרישין אותו מאשתו כל שבעה הימים שמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבע׳ ימים ואינו יכול לעבודו עבודת יום כפורים אינה כשירה אלא בכהן גדול ומזמנים אחר תחתיו שיהא מזומן לעבוד אם יארע פסול ש בראשון וכתב הרמב״ם פרק ראשון מעבודת

מעבודת יום כפורים בשבעה ימים אלו מזין עליו מאפר הפרה בשלישי להפרשהו ובשביעי שהוא ערב יום הכפורי׳ שמא נטמא במת ולא ידע אם חל יום שלישי או יום שביעי בשבת דוחין ההזיות כל שבעה ימים אלו שלפני יום כפורים הוא ש עושה כל עבודת התמיד כדי להרגילו בעבודה וזקני בית דין קוראים לפניו בכל יום כסדר היום הכל להרגילו שמא שכח דבר מהסדר ואומרים לו אישי כהן גדול קרא בפיך שמא שכחת או לא למדת דבר זה וערב י״כ בשהרית היו מעמידי׳ אותו בשער המזרח ומעבירי׳ לפניו פרים ואלים וכבשי׳ כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה ולא היו מעבירים לפניו שעירים כיון שהשעיר בא על חטא׳ הקהל מהלש דעתו מה שאין כן בפר הבא על חטא׳ אחיו הכהנים שמכיר בהן ומחזרין בתשוב׳ כל שבע׳ הימים אינו מונעים ממנו מאכל ומשתה חוץ מערב יום כפורים עם חשיכה לא היה מניחין אותו לאכול הרבה שמאכל הרבה מביא לידי שינה ולא היה מניחין אותו לישן שמא יראה קרי ולכן לא היה מאכילין אותו דברי׳ המביאי׳ לידי קרי כגון גבינה וביצה וחלב ויין ישן

ולכן זקני בית דין מוסרים אותו לזקני כהנה ומוליכין אותו ללישכה אבטינס ששם מפטמין את הקטור׳ ללמדו חכמת הקטר׳ שהיא ממלאכות הקשות שבמקדש ומשביעין אותו שלא ישנה בעבודה לפי שהיו חושדין אותו כצדוקי׳ והם היו משנים בעבודת הקטור׳ ולכן השבעוהו והוא פורש ובוכה שחשדוהו כוצדוקי׳ והם פורש׳ ובוכין שהוי צריכים לחשדו שחושד בכשרים לוקה בגופו כל ליל יום כפורים ישב ודרש אם היה חכם ואם היה תלמיד חכם דורשי׳ לפניו אם היה רגיל לקרות ואם אינו רגיל לקרות קוראי׳ לפניו כדי שלא יישן ובמה קוראים לפניו בכתבי הקודש כגו׳ איוב ועזרא ודברי הימי׳ ודניאל דברים המושכי׳ את הלב כדי שלא יישן . בקש להתנמנ׳ פרחי לויה מכין לפניו באצבע צרדא ואומרים לו אישי כהן גדול עמוד והצטנן מעט והפג אחת על הרצפה כדי שלא יישן והיו מתעסקים עמו עד שהגיע זמן שחיטת התמיד שהוא עלות השחר

תנא אין מעסקין אותו לא בנבל ולא בכנור אלא בפה ומה היו אומרים אם יי לא יבנה בית שוא עמלו מייקרי ירושלים לא היו ישנים כל אותו הלילה . הגיעו זמן תרומת הדשן היה תרום הכהן הגדול לדעת הר״ר אלחנן כמו שכתבו התוספו׳ והראש ולדעת ר״בא כשירה בכהן הדיוט וכן הוא דעת הרמב״ם פרק רביעי מהלכו׳ יום כפורים שכתב הגיע זמן תרומת הדשן היו מפיסין לתרומ׳ הדשן ומסדרין המערכ׳ ומדשנין המזבח כדרך שעושין בכל יום על סדר שבארנו עד כאן לשונו

זמן תרומת הדשן היתה בחצות הלילה ואף על גב דבכל יום היתה מקריאת הגבר כאן היו מקדימין משום חולשת כהן גדול והיה מקדש ידיו ורגליו והיה תורם הדשן הגיע זמן שחיט׳ התמיד דהיינו משהאיר המזרח וכמו השחר עלה שואל השואל לצופה האירו פני המזרח ואמר לו כן אמר ליה אם רואה נגד חברון לזכות זכות ישני חברון היו מורידין אותו לבי הטבילה ופורסין סדין של בוץ בינו לבין העם כדי שיכיר שעבודת היום בבגדי בוץ וטבילה זו היתה בחול לפי שאינה באה לחובת היום שאף בכל יום צריך כל אדם לטבול הנכנס לעזרה לעבודה היה זקן או אסטניס שהקור היה מזיק לו מחמין לו חמין מערב ומטילין בתוך הצונן או היה מחמין לו חתיכות של ברזל ונותנים אותו היום במקוה לחממו שאין מתכוין לכבות ואין בו אלא שבות במקדש חמש טבילות ועשרה קידושין טובל כהן גדול ומקדש בו ביום בכל עת שישנה הבגדי׳ שיפשוט בגדיו וילביש בגדים אחרים טען טבילה וקדוש ידים אחד לאחר דפשט בגדיו קודם טבילה ואחד לאחר טבילה להלביש בגדים השניים חוץ מטבילה הראשונ׳ שלא היה מקדש לאחר הפשט משום דהיה פושט בגדי חול כיצד בתחלה היה פושט בגדי חול שעליו טובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ושוחט התמיד רוב שנים ומניחים אחד לגמור השחיט׳ ומקבל הוא את דמו וזרקו על המזבח כמצותו ומקטיר קטורת של׳ שחר של כל יום ומטיב הנרות ומקטיר אברי התמי׳ עם החביתין והנסכי׳ ומקריב פר ושבעה כבשים של מוסף היום

אחר כך בא אל בית הפרוה שהוא מקום קודש ופרסו סדין של בוץ בינו לבין העם ומקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי לובן שהיה שוין שמונה עשר מנה או יותר או פחות רק שיהא שוין יותר משל ערב ובין שניהם יהיו שוין ל׳ מנה ואלו יש לו משל צבור ואם ירצה להוסיף משלו הרשו׳ בידו כל הקדושין שבכל יום היו מן הכיור והיום מקתון של זהב משום כבוד כהן גדול ומקדש ידיו ורגליו ובא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח בקרן צפוני׳ מערבי׳ של מזבח ראשו לדרום ופניו למערב ולא היה עומד נגד המזבח ממש אלא משוך לצד צפון והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו על ראש הפר ומתודה וכך היה אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך לאמור כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יי תטהרו (ויקרא יג)

ובירושלמי

ובירושלמי איתא אנא בשם כפר נא והכהנים
והעם העימדים בעזרה כשהיו שומעין שם ש׳ז
המפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה
כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם ואומרים
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אף הוא
היה מתכוין לגמור השם נגד המברכים ואמר
להם תטהרו ובא לו למזרח העזרה להגריל שני
השעירים והם היו שוים במראה וקומה והיה
לקיחתן כאחד וכל זה אינו מעכב שאינה אלא
למצוה וסגן בימין כהן גדול ובית אב משמאלו
וקלפי היה שם ובה שני גורלו׳ אחד היה חקוק בו
לשם והשני חקוק בו לעזאזל והעלה בכל יד גורל
אחד אם של שם עולה בימינו הסגן אמר לו
הגבה ימינך ואם בשמאלו עלה בית אב אמר
לו הגבה שמאלך והיה ניתנים על שני השעירים
ואמר ליי׳ לחטאת ואם לא נתן הגורולו׳ על
השעירים רק שהעלם בידו וידע איזה עולה בימינו
ואיזה עולה בשמאלו לא עכב קשר לשון של
זהורית משקלו שני סלעים והיה בא מתרומת
הלשכה בראש המשתלח והעמידו בשער המזרחי
במקום שמוציאים אותו משם לשלחו וכתב
הראש ולנשחט היה קושר לשון אחר בצוארו
כדי שלא יתערב לא בשעיר המשתלח ולא
בשעיר אחר שהיו שם וכתב דאינו צריך
להעמיד הנשחט נגד בית שחיטתו אבל
הרמב״ם פרק רביעי מהלכו׳ עבודת יום כפורים
לא הזכיר קשירה זו של נשחט דגם הנשחט יעמוד
נגד בית שחיטתו וכן הוא כסדר אתה כוננת
בפיוט בא לו אצל פרו שנית וסמך שתי
ידיו על ראשו ומתודה וכך היה אומר אנא השם
חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני
אהרן עם קדושיך אנא השם כפר נא לחטאים
ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי שפשעתי
לפניך אני וביתי בני אהרן עם קדושיך ככתוב
בתורה וכו׳ והכהנים והעם וכו׳ ואז היה
מתכוין כו׳ שחט הפר ומקבל דמו ונתנו למי
שהוא מנד נדו שלא יקריש על הרובד הרביעי
של היכל מבחוץ ונוטל מחתה של זהב אדום
והיתה מחזיק שלשה קבין והיתה דקה הרבה
והיה לה בית יד ארוך שמגיע תחת זרועו וכדי
שיהא זרועו מסייעתו והיה לה נשתיק פירש
רש״י טבעת שישמע קולו בבואו ורבי
חננאל פירש שהיה לה כמו נרתיק כדי שלא
יכוה כשהיא מתחמם׳ מן הגחלים והיה הולך
ועולה לאמצע של מזבח וחותה מלא מחת׳ גחלי
אש שכלתה מעליהן השלהבת והיה לוקח
ויקרא יו מאותו שהיו סמוכים למערב שנאמר מעל
המזבח מלפני יי׳ וירד ומניחים על הרצפה
שבעזרה ומביאין לו את הכף וכלי מלא קטורת
דקה מן הדקה וחופן ממנו מלא חפניו לא מחוקה

ולא גדושה אלא טופפות הגדול לפי גדלו והקטן
לפי קטנו ונותן לתוך הכף ונוטל המחת׳ בימינו
וכף הקטור׳ בשמאלו ומהלך בהיכל בדרומו בין
המזבח למנורה עד שמגיע לפרוכת המבדילות
בין קדש לקדשי קדשים והיה שם שני פרוכת
האחת פריפה פי פתוח מן הדרום והפנמי
פתוחה מן הצפון והיה מהלך בניהם עד שמגיע
לצפון במקום פתיחת הפנמיים ונכנס לקדשי
קדשים ואיתא בירושלמי שהיה דוחק
הפרוכת באצילי ידיו שלא ישרוף הפרוכ׳ כשנכנ׳
היה הפיך פניו לדרום כדי שיהא ימינו לצד הארן
והיה הולך עד שמגיעו נגד הארן והיה נותן
מחתה של אש בין שני הבדים ולאחר שנגנז
הארון היה נתנים על אבן שתייה שהיה שם
והיתה גבוה מן הארץ שלשה טפחים והיה אוחז
שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשיניו ומערה
הקטור׳ בגדלו וחפן הקטור׳ שבכף לתוך חפנו
וצבר הקטורת על גבי גחלים והיה מתחיל ליתן
על האש שבצד פנים שאם היה נותן תחלה בצד
שאצלו היה העשן עילה מיד וזרועו נכווה וממתין
שם עד שנתמלא הבית עשן והניח שם הכף
והמחתה ויצא דרך כניסתו פניו לארון ובסדר
אתה כוננת שהיה סיגר עיניו ויצא וכתב
הראש דאינו צריך וכן הוא בירושלמי
והיה הכהן הגדול מתפלל תפילה קצרה בכניסתו
ולא היה מאריך בתפילהו שלא להבעית העם
שלא יאמרו מת שם וכך היה מתפלל יהי רצון
מלפניך יי׳ אלהינו שאם היתה שנה זו שחונה
תהיה גשומה ולא יסור שבט מבת יהודא ולא
יהיו עמך ישראל צריכים לפרנסה ואל תכנס
לפניך תפלת עוברי דרכים׳ בשעת
הקטרת הקטורת בקדשי קדשים היו העם פורשין
מן ההיכל ואינן פורשין מבין האולם והמזב׳ אלא
בשעת הקטר׳ הקטורת בהיכל בכל יום על מזבח
הקטור׳ ואחר כך נוטל דם הפר מזה שהוא
מנד נדו ונכנס בו לקדשי קדשים ומזה ממנה
שמונה הזיות בין בדי ארן אחת למעלה ושבעה
למטה כנגד הפרוכת ואין צריך שיגיע לכפורת
אלא כמצליף וכך היה מונה אחת אחת ואחת
וכו׳ והיה טובל אצבעו על כל הזאה ומזה
ויצא ומניחו בהיכל על כן הזהב שהיה שם
ושחט את השעיר ומקבל דמו ונכנס לקדשי
קדשים ומזה ממנו שמונה הזאות בין בדי הארן
כאשר עשה מדם הפר ויצא ומניחו על כן שני
שבהיכל ואחר כך נטל דם הפר מעל הכן
ומזה ממנו על הפרוכת נגד הארן שמונה הזיות
אחת למעלה ושבעה למטה ומניח דם הפר
ונוטל דם השעיר ומזה ממנו על הפרוכת נגד
הארן שמונה הזיות כאשר עשה מדם הפר ולא
היו הדמים נוגעים בפרוכת ואחר כך מערה
דם

דם הפר לדם השעיר ומחזיר הכל למזרק שהיה
בו דם הפר כדי שיתערב יפה יפה ועומד לפנים
ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה ומתחיל
להזות מדם התערובו׳ על קרנות מזבח הזהב
הוא מסבב והולך ומזה על הקרנות מבחוץ ש
ומתחיל מקרן מזרחית צפוני׳ צפוני׳ מערבית
מערבי׳ דרומי׳ דרומי׳ מזרחי׳ כך כתב
הרמב״ם לפי שסובר כמ״ד בגמרא שפתחה בצפון
קאי וכי פגע בצד צפוני׳ פגע תחלה אבל
הרא״ש כתב כמ״ד בגמרא דפתחה בדרום ולכן
ביציאתו היה הולך לצד דרום ופגע בדרום המזבח
והיה מתחיל לזרוק דרומי׳ מזרחי׳ דרומי׳ מערבי׳
מערבי׳ צפוני׳ צפוני׳ מזרחי׳ ועל כולן היה
נותן מלמטה למעלה חוץ מן האחרונו׳ שהיתה
לפניו שהוא נותן מלמעלה למטה כדי שלא
יתלכלכו כליו כי היה עומד תמיד בקרן אחד
ולא היה מסבב המזבח וחותה הגחלים והאפר
שבמזבח הזהב הילך והילך עד שמגלה זהבו
ומזה מדם התערוב׳ על טהרו של מזבח שבע
פעמים במקום ששלמו מתנות קרנותיו ויוצא
ושופך שירי הדם על יסוד מערבי של מזבח החצון
וכל זמן שהיה עושה עבודת אלו בהיכל לא היה
אדם רשאי להיות בהיכל ואפילו בין האולם
למזבח אסור להיות שום אדם כל זמן שעושה
העבודת בהיכל בא לו אצל שעיר המשתלח
וסומך ידו על ראשו ומתודה וכך היה אומר אנא
השם חטאו עוו ופשעו לפניך עמך בית ישראל
אנא השם כפרנא לחטאים ולעונות ולפשעים
שחטאו ושעוו לפניך עמך בית ישראל
ככתוב בתורת משה עבדך כי ביום הזה וגו׳
והכהנים והעם וכו׳ ואף הוא היה מתכוין כו׳
ואחר כך משלח השעיר למדבר מאתמל
הזמינו מי שמוליכו למדבר ועתה בא לעזרה
אפילו נטמא ואם חלה השעיר שלא יכול לילך
מרכיבו על כתיפו ואפילו אם הוא שבת ואם
האיש חולה משלחו ביד אחר וכל אדם כשר לזה
ואפילו זר והיו עושין לו כבש שהיה הולך עליו
חוץ לעזרה מפני קלי ראש שבעם שהיו תולשין
אחד בשערו לומר טול וצא ומיקירי ירושלים היו
מלוין אותו עד הסוכה הראשונה שעשר סוכות
היו עושין לו בדרך בין כל אחד ואחד מיל ובכל
אחת יושבים אנשים ללוותו מאחת לחברתה ועם
שבסוכה אחרונה לויהו מיל הרי שהלך אחד
עשר מיל ונשארו שם והוא היה מרחיב עוד
מיל עד שהגיע לצוק והם רואין מעשיו על כל
סוכה וסוכה היו אומרים לו הרי מים הרי מזון אם
צטרך לאכול והיה לוקח לשון של זהורית ש
וחלקיהו אותו חציו קושר בסלע לראות כשילבין
וחציו קושר בין קרני השעיר ודחוהו לאחוריו ולא
היה מגיע לחצי ההר עד שנעשה אברים אברים

שצריך חתוך וקשה ת״ר בראשונה היו
קושרין לשון של זהורית על פתח האולם היה
מלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבים התקינו
שיהא חציו בסלע וחציו בין קרניו והאברי׳ מותרי׳
בה שוה והמשתלח היה מטמא בגדים משהגיע
לצוק והיה חוזר וישב בסוכה האחרונה עד ש
שתחשך למחר המשלח יבא לכהן גדול אם מצאו
בשוק אמר ליה כדי לכבדו אישי כהן גדול עשיתי
שליחתיך אם מצאו בביתו יאמר מחיה מתים
עשיתי שליחתך׳ אחר ששלח השעיר
למדבר בא הכהן גדול אצל פר ושעיר והוציא
אימוריהן ונתנו לכלי שרת והניחן עד בא זמן
הקטרת ונתן הפר והשעיר למי שמוציאו לשריפ׳
חוץ לירושלים לצפונה של עיר והיה מטמא
בגדים משיצא חוץ לחומת עזרה והוציאו במקלו׳
ארבעה אנשים בשני מקלות קליעות פרושעיר
זה על זה שלימום בעורן וכך היו מנתחי׳ אותן
בעורן והיה מחתך כל בשרן חתיכות גדולות
מעורות זו בזו כדי קליפה ושורפן אמר לכהן
גדול הגיע השעיר למדבר שלא היה רשאי ה
להתחיל בשום עבודה עד הגיעו שמה והיאך
היו יודעים שהגיע לשם אנשים הסוכות היו מניפין
בסודרין והיו רואים מסוכה לסוכה עד שמגיעין
לירושלים ואחר כך יוצא הכהן גדול לעזרת נשים
וקורא שם בתורה אם ירצה בבגדי בוץ שהיה
לובש ואם ירצה יקדש ידיו ורגליו ופשט והיה
לבש אצטלית לבן משלו וקורא בו חזן הכנסת
נוטל ספר תורה ונתנה לראש הכנסת הממונה
על צרכי בית הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן
והסגן לכהן גדול וכל זה משום כבוד כהן גדול
להראות שיש הרבה שררות תחתיו והוא על כולן
וקורא אחרי מות וגולל אך בעשר וקורא וגולל כפ
תורה ומניחו בחיקו ואמר יותר ממה שקראתי
לפניכם כתוב כאן משום פגמה של תורה שלא
יחשבו שהספר תורה חסירה פרשה כיון שצריך
לקרות על פה ובעשר שבחומש הפקודים דהיינו
קרבנו׳ המוספים דהיינו הקרבנו׳ שבפרש׳ פנחס
שאי אפשר לגלול משום כבוד צבור מפני שרחוק
הוא בין זה לאך בעשר ומברך עליה שמונה
ברכות על התורה כדרך שאנו מברכי׳ על התורה
תחלה וסוף על עבודה רצה וחותם ברוך אתה
יי שאותך לבדך נעבוד ועל ההודאה מודים
אנחנו לך ועל מחילת העון וחותם מוחל
עונותיכם ועל המקדש ברוך אתה יי הבוחר
במקדש כך כתב הרא״ש והרמב״ם כתב
שוכן בציון על ישראל ברוך אתה יי הבוחר בעמו
ישראל ועל הכהנים ברוך אתה יי הבוחר בכהני׳
ועל שאר התפילה תפילה רינה בקשה שעמך
ישראל צריכי׳ להושע ברוך אתה יי שומע תפיל׳
הרואה כהן גדול כשהוא קורא אינו רואה

פי׳ ושעיר הנשרפים ולא מפני שאינו רשאי אלא שהיתה דרך רחוק ביניהם ומלאכה שניהם שוין כאחת אם קורא בבגדי בוץ מקדש ידיו ורגליו ופשט וטבל ומקדש ולבש בגדי זהב לאילו ואיל העם ואם קרא באצטלית הלבן שכבר קדש בפשטו בגדי בוץ ואינו צריך עתה אלא טבילה וקדוש ועשה שעיר החטאת הנעש׳ על המזבח החצון שהוא מן המוספים אילו ואיל העם ומקטיר האימרין של פר ושעיר הנשרפים ומקריב תמיד של בין הערבי׳ כך כת׳ הרמב״ם ומדברי הרא״ש נראה שלא היה מקטיר האימרים של פר ושעיר אלא אחר הוצאה כף ומחתה ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש למקדש הקדשי׳ ומוצא הכף והמחתה ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן וטובל ולובש בגדי זהב ומקדש ומקטיר קטורת של בין הערבים ומטיב הנרות של בין הערבים בשאר הימים ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויצא לביתו וכל העם מלוין אותו עד ביתו ויום טוב היה עושה לכל אוהביו על שיצא בשלום מן הקודש הרחמן הוא יזכינו לראות העבוד׳ במקדש בעינינו וישמח בתורתו לבנו

אמן וכן יהי

רצון ׃

פרק תשעה וחמשים

הנה נתפרשה העובדה על פי סידורה ובעונותינו אין לנו כהן ולא פרים ולא שעירים ולא מקדש ולא אחד מן הדברים המכפרים ואין לנו שיור רק התורה הזאת וקדושת היום בעצמו המכפרים עלינו והנה לא היו הדברים נופלים בסדרן זה אחר זה ללא דבר ועוד שהיה הכהן מזכיר השם עשרה פעמים ביום זה שלשה פעמים בכל וידוי ואחד בגורלות לא היה לריק ועניין הזאת שהיו שב״ע למטה ואחד למעלה ובין הכל שלשה וארבעים הזאות כמו שמנאן הרמב״ם פרק שלישי מהלכות כפורים ונתבארו גם כן למעלה על הסדר לא היה כל זה לבטלה על כן אין הדברים אומרים אלא דרשוני והיו בתורה ׃ ונראה בהיות כי עניני קרבנות מוספי יום כפורים היו מורים על בטול טענת הכופרים אשר יש להם מצד שלימו׳ פעולת השם יתעלה כאשר נתבאר לעיל פרק שבעה וחמשים על כן בא גם כן עניין סדר היום לדעתי לרמוז על שלמות פעולו׳ השם יתעלה זה אחר זה ועם כל זה תתחדש ותפסד כפי רצון השם יתעלה בעולמו והנה כבר נתבאר חלק שני פרק ארבעים כי הכהן גדול

עם שאר הכהנים היו נגד אדם הראשון ובניו שנבראו לעבוד את בוראן כאחד ממלאכי מרומים ולכן נאמר בתחלת בריאתו של אדם ויקרא י״י אלהים אל האדם ויניחו בגן עדן לעבדה ולשמרה בראשית ב

ודרשו רבותנו ז״ל שאלו הם הקרבנות כדאיתא במדרשם ז״ל וכוונו ז״ל כי ענין גן עדן הוא העולם בכללו כמו שביאר הרב המורה חלק שני פרק שלשים ובעל עקידה פרשת בראשי׳ והוא דוגמת המקדש אשר כהן גדול עובד בו כמו שנתבאר כל זה בחלק ראשון ׃ ובהיות כי בריאות אדם הראשון היא כוללת מין האדם רומזת על ענינ׳ה׳ כן עבוד׳ כהן גדול ביום כפורים כוללת כל הכהני׳ ועבודה שהוא עושה עובד בשביל כל ישראל וכולן נכללים בעבודתו ועל כן בא כל הסדר בענין עבודתו והיה עבודתו ביום הקודש שהוא יום סליחה וכפרה כמו שהאד׳ קודם שחטא שנבר׳ אז לעבוד עבודת היום ואף כי כבר נתבאר כי עניין זה היום מורה על פעולת שלמות השם יתעלה וכמו שנתבאר והנה היו מפרישין הכהן גדול מביתו שבעה ימים קודם יום כפורים ללשכת פרהדרין ואמרו רבותנו ז״ל פרק קמא דיומא כל הנכנס למחנה שכינה טעון פריש׳ שבעה ימים ׃ נגד שבעה הדברים הנבראים קודם שנברא העולם שעל ידן אדם נכנס למחנה שכינה להשיג האמת בדרך שנבאר פרק שבעה וארבעי׳ חלק שלישי ועל כן היה צריך פריש׳ שבעה ימים קודם שיתחיל לעבוד עבודת היום

והנה יותר נראה לומר כי השבעה ימים אלו נגד שבעה ימים שהופרש אדם הראשון מביתו אשר דוגמתו הוא ענין כהן גדול וזה כי כיון שהכל ברא לכבודו ולצורך תכלית האדם וכמו שהאריך בזה בעל עקדה פרשת בראשית הנה האדם עלה במחשבה לבראות קודם שנברא שום דבר וכמו שאמרו רבותינו ז״ל תחלת המחשבה סוף המעשה והוא תכלי׳ בכל דבר שצריך להיות התכלי׳ נמצא במחשבה הפועל כדי שעל ידי זה יפעול מה שירצה לפעול ׃ והנה עלה מחשבת אדם לברא׳ שבעה ימים קודם בריאתו כי שבעה ימים היה קודם שנברא האדם ׃ כי התורה נבראת שני אלפים קודם שנברא העולם ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה שנאמר כי אלף תהלים צ

שנים בעיניך כיום אתמול והתורה אשר נתנה לאדם נברא גם כן בגינו הרי שעלה במחשבה לברא האדם שבעה ימים קודם שנברא ואמרו רבותנו ז״ל פרק קמא דכתוב׳ בתחלה עלה במחשבה לברוא שנים שנאמר זכר ונקבה בראשית א

ברא אותם ולבסוף נברא יחידי והנה היה זה באלן היה עם אשתו בתחלה והופרש שבעה ימים

ימים כל שבע' ימים אלו הי'ה נפרש מביתו שהוא
אשתו ולזה היה הכהן גדול נפרש שבעה
ימים מאשתו קודם יום כפורים ואף ביום שמיני
שהוא יום כפורים לא שב לביתו דוגמ' האדם
כי אף ביום שנברא נברא יחידי מופרש מאשתו
רק שאשתו היתה גם כן בנמצא והיה כאלו ם
הופרש כל שבעה ימים אלו מאשתו וביום ששי
שהוא יום שמיני זכר ונקבה ברא אותם וביום
התשיעי שהוא יום השבת חזר לביתו שהוא
אשתו ולכן קראו חכמים ז"ל לשבת מלכתה
וכלה ומטרונית' בהיות כי האדם
חזר אל כלתו ביום השבת ואף על גב שאמרו
רבותינו ז"ל כי ביום ששה הוליד קין והבל ונדון
ביום ששה מכל מקום בהיות כי רוב יום
ששה הופרש מאשתו ולא שב אל ביתו רק
ביום שביעי נשאר יום ששה דוגמת יום כפורים
שהוא אחר השבעה שהיה מופרש מביתו •

והנה נראה לומר כי זהו הטעם שמצות
מילה נתנה ביום השמיני שהיא אות שנברא
האדם ביום השמיני כדרך שנתבאר ולכן
אפשר גם כן לומר הטעם שכל אחד משלש' מצות
שבת ומילה ותפילין נקראין אות להיותן כולן
מורים על חדוש העולם ועניין שבת מבואר
וכן תפלין כתובין בהן ארבע פרשיות המורים על
יציאת מצרים שעל ידו אפשר לעמור על אמונת
חדוש העולם וכן עניין המילה כי המילה
בעצמה היא המורה על עניין חדוש העולם
וזה כי מבואר שכל העולם נקשר זה בזה כאיש
אחד שחלקיו נקשרים זה בזה וכולן שופכין
ונאחזין בראש הגויה שהוא הגיד הקושר כל ש
חלקי הגוף ביחד ולכן צותה התורה להסיר
המסוה והערלה משם כדי לגלות העטרה הנקרא
ראש הגויה נגד עטרת העולם הקושר חלקי שם
העולם זה בזה וכבר אמרו המקובלים
כי יוד משם של שדי נרמזת שם וכל זה מורה
על חדוש העולם הקושר כל חלקי הגוף והעולם
זה בזה ולכן החמרו חכמים ז"ל במטמא
בריתות ובפרט המקובלים ז"ל ואמרו אברה'
יושב בפתחי גיהנם וכו' כי באמת הבא על
הגויה ערלתו נמשכת ואינו מאמין בעניין המילה
ולא בבריאת העולם ובזה הריסה כל התורה •

ונחזור לדברינו כי היו מפרישין הכהן
שבעה ימים מביתו קודם יום כפורים שהוא היום
שבא להורות בו סדר העבודה כמו שנברא
האדם ביום ששה שהוא שמיני ליום שעלה ש
במחשבה לבראותו ואז הבין והשכיל בכל
הברואים ובסדר העבודה שבעת ימי המעשה
שעברו עליו וראה והכיר פעולת השם יתעלה
כמו שכתב וייצר י"י אלהים וגו' ויבא אל בראשית ב
האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו

האדם נפש חיה הוא שמו בהיות כי היה חכם
בטבעי הדברים וכל זה היה ביום השמיני
שנגדו יום כפורים שראה והשיג שלמות פעולות
השם יתעלה אשר סדר העבודה מורה עליו
להיות כי כל הנברא נברא לתכלי' האדם אם כן
הוא היה כאלו הוא פעל כל שבעה ימי הבריאה
ועל כן היה הכהן גדול מסדר סדר העבודה זה
אחר זה כאלו עשאה ואף כי כבר
כתבתי כי הכהנים היו עובדים במקדש כמלאכי
מעלה במרום אם כן מאחר שהשם יתעלה
ברא עולמו בדרך השתלשלו' אם כן הכהן
גדול שהוא העלול הראשון פועל הכל על הסדר
והוא עניין עבודת כהן גדול ביום כפורים

ודע והבן שכל הפעולו' בתחתונים רמז
גם כן בעליונים כי הכהן גדול העליון אשר
כתבנו גם כן הופרש מביתו שבעה ימים אלו
שנתבארו כי אף שעלה במחשבה לברוא
העולם דרך השתלשלו' הסבות כשבעה ימי
בראשי' לא פעל שום מלאך ולא שום הנהגת
טבעי אלא השם יתעלה ולכן דרשו ז"ל
למה נבראו מלאכים ביום שני שלא יאמרו שם
מיכאל מותח ברומו וגבריאל מצפונו וכו' •

וכן אמרו שאור ששמש בשבעה ימי
בראשית נגנז כי אף שנתלו השמש וירח ביום
רביעי מכל מקום לא שמשו בפעולתן טבעתן
עד יום ששה שכבר עברו שבעה ימים אלו שם
שנתבארו ולכן מונין המולד מבריא' העולם
ששה ארבעה עשר לעניין סדר המולדו' • אם
כן גם העליונים לא שמשו פעולתן בתחתונים
עד שנברא' האדם שהיה מקשר העליוני' בתחתוני'
ועל כן נאמר ויכלו השמים והארץ וכל צבאם פס
ויכל אלהים ביום השביעי וגו' ; רצה לומר
כי אז נגמר כל מה שברא כי משם והלאה מינה
כל מה שברא לפעול כל אחד פעלתו הטבעיו'
ואז חזר כל אחד לביתו בית קבלתו אשר ישפיע
עליו וזה נקרא בית כמו שפירש בזוהר
פרש' ואלה שמות והוא מבואר גם כן בדברי
שאר החכמים ובהיות כי כל הדברים
נגמרו ביום הששה בבריאו' האדם שעל ידו
נתדבקו העליונים בתחתונים והתחילו לפעול
פעולתם לזה היה הכהן גדול מסדר העבודה
ביום השמיני לפרישתו נגד יום השמיני לעליית
המחשבה ונראה כי בדרך שכתבנו
שיום הששה הוא יום השמיני נוכל לומר גם
כן שהוא יום השביעי ולזה פירושו לתלמי
המלך ויכל אלהים ביום הששי וישבות ביום
השביעי כי הוא אמר בדרך זה כי קודם בריאת
העולם לא היה זמן נמצא ואינו נופל בו מספר
הימים ושנים והכל לא היה אלא המשך הזמן
והוא נחשב ביום אחד ויום ששי שנברא בו האד'

הוא עם השביעי ואז ויכל ביום השביעי הוא בדווקא כי יום ששי הוא השביעי עם יום אשר לי״י יום ולא לילה ונוכל לומר שמטעם זה לא נאמר ביום השביעי ויהי ערב ויהי בקר יום שביעי כבשאר ימים כדי להורו׳ על היום שהוא ממספר השביעי אשר היה יום ולא לילה והוקבע רמז זה ביום שביעי כי הוא השביעי מימי המעשה

ואפשר שלזה נאמר ביום האחד ויהי ערב ויהי בקר יום אחד ולא ראשון כי היה יום קודם לזה ׃ ונשוב למה שהיינו עליו בסדר עבוד׳ אמרו והיו מפרישין אותו ללשכ׳ פלהדרין שהיא לשכת אמונים שהיתה מתוקנת לכך אפשר שהיתה מצוירת בציורי מצוירי הגן והעולם עד שהיה יושב שם בדוגמת האדם ׃ והיה מרגילין אותו כל שבעה ימים בעבודה כי כל מה שנתגלה מעניין מעשה בראשי׳ ועניין התורה שקדמה שני אלפים וכל ספוריה אינה אלא להרגיל האדם שהוא הכהן גדול בעבודה והיה מקריב בכל יום אברי התמיד המורים על הפסד העולם וחרושו שתהא אמונה זאת משורר׳ בידו שלא יחשב שעולם כמנהגו נוהג׳ והוא כדמות מה שנברא האדם יחידי ואחר כך האשה כדי שיראה ויאמין בחרושו של עולם וזהו כי להרגיל עצמו בעבודה והיה מזמנין אחר תחתיו שאם יארע בו פסול כו׳ והוא מטעם כי אדם הראשון שהית הכהן גדול היה מורה על יוצא חלציו ועל כל המין והקרוב לו והוא בנו הקם תחתיו לעבודה והוא הכהן׳ שהיו מזמינין תחתיו כי עיקר הכוונה בתחל׳ בריאה היה הרצון שיקום בנו תחתיו ועל ידי זה יתקיים המין והיו מזין עליו לטהרו מכל טומאת כי זהו עניין ספור מעשה בראשי׳ שיטהר אדם נפשו בהן ולא יטמא נפשו ובהיות כי עניין הכוונה להכיר עניין מעשה בראשי׳ על כן לא היתה הזאה דוחה שבת אף על גב דלא הוי שבות במקדש והכהנים זריזים הם וליכא למיחש שמא יעביר ארבע אמות ברשות הרבי׳ מכל מקום לא היה דוחה שבת כי הוא היסוד שעליו נתייסד כל סדר העבודה׳ וזקני בית דין היו מסדרין לפניו סדר העבודה ואומרין לו אישי כהן גדול קרא בפיך כו׳ ׃ זקני בית דין המה דוגמת מלאכי מעלה שהיו משרתין לאדם בגן עדן קודם שחטא ׃ וכמו שאמרו רבותנו ז״ל במסכת סנהדרין ׃ והיו מסדרין לו סדר העבודה ללמדו חכמה ובינה וחדושו של עולם ׃ ואמרו לו קרא בפיך רצה לומר התבונן בתורה ובחכמה ׃ וכבר אמרו המקובלים ספר היה לו לאדם הראשון ומסרו לו רזיאל שר החכמה כדאיתא בזוהר ׃ ובערב יום כפורים היו מוסרין אותו לזקני כהונה ומעמידין אותו בשער המזרחי זקני כהונה הם דוגמת חסידי דור ודור שהראה לו הקדוש ברוך הוא דור ודור דורשיו כמו שאמרו רבותנו ז״ל במדרש זה ספר תולדו׳ אדם ומלמדין אותו שם חפינה הקטור׳ והוא עניין ישראל המרומז בקטורת כדרך שנתבאר לעיל במעשה הקטרת ולכן על ידיעת התולדות והדורות שעתידי׳ לצאת ממנו עמד על טעמי הקטיר׳ והנה לפי

עניין השני שכתבתי שרומז גם כן בעליונים נוכל לומר גם כן כל זה רומז בעליוני׳ כי זקני בית דין עליון היו נותנין כהן גדול לזקני כהנה הם מלאכי מעלה המקבלים שפע מכהן גדול של הנזכר והם היו מוליכין אותו לבית הקטר׳ והיה מלמדין אותו עניין הקטרת ׃ המה מעשה ישראל המרומזים בקטורת הנעשה על ידי השכלים המקבלים ממנו המשפיעים לישראל ועל ידי זה נעשה הקטרת כאלו נעשה על ידי כהן גדול והיה מעמידים אותו בשער המזרח כדי להשכיל אותו עניין זריחת חמה וביאתה המורה עליו שער המזרחי שבמקדש כמו שנתבא׳ לעיל מעניין הבניין חלק ראשון ומשם היו מעמידין אותו על סודות החכמה וחדושו של עולם ושיש ממציא כל הנמצאים כמו שנתבא׳ לעיל וכמו שדרשו ז״ל בעניין אברהם שהוא הכיר על ידי זריחת השמש ושקיעתו שיש בורא הכל יתעלה והיו מעבירין לפניו פרים ואלים וכבשים אבל לא שעירי׳ שלא תחליש דעתו כבר נתבאר לעיל פרק תשעה וארבעים כי השעירים היו מורים על היצר הרע שהוא העדר הכרוך בעקבי כל נברא ולכן לא היה מעבירין אותו לפני כהן גדול שלא תחליש דעתו אבל קרבנו׳ אחרים מעבירי׳ לפניו כדי לעמוד על טעם קרבנות וידע למה יתכוון אם בעל נפש הוא כל ליל יום כפורים לא היו מניחין אותו לישן והיה מכין לפניו באצבע צרדא כו׳ ׃ הנה מניעת המאכל והשינה ממנו כדי שלא יבא לידי קרי ויטמא גופו כי לא לכך נברא אלא להיות טהור וקדוש ויעבוד עבודתו כשאר משרתי עליון הטהורים ועל ידי כן אם בקש להתנמנם ולשבוע בסכלותן ושלא להשכיל בדברים הצריכין השכלה היו מכין לפניו באצבע צרדא והיה מפיגין אותו אחת על הרצפה להתבונן בחלקי מדות המקדש ושאר הבנייני׳ שהיה רואה בעזר׳ אשר משם יש להתבונן דעה והשכל על פי מה שנתבאר ״

ואם היה חכם היה דורש כל הליל ואם לאו דורשין לפניו כדי שישמע ויוסף לקח והיו מתעסקין בזה עד שהגיע זמן שחיטת התמיד אשר מתוכו יעמוד על תבונת החכמה כמו שנתבאר למעלה בסדר התמיד בפרקי׳ שעברו ומשם ואילך היה מתחיל

מתחיל סדר היום ועניי' טבלותיו וקדושיו והקרב'
קרבנותיו׳ והנה אבאר הכללים
מעבודות אלו ואחר כך נמשיך הדברים על
הסדר׳ כבר נתבאר חלק שני פרק
שלישי עניין התמיד שהיה מורה על הפסד העול'
וחדושו בכלל ונתבאר חלק שלישי מפרק אחד
וארבעים ואילך ענין המוספים שמורה כל אחד
על בטול טענה אחת מטענת הפלוסופי' ׳
ונתבאר גם כן חלק שני פרק שנים וארבעי' ופרק
ששה וארבעים ענין בגדי כהן גדול שמורים על
מעשה אדם הראשון ובגדי כהן הדיוט על ם
מעשה בניו על כן היה הכהן גדול משמש בבגדי
לבן ביום כפורים שהיו כולן של פשתן לרמוז על
ענין קין והבל שהקריב זרע פשתן כמדרשם ז"ל
וכבר נתבאר למעלה גם כן סוף חלק
שני ענין קדוש ידים ורגלים שמורה על ענין
קבלת השפע וירידתו למטה׳ והנה
השכלתן מה שלמעלה גורמת ההשפעה למטה
והשפעה הזאת גורמת ההשכלה כי כפי תוספת
ההשגה תתרבה ההשפעה וההשגחה כמו
שבאר הרב המורה חלק שלישי פרק שמונ' עשר
וכפי רוב קבלת הטוב והשפע תתרבה ההשפעה
למטה מהם כמו שבאר הרב המורה פרק אחד
עשר חלק שני ועל ידי ההשפעה למטה יתוסף
הקבלה למעלה עד שבאורו נראה אור על כן
היה טובל הכהן גדול שהוא דוגמת השכל הנפרד
בחמשה טבילות נגד חמשה חומשי תורה והוא
השכל האמתית נמשל למקוה טהרה ובה נגלו
כל תעלומות חכמה וארוכה מארץ מדה ורחבה
מני ים והוא ים החכמה ומקוה טהרה שכהן
גדול טובל בו ביום הכפורים ועם זה היה מורה
על סדר הבריאה ועל מלאכ' חמשה ימים שקדמו
לבריאו' האדם כל חומש מורה על מעשה יום
אחד כמו שיתבאר בפרק שלאחר זה ׳
והעשר קדושין נגד עשרה מאמרות שבהן נברא
העולם וידוע כי כל מאמרות אלו נעשו
על ידי השכלים הנבדלים שקבלו הפעולו' מהשם
יתעלה ׳ ועל ידי הכח שקבלו למעלה פעלו
בתחתוני' ולכן נאמר ל' ויאמר באלו המאמו'
כי הוא כדרך מלך שאמר לעבדיו לעשות איזה
פעולה וכן השם יתעלה אמר למשרתיו לפעול
ועל כן בתחל' הבריאה לא נזכר אמירה
ואמרו בראשי' מאמר הוא להיות כי תחלת הברי'
מיוחסת ליי לבדו וכמו שיתבאר בפרק שאחר זה
אבל בשאר אמירות נתייחסה הבריאה לעניין
השתלשלות האמצעיים וכפי מה שהיא בזמן
שנתייסד העולם ונוהג על מנהגו לכן נאמר
ויאמר בכל פעולה לכן בא הרמז המאמרו' בעניין
הקדושין׳ והיו מקיפין הטבילו' לפניה
ולאחריה כמו שכתבתי כי ענין ההשפעה גורמת
התורה והתורה גורמת ההשפעה עד שדברים
חוזרין חלילה ומתרבין בעצמן והוא עניין המחול
שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לצדיקי' לעתיד
לבא כמו שכתבו הראשונים ז"ל
והנה שני השעירים אשר נתן עליו הגורלות הם
רומזים על יצר טוב ויצר הרע אשר נתנו באדם
לבחור בתורה ובחכמה ומצדן יגיע לו השכר
והעונש והיו מטילין עליהן הגורלו' להורו' כי
מצד השעיר בעצמו הוא נבחר איזה ליי ואיזה
לעזאזל כי הבחירה ביד האדם אמנם
מיי יוטל הגורל כי מולד האדם במזג הטוב או רע
הוא הכנה גדולה לזה וכמו שנתבאר כל
זה למעלה חלק זה פרק ששה עשר ופרק תשעה
וארבעים במוסף ראש חדש והיה מרומז בשני
שעירים להיות כי השעיר מרומז על העדר
הכרוך בעקבי כל נולד שהוא יום המות אשר
השעירים ירקדו שם והנה שני היצרים שבאדם
טוענים מצד זה היצר טוב אומר זכור יום מותך
ולא תחטא׳ והיצר הרע אומר כי אין חשבון
בשאול אשר אתה הולך שמה ואין הדבר
תלוי אלא בבחירת האדם על פי הגורל והיו
שני שעירי' אלו נפסדי' אלא שזה רוחו ונשמתו
שהוא דמו נכנס לפני ולפנים אך שגופו נשרף
חוץ למחנה והוא דוגמת הגוף הנקבר או נשרף
על קדושת השם יתעלה והשני הולך לעזאזל
הראון לכל בשר נשאר דמו בקרבו׳ ורוח עמו
נאסף ואין לך אבדון נפש גדול מזה ולכן נאמר
ונשא השעיר וגו' כי באמת בזה הדרך ויקרא יו
המתבונן בדברים אלו ישוב מכל חטאתיו ויתחרט
מכל עונותיו ונעשה לו זכיות ׳ הפר לחטא'
ואיל לעולה אשר באו משל כהן גדול היו מורים
על עניין הראשון שנברא עליו אדם הראשו' שהיה
הכהן גדול דוגמתו כמו שנתבא' כי לולי שחטא
לא היה צריך לגורלו' והיה נוטה בטבעו לצד
הטוב והיה כאחד מצבא מעלה ולכן היה מביא
פר לחטאת ואיל לעולה שהפר רומז על קיום
הצורה כמו שנתבאר פרק תשעה וארבעים
ופרק חמשים ובא להורות על העניין
שנברא עליו האדם מתחלת בריאתו כי אף שהיה
מוכרח למות באחרונה מצד הפסד הרכבתו מכל
מקום היתה צורתו קיימת בלי צער ובלי גורל
והיו דמו נכנס לפני ולפנים אף על פי שגופו
היה נפרד ונשרף מצד הרכבת גשמו אשר לסוף
כל מורכב נשרף בהכרח והוא כי סבת החום
הגובר מפסיד ההרכבה בכל דבר כמו שנתבאר
לעיל בטעם הקרבת הקרבן על האש המזבח חל'
שני פרק שני וכל זה מרומז בכ"ג שדמו
היה נכנס לפני ולפנים בלא גורל וגופו נשרף
מחוץ למחנה ובא להורו' עניין הבריאה
שאף שלא חטא אדם הראשון היה בטבעו להסאו

כי על כן נברא להיות הבחירה בידו וגם היה
מה בהפסד הרכבתו וזאת התורה אדם כי ימות
באהל׳ וכמו שאמרו ז״ל במדרש
תהלים סו תנחומא נורא °עלילה וגו׳ הקדוש ברוך
הוא בא עם בריותיו כאלו בא בעלילה שאמר
בראשית ג לאדם ביום °אכלך ממנו מות תמות והלה התורה
נבראת אלפים שנה קודם שנברא האדם ונאמר
במדבר יט בה אדם °כי ימות באהל וגו׳ אבל
האמת בדרך שנתבאר והיא דעת כל החכמים
התורניים כמו שכתב הרב המורה חלק
ראשון פרק תשיעי והאריך בו רבינו בחיי
פרשת בראשי׳ כי לולי חטא האדם היה חי חיים
ארוכים על השלמו׳ ותכלית הכוונה בבריאה
להיות שלם ולהטות אל הטוב ולהספיק בהכרחי
ואם שהיה חוטא לפעמים לא היה חטאו רב אלא
היה חוטא מעט וכאחד מצבא מעלה החוטאים
וכמו שאמרו בכמה מקומות אפקוהו ומחיו° בשתי
פולסא דנורא׳ וכמו שאמרו בעניין עבודה
זרה ועזאזל שהושלכו מן השמים בסבת חטאן
שמות כג ואמרו רבותנו ז״ל אל °תמר בו כי
הוא מכת שאינן חוטאין׳ מכלל דאיכא כת
החוטאין ועל דעת זה נברא האדם וזהו כלו נרמז
בפרק שלשה ועשרי׳ ועל כן היה מתודה עליו
חטאו וחטאת הכהנים שהם מועטים
אמנם כאשר חטא נהפך לאיש משחית
דוגמת האיל המנגח ולאחר שחטא ונטה אל
החטא בתחלת בריאתו נהפך לאיש אחר והוצרך
השעירים שוים במראה ובקומה ובדמים׳ כי
לאמת אחר שחטא הדבר מוכרע אם יחטא אם
לא מה שאין כן בתחלה שהיה מורה עליו הפר
והאיל האיל המורה על חטאו קטן׳ והפר
המורה על שלימות הראשון גדול ומה שהיה
נקרא חטאת אף על פי שלא היה מורה על החטא
יותר מן האיל שהיה עולה היינו מצד שהיה מור׳
על הפסד גוף האדם כשאר חטאת כמו שנתבאר
במעשה חטאת והיה הפר נקרב קודם
השעיר להיות כי זה קודם בזמן לחבירו
והיה מערב דמן זה בזה כי לאחר שחטא נתערב
דפי אבות ובנים ביחד גם צדיק גם רשע מקרא
אחד לכולם ואין אדם צדיק בארץ אשר יעשה
וטוב ולא יחטא ונעשו כולן בשוה
ואמרו רבותינו ז״ל במסכת עבודה זרה ובמסכת
חולין ופרק שני דשבת שור שהקריב אדם
הראשון קרן אחת היתה לו במצחו כו׳
אמרו רבותינו ז״ל שקרניו קדמו לפרסותיו כי
הוא השור שנברא עם האדם שנאמ׳ עליו תוציא
בראשית א הארץ °נפש חיה וכל מעשה בראשי׳ בקומתן
נבראו אם כן קרנותיו קדמו לפרסותיו ביציאתן
מן הארץ והנה זהו בפר כהן גדול שמקריב
ביום כפורים ולכן היה מתודה עליו הכהן

חטאתיו כמו שעשה אדם הראשון שמכח שראה
הפר נברא מן הארץ ונתחדש חזר בתשובה והוא
כוונת כל הקרבנו׳ כמו שנתבאר ואמרו
שהיה לו קרן אחת להיות כי מתחלה
נברא שלא יהא לו רק קרן ההוד כי קרן עור פניו
במעלת משה ואז לא היה לו הקרן השני המזיק
קרן הנוגח אשר הוא מצד החטא והיצר הרע׳
וכמו שאמרו רבתינו ז״ל שהשטן מרקד בין
קרני השור השחור ביומי ניסן כשעולה מן המים
ואמר שהיה לו זה במצחו שהוא מקום
השכל והמחשבה ולזה הקריב אדם הראשון
להתכפר במה שחטא כי אף השור שדרכו וכונתו
להזיק לא היה כונתו להזיק בתחלת בריאתו כי
הכל נברא על צד הטוב שבו עד אחר שחטא
האדם שחטאו כל הבאים אחריו ונתפשט היצר
הרע ולזה כוונו ז״ל באמרם שחוה
האכילה מן העץ לכל חיה ובהמה חוץ מעוף אחד
איוב כט הנקרא חול כמו שנאמר וכחול °ארבה ימים
ונוכל לומר גם כן שלזה אמרו שקרניו
קדמו לפרסותיו ורצו לומר קדימה במעלה
ורצה לומר שאף פרסותיו הם כלי הליכה והמראין
סימן הטהרה שבו מכל מקום קרנותיו היו
קודמין לו במעלה כי לא נברא להזיק כקרן השור
לאחר שחטא אדם אשר מצד זה לא ייחס ליוסף
קרני השור אלא קרני ראם קרניו כי קרני השור
לאחר שחטא האדם מיוחסין לנזק אחד מאבות
נזיקין ולכן הקדים האדם להתכפר בו על מה
שעשה׳ ולכן היה כהן גדול מקריב פר
ביום הכפורים והיה מזה מדם הפר
והשעיר מכל אחד שבעה הזאות למטה ואחת
למעלה בין שני הבדים ועל הפרוכת ושבעה
הזאות על טהרו של מזבח הפנימי ואחר כך היה
זורק על ארבע קרנותיו ושירי הדם היה שופך על
יסוד מזבח החצון ובהיות כי אלו
הקרבנו׳ לא היו באים על חטא לבד כשאר חטאת
הבאים כל השנה אשר דמן נזרק על מזבח החיצון
מטעם שנתבאר למעלה בעניין מעשה קרבנות
אלא שהיו באין להורו׳ על סדר עבודת אד׳
הראשון ומה שגרם בחטאיו ועל השבת נפש
לשרשה על כן היה הדמים אלו נזרקי׳ בזריקו׳
אלו׳ וזה כי הדם הוא הנפש והיה הדם
נכנס לפני ולפנים מיד בלי עיכוב כי כן היתה
כוונת הבריאה מתחלה והוא הנרמז בענין הפר
כמו שנתבאר וכן הוא העניין גם עכשיו
בהיות האדם צדיק ונפל עליו הגורל מן השעיר
שהוא ליי וכדרך שנתבאר ולכן היו מזין
הזאות אלו מדם הפר והשעיר והיו מזין מכל אחד
שבעה למטה ואחד למעלה ולא היה מגביה ידו
אלא מתכוין אחת למעלה ושבעה למטה והנה
נראה כי אין הכוונה אלא בדבר המרומז בו כי
אין

אין הכוונה במעלה ומטה ממש והמרומז בו נראה כי למעלה המספר אינו נופל עליהם כי אינן נופלין תחת הזמן המולד מספר הימים שז הנרמזים בשבע הזאות דלמטה הרומזים על שבע ימי הבריאה אלא הכל אחת הוא למעלה ולכן היה מזה אחת למעלה ושבעה למטה מדם הפר להורו׳ כי האדם נברא מתחלה אם היה שבעה למטה היה אחד למעלה כשאר מלאכי מעלה
וזהו גם כן יישוב הפסוק במה שנאמ׳ ביום עשות בראשית ב
יי אלהים השמים והארץ שהכל נחשב אצלו ליום אחד מאחר שאינו נופל תחת הזמן אף על פי שאצלינו היה נברא בשבעה ימים וזהו גם כן ישוב מאמריהם שאמרו שהכל נברא ביום הראשון משל לגנן שזרע ביום אחד והוציא צמחיו בשבע׳ ימים כדעת רבי נחמיה כמדרשן בבראשי׳ רבה להיות כי הקדוש ברוך הוא אשר הוא כגנן במשל הנזכר הוא ראשון ואחרון ואצלו הוא הכל יום אחד ובהיות כי אין גדר המקום נופל במחיצת העליונים על כן לא היה זורק מעלה ומטה ממש אלא היה מכוון למטה ולמעלה שהוא עיקר הכוונה והיה מונה תמיד הזאה שלמעלה להורו׳ כי הוא עיקר המכוון ואחר כך היה זורק על הפרוכ׳ בדרך זה להורות על מה שנאמר כי עונותכם היו מבדילים וגו׳ וכבר כתב הרב המורה כי החומר ועניינו ומדות הפחותות שבאדם המה המחיצות המבדילות בין אדם לקונו
ולזה נאמר גם כן סכות בענן מעבור איכה ג
תפילה והמה העונו׳ המעכבי׳ התפילה הנעשין עב הענן ולזה היה זורק בדמים אלו על הפרוכת שבעה למטה ואחת למעלה להורות כי אף שהוא שבעה למטה היה אחת למעלה וגובר על העניין של מטה אם רצה וזה כי היצר הרע יש לו שבעה שמות כמדרשם ז״ל והם מדריגת היצר הרע זה למעלה מזה הנקשרים בחומר ונופלים תחת מספר השבעה ימים והם מביאים את האדם למטה אמנם הנשמה יחידה חיה והוא השכל והיצר הטוב הוא אחת למעלה אינה נופל תחת המספר ולכן נשאר אחד למעלה והוא היה גובר להזרק ולמנות עם התחתונים אם היה. האדם נשאר על מה שנברא עליו בתחלה שהוא המרומז בדם הפר ולכן היה מונה הזאה אחת עם כל הזאו׳ מטה בהיות כי הוא עיקר הכוונה ולא היה זורק למטה למעלה ממש כי עיקר הוא הכוונה וכבר כתבתי מזה לעיל חלק שני פרק ששה ועשרים עיין עליו וכל אלו הזאות היה זורק גם כן מדם השעיר כי לאחר שעלה עליו הגורל ליי שב להיות במדרגה שהית׳ עליו האדם קודם שחטא ולכן היה זורק זריקת הפר והשעיר בשוה ואחר כך היה מערב הדמים והיה זורק שבעה הזאות על טהרו של מזבח הפנימי וכבר נתבאר למעלה חלק ראשון כי המזבח הפנימי הוא המורה על לב האדם השלם שמקטירין עליו הקטורת והם המעשים הנעימים ולכן היה זורק עליו שבעה הזאות נגד שבעה טענות שנתבארו בסוד המוספים להיות כי האדם השלם שם שכלו ולבו על דברים אלו ועל תשוב׳ טענת אלו שנתבארו לעיל ועל ידי זה עומד על חדוש העולם והיה מחטא על ארבע קרנותיו להורו׳ על ארבע יסודות השלם כמו שנתבאר לעיל כי על ידי זה שכלו גובר על גופו והיה מכריח חלקי חומרו על השוה ושלא ישתדל רק אחר ההכרחי כיכן היה כוונת הבריאה מתחלה ועיין לעיל חלק שני פרק ששה עשר נתבאר קצת בדרך אחר קרוב לזה והכוונה אחת ושירי הדם היה שופך על יסוד מזבח החיצון שהיא השבת הנפש לשרשה והשבת כל הדברים אל יסודן כידוע מיסוד המזבח שרומז על זה כמו שנתבאר חלק ראשון פרק שלשה׳ עשר וחלק שני פרק ששה עשר ובא להורו על זמן האחרון שיפסיד העולם ויהיה כמו שהיה בתחלת הבריאה שביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד כל זה היה נרמז בזריקת דם הפר והשעיר הרומזים על האדם השלם שעלה עליו הגורל ליי׳ ושהגיע למה שהיתה כוונת תחלת הבריאה
אמנם אחר שחטא ונהפך לאיש אחר צריך לשעיר המשתלח ולשאר דברים אשר יתבארו לפי סדר העבודה וזה התחלי לפרש אותם על פי סדר היום וסדר הטבילות וקידושין העשרה שבאו ביום הקדוש ודע כי כבר כתבתי בעניין סדר המערכה פרק ראשון כי אף על פי שכל אחד מחלקי עבודת המקדש היו מורים על דבר החכמה מכל מקום סדרן והקשרן זה אחר זה מורה לנו על דבר חדש כמו שנתבאר משם מעניין סדר המערכה׳ ונראה לי׳ בעניין סדר יומא ככה׳ ולי״ ברכה׳ ויצילני מיגון ואנחה׃

פרק ששים

אמרו כשהגיע זמן תרומת הדשן׳ היו מרימין הדשן כמו בשאר הימים׳ כבר נתבאר עניין תרומת הדשן שהוא מורה על הפסד הכלל לאין הגמור כמו שנתבאר למעלה חל׳ שלישי פרק ששה וחלק שני פרק חמשה ולכן היו מרים הכהן הדשן תחלה לקבל עליו אמונה

זאת קודם שיתחיל לעבוד כי אין סדר וטעם לעבודה אם לא בקבלת דעת זה

ובהיות יום הכפורים יום מקודש מקדימין הרמת הרשן מחצות לילה לזכור זכותו של דוד שאמר חצות לילה אקום להודות לך וגו׳ וכזה אמרו בטעם הרואה עד חברון כדי לזכור זכות ישיני חברון ואף כי שעניין יום הצום ועבודתו מורים על שלמות פעולת השם יתעלה וחדוש העולם כמו שנתבאר פרק שבעה וחמשים

ועל כן היו מתחילין לעבוד מחצות לילה שהוא העת שהחמה אז למטה מן הארץ במקום היותר רחוק שאפשר והיא העת שבה העמיד הקדוש ברוך הוא השמש בתחלת הבריאה . כמו שכתב בעל יסוד עולם ולכן ביום כפורים שהיה כל עניינו מורה על חדוש העולם ושלמות בריאות העולם ושמפני זה הועמד השמש באותו נקודה שמיד תצא על האופק ותוסף אורה שהוא טוב על כן התחלו לעבוד מאותה רגע ממש שהתחיל העולם להבראות אמנם ברגלים שאנו משיגים בריאות העול׳ על ידי יציא׳ מצרים אשר הרגלים זכר לו התחלו לעבו׳ כהרמת הרשן בתחלת אשמור׳ השני׳ שהיא סוף אשמור׳ ראשו׳ זכר למה שנ׳ בצאת׳ ממצרי׳ ויהי באשמור׳ הבקר וגו׳ ובאשר הימים שאין ההיכר אלא מצד השמש ושקיעתה התחילו העבודה מקריא׳ הגבר ואילך שהוא זמן עלות השחר שמתחיל אז השמש לקרב אל הארץ וכבר נתבאר לעיל פרק ששה חלק זה טעם הקדוש בשעת תרומת הרשן׳

הגיע זמן שחיטה והוא זמן עלות השחר שאל הצופה את הרואה עד חברון כו׳ ׳ היה מתחיל לסדרי העבודה להורו׳ על חדוש העולם וסדורו זה אחר זה וכמו שנאמ׳ בתחלת הבריאה ויהי אור והוא תחלת הבריאה כן היה שואל אם האיר המזרח ולפי שנאמ׳ בהבראם ודרשו ז״ל שהעולם נברא בשביל אברהם על כן היה שואל אם רואה עד חברון ששם מקום מנוחתו וכבר כתבתי פרק שעבר שעשרה מאמרות של בראשי׳ נגד עשרה קידושין של יום כפורים ובהיות כי דרשו ז״ל בראשי׳ נמי מאמר והוא מלבד עשר׳ מאמרים שנאמרו בעניין הבריאה כמו שיתבאר על כן היו עשרה קידושין מלבד הקידוש אשר היה בהרמת הרשן שלא נחשב נגד מעשה בראשית המוזכר קודם יהי אור והוא מאמר סתום מכוסה בלילה נאמר על בריאת יש מאין אשר הרמת הרשן דוגמתו ׳ כמו שיתבא׳ חלק שני פרק חמשי׳ והיו בלילה והיו מורידין אותו לבית הטבילה והיה פורסין סדין בוץ כו׳

בתחלה היה פושט בגדי חול שעליו כי אין לכנס בדברים אלו אלא בהסרת הבגדים הצואים והם הסרת המדות המגונות מעליו והיה טובל עצמו כו׳ ׳

כבר כתבתי גם כן בפרק שעבר כי עניין הטבילות היו נגד חמשה חומשי תורה שהיה הכהן גדול מתבונן בהן כי הטביל׳ במים הוא דוגמת הלמוד בתורה הנמשל׳ למים ונקראת ים החכמה והיא המקוה ארבעים סאה נגד ארבעים יום שהיה משה בהר ובאמת שאין אדם עולה מטומאתו לטהרה אלא על ידי התורה שהיא מקוה הטהרה אשר בה מטהרים כל הטמאים ואפילו גוי העוסק בתורה ואמרו ממזר תלמיד חכם יקר הוא מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים ועלכן היתה כל טבילה זכר ורמז על חומש אחד הטבילה הראשונה נגד החומש הראשון אשר מתוכן מתבוננים ש מעשה יום אחד כי כבר דרשו ז״ל אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות וגו׳ ׳ ודרשו ז״ל שהכל נברא ביום אחד ודרשו בהבראם בשביל אברהם ועל ידי זה ספר בראשית דוגמתו כי מה שהכל נברא ביום אחד הוא בדרך זה שנתן השם יתעלה לכל דבר שם ממשלתו וממונה עליו לפעול כל אחד ביומו

והנה מצד השם יתעלה היה הכל נברא ביום אחד ונתן לכל אחד כח וכח ממשלתו לפעול מכאן ואילך וזהו משל הגנן שאמרו רבתינו ז״ל שזורע הכל ביום אחד וצמח כל אחד ביומו

וכן הוא ספר בראשית שאמרו רבותנו ז״ל מעשה אבות סימן הוא לבנים ואין דבר מספורי האבות שאינו מורה על עניין שאירע לבניהם

וידוע כמה נתחבט הרמב״ן ז״ל בספרו פירש החומש להראות כל זה לבארו בכל עניין ועניין והנה מזמן האבות היה הכל בכח ואחר כך יצא לפעול באריכת הזמן במאורעות שאירעו לבניהם וגם כפור מעשה בראשית הוא מרמז על ימים האחרוני׳ וכמו שהאריכו הפרשנים לתורה ועל כן היה הכהן גדול טובל עצמו טבילה ראשונה להתבונן בזה כי עמוק הוא והיתה טבילה זו בחול ולא בקדוש בית הפרוה בהיות כי עיקר ספר הראשון אינו אלא ספורים ואין בו מצוה ממצות התורה וכמו שאמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם ׳

והיו פורסין סדין של בוץ בינו לבין העם כדי שיכירו העם שעבודת היום בבגדי הבד כבר נתבאר שטעם עבודת היום בבגדי בד הוא לזכור מעשה קין והבל שבגדי כהן הדיוט מורים עליהן והיו בד להיות כי קרבנו של קין היה זרע פשתן כטעם שנתבאר ויתבאר עוד וזהו הגורם שמחיצה מפסקת בין כהן גדול לשאר העם כי רוב העם הולכין בדרכי בני אדם וחוטאין ואינן במדרגת כהן גדול העובד

העובד עבודת היום והנה היה עולה
ומסתפג ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו
להודות כי על ידי טבילה זו היה עומד על יסוד
מאמר הראשון שבעניין הבריא׳ ולכן היה לובש
תחלה בגדי זהב כמו שנאמר בדברי תורה
הנחמרים °מזהב והיה לובש שמונה בגדי תהלים יט
כהונה הרומזים על מצות אדם הראשון כמו
שנתבא׳ בפרק שעבר להורו׳ כי תחלת הבריא׳
היתה לכוונה זו להיות האדם שלם בתורה
ובמצות אלו שנתנו לאדם הראשון ועניין מאמר
הראשון הנרמז בעניין קידוש זה הוא מאמר ויאמ׳°
אלהים יהי אור וגו׳ כי מאחר שהכל
נברא ביום אחד על כרחינו אנו צריכין לומר
כי הכל נרמז בעניין ויאמר אלהים יהי אור
והוא המורה על מציאות הדברים הנקרא בפי
המשכילים אור המציאות והחושך רומז אל אפס
והעדר המציאות וכמו שמבואר בדברי הרב
המורה פרק שלשים חלק שני והאריכו בו
פרשני התורה ובהיות העניין כן
נאמר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד והוא הגבל׳
זמן הקצוב לכל דבר ודבר והוא נקרא יום
והנה הוכרח לומר יום אחד ולא יום ראשון כי
אין שני אחריו ובהיות כי כל נמצא
אחר מציאתו אינו נמצא שנית וזהו עניין
קידוש ידים ורגלים המורים קבלת ההשפעה שז
מלמעלה ונתינת למטה הן בכהן גדול העובד
למטה או בכהן גדול העליון הנרמז בעניי׳ עבודתו
של כהן גדול כמו שנתבאר הכל בפרק
שעבר כי הוא קבל ההשפעה מלמעל׳ במאמר
ראשון והיה בידו להוריד פעולותיו למטה מכאן
ואילך וכבר ביאר בעל עקידה
שאמר שמאמר יהי אור מורה על בריא׳ המלאכי׳
וכמו שהאריך שם בזה והנה על ידי
זו הטבילה והקידוש היה הכהן גדול משיג עניין
הבריאה הכללית שהיתה יש מאין כי קודם
בריאת האור היה האפסים המוחלטים והיה אין
גמור ועלכן היה מקריב בבגדים אלו התמיד
על הסדר שבכל יום ומקטיר הקטורת
ומטיב הנרות ומקטיר אברי התמיד ונסכים כמו
בכל יום וכבר נתבאר למעלה
בסדר התמיד והמערכה טעם קשירות הדברים
אלו זה בזה והיה מקריב גם כן בבגדים אלו
מוסף היום שכבר נתבאר למעל׳ טעמו המור׳ על
בטול טענ׳ הפלוסופי׳ על דעת חדוש העולם מצד
שלמות פעולות השם יתעלה וכמו שנתבאר
ולכן בא המוסף אחר סדהר תמיד המורה גם כן
על זה וכמו שנתבאר והנה לא היה
מקרי׳ כל המוסף כאן אלא היה מניח האיל והשעי׳
לסוף עבודת היום וכמו שנתבאר מטעם כי הפר
מוסף היה מורה על העניין האדם השלם ועניין
הכבשים היו מורים על שבעת ימי המעשה וכמו
שכתבנו למעלה בקרבן שבת וראש חדש והם
מורים על שלמות פעולות השם יתעלה שברא
הכל להיות האדם שלם בפעולת ועל כן לא
בא מעניין המוסף רק הפר והכבשים

אמנם האיל והשעיר המורים על בריאת
המלאכים והגלגלים כמו שנתבא׳ פרק תשעה
וארבעים בא לבסוף מטעם שיתבא׳ לקמן
ואולי מורה לנו על דעת האומרים שרחוק הוא
שנבראו אלו לתכלי׳ האדם וכמו שהאריך
הרב המורה בזה חלק שלישי ובעל עקיד׳
פרשת בראשית לכן בא הוראתן לסוף סדר
הבריאה כאלו היו הם תכלית האחרון

והנה אחר שהשלים עבודת אלו היה בא
לבית הפרוה שהוא מקום קדוש ופירסו סדין של
בוץ בינו לבין העם ומקדש ידיו ורגליו כשרוצה
להקריב פר כהן גדול ושני שעירים אשר עליהם
הגורלות היה נכנס לבית הפרוה כו׳
ואמרו בגמרא מאי פרוה שם אדם אמגושי ופיר׳°
שם ר״שי מכשף ובערוך פירש כי חפר מחילה
תחת הקרקע בקדש עד שיראה עבודת כהן גדו׳
ביום כפורים והרגישו הכהנים בחפירה וחפרו
ומצאוה ונקרא אותו הלשכה על שמו
והנה יש לתמוה מה יקר וגדולה למקדש היה
מכשף או חופר זה להקרא לשכה זו תמיד על
שמו ושיזכור עם צדיקים שנקראים הדברים על
שמן כגון שערי ניקנור שנעשו נסים לדלתותיו
וזכה זה המכשף למה שזכה דוד שנקרא הבית
על שמו שנאמ׳ חנוכת הבית לדוד וכמדרשם
ז״ל וראוי להיות שם רשעים ירקב ועל
כן נראה מזה גדול יקר ענייני המקדש ושכל
דבר נותן התבוננות מה למתבונן בו ומכיר בו
ובשמותיו והנה זאת המחילה שהיו טובלי׳
בה נקראת בית הפרוה ובה היה טובל הכהן ם
גדול טבילה שנית ביום כפורים כי הטבילה
הזאת היתה נגד ספר שני שבו הוזכר יציאת
מצרים ועניין פרעה מלך מצרים והנה הם
שמות קרובים לשון נופל על לשון ולכן הניחו
שם מכשף כפר״שי על מחילה זו זכר ליציאת
מצרים ועניין פרעה מלך מצרים שהיה המכשף
הגדול בעולם והיתה המחילה זו מקום קדש כי
בה נתקדש שם שמים וכן היו הכהנים נכנסין
וטובלין כי על ידי צאתם ממצרים קבלו ישראל
התורה שהוא עניין הטבילה כמו שנתבאר
שמות יט ועי ידי זה נאמר להי ואתם °תהיו לי ממלכת
כהנים וגוי קדוש ולכן היה הכהן גדול נכנס בו
ביום כפורים לטבול טבילה שנית והוא להתבונן
בספר השני והיה מקדש ידיו ורגליו תחלה
קודם הפשטת בגדי הזהב כי עדיין נשאר לו רושם
מעניין הטבילה והעבודות הראשונו׳ שנתבארו
למעלה

למעלה שהיה מרמז על הספורים מאבות לבנים
כי אי אפשר להתבונן בספורי ספר שני לולי
בזכרון תחלה עניין מעשה האבות והם גרמו
הגלות לבניהם ושהיו משועבדים במצרים ויצאו
משם וקבלו התורה כמו שידוע כי לפי שאמר
אברהם במה ארע וגו' נאמר לו ידוע תדע כי בראשית טו
גר יהיה זרעך וגו'. ועניין יעקב ובניו עם
יוסף גרמו הגלות במצרים ולכן היה מקדש
ידיו ורגליו תחלה ואחר כך היה טובל טבול'
שנית והנה עם זה היה מסדר סדר עבוד'
ועניין הבריאה והחדוש שרומזים עליהם עניין
העשרה קידושין כמו שנתבאר והיה קדוש
זה וקדוש שאחר הטבילה השנית נגד שני
מאמרים שנאמרו במלאכת יום שני והם ויאמר
אלהים יהי רקיע וגו' ויאמ' אלהים יקוו המים
וגו' שהוא גמר מלאכת יום שני שהוא הקוות
המים ולכן לא נאמ' כי טוב ביום שני ונאמ'
שני פעמים ביום שלישי במדרשם ז"ל הקדוש
הראשון נגד מאמר הראשון והטביל' נגד מלאכ'
המים וספר השני שהוזכר בו נתינת התור'
שהוא מלאכת המים ואפשר שנרמז בעניין
שני ימים הראשונים ופעולתן פעולה ובריאת
התורה הנקרא אור ולזה נאמר ויהי אור וכן
במלאכת השני נזכר מלאכת המים נמשל בהן
התורה ובא להורות על שני ימים שקדמה
בריאת התורה לבריאת עולם כי עיקר ישובו של
עולם התחיל ביום השלישי שנאמ' בו יקוו המים
וגומ'. ותראה היבשה שהוא עיקר בריאת
העולם וכמו שנאמר לשבת יצרה. וזהו ישעיה מה
כוונת אמרם שקדמה התורה שני אלפים קודם
בריאת עולם והוא מבואר למשכיל.
והקדוש שקודם הטבילה היה מורה על מאמר
יהי רקיע בדרך זה ידוע אמרו רבותינו ז"ל
שהמחלקות נברא ביום שני עם מאמר יהי רקיע
בתוך המים שנחלקו המים ולזה לא נאמ' ביום
שני כי טוב ולזה היה מורה על עניי' מחלוק'
יוסף עם אחיו שעל ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים
. והוא עניין הקדוש ההוא שעשה הכהן
גדול בקדושת בית הפרוה שהיה מרמז בכל
שנעשה להם במצרים עד מתן תורה כמו
שנתבא' ואז היה טובל עצמו בטבילה
שנית מטעם שנתבא' והיה לובש בגדי
לבן וחוזר ומקדש ידיו ורגליו הנה היה
לובש בגדי לבן אחר טבילה זו לרמוז כי חזרו
אז להיות לבנים על ידי קבלת התורה על דרך
שנאמ' אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו שם א
וגומ' וחוזר ומקדש ידיו ורגליו נגד מאמר
שני שנאמ' בו יקוו המים וגומ' והוא היה
לתועלת היישוב שתתגלה הארץ ותוציא צמחה
ולא לתהו בראה לשבת יצרה והוא עניין קדוש

השני שכל זה היה נגלה לו על ידי טבילה השני'
שקודם קדוש זה והוא התבוננות בספר השני
בדברים שנמשכו לישראל אחר מתן תורה עד
סוף ספר שני שנזכר בו עניין המשכן וכליו ובגדי
העובדין עד שנאמ' עליו מכון לשבתך פעלת שמות טו
יי והוא עניין ישיבה המוזכרת בלשבת יצרה כי
כן היתה השכינה בתחלת היצירה בתחתונים
וכמו שהארוכו בזה במדרש שאמרו
רבותינו ז"ל בשעה שברא הקדוש ברוך הוא
עולמו נתאווה להיות לו דירה בתחתונים בא
אדם ועבר על ציוויו וסלק שכינתו לרקיע בא
קין וכו' עד שמשה חזר והורידו לארץ שנאמ'
וירד יי על הר סיני ההד באתי לגני אחותי שם יט
כלה והוא הנאמ' בעניין המשכן כמו שנאמ' שיר השירים ה
אכלתי יערי עם דבשי וגו' הנאמר על הקרבנו' שם
והנסכים כמדרשם ז"ל הרי שנשלמה כוונת
הבריאה ביום הקמת המשכן כי אז נתיישבה
הארץ ויצא לפועל כוונת ותראה היבשה.
לכן עשה הכהן שני קדושים אלו וטבילה
בניהם נגד מעשה יום שני ושני מאמריו.
והנה בא אחר כך באלו הבגדים לשחוט
פרו ולהתוודות עליו חטאתיו וחטאת הכהנים
ולהגריל על שני השעירים והכל בבגדי לבן כי
באמת הכל נמשך ונקשר זה בזה כי על ידי
מעשה יום שני שנברא בו מחלוקת ונברא בו יצר
הרע, נמשך עניין רמזי הפר ושני השעירים
בדרך שנתבאר כי המה המורים על היצר טוב
והיצר הרע והנה עובד עבודה זו בבגדי
לבן כי זהו העניין של בני אדם אשר בגדי כהן
הדיוט רומזין עליהן והם קין והבל כמו
שכתבתי למעלה ואפשר כי שני השעירי'
היו רומזים גם כן על קין והבל אשר היה האחד
ליי והאחד לעזאזל והנה כל זה היה עומד
עליו על ידי טבילה שנייה כי שם מוזכר עניין
עשיית העגל שהיה נמשך גם כן מצד השעירים
ונראה שזהו הטעם שהיה הכהן גדול
מתוודה על פרו שני פעמים פעם הראשון על
עצמו לבד והשני על עצמו עם אחיו הכהני'
כי הפעם הראשון היה מתוודה חטאת העגל שה
הנעשה על ידי כהן שנתכפר ביום כפורים
ואחר כך מתוודה על שאר עונות הנעשים על ידין
עם אחיו הכהנים וכבר כתבתי חלק שני
פרק שלישי כי זהו הטעם רבותינו ז"ל בהקרב'
שעיר לכפר על עניין שחיטת שעיר שעשו בני
יעקב כמבואר שם וכעין זה היה וידוי
כהן גדול על חטא העגל והנה כבר
נתבאר בפרק שעבר טעם הפר ושני השעירים
שהיה מקריב הכהן בבגדים אלו וטעם הגורלות
וטעם הזאות שהיה מזה מן הפר ומן השעיר עיין
שם ויתבאר לך טעם כל דבר ואיני צריך
להחזיר

להחזיר הדברים הנאמרים והיה מתודה
על הפר וידוי ראשון ואחר כך מגריל על השעירי'
והיה מעמיד השעיר נגד בית שלוחו והשני נגד
בית שחיטתו וחוזר ומתודה על הפר ושחטו
ואחר כך מקריב הקטורת לפני ולפנים ואחר
כך מזה הדם וחוזר ושוחט השעיר ומזה מדמו
כאשר עשה מדם הפר טעם כל דבר זה וסדורו
זה אחר זה מורה לנו דבר חדש וזה כי
אחר שהתודה על הפר שהוא נגד חטא העגל היה
מגריל על השעירים שבא על חטא ישראל להורו'
כי סבת חטאו יהיה לסבת ישראל והם היו עיקר
החוטאים במעשה העגל ולא הכהן כי לא חטא
אהרן בזה רק שגרם חטא לישראל והוא היה שלם
בדבר זה לולי שגרם לישראל לחטוא
והנה חטא אהרן גרם לישראל לחטוא ועל
ידי זה חטאו שאר הכהנים הם בני אהרן שגרם
להן חטא אביהם שחטאו ונענשו בסבת חטאו
כמו שנאמ' פרשת ואתחנן ובאהרן °התאנף יי' דברים ט
מאוד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא
ודרשו ז"ל אין השמידה אלא כילוי בנים
ותפלת משה הועילו מחצה שנשארו לו שני
בנים הנה חטאו גורמה לו חטא בניו
ונענשן כי לולי זה זכות אבותן היה מסייעתן
להצילן מן החטא וכמו שאמרו רבתינו
ז"ל לא היה דוד ראוי לאותו מעשה כו'
שהכוונה להם בזה כמו שאמרנו שזכותו היה
להעמיד לו ולהגין עליו להצילו מן החטא וכן
בחטא בני אהרן לולי חטא אהרן בעניין העגל
ואחר כך היה שוחט הפר ואחר כך
היה מקריב הקטורת להורות שאחר כך היה
שלם בכל מיני שלמות וזה על ידי שחיט'
הפר שהוא מורה על התשובה כמו שקדם לנו
מעניין פרו שהקריב אדם הראשון ועל ידי זה
חזר על שלמותו והוא עניין הקטורת כי
כבר נתבאר שהקטורת מורה על עניין השלמות
כאשר נתבא' לעיל פרק ששה ושלשים חלק
שני ופרק שביעי חלק שלישי ' ונתבאר
גם כן לעיל פרק שביעי חלק שלישי טעם
הקטרתו על האש ועניין הכף של קטורת
וטעם שלא היה אדם בהיכל בשעת ההקטר' וכל
זה מבואר שם אמנם במה שנשתנה
קטורת יום כפורים שהיה חופן מלא חפניו מתוך
שלשה מנים להיות כי כהן גדול היה
שלם בפעולותיו והוא נרמז בחופן הקטורת ש
משלשה מנים כי הוא היה שלם וכלול מכל
שלשה השלמות ולכן לא היה לחופן מידה אלא
גדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ולפי שלמות
האיש היה מוסיף בחפניו ולא היה בהקטרת
קטורת זה שכהן אחר היה מכנים לו האש או
שהיו אומרים לו הקטר כמו בשאר הקטורת

כאשר כתבנו חלק שלישי פרק שביעי כי זהו
המורה על הסיוע הבא לו מאחר כמו
שנתבאר לעיל פרק שביעי חלק שלישי ולא
הוצרך השלם הכהן גדול לכך ובפרט אהרן
שבא עליו רמז קטורת זה ואף כי היה מקטירו
לפני ולפנים ולא היה אחר נכנס עמו וכבר
נתבאר גם כן עניין המחתה והאש שהיו מקריבין
עליו הקטורת והיו שלשה קבין להיות
החום הטבעי והוא האש המחתה קושר שלשה
מינים נפש רוח נשמה והם שלשה קבין אש
המונחים במחתה שהוא דוגמת לבו של אדם
שעליו מקטיר קטורת כמו שנתבא' הכל למעלה
בפרק הנזכר ופרק שבעה ושלשים חלק שני
כתבתי כן כזה עיין שם ובהשלימו עניין ש
הקטורת המורה על שלמות אהרן היה
מזה דם הפר ושוחט השעיר ומזה דמו מניין
הזאות שנתבארו למעלה ענייניס וטעמן
ואחר כך בא לו אצל השעיר המשתלח
ומתודה עלי' עון ישראל ומשלח לעזאזל
וכבר נתבאר טעם עניינו בפרק שעבר והית
ההר ששלחו שם רחוק שנים עשר מיל מירושלי'
נגד מחנה ישראל שחטאו בעגל ולכן מתודה
עליו לכפר על העון ההיא וכמו שכתבתי
בעניין וידוי פר כהן גדול והיה משלחו ביד איש
עתי המדברה להורו' כי ההכנה מועלת מאד
לדברים אלו וכמו שכתבתי למעלה
ואחר כך היה הכהן גדול בא להוציא אימורי
הפר והשעיר ומניחין עד שעת הקטרתן והית
שולח הבשר חוץ למחנה לשרוף
כבר נתבאר טעם שריפת הבשר מחוץ למחנה
פרק שלשה עשר חלק שני ופרק שלשה ושלשים
חלק שלישי אמנם היה אחר הגעת השעיר לעזאזל
כי לאח' שהגיע השעי' לעזאז' הוא סוד שטן הוא יצר
הרע ראוי לשרוף הבשר המורה על אבדן האומו'
וכליותן כמו שיתבאר לקמן בסוד פרה ארומה
והיו מנתחין הבשר לנתחים גדולי' והוא
המורה על הגדולים והשרים וכמו שאמר
יחזקאל בעניין ירושלים כל °נתח טוב וגו' יחזקאל כד
לכן בעניין ברית בין הבתרים שנאמר °ויבתר שמות טו
אותן אברהם ואת הצפור לא בתר שדרשו
ז"ל שמורה על אבדון האומות והיו
מוציאן אותן ארבע אנשים נגד ארבע מלכיות
בשתי מקלות קלועים והם שני מקלות שראה
הנביא וקרא האחד °נועם ולהאחד קרא °חובלים זכריה יא
וגומר ואחר כך קורא בתורה להורו'
כי בזמן שריפת האומות וכליונן שהם ימי העתיד
תחזיר עטרת התורה ליושנה והוא הרמז בקריאת
התורה וה"ה בזמן שהמקדש קיים שיד ישראל
תקיפה והיה מברך שמונה ברכות על
התורה ועל המקדש שהוא יקר מעלה ישראל
וכל

וכל זה היה מורה אחר שליחות השעיר ושריפת
הבשר בחוץ המורה על אבדון האומו׳ והיצר הרע
שלא ישלוט ואמרו הרואה כהן קורא
אינו רואה שריפת הבשר חוץ והוא האומר
כי לאום מלאום יאמץ וא׳ אפשר לאדם לראות
גדולת שניהם כאחד ׳ אמרו עוד אם קורא
בבגדי בוץ מקדש ידיו ורגליו ואם קרא בחלוק לבן
משלו כבר קדשם קודם שקרא ופושט בגדיו
וטובל ולובש בגדי זהב וחוזר ומקדש ידיו ורגליו
ועשה שעיר המוספין על המזבח החצון ואילו ואיל
העם ומקטיר אימרי של פר ושעיר הנשרפין
ומקריב התמיד של בין הערבים הנה
אלו הקדושין והטבילה שהיה עושה לעבודת אלו
הם מורי׳ על מעש׳יום השלישי ומאמריו הנאמרי׳
בו כי הטבילה היתה נגד מעשה יום שלישי
וספר השלישי שהוא תורת כהנים כי מתוך אותו
ספר שהוא הטבילה השלישי היה מתבונן שז
במעשה יום השלישי ומאמריו ׳ כי
מצינו במאמר תדשא הארץ דשא וגו׳ שחטאה
הארץ במה שלא שמרה מצות השם יתעל׳ שצוה
לה לעשות עץ פרי עושה פרי והיא לא הוציאה
אלא עץ עושה פרי ולכן נתקללה כשנתקלל
האדם כמדרשם ז״ל ״ הנה זה היתה
החטא הראשונה המוזכר׳ בתורה ושהית׳נמצא׳
בעולם ולכן לאחר שהקריב הפר והשעיר
המורים על הטאת בני אדם כמו שנתבא׳
היה מקדש ידיו כמו שמצינו בעגלה ערופה
שהיו הזקנים מקדשין ידיהן ורוחצין ואומרי׳ ידינו
לא שפכה וגו׳ ׳ כי כל זה מורה כאלו מנקין
עצמן מן החטא ושידיהם נקיים מן החטא והוא
עניין הרחיצה שבא להעברת הזוהמא והטומאה
ולכן דרשו פרק קמא דסוטה בעניין בת
שמות ב פרעה שנאמר ותלך ׳לרחוץ וגו׳ שהלכה
לרחוץ מגלולי בית אביה וכן היה הכהן רוחץ
עצמו לנקות עצמו מן החטא ׳ והיה מורה
בזה על חטא הארץ כאלו בא לומר שהחטא בא
לאדם מצד תגבורת יסוד הארץ אשר באדם וכאלו
אדם מוכרח על זה מאחר שקרוץ מחומר וכמו
קהלת ז שנאמר אין ׳צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא
יחטא ומלת הארץ דווקא רצה לומר
מאחר שהוא אדם מן האדמה אשר חטא בתחילת
בריאות ונוכל לומר שכל זה נגלה בחטא
הארץ מתחילה כי אף על פי שהשם יתעל׳ צוה
לה להוציא עץ פרי עושה פרי כי אין כילות מצד
הנותן ומצדו היה באפשר שגם העץ יהיה פרי
אך הארץ לא עשתה כי לא היה באפשרות החומר
לקבל יותר מזה וכמו שדרשו ז״ל כל
מה שנברא בקומתו ובציונו נברא וכל אחר
קבל השלמו׳ מה שהיה אפשר לפי מדרגתו לקבל
ומה שלא קבל יותר היה מצד חסרון חומרו

וכמו שהסכימו כל החכמים בזה והאריך
בו הרב המורה בשם הפלוסוף וכל זה מורה על
עניין האדם הנקרא עץ השדה עץ פרי עושה פרי
המעשים ולכן כשנתקלל האדם נתקללה
האדמה להורות על הכוונה כי האחד גורם
חבירו וחטא האדמה הוא עצמו סבת החטא ש
האדם . אמנם מאחר שאי אפשר
לאדם שלא יחטא אין לו תקנה אלא שישוב
מחטאתיו תמיד ויתחרט עליהן והוא עניין
הטבילה השלישית שלאחר קדוש זה אשר בא
כנגדה תורת כהנים אשר בו מצות הקרבנות
הבאים על החטא לכפרה וכמו שאמרו
במדרש שאלו לחכמה חוטא מה ענשו אמר
משלי יג חטאים ׳תרדף רעה שאלו לנבואה מה עונשו
יחזקאל יח אמרה הנפש ׳החוטאת היא תמות שאלו
לתורה חוטא מה עונשו אמרה יביא קרבן ויתכפ׳
שאלו להקדוש ברוך הוא חוטא מה עונשו אמר
הושע יד יעשה תשובה ויתוודה ויתכפר כמו שנאמ׳ ׳קחו
תהלים כה עמכם דברים ושובו אל יי׳ הדא הוא דכתיב׳ טוב
וישר יי׳ על כן יורה חטאים בדרך ״
הנה בהיות כי התורה לא צותה בהקרב׳ הקרבן
אלא על חטא השוגג ולא על המזיד מטעם
שנתבאר ריש חלק שני בטעם הקרבנות על
כן אמרו שהתורה אמרה יביא קרבן כי הוא הדת
והעונש המונח לכל אדם בשוה אמנם
המזיד כל אחד נדון לפי רוע כוונתו ואין שם כפר׳
מונח עליו בתורה על כן אמרו שהקדוש ברוך
הוא אמר שיעשה תשובה כי הוא אל אלהי׳
הרוחות לכל בשר יודע תשובתו של כל אחד
ואחד אם התשובה הוא לפי החטא ואז יקבלו
וכל זה נגלה על ידי ספר תורת כהנים אשר שם
מוזכרים עניין הקרבנות המכפרין על השוגגין
ועניני שאר הקרבנות אשר מתוכן ילמד המזיד
לשוב להודות על חטאו ׳ ויתבונן למה אין
המזיד מקריב קרבן אשר מכל זה יעמוד על סוד
הקרבנות ״ והיא המביאו לידי התשובה
והוידוי וההרטה על חטאיו וכמו שנתבא׳ ריש
חלק שני בטעמי הקרבן ׳ וזהו עניין
הטבילה השלישית שעשה הכהן גדול ביום הצום
והיה לובש בגדי זהב והם דוגמת המצות
שנצטווה בו אדם הראשון ומורה על שלימתו
קודם שחטא וכמו שנתבא׳ למעלה מעניי׳ הבגדי׳
של כהן גדול וכל זה מורה על התשוב׳ מחטאיו
כמו שנתבאר ׳ וחוזר ומקדש ידיו
ורגליו להורות על מעלת בעל התשובה השב
מחטאיו שמעלתו גדולה ועומד במקום שצדיקים
גמורים אינן יכולין לעמוד והוא מבואר מעניין
קדוש זה אשר דוגמתו מאמר ויאמר אלהים יהי
מאורות ברקיע השמים וגו׳ שאז קטרג הלבנה
ומעטה עצמה לאחר שחטאה וזה היא עניין
תשובה

תשובה ועל ידי זה עמדה במקום שצדיקי' גמורין
אינן יכולין לעמוד שהרי החמה ושאר צבא
השמים אינן עומדי' בזה מעלה שעומד' בו הלבנה
להיות מושלים ביום ובלילה ולהיות
הצדיקים נקראים על שמה וכבר נתבא' מאמר
זה בעניין קטרוג הלבנה במה שקדם וזהו
הוא כוונתם באמרם במקום שבעלי תשוב' עומדין
כו' להיות כי הבעל תשובה נקרא על
שם הלבנה · והצדיק נקרא על שם החמה
ובמקו' זה מעלות בעל תשובה יותר גדולה מאחר
שישראל מונים ללבנה והאומות לחמה אם
כן במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים
גמורין יכולין לעמוד ובהיות כי
במאמר תדשא ובמאמר יהי מאורו' נגלה עניין
המרי והחטא והתשובה והוא נתבאר בטבילת
שבניהם והוא תורת כהנים לכן היה עושה
בבגדים אלו שעיר החטאת על מזבח החצון ·
ואילו ואיל העם ותמיד של בין הערביים
להיות כי כבר נתבאר מעניין קרבנו' אלו שהם
באין להורו' על הפסד העולם אשר מתוכן יתבונן
האדם חדוש העולם ומעניין החטאת נתבא' גם
כן הפסד האדם במיתתו וקבול עונשו אחר מותו
כמו שנתבאר הכל למעלה בעניין הקרבנות
ומעשה חטאת ועולה וכל זה מביא לידי התשוב'
השלימה כזכרון האדם · יום מיתו ושסופו
רימה ותולעים ושהעול' וכל אשר בו עתיד להפס'
ושאדון הכל יתעלה בראו כרצונו · והיה
נקרב הכל על המזבח החצון שהוא מקום השבת
הדברים לשרשן כמו שנתבא' מעניינו למעלה
ובהתבונן האדם בכל זה מי הוא החציף שלא
ישוב מחטאתיו ויתודה עונותיו אין זה כי אם
היודע רבונו ומתכוין למרוד בו כאחד מערלי לב
הגוים הארורים ולכן היה מקטיר אימורי
הפר והשעיר המורה על לבות וכליותי החצופים
ההם שנרמזו בשריפת בשרן חוץ למחנה ·
ואמוריהן נקרב על גבי המזבח להיות
כי עתיד המזבח ההוא להפרע להם ובאש יי' ש
נשפט ולכן נקרב אימוריהן על גבי המזבח
והיה זה קודם הוצאות הכף והמחתה
לדעת הרמב"ם ואחריהם לדעת הרא"ש מטעם
שיתבאר לך בסמוך · וזה כי אחר עבודות
אלו היה חוזר ומקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי
זהב וטובל ולובש בגדי לבן וחוזר ומקדש
ונכנס לקדשי קדשים ומוציא הכף והמחתה ·
הנה אלו השני קידושין והטביל' שבכיהן
בראשית א היו מורים על המאמר ויאמר אלהים ישרצו
המים שרץ נפש חיה וגו' · ויברא אלהים
התנינים הגדולים וגו' · ועל התבוננות
ספר הרביעי ומעשה יום הרביעי ומאמר ויאמר
אלהים תוצא הארץ וגו' ויאמר אלהים ישרצו המים
וגומר · הוא עניין קדוש הראשון כי לאחר
שעשה שני השעירים המורים על עניין החטא
הבא מצד השעירי' והקריב אחר כך המוספין
המורים על תשובת טענות הפלוסופי' כמו שקדם
בעניין המוספין וידוע שהעונות והטאים
גורמין לישראל הגלות על כן בא הרמז בסדר
העבודה להורות על עניין המלכיות ושעבודן
בישראל והם הנרמזים במאמר זה החמישי
שנבראו בו הדגים והתתנינ' הגדולי' אשר נמשלו
בהן האומות ולכן נאמר בפרעה התנין הגדול
וגו' נחש בריח נחש עקלותן ונמשלו
האומות לדגים מה דגים כל אחד שגדול מחבירו
בולע את חבירו וכן הוא בעניין האומות מה
דגים שבים מכוסין מן העין אף האומות כי
תהלים לג עין יי' אל יראיו מה דגים מים מכסין אותן
אף האומות מי התורה מכסין אותן אם יתעסקו
בהן ישראל מה דגים אין להם חיו אלא במים
אף האומות שעיקר חיותן תולה בתורה שעוסקין
בה ישראל כי כל העולם לא נברא אלא בזכותן
ונאמ' בברייא' יום חמישי עם בריאו' הדגים
ועוף יעופף על פני רקיע השמים כי אף שנבראו
האומות תחלה לא נבראו אלא בשביל ישראל
שיעזרו להם בצרכי עולם הזה וכדי שיוכלו לעסוק
בתורה וכמו שאמרו במסכת עבודה זרה
עשינו גשרים כבשנו כרכים כו' · וזהו
ועוף יעופף על פני רקיע השמים רצה לומר
שישראל הנמשלים לעוף וכמו שדרשו
במה שנאמר ואת הצפור לא בתר לכן אמר
שעוף יעופף על פני רקיע השמים להשכיל מה
בראשית טו שלמעלה ומה שלמט' והוא עניין הקדוש הראשון
והיה פושט מיד אחר זה בגדי זהב המורים על
המצות · והיה טובל טבילה הרביעית
והוא עניין ספר הרביעי והתבונן בו שם דבר זה
כי כל הספר ההוא מדבר בחטאת ישראל ושעל
ידי כן נשתעבדו לאומות ושנבראו תחילה שיהיו
לעם ביניהן אלא שחטאן גרם להם השיעבוד
והגלות ולכן מספר תחילה בספר ההוא
עניין הדגלים וחנוכת המזבח שהיו מסודרים
בטכסיסי מלוכה וזהו לתכלית התורה והעבוד'
והוא שמספר שם מעניין פרשת נשא שבו הנוכ'
המזבח אמנם אחר כך מגיד שחטאו ונשתעבדו
ולכן מספר אחר כך מיד פרשת מתאוננים' ופרש'
מרים ופרשת קרח ומרגלים שזהו גרם להם
הנפילה במדבר ומספר אחר כך פרשת בלק ופר'
שיטים שנפלו ארבע ועשרים אלף להורות
הכל כי חטאן גורם להם הרע וזהו התבוננות
הטבילה הרביעי' ונגד מלאכת יום רביעי שבו
נבראו המאורות אשר האומות מונים לחמה
וישראל ללבנה ואתה ידעתה ממשלת החמה
על הלבנה בעולם הזה והוא סבת המא קטרוג
הלבנה

הלבנה והוא מבואר למשכיל׃ והיה
לובש בגדי לבן המורים על החטא קין והבל
להורות כי לפתח בריאות העולם חטאת רובץ
והוא הגורם כל הצרות לישראל שאבדו שלמתן
וחכמתן ושאינן יכולין לעבוד בוראן׳ והוזר
ומקדש להורות שזהו עניין שגרם להם הגלות
והשעבודין שנית ודע כי עיקר
שיעבודין של ישראל הוא שני פעמים פעם
ראשונה במצרים ועכשיו בגלות השני וזהו
שאנו אומרים בקדושה והוא ישמיענו ברחמיו
שנית כי גלות בבל לא נחשב לאלו הגליות
הקשים וזהו עניין שני הקדושי׳ עם הטביל׳
הרביעית והיה מוציא הכף והמחתה
חוץ לקדשי קדשים בבגדים אלו להיות כי
אינן ראוין להיות עוד בפנים מאחר שאין
פעשיהן שלמים ולא לבם לשמים והוא הנרמז
בכף ומחתה כמו שנתבאר והנה אין מוקדם
ומאוחר בתורה זו אם היה הקטר האימורים
קודם זה כדעת הרמב״ם או אחריה כדעת הרא״ש
כי על כל פנים הכוונה אחת שהיה מורה על
הכנעת ישראל תחת האומות בסבת חטאן ש
ושעתיד הקדוש ברוך הוא לפרוע מהן׳
והיה עניין קדוש ידיו ורגליו קודם הוצאו׳ המחתה
והכף נגד מאמר ויאמר אלהים תוציא הארץ נפש
חיה למינה בהמה ורמש וחיתו ארץ וגו׳
שהם האומות הנמשלים לחיות ורמשים השולטין
בישראל וטורפין ומכלין אותן בגלות׳
והנה ידוע שארבע מלכיות נמשלו לארבע חיות
שראה דניאל שטורפין ורומסין את ישראל בגלותן
ואחר כך חוזר ומקדש ופושט בגדי לבן
וטובל וחוזר ומקד׳ ולובש בגדי זהב ומקטיר קטור׳
של בין הערביים ומטיב הנרות של הערביים׳
והנה אלו הקדושין והטבילה באו
להורות לנו על סוד הגלות כי לא היה מצד
השכחה או מצד עזיבת השגחת השם יתעלה
בעולמו אמנם לא היו רק מצד
הכוונה האלהית שיכניעו ישראל בגלות ושיעבדו
בגופן כדי שיעסקו בתורה ובמצות כמו שדרשו
ז״ל יאי עניותא לישראל וכמו שנתבאר כל זה
מסוד הקטורת ולכן היה מקדש ידיו ורגליו׳
להורות על מאמר נעשה אדם בצלמנו שהיתה
עיקר כוונת הבריאה שיהא אדם בצלם אלהים
בשכלו ובמעשיו ויספיק עצמו בהכרחי ולא
ירדוף אחרי המותרות כמו שנאמ׳ וישמן ישרון דברים לב
ויבעט וגו׳ ועל ידי זה פושט בגדי לבן אשר
עליו׳ והוא מורה על חטא קין והבל אשר
רדפו אחר כבוד המדומם גרם שזה וזה נאבדו מן
העולם וכמו שדרשו ז״ל ויהיו בשדה בראשית ד
וגו׳ שחלקו על עסקי שדה שאמרו באו ונחלק
העולם כו׳ ושאר מדרשות הידועים בזה

והיה טובל הטבילה החמישית והוא המורה
על ספר משנה תורה שהוכיח משה לישראל על
זה תמיד וגילה להן עניין זה בפרשת כי תוליד
בנים ונום׳ ובקשתם משם את ״ אלהיך וגו׳
בצר לך ומצאוך כל הדברים וגו׳ וגילה להם
שזהו עניין הגלות וכן בפרשת כי תבא
בתוכחתיו ופרשת האזינו שגילה להם שכל
עניין הגלות והמכות אינו אלא לתכלית זה ונגד
מלאכת יום חמישי שנאמר בו ועוף יעופף על
פני רקיע השמים שבא להורות לתכלית זה
כאשר נתבא׳ בסמוך ולכן היה חוזר ומקד׳
ידיו נגד מאמר ויאמ׳ פרו ורבו וגו׳׳ כי הוש
המשוש חרפה היא לנו ולא נברא אלא לקיום
המין שהוא הפרי׳ והרבי׳ וכדי להמעיטו ולהחלישו
נגלו ישראל מעל אדמתן כי זהו היה רוב חטאן
וכמו שאמרו רבותינו ז״ל לא עבדו
ישראל עבודה זרה אלא לגלות עריות בפרהסיא
כדאיתא פרק חלק ולכן היה חוזר ולובש
בגדי הזהב המורה על מעשה המצות וכמו
שנתבאר והיה מקריב קטורת ומטיב
הנרות המורה על שלמות המעשה והעיון כמו
שנתבאר בסדר התמיד׳ ואחר כך
חוזר ומקדש ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו
ויוצא לביתו וכל העם מלוין אותו ויום טוב היה
עושה כשיצא בשלו׳ הנה אחר השלמו׳
עבודתיו והרמז על כל מעשה בראשית היה
פושט בגדי כהונה אשר הרמז בהן על מעשה
אדם הראשון כמו שנתבאר מעניינו׳
אמנם אחר שהשלים הרמז היה לובש בגדי
עצמו ומקדש ידיו תחלה נגד מאמר עשירי הנזכר
במעשה בראשית והוא ויאמר אלהי׳ הנה
נתתי לכם את כל עשב השדה זורע זרע וגו׳
כי אם נמנה בראשית למאמר הנה זה מאמר
אחד עשר ואם לא נמנה בראשית למאמר זהו
המאמ׳ העשירי ובפרקי רבי אליעזר
מונה העשרה מאמרות בלא בראשית ומונה זה
המאמר למאמ׳ העשירי וכבר נתבאר
מדברים הנמשכים שאחד עשר קידושין היו ביו׳
כפורים עם קדוש שהיה בלילה קודם תרומ׳ הדשן
והוא נגד מאמ׳ בראשית שהוא מאמר סתום שנ׳
בלילה ולכן נשאר זה המאמר נגד קדוש
האחרון של יום והיה מקדשו קודם שהיה לובש
בגדי עצמו כי לאחר שנשלם עניני הרמז על
כל מה שנעשה בעניין הבריאה עד לאחר שנברא
האדם היה עובד בבגדי כהנים אמנם
מכאן והלאה היה לובש בגדי עצמו שהוא רומז
על עצמו וכיצד היה מתנהג העולם אחר
בריאתו וחדושו שנתרבה האדם על פני האדמה
שהיו מתנהגין על פי הדברים הטבעיים והם בגדי
עצמו שהיה לובש בהנהגת כל אדם וזהו שהיה
מתחיל

באדם מיד אחר שנשל' בריאתו של אדם הראשון ביום ששי ולכן היו כל העם הולכין אחריו ללותו להורו' כי האדם הנאמ' במעש'בראשי' הוא שם המין והכלל הכולל כל העם וכן הוראתיו ורמיזותיו של כהן גדול כולל את כולן · ולכן כל העם הולכים ללותו וקודם זה היה מקדש ידיו ורגליו נגד מאמר האחרון שהיה להכלית זה כי יש להקשות במאמ'זה איזה דבר נבראו במאמ'זה האחרון שנאמ' עליו ויהי כן כאלו היה שם בריא' חדשה ולא נראה במאמר זה שום דבר חדש שן שהרי הכל היה נברא תחלה אלא שנתן להן הכל למאכל וכמו שנאמ' הנה נתתי לכם את כל עשב זורע וגו' ולמה מנו זה המאמ'בעניין המאמרות שבהם נברא העולם ועל כן נראה שהחדש היה בזה המאמ' מה שנאמ' זורע זרע דה"ינו מעצמו כי תצמח הארץ בכל מקום שיפול זרע הצומח יצמח ברומה לו מה שלא היה כן בתחלת הבריאה שכתוב מזריע ורע והוא פועל עצא רצה לומר שאחר יוכל להזריע ממנו

וכן נאמר בכאן בעץ זורע זרע ולא נאמ'כן בתחלת הבריאה וזה היה הבריאה החדשה ולא נאמ' ויהי כן לצורך תכלית ישוב העולם כי לאחר שחטא האדם ביום ששי נאמ' מאמ'זה כי אז נגרש מגן עדן ויתרבה האדם על פני האדמה והוצרך הקדוש ברוך הוא לתת כח הצמחה בכל מקום · נגד זה היה קדוש האחרון שהיה לתכלי'רוב בני אדם המלוין לכהן לביתו ואז היה עושה י"ט כי היה חוזר ומזדווג לביתו והיה עוש'אז י"ט כי היה חוזר ומזדווג לביתו כדר'תלמידי הכמי' אשר עונתן מליל שבת לליל שבת כדי להראו' בפעולתן החומרי'מעשה בראשית כמו שנתבא' פרק תשעה וחמשי'כי לזה נקרא שבת מלכתה ומטרוניתה וזהו גם כן יום טוב מלבד היום טוב המפורסם שהיה כהן גדול עוש'במוצאי יום כפורי'

זהו הנראה לי בכוונת העבודה של יום · לכבוד קדוש השם אשר הוא נורא ואיום · לעמו ישלח פדיום · ושנזכה לראות עבודת הכהנים במקדש אמן ·
ועכשיו שבעונותינו חרב
בית המקדש ובטל
העבודה יש
לנו נגד
זה

חמש מיני עינויין נגד החמש הטבילות שנאבדו ושעל ידי זה יתכפר לנו כאלו עבדנו העבודה על מכונה ולזה מצינו ראינו שגם בתשעה באב יש לנו עינויין אלו כי זה וזה הוא זכר לחורבן ולכן אנו זוכרין גם כן בפה ענייני העבודה ביום כפורים כדי להשלים פרים שפתינו · ויהיו לרצון

אמרי פינו · והגיון לבנו · לפני · צורינו וגאלינו ·

פרק אחד וששים

בעניין מוספי סוכות · ובחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו' והקרבתם עולה אשה ריח ניחוח ליי' פרים בני בקר שלשה עשר אילים שנים כבשים בני שנה · ארבעה עשר תמימי' ומנחתם סולת בלולה בשמן · שלשה עשרונים לפר האחד לשלשה עשר הפרים שני עשרונים לאיל האחד לשני האלים ועשרון עשרון לכבש האחד לארבע עשר כבשים ושעיר עזים אחד לחטאת מלבד עולת התמיד מנחתה ונסכה · וביום השני פרים בני בקר שנים עשר אלים שנים כבשים בני שנה ארבע' עשר ומנחתם ונסכיהם לפרים וגו' ושעיר עזים אחד לחטאת וגו' וביום השלישי פרים עשתי עשר וגו' · כל מוספי יום ויום שוין שוין כל שבעה ימי חג הסוכות מלבד הפרים שהיו מתמעטין והולכין עד שהיו ביום שביעי שבעת פרים ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם עולה אשה ריח נחוח ליי' פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים ומנחתה ונסכה ·

במדבר כט

הנה התבאר שמוסף יום השמיני ומוסף ראש השנה ויום כפורים שוה · ומוסף ראש חדש ופסח ושבועות היה שוה · ומוסף שבת וסוכות לא היה שוה לאחד מהן ·

וכבר נתבא' מעניין מוסף ראש השנה ויום כפורי' שקרבן מוסף שלהן הוא מצד הדין שבהן וכן הוא במוסף שמיני עצרת שנידונין על המים ומזכירין גבורות מטר שכל חיי אדם נתלין בהם ולכן בא מוספו כמוסף ראש השנה ויום כפורים · ועל כן אין צריך ביאור מצד פרטי' קרבנותיו כי הוא שוה בזה ליום כפורים ולראש השנה · וכמו שיתבא' לך לקמן ועל איזה טענת מורה יתבא' לך גם כן אחר שיתבא' ענייני מוספי החג אשר מתוכו יתבא' לך דיני' ניסוך המים שבו ואקדים לך דינו ואח'כך טעמו נקשר במוספי החג כאשר יתבאר ·

אמרינן ניסוך המים וערבה ועשר נטיעו' הלכה למשה מסיני וכתב הרמב"ם פרק עשירי מהלכות תמידין ומוספין עם נסוך היין של תמיד של שחר היו מנסכין המים לבדו ואם נתערבו ביין וניסוך שניהם מכלי אחד יצא ובקרן דרומית מערבית היה מנסך למעלה מחצי המזבח והכל יורדין לשיתין · כיצד היו עושין היה לוקח צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגין היה ממלא אותה ממי השילוח הגיעו לשער המים תקעו והריעו

והריעו ותקעו עלה לכבש ופנה לשמאלו ונותן המים מן הצלוחית לתוך הספל שהיה שם ושני ספלים של כסף היו שם מערבי היו בו מים ומזרחי היו בו היין של ניסוך והיו מנקבין כמין שני חוטמין דקין ושל מים היה נקב שלו דק משל יין כדי שיכלה המים עם היין באחד זה שמנסך המים אומרים לו הגבה ידך שפעם אחד נסך על רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן שאמרו מין הוא שהם אומרים אין מנסכין מים במעשה בחול כך מעשיהו בשבת אלא שהיה ממלא חבית של זהב ואינו מכלי שרת ומניחו בלשכה למחר ממלא ממנה אם נשפכה או נתגלתה ממלא מן הכיור ומנסך בכל יום ויו׳ מימי החג והיו אומרים שירה בפני עצמו על מוסף היום בראשון מימי חול המועד היו אומרים
הבו ליי˚ בני אלים · בשני ולרשע˚ אמר אלהים תהלים כט
וגו׳ בשלישי יקום˚ לי עם מרעים ברביעי שם כ
בערים˚ בעם וגו׳ בחמישי הסירותי˚ מסבל שם כד
שכמו · בששי ימוטו˚ כל מוסדי ארץ וגו׳ שם
· ואם חל בשבת להיות באחד מהו · ימוטו שם פא
ידחה עד כאן לשון הרמ״בם · שם פ

והנה דע לך שקרבן מוסף חג הסוכות ושמיני עצרת נגד שני טענות הנשארים לבטל מדברי הפלוסוף והוא הטענה הרביעית והתשיעית

כי כבר טענו כי אם היה העולם נברא יצטרך על כל פנים דבר קדום שנושא האפשרות אם כן אי אפשר מבלתי נושא האפשרו׳ ההיא והטענה התשיעית שהביא ראייה מן הפורסמות שהכל אומרים שהשם יתעלה שוכן בשמים ואם כן השמים קודמין בקדומתו

והנה התשובה על הטענה הרביעית נתבאר כי מאחר שהשכל והמשכיל והמושכל הוא דבר אחד לכן מצד הש׳ יתעלה היה אפשרות המתפעל מעצמו במו שהוא מושכל מעצמו וכמו שקדם מתשובתינו וזה היה נרמז במוספי החג הסוכות וזה כי זה הדבר אינו שייך אלא במי שאינו גוף ולא כח בגוף שהשכל והמשכיל והמושכל שב בו דבר אחד ומצד זה היה אפשרות בריאות עולם מה שאינו כן בדבר גופני שאי אפשו׳ שהדבר המתפעל הוא הפועל עצמו ·

ועל כן היו מקריבין מוספי החג להורות מצד מנייניהם ומצד החג הדבר הזה כי מלבד שהם מורים על חדוש העולם כאחד משאר קרבנו׳ מכל מקום מצד פרט׳ ומנייגום ומצד החג מורים על זה וזה כי כבר כתב הרב המורה חלק ראשון פרק תשעה וששים כי גם באדם לאחר שהשכיל המושכל הוי המשכיל והמושכל דבר אחד אלא שקודם יציאתו מן הכח אל הפועל הוי שלשה דברים וכמו שהאריך שם בזה והן מצד חומרו המפסיק בין המשכיל והמושכל ושכלו הוא דבר גופני צריך לצאת מן הכח אל הפועל וכבר ידוע גם כן מה שכתב הרב המורה שהחומר המבדיל ההשגה נקרא עב הענן וכמו שנאמ׳ הנני˚ בא אליך בעב הענן שמות יט

ושהחומר היא המחיצה המפסקת והמבדלת הנבואה והשגה ואלו הם כדמות העננים של סוכות שאמרו רבותינו ז״ל כי˚ בסוכות ויקרא כג הושבתי את בני ישראל וגו׳ ונחלקו בה רבותינו ז״ל י״א סוכות ממש ויש אומרי׳ שסוכו׳ ענני כבוד היו והכוונה לשניהם לעננים אלו המפסיקין ההשגה ואמר כי בצאתם ממצרי׳ ראו והשיגו שעננים אלו היו לסוכות והוא מלשון סוכה ברוח הקודש והם גם כן בצאתם ממצרי׳ הציצו וראו בין נקבי הסוכה להשיג מה שעליה ולזה סוכה המעובה כמין בית פסול וכמו שיתבא׳ לקמן אם ירצה השם יתעלה

והנה הענן אשר ממנה יתהוה המטר הוא עצמו דוגמת ההשכלה החומרי אשר מת לה יוצאת מכח אל הפועל ואחר כך המשכיל והמושכ׳ דבר אחד והוא נגלה מן אד הלה אשר ממנו ש יתהוה המטר כי בתחלה נעשה ענן ויתהוה המטר בתוכו ובעת הויית המטר כלה ענן וילך כי שב מעצמו להיות מים על פני הארץ

והנה הענן אשר קודם להויית המטר הוא דוגמת החומר אשר הוא סבה שצריך להשכיל תחלה בכח ואחר כך בפועל ולזה היו העננין לסוכות ומפסיקין בין ישראל לאביהם שבשמים כי השם יתעל׳ אין ענן סביב לו רק נוגה לו סביב והוא המשכיל והמושכל תמיד והוא הפועל והמתפעל כאחד ולזה צותה התור׳ לעשו׳ חג הסוכות ביום חמשה עשר כי ביה יי צור עולמי׳ והוא שצייר אותיות י״ה וברא מהן שמים וארץ בי׳ נברא העולם הבא ובה׳ עולם הזה והנה יי אחד ושמו אחד והוא עצמו ומצד הזה הוא אפשרות המתפעל ולזה הוא ביום חמשה עש׳ בחודש שנברא בו העולם ונאמ׳ סולו˚ לרוכב תהלים סח בערבות ביה שמו רצה לומר כי ביה הוא שמו ומחציו נתמלא תיבתו כמו שיסד הפייט ור״ל כי יה במילואו הוא כמספר השם להורות כי אין חצאין נופלין אצל השם יתעלה וחציו היא כולו כי אינו מורכב בשאר המורכבים מסבות ש קודמות או שנוכל לומר אצלו יצא כח ופועל אז פועל ומתפעל בשכלו כי אין בו חצאין אלא יחיד לכך ראוי לשבחו ולכן אמר סולו לרוכב בערבות וגו׳ · וזהו טעם השיר שהיו אומרי׳ במוסף של חג יותר מבשאר המוספי׳ כי הוא הראוי להתהלל מצד זה וכמו שאמר דוד סולו לרוכב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו ·

והנה בחג הסוכות שנתבא׳ לישראל זה צותה התורה להקריב המוספין המוזכרים למעלה להורות

להורות כי כמו שהקדוש ברוך המשכי' והמושכל
כן הוא הפועל והמתפעל וידוע אמרם
שישראל מוספין כח וגבורה בפמליא של מעלה
וכשהם חוטאין מחלישין הכח ההוא וכמו
שדרשו בפסוק צור °ילדך תשי וגו' · (דברים לב)
ובבר נתבאר מדברינו הקודמים מהו תוספו' הכח
והלישתן · מכל מקום נתבא' על דרך דוגמה
במה שאפשר להמשיל מה שהפועל עצמו הוא
המתפעל וכן הוא בעניין ההשכלה כי
השכל הפועל מוציא שכלו של אדם מן הכח אל
הפועל · והנה תכלית שלמות האדם
להשכיל מוציאו והוא השכל הפועל וכמו
שביאר הרב המורה כל זה בארוכה חלק שני
וכתב שעל זה נאמר כי בארך נראה אור הנה (תהלים לו)
הפועל המשכיל הוא שב להיות מושכל ומתפעל
· והנה ידוע שכל זה הוא מצד התורה
אשר על ידה ישראל משכילים למעלה ולמטה
והנה האומות הם סבה גדולה בזה גם הם דוגמת
קצת לזה מצד שמבטלין את ישראל מלעסוק בה
על ידי עול מלכותן עליהן וכמו שהאריך
הרב המור' בזה שעיק' הגלות הוא אבדון החכמו'
באורך הזמן · אמנם מצד אחד
עוזרין לזה כי יאי עניותן לישראל כוורדא סומקא
לסוסיא חיוורא · ועל ידי שעבודן יצטרכו
לעסוק בתורה ולכן ציוה השם יתעלה להקריב
בימי החג שבעים פרים נגד שבעים אומות
במדרשם ז"ל ולהיות נמעטים כל יום
ויום עד שלבסוף עומדים על שבעה והוא מצד
התורה אשר היא שבעה ספרים וע' פנים לתורה
והם השבעים פרים והיא נדרשת בשלש' עשר
פנים ולכן באו שלשה עשר פרים ביום
ראשון והיו נמעטין והולכין על דרך כוונה
שנתבארה להורות על סבת הפועל והמתפעל
כי המעטת התורה הוא על ידי האומות והמעטת
האומות על ידי התורה כאלו כל אחד פועל את (תהלים כח)
עצמו והיה ביום אחרון שבעה פרים נגד התורה
שכתב שהיא שבעה ספרים והיא הנשאר' בהכרח
בגלות ולא תשכח מפי זרעם וגו' ואורי'
השבעה פרים נגד ששה סדרים משנה והתורה
בכללה שהם שבעה ועל ידי זה זכו ישראל
ויזכו להנחיל ארץ שבעה אומו' ועל כן היו שבע'
פרים ביום האחרון · ואמנם הכבשי'
היו ארבעה עשר בכל יום · שבעה פעמי' ארבע'
עשר הם צ"ח כבשים נגד מ"ט פנים טהור ומ"ט
פנים טמא שהתורה נדרשת בהן ור"שי
פירש פרשת פנחס שבאר צ"ח כבשים שעל ידן
יוצלו ישראל מצ"ח קללות שבפ' הברית ·
והיו בכל יום ארבעה עשר כבשים להורות
כי על ידי האומות המתגברין על ישראל אין לנו
בכל יום רק ארבעה עשר שהם שבעה פני' טהור

ושבעה פנים טמא · והוא פשוטו של שבעה
ספרים או ששה סדרים והתורה בכללה
וכבר נתבא' כי כבשים מורה על סתרי התורה
וכמו שאמר כבשים ללבושך ולכן היו הקרבנות
אלו כבשים אכן היו שני אלים בכל יום
להיות כי האלים המנגחין הם המורים על
המלכיות כמו שראה דניאל איל המנגח היו
שנים להורות על עשו וישמעאל להורות
אף כי האומות מתמעטין מכל מקום אלו האומו'
קיימין עד ימי המשיח שהוא הנרמז בקרבנו יום
שמיני עצרת ומורים גם כן על התורה מצד
האלים שנים שהוא נגד התורה שבכתב ותורה
שבעל פה והיה כל יום שעיר חטאת
להיות כי כל ישראל נקראו על שם יוסף שנאמ'
(תהלים פ) נוהג °כצאן יוסף וגו' · ועתה דע
כי אף על פי שנתבא' כי הפרים נגד האומות לא
יצאנו בזה מכלל כוונתינו הראשונה שנתבארה
בטעם הקרבנות שהקרבנות חלוקות מצד הוראו'
האבות ועל ידי זה מורים על חדוש העולם
כמו שנתבא' חלק שני פרק שמיני ופרק אחד
עשר כי הפרים נגד אברהם והוא בירר המלכיו'
וכמו שדרשו כי צורים מברם · אמנם
ממשלת עשו וישמעאל הוא מצד יצחק כי עשו
כבדו ולכן זכה לכבודו וכן ישמעאל שהיה
בכור ויצחק לקח אשר לו וכבר אמרו
רבתינו ז"ל לא תהא בך עבורי אחסנתה אפילו
מברא בישא לברא טבא והנה יצחק לקח
של ישמעאל ולכן נשתעבדו בניו תחתיו לשלם
לו מה שלקח ממנו · והכבשים נגד יעקב
שהוא ישראל והשעיר נגד יוסף
ובהיות כי כבר בארתי במוסף קרבן ראש חודש
כי הפרים הם מורים על דברים חומריים המתהוי'
בעולם השפל על כן בא הרמז של שבעים
אומות בפרים כי הם שמשימין תכליתן דברים
חומרין והוא עניין גדול והשרה · אמנ'
השעיר הוא מורה על דבר רוחני כמו שנתבאר
מורה על ישראל שהם משימין עיקר תכליתן ש
הדברים רוחניים שכליים והיה אחד להיות גוי
אחד בארץ · אמנם בשמיני עצרת
בא לבטל הטענה התשיעית שהיא מצד פירסום
מאמר האומות שהשם שוכן בשמים ושהתשובה
בזה כי אין לו גוף וגשם ולא נאמ' זה אלא על
צד שהשמים מורים עליו כמו שנתבא' כל זה
למעלה ולכן ציותה התורה ביום שמיני ליכנס
לבית ולצאת מן הסוכה שלא יראה השמים כי
(במדבר כט) לא יתבונן האדם בזה וקראו עצרת דכתיב
(דברים טז) עצרת °תהיה לכם ובמקום אחר נאמ' °עצרת
ליי להורות כי הכל אחד כי אנו מורים על השם
יתעלה ואין חילוק בין ליי' ולכם ליי כי ישראל
הם דבקים ביי ועצרת שלהם הוא עצרת ליי כי

השכינה שורה בתחתונים ואינו בשמים וכמו
ויקרא יג שכתוב השוכן אתם וגו׳ ומלא כל הארץ
כבודו לכן אין ממש בטענת הפלוסוף וזהו
כוונת אמרם שבתחלת בריאות העולם נתאווה
הקדוש ברוך הוא שיהא דירתו בתחתוני׳ כו׳
והוא טעם אמרם בעניין שמיני עצרת
משל לאהבו של מלך וכו׳ ואמר ליה עשי לי
סעודה קטנה כו׳ כדי שלא לפרוד מאוהבו
וזהו לשון עצרת תהיה לכם ולא לאומות כי אין
השכינה שורה אלא בישראל ובהיות
כי דבר זה יהיה לעתיד בימי המשיח לכן בא
רמז הזה בסוף המעטת האומות שבאו נגדן פרי
החג ואז עצרת תהיה לכם ולי׳ והוא לשון
מלכות מל׳ עוצר בעם וכבר
נתבאר טעם פרטי קרבנות מוסף יום ההוא שהם
כקרבן ראש השנה ויום כפורים שנתבאר שהם
מורים על קשירת העליונים בתחתונים אשר
לזה האדם נרון יותר משאר הנמצאות כמו
שנתבא׳ בארוכה במוסף ר״ה וה״ה י״כ ושמיני
עצרת ולכן אילו הימים ימי הדין עניין ניסוך
המים נקשר גם כן במוסף הסוכו׳ וכוונ׳ קרבנותיו
בדרך שנתבא׳ וזה כי כבר נתבאר
למעלה חלק שני טעם ניסוך היין על המזבח
שהוא מורה על השפע׳ הבריא׳ מן המזבח העליון
שהוא ברא הכל על כן היו מנסכין המים כל
ימי החג ואמרו הלכה למשה מסיני לטעם
נפלא וזה כי לא נזכר בריאות המים כלל
כי נאמר והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני
תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים וגו׳
ובן פירש ר״שי שם שבריאות מים קדמו
לבריאת שמים וארץ ואם כן היה אפשר לחשוב
שהמים היו קדומין והם היו סבת המתפעל
לכן צותה התור׳ לנסכן על המזבח הידוע להורו׳
כי משם ירדו אף כי לא נזכר בתורה הלכה למשה
מסיני הוא ולכן היו מקריבין אותן עם התמיד
כי הוא המורה על בריאת יש מאין כמו שנתבא׳
ריש חלק שני ולכן היו מנסכין כל שבעה
להיות כי כל שבעה ימי בראשי׳ היו המים יורדין
מן המזבח והוא עניין הבריאה הנכללת במים
שלא נזכר בריאותן כי לדעתי החומר הראשון
אשר ממנו נתהוה הכל הוא נקרא מים בעניין ש
הבריאה ולכן נאמ׳ ורוח אלהים מרחפת על
פני המים׳ להתהוות מהן הכל כי נתהוה מהן
השמים כמדרשם ז״ל שמים אש ומים גם
בראשית א הארץ נתהוה תוך מים כמה שנאמ׳ יקוו המים
ותראה היבשה שבתוכן וכמו שבארתי כי
זה פרק שבעה ועשרים חלק שלישי ולזה
אמרו שניסוך המים וערבה ועשר נטיעות הוא
הלכה משה מסיני אמרו אלו שלשה
דברים ביחד להיות כי על ידן נשלם הרמז

וזה כי עניין ניסוך המים מורה על בריאות המים
מאין אמנם הערבה מורה על הפסדו
לאין להיות כי הערבי נחל הם פרי המים
והמתגדל סביבו ולכן נקרא ערבי נחל
ולהיות מורה על הפסד הכל לכן מפסידין הערבה
בחבוטה ועשר נטיעות הוא המרמז שכל עשרה
מאמרות שנטע הקדוש ברוך הוא בעולמו הם
כולן מן המים ולכן אמר שכולן הלכה למשה
מסיני כי עניין חדוש העולם הוא דבר שלא בא
עליו מופת רק היא אמונה אמיתית קבלנוה הלכה
למשה מסיני כאשר נתבא׳ ריש חלק שני
ולכן היו מנסכין כל שבעה הימים המורים על
זה ויתבא׳ לך גם זה מדיני ניסוך המים שכתבתי
וזה כי מדיני ניסוך המים לנסכו לבד בלא יין
אמנם אם נתערב ביין כשר היה ראוי
לנסכו לבדו מאחר שכל אחד מורה על כוונה
מיוחדת כמו שנתבא׳ פרק שבעה עשר חלק שני
אמנם מאחר ששניהם מורים על חדוש
ואצילות היורד מלמעלה אם ערבן כשר
וטעם שהיו מנסכין בקרן דרומית מזרחית נתבא׳
למעלה מעניין ניסוך היין שהוא מורה שעולם
חסד יבנה והיה מנסך מחצי המזבח למעלה
כי כל הנסכי׳ מקבל המזבח הידוע ממה שלמעל׳
תהלים קלג מחציו והוא התדבקותו בעליונים כטל חרמון
שיורד על הררי ציון כי שם ציוה את הברכה שנא׳
על דבר זה כפי דעת המקובלים האמתיים
והיה לוקח צלוחית של זהב מחזק שלשה
לוגין טעם לקיחת המים בצלוחית של זהב כדי
לערב מדת הדין הנרמז בכלי זהב עם מדת החסד
הנקר׳ מים כמו שהי׳ בעניין הבריא׳ כמו שאמרו ז״ל
שתף מדת הרחמים עם מדת הדין וברא העולם
והיה מחזיק שלשה לוגין שהם מורים על שלשה
חלקי המים שהם העליוני׳ והתחתוני׳ והמטר
וכבר נתבא׳ עניינים למעלה פרק שבעה ועשרים
ופרק שמונה ועשרים חלק שלישי
והיו לוקחין ממי השילוח הגיעו לשער המים
תקעו הריעו ותקעו עלה לכבש כו׳ בהיות
כי התורה נתנה לתחתונים ולא בשמים היא כי
אין העליונים צריכין להורות להן דברים אלו כי
הם היודעים והמשיגים האמת על אמיתתו ואין
הרמזים אלו צריכין אלא לתחתונים לכן היו
מוליכין אלו המים ממי השילוח שהם מלאכי
מעלה שהם שלוחי המקום ונקראו מים כמו
שבאר הרב בעל עקידה פרשת בראשית ולכן
נקראים מי השלוח׳ אמנם בהגיען
לשער המים תקעו והריעו הוא שער שמים הוא
שער המים הנזכר כי השמים הם שערים למים
העליונים להתבונן בהן ולעמוד על מציאותן
ולכן תקעו והריעו ותקעו הוא המורה על תנועתן
במו שנתבא׳ למעלה אצל תקיעות ראש השנה
פרק

פרק ששה והמשים ופרק שלשה והמשים •
אמנם בהגיעו אל תוך העזרה המורה על העולם
השפל שהיה חשש לטעו׳ בעולם השפל ולומר
שהיו המים קודמין היה הולך לשמאל ומנסכין
על המזבח מטעם שנתבא׳ והנה אף
על פי שכל פונות שהיו פונים במקדש היו לצד
ימין כדילפינן במסכת יומא מקראי מכל מקום
היה הולך כאן לשמאל כי מדת היצר הרע
השמאלי ומטה את האדם מן הדרך ימין הוא ש
הנצרך לדבר זה כי הוא נמשך אחר הקדמו׳
וכמו שכתבתי לעיל מעניין מצה וחמץ פרק אחד
והמשים חלק שלישי ולכן צריך לנסוך זה
והיו שני הספלים של יין היה במזרח ושל
מים במערב כדי לערב המדות בשעת הניסוך
כי כך נברא העולם והנה הכופרים בתורה
והם המינים הנמשכים אחר תורה שבכתב לבד
ולא מאמינים בתורה שבעל פה נמשכים אחר
הקדמות לכן היו כופרין בניסוך המים ולכן אמרו
למנסך הגבה את ידך כי ימין יי רוממה ׳
וזהו מה שרצינו לבאר מטעם מוספי החג וניסוך
המים ׳ אמנם טעמי הסוכה והמיני לולב
הנמשכים אחר זה יתבארו בפרק זה בפני
עצמו אם ירצה השם יתעלה •

פרק שנים וששים

תהלים קי״ח

כתיב פרשת אמור בסוכות תשבו שבעת ימים
וגומ׳ למען ידעו דורתיכם כי בסוכו׳ הושבתי
את בני ישראל בצאתן ממצרים ונתבאר
בפרק שלפני זה והיו אותן הסכות מרמזין לישראל
על ענייני החומר הנקרא עב הענן והיה לסוכה
בצאתם ממצרים כמה שנתבא׳ ועל פי זה יתבא׳
לך דיני סוכ׳ וזהו כי אין מסככי׳ בדב׳ המקב׳ טומא׳
וצריכי׳ לסכ׳ שהשמי׳ נרא׳ מתוכו כי זהו עניי׳ הסוכ׳
ברו׳ הקוד׳ צרי׳ לשמו׳ מכל דב׳ המקב׳ טומא׳ ולראו׳
בשמים ולכן סוכה המעיב׳ כמין בית פסול ובהיו׳
כי החכם עיניו בראשו ויודע להשמר מן הפורענו׳
המתרגשות בעולם כמה שנאמ׳ צנים ופחים משלי כב
בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם כל שכן
מי שזוכה לישב בצל סוכה הנזכרת לכן באה
הסוכה להשמר מהחום ומקור עד שכל סוכה
שחמתה מרובה מצילתה פסול והיא מגנת
גם כן מקור וממטור עד שכשהגשמים יורדין בה
פטור מן הסוכה ׳ והלכה היא שאויר שלשה
פוסל בה וסכך פסול פוסל בארבע ודופן עמוקה
הוא בארבע אמות כי הרוצה להיות בסוכה
הכשרה ושיהא עב הענן שלו נעשה סוכה צריך
לשמור משלשה דברים וזה כי אין הנבואה
שורה אלא על חכם וגבור ועשיר כמו שנתבא׳
לעיל פרק ארבע והמשים ואם אין לו אותן
מדות בשלמות לא יוכל לישב בסוכה הנזכרת
על כן שלשה דינים אלו פוסלין בסוכה והנה
החכם הוא שלמות המעלות העיונית ׳ והגבור
הוא שלמות גופו ומזגו השוה אשר צריך להיות
לכל נביא כמו שכתב הרב המורה בפרקי
הנבואה ׳ ועשיר נגד שלמות המדות
המעשיות אשר העושר הראוי עוזר לזה הן בצדק׳
ובגמילות הסדים ובשאר מעשים טובים
והנה העשיר יענה עזות ומגים דעתו בעשרו ולכן
צריך שלא יהא בו אויר שלש והאויר הוא מורה
על גסות הרוח ולכן אויר שלש פוסל בו כי עד
שלשה אמרינן לבוד לארץ וכל מי שיש בו אויר
שלשה רצה לומר שמתנשא מכח אחד מאלו
השלשה שלמות הנזכרת אינו לבוד לארץ מדרך
צדיקים להיות נמוכים לארץ כמו שאמ׳ אברה׳
ואנכי עפר ואפר ועל ידי זה השכינה שורה בראשית יח
עליו וזוכה לנבואה שנאמ׳ אשכון את דכא ׳ ישעיה נז
והוא כלל לכל המדות המעשיות ויתר שהכל
תלוי בו לכן אויר ג׳ פוסל בסוכה ומטעם
זה אין מסככין בדבר שאין גדולו מן הארץ סכך
פסול פוסל בארבע טפחים נגד מעלת החכם
שהוא העיונית להיות כי צדיק באמונתו יחיה ׳
ואם נשאר לאדם האמונה באלהים כהוגן אף כי
טעה באיזה עיון מעיוניו שהם בשלשה חלקי
העולם והוא כדמות הסכך המקבל טומאה עדיין
הסכה כשרה מאחר שעדיין מחזיק באמונתו
כראוי ׳ אמנם אם יקבל טומאה
בטפח הרביעי שהוא הטעו׳ באיזה אמונה הנתל׳
בהשם יתעלה שהוא ממדרגת הרביעית ממדרג׳
העולם אזי הסוכה פסולה ואפשר שנגד
אלו ארבע מדרגת העיון באו ארבע מצות בעניין
הנזיר אשר מצוה לפרוש מן היין אשר גורם כל
הפסד ושבוש האחד אמרו מיין ושכר יזיר ׳
והשני אמרו מתומץ יין והומץ שכר אל ישתה •
והשלישי אמרו וכל משרת ענבים לא ישתה •
והרביעי אמרו וענבים לחים ויבשים לא יאכל ׳
והנה בעל עקידה סדר ארבע מדרגת
אחרות בשבוש הפעולות והעיון ויותר נראה מה
שכתבתי להיות כי היין רומז בכל מקום
אל חכמת העיון והנזיר נאסר ביין בארבע דינין
להורות שיזיר מארבע מיני הפסד הנופלו׳ בעיוני׳
והוא עניין הסכך פסול פוסל בארבע •
ולקמן בפרק אחד ושבעים יתבארו לך עניינים
כאותים בדיני נזיר אם ירצה השם יתעלה
והנה בזה נכלל מעלת החכם שצריך להיות לכל
מי שרוצ׳ לישב בסוכה הנזכר׳ ודופן עקום׳ בארבע
אמות נגד גבור להיות כי האדם בינוני הוא
ארבע אמות ולכן קבלו חכמינו ז״ל מדיני
של שבת שנאמ׳ בו אל יצא איש ממקומו ׳ במדבר ו
ושערו שהוא ארב׳ אמות ולכן עד ארבע אמרינן

דופן עקומה ולא יותר כי מכאן והלאה אינן
מטילין הסכך אחר הדופן ונפסל הסוכה מטעם
שאין טבעו במזג השוה להיות כל אורך שוטה
יותר מאלו לא היה ארוך כל כך ולכן אין מטילין
אותו אחר הדופן ובזו נכלל מעלת הגבורה
שהוא שלמות הגוף והנה הדפנות שהסכך
שעליהם הם המעמידים עניין הסכך והם נגד
האומה הישראלית אשר עליהם הסכך עומד
וכמו שאמרו בעניין הנבואה והרוח הקודש ראוי
שתשרה עליו השכינה אלא שאין דורו ראוי לכך
לכן אף מי שיש לו סכך כשר רצה לומר
שיש בו כל השלמות הצריכים לנבואה מכל
מקום צריך למעמידיה והם ישראל כי אין הנבואה
שמות לג שורה אלא בישראל שנאמ' ונפלינו אני ועמך
כמו שדרשו רבותינו ז"ל והנה אלו
המעמידים הסכך הם שני הדפנות ושלישית אפי'
טפח להיות ישראל נחלקים כהנים
לוים שהן בחלק אחד ושאר ישראל לחלק שני
או לשני מלכים מלכות בית דוד ומלכו' ישראל
והשלישית אפילו טפח הם הגרים הנתוספי' בהם
אינן עיקר הדופן רק בלחי טפח העוזר קצת אל
הדופן להעמידה' ובהיות כשהיו
ישראל שרוין בארץ והיו דפנותיהן סמוכות זו
לזו לא היו צריכין לעזר הגרים הנתופסין בהן
ולכן סגי טפח אמנם כשדפנותיה
מרוחקות זו מזו ודרך מפולש בניהם כמו שהוא
עכשיו בגלות שרבים בוקעין בהן ומפרידין זה
מזה צריכין לסיוע יותר גדול שיעמיד פס ארבע
ברחוק שלשה מן הדופן ואז הסכה כשרה כי
על ידי גרי הצדק המתדבקין בהן זוכין לזכות
גדול' וכמו שאמרו בפסחים פרק
האשה לא גלו ישראל אלא שיתוספו עליה' גרים
הושע ב שנאמ' וזרעותיה' לי בארץ כלום אדם זורע סאה
אלא כדי שיתספו עליה כמה סאין ולכן זכות זה
עומדת להם בגלות שמעמידם הסוכה ואף
על פי שבטלה מהם בגלות הנבואה מכל מקום
חכם עדיף מנביא וחכמת החכמים בכל הדורות
היא להם במקום רוח הקודש שהיו שוכי' בהם
בימי הראשונים וצריך להעמיד הפס
הרחב ארבע ברחוק שלשה שהיא במרחבו שבע'
שהוא שעור סוכה כי הרוחב הזה בגובה י' שהוא
שעור הדפנו' הוא שבעי' נגד שבעי' אומנות כי גם
הם קצת מעמידים הסכך באופן שהנביאים היו
מתנבאין להם גם כן במה שמצינו
בנביאי השם שהיו שלוחים אל האומות וכמו
שמצינו שבעים פרים שהיו קרבין בסוכות נגד
שבעים אומות כן בא השעור בעניין הסוכה
להורו' עליהן מצד זה והיה אורך הדופן והרוחב
שבעה טפחים נגד שבעה אקלמים שמרחב
צפנית שהוא היישוב נחלק עליהם שעליהן דיידי

ארעא המקיימין הסכך ובהיות כי כל
הדפנות המקיימים הסכך הם נופלים תחת עשרה
מאמרות שבארו הפלוסופי' בדבריה' שהם העצם
והט' מקרים שעליהן פירש בעל עקידה
ז"ל שעליהם כוונו ז"ל באמרם בעשרה מאמרות
נברא העולם על כן היה גובה הדופן עשרה
והנה בהיות כי הסוכה מורה על זה
אמרו פרק קמא דעבוד' זרה לעתיד כשידון הקדו'
ברוך הוא אומר מצוה קטנה יש לי וסוכה שמה
וכו' הנה אמרו שמנסה אותן בסוכה
יותר משאר המצות מטעם זה שנתבאר כי
הסוכה מורה על כל מעמידי הסכך ושהאומות
נרמזו גם כן בה ולכן ראוים להיות מובחנים
בה והיה ממצותה לעשו' בה כל צרכיו מאכיל'
ושתייה ושינה ושאר צרכיו תשובו כעין תדורו
ז' ימי' להורו' כי כל ימי האדם צריך לשום האד' כל
מגינתו לקיי' סוכה זו עם דפנותי' והוא תכלי' האד'

פרק שלשה וששים

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת
תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל' לא
א..ריך בענייי הארבע מיני' להזכיר טעמי הראשוני'
ז"ל כי לא יכלום ספר אף כי כל המדרשו' מלאי'
מזה לכן לא אכתוב אלא מה שנראה לי על פי
כוונתינו' הנה על ידי ענייני הסוכה הנזכרת
בא האדם שעולה למעלה ושנעשה מנהיג וגדול
לבני דורו ומושל בעליונים ובתחתונים כמו
שמצינו מענייני הנביאים והחכמים שעל ידן שם
נשתנה הטבע שבשמי' וארץ והיו מנהיגי מדינו'
ולזה באו ארבע מינים שבלולב' כי
החוקרים חלקו ההנהגה לשלשה חלקים הנהגת
האדם את עצמו' והנהגת בני ביתו' והנהגת
המדינות' והנה אלו שלשה חלקים
נמצאו בכל חכמי הגוים שהנהיגו מדינות וקבעו
להם נימוסים אשר יחיו בהן' אמנם
הנהגת הרביעית היא מיוחסת לחכמי ישראל
שמשלו גם כן בעליונים ושינו הטבע בכל אשר
יצטרכו וכאלו הם גרמו הנהגת העולם וזהו
תכלי' מין האנושי והוא הנהגת האדם את נפשו
שתזכה לחיי עולם הבא עד כי הנהגת הראשוני'
אינו אלא לתכלית קבוץ המדיני שהוא בעולם
הזה אשר אליו יצטרכו לשלש' הנהגת הראשונו'
כמו שחקרו על זה כל חכמי גוים הקדמונים שלא
האמינו בעולם הבא' אמנם הנהגת
נפשו והשלומתה הוא עניין רביעי ולכן באו
שלשה מיני לולב בפני עצמו' והאתרוג
שהוא עץ פרי הדר בפני עצמו להורות על עניין
הרביעי שהוא הודו והדרו של אדם והנה חשב
להו בפסוק דרך מעלתן וחשב פרי עץ הדר ברישא
ואחר

ואחר כך השלשה מינים האחרים אשר יצטרך אליהן בעולם הזה ולכן אמר ולקחתם לכם ביום הראשון ודרשו רבותינו ז"ל ראשון לחשבון עונות והוא האמת בעצמו כי בענין הנהגת אלו הוא חשבון עוונות והוא התחיל להיות מיום הראשון שנברא בו אדם הראשון ש שחטא בהנהגת אילו וזהו ענין עץ הדעת טוב ורע כי הנהגת אלו השלשה אם הם לתכלי' טוב כדי שיגיע ממנו הנהגה הרביעי הוא עץ הדעת טוב אמנם אם הוא עושה הכל לתכלית רע שהוא ענייני עולם הזה למלאות תאוותו ורצונו בעול' הזה הכל הבל והוא ענין רע אשר נתן אלהים לבני אדם לענות בו כדברי קהלת ולכן אמר הקדוש ברוך הוא מכל עץ הגן אכל תאכל ׳ ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ׳ לא נאסר לו פרי עץ הדעת שהוא תכלית העץ שהוא ענין הרביעי אמנם נאסר לו לאכול מן העץ רצה לומר לשום תכלי' העץ לעניין העולם הזה שבו נתלה האכילה ש והשתייה ולכן נאסר לו האכילה ממנו

והנה מצינו ראינו בעץ שלשה דברים נגד שלש' הנהגות אלו מלבד התכלית שהוא הפרי נגד ענין הרביעי וזה כי הגזע הוא מתגדל והולך עד שבגדולתו מתפשט בענפיו ואחר כך מוציא ציצין ופרחים והעלין הנפרדים ממנו ואחר כך בא הפירי שהוא התכלי' וכן הוא בעניין הנהגת אלו כי הנהגת האדם עצמו הו' כמו הגזע שמגדל והולך ואחר כך משלח פארותיו ויונקותיו לחוץ והם בני ביתו הקשורים ונאחזים בו כמו הענפים באלן והציצין והפרחי' הם הנהגת'ה אשר מורה בני מדינתו ונימוסין אשר מורה לבריות והפרי הוא התכלית אשר באדם והוא מה שנאמ' ״פרי צדיק עץ חיים ולזה בשעת מעשה נאמר משלי יא ותרא ״האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא בראשית לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ׳ אמר כי ראתה ששלשה אלו הנהגת אשר שייכים לעולם הזה היו טובים ונחמדים נגד הנהגה ראשונ' אמרה כי טוב העץ למאכל שהוא הנהגת האדם את עצמו במאכלו ובמשתיו שהוא עיקר הנהגתו של' אדם ׳ וכי תאוה הוא לעינים הוא הנהגת ביתו שהוא להן לעינים ומנהיגם כאשר תאב אליהם למראה וכי נחמד הוא להשכיל נגד הנהגת המדינות הנתלה מצד ההשכלה שחוקק להם נימוסים ומשפטים אשר בהן ינהיגו את עצמן ולזה אמר ותקח מפריו ותאכל ׳ רצה לומר חשבה שעיקר הפרי של אלו הנהגות הוא ותאכל רצה לומר לעניין אכילה ושתייה ושיאריך ימים בעולם הזה ויחיה חיים טובים ולא לעניין חיי הנפש ולכן ותתן גם לאשה עמה ויאכל ׳ והיא שהסיתו לאכול

ולשתות עמה ולהתעלס עמה באהבים שנקרא גם אכילה וזהו מה שאמר ולקחתם לכם ביום הראשון פו' לרמוז כי כל ארבע מינים אלו צריכין להיות אגודים זה בזה ויהיו לאחדים בירו והוא הגורם ישיבת הסוכה שנתבא' והיה האתרוגים נגד הנהגה הרביעית שהיא הראשונה במעלה להיות כי האתרוג דר משנה לשנה והוא מורה על ימי עולם הבא שהם קיימים ונצחיים וכבר אמרו רבותינו ז"ל העץ שהיה אוכל ממנה אדם הראשון אתרוג היה וכבר בארתי כי שם עניין תכליתו המאכל והמשתה וזהו היה המינות הנזרק בו שאמרו עליו מין היה ורצה לומר שכפר בעניין עולם הבא ׳ הלולב הוא מורה על הנהגת האדם עצמו וכמו שנאמ' ״צדיק כתמר יפרח כארז תהלים נב בלבנון ישגה והוא עניין הלולב שבא מן התמר וכמו שבאדם אבריים ימיניים ושמאליים והעיקר הוא באמצע כן הוא מעניין לולב יש לו עליו מימין ומשמאל ולולבה דסליק בחד הוצא פסול וכן אם ניטל התיומת פסול כי הוא דוגמת הראש והמוח שבו מתיחדים האברים ושדרתו של לולב כדמות שדרה של אדם שממנו משתרגים האברי' והצלעו' מימין ומשמאל ׳ ומברכין על נטילת לולב ואמרו רבותנו ז"ל הטעם משום שהוא גבוה שבמינו רצה לומר האדם הוא הגבוה שבכל מיני נמצאות הגשמיים על כן ראוי לברך יותר מבאחרי' ׳ עץ אבות נגד הנהגת הבית וכמו שדרשו ז"ל במדרש' ׳ הדס נגד לאה שהיתה מלאה מבנים כהדס זו המחופות בענפיו והוא נגד הנהגת הבית ׳ ובהיות כי הנהגת ביתו הוא בשלשה דברים דהיינו אשתו ובניו ועבדיו על כן מצות הדס בשלשה בדין והיה ממצותיו להניחן דרך גדילתן כי הנהגתן הוא דרך גדילתן ׃ וערבי נחל הוא נגד הנהגת המדינות אשר יצטרכו למנהיג הם לעמי הארץ אשר אין להם שכל להשגיח והם כערבי נחל שאין בהם לא טעם ולא ריח ופיה משוך וחלק והוא מדרך עמי הארץ להיות חוץ שחוט לשונם ופיהם חלק משמן ׳ ועל כן נרמזו בעניין הערבה ובהיות כי המה שני חלקים רעים וטובים על כן ממצותה ליטול שני בדים ערבה ובאה מצוהה ערבה לחובט' ביום השביעי ולא לברך עליה על דרך שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ׳ שצריך השוטר להיו' רודה בעם כדי לקיים מצות השופט והוא עניין החבוט הערבה והיה ביום שביעי להיות כי אלו השבעה ימים המורים על שבעה עשיריות של ימי אדם ובעשירית השביעי' הוא הראוי להיות לשופט ולשוטר שהוא רומז על ימי זקנה שראוי להיות שופט ולכן נקראו

השופטים זקנים ובהיות כן בזמן המקד׳
לא היה הלול׳ ניטל במדינ׳ רק יום אחד ובמקדש
כל שבעה להיות כי אלו הנהגת לא היו
אלא בנביאים ובקדושי עליון ובפרט בכהנים
העובדים עבודת המקדש ׳ אמנם
משחרב בית המקדש שנטלה הנבואה מנביאים
ונתנה לשוטים בא הרמז בכל המדינות כי
כל אדם מוכן לכך והיה עניין הנענועין
עם הלולב לכל ארבע קצוות השמים לרמוז על
האדם והנהגתו שמושל בעניין זה על כל קצוות
השמים מעלה ומטה וכמו שנתבא׳ ועל
ידי זה עוצר טללים ורוחות רעות וזהו כוונת
אמרם בעניין ניענועים כדי לעצור רוחות
רעות וטללים רעים כי האדם
השלם בארבע מינים אלו
עוצר חכל וכמו
שנתבאר ׃

פרק ארבעה וששים

אחר שנתבא׳ ענייני המועדות ומוספיהן נשאר
לבאר עניין שלמי חגיגה ועולות ראיה והשמחה
הנתלה גם כן בהן נאמר שלש׳ פעמים בשנה דברים יו
יראה כל זכורך והוא הנקרא עולות ראיה
ונאמ׳ תחוג׳ לייאלהיך והוא החגיגה ונאמר שם
ושמחת׳ בחגיך והוא השמחה והנה שם
מצינו בכל רגל שלשה מיני קרבן מלבד המוספין
ונקראים ראיה וחגיגה והשמחה כמו
שכתב הרמב״ם פרק ראשון מהלכו׳ חגיגה
ונראה הטעם לפי הכוונה הנמשכת עד הנה כי
לפי ששלש׳ הרגלים היו מורים על הטענו׳ הקשות
שהיו טוענין באומות על חדוש העולם שהיא
הטענה הרביעית והחמשית והששית שזכר הרב
המורה פרק ארבעה עשר מחלק שלישי וכתב
על אלו הטענות שהם קשים להתיר ונתבא׳
לעיל תשובות כל דבר בשלמות פרק חמשים
ושנים וחמשים ואחד וששים כי במוספי
הרגלים אלו היו מבטלין טענות אלו והוא
מעניין הרגל בעצמו כמו שנתבאר כל אחד
בענייני על כן צותה התורה לשמוח בהן
כי אין לך שמחה כהתר ספקות החומרות אשר
על ידי זה עומד האדם על האמת וזוכה לעולם
הבא אשר תכליתו השג׳ האמתיו׳ שהיא השמחה
האמיתית ׃ ואפשר שנגד אלו טענות
חזקות נאמ׳ גם כן שור׳ או כבש או עז כי יולד ויקרא כב
והיה שבע׳ ימים תחת אמו ומיום השמיני והלא׳
ירצה וגו׳ וכבר ידעתה מכל דברי
המאמר הזה איך שהקרבנות היו באים להעמיד
אמונת חדוש העולם כידינו ולכן אמר בעניין
הקרבנות שור או כבש וגו׳ רצה לומר כי

יולד לאדם אחד משלשה ספיקות אלו החזקות
וזהו לשון יולד והמשילם בשלשה מיני קרבן אלו
נגד טענה החמישית שהיא מצד יציאת מן הכח
אל הפועל אמר שור שנאמ׳ עליו ורב׳ תבואות משלי יד
בכח שור ונגד הטענה הרביעית שהיא מצד
שלא היה מי שנשא האפשרו׳ אמר כבש רצה
לומר בהדי כבשי דרחמנא למה לן לשאול מה
לפנים ׳ ועל הששית שהיא מצד המונעים
והמקרים המביאות לידי שנוי רצון אמר עז
להיות כי העזו׳ והחוזק והחלוש׳ גורמין שנוי רצון
ומביאים לידי שנוי פעולות ואמר שיהיו
שבעה ימים תחת אמו רצה לומר שאף שיספוק
באחד מטענות אלו ואין לו לב להשיב עליהם
מכל מקום יאמין על כל פנים בשבעה ימי
בראשית שהם על פי הקבלה הנקראת אם
כמו שנאמ׳ אל׳ הטוש תורת אמך ואז ירצה שם א
לקרבן יי׳ אבל בלא אמנה זאת פגול הוא לא
ירצה וראה והתבונן אם לא הוצרך הכתוב לומ׳
שור או כבש או עז כי יולד וגו׳ ולא עגל כמו
שקשה לפי פשוטו של מקרא ולכן צותה
התורה בשלשה מיני קרבנות אלו בכל רגל
כדמות קרבן תודה שאדם מקריב כדי להודות
ליי שברא עולם וחדושו כרצונו שהוא כוונת כל
קרבן ׳ וכמו שכתבתי למעלה בעניין
קרבן תודה ולזה באו אלו הקרבנות להודות
ליי שברא העולם כרצונו ובאו שלשה מיני
קרבן נגד שלשה כתרים שהנחיל לעמו ישראל
בסבת עמדם על חדוש העולם והנה
עולות ראיה נגד כתר תורה הבאה מצד החכמה
שנאמ׳ עליו לבי׳ ראה הרבה ומצד הנבואה קהלת א
שהיא מצד הראיה באספקלריות כמו שנתבא׳
למעלה בעניין הכיור שהיה נעשה ממראות
הצובאות והחגיגה נגד כתר כהונה שזכה
בה אהרן שאמר חג׳ ליי מחר ולזה באה שמות לב
החגיגה והשמחה נגד כתר מלכות שהשמחה
והכבוד המדומה עמו ׳ ובהיות
כי העניין כאשר נתבא׳ אין הנשים חייבות
בקרבן ראייה וחגיגה כי אם בקרבן שמחה לבד
כי אין הנשים חייבות בתלמוד תורה ואין הכהונ׳
אלא בבני אהרן מה שאין כן בכתר מלכות שה
שהיא ממשלה לבד ושייך באנשים ובנשים
וכל שכן למקצת המפרשי׳ שכתבו שאין הנשי׳
חייבת בקרבן שמחה אלא שנשמחת עם בעלה
והוא עניין המלכות ׳ הראיה וחגיגה אין
להם שיעור אלא איש כמתנת ידו וחכמים
נתנו בו שעור הראייה מעה כסף וחגיגה שתי
כסף והשמחה אין לה שיעור כלל אפילו מדרבנן
בהיות כי כתר תורה וכתר כהונה אף
בירידתן ושפלותן כמו בזמן הגלות נשארה עם
ישראל שלא פסקה מהן התורה והכהונה מה
שאין

שאין כן במלכות שפסק לגמרי · ונאמר בעולות ראיה ולא יראו פני ריקם כי השם יתעל' יהב חכמה לחכמין׳ ומי שמבין עצמו הוא זוכה לה ומסייעין למי שבא לטהר אבל לא למי שיושב בטל וריקם · זהיה מדינה שאם היו לו קרבנות מביא קרבנות לירושלים · ואם לאו מביא כסף הקרבן · להיות כי מי שלא יוכל לעסוק בעצמו בתירה יחזיק לומדי תירה ובזה הוא זוכה קצת לכתר זו להיות בצל החכמה בצל הכסף והנה מי שלא חגג יום ראשון יש לו תשלומין כל שבעה ימי החג

מכל מקום מצוה להקדים ביום ראשון וכבר נתבארו ענייני המועדות והימים שבהן הוקבעו שבאו כולם להורות על ענייני חדוש העולם בשבעה ימים לכן יש לו תשלומין כל שבעה אף בשבועות שהוא יום אחד וקרבנות אלו אינן דוחין השבת ולא טומאה כי כבר נתבאר הטעם שקרבנותיו הקבועין דוחין השבת מטעם שמורים על מה שמורה עליו השבת

אמנם קרבנות שעיקר הוראתן לדברים אחרים ואין אלא לדוגמה ואף על פי שמורה במקר׳ גם כן על הפסד וחדוש העולם. מאחר שעיקר הקרבן לא בא לזה לא דוחה השבת ולא טומאה שאינה נדחית אלא כששבת נדחית והיתה הראייה כולה עולה ושלמי חגיגה ושלמים · בהיות כי כתר תורה כולה כליל ליי׳ מה שאין כן בכתר כהונה ומלכות שהוא צורך הגופו׳ בעולם הזה עם עולם הבא ולכן היו עולין מקצתו למעלה ומקצתו היו אוכלים הבעלים והיו מקצת פטורים מקרבנות אלו והם הנשים והעבדים וחרש שוטה וקטן ואלם וסומא וחגר וטמא וערל וזקן וחולה והרך והענוג שאינן יכולין לעלות ברגליהם · בהיות כל אלו אינן ראויין לכתרים אלו יש משום שפלתן · והרך והענוגה כי אין התורה והעבודה נמצא באלו - כי בתורה חיי צער תחיה ואין אדם מפונק זוכה לה וכן בעבודה ובמלכות היו צריכי׳ להיות גבורי כח לעשות רצון קונם · וכן סומא והחגר פטורים שלא להטיל מום בקדש הוא הדמות שראה הנביאים כמו שנתבא׳ למעלה מעניינו של כיור וזהו אמרם כל שבא לראות בא ליראות כמו שנתבא׳ שם ·

פרק חמשה וששים

אחר שיתבא׳ הלכות תמידין ומוספין על סדר האמורין בתורה ראיתי לבאר טעם פרטי שאר הקרבנות חובה האמורים בתורה עם טעם פרה אדומה ועגלה ערופה הבאים גם כן לכפר אף על פי שבאים מחוץ למקדש מכל מקום כפרתן של ישראל תלוי בהן אף שנעמוד מתוך זה על טעם פרים ושעירים הנשרפים שהם מכלל הקרבנות שנתבארו ואתחיל בפרה אדומה בהיות כי שייכא להלכות רגלים שבה תלוי טהרתן של ישראל שחייבן לטהר עצמן ברגל ולזה תקנו חכמים ז״ל פרשת פרה קודם פסח שהוא הרגל הראשון וזה החלי לעשו׳ בעזר השם יתעלה ·

במדבר יט זאת חקת התורה וגו׳ ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה עול וגומ׳ · מאחר שראינו מצינו כל חכם מישראל חתר לו דרך מיוחד לעמוד קצת על סודותיה ולא חששו למה שאמרו רבתינו ז״ל במדרש רבתי ותנהומה אחכמה והיא רחוקה ממני זו פרה אדומה ושהתורה קראה חוקת״ גם אני אמשוך אחריהם לאחוז בסנסניהם לבאר העניין על פי מרע״ה ז״ל אשר בהן מסרו ראשי פרקים למתבונן בדבריהם ומתוכם יתבאר עומק חכמתם על שאמרו אחכם׳ והיא רחיק כו׳ · ואעתיק הנה תחלה טעמי המפרשים ז״ל ומדרשם אשר מתוכן יאירו עינינו אמרו במדרש תנחומה ורבתי פרשת חקת ויקחו אליך אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך אני מגלה טעמיה אבל לאחרי׳

זכריה יד חקת כתיב והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון דברים שמכוסין ממכ׳ בעולם הזה עתידין הם להיות צפון לכם הדא הוא דכתיב והולכתי׳ עורים בדרך לא ידעו בנתיבות לא ידעו אדריכם אשים מחשך לפניהם לאור ומעקשי׳ למשור אלה הדברים עשיתם ולא עזבתם אלה הדברים אעשה אין כתיב כאן אלא עשיתים עשיתי׳ לרבי עקיבא וחביריו אמר רבי אחא דברים שלא נגלו למשה נגלו כרבי עקיבא וכל יקר ראתה עינו זה רבי עקיבא מפני מה כל הקרבנות באים זכרים והיא נקבה אמר ר׳ אייבו משל לבן שפחה שטנפה את הפלטין של מלך אמר המלך תבא אמו ותקנה את הצואה כך אמר הקדוש ברוך הוא תבא הפרה ותכפר על מעשה העגל וכן כתב ר״שי בפריש החומש גם כתב עוד אדומה על שם שהחטא קרוי אדום

ישעיה א אם יהיה הטאיכם כשנים כשלג ילבינו · תמימה על שם שישראל היו תמימין ונעשו בו בעלי מומין תבא זו ותכפר עליהן · לא עלה עליה עול כשם שפרקו מעליהם עול מלכות שמים אל אלעזר הכהן כשם שנקהלו על אהרן לעשו׳ העגל ולפי שאהרן עשה העגל לא נתנה לו עבודה זו שאין קטיגור נעשה סניגור ושרף הפרה כשם ששרפו את העגל · עץ ארז וגו׳ · שלשה מינים נגד שלשה אלפים ישראל

ישראל עץ ארז הוא הגבוה שבמינים . ואזוב
נמוך מכולן׳ סימן שהגבוה שנתגאה וחטא
ישפיל עצמו ויכניע כאזוב ותולעת ויתכפר לו
למשמרת כשם שחטא העגל שמור לדורות שז
לפורעניות שאין לך פקידה שאין בה מקפידת
שמות לב העגל שנאמ׳ וביום °פקדי פקדתי׳ וכשם
שהעגל מטמא כל העוסקין בו שעבודה זרה ג
מטמא כך פרה מטמא כל העוסקין בה וכשם
פס שנטהרו באפרה שנאמ׳ ויטחן °ער אשר דק ויזר
על פני המים׳ כך ולקחו לטמא מעפר שריפת
החטאת ונתן על מים חיים ׃ ובמדרש
ירמיה מו פסיקתא פרה זו מצרים שנאמ׳ עגל °יפיפיה
דניאל ב מצרים ׃ ארומה זו בבל שנאמ׳ אנת °הוא
רישא דדהב׳ תמימה זו מדי דאמר רבי
חייא בר אבא מלכי מדי תמימים היו אין להקדוש
ברוך הוא עליהם רק עבודה זרה בלבד שקבלו
מאבותיהם׃ אשר אין בה מום זה יון
אלכסנדרוס מוקדון כד הוי חמא לשמעון הצדיק
הוי קאים ליה על רגלוהי נאמר ברוך אלוה של
שמעון הצדיק׃ אשר לא עלה עליה עול
זה אדום הרשעה שלא קבלו עליהן עולו של
הקדוש ברוך הוא ולא דיה שלא קבלה אלא
שמחרפת ומגדפת ואומרת מי לי בשמים ׃
ונתתם אותם אל אלעזר הכהן. אל אל עוזר ׳
והוציא אותה מחוץ למחנה מלמד שהוא עתיד
לרחוף שדה של רומי ממחיצתו ׃ ושחט
ישעיה לד אותה לפניו כי °זבח ליי בבצרה וטבח גדול
באדום׳ ושרף אותה לעיניו ויהיבת ליקידת
אשא׳ את עורה ואת בשרה היא ודוכסיה
ואפרכיה ואיסתירטליטיה הונך ועזבונך ומערביך
מלחיך ותובלייך ומחזקי בדקך וערכי מערכיך ׳
אמר רב בר יצחק אפילו אותן שהם מקהלך
ובאו ונדבקו בקהלך אף הם יפלו בלב ימים ביום
מפלתך דבר אחר פרה אלו ישראל כי
הושע ד כפרה °סוררה סרר ישראל אדומה אלו
ישראל אדמו מעצם מפנינים תמימים אלו
ישראל יונתי תמתי אשר אין בה מום אלו
שיר השירים ד ישראל כולך °יפה רעייתי ומום אין בך
אשר לא עליה עול זו דורו של ירמיה שלא קבלו
עליהם עולו של הקדוש ברוך הוא ונתתם
אותם אל אלעזר הכהן זה ירמיה מן הכהנים
אשר בענתות׳ והוציא. אותה אל מחוץ
למחנה ועמיה הגלה לבבל ושחט אותה
לפניו את עיני צדקיה עור ואת בניו שחטו לעיניו
ושרף הפרה לעניו וישרף את בית יי ואת
בית המלך׳ את עורה ואת בשרה ואת
דמו על פרשה ישרוף ואת כל ירושלים ואת כל
הבית הגדול שרף באש ולקח זו נבוכד נאצר
עץ ארז ואזוב ושני תולעת זה חנניא מישאל
ועזריה והשליך אל תוך שריפת הפר׳ קטיל

המון שביבא׳ ואסף זה הקדוש ברוך הוא
ישעיה יא דכתיב ביה ונשא °נס לגוים ואסף נדחי ישראל
שמות טו ׳ איש זה הקדוש ברוך הוא דכתיב יי °איש
מלחמה׳ טהור זה הקדוש ברוך הוא דכתי׳
חבקוק א ביה טהור °עינים מראות ברע׳ את אפר
הפרה זה גליותיהן של ישראל׳ והניח מחוץ
למחנה במקום טהור זה ירושלים שהיא טהורה
לעדת בני ישראל למשמרת לפי שבעולם
הזה ישראל מטמאין ומטהרין על ידי כהן אבל
יחזקאל לו עתיד לבא הקדוש ברוך מטהרן׳ שנאמ׳ וזרקתי
עליכם °מים טהורים וטהרתם וגו׳

והר״קנט ביאר סוד פרה על דרך הקבלה לקוח
מדברי הזוהר והרמ״בן וכן כתב רבינו בחיי
והאריך בו וארמוז דבריהם בקצרה וזה
לשון הר״קנט דע כי סוד פרה נעלם מאוד עד
שאמרו רבותינו ז״ל שלא נגלה רק למשה רבינו
עליו השלו׳ ואין כוונתן שלא נוגע כלל מטעמם
רק עניין אחד יש בה שלא נגלה טעמו והוא
שאמרו רבותינו ז״ל מזה ומזין עליו טהור ונוגע
טמא והיא עצמה נחקקת מן התורה שבעל פה
על כן פרה אדומה במ״ה גם נקבה הרומז למ״ה
וטעם תמימה אשר לא עלה עליה עול לחלוק
כבוד למ״ה ונתתם אותם אל אלעזר הכהן טעם
אלעז׳ פירש הרב ז״ל לעשות לפניו אפי׳ על ידי זר
בדי שתעש׳ על כוונת הסגן שלא יחשבו מחשב׳
רעה כאומו׳ העולם והשטן וטעם הוציאו מחוץ
למחנה כטעם שלוח לעזאזל וטעם הזאות
שבעה פעמים נגד שבעה קצוות וידוע
כי אוהל מועד משכן השכינה המקבלת ממ״ת
שלמעלה העזה הנרמז בדם פרה האדומה
וטעם את עורה ואת בשרה וגו׳ רמז כי הכל
הוא חלק מ״ה מנפש ועד בשר יכלה והכחות
הנאצלות משם מתפרנסין ממנה וסוד עץ ארז
ואזוב רמוז מדברינו הרומזים להקדוש ברוך הוא
ולכנסת ישראל כי הארז הוא גבוה מכל העץ
לא דמה אליו ביופיו ואגודת אזוב עמו כטעם
האתרוג עם הלולב וטעם שני תולעת נודע
מגוונו׃ ורבינו בחיי האריך עוד בזה
בתוספת קצת באור אבל דבריו דברי׳ אלו ׳
ובעל מ״ כתב בפיר׳ מפירושו למערכת
האלהות כי המטמא עצמו באלו הטומאות
הנמשכות מכחות הטומאה צריך לטבול במים
שהם רומזים לחסד גם אפר פרה שהיא רמז
למ״ה והטהר׳ נעשית על ידי כהן שהוא דוגמת
החסד פרה אדומה הוא פרי הארם והיא חכמת
אלהית לכן נאמר ויקחו אליך זהו הנגלה אבל
הנסתר פרה רומז לפרי שאכל אדם הראשון
אדומה שזהו מארם העליון אשר לא עלה עליה
עול תורה ואינו יודע מאומה והוציא אותה כו׳
אדו נגליהו ונסתרו אשר לא עלה עליה עול
בהסתרת

בהסתרת פנים המאירים הנקרא תורה שבכתב
ואז מדת הדין קשה ׳ ונתתם אותה אל
אלעזר להמשיך חוט של חסד עליה
והוציאה אותה מחוץ למחנה בעת הזעם כמה
דאת אמרת גלו למצרים שכינה עמהם ׳
ושחט אותה רמז להסתלקות כחות הטומאה
בעת הרצון אשר אין בה מום ואחר שנסתלקו
כחות הטומאה וחסר החמימות הקשה היה
הכהן שוחט במזרח שמושל בו צורת אדם ופונה
פניו למערב להורות על היסוד ושלא יראת
הריסת גנאי כי במערב פני השור ושכינ׳ והשור
נעשה חמור ונסתלקה אשת השור שהוא סמאל
ולקח מדמה כדי להסיר נפש הבהמות באצבעו
כמו שנאמ׳ אצבע אלהים היא והזה אל נוכח במדבר יט
אוהל מועד רמז אל אוהל התורה שהוא
התפארת והוא נוכח אוהל מועד שהוא מלכות
והזה שבעה פעמים נגד שבע ימי בראשי׳
ושרף את הפרה אש אוכלת אש עורה בשרה
ודמה נגד שלשה כחות הקליפות שהם מרוח
דמסאבה וכולם על פרשה ישרוף כמה דאת
אמרת וזאתי פרש על פניכם פרש חגיכם רמז מלאכי ב
לאותן שמשתדלין כל ימיהם בחגים ימשיכו ש׳
אליהם אלו הכחות וכשהוסרו אלו הכחו׳ הטומאה
ולקח עץ ארז אזוב עץ רמז לעץ החיים
אשר בגן ועץ ארז אינו עושה פרי כי הוא אור
הגנוז ועוד בסיבת מניע רוחות החדשות ואזוב
עושה פרי ויש לו ריח טוב רמז לצדיק יסוד עולם
ושני תולע׳ רומז למד׳ הדין רפה ובהשליך
אלו השלשה תוך שריפת הפרה אז הוסרו מכל
וכל השלשה האחרים שהם עורה ובשרה ודמה
וגם למטה הוסרו הכחות החומריות ועל כן
ואסף איש טהור וגומ׳ רומז לקו המתעלה
והמתיחד בבן זוגו והניח מחוץ למחנה עד
ימטיר עליה מן מן השמים מים ומכל מקום היה
מטמא כי אין טוב לעורר הכח ההוא בעודו בכחו
וממשלתו וזה פלא שבאפר לבד נוגע וא״ה פגע
בו מדת הדין לטומאתו כל שכן אם היה נגע
בכולו שהיה בעת הזעם שהיה בו אז סכנה ומתוך
שלמותן שהיה בו עץ ארז ואזוב ושני תועלת
היתה מטהרה כל טומאה וכל כלי פתות שהוא
הרשע המפקיר עצמו ואין לו התדבקות אשר
אין צמד פתיל עליו שאין לו שלמות ראוי להגין
עליו להתדבק בפתיל שהוא רמז לפתיל תכלית
אמנם אם יש לו חבור בפתיל כחות
הטומאה לא ישלטו עליו ואם נטמא מאי תקנתיה
ולקח מאפר הפרה מדת הדין ומים חיים שפע
אלהי ואזוב כי הוא המכריע והזה על אוהל בל
יצען בל יסע יתידותיו לנצח ועל כל הכלים הם
חמשה הרגשים וגם על כל הנפשות הצומחות
המרגשות והמשכלת והמים האלה היו צריכין

מן המקוה רמז למקוה מים ושלא יתערבו בו
מים אחרים שלא מן המקוה הידוע כי בשאר
מימות יש בהן אדמומית קצת ועוד
האריך שם בתת טעם למה מזין עליו ביו׳ השלישי
וביום השביעי וע״ש בדבריו פירש בספר מערכת
אלהות ׳ והרב המורה כתב סוף פרק
שבעה וארבעי׳ חלק שלישי וטעם קריאת פרה
אדומה חטאת הוא מפני שהוא משלמת טהרה
טומאת מת להכנס למקדש ולאכול בקדשים
אחר כן שנשאה זה החטא בציץ שהוא מרצה על
הטומאה וכשעירים הנשרפים ומפני זה היה
העוסק בפרה ובשעירים הנשרפים מטמא בגדים
כשעיר המשתלח אשר יאמן בו כי מרוב מה
שנשא מן העוונות הוא מטמא מי שנגע בו עד
כאן לשונו ׃ ובעל העקידה
פרשת חקת האריך בזה מאוד והראה בה שני
פנים טעם ההסתר וההעלם שבה וטעם בגלוי
ואעתיק כוונתן בקצרה והיא זאת כי כל המצו׳
יש להן שני טעמים ותכליות האחד הוא
במה שיתכוון להיישר אל החיים האנושיי׳ הזמניי׳
על צד היותר נאות שאפשר והשני מצד
שיתכוון להשאיר אותנו בהן אחרינו בדברי׳ ם
רוחניות נצחיות והנה בתכלית הראשון
יש לנו לחקור בטעם המצות כי מאחר
שתכליתן מדבר נגלה אם כן טעמיהן נגלין גם
כן וכל׳ עוד שישכיל האדם בטעם הדבר
וסבתו יתיישר מאוד להשגת תכליתו ולזה
השתדל הרב המורה בנתינות טעמי המצו׳ כולן
בחלק שלישי מספר המורה ׳ אמנם
בבחינת השנית תכליתה וטעמיה נעלם כי אחר
שהכרת התכלית הוא מנועה ממנו כמו שנאמ׳
עין לא ראתה וגו׳ ׃ יתחייב גם כן שהדרך ישעיה סד
המביא אל זה מושכל ציורו ממנו כי איך יצייר
דרך אל המקום אשר לא ידעו ולא הכירו כלל
לזה נקראו כל המצות חקים והיה זה הכרח
לתורה כדי שלא יאמרו שהתורה היא מצות
נגלה טעמם ויבא מזה שני הריסות האחד מה
שקרא לשלמה באותן שלשה מצות שנכת׳ בהן
טעם שאמר אני ארבה סוסים ולא אסור
והשני שנתמעט בעיני הכל צורת התור׳ להיות
במדרגה חבור קטן חסר וקצר מאוד מספרי הנהג׳
האדם אשר במדות או בעניי רפואה היותר ש׳
קצרים וזה מגונה מאוד והנה באשר
היה זה בכל מצות התור׳ ראתה החכמה האלהית
לתת לנו בתוך מצות התורה קצת מצות אשר
היא נגד האנשים החושבים למצוא טעם אנושיית
לכלם וילאה שכלם בהם ויודו הודאה גמורה
שקצרה השגתן מהשיגן ושיש להם תכלי׳ נעלם
ויהא זה ראיה על כל המצות וזהו עניי׳ פרה אדומ׳
ושעטנז ועזאזל וכדומיהן ׃ אמנם
מה

מה שהוא נמשך לדרך הנגלה הוא זה כי לפי שכל דבר שהוא גדול המדרגה בהוייתו ומציאתו כשיפסיד הוא גרוע מאלו נפסד דבר הפחו׳ ממנו ולזה כשיפסד הצומח אינו מטמא כמו כשיפסיד הבעל חי שמטמא טומאת נבלות וכן האדם שנדבק בו חלק השכלי כשימות ויפסיד מטמא טומאת מת שהוא יותר חומר מטומאת נבלות ומזה הצד היה אישי האומה הישראלי׳ מטמאין יותר משאר האומות כמו שדרשו ז״ל אדם׳ כי ימות באהל ישראל הקרוין אדם הם מטמאין באהל ואין האומות מטמאין באהל וזהו כי

במדבר יט

לפי שבחן הוא הפסדן והנה נתבאר מזה כי כל אלו הטומאות הנוספית אינן מצד החומר כי החומר שהוא דבר גרוע בעודו בקיומו הנה לא יהי׳ הפסדו אל דבר גרוע ונמאס אל הקצה אבל יהיה הפלגה טומאתו מצד עירוב אלו הכחו׳ הנפשיות שבו כל אחת לפי עניינה והנה עיקר טומאתן אינו לאחר המות אבל בעודן בחיים חיותן׳ בטמא נפשותן בהפסד המחשבת ש המקולקלת בשבוש האמונת וזו הם׳ הפעולות הנשחתות אשר בהן ישקצו עצמן ועל ידן נכנס׳ בו רוח טומאה בחיין ואף אחרי מותן תדבק נפשן בטומאתן כל אחת ואחת כפי רשעות׳ ולזה אמרו הרשעים בחיים קרוין מתים אי בחיין טמאים הם כמתים ובמותן לא לא נפרדו

אמנם הנפשות הזכות וטהרות אשר לא בכל אלה נטמאו נפשותיהן בחיין היא קדוש׳ וטהורה ולא נדבקה עמהן רוח הטומא׳ ולזה לא תדבק בה אחרי כן בצאתם לחפשי מן הגוף וכמעט לא נמצא במיתתן צד טומאה כי במיתתם קרויין חיים וכמו שהחי אינו מטמא כן אלו אינן מטמאין וכמו שאמרו פרשת הנושא בעניין פטירתו של רבי׳ בטלה כהונה היום

הושע ב

והנה נראה כי זהו סוד פרה אדומה להיישר האד׳ הנלבב אל טהרת נפשו ונקיותה להתקדש בה בחיו כדי שלא תטמא אחר מותן אבל שתפרוד בטהר׳ וקדוש׳ כי הפרה מורה על רוע המחשב׳ אשר פרה ורבה בנים משחיתים והם המעשים המכוערים המכוונים אל עגלים ועתודים בני בשן גם שעירים ירקדו שם ובאמת דרשו ז״ל תבא פרה ותקנח מעשה עגל כי בתקון המקור והשורש יתוקנו כל חלק הפעולות׳ ואם כן יראה שמי שצרף וזקק את הפרה לגמרי בער כל הטאת ואשמות מן הארץ וכן אם חטא ושב ושרף הפרה מבער כל טומאה ולזה׳ אמרו במדרש שנקרא בת שבע אם שלמה כ היא היתה אם כל מי שהיה רחוק מה׳ ונתקרב ונעשה שלום ביניהם ונאמרו בה שבע פרות שבע שריפת שבע הזאות כו׳ וזהו כוונת אמרם ששלמה אמר אחכמה - והיא רחוקה ממני זו פרה אדומה כי שלמה בטח בחכמתו ובצדקתו בקצת הדברים החומרים - שאסרה תורה לעמוד עליהן וסוף לא עמד כי לעת זקנתו נשיו הטו את לבבו והיה מהראוי שתב׳ בת שבע אם שלמה ותכפר על מעשיו וזהו אמרם חקה חקקתי גזרה גזרתי רצה לומר שחוק הוא שיעשו כל אלו המעשים בפרה כדי לעורר לבות האנשים על מה שיחייבו לעיינו ולתת אל לבם בצורך טהור זאת הנפש ונקיות׳ כמו שיוכל להתעורר בכל המעשים הנעשים בה וזה כי הפרה בעצמו היא דוגמת הנפש אשר בעצמה טהורה וקדושה ודברי׳ מחוץ מטמאין אותה וכן הוא בעניין הפרה הזאת כי היא בעצמה טהור׳ ונקייה ותמימ׳ אין בה מום ומסגולתה לטהר בגדים׳

אמנם העוסקים עמה הם מטמאין בגדים כי קבלת טומאתה מצד העוסקים בה ואמר פרה אדומה רצה לומר מצד שהיא אדומה רצה לומר שנתאדמה כתולע כחטא הטבנות ועונותיו צריכים כל התקונים הללו ומיסודו של רבי משה הדרשן כמו שהם פרקו נזמי זהב לעשות העגל כו׳ הוא עניין נכבד לפי דרכינו והוא כי כמו שמתחזק האדם למלאת תאות יצרו ולהאדים לו בו נפשו כן יחוייב להשתדל בכל נפשו ובכל מאודו על תקונה ש חזרתה לזכותה ולבניותה ואמר אשר לא עלה עליה עול מלכות שמים ונתתם אות׳ אל אלעזר שמצותה בסגן והוא השכל האנושי שבתחלתו הוא סגן עד שיעזור מהאל להוציא שלמתו אל הפועל ויזכה להיות כהן לאל עליון והוא יוציא הפרה אל מחוץ לשלשה מחנות׳ ירמוז אל ההכנעה והרחקת האודם מכל שלשה חלקי הנפש ושחט אותה לפניו על דרך שאמר הגבר הוקם על המזבח של תשובה ונאמ׳ לבי חלל בקרבי ולקח אלעזר מדמה שהותר לאלעזר הנזכר לקחת מדמה ולהזות לפני ״ לומר שיפסיק לו ממנה לקחת ההכרחי לשמור הבריאות ואמר כי ההרגל בספוק יספיקוהו להזות שבעה פעמים

ושרף הפרה לעיניו את עורה ואת בשרה ואת דמה על פרש׳ ישרוף הם חלקי הנפש כי העור הוא החיצוני והבשר הוא נתון בתוכו והדם הוא בפנימיות הבשר וכן הנפש הצומחות הוא הנושא הראשון אשר בו תינשא נפש החיונית והחיונית היא אשר תינשא עליה הנפש הדברים

ושלשה אלו ראשי המחנות הם הכבד והלב והמוח ואמר שיעבור התאוות והמדות הרעית והדעות הנפסדות מכל שלשה מחנות אלו ולקח הכהן עץ ארז ואזוב רצה לומר שיקח שני הקצוות מכל המעשים שהם היתרון והחסרון והוא דוגמ׳ הארז והאזוב

ויש לך

וישלך אל תוך שריפת הפרה׳ וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה׳ אמר שלשה דברים בטהרתו נגד שלשה דברים שנטמא בהן׳ כבסת בגדיו נגד תקון המדות המשלום בבגדים רחיצת הבשר הוא תקון התאות הבשריות במאכל ובמשתה ומשגל ש ודומיהן ואחר כך יבא אל המחנ׳ הוא הנפש המשכלת שנפרדה ונתגרשה ממחנה השכינה

ואמר וטמא הכהן עד הערב וטהר כי בהערבו שמשו של הגוף יטהר אמנם השורף אותה לגמרי יספיק לו בתרי מגו תלתא והוא כבוס בגדים ורחיצת הבשר במים ועם זה יטמא עד הערב וטהר כי לא גרש ממחנה שכינה בראשון ואמר ואסף איש טהור את אפר הפרה יאמר כי איש טהור המחשבות נקי השכל הוא המשתמש במה שנשאר מן השרפה והוא בעניין הזמניים במדרגת האפר גם כי יניחנו מחוץ למחנה אמנם לעדת בני ישראל בכלל למשמרת למי נדה חטאת היא וזה האיש האוסף יספיק לו כשיכבס בגדיו וטמא עד הערב כי אינו טעון אף רחיצת הבשר הרי שלש כתות האחת טעונה כבוס בגדים ורחיצת בשר וביאה אל המחנה והשנית ככוס ורחיצה והשלישי׳ כבוס לבד ולזה אמרו ז״ל שהיו מחלקין אפר הפרה׳ לשלשה חלקין אחד נותן ש בהר המשחה ואחד נותז בחיל ואחד מתחלק לכל המשמרת זהו של משמר׳ היו מסתפקין ממנה העיירות והם הבינונים כמו שהעיר היא ממוצעת בין הכפר לכרך וזהו שבהר המשחה היו כהנים גדולים משמשין ממנה לפרות אחרות והוא החלק השכלי המשובח אמנם לעומת כח הבהמי אמר שהיא למשמרת ולזה מצינו שהזכיר בפרשה שלש׳ פעמים חיוב הטהר׳ בנגיעה של מת האחד הנוגע במת לכל נפש האד׳ וגו׳ והוא החטא הכולל לכל ממין התאות הבשריו׳ כי התקון הוא שיתחט׳ בו ביום השלישי׳ יראה בהשתנות הבחרות ביום השלישי בהיותו בן שלשים ובשביעי שהוא לאחרית ימיו יוכל לטהר ואם לא יתחטא ביום השלישי שוב לא יטהר והשני כל הנוגע במת וגו׳ כי נגע בדברים מבוערים מרוע התכונה וקלקול המעשי׳ ממתים את נפשם שאם לא יתחט׳ את משכן יי טמא כי כח חיוני הזה הוא הנושא הקרוב אל כח השכלי ודאי ועל כח המתעורר. אמר עוד טמא הוא אמר עוד טמאתו בו למה שימשך ממנו טומאה לכח הדברי׳ אשר יזכרנו עוד

ואמר אדם כי ימות באהל כי הטומאת הנפזרות הם מהדברים אשר תחת האהל והם גוף האדם ועניין השלישי והיא הבא׳ מהדברים המחשביים והוא אמרו אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת כלומר שיחטא בדעותיו בגזור היות עניני בני אדם כהפקר על פני השדה מהם צדיקים וטובים היו חללי חרב או שנסתכל בעצמו׳ האדם אחר מיתתו ומהרהר בזה אשר בהרהורים אלו ודומיהן תפסד הנפש ההיא המחשביות ולהיות סכנת טומאה זו חמורה ולקחו מעפר שריפת החטאת וגו׳ ונתן עליו מים חיים אל כלי׳ ואין מים אלא תורה שהיא רפאת חיים לכל תחלואי הנפש כאשר הכלי הוא מחזיק הכל עד כאן לשון החכם אשר אזן וחקר ותקן משל זה בסוד הפרה והאריך עוד בזה הרבה להמתיק דבריו ולהטעימן וכתב לבסוף ולזה חכמים ז״ל קבעו פרשה זו לקרותה אחד בשנה בין פורים לראש חודש ניסן כדי שתבא פרה וזכרון התשובה ותכפר בין שני הגאולות

ואני רואה דברי חכמים ז״ל אשר כל דבריהם דברי קבלה הלכה למשה מסיני אשר דרשו ויקחו אליך לך נגלה טעם פרה ולאחרים חקה׳ וכתבו שעניין הפרה נגד ארבע מלכיות ועל זה אבנה יסודי להמשיך על זה כל דיניה וקצת מדרשיה אשר מתוכן יתגלו תעלומו׳ חכמה ועוד כתב בספר הזוהר הנמשך לזה וזה לשון פרשת פקודי׳ פרה אדומה אשר אין בה מום וגו׳ בגין לא תכפייה כל אינון סטרא מסאבא דלא ישלטון אמר רבי אבא ודאי פרה קדישא איהי רביה איהי ואמאי אמר ליה הכי הוא והא אוקמוה׳ כללא דארבע מלכוון הוו פרה כד״א כפרה סוררה׳ אדומה זו בבל תמימה דא מדי אשר אין בה מום דא יון אשר לא עלה עליה עול דא אדום ורמזא דמלה דא אף על גב דכמה מילין אתייהב למדרש בה כולהו חד הא אתמר דכתיב מי׳ יתן טהור מטמא לא איוב יד אחד רזא דא הכי הוא דדא איהו טהור דנפיק מטמא דהא בקדמית טמא והשתא דאתעביד ביה דינא ואיתיהב ליקידא אשא בנורא דדליק ואתעב׳ עפר השתא איהו טהור מטמא טהור דנפיק מטמא׳ ובגין כך כל אינון דמשתדלי בהו כלהו מסתאבי דהא הכי הוא ודאי וכיון דאתעבר אפר כדין׳ עד דמתכנש ויסתלק מתמן מסאיב לכולהו אפר מאי טעמ׳ בד״א ועסות׳ רשעים מלאכי ג כי יהיו אפר תחת כפת רגליכם וכיון דאתייהב על האי אפר מים כדין איהו טהור מטמא ורז״א דמלא דכתיב מי חטאת כד״א לפתח׳ חטאת בראשית ד רובץ ובגין דאיהו פתח חטאת ודאי בקדמית׳ כתיב והוציא אותה אל מחוץ למחנה ובגין כך אתייהב לסגן ולא לכהנא רבה ודא הוא טהור מטמא בקדימת׳ טמא והשתא טהור וכל סטר רוח מסאבה כיון דחמרא דא ערק ולא יתיב בהדו׳ דוכת׳ מי חטאת מי נדה בלא מסאבה ועל דא שלטה רוח קדשה ורוח מסאבה אתכפייה דלא

שלט

שלט כלל׳ והא הוא דינא דרוח מסאבה מחוץ
דברים כג לםחנה בגין דהוא רוח מסאבה וכתיב והיה
מחניך קדוש וגו׳ אתא רבי אבא ונ קשיה וכו׳
עד כאן לשונו׃ הנה מצינו
במדרשם ז״ל שעניין הפרה רומזת על הגליות
ושמה מלכיה ושריה העליוני׳ אשר מתדבקין בהן
והם מצד רוח מסאבה אשר עניין הפרה בא לגרש
ולטהר וזהו כוונת רבי יוחנן בן זכאי שאמ׳
לההוא גוי ששאלו בעניין פרה אדומה אילין
פיליא דאתון עבדין׳ כמין כשפים הם שאתם
מביאין אפר ומים ואתם זורקין על האדם כו׳
ואמר ליה שמא ראות מימיך אדם שנכנס בו רוח
חזזית אמר לו הן אמר להם מה אתם עושין לו
אמר לו מביאין עקרין ומעשנין תחתיו ומרביצין
עליה מים והיא בורחת אמר ליה ישמעו אזניך
מה שאתה מוצא מפיך כך הרוח הזה רוח טומאה
זכריה יג הוא דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ
מזין עליו מי נדה והוא בורח הנה הראה לגוי
בדרך שיחה בעלמה עומק העניין׃
ומעתה יתבאר לנו טעם הפרה על גלוי הדברים
שהיא רומזת על ארבע מלכיו׳ ששעבדו בישראל
ולכן היא מטמא כל העוסקים בה ומטהר׳ במי׳
זריקתו וזה כי ידוע כי הגוים מטמאין
במגע ובמשא והרי הן כזב לכל דבריהם וכל
המתדבק בהן לא ינקה מטומאתה ואף השורף
אותה מטמא בגדים בהיות כי אף
מלאכי ג במיתתן שנשרפו לאפר כמו שנאמ׳ ועסותם
רשעים כי יהיו אפר תחת כפת רגליכם מכל
מקום מטמאין הן בסבות כחו׳ הטומאה ששורת
עליהן ושדבקו בהן בחייהן וכמו שאמרו רשעי׳
אפילו בפתחו של גיהנם אינן חוזרין למוטב
וכמו שמצינו בפר׳ הנזיקין בההוא גברא
דאסקוהו בנגידא דהוי מבדרי קטמא אשבעה
ימי ואפ״ה לא חזר מרוע מעלליו ולכן אין
הטומאה נפרדת מהן אלא עם מים חיים שאז ם
מטהרין הטמא אשר זורק עליו על ידי אגודו׳ אזוב
המורה על הכנעה כאזוב זה השפל מכל דבר
והוא סוד הגליות אשר עם העסק התורה אשר
ישראל עוסקין בגלותן והוא הנמשל למים חיים
אל כלי והם ישראל המקבלים התורה והמחזיקין
החכמים בתוכן בכלי המחזיק מה שבתוכו ואף
כי כל״י ראש תיבת כהן לוי ישרא״ל׳ ועם
האפר הנזרק עליהן מן הרשעים והוא יסוריהן
הסובלין עם הגלות מטהר אותו מטומאתן ומפרק
מעליהן טומאתן עד שנשארו טהורים והו׳ כדמו׳
ויקרא טז שעיר עזאזל שנאמ׳ ונשא עליו את כל עונות
בית ישראל רק שהשעיר היה מורה על ימי
שלותן והפרה על ימי גלותן ושניהם הם חוקת
התורה שהשטן והאומות מקטרגין עליהן שאין
טעמו נגלה והשעיר היה נפסד אברים אברים

ולא הוצרך למים חיים כי בהיות ישראל
בארמתן היו כשרים וזכאים ובקלות היו מפסידין
השעיר והיו רודפין אותו לעזאזל׃
אמנם בגלות שישראל חטאים אשר על ידי זה
נרמו האומות לפרה פטומה ועגלי מרבק ואי
אפשר להפסידה אלא על ידי טורח גדול אשר
בקושי לעמוד עליו והוא עניין הפרישות הגדולו׳
שהיו עושין קודם שריפת הפרה ועל ידי זה
שורפין הפרה כמו שנאמ׳ והיה בית יעקב לאש עובדיה א
ובית יוסף להבה וגו׳ והיה ממצות׳ ללקחה
כשהיה פרה ולא ללקחה אצלו עגל ולהשהותה
עד שתהא פרה כמו שכתב הרמ״בם
ז״ל פרק ראשון מהלכות פרה כי הם פטומים
וגדולים מעצמן ואין אנו מפטמין אותו אלא
בעונותינו ולכן אין ללקחה עגל כי עגל בו
הרמז על גלות מצרים כמו שנאמר עגלה יפיפיה ירמיה מו
מצרים׳ ועניין הפרה רומזת על הגליות אלו
שאחר גלות מצרים ולכן אמרו פרה שעשה
משה במדבר כי מאז ואילך מתחיל הרמז ולא
כשאר קרבנות המורים על דברים שעברו
ולזה אמרו חקה חקקתי אין לך רשות להרהר
אחריה כי ימי אריכת הגלות שמחזיקן בהן
האומו׳ דעותן ואמונתן הנפסד׳ ואין רשות להרהר
בו כי אפשר לבא מזה לידי מינות וגזירה היא
מלפני הקדוש ברוך הוא ואין טעמו וקצו נגלה
וכמו שאמרו רבתינו ז״ל לבא לפומיה
לא גלי והוא כוונתן ששלמה לא עמד בסוד ש
הפרה ואמר אחכמה והיא רחוקה ממני כי רצה
להתבונן בסוד ארבע מלכיות אלו ואר״כ הגליות
וקץ הגאולה וטעם שהיו ארבע מלכיו׳ לא נודע
לשום אדם ובוודאי לא דבר רק הוא שהרי
מצינו שהתורה הקפידה על מספר המלכיות שנ
בהרב מקומות כמו שנמצא במדרשם ז״ל
עד שאפילו בתהיל׳ מעשה בראשי׳ דרשו והארץ
היתה תהו ובהו וחושך אלו המלכיו׳ וכו׳
וזהו סוד הפרה אשר לא נודע כי מי יתן טהור
מטמא לא אחד שינזור כן משכלו שיראת
בבלע רשע צדיק ממנו והקדוש ברוך הוא גזר
ומי יפירנה והוא החקה הנגזרת והיתה
הפרה מטהרת עם המים מטמא מת בזריקתו
עליו בהיות כי הרשעים בחייהן נקראו
מתים ואף כי ישראל בגלותן נחשבו למתי׳
ואף כי עבודה זרה שגרמה להם נמשל למתי׳ כמו
שנ׳ ויאכלו מזבחי מתים על כן המים עם תהלים קו
העפר היו מטהרין כדרך שנתבאר והיה
מזין עליו ביום השלישי וביום השביעי כי
הנה מצינו ראינו שטהרתן של ישראל על ידי
האפר והמים היא ביום השלישי והשביעי
וזה כי כבר נתבאר כי ששת ימים עשה
יי׳ שמים וארץ וביום השביעי שבת והם דוגמת
שבעה

שבעה אלפים שהם קיום העולם וכמו
שהאריך הרמב"ם ז"ל בפרש' בראשי' וכן
אמרינן פרק חלק ופרק קמא דעבוד' זרה ששת
אלפים שנה הוי עולם שני אלפים תהו כו'
והנה מעלת ישראל היתה כלה באלף
השלישי שבתחלתו היה אברהם שהיה לאחר
אלף ת"ת קמ"ח שנה וכשהיה בן נ"ב נשלם האלף
השני כמו שפירש ר"שי פרק קמא דעבוד'
זרה בשמעת' דאי טע' תנא וחושב ליה התם מן
הפסוקים ואז התחילה מעלתן של ישראל וכלתה
לסוף אלף השלישי שהיה שלמה שהרי משם עד
מתן תורה היא תמ"ח שנה מ"ח שנה עד שנולד
יצחק שנולד כשהיה אברהם בן ק' שנה ומשם
עד מתן תורה ת' שנה שמשנולד יצחק נחשבו
הד' מאות שנה של גלות מצרים ומשם עד
שנבנה הבית היה ד' מאות שנה ושמונים שנה
מלכים א ו כמו שנ' ויהי בשמונים שנה וד' מאות שנה
לצאת ישראל ממצרים בשנה הרביעי' וגו'
למלוך שלמה על ישראל ויבן הבית ליי' •
הנה שלמה שהיה גם כן אחר הבניין היה כמעט
סוף אלף השלישי ואברה' כמעט בתחלתו ובאותו
אלף היתה ישראל בעלייה כמו שדרשו
שמות יב ז"ל במדרש החודש הזה לכם עד שלא הוצי'
הקדוש ברוך הו' ישראל ממצרים הודיע להם
שאין המלכות עומדת להם אלא ל' דור
הלבנה מתחלה להאיר יום ראשון של חדש וכל
שהיא הולכת ומאירה עד חמש' עשר יום דסקום
שלה מתמלא ומחמש' עשר ואילך מתחסר וביום
ל' אינה נראית כך ישראל מאברה' עד שלמה
חמשה עשר דור אברהם התחיל להאיר שנאמ'
ישעיה מא מי האיר ממזרח צדק וגו' בא יצחק אף הוא
בראשית כו האיר שנ' ויזרע יצחק וכתיב אור זרוע לצדיק
קו"ב נד בא יעקב והוסיף אור שנ' והיה אור ישראל
לאש ואחר כך יהודא פרץ חצרון עמינדב
נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד כיון שבא
שלמה נתמלא דסקום של לבנה שנאמ' וישב
ד"ה א כט על כסא יי' למלך ומשלמה ואילך היו המלכים
פוחתים והולכים רחבעם אביה אסא יהושפט
יהורם אחזיהו יואש אמציה עזיהו יותם אחז
חזקיה מנשה אמון יאשיהו יהואחז יהויקים
ירמיה לט יהוכין צדקיהו כיון שבא צדקיה ואת עיני
צדקיה עור וגו' הרי שמנו כל זמן אלף השלישי
למעלת ישראל ועל כן היה הזריקה והטהרה
ביום השלישי וכן ביום השביעי שהם עתידים
להתחדש כמותן ויאיר נרם לעתיד ביום השביעי'
שימלוך יי' והיה ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו
אחד • גם ישראל המתדבקים בו יהיו
לגוי אח' בארץ לכן היה הזאה ביום השביעי'
ולכן אמר כי כל מי שנטמא ומי נדה לא זורק
עליו בימים אלו שאינה לוקח מוסר מזמן אלף
השלשי שנתנה בו התורה ובאלף השביעי שבו
תשרף הפרה לעפר בודאי אין לו חלק באלהי
ישראל ויהיה נכרת מלפני השם והנה על
דרך זה יתבאר למה נקרא מי חטאת ומי נדה ואם
לא המים אצלה היו מטמאין כל העוסקים עמה •
אמנם אם המים היא מטהרת הטמאים
וממרקת עונותיהם • ומטמאת הטהורים שהם
המתדבקים עמהם ואם אמרו קשים גרים
לישראל כספחת משום שלומדין ממעשיהם כל
שכן גוים עצמם וכבר ידוע כמה הרחיקו
התורה והחכמים את ישראל מן הגוים שלא
ילמדו ממעשיהם כל שכן שמתטמאין כהן
בגלותן אלא שצריכה לטהר הטמאים ולזה
הפרה אינה מטמאה אלא העוסק עמה אבל לא
הנוגע בה להיות כי אסור להתעסק עמהן
אבל אי אפשר שלא ליגע בהן • כל זמן
שישראל שרוין ביניהם בגלות • והיה
ממצות הפרה שנעשים על ידי משה במדבר שהם
לעשותה על ידי סגן שהוא אלעזר כמעשה
שאר הקרבנו' שהיו נפסדין על ידי כהני' דוגמת
מלאכי מעלה המהוים והמפסידים כל דבר
ובהיות כי הכהן הגדול היה דוגמ' אדם
הראשון ושאר הכהנים היו דוגמת בניו כמו
שנתבאר והסגן שהיה אחר הכהן גדול היה
דוגמת קין אשר מצדו באו אלו הגליות והטומאו'
בעולם כי הוא נתדבק בחט' ומשם בא הזוהמא
לעולם ומשם ואילך כל הפרות כשרות אפילו
בשאר כהן הדיוט כי אחר כך נשתרבב החטא
עד שכולן שוה ואין זכרון לראשונו' עם האחרונים
והיה מצותה לעשותה בבגדי כהן הדיו'
ואם עשאה מחוסר בגדים או בבגדי זהב פסולה
כי כבר נתבאר כי בגדי כהן הדיוט היו
מורים על מעשה קין והבל וכתיב בה והיתה
למשמר' חטאת היא והיה מחלקין אותה
לשלשה חלקים אחד היה מונח בחיל ואחד
היה נותן בהר המשח' ואחד היה מתחלק לכל
המשמרות של המשמר' היו משתמשין ממנו
העיירות והשני' שבהר המשחה היו הכהני'
הגדולים משתמשין ממנו לפרות אחרות •
ושל חיל היה מונח למשמרת להיות
כי אלו הגליות הם מונחים למשמרת מי נדה
חטאת היא רצה לומר החטאת גורמין הדבר
ובהיות כי עיקר הגליות הם שלשה
גלות גלות מצרים וגלות בבל וגלות אדום
אבל בגלות יון היו בארץ ישראל כי לא גלו
מארצם רק שיון היה מושל עליהם לכן היה אפרה
נחלק לשלשה חלקים והיתה שרפת
מחוץ לשלשה מחנות להורות כי ענייגם בא
לרמוז על דבר שהוא חוץ לשלשה מחנו' רצה
לומר שישראל אינן במחנותן ובארצם שהם נגד
מחנות כג א ו 24

מחנות כי בה̈ה היא נגר מחנה שכינה וירושלים
נגד מחנה לויה וכל ארץ ישראל נגד מחנה
ישראל והיו אלו שלשה חלקים מורים על
אלו הגליות באופן זה של משמרו' היו
משתמשין ממנו בני עיירות נגד גלות מצרים
שהיו בונים לפרעה עיירות את פיתום ואת רעמסס
וזהו גלותן ולכן היה טהרתן בדבר שמזכירין
גלותן ויותר נראה שגלות מצרים לא נזכר
ונרמז בסוד הפרה וכמו שנתבאר למעלה וזה
שהיה מונח בעיירות הו' נגד גלות מדי ויון שהיו
ישראל בעריהן והיו סובלין יסורין ושמדות ממדי
ויון ולזה היתה אפר זה מרמז על זה
ואשר בהר המשחה היו משתמשין בו כהנים
גדולים נגד גלות בבל שהיו בו כהנים גדולים
כיהושע בן יהוצדק כהן גדול ועזרא שעלה מבבל
אמנם אתה שבחיל היה מונח
למשמרת והוא נגד גלות השלישי אשר אנו
שומרין תמיד ומצפין על זמן קצו והוא תחלת
ממושכה וזהו ענין המשמרת והיה מונח
בחיל כי כבר נתבא' בריש רבינו
מצורת המקדש שהחיל היה מרמז על עולם
השפל וארבע יסודותיו אשר שם שלטה מלכות
הרשעה וחלק בכל היה מונח בהר המשחה
אשר ממנו היו משיאין משואות בקדוש החודש
להראות לבני בבל שקדשו החדש ואף כי
נאמר בגלות בבל מי אתה הר הגדול וראה זכריה
שני מאורות ושמן על ראשן שהיה הכל משל
על גאולת בבל ועל זרובבל בן שלתיאל כמבואר
בנבואת זכריה ולכן היה הרמז בהר המשחה •
ובמדרש בשעה שעלה משה
לפרום מצא להקדוש ברוך הוא שהיה אומר
אלעזר בני אומר עגלה בת שנתה פרה בת שתים
כו' והנה זה שלא בהלכתה שהרי חכמי'
חולקין על רבי אליעזר בריש מסכת פרה וסבירה
ליה דאפילו בת שלש בת ארבע וכן
פסק הרמ̈בם פרק ראשון מהלכו' פרה דמצותה
משתהיה בת שלשה ואם כן יש לתמוה אמאי
קאמר הקדוש ברוך הוא דלא כהלכתה ורחוק הוא
שנאמר גם בזה לא בשמים היא כמו
שאמר רבי יהושע במעשה דתנור של עכנאי •
אלא שנראה מזה סוד וטעם העגלה ופרה
וזה כי הם עשו העגל במדבר בשנה הראשונה
לצאתם ממצרים והנה העגלה הערופה
בא לכפר על מעשה ארץ מצרים שהיו הורגים
ולא נודע מי הכהו כמו שצוה מלך מצרים
למילדות שיהרגו כל זכר בעודן בשעת לידתן
כדי לכפות על הריגת הבנים וכדי שיוכלו לומר
שנולד מת ולזה כאשר יצאו ממצרים
שמות לב וקבלו התורה כתיב חרות על הלוחות ודרשו
חירות מן המלכיו' חירות ממלאך המות •

וכאשר סרו מהר מן הדרך ועשו להם עגל מסכת
חזרו למעשה ארץ מצרים ושהיצר הרע היה
מתגרה בהן ומסטינן ולכן היו מביאי' עגלה
בת שנתה וכמו שיתבאר בפרק שאחר זה
אמנם פרה בת שתים לדעת רבי אלעזר
להיות כי בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים
נעשית הפרה • כמו שאמרו בירושלמי
דמגילה שאחר הקמת המשכן נשרף הפרה
ובאותן שנה נשתלח המרגלים וקבעו בכייה
לדורו בליל תשעה באב שנחרב הבית בראשונ'
ובשניה ועל זה בא ענין הפרה כמו שנתבא'
ולכן בא הפרה בת שתים אמנם
החכמים החולקים ס"ל דאין למנות שנה שנייה
שנעשתה בו הפרה שעדיין לא נשתלחו המרגלי'
שהרי הפר' נעשת' מיד כשהוק' המשכן והמרגלי'
נשתלחו אחר כך ואז היה כמעט סוף השנה
ולכן אין למנות אלא משנה שלישי' ואילך והוא
סוד הפרה: ובהיות כי דברי רבי
אלעזר מבארים הסוד יותר מצד שאמר דין העגל'
ודין הפרה ביחד להורות כי שני הטעמי' שוה
על כן אמר ההלכה משם רבי אליעזר ונתבא'
מתוך דברי המדרש הענין אשר כתבנו ועל כן
היתה הפרה נעשית מכהן שהיה טבל יום וכל
הכלים היה טבולי יום כדי להוציא מלבן של ש
צדוקים שהיו אומרי' במעורבי שמש הכתו' מדבר
הנה עשו הזוק זה בפרה להכניע זדים
יותר מכשאר דברים שהיו חולקין עם הצדוקים
כדי להודיע טעם הפרה שהיא רומזת על חלוקי
הדעות שיש לישראל עם המינים והם גורמין ענין
הפרה וכמו שנאמר אתה עשית וגו' • כי
מצית השם גורמין שישראל שנואין לאומות וזהו
אמרם פרה שעשה משה במדבר כי התור' שקבלו
במדבר על ידי משה גרם להם מעשה הפרה
ואף כי היתה נעשית בטבולי יום להודיע כי אלו
היו ישראל טהורים לגמרי לא נעשית הפרה אלא
היה השעיר המשתלח מכפר כמו שנתבא'
והיה ממצות הפרה להשתמ' בכל מעשיה
בכלי אבן ולשכה שהיה הכהן בתוכה היתה
נקראת בית אבן כי לב האבן בקרב הכלים ההם
אשר עושין בהן הפרה והיו מפרישין
הכהן שבעה ימים להורות על מה שנאמר
בראשית ד שבעתיים יקם קין שהוא הכהן העוזר לשריפת
הפרה והיו מטהרין הכהן ומפרישין אותו
בכל מיני פרישות מטעם שנתבאר כי צריך
טהרה גדולה לשרוף הפרה וכתב
עוד הרמ̈בם פרק שני מהלכו' פרה בכל יום ויום
מימי ההפרשה מזין עליו מאפר הפרה מן הפרות
מלאכי ג שהיו שם להורות על מה שנאמר ואתם בני
יעקב לא כליתם ודרשו ז"ל הצי כלים
והם אינו כלים וכשמזין על הכהן לטהרו מזה עליו

פי שלא נטמא במת מעולם׳ והצירות היו
בנויות בירושלים כו׳׳ להיות כי
הכהן השורף הפרה והוא שזכותו וטהרתו
עומדת לו שתשרף הפרה שנזכרת צריך לו סיוע
ממקום אחר וכמו שאמרו הבא לטהר
מסייעין לו ולכן היו מביאין תנוקות שלא
נטמאו מעולם המטהרין הכהנים השורפים והם
כדמות העליונים שהם משרתים קדושי׳ ומהורים
המסייעין לטהרת הכהן והעם וכתב
הרמב״ם פרק שלישי ועושין מערכה כמין מגדל
ומפתחין בה חלונות כדי שתהא האור מלבבת
בהן׳ ומראה המערכה במערב׳ הנה
בניין המערכה כמגדל מורה על מלכי הגלות
אשר בונים מגדלות ומבצרות להן ומושלים על
ישראל על ידי זה׳ ועל ידי זה אש של
גיהנם מלבבת בהן והיה מרא׳ המערכ׳
נגד מערב בהפך מערכ׳ שעל המזבח שהיה מרא׳
שלה נגד מזרח וכבר נתבא׳ פרק
שלישי חלק זה הטעם למה היה מרא׳ של אותה
מערכה למזרח והנה זאת המערכה
שהיא הופכה פניה נגד מערב כי מערכ׳ המזב׳ היה
מורה על האש השמימיי שמחיה הכל והוא ברוח
מזרחית שסמנו עליית השמש על הארץ ועל
ידי זה נותנים חיים לכל הנמצאים השפלי׳ וכמו
שנתבא׳ טעם המערכה בפרק הנזכר׳

אמנם אש של מערכה זו אשר היא מורה
על הפסד הרשעים באש של גיהנם מראה שלה
למערב שהוא הרוח אשר שם השמש שוקע
והוא הגורם הפסד לבעלי חיים ואף כי
נרמז בזה כח האומות המתדבקים בערלו׳ וקליפו׳
אשר הם במערב והוא מהפך מקרבן יי׳ אשר בא
למזרח כמו שכתבתי למעל׳ בעניין הקרבנו׳

ולזה היתה הלשכה של כהן השורף הפר׳
בקרן צפוני׳ מערבי׳ כדי להגביר מדת הדין על
איבי יי׳ ולהפסיד האומו׳ המתדבקים באותה
לשכה׳ כתב עוד הרמב״ם וכופתין
הפרה בחבל ושל מגג היה ונותנים אותה על
גבי המערכה ראשה לדרום פניה למערב והכהן
עומד במזרח ופניו למערב ושוחט בימינו ומקבל
הדם בשמאלו ומזה שבעה פעמי׳ נגד בית קדשי
קדשים עד כאן לשונו׳ בהיות
עניין הפרה רומזת על עניין מלכיות והגליות
ושריפתן מורה על קצן ותכליתן שיהיו לשריפת
אש וכתיב ביום ההוא יפקוד יי׳ על צבא המרום ישעיה כה
במרום וגומ׳ ואמרו רבותינו ז״ל
אין אומה נופלת עד ששרה נופל תחלה על
בן היה לוקח דם בכפו שמאלית שהוא מקום
מדת הדין שלמעלה ומקבל בו הדם של הפרה
שהוא חיותה ונפשה והוא נפש של גלגל מאדים
כי הדם הוא הנפש והיה זורק ממנו שבע׳

פעמים נגד קדשי קדשים להורות כי סמאל
שהוא כחו של אדום שיש לו שבעה שמות
כאמרם שבעה שמו׳ יש לו ליצר הרע נגד שבע׳
מדורי גיהנם אשר נגד כל מדרגת יש מדור בפני
עצמו כולם יכלו קודם שריפת הפרה ויכניעו עצמן
מול פתח קדשי קדשים ואחר כך ישרפו הפרה

והיה ראשה לדרום ופניה למערב להורו׳
על מה נתחייבו כלייה על מה ששמו פניהם תמי׳
בארץ ישראל שהוא לצד מערב כמו שאמרו
כי אתה ממערב ושהיה ראשה בדרום רצה
לומר שהרימו ראש על חכמי ישראל וחסידה
הנרמזים ברוח דרומית כמו שאמרו הרוצה
לחכים ידרים והיה הכהן השורפה עומד
במזרח כמו הכהן הראשון שהיה דוגמ׳ אדם
הראשון ותולדותיו שהיה במזרח כמו שכתוב
ויגרש אותו מקדם לגן עדן וכתוב ויהי בנסע׳
מקדם שהיו עומדים כולן במזרח ואחר כך
היה קין שהיה נרמז בכהן השורף הפרה גם כן
במזרח והיה שוחט בימין כי הרשעים
מהפכים מדת הרחמים למדת הדין׳
והיה הכהן מקנח ידו בגופו של פרה כי שניהם
כאחד יכלו׳ וכת׳ הרמב״ם ומשליך
אל תוך שריפתה עץ ארז ואזוב וצמר צבוע
בתולעת ואומר עץ ארז זה עץ ארז זה עץ
ארז זה ואומרים הן׳ וכן באזוב וכן
בתולעת וכל כך למה לפי שכמה מיני ארז
הן וכמה מיני אזוב וכמה מיני תולעת לפיכך
מודיע לכל ומגלה שאלו המינים הן האמורים
בתורה עד כאן לשונו׳ הנה
ראה כמה דקדקו במצוה לעשותה בתורה ושלא
יטעו במינים אלו והוא להורות שעניין שריפת
פרה זו מנקה ישראל מחטאתיה׳ בדרך שנתבא׳
שהפרה מטהרת ישראל מחטאתיהם כמו שנ׳
ויקרא יו בשעיר ונשא עליו את כל עונות בני ישראל

וכן היו משליכין אל תוך שריפת הפרה
מינין אלו נגד שלשה מיני חטא שגרמו לישראל
אלו הגליות ואף כי המלכיות דבקו באלה וגרמו
להם השריפה ושכלו גם כן עם הפרה והם
עבודה זרה גילוי עריות שפיכת דמים כי נגד
שפיכ׳ דמים בא תולע׳ שני שהו׳ אדום כדם ואזוב
נגד גילוי עריות כי הוא מן עשב שמתבלין בו
הקדירות כמו שכתב הרמב״ם ז״ל ובעריו׳
שם כח נאמר תבל׳ עשו דמיהם בהם ודרשו ז״ל
וכי תבלין יש בה גם כי כנוי המשגל לאבילה
והוא אזוב׳ והארז נגד עבודה זרה שכל
אחד עבודה זרה שלו היו בחור נגדו כארזים
ולזה היו משליכין אל תוך בטן הפרה כשנקרע
בטנה מן השריפה כי בטן רשעים תחסור שעד
ובמלאת תאוותו ממאכל וממשקה המותרות אז
חוטא בכל אלה והיה שואל בכל אחד מהן

שלשה פעמים אה זה כו׳ להודיע כי אם
ישאל האדם בכל אחד מהן שלשה פעמים לא
היה בא לידי כך וכמו שאמרו רבותנו
ז״ל דע מאין באתה ולאן אתה הולך ולפני מי
אתה לתת דין וחשבון כו׳ והוא השאלות
אלו אין עושין שני פרות כאחת כי אין מלכות
נוגעת בחברת ותשע פרות ארומו׳ היו משנצטוו
במצוה זו ומלך המשיח יעשה העשירי במהרה
בימינו וכבר דרשו בזה כי תשע
מלכים מלכו בכיפה ומלך המשיח יהיה העשירי
להורות כי הפרה נגד המלכיות ואף כי
בתרגום ירושלמי של אסתר וכן
בפרקי רבי אליעזר פרק אחד עשר כתב כי מלך
העשירי יהיה הקדוש ברוך הוא שתשוב אליו
המלוכה מכל מקום משיח יהיה התשיעי וממנו
ישוב המלוכה ליי׳ ולכן הוא עושה העשירי

וכתב הרמב״ם בהלכות פרה כי המלאכ׳
פוסלת בשעת שריפת הפרה משעת שחיטתה
עד שנעשית אפר וכן פוסלת במלוי המים
קודם שיתקדשו ואינו פוסלת בשעת הזאה ·
ונטילות שכר פוסלת בקידוש והוא נתינת אפר
למים ואינה פוסלת במילוי הנה הטהרה
ההלויה בשלשה והוא המלוי והקדוש והזיה נגד
מה שנאמר בקיום התורה והמצוה ובפיך ובלבבך דברים ל
לעשותה שהוא האזנת המצות בלב והדבור
בהן והעשייה שהם שלשה חלקי קיום המצוה

והנה מלוי המים מנביעתן הוא האזנת
הדברים והעיון במצות לקבלן כדי לקדשן אחר
כך ולהוציאן בפיו והוא עניין עירוב המים עם
האפר כמו שבעניין הדבור מתערב הכח החומרי
שהוא מן העפר שהם כלי הדבור עם המים שהו׳
כח השכלי ואחר כך ההזאה נגד המעשה
שגורם הטהר׳ והנה ההזאה היא נגד המעש׳
ולכן אינו פוסל המלאכה בה כאשר היא עצמה
מורה על המעשים שהיא המלאכה ·
אמנם קבלת שכר פוסל בקדוש וההזיה ואינו
פוסל במלוי להיות כי אסור לעבוד ולעשות
על מנת לקבל פרס וכן הלמוד הוא אסור
בשכר כמו שאמרו מה אני בחנם כו׳ ולכן
הזאה וקדוש שהוא המעשה והדבור אסורי׳ להיות
בשכר אבל בהאזנה לבד אין לה רושם בזה
על כן לא אסרו השכר אצל המלוי שהוא נגד
העיון והנה הנוגע במי חטאת טמא או
הנושא אותן שלא לצורך הזאה ומזה או הנוגע
לצורך הזאה טהור וכן הנוגע בה לאחר שנעש׳
מצותו והוא המבאר לנו סוד העניין · והוא
כמדרשם ז״ל כי כל העוסק בתור׳ לשמה נעשה
לו סם חיים והוא עניין המזה והנוגע לצורך
. אמנם הנוגע והנושא שלא לצורך דוגמת
העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא
וטמא טמא יקרא אמנם לאחר שנעשה
מצותו שוב אינו מקבל טומאה והוא האמת
כי אף העוסק בתורה לשמה מכל מקום לאחר
שנעשה מצותו נוגע בה שלא לצורך וכמו שאמרו
וסוף הכבד לבא אבל תחילת העסק לא יהיה
אלא לשמה · זהו הנראה לי
בסוד הפרה · וברוך נותן תורה ·
והוא יזכנו לצאת מאפילה
לאורה · ולהיו׳ בחבורה ·
שישרפו אות׳ וישלמו
מספר עשרה ·
אמן ·

פרק ששה וששים

אחר שנתבאר קצת מסוד עגלה בת שנת׳ אמרתי
להשלים טעמו בפרק זה עם פרים ושעירים שה
הנשרפי׳ בחוץ אשר דינם לטמאות כל המתעסק
בהן כדין הפרה אשר מזה נראה שיש להם דבר
משתפם זה לזה הנה נתבאר בפרק
שעבר טעם מעגלה אשר היא באה להורו׳ על
מעשה ארץ מצרים אשר ישבו בה ולכן היתה
עגלה לפי שמצרים נמשלה לעגלה כמו שנא׳
ירמיה מו עגלה יפיפיה מצרים ודרשו ז״ל תבא עגלה
שלא עשתה פירות ותכפר על ההורג שלא הניח
לנהרג לעשות פירו׳ והוא כדעת מצרים שלא
הניחו ישראל לעש׳ פירות וכמו שמצינו
בפטר חמור שהוא זכרון ליציאת מצרים שצוה
השם יתעלה לערפו כן צוה כאן לערוף העגלה
וטעם הערופה כתבתי לעיל פרק שנים ושלשים
והיו עורפין אותו בנחל על שם נחל מצרים
ואף למ״ד דלא בעינן מים גבי עגלה ערופה ונחל
הוא העמק מכל מקום היה זכרון ליציא׳ מצרים
בראשית מב באשר היה בעמק כמו שנא׳ רדו שמה וכתיב
מס וירדו אחי יוסף וגו׳ וכמו שמצרים היה
בחפצם להרוג ישראל ושלא יהא נודע מי הכהו
עד שעל ידי כן צוה פרעה מלך מצרים בתחלה
למילדות להמית הבנים בעודן על האבנים ועל
זה נחתם דינן של מצרים שיוטבעו במים
שיר השירים ב וכמו שדרשו ז״ל אחזו׳ לנו שועלים קטנים
מחבלין כרמים שאותן שועלים קטנים שהיו
מחבלין כרמי׳ טבעו בים ועל זה בא גם כן
עגלה ערופה לכפר על מי שלא נודע מי הכהו
להורות שעתיד הקדוש ברוך הוא להפרע ממנו
כמו שפרע מן העגלה הזה שהיא מצרים אף
ששם גם כן לא היה נודע מי הכהו לישראל
וא״פ השם יתעלה שגלוי לו כל סתר נפרע וכן
יהיה בעניין זה והוא כדרך שאמ׳ מי שפרע
מדור המבול ומדור הפלגה ואנשי סדום וממצרים
הוא יפרע וכו׳ · ולכן אם היה אחד בעולם
שהית

שהיה מכיר ברוצח לא היו עורפין העגלה כי מעתה אינו מסור לשמים לבד

ובהיות כי במצרים מדד להן הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה וכמו שאמ׳ יתרו כי בדבר אשר זדו עליהן על כן היה המצוה במדידה אף על פי שהיה קרוב לעיר בנגלה להורות על המדה שמודד בה הקדוש ברוך הוא ועל כן היו הבית דין מודדין כי עיקר כוונת המדידה להורות על מדידת הבי׳ דין והיו הכהני׳ רוחצין ידיהן ואמרו כפר לעמך ישראל וגו׳ ; וכבר נתבאר מעניין רחיצת ידים במקדש שהוא מורה על קבלת השפע מלמעלה לעשות שליחתו הן להעניש הן להשכיר ועל כן היו הכהנים שהם כדמות מלאכי מעלה רוחצין ידיהם להורות שהרבה שלוחים למקו׳ שבו יעניש הרוצח ויהיה כפרה לישראל לבער דם הנקי מתוכן ולכן אמרו סוף פרק שני דמגילה בפרה כתיב ביה בקדשים ועוד גלוי חכמים ז״ל עניין הדברים בדרך שנתבארו אמרו פרק קמא דהוריות כפר לעמך אשר פדית יי׳ ראויה כפרה זו לכפר על יוצאי ממצרים שנאמר אשר פדית דברים כא
יי׳ הורו לנו כי עניין הכפרה ליוצאי מצרים

זהו הנראה בסוד העגלה הנמשך אחר טעם הפרה אף כי כבר כתבתי טעם אחר בזה פרק שנים ושלשי׳ אמנם טעם שעירים הנשרפים ופרים הנשרפים הוא כדמות טעם שריפת הפרה כי בהיות שאין פר ושעיר נשרף אלא על חטאים גדולי׳ או על חטא׳ איש גדול אשר מצד חטאו ראוי לכללו ברמז המלכיות אשר משתעבדן בישראל וכן אלו מצד חטאתן גורמין גלו׳ לישרא׳ ולכן קרבנותיה׳ ראוין לשריפה כפרה אדומ׳ אמנם בא הרמז בחוטאי ישראל בפרים ושעירים שהן הזכרים כי הפרים והשעירים רומזים על מעשה האבות וזרעם ישראל שאף על פי שצריכין פרים ושעירים עדיין זכרותן וכחן קיים

אמנם האומו׳ אין להם זכרון עם הראשוני׳ והתשש כחן כנקבה ולזה בא הקרבן המורה אליהם בעצם בפרה וכתב הרמב״ם והיה מקום שריפת הקרבנו׳ בשלשה מקומות אחד בתוך העזרה ובו שורפין פסול המוקדשים ואימורי קדשים קלים שנפסלו או שאירע פסול בפרים ואלים הנשרפים קודם שיצאו חוץ לעיר והמקום השני בהר הבית ובו שורפין חטאות הנשרפות אם אירע בו פסול לאחר צאתו מן העזרה והמקום השלישי הוא חוץ לירושלים והוא הנקרא בית הדשן ושם שורפין החטאת הנשרפות בזמן שהן נשרפות כמצותן עד כאן לשונו הנה שיש שלש׳ מקומו׳ לשריפת הבשר נגד שלשה מקומו׳ שהיו מניחין בהן אפר הפרה הנשרפת וכבר נתבא׳ טעם חלקי מקומ׳ האפר אשר לעומתן באו שלש׳ מקומות אלו והנה בכל זה הרמז על המינים והאפיקורסים שאין בשרן ראוי לאכול ש לכהנים אלא הם במדרגת המלכיות אשר הפרה נעשית נגדן ולכן דין כולן בשריפה וכן קדשים הנפסלים ולא נעשים כהוגן בודאי אינו פסול בעלים נגעו בו שלא זכה שיהא קרבנו קרב כתקונו ולזה היה דינו גם כן בשריפה וזהו מה שרצינו בזה הפרק׳

פרק שבעה וששים

ויקרא יד זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו׳ •
הנה נתבאר במדרשם ז״ל שעניין הצרעת בא על לשון הרע ׳ וכמו שדרשו ז״ל פרק יש בעירכין ׳ מצורע מוציא שם רע ׳ ואמרו במדרש וכן אתה מוצא בנחש קדמוני על שם שאמרה לשון הרע על בורא׳ לפיכך נצטרע
בראשית ג אמרה כי יודע אלהים וגו׳ ׳ אמר לה הקדוש ברוך הוא ספרת לשון הרע סופך ללקות בצרעת
שם שנאמ׳ ויאמר יי׳ אל הנחש במה ארוו בצרעת הסלעין שבגופו וכן אמרו רבתינו ז״ל שמשום זה נצטרע ידו של משה וכן מרים שהוצאה שם רע על אחיה ואמרו פרק יש
ויקרא יג בעירכין מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו אמר הקדוש ברוך הוא הוא הבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו לכך נאמר בדד ישב וכן דרשו שם אמר רבי יהושע בן לוי׳ מפני מה אמרה תורה מצורע יביא שני צפרים לטהרתו הוא עשה מעשה פטיט אמרה תורה יביא קרבן פטיט הנה שהסכימו שהצרעת והנגעים באים על לשון הרע ולכן נמשיך אחריהם בעניין זה לבאר עניין קרבנותיו על דרך זה ולבאר בהן הכוונה והנה ידוע שהמספר לשון הרע הוא מספרו בנגלה
תהלים יב ובנסתר כמו שנאמ׳ האומרים ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו ולכן דרשו ז״ל שכל המספר לשון הרע כאלו כופר בעיקר והטעם כי לא לתהו ברא העולם רק לשבת יצרה להיות האדם מדיניי בטבע הנה המחרחר ריב ומדון ומספר לשון הרע והמפריד
משלי יו הקבוץ המדיניי כמו שנאמ׳ ונרגן מפריד אלוף ועל ידי זה כופר בעיקר באחד משלשה פנים ׳ או שרוצה לבטל כוונתו בעניין הבריאה או שיודע רבונו ומכוון למרוד בו ׳ או שאינו מאמין בחדוש העולם כלל ועל ידי כן צרעת המינית והאפיקורסי׳ זורח בו ולזה צותה התורה בטומאתו והובא אל הכהן או אל אחד

מבניו כי מלכאי אלהים הם ותורה יבקשו מפיהם
כמו שנתבא' לעיל מעניין עבודת כהנים במקד'
שהיו דוגמת המלאכי' ברקיע והיה מתגל'
על ידי צערתו עניין עונו אם חטא בעצם או
במקרה והנה היה שער לבן סימן טומאת
הצרעת כי אם השער הפך לבן היה מרמז על
פנימותו שנפסד ושהוצאה לשון הרע שלו היה
בא מצד דעה נפסדת שעלה בנפשו ולכן השער
הפך לבן שהוא נבל וכמו שנאמ' אמר נבל תהלים יד
בלבו אין אלהים ולזה נאמ' וראה הכהן את
הנגע בעור ושער בנגע הפך לבן ומראה הנגע
בעור בשרו עמוק מעור בשרו נגע צרעת היא
וראה הכהן וטמא אותו הנה אמר
שכשיהיה שער הפך לבן נראה כי הנגע עמוק
מן העור כי היא באה מפנימית לבו ולכן
יטמאנו הכהן וטמא טמא יקרא' לבל יתערבו
אחרים בדעותיו הרעות ולכן לא היה סימן
טומאה אלא כשתקדם הנגע לשער ולא שקדם
השער לנגע כמבואר במסכ' נגעים להיו'
כי הצרעת הנגלה מורה על ספור לשון הרע
בנגלה והשער הפך לבן על הנסתרת ולכן
כשיצא דעתו לפעול שספר לשון הרע ומזה
נמשך לו העניין השני הפנימי הוא סימן טומאת
כי צרעת נושנת היא וקנאו בהדרג' כי על
ידי הרגל' בפעול' הלשון הרע קנה לו קניין בנפש
וקשה להפרד ממנו ולכן הוא טומא' אבל לא
בהפך כי לא קנאו בהדרג' ובקלות יסור ממנו
ולכן טהור הוא אמנם אם
בהרת לבנה היא בעור בשרו ועמוק אין מראיה
מן העור ושער לא הפך לבן והסגיר הכהן את
הנגע שבעת ימים הנה ר"שי ז"ל כתב
על ועמוק אין מראיה מן העור לא ידעתי פירושו
וזה כי כל לבן עמוק הוא כמו שכתב שם במראה
החמה העמוקה מן הצל אמנם לפי
דברינו עולה כהוגן כי מאחר שאין בו שער לבן
הפוך אם כן אין צרעת זה עמוקה מן העור רצה
לומר שלא נתגלה עדיין שבא לו מפנימית לבן
ודעת הנפסדת ואולי ספחת העור הוא והסגירו
שבעת ימים לידע מה אחריתו כמו שיתבא"
וכן אם בשר חי בשאת סימן טומאה הוא
בהיות כי מורה שנפסד דעתו ואינו אלא בשר חי
שהם הבהמו' והחיות או שהיה מרמז על רשעתו
מה שאמרו אם יחיה ימות כי הרשעים ההולכין
בתר תאותן ושרירו' לבן מחיין את בשרם וממיתן
את נשמתן הפך הצדיקים המחיה נפשו וממית
גופו ובשרו ולכן היה מורה סימן זה על דעתו
הרעה ורשעתו שרוצה להחיות בשרו כשאר בשר
חי וידוע כי צרעת בא גם כן על עבירות
אחרות וכמו שאמרו רבותינו ז"ל פרק
יש בערכין על שבעה דברי' נגעים באים על לשון

הרע וגסות הרוח וגילוי ערות ושפיכת דמים וגזל
ושבועת שוא וצרות עין' ודורש שם הכל מן
הפסוקים' ולכן דרשו ז"ל גם כן במה
מלכים א ד שנאמ' וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון
עד האזוב אשר יצא בקיר וכי אפשר לאדם
לדבר על העצים וכו' אלא אמר שלמה מפני
מה מצורע זה מטהר בגובה שבגובהים ונמוך
שבנמוכים אלא על ידי שאדם מגביה עצמו כארז
הוא לוקה בצרעת וכיון שמשפיל עצמו כאזוב
מתרפא ע"כ צות' התורה להסגירו לראות מאיזה
מין בא צרעתו אם לא מצד לשון הרע הנסתר
לא טמאנו ואם יטמאנו הרי בא מצד לשון הרע
ולכן' לא באו בעניין הטומא' והטהר' דברי' המורי'
על עונות אחרים רק המורה על לשון הרע בעניין
הצפרים' וישיבתו לבדו אף שהנגעים
באים על שאר עבירות כי לא היה אפשר לטמאו
רק על צרעת הבא על לשון הרע ואף שהיה
הכהן לוקח עץ ארז ואזוב המורה על גסות רוח
היינו גסות הנמשך מצד לשונו הרע וכמו שנא"
תהלים ב שפתינו אתנו מי אדון לנו והוא גבהותו כארז
בלבנון אבל לא מצד שעיקר הצרעת בא מצד
גסות דאם כן הצפרים שהם דברים שבקול למה
היו באין' ולהיות כי לא נטמא
אם לא בא לו עניין צרעתו מצד לשון הרע שכפר
על ידו בעיקר באחד משלשה פנים שנתבארו
לכן היו לו שלשה סימני טומאה שער לבן ובשר
חי ופשיון בשני שבועות ולכן צותה התורה
להסגירו שבעה ימים נגד שבעה ימי בראשי' כדי
שיתבונן בהן ולראות אם מורה בהן'
וראוהו אחר כך הכהן אם כהה הנגע טהור הוא
כי היה נראה שלא בא מצד לשון הרע מאחר
שהעילו לו עניין שבעה ימים שהיה נזכר'
אבל אם פשתה הנגע טמא הוא שאז היה נראה
שעניין צרעתו מעניין שבעה ימים
אמנם אם עמד הנגע בעיניו ולא פשה הנגע ביום
השביעי והסגירו הכהן שבעת ימים שנית
להיות כי מאחר שעמד בעיניו נגלה שבא מצד
לשון הרע ושכפר בעיקר כוונת הבריאה שנבר'
בשבעה כמו שנתבאר אך עדיין לא ידענו
מה יהיה אחריתו ואם נקנה לו העניין והאמונת
הרעה הזאת בחוזק בנפשו מצד שכופר בבריאה
לגמרי ובזה העניין היא עיקר הטומאה כי הוא
היסוד שהכל תלויה בו כמו שנתבא' מדברינו
הקודמין על כן הסגירו הכהן שבעת ימים שני'
לראות מה יהיה לו. כי אם כהה הנגע נראה ש
שהוא קל ההסרה על כן מטהרו וילך לו כי
יספיק לו צרעתו שמכפר על עונו מאחר
שמורה בעניי' הבריאה ואם עלה בדעתו איזה
דעת נפסדת מכל מקום לא יזיק לו כל כך דעת
זה ולכן יטהרנו הכהן אמנם אם
פשה

פישה בשבוע' שנית או שנולדו בו אחר כך סימני
טומאה נראה שכופר בעיקר לגמרי ולכן טמא
הוא כמו בעניין השער הפך לבן והנה נראה כי
שלש' סימני טומאה אלו היו מורים על שלש' חלקי
החטא שהם בעניין לשון הרע כאשר נתבא'

וזה אם היה נטמ' על ידי פשיון היה נרא'
כי חטאו שכפר בשבעה ימי הבריאה ולכן נפשה
לו הנגע בהן להורות כי חטאו מעניי' השבעה
ימים אמנם אם חטא ברעת השני
שנודע רבונו ומכוון למרוד בו בא לו הטומאה
על ידי שער לבן שהוא נהפך לנבל ואומר אין
אלהי' לנגד עיניו ואם חטאו על ידי שרוצ' להפריד
הקבוץ המדיניי או טומאתו על ידי בשר חי שהם
דוגמ' החיות והבהמו' שאינן צריכין קבוץ מדינה
רק שוכנים ביערות עדר עדר לבדה והיה מדיני
צרעת כאשר פרח הנגע בכולו היה טהור והוא
היה רמז נפלא כי אם היה גלהו רעה בתוכו והיה
כולו מלא צרעת מצד מעשיו ודעות שלא היה
מתנהג במדות טובות כלל לא הוצרך הכהן שז
לטמאתו כי היו יודעין להשמר ממנו ומדיעתיו
והיה כאחד משאר אפיקורסין שהם בעול' ושהם
רשעים גמורים שאין לומדין מהם

אמנם אם לא פרח בכולו ושהיה בו שלימו' אחד
בשום צד ושהיה לחוש כי מתוך שיבואו ללמוד
אותו השלימות ממני יבא גם כן אחר כך ללמוד
ממנו דעותיו הרעות כי אין כל אדם רבי מאיר
שאמרו עליו תוכו אכל קליפתו זרק היה צריך
לטמאותו והיה הצרע' מטמא בארבע מראו'
שהם בהרת עזה כשלג וכצמר נקי שהיא השאת
ותולדותיהם שהם כסיד ההיכל שהיא תולדות
הבהרת ובקרום בציה שהיא תולדות השאת
להיות כי האדם מורכב מארבע יסודות וכל יסוד
שגובר בו גורם לו דעה רעה ומפסיד מזגו השוה
אשר אחריו נמשכו הדעות הרעות להיות
כי דבר זה בא לו מצד המזג בא טומאתו בלובן
שנתלבן הבשר באמרם ז"ל האיש מטמא
בלובן שהוא הזרע שנתהוה ממנו האדם

ובהיות כי כל ארבע יסודות הם בכח
טפת הזרע ולפי תגבורת יסוד אחד יתגבר הלובן
על כן בא ארבע מיני לובן בעניין הטומאה ׳

אמנם אם המזג רע בא מצד אמו שהיא
מטמא באודם היא הפתוך בנגעים שהוא אודם
מעורב בלובן וכבר ידעת מאמר הרופאי'
שאם ישמש אדם עם נדה ביום אחד יהיה
הולד מצורע לעשר שנים ׳ ביום שני לעשרים
שנים כו' ׃ וכן הוא במדר' והביאו
גם כן רבינו בחיי פרש' תזריע והיה שעור הנגעי'
בגריס להיות כי סבת הנגעים מעוט הגרסא
ולמוד התור' שהיא מקוה טהרו' לכל הטומאו'
וכבר אמרו רבותינו ז"ל לגרוס אינש אף על גב

דלא ידע מה קאמר שנאמ' גרס' נפשי לתאוה תהלים קיט
לכך שעורו גריס ושעיר בשר חי בכעדשה
שחושב שהכל הוא בגלגל חוזר בעולם שמורין
עליו עניין עדשים כאמרם ז"ל שמאכילין עדשי'
לאבל ושיעור השער לבן שני שערות כי
על פי שנים עדים יקום הדבר ולכן הוצרכו
להיות בעיקרן לבן אף על פי שראשן שחור כי
הכל הולך אחר העיקר והפנימי אשר צמחו משם
ודרשו פרק שני דערכין צדקתך שם לו
כהררי אל אלו נגעי אדם שדינו בשני שבועות
כמו שנתבא' כי טוב וישר יי' על כן יורה
חטאים בדרך ובזה צדקה הקדוש ברוך
הוא עוש' עם ישרא' ללמדם דעת ולזכותם לחיי עד
בעניינים אלו כאשר נתבא' אמנם
משפטיך תהום רבה אלו נגעי בתים שדינן בג'
שבועות כי הם באים מצד משפט והדין לענשו
עבירות אחרות שהם גסות הרוח וצרות עין
שאמרו רבותינו ז"ל שנגעו בתים באו עליו כי הוא
ענף מגסות הרוח ועל כן עינו צרה באחרים
בחשבו שהוא הגדול בבריות ואינו שייך להם
ולכן אינו רוצה להנאותן והוא מדת סדום כמו
שנאמ' זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת יחזקאל יז
לחם ושלוה והשקט היה לה ולבנותיה ויד עני
ואביון לא החזיק וכל זה בא לו מצד רוב קנינו
ובתי גנזיו כמו שנאמ' ובתי' טובים תבנה ורם דברים ח
לבבך ושכחת את יי' אלהיך ולכן היה דינו בג'
שבועות וזה כי כבר אמרו הסתכל
בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה מאין
באתה ולאן אתה הולך ומה למעלה ממך וכו'

הנה שלשה דברים אלו מסירי' הגאוה כי
מאחר שנברא מטיפה סרוחה וסופו עפר רימה
ותולעה ויודע שיש לו אדון מושל עליו למה יתגא'

וזהו עניין שלשה שבועות אלו הבאים בנגעי
בתים וזה כי בתחלה נאמ' ובא אשר לו הבית ויקרא יד
והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית כי
כשיראה אדם נגע בביתו הוא לו לסימן כי הגאוה
גברה עליו וצריך לילך לכהן באולי ירפא לו
מחלתו ועל כן כתיב וצוה הכהן ופינו את הבי'
בטרם יבא הכהן וגו' רצה לומר כי בתחלה
ידריכו הכהן שאל יתגאה מכח רוב קניינו וגובה
ביתו כי גלגל הוא החוזר בעולם ואולי יצוה
הכהן שהוא מניע הגלגל כמו שנתבא' בדברינו
הקודמים בעניי' העבודה ובפרט פרק שמונה
ושלשים חלק שני שיפנו הבית וישאר ערום מכל
דבר ולא יהיה לו במה להתגאות ׃

ואמר אחר כך וראה הנגע והנה שקערורות
ירקרקות או אדמדומות ומראיהן שפל מן הקיר
אמר שאם לא יועיל לו עניין הראשון אלא שגאותו
בו שקערורות רצה לומר שקוע בו וקשה
להסיר והנה ידוע ששלמה עליו השלום
המשיל

קהלת י המשיל גוף האדם לבית כמו שאמ׳ בעצלתי׳ ימך המקרה ובשפלות ידים ידלוף הבית. וכמו שכתב בעל עקידה בסוף בהר בעניין בתי ערי חומה ובשאר מקומות בספרו. ולכן היו נגעי בתים רומזים על נגעי גופו. ולכן אמר שסימני טומאה הם אם מראיה ירקרקות או ש אדמדמות. והנה ירקרקות הוא הפך אדמדמו׳ כי אדמדם שבאדם הוא מותר הדמים וחום טבעי שאדמותו מורה עליו וירקרק הוא בהפך כי הוא מצד מיעוט דמים שבו. וכאמרם אסתר ירקרקת היתה. ולכן היו אלו הקצוות סימני טומאה כי יש מתגאה מצד מעלתו על שאר בני אדם מצד יופי גופו ושלמותו והוא האדמדם שהוא אדמוני עם יפה עינים. ויש מתגאה מצד מעלות מדותיו השכליות והמעשיו׳ שהן גורמין הירקרק׳ בפנים וכמו שאמרו רבותינו ז״ל על כמה צדיקים שהשחירו פניהם מרוב תעניתיהן ואמרו רבותנו ז״ל תושיה שמתשת גופו של אדם וכן הוא ידע כי הרוצה לענות נפשו ולהרחיקו מתאות העולם הזה פניו ירקרקו׳ לולי בדרך פלא על דרך חכמת אדם תאיר פניו. לכן אמר כאן שבשני מראות אלו טמא הוא. כי ידוע שתהיה הנגע משני צדדין אלו ומראיהן שפל מן הקיר רצה לומר כי כן מדרך הגאים שחושבין בעצמן שהם שפל רוח כי להעתן עוד ראויין להתגאות יותר מזה. וזה עניין מראיהן שפל מן הקיר ויצא הכהן אל פתח הבית והסגיר הבית שבעה ימים. רצה לומר יצא אל פתח הבית והוא שיזכירו עניי׳ מאין באתה מטפה סרוחה שהוא פתיחה והתחלה הבית הנזכר והוא נקרא בית

בראשית ד כמו שנאמ׳ לפתח חטאת רובץ. והסגירו שבעת ימים להתבונן על שבעה ימי נדות שאשה צריכה לשמור קודם שתתעבר. וכאמרם ז״ל אין אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה או סמוך לטבילתה. ואם כהה הנגע וסר עניין החולי הרי הוא טהור. אמנם אם עמד בעיניו נותן לו שבוע שני. והוא עניין השני שמזכיר לו יום מותו שצריכים לישב עליו שבעה ימי אבילות באולי ירפא על ידי זה מנגעו. אמנם אם עמד בעיניו קוצה וטוחה הבית ונותן לו שבוע שלישי והוא עניי׳ השלישי לראות מה למעלה ממנו והוא נרמז בשבעה ימים רצה לומר שברא כל העולם בשבעה ימי בראשי׳

והנה אם חזר הנגע טמא הוא ונתץ הבי׳ כי אין לו תקנה אלא נתיצה והוצרך להקצות ולטוח תחלה. וכן אם פשה בשבוע ראשונה

ויקרא יד או שנייה. כמו שנאמ׳ וצוה הכהן וחלצו אבני׳ וגו׳. וזה כי אם פשה בשבוע ראשונה מכח הטעם הראשו׳ כי לפעמי׳ שזה הסבה בעצמ׳ גורמת להתגאות על חביריו. כי מאחר שהוא מחומר גרוע ומטפה סרוחה והוא מעולה משאר חביריו חושב להתגאות עליהן. וכן בשבועה שני. כי לפעמים הזכרת המיתה גורמת העביר׳

קהלת ט וכמו שנאמר ברשעים נגסכה ביין וגו׳ כי אין מעשה חשבון בשאול וגו׳ וכמו שנאמ׳ ואחריהם

תהלים יט בפיהם ירוצו סלה. ולכן אמר שאם יפשה הנגע מצד זה יחלצו האבנים מן הבית וישלך אותן מחוץ לעיר אל מקום טמא. רצה לומר כי אלו המחשבו׳ הנפסדו׳ באות מצד יצר הרע הנקר׳

יחזקאל לו אבן כמו שנאמ׳ והסירותי את לב האבן

ואמרו פרק קמא דקידושי׳ אם אבן הוא נימוח. רצה לומר שמחשבו׳ כאלו אי אפשר להתרפו׳. וכמו שאמרו באפקורס ישראל כל שכן דפקר טפי אלא צריך לחלוץ אבנים כאלו ש ושהשליכם במקום טמא מחוץ לעיר ואדם צריך לזה עזר אלהי שיצילו מאלו דעית האפקורסו׳

וכמו שאמרו פרק קמא דקידושין ופרק החליל כל יום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו לא היה יכול לו. וכל זה על ידי עסק התורה שהיא כתבלין ליצר הרע כאמרם פרק קמא דקידושי׳. ולכן אמר שמחשבו׳ רעו׳ כאלו צריכין לזרוק חוץ לעיר כי מטמאין הן במגען ובמשאן ואם יחזרו עליו טמא הבית ואין לו תקנה אלא נתיצה ושבירה. ועל זה אמרו משפטיך תהום רבה. אלו נגעי בתים שהם מורים על משפטי השם יתעל׳ הישרי׳ שהם מצד התורה. ויצר הרע המקטרוג להבוע דבר משפט. והנה הצרור המור האריך בפרש׳ מצורע לתת טוב טעם למה הצרע׳ באה בבתים על צרות העין כמדרשם ז״ל ובא אשר לו הבית מי שמיחד ביתו לו ואינו מהנה בו לאחרי׳ וכתב שם שהוא כופר בבריא׳ העולם שנברא שיהנו הבריות זה מזה. כמו שהאריך שם הנה הכל נמשך אחר דעת חדוש שהוא יסוד שעליו נבנה כל הדברי׳ אלו שנתבארו.

ומצינו גם כן נגעי כגדים ונגעי הראש הנקראים נתקים להורות גם כן על עניין שני דברי׳ שבסבת׳ גלקה האדם בצרעת. כי מצינו שהצרע׳ הוא בא מצד החמדה לקחת של חברו כמו שעל ידי זה נצטרע גחזי בלקחו מנעמן שר צבא ארם ש׳ ככריים כסף. וזהו עניין צרעת הבגדי׳ בקרחת או בגבחת וסימניו הם ירקרק או אדמד׳ כמו בנגעי בגדים. כי החמדה תבא גם כן מצד שני דברים הנזכר לעיל כי יש חומד לקחת של חבירו דברי׳ גופניים ויש חומד לקחת ממנו דברים השכליים ושתיהן רע. ואף שאמרו חכמים קנאת סופרים תרבה חכמה היינו אם מתקנא בו מצד מעלותיו ללמוד ממנו. אמנם אם מתקנ׳ בו שלא לשמ׳ רק שחומ׳ שיהי׳ לו מעלותיו של חבירו מצד שאינו חפץ שיהיו לחבירו מעלת

אלו

אלו הוא חלק רע וכמו שאמרו יתן הוא ולא יתנו אחרי' עינו רעה בשל אחרים ולכן אם היה צרעת בבגד הוא רומז על עונות אלו וזהו אמרו בקרח' או בגבח' רצה לומ' הן שנתיישנ' החטא בידו ונעשית לו קניין חזק שהוא הבגד הישן הנקרא קרחת או שעדיין לא נתיישן כ"כ בידו ומכל מקום הצרעת בבגדו והוא עניי' הגבחת

וראה הכהן את הנגע והסגיר הנגע שבעת ימים והוא להזכירו כי למה יחמוד שאינו שלו כי אין לאדם אלא הנגזר לו ואם יחמוד ויגזול ישוב הממון למי שהיה וזהו הנרמז בשבעה ימים שה הנפעלות על ידי תנועת הגלגל המעשי' ומעני וכמו שאמרו גלגל החוזר בעולם והנה יראה הנגע ביום שביעי אם פשה הנגע כמו שנתבא' בנגעי הבתים ישרוף הבגד

אמנם אם לא פשה הנגע וצוה הכהן וכבסו הבגד אשר בו הנגע והסגירו שבעת ימים שנית כי אמרו גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן וקשה לפרוש מהן ולכן הוצרך כאן כבוס אחר שבוע ראשונה יותר מבשאר נגעים להיות כי צריך האדם לנקות ידיו ולזרז עצמו מדבר זה והוא עניין הרחיצה בעניין עגלה ערופה וכמו שנתבא' לעיל פרק ששה וששים ואמר שיסגירו אחר הרחיצה שבעה ימים שנית נגד שבעת ימים שניים שבאו בדיני נגעי בתים כי אם יזכור יום מותו למה יחמוד של אחרי' וכמו שאמר שלמה למי אני עמל וגו'

והנה אם עמד עוד בעיניו ולא הפך הנגע בודאי טמא הוא ויש לשרפו כי אין לו תקנה בשבועה שלישית של בתים מאחר שנפשו של אדם מתאוה להן קשה לפרוש אבל אם כהה הנגע אחריה כבס אותה וקרע אותו מן הבגד וגו' כי אף על פי שכהה מראיתה מכל מקום בקל חוזר לטמאתו מאחר שעדיין קצת נגעו נשאר עליו ועל כן צריך לקרוע מן הבג' לגמרי ולחזור ולכבסו כדי לנקותו מעון זה ואם חזר עלוי הנגע צרעת ממארת הוא באש ישרף

אמנם נגעי הראש הנקראים נתקים שהם באדם והם כנגעי בשר אלא שנתחלף דינן בשער לבן וצהוב כי נגעי בשר דינן כשער הפך לבן מטע' שנתבא'

אך אמנם נגעי הראש דינן בשאר צהוב ולא נאמ' בו הפוך צהוב כי אין בו רמז מצד הפוכו אלא מצד אחר וזה כי נגעי הראש באות על עניי' כעס וחימה ורציחה כמו שמצינו בקין שנאמ' בו וישם יי לקין אות ודרשו ז"ל שהזריח עליו צרעת ומצינו שדוד קלל יואב שאל יכרית מבית יואב זב ומצורע על שהרג אבנר וכן למדו מזה פרק יש בערכין שהצרעה באה על שפיכת דמים וזה אמרו כי יהיה בראש או בזקן נגע צרעת אם יש בו שער בראשית ד

צהוב שהוא מטבע אודם המורה על שפיכת דם טמא הוא אמנם אם לא יהא בו שער צהוב אף על פי שבא לו מצד כעסו וחמתו לא הגיע עדיין לכלל רציחה ושפיכת דמים לכן טהור הוא ובהיות כי רבוי השערות מורים על עניי' החימה והכעס כאמר' במדרש' כשיהודא היה כועס עמדו לו ג' שערות שהיו לו על לבו וכן הוא בטבע כי האדום המילדים רבוי השערות הם גורמין לו הכעס והחימה ולכן נאמר בעשיו כאדרת שער על כן באו דיני' אלו נגעי' בראש ובזקן שהוא מקום השער ועניי' הסגריו הם כהסגרי נגעי בשר זאת הנראה לי בתורת נגע הצרעת לאדם ולבתים ולבגדים

והנה היא כוונה נאוהה על פי מדרשי חכמים ז"ל מצורף לזה דברי הפרשנים שרובן הסכימו שהוא חולה המתילד באדם מצד עפוש טבעי ורוע מזג באדם ובנגעי בתים ובגדי' כתבו שהוא על דרך נס כמדרש רבותינו ז"ל או מצד מזיקי' המתדבקים בבגדי אדם או בית שלו בסבת חטאו כמו שהאריך הצרור המור בזה סוף פרש' תזריע וסוף מצורע מדברי הזוהר וזהו סבת החולי בכלל אמנם פרטי דיניו נראה בומה שכתבתי:

פרק שמנה וששים

ויקרא יד זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ואזוב ושני תולעת וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס אל מים חיים את הצפור החיה יקח אותה ועץ ארז ושני תולעת ואת האזוב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחיטה על המים החיים והזה על המטהר מן הצרעת שבעה פעמים וטהרו ושלח את הצפור החיה על פני השדה וכן היתה טהרת נגעי הבית בצפרים כאשר כתוב בפרשה זאת תהיה תורת המצורע והנה לא מצינו קרבן לטהרת צרעת הבגדי' והיה זה מטעם שנתבאר בפרק שקודם זה שנגעי אדם הטמאים היו באין מצד לשון הרע ועל כן באו הצפרים כמו שנתבא' יבא דבר שבקול כו' והיו באים עמהם ארז ואזוב כמו שאמרו אם הגביה עצמו כארז ישפיל עצמו כאזוב כי עניי' גסות הרוח נמשך אחר עון לשון הרע וזה גורם את זה

תהלים יב וכמו שנאמ' לשונינו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו ולכן היו באין קרבנות אלו גם כן על נגעי בתים שהיו באין מצד גסות הריח כמו שנתבא' אמנם על נגעי בגדים שהיו באין על עונות אחרי' לא היו באי' קרבנו' אמנם סדר ופרטי הקרבן יתבא' לך וזה כי

כי כבר כתבתי כי אלו משתי עונות הם כבופרים
בעיקר וכמו שאמ' בירושלמי המספר
לשון הרע כעובר עבודה זרה ואמרו
שהיא שקול' נגד גלוי עריו' ועבוד' זרה ושפיכ' דמי'
וכן בעניין גסות הרוח נאמ' ורם לבבך ושכחת
את יי' אליך וגו' ואמרו שהוא כעובד עבודה
זרה שנאמ' תועבת יי' כל גבה לב וכתיב
התם לא תביא תועבה אל ביתך' כדאית'
במסכת סוטה ולכן היה מצות טהרתו ליקח
שני צפרי' היו צפרי' מצד אמרם יבא דבר שבקול
כו' אמנם היו שנים אחד נגד יצר טוב
ואחד נגד יצר הרע הנמשכים אחר חומרו וצורתו
של אדם והיו צפור דרור והוא העוף הקטן
המצפצף ואינו מקבל מרות כמדרשם ז"ל בשב'
פרק האורג והוא דמות האדם המצפצף ואינו
מקבל מרות ורוצה להיות חפשי מאדוניו ולכפור
בו כמו שנתבא' וכתב הרמב"ם
בפרש' מצורע שתי צפרים שיהיו שוות במראה
בקומה ובדמים ולקיחתן כאחת כי השני יצרים
שבאדם הם שוים לכל דבר. והיה לוקח
גם כן עץ ארז ושני תולעת ואזוב כבר כתבתי
בעניי' שריפת פרה אדומה כי שלשה מינים אלו
מורים על עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכת דמים
שהם העבירו' החמורו' שמצד הדין יהרג האדם
עליהם ולא יעבור ואם יצטרע אדם בדעתו כמו
שנתבא' לעיל ולא יטהר הרי כעובר על אלו
שלשה וכמו שאמרו כל המספר לשון הרע
הרי הוא כעובד עבודה זרה ומגלה עריות ושופך
דמים שנאמ' לשון מדברת גדולות וגו' תהלים יב
ולכן מחוייב שיטהר ויהרג ולא יעבור על כן
וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס
להורהו דבר שכלי' שהאדם נמשל כחרס הנשב'
והוא קרוץ מהומר ועל כן צריך לשחוט את
הצפור האחד ולהפסידו והוא היצר הרע על ידי
המים החיים והוא למידת התורה הנקרא' עץ חיים
למחזיקים בה ואמר שיקח הצפו' החיה
ושלשה מינים אלו בהיות כי אחר הריג'
הצפור האחת בדרך הנזכר קושר אלו הארבע
מינים כיחד וטובל אותה בדם הנשחט וטובל
אותן בדמו להרג ולא יעבור במצות שחייב ליהרג
עליהם והוא טבילה השלשה מינים בדמו
רצה לומר שצובע אותן בדם החומר והוא מסירה
על קדוש השם וגם הצפו' החי יטבול בדם
הנזכר והוא עניי' היצר טוב הכולל כל המצות
התורה שבשעת השמד צריך להרג עליה ובא
הרמז בכל זה להורו' כי על ידי זה יטהר המצורע
מצרעתו בזכרו כי טוב לו המיתה והריג' על קדוש
השם יתעלה ממה שיחיה ויעבור ועל ידי זה
יקבל המרות והאדנות עליו וישוב מלשון הרע
וגאותו אשר על ידן היה בצפור דרור ואמר

והזה על המטהר וגו' לטהרו משבעה מדריגות
של יצר הרע שדבק בהן או באו לרמוז על שבעה
ימי הבריא' שעל ידי זה יעמוד האדם על התבוננו'
אדון העולם וישים אל נפשו לשוב ממה שעשה
וכמו שנתבא' למעלה מעניין הזאת יום כפורים
אחת למעלה ושבעה למטה ועל ידי זה ישלח
הצפור אל פני השדה והוא השארת נפשו
ושכלו שקנה על יצר טוב עד שנעשה נבדל אף
אם יפריד נפשו מחומרו והוא עניין השליחו' החי
אל פני השדה כי אז נכון לו להיו' חפשי מאדוניו
ולא יקבל מרות כמו שנאמ' במתים חפשי תהלים פח
ודרשו ז"ל חפשי מן המצות ואפשר עוד
לומר בעניי' עץ ארז ושני תולעת ואזוב שבאו
להורות מצד מהותן וזה כי הארז הוא גדול
שבכל צמחי האדמה והאזוב הוא הקטן שבהן
וכמו שכתב החכם אבן עזרא פרשת
מצורע והוא גם כן מוכרח מכח מדרשם ז"ל
שאמרו אם גבה עצמו כארז ישפיל עצמו כאזוב
ויתרפא. והנה בא עמהם שני תולעת
ישעיה א והוא מורה על עניין החטאים כמו שנאמ' אם
יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ואם כתולעת
כצמר יהיו ובפרט על עניי' חטא לשון הרע הבא
על ידי פיו של אדם והוא עניין שני תולעת כמו
שיר השירים ד ששבח שלמה בשיר השירים ואמ' כחוט השני
שפתותיך ודרשו ז"ל בעניי' תולעת מה
תולעת אין כחו אלא בפיו אף יעקב אין כחו אלא
בפיו ולכן נקראו ישראל תולעת ודרשו
ז"ל גם כן בדוד הנקרא עדינו העצני ותולעת ולא
איש שבשע' שהיה יוצא למלחמה היה מתקש'
כעץ ובשעה שהיה עוסק בתורה היה מתעדן
כתולעת והיה עוסק בה ומעכשיו נראה
שבא הרמז בעניי' טהרת המצורע על פחיתות
האדם כשחוטא ומעלתו כששב מהם או לא
יחטא כלל. ולזה באו אלו שלשה מיני'
לומר שאם יחטא ילך מן הפנים אל האחור
רצה לומר שאף שנברא להיות בחור כעץ ארז
אשר כל ארזים בגן יי' לא עממוהו והוא הבריאה
החשובה והגדול שבכל מיני השפלים והאדם עץ
השדה מכל מקום על ידי שני תולעת והוא
חטאים האדומי' כשני תולעת בפרט על ידי לשון
הרע הנתלה בשפתיו ובפיו הגרמז בשני תולעת
יתהפך אל האזוב אשר בקיר אשר הוא השפל מן
כל השפלים אמנם את יתהלך מן
האחור אל הפנים ישוב מן האזוב אל הארז על ידי
השני תולע' והוא עניי' התפל' והדברי' השכלי'
אשר יעסוק בהן בפיו עם למוד התורה והכנע אל
יוצרו פרמות תולעת כמבואר מעניין דוד עליו
השלום שקרא עצמו תולעת ולא איש בבחינה זו
ולכן מן הראוי להיות אלו המינים קשורים ביחד
הן בטהר' המצורע הן בשריפת הפרה כי הם
הבוללין

המבוללים ברמיזתן הדברים ששריפת הפרה וטהר׳
המצורע באו אליהם כנתבא׳ . והיה בא
הרמז בעניי׳ הצמחים שהוא הארז והאזוב אשר
הוציא הארץ כמו שנאמ׳ תדשא הארץ וגו׳
להיות כי הארץ היא הגורמת לאדם לחטוא כמו
שנתבא׳ בעבודת יום כפורים מעניי׳ טבילה
השלישית וקידושיו . והיה מדיני טהרתו
להיות המים חיים רביעי׳ כמו שכת׳ הרמב״ם
פרק אחד עשר מהלכו׳ טומאה מצורע להיות
כי המים חיים הנזכרים נותנין החיות לכל חי
ולכן נקראו מים חיים ועץ החיים על שם פעולתן
ולכן שיערן ברביעי׳ כי רביעי׳ דם מעמיד החיו׳
ולזה רביעית דם המת מטמא כמת .

וכתב הרמב״ם ז״ל ושיעור זה מדברי סופרים
להיות כי מצד התורה אין בה שיעור כי לא יתנהג
הדבר על צד הטבע כלל ואם יחטא וישוב יוכל
לחיות אף על פי שאין בו רביעית והוא עניי׳
תחיית המתים אך אמנם חכמים
נתנו לו שיעור כדי שיהא לטבע רושם בדבר
מאחר שנתמעטו הדורות ואין הזכות גורם להיו׳
מתנהגים על פי הנסים הנגלים תמיד והוצרכו
לטבע שיעזור לזה וכתב הרמב״ם עוד
שהיה שוחט הצפור הברור שבשניהם וחופר ש
בקרקע בפניו וזה הלכה מפי השומע וכבר
נגלה טעמו ממה שכתבנו מענייננו כי היצר הרע
הוא הגדול והברור שבאדם לפי הנגלה כמו
שקראו שלמה מלך גדול נמשך אחר החומר אשר
לבסוף לקבר יובל והוא עניין קבורת הצפור ש
המטהר המצורע כי על ידי זבירתו יום מותו וקבר
גופו ישוב ממה שחטא וירפא מצרעתו ולכן היה
זה הצפור השחוטה אסור בהנאה אפילו לטהר
בו מצורע אחר אסור כי אין להומר תקנה אחר
שנקבר אמנם צפור המשולח
מותר בהנאה אף לטהר בו המצורעים האחרים
שרי כי אפשר לו התקון אחר שלוחו והוא
לימי עלומו והוא סוד גלגל נשמות .

וכתב הרמב״ם ועץ ארז ואזוב שנתקלפו פסולים
כי צריכין להיות עם קליפתן שאז אפשר להם
הגידול והצמחה מן הארץ אשר על ידי בא רמז
העניין כנתבא׳ . וכתב הרמב״ם
ומקיף ראש האגפיים וראש הזנב של צפור החיה
וטובל אותן עם אגודת ארז ואזוב כבר
נתבא׳ עניין טבילה וטעם מינין הנטבלין ואיני
צריך לחזור ולבאר רק טעם טבילות ראשי האגפי׳
והזנב והוא מטעם כי אלו המקומות בעוף הם
כלי העפיפות העוף ועל ידן יעוף השמי׳ כמבואר
באגפיים גם הזנב על ידי רוב נוצתו עוזרים לקלות
תנועתו והוא הפריח באויר ולכן טובל מן
הצפור החי הרומז על צורתו ושכלו של אדם
כנתבא׳ כלי הפריחה כי עניי׳ השכלה היא בעוף

אשר יעוף השמים שיוצץ ואחר כך יעלם כמו
שכתב הרב המורה בהקדמת ספרו ונתבאר
העניי׳ לעיל כמה פעמים והנה
בהיות בעוף שלשה דברים העוזרים אל הפריח׳
והוא ראש האגפיים וראש הזנב כן הוא בעניי׳
עוף השכלי בין בעליונים והוא המלאך הנגלה
לנביאים עם כנפיו או האדם בהשכלתו כדמות
עוף לכל אחד יש לו שלשה השכלת והם גורמים
הפריח ובעניין המלאך כבר נתבא׳ ממה
ישעיה ו שנאמ׳ שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו
ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף הרי
שחלק השכלתו ועניינו על שלשה חלקים והם
גורמים העופפות שלו רק שנתן לכל חלק שני
כנפים מטעם שנתבא׳ סוף חלק שני פרק שבעה
וארבעים אמנם השכלת האדם
הוא גם כן בדרך זה כי ראשי הכנפיי׳ הם השכל׳
השני עולמות העליונים אשר מיוחס להם הכנפי׳
כי כנפים למלאכים כנפים לחיות והם הגלגלי׳
שהם סבת התנועה . וגם משכיל בראש
הזנב והוא השכלתו את עצמו שהוא ראש בעול׳
השפל שהוא הזנב לעולמות העליונים ועדיף
טפי שיהיה הראש הנזכר לזנב הנזכר ויתדבק
בעליונים מלהיות לראש מה שהתיו וזת
כוונת אמרם הוי זנב לאריות ואל תהא ראש
לשועלים גם כי האריה עושה מזנבו ראש
ומהפך זנבו לצד ראשו והשועל בהפך וכן הוא
בראש הזנב כי אף שהוא בזנב בכל מקום
מתהפך לראש ונקרא ראש הזנב ואפש׳
לפרש מאמרם בדרך אחר וזה כי השועל היא
החיה הפקחית בכל החיו׳ כידוע ממשלי השועלי׳
שהיה רבי מאיר דורש והאריה הוא הגבור שבהן
וטורף ואין מציל כידוע ולכן אמרו שבעניין
החכמת הנרמזים בשועל אל תהיה ראש אלא
תקטין עצמך לפני גדול ממך אבל גם כן לא
יהא לזנב להם להקטין עצמו יותר מדאי כאמרם
משלי ל אם נבלת בהתנשא . וכמו שאמר אל תהי
רשע בפני עצמך ואל תצטדק הרבה שהם הקצו׳
במדות שהם שתיהן רע ולכן אמר אל תהא
לראש לשועל וכל שכן שלא תהא לו לזנב רק
התדבק באמצעות השועל והוא דרך הממוצע
בכל דבר אמנם בעניי׳ הדברים
החומריים והוא עני׳ הטריפות האריה וגבורתו
ומוראו על הברואים תהא להם לזנב . רצה
לומר טפל בדבר ולא לעשותו רק כדברים שז
ההכרחים על צד הטוב ומכל מקום נתבא׳
עניין טבילות ראשי אגפיים וראש הזנב .
וכתב הרמב״ם שהיה מזה עם הכל על אחר יד של
מצורע והוא מורה שצרעתו בא לו מצד עשותו
המעשים כל אחר ידו ולא על צד הנכון .
וכתב עוד הרמב״ם וכיצד משלחו עומד בעיר
וזרקו

וזורקו חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר אלא על פני השדה והוא מבואר הטעם ממה שכתבתי בעניין שליחת הצפור על פני השדה אשר אין שם לא עיר ולא ים ולא מדבר ולכן זרקו חוץ לחומה כי נשמתו יתדבק עם העליונים אשר הם חוץ לחומת עולם השפל והוא כדור הגלגל • שלחה וחזר׳ חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים והוא סוד גלגל נשמות המקובל ואחר כך היה מגלח כל שערת גופו הנראים ידוע כי עניי׳ השערו׳ מתילדות ממותרי האדים החומריים אשר מוציאי׳ הטבע על ידי גדול השערות שבאדם והנוצה ש והצמר או שער שבכל מיני בעלי חיים כמו שכתבו חכמי הטבעיי׳ ועל כן היה צריך להסי׳ כל מותרות שבקרבו כי לולי זה לא יוכל לטהר ולכן היצרך לתקן כל דבר היוצא מקרבו הנגלה בעניי׳ השערות וכתב הרמ״בם והיה ממתין שבעה ימים והיה מתגלח תגלחת שניה כמו הראשונה ומכבס בגדיו ואח׳ כך טהר להורות על מדרגה הרוצה ליטהר כי אי אפשר לכנס פתאום מן הטומאה אל הטהרה הגמורה רק צריך הדרגה בנתים ולכן היה מגלחו תחלה הרומז על תקון מעשיו והיה ממתין שבעה ימים המורי׳ על ימי האד׳ הנחלקי׳ לשבעה מדרגות של עשיריות שהם שבעים שנה ואז יחזור ויגלח שנית המורה על סוף התקון רצה לומ׳ כי אם יתחיל בתקון המעשי׳ בנערותו ישאר כך מתוקן כל שבעה הימים כמו שנאמ׳ חניך לנער׳ על פי דרכו גם כי יזקין לא לא יסיר ממנו אך בימי הזקנה צריך לחזור ולתקן כי אין מיתרי הנער שוים למותרי הזקנה ומה שנשאר לו מן השערות בימי נערותו שלא היה נגלה יהא נגלה לו בעת זקנתו ועל כן צריך לחזו׳ ולתקנו ולגלחו בימי זקנתו ואז היא ניטהר לגמרי רק שעדיין היה מחוסר כיפורי׳ ולא היה מגלחו רק כהן כי הבא לטהר מסייעין אותו מלמעלה והוא הכהן העובד ומגלח • והיה מדיני המצורע להקריב שלשה קרבנו׳ אחר שנטה׳ מצרעתו חטאת ועלה ואשם כמו שמפורש במקרא והטעם בזה כי כבר כתבתי כי אין המצורע היה זקוק לקרבן ולא היה נחלט בצרעתו רק על פי סימני טומא׳ שבהן היה נודע שצרעתו היה בא מצד לשון הרע ובשא׳ נגעים לא הוחלט אם היו מצד עונות אחרים

והנה הלשון הרע הוא במעש׳ ובמחשב׳ ובדבור מצד חומרו ומצד שכלו גם רגליו לרע ירוצו לרגל בחבירו וכמו שנתבא׳ בפרק שקוד׳ זה ועל כן היה מביא חטאת ועולה ואשם שהעולה היתה באה לכפר על חטא הרהורים רעים והחטאת על מעשה הרע ולכן היה מביא גם כן אשם כי עיקר חטאו בדיבור שהוא הלשון הרע שהאשם בא נגד חטא הדבור כמו שנתבא׳ כל זה חלק שני פרק שלשה עשר בטעם חלקי הקרבנות ועל כן היה עיק׳ טהרתו על ידי האשם שממנו היו זורקי׳ ונותנים מתנת הבונות ותנוך אוזן וכמו שיתבא׳ זאת ועוד אחרת כי כבר כתבתי חלק שני פ׳ ארבע׳ עשר שעניי׳ שלשה קרבנו׳ אלו היו מורים על שלשה התחלת שממנו נתהווה העולם שהם החומ׳ והצורה והעד׳ ולכן באו אלו שלשה קרבנות במצורע להכיר הדושו של עולם על ידי הקרבת קרבנותיו ובזה היה נשלם טהרותיו

וכתב הרמ״בם פרק רביעי ממחוסרי כפר׳ כיצד עושין לו • המצורע עומד חוץ לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחית ופניו למערב ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת טהרתן ושם משקי׳ הסוטות והכהן לוקח אשם של מצור׳ כשהו׳ חי ומניפו עם לוג שמן במזרח כדרך כל התנופו׳ ואם הניף כל אחד בפני עצמו יצא ומביא האשם של מצורע עד הפתח ומכנים שתי ידיו לעזרה וסומך עליו ושוחטי׳ אותה מיד ומקבלין שני כהנים את דמו אחד מקבל בכלי וזורקו על גבי המזבח ואחר בידו הימנית ומערה לידו השמאלית ומזה באצבעו הימנית ואם קבל בשמאל פסול הכהן שקיבל הדם בכלי מוליכו וזורקו על גבי מזבח תחלה ואחר כך יבא הכהן שקבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים והמצור׳ מחוץ ומכנים המצור׳ ראשו ויתן הכהן מן הדם שבכפו על תנוך אוזן הימנית ואחר כך יכנים ידו הימני׳ ויתן על בהן ידו ואחר כך יכנים רגליו הימנית ויתן על בוהן רגלו ואם נתן על שמאל לא יצא ואחר כך יקרב חטאתו ועולתו ואחר שיתן הדם על הבהנות נוטל הכהן מלוג השמן ויצק לתוך כפו של חבירו השמאלית ואם יצק לכף עצמו יצא וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומזה שבע׳ פעמים נגד קדשי הקדשים על כל הזייה טבילה אחת בשמן ואם הזה ולא כיון נגד קדשי קדשים כשרות ואחר כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם בתנוך האוזן ובוהן ידיו ובוהן רגליו והנותר מן השמן שבכפו יתנהו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר ושאר הלוג מתחלק לכהנים עד כאן לשונו •

הנה כל מחוסרי כפרה היו עומדים בעזרת נשים שהיא לפני עזרת ישראל בשעה שבאים להתכפר מטעם הבא לטהר מסייעין אותו וזה כי כבר נתבא׳ חלק ראשון כי עזרת נשים היא דוגמת השכל הפועל בעולם והוא מוציא שכלי בני אדם מן הכח אל הפועל ונקרא עזרת נשים מטעם שנתבא׳ שם ולכן מי שבא להתכפר בא שמה לקבל ממנה עזר להתכפר

ולא

משלי כב

ולא מצד עצמו אלא שמשם היו מסתכלין דרך
פתח מזרחית מול קדשי קדשים שהיתה השכינ'
במערב מטעם צורת המקדש כמו שנתבא' כל
זה בטעמי מדות המקדש וצורתו ולהיות
כי מקום זה היה בעזרת נשים דוגמת אשה כשרה
המתדבקת בבעלה על כן משקין שם הסטות
שסרה מני דרך האשה הכשרה והיה
מניף האשם עם לוג השמן כבר נתבא' חלק
שני פרק שמונה עשר עניין השמן הבא עם ש
הקרבנות שהיה מורה על ההשגחה שיורדת
מלמעלה ולכן היה מניף האשם עם השמן

כי כבר נתבא' לעיל פרק עשירי חלק שני כי
האשם בא מן הכבשים נגד שלימת הקניין והוא
העושר והכבוד אשר מצדו יתגאה האדם ויוציא
לשון הרע על חבירו מצד קנאתו באיש ההוא
ועל כן בא אשם מצורע להורו' על קניין העושר
שאינו כלום רק שהוא אשם המושב ליי ולכן
אשמו בראשי הוא הקרן שצריך להשיב בגזל הגר
ולכן היה מניפו בעניין המצור' שהוא מניפו לשש
קצווי העולם שהם מעלה ומטה וארבע קצוות
העולם כי כן הוא עניין העושר יעוף השמים
ואינו גם מורה על חטאו כי כהץ שחוט לשונו
ואמרו רבותינו ז"ל שלשון הרע הורג
ברחוק ממנו כמו החץ עד שאמרו שהוא כאן
והורג באספמיא ונאמ' שתו בשמים פיהם תהלים ע ג
ולשונם תהלך בארץ ולכן המצורע שחטא
מצד לשונו הרע ובזה הרחיק לכל קצווי הארץ
ביום הקריבו אשם נפשו צורך להניפו לכל קצווי
עולם כדרך המתודים עונותיה' שמתודין על מה
שעשו והיה מניף האשם בהיות כי הוא
מורה על חטא הבא מצד הדבור כמו שנתבא'
חלק שני פרק עשירי וכן מורה שעוני בא מצד
עשרו אשר יש לו כנפיים לעוף לכל קצווי ארץ
והוא כגלגל החוזר בעולם ומעלה ומטה וארבע
קצוות והיה מניפו עם השמן כי השגחה
שהשמן מורה עליו נמצא בכל ששה קצוות
מעלה ומטה וארבע רוחות ולזה היה מניפו עם
האשם והיו מביאי' אחר כך האשם אל
הפתח וסומך ידיו כבר נתבא' עניי' הסמיכ'
בכל הקרבנות פרק שנים ועשרים חלק שני
ולזה היה מעמידו נגד הפתח להורות כי הפתח
פתוחה לקבל שבים והשם יתעלה יסמכנו ויעזרנו
להנצל מחטאים שלא ישוב עוד לכסלם בדרך
לכל הבא לטהר שמסייעין אותו והית
מקבלין שני כהנים דמו כו' כבר נתבא'
עניי' זריקת הדם בכל הקרבנות אמנם
דבר הנוסף בקרבנות של מצורע שנתוסף עוד
כהן שני שהיה נותן על תנוך אזנו הימנית ועל
בוהן ידו ועל בהן רגלו הימנית להיות כי המצורע
חוזר ומתדבק עם בני אדם לאחר שהיה מופרש

מהן ואם כן אפשר לחשוב שעניי' התחברות
הוא טוב בכל אדם על כן באו להזהירו על מה
שהזהיר המשורר נעים זמירות ישראל באמרו
אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך שם א
חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב כי אם
בתורת יי חפצו הנה היו נותנים לו מדם
האשם שהיה נגד עיקר חטאו כמו שנתבא' על
תנוך אוזן לעשות לו רושם לזכרון שלא ישב
במושב לצים אף שאינו מתלוצץ מתוך ששומע
לליצנותם אסורא קא עביד ולכן נותנין על תנוך
כמדרשם ז"ל שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון
יכוף האליה של אוזן לתוך אזנו והיו נותני' על
התנוך ולא על האליה להיות כי התנוך הוא
דבר קשה עומד קיים עליו ועל בהן ידו היו
נותנים להזהירו מדרך חטאים לא עמד כי עיקר
העמדה עמהם הוא לעשות רע כמו שאמ'
שלמה בני אם יפתוך חטאים וגו' ובהן משלי א
רגלו נגד בעצת רשעים לא הלך ונתנו על ש
הבוהנו' שהוא האגודל באצבעו' והחשוב שבכולן
ובא בכל זה להזהירו כי אף שחוזר לחבו'
בני אדם יזכיר שלא יזדווג לאלו והיה כל
זה נעשה על ידי כהן אחר והוא כי שני מלאכים
המלוין לאדם הם מתחברין עמו ועל כן יבקש
חבורתם ולא יתחבר לרעים ולכן היו נותנים
על אברים הימנים ואם נתן על השמאל פסול
כי עיקר הרמז הוא למען סור משמאל מטה ולכן
נותן לימין כדרך שנאמ' לב חכם לימינו ולב קהלת י
כסיל לשמאלו ואחר כך היה נותן לכף
חבירו מן השמן והוא הרומז על ההשגחה כי
אם יכין עצמו למטה בדם האשם ישגיחו עליו
מלמעלה להצילו מכל רע ולכן היה נותן מן
השמן על מקום דם האשם במקום שהכין עצמו
שם יפול ההשגחה והיה מזה שבעה פעמים
נגד קדשי קדשים כדי שיתבונן שבעה מדרגות
שהם זה למעלה מזה המושגחים מן קודש קדשים
אשר שמן הטוב מצד השגחה יורד עליהם להתמיד
קיומם על צד הטוב והנאות ואלו שבעה מדרגו'
נתבארו בכמה מקומות בחבור זה שהם שבעה
מדרגות הסולם שראה יעקב ואחר כך
היה נותן שמן הנשאר על ראש המתטה' על
דרך ושמן על ראשך לא יחסר כי
בזה לא יחסר השגחה העליונ' ממנו
ויטהר מצרעתו' השם יתעלה
ישמרנו עם כל ישראל
ממחלתו' וישגיח
אותנו בחסדיו
לטובה
עם כל ישראל
נחלתו • אמן

פרק תשעה וששים

אשה כי תזוב זוב דמה וגו׳ כתב בעל צרור
המור ריש פרשת תזריע הנה כל הטומאות
והטהרות נמשכו מחטא האדם וטומאות כל דם
נדות ודם זיבות נמשכו מחטא חוה לזה סדר
עניין טומאת יולדת וזב וזבה אחר איסור אכילת
המינים הטמאות כי אכילתה של אדם וחוה
גרמו הטומאות והזיבו׳ והנדות בעולם כי קודם
החטא היו כל הנשים ראוין שלא לראות וסת
נדה וזיבה אלא טהורות בלא דם וכמו
שאמרו בכתובת ממשפחת דורקטי אני ואמ׳
לבעלה אשריך שזכית ממשפחה דורקטי׳ לפי שהן
טהורות ואין בהן ספק נדות לבעלה כמו שהיה
בעניי׳ חוה קודם החט עד כאן לשונו
גם שאר מחברים ופרשנים האריכו בסוד טעמים
אלו של טומאת וטהרה ובפרט בעניי׳ היולדת
זכר ונקבה וישיבתה בדמי טהרה וטומאת לזכר
ולנקיבה ונדה וזבה וקרבנן ולא אאריך
בדבריהם המפורסמים בזה למה שאינה מכוונת
החבור רק לבאר סודי הקרבן ולכן לא אכתוב
בזה רק הנראה לי כדי שנעמוד מתוכן על סוד
קרבנותיה׳ שהוא העיקר המכוין ואומר
נראה לי כי כל אלו הדברים נמשכים אחר חטא
אדם וחוה בעניין אכילת העץ וכדברי בעל צרור
המור הנזכר וזהו דעת חכמים ז״ל
אמרו בפרק המוציא תפילי׳ אמ׳ רבי יצחק עשרה
קללות נתקללו חוה דכתיב ואל׳ האשה אמר
הרבה ארבה עצבונך זהו שני טיפי דמים של בראשית ג
דם נידה ודם בתולים כו׳ משמע שלולי זה לא
היה נמצא שום נדות בעולם ואמרו
בתנחומה שנתנה מצות נידה לאשה על שם
שהיא שפכה דמה של אדם תשמו׳ נידתה והכפר
עליו ואפש׳ שזה כוונת אמרם פרק אין
מעמידין אמ׳ רבי יוחנן משבא נחש על חוה
הטילה בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני
פסק זוהמתן אומות העולם שלא עמדו לא פסקה
זוהמתן כוונו בזה מאח׳ שישראל מתרחקי׳
מנשותיהם בעת טומאתן פסקה זוהמתן במה
שיודעין להזהר שלא להתגאל בטומאה זוהמא
הנדה והזבה ואפש׳ שפסקה ממש בשעת
מתן תורה אלא שחזרה להם במעשה עגל
כמו שאמרו בויקרא רבא אמר רבי שמעון בן יוחי
בשעה שעמדו ישראל על הר סני ואמרו נעשה
ונשמע באותה שעה לא היו בהן לא זבין ולא
מצורעים ולא חגרין ולא סומין וכו׳ על
אותה שעה אמרו כולך יפה רעייתי ומום אין בך
וגו׳ כיון שחטאו לא היו ימים מועטים עד
שהיו בהן זבין ומצורעים על אותה שעה נאמר
וישלחו מן המחנה וגו׳ מהבין נתחיבו במדבר ה

ישראל בזיבה וצרעת רבי תנחום אומ׳ על ידי
שהיו מליזין אחר הארון ואמרו הארון הזה הורג
את נושאיו ורבנן אמרי מן העגל דכתיב כי פרוע שמות לב
הוא שפרחה בהן זיבה וצרעת כמה דאת אמרת
ובגדיו יהיו פרומים וכתיב וראשו יהיה פרוע
וכו׳ והנה על פי דרך זה יתבארו לך כל
דיני טומאת אלו ישתרגו מדעות הנופלים בעניי׳
חטא אדם וחוה ואפש׳ שכולם אמיתיות
וזה כי אמרו במדרש רבתי פרשת בראשית מה
היו אותו אילן שאכל ממנו אדם רבי מאיר אומ׳
חטין היו כדלא היו בבר נש דעת אינון אמרין לא
אכל ההוא אנשא פתא דחטא מן יומי רבי
שמואל בר יצחק בע׳ קמיה דרבי זירא אפש׳ חטים
היו והכתיב עץ אמר ליה מתמרות היו כארזי
לבנון רבי יהודא בר אילעי אומ׳ ענבים היו
שנאמ׳ ענבימו ענבי ראש ואשכלות מרורות דברים לב
למו׳ רבי אבא דעכו אמ׳ אתרוג היה הה״ד
ותרא האשה כי טוב העץ אמר צא וראה בראשית ג
איזו אילן שעצו נאכל בפריו ואין אתה מוצא אלא
אתרוג רבי יוסי אומ׳ תאינים היו דבר למד
מענינו משל לבן מלכים שקלקל עם אחת מן
השפחות כיון ששמע המלך טרדו והוציאו חוץ
לפלטין והיה מחזיר על פתחיהן של שפחות ולא
היו מקבלות אותו אבל אותה שקלקל עמו פתח׳
דלתה וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מאותו
אילן טרדו הקדוש ברוך הוא והוציאו חוץ לגן
עדן והיה מחזיר על כל אילונות ולא היו מקבלי׳
ומה היו אומרים א״ר ברכיה הא גנבא דגניב
דעתיה דבריה הה״ד אל תבואני רגל גאוה ויד תהלים לו
רשעים אל תנידני רגל שנתגאה על בוראה
ויד רשעים לא תיכב מיני עלה אבל תאנה
שאכל ממנה פתחה דלתיה וקבלו שנאמ׳ ויתפרו בראשית ג
עלי תאנה כו׳ מה היתה אותה תאנה רבי
אבין אמ׳ ברת שבע דאמטייה שבע ימי אבלא
לעלמא רבי יהושע דסכנין בשם רבי
אלעז׳ אומ׳ ברת אליתא דאמטייה אליתא לעלמא
רבי עזריה ורבי יהודא בר סימן בשם רבי
יהושע בן לוי אמר חס ושלום לא גילה הקדוש
ברוך הוא אותו אילן לאדם ולא עתיד לגלותו
ראה מה כתיב ואשה אשר תקרב אל כל בהמה ויקרא כ
אם אדם חטא בהמה מה חטאת אלא שלא תהא
בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא הבהמ׳ שנסקל
פלוני על ידה ואם על כבוד תולדותיו חס המקום
על כבודו על אחת כמה וכמה עד כאן לשונו
והנה ברור לכל משכיל שאין
דברי זה המדרש כפשוטו דאם כן היו נופלות
בו ספיקות האחד שאמ׳ מתמרות היו כארזי
לבנון השני שאמ׳ איזו עץ שעצו ופריו שוים
הרי זו אתרוג והרי בגמרא פרכינן בעניין
אתרוג ואימא פלפלין דגם כן עציו ופריו שוים
בטעם

בטעם כדאיתא בגמרא פרק לולב הגזול • השלישי בדברי רבי יוסי שאמר משל לבן מלך כו״ ואין הנדון דומה לראיה דאם השפחה קלקלה עם בן המלך היא חטאת גם בן מאחר שקלקלה כרצונו והיה לה דעת לימחות ולכן ראוי לה לקבלו מה שאין כן בעניי׳ עץ התאנה הרביעית שהביא ממה שנאמ׳ ויתפרו עלי תאנה ולפי המשל הזה צריך להיות אחר שטרדו מן הגן והוא היה לפניו שהרי על פי דבר זה בא לו הדבור ויאמ׳ לו מי הגיד לך כי ערום אתה ולפניו כתיב ויתפרו עלי תאנה ויעשו להם חגורות. וישמעו את קול אלהים מתהלך וגו׳ ׳ ואח׳ כך כל אותן הדברים נאמ׳ ויאמ׳ יי הן האדם היה כאחד ממנו וגו׳ • וישלחו וכו׳ • ועל כיוצא בזה אמרו שאמ׳ רבי יהושע בן חנניא לתלמידיו שעדיין בן זומא מבחוץ על שהביא ראיה מקרא שנאמ׳ במעשה יום ראשון על מעשה יום שני ועוד שאמרו ומה היו אומרין הא גנבא בו׳ • ומ״ל שאמרו גנאי זה ולא אמרו הא חוטא דחטא קמיה מריה ולמה קראו גנבא • ועוד דקדוקי׳ אחרי׳ שיש למצוא במדרש זה לפי פשוטו ולכן נראה שאין מחלוקת אלו החכמים אלא במהות החטא אשר עליהן נתיסדה אלו הטומאות

ולזה מצינו שבעה ימי נדות ושבעה ימי זיבה כמו שבעה ימי אבילות שהם באים גם כן על חטא זה כמבוא׳ במדרש הנזכר והנה אף על פי שהיתה הנדה והזבה מרוחקת מבעלה ונזופה מן הבריות מימות הקדמונים כמו שכתב רבינו בחיי בעניי׳ הנדה ואף שהם לא ראו אור התורה והסכימו על הדבר מצד טבע הדברים שהוא דבר מזוהם וחולי מתדבק מזיק לבריות מכל מקום הטבע חכם לא יעשה דבר לבטלה והכל נמשך אחר החטא והעונש ברצון השם יתעלה הגוזר ובורא הטבע על צד החטא והעונש כרצונו כמו שעשה בעניי׳ הנחש שעל פי חטאה נתקללה ונעשית בריה חדשה ואחר כך נעשה לה טבע חדש ואף על פי שיש לו גם כן דברים פנימים בעניי׳ הנחש מכל מקום גם חפשט אמת לא יכחישנו שום חכם בישראל

ובן הוא בעניי׳ הנדות שמזמן החטא נעשה לאשה אורח כנשים ונדבק לה זה החולי בטבע על פי חטאת ששפכה דמו של אדם ונשפך דמה בנדת׳ וכל זמן ראייתה ראשה ואבריה כבדים עליה והוא קצת מיתה לה אף כי חדם הוא הנפש ונפש׳ יצאה בדבורה שחטאה בעניי׳ הנחש והעץ ועל כן צריכה לישב שבעה ימי נדה כשבעת ימי אבל להתאונן על חטאה והיה מספר ימיה שבעה הן בנדות הן באבילות להתבונן בשבעה ימי הבריאה שאלו המצות באו לזכרונן •

ואמרינן פרק אין מעמידין ופר׳ חבית כשבא נחש על חוה הטילה בה זוהמא ישראל שעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן כו׳ ׳ וכבר נתבא׳ שהוא זה הדבר שזוהמת הנחש גרמה זוהמת אשה אמנם ישראל שעמדו על הר סיני וקבלו דיני נדות וזבות לפרוש מנשותיהן סמוך לווסתן ושהאשה שומרת הלכו׳ נדה פסקה זוהמתן כי זהו מכפר על החטא ׳ והנה דיני נדה נתחלקו לשלשה חלקים נדה ושומרת יום כנגד יום וזבה גדולה הצריכה שבעה נקיים וקרבן מלבד דין היולדת הטמאה אפילו לא ראת׳ דם והנה הם ארבע טומאת שצריכה להיו׳ פרושה מבעלה ואל הקודש לא תגע ואל המקד׳ לא תבא ׳ ובאיש נמצא גם כן שלשה מיני טומאת והם קרי שכבת זרע וזב בעל שני ראיות ובעל שלשה ראיות שצריך קרבן ׳ וכל זה יתבא׳ לך מדעתן בחטאם שנאמ׳ בו גם כן ארבע דברים המורים לנו חטאן שנאמ׳ ותרא׳ האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל בראשית ג

הרי ארבע דברים נגד ארבע מיני טומאות ונגד ארבע דעות האמורים במדרש חטה ענבים אתרוג תאנה ובעניי׳ האיש נאמ׳ שלשה מיני חטא שנ׳ ותתן גם לאישה עמה ויאכל הרי אחד שאכל ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומים הם הרי שני ויתפרו עלי תאנה ויעשה חגורות הרי שלשה וכל זה חטא אדם ולא חטא חוה וכמו שיתבא׳ אלא שהיא גרמה לו כדמות טומא׳ האיש בשכבת זרע וקרי שרובן על ידי האשה בשכבו עמה או על ידי הרהורים רעים וכנגדן שלשה דעות במדרש שאמרו בנות שבע בנות איליתה ודעת האומר שלא גילוהו הקדו׳ ברוך הוא כאשר יתבא׳ אחד לאחד למצוא חשבון ׳

ואפשר שזה הוא הטעם ישיבת שבעה ימי אבילות ושבעה ימי נדות וזבות כדי להעיר על שבעה מיני חטא שנפלו בדבר זה מצד אדם וחוה והנה אמרו במדרש הנזכר לעיל עץ חיים מהלך חמש מאות שנים וכל ימי בראשית מתפלגין מתחתיו רבי יודן בשם רבי יהודא בר אילעי אומר לא סוף דבר נופו מהלך ת״ק שנה אלא אפילו קורתו מהלך ת״ק שנה

הנה הרב המורה פרק שלשים חלק שני גילה שרצה לומר על עניין מציאות כל העולם שהוא מהלך ת״ק וכמו שפירש המפרשנים שמה והנה נראה לי לפרש העניין בדרך חכמים הראשונים ז״ל כי עץ חיים אשר בתוך הגן הוא שכלו של אדם אשר הוא בתוך הגן שהוא האדם או העולם בכללו כמו שביארו כל המפרשי המחקריים ז״ל בארוכה בפרט בעל עקידה שהאריך בזה ולכן אמרו שרהבו מהלך

ת"ק שנה כי שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכי'
אין חקר מן מלאכי רבנן אשר בשכל האד' אפשרי'
לידע מה למעל מה למטה מה למזרח מה למער'
שהוא מהלך ת"ק ולכן אמרו לא סוף דבר נופו
אלא קורתו רצה לומר בנופו שכל המעשי'
אלא קורתו רצה לומ' שכל העיוני שהוא
העיקר ואמצעי באלן אינו מתפשט לחוץ כדמות
קורה של אלן ונקרא עץ החיים אשר אם ימשוך
האדם אחר זה וחי לעולם הבא בהתדבקו בשכל
הפועל אשר קנה בעיונו ועניין עץ הדעת טוב
ורע הוא עניין שלמות המדות אשר יצטרך בו ש
האדם בין אדם לחבירו והוא השלמות הראשון
אשר כולל כל מדות הטובו' והרעות אשר יכללום
שלמות זה ולכן אחר שחט' אדם וחוה אמר
בראשית ג השם יתעלה הן היה האדם כאחד ממנו לדעת
טוב ורע ולעשות טוב ורע כאחד מן העליונים
ועתה פן ישלח ידו וחי לעולם ויהיה שכרו עם
הרע שעושה ולכן טרדו מן הגן והוא להורות
שאם יטריד שכלו בעניין הרע לא יוכל לאכול
מעץ החיים כמו שהוא האמת שזהו נקרא שלמו'
אחרון ויצטרך לפניו שלמות ראשון ואם לא יטיב
מעשיו בראשון לא יהיה נשלם באחרון והוא
עניין הטרדה מגן עדן ועל פי זה יתבארו
הדברי' רבי מאיר אומ' חטה היה דעת הראשו'
הוא דעת ההמון כפשוטו של מקרא שאכלה מן
העץ אשר צוה לה השם יתעלה אשר לא תאכל
והוא דעת הקטנים תנוקות של בית רבן המבינו'
פשוטו של מקרא והוא דעת רבי מאיר שאומ'
חטה היה שהוא המביא דעת לאדם ובכל זמן
שאין התינוק אוכל כזית דגן אין בו דעת ואין
מרחיקין מציאתו וכמו שאמרו על זה יוסף
דעת יוסף מכאוב וכדאית' במסכת ברכות
ולזה נאמר בעניין החט' ותרא כי טוב העץ למאכ'
כי זהו עיקר של אדם כי ממנו הוא הלחם אשר
יסעד לבב אנוש לפי שחטאה האשה בזה
ותתן לאשה ויאכל נצטוותה בטומא' הנדה אשר
מדין תורה להמתין שבעה ואף אם ראתה בהן
תמיד טובלת לשביעי אם פסקה וטוהרה כי אין
טעם המתנה שבעה כדי להטהר מן הטומאה
רק שיעברו עליה שבעה ימים ותתבונן בהן
ובמספרן ואז טהורה על ידי טבילה וזה
כי דם הנדות הוא דבר טבעי בצד מותרות חומר'
אשר תתנקה בהוצאת מותרות דמיה כמו
שכתבו הפרשנים הקדמונים בזה והסכים
עליו כל מחקר וחכם עד שאמר כל אשה שדמיה
מרובין בניה מרובין כי בנקיון גופה תוכל לקבל
ההריון ולכן אמרו גם כן אין אשה מתעברת
אלא סמוך לטבילתה שאז הוא סמוך שנקתה
עצמה והוא מבואר הנה זה העונש
חטבעי בא לה על חטא טבעי וזה כי אין אדם

צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא שהאדם
חוטא בטבע למה שנברא מן הארץ שחטאת
בראשונה לכל היצורים וכמו שכתבתי
זה בסדר עבודת יום כפורים פרק ששים חלק
שלישי ולכן בא לה עונש טבעי על חטא
טבעי ולכן מיד שפסקה לאחר שבעה טובלות
ומותרות לבעלה באשר חטא בזה אינו צריך רק
הפסקה מן החטא ושב והוא הטבילה ורפא לו
והוא דוגמת ארבע חלוקי כפרה שהיה רבי
ישמעאל דורש אדם עובר על מצות עשה ועשה
תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו מיד כי בטול
מצות עשה הוא החטא הקל' שאי אפשר לאדם
שלא יחטא בהן ובהיות כי
חטא חוה היתה עם בעלה צותה התורה לאסור
נדה לבעלה לכפר על החטא ודע שאמרו
רבותינו ז"ל פרק אין עושין פסין אדם הראשון
חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה עליו מיתה
ישב בתענית ק"ל ופירש מן האשה ק"ל שנה
והעלה זרידין של תאנה על בשרו ק"ל שנה
הנה אמרו שעשה שלשה מיני תשובה
נגד שלשה מיני חטא שחטא כמו שיתבא'
אבל לא מצינו שחוה עשתה תשובה ונשארת
בחטאה וקבלה עליה עונש וקללת חטאה שאמ'
לה הרבה ארבה עצבונך כו' ולזה
מצינו עונש טבעי באשה ולא באדם והוא סוד
וטעם שהאשה מטמאה באודם והאיש בלובן כי
האודם מורה על החטא והלובן על התשובה
ישעיה א ממנו כמו שנאמ' אם יהיו חטאיכם כשני' בשלג
ילבינו ואם כתולע כצמר יהיו והם שני מיני
לובן שאדם מטמא בו והוא השכבת זרע
והזוב וכמו שיתבא' והנה הטבעיים
מיחסים כל זה לטבע האיש והאשה והוא אמת
מצד עצמו אבל הכל נמשך אחר החכמ' והשגחת
השם יתעלה בעולמו על פי השכר והעונש כמו
שהוא בעניין שאר הדברים הטבעיים אשר השם
יתעלה בראן להנהיג בו עולמו וכמו שנתבא'
מעניי' שנוי טבע הנחש והנה הלכה
למשה מסיני שחמשה מיני דמים טמאים באשה
והם באים מן המקור ושאר דמים טהורים אף
על פי שיש לחכמים חכמי' קבלה סודות עמוקות
בזה מכל מקום בעניין כוונתינו יתבא' הכל
וזה כי חטאה על פי פשוטו של מקר' בחמשה
דברים מהכרח דברי הפרשה כי יש להקשות
כי אמרה לה הנחש אף כי אמר אלהים לא תאכלו
מכל עץ הגן וזה היה שקר מפורסם שהרי
הקדוש ברוך הוא אמר מכל עץ הגן אכל תאכל
ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל וגו' ועוד
למה נענשה חוה הלא לא צוה הקדוש ברוך הוא
אלא לאדם שאמר מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל
זדברי הפרשו' בזה ידוע גם יש להקשות
למה

למה הוצרך הקדוש ברוך הוא לומר מכל עץ הגן אכל תאכל מהיכא תיתי לאסור שהוצרך להתיר לו ועוד יש להקשות שהקדו' ברוך הוא אמר מכל עצי הגן אכל תאכל ומעץ הדעת וגו' וכן הנחש אמרה לא תאכל מכל עץ הגן הנה לא הזכירו שום פרי וחוה אמר לה מפרי עץ הגן נאכל ומפרי העץ וגו' הנה פרי מאן דכר שמיה וכבר נתבא' ספק זה לעיל בעניין ארבע מינים של לולב אך עוד יתבא' בכוונה שנית לפי מה שאנחנו עכשיו בבאורו · אך אמנם הנראה לי כי לפי שהקדוש ברוך הוא לא נתן לאדם לאכול ש בתחלת הבריאה רק את כל עשב זורע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל אשר בו פרי עץ זורע' זרע הנה לא הותר להם רק פרי עץ אשר הוא לזרוע על פני כל הארץ מה שאין כן בעצי הגן שאינן כן שפרים יהא נזרע בשאר מקומות ואם כן ממילא הם נשארו אסורים לאדם ולחוה שהרי שם נאמר לכם יהיה לאכלה שכולל שניהם

ולכן הוצרך הקדוש ברוך הוא להרשות לאדם לאכול מכל עצי הגן חוץ מעצי הדעת שנשאר באסור הראשון והנה הקדוש ברוך הו' לא הרשה כאן לחוה רק לאדם שאמר לו מעץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת לא תאכל וגו'

ולזה חוה נשארה באסורה לאכול מכל עץ הגן ולזה הנחש אמרה אמת במה שאמר' אף כי אמר אלהי' לא תאכלו מכל עץ הגן ר"ל צ"ה לומר אף צוה ישעיה ה
הקדוש ברוך הוא זה הצווי בתחלה שלא תאכלו מכל עצי הגן ומאחר שלא הרשה האכיל' אלא לאדם אם כן אתה נשארת באסור הראשון ' ואם כן מצד האמת היו דברי הנחש נכונים ולא היה בזה הסתה כלל רק הזהרה מן החטא

מכל מקום מאחר שכוונת הנחש היתה לרעה ולמה שנמשך אחר כך מזה למדו מכאן שאין טוענין למסית שנאמ' ויאמר יי אל הנחש וגו' בראשית ג
דהוי לטעון בעד הנחש דברי הרב ודברי התלמו' מי שומעין כדאית' התם בגמרא' ולפי דברינו' היה לה טענה מעולה אלא שאין טוענין למסית

והנה האשה בשמע דברי הנחש כזבה לה ושנתה הדברים באמרם מפרי עץ הגן נאכל רצה לומר שאין דברי הנחש כנים אלא שבכלל התיר הראשון שניתר לו פרי עץ זורע זה היה גם כן פרי עץ הגן בכלל ההיתר ולא בא הציווי שע עכשיו לאדם אלא לאסור העץ אשר בתוך הגן אשר לא תאכלו ממנו ולא תגע בו פן תמתון הנה הוסיפה לה בזה שאמרה שהצווי בא לשניה' שלא לאכול מפרי העץ אשר בתוך הגן כמו ש שהוסיפו באמרה לא תגע בו וכוונת חוה בזה להשוות בינה לבין בעלה ושלא כדברי נחש שאמרה שהאשה נאסרה בכל והאדם הותר בכל בלבד בעץ הדעת ולזה אמר חוה שאינו אמת אלא מה שהותר לאדם הותר לשניהם ומה שנאס' נאסר לשניהם שהרי היא חשובה כמוהו הן להיתר הן לאיסר ולזה אמר לה הנחש לא מות תמתון רצה לומר ראה והשכל שאמת כדברי שעצי הגן לא היו בהיתר הראשון ולא בא הצווי השני אלא להרשות לאדם שאר אלונות ואתה לא היתה בכלל היתר זה שאם היתה בכלל ההיתר שאר אלונות אם כן היתה בכלל אסור מה שנאמ' ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל כי ביום אכלך ממנו מות המות ואם כן בחון דברי ולא תמות ואם כן בודאי שלא היתה בכלל הצווי השני לאסור וה"ה להיתר ואם כן נשאר' באיסור הראשון · וא"ת מכל מקום אפשר לומר שאף שלא היתה בכלל איסור וצווי השני מכל מקום שמא היו עצי הגן בכלל היתר הראשון ואם כן נשארת חוה מותר בכל ולזה אמר לה הנחש כי זהו דבר שאינו אפשר כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים יודעי טוב ורע ואם כן איך אפשר שלא יזהירך על זה כמו שהזהיר לאדם

ומאחר שאי אפשר שלא נאסר לה ואתה לא היתה בכלל איסור השני מאחר שלא תמות באכלך ממנו על כרחך נאסר לך בראשונה מטעם שלא הותרו בראשונה עצי הגן ואם כן נאסר לך הכל והנה טענת הנחש היה חזקה מאוד על כן נאמ' ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' כי ראתה שטוב לה לנסות בדברי הנחש אם היתה בכלל הצווי השני ולא נאסר לה רק עץ הדעת או אם נאסר לה הכל בציווי הראשון ולכן ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה כי לאחר שאכלה ממנו ולא מתה ראתה שלא היתה בכלל איסור השני וחשבה שטעתה נאסרה בכל עצי הגן כדברי הנחש ומכל מקום רצתה לנסות בבעלה וליתן לו גם כן מזה הפירי שאם לא ימות גם הוא אף על פי שהוא היה בצווי אם כן אין ראיה לדברי הנחש ממה שלא מתה והנה הבחינה הבל שהרי האדם לא חטא בזה מצד אכלו מעץ הדעת שהוא לא ידע שנתנה לו מפרי זה ואולי חשב שהיה מפרי שאר עצי הגן ונראה שעיקר עונש האדם היה שלא מיחה באשתו ת לאכול מעצי הגן יהיה מה שיהיה וכדברי הנחש שהיא נאסרה בכל ועל זה נענש

וכמו שאמרו בשבת פרק במה בהמה שכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפס באותו עון ולזה לא נפל מדברי השם יתעלה דבר כאשר אמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות • השם יתעלה אמר לו ביום אכלך ממנו במזיד כדרך כל עונשי התור' שנאמרי' כולם על המזיד

ובשעת העונש לא בא עונש על זה רק שהודיע לו טבעו שהוא מן העפר ואל העפר ישוב לסוף כמשפט כל הוה נפסד והזכיר לו זה בשעת העונש על חטאו שלא מיתה כאשר נתבא' כדי להודיע לו שמכאן ואילך יזהר מלחטוא מאחר שסופו למות ׳ ולזה מצינו בשעת העונש שאמר הקדוש ברוך הו' אל האדם מי הגיד לך כי ערום אתה המן העץ אשר צויתיך וגו' ׳ ויאמ' האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל רצה לומר אנכי לא ידעתי רק שהיא נתנה לי וחשבתי שהיא מעץ אחר והאשה אמרה הנחש השיאני וגו' והנה לפי המשך הדברים אשר נתבארו מצינו שחטאתה חוה בזה בחמשה דברים ׳ הראשון שהוסיפה על עיקר הצוואה באמרה ולא תגעו בו פן תמתון וכמו שאמרו בזה כל המוסף גורע ׳ ושלמה אמר אל תוסף על דבריו וגומר ׳ השנית שכזבה לנחש באמרה מפרי העץ הגן נאכל והאמת שנאסר לה הכל כדרך שנתבא' השלישי שצרתה להשוות לבעל' ולא רצתה להכנע תחתיו ולזה אמר' שגם לה נאמר הצווי השני לא תאכל ממנו ׳ ולזה מצינו בעונשה שעיקר עונשה היה ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך הרי שבא לה העונש נגד חטאה להורות שעיקר הוא האיש והיא צריכה להיות טפל אחריו לא להיות שוה לו שנ באמרם בתחלה אל הנחש ׃ הרביעית שאכלה מן העץ ׳ החמישית שהחטיאה לבעלה ונתנה לו גם כן מן העץ לעבור צווי הקדוש ברוך הו' ולזה באו חמשה מיני דמים טמאים באשה שכל עוד שהן אדומין מטמאין האשה מבעלה להיות מרוחקת ממנו ונכנעת לפניו שלא כדעת חוה בראשונה

אמנם שאר דמים שאינן אדומים באשה טהורים הם מאחר שאין להם רושם בעניין חט' חוה ׳ והנה אין הדמים מטאות אלא בבואן מן המקור על דרך מה שנ' הביטו אל צור חצבתם וגו' ׳ ישעיה נא כי בטבע המקור הוא מה שנמשך ממנו ולזה חטא' חוה שהו' המקור שכל בני אדם נמשכו מטמא הבנים אבל לא שאר הדברים וכמו שאמרו מעיין אחד הוא ותתורה טמאוהו והתורה טהרהו כי אין הדם מטמא אלא החטא ׳ העניין השני שאמרו במדרש ענבים היו כוונו לדעת אחרת שנפל בעניין חטאם ׳ וזה כי הרב המור' כתב פ"ק שני חלק ראשון שעיקר חטאן היה שמשך עצמו אחר מותרי תאות העולם ולא הספיק לו ההכרחי וכן העיד על זה פרק שלשים חלק שני ורבים נמשכו אחר דעה זה והוא כוונת האומר ענבים היו כי זהו עניין המסוגל

ביין להמשיל בו כל תאות העולם וכמו שנאמר ברשעים נכסבה ביין וגו' ׳ ונאמר למה נקר' שמו תירוש השותיהו כראוי נעשה ראש ואם לאו נעשה רש והוא משל ודוגמה לכל תענוגי העולם והיין הוא הגדול שבכולן ולכן אמר ענבים היו ולזה נאמר בעניי' חוה וכי תאוה הוא לעינים כמו שאמר שלמה אל תרא יין כי יתאדם וגו' ׳ ובהיות כי עניי' המשגל היא תאוה הגדולה המטרדת האדם משלימתו יותר מכל התאוות צוותה התור' לאדם טימא' שכבת זרע שהוא בא מכח המשגל או בהרהורו על זה ובאשה טומאת הלידה כי שניהם באים על ידי המשגל ובזה חטא אדם ואשתו כי אי אפשר לעשות מעשה כזה בל איש ואשה ולכן נאמר ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה כי לא היה אפשר בלא זה על כן נטמאו בדבר זה ביחד והנה להיות כי חטא' חוה היה העיקר כמו שנאמר ותתן גם לאישה עמה כי היא פתתה אותו ברוב לקחה לכן עיקר הטומאה בעניין הלידה ואפשר שעיקר החט' היה הלידה כי אמר' לאדם שכוונת' היתה לפרות ולרבות העולם ׳ וכאמרם באו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא לא חטאו לא באנו לעולם ובזה המשיכה האדם אחריה שהיה עמה כתרנגול ולזה צותה התור' שתטמ' בעניין הלידה להורות על חטאה ואף כי חטא זה כולל כל מין האדם ובעניין זה החטא רומז אדם וחוה על כל המין כמו שהוא ידוע מדברי הרב המורה ובעל עקידה וזולתם על כן טומאה בלידה כי הוא הנמשך מתולדות הבנים ׳ וכבר נתבאר טעם טומאת שבעה ימים אמנם אם נקבה תלד וטמא' שבועיים שבעה נגד האם ושבעה נגד הבת כי הטומאו' כפולות זכר לחט' חוה כי הנקיבה מצד הנקבה ׳ אמנם הזכר בא מכח הזכר והוא האדם יספיק לה טומאת שבעה כי מכל מקום בני חוה אנחנו כלנו ולכן אחר כך צריכין גם כן לזכור מעשה אדם שפירש מן האשה ק"ל שנה ׳

הנה הרחיק עצמו אל קצה השני מן המשגל כדרך שכתב הרמב"ם בשמונה פרקי' ובספר המדע שזהו מחכמות הרופאים הגופות ש והנפשות שאם נטה האדם אל אחד מן הקצוות צריכין לקרבו אל קצה השני כדי להרחיקו ממה שהורגל עד שישאר אחר כך במצוע וכן היה בעניין האדם לפי שהיה כרוך אחר האשה יותר מדאי פרש עצמו ממנו יותר מדאי ק"ל עד שהרגיש בעצמו שאחר כך היה בדרך ממוצע ולזה
בראשית ה נאמ' ויחי האדם מאה ושלשים שנה ויולד בדמותו בצלמו ויקרא את שמו שת רצה לומר כי האדם הוא האמצעי בין עליוני' השכלי' הנבדלי'

ובין

ובין התחתונים שאין להם שכל כלל ולזה נאמר כי אחר ק"ל שנה הוליד בדמותו וצורתו שהוא דרך מצוע ויקרא את שמו שת כי זהו יסוד העולם ולזה אחר הטומאה צוותה התורה לישב בדמי טהרה גם כן להורות שאף שמצד חוה הם דמים מכל מקום מצד האדם הם טהורים כי שב עליהן בתשובה גמורה ובהיות כי תשיבתו תוך אותן ק"ל שנה היתה טוב מצד ורע מצד כי מצד כוונתו להרחיק מותרי המשגל היה טוב אמנם מצד המעשה בעצמו היה רע לזה הדם טוהר הוא מצד טהור ומצד טמא כי מצד בעלה הם טהורים והוא הבעילות המותרות שביון בהן להמעיטן אמנם מצד עצמן היה טמא ועל כן אל המקדש לא תבא ובכל קודש לא תגע כי באמת הוא רע רק שהוא טהור נגד בעל ואשתו והית מספר הימי טוהר ל"ג בזכר וס"ו בנקבה כי הס"ו הוא חצי ק"ל מלבד אחד יותר ול"ג הוא רביע' ק"ל מלבד רביעי יום יותר והטעם בזה כי במקום שימי הטומאה הם מרובים ראוי להתרחק ביותר ואז כוונת האדם היתה יותר נאות' והטהר' נתרבתה בהן ועל כן צותה התורה לישב ס"ו ימי טוהר שהם רוב מספר ק"ל כי מאחר שרובן טיהר רובו ככולו׳ אמנם בדבר שהוא חצי ימי הטומאה אינה צריכה הרחקה יש מרובה ויספיק חצי מטהרת הנקבה והיתה רביעית ק"ל ומעט יותר שהוא חצי הרוב מן הק"ל שהוא ככולו להורות כי מעט יותר מן הדרך המצוע שהוא החצי יספיק׳ ובמלאות ימי טהרה תביא כבש לעולה ותור או בני יונה לחטאת וגו' ואם לא השיג ידו כו'׳

ואמרו ריש פרק קמא דנדרים דחטאת יולדת לא בא על חטא והכתוב קראו חטאת ואף על גב דאמרינן פרק המפלת דיולדת חוטאת דבשעה שכורעת לילד כו' מכל מקום עיקר קרבנה אינה בא משום זה כמו שפירש שם הר"ן

אלא בהיות כי קשה לפרוש מתאות העולם ומותריו בפרט בעניין המשגל שהוא טימאה הלידה על כן חייבה התורה קרבן להורו' על עניין חדוש העולם והפסדו והפסד האדם שב ועונשיו אחר המות כמו שנתבא' לעיל ממעש' הקרבן והחטאת והעולה כדי שזכרון זה יועיל לו לכבוש יצרו ולעמוד על המצוע׳

והנה זה כדרך שאמרו עבר על מצות לא תעשה תשובה תולה ויום כפורים מכפר עם התשובה כן הוא בעניין הזה כי אם עבר והמשיך עצמו אחר מותרי העולם שהם כולם בלא תעשה לא יספיק הטהרה והטבילה לאחר לידה רק צריך עזר עם התשובה והוא הבאת הקרבן׳

רבי אבא אמר אתרוג היה וכו' הוא דעת השלישי שאמרו בעניין חטאת והוא דעת המקובלי' שאמרו שקצצו בנטיעו' והפרידו הפרי הנקרא אתרוג מן האילן והוא חטא חוה אבל אדם חטא למעלה מזה כמו שבאר הזוהר והתקונים תקון ס"ט והרקנט פרשת בראשי' ושאר המקובלים בזה׳ לזה אמרו אתרוג היה שזה הפרי נקרא אתרוג כידוע ועל ידי חטאה חוה והאכילו לאדם ועלה למעלה בחטא ועל זה באה טומאת זב וזבה בהיות כי עיקר חטא זה בא על ידי הרהורי הלב אשר נגדו חטא הרהורי עבירה בתאוות הנשים המביא לידי קרי וזבה וכן עניין זבה היא בא ברוב תימודת לאנשים וכמו שאמרו רבותנו ז"ל בעניי' כלה שצריכה טבילה שמא מחמת חמוד ראתה דם ולכן בא טהרותן על ידי שבעה ימים נקיים והם נגד שבע' ימי בראשי' הידועי' למקובלי' וצריכים להיות טהורים ונקיים ושלא יפסיק שום טומאה בנתיים כדי לתקן מה שעוותה ושלא להפריד בין הדבקים בטהרה והנה אין זבה גדולה בפחות משלשה ימים וזב בפחות משלשה ראיות והטעם מבואר כי בשלשה ימים רומזת על שלשה חלקי העולם אשר נטמאו כולם בחטא זאת כי חטאם הגיע למעל' משלש' חלקי העולם ולכן כשאשה רואה טומאה שלשת ימים בלא עת נדתה הרי גלוי שנפשך חוטרת ודעתה אחר החטא גדול ולכן צריכה לישב שבעה נקיים אמנם כשהיא רואה יום אחד או שתים אינה צריכה לישב שלשה ימי' רק די לה בשמירות יום כי אז הטאת באה מצד החטא שחטאה חוה אבל לא שעלה למעלה וסגי לה בשמירות יום מטעם שיתבא'׳

והנה טומאת האשה בימים והאיש בראיית לפי שחטא חוה הגיע למקום הנגדר בימים והם שבע' ימי בראשית אבל האדם עלה למעלה במקום שאין שם יום נגדר שמה ועל כן טומאהו בראיית על דרך לבי ראה הרבה והוא הטעם שהאשה מטמא באודם שהוא מורה על דין והאיש בלובן שהוא מורה על מקום רחמים׳ ולהיות כי אמרו המקובלים כי הספירות הם כדמות אנדרוגינוס כל אחת בלול מחברתה בדין ורחמי' אין פרוד ביניהם על כן בא בדין זה שאנדרוגנו' מטמא בלובן ואודם כדאיתא פרק קמא דקידושין ופרק שני דמסכת זבים וכתבו הרמב"ם פרק ראשון דהלכות מטמאי משכב ומושב ופרק שני דנזירות ואף כי האנדרוגנוס הוא כדמות אדם וחוה שהיו תחלה אדם אחד כדמות אנדרוגנוס וכבר נתבא' למה האד' מטמא בלובן והאשה באודם על פי אמרם שאדם חזר בתשובה והוא הלובן׳ והנה בהיות כי חטא כזה צריכה יסורים גדולי' ותעניות גדולים

גדולים כאלו חטא בכריתות ומיתת בית דין ולזה אמרו שישב בתעניות ק"ל שנה והנה אמרו שאין בין נדה לנדה אלא אחד עשר יום והנה עיקרם עשר הראויין לזיבה אבל אם ראתה יום אחד עשר אינה צריכה שימור כדאית' פרק בתרא דנדה אם כן עיקרן עשר והוא ידוע על פי דעת זה על דרך אמרם עשר ספירות בלי מה עשרה ולא אחד עשר והוא מבואר למשכיל ועוד יתבאר לך טעם בזה בחטאם הרביעי שאמרו עליו רבי יוסי אומר תאנים היו מלשון כי תואנה הוא מבקש והוא דעת האומרים שכפרו בהשגחה ובשכר ובעונש ולכן אמרו אדם הראשון מין היה ויש אומרים כופר בעיקר היה ויש אומרים משוך בערלתו והם אלו השלשה דעות האחרונים שנתבארו מלבד פשוטו של מקרא • כי משוך בערלתו נגד דעה שנית שנמשך אחר תאותיו והיא המשכת הערלה אשר עיקר טעמה להמעיט האבר ההוא מתאותיו היתירות כידוע מטעם המצוה והנה ההולך אחר רוב המשגל ותאוותה משוך ערלתו וכמו שאמרו רבותינו ז"ל הבא על הגויה ערלתו נמשכ' והוא האמת כי הגויה שכיחא ליה ופריצא ליה ומרבה תאותו עד שקשה לפרוש ממנה מה שאין כן בבנות ישראל הכשרות אשר רוח המשל יעלה עליה וכמו שדרשו ז"ל ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך וזהו מדה יפה בנשים שמתאוה לבעלה ואין לה פה לתבוע

והנה בנות ישראל הכשרות שומרת חקותיהן אשר יראת יי' ובושת על פניהן כמשכין אחר האיש ולא אחר עזות פריצות מה שאין כן בגוית ועל כן ערלתו נמשכת על דרך שאמרו הנבעל' לערל קשה לפרוש והוא מבוא' והיש אומרי' כופר בעיקר היה הוא זה הדעת שכפרו בהשגחת ובשכר ועונש והוא אחד מעיקרי הדת • ויש אומרים מין היה הוא דעת המקובל שאמר שתי רשויות הן והנה המשילו דעה זו הרביעי בעניין התאנה מלשון תואנה כמו שנתבא' ועוד כי התאנה כולה שוה ואין בה גרעין כמו בשאר פירות ועל כן המשיל הדבר בזה כי אמרו כי הכל שוה לית דין ולית דיין ומקרא אחד לצדיק ולרשע ואין שייך לומר אוכל ופסולת בעניין הנמצאים כמו שהוא אוכל ופסולת בשאר פירות אלא שהוא הכל שוה כמו שהוא בעניין התאנה ולהורות דע' זו אמרו במדרש הנזכר לעיל מה אמרו ליה הא גנבא דגנב דעתי' דברי' והוא דעת זה בעצמ' שגנב דעת עליון לטעם השגחתו ויכלתו • וידיעתו בתחתונים ובהיות כי הכופרים אומרים שבזה הדעה מרוממים הקדוש ברוך הוא ושאין זה מיעוט בידיעתו ויכלתו רק רוממות וכמו שנאמ' אשר ימרוך למזמה וכו' וכמו תהל"ס קל"ט שבאר בעל עקידה בזה לזה אמר כאן ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורות רצה לומר שראו הטוב בדעת זה ולקחו להם העניין הכוב לאזור ולחגור בזה מתניהם להחזיק דעתיהן המזויפות ולא ראו ברע אשר בדעה זה וכמו שהאריך בזה בעל העקידה פרשת בראשית

והנה נפלו בעניין כפירות ההשגחה דעות רבות אשר כלם משתרגים לשני דעות כלליות האחד דעת ארסטו' אשר יאמר כי השגח' דבקה בעליונים וכלה בתחתונים וההשגחה וידיעה כלה בגלגל הירח ועל ידי הגלגל המיני' שמורים והנה אינו מסלק ההשגחה רק מן התחתוני'

אמנם יש הוסיפו סרה לומר שאין הידיעה רק בשכלים הנפרדים גם גלגל הוא מונהג בלא השגחת עליון והנה זה כיפר שז בשתים ולכן מדין הזבה שאם היא ראה יום אחד טהור והיא טהורה כי מאחר שלא נטמא ביום השלישי רצה לומר שלא ראתה רק שני ימים נראה שחטאה מצד כפירת ההשגחה באחד משני פניים הנזכרים שהם דוגמת השני הימים על כן יספיק לה טהרה מועטת ויש תקוה לאחריתה כי דעות אלו יפסדו מעצמן ויטהרו אמנם אם ראתה שלשה ימים נפל החטא בכל שלשה חלקי העולם ומסלקה השגח' וידיעה לגמרי ואין זה כי אם מצד החטא הגדול שהיא דעת המקובל הנזכר ולכן צריכה לשבעה ימים נקיים מכל חטא וטומאה וצריכה קרבן לטהרה כי הוא המורה על חדוש העולם כדרך שנתבאר מעניין הקרבנות ו

ואמרו במדרש מפני מה קרבן יולדת הוא שתי תורים ובני יונה לפי שהיא חטאה כפרפרף שז ונשבעה שלא תזקק לבעלה תבא דבר של רפרוף ותתכפר עליה הנה כעין זה פרשו בטעם צפורי מצורע והוא גם כן בטעם ציפורי זב וזבה יבא דבר שבקול ויכפר על שז מעשה הקול והוא חטא אדם וחוה ששמעו לקול הנחש והאדם שמע לקול אשתו ולזה מביאין דבר שבקול להתכפר על מעשה קול

והנה מצד שיש בדעות אלו חלול השם יתעלה על כן אין לו תקנה רק מיתה ממרקת על כן אמרו במדרש מה היה בנות שבע וכו' •

ולזה אמרו שהעלה זריזין של תאינים על צוארו מטעם שנתבאר ודע כי עבירה גוררת עבירה ומעבירה אחת באו אל עבירה אחרת עד אשר נפלו בכולן כי מצד לקחה מעץ הדעת ועברה על צווי השם יתעלה נטתה גם כן אל המותרות התאוות וכפרה בשכר ועונש כי אין מדרך האדם לדעת קונו ולמרוד בו אלא

שעניין

שעניין רוב התאוה סמא עיניהם שמרדו לגמרי וכפרו ועל ידי זה באו לידי חטא הרביעית על כן אלו הטומאות נמשכים זה אחר זה כי עניין הנדה הוא נמצא בריב הנשים והוא טבעי ואחריו בא עניין זבה קטנה וזבה גדולה באחד עשר יום שבין נדה לנדה כי מצד חטאן לפי פשוטו של מקרא באו לידי דעה השלישי והרביעי ואין טומאת לידה מפסיק בנתיים כי אלו שלשה חטאים משתרגים זה אחר זה אין צריך להיות טומאת הלידה בנתיים רק הוא דבר אחד הבא לפרקים שנצטרף להם דוגמת אלו הדעו' הנזכרי' כי החטא שהוא דוגמת טומאת הלידה באה לפרקים ואינה נמשכת לראשונה כמו השלישית והרביעית ונקרא זבה קטנה וגדולה להיו' כי דעת השלישי והרביעית הם שניהם כפירת השגחה ומיעו' יכולת כאשר פרשתי לעיל פרק שביעי חלק זה הדעת המקובלין ואינן מתחלפין רק בגדול וקטון והיה מדיני הזבה שאין זבה אלא באחד עשר יום שבין נדה לנדה כי כבר נתבאר חלק ראשון מאמר זה כי אף שחלקי העולם נחלקים לשלשה כללים מכל מקום פרטיהם הם עשרה או אחד עשר כאשר נתבא' כל זה ממדות המקדש ועל כן היו ימי הראויית לטומאה אחד עשר אמנם נחלקו בגמרא אם ראתה ביום עשירי אם צריכה שמיר' ביום אחד עשר מאחר שאינה יכולה להיות זבה גדולה כי הוא רואה שהחלוק הוא לעשר' חלקים אם כן אין יום האחרון צריך שמירה ומ"ד צריך שמירה כי יום אחד עשר סוף המספר הפרטי ולכן הוא אינו מקבל טומאה ובהיו' כי העניין כמו שנתבאר ועניין אמרם חטה וענבים ואתרוג ותאנה אינו כפשוטו רק שכוונו למה שנתבא' אמרו במדרש חס ושלום לא גילה הקדוש ברוך הוא אותו אילן כו' אלא שכוונו עניין האלונות ולא האלונות בעצמו ואחר שנתבא' הכלל נבא אל מקצת פרטים הנופלים בדינים אלו אשר יתבארו על דרך זה יזה כי ארבע טומאות אלו שהם הזב והזבה והנדה והיולדת מטמא משכב ומושב ומרכב יותר משאר טומאות להיות כי אמרו בעניין חטא אדם וחוה שהגמל היה רוכב על הנחש ושהנחש באה על חוה והוא עניין הטומאה מרכב ומושב ומשכב שבא בטומאת אלו יותר מבשאר טומאות וכן אלו הטומאת היו צריכין לקרבן מלבד הנדה להיות כי הטומאות היו מורים על עניין חדוש העולם ומה שנתהוה אז בעניין אדם וחוה מה שאין כן בעניין שאר הטומאות והיה מן הראוי שנדה גם כן תקריב קרבן אלא שההרגל נותה הכביד על האשה להביא קרבן תמיד השם יתעלה גבר חסדו על האדם לבא עמו כפי כחו ואף כי הנדות הוא טבע לאשה כאלו היה לעולמי' ואין להביא קרבן עליו׳ והנה שלשה מעיינות בזב והם הרוק ושכבת זרעו ומימי רגליו להיות כי אלו המעיינות משתתפין בעניין הדם והזוב שמטמא בזכר ונקבה

וכתב עוד הרמב"ם פרק ראשון מהלכות משכב ומושב אשה שיצא הולד דרך דופן ויצא דם מן הדופן הדם טמא כדם זיבה שהמקור מקומו טמא והאשה טהורה עד שיוציא דרך הרחם הנה המקור מקומו טמא כי עיקר הטומאה באה מן המקור אשר כלנו נחצבים משם לכן הדם טמא בכל עניין כי הוא בא מצד ריבוי הזוהמא שנתרבה במקור ׃ אמנם האשה טהורה כל זמן שלא יצא מרחם שהוא כוונת טומא' הלד' מטעם שנתבאר ׃

פרק שבעים

פרק קמא דסוטא רבי אומר למה נסמכה פרש' סוטה לפרשת נזיר לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין וכן הוא פר' קמא דנזיר נסמכו בתורה קרבן נזיר לפרשת סוטה לכן אסמוך גם כן באור זכרי קרבנותיהם ואקדים הלכות קרבן סוטה בהיות כי מוקדם בתורה ועוד כי קרבן סוטה הוא קרבן אשה ספק אם נטמאה לכן אבארו בפרק זה לאחר שנתבארה קרבנו טומאת אשה והנה קרבן סוטה אין צריך ביאור כל כך להיות כי קרבנה היה בא כשאר מנחות עשירית האפה רק שכאן היה מן השעורים וזה היה מצד שמנחה זו באה למזכרת עון וכמו שאמרו פרק קמא דסוטה תניא היה רבי מאיר אומר במדה שאדם מודד מודדין לו וכן מצינו בסוטה במדה שמדדה מודדין לה היא עמדה על פתח ביתה לראות לו לפיכך כהן מעמידה בשער נקנור ומראה קלונה לכל היא פרשה לו סודר נאה על ראשה לפיכך הכהן נוטל כפה מעל ראשה ומניחה תחת רגליה היא קשטה לו פניה לפיכך פניה מוריקות היא כחלה לו עיניה לפיכך עניה בולטות היא קלעה לו את ראשה לפיכך הכהן סותר את שערה היא הראתה לו אצבעותיה לפיכך ציפרניה נושרות היא חגרה לו בצלצול לפיכך כהן מביא חבל המצרי וקשרו לה למעלה מדדיה היא פשטה לו ירכה לפיכך ירכה נופלת היא קבלתו על כריסה לפיכך בטנה צבא היא האכילתו מעדני העולם לפיכך קרבנה מאכל בהמה

בחמה היא השקתו יין בכסות נאים לפיכך הכהן
משקה מים המרים במקידה של חרס היא עשתה
בסתר לפיכך הקדוש ברוך הוא ישב בסתר שם
בה פנים שנאמ׳ עין נואף שמרה נשף לומר
לא תשורני עין וגו דבר אחר היא
עשתה בסתר הקדוש ברוך הוא מפורסמת בגלוי
שנאמ׳ תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו משלי כו
בקהל עד כאן לשונו הרי שבארו כל דיני׳
ועוד אמרו היא עשתה מעשה בהמה לכן
קרבנה מאכל בהמה ולכן כמעט עניי׳ קרבנה
מביאר ואף עניין מחיקת השם אל תוך
המים נראה לי שבא גם כן בעניין מדה כנגד
מדה וזה כי היא כפרה במעשה בראשית
שנאמ׳ ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם בראשית ה
אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם ויברך
אותם אלהים ויאמ׳ להם פרו ורבו וגו׳
הנה נראה כי הפסוק פי׳ מה שנבר׳ האדם יחיד
ואחר כך נלקח חוה ממנו הוא מה שנאמ׳ כי
בצלם אלהים ברא אותו וזה כי ידוע
שאדון הכל יתעלה הוא אחד ואין שני וכאשר
עלה הרצון בבריאו׳ העולם האציל מחכמתו עלול
הראשון אשר משם והלאה בא הרבוי בעולם כי
מצד השגת עצמו נאצל גלגל ומצד השגה מה
בעלתו נאצל שכל אחד כו׳ וכמו שנתבא׳
כבר שזהו דעת הפלוסופים וידוע גם כן
שכל עלה מקבלת היא נגד עלתה שמקבלת
ממנו בערך אשה אל הזכר וכמו
שכוונו באמרם מבלתי יכולת וגו׳ שלא יאמרו במדבר יד
שתש כחו כנקבה חס ושלום רצה לומר שלא
יאמרו שהוא מקבל מאחרים והנה
לזה נאמ׳ בבריאות האדם שנברא בצלם אלהים
ופירש מיד מהו הצלם ואמר זכר ונקבה
ברא אותם רצה לומר כי זהו הצלם שברא בו
כי האדם בראשונה יחידי נברא להורות על
אדון הכל יתעלה וכמו שאמרו מפני מה
נברא האדם יחידי שלא יאמרו שתי רשויות הן
אמנם לוקח ממנו אחד מצלעתיו ויבן יי׳
אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם למטה
דוגמת העלול הראשון ׳ מכאן ואילך בא
הרבוי אל העולם כי מה שהנקבה מקבלת מן
הזכר יתילדו הבנים והבנות והרבוי בעולם וזהו
סוד אשה כי תזריע וילדה זכר וגו׳ כי הזכר מן ויקרא יב
הזכר והנקבה מן הנקבה כי מצד השגתו עלתו
יתילד הזכר והוא דוגמת השכל אשר הוא
במדריגו׳ הזכר אל הגלגל אשר מניע אשר לו
בבת ולזה מן הזכר יתילד זכר ואם מן הנקבה
שהוא דוגמת השגת העלול את עצמו תתילד
נקבה והוא הויית הגלגל ׳ ונראה
שזה כוונת אמרם במדרש רבה אשר הוא נר
מאיר לכל חכמה ויי׳ ברך אברהם בכל רבי
מאיר אמר שלא היתה לו בת רבי יודא אמר
שהיתה לו בת ׳ אחרים אומרים בת היתה
לו ובכל שמה רבי אליעזר המודעי אמר
אצטגנינות גדולה היתה לו לאברהם שכל מלאכי
מזרח ומערב היו משכימין לפתחו ׳ רבי
שמעון בן יוחי אומר מרגלית היתה תלויה בצוארו
של אברהם אבינו שכל חולה שהיה רואה אותה
מיד נתרפא כיון שמת נטל הקדוש ברוך הוא
ותלאה בגלגל חמה כו׳ ׳ הנה כוונו
בבת זו מה שאמרנו כי כל גלגל נקרא בת
והשכל המניעו נקרא בן והוא טעם פרייה
ורביה שצריך לאדם שיהא לו בן ובת והנה
העלה הראשונ׳ יתעלה הוא במדרג׳ האב והעלול
הראשון במדרגת האם והשכל השני עם
הגלגל הם בן ובת וידוע מה שבא בדברי
המקובלי׳ מעניין אב ואם בן ובת אף שה׳ העמיקו
דברו ודברינו לפי הסכמ׳ החוקרי׳ אשר כל משכי׳
ואפילו כופר בתורה יסכים על זה והנה
נפלה מחלוקת גדולה בין חכמי העיון אם השם
יתעלה מניע גלגל הראשון כי יש מהן סוברים
שהאל יתעלה מניע גלגל בעצמו ׳ כמו
שנראה דעת הרמב״ם בספר המדע והוא דעת
ארסטוטלוס והרבה מבעלי העיון הנמשכי׳ אחר
דברי ארסטוטלוס והוא דעת הנרבוני הנקרא
ויד״ל כמו שכתב פרק שמונה וששים חלק
ראשון אמנם בספר המורה נראה
מדעת הרב שמניע הגלגל הראשון אינו אלוה רק
השם יתעלה מניעו על ידי עלול הראשון
כמו שהאריך הנרבוני בזה בדעת הרב שם וכת׳
עליו שיצא בזה מן האמת הכמוס עמו
ולהיות מחלוקת זה מבואר בדברי הקדמוני׳ לא
אאריך בסוברין כן כי זהו דרוש שכל חכמי
העיון חולקין בה ׳ אמנם דעת
השלישית היא דעת החכם אבן עזרא והחכם
בן גבירול ז״ל והוא דעת הנביאים ליחס עוד
גלגל עשירי שכלי וליחס שכל ראשון שאינו סבה
ראשונה לאותו גלגל וקראו שמי הצלחה
וכתב בספר כתב תמים שזהו דעת הרמב״ן בפיר׳
איוב והנרבוני כתב שזהו דעת דוד עליו
השלום באמרו הללו אל בקדשו כו׳
תהלים קנ וכל זה מבואר למשכיל בדברי חכמי הקדמונים
ז״ל ומעתה התבונן גדול יקר מדרשי
חכמנו ז״ל כי למה שראו שעקר הצלחת האד׳
היא השגת החכמה בעולם הזה בחלקו במה
בראשית כד שנאמר ויי׳ ברך את אברהם בכל כי במה ברכו
ובאיזה השגה ברכו רבי מאיר אומר שלא היתה
לו בת רצה לומר כי תכלית השגת אברה׳ היתה
שלא היתה לו בת וכבר נתבאר כי
האב מורה על אבינו שבשמים יתעלה אשר הוא
אב לכל ובהיות כי אברהם עליו השלום
היה

היה יסוד עולם ובעבורו היה העולם נברא ראוי
לרמותו אליו באמר׳ שלא היה׳ לו בת ורצה לומ׳
שאין הקדוש ברוך הוא מניע גלגל בעצמו רק
על ידי אמצעי וזהו כוונתן שלא היתה לו בת
אבל לאשתו היה בת והוא האמצעי שבינו
לגלגל׳ אמנם רבי יודא ראה
שהיתה לו בת והוא בעצמו מניע גלגל ׳
אמנם אחרים אומרים בת היתה לו ובכל
שמה רצה לומר הם מיחסים שמי ההצלחה
והוא גלגל השכלי המקיף בכל ולכן נקרא בכל
ואף כי השכל משכיל בכל ועל דרך שנאמר
מלא כל הארץ כבודו ודע זה ונרא׳
שזה כוונתן שאברהם נתברך בכל יצחק מכל
יעקב כל להיות כי השלשה אבות הם כללי
ישראל וזכותן עומד להם לדורות ומגינם בדבר
המקיף סביב דבר אחד ומגינו ולהיות
כי שמי ההצלחה הם מקיפין בכל נקרא אברהם
בראשית כא בכל יצחק מכל באשר כי הוא נגד גלגל היומי
המקיף גם כן ולהיות כי נאמ׳ ביצחק
יקרא לך זרע׳ ודרשו ולא כל יצחק כי
נאמר כאן מכל ולא כל כי לא היה לו הכל רק
מקצתו כדמות הגלגל היומי שיש לו קצת ענייני
הגלגל ולא כולו כי אין לו כוכב שהוא אור
בראשית כז מזהיר וכן יצחק היה חסר האורה כמו שנאמ׳
ותכהנה עיניו מראות אמנם יעקב
שהוא נגד גלגל הככבים הקיימים שיש בו שנים
עשר מזלות שהם נגד שנים עשר שבטים שז
המשכילים אשר יזהירו כזוהר הרקיע נאמר בו
יש לי כל כי הוא גלגל היומי הכולל אלו הצורות
אשר כל העולם נתלה בהן דוגמת בני יעקב
שהיו כולם צדיקים ושלמים לא נחסר להם מכל
ואף על דרך פשוטו נוכל לומר כזה כי
יעקב היה לו כל שכולן שלמים אמנם
יצחק מכל שהיה לו בן אחד צדיק ואחד רשע
שם ולזה אומר ואוכל מכל בטרם תבא רצה כבר
קבלתי חלקי שהוא מכל מקצת זרעו ולא כל זרעו
ומאחר שיעקב קבל הברכות מעתה לא
אוכל לברכך כי בוודאי אתה הרשע מאחר שאין
שניכם צדיקים׳ אמנם אברהם
נתברך בכל כי בתחלה לא היה כל שהרי ישמעא׳
היה רע ולבסוף חזר בתשובה וחזר לו כל וזהו
בכל׳ ולכן אמר שבת זו נקראת בכל
ואם כן אין רחוק שהשם יתעלה יניעהו בעצמו
מאחר שכולו שכלי ואף כי דעת
החכמים הנזכר לעיל ליחס שכל ראשון שאינו
סבה ראשונה כו׳ הנה בהיות כי
אין בת בלא אם על כל פנים צריך להיות
אמצעי מה בניהם ולזה כוונו אחר כך באמרם
אצטגנינות גדולה היתה לו לאברהם רצה לומר
כי היה אצטגנינות ויש אומרים מרגלית

היתה תלויה לו׳ כו׳ הנה אלו חכמים
חולקין בהשגתו באיזה צד היתה אם על צד
העיון המחקרי או על צד הנבואה והנה
רבי אליעזר המודעי סובר שמצד עיונו הטוב שז
והמחקר השכלי עמד על החכמה וזה אמרו
אצטגנינות גדולה היתה לו שכל מלכי מזרח
ומערב משכימין לפתחו והוא אצטגנינות והכמת
הככבים אשר ממנו הפלוסוף עומד על מניע
נבדל וע״י זה כל מלכי מזרח ומער׳ משכימי׳ לפתחו
כמו שהוא עניין הפלוסופים שכל הפלוסופים׳
אשר מעולם אנשי שם והם מלכי מזרח ומערב
משכימין לזה ולחקור בה והם היו משכימים
לפתחו של אברהם לחקור עמה בזה׳
אמנם רבי שמעון בן יוחאי אמר שמצד הנבואה
בא לו וזה הוא עניין המרגלית שהיתה תלויה
בצוארו והמרגלית הוא דבר סגולי הנקרא אבן
סגולה כמו שנאמ׳ בישראל בשעת מתן תורה
שמות יט ואתם תהיון לי סגולה והוא דבר הנעלם טעמו
אף כי נראה פעולתו וסגולתו וכן הוא עניין
הנבוא׳ בישראל שאף שהוא דבר סגוליי ובאו
בנבואה מקצת דברים שאין להם טעם והם
כסגולה מכל מקום כל חולה שראה אותה מיד
נתרפא לו רצה לומר מכל מקו׳ נראה בה
שהו׳ דבר מועיל מאד להסיר כל חולה וכל מחלה
שמות טו כמו שנאמ׳ כל מחלה אשר שמתי במצרים לא
אשים עליך כי אני יי רופאיך וכמו שנאמר
דברים ד כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים הוא
עניין מרגלית שמעולה לכמה דברים והוא דבר
סגוליי ונקטו מרגלית יותר משאר אבני סגולה
מצד שיש לה קצת התעוררות מצד שתוף השם
על גלוי הדברים הכמוסים וזהו אמרו כל חולה
שרואה אותה מיד נתרפא וכשמת נתלה בגלגל
החמה והוא משה רבינו עליו השלום שנאמ׳
בו פני משה כפני חמה והוא העמיד הנבואה
והתורה על אמתתה ולמשל אמרו וסימן אזלי
יומא אזלי קצירא להיות השמש מרפה בכנפיה
כתורת משה ונשוב לדברינו לפרש
העניין שאנחנו עליו שעניין זכר ונקבה כדמות
האצילות העליון שהם עלה ועלול פועל ומקבל
בראשית ב כדמות איש ואישה בתחתונים ולכן נאמ׳ ויבן
אלהים את הצלע וגומ׳ שהוא לשון הבנה כי
הוא מורה על שכל הראשון העלול אשר במדרגת
אשה לבעלה ולכן אמרו פרק קמא
דסוטה זכו שכינה בניהם והוא נכון גם כן מצד
עצמו כי כמו שעניין כל העולם והקשר חלקיו
זה בזה מורים על השם יתעלה כן הוא בעניין
האדם השלם עם בת זוגו שהוא העולם הקטן
שם ג ולזה אמר ודמות אדם עליו מלמעלה
ולהיות הדבר כן נתבא׳ גם כן טעם נעשה אדם
בצלמינו כדמותינו וזה כי כבר אמרו
בבבא בתרא

בבראשית רבה עם מי נמלך כו׳ ולכן נוכל גם כן לומר כי מאחר שהאדם כולל זכר ונקבה שנמלך עם העלול הראשון ולא שהוצרך להמלכה חלילה רק באלבאר עניין צלמינו ודמותינו שנאמר על שניהם ולכן נאמר מיד ויברא אלהים את האדם בצלמו וגו׳ וכמו שאמרו ז״ל כל מקום שיש למינים מקום לטעו׳ תשובתו בצדו ולזה אמרו גם בן משה כתו׳ וכל הרוצה לטעות יבא ויטעה וכמו שכתבתי מאמר זה ריש חלק שני מזה המאמ׳

והנה בהיות העניין כן נתבאר שאשה המזנה תחת בעלה הנה היא כופר בעיק׳ האחרו׳ או בעניין שהאדם נברא יחידי עליו כמו שנתבא׳

ולזה הסוטה שסטתה תחת אישה ומעלה בו מעל אי אפשר לבדקה כי אם על ידי השם המהוה העולם וקושר חלקיו זה בזה בדרך שנתב׳ לעיל פרק עשרים חלק זה מעניין שם בן ארבע ולזה היו מוחקים השם לתוך המים שהוא מורה על עניין ההשכלה הנקראים מים כמו שנתבא׳ מעניין הדברים שקדמו אם טהורה היא ולא מעלה בבעלה אזי עדיין בצלם אלהים זכר שם ונקבה ברא אותם כמו שנתבאר ואז ראוי לחול עליה שם שמים ונקתה ונזרע זרע שעל ידה יתקיים העולם כי היא אז שלימה לבעלה והוא דוגמת העלול הראשון ששלם לבעל ופועל שלו וראוייה לזרוע זרע להרבות העולם על ידה

אמנם אם שכב איש אותה אז הפרידה הקשר שבין הקדוש ברוך הוא לעולמו ואינה ראוייה לחול שם שמים עליה מאחר שהיא הפרידה בין הדברים דהיינו קשור העולם הגדול זה בזה ולכן גם איבריה מתפרקין ונפרדין זה מזה וזהו הנראה לי בעניין הסוטה •

פרק אחד ושבעים

במדבר ו איש או׳ אשה כי יפלה לנדור נדר לחזיר וגו׳ • כבר כתבתי בפרק שעבר אמרם כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין הנה גלו ז״ל כי טעם הנזירות הוא כדי׳ שישמור עצמו מן היין המביא לידי קלקול הסוטה ונראה שלפי דרך זה יתבארו דיני נזיר עם קרבנותיו על הנכון

וזה כי כבר חלקו החוקרים פעול׳ האנשי׳ כפי חלוקו׳ הרכבת המין׳ הראשונ׳ יתחלקו אל שני מינים המין האחד אשר ימשוך אל צורתו והם הדברים אשר יפנו בהם אל איזה יש תכלית מה תכליות שיראה להם טוב ואם לא יקפידו אם כן הוא על דרך האמת • והמין השני אשר ימשך אל חומרם והם אשר לא יפנו בפעולותיהן לשום תכלית ידוע ומוגבל למה שיגיעם רצונם פעם אל דבר ופעם אל הפכו כמנהג הבעל חי אמנם אלה אשר יפעלו אל תכלית יתחלקו תכליותיהן גם כן לפי טבע החלוקה הנה הנם הטוב והערב והמועיל אשר זכרו הפלוסופים המדיניים הטוב הוא הפועל כפי השכל לגמרי והם הנקרא׳ אנשי׳ אלהיים והערוב הוא הפועל כפי החומ׳ בהחלט והם אשר יקראו בהמיים • והמועיל הוא המורכב משניהם והם הפועליים כפי הרצון והשכל יחד אמנם המין השני הבהמי אשר מצד החומר הנה אינו מקבל שום חלוקה מוגבלת כי הוא נחלק מצד עצמו ובלתי מקבל שום הגבלה וגדר יען כי לא יתנועעו אל תכלית ידוע טוב או רע כי אם אל כל מין הפסד ופחיתות שידומה להם ואף כי יפעלו פעם אל קצה אחד מפחיתות ופעם אל קצה אחרון ולא יזוז כי אין חפצו אלא ברע

וכבר האריך בעל העקידה ריש פרשת נח בדבר זה ואני רואה כי זהו תורת הנזיר בכללו ובפרטו כי הרואה סוטה בקלקולה ראו להזיר עצמו ש בפעולות אלו וראוי לו שלא לעשותן ואף הטוב שבהן לא יעשה על צד ההרחקה כמו שיתבאר

והנה כל מעשים אלו נחלקים אם על צד שהגבילה אותן התורה או כפי מה שיגזרם השכל האנושי והוא החק הנמוסי ואפשר שאז הטוב אינו טוב כפי הכוונה האלהית

וכמו שהאריך בזה בעל עיקרים מאמר ראשון פרק שמיני לבאר החסרונות שחסר דת הנימוסי מהדת האלהיי והאריך בזה גם כן בעל העקידה פרשת וישלח יעקב בפירש פסוק ויאמרו הכזונה יעשה אחותינו וכל זה יתבאר מדיני נזיר ולזה נאמ׳ איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר ליי׳ רצה לומר אם יפרישו איש או אשה לנדור נדר וגו׳ ולא ינדרו כשאר נודרים שהם עושין אסור בנדרי׳ וכמו שאמרו כל הנודר כאלו בנה במה וגומ׳ •

כדאית׳ בנדרים פרק רביעי דנדרים ופרק קונם יין ואמרו שם כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב כו׳ והרמב״ם פרק שמונה פרקיו הבי׳ הירושלמי שאמרו לא די לך במה שאסרה התורה כו׳ • וכהנה רבות שאמרו פרק קמא דנדרים נדרי של רשעים עלי חייב בקרבן נדרי כשרים עלי אינו חייב כלום

אמנם הנזיר שמתכוין לנדור נדר ליי׳ בראותו כי יצרו מתגבר עליו ושרואה בעצמו שההכרח לנפשו לנדור נדר וכמו שאמרו במסכת נזיר ונדרים פרק קמא תניא שמעון הצדיק אמר מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחת כו׳ ער עליך נאמר כי יפלא

יפליא לנדור נדר להזיר לי״י והוא עניין הפרשתו
לנזירתו משאר נודרי נדר על זה אמרה תור׳ מיין
ושכר° אל ישת חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה במדבר ו
וכל משרת ענבים לא ישתה וענבי׳ לחים ויבשים
לא יאכל כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין
מחרצנים ועד זג לא יאכל הנה שכלל
לאיסור כל אשר יצא מגפן היין ופרט בו ארבע
מצות וזהו אמרו מיין ושכר יזיר וחומץ יין
וחומץ שכר הרי שנים ומשרת ענבים הרי
שלשה וענבים לחים ויבשים לא יאכל הרי
ארבע שהן הארבע דברים שיכללם מעשה בני
אדם הטוב והערוב והמועיל והבלתי מוגבל
כלל הנזכרים והארבע אלו נחלקים לשבעה
חלקים כמו שיתבא׳ והמה חלקי האסור
האמורים בזה שהם שבעה יין ושכר וחמץ שלהם
הרי ארבע ומשרת ענבים חמשה וענבים לחים
ויבשים הרי שבעה הנה שלשה חלקי
הפעולות כל אחד נחלקת לשנים חוץ ממשרת
ענבים והטעם בכל מה שכתב הרמ״בם
בשמונה פרקיו כי רפואת הנפש הוא כרפואת
הגוף וכמו שרופ׳ הגוף צריך להכיר בעניי׳ החולי
ולרפאתו כדבר הפכי לחוליו עד שיעמדו על שיווי
מזגות גופו לבריאת וכן הוא העניי׳ בעצמו בעניין
חולי הנפשות שצריך החכם להדריכו או האדם
עצמו להדריך את עצמו בהפך מדותיו הרעו׳ עד
שיעמדנו על המצוע במדות שהוא הטוב בכל
דבר וכתב עוד הרמ״בם כי מחכמת
הרפואת שלא נרגיל קצה האחד שטבעו של אדם
נוטה אליו בקצה האחד כי לא נרגיל עליו שם
מעשה הכילת כמו שנרגיל עליו עניי׳ הפזור כו׳
וזהו עניין הנדיר כי אם יפליא לנדור מטעם
שראה שנטה אל תאוות העולם כאחד מהארבע
חלקים הנזכרים למעלה צריך להפריש עצמו אל
קצה האחרון השני בהרחק׳ גדולה עד שאמרו
לך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא
תקרב הנה אין לך הרחקה גדולה מזה שהיה
מרחיק עצמו לקצה השני עד שהיה מרגיל עצמו
לעמוד אחר כך בדרך המצוע ולפי שסתם בני
אדם מרגילין עצמן בשלשים יום שהוא הזמן
הקצוב שיהא כאחד מיושבי העיר לכמה דברים
כמו שאמרו פרק קמא דב״ב ואמר כל שהי׳
שלשים יום אינו נפל להיו׳ כי נראה שנתישב
נפשו בחומרה ויכול לעמוד וכן אמרו
בירושלמי דברכות לעניין חזרת תפילה כל שלשי׳
יום מה שרגיל הוא אומר וכמו שהביאו
הפוסקים בחבוריהן וכן להרבה דברים
להיות כי הוא הזמן המרגיל האדם במדה מן
המדות או עניין מן העניינים על כן אמרו
ז״ל סתם נזירות שלשים יום והוציאוהו ממלת
קדש יהיה שהוא שלשים במניין וראה נפלאות

תורתינו כי למרו המניין ממלת יהיה שהוא לשון
עתיד כי עיקר קדושתו של נזיר יהיה לעתיד אחר
השלמת ימי נזרו שיעמוד אז בעניין מצוע לא
בשעת נזרו שאז חטא במקרה לילך בקצה
שם היתרון ולזה וכפר° עליו מאשר חטא על
הנפש ודרשו ז״ל מאיזה נפש חטא אלא
שציער עצמו מן היין ועוד נוכל לומר
כי חטאו היתה שבא לאסור אסור על נפשו יותר
ממה שאסרה תורה וכאלו נותן פגם בתורה
שלא אסרה לאדם בכל הצורך אליו והוא מטעם
אסור לא תוסף וגו׳ וצותה התורה להבי׳ קרבן
יותר משאר נדרי נדר מטעם שנבא׳ כי התורה
זכרה בנזיר שמפלי׳ לנדור משאר נודר נדר העול׳
על רוחם והם נדרי רשעים אמנם
בנזיר שמצוה עליו לנדור בדרך שנתבא׳ צותה
לו התורה במשפט הנזיר להשלים נפשו בכל
דבר לכפר עליו במה שחט׳ קצת וכמו שאמרו
בעניין היושב בתענית בשבת שישב תענית
לתעניתו כדי לכפר עליו מצות עונג שבת וכן
כתבו התם פרק קמ׳ דנזיר אמנם
הטעם שבא רמז הכפרה דווקא אצל קרבן נזיר
טמא ולא אצל נזיר טהור. יתבאר לעתיד לפי
דרכינו׃ והנה נאמר מיין ושכר
יזיר כו׳ להיות כי היין הוא המטריד הגדול
וגורם להחטיא וכמו שאמר אליה להוא
חסידא לא תרוה ולא תחטא ואמרו כל הרוא׳
סוטה בקלקלה כו׳ ואמרו ריש פרק
קמא דנזיר מי גורם עבירה יין ולזה נמשלו
בו כל התאות החומריות כמו שנתבא׳ בדברים
הקודמים לזה נאמר מיין ושכר יזיר וגו׳׃
ונראה שלזה כוונו באמרם כל המתפתה ביינו הרי
זה מדעת קונו להיות כי מטבע היין להיות
מסית האדם לכל רע ושלא יעבור על מדותיו
ואם לא עשה כן ומתפתה ביינו להיות נוח לרצות
הרי זה יש בו מדעת קונו שהוא נושא עון ועובר
על פשע והביא ראיה על זה ממה שנאמר
בראשית ח וירח יי׳° את ריח הניחוח וכוונו בזה למה
שכתבתי כי אף שהקדו׳ ברוך הוא היה אז מלא
חמה בעניין המבול מכל מקום כבש כעסו
וירח ריח נחוח כו׳ והוא הדין לאדם המפתת
ביינו׃ וכמו שאמרו ז״ל כל המתיישב
ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים כי אם לא
יגבר עליו יין להסיתו לרע הרי זה יש בו דיעה
גדולה כדעת שבעים זקנים וכל זה נגלה
מפרשת נזיר שצריך להזיר עצמו מן היין בכל
אחד מהארבע דברים הנזכרים כי אסור לו ש
לשתות כלל ואפילו על צד הטוב כדי להרחיק
עצמו מן הקצה שנטה אליו תחלה עד שיעמוד
בדרך המצוע ונאסר בכל אחד שני דברי׳ מלבד
במשרת ענבים ובהיות כי כל הדברים

נגבלים מצד הנמוס האנושי ומצד הגבלת התור'
המיישרות המעשים יותר מעולה מן הנמוס כמו
שנתבא' ראש הפרק ויש טוב ורע לפי הנמוס
ואינו טוב ורע מצד התורה בהריגת העובדים
שנאמ' בתורה לא תחיה כל נשמה ואינו לפי
הנמוס וכן מה שנטרד שאול על שלא שהרג אגג
אף על פי שאין מדה טובה כמדות הרחמנות
ויעקב קונה הבכורה מאחיו בנזיד עדשים בשעת
רעבונו כל זה טוב מצד הדת ורע מצד השכל
הנימוסי וכבר האריך בזה בעל
עקידה פרשת וישלח יעקב ועל דרך זה
אמרו רבותינו ז"ל גדול עבירה לשמה ממצו' שלא
לשמה ועל כן נתנה לו התורה שני הגבלות
בכל אחד מן הפעולות מלבד באחת מהן שאין
עלה גבילה רק בדרך אחד אשר נגדה חלק משר'
ענבים וכמו שיתבאר ותחלה אמר כי נראה שזהו
חטא אכילת עץ הדעת טוב ורע כי לפי שראת'
חוה שהעץ הדעת טוב להשכיל וכפי הנחה
הנימוס אינה צריכה להניחה כי חשבה ששכל
האנושי יספיק לה גביל המעשים ולא תצטרך
זלדת אלהית ולכן אכלה ממנו ובאמת היה
הרע מצד התורה ולכן נקר' עץ הדעת טוב
ורע כי השכל האנושי נקר' עץ הדעת טוב ורע
כי אף אם נראה לפעמים שהוא טוב מצד הנחת
הנמוסי הנחקק מצד שכל האדם יכול להיות
רע מצד התורה וכן בהפך על כן נחלקו
המעשים בשני הגבלות ולזה אמר כאן
מיין ושכר יזיר והוא שתיית יין על צד הטוב הן ש
שיהיה טובו על צד התורה הן על צד הנמוס
ונגד דת התורה אמר יין כי ידוע שהתורה
שיר השירים ב נכשלה לשתיית יין כמו שנאמ' הביאני אל
בית היין וגו' והיא דוגמת שתיית היין כראוי
שהוא מועיל מאוד להחזיק השכל כמו שאמר
חמרא וריחני פקחין ואמרו למה נקר' תירוש
שות הו כראוי נעשה ראש שלא כראוי נעשה רש
ולכן נקר' הטוב שמצד התורה יין ומצד הנימוס
שכר כי הוא כדמות השכור שחכמתו מבולבל'
ומעורבבת וכן הוא עניין הנמוס שאף שהוא
דבר השכלי ומכל מקום שכלו מעורבב כשכל
השכור ואמר שיזיר עצמו מזה שלא לילך
אחר תאוותיו אפילו על צד הטוב וירחיק עצמו
אל קצה החסרון זמן מה עד שידריך נפשו בדרך
המצוע' ומזה למדו חכמים ז"ל לאסיר
עליו יין של מצוה כיין הרשות כדאית'
פרק קמ' דנזיר שהוא הטוב על פי התורה
ואומר אחר כך חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה
נגד הרע המוגבל והוא הנקר' ערב הן שיהיה
ערב מצד הדת הן מצד הנמוס איזה דרך שיהיה
רע צריך להרחיקו ולזה נקר' חומץ שהוא היין
דנפסד וכן הערב שהלך אחר תאוותו המותריים

הנפסדים וזה כי מטבע החומץ להתעכל
המזון ולעשות שיתאווה האדם למאכל והוא
מדרך המתאוים במותרות האוכלים דברי' חמוצים
ומלוחים שיתאוה עוד לאכול ולזה בעניי' הנזי'
שרצת' התור' להשלטו ולהרחיקו מעניי' המותרו'
לכן צוותה שלא לשתות שום חומץ ונגלה
מזה החכמה שכתב הרמ"בם בעניין רפואת
הנפש הנזכרת כי אצל חומץ ומשרת אמר לא
ישתה ובענבים אמר לא יאכל וביין ושכר לא
אמר לא ישתה רק יזיר להיות כי חלק
זה מורה על הרחקות הטוב על כן לא אמר
שלא ישתיהו אלא שיפריש עצמו ממנו
ויש בלשון הזה קצת הפרשה כי לא ירגיל עצמו
כל כך במניעת הטוב ממנו כמניעות המותרות
כי לזה נוטה טבע האדם וצריך הרחקה יותר
גדולה ואף כי הרמ"ם לא דבר אלא מהפך
הקצוות כי ירגיל יותר מדת הנדיבות להרחיקו
מן הכילת ממה שנרגיל הכלות להרחיקו מן
הנדיבות ובעניין נזיר לא בא הרמז בדרך זה
מכל מקום העניין מבוא' כי צורך יותר להרחיק
קצה המותריי מקצה הטוב אף כי שניה' להרחק'
ואמר אחר כך וכל משרת ענבים לא
ישתה נגד המועיל הן מצד הדת הן מצד הנמוס
' ולהיות כי המועיל הוא האמצעי בין
הטוב ובין הערב והוא מורכב משניהם והוא
בעצמו במדרגות הנמוס שעיקרו לחוק חוק
בעניין המועיל להנהגת המדיניי ולא יקפיד
בעניין הטוב האמתי שהוא הגבל' הטוב לנפש
ואין באפשרות הנמוס לתקנו כמו שכתב
בעל עיקרי פרק שמיני מאמר ראשון אלא
שלפעמים מכוון להשלים הדברים הטובים על
האמתות אף כי אננו ביכלתו להשלימו ומזה
הצד לבד נגדר הטוב והערב והמועיל על פי
הנמוס אף כי עקרו אינו רק להועיל בלבד כמו
שנתבאר על כן לא באה רק הגבלה אחת
בעניין המשרת כי לא הוצרכה התורה להפריש
בין הדת והנמוס בדבר זה כי הנמוס בעצמו
הוא להועיל אף כי לפעמים אינו על צד הטוב
בעצמו ולא הוצרכו לרמוז רק המועיל מצד
התורה שרובה הוא על צד הטוב האמתי רק
שלפעמים הוא על צד המועיל אף שאינו הטוב
בעצמו כמו שכתב בעל העקידה ריש
פרשת נח כי גם התורה שמה לפני האדם
הערב והמועיל אף שאינו טוב בעצמו
מאחר שאינו בכח האדם לעמוד על הטוב
האמתי תמיד כי אין צדיק בארץ והנה
מצינו שהתירה יפת תואר שהוא הערב נגד
היצר הרע וכל שכן שנמצ' בה מצות ותושיו'
שהן להועיל הגוף וקבוץ מדיני בעולם הזה אף
שאינו טוב בעצמו התורה ואף כי לא הוצרך
לרמוז

לרמוז הדת והנמוס בזה מאחר שאין משר' ענבי'
רק המועיל האמצעי בין היין והחומץ הנזכרים
שנרמזו בהן שתי הדעות במשרת ענבים שהוא
אמצעי בין היין והחומץ כי המשרת אינו היין
האמתי ועדיף מחומץ וכל אלו הדברים נגד
המין הראשון שיפנה אל תכלית צורתו כדמות
ענבים אלו שבאו לכלל צורתן ותכליתן שהוא
היין היוצא מהן וכן החומץ ומשרת שיצאו מן
הענבים אף שלא נשלם צורתן ותכליתן לגמרי
מכל מקום באו לכלל תכלית מה
אמנם המין השני אשר יפנה אל רע ולא בשום
הגבלה רק פעם לרע זה ופעם לזה רק רע כל
היום לזה אמר ענבים יבשים ולחים לא יאכל
והנה הלח והיבש הן שני הגבלות הן
מצד הדת או הנמוס שיפנה אליהם הרע בעצמו
והוא המרומז באכילת ענבים בעודו בכפו יבלעם
ואינו ממתין לתכליתן ואמר אחר כך
מכל אשר יוציא מגפן היין מחרצנים ועד זג לא
יאכל הרחיקו עוד מדבר שהוא טפל ליין
ואינו נברא אלא משום היין והוא פסול האוכל
ובא להורות כי הנזיר צריך להרחיק עצמו מן
המותרות שעל ידן בא לידי נזירות שלא יפעלה
לא בעצם ולא במקרה עד שלא יהנה כלל מן
כל חלקי היין ואפילו במקרה ועצם כחרצנים וזג
ואמר מחרצני' וזג כי החרצן הוא השומר
היין ומקיפו מחוץ והזג הוא הפנימי לדעת
מקצת המפרשים או להפך לדעת מקצתן והנה
הגרעין הפנימי הוא העיקר ועצמות הפרי והוא
השומר הכח המוליד בדומה ואמר שמכל
זה יזיר הנזיר עצמו כדי להרחיק עצמו מן העביר'
והוא מאמר חכמים ז"ל לך לך אמרין
לנזירא סחור סחור לכרמ' לא תקרב
והנה יש להקשות למה אמרו זה בנזיר יותר
מבשאר עבירות שנפשו של אדם חומדתן אלא
שהוציאו הענין מן המקר' מאחר שראו בענין
הצווים שבאו בענינו שכוללים כל מיני הרחקה
בכל אחד מארבע דברי' הנזכרי' אם כן הזהרה
זו האחרונה לא באה רק לרמוז עוד הרחקה
מיותרת שלא יקרב אל כרם הן לשמרו כדרך
הפועלים השומרים הכרמים כמאמר שלמה
שמני נוטרה הכרמים וכרמי שלי לא נטרתי הן
שיעשה שאר עבודת הכרם לזמרו או לנוטעו
כדי להוליד ממנו הפירו' והנה נגד השמירה
אמרינן לך לך נזיר' רצה לומר שירחיק משם
ולא ישמרוהו כלל והו' מרומז באסור אכילת
חרצנים שהוא שומר הפרי כי הוא אסור להנות
ממנו ומשמירתו. אמנם אל המין
השני מן המלאכה אמרו סחור סחור לכרמ' לא
תקרב והנה בזה לא מנע ממנו רק הביאה
לתוכו לעשות מלאכתו אבל לא יכיל לשמרו

מבחוץ מאחר שמסבבו בחוץ והוא אמרו סחור
סחור לכרמ' לא תקרב וזהו הנרמז מזג שהוא
עשיית הפרי והעוזרו לגדל ואמר אחר
כך כל ימי נזרו תער לא יעבור על ראשו וגו' במדבר ו
כל ימי הזירו ליי' על נפשות מת לא יבא וגו'
הנה נאסרו בנזיר שלשה דברים היוצא
מן הגפן ואסור תגלחת ואסור טומאה
להיות כי המותרות שרודף האדם אחריהן לרוב
הן שלשה דברים האחד הוא המאכל והמשתה
המותריי השני הוא מותרי הקיניינם בעושר
ושהוא שולט על רוב בני אדם מצד רוב קניינו
המדומה שהם לו עבדים ושפחות ועל ידי זה
מיפה גופו ומסלסל בשערו כדי שיהא מקובל
עליהם וכמו שנאמ' מלך ביופיו תחזנה עיניך ישעיה לג
והשלישי עניין תאוות המשגל המתורי'
אשר מאלו שלשה חלקים ישתרגו כל חלקי ש
הפעולות המותרים אשר לא ימלטו אשר העושה
אותן פועל אותן להכלית אכילה ושתיה או קניית
קניינים המדומים או לתאוות המשגל ולזה
נאסר הנזיר בדברים אלו' נגד המאכל והמשתה
נאסר לו היין וכל היוצא מן הגפן נגד קניין
המדומה נצטווה בגידול שער והוא שמגנה
עצמו בעיני הבריות וכמו שאמרו בעניין האבל
עד שיגערו בו חבריו ולכן כשמגדל פרע אינו
מקובל לבריות להיות לאדון עליהם הבא לו
מפאת כבודו וקנינו ונגד השלישי נאסר לו
הטומאה למת ואפילו לקרביו כי אין שייכות להם
וכמו שאמר שלמה ראיתי אחד ואין שני וגו'
כי אח לא פדה יפדה איש ביום מותו ואם כן תהלים מט
למה לי רוב ביאותיו ותשמישו מאחר שלא נשאר
לו שום קורבה עם אחת מקרביו הבאים לו מצד
תשמישו ואמר אחר כך כי נזר אלהיו על
ראשו כמו שאמ' שלמה החכם עיניו בראשו קהלת ב
וכאן אמר נזר אלהיו על ראשו והוא שכלו אשר
בראשו כי הוא עיקר האדם ועצמותו ובזה אין לו
שייכות עם שום אחר ואמר כי ימות
עליו מת פתאום וגו' כי אז נראה שאין מעשיו
מקובלין ויצטרך לרפואת מחלהו ממקום אחר
שהוא הקרבת קרבנותיו כמו שיהבא'
ולהיות כי הקרבן בא מצד שמירה על העולם
בכללו כמו שנתבא' חלק שני מזה המאמר
והעולם בכללו הוא כדמות אדם השלם כמו
שנתבא' שם בארוכה ועל כן ביום הקרבת
קרבן הנזיר הוצרך לגלח ראשו תחלה להיות
שלם ונאה בצורתו כמו הקרבן השלם שאין בו
מום ושלא לבא אל הקודש בעוד שהוא מאוס
בעיני הבריות והוא הטעם שהכהן אסור לכנס
למקדש כפרועי ראש והוא מבואר
ואמר שתגלחתו יהיה ביום שביעי לטומאתו כדי
שיתכונן תחלה בשבעה ימי בראשית

ואמר ביום השמיני יביא שתי תורים או שני בני יונה אל הכהן וגו׳ ועשה אחד חטאת ואחד עולה וכפר עליו מאשר חטא על הנפש

כבר נתבאר לעיל עניין העולה והחטאת שרומזי׳ על הפסד הכלל והפרט כמו שנתבא׳ לעיל מעניין העולה והחטאת ולזה אחר שנטמ׳ הנזיר פתע פתאום שנראים שאין מעשיו מרוצים ושאינו מתרחק ממרותיו כראוי וזה הראו לו מן השמים בעניין שמת עליו פתאום כי השביעוהו מן השמים במה שיש בידם להשביעו׳ כמו שאמרו הרוא׳ קרי ביום הכפורים׳ אמנם בעניין שתיית היין שאי אפשר להשקותו מלמעל׳ בלא דעתו וכן בעניין התגלחת שאין דרך לגלחו בלא רצונו אינו סותר הנזירות אף אם שתה יין או גלח עצמו כמו שמבואר פרק שלשה מינים בנזיר וצריך להביא קרבן עולה וחטאת להעיר על עניין הפסדות הנזכר לעיל

ושעל ידי זה ישים אל לבו כי אין יתרון לאדם מאחר שסופו של כל דבר לפסוד אמנם ומביא קרבן עופות ולא בהמה להיות כי כבר כתבתי לעיל בצפורי מצורע וקרבן יולדת וזב וזבה שהן באים מן העופות מטעם שיבא דבר שבקול ויכפר על מעשה קול וכן הוא בעניין הנזיר להיות כי מאחר שנטמא חטא בדבורו שהוא נודר הנזירות ועיקר נדרו על ידי הוצאות שפתיו כידוע מדיני נדר על כן צריך להביא עופות שיבא דבר שבקול ויכפר על מעשה קול וכפר מאשר חטא על הנפש בדרך שנתבא׳ ואמר וקדש את ראשו ביום ההוא והזיר ליי׳ את ימי נזרו וגו׳

כבר כתבתי שנאמ׳ נזר אלהיו על ראשו בנזיר מטעם שממשיך עצמו אחר דברים שבלייס שהו׳ נזר על ראשו ולכן נאמ׳ גם כן וקדש את ראשו להמשיך אחר שכלו שבראשו

והביא כבש בן שנתו לעולה כבר כתבתי לעיל חלק שני פרק עשירי טעם אשם נזיר הבא מן הכבשים ואמר זאת תורת הנזיר ביום מלאת וגו׳ אמר שביום מלאת נזרו ושנתקבל נזירתו ופרישתו לרצון ושלא נטמא בנתיי׳ יביא שלשה קרבנות כבש בן שנתה לעולה וכבשה בת שנתה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים כבר נתבא׳ חלק שני פרק עשירי׳ טעם שקרבנו׳ זניר באים מן הכבשים ולא מן הפרים ועזים ואין צריך ביאור בכאן רק למה היו מביאים שלשה מיני קרבן עולה חטאת ושלמים

והנה נראה כי ביום טהרתו ושמעתה מותר לו להתנהג בדרך המצוע ולהתרחק משני הקצוות שהן היתר והחסרון בכל המדות ולפי שבכל ימי נזירתו הרחיק עצמו לקצה האחרון מן הפרישות בשלשה דברים המותריים ולכן נאסר ביין וטומאה וגלוח וכמו שנתבא׳ על כן ביום טהרתו צריך להקריב שלשה מיני קרבן לבקש מאת השם יתעלה שיעזריהו שמכאן והלאה יעמוד על המיצוע ויתרחק גם כן מן הקצה שהרגיל עצמו בו כל ימי נזירתו׳ הנה נגד אסור טומאה שהיה מורה על הרחקת מותרי המשגל כמו שנתבא׳ והוא להרחיק ושלא להשתמש רק לקיום המין היה בא קרבן חטאת שהוא מורה על הפסד פרטי׳ ושסוף האדם למות

ועל כן צריך האדם להוליד זרע להעמי׳ המין מאחר שהפסד הפרטי מוכרח באדם והוא הנרמז בחטאת כמו שנתבא׳ לעיל פרק שלשה ושלשים ואמרו פרק קמ׳ דנדרים דחטאת נזיר לא בא על החטא ובוודאי לא לחנם קראו הכתוב חטאת בלא חטא אלא הוא מטעם שנתבא׳ ולזה מצינו שהותר לנזיר לטמא למת מצוה׳ ואסור לו לשתות יין של מצוה

כמו שכתב הרמב״ם פרק שביעי דנזיר והוא פרק קמ׳ ופרק שני דנזיר להיות כי הרחקת הטומאה לגמרי הוא בטול קיום המין ולזה הותר לו לצורך מצוה אבל אסור שתיית יין שהוא הרחקת תאוות מאכלו ומשתיו שהם קיום גופו שהוא הפרט אין לחוש בו כל כך כמו בעניין משך הכלל שהוא כוונת הבריאה וכן הותר לו תגלחת של מצוה כי הוא גורם גם הקבוץ המדיניי שעל ידי יפיו ימלוך עליהם ויהא מקובל בעיניהם והוא תקנה כללית. ונגד מותרי הקניינים המדומים בא עניין קרבן עולה המורה על הפסד הכלל לעתיד ושהעולם מחודש כמו שנתבא׳ בעניין קרבן העולה: ומצד זה ראוי לאדם שלא להרחיק הקניינים יותר מדאי אלא שיעסוק בהכרחי לו כל ימי חלדו:

מאחר שזה היה כוונת כלל הבריאה שיעמוד כל ימי הארץ אף על פי שעתיד להפסיד מכל מקום היה נברא בתחלה להיות העולם נוהג כמנהגו וכן הוא ראוי להיות באדם שאף שיפסיד לעתיד מכל מקום יעלם הפסדו מנגד עיניו ויעסוק בעניין ישוב העולם ומנהגו ולהעמי׳ הכלל כאלו היה לו לעמוד כל ימי העולם׳

אמנם נגד מותרי האכילה ושתייה שראוי לאדם לאכול ולשתות הראוי וההכרחי לו בא קרבן השלמים שהיו הבעלים אוכלים הבשר הראוי להם ומניחין שאינו ראוי להם והוא המורם מאיל נזיר והוא הזרוע בשילה הניתן לכהן והוא הנרמז בעניין קרבן שלמים כמו שדרשו ז״ל למה נקראו שלמים שיש בו שלום לכל חלק לגבוה וחלק לכהנים וחלק לבעלים והוא המורה שכל אחד יסתפק כראוי לו ולא במה שאינו ראוי לו והוא טעם בשול הזרוע עם האיל ולא מצינו כן בכל התורה שאסור נתבשל

עם

עם ההיתר כי באמת המתנהג עצמו במאכל ובמשתה לאכול ההכרחי לגופו ולנפשו אין שום אסור ולא הזיק יכול להזיקו שגופו ונשמתו נשארו בריאים נצולים מכל חולי ומדוה חיצונים ופנימי׳ והנה בהיות כי האיל היה מורה על עניין שתיית היין נאמ׳ והניף הכהן תנופה וגומ׳ ואחר כך ישתה הנזיר יין כי אסור שתיית היין נתלה בשלמים ולא עניין התר טומאתו ותגלחתו כי הם נתלים בחטאת ועולה ואף על גב דלא הותר ביין ובטומאה למתי׳ עד אחר התנופה כראית׳ בגמר׳ סוף שלשה מינים מכל מקום רמז לנו הקרא עקר הדברי׳ בדרך שנתבא׳ ונאמ׳ וסל המצות וגו׳ והנה הלחם שבא עם איל נזיר נתבא׳ כבר בארוכת פרק שמנה ושלשים ופרק תשעה ושלשי׳ גבי שאר לחמי תודה עיין שם. אמנם אמרו כאן וגילח הנזיר פתח אוהל מועד את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים כבר נתבא׳ לעיל מעניין קרבן שלמים שמורה על שלימת האדם המקריב שלמים ולכן זה הקרבן משים שלום בעולם כמדרשם ז״ל ועל כן יגלח ראשו נגד פתח אהל מועד רצה לומר יתקן עצמו ויסיר מעליו השערות שהיו לו לנגאי כמו שנבא׳ וזהו ישים נגד פתח אהל מועד רצה לומר לשם שמים וכמו שאמרו רבותינו ז״ל רוחץ אדם פניו לכבוד קונו והוא המרומז כאן בפתח אהל ששם מסתכלין מול קדשי קדשים שהוא הדרך העולה בית אל׳ והוא הסולם המוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וי״י נצב עליו כמו שנתבא׳ חלק ראשון במדות המקדש ובא להורות בזה כי אף אם ילך מכאן והלאה בדרך המצוע לא יספיק לו אם מכוין לתועלת עצמו ש להברות גופו או להעמיד בנים רק הכל לשם שמים וכמו שהאריך בזה הרמ״בם בשמונה פרקיו ולהיות כי זהו דבר רחוק קצת בעניין יפוי האדם עד שיש אוסרין לאיש ליפות עצמו משום לא ילביש גבר שמלת אשה כדאית׳ פרק במה טומנין אבל הלכתה כמאן דאמר דמותר לכבוד קנו כמו שנתבא׳ ועל כן היה נרמז זה בגילוח השערי׳ המור׳ על זה כמו שנתבא׳ והיו נותנים אותו תחת זבח השלמים כי בדרך זה היו השלמים מבושלים ולא יקדיחו תבשילם וראויין לקר׳ שלמים. והיה לוקח מרוטב זבח השלמים ונתנן על השערות ואחר כך משליכו לאש כמו שכתב הרמ״בם פרק שמנה מהלכות נזיר והטעם כדי שישרפו השערות מכח רוטב השלמי׳ ושזה יהיה כוונת שריפתן ולא עניין יופי לחוד. ואמר בסוף הפרשה זאת תורת הנזיר אשר ידור קרבנו לי״י על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידור כן יעשה על תורת נזרו

הנה אמר שסתם בני אדם יספיק להם נזירות שלשים יום שהוא מרגילו להדריכו ללכת בדרך ישרה אמנם אם ירגיש האדם בעצמו שצריך יותר זרוז ושיצטרך עוד להזיר ושלא יספיקו לו שלשים יום כפי אשר תשיג ידו יעשה וכן אם ירגיש בעצמו הרחק׳ אינו צריך ל׳ יום יוכל לשאול על נדרו להתיר נדרו על פי חכם כמו בשאר נדר מכל מקום סתם נזירות שלשים יום כי זהו כל האדם מן הסתם והתורה נתנה על פי הרוב והחכם יבין ויוסף לקח להמעיט או להוסיף נזירתו אמנם אם נדר תחלת נזירתו פחות משלשים יום אין נזירו׳ פחות משלשים יום ודבר זה הלכה מפי קבלה כמו שכתב הרמ״בם ריש פרק שלישי דנזיר והוא פרק קמ׳ דנזיר ופרק שלש׳ מינים והטע׳ בזה לפי שרוב בני אדם צריכי׳ להרגל שלשי׳ יום אם ידור בתחלה פחות משלשים יום לא יקום כי מאחר שנדר אי אפשר לו בפחות משלשים אולי יטעה בנפשו ולכן על כל פנים שלשים יום שהוא נזירות סתם בני אדם זהו הטעם הנראה בכלל עניין הנזיר ואחר זה נמשכו הפרטים ומקצת דיניו אמרו פרק קמ׳ דנזיר שאם נזיר מן החרצנים לבד או מן הזגים או שאם נזיר מן התגלחת או מן הטומא אסור בכל אבל אם נזיר מן הגרוגרו׳ ומן הדביל׳ אינו נזיר והוא׳ מבוא׳ להיות כי אלו השלשה מינין שנאסר בהן הנזיר אינו רק לכוונ׳ דבר אחד להשלים נפשו בדרך המצוע לכן אי אפשר לו לאסור עצמו בדבר אחד אבל אם נדר מגרוגרות ודבילה שאין להם אשם בדיני נזיר ואין להם רמז על טעמי הנזיר ולכן אינו נזיר כלל וכתב הרמ״בם פרק שני דנזירות דספק נזירות להקל וכן הוא במסכת נזיר פ״ק ופרק ב״ש אף על גב דבנדרי׳ ספק נדרים להחמיר ואמרו סוף פרק שני דנדרים הטעם משום דספק נזירות חמור מנזירות ודאי ועל כן לא מחייב אינש נפשיה לספיקה כדאית׳ התם אמנם נראה שהוא גם כן מטעם שנתבא׳ להיות כי הרחק׳ הנזיר הוא רע מצד עצמו מאחר שכל הקצוות רעות ולא נצטווה בו הנזיר אלא להכלית טוב והוא ההעמדה על המיצוע ולכן ספיקו להקל כי ירא יאות שיתדבק ברע על הספק כי באולי לא יצטרך לזה והוא מבוא׳ וזהו הטעם שלא נאמ׳ וכפר עליו מאשר חטא על הנפש רק בנזיר טמא אף על פי שדרשו מזה מאיזה נפש חטא אלא שציער עצמו מן היין ואם כן גם בנזיר טהור היה צריך כפרה זו אלא שהעניי׳ הוא

26 |||

באשר דברתי שהנזיר מצד עצמו הוא חוטא רק שהוא לתכלית טוב׳ ולכן כל זמן שלא הגיע לתכלי׳ . וטמא ראש נזרו נשאר בחטאתו וצריך כפרה מה שאין כן בנזיר טהור שאף על פי שצער עצמו מן היין ועשה עבירה מועטת

מכל מקום הואיל והוא לתכלית טוב השכר מרובה על ההפסד כדמות המתענה בשבת וכמו שכתבתי לעיל וכן הוא בתוספות פרק קמא דנזיר ולזה אמרו פרק שלישי דנזיר ופרק קמ׳ דנדרים טהור גם כן חוטא היא אלא שכתבה תורה מאשר חטא על הנפש גבי נזיר טמא הואיל ושנה בחטא והעניין כאשר כתבתי כי עניין נזירות הוא בעצמו הוא חטא אלא שהוא לתכלית טוב וכל שאינו מגיע לתכלית שנה בחטא ולכן ספיקו להקל מה שאין כן בשאר נדרי אסור כי אין נאסר עליו אלא מה שהוצי׳ בשפתיו ולכן ספיקו להחמיר מפני שאלו לא היה נצרך לכך לא היה מכנים עצמו לספק זה אלא נדר מדבר מותריי ולכן אין לו חט׳ בשמרתו

ואף על פי שאמרו כל הנודר כאלו בנה במה והמקיימו כאלו מקריב עליה אינו מצד אסור של הדבר שנדר עליו שהרי סתמא אמרי אף אם נדר להטיב לו אלא מצד שעושה נדרים ומרגיל בהן ויוכל לבא בהן לידי מכשול ודי לו במה שאסרה עליו התורה ולא יוסיף עליה ולכן ספיקו להחמיר כי כבר נעשה האסור בנזרו מה שאין כן בנזיר שעיקר חטאו שציער עצמו מן היין ולא מצד הנדר בעצמו ועל כן ספיקו להקל והוא מבוא׳ וזהו טעם שהלכה למשה מסיני שהאיש מדיר את בנו בנזיר ולא האשה ואף באב יכולין הוא או קרביו למחות בדאית׳ פרק רביעי דנדרי׳ וכתבו הרמ״בם פרק שני להיות כי האיש חייב לחנך בנו במצות ולא האשה כידוע ממה שאמרו פרק קמ׳ דקידושין כל מצות האב על הבן כו׳

וכאשר נאמ׳ חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו וכאשר עניין הנזירות להעמיד על המצוע והוא הדרך הנכון שילך בו האדם כל ימיו יוכל האיש להדריך בתו בעניין הנזירות ולא האשה מה שאין כן בשאר נדרים בדאית׳ התם מטעם שנתבאר

משלי כב

ובהיות כי אין האב חייב ללמוד את בנו תורה ולחנכו במצות על כן אין נודר את בתו בנזיר והוא הטע׳ שאין האש׳ מגלחת עצמה על קרבנו׳ אביה והבן מגלח עצמו על קרבנות אביו

כמו שכת׳ הרמ״בם פרק שמיני והוא בסוט׳ פרק נוטל ופרק רביעי דנזיר להיות מאחר שיוכל להדיר בנו בנזיר הרי כאלו הפריש גם כן קרבנותיו לבנו מה שאין כן בבתו כי אין להקריבן אלא למה שהפרישן האב כמבוא׳ בדברי הרמ״בם פרק שמיני ולפי שיוכל האב לטעו׳ בטבע הנער ואפשר שלא יצטרך לעניין הרחקת הנזירות לכן נתנה תורה רשו׳ לקרביו או אל הבן עצמו המכירין בעניין הנער וטבעו שאם לא יצטרך לזה הרי דעת האב בטילה מאחר שאין הנזירות טוב אלא הוא לתכלית טוב ואם יוכל להגיע לתכלי׳ בלא הרע שקדמו הרי יותר טוב שהניח הרע

וזהו הטעם שאין הגוים נודרים בנזיר כי אין ראוי להם להיות נזר אלהים על ראשיהם טובלים והשרץ בידם כי הם מתדבקי׳ בכל מותרי העולם וקניינו וישמרו נזירות שעיקר כוונתו אינו אלא להרחיקה אמנם נשים ועבדים שמחוייבת במצות ושומרים מה שנצטוו יש להם נזירות ולכן נזירות נוהג בכל זמן אבל אינו נוהג אלא בארץ ישראל ומי שנוד׳ בחוצה לארץ קונסין אותו לעלות לארץ ישראל כמו שכת׳ הרמ״בם סוף פרק שני דנזיר והוא מבואר שעיקר כוונת הנזירים לא יוכל להיות רק בארץ ישראל שהוא באמצע ישוב העולם והוא כוונת נזיר שיעמוד בכל מדתיו על מצוע והנה אוירא דארץ ישראל מחכם ועוזר לזה מה שאין כן בחוצ׳ לארץ שטבע האויר גורם השנוי בכל הארצות להטה אותן באיזה תכונה אל צד קצה המותר או החוסר ואי אפש׳ להגיע שם אל תכלית כוונת הנזיר אמנם בדרך קנס יתחייב לעלות לארץ ישראל מאחר שרצה להתכוין ש דעותיו וזהו הנראה לי שהיה משה רבינו עליו השלום חפץ ליכנוס לארץ ישראל והשתדל כל השתדלו׳ הגדול׳ ולא עלתה בידו להיות כי לנמנע טבע קיים ולזה היה נוטה בחוצה לארץ באיזה תכונה או מזה אל הקצה יותר מדאי קצת ולזה היה רוצה להשלי׳ נפשו בארץ והוא כעין אמרם במסכת סוטה וכי משה לפירות הארץ היה תאב כו׳

וכתב הרמ״בם פרק שלישי מה בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצוב שהנזיר לזמן אסור לגלח עד סוף זמן נזרו ונזיר עולם אם הכביד שערו מקיל בתער משנים עשר חדש לשנים עשר חדש ומביא שלש בהמות כשיגלח והוא קרבן נזיר טהור כמו שנאמ׳ באבשלום ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלח וגו׳ ואבשלום נזיר עולם היה ודבר זה הלכה מפי הקבלה עד כאן לשונו . וכן הוא פרק קמ׳ דנזיר

שמואל כו יז

הנה הנזיר לזמן קצוב והוא דבר שיפסוק לבסוף אם כן כוונת נדרו להעמיד עצמו על המצוע ביום פסקת נדרו ולכן אסור לגלח כל ימי נזרו מאחר שתכליתו יוכל להגיע בסוף ימי נזרו .

אמנם נזיר עולם שאי אפשר לו להגיעה אל התכלית הותרה לו התגלחת לסוף שנים עשר חדש ונראה שהותר לו התגלחת יותר משתיי

ין והטומאה להיות כי כיון שהוא נזיר עולם אי אפשר שיכון אל תכלית עצמו שהרי נזירתו אין לו סוף ואם כן התכליה לא יוכל להגיע אלא עיקר כוונתו הוא להיות לתכלית לאחרים שממנו ילמד להרחיק עצמם מן המותרות וממנו ילמדו וכן יעשו ולכן מצינו ששמואל הנביא היה נזיר עולם כי מדרך הנביאים שהיו למופת כמו שנאמ' ביחזקאל והיה' לכם למופת ולהיו' כי עניין שלוח פרע בנזיר שיהיה מגונה בעיני הבריות והתגלחת הוא שיהא מקובל עליהם לראש וממנו ילמדו לעשות על כן הותר לו התגלחת ויספק לו הרמז משנים עשר חדש לשנים עשר חדש להיות כי עד שנים עשר חדש אינו ניכר גדל הפרע כל כך שיהא למופת לאחרים ולהיות כי זהו מלאת ימי נזרו ותוזר אל נזירתו צריך כפרה מצד מה על שחוזר אל נזירתו ולכן צריך קרבנות אלו שהן נגד שלשה דברים שהנזיר אסור בהן כמו שנתבא' עד כתב הרמ"בם שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה וכיצד היה דינו היה אסור ביין ואסור בתגלחת ומותר ס לטמא למתים ודברזה הלכה מפי הקבלה והוא מבוא' הטעם שהרי שמשון לא הרחיק עצמו ממותריי המשגל וזה גורם לו שנשיו הטו לבבו והסירו כחו ולזה לא נאסר בטומא' המורה על הרחק המשגל כמו שנתבא' וכתב הרמ"בם ריש פרק חמשה אין המותר מצטרף לאסור בנזיר שאם אכל יין שנתערב בדבש כזית אינו לוקה והוא מבוא' כי עניין האסורים הם המורים על עניין הרחקת הנזכרות לא הדברים המיתריים ועל כן אינן מצטרפין והיה ממצות הנזיר שיגלח על מקצת הטומאות ועל מקצתן לא כמו שכתב הרמ"בם ריש פרק שביעי ז"ל יש טומאה מן מת שאין הנזיר מגלח עליה ולא סותר הקודמין לפי שלא נאמ' בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו עד שיטמא בטומאת שהן מעצמו של מת עד כאן לשונו והוא מבוא' הטעם כי עיקר הרמז בהרחקת הטומאה לא באה רק להבזות קרוביו בעיניו ושעל ידי זה יתרחק ממותרי המשגל על כן לא גאס רק בטומא' הנוגעים בעצמות המת ובגופו והוא מבואר. פרק ע"ב

פרק שנים ושבעים

אחר שנתבאר עניין קרבנו' הנוהגין לדורו' והדברי' הנמשכים אליהם כפי כוונת המאמר נשאר לבאר עניין קרבנות אבות העולם אנשי מעשה ואנשי שם ונחזר עליהן אחת לאחת למצוא חשבון ולבא' טעם קרבנותיהם שהקריבו ועל מה הקריבו כל אחד ונלמוד מתוך זה עניין הקרבנות ושכולם מורים על עניין חדושו של עולם וכמו שנתבאר למעלה ונתחיל מיום עשות יי אלהים ארץ ושמים גרסינן במסכת חולין פרק אלו טריפות ובמסכ' עבודה זרה ומייתי לה במה מדליקין אמר רב יודא שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היה לו במצחו שנאמר ותיטב ליי משור פר מקרין ומפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק מקרן כתיב והנה יש לתמוה לכה לא הוזכר קרבן אדם הראשון בתורה כמו שנזכרו שאר הקרבנות שהקריבו הקדמונים כל אחד בדורו ולכן נראה כי זהו המגלה לנו סוד הקרבן שעיקר המכוון בהן הוא להראות עניין הפסד העולם וחדושו כאשר נתבא' ועל כן אדם הראשון שלא הוצ ך להעיד על עניין חדושו של עולם באשר לא היה לו אב ואם רק נוצר עפר מן הארמה ונגלה אליו הדוש העולם בחוש והיה מעיד עליו לבריות עדות הושיי לא עדות הנלקח מצד הקבלה או מצד המופת כדרך בני אדם המקריבין קרבן על כן לא נזכר קרבנו בתורה כי היה ללא תועלת להזכירו מאדר שהוא בעצמו העד אמנם מכאן ואילך שנולדו הבריות מאב ואם בדרך הארץ והיה לחשוב בהן שהיו מאמינים עניין קדמות העולם הזכיר כל איש שהיה מאמין חדוש העולם והקריב קרבן ודע כי לזה אמרו כי קרן אחת היה לו במצחו והוא דבר נפלא לדעתי מורה לנו על עומק חכמת רבותינו ז"ל ואף רמזו לנו באצבע כוונת הדברים וזה כי עיקר המכוון בהבאת הקרבן היא להראות לנו חדוש העולם ולהעמיד אמונה זו בקרב הארץ כי הוא יסוד כל התורה כולה כמו שנתבא' ריש חלק שני אמנם נרמז בו גם כן עניין הפסד העולם מכח הפסד הקרבן כמו שנתבא' ומכל מקום עיקר המכוון הוא עניין חדוש העולם כי הוא יסוד התורה לא עניין הפסדו אלא שהיא אמונה מקובל' בישראל כמו שנתבא' כל זה ריש חלק שני ועל דרך זה כל קרבן יש לו שני קרנים והוא שמקיים שתי אמונת עניין חדוש ועניין ההפסד מיבד קרבן אדם הראשון שלא היה לו רק קרן אחת כי לא הוצרך האדם לקיים אמונת חדוש כצד הקרבן

הקרבן כמו שנתבא' גם היה מבוא' עניי' החדוש בשור עצמו וכמו שאמרו רבותינו ז"ל פרק אלו טריפת שור שהקריב אדם הראשון ק קרנותיו קדמו לפרסתיו שנאמ' מקרין ומפריס מקרין והדר מפריס והוא ידוע שזהו עניין השור שנבר' בששה ימי בראשית ובצביונו ש נבר' גדל מן הארץ ויצאו קרנותיו תחלה מן הארץ ואחר כך פרסותיו כי כן הוא דרך הגדול ואם כן לא הוצרך רק לקרן אחת אבל היה לו קרן אחת והוא לקיים עניין הפסל העולם ולזה התורה שבאה לייסד לנו עניין החדוש כדי לתת תורה ומצות לא הזכירה קרבן כי לא יועיל עניין החדוש יותר מבריאות האדם עצמו וכמו שלא הזכירה התורה דבר מעניין הפסד העולם כי לא דברה אלא מדברים שהן לצורך המצות

וכמו שאמ' רבי יצחק לא היה צריך להתחיל אלא מהחדש הזה לכם כו' כן לא הזכירה גם כן עניי' קרבנו של אדם הראשון

אמנם דוד המלך עליו השלום שגילה לנו עניין עתידות כמו שמבוא' מדבריו ומדברי שאר נביאים שגילו לנו נסתרות גילה לנו גם כן שאדם הקריב קרבן והוא מבוא' למשכיל ולזה אמ' שקרן אחת שהיה לו במצחו והוא מבוא' שכוונו זה על התבננות הדברים תלוים בשכל האדם שהוא במצחו וכמו שאמ' שלמה המלך עליו השלום החכם עיניו בראשו והוא מבוא' וכבר כתבתי טעם אחר בעניי' הגדה זו בעבודת יום כפורים אבל העיקר נראה כאשר כתבתי כאן ולזה אמרו גם כן פרק במה מדליקי' מאי הוי עלה דתחש שהיה בימי משה אמר רבי אלעי אמ' רבי שמעון בן לקיש אומר היה רבי מאיר תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה ולא הכריעו בו חכמים אם מין חיה הוא או מין בהמ' וקרן אחד היה לו במצחו ולפי שעה נזדמן למש' ועשה ממנו משכן ונגנז מדקאמ' קרן אחת היה לו במצחו שמ' טהור הוא דאמ' רבי יודא שור כו' שור שהקריב אדם הראשון כו'

ולפשוט מיניה דבהמה הוא כיון דאיב' קרש דמין חיה הוא ולית ליה אלא חרא איב' למימר מין חיה היה עד כאן לשונו

והשתא יש לדקדק אמאי קאמר ש"מ טהור הוא דאמ' רבי יודא שור כו' ה"ל טהור הוא ויש לו קרן אחת ואף על גב דזה יש לישבו דהפש' והוי ס"ל דעניי' קרש הוא ידוע לכל ואלו השיב לו מקרש הוי קשה ותפשוט מיני דחיה הוא ולכן הביא הא דרב יודא דליב' למפשט מיניה דבהמה הוא דהא עניין קרש גם כן ידוע ולא' נוכל לפשוט רק טהור הוא על כל פנים אבל בהמה וחיה לא יוכל למפשט וכדמשני ליה הואיל ואיב' קרש כו' אלא דמהקשן לא הבין כוונתו אלא דאם כן קשה היאך סלקא דעתך דקרש הוא דהרי קאמ' דגנז והקרש לא נגנז אלא ודאי מין קרש קאמ' ולא קרש עצמו אם כן מנא לן דלא בהמה הוא מאחר שאינו קרש עצמו

ועל כן נראה דעיקר כוונתן בזה הוא לפרש טעם קרן אחת שהיה לו במצחו שהוא כדמות טעם של שור אדם הראשון להיות זה דבר חדש נבר' לשעתו ונגנז ואף כי נצרך לכסות המשכן שהיה מורה על עניי' חדושו של עולם כהדרשיהן ז"ל ולכן אמרו שהוא כדמות שור שהקריב אדם לקרבן שלא הוצרכו להראות עניין החדוש מצד קרניהם רק מצד עצמן רק באו להורות עניי' הפסד העול' ולכן יספיק לו קרן אחת ולכן קאמ' אחר כך מאחר דאיב' קרש ולא ידעינן אי בהמה אי חיה כלומר דלא באנו ללמוד מקרבנו של אדם אי בהמה הוי או חיה הוי כי אין זה המכוון אלא באנו ללמוד מעניין קרן אחת דטהור הוי מאחר שמורה לנו על עניי' הפסד העולם והדושו ואינו דבר כשאר בעלי חיים שקרנותיהן טבעי' להם ויש להם שני קרניים ולזה אין לו רק אחד ולכן ודאי טהור הוא מאחר שמורה לנו על אמונה ודעת טהורה שהוא חדושו של עולם

שמות יג וכמו שאמרו ז"ל למען תהיה תורת יי בפיך מן המותר בפיך והוא מטעם זה שנתבא' ולכן אין נפקות' בזה אם בהמה הוא או חיה

ובהיו' כי אמרו רבותינו ז"ל דליכ' בנביאי ובכתובים דלא רמיזא באוריית' צריכין אנחנו לפרש שעניין קרבנו של אדם נרמז בתורה

בראשית ד והוא אמרו אחר חטאו של אדם והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמ' קניתי איש את יי ותוסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רועה צאן וקין היה עובד אדמה ויהי מקץ ימים ויבא קין וגומ' הנה בקריאות שמות אלו הבנים נרמז סוד קרבן אדם וזה כי כבר קיימו עליהם כל היהודי' התורני' שיש סוד בעניי' קריאת שמות אלו הבנים כמו שכתב הרב המורה פרק שלשים חלק שני

ובעל העקידה ובעל עיקרים ושאר חכמי ישראל כל אחד לפי השגת ידו ולכן אני רואה כי נרמז בזה סוד קרבנו של אדם ה הראשון ולזה נאמ' כי האדם ידע את חוה אשתו ופירש את עם כי ידע והכין עמה שנבראת עמו על צד חדוש העולם לא בדרך הארץ שהיו עוסקים בו מעכשיו ללדת את קין על ידי תשמיש והריון שהוא דרך הטבע הנוהג ועל ידי התבוננות זה הכירו כי העולם מחוד' כמו שהוא וחוה אשתו היו דבר חדש ועני' ותהר ותלד את קין הוא נאמ' על המחשבה כמו שנאמר

תהלים ז שנאמ׳ הרה עמל וילד שקר ועל כן היה נקר׳
בן הראשון קין להורות על מה שנאמ׳ קונה
בראשית יד שמים וארץ שנאמ׳ באברהם והוא אמונת
חדוש העולם על אמתתו ולזה נאמ׳
ותאמ׳ קניתי איש את יי לא נאמ׳ ותקר׳ את שמו
קין ותאמ׳ קניתי כי שניהם קראו שמו קין
להורות על עניין החדוש ולזה נאמ׳ ותאמ׳
קניתי איש את יי רצה לומ׳ כי אף חוה שהיתה
מן האדם והיה קצת טבע בדבר מכל מקום
אמרה קניתי איש והוא אדם שהיה אישה את
יי רצה לומ׳ בדרך חדוש ולא בדרך טבע הנהוג
על כן שניהם הודו בעניין החדוש וקראו שם
בניהם קין ולכן לא הוצרך לפרש מי הוא
הקורא שמו קין כי הוא ידע שלא היה בעולם
שיוכל לקרות שמו קין לולי האדם ואשתו והם
הקוראים וכן הוא בעניי׳ הבל ולזה נאמ׳
ותוסף ללדת את הבל רצה לומ׳ כי מידיעה
ראשונה שידע אדם וחוה עניי׳ החדוש הנמשך
גם כן שילדה גם כן הבל וכבר נתבא׳
בדברי הרב המורה חלק ראשון בשתוף ילד שנ׳
ישעיה ב על הולדת דעת אחד כמו שנאמ׳ בילדי נכרים
ישפיקו כו׳ והוא הרומז בכאן אמונ׳ הפסד
העולם ולכן הכל הבל וכמו שהאריך בזה
קהלת א קהלת ואמ׳ הבל הבלים אמר קהלת וגו׳ דור
הולך ודור בא וגו׳ וכל ספר קהלת נבנה על
עניי׳ הבל זה והנה ילדה הבל מכח ידיעה
ראשונה כי מאחר שהעולם מחודש היה מאין
באפשרות שיפסיד לעתיד בדרך כל הוה נפסד
ואף כי כבר נתבא׳ שעניין הפסד העולם
ולא יהיה בדרך טבע אלא ברצון בדרך חדושו
אפשר שלא יפסיד אף שמחודש כמו שנתבאר
כל ריש חלק שני מכל מקום עמד על ידי אדם
על הפסדו מצד חדושו כי המאמין שהפסדו יהיה
ברצון כמו חדוש וכמו שהוא האמת לדעת רוב
בראשית מו חכמי ישראל ולזה נאמ׳ ויהי הבל רועה צאן
וקין עובד אדמה כמו שנאמ׳ כי תועבת מצרים
כל רועה צאן כי מצרים היו נמשכי׳ אחר קדמו׳
העולם והוא אמונת הצאבאה אשר ספר
הרב המורה מהן פרק שלשים ופרק אחד ושלשים
חלק שלישי כי היו עובדין האדמה עם הצלמים
שעל ידי עבודת אלו תתיישב האדמה ולזה
שם יח כוונו במדרשם שאמר אברהם יקח נא מעט
מים וגו׳ שהיה חושבן לערביים שמשתחוים
לאבק שעל רגליהם כי ממה שראו דעת
הקדמונים מגדילין עבודת הארץ השתחוו לאבק
שלה כי חושבין שהכל היה מן העפר וחוזר אל
העפר ולכן היו מגדלין אותה ועובדים לה ממש
ומשימין אותה לאלוה עליהם וכן נאמ׳ בעניי׳
קין עובד אדמה כי חשב בדעתו שהארץ לעולם
עומדת אף על פי שידע החדוש מצד קריאת
שמו מכל מקום מאחר שלא האמין בעניי׳ הפסד
העולם חשב שהעול׳ בכללו קדום אלא שהפרטי׳
נתחדשו והכל הוא מפאת הגלגל המהוה והמפסי׳
הדברים הפרטיים והכלל לעולם עומד והוא
דעה קדומה לפלוספים הפוקרים והוא היה דעת
קין ולזה היה עובד אדמה באמונת הצאבה
שהיו עובדי אדמה מכח זה אמנם
הבל הבין מצד שמו עניי׳ הפסד העולם ועמד
על ידי זה על עניי׳ חדוש האמתי ולזה היה רועה
צאן וידוע כי הרוע מושל בצאנו לרדותן
ולהכתן ולשחטן בכל עת שירצה בכל המצטרך
להם לכל עבודתיהם ואף כי הם משחיתם הארץ
שהוא אמונת קין וכמו שאסרו ז״ל לגדל בהמה
דקה בארץ ישראל משום ישוב הארץ ולכן
היה הבל רועה אותן ולזה תועבת מצרים כל
רועה צאן ולזה נמשך כל אחד אחר דעתו ואחר
שמו הנקר׳ לו וכמו שאמרו רבותינו
ז״ל פרק קמ׳ דברכות ובמסכת יומא מנלן
דשמא גרם כו׳ ונאמ׳ ויהי מקץ ימים ויבא שם ד
קין מפרי האדמה מנחה ליי והבל הביא גם הוא
מבכורות צאנו וחלבהן וישע יי אל הבל ואל
מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה:

כבר כתבתי לעיל פרק שבעה וארבעים חלק
שני כי טעם שהביא קרבן מפרי האדמה ולא
מבעל חי היה להורות על דעתו בקדמו׳ ושלא
היה מאמי׳ בריאה רק בדברים פרטיים והוא
הזרע פשתן שהקריב במאמר ז״ל והבל הביא
מבכורות צאנו להראות דעתו בעניין החדוש
והפסד העולם כנתבא׳ כל זה לעיל סוף פרק
הנזכר ומה שנאמ׳ שהביא קין מנחה
ליי כי לא היה כופר בעיקר לגמרי רק שהאמי׳
שהגלגל קדום מצד חיוב עילתו ולזה הביא
קרבן ליי על דרך ההלול וההודי׳ בדרך הפלוספי׳
שהיה להם שבחות והודיות בדרך זה כמו
שכתב בעל העקידה: אמנם הבל
הביא גם הוא מבכורות צאנו וכל גמין ריבויין
ובא לרבות קרבן אביו שהביא גם כן על כוונת
הבל אמנם להורות כי קרבן אדם לא
היה לו רק קרן אחת בדרך שנתבא׳ והבל
הוצרך גם כן לכוין עניי׳ החדוש שהוא הקרן
השני על כן נאמ׳ בהבל גם הוא מבכורו׳ צאנו
ולא אמר מבכורות צאן כמו שנאמ׳ בקין מפרי
האדמה ולא נאמ׳ מפרי אדמתו אלא שבא לומר
שהביא הבל מבכורות צאנו המורה לנו עניי׳
הראשית והוא החדוש הנרמז בעניין בכורות
צאנו שהם ראשית פרי הבטן והכוונה בזה
כי הבל הביא מראשית ולא אדם ולזה אמר
צאנו ולא צאן כי הוא לא הביא הצאן הראשון
שנבר׳ בשש׳ ימי בראשי׳ הבריאה כאביו שהביא
השור שנבר׳ בראשונה ואם כן עניין קרבן
אדם:

אדם מרומז בתורה ולהיות דעת הבל
אמת נאמ׳ וישע יי אל הבל וגו׳ ודע
והבן כי לזה הסוד אמרו רבותינו שאדם וחוה
עלו למטה שנים וירדו שבע קין ותאומתו והבל
ושני תאומתיו ואמרו רבותינו ז״ל כי קין
הרג הבל משום תאומים יתירה שנלדה עמה
וזה כי אדם וחוה עלו למטה שנים והוא מקום
הידיעה הנזכרת שנאמ׳ בו והאדם ידע את חוה
אשתו ואף כי המטה הוא המקום המחשבה
כמו שנאמ׳ ורעיוני על משכבי סליקו ולא הבינו
מתחילה שנתחדשו רק שניהם שראו בעיניהם כי
הם נתחדשו אבל לא הבינו זה בתחלה בשאר
הברואים אמנם אחר כך ירדו שבע רצה
לומר התבוננו בינה שכן היה בכל מה שנבר׳
ונתהוה בשבעה ימי הבריאה והוא עניין קין והבל
והתאומים שנלדו עמהם וזה כי אדם וחוה
שנבראו ביום ששה עלו שנים רצה לומר
הכירו ממעשה יום ששה ויום שביעי שהיו בהן
דברים מחודשים כי אף ביום שביעי היו הדברים
העשרה שנבראו בערב שבת בין השמשות וכאלו
נבראו ביום השבת עד שמשום זה ניכל לומר
ויכל ביום השביעי כפשוטו של מקרא וכמו
שאמרו הקדוש ברוך הוא יודע רגעיו ושעותיו וכו׳
כמו שנתבא׳ לעיל פרק שמונה וארבעים
חלק שלישי לזה אמר שעלו שנים למטה
כי בתחלת התבוננות הכינו זה ועלו בזה אל
המטה אמנם כשירדו ירדו שבע כי
כשנערו משנתן ורעיונן על משכבן סליקו הבינו
וירדו שבע שכל מה שנבר׳ בכל שבעה ימי ש
בראשית כולו נתחדש והנה חלקו אלו
השבעה הימים דרך משל לקין ותאומתו והבל
ושתי תאומות ודע כי נתייחס האדם ליום
ששה הואיל ונבר׳ בו וחוה ליום שביעי כי
הוא שבת מלכתא וקין ליום חמשה והבל ליום
רביעי ותאומות קין יום שלישי ושני תאומים
הבל ליום שני וראשון מטעם שנתבא׳
וזה כי קין האמין בחדוש הפרטים ולא בכלל
והוא מה שנבר׳ ביום חמשה שנבראו בו דברים
פרטיים נפש חיה ועוף יעופף על פני רקיע השמי׳
ונבראו בו התנינים הגדולים והוא עניי׳ הנחש
שבא על חוה שנקר׳ נחש עקלותן תנין הגדול
שבים וכבר ידוע מדרשם ז״ל שחוה
נתעברה מן הנחש והולידה קין ותאומתו הוא
מעשה יום שלישי שנבר׳ בו עשב הארץ וכל
עץ עושה פרי למינהו הנה באלו שני
ימים נבראו בו כל דברים הפרטיי׳ מלבד בריאת
בהמה ואדם שנבר׳ ביום ששה ונתייחס לאדם
וחוה ונכלל בשנים שעלו בו עם המטה
אמנם בכל המאמין הפסד העולם וחדושו
הוא רומז על מעשה יום רביעי שנבר׳ בו חמה
ולבנה והנה ידוע מחדוש הלבנה והעד׳
אורה עניי׳ חדוש העולם והפסדו כי מדבר אחר
ילקח ראיה על כל המין ולזה רומז היום ההוא על
הבל ושני ותאומתוהם מעש׳ יום שני ויום ראשו׳
שנבראו בו דברים כללים בעליונים ונעש׳ הרקיע
ונתגלה היבשה והם תאומים של יום רביעי ש
שנבראו בו דברים עליונים כללים ולזה
דרשו ז״ל ויהי בהיותן בשדה על מה היו מדייני׳
על תאומ׳ יתירה שנלדה עם הבל והוא מבוא׳
הטעם כי כבר כתב הרב המורה חלק
שלישי כי עניי׳ הקטטות והמריבות שנופלות
בין אדם הוא מצד האמונה וחלוף הדתות כמו
שהאריך בזה ולכן קם קין על הבל והרגו גם
כן מצד חילוף דעתן באמונה והוא התאומה
יתירה כי קין היה מאמין שכלל קדום והפרטים
נתחדשו והבל היה מאמין שהכל נבר׳
והנה הכלל הגדול היה נבר׳ ביום ראשון והוא
התאומים יתירה של הבל כי כאשר היה אפשר
להשוות דעתן כי גם בריאה יום שני הוא פרטי
נגד מעשה יום ראשון אמנם הכלל
הגבוהה שהוא בריאת יום ראשון לא יוכלו
להשוות עצמן באמונה זו ולזה קם עליו והרגו
ולזה מצינו שהיה קין כופר בהשגחת
ובידיעת השם יתעלה בעולם כמו שהוא
דעת הפוקרים הנמשכים אחר הקדמות
ולזה אמר השומר אחי אנכי ויאמ׳ מה עשית
בראשית ד קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה ועתה
ארור אתה מן האדמה אשר פצתה פיה וגומ׳
כי תעבוד את האדמה לא תוסף תת כחה וגומ׳
הנה גילה לו השם יתעל׳ שהוא משגי׳
ויודע בדברים הנעשים בארץ ולזה נאמר
קול דמי אחיך צועקים וגו׳ ואחר כך קלל
האדמה כמו שמצינו במצרי׳ שגם באלהיהם
עשה שפטים להודיע לעובדיהן שאינן אלוה
כן קלל הקדוש ברוך הוא את האדמה שהיה קין
עובד כדי להשכילו מדע וחכמה שאינו ראוי
לעבוד את האדמה וזה אמרו אשר פצתה פיה
לקחת דמי אחיך מידיך כלומר כאלו רצה
אלהיך לכסות עליך חטאך לקבל הדם ועל
ידי זה תחשיב עוד לעבוד לה בהיותם בעזרך על
כן קללה להודיעו שאין בה דבר ממש ואין בה
צורך אלהות וזה אמר ליה גם כן כי תעבד
האדמה לא תוסף תת כחה לך וגו׳
הראה כי עובד לאל לא יושע וכי יעבדה עוד
לא תתן כחה לו עוד והנה מצינו
שם ד במדרשם ז״ל שחולקו במה שנאמ׳ וישם יי׳ לקין
אות מה היה האות רבי יודא אמר הזריח לו
גלגל חמה אמר ליה נחמיה וכי לאותו רשע
הזריח גלגל חמה אלא הזריח עליו הצרעת
שמות ד שנאמר והיה אם לא יאמינו לקול האות הראשון
רבי

רבי אבא אמר כלב מסר לו אבא יוסף אמ' קרן הצמיח לו רב אמר אות לרוצחנים רב חנן אמ' אות לבעלי תשובה רבי לוי בשם רבי שמעון אומר תלאו בר פיון ובא מבול ושטפו

הנה נפלו שבעה סברות במהות האות הזה

וידוע כי האות הזה היה להסיר נבוכות קין ודעתו הנפסדת וכבר נתבא' פרק שנים וארבעים חלק שלישי שמכח שבע' טענו' עמדו הכופרים על דעת הקדמות והוא דעת קין ולזה באו שבעה סברות במהות האות שהסיר מבוכתו כי אלו החכמים חולקים איזה עיקר הטענה שהביא קין להעמיד על הקדמות שהוצרך אות עליה כי הזרחה גלגל החמה היא נגד הטענה הראשונה שהי' מצד תנועת הגלגל זריחת הצרעת שהוא מחומר נפסד הוא נגד טענ' שני' שהיא מצד החום' הכלב שמסר לו להנהיגו בכל אשר הכלב ילך אחריו וידוע כי הכלב אוהב את ארונו יותר משאר בעלי חיים והוא נגד תנועה הסיבובית אשר לגלגל שהוא מצד החשק כמו שבארו הקדמונים והוא טענה השלישי הקרן במצחו שהיה דבר חדש אינו מטבע האדם נגד הטענה הרביעי שהיא לקוחה מצד טבע הדברי' או לרוצחנים הוא נגד הטענה החמשית שהיא מצד הפועל אות לבעלי תשובה הוא דעת הששי שהיא לקוחה שלא יפעול עת יותר מעת אחרת מה שתלאו ברפיון הוא נגד הטענה השביעית שלקוחה מצד שפעולת השם יתעלה שלמות והוא נגלה במבול והמשכיל בדברינו הקודמים פרק חמשה וארבעים וששה וארבעים ושבעה וארבעים בתשובת טענות אלו יתבא' לו איך באו דעת חכמים מכוונים ש לתשובה על כל טענה וטענה בראשית ז

והנה אחר שנתבא' זה נוכל להבין מה שנאמר אחר כך ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וצלמו ויקר' שמו שת בא להורות כי בנים הראשונים לא היה כדמותו וצלמו כי בקריאת שמות בנים הראשונים הראה על עניין הדושו והפסד שהוא לא היה נכר' כדרך שאר בני אדם המולידין דומה בדומה בדרך טבע בראשית ה

אמנם בעניין בן זה קרא שמו שת המור' על עולם בבניינו והמשך טבעו זה אחר זה כל זמן ימי עולם ולזה אמר שהולידו בדמותו וצלמו כי לא רמז עוד על עניין החדוש וההפסד רק על דבר טבעי ונוהג שאדם מוליד בדמותו וצלמו והוא עניין המשך הדורות ולכן נקר' שמו שת ולכן נת ייסד העול' משת ולא מבנים הראשונים כמו שכתבתי שהשם גור' ודי בזה למה שרצינו בזה הפרק •

פרק שלשה ושבעים

בעניין קרבנות האבות ונח ויבן נח מזבח ליי ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל עוף הטהור ויעל עולת במזבח וירח יי' את ריח הניחוח וגו' פס ח והנה זה הקרבן הוא הנזכר ראשון בתורה שנקרב במזבח כי בקרבני קין והבל לא נזכר מזבח גם לא נזכר בהן עניין ריח ניחח גם לא הזכיר שם מה הקריבו עד כאן שהזכיר שהקריב עולות וכל זה מבא' לנו סוד הקרבן ושהוא מורה על הפסד עולם וחדושו

וזה כי קין והבל לא הבינו חדוש העולם והפסדו רק מכח קריאת שמם בלבד כמו שנתבא' בפרק שעבר ולא הביא עניין ההפסד על בריו

אמנם נח שרא' עניין המבול בעיניו שהוא דמות ההפסד אשר לעתיד הקריב עולו' במזבח וידוע מדברינו הקודמין בעניין קרבן העולם וסדר נתוחו איך היה מרמז על הפסד העולם הכללי ושוב הכל אל מזבח הידוע ולזה אמר כאן שנח הקריב עולת במזבח וכבר נתבא' גם כן בטעמי הקרבן שזהו עניין הריח הניחח הנאמ' אצל הקרבן שהוא הקרב' הכחו' אל מזבח הידוע והוא הפסד העולם בכללו כמו שנתבא' כל זה בסדר המערכה •

וזה כוונת מחלוקתן בירושלמי פרק קמ' דמגילה ובבראשית רבה פרשת נח רבי אליעזר אמר שלמים הקריבו בני נח רבי יוסי בר חנינא אמר עולות הקריבו בני נח מתיב רבי אליעזר לרבי יוסי בן חנינא והכתיב והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן מאי עביד ליה רבי יוסי בן חנינא מן שמיניהן התיב רבי אליעזר לרבי יוסי והכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' שמות כד מאי עביד ליה רבי יוסי בן חנינא שלימין בגופן בלא הפשט ש ובלא נתוח התיב רבי אליעזר לרבי יוסי בר חנינא והכתיב ויקח יתרו חותן משה עולות פס יח וזבחים לאלהים מאי עביד ליה רבי יוסי בר חנינא כמאן דאמ' יתרו לאחר מתן תורה הו רבי אבא ורבי חייא בשם רבי יוחנן ודא מסייע לרבי יוסי בן חנינא עורי צפון ובואי תימן עורי צפון שיר השרים ד זה העולה שנשחט' בצפון מהו עורי דבר שהיה ישן ונתעורר, ובואי הימן אלו שלמים שהם נשחטים בדרום מהו בואי דבר שהיה של חדוש מאי עביד ליה רבי אליעז' לכשיתעררו הגליות שהן נתונות בצפון ויבאו ויבנו בית המקדש שהוא בדרום רבי אבא בריה דרב פפא רבי יושע דסכנין בשם רבי לוי אף דין קרא מסייע לרבי יוסי בן חנינא זאת תורת העול' ויקרא ו היא העולה שהיו בני נח מקריבין כד הוא אתא לגבי שלמים אמר זאת תורת השלמים אשר הקריב

הקריב לא כתיב אלא יקריב מכאן ולהבא עד
כאן לשונו וכן הוא פרק בתר' דזבחי'
הנה כוונו במחלוקתן שאמ' שלא הקריבו רק
עולות וחד אמר אף שלמים ומסקנתן שעולת
לבד הקריבו להעיר לנו כוונת הענין' כי אמר
עולות הקריבו מכח שעל ידי המבול עמדו על
הפסד הכללי כאשר נתבא' ולזה הקריב נח
עולות במזבח ונמשכו בניו אחריו להקריב עולות
אמנם קרבן שלמים לא הקריבו כי
אף שקבלו בני נח שבעה מצות מכל מקום לא
שלמים כישראל שיהיו ראויין להקריב קרבן ש
שלמים וכמו שנתבא' מעניי' קרבן השלמים
וחד אמר שהקרי' קרבן שלמים כי סבר ששבעה
מצות שלהם היה מספיק ליתן להם השלמות
אשר תתן התורה אחר כך והמסקנה אומרת
שלא הקריבו רק עולות מכח שעמדו עליו מכח
המבול ולכן ראוי להם הקרבן ההוא
אמנם מה שאמרו שיתרו לאחר מתן תורה הוי'
הוא מצד כוונת יתרו לבד שרצה להקריב אבל
משה הזהירו על זה ושלא הקריבו וכמו שיתבא'
לעתיד בפרק ארבע ושבעים ואחר זה
יתבא' לך גם כן עניין המזבחות שבנו האבות
כמו שנאמ' בתחלת לך לך באברהם ויבן שם
מזבח ליי הנראה אליו ויעתק משם ההרה מקדם
לבית אל וגו' ויבן שם מזבח ליי ויקרא בשם יי
הנה בנה שני מזבחות ולא נאמר
שהקריב עליו קרבן וכן נאמ' אחר כך
ויאהל אברהם ויבא וישב באלני ממרא אשר
בחברון ויבן שם מזבח ליי הנה בכל
מזבחות שבנה לא נזכר שהקריב קרבן עד ברית
בין הבתרים שאמר לו הקדוש ברוך הוא קחה
בראשית טו לי עגלה משולשת ועז משולש ואיל משולש
ותור וגוזל ויקח את כל אלה ויבתר אותם וגו'
והטעם הנראה לי בכל זה שהיו עשרה
דורות מנח ועד אברהם וכולן לא הקריבו קרבן
כשהשכח עניי' הקרבן מהם וחזרו לדעות קין ש?
להאמין שהעולם קדום בכללו ונראה כי
פס יא זהו עניין דור הפלגה שנאמ' בו ויהי כל הארץ
שפה אחת ודברים אחדים וזהו שגרם להם
להאמין עניין הקדמות כי הרלב"ג הביא ראי'
בספר מלחמות יי מעניין הלשונות שהעולם
מחודש כי הלשונות מוסכמים לא טבעיים כעניין
הצהלה בסוס וניעור לחמור כי אם היה כן לא
יתהפך אדם מלשון אחד ללשון שני ומאח'
שהלשונו' מוסכמי' אם כן יתחייב שהיו המסכימי'
קודם ללשון ואי אפשר שימצאו מן האנשים
זמן אין תכלי' לפנינו זולת שום לשון ואם הלשונו'
מחודשים אם כן גם האנשים כן ועוד האריך
שם בזה ונראה כי לזה נאמ' ויקר' האדם
שמות לכל הבהמה וגו' להורו' כי הלשונו'
הסכמיות ולזה אנשי דור הפלגה כאשר ראו
כל העולם שפה אחת חשבו שהוא דבר טבעי'
פס ושהעול' קודם וזהו עניין אמרו ויהי בנסעם
מקדם רצה לומ' מכח הקדם והוא כוונת
אמרם מקדמנו של עולם כי לא חשבוהו לקדמון
אלא שהעולם כולו קדום ועל ידי זה חשבו
שהעולם כמנהגו נוהג בלא כוונת מכוון שחדשו
ישעיה מה וכפרו בתכלית העולם שנאמ' בו לא לתהו בראה
לשבת יצרה וזהו מבואר כי כפי אמונ' הקדמו'
אין לשאול בתכלית כמו שכתב
הרב המורה חלק שלישי פרק שלשה עשר בדרוש
התכלית וזה לשונו לפי דעת אריסטוט' בקדמו'
לא יבוקש תכלית אחרונה לחלק מחלקי העולם
כי לא יתכן לפי דעתו שיאמ' מה תכלית מציאות
השמים ולמה היו בזה השעור ולא למה היה
החומר כך ולא מה תכלית זה המין מבעלי החיים
או מן הצמחים כי הכל אצלו על צד החיוב הנצחי'
כו' ולכן חשבו דור הפלגה שאין תכלי' לעולם
להיות מיושב לכן לא יבצר מהם כל אשר יזמו
לעשות ולכן רצו לבנות להם עיר ומגדל אשר
ראשו בשמים כי ראו שתכלית האדם כתכלית
העולם ומאחר שאין תכלית לעולם כל שכן
שאין תכליה לאדם אלא הכבוד המדומ' בעולם
הזה וזהו אמרם נעשה לנו שם כי זהו חשקו
של אדם שיהא לו שם גדול בארץ בעושר ומעלה
והוא התכלית העולם הזה ואמרו נבנה לנו
עיר ומגדל וראשו בשמים על דרך מה שנאמ'
איוב כ אם יעלה לשמים שיאו ואף כי כוונו בעיר
ומגדול על שני השלמות של אדם שהן שכל ש
המעשי שהוא להנהגת המדיני והקבוץ בני אדם
תוך העיר והמגדל והוא מושב השרים והמלכים
החוקקים נמוס לקבץ המדיני על פי שכל עיוני
שלהם שכל זה יגיע לשמים ולא יותר כי חשבו
שהתכלית הוא השמים שהוא קודם
וכוונו במגדול ובעיר להשאיר להם שם בארץ
בראשית ד כמו שנאמ' בקין ויהיה בונה עיר ויקרא שם
העיר כשם בנו חנוך ונאמ' באבשלו' ואבשלום
שמואל ב יח לקח ויצב לו בחייו את מצבת אשר בעמק המל'
כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקר' למצב'
אבשלום על שמו ויקר' לה יד אבשלום וגו'
והכוונה בזה להשאיר להם שם בארץ כי
חשבו זה לתכליתן ולזה בא עונשן להם מצד
חטאן שנבלה שם שפתם ונפוצו על פני האדמה
שמזה הכירו שאין הלשונות טבעיים והיה להם
להתכונן בזה בעניי' חדוש העולם ותכליתו
להיו' העולם מיושב כי כן רצה בוראו יתעלה
והוא תכלית האחרון בעולם כמו שבאר
הרמב"ם בפרק הנזכר ולזה כאשר רובם
לא שתו לבם גם לזאת וחפשו צדדים שלא להודו'
בעניי' החדוש כמו שעשה ארסטו' וסיעתו
באשר

צאשר העיר ממזרח׳ צדק אברה׳ אבינו והכיר
בוראו ומחדשו בעניי׳ דור הפלגה ובשאר דברים
עד שעמד על האמת נאמר בו שלשה פעמים
ויבן מזבח ויקר׳ בשם יי כי קרא לבני דורו שהיו
שלשה התחלות עולם השפל מחודשי׳ והם החומר
והצור׳ והעדר׳ מחודשים והוא בניית המזב׳ הידוע
כי בבניי׳ המזב׳ ההוא נבנ׳ הכל כמו שנתבא׳ כל זה
למעלה כי נגלה לו מעניין דור הפלגה שהעולם
השפל נבר׳ ברצון רוצה ובכוונת מכוון אך עדיין
לא הקריב קרבן כי לא עמד עדיין על אמונת
הפסד העולם המורה על עניי׳ חדושו בכללות
ולזה נאמ׳ לו בברית בין הבתרים ועתה קחה בראשית טו
לי עגלה משולשת וגו׳ כבר נתבא׳ כי
הקרבנות מורים על הפסד העולם וחדושו מצד
שבעלי חיים הם מורים על כל שלשה חלקי העול׳
וקישרן זה בזה והוא כדמות האדם הגדול
ולזה נאמ׳ בכל אחד משולשת כי כל אחד מורה
על עניין שלושת העולמות ולזה אמרו
רבותינו ז״ל קרבנות הראה לו ולזה אמר
קחה לי כי כלם הם שלי ואני בראותי אותן ולזה
נאמ׳ ויבתר אותן בתוך וגו׳ וכמו שכתבתי
לעיל בסדר המערכ׳ ובארתי כל אותה הפרש׳
שבמעמד בין הבתרים עמד על חדוש העולם
ואחר כך בעניין העקידה עמד על עניי׳ חיוב
המציאות בראותו שאין מביאין אדם לקרבן
וכמו שכתבתי ריש חלק שני ולכן הקריב איל
תחת בנו ונזדמן לו איל לקרבן ולא שה כאשר
אמר יצחק תחלה איה השה לעולה ואברהם
אמר אלהים יראה לו השה כי האיל הוא מורה
על הכח והיכולת שיש לעולם שהוא דוגמת
הקרבן מצד הבורא יתעלה הממציאו ולזה
באשר נגלה לכו עניין האלהים ושהוא מחוייב
המציאות אם כן העולם שברא יש לו ויכולת רב
לעמוד מצד עילתו ואף כשיפסד לא יפסד מצד
מעוט הכח חלילה רק מצד הרצון כאשר נתבא׳
ולזה הקריב איל׳ אמנם קודם
לזה שלא היו עדיין בדעת זה אמרו ה
השה לעולה בהיות כי השה הוא מעט הכח
והיכולת והוא מורה על כי העולם קל להפסד
כשה לטבח יוכל אמנם בעניין
יצחק חזר ואמר וירא׳ אליו יי בלילה ויאמר לו שם לה
אנכי אלהי אברהם אביך וגו׳ ויבן שם מזבח
ויקרא בשם יי ולא נאמ׳ גם כן שהקריב עליו
קרבן כי הוצרך לחזר על הראשו׳ לבנות מזבח
יי ההרוס כי כל הבארות אשר חפרו עבדי אביו
בימי אברהם סתמום פלשתים וימלאום עפר
ודרשו ז״ל אל׳ הגרים שגייר אביו סתמו׳
פלשתים להסירן מאמונתם וחזר יצחק וגיירן
והוא בניין המזבח הנאמ׳ והוצרך להחזירן על
המעוט שהתחיל בן אברהם אף שהיה מקובל
בידו כל עניין החדוש על אמתתו מאברהם אביו
מכל מקום לא הקריב קרבן מאחר שלא נתגלה
לו הפסד העולם כמו שנודע לו עניי׳ חדושו ש
בסוד נתינת הארץ כמאמר רבי יצחק שלכן
התחילה התורה בחדוש העולם להודיע נתינת
הארץ אם כן מצד נתינת הארץ נודע לו החדו׳
אבל לא הפסדו ולכן לא הקריב קרבן
ונוכל לפרש גם כן כי אמר ויבן מזבח הוא לשון
הבנה רצה לומר כי הבין והשכיל עניין
המזבח של מעלה ולזה קרא בשם יי להורות
לעם כי יש מנהיג ובורא׳ אמנם
יעקב הציב מצבה והוא מצבה אשר נזכרת
בראשית כח ראשונה בתורה וכמו שנאמ׳ ויקח׳ האבן
אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה
והנה נאסר אחר כך הקמת מצבה כמו שנאמר
דברים יו לא׳ תקים לך מצבה אשר שנא יי אלהיך
ודרשו ז״ל שהיתה אהובים בימי האבות
והכנעניים עשאוהו חוק לעבודה זרה ושנאה
הקדוש ברוך הוא ויש לשאיל טעם למה
עשאוהו הכנעניים חוק יותר ממזבח שהקריבו
עליו האבות אלא נראה לי שכל זה
נתבא׳ מסוד הקרבנות עם פירש פרשת ויצא
יעקב וזה כי מצבה הוא אבן אחת ומזבח
הם אבנים רבות באמרם ז״ל ולזה נרא׳
כי מאחר שידוע ומקובל באומה שמרא׳ הסולם
שראה יעקב רומזת על ענייגים אלהיים וכמו
שאמר מה נורא המקום הזה וגו׳ ורוב
החכמים הסכימו כי עניין הסולם הוא מורה על
מציאית העולם כולו והקשר מדרגתו ועליותיו
זה על זה אשר בזה מלאכי אלהים עולי׳ ויורדים
וכמו שהאריך הרב המורה בזה חלק
ראשון פרק חמשה עשר ופרק עשירי חלק שני
לזה אמר גם כן כי יעקב אף על פי שהיה מקוב׳
בידו עניין חדוש העולם והנהגת
השם יתעלה את עולמו מאבותיו ומרבותיו מכל
מקום לא הספיד לו זה אלא רצה לעמוד על
זה גם כן על המחקר כמו שהוא מדרך השלמי׳
ולזה נאמ׳ כי בצאתו מבאר שבע וילך
חרנה ויפגע במקום כו׳ רצה לומר כשרצה
ללכת לחרן פגע במקום והוא בית מדרשו של
שם ועבר שאמרו עליו רבותינו ז״ל שהית
נטמן שם ארבעה עשר שנה או אם תרצה
לומר שכיון במקום זה על מקום מדריגות עיון
וכמו שבאר הרב המורה בשתוף שם
מקום בפרק שמיני חלק ראשון ולזה כתב
שם הרב המורה וזה לשונו ודע כי כל שם
שנבא׳ שתופו בזה המאמר אין כוונה ממנו
להעיר על זה שנזכרהו בפרק דהוא לבד אבל
אנחנו נפתח שער על ענייני השם ההוא המועלי׳
כו׳ הנה באר דבר זה בשתוף שם זה יותר

פבשמות אחרים להעיר על מקום זה כי הוא
הדרוש הכולל הכל· ואמר וילן שם כי
בא השמש וגו׳ כמו שנאמ׳ באברהם ויהי בראשית טו
השמש באה ועלטה היה וגו׳ שכבר נתבא׳
לעיל שכוונת הפסוק שרצתה שמשו ש
ואורו לשקוע כי לא הספיק שכלו להעמידו על
האמת עד שבא לו עזר מלמעלה והוא התנור
עשן ולפיד אש כמו שנתבא׳ וכן נאמר
ביעקב וילן שם כי בא השמש רצה לומר
פ״ע במקום שהוצרך ללון שם כי בא לו השמש
והנה מקום ההוא עניין דרוש חדוש
העולם שהוא מעמד שכלי אין באפשרות לעמוד
עליו מצד המופת כמו שכת׳ הרב המור׳
באריכה פרק אחד ושבעים חלק ראשון ועל
כרחו הוצרך ללון בעמק העני׳ ההוא כי בא לו
השמש ונפל גם כן שינה על עיניו בעניין זה
ולזה נאמ׳ ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו
וישכב במקום ההוא· ידוע אמרם בספר
יצירה שני אבנים בונים ארבע כו׳ וכן
אמרו פרק אין דורשין והארץ היתה תהו ובהו
תהו זו קו ירוק המקיף העולם ובהו אלו אבנים
מפולמות שנאמ׳ ונטה עליה קו תהו ואבני
בהו ונראה שהם עניי׳ האותיות שהם האבני׳
מפולמות והוא מלשון פלוני אלמוני
כמו שכת׳ הרלב״ג ריש בראשי׳ אנ׳ הוא לשו׳ לחות
כמו שכתבו החכמים בזה מלשון דגים
מפולמות ונקראו אבנים מפולמות להיות
כי מתוכן יצא הליחות שהוא המים שנאמר
ורוח אלהים מרחפת על פני המים שהם היו
תחלת הברואים כמו שנתבא׳ כל זה למעלה
בדברינו והנה קו ירוק הוא הדבר
שקדם לאותיות והוא הקו והנקודה שאי אפשר
לצייר שום אות בלא קו ונקודה והנה
אות הו׳ הוא כדמות קו ואות הי׳ כדמות נקודה
ואי אפשר להשכיל קו או נקודה אלא באלו שני
אותיות ואף כי עיקר הקו והנקודה הוא דבר
שאין בו ממש ושום גשמות והוא אמרם בקו
ירוק שמקיף העולם ומתא׳ הבריות וזהו האמת
כי דבר זה מקיף העולם כי הנקודה סוף הקו
והקו הוא סוף השטח והשטח סוף הגשם אם כן
זהו מקיף העולם וכל אשר נמצא בעולם
וכבר ידוע כמה דברו החוקרים והחכמים מעני׳
הנקודה והקו כדי לעמוד על עניי׳ הגשם והוא
התחלה כל חכמה ולזה אמר שהוא קו המקיף
העולם והוא תהו כי אין לו ממש במציאו׳ וקראו
קו ירוק מצד שני דברים האחד מצד שתוף השם
להיות כי תיבת ירוק הוא י״ו רק הוא הנקודה
והקו ורק הוא הריקות שאין בה ממש בעודן
נקודה וקו מחשבות ואף כי רק הוא מור׳
לגו השטח בעו׳ שהוא מרחק מוגבל בלא גשם

והנה גילה לנו במלות ירוק על כל שלשה דברים
אשר יקדימו למציאות גשם· והשני׳
במלת ירוק כי הוא הצבע הממוצע בין הלבן
והשחור וידוע שאמרו שהתורה היתה
כתובה לפני הקדוש ברוך הוא באש שחורה על
גבי אש לבנה הנה אחר בריאות האותיות
מיוחס להם צבע השחור אמנם
בהעדרן לגמרי מיוחס להן הלבן ולכן כאשר
עלה במחשבה לבראות האותיות מעניין הנקודה
והקו שרצה לומר הממוצע בין העדר האות
ומציאתו כי כל מחשבה להמציא איזה פעולה
אותה המחשבה היא באמצע בין ההעדר שקודם
למחשבה ובין הפעולה שתצא לפעול מכח שם
המחשבה ועל כן יוחס לו הירוק׳
ונוכל עוד לומר בהיות כי האותיו׳ גם כן נמצאו׳
בעולם והם מכלל הברואים בעולם ולא קדם
להם רק הנקודה והקו כי במציאות שטח סיד
נמצא כדמות ו׳ במחשב׳ על כן אמרו שהתור׳
קדמה אלפים שנה לבריאות עולם כי הנקודה
איוב לג והקו שקדמו הם שני אלפים מלשון ואאלפך
חכמה כי גם הן צריכין למוד והתבוננות גדול׳
ואחר שנתבא׳ העניי׳ נאמ׳ שזהו מה
שנאמ׳ ביעקב ויקח מאבני המקום וישם שם
מראשותיו׳ ודרשו ז״ל שאלו האבנים
נעשו אבן אחת כמו שנאמ׳ ויקח האבן וגו׳
ודרשו גם כן שהיו האבנים מריבות זה עם זה
כל אחת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו כו׳
ודרשו ז״ל גם כן שמזה האבן נעשה אבן
שתייה שעליו הושתות העולם ועליו ההיכל
עומד כדאית׳ בפרקי רבי אליעז׳ ובכמה
מדרשות׳ ודרשו גם כן כי יעקב
אמר אם יהיו האבנים לאחד יתייחד שם הקדוש
ברוך הוא עלי וכו׳ וכל זה מורה לנו כוונת
העניין כי לקח מאבני המקום והם חלקי החכמו׳
ותמונת האותיות וציורן הנקראים אבנים שהיו
בידו מקובלים הצריכים להקדים אל העיון הזה
הגדול וישם אותם מראשותיו והיו אבני׳ מריבו׳
כי היו מתנגדים זה לזה חלקי החכמות אשר בידו
והם אבני המקום׳ וישכב במקום ההוא
כי לא רצה להרוס לעלות אל יי׳ וכמו שנאמ׳
שמות ג במשה ויסתר משה פניו מהביט וגו׳ כן
נאמר ביעקב כי לקח חלקי חכמתיו ושם אותם
מראשותיו ושכב במקום ההוא כי ראה כי טוב
לו לעמוד באותו עיון וכמו שהזהי׳
על זה הרב המורה פרק שנים ושלשים חלק
ראשון כי במדרגת זו אדם נכנס בשלום ויוצא
בשלום ואינו מטריד שכלו כאלישע אחר כמבוא׳
שם ולזה דרשו ויפגע במקום מלמד
שבקש לעבור ונעשה לו העולם ככותל׳
ולזה נאמר ויחלום והנה סולם מוצב ארצ׳ וראשו

מגיע השמימה והנה מלאכי אלהי׳ עולים ויורדי׳ בו אמר שבא לו חלום נבואיי והוא העזר שבא לו מלמעלה וראה הסולם אשר מלאכי אלהים עולים ויורדים בו מאן מלאכי אלהים רבנן אשר עולין ויורדים בדרוש זה וכמו שכתב הרב המורה חלק ראשו׳ פרק אחד ושבעי׳ שבזאת השאלה פלוספי הדורות חולקי׳ בה מהיום שלש אלפים שנה אל זמנינו זה במה שנמצ׳ בחבוריהן כו׳ ואמר עולים ויורדים כי מי שהשיג האמת הוא מבני עלייה ומי שלא השיגו הוא מכלל היורדים לבאר שחת׳ והנה הראה לו כי יי נצב עליו ויאמ׳ לו אני יי אלהי׳ אברהם וגו׳ הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה וגו׳ ובזה הראה לו עניי׳ חדושו של עולם כמו שאמר רבי יצחק לא היה צריך לחתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם כו׳׳

ואמ׳ לו גם כן והנה אנכי עמך ושמרתיך וגומ׳ והוא הנמשך מאמונת חדוש העולם להשג״ח בפרטות על עושי רצונו לשמרם בכל אשר ילכו לא כדעת הפוקרים הנמשכים אחר ה הקדמות אשר על ידי האמונה ההיא הרעה נפלו לכל דעה נפסדת ולכן נאמ׳ וייקץ יעקב משנת תדימה ונתגלו לו עיניו להשכיל

ואמר אכן יש אלהים במקום הזה ואנכי לא ידעתי רצה לומר לא ידעתי כי דבר כזה יבא בנבואה לאדם אחר שאין שכלו משיג לזה

ואמר מה נורא המקום הזה רצה לומר דרוש עיון זה אין זה כי אם בית אלהים וגו׳ וכמו שנתבא׳ מכל דברינו הקודמי׳ כי זהו עניין כל בית אלהים וזהו שער השמים כי הוא יסוד לכל החכמות והוא עיקר הפתח לכנס בו לדת שעל ידו יעלה אדם לשמים׳

והנה בעל העקידה באר עניי׳ זה בדרך זה אבל בביאור אחר והמעיין יבחור והנה גלו זה במדרשם המעולה המורה לנו על כוונתינו וזה שאמרו במדרש תניא בר קפרא. ויחלום אין חלום בלא פתרון והנה הסולם זה כבש מוצב זה המזבח שנאמ׳ מזבח אדמה תעשה וראשו מגיע השמיימה אלו הקרבנות שריחן עולה עד השמי׳ והנה מלאכי אלהים אלו הכהני׳ שנא׳ שפתי׳ כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך יי צבאות הוא (מלאכי ב) עולים ויורדי׳ בו בכבש הנה יי נצב עליו שנאמ׳ הנה ראיתי את יי נצב (עמוס ט) על המזבח עד כאן לשונו והוא הדבר אשר דברתי כי זהו בית אלהים ועניי׳ הקרבנות והמזבח בדרך שנתבא׳ במה שקדם ולזה נאמר בבקר ויקח האבן אשר שם מראשותיו וגו׳

אין ספק כי אף הפשט אמת בכל עניין זה שלקח האבן ושמוהו מצב׳ ולכן עשאו הכנעניי׳ לחק כמו שיתבאר גם הנסתר והנמשל בו הוא מבואר כי כאשר ראה יעקב שנתייחדו אבני׳ המקום והיו בידו לאחר שעמד על עיון זה הגדול הבולל כל הדרושים שהם האבנים החלקיי׳

וישם אותה מצבת אבן עד היום הזה רצה לומר שם אותו מצבה והק לישראל הוא ללמדו בניו מעניין חדוש העולם מהיום ההוא והלאה ולזה כוונו שאמרו שממנו נעשה אבן שתייה שממנו הושתות העולם׳ והנה בהיות האבן האחד שהוא המצבה מורה על עניי׳ חדוש העולם כמו שנתבא׳ והוא מצד הקשר חלקי העולם זה בזה׳ הנה הכנענים שמוה לחק עבודה זרה כי מצד הקשר חלקי עולים זה בזה מצאו להם מקום לטעות לומר שהכל הוא על צד החיוב על צד הסיבה והמסובב כדעת הפלוסופים ולהיות כי המצבה הוא אבן אחד והוא נמצא בלא כוונת מכוון רק שנמצא אבן אחת בכל מקום מצד גדולו בארץ מה שאין כן במזבח שהוא אבנים רבות כי אי אפשר להיו׳ בנמצ׳ בלא מחדשו וכוונת מכוון על כן שמו עניי׳ המצבה חוק לעבודה זרה ולא עניי׳ המזבח והוא מבואר למשכיל כי כל ענייני עבודה זרה נמשכים אחר אמונ׳ הקדמו׳ וזהו עניין המצב׳ אשר שנא יי ועשאוהו הכנענים חק לעבודה זרה ונאמ׳ ביעקב וישם אותה מצבה ויצק שמן על ראשו (בראשית כח) ודרשו ז״ל שהשמן יורד לו מן השמים

והוא מבואר כוונתו בזה על השפעה היורדת מן השמים על עניין המצבה והוא המרומז בשמן המנחות והוא השמן היורד מן השמים כנה באר לעיל מדברינו ואמר שיצק שמן על ראשה כי עקר ההשפעה הוא בעליונים ומשם יורד לתחתונים וכמו שהאריך בזה הרב המורה פרק אחד עשר חלק שני כשמן זה היורד מן הראש המצבה למטה ולכן נאמ׳ לו בבית לבן אנכי האל בית אל אשר משחתה שם (שם לא) מצבה אשר נדרת לי שם נדר וגו׳ כלומר הנה השמן אשר משחת שם על המצבה כבר עלה בידך עד שהושגחת בבית לבן לברכו ש בעושר וכבוד ובנים ונדרת לי שם נדר כמו שאמר דוד ומידך הכל כי משלך נתנו לך ולכן קום צא מן המקום הזה כי המקום ההוא היה ארץ בני קדם המאמיני׳ קדמות אין ראוי לו להשאר שם ונראה שזהו עניין הבאר שראה בשדה בלכתו לחרן כי למה שנאמ׳ וילך לו ארץ בני קדם אשר אל מעוני׳ קוסמי׳ ישמעו והם מאמיני׳ הקדמות אשר אליו נמשך כל העבודה הבנויה ואמונת הצאבאה אשר כולה מעונן ונחוש

כמו שספר עניינים הרב המורה חלק שלישי בטעמי המצות׳ אמר והנה שם שלשה עדרי צאן וגו׳ כי ראה אמונתן שרוממות אל בגרונם כדרך הפלוסופים שנאמר עליהם אשר

תהלים קלט ימרוך למזימה כי מרוממ׳ האל על כל הנמצאות
בדרך עלה לעלול אך שאין השגחתו בתחתונים
רק עזב יי את הארץ רק המינים שמורים מצד
חיוב המסובב מהסבה והוא אמונת הפלוסוף
כמו שכתב הרב המורה פר׳ שבע׳ עשר
חלק שלישי מאמונת ארסטוט וזהו אמרו באר
בשדה והוא הקדוש ברוך הוא הנקר׳ באר מים
חיים אשר לא יכזבו מימיו ואמרו שראו
בשדה והוא מקום אלונות וצמחים כדי לשמור
המינים ואמר שלשה עדרי צאן רובצין עליה
הם שלשה חלקי העולם הנקראים עדרי צאן אשר
בכל א חד עדרים עררים לבדו והם המיני׳ אשר
בתוך הכלל כי מן הבאר ישקו העררים והם
ההתמדה והקיום המקבלים מלמעלה בדרך כל
עלול מעילתו אמר והאבן גדולה על פי
הבאר אמר האבן הידוע והוא הנזכר למעלה
הוא על פי הבאר כי דורש זה האבן והוא חדוש
העולם מונח על פי הבאר אשר לא יוכל לשאב
משם כל הבא לשאב רק אם יוספו כל העדרים
וגללו האבן מעל פי הבאר והוא מבואר על פי
דעתן שאין השגחה פרטית בבני אדם רק דרך
כללות והוא השגחה המינית אשר כל עדרים
ישתו משם בשוה וזהו אמרם ונאספו שם
כל העדרים וגללו האבן מעל פי הבאר רצה לומר
שמאחר שיכולין לתלות ההשגח׳ במינים כופרים
בעניין חדוש העולם והוא גלילת האבן מעל פי
הבאר רק והשקו הצאן בדרך כללות והשיבו
את האבן על פי הבאר למקומה רצה לומר
למדריגת עיונו והוא המקום הנזכר למעלה
אמנם יעקב כאשר ראה רחל באה עם
הצאן אשר לאביה הם ישראל הנקראים צאן
אביהם שבשמים ורחל רועה אותן כמו שנא׳
בראשית כט רחל מבכה על בניה נאמר ויגש יעקב ויגל את
האבן מעל פי הבאר וישק את צאן לבן וגו׳
אמר כי בישראל הם צדיקים שהשגחה פרטית
בהן עד שאחד מהן מתפלל כמו שנאמ׳ ויגש
מלכים א יח יעקב ואמרו רבותינו ז״ל אין הגשה אלא
תפלה שנאמר ויגש אליהו ועל ידי תפילתו
משקה כל הצאן ומגיל האבן מעל פי הבאר כי
הוא מגלה עניין חדוש העולם אשר אליו יתפלל
כל חסיד לעת מצוא העולם כי אז אפש׳ לקבל
תפילתו ואמר את צאן לבן ודברי הרקנט
בזה הם ידועים למשכילים ואחר שנתב׳
כוונת הפרש׳ אשר הביא המשכת הדברי׳ לפרש׳
תבאר לך עניין אמרם קום עלה בית אל ושב
שם ועשה מזבח וגו׳ ואמר ויבן שם מזבח
ויקרא למקום אל בית אל וגו׳ ולא נאמר
שהקריב קרבן רק בנה המזבח בדרך שכתבתי
באברהם ויצחק ולזה נאמר ויקרא למקום אל
בית אל כמו שנאמר באברהם ויצחק ויקרא

בשם יי ולא הוצרך לקרות יי רק בשם אלכי שם
יי מורה על מציאות השם יתעלה וזה היה מקובל
כבר מאברהם ויצחק אביו׳ אמנם
הוא קרא בשם אל המורה על יכולת וכח שגילה
יעקב לכל העולם׳ שהקדוש ברוך הוא יש לו
הממשלה בעליונים ובתחתונים לשמור עבדיו
וחסידיו מכל צרותיהם כמו ששמרו מלבן ועשיו
ודינה ושאר צרות שעברו עליו ושהשגחתו דביק׳
בפרטות בשלמים וזהו לשון אל וזהו מה
שדרשו ז״ל פרק שני דמגילה שהקדוש ברוך הוא
קרא ליעקב אל כי נתן לו הכח למשל באויביו
ואמרו במדרש שא״ל הקדוש ברוך הוא
אתה אלוה בעליונים ואני אל בתחתונים כי על
ידי יעקב נגלה כחו של הקדוש ברוך הוא שמושל
אף בתחתונים ושידיעתו והשגחתו בקרב הארץ
ויעקב אלוה בעליונים כי צדיק מושל ביראת
אלהים ומושל בעליונים ובתחתונים כמו
ד״ה א כט שנאמ׳ בשלמה וישב שלמה על כסא יי שמושל
על עליונים ותחתונים והנה ביעקב עקר
בראשית לב הגדולה שמושל בעליונים כמו שנאמר כי
שרית עם אלהים ואנשים ותוכל ובהקדו׳ ברוך
הוא עקר הגדולה שעיני יי משוטטות בארץ ולא
כדעת הפיקרים הכופרים בידיעה והשגחה מן ש
השפלים לזה אמרו שזה אלוה בעליונים וזה
בתחתונים כל זה נגלה אליו בבית אל לזה
קרא למקום אל בית אל בלא הקרבת קרבן כי
לא השיג עדיין עניינו עד רדתו למצרי׳ שנאמ׳
שם מו ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא באר שבע ויזבח
זבחים לאלהי אביו יצחק ויאמר אלהים במראות
הלילה וגו׳ אנכי האל אביך אל תרא מרדה
מצרים וגו׳ ונראה כי שעור הכתוב
וכבר אמר ליה האלהים קודם שזבח הזבחים כי
גילה לנו עניין יציאת מצרים ועל ידי זה עמד
על סוד הקרבנות ובאברה׳ שנתגלה לו הפסד
העולם ועניין הקרבנות ועניין יציאת מצרי׳ כמו
שנתבא׳ מעניין המערכה ולכן נתגלה לו
גם כן כאן עניין ירידת מצרים ועניין קרבנות
ולזה זבח זבחים מה שלא עשו כל האבות קודם
לכן ולזה נאמר ויזבח זבחים לאלהי אביו
יצחק הדרשו ז״ל שנקט יצחק משום
שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקינו
וזהו מבואר לפי דרכינו כי מאחר שנתגלו
עניין הקרבנות לאברהם גם ליעקב תלה גם כן
כאן עניין הזבחים באלהי יצחק והוא סוד
העקידה להראות כי גם ליצחק נתגלה ולא
הוצרך להקריב קרבן יותר מאחר שנקרב הוא
בעצמו לעולה רק שלא נקרב ממש מטעם
שנתבאר ריש חלק שני וכן באברהם נתגל׳
לו העניין בברית בין הבתרים ובעקידה אלא
שתלה הגדולה ביצחק לייחס לו העקידה אף
שכל

שכל ישראל מייחסים ענין העקידה לאברהם
מכל מקום להיות יעקב מחויב בכבוד
אביו תלה הגדולה בו והוא
מבואר •

פרק ארבעה ושבעים

בעניין קרבנו׳ שהקריבו בשעת מתן תורה שנא׳
שמות כד ויבן ׳מזבח תחת ההר ושתים עשר׳ מצבה לשני׳
עשר שבט וישלחו נערי בני ישראל ויעלו עולות
ויזבחו זבחים שלמים ליי פרים וטעם זה
יתבאר לך אם נדקדק תחלה שלא הקריבו ישרא׳
קודם לזה רק קרבן פסח שהקריבו במצרים
וכבר נתבא׳ עניין הקרבן ההוא שהוצרכו
להקריב במצריים אמנם שאר קרבנו׳ לא
מצינו שהקריבו עד מתן תורה וזה כי אף על
פי שאמרו דרך שלשת ימים נלך ונזבחה ליי
אלהינו וכן מה שאמר משה לפרעה שלח עמי
ויעבדני לא מצינו שעשה כן אלא שאמרו כן
לפרעה כדי לשלחם וגם כי נוכל לומר
שמה שאמר שלח עמי ויעברוני לא כיון בו עבוד׳
הקרבנות רק על שאר עבודת האל כמו שנאמ׳
פס ג תעבדון ׳אלהים על ההר הזה שהוא היה עניין
קבלת התורה ואמרו רבותינו ז״ל איזה
עבודה שבלב זו היא תפילה וכן מה שאמר
ונזבחה ליי אלהינו לא כיון על זביחת הקרבן רק
על זביחת יצר הרע אשר בקרב האדם
וכמו שאמרו רבתינו ז״ל כל הזובח את יצרו וכו׳
והוא נבחר ליי מזבח ומה שאמר משה את׳
פס ח כך לא ׳נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבחה
ליי אלהינו הן נזבח תועבת מצרים לעינהם ולא
יסקלוני הנה ענה כסיל באולתו לפי
דרכו לפי מה שאמר לו פרעה לכו וזבחו ליי ש
אלהיכם בארץ כי הוא לא הבין כוונתו שאמר
תמיד דרך שלשת ימים נלך במדבר וגודאי לא
היה דבר רק שדקדק תמיד במספר זה ואף אם •
נפרש אותו כפשוטו שהיה דרך שלשתימים ש
ממקום שהיו ישראל עד המדבר מכל מקום לא
הוצרך לכפול תמיד מספר זה אלא ה״ל למימר
נלך למדבר ולזבוח אלא נראה שכוון תמיד
במספר זה להורות לפרעה יכולת והשגחת
השם יתעלה בעולם שהיה פרעה כופר בו ולזה
אמר לו דרך שלשת ימים נלך כי ידוע כי ששת
ימים עשה יי שמים וארץ ויומו של הקדוש ברוך
הוא אלף שנה והם ימי העולם ויציא׳ מצרים היה
באלף השלישי כמו שכתבתי כל זה בארוכ׳
בעניין פרה אדומ׳ שהיו מזין בה שלישי ובשביעי
כנתבאר שם ולכן אמר משה דרך שלשת ימי׳
נלך לפנינו או לאחרינו להתבונן בהם ואז היה
או יהיה העולם חרב במדבר ואם כן נגלה חדוש
העולם והפסדו אשר על ידי כן יכולת השם יתעל׳
וממשלתו בארץ ועל ידי כן יתחייב לנו לעבדו
ולך לשלחנו כדי למלאות רצונו ופרעה היה
כופר בזה ואמר לכו עבדו לאלהיכם בארץ
ורצה לומר כי עוד כל ימי הארץ ורצה לומר
שלא מאמין שום ממשות בעניין דרך שלש׳ ימים
ולכן הוצרך משה לומר לו בפיר׳ הן נזבח תועב׳
מצרים וגו׳ להוריהו מדע כי עניין הזביחה הוא
תועבת מצרי׳ מאחר שהם נמשכי׳ אחר הקדמו׳
והזובח הבעל חי מודה בהפסד וחדוש ושהעניין
חדוש הוא מקובל בידיהם מאבותיהם אברהם
יצחק ויעקב ועל כן ישלחם מארצו מאחר שהם
זובחים תועבת מצרים וכן מה שאמר ליה
משה אחר כך גם אתה תתן בידינו זבחים עולות
וגו׳ - וגם מקנינו ילך עמנו וגו׳ הוא על פי
דרכו של פרעה שהיה כופר ביי והיה מחזיק
באמונתו שהוא הקדמות ולכן אמר רק צאנכ׳
יוצג גם טפכם ילך כי היה חפץ יותר בבהמתם
של ישראל מבישראל עצמו כי היו עובדי׳ הבהמו׳
והוא אמונת הצאבאה הנמשך אחר הקדמות
כמו שכתבתי לעיל כמה פעמים ולזה אמר
לו משה גם אתה תתן בידינו עולות וזבחים כי
אתה תודה לנו לעתיד לזבוח צאנך ובקרך לעול׳
וזבחים וכן היה לבסוף שאמר יי הצדיק אבל
באמת לא אמר לו משה בשם הקדוש ברוך הוא
תחלה שרצונם להקריב קרבן במדבר כי דבר יי
לא ישוב ריקם ואף כי נצטרך להורו׳ שכוונתו
היתה בזביחת קרבן ממש מכל מקום אפשר
שכיון על הקרבנות שהקריבו בעת מתן תורה נ
שהקריבו עולה וזבח אבל לא קודם לכן מטעם
שיתבא׳ וכן במלחמות עמלק נאמר ויבן ׳משה פס יא
מזבח ויקרא שמו יי ניסי לא אמר שהקריב עליו
קרבן אלא שבנה המזבח כדרך האבות שבנו
מזבחות בלא קרבן וכמו שעשו בני גד ובני
ראובן שבנו מזבח לא לעולה ולא לזבח רק
להורות שיש להם חלק ביי ושהם היו מכלל
ישראל המודים בבנין המזבח וכמו
שמוזכר׳ מעניינו סוף ספר יהושע ושהם זרע
האבות שבנו מזבחות והנה הטעם שלא
הקריבו קרבן עד שעת מתן תורה כי נשכח מהן
סוד הקרבנות באורך גלות מצרי׳ וכמעט שחזרו
לדעת מצריים וכמו שנאמר עליהם איש ׳גלולי
עיניו השליכו ונאמר גם כן עליהם ואת ערום
ועריה ערום מן הדעת ועריה מן המעשים
ולזה לא הקריבו קרבן לעולה וזבח עד שעת
מתן תורה לולי קרבן פסח אשר כבר נתבאר
ענייננו גם יתרו שאמר ׳עתה ידעתי כי גדול יי פס יא
וגו׳ נאמר ויקח עולה וזבחים לאלהים ויבאו
אהרן וזקני ישראל לאכול להם עם חותן משה
לפני האלהים איב׳ למאן דאמר יתרו אחר מתן

תורה הוי׳ כמו שכתבתי לעיל ואף למאן דאמר קודם מתן תורה הוי׳ לא נאמ׳ שהקריב עולה או זבח רק שלקחן לאלהים כמו שנאמ׳ ביצחק
בראשית כב קח׳ נא את בנך יחידך והעליהו לעולה שהיתה הקיחה וההעלה במקום עולה ולזה נאמ׳ ויקח לאלהים ואלו הקריבו ה״ל לומר ליי׳ כי זובח ש׳ לאלהים יחרם בלתי ליי׳ לבדו ודברו הרמ״בן שכתב שיתרו לא היה מכיר כי אם שם אלהים אינו מספיק שהרי כבר נאמר כי גדול יי׳ מכל אלהים ועניין אסור בזה הוא מבואר הסבה והטעם על ידי הדברים שנתבארו במ״ע הקרבנות כי הזביחה אסורה בלתי ליי׳ מאחר שהוא מורה על הפסד כל הדברים אי אפשר כי אם ליי׳ כי אז יהיה יי׳ אחד ושמו אחד ונשגב שמו לבדו ויסלקו כל תוארי הפעולות אשר על ידן נקרא אלהים ושאר הכינויין ולכן אי אפשר לזבוח כי אם ליי׳ ובדרך אחר מפסיד הכוונה ומפגל הקרבן כמו שנתבא׳ חלק זה פרק שרישי אמנם הלקיחה אינה אסורה לאלהים כי בזמן הלקיחה עדיין העולם כמנהגו נוהג והוא כדמות הלקיחה של יצחק שהיתה מותרת אף על פי שההקרב׳ בו היתה אסורה והמשכיל יבין מדברינו הקודמין ולזה נאמר כאן כי לקחן אבל לא הקריבן

ולזה נאמר ויבא אהרן וזקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה לפני האלהים כי אכלו ביחד שם מלחמו של תורה וקבלו הדברים מפי משה מפי הגבורה בסוד הקרבן כאשר נתבאר וזהו אמרם משה היכן היה אלא שהיה עומד ומשמש עליהם כמו שאמרו על כל פרנסי ישראל שהם שמשו ישראל כל זמנן וזהו שמושו של משה בעניין שהכינם מדע בעניין ההוא שגילה לחמו׳ סוד זה ועל ידי זה קבלוהו גם כן אהרן וכל זקני ישראל ולזה לא הוצרך להם לגלות עוד סוד הקרבנות כי כבר קבלוהו מעתה ולכן נאמר וישלח נערי בני ישראל ויקריבו עולות להודיע גם כן העניין ההוא אבל הזקנים כבר ידעוהו מקרבנו של יתרו והוא כוונתן ז״ל באמרם לפני אלהים מכאן שהנהנה מסעודת ס׳ שתלמיד חכם מסיבין בה כאלו נהנה מזיו שכינ׳ וזהו הטעם בעצמו מאח׳ שכל שלחן שאין אומרי׳ עליו דברי תורה כו׳ אם כן בוודאי כל תלמיד חכם שמסיב בשלחן מדבר עליו דברי תור׳ ואם כן הנהנה משם נהנה מדברי תורה שעליו ולכן נהנה מזיו שכינה כמו שהיה העניין ביתרו

ואמנם בשעת מתן תורה שנכנסו לברית
שמות כד הקריבו קרבן ולזה נאמר ויכתוב׳ משה את כל דברי יי׳ וישכם בבקר ויבן מזבח תחתית ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים ליי׳ פרים ויקח משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח ויקח ספר
שם הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר׳ דבר יי׳ נעשה ונשמע ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יי׳ עמכם על כל הדברים האלה הנה כתב להם כל הדברים מבראשית עד מתן תורה ומצו׳ שנצטוו׳ במרה כמו שאמרו במדרש ופרשי׳ ועל יד זה עמדו על סוד הדברים כאשר נתבאר ולזה כוונו שאמרו שבת ופרה אדומ׳ במרה נצטוו כי שבת הוא מורה על החדוש כי ששת ימים עשה יי׳ שמים וארץ ופרה היא מורה על הדברי׳ העתידים כמו שנתבאר לעיל מעניין שריפת הפרה ולזה היו ראויין להקרים קרבן מעתה ולזה בנה מזבח וגו׳ ואמר וישלח נערי בני ישראל וגו׳ להיות כי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל לזה אמר כי שלח הנערים ואף הם היו ראויין להקריב כי עמדו על סוד הדבר ויעלו עולות וזבחים שלמים ליי׳ פרים אמר כי הקריבו עולת וגם שלמים כי היו מושלמים בכל דבר והיה הקרבן פרים ולא הקריבו כבשים או עזים לומר שעמדו על סוד חדוש העולם יש מאין והוא נרמז בקרבן פרים נגד אברהם שהמציא אמונה זו כמו שנתב׳ מעניין קרבן זה׳ ואמר שאמרו נעשה ונשמע אמרו רבותינו ז״ל פרק רבי עקיב׳ ההיא מינא דחזה לרבי אבהו דקא גריס וקא מייץ דמא מידא דתותיה כרעיה ואמר ליה עמא פזיזא עדיין בפחזיתיכו קימיתו ברישא ה״ל למשמע והדר לעביד כו׳ הנה המין גילה לנו סוד נעשה ונשמע מאחר שהוא פיקר ביה וזה כי כל המינים כלם עקר כפירתן מצד אמונתן בקדמות והוא יסוד ושורש פורה ראש ולענה ולכל הדעות הרעות וההפך הוא החדוש כי הוא יסוד התורה ובלעדו אי אפשר לקבל התורה כמו שנתבא׳ ריש חלק שני ולכן אמרו ישראל נעשה ונשמע רצה לומר מאחר שנעשה העולם נשמע למה שתצוינו מכאן והלאה ולזה פקר בו המין כפי אמונתו ואמר
משלי יא בגמר׳ שאמר ליה רבא אנו דסגינן בשלימות כתי׳
שם כן תומת ישרים תנחם אתון דסגיתון בעלילתה כתיב בכון וסלף בוגדים ישדם להיות כי ישראל תמימים עם יי׳ אלהיהם ואין מהרהרים אחר מדתיו נאמר בהן תומת ישרים וגו׳ אבל במינים שאין מאמינים רק מה שמשיגין בשכלן ומה שאינן משיגין בשכלן מחפשי׳ דרכי׳ ועלילו׳ לכפור בו ולכן נאמר ב׳ וסלף בוגדים ישדם ולזה נאמר ויקח׳ משה את הדם ויזרוק על העם וגו׳ כי זהו דם הברית אשר כרת יי׳ עמכם כי עניין זה הוא עניין כריתות ברית בין הבתרי׳ והוא קיים לעולמים ודע כי להיות עניין הדברים

הדברים אמרו רבותינו ז"ל במדרשן בויקרא רבה ויקח משה חצי הדם וישם באגנות מנא ידע רבי יודא בר אילעי אמר הדם נחלק מעצמו רבי שמעון תני בקיהיה משה וחלקו בר קפרא אמר מלאך ירד מן השמים כדמות משה וחלקו רבי נתן אמר מעשה ניסים נעשת בו חציו אדום וחציו שחור רבי יצחק אמר בת קול יוצא ואמר לה עד כאן חצי הדם עד כאן לשונו

והנה יש לתמוה למה לא אמרו שידע דבר זה בנבואה אלא שבאו להורו' לנו על כוונת משה בעניין חליקת הדם וזה כי ידוע שהדם היא הנפש והוא הדבר שבו נתלה החיות של כל חי אשר נפשו בדמו הוא ולכן לקח מדם הקרבן וחלקו להורות כי מציאות כל הנמצא וחיותו הוא חציו למעלה וחציו למטה

וכבר כתבתי כי בעניין הקרבן נרמזי' כל הנמצאי' מלבד השם יתעלה אשר הוא חי וקים יתעלה ולכן אין לו רושם בדבר הנפסד ובדם הקרבן ובהיות כי כל המציאות נחלק לשתים לגשמי ואינו גשמי לכן חלק הדם לשתי' ונתן חציו על המזבח להורות כי חציו העליון תכליתו להיות על המזבח אמנם חציו השני תכליתו לתתו על העם וזה כי כבר כתב הרב המורה כי תכלית העולם בכללו אינו כי אם רצון השם לבד וזה היה תכלית כל מין בפרט העליונים כי לא יתכן להיו' היקר משום תכלית הזולל והלעג שם על מי שיאמין שהכל לתכלית האדם כמו שהאריך בזה חלק שלישי

אמנם בעל העקידה שער שמנ' עשר אחז כדעת השני והחזיקו בטענותיו כמבוא' שם גם שער חמשה הא"יך בזה לטעון על המחזיקים כדעת הראשון וכתב אף אם יהיה הכל משום האדם לא נאמר משום זה שיהא החשוב והנכבד מסובב מהפחות הנקלה כי נפש איש יקרה הוא וגם הוא דבר עומד נצחי כמו שנאמ' והיית נפש שמואל א כה ארוני כו' והאריך בזה והנה נראה כי משה הכריע בניהם להורות את העם דעת ובינה בי לקח חציו כו' כי מאחר שהראה להם בעניין הקרבן דבר ההפסד והחרוש כמו שהוא עניין כל קרבן חלקו לשנים להורות כי התכלית מחולק ובזה יסולקו רוב הספיקות שהניחו שני הכיתות בעניין זה חציו למעלה והוא המזבח ש הידוע כי הנמצאים העליונים אשר אינן גשם תכליתן הוא רצון השם יתעלה והוא המרומז בעניין המזבח ולכן בא זרק הדם על המצבות שהקים רק על המזבח אמנם חציו למטה והם הגשמיים שנבראו משום האדם ויקר נפשו ולזה תמצא במאורו' שנאמ' בהן להאיר על הארץ אבל לא נמצא בשכלים הנבדלים ולזה זרק חצי הדם על העם שהם ישראל שנקראו ראשית כמו שדרשו ז"ל בראשי' ברא בשביל ישראל שנקראו ראשית והנה לא נזכר שם רק בריאת עולם הגשמי שנבראו בשביל ישראל ולזה נחלקו מנא ידע חצי הדם ואמרו בו חמשה טעמים נגד חמשה דברים שאמרו שיש בנפש האדם נגד הקדוש ברוך הוא אמרו רבותינו ז"ל פרק קמא הני חמשה ברכי נפשי נגד מי אמרן דוד לא אמרם אלא נגד הקדוש ברוך הוא וכנגד הנשמה מה הקדוש ברוך הוא מלא עולם אף הנשמה מלאה כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף הנשמ' רואה ואינו נראה מה הקדוש ברוך הוא זן כל העולם כולו אף הנשמה זנה כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא טהור אף הנשמה טהורה הקדוש ברוך הוא יושב בחדרי חדרים אף הנשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו עד כאן לשונו נראה כי לזה אמרו שמשה ידע חצי הדם בה' דברים כי להעלות מעלו' הנפש של אדם שהיא דמות הקדוש ברוך הוא בחמשת דברים ולכן מן הראוי לומר שחצי הדם הוא תכלית העם שיש להם נפש בזה ולכן ראו לזורקו עליהם נגד עניין הראשון שהדם נחלק מעצמו אמרו מה הקדוש ברוך הוא מלא כל העולם אף הנשמה מלאה כל הגוף רצה לומר כי זהו דבר נגלה ומפורסם ידוע מעצמו בלא ש התבוננות שהרי הנשמה היא מלאה כל הגוף

רצה לומר במלאה השלמתו כמו המלא של הקדוש ברוך הוא וכמו שכתב הרב המורה בשתוף שם מלא כל הארץ כבודו והנה הוא ידוע שכל העולם הגשמי הוא כדי להשלים נפשו של אדם והוא תכליתו כי בשפלים העניין מבואר שכל העולם לא נברא אלא לצוות רזה האדם ולכן היה הוא האחרון בבריאות כדרך כל תכלית שבא באחרונה ולכן נאמר שגם הגשמיי' השמיימים הם בראים בשבילו כי מאיש אחד ילקח ראיה לכל המין וכן בכאן מגשם אחד נלקח ראיה על צד הדמיון לגשמיים אחרים ואף כי האזה"ר הוה ונפסד אינו קיים באיש והגשמיים העליונים מתקיים באיש מכל מקום מאחר שגדר הגשם ישתפם יש לנו לומר שהם לתכלית אחד ואם הגשמיים השפלים צריכים הגופות ההוים ונפסדים הגשמיים העליונים הם לצרכי' הנפשות שאינן נפסדים כמוהם כי על ידן השמי' מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע אשר על ידי זה ישלים האדם את נפשו בהכיר בראן על ידן והוא תכלית הנפש והוא עניין אמרו שהדם נחלק מעצמו כי זהו עניין החלוקה אשר נתבארה למעלה והנה רבי שמעון אמר בקיהית משה וחלקו נגד עניין שאמרו מה הקו' ברוך הוא

הוא זן כל העולם כך הנשמה זנה כל הגוף והוא
עניין בקיאתו של משה בעניין הדם ההוא כי היה
יודע צורך ההזנה לגוף וטבע הבעל חי וכמה
דם היה נצרך לצורך עמידת הבעל חי ועל ידי
כך היה יוכל לשער מחיצתו והוא עניי׳ ההזנ׳
הנזכרת בר קפרא אמר מלאך ירד
בדמות משה וחלקו נגד מה שאמרו הנשמ׳ רוא׳
ואינו נראה והוא מדרגת מלאך ובפרט המלא׳
שירד בדמות משה שהיה רואה ואינו נראה שהרי
כל העם חשבו שמשה היה מחלקו רבי
נתן אמר מעשה נסים נעשו בו חציו אדום וחציו
שחור והוא ישיבת הנשמה בחדרי חדרים והוא
מקום משכנה בגוף שהם חדרי המות והלב אשר
לשם עיקר קשירת הנשמה ברוח החיוני אשר
בחדרים ההם והוא הסבה שחציו אדום וחציו שחו׳
שהוא בא לאדם מצד שינוי החדרים והעורקים
והגידים אשר שם הדם כי אף על פי שאמרו
בדמים של אשה האי שחור אדום הוא אלא שלקה
מכל מקום עניין הלקות בעצמו הוא בא לו מצד
שינוי המקומות והגידין השופכין הדם כי אם יפסד
מזג איזה גיד או אבר ישפוך הדם שחור והוא הלקוי
שלו עוד אמרו שבת קול יצא ואמר עד
כאן חצי הדם והוא אמרם שהנשמה טהורה כי
בדבר קול אין בו ממשות שיקבל טומאה ועל
ידי חמשה דברים אלו כרת להם ברית עם יי׳ כי
זהו שיש להם דבר אחד ישתפם ביחד להעמיד
בברית כאלו הכל איש אחד וזה נאמר ויראו
אלהי ישראל ותחת רגלו כמעשה לבנת הספיר (שמות כד)
וכעצם השמים לטוהר ואל אצילי בני ישראל לא
שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו
הנה אמר כי על ידי דם הברית אשר זרק
על העם כדרך שנתבאר ראו את אלהי ישראל
והשיגוהו מצד ידיעות נפשם מה שהיה אפשר
להשיגו כמו שאמר איוב ומבשרי אחזה (איוב יט)
אלה כי ידיעת מציאתו יתעלה הגיע אלינו
באמצעות ידיעות הנפש וכמו שהאריכו
בזה החוקרים והביא דבריהם בעל העקידה
ובעל עין יעקב פרק קמא דברכות ולזה אמרו
כאן ויראו אלהי ישרא׳ ותחת רגליו וגו׳ כמו
שנאמ׳ ראתה שפחה על הים כן אמר כאן כי
ראו והשיגו מה שהיה באפשרות להשיג כי ראו
תחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים
לטוהר נראה כי השיגו למאמר פרקי רבי
אליעזר שאמר שמים מהיכן נבראו מאור לבושו
כמו שנאמ׳ עוטה אור כשלמ׳ ארץ מהיכן נברא׳ (תהלים קד)
משלג שתחת כסא כבוד והרב
המורה חלק שני פרק ששה ועשרי׳ הביא מאמ׳
רבי אליעזר להתבונן ממנו ששני חומרים הם
וחומר שמים אינו חומר הארץ והוקשה המאמר
לדעת הרב המורה כי לדעתו נוטה זה המאמ׳ אל

אמונת הקדמות כמו שהאריך שם אמנם
החכמים הבאים אחריו יישבו דברי רבי אליעזר
כמו שכתב שם הרב שם טוב המפורש
המורה ובעל העקידה פרשת בראשית ובעל
עקרים והנה אלו שני הדעות שנפלו
בפירש מאמר רבי אליעזר נפלו בעצמן בפירש
ראייה זו כי יש לפרש כי ראו תחת רגליו שהם
מסובביו של השם במעשה לבנת הספיר רצה
לומר החומר הראשון שהיה כמעשה לבנת
הספיר והוא הלבן של שלג הנזכר בדברי רבי
אליעזר וכמו שכתב הרב המורה פרק
ששה ועשרים חלק שני וחלק ראשון פרק חמשה
וכעצם השמים רצה לומר חומר השמים היה
בעצם השמים והם אור לבושו שאמ׳ רבי אליעזר
רצה לומר השכלים הנבדלי׳ שהם עצמו׳ השמי׳
והם גורמין לו התנועה על דרך החשק והשכלת
השמים להם והם עצמותו ואמר לטוהר רצה
לומר בסבת הטוהר הנמצא לעליונים עמדו על
סוד זה ששני חומרים הם ושאין חומר השמים
הטוהר הוא חומר הארץ העכור הטמא בערך
אל השמים ואמר ואל אצילי בני ישראל
לא שלח ידו ויחזו האלהים נראה לומר על
דרך הפשט כי היד הנזכר כאן היא הנבואה כ
הנקראת יד יי׳ כמו שנאמ׳ יד יי׳ היתה עלי נגומ׳
ולזה אמר כי אל האצילים לא הגיע אליהם
הנבואה כי לא הוצרכו לנבואה בדבר רק עמדו
על סוד זה מצד מחקרם ועיונם שמביאין אותה
לידי השגה הזאת בדרך עיון כל חכם
אמנם האחרים אשר לא היה במדרגתן ראו את
אלהי ישראל מצד הנבואה אשר הוחן להם או
כמו שהוחן להם הראייה על הים בדרך נס
ולזה יוחס הראייה לאלהי ישראל שעשה נסים
לישראל לשפוך רוחו עליהם להועילם
אמנם באלו הגדולים אמר ויחזו אלהים
סתם ואמר ויאכלו וישתו והוא העניין האמור
על למידת החכמות אשר היא לאדם למאכל ש
ולמשתה האמיתי וכן הוא דעת התרגום
דלא אכלו ושתו אלא דהוו שמחים כאלו אכלו
ושתו והנה לפי זה לא הוזכר כאן כלל
שחטאו בראייה זו וזהו דעת הרב אבן עזרא
והרמב״ן אף שלא בארו דברי הפרשה כדרך
שנתבאר גם מצאתי לחכם
אברבנאל בספר עטרת זקנים שלו שהחזיק שם
בדעת זה שלא נזכר כאן חטא כלל גם
כתב כי השליחות יד הנזכר כאן היא הנבואה
אבל בדרך אחר המה שכתבתי והמעיין יבחר
אמנם לדעת חכמינו ז״ל חטאו
בראייה זו ולזה נאמר לא שלח ידו מכלל שהיו
ראויין לשליחות יד והנה תמצא שני
הדעות שבאו בדעת רבי אליעזר שהמורה כתב
שדבריו

שדבריו נוטין לקדמות והאחרונים כתבו
שהוא עצם החדוש ולזה תוכל לפרש
גם כאן תחטאו או לא בדרך
שנתבאר ׃

פרק חמשה ושבעים

בעניין קרבנות שהקריבו ביום הקמת המשכן שמות כט
שנאמר בו וביום הקים את המשכן ודרשו
ז״ל שהוקם עמו משכן אחר והוא משכן של
מעלה וכמו שנתבא׳ ריש חלק ראשון בתמונ׳
הבית וצורתו והיה ראוי אז להקריב קרבנו׳ כמו
שנתבאר ריש חלק שני ולזה נאמר וזה
הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי
לקח פר אחד בן בקר ואלים שנים תמימים ולחם
מצות וחלות מצות בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן סלת חטים תעשה אותם ונתת
אותם בסל וגו׳ קרבנות אלו צריכה סמיכ׳
כמו שנאמר והקרבת את הפר לפני אהל מועד
וסמך אהרן ובניו וגו׳ ולקחת מדם הפר ונתת
על קרנות המזבח באצבעך ואת כל הדם תשפוך
אל יסוד המזבח וגו׳ ואת האיל תקח וסמכו
אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ושחט את
האיל וגו׳ וזרקת על המזבח סביב והקטרת
את האיל המזבח עולה הוא ליי וגו׳ ולקחת
את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על
ראש האיל וגו׳ ולקחת מדמו ונתת על
תנוך אוזן אהרן ועל תנוך אוזן בניו הימנית ועל
בוהן ידם הימנית ועל בוהן רגלם הימנית וזרקת
את הדם על המזבח סביב ולקחת מן הדם אשר
על המזבח ומשמן המשחה והזיתה על אהרן ועל
בגדיו וגו ולקחת מן האיל החלב וגו׳ ואת שוק
הימין כי איל מלוא׳ הוא וככר לחם אחת וחלת
לחם שמן אחת ורקיק אחת ושמת הכל על כפי
אהרן ועל כפי בניו והנפתה אותה תנופה וגו׳
והקטרת על המזבח על העולה וגו׳ ולקחת
החזה מאיל המלואים וקדשת את חזה התנופה
וגו׳ והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני
ישראל וגו׳ ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל
אשר צויתי אותכה שבעת ימים תמלא ידם ופר
חטאת תעשה ליום על הכפורים שבעת ימים
תכפר על המזבח וקדשת אותה והיה מזבח
קודש קדשים כל הנוגע במזבח יקדש עד כאן
לשון הפרשה פרשת ואתה תצוה כבר
האריכו המפרשים כל אחד לפי דרכו להראות
כי המשכן היה נגד בניין העולם ועניין קרבן
המלואים ובפרט בצרור המור שכתב וזה
לשונו שם לפי שזאת הקדושה היתה למלאות
יד אדם הראשון ולכפר על חטאתיו אמר
לקח פר אחד נגד אברהם ואלים שנים נגד יצחק
ויעקב וכן רמז פר אחד נגד אדם הראשון
ואלים שנים תמימים נגד קין והבל ולחם
מצות וחלות מצות להורות על מצה שמורה
בעניין שלא יהיה שם שאור לעפש העסה וזה
להורו׳ כי אדם הראשון חטא בסב׳ נחש הקדמוני
הוא השטן הנקר׳ שאור שבעיסה ואחר שזה
קרבן היה לכפרת אותו עון אין ראוי שיהיה בו
שאור וחומץ אלא מצה שמורה משאור מחמץ
מיצר הרע ולהורות שזה היה כפרת עון אדם
הראשון אמר בכאן סולת חטים תעשה
אות כמ״ד על שאכל אדם הראשון חטה היתה
ואמר ומלאת יד אהרון ויד בניו להורות שאהרן
ובניו היו באים למלאות יד אדם הראשון ויד בניו
בקרבנות הללו בעניין שבזה היו ממלאים החסרון
והפחת של אדם הראשון ומשלימין אותו וכן
צווה לשחוט הפר ואת שני אלים ולסמוך ידיו
עליהם ולומר זה תחת זה ושם יתוודו ליי ושלא
יזכרו עונות הראשונים ולזה נאמר וסמכו
אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר וכן נאמר
בשני אלים סמיכה נגד קין והבל אבל לא צוה
לתן על תנוך אזנם אלא מדם האיל השני שזהו
נגד קין שהרג הבל ובזה צריך להזות על תנוך
אוזן אהרן לכפר על השמיעה של אדם הראשון
שלא שמע מאמר השם יתעלה וכן על תנוך
אוזן של הבנים ועל בהן ידם ורגלם להורות על
ידים שפכות דם נקי של הבל ורגלים ממהרים
לרוץ לרע דכתיב נע ונד תהיה בארץ וזרקת בראשית ד
את הדם על המזבח לכפר על דם הבל ולכן
אמר בכאן כי איל מלואים הוא למלאות ולהשלים שם ג
החסרון הנזכר ולכן אמר וקדשת את חזה
התנופה שהוא כנגד הנחש דכתי׳ ביה על נחונך
תלך ולכן אמר והיה לאהרן ולבניו לחק עולם
לכפר על מעשה נחש ולרמוז שכל זה היה לתקן
העולם שהיה מתמוטט בסבת עון אדם הראשון
אמר ועשית לאהרן ולבניו ככה שבעת ימים
תמלא ידם לקיים שבעה ימי בראשית וכן
צוה שבעה ימים תכפר על המזבח לתקן עולם
עד כאן לשונו ואמרו פרק קמ׳
דמגילה חביב אותו יום כיום שנבר׳ בו שמים
וארץ נאמר כאן ויהי ביום השמיני ונאמ׳ התם
ויהי ערב ויהי בקר הרי שכוונו לפרש עניין
המלואים נגד בריאות העולם ׳ והנה
אף שדברים אלו נאותים מאוד לדברינו הקודמין
ומקיימים בידינו הדברים שבארנו שיסוד הקרבנו׳
כולם הם לקיים בידינו אמונת חדוש העולם מכל
מקום אין דברי החכם בעל צרור המור מספיקין
בזה כי לא נתן בפרטי הקרבנות טעם מספיק
גם כי דבריו חלושים בעניין מתנות דם על התנוך
ובוהנות כי מאחר שהפר היה נגד האדם היה
ראוי ליתן מדמו על האוזן ׳ נגד השמע ולא

מן האיל שהיה נגד קין ושאר ספיקות הנופלות בדבריו לכן אמשוך עצמי בזה אחר דברינו הקודמין ואומר כי היו בקרבן זה כלולים כמעט כל החלקים שנפלו בעניין כל הקרבנות והוא מן הראוי באשר זה הקרבן היה קרבן ראשון שהקריבו לאחר הקמת המשכן וההתחלה נחשב לחצי הכל וע"כ היה מן הראוי שבאו בכללו ענייני הקרבנות כולן וכבר נתבא' כי כלל הקרבן היה בא בכל מקו' להורות על חדוש העולם וכ"ש שהיה ראוי להורות כן ביום הקמת המשכן שדרשו ז"ל שמשכן אחר הוקם עמו'

אמנם הפרטית צריכין באור למה נבחר קרבן ההוא בו ביום ואף כי מצינו שנויים רבים מקרבני הדורות האחד שהיה חטאת נשרף מה שאין כן בשאר חטאת ועוד שבכל מקום לא מצינו תרומת לחם נקטרת אלא זה בלבד

ועוד כי לא מצינו שהקטירו שוק הימין עם האמורין אלא בקרבן זה בלבד ולכן נאמר כבר נתבא' פרק אחד עשר חלק שני ופרק תשעה וארבעים חלק זה כי הפר נגד בריאה יש מאין ונגד עולם השפל והאיל נגד עולם הגלגלים ובריאות ששה ימי בראשית לזה כאשר הוקם המשכן וירדה שכינה לדור בתחתוני' היו העליוני' והתחתונים לחלק אחד ועל כן לא נתקרב לקרבן שום שעיר המורה על חלק עולם הרוחני והנהגת עולם הטבעי כמו שכתבתי בפרק הנזכרים כי מאז נתבטל הנהגת הטבעי אשר הוא על ידי הרוחניים רק היה הכל על פי השגח' השם יתעל' אשר היה משכן כבודו בתחתונים ולכן היה בא פר אחד ושני אלים כי היריעו' של משכן היו במקום השמי' ושמי השמי' וכמו שהאריכו רוב הפרשנים בזה עוד שבמדרש אמרו כי הקרסים ביריעות היו כדמות כוכבים ברקיע ולכן היו שמי' שניים במשכן ולכן היו מקריבין שני אלים ופר אחד להיות כי העולם השפל ההוה והנפסד לא הוכפל עניינו במשכן מאחר שהמשכן עומד ועולם השפל נחשב לאחד אף כי באו רמזים בבניין המשכן כנגדו מכל מקום אינו ראוי לחשבו בפני עצמו ולקחו לחם מצו' כו' הנה לקחו שלשה מיני מצה שכל אחד היה עשרה כחלות להמי תודה שמבואר עניינן למעלה פרק שבעה ושלשים שהיו באים נגד עשרה חלקים הפנימים שבאדם המשתרגים ש משלשה חלקי הנפש שהם נפש רוח ונשמה

והנה בהיות כי ביום הקמת המשכן נתוסף השפע ונתוספו כחות הנפש לכן היה ראוי אז להקריב שלשים לחמי מצה מטעם שנתבאר בעניין התודה בפרק הנזכר ואמר ונתת אותן בסל והוא בדמות הגוף הנושא לאלו הכחות ובו היו מקריבין אותן לי' והיו מניפין אותם בטעם הנפת לחמי תודה רק שכולן היו נשרפים ועולין לאישים להיות כי בזמן ההוא היו כל מגמתן ומחשבותן דביקה למעלה והיו כולן לאישים והנה דע כי מצאנו שבקרבן זה היה קצת דין אחד מכל קרבנו' שהיו באים אחר כך לעולמים וזה כי הפר היה חטאת והאיל עולה והאיל השני היו נותני' מדמו על התנוך ועל הבוהנות כדמות דם אשם מצורע והתנופה והלחם כדמות קרבן תודה שהוא השלמי' גם הרמת חזה ושוק כדמות זרוע בשלה הנה כמעט היו כלולים בו כל הקרבנות והוא מן הראוי שבהתחלה היו מחנכין המזבח במקצת מכל של הקרבנות וטעם הפרטים יתבארו לפי דרכינו למה היה החלקים והפרטיים ההם בעניין שהיו להורות כל אחד על אחד מן הקרבנות ולא בעני' אחר . והנה היה החטאת נשרף כי מאחר שחטא' זו לא באו להורו' ולכפר על חטא המקריבי' רק לכפר על חטאו של אדם הראשון כדי שיתבסם העולם כמו שהיה קודם שחטא האדם שהיתה שכינה בתחתונים על כן לא היה חטאת זו נאכל כי לא הוצרכו לכך שנ' הכהנים אוכלים והבעלים מתכפרין גם כי נתבאר לעיל פרק שלשה ושלשים טעם אכילת הבשר שהוא להורות דרכי התשובה ועונשי העון אשר יראה בהן המביא חטא' וכל זה לא הוצרכו בקרבן זה והיה הפר חטאת כי האדם היה בארץ שחטא ולזה הפר שבא נגד העולם השפל בא כנגדו והוצרכו כל הקרבנות אלו סמיכה וכל זה מבואר מטעם הסמיכה שכתבתי פרק שנים ועשרים חלק שני שבא להורו' כי ייסומך לכל הנופלי' והוא עניין הקמת המשכן שהוקם עמו משכן אחר והעומד על טעם הסמיכה בפרק הנזכר יבין שהוצרכו כאן לסמיכה ואמר כי האיל האחד יעשו עולה ואת האיל השני ילקח מדמה ויתנו על תנוך אוזן הכהנים ועל בוהן ידם ורגלם כעניין דם אשם מצורע שהיו נותני' מתנו' אלו וכבר נתבא' עניינו לעיל פר' שבעים טעם איברים אלו שהיו נותנים עליהם מתנו' הדם כי הוא היה רומז על כי אורך ימים בימינה והוא טעם שנתנו בהקמת המשכן שהיו ישראל מימינ' וזכו בחייהם לתכלית עולם הבא שהוא הנאה מזיו השכינה ובהיות כי בעניין הקמת המשכן נתרפ' העולם מטיו של נחש שהוצי' שם רע על בוראם ולכן נלקה בצרעת כמדרשם ז"ל והם הבהרו' לכנות שבנחש שחם לה לצרע' וביום שהוקם המשכן נתכפר החטא כמו שאמרו רבותינו ז"ל משבא נחש על חוה הטיל בה זוהמ' ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן וכ"ש ביום שהוקם המשכן ולכך היו נותנים מתנות מצורע מדם האיל ואף

כי

כי שהאיל היה בא נגד קין כמו שכתב צרור
המור והוא היה נלקה בצרעת כמו שאמרו
במדרשם וישם יי ׳לקין אות אמר רבי נחמיה בראשית ד
שהפריח עליו הצרעת וכבר נתבאר פרק
שבעים הטעם שהצרעת בא על לשון הרע כי
כל המספר לשון הרע הוא המוצי׳ שם רע על
בוראו שלא ברא העולם ושהעולם קדמון כמו
שנתבא׳ בפרק הנזכר וזהו חטאו של קין כמו
שנתבא׳ לעיל פרק ארבע ושבעי׳ וכבר
נתבא׳ הטעם שהיה הבשר נשרף ולא היה נאכל
כי העניין אחד בחטאת ואשם ואחר כך
אמר ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן
המשחה כבר נתבא׳ גם זה במצורע שהיו
נותנים עליו מן הדם ואחר כך משמן וכן הוא
בעניין קרבן זה וכבר נתבא׳ עניי׳ שמן
המשחה פרק שלשה ועשרים חלק שני
וכבר נתבאר עניין התנופה וחזה ושוק בעניין
שלמים אין צריך להחזירן בכאן שנית וטעם
שבעת ימים תמלא ידם כבר נתבאר בצרור
המור כאשר כתבתי ונאמר בשע׳ מעשה
ופתח אוהל מועד תשבו ימים ולילה שבעת ימים
וגו׳ כי קודם שהתחילו אהרן ובניו לעבוד
עבודת המשכן הוצרכו לישב שבעה ימים בפתח
אוהל מועד להתבונן בהן כי הם היו דוגמ׳ שבע׳
ימי הבריאה ואחר כך עבודתן כשירה
אמנם בשבעה ימים אלו היה משה עובד והוא
דוגמת בריאות עולם שהיה הקדוש ברוך הוא
עצמו פועל בעולם ודוגמת זה היה משה משמ׳
בשבעה ימי מלואים וביום השמיני התחילו אהרן
ובניו לשמש וזה כי כבר כתבתי סוף
פרק חמשה וארבעים חלק שני כי אהרן היה נגד
העלול הראשון ובניו נגד שאר השכלים העובדי׳
ברקיע והנה משה עלה על כולם והוא דמות
השם יתעלה בעולמו ולזה נאמר ולא ׳קם נביא דברים לד
עוד בישראל כמשה וגו׳ דוגמת מה שנאמר
לפני ׳לא נוצר אל וגו׳ וזהו סוד מדרשם ישעיה מג
בישראל לא קם אבל באומות קם ומנו בלעם
בהיו׳ כי ישראל מאמיני׳ שלא קם כמשה
לפניו ולאחריו כמו האל יתעלה אמנם
באומות אינו כן שהם עובדי׳ עבודה זרה מאמיני׳
באלהים אחרים וזהו אמרם ומנו בלעם כי הם
חושבין כמו שבלעם היה נמצ׳ עם משה כן יש
אלהים אחרים אמנם בישראל לא קם
ולזה נאמר במשה אתה ׳תהיה לאלהים לפרעה שמות ז
ואהרן יהיה נביאך כי היה כדמו׳ אלוה בתחתוני׳
ולזה היה משמש בשבעה ימי מלואים וזהו
סוד אמרם שמשה היה משמש כל ימי מלואים
בחלוק לבן שאין בו אמרא והוא נגד מה
שאמרו שמים מהיכן נבראו מאור לבושו שנאמר
עוטה ׳אור כשלמה וגו׳ והבהיק ממנו העולם תהלים קד
והוא החלוק לבן כמו שנאמ׳ לבושי ׳כתלג חיור
ונאמר איש ׳לבוש הבדים ואמרו שאין בו
אמרא להיות החלוק ההוא אין בו אמר׳ אינו
מכלל עשרה מאמרות שנבראו בעולם רק הוא
מעצמות הבור׳ יתעלה כאמרם במדר׳ בלבוש
הבדים בההיא חומטה דלבושיה מיניה כן
נראה לומר שאור לבושו הוא כבוד עצמותו
וכמו שמצינו שיוחס לזה שם כסא כמו שכתב
איכה ה הרב המורה בשתוף כסא ולזה נאמר ואתה ׳יי
לעולם תשב כסאך לדור ודור כן יוחס לזה אור
יחזקאל מג לבושו וכמו שנאמר והנה ׳יי אלהי ישראל
וגו׳ והארץ האירה מכבודו ולכן נאמר
כי אמרו בפרקי רבי אליעזר שמים מהיכן נבראו
מאור לבושו רצה לומר שמים עם נוטיהם והם
כל צבא השמים כולם נבראים מאור לבושו
ובזה מסולק תמיהות הרב המורה שתמה על
מאמר זה פרק ששה ועשרים חלק שני כי
כבר נתבאר כי אור לבושו אינו דבר נברא והוא
מבואר והוא טעם ההגדה שהביא בעל
העקידה שער שני אמרו רבי שמעון בן יהוצדק
שאל רבי שמואל בר נחמוני בשביל ששמעתי
עליך שאתה בעל ההגדה כיצד ברא הקדוש ברוך
הוא האורה אמר נתעטף הקדוש ברוך הוא
בשמלה והבהיק העולם כולו באורו הוא קאמר
בלחיש׳ א״ל ולאו מקר׳ מלא הוא עוטה אור כשלמ׳
אמר ליה כשם שקבלתי בלחישה כך אמרתי
בלחישה כו׳ הנה טעם הלחיש׳ הוא מה
שנתבאר ולא מה שהבין ממנו בעל העקידה שם
כי ראוי ללחוש בזה שלא יאמרו שהשאלה גם כן
דבר נבר׳ חלילה אבל האורה הנברא הם מלאכי
מעלה שאמ׳ עליה רבי אליעז׳ שמים מהיכן נבראו
והוא מבואר למשכיל וזהו החלוק
שאין בו אמר׳ שמשמש בו משה
בשבעה ימי מלואים ומיום
השמיני והלאה עבדו
אהרן ובניו כמו שהיה
בבריאת שמים
וארץ.

פרק ששה ושבעים

ויקרא ט ויהי ׳ביום השמיני וגו׳ ויאמר אל אהרן קח לך
עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים והקרב
לפני יי ואל בני ישראל תדבר לאמור קחו שעיר
עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימי׳ לעולה
ושור ואיל לשלמי׳ לזבוח לפני יי ומנחה בלולה
בשמן כי היום נראה יי אליכם הנה
מעשה הקרבנות אלו כמעשה הקרבנות הנוהגין
לדורות מלבד שבשר חטאת נשרף כבשר חטא׳
המלואים שהקריב משה וכבר נתבאר
עניין

עניין בפרק שעבר אמנ' בפרטי הקרבנו'
שאהרן הקריב עגל ואיל וישראל הקריבו שעיר
עזים לחטאת ועגל וכבש ושור ואיל עלינו לבאר
בפרק זה והנה אקדי' לזה שמצינו גם כן
שהלוים הקריבו קרבן בחנוכתן כמו שנאמר
בפרשת בהעלותך קח את הלוים וגו' ולקחו
פר בן בקר ומנחתו בלולה בשמן ופר שני בן
בקר תקח לחטאת והלוים יסמכו ידיהם על ראש
הפרים וגו' ועשה את האחד חטאת ואת האחד
עולה לכפר על הלוים ובקרבן אהרן וישראל לא
מצינו סמיכה והנה חלוף קרבנותיהם
ועניניהם לאו דבר רק הוא ואף על
פי שדרשו ז"ל פרק קמ' דביצה ופרק שני מדות
שגם בעולת המלואים היה סמיכה כמו שנאמר
ויקרב העולה ויעשה כמשפט ודרשו ז"ל כמשפט
עולות נדבה לסמיכה • מכל מקו' מה שנתפרש
יותר עניין הסמיכה אצל קרבן הלוי' ממה שנתפר'
אצל קרבן אהרן והעם אינו ללא דבר וצריך להשי'
עליו לב׳ אמנם מה שהקריבו אהרן
וישראל עגל הוא מפורש הטעם בת"כ כי הם
שמות לב חטאו בעגל ולא הלוים שנאמ' שם מי "ליי אלי
ויאספו אליו כל בני לוי ולזה הקריבו הם עגל
לכפר על מעשה עגל כדברי רבותינו ז"ל ומה
שהיה עגל אהרן חטאת ובעם היה שעיר חטאת
הוא מבואר גם כן מטעם זה וזה כי אהרן
לא חטא בעגל במחשבתו ולא עבד עבודה זרה
ולא היה בו חטא רק עשיית העגל לכן היה העגל
חטאת אמנם העם שחטאו במחשבתן
ואמרו אלה אלהיך ישראל היה קרבנו שעיר בכל
חטאת עבודה זרה שהיה שעיר וכבר
נתבאר מדברינו הקודמין ששעיר מורה על דבר
רוחני ולזה הוא בא על עניין עבודה זרה כי זהו
אסור שעיקרי תולה במחשבתו של אדם והרהורי
לבו שבו תלויים אמונת עבודה זרה או אמונת
אלהות ועל כן קרבנו שעיר אמנם
שאר פרטי הקרבנות צריכי' ביאור כי בוודאי לא
לחנם כוונה התורה בפרטי קרבנות אלו שאהרן
הקריב שני קרבנות עגל ואיל וישראל הקריבו
חמשה קרבנות שעיר ועגל וכבש ושור ואיל
והלוים הקריבו שני קרבנות שני פרים ונתבאר
בו סמיכה ונראה כי הפרט הזה מורה לנו
על עניין דעתן במעשה העגל וכפי מחשבתן
הביאו קרבנות אלו לכפר עליהם וזה כי נפלו
כמה דעות בעניין מעשה העגל וכוונתן
וראיתי לכתוב פירש הפרשה לפי הנראה לי
ומתוכה נעמוד על כוונת הקרבנו' הנזכרי'
שם אמר וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר
ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו
אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר
העלנו ממצרים לא ידעו מה היה לו׳ ויאמר

אליהם אהרן פרקו נזמי זהב וגו' ויתפרקו כל
העם את נזמי הזהב וגו'׳ ויקח מידם ויצר אותו
בחרט ויעשיהו עגל מסכה ויאמר אלה וגו'
וירא אהרן ויבן מזבח לפניו וגו' וישכימו ממחרת
ויעלו עולות ויגישו שלמים וישב העם לאכול
ושתו ויקומו לצחק ואמרו רבותינו ז"ל
פרק קמ' דעבודה זרה לא עשו ישראל העגל אלא
כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר "מי דברים ה
יתן והיה לבבם זה להם כל הימים והיינו
דאמ' רבי יוחנן לא היו ישראל ראויין לאותו מעש'
ולא היה דוד ראוי לאותו מעשה כו' אלא מפני
מה עשו שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל
יחיד חט' ועשה תשוב' ואם צבור חטאו אומרים ליה
כלך אצל רבים שעשו תשובה והנה
בעל העקידה פרשת כי תשא האריך בפיר' מאמר
זה לקרבו אל השכל ודחוק שישראל ודוד לא
חטאו אלא כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה
וקבלו עונשים גדולים כ"כ כמו שעשה במעשה
העגל ובמעשה דוד ועודה אריך בקושיות
על מאמר זה אם הוא כפי מה שנראה ממנו
בתחילת העיון והנרא' לי שכוונו בזה המאמ'
להורות לנו מחשבת ישראל במעשה העגל וזה
כי ישראל לא בקשו מעולם לעשות להם לא עגל
ולא שאר פסל ומסכה רק אמרו עשה לנו אלהים
אשר ילכו לפנינו וגו' רצה לומר בקשו
מאהרן שהוא ימלא מקום משה ויעשה בזכיותיו
שאלהים ילכו לפנינו וכוונו אל דביקת השם
יתעלה אליהם באמצעות אהרן ושילך לפניהם
וכמו שנאמ' בימי משה ויי הולך לפניהם יומם
וגו' ולזה אמרו לאהרן כי מאחר שזה
משה האיש לא ידענו מה היה לו עשה לנו אתה
שבזכותך ילך אלהים לפנינו ואמרו בלשון
רבים אלהים ילכו לפנינו על דרך שנאמ' אלהים
קדושים אלהים חיים אשר התעו אותי אלהי'
וכמו שפירש רש"י התם ואמרו לאהרן
בלשון עשייה כי עיקר הדביקות תלוי במעשה
האדם ומצד מעשיו יושגח מלמעלה וכל אשר
ברגליו וכמו שאמרו בני ראובן וגד ליהוש"
ככל אשר "שמענו למשה כן נשמע אליך רק יהושע א
יהיה יי אלהיך עמך כאשר היה עם משה ואולי
כוונו דבר יותר עמוק במלת עשה לנו אלהים על
דרך שנקראו גדולי ישראל וחסידיהם אנשי מעשה
ע"ד המקובל והנה לא חטאו ישראל
בזה כלל אלא שהצליחו מעשה שטן כמדרשם
ז"ל ושאהרן לא הבין כוונתן ועשה מה שעשה
ויצא העגל הזה כמדרשם ז"ל שמיכה השליך
לאש השם שכתב משה עלה שור להעלו' ארונו
של יוסף או כדעת הזוהר שהמכשפים
שבדור עשו שיצא העגל׳ ונוכל עוד
לומר שהבין אהרן כוונתן אלא שכיון גם כן
לעניין

לעניין אחר במה שאמר להם פרקו נזמי הזהב
אשר באזני נשיכם ובניכם וגו׳ להיות כי
מאחר שחפצו בו למנהיג ולפטרון אמ׳ שיביאו
אליו נזמי הזהב להעשירו כי אין הנבואה שורה
אלא על חכם גבור ועשיר כדאית׳ פרק
רביעי דנדרים ואמרינן שם אמר רבי יוחנן כל
הנביאים עשירים היו. ועוד דרשו ז״ל
ויקרא כא והכהן הגדול מאחיו שהיו גדול בחמשה דברים
בנוי בכח בעושר בחכמה ובשנים בעושר
מניין שאם לא היה לו אחיו הכהנים מחוייבים שן
להעשירו מעשה בפנחס הסתת שמנו אותו כהן
גדול ויצאו אחיו הכהנים וראו אותו חוצב אבנים
ומלאו המחצב זהב שאם אין לו מגדלין אותו שנ׳
והכהן הגדול מאחיו והטעם כי חכמת המסכן
בזויה ואין דבריו נשמעים ולכן היה אהרן
צריך לנזמי הזהב לעניין ההנהגה או שרצה
לעשות מטה כמו שיתבאר. ואולי חשק בנזמי
זהב יותר מבשאר כלי זהב כי הוא כלי השמיעה
להורות כי על ידי זה הזהב דבריו נשמעין.
ואמר ליה באזני בניכם ונשיכם ולא בקש הנזמי׳
אשר באזני העם בעצמו מטע׳ שאמרו רבתנו
ז״ל. שכוונתו היתה לעשות עכב בדבר ולכן אמ׳
חג ליי מחר וכן היה בעניין זה כי לא רצה
ליטול העטרה ועשה עכב בדבר או שעיק׳ הצריכים
לזה הם הנשים והטף אבל האנשי׳ החכמי׳ שבעם
בלעדי זה שמעו אליו אך העם ברוב חשקם בו
התפרקו נזמי אזנם להורות כי הטו אזנם אליו
לשמוע אל דבריו שיהיה במקום משה
והנה אהרן לקח מידם ויצר בחרט וישלכו באש
להתיך הזהב ולהניח בגנזיו כדרך המלכים או
שכיון בו לעשות שרביט הזהב ושבט מושלי׳ אשר
ביד המלכים וחשב ששרביט זו תהיה בידו במקו׳
מטה של משה שאמרו עליו שהיה של סנפירים
אך שיצא העגל מעצמו על ידי שם של מיכה או
של כישוף כמו שנתבאר וכמו שאמ׳ למשה
ואשליכיהו באש ויצא העגל הזה ולזה אמרו
סוף פ׳ שלישי דמגילה דמעשה עגל שני נקר׳ ולא
מתרגם ואמרו שם דמתשובתו של אהרן למדו
המינים לכפור והנה ישראל לא חטאו
בתחלה גם אהרן לא חטא כלל אלא שנתגלגל
חטא גדול על ידו במה שראו ישראל העגל שיצא
ואמרו אלה אלהיך ישראל וגו׳ והנה
נראה שטעו ישראל בזה כי לפי מה שראו שמשה
נתגדל במדיין אצל יתרו שדרשו ז״ל באליעזר
שלקח לו מבנות פוטיאל מבנות יתרו שפטם
עגלים לעבודה זרה ויש לדקדק למה נקטו
עגלים יותר משאר בהמות אלא שלמדו כן ש
מעניין מעשה העגל ולכן נכנס בתוכן רוח רע
לחשוב כי גדולות משה היה מצד העגלי׳ שפיטם
חתנו ועל ידי זה זכה יתרו שמשה חותני היה

נאל ישראל ממצרים גם משה עצמו היה רועה
צאן ובוודאי הוא היה המפטם עגלים לדעתם ש
כדרך העבד בבית אדונו שצריך לעשות מלאכת
רבו ולזה אירע גם כן לאהרן שיצא העגל וחשבו
כי כל זה הוא להיות כי כחן ברקיע הוא
כח השור הוא המוציאין ממצרים ולזה אמרו
אלה אלהיך ישראל אשר הוציאתיך ממצרי׳ וראה
כי מזה מצא משה רבינו מקום להמליץ על ישראל
באמרו בתפילתו למה ״י יחרה אפיך בעמך אשר שמות לב
הוצאתם מארץ מצרים הנה עשה מעצמו׳
המרי הסיניגוריא כאשר כי מכח שהוציא׳ מארץ
מצרים והם פשעו בו היה לחרות אף ״י בם אלא
שעניין יציאת מצרים גרם להם הטעות כמו
שנתבא׳ וזה היה חטאת ירבעם בן נבט
שעשה שני עגלים נגד משה ואהרן כי אמר
שכחן היו אלו העגלים וכיון בזה להורות שלא
יצטרכו למלכות בית דוד שהרי מצינו גואלים
ומנהגים אחרים שלא משבט יודא ולכן גם כן
יבחרו ישראל בו ולא במלכות בית דוד ולזה
נאמר כאן וירא אהרן ויבן מזבח לפניו וכבר
כתבתי למעלה כי בכל מקום שנאמר ויבן מזבח
בלא הקרבת קרבן נאמר על התבוננות דבר
המזבח וכן דרשו ז״ל כאן במלת ויבן מזבח
שאינו רצה לומר בניין מזבח אלא שהבין מן
הזבוח לפניו והוא חור ולזה נאמר גם כן כי
אהרן ראה והבין המזבח של מעלה שבנאו האבות
ולא רצו לטעות במה שטעו ישראל וקר׳ בשם
״י עולם כמו שנאמר באבות ויבן מזבח ויקר׳ בראשית ב
בשם ״י כן עשה אהרן וקרא חג ליי מחר ולזה
דרשו ויבן מזבח שהבין מחור רצונו כי הבין מחור
שמסר נפשו על קדוש השם וכן עשה בעצמו
ולזה קרא חג ליי אמנם אמר וישכימו
ממחרת ויעלו עולות ויגישו שלמים אמנ׳
לא נאמר בו שהקריב אהרן קרבן בכאן כי אם
העם והנה אהרן לא חטא כלל לא בתחילה ולא
בסוף רק שגרם החטא ולזה אמר לו משה
מה עשה לך העם כי הבאתי עלי חטאה כי הוא
לא חטא רק שהביא על העם חטא גדול ולזה
שאל משה מה עשה שגלגלו חיוב וחטא גדול על
ידו על דרך מגלגלין זכות ע״י זכאי וחייב ע״י חייב
ולזה השיב לו כי ידעת את העם כי ברע הוא רצ׳
לומר כי תמיד הושבים רע ומבקשי׳ לסור מאחרי
אלהיהם על כן סרו מהר מן הדרך וטעו מעצמם
בעגל כשיצא כי בתחלה לא בקשו עגל רק
אמרו לי עשה לנו אלהים וגו׳ ואומר להם למי
הזהב התפרקו ויתנו לי וגו׳ וירא משה כי פרוע
כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם הנה אהרן
לא אמר למשה שצוה להם לתת נזמי זהב רק
זהב סתם כי חשב שיקצוף משה שרוצה להיות
מנהיג במקומו והיה מתבייש להזכירו ואמר

זהב סתם ואמר וירא משה כי פרוע הוא כי
פרעו אהרן לשמצה בקמיהם רצה לומר ראה
שהיה חילול השם ית' בדבר זה מאח' שכבר
נגלה ברבים שעשאו אהרן שהוא גדול ישראל
ואמרו רבותינו ז"ל איזה חילול השם כל
תלמיד חכם שאינו נזהר במעשיו כל שכן שהיה
חילול השם בזה מאחר שנגלה שעשאו אהרן ולא
כעם ידעו מחשבתו . ויאמר מי ליי אלי
וגו' זהו הנראה לי בפירש הפרשה והוא מן
הראוי כדי לזכות אהרן קדוש יי' גם ישראל לא
בקשו עבודה זרה כלל רק שטעו אחר שיצא עגל
הזה ולכן אמרו לא עשו ישראל העגל אלא
ליתן פתחון פה לבעלי תשובה והוא האמת
בעצמו כי לא עשאו ישראל העגל אלא אחר
שיצא העגל טעו בו ויוחס להם העשייה שנאמ'
עשו להם עגל מסיכה כדי ליתן פתחון פה לבעלי
תשובה והנה אף כי נפרש מעשה העגל
כפשוטו של מקר' ושהם בקשו מאהרן שיעשה
להם שום מנהיג במקום משה מכל מקום
נוכל לפרש מאמר לא עשו ישראל העגל בדרך זה
כי באמת הם לא עשאוהו אלא אהרן שנאמר
ויעשהו עגל מסכה ואח' כך יוחס הדבר לישרא'
שנאמ' עשו עגל מסכה ויקח העגל אשר עשו
וכל שכן לפי פרישם ז"ל שישראל לא טעו בעגל
רק הערב רב שיפה אמר שישראל לא עשו העג'
ונקר' על שמם וכל זה איננו אלא ליתן פתחון
פה לבעלי תשובה לומר אף אם עשאו נמחל
להם לבסוף בתשובה ואף אם נאמר שמה
שיוחס העשייה לישראל ולא לאהרן היה מצד
מחשבתן כי ישראל שכוונו לרעה נקר' על שמם
אבל אהרן שנתכוון לטובה לא נקר' על שמו
והוא דעת המדרשות והפרשנים לפי פשוטו של
מקר' מכל מקום יש פתחו' פה גדול על ידי
זה לבעלי תשובה כי לא כל אחד יוכל לומר לא
נתכוונתי במחשבתי לעשות רע ואף כי רחמנ'
ליבא בעי ולפניו נגלו כל מחשבות מכל מקו'
כן הוא האמת שרוב חוטאים אינן יודעין רבונן
ומכוונים למרוד בו להכעים ובמזיד עם הסכמת
מחשבתן רק חוטאים במקרה לעשו' מעשי' רעים
הן כשוגג הן כמזיד מצד תגבורת יצרן הרע לא
מצד מחשבתן שזהו דבר טוב ועל כן אינן ראוין
להעניש כל כך מצד שהכל הולך אחר המחשבה
וזהו פתחון פה גדול לבעלי תשובה ועוד אם
היה עיקר החטא מצד המעש' אי אפשר לשוב כי
המעשה הוא מעוות לא יוכל לתקן כי בא על
הערוה או הרג הנפש או אוכל אכילת איסור אי
אפשר לתקן המעשה שעשה אמנם
מחשבתו הרעה אפשר להפכה ולהתנחם ממנה
יחזקאל יח ושב ורפא לו כמו שאמ' ביחזקאל בשוב צדיק
מצדקתו ועשה עול ומת עליהם וגו' ובשוב
רשע מרשעתו אשר עשה ויעשה משפט וצדקה
הוא את נפשו יחיה ודרשו ז"ל בתוהה על
הראשונות הנה מחשבתו אפשר להתהפך מה
שאין כן במעשה והוא מבואר לכל משכיל
ולכן אמר כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשוב' והיינו
דרבי יוחנן דאמר לא היו ישראל ראויין לאותו
מעשה ולא היה דוד ראוי לאותו מעשה ואם
כן בוודאי לא עשאוהו אלא על כרחך יתפרש
העניין בעגל כדרך שנתבאר או בשאר דרכי
המפרשים הראשונים ז"ל שפירש העניין להציל
ישראל מן החטא המגונה וכן דוד שאמרו עליו
כו' האומר דוד חוטא אינו אלא טועה ומה שיחס
להם המקר' עשיית הוא להורות לנו דרך התשוב'
והוא מבואר ומאחר שנתבאר נשוב
לדברינו ולומר כי על פי זה יתיישב טעם
קרבן המלואים וזה כי נתבאר פרק
עשירי חלק שני כי שלשה מיני הקרבן היו באים
נגד שלשה שלמית האדם שהם חכמה וגבורה
ועושר והשור היה בא נגד מעלת הגבורה
והכבש נגד מעלת העושר והאיל נגד הכבוד
הנתלה במנהיג העם והעז נגד מעלות החכמה
וכמו שנתבאר שם בארוכה ולכן צוותה
התור' לאהרן להקריב עגל לחטאת ואיל לעולה כי
נגד מה שבא על ידו מעשה העגל הקריב עגל
לחטאת כי חטאת בא על חטא המעשה וכמו
שנתבאר חלק שני פרק עשירי אמנם
איל לעולה נגד מחשבתו שרצה להיות מנהיג
במקום משה ולירש הכבד בא האיל לעולה שהו'
מכפרת על הרהור הלב אמנם ישראל
שטעו אחר כך בעגל הביאו שעיר לחטאת שהוא
קרבן עבודה זרה אמנם על תחילת
מחשבתן שהיתה לרצון בדרך שנתבא' שבקשו
שאהרן ינהיגם במקום משה הביאו עגל וכבש בני
שנה לעולה כי לפי שמייחס להם המקר' העשייה
הביאו עגל אמנם היה עולה ואצל אהרן
חטאת כי הם עשו העגל במחשבתן שעליו קרבן
העולה בא ואהרן עשה במעשה שעליו בא שם
חטאת והקריבו כבש לעולה על פי מחשבתן
שבקשו מנהיג ובקשו להעשירו בממנם שהביאו
אליו ולכן בא על מחשבתן כבש לעולה
והביאו עוד שור תור ואיל לשלמים להיות כי
הם הגישו שלמים והקריבו לפני העגל על כן
הוצרכו להקריב גם כן כאן שלמים והיו
השלמים שור ואיל להיות כי השור מורה על
מעלות הגבורה ואיל על מעלת הכבוד כי לא
נשאר להם מעלות החכמה שהרי טעו בעגל
לזבוח לפניו ולכן לא היו שלמים באים בזה
ועל כן לא הקריבו מהם שלמים וכן בעשרם
לא היו שלמים באשר שחסרו מה שנתנו לעגל
והוא גורם להם טעותן על כן לא באו השלמים
ממנו

ממנו׳ ובמדרש אמרו רבותינו ז״ל שעיר
עזים׳ אחד לחטאת נגד וישחטו ׳שעיר עזים ויקרא ט
עגל נגד מעשה העגל ושור ואיל לשלמים לפי
שנדמית העבירה לשני מינים שנ׳ ויעשו להם
עגל ולהלן הוא אומר וימירו ׳את כבודם כתבני׳ תהלים ו
שור יבא שור ויכפר על מעשה שור ועגל על
מעשה עגל כו׳ הנה כל אלו הקרבנות
היו על החטא הגדול וקטנה שעשו על כן לא
נתפרש בקרבנות אלו סמיכה כי כבר נתבאר
חלק שני שעניין הסמיכה הוא מורה על כי השם
יתעלה סומך לכל הנופלים ומשגיח בתחתונים
להשפיע עליהן ולקיימן על כן כאשר הקדוש
ברוך הוא אמ׳ לכלותן כרגע בחטא העגל ונסתל׳
הסמיכה מהם על כן לא בא הסמיכה מפורש
בקרבנות אלו אמנם בקרבן הלוי׳
נתפרש הסמיכה מאחר שהם סלקו חרון אף
מישראל והחזירו הסמיכה למקומה והיה
קרבנן שני פרים כי כבר כתבתי במוסף
ראש חדש כי באו שני פרים למוסף ראש חדש
כי נבראו שני דברים יש מאין והם עיקר העולם
התחתון שהם החומר והצורה ומהם נתהווה
מה שנתהווה בעולם ונתבארו שם באיזה דרך
הפרים מורים על זה על כן הקריבו הלוים שני
פרים לחנכתן כי החזירו העטרה ליושנ׳ והעמידו
העולם על עניינו במה שסלקו חרון אף שהיה
להקדוש ברוך הוא על מעשה העגל ובאלו נבר׳
כל העולם בנינם וכמו שמבוא׳ פרק עשירי
חלק שני שעולה וחטאת היו באים נגד מעשים
רעים והרהורים רעים והם באים משני דברים
אלו שהם חומר וצורה ועל כן הקריבו הפרים
עולה וחטאת עד נוכל לומר בטעם
פרטי קרבנות מלואים אלו שהיו מצד מעלות כל
חלק וחלק שהקריבו אלו הקרבנות כי נתבאר
סוף חלק שני כי הכהנים בעבודתן ולוים בדוכנן
וישראל במעמדן היו נגד שלשה חלקי עולמות
הנקשרים זה בזה ונעשו עולם אחד בכלל ולכן
כהנים לוים ישראלים כולם הם בכלל ישראל והיו
הכהנים נגד מלאכי מעלה והלוים נגד גרמי
השמיי׳ וישראל נגד העול׳ השפל כמו שנתב׳
שם בארוכה ועל כן הקריב אהרן עגל לחטאת
ואיל לעולה כי מבואר כי צבא מעלה הם מורכבי׳
בצד מה כאשר כל אחד עלה ועלול וכמו
שכתוב הרב המורה בפירש המרכבה או כצד
שכל אחד משיג עצמו ומשיג עלתו וזהו לו
כחומר וצורה והנה הביא עגל לחטאת
והוא המורה על השגת עצמו ולמה שהן סבה
לו הנקר׳ רגל כמו שכתוב הרב המורה
בשם שתוף רגל וזה כי נתבאר מעניין
השתלשלו׳ הבריא׳ כי מצד השגת עצמו משפיע
גלגל ומצד השג׳ עילתו הושפע ממנו שכל נפרד

אחר ועל כן נאמר וכף רגליהם ככף רגל עגל
רצה לומ׳ כי מה שהם הסבה הוא דבר עגול והוא
הגלגל וכל זה נתבא׳ למשכיל בדברי הרב
המורה ונתבאר גם כן מדברינו הקודמים ולכן
היה העגל חטאת כי החטאת נגד החומר שהוא
דבר גשמי כמו שהגלגל שהוא גשמי

אמנם על צורתן שהוא השגת עילתן ושהן
עילולין מאחר הקריב האיל לעולה כי העולה
באה נגד הצורה והוא איל כמו שכתוב
בעל העקידה פרש׳ ויקר׳ בעניי׳ קרבנו׳ הנשיאי׳
וכבר בארתי זה הדבר באר היטב פרק אחד עשר
חלק שני אמנם ישראל הקריבו
חמש קרבנות שעיר עזים לחטאת ושור ואיל ג
לשלמים ועגל וכבש לעולה כי ידוע כי
עקר העולם השפל הוא חמשה דברים ארבע
יסודות והמורכב ממנו אשר המורכב האחרון
הוא האדם והוא נגד כולן אשר מצד הרכבתן בא
לכל חטאת ולכל מרי ונגד זה בא שעיר עזים
אחד לחטאת אמנם נגד שני יסודות
העליונים הביאו עגל וכבש לעולה כי השור מורה
על יסוד האש מצד הרכבתו כמו שכתב
הרב המורה בפירש המרכב׳ שנאמר ופני ׳השור יחזקאל א
מהשמאל וכבש מורה על יסוד הרוח כי ידוע
שהאויר נחלק לשלשה חלקים וכמו שחלקוהו
החוקרים הטבעיים ולזה מצינו בכבש שמינו
נחלק לשלשה חלקים שהכבשים והכבשים עצמן
והאיל שהוא הגדול לכן בא עניין הכבש נגד
האויר ואף כי כבשים ללובשיך והוא להציל
האדם מזרם וממטר והרוח הנושב אשר יתהוות
הכל ביסוד האויר והם דברים שהן כבשונו של
עולם והיו אלו שני קרבנו׳ עולה כי אלו השני׳
יסודות עולין למעלה לקלותן והיו שור ואיל
לשלמים נגד שני יסודות הנשארים שהם מים
וארץ ואלו שני הקרבנות באו נגדן ובאין לרמוז
עליהם מצד שתוף שמם שור נגד יסוד המי׳ שהו׳
כחומה המקפת הארץ נצב כמו נד ולזה נאמר
באיוב ויסך ׳בדלתים ים וגו׳ ואשבור עליו איוב לח
חקי ואשים בריח ודלתיים ואומר עד פה
תבא ולא תוסף וגו׳ הנה מצינו עניין
החומר והבריח ודלתיים אצל הים והוא הנרמז
בשור מלשון ברצונם עקרו שור והאיל נגד
יסוד הארץ שנ׳ ואת ׳אלי הארץ לקח והיו אלו יחזקאל יז
הקרבנות שלמים כמו שדרשו ז״ל
למה נקראו שלמים שמשימים שלום בעול׳ והוא
מבואר נגלה באלו היסדות שהם מושלמים
ביחד לשמור כל אחד חקו לצורך ישוב העולם
ולזה אין המים מקיפין הארץ ותראה היבשה אף
על פי שבטבע המים לכסות הארץ מכל מקום
השלום מתווך בניהם והיה קרבן הלוים
שני פרים אחד עולה ואחד חטאת נגד העולם
האמצעי

האמצעי וכמ"ך שני רקיעים הם שכוונתן שהגלגלים נחלקים לשני חלקים חלק הכדור שאין בו כוכב וחלק שיש בו כוכבים ושניהם משפיעין מכחן בעולם השפל ועל ידי הנהגתן העולם פרה ורבה והיה האחד עולה והשני חטאת כי האחד כולו כליל והוא שמי הצלחה שהניחו קצת או הגלגל היומי שמקיף בכל וגלגלים שיש בהן כוכבים נגד החטא' אשר מצד השנוי מצבי הכוכבים וזהורן בא החטא והשינוי בעולם ולכן נתפרש בקרבן הלוים סמיכה להיות כי אין אנו משיגים עקר עניין הסמיכ' בעול' השפל רק מצד עולם העליון אשר על ידה יושפע לתחתונים והיה ממצות חנוכת הלוים שאהרן היה מניפין ומבואר מדיני התנופה שהיה מוליך ומביא ומעלה ומוריד והוא בהנוע' הגלגלים שנעשית על ידי אהרן כהן לאל עליון והוא מבואר

במדבר ח ונאמר בעניין חנוכת הלוים וסמכו' בני ישראל את ידיהם על הלוים להיו' כי ישראל נסמכים בלוים על דרך שהעולם השפל נקשר בעולם האמצעי על כן סמכו ידיהם על ראשם ואולם בא סמיכה להורות על תכלית בריאות עולם האמצעי שהוא לתכלית עולם השפל וכמו

בראשית א שנ' והיו' למאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ דמשמע שנבראו לתכלית זה לכן היה בא עניין סמיכ' ישרא' ללוים כאשר ישראל שבעול' השפל סומכים העולם האמצעי לבל ימוט אמנם לא סמכו על ראש הכהנים להיות העולם העליון עמד בעצמו אינו צריך לסמיכתן

וכבר נתבא' לעיל פר' ע"ד שהסברא נותנ' שנחזיק בשתי הדעות שדברו בתכלית זה העולם המורה וסיעתו הרחיקו שיהיו תכלית העליונים לצורך התחתונים כמו שהאריך פרק שלשה עשר ופרק ארבע עשר חלק שלישי ובעל העקיד' החזיק בדעת החולקים עליו כמו שהארי' בזה פרשת בראשית שער חמישי מטעם סמיכת הלוים ולא הכהנים נראה כדעת המכריע בניהם כי הגלגלי' הם לצורך התחתוני' אבל לא העליוני' מהם רק הם מלאכיו גבורי כח לשמוע בקול דברו אין צריכה לסמיכה ישראל והוא מבואר ׃

פרק שבעה ושבעים

בפירוש פרשת בלעם ובלק וטעם הקרבנות

במדבר כג שהקריבו בלעם ובלק ויהי' בבקר ויקח בלק את בלע' ויעלהו במות בעל וירא משם את קצה העם ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אלים ויעש בלק כאשר דבר בלעם ויעל בלק ובלעם פר ואיל במזבח ויאמר בלעם אל בלק התיצב על עולתיך ואלכה אולי יקרה יי לקראתי וגו' ויקר יי אל בלעם ויאמר אליו את שבעת המזבחות ערכתי ואעל פר ואיל במזבח וישם יי דבר בפי בלעם וגו' ׳

ובפעם השני נאמ' ויאמר אליו בלק לך נא אתי אל מקום אחר אשר תראנו משם אפס קצהו תראה וכולו לא תראה וקבנו לי משם ויקחהו שדה צופים אל ראש הפסגה ויבן שבעה מזבחות ויעל פר ואיל במזבח ויאמר אל בלק התיצב כה על עולתיך וגו' ׳ ובפעם שלישית נאמר ויקח בלק את בלעם ראש הפעור הנשקף על פני הישימון ויאמר בלעם אל בלק בנה לי בזה שבעה מזבחות והכן לי בזה שבעה פרים ושבעה אלים ויעש בלק כאשר אמר בלעם ויעל פר ואיל במזבח הנה מצינו ראינו הראשונים ז"ל שהעלו פרשת בלעם עד שאמרו משה כתב ספרו ופרשת בלעם וספר איוב ואמרו לא קם ב בישראל כמשה עוד אבל באומות העולם קם ומנו בלעם ׳ ואף שיש למדרש זה כוונת רבות מכל מקום מורה לנו על רוב ידיעתו והכמתו ׳ ואף שדרשו מן ארם ינחני מן הררים הייתי וגו' ׳ וגם שאר מדרשות רבות המורים על מעלותו וכמו שהעיד על עצמו שומע אמרי אל ויודע דעת עליון ועל כן בוודאי כל ענייניו היו חכמות וערמומיות להוציא מחשבתן אל הפועל ולא עשה שום דבר במקר' רק לתכלית מה ועל כן עלינו לבאר ענינו ומתוכו יתבאר לנו גודל חסדי יי אשר לא אבה לשמוע אל בלעם ׳ והנה בפירוש הפרשה לא אאריך כי אין ענינו מעניין זה המאמר גם כי דברו בו הראשונים ז"ל באופן מספיק ׳ אך בעניין קרבנותיו ושינוי מקומות המזבחות ו ומספריהן ושינוי העוברים בו כי בפעם הראשון נאמר שהקריב בלעם ובלק ופעם שני לא נזכר מי הוא המקריב ונראה שהקריב בלעם שהוא היה העיקר בדבר ׳ ובפעם שלישי נאמר כי הקריב בלק וכל זה מבאר לנו עניין מחשבתן הרעה וכמו שנאמר

מיכה ו זכור' נא מה יעץ עליך וגו' גם טעם שהקריב בשלשה מקומות וטעם שנטתה האתון מן הדרך שלשה פעמים עד שאמרו רבותינו ז"ל על זה סימני אבות הראה לו ונרא' כי מאחר שרצון בלעם היה לקלל ישראל בקש צדדים וערמומית באולי ימצא להם מקום לקללם ולזה בא אליהם בשבעה מזבחות והקריב על כל אחד פר ואיל וכבר דרשו שאלו שבעה מזבחות שבנה היה כוונתן להתדמו' לאבות ישראל שבנו שבעה מזבחות אך רצה להתגדר בהן ולהיות מוסיף עליהם במה שהם לא הקריבו עליו קרבן רק שעסקו בבניין המזבחות והוא הקריב עליו קרבן וכבר נתבאר למעלה הטעם

שלא

שלא הקריבו קרבנות כאשר לא עמדו עדיין על
אמונת הפסד העולם הנרמז בהקרבת הקרבן רק
בנו המזבחות המורה על חדוש העולם כאשר
נתבאר כל זה בארוכה פרק חמשה ושבעי׳ ואין
זה מן התימה כאשר הם היו המתחילין באמונת
וכמו שנתבאר על כן בלעם בא עליהם
בקרבנות לומר שזכות אמונת יספיק לו לבטל
זכות אבות ולזה העלה פר ואיל במזבח ועשאום
עולות והם קרבנות שהקריב נח במזבח שהיו גם
בן עולות כמו שנתבאר בפרק חמשה ושבעי׳
חלק שלישי ולכן אמר לבלק התיצב על
עולתיך וגו׳ רצה לומר שיחזיק באמונה זו ועל
ידי זה יקרה אליו אלהים אמנם לא
הקריב רק פר ואיל ולא כבש ושעיר במה שבא
אליהם בקטרוגו כי חשב שישראל מצד עצמן
אינן ראויין שיושגחו מלמעלה ושלא יקללם רק
שזכות אבותם עומדת להם ולכן בא לבטל זכות
אבות בעניין קרבנותיו ולזה הקריב פר ואיל
וככר דרשו רבותינו ז״ל שהפר שהיה
נקרב בכל מקום נגד אברהם והאיל נגד יצחק
וכמו שכתבתי מדרשם בזה חלק שני
פרק רביעי לזה הקריב נגד אברהם ויצחק ולא
כבשים נגד יעקב ולא שעיר עזים שבא נגד יוסף
כמו שמפורש בפרק הנזכר כי חשב שמצ׳ אברה׳
ויצחק ימצא להם מקום פרוץ לקללם כי מאברה׳
יצא ישמעאל ומיצחק עשו וכן דרשו
רבותינו ז״ל בעניין נטיית האתון מני דרך ולזה
הקריב פר ואיל לומר שינכה גם כן מזכו׳ האבו׳
הראשוני׳ גם כן לעשו וישמעאל ולא יעמוד דווק׳
לישראל ומצד זה יקללם ומטעם זה מצינו
איוב מב שאמר הקדוש ברוך הוא לאליפז התימני חרה אפי
בך ובשני רעיך כי לא דברת אלי נכונה בעבדי
איוב ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אלים
ולכו אל עבדי איוב והעליתם עולה בעדכם וגומ׳
להיות כי חבירי איוב היו מיוחסים
לאברהם ויצחק ולא ליעקב לכן נצטוו להקריב
פר ואיל שזכות אבותיהן יעמדו להן עם הקרבנות
שהקריבו כמו שכוון בלעם עם קרבנותיו
והנה לפי זה חשב שאין בזכות יעקב אבינו
ובזכות ישראל הנמשכין אחר אבותיהן ואוחזין
מעשי ידיהם בידיהן להציל עצמן מקללתו לולי
זכות אברהם ויצחק על כן הוצרך להודות בעל
כרחו ומברכתו של אותו רשע אנו לומדים מה
במדבר כג היה בלבו לקללם וכמו שאמרו רבותינו
ז״ל לזה אמר לכה ארה לי יעקב ולכה זועמה
ישראל הזכיר חטאתו במקום ברכתו ואמר
כי מראש צרים אראנו ומגבעות אשורנו והם
האבות ואמהות ומצד שהן עם לבדד ישכון
ובגוים לא יתחשב רצה לומר ומאחר שהם
אוחזין מעשה אבותיהן בידיהם שלא נחשבו

כשאר גוים שהם עשו וישמעאל רק הם עם בדד
לחוד לכן עומד להן זכות אבותיהם ולא להם
ואמר מי מנה עפר יעקב ומספר רובע
ישראל וגומ׳ הודו בזכות יעקב וישראל מצד
עצמן שעל ידי זה ראויין לברכה ולכן תמצא
בכל ברכתיו שכפל שם תמיד שם יעקב וישראל
לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל וגו׳
כי לא נחש ביעקב לא קסם בישראל כעת יאמר
ליעקב ולישראל וגו׳ מה טובו אהליך יעקב
משכנותיך ישראל הרי שבעל כרחו הוצרך
לענות אמן ולהודות במעלותן מצד עצמן וכל
ברכתו כולן להגדיל תמיד מעלות ישראל מלבד
ברכתיו אשר ברך אותן כדי להורות בפיו מה
שחטא בלבו והנה כאשר לא יוכל לקללו
במקום ראשון לקחו בלק למקום אחר ואמר
ליה אפס קצהו תראה וכולו לא תראה וקבנו
לי משם ויקחהו שדה צופים וגו׳
והנה נראה כי אלו שלשה מקומות שלקחו בלק
היה מצד גדול חכמתו וערמומית תחבולו׳ לקלל
ישראל לולי יי שהיה לנו וזה כי עקר כל
החכמות הם שלשה אלהיות למודיות טבעיות
והנה מצד האלהיות באה הנבואה אל
האדם ושיוכל לפעול על ידי שמות הקדושים
ולהשביע שרי מעלה לעשות רצונו
ולמודית הוא חכמת המזלות שבו האדם יוכל
לידע העתידות ולעשות טולסמאות ולהוריד
רוחות וכחות הככבים ודמיהן ובטבעיית
נתלת עניין פעולת הכישוף והנחוש והקסמים
שהם כלם מצד יציאת טיבעת הדברים על בריין
אשר יוכל החכם לפעול בהן דברי׳ זרים לפי הנגל׳
וכל זה מבואר בספרי החכמה ומעתה
נראה כי בלעם ובלק ניסו לקלל ישראל בכל אחד
מחכמת אלו רק שהשם יתעלה היפר עצתם
ולזה מתחיל׳ לקח בלק בלעם ויעליהו במות בעל
וירא משם קצה העם נראה כי במות בעל
רומז אל החכמת העליונה שהיא חכמת אלהיות
והוא קצה העם רצה לומר קצה דביקות העם
אשר יושגחו מן העליונים והקריבו עליו בלק
ובלעם להיות כי בלעם ניסה מצד נבואתו
ובלק מצד ידיעתו להשביע שרים העליוני׳ שיעזרו
להם בקללתן ועם זה הקריבו עולות כי חשבו
עדיין שברצון השם לקלל ישראל מצד העליונים
ולזה כאשר נתבטלה דעתן אמר מן ארם ינחני
וגו׳ מה אקוב לא קבה אל וגו׳ והנה
לא מצינו בכל דבריו הראשונים שהזכיר נחש או
קסם כי בתחילה לא הלך לקראת נחשים רק
בדברים עליונים אמנם בפעם
השני התחילו לצאת מן הכלל וחשבו לקללן מצד
מערכת הככבים וחשבו שעל כל פנים יקללו
אותן מצד זה ואולי כפרו מעתה ביכולת השם

יתעלה ושיוכל להציל האד׳ מצד מה שנגזר עליו
מפאת המערכת ולכן לקחו שדה צופים והוא
לשו הזיון והוא מורה על חזיון וראיית האצטגנינו
לאמור אפס קצהו תראה וכולו לא תראה רצה
לומר כי גם זהו קץ ושאין בהשגת הגשמיי מעל׳
גדולה מזה אבל כולו לא תראה כאשר יש עוד
מעלה ממנו ואמר וקבנו לי משם למצא
תחבולות לקללן אף שלא ברצון הקדוש ברוך
הוא ולזה תמצא בפעם השני שאמר אל בלק
התיצב על עולתיך ואנכי אקרה כה ולא הזכיר
אולי יקרה יי׳ לקראתי כמו בפעם הראשון כי לא
רצה עכשיו רק להכות אותן בסתר שלא ברצון
הקב״ה אבל השם יתעל׳ אשר נגלו לו כל תעלומות
בא אליו שנאמר ויקר יי׳ אל בלעם וגו׳ ואמר
בברכתיו אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו
וגו׳ כי לא נחש ביעקב וגו׳ רצה לומר כי
הם אינם מסורים תחת המזל שהרי אל מוציאם
ממצרים ובטל מהם המערכת כמו שפי׳
החכם אבן עזרא במה שנאמר ויוציאם מכור
דברים ד הברזל׳ והנה קרבנות אלו הקריב
בלעם כמו שכתבתי ראשונה כי אולי בלעם
היה בקי יותר בחכמת האצטגניות מבלק

אמנם בפעם השלישי לקחו אל ראש פעור
שרומז על מעשה הכשוף שכת׳ הרב המורה
עניינה מעבודות הצאבאה שרובם על ידי ש״ז
ודברים מאוסי׳ כצואה רותחת שעובדין בו לפעור

ולדעתי שכוונ׳ עובדי הפעור היתה מצד
זה שעל ידי פעירתן היה איזה כשוף מועיל בעניין
עבודה זרה ההוא שהטיבה להן לפי מחשבתן כי
לא יסבלו שכל האדם לעבוד עבודה זרה בדבר
מאוס לולי בדרך זה ואמר ויעש בלק
כאשר אמר בלעם כי בלק היה גדול יותר בחכמ׳
הכשוף מבלעם לכן היה הוא העיקר בדבר זה
וחשבו מחשבות לקללם בזה כמו שאמרו
למה נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של
מעלה ולזה לא מצינו כאן שאמר בלעם אל
בלק התיצב על עולתיך ואנכי אקרה כי הוא
היה טפל במעשה זה ועיקר היה בלק רק שבלעם
היה מוכן לקללם על ידי כשפנותו של בלק

ולזה כאשר ראה בלעם כי לא הצליחו מעשה
בלק כדבר הכשוף נאמר וירא בלעם כי טוב
לברך ישראל וגו׳ והנה בהיות
כי פרשה זו כוללת כל חלקי החכמה אמרו
משה כתב ספרו וספר איוב ופרשת בלעם
להורות כי כל החכמת הנגלים בספר איוב
שידוע שמגלה סודות מעשה בראשית ומרכבה
ועניני לויתן דברים שהן כבשונו של עולם
ונאמרו על ידי השם יתעלה בעצמו כמו שנמצאו
במעשה השם את איוב וכן פירש בלעם
שנכללו בו כל החכמות ונאמרו דרך נבואתו
כשהית גדול ואמרו שמשה כתב הכל כי
הכלל הוא התורה שבה נכללו כל
החכמות זהו הנראה לי
לבאר בפרק זה׳

פרק שמנה ושבעים

דברים יא ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את
הברכה אשר תשמעון וגו׳ והיה כי יביאך
יי׳ אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה
ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על
הר עבל הלא המה בעבר הירדן וגו׳
וכתב בפרשת כי תבא ויצו משה את העם ביום
ההוא לאמור אלה יעמדו לברך העם על הר גריזי׳
בעברכם הירדן שמעון וגו׳ ואלה יעמדו על
הקללה בהר עבל ראובן גד וגו׳ וענו הלוים
ואמרו כל איש ישראל קול רם ארור האיש וגו׳

וכתב באותה פרשה והיה ביום ההוא
אשר תעברו הירדן וגו׳ והקמות לך אבנים
גדולות וסדתה אותם בסיד וכתבת עליהם את
כל דברי תורה הזאת וגו׳ והיה בעברכם
את הירדן וגו׳ תקימו את האבנים האלה אשר
אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל וסדת אותם
בסיד ובנית שם מזבח ליי׳ אלהיך מזבח אבנים
לא תניף עליהם ברזל אבנים שלמות תבנה את
מזבח יי׳ אלהיך והעלית עליו עולות ליי׳ אלהיך
וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יי׳ אלהיך
וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת
באר היטב ואמרים במסכת סוטה
ששלשה מיני אבנים הקימו שנים עשר בירדן
וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עבל תמיהות רבות
נופלות בעניין זה ומתוך באורם יתגלה לנו
עניין העולות והשלמים שהקריבו בעת ההיא׳

תחילה יש להעיר על עניין מצות אלו
שהוזכרה בברכה וקללה ולמה נשתנו מצות אלו
ודברי הפרשנים ז״ל בזה ידוע ועוד יש
להקשות אמאי לא הוזכרה הברכה גם כן בתורה
רק הקללה ולפי דברי רבותינו ז״ל היו אומרים
גם כן הברכה על כל דבור ודבור ועוד
קשה אמרו ארור אשר לא יקים את דברי התורה
הזאת וגו׳ ואם כן מי שלא יקים דברי התורה
כולה הוא חס ושלום בארור ואין צדיק בארץ
אשר יעשה טוב ולא יחטא׳ ותרוצו
של הרמב״ן ושאר דברי המפרשים בזה נגלה
בפירושיהם עוד יש להקשות מה
טעם הקמת האבנים האלה שלשה פעמים ולא
יספיקו לזה דברי יהושע שאמר אל בני ישראל
יהושע ד לאמור אשר ישאלון בניכם מחר את אבותם
לאמור מה האבנים האלה והודעתם את בניכם
לאמור ביבשה עברו ישראל את הירדן הזה וגומ׳
למען

למען דעת כל עמי הארץ וגו׳ כי היה מפסיק טעם
זה אלו היו מעמידין בגלגל לחוד כדי לזכור הנס
הכל בהעמיד אותן בירדן ובגלגל ובהר עיבל לא
היה ללא דבר על כן נראה לומר כי
כשרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל שז
להנחילם את הארץ אשר נשבע לאברהם רצה
ללמדם תחלה תורה ומצו׳ שעל ידן יזכו להוריש
גוים גדולים רבים ועצומים מהם ורצה להשריש
בידן העיקר שהתחילה בו התורה כמאמר רבי
יצחק לא היה צריך להתחיל התורה מבראשי׳
אלא שאם יאמרו האומות לסטים אתם כו׳
ולכן קבע להם הקדוש ברוך הוא סימני בתחלת
כניסתן לארץ שידעו בו עניין בריאות העולם
וחדושו ושיהי׳ להם מעת׳ לפתחון פה נגד האומו׳
האומרים לסתים אתם מצורף לזה שעניין אמונ׳
חדוש העולם שיאמינו ויחזיקו בה יסייען לכבוש
הארץ ומה שלא הוצרכו לזה במלחמת סחון ועוג
ומלחמת מדין שעשו במדבר כי לא הוצרכו
לסימנים אלו באשר כי הם לא היה מתחילין
במלחמה רק מלכי הגוים התחלו בהן שנאמר
ויאסף °סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל במדבר כא
המדברה וגו׳ וכן נאמר בעוג ויצא °מלך שם
הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה וכן
מלחמות מדין היתה על דבר פעור ועל דבר כזבי
בת נשיא מדין אחותם שהם התחילו במלחמה
ועל כן לא נחשוב להם ללסטית מה שישראל
לקחו נקמתן מהן אמנם בארץ
שבעה עממים שבאו ישראל עליהם והם שלוים
ושקטים היה אפשר לומר שלסטי׳ היו לולי רצון
השם יתעלה שברא העולם ונתנו למי שיחפוץ
כמאמר רבי יצחק ועל כן הציב להם ציונים אלו
באבנים אלו שהקימו להיות הדבר לזכרון בין
עיניהם והנה העמידו האבנים שלשה
פעמים כי כבר נתבאר לעיל פרק שלשה
ושבעים גבי ויקח מאבני המקום שחלקי החכמות
נקראות אבנים וידוע שחלקי כללי החכמה
הם שלשה הנתלים בשלשה חלקי העולם
ולזה דרשו באבני יעקב ששלשה היו ונעשו
אחד ועל כן צוה הקדוש ברוך הוא שיקימו האבנים
שלשה פעמים להורות כי כולן ברואים והוקמו
בכוונת מכוון בדרך הקמת אבנים אלו
וכבר נתבאר כל זה בפרק הנזכר בעניין מצבת
אבן שהקים יעקב והקימו הראשונים בירדן
במקום שעמדו רגלי הכהנים והוא נגד עולם
השכלי שעומדים בו הכהנים העליונים משרתי
עליון והם נקראים מים עליונים בפי חכמים ז״ל
ועל כן העמידו אותן אבנים במים והיו שנים
עשר אבנים נגד שנים עשר מחנה שכינה
אמנם השניים העמידו בגלגל והוא כמשמעות
עולם הגלגלים והיו שנים עשר אבנים נגד
שנים עשר מזלות אשר הם עיקר צבא השמים
והעמידן שם להודיע כי הכל נברא ומה שאמ׳
יהושע הטעם הוא לאמור ביבשה עברו ישראל
הירדן וגו׳ הוא על לקיחת האבנים מתוך הירדן
ולא ממקום אחר אבל הקמת האבנים עצמן הוא
מטעם שדברתי והשלישיי׳ שהקימו בהר עבל
הוא נגד עולם השפל שיש לו שני בחינות מצד
מיניו שקיים תמיד ונפסד תמיד באישיו ונגדן היה
הר גריזים והר עיבל או מורים על עניין חומר
וצורה שהם שני ההרים שראה זכריה המרכבה
זכריה ו יוצאת מתוכן שנאמ׳ והנה ארבע מרכבו׳ יוצאות
מבין ההרים וההרים הרי נחשת שכיון לזה
כמו שכתב הרב המורה והנה הברכה נגד דבר
הקיים המתמיד והקללה הוא בדבר הנפסד
ולהיות כי עקר הויית העול׳ הוא בפרטי׳
ואין בו דבר קיים מתמיד בעצמו על כן נתפרש׳
הקללה בתורה ולא הברכה כי הפרטיי׳ האישיי׳
נמצאים במציאות אצל המינים והכללים אינן
נמצאים מחוץ לנפש רק במחשבה לחוד וכן
הוא בעניין החומר והצורה כי מציאו׳ החומר יותר
מוחש ומורגש ממציאות הצורה ועוד
נראה לומר כי נתפרשו הקללות ולא הברכות
מטעם שנתפרשו העונשים בתורה שהוא הכרת
והמיתת בית דין ולא נתפרש המתן שכר לעולם
הבא והטעם בכל זה כי לפי שהתורה נתנה
לדור המדבר שהיו נהנין מזיו שכינה בעולם הזה
ומתענגין בעולם הזה בתענוג עולם הבא שהוא
אכילת המן שדרשו ז״ל שנקראו שמים
שחקים שבו רחים שוחקין מן לעתיד לבא
ואמרינן ביומא שהוא הלחם שמלאכי
השרת אוכלין אותו וידוע כי עיקר עולם
הבא להיות כאחד ממלאכי שרת ולאכול מלחמם
שם ג וכמו שנתבשר יהושע כהן גדול ונתתי׳ לך מהלכי׳
בין העומדים האלה ועל כן לא הוצרכו בני
המדבר לשכר עולם הבא באשר היה להם אותו
התענוג כבר וחשבו להם לטבע שני כאשר
הורגלו בו ולא היה נחשב להם לשכר אם יתבשרו
במה שהיה להם כבר בדרך הברי שלא יחשוב
לעצמו שכר מה שישאר בבריאתו
אמנם יחשוב לו לעונש גדול אם יחלה או יסיר
בריאתו וכן הוא בעניין דור המדבר שהוצרכו
לגזם להם בעונשים לומר שאם יחטאו יתענשו
במה שיופסק מהן עניין התענוג ההוא וכן
היה עניין אדם הראשון בגן עדן שנא׳ לו העונש
בראשית ג בעוברו מצות קונו כמו שנאמר כי °ביום אכלך
ממנו מות תמות ולא נתבשר בשכר שיעמוד
בגן עדן כי היה לו כבר וכן היה עניין דור
דברים כח המדבר ומה שנאמר והיה אם °שמוע תשמעו
בקול יי׳ אלהיך וגו׳ ובאו עליך כ׳ הברכות וגו׳
ויקרא כו ונאמר אם °בחקותי תלכו וגו׳ ונתתי גשמיכם
בעתו

בעתם וגו׳ ולא בא להורות להם עניין שכר המקווה שהי׳ להם כבר רק עניין נוסף שיזכו גם כן לטיבת עולם הזה ועניניו מלבד טובת עולם הבא אשר היה כבר בידם והוא בדרך בריאת האדם אשר אמרו טוב לו שלא נברא משנבר׳ כו׳

והנה לא נבר׳ האדם לדעתו רק שאם יזכה יראה עולמו גם כן בחייו מלבד תענוג עולם הבא אשר היה לנשמה קודם שנבר׳ תחת כסא כבוד אשר עקר שכר עולם הבא לשוב הנשמ׳ למקום אשר חוצבה משם ובאמת שטוב לו שלא נברא כי טוב קורות רוח בעולם הבא מכל חיי עולם הזה מכל מקום כך רצה השם יתעלה לענגו בשתיהן אם יזכה האדם ולזה נתבשרו דור המדבר בטובות עולם הזה ולא בטובת עולם הבא והוא דבר שנבכו בו רבים אמנם לפי מה שנתבאר עולה כהוגן והוא דבר אמת בעצמו והוא הטעם שנתבארו הקללות בפרשה זה ולא הברכות אמנ׳ בזמן יושע שנכנסו לארץ ישראל וישבות המן ממחר׳ הפסח ויתנהגו בדרך הארץ התחילו בברכה נגד כל דבר ודבר ברכה נגד קללה׳ אמנם מה שנתפרש׳ בו עבירות אלו יותר מאחרות נראה כי אלו העבירות הם כללים וכמו שאמרו בא דוד והעמידן על אחת עשרה להיות כי כולן נכללו׳ בהן ובהיות כי עיקר הדת הם אחד עשר כמו שכתבתי חלק ראשון בעניין המנורה

וכן כת׳ בעל עיקרים פרק חמשה עשר מאמר ראשון והם מציאו׳ השם וארבע שרשים הנתלים בו שהם האחדות׳ ושאינו גוף ולא כח בגוף ו ושאין לו התלות בזמן׳ ושהוא מסולק מן ה החסרונות׳ ותורה מן השמים ושלשה שרשי׳ הנתלים בו שהם ידיעת השם׳ והנבואה׳ ושליחת השליח׳ ושכר ועונש ושורש הנתלה בו שהוא ההשגחה עד כאן לשונו ״

ולכן באו נגד זה אחד עשר ארורים כי מי שהוא כופר באחד מעקרים אלו ארור הוא ליי׳ כי כפר בעקר ולכן נאמר לבסוף ארור אשר לא יקום את דברי התורה הזאת כי צריך לקבל עליו כל העיקרים האלו ובלעדיהן הוא בכלל ארור

ובהיות כי התורה העלימה ענייני סתרי תורה כמו הסרת הגשמו׳ מאת השם והכל כדי להשמיע לאוזן מה שאפשר לו לשמוע ולהשריש מציאות השם יתעלה להמון שאינם משיגים מציאו׳ דברי׳ שאינן גשמיים וכמו שהאריך בזה הרב המורה פרק ששה וארבעים חלק ראשון ופרק ששה ועשרי׳ שם על כן דברה גם כן בארורים אלו על דרך הפשוט כדי שיתבונן מהן ההמון בפשוטו והחכם יקח מהן הפנימי על דרך שנא׳ וחכם ויוסף לקח משלי ט ואמרו בסוטה פרק אלו נאמרים דרש רבי יודא בר נחמני משום ריש לקיש כל פרשה כולה לא נאמרה אלא בשביל נואף ונואפת שנאמר ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה בארור סגי לי אלא זה הבא על הערוה להוליד בן והולך ועובד עבוד׳ זרה ארורי׳ אביו ואמו שכך גרמו לו כו׳ הנה ראה זה החכם בטוב עיונו שכל ארורים הם בעבירה אחת ולדעתי כיון בניאוף זה מה שכתבתי כי העובד עבודה זרה ועוקר עקר הדת נקר׳ מנאף ומזנה תחת אלהיו כמו שקרא הנביא׳ ירושלים וישראל זונה לפי שזנו מאחרי אלהיהן כי אם כיון על הניאוף הנגלה לפי הפשט קשים דבריו כי לפי מה שהקש׳ בארור סגי לה אם כן מאי מתרץ שמיירי בנואף הבא על הערוה דגם כן קשה וכי בארור סגי והלא חייב מיתה או כרת ותקשה גם כן וכי בארור סגי לה. אבל אם נאמר שעקר הכוונה על ניאופן אלו סגי ליה בארור מאחר שאינו עובד עבודה זרה ולא מחשב שום אלהות אחר רק שעוקר עיקר מעקרי הדת ואין נזכר עליהם שום עונש מוגבל אלא ארור

והנה אחד עשר ארורים אלו בא להורות לנו עקרי הדת וזה כי עיקר הראשון שהוא מציאו׳ השם יתעלה הוא ארור הראשון שנאמ׳ בו ארור אשר יעשה פסל ומסכה דברים ט כי אשר יעשה פסל ומסכה כופר במציאות השם ממעל ולכו עושה צורת וצלמים למזלות העליונים לקבל כחן כי חושב שראוי להן הממשל׳ ולכן הוא בכלל ארור׳ ארור מקלה אביו ואמו כופר בעיקר השני כי כבר דרשו ז״ל שגדל כבוד אביו ואמו ככבוד הש׳ יתעלה והמקלה אביו ואמו כאלו מקלה כב יכול הקדוש ברוך הוא ונותן חסרון במקום שאין חסרון והוא נגד עיקר שמסולק מן החסרונות ואף כי שלשה שותפין באדם ואביו האמתי הוא הקדוש ברוך הוא׳ וארור מסיג גבול רעהו הוא נגד העקר שאינו גוף ולא כח בגוף כי ידוע שמי שהוא אינו גוף אין לו גבול וגדר שם שיגבלנו והנה אף על פי שאין שייך בו לום׳ גבול וגדר הנה בלשון בני אדם נקרא זה גבול מה שאינו גבול וזהו מדרגתן ולזה אמר ארור מסיג גבול רעהו והקדוש ברוך הוא נקרא זה דודי וזה רעי ואמר המסיג גבול רעהו שלא לתת לו חקו המיוחד לו והוא שאין לו גבול יהיה בכלל ארור׳ ארור משגה עור בדרך הוא נגד עיקר שאין לו התלת בזמן כי המשגה עור הוא כופר במציאות דבר שאין לו זמן חה כי כתב הרב המורה פרק שלשה ושבעים חלק ראשון שארסטוטלוס הביא ראיה שהדרך והזמן והתנועה המקומות שלשתן שוים במציאות רצה לומר שערך קצתם לקצתם ערך אחד הוא׳ ובהחלק אחד מהן יחלק האחד כו׳ וכמו שהאריך שם בזה והנה במשגה עור בדרך הוי׳

באלו

כאלו השגה עור בזמן מאחר שערך אחר לשתיהן
רצה לומר בזה שמשגיהו בעקר זה התלוי בזמן
ארור מטה משפט גר יתום ואלמנ׳ מורה על
עיקר האחדות כי המטה משפט גר יותם ואלמנה
דברים י כופר בעיקר זה כמו שכתוב בתורה כי יי
אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדני הארונים האל
הגדול הגבור והנורא וגו׳ וכתיב בתריה
עושה משפט יותם ואלמנה ואוהב גר לתת לו
לחם ושמלה ואם כן המטה משפט גר יתום
ואלמנה כופר כי אלהי האלהים וגו׳ והוא מעניין
האחדות שמושל בכל והנה הארבע
ארורים הבאים אחר זה הם שוכב עם אשת אביו
ושוכב עם בהמה ושוכב עם אחותו והשוכב
עם חותנתו הנה מורה לנו על ד׳ עיקרים הנתלים
בנתינת התורה והם תורה מן השמים וידיעת
השם והנבואה ושליחת השליח וזה
כי כבר ידוע שהתורה נקראת אשה כמו שנאמר
קהלת ט ראה חיים עם האשה ונקראת כלה מאורסה
שם לג שנאמר מאורשה קהלת יעקב וקראוהו מאורס׳
והנה הבא על אשת אביו כופר באשה זו
שהיא אשת אביו וכן האומר שאין תורה מן
השמים הנה אומר שאין התורה אשת אביו
משלי א שבשמים ולכן נאמר אל תטוש תורת אמך
כי הקדו׳ ברוך הוא האב יתעלה והתורה היא האם
ולזה אמרו אם למקרא אם למסורת
אמנם השוכב עם בהמה כופר בידיעה כי חושב
שיתרון האדם מן הבהמה אין ושאין לו יתרון
בפרע שלו והרי הוא כבהמה שוכב
עם אחותו בת אביו הוא הנבואה כמו שנאמר
שם ז אמור לחכמה אחותי את ואם שוכב עמה בחשבו
שאינה אחותו הרי כופר בחכמת הנביאים
ושוכב עם חתנתו הוא כופר בשליחת השליח כי
אם התורה הכלה המאורסה לאיש הנה
הקדוש ברוך הוא הנותן הוא חמיו והשליח מקבל
ממנו הוא חתנתו כי הוא נותן תורה לישראל
והנה ארור מכה רעהו בסתר כופר
בהשגחה כי חושב לעשות עין של מעלה כאלו
אינו רואה מה שבסתר ארור מקח שוחד להכות
נפש דם נקי הוא כופר בשכר ועונש ועל כן
מעניש מי שאינו מחוייב עונש בחשבו כי כן
מנהגו של עולם שצדיק ורע לו ובהיות
כי נרמזו אלו העיקרים באחד עשר מצות אלו
נאמר אחר כך ארור אשר לא יקים דברי התורה
כי הוא הכלל מכל דבר וצדיק המאמין בעקרים
אלו יחיה לכן נכלל הכל בדבר זה
ובהיות כי כל עקרים אלו מיוסדים על יסוד אחד
והוא חדוש העולם והפסדו צוותה התורה להקריב
שם עולות וזבחים והם השלמים כי על ידי אמונ׳
חדוש העולם והפסדו ואמונת עקרים אלו נשלם
דברים כז האדם וראוי לו להקרי׳ שלמים ונאמר ושמחת
שם לפני יי אלהיך כי אין לך שמחה כשמחת
תורה והשגת האמת וכמו שנאמר
תהלים יט פקודי יי ישרים משמחי לב

פרק תשעה ושבעים

אחר שכבר נתבארו ענייני הקרבנות המוזכרים
בתורה והנמשך להם עלינו לבאר ענייני קרבנו׳
שהקריבו חסידי הדורות לפי שעה
ואומר בהיות כי כבר נתבאר בדברינו הקודמים
שהכוונה הכללית היתה בכל קרבן עניין חדוש
העולם אשר הוא יסוד התורה ועל ידי הקרבת
הקרבן היה מכיר גדולת השם יתעלה אשר לו
הממשלה והיכולת בעליונים ותחתונים כמו
שנתבא׳ בכל דברינו הקודמים ובפרט חלק
שני פרק שלישי אם כן כבר נודע טעם קרבני
נדבה שהקריבו ישראל הן יחיד או רבים אחר
מתן תורה כי זהו עבודת השם יתעלה בעניין
התפלה והצום בעת צרה ובהודאות והלל ליי
בעת הרוחה וכמו שאמרו נותן הודאה על
מה שעבר ומתפלל על העתיד וכן הוא בעניין
הקרבן כי היה בא לפעמים בדרך הודאה על
העבר והם כל הקרבנות שהקריבו ישראל בעת
שמחתם וכמו שנאמר בדוד בהתנדב לעניין
ד״ה א כט בית המקדש ויזבחו זבחים ליי ויעלו עולת ליי
וגו׳ ויאכלו וישתו לפני יי ביום ההוא בשמחה
גדולה וכן כשהמליכו את שאול נאמ׳ ויזבחו
שמואל א יא שם זבחים לפני יי וישמח שם שאול וכל אנשי
ישראל עד מאד ונראה מה שלא הקריבו
באותה שמחה עולות כמו שהקריבו בשמחת
דוד כדי שלא יחשוב העם שחטאו בשאלת המלך
והוצרכו לקרבן ביום הקמת המלך על כן לא
הקריבו עולות משום כבוד מלכות ולפעמים
הקריבו בדרך תשובה והם כל הקרבנו׳ שהקריבו
בעת דחק או בעת שהרגישו בעצמן שחטאו.
כמו שמצינו שהקריבו כשעלה אליהם
שופטים ב המלאך מן הגלגל שנאמר שם ויקראו שם
המקום ההוא בוכים ויזבחו שם ליי הנה
הקרבן ההוא הקריבו לתשובתן שהוכיחן המלאך
באמרו אעלה אתכם מארץ מצרים וגו׳
ויהי כדבר מלאך יי את הדברים האלה אל כל
בני ישראל וישאו את קולם ויבכו ויקרא שם
המקום בוכים וגו׳ הנה שהקריבו קרבנן
לעניין התשובה ואפשר שמה שנאמ׳ שם ויזבחו
ולא היה קרבן כלל אלא שזבחו ליצרן וחזרו
בתשובה כמו שאמרו רבותינו ז״ל כל
הזובח ליצרו כאלו הקרי׳ כל הקרבנות כולן
וכן מצינו בפלגש בגבעה שהקריבו עולת ושלמי׳
בתחלת המלחמה ובסופו כמו שנאמר בתחלה
שם ויעלו כל בני ישראל וכל העם ויבאו בית אל
ויבכו

יכם וישבו שם לפני ויצמו ביום ההוא עד הערב
ויעלו עולת ושלמי׳ לפני יי׳ וכן בסוף המלחמה
ויהי ממחרת וישכימו העם ויבנו שם מזבח ויעלו
עולת ושלמים הנה אלו שני הקרבנות
היו דרך בושה ותפילה כמו שמבואר במקו׳

ונראה מה שנזכר בקרבן שני שבנו מזבח ולא
נזכר כן בתחלה אף על פי ששני הקרבנות היו
במקום אחד בבית אל מטעם כוונתן כי בתחלה
היה מחשבתן להרום את מזבח יי׳ הבנוי משני׳
עשר אבנים נגד שבטי ישראל והוא ידוע מעניין
מזבח העליון המכוון למזבח התחתון שיש לו
קשור גדול בעניין השנים עשר שבטים וכמו
שנאמר באליהו ויקח אליהו שתים עשרי אבנים מלכים א יח
כמספר שבטי בני ישראל אשר היה דבר יי׳ אליו
לאמור ישראל יהיה שמך ויבנה את האבנים
מזבח בשם יי׳ ולזה כשחשבו ישראל לעקור
שבטו של בנימין לא נזכר בניין המזבח
אמנם אחר המלחמה שלבשו חרטה וכמו שנ׳
ולמה היתה זאת בישראל להפקד היום מישראל
שבט אחד לזה בנו מזבח להורות
כי בקשו שיסכים הקדוש ברוך הוא עמהם בבניין
המזבח ולהשלים השבט הנחסר כמעט
ולדעתי שלזה הטעם נענשו ישראל בתחלה שהיו
נרדפין לפני בנימין כי זכות השם עמד לו אך
לבסוף נענש גם הוא על חטאו אחר שקבלו שם
ישראל ענשן מכל מקום נתבאר כוונתן
בעניין הקרבן וכן כל מקום שנזכר סתם ישראל
או אחד מהן הקריבו קרבן הלך על אחד הדרכים
שנתבארו כמו שמצינו באנשי בית שמש
שהעלו עולת ליי׳ כשהושב להם הארון משדה
פלשתים והיא דרך הוראה על הנס שנעש׳ להם
וכן זביחת העם בבמה ועולת והשלמים שהקרי׳
שמואל בגלגל כולם היו מצר בקשת רחמים כי
היה עת מלחמה כמבואר במקו׳ וכן עולות
ושלמים שהקרי׳ דוד בגורן ארונה היבוסי ונעצרה
המגפה מעל ישראל וכל אלו הדברי׳ אינן צריכי׳
אורך רק הם בדרך כוונת כל הקרבנות המקיימים
האמונה שהיא יסוד התורה ביד המקרי׳ ואין לך
עבודה גדולה מזה שכל המודה בה מודה בכל
התורה כולה וכמו שנתבא׳ אך במקו׳ שנתפר׳
פרט הקרבן בוודאי בא להעיר אוזן אנשים כוונת
המקריבים ההם ומחשבתן לפי הזמן ועניין
המקריבים ונתחיל על הסדר שנמצ׳ במקרא
כדרך שעשינו בסיפורי דורות הנזכרים בתורה
ונתחיל בעניין גדעון כשנראה אליו מלאך אלהי׳
נאמר וגדעון בא ויעש גדי עזים ואפת קמח שופטים ו
מצות הבשר שם בסל והמרק שם בפרור ויצא
אליו אל תחת האלה ויגש ויאמ׳ אליו מלאך אלהי׳
קח את הבשר ואת המצות והנח על הסלע הלז
ואת המרק שפוך ויעש כן וישלח יי׳ את קצה

המשענה אשר בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל
האש מן הצור ותאכל את הבשר ואת המצות
ומלאך יי׳ הולך מעיניו וגו׳ ויבן שם גדעון
מזבח ליי׳ ויקרא לו יי׳ שלום וגו׳ ויהי בלילה
ההוא ויאמר לו יי׳ קח פר השור אשר לאביך ופר
השני שבע שנים והרסתה את מזבח הבעל אשר
לאביך ואת האשרה אשר עליו תכרות ובנית
מזבח ליי׳ אלהיך על ראש המעוז הזה במערכה
ולקחתה את הפר השני והעליתה עולה בעצי
האשירה אשר תכרות וגו׳ ויעש כאשר דבר
אליו יי׳ וגו׳ והנה נתץ מזבח הבעל וגומ׳
ואת פר השני העל על המזבח הבנוי וכן
בעניין שמשון נאמר ויקח מנוח את גדי העזים שם יג
ואת המנחה ויעל על הצור ליי׳ ומפלי׳ לעשות
ומנוח ואשתו רואים ויהי כעלות הלהב מעל
המזבח השמימה ויעל מלאך יי׳ בלהב המזבח
ומנוח ואשתו רואים ויפלו על פניהם

הנה מנוח וגדעון הקריבו שניהם תחילה גדי
עזים על הצור ושניהם לא ידעו מתחלה כי מלאך
היה המדבר עמהם וכמו שנאמר בעניין מנוח
כי לא ידע מנוח כי מלאך יי׳ הוא ונאמר
אחר הקרבן ולא יוסף עוד מלאך יי׳ להראות אל
מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך יי׳ הוא

וכן נאמר בגדעון כאשר הלך מלאך יי׳
מעיניו וירא גדעון כי מלאך יי׳ הוא ויאמר גדעון
אהה יי׳ אדני כי על כן ראיתי מלאך יי׳ פנים אל
פנים ויאמ׳ לו יי׳ שלום לך וגו׳ מכלל מתחל׳
כשהקרי׳ גדי עזים לא ידע כי מלאך יי׳ הוא אלא
חשב שהיה שום נביא שלוח אליו
והמכוון להם נראה כי כוונה אחת לשניהם
שהקריבו גדי עזים עם מנחת נסכים כמו שנאמ׳
במנוח אלא שגדעון העמיק יותר שהקרי׳ איפת
קמח מצות והבשר שם בסל וגו׳ וזה
כי דרשו מנוח עם הארץ היה שנאמ׳ וילך מנוח שם
אחר אשתו ואף על פי שנדחה בגמר׳ ראיה זו
מכל מקום עיקר הדבר לא נדחה ולזה היה
כרוך תמיד באשתו כמין חומר ואשתו היתה
עקרת הבית ולזה בא המלאך אל אשתו ולא
אליו והנה נראה כי זה היה חטא ישראל
בדור ההוא שנאמר ויוסיפו ישראל לעשות הרע
בעיני יי׳ ויתנם יי׳ ביד פלשתים ארבעי׳ שנה
כי היו כרוכים אחר תאוותיהם הגשמיות במאכל
ובמשתה ובהרבות המשגל להיות כרוכים
בנשותיהם כתרנגולים כמנוח ואשתו הלא
תראה כמה אוחז בולמס התאווה לשמשון עם
רוב צדקותו וגדלתו וגבורתו נתן לנשים חילו
והם זלזלו את כחו וגבורתו ונקרו עיניו ולזה
כשרצה הקדוש ברוך הוא לעזור ישראל על ידי
שמשון צוהו להיות נזיר מבטן אמו כדי שישמעו
כל ישראל ויקחו מוסר להרחיק מתאוותיהן
המותריי׳

המותריות כמו שנתבאר לעיל מענייני הנזיר
ולזה הקרי׳ מנוח גדי עזים כי כבר נתבאר
ריש חלק שני פרק רביעי כי קרבן עז היה בא
נגד שלמות המדות ועל כן כאשר היו לוהטים
אחר תאותיהן המותריות ועל ידי זה אי אפשר
להיות שלם בשום מדה לזה כאשר הקריב לי״
הקרי׳ עזים אמנם הקרי׳ גדי והוא
השעיר על הצור ולא על שום מזבח כי מאחר
שעם הארץ היה כמאמרם לא השיג סוד הקרבן
על אמתתו וסוד המזב׳ הנבנה מאבני׳ רבי׳ בעניין
בריאת העולם אך על הצור שהוא אבן אחת והוא
מושאל לשורש כל דבר והתחלתו שנא׳ הביטו (ישעיה נא)
אל צור חצבתם וגו׳ וכמו שכת׳ הרב
המורה חלק ראשון פר׳ ששה עשר וכבר
כתבתי למעלה טעם שאמרה תורה לא תקים (דברים יו)
לך מצבה אשר שנא יי אלהיך כי המקרי׳ עליה
נמשך אחר הקדמות ולזה מנוח באשר לא ידע
סוד הקרבן על אמתתו רק היה נוהג כמנהג
ישראל המקריבים קרבנות הקרי׳ על הצור שהוא
ההתחלה הנקרא צור והוא אברהם שהקריב
קרבנו׳ ונמשך אחריו ואחר כלל ישראל ההקריבי׳
קרבנות ואף שלא ידע עקר הכוונה וחשב עם זה
שהקרבן הוא על אבן אחת רצה לומר שיוכל
להקריב עם האמנות קדמות העולם כי לא שם
לבו לזה להעמיק שעל ידי הקרבן אדם צריך
להאמין חדוש העולם ועניני הנסים וזולת זה
פגול הוא לא ירצה ולזה הקרי׳ גדי עזים שהוא
השעיר וכבר כתבתי בעניין מוסף ראש
חודש כי ענייני השעיר הוא מורה על הנהגת
הטבעי ועל כחות הרוחניות כמו שנאמ׳ ולא (ויקרא יז)
יזבחו עוד לשעירים על כן כאשר לא ידע
מנוח סוד הקרבן חשב כי עקר הקרבן אינו אלא
על צד הדורות הרוחניות וכחות העליונות
ולזה אמר תחלה ויאמר מנוח אל מלאך יי נעצרה
אותך ונעשה לפניך גדי עזים ויאמר מלאך יי
אל מנוח אם תעצרני לא אוכל בלחמך ואם ש
תעשה עולה ליי תעלנה הנה היה בדעת
מנוח להקרי׳ קרבנו אל המלאך עם שלא שידע
כי מלאך יי הוא וכמו שכת׳ עליו בעל
העקדה שער שבעה וחמשי׳ עד שהוצרך המלא׳
להודיע כי אם יעלה עולה יעלה אותו ליי ועם
כל זה לא ידע מנוח סוד הקרבן על אמתתו רק
חשב כי עקר הקרבן להורדת הרוחניו׳ רק שהכוונ׳
ליי ולזה הקרי׳ על הצור אמנם כאשר
ראה והשיג עניין הקרבן על אמתתו וכמו שנאמר
ויעל על הצור ומפליא לעשות ומנוח ואשתו
רואים רצה לומר כי על ידי הקרבן ראה שום
דבר נסיי ושהפלא המלאך לעשות ועל ידי השינו
העניין על אמתתו אז נתהפך להם הצור למזבח
ונאמר ויהי בעלות הלהב מעל המזבח ויעל מלא׳
יי בלהב המזבח ומנוח ואשתו רואים על דרך לבי
ראה כי על הנס שאירע להם השיגו העניין על
אמתתו ושאפשר ראיית המלאך כי הוא גם בדרך
שאר ניסי התורה הנמשכים אחר אמונת חדוש
העולם אז השיג כי מלאך יי הוא וכל זה מבואר
וכן הוא בעניין גדעון אף כי הוא היה יודע
יציאת מצרים וכמו שאמר ואיה נפלאותיו אשר
ספרו לנו אבותינו לאמור הלא ממצרים העלנו
יי מכל מקום חשב כי מעתה סר השגחתה מהם
ועזב יי את הארץ ולכן נטש אותם ביד מדין ואולי
חשב שגם יציאת מצרים היה על פי מערכת
הכבבים ולזה היו עובדים הבעל וכמו שאמ׳
לו המלאך והרסתה את מזבח הבעל אשר לאביך
וגומ׳ ולא עבודה זרה גמורה הוי רק שהיו משימין
אמצעי בינם לבין קונם באמרם עזב יי את הארץ
ומסר הכל לממשלת הכבבים ולזה הקרי׳ גם
כן גדי עזים שהוא אמונת השעירים רק שלקח
עמו אפת קמח מצות הבשר שם בסל והמרוק
שם בפרור והמלאך אמר ליה לשפוך המורק
ולהקרי׳ הבשר והמצות על הסלע הנה
לא מצינו קרבן כזה שהוא בשל מבושל במים
ואף כי בדרך הפשט לא היתה ההקרבה ההיא לשם
קרבן רק להראות לו אות כמו שנראה מן המקר׳
מכל מקו׳ היה נרא׳ היה רשום ורמז בדברים אלו כי
למה צוה המלאך לשפוך המרק היה לו לעשות
אות כמו אליהו שנאמר אצלו ואת המים אשר (מלכים א יח)
בתעלה לחכה ואז היה הנס יותר ניכר אלא
שהעניין היה שגדעון חשב בתחלה שעקר הקרא
היא להורדת הכחות העליונות לכן לקח
מצות והבשר והמרק ורוצה להאכיל לנביא כי
לא ידע שמלאך יי הוא וכמו שנאמר בעניין
מנוח וחשב להאכיל לנביא ובסבתו ירדו עליו
כחות העליונות וחשב עם זה כי כל דבר הוא
בשל מבושל במים ועל ידי האש רצה לומר
כי האש המבשל הבשר ומכינו הוא על ידי המים
שבבשר והם צבא השמים ודרשו ז״ל אש
ומים כן חשב גדעון כי עיקר בישול הבשר
והוא התהוות הדברי׳ הראוי׳ למאכל וכל הנמצאי׳
השפלים הנקראים כל בשר אשר על פני האדמה
הם נעשים על ידי אש ומים ולקח עם זה
איפת קמח מצות והוא מורה על חריצו׳ המעשים
כמו שהוא העניין בעניין אפיית לחם המצפ׳ בטרם
יחמוץ ולפי שכבר נתבאר למעלה בעניי׳ פסח
כי לחם מצה מורה על עניין חדוש העולם
נראה כי חשב גדעון אף שהקדוש ברוך הוא
ברא עולם והוציא ישראל מארץ מצרים מכל
מקום מאז והלאה עזבן ונתנן לממשל׳ השמים
ולמערכתן כשאר האומות ולזה עזבן ביד האומות
ועל כן צוה לו המלאך לשפוך המרק כי אין למים
שום רושם בהנהגתן להוריהו דעת כי אינו כמו
שחשב

שחשב רק שעונותיהן גורמין להם ולזה אמר לו יקח הבשר והמצות ויניחם על הסלע בלא פרק אמר ליה שיניח המצות על הסלע כדי שיאמין עניין החדוש על אמתתו גם הבשר יניח על הסלע שהוא הצור להורות לו כי באש יי נשפט והוא אש אכלה אש אל קנא ונוקם להענישן על חטאן ולזה נאמר ותעל האש מן הצור והוא הצור תמים פעלו והוא הפועל הכל ולזה תאכל הבשר והמצות להורות כי כמו שברא העולם מתחלה והוא הנרמז באכילת המצות כן מנהיגו עכשיו והוא הנרמז באכילת הבשר ואז הבין גדעון כי מלאך יי הוא ויבן מזבח ויקרא לו יי שלום אבל לא הקריב עליו בעניין מזבח שבנו האבות שקראו בשם יי אל עולם

ולזה נאמר לו בלילה קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שני׳ והרסתה מזבח הבעל וגומ׳ ואמרו רבותינו ז״ל במדרש תנחומ׳ פרשת נשא ששבעה עבירו׳ עשה גדעון במזבח ההוא הקרי׳ פר הנעבד ופר המוקצה ובנה מזבח וכרת עצים מן האשירה והקריב בלילה קרבן על ידו בלא כהן והיה מן הכומרים וכל מה שעשה עשה מפי הגבור וכי יש לשאל טעם בזה וכי לא היה צד להקדוש ברוך הוא להושע לישראל בלי היתר דברים אלו שהוצרך להתיר להקרי׳ דברים האסורים אלא שנראה שמחשבת גדעון היתה מתחילה להקדוש ברוך הוא וכמו שאמרו גדול עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה וכמו שנתקרב אהרן לכהונה אף על פי שפרע אהרן לשמצה בקמיהם בעניין ש עשיית העגל כי רחמנ׳ ליבא בעי ומחשבתו היתה לטובה כן היה בעניי׳ גדעון ויואש אביו לפי שראו שהיו עובדין הדור ההוא לבעל והוא עבודת הככבי׳ חשבו שאם היה להם אחר לכומר יכפרו ביי ממעלה ויעבדו עבודה זרה לגמרי לכן שם יואש המזבח בביתו ושם גדעון בנו לכומר שהיה עובד ליי שהאמין בו שיחדש העול והוציאן ממצרים רק חשב שעזבן מאז למערכה ולזה וכה שהציל ישראל מיד נוגשיהם ולזה הקריב הפר של אביו כי לא הוקצה לעבודה זרה ממש ולזה היה הקרבן פר המורה על חדוש העולם מאין כמו שנתבאר והיה בן שבעה שנים כי שבעת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ

פרק

פרק שמנים

מלכים יח בעניין הקרבנו׳ שהקריבה חנה ביום שחנכה את שמואל עם קרבן שהקרי׳ שמואל נאמר ותעליהו עמה כאשר גמלתהו בפרים שלשה ואיפה אחת קמח ונבל יין ותבאיהו בית יי שילו והנער נער וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי וגו׳

ונאמר אחר כך בשמואל ויקח טלה חלב אחד ויעליהו עולה כליל ליי ויזעק שמואל אל יי ויעניהו יי ׳ הנה נראה אף שכוונו בכלל הקרבן על טעם הכללי מכל מקום הפרטים היה להם לחכמה מה כי נביאים במותן לא יעשו דבר ש לבטלה שדקדק הכתוב לומר שחנה הקרי׳ שלשה פרים ושמואל טלה חלב ונאמר גבי שמואל שהעליהו עולה כליל ליי וידוע שכל עולה היא כליל ולא הוצרך המקרא לפרש אם לא להורות כוונתן והנה פירש רש״י והר״דק כי חנה לא הקריבה אלא פר אחד ולכן לקחה איפת קמח והוא שלש סאין ליקח משם שלשה עשרונים לפר כי מן הסאה קמח היו מוציאין עשרון סולת כמו שהביא שם רש״י ראיה מן הגמר׳ אם כן לא לקחה השני פרים רק לשמוח בהן והוא גם כן ללא צורך להזכירן במקרא ודרשו גם כן בטלה שהקריב שמואל שנקבה היתה שהותרה עולת נקבה בבמות יחיד וכמו שכתבו שם ר״שי והר״דק וכל זה יעיר לנו כוונת המקריבים ועוד כתב שם הר״דק כי לא הותר להקריב בבמת יחיד כי אם על פי נביא שיקריב תחלה בבמת יחיד ולכן לאחר שנחרב שילה היה שמואל הראשון שהקרי׳ בבמה וכן בנה יושע תחלה מזבח בגלגל ונראה היה לומר כי שמואל לא הקריב טלה זה בבמה אלא במזבח שהיה מימי משה וכן כתב שם הר״דק ממדרש חכמים ז״ל שאף על פי שהיה המעשה במצפה מכל מקום היה כאלו היה לפני מזבח יי בשילה עד שאמרו בפה עלה מן מצפה לחלק יודא ועליו משכן שילה בנוי ואף שהר״דק הקשה עליהם כי שילה כבר׳ נחרב והמשכן היה בנוב נוכל לפרש לעניין נוב כמו שהם פירש לעניין שילה עד שנוכל לומר שמה שהקריבו שם שמואל כאלו הקריבו על גבי המזבח אשר בנוב כי גם נוב היה קרוב למצפה כי שילה ונוב שתיהן היו בחלקו של בנימין כדאית׳ פרק בתר׳ דזבחים

שמואל א יד ולזה נאמר גם כן אחר כך גבי שאול ויבן׳ מזבח ליי אותו החל לבנות מזב׳ ליי כי הוא היה הראשון שבנה המזבח להקרי׳ בבמה אחר שנחרב שילה והיה אפשר לומר מה שנאמר תהלה כי זבח לעם בבמה רצה לומר בבמה הגדולה והוא המזבח הנקר׳ במה הגדולה וכמו שאמרו אין בין

בין במה קטנה לבמה גדולה כו׳ ונאמר
מלכים א ג בעניין שלמה וילך ׳שלמה גבעונה כי היא
הבמה הגדולה אבל דעת המפרשים אינו כן
ולפי דבריהם נראה כי מה שנאמר אותו החל
לבנות מזבח כי הראשונים אף שנאמ׳ בהן שבנו
מזבח לא שהקריבו עליו ולכן נוכל לומר
בכולן כי עניין ויבן הוא לשון הבנה כמו שפיר׳
שמואל א ז ר״שי בכולן וכן נאמר בעניין שמואל ׳ותשובתו
הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן
שם מזבח ליי וכבר כתבתי כי לדעתי
כל מקום שנאמר ויבן מזבח ולא כתיב שהקרי׳
עליו קרבן הוא ללא עולה וזבח רק לקראת שם
בשם יי כמו שנתבאר בעניין האבות כי עניין
המשפט והתורה שהיו לומדים לבני אדם הוא
בניין המזבח ולזה דרשו שנסמכה פרשת
משפטים לפרשת מזבח כו׳ ואפשר שאף
בשאול היה העניין כן ולהיו׳ כי לא הורגל
בכך והיה חדוש אצלו וכמו שנאמר אצלו הגם
שאול בנביאים על כן אמר גם כאן כי אותו החל
לבנות כי מאותו מעש׳ ואילך הוחזק להיות בונה
מזבח יי ולא קודם לכן ואם נרצה לפרש
כאן כפשוטו נאמר כי שאול היה הראשון הבונה
ממש להקרי׳ עליו קרבן ודברי שאר המפרשי׳
בזה ידוע ונחזור לעניין הכוונה בעניין
קרבנות חנה ושמואל ונראה שהיו להורות
גדולות מעלו׳ שמואל עד שאמרו עליו ששקול
תהלים צט כמשה ואהרן שנאמר ׳משה ואהרן בכהניו
ושמואל בקראי שמו ׳ ולזה הגיד לנו המקרא
חכמת עמה הנביאה אך שלמדה אותו חכמה מ
מנעורתו וחנכה אותו בקטנתו והעלותו במדרג׳
שמואל א ב הזקנים וכמו שנאמר ומעיל ׳קטון תעשה לו
אמו והעלתה לו מימים ימימה שהוא רומז למ׳
על מלבוש פנימי וחיצון כי היא למדה אותו חכמ׳
ומדע והלביש אות דברים אלהיית והוא המעיל
שעשתה לו מידי שנה בשנה להעלותו מדריגה
אחר מדריגה עד שהגיע לבסוף למה שהגיע
ולזה הגיד המקר׳ בתחלה כאשר גמלה אותו הביא׳
אותו סוד הקרבנות ולמדה אותו כל מה שראוי
לגלות לחכמי ישראל וגדוליה׳ ובזה העליתה אותו
לפני עלי וכבר דרשו ז״ל כי מורה הלכה
בפני רבו היה מכלל הגדול בתורה הוי כאשר
העלתה אותו ואמר הכתוב כי העלתה
אותו בפרים שלשה וגו׳ כבר נתבאר
בקרבן ראש חודש ובשאר קרבני המוספים כי
הפר היה מורה על חדוש העולם יש מאין והיה
בקרבן מוסף ראש חודש שני פרי כי התחל׳ הויית
עולם השפל הוא שני דברי׳ שהם החומר והצור׳
וכמו שנתבאר שם איך מרומזים אלו התחלות
בפרים וכבר ידוע שעוד יש התחלה
שלישית והוא העדר המיוחד שהוא התחלת

הוייה במקרה וכמו שכתו׳ הר״ב המורה
חלק ראשון פרק שבעה עשר וראוי לצרפ׳ וגם כן
עם אלו התחלת לכן הביאתו בפרים שלשה
רצה לומר שהעמידה אותו תחלה בסוד הקרבנו׳
ושהעולם מחודש יש מאין והם הפרים שמקרבי׳
אותן והעמידה אותן ההתחלות ההוויה שלשה
דברים ולקחה עמו איפת קמח ונבל יין כי
למד אותו שני התחלת הנשארות והם הפעליות
וסבה התכליות ובזה נגלה לו כל מיני החכמה
כי ידוע כי הסבה הפועלת בכל הוא הפועל
העליון יתעלה על ידי השכלים הנבדלי׳ הנרמזי׳
בעניין היין כמו שרמזנו לעיל בעניין נסוך היין
גם למדו סבה התכליתית הנרמזת באיפת קמח
אחת שכב׳ נתבא׳ לעיל מעניין מנח׳ נסכי׳ כי הקמ׳
היה מורה על דעת הקדמונים שהם מאמינים
עצמיים פרדיים אשר מהם נתהוה כל הווה והיא
סבת כל העולם כי כן רצה השם יתעלה שיתהוו
הברואים והיו שלש׳ עשרוני׳ לפר להורו׳
על שלשה מיני עשרון שעברו בעניין הבריאה
מזמן אדם הראשון עד אברהם כמו שנתבאר
לעיל והוא תכלית הבריאה שהוא המשך הדורו׳
זה אחר זה ושיבראו בו הצדיקי׳ כאברה׳ שנתנס׳
בעשר נסיונות ובזה נכללו כל הדעות הנופלו׳
בעניין התכלית וכמו שנתבאר לעיל פרק
ארבעו ושבעים וסוף פרק ששה ושבעים וכיון
המקר׳ בזה להודיע שהעלתה אותו מעלה גדולה
בעניין המדע שהודיע לו דברים כללים כשם
הודיע לו דברים פרטיים הקודמים בעניין הלמוד
ובזה העלתה אותו אל עלי והיה דבר זה רחוק
בעיני עלי שנער כמוהו יהיה מלא חכמות ולזה
נאמר במקר׳ והנער נער והיה תמוה בעיני עלי
ולזה נאמר וישחטו ׳את הפר ויביאו את
שמואל א א הנער אל עלי להיות כי נתבאר לעיל
בענייני הקרבן כי שחיטת הקרבן הוא מורה על
הפסד הכללי אשר הוא ההוה שמפסיד הרכבתו
ולזה רצה להענישו כמו שיתבאר כי אמרו
רבותינו ז״ל שטעם הדבר כי היה מורה הלכה
בפני רבו ואמר שחיטה כשירה בזרים והוא
פלא בעיני שעלי שופט הארץ לא ידע ששחיטה
כשירה בזר אלא שכוונו בטעם הדבר כי השחיט׳
מור׳ על כלל ההויי׳ וההפסד ושההפס׳ קודם בטבע
לכל דבר ההווה ולזה שחיטה כשירה בזר
אמנם מקבלה ואילך שהוא מורה על הפסד
היסדות מצות כהונה וכבר ידעת עניין
הכהן כי מלאך יי צבאות הוא ופועל במצות קונו
נגד הטבע ולכן צריך כהן מקבלה ואילך
ולהיות כי הפר האחד מורה על ההעדר
אמר וישחטו את הפר ולא פרים כי רמז בזה עניין
ההעד׳ וההפסד ושרצה עלי להענישו ולקחו למשל
כי מורה הלכה בפני רבו היה כלומר שלא היה

ראוי למדרגת זו ולזה רצה עלי להענישו ולזה
שמואל א א השיבו חנה חי ארוני וגו׳ אל הנער הזה התפללתי
וגו׳ וגם אנכי השאלתיהו וגו׳ מדרש
חכמים ז״ל בקשר הכתובים זה אחר זה ידוע אך
לפי דברינו הוא מבואר כי אמרה לו שאל ירע
בעיניו שלמדתו מדע בעוד היותו נער כי מאחר
שניתן לה דרך נס על ידי תפילתה ששאלתיו
מאת יי׳ אם כן אינו כשאר בני אדם וראוי למעל׳
גדולה בעודו בקטנותו כי יי׳ עמו מבטן אמו
ולזה השאיל׳ אותו ליי׳ והנה גם הוא
הקריב טלה חלב כו׳ כליל ליי׳ להורות כי קרבנו
היה כולה כליל עם היותו טלה חלב להורות
כי גם הוא היה כולו כליל ליי׳ מיום שהיה יונק
משדי אמו והיה כטלה חלב מאז היה בשלמתו
וגדולתו ולכן היה נענה אז בתפלתו וקרבנו
שהקריב והקריב טלה ולא עגל או שעיר כמו
שהתמיד היה נקרב מן הטלאים להיות
כי מבואר שכל הקרבנות היו מורים על חרוש
העולם על ידי הפסד הקרבנות המורים הפסד
העולם כמו שנתבאר בכל דברינו הקודמים
ולכן היו מורים הפסד בראש המזלות שהוא הטלה
שאם יתבטל הוא כשם שיתבטלו האחרי׳ ההולכי׳
לרגליו ודרשו ז״ל כי עולה זו נקבה היתה
להורות כי לא בא על חטא כשאר עולה הבא
על הרהורי לבו ולכן בא מן הזכרים כמו
שנתבאר בקרבן עולה רק שבא להורות
שאף בקטנותו שהיה יונק שדי אמו
שאדם נמשך אחר חומרו ורוב
בני אדם אין להם אז השגה
כלל אח׳ הוא היה כליל
ליי׳ אף חומרו נזדכך
אז להיות שלם
בתכלית והוא
המעיל הקטן
שעשאה לו
אמו •

פרק אחד ושמנים

הנה אחר שנתבאר קרבני חנה ובנה שמואל יש
לתת לב על מה שנצטווה בלכתו למשוח את
שם יו דוד למלך שאמר ואיך אלך ושמע שאול
והרגני שאמר ליה הקדוש ברוך הוא ועגלת בקר
תקח בידך וגו׳ ודרשו בזה שהקדוש ברו׳
הוא צוה לשנות מפני השלום והוא תמוה וכי
לא היה להקדוש ברוך הוא דרך להציל שמואל
בלא שנוי דברים ועוד שצוהו בפרט לומר
עגלת בקר תקח בידך ולא צוהו סתם שיקריב
קרבן וכן מצינו שדוד בהעלותו ארון יי׳
שמואל ב מבית נדב נאמר ויהי כי צעדו נושאי ארון ברית
יי׳ ששה צעדים ויזבחו שור ומרי ובדברי הימים
כתיב ויזבחו שבעה פרים ושבעה אלים
ודרשו ז״ל על כל שש פסיעות שור ומרי ועל כל
ששה סדרים ושל שש פסיעות שבעה פרים
ושבעה אלים כן הוא מסקנת הגמרא פרק אלו
נאמרים והנה דברי׳ אלו לא נפלו במקרה
מכל חכמי ישראל שהיו עם דוד על כן נראה
להיות כי השור הוא המלך בבהמות לכן צוה
הקדוש ברוך הוא לשמואל לומר עגלת בקר תקח
בידך כי הוא השור הקטן והיה מורה בזה על דוד
שהיה מלך כשור רק כי עדיין קטון הוא כעגלה
זו ולבסוף יגדל והנה היה בדבר פנימי
וחצון הנגלה הוא השנוי מפני השלום
אמנם הפנימי הוא האמתי וכמו שמצינו שדבר׳
תורה כלשון בני אדם והחכם יבין פנימת הדברי׳
כן היה בעניין עגלת בקר זה ודע כי יש
לומר שהקדוש ברוך הוא כיון בזה שהמשיל דוד
לעגלת בקר וזה כי ידעתה מדרשם ז״ל
בראשית יח שהפר היה נקרב נגד אברהם שנאמר ואל הבקר
רץ אברהם כן נאמר גם כן שבכאן הבקר
מורה על אדם הראשון שהקרי׳ פר כמדרשם ז״ל
ואמרו בפ״ר״א שאדם ראה לדוד שהיה
ראוי להיות נפל והניח לו משנותיו שבעי׳ שנה
ונראה שלזה כוונו שקראו למשיח בר נפלי ולזה
המשיל בכאן דוד לעגלת בקר שהוא בקר קטן
ולכן בראות דוד שהיה בכל דרכיו משכיל וי׳
עמו והעלה הארן מבית עובד לעירו היה מקרי׳
שור ומרי שור נגד עצתו שהיה לו לכפרה
ירמיה נ והמרי נגד ישראל שנקראו צאן ושה שנאמר
תהלים פ שה פזורה ישראל נוהג כצאן יוסף
אמנם מה שזבח על כל ששה צעדים כתוב
בו הר״דק על דרך הפשט לפי שמתחלה כשפרץ
עוזא צעדו ששה צעדים ונפרץ עזא ולכן על כל
ששה צעדים שצעדו נתנו שבח שלא הוזקו כמו
בראשונה וטוב היה אלו הוזכר כן בעזא ואף
כי אין טעם למה זבחו על כל ששה סדרים שבע׳
אלים אבל מן הנראה לפי שאמר תחילה
שמואל ב ו ויברך יי׳ את עובד אדום ואת כל ביתו ודרשו
ז״ל שילדו ששה בכרס אחד כמו שהיה
במצרים שילדו גם כן ששה בכרס אחד
ולהיות כי על ידי זה לקחו הארן מבית
שם ט עובד שנאמר ויוגד למלך דוד לאמור ברך יי׳
את בית עובד אדום ואת כל אשר לו בעבור ארון
אלהים וילך דוד ויעל ארון אלהים מבית עובד
אדום וגו׳ ויהי כי צעדו וגו׳ נראה כי
עניין הצעידות והקרבן עליהם היה מטע׳ הברכה
ורמזו העניין בעניין הצעדות כי על ידי זה הברכ׳
בא להם ההעתקה משם והצעידות עם הארן ועל
כן נתנו שבח והודא׳ על עניין הנס הגדו׳ שנעשה
עם הארן שבירך את בית עובד אדום והיה זה
הגדלה

הגדלה לו מכל אשר נעשה לו וכאשר עשו ששה
סדרים של ששה ששה זבחו שבעה פרים ושבעה
אלים להורות גם כן על עניין הנס הזה שנעשה
להם במצרים שאותן שנלדו שש חזרו וילדו שש
והנה נתנו בזה שבח להקדוש ברוך הוא
על הניסים שנעשו להם במצרים גם עם הארץ
בבית עובד אדום כי על ידי נס האחד הזכירו
השני והיה בזה התעוררות ובקשת רחמים
שלא יפרוץ בהן פרץ כמו שנעשה בתחלה
מאחר שרצון הקדוש ברוך הוא להרבות ישראל
על שנולדו ששה ששה מעתה לא יפרוץ בהן
פרץ ואמנם זבחו שבעה פרים ושבעה אלים נגד
שבעה פרים ושבעה אלים שהקרי' בלעם במזבח
וזה כי חששו שלא יפרוץ בהם פרץ מכח
קללת בלעם להיות כי דרשו ז"ל לעולם
יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה
שהרי בזכות מ"ב קרבנות שהקרי' בלעם ובלק
הובקעו מ"ב תנוקות מישראל על ידי אלישע
שקללם בשם אלהיו ואמרו גם כן שבלעם
הקריב שבעה מזבחות כדי להדמות אל האבות
שהקריבו שבעה קרבנו' ולכן חשש דוד שלא
יקטרג השטן בשעת הסכנה ושלא ישלוט בהן
עין הרע של בלעם שיפרוץ בהן יי' כמו שנעשה
על ידי כמה שנים אחר דוד בימי אלישע ולזה
כל ששה סדרים עשו שבעה פרים ושבעה אלים
נגד המזבחות שבנה בלעם כדי לכפר עליהם ש
ושלא יענשו על ידו מאחר שהאל מוציאם
ממצרים ואין עין הרע שולט בהן ולזה תמצא
שבלעם היה אומר אל מוציאם ממצרים וגו' במדבר כב
כי זהו הגורם להם ברכתן ונראה כי ילידת
הבנים ששה ששה בכרס אחד תמיד היה גם כן
לשמרם מעין הרע כי כמו שצותה התורה לתת
מחצי' השקל כדי לשמרן מן העין השולט במנויין
וכמו שנאמר ולא יהיה נגף בבני ישראל בפקוד שם
אותם הנה חששה לעין הרע אף במניין
שהוא של מצוה כ"ש שחששה שישלוט בהן עין
הרע אם ירבו שלא כדרך הארץ ולכן ילדו ששה
ששה והשם גורם כי שש לשון שמחה מה שאין
כן בכל המספרים ואף כי מניין השש מגביל
הכוכב הטוב בין שתתחיל המניין מלמעלה למט'
בין שתתחי' מלמטה למעלה כי אם תתחיל המניין
מלמט' למעלה אזי צדק הוא הששי ואם תתחיל
בגלגל העליון אז חמה הוא הששה וכן אם
תתחיל בכוכב הקימים אז נגה הוא הששי וכן אם
תתחיל בשבתי אז כוכב הוא הששי וכולן בכבבים
טובי' שומרי' מעין הרע מה שאין כן במספר אחר
ולכן היה הנס במספר ששה ולא במניין אחר ולזה
צעדו ששה צעדים והקריבו שור ומרי להורות
כי מספר זה ישמרם מן הפורענות
עוד דע כי כתב החכם אבן עזרא בפרשת שמות

כי נבחרו אותיות אהוי לשם הקדוש ברוך הוא
להיות כי הם שומרים את עצמן חד פעם א"
הוא א' וכן ה' פעמים ה' הם כ"ה ומספר ו' פעמי'
ו' הם ל"ו ומספר י' פעמים י' הם ק' הנה
ששמן הראשון עליהם מה שאין כן בשאר מספרי'
ולזה כאשר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות ישראל
ולהבחותן על ידי נס לא היה אפשר ליקח המספר
הראשון שהוא אחד כי בזה לא היה הנס ניכר וכן
מספר הי' הוא תחלת המספר אחר
אמנם נבחר מספר ו' ששומר את עצמו ושומר
המנויין בו ונבחר מניין ו' ולא מספר ה' מטעם
שנתבאר מטעם סדור הככבים כי מספר הה'
יפול במאדם בין מלמעלה למטה הן מלמטה
למעלה מאחר שתשעה גלגלים הם
ולדעתי שלזה אמרו המקובלים שאות ו' מורה על
רחמים ואות ה' על דין והוא מבואר ונרא'
שזהו טעם השקלים שהיו מכפרין על המנויין שלא
היה בהן נגף וזה כי הובטח אברהם שזרעו יהיה
כעפר הארץ אשר ימנה כך זרעו ימנה וכן אמר
יעקב ואתה אמרת היטב איטב עמך ושמתי את
זרעך כחול הים אשר לא יספר ולכן אם ישרא'
נמנים מראים שאינו מזרע אברהם ויעקב אשר
לא יספר ועל כן הנגף שולט במני' והוא
מצד העונש או מצד שיתקיים בהן ברכת אברהם
ויעקב על כל פנים כי על ידי הנגף המכה
בעם לא נודע מספר הנותרי' וכמו שדרשו
ז"ל משל לזאב שהולך בין הצאן וטורף מהן וכו'
וכן אמרו בהדי' במסכת יומא פר' המונה
ישראל עובר בלאו שנאמר אם ימנה מרוב
אמנם כפרתן על ידי מחצית השקל שהוא עשר'
גרה עשרים גרה השקל השלם להיות כי
בנתנו חצי שקל שהוא עשר' מורה שהו' ממקבלי
עשרת הדברים אם כן נכנס בכלל ישראל ואין
ראוי לחול עליו הנגף וכן דרשו ז"ל
בצמידים שנתן אליעזר לרבקה שמשקלן עשרה
להורות על זרעה שיקבלו עשרת הדברים ואף
כי הי' הוא מאותיות השם השומרים הנמנים בהן
והוא ראש לאותיו' ראוי לשמור הנמני' למצותיה
ואמנם היו אלו העשרה גרה מחצית
השקל ולא שקל שלם מכח כמה טעמים
האחד להיות כי בדרך זה יתמעט ידיעת מספרם
על כל פנים כי לא נודע אם שנים מהם היו
מביאים שקל שלם או אם אחד הביאו והחזירו לו
המחצית ובדרך זה יתמעט ידיעת המספר מה
שלא היה כן אלו היה שקל שלם כי כל אחד היה
מביא השקל ההוא והיה ידיעת המספר יותר בנקל
הטעם השני להיות כי לא נתכפר
הנמנה בנותנו מניין העשרה הבא לנו להורות
שקבל עשרת הדברים כי אם בנותנו חצי שקל
רצה לומר שמקבל גם התורה האחרת הנתנה

אחר כך רק שעשרת הדברים הם הכלל והתחלה
לכל התורה וידוע אמרם שההתחלה לכל
דבר הוא כחצי הכל׳ והשלישי הנרא׳
לי בזה כי ידוע כיהעולם והתורה הם הברואים
הכללים שנבראו ולהיות כישניהם נבראו
ישעיה מ במדה ובמשקל שנאמר מי °שקל בפלס הרים
שם וגומר ונאמר מי °מדד בשעלו מים וגו׳
וכן התורה נבראה במדה ובמשקל המשוער לה
והם ביחד שקל שלם להיו׳ כי שניהם שקולי׳
ומתייחסים זה לזה כמו שהאריך בעל
העקידה בזה פר׳נח בפר׳ הנגון אשר לו שם
וכן כתב הרב המורה בנותנו טעמי מצו׳
שכתב שם שידיעת טבעי הדברים הוא ידיעת
סבת המצות ולזה אמר כי עשרים גרה הוא
השקל השלם כי בעשרה מאמרות נבראהעולם
ובעשרת הדברות נתנה התורה לזה נאמר כי
מחצית השקל השלם שהוא עשרה גרה מתכפר
כי על ידי אמונת אחד מאלו החצאים הוא נכנס
בכלל ישראל וראוי שלא יהא בו נגף כפקוד אותם
ואמנם נבחר המחצה ולא השלם להיות
כי הכפרה הוא תלוי במחצית השקל שהוא נתינ׳
התורה והמאמין עשרה הדברים ראוי לכפרה
אף אם לא יעמיק יותר בעניין בריאות העולם
שהרי גם עניין הבריאה נגלה בעשר׳ הדברי׳ כמו
שם כ שנאמר כי °ששת ימים עשה יי את השמים וגו׳
על כן יספיק זה חצי ככולו והוא יותר נפלא מאלו
הביאו שקל שלם כי זהו גדולת השם יתעלה ש
שאמרו על שמותיו כי מחציו יתמלא תיבתו
להורות כי אינו שייך חצאים אצל השם יתעלה
וכמו שנתבאר זה מדברינו הקודמין בעניי׳ הכתוב
תהלים סח סולו °לרוכב בערבות ביה שמו ולכן ישראל
המחזיקים באמונה זו נותנים חצי שקל במקום
שקל שלם ומעתה נתבאר לך הטעם
שהיו קונין ממחצית השקלים קרבנות צבור
המורים על עניין חדוש העולם כי זה לעומת זה
עשה אלהים והוא מבואר שעל ידי זה ראויה
לכפרה ושלא יהיה נגף בפקוד אות׳ שאפשר
לחשוב שיצאו מכלל ישראל אשר הובטחו אשר
לא ימנה מרוב ולדעתי שזה היה
טעות ארונינו דוד המלך עליו השלום שמנה את
ישראל והנה הוא תמיה שלא ראה עם כל
שמות ל ישראל המקרא שאמר זה °יתנו כל העובר על
הפקדים ואם נתנו מחצית השקלים למה
נענשו ודברי הרמב״ן שכתב פרשת כי
תשא שלא היה יודע דוד כי הוא מצוה הנוהגת
לדורות הם תמוהים כי מאחר שהטעם הוא
סבת עין הרע מה לי לשעה או לדורות
אמנם הנראה לי לפי שידע דוד שטעם
הפקודים הוא מה שנתבא׳ שלא להכחיש ברכת
אברהם ויעקב ולזה חשב כי עניין מצוה זו אינה
נוהגת לדורות רק עד שיתקיי׳ בהן ברכת אברהם
ויעקב אבל אחר שנתקיים הברכה כמו שהיה
בימי דוד בסוף ימיו כמו שנאמ׳ בתחלת מלכו׳
שלמה יודא וישראל רבים כחול אשר על שפת
הים לרוב אוכלים ושותים ושמחים לזה חשב
דוד כי מעתה הותר הדבר מאחר שכבר נתקיים
ברכת השם יתעלה ולזה נאמר בדברי הימים
ולא °נשא דוד מספרם למבן עשרים שנה ולמטה ד״ה כז
כי יי אמר להרבות את ישראל ככוכבי השמים הרי׳
שלא רצה דוד למנות כל ישראל כדי שלא להרוס
ברכת השם יתעלה שנתן אותם ככוכבי השמים
אשר אי אפשור למנות ולכן לא מנה אותן
שהיו פחות מעשרים והיה חושב שבזה יצא ידי׳
הברכה וא״ה היה נענש על זה וכמו
שאמרו במדרש תילים מזמור י״ו אמר רבי יודא
מהו מלפניך משפטינו יצא אמר רב יורא
יודא בשעה שהיה דוד מונה ישראל היה כעס
לפני הקדוש ברוך הוא ואמר ליה אני אמרתי׳
אשר לא ימנה ולא יספר ואתה השלכת עליהם
מניין כו׳ הנה נתבאר הדבר שזהו טעם
החטא ושהמניין גרם הנגף וזהו הטעם החלוף
שבא במספר הכתו׳ בדברי הימים מבספר שמוא׳
כי לא היה אפשרי המספר כמו שנאמר בדברי׳
הימים יואב °בן צרויה החל למנות ולא כלה שם
ולכן נפל טעות במספר ומכל מקום חטא דוד
בזה כמו שנאמר בדברי הימים ויהי °קצף על ד״ה כז
ישראל אף על פי שלא עלה המספר בידו כי הוא
מצוה הנוהגת לדורות כמו שאמרה ולא יהיה נגף
בבני ישראל בפקוד אותם׳

פרק שנים ושמנים

אחר שנתבארו קרבנו׳ שהקרי׳ ראש מלכי ישראל
הוא דוד עליו השלום נבאר עניין קרבנות שהקרי׳
שלמה בנו לאלפים ורבבות וזה כי בתחלת
מלכותו נאמר וילך °המלך גבעונה לזבוח שם מלכים א ג
כי היא הבמה הגדולה אלף עולות עלה שלמה
על המזבח ההוא ונאמר אחר כך אחר שבנה
המקדש המלך שלמה °וכל עדת ישראל הנועדי׳ ד״ה כח
עליו אתו מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא
ימנו מרוב וכתיב אחר כך ויזבח °שלמה זבח מלכים א ח
השלמים אשר זבח ליי בקר עשרים ושנים אלף
וצאן מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית יי המלך
וכל ישראל ביום ההוא קדש המלך את תוך ש
החצר וגו׳ ונאמ׳ אח״כ במלכות שבא ותבא מלכות
שבא את °כל חכמת שלמה והבית אשר בנה וגו׳ שם ט
ועולתו אשר יעלה בית יי ולא היה בה עוד רוח וגו׳
והנה תרגו׳ יונתן ועלתי׳ דמסיק בית מקדשא די׳
ור״ל העולות אשר יעלה על המזבח לשם יי אף
שדעת המפרשים אינו כן מכל מקום נראה
משם

שם כי היה בעניין הקרבנות שהקריב שלמה
חכמה נפלאה עד שתמה עליו מלכות שבא עם
רוב חכמתו ובאמת שהוא תמוה על רוב זבחי
העולות שהעלה שלמה כי למה רוב העולות
ההם ועל מה הם באים כי לא צותה התורה רק
כבש אחד בבקר וכבש אחד בין הערבים
ודרשו ז"ל לא מצאנוהו שגיא כח שהקדוש ברוך איוב לו
הוא לא צוה ישראל כפי כחו אלא כפי כח בני אד'
ובוודאי לא הקריב שלמה רוב עולות ללא דבר רק
להראות נדבות לבו ליי' אחד המרבה וא' הממעי'
ובלבד שיתכוין לבו כיודאי רוב זבחי שלמים
שבאו לאכול היה צריך להרבות בשביל כי רבו
האוכלין אמנם העולות איני סובר ששום
חכם שלם במדע יסבור שהיה במקרה עם רוב
חכמת שלמה ושידקדק הכתוב בהן ובמספר
ולא היה ללא עניין רק להראות גדול נדבתו כי
היא יותר מעלה אם היה מתנדב כזה לפרנס עניים
ולתלמוד תורה וכמו שאמרו במסכת
שקלים סוף פרק חמשה רבי חמא בר חנינא ורבי
אושעיה רבא הוי מטיילין באינן כנישת' דלוד אמר
ליה רבי חמא בר חנינא לרבי אושיעה רבה כמה
ממון שקעו אבותיי כאן אמר ליה כמה נפשות
אדבו אבתיך כאן מי לא הוויין אנשא דעיילין ש
באורייתא והנה אף על פי שלא היו בימי שלמה
עניים כמו שנאמר והכסף לא היה נחשב בימי מלכים א י
שלמה למאומה מכל מקום לא היה הכתוב
מדקדק כל כך במספרן וברוביין אם לא היה רק
להראות גודל הקרבנות ועניין נדבתו
מאחר שיש מעל' יותר גדול' לנדוב לצורך עמילי'
בתורה ולפרנס עניי ישראל ואף כי נאמר בתורה
בעניין עולת ראייה איש כמתנת ידו כברכת יי'
אלהיך אשר הלה שם נתבאר עניין רוב קרבנו'
הראייה שהקריבו שבאו להורות על דבר חכמ'
כל שכן בימי שלמה שנאמר בו ויחכם מכל שם ד
האדם והנה הארכתי בקושיא זה כי
היא מן התימה אינה מתיישב על הלב להרבות
עולות ולהשחית בהמות רבות כאלו ללא כוונה
מיוחדת מלבד טעם כלל קרבנות והנה
זה לי נגד ט"ו שנה שאל גוי אחד לאבא מוריש"ן
מה היה כוונת שלמה בעניי' רבוי קרבנות אלו
ואמר דרך הלעג שבוודאי כל ארץ ישראל היה
מסריח מריח הבשר ששרף שלמ' על המזב' ובאמ'
שגם בעיני יפלא בטעם שנתן המורה בעניין
הקטורת שבא להעביר ריח הבשר הנשרף וכי
איזה קטורה יספיק להעביר ריח כזה
ויותר נראה לומר בדרך הפשט כי לא היו הקרבנו'
מסריחים כלל והוא נכלל במה שמנו ז"ל אחד
מן הניסים שנעשו במקדש שלא הסריח בשר
קדש מעולם וכל שכן בקרבנות שהקרי' שלמה
בחנכת הבית שאש ירד מן השמים ושרף הכל

בפתע וברגע ולא נתן ריח מכל מקום אינו
נראה שסמך שלמה על הנס בזה ללא צורך רק
להראות נדבות לבו ולכן נראה כי הכל
היה בכוונה נפלא וחכמה נשגבה משלמה בעניין
קרבנות אלו ולדעתי נתנה מלכות שבא
מאה ועשרים ככר זהב לשלמה נגד מאה ועשרי'
אלף צאן שהקריב שלמה בחנוכת הבית כי ראתה
בהן והשיגה בהן חכמת שלמה ועל כן נתנה לו
ככר לקרבן והנראה שכיון בו שלמה
כי לפי מה שראה שבו נשלם דסקיי' של לבנה
כמו שדרשו ז"ל גבי החודש הזה לכם שהודיעו
הקדוש ברוך הוא למשה שאין המלכות עומדת
לישראל רק שלשים דורות ובימי שלמה נתמל'
דסקיי' של לבנה כי הוא מלך על עליוני' ותחתוני'
ואולי היה מקובל זה להם בפירש הפסוק החדש
הזה לכם לכן הקריב קרבנות לאלפים כמו
שיתבאר לקמן כי הוא עומד על סוד האלף
וכמו שחתם ספרו הקודש שיר השירים כרמי
שלי לפני האלף לך שלמה ומאתיים לנוטרי' את
את פריו הרי שנאמר עליו כי האלף הוא שלו
כי לו נגלה סודו ואמר מאתיים לנוטרים
פרי רצה לומר המה בני יששכר שנאמר עליהם
ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיה' מאתיי' ד"ה א יב
המה היו נוטרים פריו והוא כנוי ומשל ללומדים
תורתו וכמו שנאמר פרי צדיק עץ חיים וגו' משלי יא
והוא ידוע שהחכמה נמשלה לפרי עץ הדע'
ונא' וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה מלכים א ד
ואלף הנה כל דבריו היו לאלף כי ראה והשיג
בחכמתו כי דבר צוה לאלף דור שהם ימי עמיד'
העולם כפי דעת המקובלי' ולכן הקרי' הקרבנו'
לאלף כי הם המורים על עניין בריאות העולם
גם לפי פשוטו של מקרא שמדבר בעניין נתינת
התור' שצוה אות' לאלף דור ותתקע"ד שקמטו בלא
עת כמדרשם ז"ל מכל מקום בהכרח נעמוד
מתוך זה על חדוש העולם שהרי התורה
אף שהיא נבראה קודם שנברא העולם מכל
מקום יש לה התחלה בבריאתה ובנתינתה אחר
כך לאלף דור ואולי עמד על סוד הדבר שנתנה
התורה לאלף דור לא פחות ולא יותר גם אמרם
יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה שנאמר כי
אלף שנים בעיניך כיום אתמול והנה
על דרך האמת לא שייך לומר קצב זמן על מי
שאין לו קצבה לשנותיו והם בלתי בעל תכלית
ואין חלוק בין אם נאמר שיום אחד הוא כרגע קטן
או שהוא מורה אלף שנה והימים הם זמן מאה
מאה אלף שנה מכל מקום לסוף יכלה הזמן
וכבר ידעתה מה שכתוב הרב המורה פרק ארבעה
עשר חלק שני מ"ל שאלו אמרת על דרך משל
שהשם יתעלה ברא עולמות רבים קודם זה על
מספר כאלו העולם מלוא חרדל היה בהצטרף אל
מציאתו

מציאתו יתעלה אשר אין תכלית לו כאלו אמרת
שהשם יתעלה אמש ברא העולם כו׳ ולזה
אי אפשר לומר יומו של הקדוש ברוך הוא אלף
שנה לא מצד היום בעצמו ולא מצד הזמן הקצוב
לו שהוא אלף שנה מאחר שאין יתעלה נופל
תחת הזמן כלל והוא נצחי ואין לומר כי אף של
יומו יש זמן מכל מקום לרוב הימים ושנותיו אין
זמן והוא נצחי כי זה אינו כי אי אפשר לעשות
מדבר בלתי בעל תכלית דבר תכליתו כי אז יהיה
דבר בלתי בעל תכלית גדול מדבר בלתי בעל
תכלית ולא שייך למימר ביה שום הגבלה וקצב
ולכן קיימו וקבלו עליהם האלהיית שאין לו התלות
בזמן ואלו היה שעור לימיו היה נתלה בזמן
ולפי פשט המאמר נצטרך לומר אלף שנה לאו
דווקא אלא הוא מספר כללי מורה על מספר גדול
כמו שאמר יוסף יי׳ עליכם ככם אלף פעמים׳ כאמרם
אפילו באלף לא בטל וזהו פשוטו של מקר׳ שאמ׳
כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול נקט המספר
הגדול שאפש׳ אמנם לפי הנראה
ממדרשיהם ז״ל בהרבה מקומות שנקטו העניין
בדקדוק עד שלמדו מזה שהתורה קדמה לעולם
שני אלפים שנה על כן נראה שכוונתן אינו
על ימי חיין של הקדוש ברוך הוא יתעלה האל מזה
לנצח נצחים אמנם כוונו לימי
בראשית שהם הימים של הקדוש ברוך הוא ש
שפעל ועשה בהן ברואיו הם נקראים ימיו של
ישעיה ב הקדיש ברוך הוא כמו שנאמר ונשגב יי׳ לבדו
ביום ההוא יהיה יי׳ אחד ושמו אחד וכן ימי
בראשית שאמרו שתא אלפי הוי עלמא וחד חרוב
ואותן הימים כל יום הוא אלף שנים כי הם מורי׳
על ימי עמידת העולם שהם שבעת אלפים
וכמו שהאריך הרמב״ן ז״ל בפרש׳ בראשי׳
ומזה העניין למדו ז״ל עניין האלפים של ימי עול׳
או אפשר לומר בזה כי דברו בזה על דרך השעורין
שנתנו בשעור קומה שנאמרו כולן על דברים
נאצלים והמשכילים יבינו ועל כל פנים עמד
שלמה בחכמתו על כל אלו העמוקות ואמר
על שלש׳ אלפי׳ אלו משל וטעם למה היו במספר
אלף זהו שאמר וידבר שלשת אלפים משל
או נוכל לומר כי משל שלשת אלף הוא מצד
שדבר בחכמתו על כל מה שהיה מיום שנבראו
שמים וארץ עד שיופסדו ואמר זה בשלשת
אלף להיות כי הוא היה בזמן שלשת
אלפים לבריאה כמו שכתבתי בפרשת פרה
אדומה וסודה ועל כן אמר שדבר שלש׳ אלפים
לפניו ושלשת אלפים לאחריו והוא היה באמצע
נתמלא בימיו דסקי׳ של לבנה בעניין הבריאה
היו שלשת אלפים כימי עליה לפניו וכימי ירידה
אחריו ואמר ויהי שירו חמשה ואלף
רצה לומ׳ כי הוא דבר מצ׳ חכמתו השיר החמישי׳
כי משה אמר שירה על הים וישראל אמרו שירה
על הבאר ודברה אמרה שירה ושירת דוד ושירתו
היתה החמישית כי שירת האזינו אינו אלא דברי
מוסר גם מה שנאמר וידבר יהושע ליי׳ ביום תת
יי׳ האמורי וגו׳ לא הזכיר בו שירה וכן בשאר
השירות שמנה התרגום ריש שיר השירים ולא
הוזכר שירה בשום אחד מהן רק באלו ה׳ דברי׳ ולכן
אמר ששירת שלמה היתה החמישית והוא ספר
שיר השירים ואלף רצה לומר היא הראשונה
במעלה אף שהית׳ החמשית בזמן וכמו שאמרו
כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים
או אמר כי היתה שירו חמשה הם חמשה חומשי
תורה ואלף אחד מן האלפים הנזכרים כי עליהם
נבנה סוד שיר השירי׳ ועוד אפשר
לומר כי ויהי שירו רצה לומר שבחו של שלמה
הוא חמשה ואלף וכמו שנתבא׳ מעניין האלף
שיר השירים ח שנאמר בו האלף לך שלמה וכן החמשה הוא
אות ה׳ שנתעלה בו שלמה מכל אשר לפניו שה
מלכים י ולאחריו ולזה תמצא כתוב וראש עגול לכסה
ב׳ה מה שאין כן בכל המקרא שבכל מקו׳ כתיב
איוב כו כסא באלף מלבד עוד אחד מאחז פני כסא
פרשז עליו עננו כי כסא שמים הודו ועולם הזה
נברא בה׳ שהם השמים כסאו של הקדוש ברוך
הוא ושלמה עמד על מהותן ועניינן ולזה נאמ׳
עליו שישב על כסא יי׳ ולזה נאמר כאן כי שירו
היה חמשה ואלף ועתה נבאר סוד
קרבנות שהיו לאלפים ולרבבו׳ כי להיות כי כלל
הקרבנות כולן הם מורים על עניין חדוש העולם
והפסדו אשר הכל השיגו שלמה והשיג האלפים
שבו על כן הקריב אלף קרבנו׳ כי בתחלה בגבעון
הקריב אלף עולות המזבח כי השיג עניין האלף
דור שנצטוותה בו התורה אשר כל דור ודור חייב
לראות עצמו כאלו הוא כל העולם ובעבורו נברא
ועל כן ראה להקריב נגד כל דור קרבן אחד
ואחר כך הקריב עשרים ושנים אלף
בקר ומאה ועשרים אלף צאן נגד שני האלפים
האחרים נגד הראשון שהם מידות ימי עולם
נאמר שהקריב עשרים ושנים אלף בקר כי
להיות כי התורה שהיא שנים ועשרי׳ אותיו׳ היתה
כלי אמונתו של הקדוש ברוך הוא בבריאת עולם
והם הגבילו והקציבו זמן העולם ולקח לזה בקר
כי הבקר הוא מורה על בריאה יש מאין אשר מור׳
על עניין הבריאה וההפסד כמו שנתבאר למעלה
והקרי׳ מאה ועשרי׳ אלף צאן נגד עמידתו על
עניין אלף השלישי שהו׳ השגה שיעור קומה שנגל׳
למשה שהיה בן שנים ועשרים שנים במתן תורה
שתה ק״ך ימים בהר שלשה פעמים ארבעים יום
כמבואר בתורה ורמז עליו בדרך זה בפרשת
בראשית ו בראשית כמו שנאמר בשגם הוא בשר והיה
ימיו מאה ועשרים שידוע שמרמז על משה ויש
לפ׳

למ׳ של בשנם שלשה זיינן בתורה המורה על
שלשה פעמים ארבעים יום שהיה וה׳
במדבר יג ולהיו׳ כי נאמר שם ותמונ׳ יי יביט שהוא
ראיית אחוריים שנאמר עליו וראית את אחורי
שמות לג הוא הדבר שנאמר עליו שעור קומה לזה הקריב
מאה ועשרים אלף צאן להיות כי הצאן
מורה על הנהגת הטבעית כמו שנתבאר פרק
אחד עשר חלק שני אשר מתנהג על ידי הכבוד
הנאצ׳ אשר בו נאמר עניין שעור קומה כידוע
למשכילים ונאמר שהוא וכל העם היו זובחים צאן
ובקר אשר לא יספר מרוב כי היה להם חכמה
ודעה כמו מים לים מכסים ואפשר שהיה להם
מופתים להכריח עניין חדושו של עולם ואם לא
היו מופתים גמורים היו דבריהם טענות מספיקו׳
מקיבל לחכמי דרן ובפרט למלכות שבא אשר
לזה נאמר כאשר ראה עולתו שהקריב בטענותיו
בהעמידה על סודתיו לא היה בה עוד רוח
ואפשר שבתחלה היתה נמשכת לדעת הזרות
הפלוסופיות אחר טבעי הדברים והיתה מאמינ׳
עניין הקדמות ולזה באתה לנסות אותו בחדות
פילוספים אמנם כאשר הגיד לה
כל לבה ותפג רוחה בקרבה ולבשה רוח אחרת
ולא היה בה עוד רוח הראשון ולזה נתנה לו
מאה ועשרים ככר זהב נגד הימים שקבל משה
התורה ואפשר שקבלה עליה התורה
ההיא והיו נחשבים לה לזהב רב שנתנה וכמו
תהלים יט שנאמר הנחמדים מזהב ומפז רב וגו׳
והנה לא נצטרך לבאר עניין הקרבנות
המסופרים בספר דברי הימים שהמשיכו הספורי׳
ההם להגיד עניינים אף כי לא היה בהם כוונה
מיוחדת אמר שם כי בימי אסא הקריבו
מן השלל שבע מאות בקר וצאן שבעת אלפים
והוא להורות גדול השלל שלקה במלחמה
ואולי היא אחד אחוז מן החמשים כמו שהות
בשלל מדין או אפילו אחד אחוז מחמש מאות
כמו שהיה גם כן שם וכן המספר שהקריבו
במלכות חזקיה שאמר ויביאו פרים שבעה ואלי׳
שבעה וכבשים שבעה וצפירי עזים שבעה ש
לחטאת על הממלאכה ועל המקדש לא בא
לחורות רק ששבו אל אלהים בכל לבכם והקריבו
שבעה קרבנות מכל מין שיש להקריב ממנו
קרבן ומניין שבעה כבר נתבאר
בעניין המועדים שבאו שבעה כבשים למוסף
ואמר אחר כך שהיה מספר העולה אשר
הביאו הקהל שבעים בקר וגו׳ והקדשים בקר שש
מאות וצאן שלשה אלפים רק הכהנים היו למעט
ואמר אחר כך חזקיה מלך יהודא הרים
לקהל אלף פרים ושבעת אלפים צאן כל זה
לא בא רק להגיד לנו שלמות חזקיהו וצדקתו
באשר השיב כל ישראל לעבודת השם יתעלה
ושהקריבו כולם קרבנות לרוב הפך ממה שעשו
בימי אחז אביו והוא המכוון שם בעניין הספור
ואמ׳ גם כן בפס׳ שעשו בימי יאשיהו
שהתנדב המלך צאן ובקר לרוב
להגיד מעל׳ המלך ושהשיב
ישראל ושעשו פסח ברוב
עם והדרת מלך
והוצרכו לקרבנות
רבים זהו
הנראה לי
בקרבנו׳ שהקריבו בהמשך הדורות •

פרק שלשה ושמנים

כשעלו בני הגולה בימי זרובבל הקריבו בחנכתן
הבית השני תורין מאה דכרין מאתן אמרין ארבע
מאה וצפירי עיזין לחטיא על כל ישראל תרי עשר
למניין שבטי ישראל והקימו כהניא בפלגותהון
ולואי במחלוקתהון על עביד׳ די אלהא די בירושלי׳
ככת׳ ספר משה עוד מצינו שהקריבו
עזרא ח בימי עזרא שנאמר הבאים מהשבי בני הגולה
הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר
על כל ישראל אלים תשעים וששה כבשי׳ שבעי׳
שבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה ליי
נחמיה יב ואחר כך נאמר בימי נחמיה ואעלה את שרי
יהודא מעל לחומה ואעמידה שתי תודות גדולות
ותהלכות לימין מעל לחומה לשער האשפות
ואמרין במסכת שבועות בפרק שני אין
מוספין על העיר ועל העזרות אלא במלך
ונביא ואורים ותומים וסנהדרין של ע״א ובשתי
תודות ובשיר וב״ד מהלכין ושני תודו׳ אחריהן
וכל ישראל אחריהן ואמרו שם
בגמר׳ תנא שני תודו׳ שאמרו בלחמן ולא בבשרן
שנאמר ואעמידה לי שני תודות גדולת מאי
גדולות אלימא ממין גדול ממש נימא פרים אלא
גדולים במינן מי איכ׳ חשיבת׳ קמי שמיא
והתני׳ נאמר ריח נחוח בעולות העוף ונאמר
אשה ריח נחוח בעולה בהמה מלמד שאחד
המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיתכון לבו ש
לשמים אלא גדולות שבתודה ומאי נניהו חמץ
ואמרינן פרק התכלת מלואים הקריבו
בימי עזרא כמו שהקריבו בימי משה שנאמר
יחזקאל מה ביחזקאל כה אמר אלהים בראשון באחד לחדש
תקח פר בן בקר תמים לחטאת את המקד׳
והקשו שם חטאת עולה הוא פירש שהפר הוא
בא בראש חודש לעולה ופליגי בה התם רבי
יוחנן אמר פרשה זו אליהו עתיד לדורשה רב
אשי אמר מלואי׳ הקריבו בימי עזר׳ כדרך שהקריבו
בימי משה תניא נמי הכי כו׳ וכתב
הר״ר דוד קמחי ז״ל וכן יהיה לעתיד כי בראש
חודש

חדש ניסן עתידין יקריבו מלואים והנה מצינו שכל המלואים שהביאו על הגאלה הקריבו בניסן דהרי מלואים של משה ושל עזרא ושל עתיד כולן הם בניסן אמנם מלואי׳ של שלמה נתקרבו בתשרי כמו שנאמ׳ ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול וגו׳ שבעת ימים ושבעת ימים ארבע׳ עשר יום ודרשו ז״ל שעשו חנכת המקד׳ ביום הכפורים ואכ׳לו בו ביום כדאית׳ במסכת שבת וכבר נתבאר הטעם בפרק שעבר כי שלמה עקר כוונתו היה לעניין בריאת העול׳ שנברא בתשרי והנה יש לתמוה אמאי׳ תמוה יותר על קרבן זה המזכר ביחזקאל יותר מבשאר קרבנו׳ המוזכרים ביחזקאל כמו שמוזכר שם שהרבה קרבנות יקריבו לעתיד שאינן נוהגת לדורות וכמו שאמרו פרק התכלת זכור אותו האיש לטוב וחזקיה בן גוריון שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרין דברי תורה מה עשה העלה שלש מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו עד כאן לשונו ז״ל

ומאחר שמה שדורש חנניא לא נמצא בניגו ואליהו ז״ל עתיד לדרשן ולא אתן דעתי לדורשן מאחר שלא נמצא בו טעמים לראשונים ז״ל כלל שאוכל לסמוך בהן ואולם טעמם יתפרסם לעתיד בביאת הגואל ובבניין המקדש המקווה

אמנם המלואים שהקריבו בימי׳ עזרא נראה שנמשכו אחר כוונת המלואים שהקריבו משה ושלמה וכן יהיה הפר דלעתיד

ולזה כולן יהיה בחדש הגאולה מלבד קרבן שלמה שהיה בתשרי מטעם שנתבאר ויתבאר

וכבר כתבתי לעיל פרק חמשה ושבעי׳ מעניין מלואים שהקריב משה שהקריבו נגד מה שנתחדש העולם שהוא סוד הקרבנו׳ ועמדו על זה על ידי שראו גאולת ישראל ממצרים שעל ידי זה עמדו על יכולת השם יתעלה בעולם והשגחתו על יראיו וכן היה בגאולה שנייה וכן יהיה לעתיד ולכן הקריבו מלואים כמו שהקריבו בימי משה והקריבו כולן בניסן להיות כי החדש ההוא הוא חודש הגאולה והוא ראשון לחדשי השנה שנמני׳ בו מועדי יי המורי׳ כולן על השגחתו על ישראל בכל הזמנים כמו שנתבאר עניינן לעיל אמנם הקרבנות שהקריב שלמה שלא היו להן גאולה חדשה בעת ההיא רק שהקריב על גדול מעלת ישראל ועמדו על חכמת התור׳ ועניני המציאו׳ והמשכתן זה אחר זה כמו שנתבאר מעניין האלפים שהקריב ולכן הקריב בחדש תשרי שהוא החדש שנברא בו בו העולם והוא החדש שאדם נדון בו על מעשיו והוא תכלית המציאות אשר הכל נברא בעבורו ולכן הקריב בחדש ההוא

ודע כי מצינו ארבע מקדשות מן העולם וע׳ העולם עם המשכן שעשה משה שנקרא גם כ׳ מקדש וכמו ריש דברינו תחלת מאמר זה וענ׳ הורדוס נחשב עם הבית השני׳ לאחד אמנם אם לא נחשב המשכן בניין הורדוס היו השלישי נחשב לאחד בפני עצמו והנה המשכן היה לו שלש מקומות נגד שלשה מקדשות והם שילה נוב גבעון ועם מה שהיה במדבר היה הרג׳ע דוגמת המקדש שהם ארבע ואף שהם שכן עומד קצת בגלגל מכל מקום על פני המדבר יחשב מאחר שעדיין לא באו אל הנחלה ואל המנוחה

גם הגלות נחלק לארבע מלכים וברור שלא נפלו דברים עליונים כאלו במקרה

אמנם הנראה כי לפי שנתבאר שהמקדשות הם נגד המקדש העליון שהוא מקדש יי כוננו ידיו והוא העולם כולו והוא נחלק לשלשה חלקים

וכן מצינו ראינו דוד עליו השלום

נחמיה ט שאמר בשבחיו אתה° עשית את השמים שמי׳ השמים וכל צבא׳ הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בם ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחוים על כן היה משכן משה בשלשה מקומות מלבד מקומו במדבר שהיה תחילת עשייתו כי לא באו אז אל המנוחה ואל הנחלה שיקבעו מקומם לרמוז דבר שהוא קיים

ואמרו במדרש משל׳ מי׳ הקים כל אפסי ארץ זה אוהל מועד ויקם משה משכן אין כתיב כאן אלא את המשכן עולם הוקם עמו עד שלא הוקם המשכן היה העול׳ רותת משהוק׳ המשכן נתבסס העולם והוא העניין שנתבאר

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה שהקדו׳ ברוך הוא היה בונה עולמות ומחריבן וכן היה בונה מקדשות ומחריבן והכל הוא רמז על העולמות שיעברו זה אחר זה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אין ערכך יי אלהינו בעולם הזה ואין זולתך מלכינו להיי עולם הבא אפס בלתך גואלינו לימות המשיח ואין דומה לך מושיענו לתחית המתים

הרי הרו לנו ארבע עולמות שיעברו זה אחר זה

והנה הראשונים הם העולמות שבנה הקדוש ברוך הוא ומהריבן זה אחר זה אף עולם הבא מאחר שיקומו ישיני עפר יתבטל עניין עולם הבא ויחזרו נשמות לפגרים מתים אמנם עולם תחיית המתים אין עולם אחריו למאן דאמר מתים יחזרו לא ישובון לעפרן והשואל אחריו אין לו חלק עולם הבא כי אין לשאול מה לפנים מה לאחור ולכן בהיות כי ימי בראשית רומזים על ימות העולם כמו שנתבאר מדברינו הקודמים על כן אמרו רבותינו זכרנם לברכה בבריאות העולם שהיה בונה

בונה עולמות ומחריבין ולכן באו גם כן ארבע
מקדשות זה אחר זה בהיות כי על
ידי התורה נברא העולם כן מיד אחר מתן
תורה נבנה המשכן שהוא דוגמת עולם הזה
והיו לו שלשה מקומו' נגד שלש' דברים שכלולי'
בו כמו שכתבתי ששבח בו דוד השם יתעל'
אתה עשית את השמים וגו' ואמנם
מה שהיה במדבר ארבעים שנה נגד עולם הזה
הנברא לתכלית שיתעסקו בתורה שנתנה ש
לארבעים יום ובהיות כי במדבר
היו מתנהגין בהנהגת עולם הזה לא היו מושלים
אומות עליהם והוא חלקו של עשו להוריש
העולם הזה על כן היה המשכן נגד העולם
הזה אמנם מקדש של שלמה
הוא נגד עולם הבא ולכן נקר' מקדש בית עולמי'
ונקרא מקדש ושל משה נקרא משכן כי נאמר
ושכנתי אתם בתוך טומאתה
אמנם עקר הקדושה והטהרה היא בעולם הבא
אמנם מקדש שני הוא נגד ימות המשיח ולזה
נבנו בו שני בתים נגד שני המשיחים המקובלי'
באומה שהם משיח בן יוסף ומשיח בן דוד
וכן היו עקרי בוני המקדש זרובבל ועזרא שהם
שני משיחים ונחמיה לא בנה רק חומות ירושלי'
שהוא דוגמת אליהו זכרונו לברכה שיגלה במהר'
בימינו לפני בא יום יי הגדול וזהו עני' הקרבן
שהקריבו בימי עזר' וזרובבל ונחמי' כמו שנתב'
במקר' שאמר תורין מאה דכרין מאתים אמרין
ארבע מאות וצפירי עיזים לחטיא על כל ישראל
שנים עשר הנה השנים עשר שעירים
הם נגד שנים עשר שבטי ישראל לחטאת אם
כן התורין והדכרין והאמרין היו נגד אבותיהן
רק שאלו שהיו נגד השבטים היו לחטאת ומה
שהיו נגד אבותיהן היו כולן עולות והיו
התורין מאה כבר נתבאר כי הפר היה
בקרבן נגד אברהם שהוליד יצחק בן מאה שנים
וחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום
להורו' על הנס שנעשה לאבינו הראשון שמזרעו
יוצא האומה הישראלית שנאמר בה ואעשך בראשית יב
לגוי גדולו כל המבורך מאה ברכות מודה שהוא
מאותו הזרע שנולד למאה שנה ובזכותו יבא
הגאולה אמן וכמו שנאמר בעניין תוכחות
משה לישראל וזכרתי את בריתי יעקב ואת בריתי
יצחק ואת בריתי אברה' ועל כן היו מקריבין
בעניין הגאולה נגד אברהם להודות ליי על
הטובה שגמל לישראל בזכותן וגאלן
אלים מאתיים נגד יצחק שהאיל בא נגדו ובא
המניין מאתיים והוא כפל מניין הראשון שעמד
לו זכות אביו וזכותו עד שמצא מאה שערים ש
ויברכהו יי ובין הכל הוא מאתים
אמנם אמרים ארבע מאות נגד יעקב שהכבשים

באו נגדו בקרבנות ולהיות כי אמר
שישראל בין האומות כצאן בין הזאבים וכ[illegible]
שאמרו גדול הרועה כו' על זה הקריב
בגאולתן ארבע מאות צאן נגד ארבע מאות שה
עם עשיו שנצול יעקב מהם והוא היה
לבניו שבני עשו כלים ובני יעקב אינן כ[illegible]
ולכן בעולות זרובבל מן הגולה הקריב א
קרבנות דרך הודאה להשם יתעלה על שעזרם
ולכן הקריבו שעירי' נגד שנים עשר שבטי ישרא
והעמידו הכהנים בעבודתן ולוים בדוכנן כמ
שנאמר כהנים בפלוגותהון וגו' להורו
כי העולם נברא בנרמז בעניין הקרבן הכל נבר
בשביל ישראל ובשביל העבודה וכל העולם ל
נברא אלא בשבילן והוא עניין הכהני' בעבודה
ולוים בדוכנן כמו שנתבאר סוף חלק שני
אמנם בימי עזרא שעלה ולמד דע
את העם והחזירן למוטב כנודע מעניינו עד
שאמרו על אנשי כנסת הגדולה שהיו בית דין
של עזרא שנקראו גדולה על שם שהחזירו ש
העטרה ליושנה ואליהן נתייחס הגאולה העקרי'
וכמו שאמרו ראויין היו לעלות בימי עזרא
כמו שעלו בימי משה אלא שגרם החטא על
כן הקריבו פרים שנים עשר ושעירי' שנים עשר
כי ידוע מה שראה דניאל הארבע מלכיו'
הם' הארבע חיות ונאמר וביומיהן די מלכית
אינון יקום אלה שמי' מלכו די לעלמין לא יתהבל
ומלכותה לעם אוחרן לא תשתבק וכן נאמר
שם בעניין המראה השני חזי הוית ארו עם ענני
שמיא כבר נש אתיה והכל נאמר על מלך
המשיח שיקום במהרה בימינו בימי החיה
הרביעית היא עשו כפי דעת הגאון רבינו סעדיה
או ישמעאל לדעת החכם בן עזרא כמבואר
בדבריהם לפירוש דניאל וכמו שנאמר הופיע דברים לג
מהר פארן הרח משעיר למו וכמו שנתבאר
לעיל בחלק ראשון שנרמז במקר' זה שעתידין
ישראל לקבל הממשלה מאלו שני האומות
ואפשר העקר כדעת בן עזר' שישמעאל
הוא העקר על כן הקריב שנים עשר פרים
נגד שנים עשר נשיאי ישמעאל שיצאו מאברהם
והוא נקר' פרא אדם והוא מלשון פרי' והם יתמעטו
ויקבלו שנים עשר הצפירים נשיאתן מהן
וכבר ידעת שפרי החג היו נגד שבעים אומות
והיו האלים תשעים וששה כבר ידעת
מדרשם ז"ל ששמנה ותשעי' כבשי' הקריבו בחג
כדי להשמר משמנה ותשעים קללות שבפרשת
הברית וכבר כתבתי עניינם בקרבנו' של
סוכות גם כתבתי שם שמקריבין שמנ' ותשעי'
כבשים נגד תשעה וארבעים פנים טהור ותשע'
וארבעי' פנים טמא וזהו נאמ' במשה ותחסריהו
מעט מאלהים תהלים ח
אמנם עזר' וסיעתו

וסרו עצמן מכל אחר אחת ולכן לא הקריבו רק
שמנה וארבעים פנים טהור ושמנה וארבעי' פנים
טמא שהוא ששה ותשעים ובזה חשבו להנצל
מן השמנה ותשעים קללות שנחסרו מהן גם כן
[...]ים כי כבר נתקיימו בהן מה שנאמ' בברית
[...]' יי אותך ואת מלכך כי לא היה להם מלך
עתה רק היו תחת יד האומות גם והפצך יי
אלהיך וגו' כי עשרת השבטי' לא חזרו בימי
בית שני גם קצתם נשארו בבבל ולכן לא
הקריבו רק ששה ותשעים קרבנו' כדי שיתכפרו
מששה ותשעים קללות על ידי דכתות ששה ש
ותשעים פנים שדרשו בתורה ויחילו על עשו
שהיה נאחז ביצחק שהוא האיל הנאחז בקרני
ונקרב תחת זרעו של יצחק על כן הקריב ששה
ותשעים אלים והקריבו שבעה ושבעים אמרין
נגד שבעים פנים לתורה ושבעה ספרים שבתורה
שספרו ותקנו בימי עזרא וקבעו להם סייגים שז
מסורת וכל זה היה מלבד המלואים שהקריבו
בימי עזרא כמלואים שהקריבו בימי משה על
הוראות חדוש העולם וכמו שנתבאר וכן
יהיה לעתיד נגד עולם התחייה שאז יבלע המות
לנצח ויבלע הרע מן הארץ וכל הקרבנות

יהיו בטלים מלבד קרבן תודה שאדם חייב להודו'
ולהלל ולשבח לאל יתעלה לנצח נצחי' ויתרומ'
והוא הקרבן תודה וכמו שנתבאר מעניינו
ולכן הקריב נחמיה שני תודות גדולות ואמרו
מאי ניהו חמץ להיות כי האדם חייב
להודות ליי מצד שני דברים שבאדם שנאמר
אודה יי בכל לבי ודרשו ז"ל בכל לבבך תהלים
בכל לב שיש בך דהיינו יצר טוב ויצר הרע והם
הגורמין החמץ שבאדם שלולי השכל שבאדם לא
היה עושה רע כי היה כולו יצר הרע והיה כבהמה
אם כן השכל פועל הרע במקרה ולכן היו שני
חלחמים תודות וכבר נתבאר בעניין
הקרבנות טעם הלחם של חמץ גם נתבאר
עניין שני הלחם שהיו מקריבין בעצרת שהיו
של חמץ איך היו מורים שעל ידי התורה ישראל
נשמרים מיצר הרע ועל כן כשהיו מוספין על
העיר ועל העזרות היו מקריבין שני לחמי חמץ
להורות על שלמתן של ישראל ובזה היה
מלך ונביא וסנהדרין מהללין ומשבחין ליי ואין
עקר השירה אלא בפה ועל כן אשירה גם
כן ליי על הטוב אשר גמלני עד הנה ברוך
יי לעולם אמן ואמן

וכן אבקש על העתיד שיחזקני ויחייני ויאמצני בתורתו למען חסדו הגדולים'
ושאזכה עם כל ישראל להיות מן הגאולים' לשוב לירושלים' ושינחמני
ישראל בכפלים' ואת צמח דוד יצמיח' ועל אויביו כגבור
יצריח' ובבניין מקדש ריח הקרבן וקטורת נריח' ויהיה
לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי בריח
ניחח' וקרבן עולת נדבה הנקרב על המזבח'
ונשלם פרים שפתינו בראשון באחד
להודש ביום שהוקם המשכן יום
שנטל עטרות עשרה' ובו
אמר אז ישיר משה בן
ישראל את
השירה'

הסלת ספר תורת העלה
בעזרת עושה אור בשלם

אמר המחבר אחרי אשר עזרנו השם יתעלה להשלים ענין הקרבנות והדברים הנמשכים ראיתי להסמיך להם ענין תקון חכמי׳ ז״ל שהורו לנו כל מה שנתבאר בכל דברי הספר וזה כי תקנו לומר פרשת התמיד ומשנת איזה מקומן קודם ברוך שאמ׳ והיה העולם להורות דאשבע לכל אדם כי אי אפש׳ להאמין בענין בריאות העולם בלא קדימת ענין קרבנות שמורים על זה כמו שנתבאר בדברי הספר והנה ראיתי לפרש ברכת ברוך שאמר על מה כוונו חכמים ז״ל בתקון השבח הגדול הזה באופן אשר תקנוהו ובהכבל הברכות אשר בתוכו וראיתי להשלים בו דברי הספר הזה כדי להודות ולהלל ליי בכל מיני שבח המוזכרים בברכה הנזכרת בשירי דוד הנמשכים אחר ברכת ברוך שאמר ולהורות כי סוף שבח מה שנכח אדם לשבח הוא תחלת שבחו של הקדוש ברוך הוא ומי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו על כן לו דומיה תהלה ׃ אמרו ברוך שאמר והיה העולם כו׳ ׃ הנה אחר שספרו ענין קרבנות מורים על בריאות העולם ושכתיסדה אמונה זו בלב האדם מתחילין מיד ברוך שאמר והוא מאמר כתוס לא נזכר שם המשובח וכן בכל הקרבנות הנזכרות בו עד ברוך אתה יי כו׳ להורות לנו כי אי אפשר להשיג אמת׳ מציאת השם יתעלה רק מצד פעולותיו ומעשיו הנפלאים אשר נגלו על ידי יציאת מצרים ולזה אמר פרעה מי יי אשר אשמע בקולו ומשה אמר בתחלת שליחתו מה שמו מה אומר אליהם גם האבות לא נוסה להם שנאמר ושמי יי לא נודעתי להם על כן מסדרי התפלות קבעו בראש השבחות ענין הנהגת האל יתעלה כדי שידע האדם למי משבח ויכוין אליו וישים אליו לב והתחילו בבריאות עולם לומר שיכוין לברך מי שאמר והיה העולם אף כי או עדיין לא נגלה שמו בעולם להזכירו בשם העצם כי לא נודע עד יציאת מצרים אשר עליו אמר אחר כך ברוך הוא ברוך שמו כמו שיתבאר אמנם בתחלה אמר סתם ברוך שאמר והיה העולם ואליו נאמר ברוך עם כל השבחות הנמשכים אחריו וכמו שנתחל התורה ואמר בראשית ברא אלהים כי אין לדעת שום אלהות רק מצד ברואיו כן אמר כאן סתם ברוך שאמר והיה העולם ואמרו ז״ל בתחלה עלה במחשבה לברא העולם במדת הדין ראה שאין מתקיים שתף עמו מדת הרחמים וכדרך כל פועל שבתחלה מצייר במחשבתו הפעולה שרוצה לעשות ואחר כך עושה אותה כן סדר ענין הברכות בענין בריאות העולם ואמר ברוך שאמר והיה העולם כי בכל ענין מעשה בראשית ויאמר אלהים וגו׳ והוא המחשבה ורצונו של הקדוש ברוך הוא שהיא פעולתו ותנורף לזה כי כבר נתבאר בדברי המאמר שלא היה שנוי רצון בעת הבריאה חלילה רק כי ברצונו הקדוש של הקדוש ברוך הוא היה לברא העולם בעת שנברא וזהו כדמות המחשבה שקודמת למעשה ׃ והוא ענין ברוך שאמר והיה העולם ובהיות שלא נחשוב שהיה כזה שנוי רצון אמר ברוך הוא רנה לומר ברוך הוא מכל מקום כי הוא כדרך שהיה בלא שנוי וראה כפלות מענין זה השבח כי בכל מקום שמוזכיר שבח אחד מצד מעשיו שיש לחשוב בו שום שנוי בחק השם יתעלה אמר אחרין שבח אחר מצד עצמו להורות על סלוק השינוים בחקו יתעלה ׃ וכמו שתראה בפירש הנמשך ׃ ואמר אחר כך ברוך עושה בראשית נראה כי ההיולי הראשון אשר ממנו נתהוה כל דבר נקרא בראשית וזהו בראשית ברא אלהים כי השם יתעלה ברא ההיולי הראשון אשר ממנו נתהוה כל הוה ולהיות הנקודה ראשית כל נמצא כי מן הנקודה יתהוה הקו ומן הקו השטח ומן השטח הגשם נראה כי ההיולי הראשון הוא הנקודה שהיא ראשית כל הדברים וזהו עושה מעשה בראשית והוא כדמות החירק שתחת ב׳ של בראשית ולכן יומפכים בכניכת הנקודה היא ׃ ואמר ברוך אומר ועושה הוא עשיית הבריאה בעשרה מאמרות שנברא העולם מן ההיולי הראשון ׃ ואמר ברוך גוזר ומקיים הוא מה שנאמר במעשה בראשית ויהי כן בכל הדברים כי אף לאחר הבריאה הוצרך הקדוש ברוך הוא לתת לה כן ההתמדה והקיום ושלא יופסדו היסודות בתחתונים והאישים בעליונים כי גזר שיהיו כל ימות העולם וזהו גוזר ומקיים כי גזר על כל אחד ונתן לו טבעי קיים לעולמים ׃ ואמר ברוך מרחם על הארץ הוא ענין יקוו המים ותראה היבשה כי לא נשתנה הטבע בשום דבר רק בענין הארץ שטבע המים לכסותם כמו שהוא ידוע מסדור היסודות זה אל זה אר״מע אך ברצון השם יתעלה נקוו המים למקום אחד ונראתה היבשה וזהו לסבת רחמנותו של הקדוש ברוך הוא על הארץ כי פתלתהו לראה לסבת יגרה׳ ואמר ברוך מרחם על הבריות להגיד כי מבריאת עולם ואילך היה הדבר בדרך הנוכר עד ימות המבול שחזרו המים לטבען לכסות את הארץ בסבת עונות הברואים וכמעט כלו כל הברואים לולי רחמי השם יתעלה על ברואיו אשר על ידי זה נח בבנין התיבה ׃ ונאמר ויזכור אלהים את נח ואת כל אשר אתו בתיבה ׃ ואמר ברוך משלם שכר טוב ליראיו כיוה שנמשך הענין דור אחר דור עד זמן האבות ששלם להם שכר טוב וכמו שאמר לאברהם שברך הרבה מאד וגידל שמו ואת זרעם בארץ ואף כי לא נתן להם שכרם משלם כפי טוב מעשיהם מכל מקום עדיין ישלם להם בעולם הזה לתחיית המתים או לעולם הבא וזהו אמרו ברוך חי לעד וקים לנצח ועדיין ישלם להם מה שלא שלם להם ובהיות כי ספר השתנות הנהגת השם לעולמו במה שבתחלה גזר שתראה היבשה ואחר כך הביא המבול וכן בענין האבות שאמנו

אלהים פודה ומציל להורות שהשגחה פרטית דביקה בפרטים וזה מגיע לידי שיכוי בחקו יתעלה. יותר ממה שאמר מרחם על הבריות כי אז היתה השגחה מינית על כן אמר מיד ברוך חי לעד וקיים לנצח כי לא ישתנה ענין הנהגתו כי לא מחשבותיכם מחשבותיו ואמר ברוך פודה ומציל הוא ענין יציאת מצרים שנמשך מענין שלם שכר טוב ליראיו ומחו לעד וקיים לנצח כו שלם שכר טוב לזרע האבות שפדאם והצילם מן הגלות ובמה יש לחשוב גם כן בזה קצת חסרון שהרי אמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך ואחר כך אמר וגם את הגוי דן אנכי וכאמר וחזקתי את לב פרעה ואחר כך הענישו כדי לסלק העול מן השם יתעלה אמר ברוך שמו כי אין חסרון בהקדוש ברוך הוא על ידי הנהגה זו וברוך שמו הוא עצמותו כמו שכתב הרב המורה חלק ראשון פרק ארבע וחמשים ובהיות כי על ידי יציאת מצרים נגלה שם הקדוש ברוך הוא בעולם אמר מיד אחר זה ברוך אתה כו' לומר זה דודי וזה רעי שאני מכוון אליו בשבחיו והוא מלך המנהיג כל העולם ואמר האל אב הרחמן רצה לומר כי אף שהוא מלך העולם איננו מתנהג עם בריותיו כמלך במדינתו אשר ימרה פיו אחת דתו להמית אלא רב חסד מטה כלפי חסד ומתנהג עם בריותיו כאב הרחמן המתנהג עם בנו להעביר על חטאיו וזהו מגד שהוא אל והאדם קרוץ מחומר ואי אפשר להיות צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא על כן הוצרך הקדוש ברוך הוא להטות כלפי חסד כדי שיתקיים העולם ולולי זה היה אובד לשעתו ומסיים שכיון השבח והלול והראוי לשבח האל על פעולתיו עד סוף כברכה שחוזר לחתום מעין הברכות כדרך כל הברכות ואמר יחיד חי העולמים כי הוא יחיד ונותן החיים לכל העולם ואם יגזור בטולו חלילה היה כל העולם נפסד לשעתו ובזה הוא מהלל ומשובח עדי עד כי אי אפשר להיות זמן נמצא מבלעדו ולכן אם אין יכולין להללו ולשבחו כפי ערכו אנו מספרים כי תהלתו עד סוף כל הדורות והוא תכלית השבח שאנו יכולים לעשות אלו פינו מלא שירה עד סוף כל הדורות וזהו אמרו ברוך מהלל בתשבחות כלם ברוך יי לעולם אמן ואמן •

סליק

הנה כי כן יבורך גבר • המתפלל על מה שעבר •
ברוך שעזרני להשלים הספר • וזה תכלית עפר ואפר •
לגנוז אוצרות למעלה • ולהשיב האבידה אל בעלה •
היא הנשמה הטהורה • בעשותו מלאכת יי בחמה ברה •
היא מוצאת בתכלית היופי • ולא נמצא בה שמץ ודופי •
ונגמר בכסליו החודש • בשנת של' נעלך כי אדמ' קודש •
בזמן שהכהנים נצחו • ופיהם להלל ולהודות פצחו •
נדפס על ידי הקצין הכהן הגרשם • היקר כמ"ר מרדכי בר גרשם •
בצרוף בניו הכהנים ההוגים באמרת האל • כמ' פסח והר"ר בצלאל •
ואחריהם הצעיר גרשם ישראל • ושלמה והקטן לאלפי' יהי' שמואל •
ובזכות זה יי יבנה היכל ואריאל • יבא לציון גואל •
ויוצאנו מתחת יד בעלי לצון • וגם יגון ואנחה ופלצון •
אמן וכן יהי רצון •

מי בירך שם האל . ברוב חסדו פועל . גבורות עם שואל . ומתפלל אליו .
שמו מסתפק לו . ואין לערוך גדלו . ועם דומיה לו . תהלה ממיחליו .
היובל בן אשה . וגלגל מתבשא . ושכל המנושא . לספר את חליו .

ברוב גדלו עניו . ושומר קביביו . ורואה על כביו . אשר בוטחים עליו .
דמיה לא מביט . ואל שפל יביט . ופרצידא מנביט . להראות מפעליו .

ישפר לו מלכי . וישמור את דרכי . ולבי עם חכי . להגיד הילוליו .
שבח גדול אומר . ואודה עם זמר . לא עלי גומר . לספר מילוליו .
דאה בא זה ספר . בקרבן המכפר . מעול ארם הכר . ברית עם גילוליו .
אלהים עוזרי . ברחמיו עוררי . לחבר דיבבי . להשיג מזבוליו .
ללמד תורת דם . וקרבן האדם . מלבן האודם . במקדש עם כליו .

שמח בחור בזה . כמו אתה תחזה . עבירת בן מזה . לרובב גלגליו .
למוד תורת השם . ותשכיל הנשם . דייקום הגשם . בעולם בגבוליו .
יברך כל נברא . לבותן התורה . ובה יראה אורה . כאחד משבליו .
טהור העינים . יקבץ אפנים . וידים קרנים . לדוד עם משליו .

יחזקנו תמיד . ואויביו ישמיד . ודלער לא במעיד . ובשיר שיר עליו .

עזר לדבר . שיר לחבר . /

סוד המקדש . פה בתחדש . בבנין קדוש . מקום בורא .
בית עולמים . כו בעלמים . גנזי רמים . סתרי תורה .
גם התמובה . העליובה . אה השכיבה . עליו שורה .
יחיש האל . ביאת גואל . על ישראל . יאיר אורה .
יבנה מקדש . גם יתחדש . מזבח קדוש . מקום נורא .

החובר חבר . אותיות הוה עתיד ועבר .
ולמצא החפץ ולדבר דבר . ופדויי לציון ישובון .
כה עתירת שמואל בר ראובן . זצל המדפיס הנקרא
שמואל זעצער איש אשכנזי
מקק ורנקבורט
דמאיין .

